

2012-2013

Τα βασικά μεγέθη της εκπαίδευσης
η ελληνική τριτοβάθμια εκπαίδευση

Μέρος Α

το ευρωπαϊκό και διεθνές
πλαίσιο αναφοράς
(2001 - 2012)

Κέντρο Ανάπτυξης Εκπαιδευτικής Πολιτικής
Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδας

Έργο:

ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 2012-2013

Η ελληνική τριτοβάθμια εκπαίδευση

Μέρος Α : το ευρωπαϊκό & διεθνές πλαίσιο αναφοράς (2001-2012)

Διεθνείς & εθνικές βάσεις δεδομένων:

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ (ΕΛ.ΣΤΑΤ.)

Ενότητα : ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Στοιχεία : βάση δεδομένων 2004 έως και 2010 (Στοιχεία Έναρξης και Λήξης)

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ – ΓΕΝΙΚΟ ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Στοιχεία : ΚΡΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ετών 2007, 2008, 2009 και 2010

EUROSTAT

EURYDICE – NETWORK ON EDUCATION SYSTEMS & POLICIES IN EUROPE

OECD – ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION & DEVELOPMENT

UNESCO – UNITED NATIONS EDUCATIONAL SCIENTIFIC & CULTURAL ORGANIZATION

TOMSON REUTERS

Επεξεργασία ερευνητικών δεδομένων:

ΚΕΝΤΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ της ΓΣΕΕ (ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ)

Ερευνητική ομάδα:

Επιστημονικός υπεύθυνος

- **Νίκος Παϊζης**, Μαθηματικός – Ερευνητής, Επιστημονικός Σύμβουλος ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Ερευνητικός σχεδιασμός

- **Πωλίνα Φατούρου**, Οικονομολόγος, MSc Κοινωνικών Ερευνών ΥοΕ UK, στέλεχος ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Σχηματισμός και στατιστική επεξεργασία βάσεων δεδομένων

- **Πωλίνα Φατούρου**, Οικονομολόγος, MSc Κοινωνικών Ερευνών ΥοΕ UK, στέλεχος ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Επεξεργασία της βάσης δεδομένων στο 1^ο Κεφάλαιο «Αποτύπωση των βασικών μεγεθών της εκπαίδευσης»

- **Παναγιώτα Καραθανάση**, Πολιτικός Επιστημών MSc Διεθνών Σχέσεων ΠΑ.ΠΕΙ, στέλεχος ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Δημοσιοποίηση :

ΑΘΗΝΑ, ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2013

ISBN: 978–618–5006–12–9

Copyright: **Κέντρο Ανάπτυξης Εκπαιδευτικής Πολιτικής** της Γ.Σ.Ε.Ε. (ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ)

Διεύθυνση: 3^{ης} Σεπτεμβρίου 36, 10432 Αθήνα

Τηλ.: 210 5218700, Fax: 210 5218754

Email: kanep@otenet.gr, Ιστότοπος: www.kanep-gsee.gr

Παραγωγή – Εκτύπωση:

ΚΑΜΠΥΛΗ Adv.

Αντιγόνης 60, Αθήνα

τηλ.: 210-51.56.820, Fax: 210-51.56.811

2012-2013

Ετήσια έκθεση για την εκπαίδευση

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα και στην Ευρώπη των 27

Τα βασικά μεγέθη της εκπαίδευσης 2012-2013

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ.....	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1Ο ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	9
1.1 Συστημική προσέγγιση του εκπαιδευτικού συστήματος	11
1.2 Η ιδιαιτερότητα και η σημασία της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο σύστημα.....	15
1.3 Η εξέλιξη των βασικών μεγεθών της εκπαίδευσης	16
1.3.1 Πρωτοβάθμια εκπαίδευση: Νηπιαγωγεία	16
1.3.2 Πρωτοβάθμια εκπαίδευση: Δημοτικά σχολεία.....	19
1.3.3 Δευτεροβάθμια εκπαίδευση: Γυμνάσια.....	23
1.3.4 Δευτεροβάθμια εκπαίδευση: Γενικά Λύκεια	28
1.3.5 Δευτεροβάθμια εκπαίδευση: Επαγγελματική Εκπαίδευση	32
1.3.6 Τριτοβάθμια εκπαίδευση: Ανώτατα Εκπαιδευτικά και Τεχνολογικά Ιδρύματα.....	37
1.3.7 Χρηματοδότηση της εκπαίδευσης.....	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2Ο ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ	43
2.1 Η διαμόρφωση του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης.....	45
2.2 Ο Ευρωπαϊκός Χώρος Ανώτατης Εκπαίδευσης και η Ελλάδα	52
2.3 Η Ευρωπαϊκή Ένωση για την Τριτοβάθμια εκπαίδευση.....	59
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3Ο ΔΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ	63
3.1 Δημόσιος και Ιδιωτικός τομέας	65
3.2 Τρόπος εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση	67
3.2.1 Καθορισμός αριθμού εισακτέων.....	67
3.2.2 Κύριοι τρόποι εισαγωγής	68
3.2.3 Εναλλακτικοί τρόποι εισαγωγής.....	71
3.3 Δίδακτρα και οικονομική υποστήριξη των φοιτητών.....	76
3.3.1 Δίδακτρα.....	76
3.3.2 Μορφές οικονομικής υποστήριξης των φοιτητών	94
3.3.3 Διαφοροποιημένα μοντέλα χρηματοδότησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.....	102
3.4 Θέματα διακυβέρνησης και χρηματοδότησης των συστημάτων.....	105
3.4.1 Αυτονομία των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.....	105
3.5 Προσβάσιμο των μονάδων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	109
3.6 Κινητικότητα φοιτητικού πληθυσμού	111
3.6.1 Διασαφήνιση εννοιών	111
3.6.2 Εξερχόμενη κινητικότητα	112
3.6.3 Εισερχόμενη κινητικότητα.....	117
3.6.4 Σχέση εισερχόμενης και εξερχόμενης κινητικότητας.....	124

3.6.5 «Ανοικτότητα» και ελκυστικότητα των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	126
3.7 Ο συνολικός μαθητικός/φοιτητικός πληθυσμός στα κράτη-μέλη της ΕΕ (ISCED 0-6)	128
3.8 Συμμετοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στα κράτη-μέλη της ΕΕ (ISCED 5-6).....	133

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4Ο Ο ΦΟΙΤΗΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ 137

4.1 Κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού ανά πεδίο και τομέα σπουδών ...	139
4.1.1 Πεδίο σπουδών ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	141
4.1.2 Πεδίο σπουδών ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ	142
4.1.3 Πεδίο σπουδών ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ.	144
4.1.4 Πεδίο σπουδών ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ	146
4.1.5 Πεδίο σπουδών ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ.....	148
4.1.6 Πεδίο σπουδών ΓΕΩΡΓΙΑ.....	150
4.1.7 Πεδίο σπουδών ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ.....	151
4.1.8 Πεδίο σπουδών ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	153
4.1.9 Δείκτες διαφοροποίησης του φοιτητικού πληθυσμού ανά τομέα σπουδών	155
4.1.10 Ιεραρχική ομαδοποίηση των τομέων σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ-27.....	158
4.2 Κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού ανά επίπεδο σπουδών ISCED 5A, 5B & 6.....	161
4.2.1 Ανάλυση των επιπέδων ανά πεδίο σπουδών.....	165
4.2.2 Ανάλυση των επιπέδων ανά τομέα σπουδών	166
4.3 Κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού ανά τρόπο φοίτησης	169
4.3.1 Ανάλυση τρόπου φοίτησης ανά επίπεδο σπουδών	171
4.4 Κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού ως προς το φύλο	177
4.4.1 Πεδίο σπουδών ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	180
4.4.2 Πεδίο σπουδών ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ	183
4.4.3 Πεδίο σπουδών ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ.	186
4.4.4 Πεδίο σπουδών ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ	192
4.4.5 Πεδίο σπουδών ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ.....	196
4.4.6 Πεδίο σπουδών ΓΕΩΡΓΙΑ.....	201
4.4.7 Πεδίο σπουδών ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ.....	203
4.4.8 Πεδίο σπουδών ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	206
4.4.9 Δείκτες διαφοροποίησης του φύλου ανά τομέα σπουδών	211
4.4.10 Ανάλυση του φύλου ανά επίπεδο σπουδών.....	214
4.4.11 Ανάλυση του φύλου ανά τρόπο φοίτησης	218
4.5 Κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού ως προς την ηλικία.....	220
4.5.1 Ανάλυση της ηλικίας ανά επίπεδο σπουδών	225
4.6 Ιεραρχική ταξινόμηση των 27 κρατών-μελών	234
4.7 Η θέση της Ελλάδας μεταξύ των 27 κρατών-μελών	236

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5Ο ΜΕΓΕΘΗ ΕΙΣΡΩΩΝ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ 239

5.1 Νεοεισερχόμενος φοιτητικός πληθυσμός.....	241
5.1.1 Ανάλυση κατά ηλικιακή ομάδα	246
5.1.2 Ανάλυση κατά φύλο	249
5.2 Ακαδημαϊκό προσωπικό	253
5.2.1 Ανάλυση κατά φύλο	255
5.2.2 Ανάλυση κατά ηλικιακή ομάδα	257
5.3 Χρηματοδότηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.....	259
5.3.1 Δαπάνη ως ποσοστό του ΑΕΠ.....	262

5.3.2	Δαπάνη ανά φοιτητή	264
5.3.3	Δαπάνη ανά φοιτητή σε σύγκριση με το κατά κεφαλή ΑΕΠ	265
5.3.4	Δαπάνη των νοικοκυριών	267
5.3.5	Επένδυση σε έρευνα & πειραματική ανάπτυξη	271

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6Ο ΜΕΓΕΘΗ ΕΚΚΡΩΝ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 279

6.1	Εκπαιδευτικά αποτελέσματα.....	281
6.1.1	Πλήθος αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.....	282
6.1.2	Κατανομή των αποφοίτων ανά πεδίο και τομέα σπουδών	286
6.1.3	Κατανομή των αποφοίτων ανά επίπεδο σπουδών	307
6.1.4	Κατανομή των αποφοίτων ως προς το φύλο	314
6.1.5	Κατανομή των αποφοίτων ως προς την ηλικία.....	360
6.1.6	Συνθετικός δείκτης εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.....	361
6.2	Ερευνητικά αποτελέσματα	367
6.2.1	Δημοσιευμένα επιστημονικά άρθρα.....	367
6.2.2	Αναφορές στα επιστημονικά άρθρα	371
6.2.3	Ερευνητές	373
6.2.4	Συσχετισμός ερευνητικών εισροών και εκροών	376
6.2.5	Συνθετικός δείκτης ερευνητικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.....	377
6.3	Συνθετικός δείκτης συνολικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	383

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7Ο ΕΥΡΥΤΕΡΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ .389

7.1	Απασχολησιμότητα των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης....	391
7.1.1	Απασχολούμενοι ανά επίπεδο εκπαίδευσης	392
7.1.2	Ποσοστό απασχόλησης ανά επίπεδο εκπαίδευσης	393
7.1.3	Διάρκεια μετάβασης από την εκπαίδευση στην εργασία.....	395
7.1.4	Συνάφεια της εκπαίδευσης με την απασχόληση	396
7.1.5	Απολαβές ανά επίπεδο εκπαίδευσης	403
7.1.6	Ποσοστό ανεργίας ανά επίπεδο εκπαίδευσης.....	409
7.1.7	Συνθετικός δείκτης απασχολησιμότητας των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	411
7.1.8	Συσχετισμός αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και απασχολησιμότητα των αποφοίτων	413
7.2	Ατομικό και κοινωνικό όφελος από την ολοκλήρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	416
7.3	Απασχόληση & καινοτομία.....	419
7.3.1	Απασχόληση στους τομείς υψηλής τεχνολογίας	419
7.3.2	Επίδοση στον τομέα της καινοτομίας	421
7.4	Κοινωνική κινητικότητα	426

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8Ο ΣΥΝΘΕΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ 435

8.1	Συσχετισμός εισροών και εκροών των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	437
8.2	Τα δομικά χαρακτηριστικά των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με υψηλά εκπαιδευτικά και ερευνητικά αποτελέσματα	440
8.3	Μοντέλο γραμμικής παλινδρόμησης	450
8.4	Συνοπτική περιγραφή των ομάδων χωρών ως προς το συνθετικό δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων.....	453
8.5	Το ευρωπαϊκό πλαίσιο αναφοράς της ελληνικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	468

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	479
Παράρτημα Ι. Κωδικοί χωρών	481
Παράρτημα ΙΙ. Συντμήσεις	482
Παράρτημα ΙΙΙ. Επίπεδα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ISCED.....	483
Παράρτημα ΙV. Πεδία και Τομείς Σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης....	484
Παράρτημα V. Διεθνής Τυποποιημένη Ταξινόμηση Επαγγελματών (ISCO-08) .	486
Παράρτημα VI. Ανάλυση σε συστάδες	487
Παράρτημα VII. Κατασκευή Συνθετικών Δεικτών	488
Παράρτημα VIII. Επιμέρους μεταβλητές των συνθετικών δεικτών.....	490
Παράρτημα ΙΧ. Μέθοδος πολλαπλής γραμμικής παλινδρόμησης.....	492
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	493
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ	497
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ.....	497
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΕΙΚΟΝΩΝ/ΧΑΡΤΩΝ	504

εισαγωγικό σημείωμα

Η Ετήσια Έκθεση για την Εκπαίδευση της ΓΣΕΕ συντάσσεται από το **Κέντρο Ανάπτυξης Εκπαιδευτικής Πολιτικής** της ΓΣΕΕ (ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ), αξιοποιώντας τα δημοσιοποιημένα στοιχεία των εθνικών ευρωπαϊκών και διεθνών **βάσεων δεδομένων** για την εκπαίδευση (της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής και του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, της EUROSTAT και του δικτύου EURYDICE, του OECD και της UNESCO) όπως αυτά αναρτώνται στο διαδίκτυο. Με την στατιστική επεξεργασία των στοιχείων επιχειρείται η συστηματική αποτύπωση των βασικών ποσοτικών χαρακτηριστικών του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος και του ευρωπαϊκού και διεθνούς εκπαιδευτικού πλαισίου αναφοράς του (ΕΕ-27), διευκολύνεται η αναγνώριση των «δυνατών» και «αδύνατων» σημείων του και αναδεικνύονται -σε επίπεδο στρατηγικού σχεδιασμού- οι αντιφάσεις που εμπεριέχει και οι ανισότητες που προκαλεί.

Οι Ετήσιες Εκθέσεις για την εκπαίδευση της ΓΣΕΕ αναρτώνται πλήρεις στο διαδίκτυο με ελεύθερη πρόσβαση όλων των ενδιαφερομένων φορέων και προσώπων.

Το ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ με την ερευνητική του αυτή παρέμβαση επιχειρεί:

- να **καταδείξει** το αυξημένο ενδιαφέρον του κοινωνικού εταίρου που εκπροσωπεί τον κόσμο της μισθωτής εργασίας για την εκπαίδευση, ως παράγοντα κρίσιμου για την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη και συνοχή της χώρας.
- να **αναδείξει** τις προκύπτουσες -κάθε μορφής- ανισότητες που αποδυναμώνουν και απειλούν την κοινωνική συνοχή.
- να **υπογραμμίσει** τη σημασία των τοπικών κοινωνιών στην χάραξη των εθνικών πολιτικών.
- να **ανταποκριθεί** στο κοινωνικό αίτημα για ανοικτή, ελκρινή και τεκμηριωμένη διαβούλευση των κοινωνικών φορέων για τον εκσυγχρονισμό και την ποιοτική αναβάθμιση του εκπαιδευτικού μας συστήματος.

Οι Ετήσιες Εκθέσεις του 2012-2013 και 2014 για την εκπαίδευση εστιάζουν το ερευνητικό τους ενδιαφέρον στην **τριτοβάθμια εκπαίδευση** της χώρας σε βάθος δωδεκαετίας (2001-2012). Η παρούσα έκθεση (2012-2013) αποτελεί το **Α' Μέρος** της συνολικής μελέτης και επικεντρώνεται στο **ευρωπαϊκό και διεθνές πλαίσιο αναφοράς** της ελληνικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, όπως αυτή αποτυπώνεται στις ευρωπαϊκές και διεθνείς βάσεις δεδομένων για τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο, ενώ η έκθεση του 2014 θα περιλαμβάνει το **Β' Μέρος** της μελέτης, που επικεντρώνεται και αναλύει την ελληνική τριτοβάθμια εκπαίδευση (ανά πεδίο/τομέα και επίπεδο σπουδών, ίδρυμα, σχολή και τμήμα) σύμφωνα με την στατιστική αποτύπωση της ΕΛΣΤΑΤ για την αντίστοιχη χρονική περίοδο.

Η αξιοποίηση των στοιχείων και συμπερασμάτων της Ετήσιας Έκθεσης για την εκπαίδευση από όλους τους ερευνητικούς και ακαδημαϊκούς φορείς της χώρας, και κυρίως όσους εμπλέκονται στη χάραξη των πολιτικών για την ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, η κριτική τους στάση, οι διαφορετικές αναγνώσεις και οι απαραίτητες συμπληρώσεις ή υποδείξεις είναι και αναγκαίες και, κυρίως, επιθυμητές.

Κεφάλαιο 1ο

Αποτύπωση των βασικών μεγεθών της εκπαίδευσης

1.1	Συστημική προσέγγιση του εκπαιδευτικού συστήματος.....	11
1.2	Η ιδιαιτερότητα και η σημασία της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο σύστημα.....	15
1.3	Η εξέλιξη των βασικών μεγεθών της εκπαίδευσης.....	16
1.3.1	Πρωτοβάθμια εκπαίδευση: Νηπιαγωγεία.....	16
1.3.2	Πρωτοβάθμια εκπαίδευση: Δημοτικά σχολεία.....	19
1.3.3	Δευτεροβάθμια εκπαίδευση: Γυμνάσια	23
1.3.4	Δευτεροβάθμια εκπαίδευση: Γενικά Λύκεια	28
1.3.5	Δευτεροβάθμια εκπαίδευση: Επαγγελματική Εκπαίδευση	32
1.3.6	Τριτοβάθμια εκπαίδευση: Ανώτατα Εκπαιδευτικά και Τεχνολογικά Ιδρύματα	37
1.3.7	Χρηματοδότηση της εκπαίδευσης	39
1.3.7.1	Πρωτοβάθμια εκπαίδευση.....	39
1.3.7.2	Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	40
1.3.7.3	Τριτοβάθμια εκπαίδευση.....	40
1.3.7.4	Συσχέτιση δαπανών ανά εκπαιδευτική βαθμίδα.....	41

1.1 Συστημική προσέγγιση του εκπαιδευτικού συστήματος

Η Παιδεία ως βασικό κοινωνικό αγαθό και η εκπαίδευση ως η διαδικασία που το παράγει, αποτελούν βασικό **ποιοτικό γνώρισμα** της κοινωνικής λειτουργίας, αφού προσδίδουν ποιοτικά χαρακτηριστικά στο μοντέλο ανάπτυξης της χώρας, στην στήριξη της κοινωνικής συνοχής των τοπικών κοινωνιών και στην ενθάρρυνση της ενεργού συμμετοχής του Έλληνα πολίτη στα κοινωνικά δρώμενα.

Γι αυτό και η υιοθέτηση **κριτηρίων ποιότητας** για τις **εισροές** του εκπαιδευτικού συστήματος (τα προγράμματα σπουδών, η υλικοτεχνική υποδομή, η διοικητική-επιστημονική υποστήριξη του παρεχόμενου εκπαιδευτικού έργου, τα διαθέσιμα εκπαιδευτικά υλικά, και κυρίως η βασική εκπαίδευση/κατάρτιση και η συνεχής μετεκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού της εκπαίδευσης) δεν αποτελούν απλές προϋποθέσεις για τη λειτουργία της παρεχόμενης υπηρεσίας, αλλά ουσιαστικές παραμέτρους αποτελεσματικότητας και δείκτες διασφάλισης της ποιότητας, όχι απλά του παραγόμενου εκπαιδευτικού έργου, αλλά της ίδιας της κοινωνικής -εκπαιδευτικής, τεχνολογικής, και πολιτιστικής- καινοτομίας.

Η προσέγγιση του **εκπαιδευτικού συστήματος**, βάσει ενιαίων κριτηρίων ποιότητας, αναγνωρίζει εξ αρχής το **συστημικό χαρακτήρα της εκπαίδευσης**, λαμβάνει υπόψη της το συνεχή διάλογο του μέρους με το όλο, την **οριζόντια** επικοινωνία (εντός μιας συγκεκριμένης βαθμίδας), αλλά και τους **κάθετους άξονες**, που διατρέχουν συνολικά τις εκπαιδευτικές βαθμίδες, ολόκληρο το εκπαιδευτικό σύστημα.

Το εκπαιδευτικό σύστημα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως **σύστημα μερών**, με δυναμικά αλληλεξαρτώμενα **υποσυστήματα** κι όχι ως στατική διαδοχή ανεξάρτητων μερών. Πρέπει με σαφήνεια και στρατηγικό σχεδιασμό να δομούνται οι **κάθετες συνιστώσες του συστήματος**, οι οποίες είναι παραγνωρισμένες, όσο και οι **οριζόντιες συνιστώσες** του. Μόνο τότε μπορούν πραγματικά να αναγνωριστούν οι **παθογένειες** του εκπαιδευτικού μας συστήματος στις πραγματικές τους διαστάσεις, τότε μόνο μπορούν να εντοπιστούν οι βαθύτερες αιτίες τους, μόνο τότε μπορούν να αναζητηθούν αποτελεσματικοί χειρισμοί των υπαρκτών αντιφάσεων του.

Ως κάθετοι άξονες, που διατρέχουν ολόκληρο το εκπαιδευτικό μας σύστημα (Πρωτοβάθμια – Δευτεροβάθμια – Τριτοβάθμια – Δια Βίου Μάθηση) και ταυτόχρονα αποτελούν και τα **κοινά χαρακτηριστικά** των επιμέρους βαθμίδων (των υποσυστημάτων) μπορούν να θεωρηθούν:

- Η μέθοδος διδασκαλίας και αξιολόγησης των εκπαιδευομένων (δασκαλοκεντρική βασισμένη στην μετάδοση και αξιολόγηση του βαθμού αφομοίωσης των προσφερομένων πληροφοριών).
- Τα κύρια διδακτικά υλικά και μέσα (πηγή πληροφόρησης αποτελεί κυρίως το σχολικό εγχειρίδιο/

πανεπιστημιακό σύγγραμμα, και δευτερογενώς η χρήση βοηθημάτων, σχετικής ποιότητας, με τη μορφή φωτοτυπημένων σημειώσεων).

- Η απουσία σύνθεσης μεταξύ διαφορετικών μαθησιακών αντικειμένων (επικρατεί η στατική παράθεση μαθησιακών αντικειμένων, με αποτέλεσμα η διαθεματικότητα να θεωρείται διδακτική καινοτομία και όχι η αυτονόητη ή/και βαθύτερη ουσία της μόρφωσης του ανθρώπου).
- Η έλλειψη βαθμών ελευθερίας (εκπαιδευτικών και εκπαιδευομένων). Ουσιαστικά το σύστημα εντέλλεται, δεν ακούει και δεν σχεδιάζει εκτιμώντας το ανθρώπινο δυναμικό στο οποίο απευθύνεται.
- Η «προγραμματισμένη» σπατάλη του προσωπικού χρόνου (εκπαιδευτικών και εκπαιδευομένων). Το σύστημα τρέχει με προκαθορισμένους από το ίδιο ρυθμούς. Δεν αναγνωρίζει την αξία του προσωπικού χρόνου και συνθλίβει, κινούμενο χωρίς σαφές όραμα, την αξία του συλλογισμού και της προσωπικής στάσης και απόφασης.
- Το σύστημα προκρίνει την ομοιομορφία, έναντι της ιδιαιτερότητας και της πολυμορφίας. Κυριαρχεί η ψευδαίσθηση του μέσου εκπαιδευόμενου και του μέσου εκπαιδευτικού και επομένως το σύστημα αγνοεί την αξία και τη δυναμική της διαφορετικότητας και της ποικιλίας στην προσέγγιση και ερμηνεία των φαινομένων, παρότι σε αυτή τη δυναμική στηρίζεται και η επιστημονική ανακάλυψη αλλά και η καλλιτεχνική δημιουργία.
- Η απουσία συστήματος έγκυρης αξιολόγησης δομών διαδικασιών και παραγόμενων αποτελεσμάτων. Μόνο οι γνώσεις των εκπαιδευομένων αξιολογούνται (και στο Δημοτικό, και στο Γυμνάσιο, και στο Λύκειο, και στο Πανεπιστήμιο και στα Μεταπτυχιακά). Ποτέ η διαδικασία παροχής της γνώσης. Και πολύ περισσότερο δεν αξιολογείται ο στρατηγικός σχεδιασμός, το όραμα, τα μέτρα, οι διοικητικές και πολιτικές αποφάσεις και επιλογές.
- Η αδυναμία αναπλήρωσης των όποιων απουσιών. Δεν προβλέπεται τέτοια διαδικασία σε ολόκληρο το εκπαιδευτικό σύστημα. Αν δεν είσαι παρών/-ουσα οφείλεις χωρίς καθοδήγηση να αυτο-προστατευτείς ώστε να μην δημιουργήσεις χάσμα στα όσα μέχρι τότε γνώριζες. Στη δημιουργία χάσματος όμως συμβάλλει και ο όγκος, αλλά και ο γρήγορος και πιεστικός ρυθμός ανάπτυξης της ύλης (αφού ο χρόνος είναι δεδομένος και η ύλη διευρύνεται). Αυτό εξάλλου μεταλλάσσει μεγάλο αριθμό παρόντων σε λειτουργικά «απόντες». Μια αιτία για την υπέρμετρη ανάπτυξη της φροντιστηριακής υποστήριξης, από την πρώτη δημοτικού μέχρι και την Τριτοβάθμια, θα πρέπει να αναζητηθεί στο αντιμετωπίζονται τα χά-

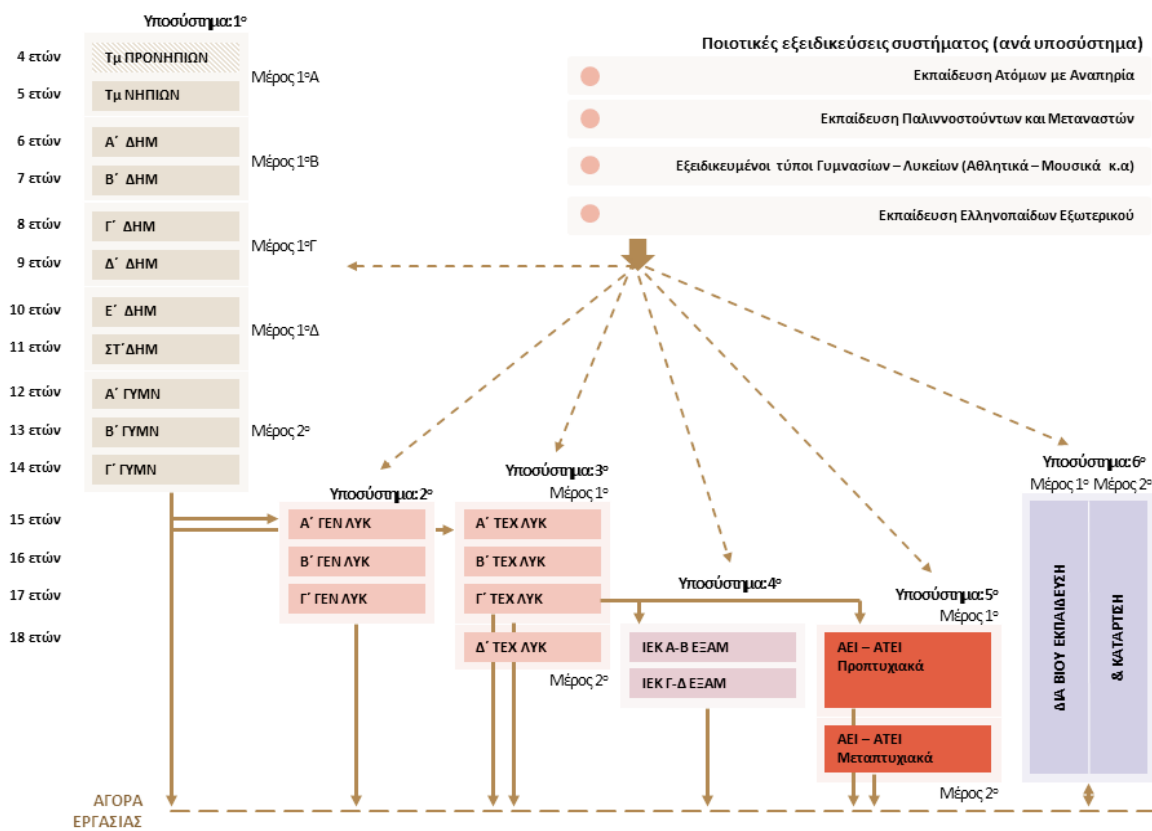
σματα και τα μη αφομοιωμένα κενά της γνώσης και –κυρίως- στην λειτουργία της ενεργητικής (vs παθητικής) μάθησης.

- Η μη ουσιαστική αξιοποίηση του βιώματος και της τεχνολογίας. Μόνο η Προσχολική Εκπαίδευση και η Εκπαίδευση Ενηλίκων επιχειρηματολογούν για την αξία τους. Μόνο αυτές μιλούν για ικανότητες και δεξιότητες. Μέχρι σήμερα δεν πείθουν. Αντίθετα απειλούνται.
- Η έλλειψη πιστοποίησης από το σύστημα μαθησιακών αντικειμένων που οι μαθητές αναγκάζονται να πιστοποιούν εκτός συστήματος. Κάθε υποσύστημα-βαθμίδα δεν αναγνωρίζει την αξία του «πιστοποιημένου τίτλου» που κατέχει ο εγγραφόμενος σε αυτήν εκπαιδευόμενος. Γι αυτό

και δεν μπορεί να πιστοποιήσει στοιχειωδέστερες δεξιότητες, όπως η στοιχειώδης γνώση μιας ξένης γλώσσας, ή της δεξιότητας στη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών.

- Η χαμηλής ποιότητας διοικητική και λειτουργική υποστήριξη των εκπαιδευτικών μονάδων. Το σύστημα δεν φαίνεται να τις εκτιμά ως απολύτως απαραίτητες για τη λειτουργία του.
- Η έλλειψη ή/και κακή αξιοποίηση παράλληλων εκ-παιδευτικών υποδομών (βιβλιοθήκες, εργαστήρια). Δεν αρκεί να «αντιγράφεις» τις εκπαιδευτικές υποδομές άλλων χωρών. Πρέπει και να αναρωτηθείς πώς τις αξιοποιούν, επιμορφώνοντας αντίστοιχα το εκπαιδευτικό προσωπικό.

Διάγραμμα 1.1: Διαγραμματική αποτύπωση του εκπαιδευτικού συστήματος

Στις Ετήσιες Εκθέσεις για την εκπαίδευση της ΓΣΕΕ αποτυπώνονται τα αριθμητικά δεδομένα και η κατανομή σε υποκατηγορίες των μεγεθών. Κυρίως όμως υπολογίζονται οι **ρυθμοί μεταβολής** των μεγεθών σε τριετή και ετήσια βάση. Οι παρουσιαζόμενες κατανομές αποδίδονται με τη μορφή Συνθετικών Δεικτών Μεγέθους, οι οποίοι με τη σειρά τους συνθέτουν τον Ετήσιο Συνθετικό Δείκτη Μεγέθους.

Ανάλογα με τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία των εθνικών, ευρωπαϊκών και διεθνών βάσεων δεδομένων για την εκπαίδευση η μελέτη αναπτύσσεται:

α) σε τέσσερα βασικά μεγέθη:

- Υποδομές της εκπαίδευσης – Μονάδες – Τμήματα – Αίθουσες
- Ανθρώπινο Δυναμικό της εκπαίδευσης – Μαθητικός/Σπουδαστικός/Φοιτητικός πληθυσμός
- Ανθρώπινο Δυναμικό της εκπαίδευσης – Διδακτικό και βοηθητικό προσωπικό
- Χρηματοδότηση της εκπαίδευσης – Δημόσιες δαπάνες & δαπάνες των νοικοκυριών

και β) σε τέσσερα γεωγραφικά επίπεδα:

- Ευρωπαϊκό/Διεθνές
- Εθνικό
- Περιφερειακό (Διοικητικές Περιφέρειες)
- Τοπικό (Περιφερειακές ενότητες)

Οι υποδομές, ο μαθητικός/σπουδαστικός πληθυσμός και το εκπαιδευτικό/ερευνητικό/διοικητικό προσωπικό που υπηρετεί στις εκπαιδευτικές μονάδες/ ιδρύματα αποτυπώνονται (ανά σχολικό/ακαδημαϊκό έτος με στοιχεία Έναρξης και στοιχεία Λήξης) σε πίνακες και δημοσιοποιούνται στο διαδίκτυο από την **Ελληνική Στατιστική Αρχή**.

Οι πραγματοποιηθείσες (κατά έτος) δαπάνες για την εκπαίδευση (χρηματοδότηση της εκπαίδευσης) δημοσιοποιούνται από το **Γενικό Λογιστήριο του Κράτους** στους Ετήσιους Προϋπολογισμούς κάθε έτους.

Ας σημειωθεί ότι στις ετήσιες εκθέσεις που στηρίζονται στα διαθέσιμα από την ΕΛ.ΣΤΑΤ. στατιστικά στοιχεία:

- η έννοια της τοπικότητας προσεγγίζεται σε επίπεδο Νομού/Νομαρχίας
- η αναφορά σε έτος για την εκπαίδευση (2010) αναφέρεται στη λήξη του σχολικού έτους (2009-2010)
- όλα τα στατιστικά δεδομένα αφορούν στοιχεία λήξεως του σχολικού έτους, εκτός των περιπτώσεων που διατίθενται στοιχεία μόνο για την έναρξη και που η αντίστοιχη διευκρίνιση σημειώνεται στην παρουσίαση των συγκεκριμένων μεταβλητών
- τα στοιχεία για την Τεχνολογική Επαγγελματική Εκπαίδευση (ΤΕΕ) αφορούν μόνο τις σχολικές μονάδες αρμοδιότητας του Υπουργείου Παιδείας, στις οποίες ανήκουν τα ΤΕΕ, ΕΠΑΛ και ΕΠΑΣ του ΥΠΕΠΘ.

Η γνώση των βασικών μεγεθών της εκπαίδευσης, η μεταξύ τους συσχέτιση και –κυρίως– ο **ρυθμός ετήσιας μεταβολής** τους αποτελεί σημαντικό **ποιοτικό στοιχείο** για τη χάραξη της εκπαιδευτικής πολιτικής. Αποτελεί όμως ταυτόχρονα πηγή/ επιχείρημα για την αντίχρευση/ τεκμηρίωση **εκπαιδευτικών ανισοτήτων** κοινωνικού & γεωγραφικού χαρακτήρα, ανισότητες που συνήθως υποτιμώνται, μια και η έρευνα αδυνατεί συνήθως να εστιάσει στο μικρόκοσμο των τοπικών κοινωνιών.

Η αποτύπωση των βασικών μεγεθών της εκπαίδευσης αυτή αναδεικνύει το **συστημικό (ή μη) χαρακτήρα** της εκπαίδευσης, μελετά και συγκρίνει τους Δείκτες ανά Υποσύστημα και Μέρος, ελέγχοντας αφενός τη **συνολική** και τη **σύγκλισή** τους, αφετέρου την τάση **μεταβολής** τους στο χρόνο (αύξηση- βελτίωση, μείωση- επιδείνωση).

Ωστόσο, οι **υποδομές** των εκπαιδευτικών βαθμίδων (επάρκεια, ποιότητα και εκσυγχρονισμός τους, η χωροταξική τους κατανομή), τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των παρεχόμενων **εκπαιδευτικών προγραμμάτων** (αναλυτικά προγράμματα, διδακτικά υλικά, διδακτική μεθοδολογία, τρόποι τεκμηρίωσης του εκπαιδευτικού έργου, αξιολόγησης ικανοτήτων και πιστοποίησης δεξιοτήτων των εκπαιδευομένων), η επένδυση στο **ανθρώπινο δυναμικό** (επάρκεια στελέχωσης, αρχική εκ-

παίδευση, επιμόρφωση, ανατροφοδότηση, συμμετοχή στο σχεδιασμό, κοινωνική λογοδοσία), αλλά και οι **επενδύσιμοι πόροι** (δημόσιου και ιδιωτικού τομέα), και τα βασικά χαρακτηριστικά της επένδυσης στη «σκιώδη εκπαίδευση» (ιδιαίτερα μαθήματα/ φροντιστήρια) και οι πολύμορφες συνέπειες τους στην ποιότητα της εκπαίδευσης δυστυχώς δεν μπορούν να μελετηθούν, αφού η εθνική στατιστική αποτύπωσή τους είναι ελλιπματική.

Όμως, η συστημική προσέγγιση της εκπαίδευσης προϋποθέτει στρατηγικό σχεδιασμό με **ενιαία μεθοδολογία και στόχευση** των δράσεων που διαπερνούν κατακόρυφα όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, προκειμένου να διασφαλιστούν (όσο το δυνατό περισσότερο) η ποιότητα, η συνέχεια και η συνοχή των υποσυστημάτων και τελικά του συστήματος. Επιπλέον, η διασφάλιση της ποιότητας απαιτεί συγκεκριμένους και μετρήσιμους δείκτες. Η σταθερότητα στο χρόνο και η εφαρμογή σε όλα τα υποσυστήματα ενός δείκτη – ακόμα και ελλιπούς στην κατασκευή του– αποδίδει μια πραγματική διαφοροποίηση. Αν αυτή η διαφοροποίηση είναι αποδεκτή από το σύστημα αποτελεί συνειδητή επιλογή, γνώρισμά του και μέρος της στρατηγικής του. Αντίθετα αν αποτελεί «σκιώδη» όψη μιας διαφοροποιημένης πραγματικότητας –ενός συστήματος που προβάλλεται ως ομοιογενές–, τότε η όποια στρατηγική επιλογή είναι καταδικασμένη να αποτύχει.

Ως ιδιαίτερα σημαντικές ποιοτικές εξειδικεύσεις του στρατηγικού σχεδιασμού του συστήματος ανά Υποσύστημα και Μέρος (ιδιαίτερα για τα πρώτα 3 Υποσυστήματα), θα πρέπει να αναφερθούν:

- **Η εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρία**
- **Η εκπαίδευση των παιδιών παλιννοστούντων και μεταναστών**
- **Οι εξειδικευμένοι τύποι σχολείων στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Γυμνάσια-Λύκεια-ΤΕΕ), όπως: Εσπερινά Σχολεία, Αθλητικά & Μουσικά Σχολεία κ.α.**
- **Η εκπαίδευση των παιδιών των ελλήνων της Διασποράς (κοινότητες στο εξωτερικό).**

Οι ποιοτικές αυτές εξειδικεύσεις ελέγχονται ως προς την αποτελεσματικότητα και την ποιότητά τους σε κάθε Υποσύστημα και Μέρος και συμβάλλουν στην πληρότητα και συνοχή του συστήματος. Πάνω απ' όλα, υπηρετούν την συνταγματική επιταγή για το **δικαίωμα** των πολιτών στο κοινωνικό αγαθό της εκπαίδευσης και όχι τη διάκρισή τους σε αυτούς που **έχουν** (χρήματα, χρόνο, υγεία, μορφωμένο γονιό, επιλογές, δυνατότητα πρόσβασης) και σε όσους **δεν έχουν**. Το κράτος οφείλει να μεριμνά για την παροχή και τη διασφάλιση της ποιότητας της εκπαίδευσης για κάθε πολίτη (τον όποιο) και όχι για τον «εικονικό» μέσο πολίτη.

Ένα νέο εκπαιδευτικό σύστημα πρέπει να αντικαταστήσει το σημερινό. Η δημιουργία του θα στηριχθεί στην πολυετή έρευνα και εμπειρία των εκπαιδευτικών

και ερευνητικών δομών της εκπαίδευσης που παραμένουν επί δεκαετίες αναξιοποίητες. Ο στρατηγικός σχεδιασμός του νέου εκπαιδευτικού συστήματος και οι προτεραιότητες στη χάραξη της εκπαιδευτικής πολιτικής πρέπει να επαναπροσδιοριστούν ώστε:

- Ο σχεδιασμός να κατευθύνεται από τη βάση της εκπαιδευτικής πυραμίδας (προσχολική εκπαίδευση) προς την κορυφή (πανεπιστημιακή εκπαίδευση).
- Να θεσμοθετηθούν συγκεκριμένοι βαθμοί ελευθερίας στα υποσυστήματα, στα μέρη, και στα επίπεδα, που να υπηρετούν τη συνοχή του συστήματος, αλλά να επιτρέπουν την εκπαιδευτική τους αυτονομία.
- Να διευκολύνεται η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού της εκπαίδευσης (εκπαίδευση - κατάρτιση –επιμόρφωση) παράλληλα με τη διασφάλιση της ποιοτικής και σύγχρονης υλικοτεχνικής της υποδομής.
- Να διασφαλίζονται οι αναγκαίοι πόροι για την εκπαίδευση και την έρευνα, με στόχο τη σύγκλιση προς τους αντίστοιχους ευρωπαϊκούς μέσους όρους.
- Να προσφέρονται ανεμπόδιστα και δια βίου σε κάθε παιδί, νέο, εργαζόμενο πολλαπλές εκπαιδευτικές επιλογές και ευκαιρίες για γνώση.
- Να διαθέτει σύγχρονα ευέλικτα και αποτελεσματικά προγράμματα σπουδών που να διευκολύνουν την ανάπτυξη συγκεκριμένων ικανοτήτων, στάσεων, αξιών και φυσικά γνώσεων.
- Να υιοθετείται η αρχή «minimum δεξιότητες στην optimum ηλικία» για όλους τους εκπαιδευόμενους, αντί της ισχύουσας «optimum γνώσεων στη μικρότερη δυνατή ηλικία» για όσους μπορέσουν, τελικά, να τις αφομοιώσουν.

Με στόχο:

- Μια ανοικτή, χαρούμενη και δημιουργική προσχολική αγωγή, που με αφόρμηση το ίδιο το παιδί –κι όχι την ύλη- έχει τη σοφία να δημιουργεί με το παιχνίδι και τη δραστηριότητα στην ομάδα τη βάση της επικοινωνίας και της κοινωνικής ζωής του πολίτη.
- Ένα καλό Δημοτικό σχολείο, που να στηρίζει ένα καλό Γυμνάσιο, ένα καλό Γενικό Λύκειο και μια αξιόλογη και αξιοπρεπή Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση, και ένα ακόμα καλύτερο Πανεπιστήμιο.
- Ένα ποιοτικό εκπαιδευτικό σύστημα με αίσθηση δικαίου, έγνοια και φροντίδα για τις υπαρκτές κοινωνικές και εκπαιδευτικές ανισότητες.
- Ένα αποτελεσματικό εκπαιδευτικό σύστημα διασφαλισμένης ποιότητας με πολλαπλές επιλογές και δυνατότητες, τόσο για την τυπική εκπαίδευση, όσο και για τη Δια Βίου εκπαίδευση.
- Σε κάθε γωνιά της χώρας, προσβάσιμο από κάθε πολίτη.

1.2 Η ιδιαιτερότητα και η σημασία της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο σύστημα

Στη συστημική προσέγγιση του εκπαιδευτικού συστήματος οι επιμέρους βαθμίδες και υποβαθμίδες δεν μπορούν να αξιολογηθούν ως προς την προστιθέμενη αξία τους επί των συνολικών παραγόμενων εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων του συστήματος. Ωστόσο, κατά την έξοδο από ένα εκπαιδευτικό σύστημα, που διακρίνεται για τη **συνοχή** και τη **διασφαλισμένη ποιότητα** των μερών/υποσυστημάτων του, τα συνολικά εκπαιδευτικά αποτελέσματα που παράγονται (σε προσωπικό και σε κοινωνικοοικονομικό επίπεδο) δεν αφορούν στη βαθμίδα **εξόδου**, αλλά και στη συνολική επίδραση όλων των προηγούμενων βαθμίδων. Κατά τη μετάβαση από τη μια βαθμίδα στην επόμενη, οι παραγόμενες **εκροές** της βαθμίδας προέλευσης, αποτελούν ταυτόχρονα και **εισροές** της βαθμίδας υποδοχής. Με αυτή την έννοια, οι εκροές μιας βαθμίδας εξόδου από το σύστημα αποτελούν ταυτόχρονα και εκροές του εκπαιδευτικού συστήματος.

Σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος ως τυπικές **βαθμίδες εξόδου** από την εκπαίδευση και **εισόδου** στην αγορά εργασίας μπορούν να θεωρηθούν: α) το **Γυμνάσιο** με την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης (ISCED 2), β) το **Γενικό Λύκειο** και το **Τεχνολογικό Λύκειο** με την ολοκλήρωση της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 3A & 3B), γ) τα **Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης** ΙΕΚ με την ολοκλήρωση της μεταδευτεροβάθμιας μη τριτοβάθμιου επιπέδου εκπαίδευσης (ISCED 4) και δ) τα **Ιδρύματα της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** με την ολοκλήρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5A, 5B & 6).

Η αποφοίτηση από την τριτοβάθμια εκπαίδευση, την υψηλότερη βαθμίδα εξόδου προς την αγορά εργασίας, σηματοδοτεί στην κοινωνική συνείδηση την προσωπική επιτυχία του αποφοίτου, αλλά δεν αποτελεί ταυτόχρονα δείκτη αξιολόγησης της ποιότητας της βαθμίδας έναντι των υπολοίπων βαθμίδων του εκπαιδευτικού συστήματος. Έτσι κι αλλιώς στην κοινωνική συνείδηση τα χαρακτηριστικά ποιότητας της εκπαίδευσης συνδέονται περισσότερο με τα κριτήρια απασχολησιμότητας και απολαβών που προβάλλονται από την **αγορά εργασίας**, τα οποία υπακούοντας άκριτα στον κανόνα της αγοράς και της ζήτησης ευθύνονται για σημαντικές παθογένειες των εκπαιδευτικών συστημάτων. Ιδιαίτερα σήμερα σε έντονο περιβάλλον κοινωνικής κρίσης και οικονομικής ύφεσης με εξωπραγματικούς δείκτες ανεργίας των νέων ανθρώπων, η αγορά εργασίας αναζητά υποψηφίους με υψηλά ακαδημαϊκά προσόντα και γλωσσομάθειες (τουλάχιστον μεταπτυχιακό τίτλο και proficiency), προσφέροντας απασχόληση σε θέσεις με περίγραμμα αποφοίτου ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και αποδοχές αποφοίτου υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Το γεγονός αυτό, αφενός υποτιμά την κοινωνική αξία της εκπαίδευσης, αλλά ταυτόχρονα συμπιέζει την δυνατότητα πρόσληψης αποφοίτων με χαμηλότερα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ακαδημα-

ϊκά προσόντα και ευτελίζει πλήρως την αξία της κατώτερης αμοιβής εργασίας (του ανειδίκευτου εργάτη).

Η **ελκυστικότητα** της τριτοβάθμιας, ως επιθυμητής βαθμίδας εξόδου προς την αγορά εργασίας, αποτελεί ίσως και το κοινωνικά κυρίαρχο χαρακτηριστικό της. Ωστόσο, από άποψη ποιότητας και συνοχής του εκπαιδευτικού συστήματος, αξίζει να σημειωθούν και τα ακόλουθα χαρακτηριστικά της **τριτοβάθμιας** εκπαίδευσης:

- αποτελεί κύρια βαθμίδα παραγωγής και διάχυσης **ερευνητικού έργου/ τεχνολογίας/ καινοτομίας** προς την αγορά, αλλά και τις υπόλοιπες βαθμίδες της εκπαίδευσης.
- οι **προτεραιότητες** της επιδρούν στο σχεδιασμό και στις προτεραιότητες των άμεσα συνδεόμενων με αυτήν προηγούμενων βαθμίδων (δευτεροβάθμια εκπαίδευση).
- αποτελεί τη βαθμίδα των **παραγωγικών σχολών** των εκπαιδευτικών που υπηρετούν σε όλες τις βαθμίδες του εκπαιδευτικού συστήματος.
- αποτελεί τη μόνη βαθμίδα της εκπαίδευσης η **κοινωνική κινητικότητα** δυσχεραίνεται σημαντικά.
- αποτελεί τη μόνη βαθμίδα της εκπαίδευσης όπου αναγνωρίζονται **βαθμοί ελευθερίας** για τη χάραξη της προσωπικής διαδρομής των φοιτητών προς το πτυχίο (μαθήματα υποχρεωτικά, κατ' επιλογήν υποχρεωτικά και ελεύθερης επιλογής).
- αποτελεί τη μόνη βαθμίδα της εκπαίδευσης όπου τα ιδρύματα της χαρακτηρίζονται από **διοικητική αυτονομία** και αυτονομία στη λήψη αποφάσεων.
- αποτελεί τη μόνη βαθμίδα της εκπαίδευσης όπου προβάλλεται έντονα ο **ανταγωνισμός** και η διάκριση μεταξύ ισότιμων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.
- τα ιδρύματά της στην κοινωνική συνείδηση δεν αντιμετωπίζονται ως κατεχοχόν **πνευματικά/ πολιτιστικά ιδρύματα**, αλλά ως ανώτατου κύρους επαγγελματικές σχολές.
- αποτελεί την κατ' εξοχήν βαθμίδα **προσέλκυσης** εκπαιδευόμενων από άλλες χώρες για φοίτηση.
- αποτελεί τη βαθμίδα της εκπαίδευσης με το υψηλότερο **ατομικό και κοινωνικό όφελος**.

Στην αποτύπωση των στοιχείων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις διεθνείς και ευρωπαϊκές βάσεις δεδομένων, πολλά από αυτά τα χαρακτηριστικά, είτε υποτιμούνται, είτε δεν αποτυπώνονται. Η αξία τους, ωστόσο, είναι σημαντική για την ανάπτυξη ενός **δομημένου στρατηγικού σχεδιασμού** για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, που να αναδεικνύει το συστημικό χαρακτήρα της εκπαίδευσης, αξιοποιώντας τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

1.3 Η εξέλιξη των βασικών μεγεθών της εκπαίδευσης

Στον ακόλουθο πίνακα και για την περίοδο 2001-2010 αποτυπώνεται η ετήσια εξέλιξη των βασικών μεγεθών της εκπαίδευσης και συγκεκριμένα των **υποδομών** και του **ανθρώπινου δυναμικού** (μαθητικός πληθυσμός & προσωπικό που υπηρετεί) της Πρωτοβάθμιας (Νηπια-

γωγεία, Δημοτικά) και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Γυμνάσια, Γενικά Λύκεια, Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση) του Δημόσιου και Ιδιωτικού τους τομέα και στους δύο τύπους σχολείων (Ημερήσια & Εσπερινά) όπου προβλέπονται και λειτουργούν.

Πίνακας 1.1: Διαχρονική εξέλιξη βασικών μεγεθών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Συνολικά)

ΟΛΕΣ ΟΙ ΒΑΘΜΙΔΕΣ	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Ρυθμός μεταβολής περιόδου 2001-2010
ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	15.517	15.371	15.323	15.343	15.327	15.274	15.214	15.236	15.403	15.446	-0,5%
Τμήματα ^(*)	-	78.440	78.007	79.982	80.533	80.853	80.915	80.909	81.587	82.312	4,9%
ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΠΟΥ ΥΠΗΡΕΤΕΙ^(*)	-	171.878	173.987	183.991	190.725	196.453	200.143	202.465	207.248	211.652	23,1%
Διδακτικό Προσωπικό	148.499	154.579	156.387	165.556	170.892	175.802	178.935	181.546	185.655	189.909	27,9%
Λοιπό Προσωπικό ^(*)	-	17.299	17.600	18.435	19.833	20.651	21.208	20.919	21.593	21.743	25,7%
ΜΑΘΗΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	1.531.675	1.517.750	1.494.531	1.497.864	1.487.210	1.484.188	1.470.903	1.476.606	1.486.817	1.488.749	-2,8%

Πηγή δεδομένων: Ελληνική Στατιστική Αρχή

(*) Στις κατηγορίες «Τμήματα», «Προσωπικό που υπηρετεί» και «Λοιπό προσωπικό» ο ρυθμός μεταβολής που αποτυπώνεται στην τελευταία στήλη του πίνακα αφορά την περίοδο 2002-2010.

Από τα στοιχεία του πίνακα αξίζει να σημειωθούν:

- η σταδιακή **ελαφρά μείωση** κατά **0,5%** κατά την περίοδο 2001-2010 των **σχολικών μονάδων** της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (μέση ετήσια μεταβολή **0,05%**). Η μείωση αυτή οφείλεται: α) στη μείωση των **Δημοτικών σχολείων** (συνολική μείωση **10,7%**) η οποία με τη σειρά της οφείλεται κυρίως στη μείωση των ολιγοθέσιων σχολικών μονάδων, και β) στη μείωση των σχολικών μονάδων της **Επαγγελματικής Εκπαίδευσης** (συνολική μείωση 3,8%). Στο ίδιο χρονικό διάστημα οι σχολικές μονάδες των **Νηπιαγωγείων**, των **Γυμνασίων** και των **Γενικών Λυκείων** παρουσιάζουν συνολική **αύξηση** κατά **7,8%**, **5,1%** και **5,6%** αντίστοιχα.
- η **αύξηση** κατά **23,1%** την περίοδο 2002-2010 του συνόλου του **προσωπικού** που υπηρετεί στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (μέση ετήσια μεταβολή **2,6%**). Συγκεκριμένα, καταγράφεται αύξηση κατά **22,9%** την περίοδο 2002-2010 του **Διδακτικού προσωπικού** που υπηρετεί στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (μέση ετήσια μεταβολή 2,6%), ενώ αντίστοιχη αύξηση, κατά **25,7%**, καταγράφεται και στο **Λοιπό-Βοηθητικό προσωπικό** που υπηρετεί στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (μέση ετήσια μεταβολή

2,9%). Κατά βαθμίδα εκπαίδευσης και τύπο σχολείου η συνολική μεταβολή του συνόλου του προσωπικού είναι την περίοδο 2002-2010: α) **33,6%** στα **Νηπιαγωγεία**, β) **30,2%** στα **Δημοτικά** σχολεία, γ) **27,7%** στα **Γυμνάσια**, δ) **22,2%** στα **Γενικά Λύκεια** και ε) **-6,6%** στην **Επαγγελματική Εκπαίδευση** (η μόνη βαθμίδα που κατέγραψε μείωση του προσωπικού που υπηρετεί, τόσο του Διδακτικού, όσο και του Λοιπού-Βοηθητικού προσωπικού).

- η σταδιακή **μείωση** κατά **2,8%** την περίοδο 2001-2010 του **μαθητικού πληθυσμού** που φοιτά στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (μέση ετήσια μεταβολή 0,3%). Η μείωση αυτή οφείλεται σε μικρή **μείωση** του μαθητικού πληθυσμού των **Δημοτικών** (κατά 0,6%), των **Γυμνασίων** (κατά 3,4%) και κυρίως της **Επαγγελματικής Εκπαίδευσης** (κατά 30,3%). Στο ίδιο χρονικό διάστημα ο μαθητικός πληθυσμός των **Νηπιαγωγείων** και των **Γενικών Λυκείων** παρουσιάζουν συνολική **αύξηση** του μαθητικού τους πληθυσμού κατά **9,6%** και **2,6%** αντίστοιχα.

Στις επόμενες ενότητες του κεφαλαίου, αποδίδονται συνολικά και ανά βαθμίδα εκπαίδευσης όλες οι μεταβλητές που αφορούν στις υποδομές και το ανθρώπινο δυναμικό κάθε βαθμίδας/ υποβαθμίδας.

1.3.1 Πρωτοβάθμια εκπαίδευση: Νηπιαγωγεία

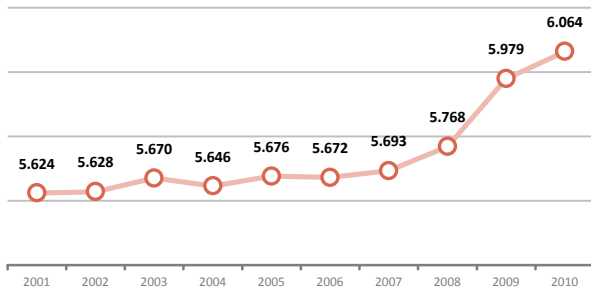
Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο συνολικός αριθμός των **σχολικών μονάδων** του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα της Προσχολικής εκπαίδευσης (**Νηπιαγωγεία**) την περίοδο 2001-2010.

Οι σχολικές μονάδες των Νηπιαγωγείων αποτελούν το **39,3%** (2010) του συνόλου των σχολικών μονάδων της Πρωτοβάθμιας & Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2010 καταγράφεται συνολική **αύξηση** των σχολικών μονάδων κατά **7,8%**, που αντιστοιχεί σε **440** νηπιαγωγεία (από 5.624 σχολι-

κές μονάδες το 2001 σε 6.064 σχολικές μονάδες το 2010), ενώ η μέση ετήσια μεταβολή της κατηγορίας είναι **0,8%**. Θα πρέπει, επίσης, να σημειωθεί πως ο ρυθμός μεταβολής αυξάνει από το 2008 κι έπειτα, λόγω της εφαρμογής της υποχρεωτικής φοίτησης στο νηπιαγωγείο (Ν.3518/2006). Συνολικά η μεγαλύτερη ετήσια αύξηση των σχολικών μονάδων σημειώνεται την περίοδο 2008-2009 (κατά **3,7%**).

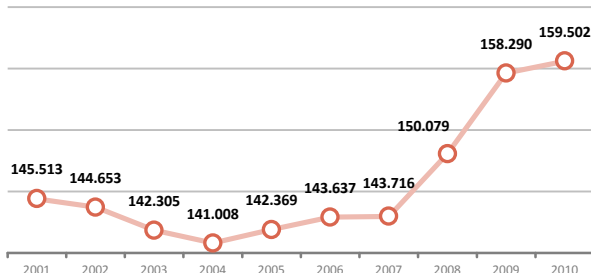
Γράφημα 1.1: Νηπιαγωγεία: Αριθμός σχολικών μονάδων (2001-2010)

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - ΠΑΙΔΕΙΑ – Χρονοσειρές & Πίνακες (Στοιχεία Λήξης)

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο συνολικός αριθμός του **μαθητικού πληθυσμού** των νηπιαγωγείων του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα της εκπαίδευσης την περίοδο 2001-2010.

Γράφημα 1.2: Νηπιαγωγεία: Σύνολο μαθητικού πληθυσμού (2001-2010)

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - ΠΑΙΔΕΙΑ – Χρονοσειρές & Πίνακες (Στοιχεία Λήξης)

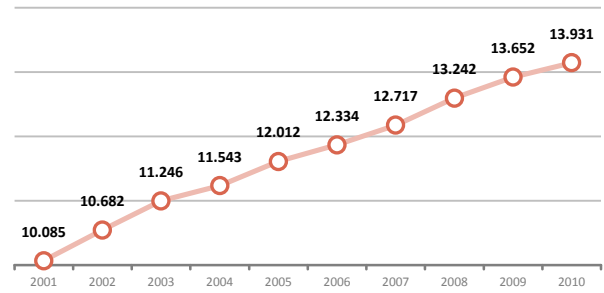
Ο μαθητικός πληθυσμός των Νηπιαγωγείων αποτελεί το **10,7%** (2010) του συνόλου του μαθητικού πληθυσμού της Πρωτοβάθμιας & Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2010 καταγράφεται συνολική **αύξηση** του μαθητικού πληθυσμού κατά **9,6%**, που αντιστοιχεί σε **13.989** μαθητές/-τριες (από 145.513 μαθητές/-τριες το 2001 σε 159.502 μαθητές/-τριες το 2010), ενώ η μέση ετήσια μεταβολή της κατηγορίας είναι **1,1%**. Ομοίως με τις σχολικές μονάδες, ο ρυθμός μεταβολής αυξάνει από το 2008 κι έπειτα. Συνολικά η μεγαλύτερη ετήσια αύξηση του μαθητικού πληθυσμού σημειώνεται την περίοδο 2008-2009 (κατά **5,5%**).

Πίνακας 1.2: Προσχολική Αγωγή – ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ – Στοιχεία λήξεως και μεταβολές βασικών μεγεθών ετών 2007, 2008, 2009 και 2010

Μεταβλητές	2007		2008				2009				2010				Ποσοστιαία Μεταβολή τετραετίας (2007-2010)			
	N	%	N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%		
					N	%			N	%			N	%				
ΣΥΝΟΛΟ Νηπιαγωγείων	5.693		5.768		1,3	▲	5.979		3,7	▲	6.064		1,4	▲	6,5	▲		
Α) ΔΗΜΟΣΙΑ	5.576	97,9%	5.629	97,6%	1,0	▲	5.660	94,7%	0,6	▲	5.658	93,3%	0,0	▼	1,5	▲	-4,7	▼
Β) ΙΔΙΩΤΙΚΑ	117	2,1%	139	2,4%	18,8	▲	319	5,3%	129,5	▲	406	6,7%	27,3	▲	247,0	▲	225,8	▲
Α) σε Αστικές περιοχές	2.446	43,0%	2.492	43,2%	1,9	▲	2.656	44,4%	6,6	▲	2.750	45,3%	3,5	▲	12,4	▲	5,5	▲
Β) σε Ημιαστικές περιοχές	884	15,5%	913	15,8%	3,3	▲	954	16,0%	4,5	▲	976	16,1%	2,3	▲	10,4	▲	3,7	▲
Γ) σε Αγροτικές περιοχές	2.363	41,5%	2.363	41,0%	0,0	—	2.369	39,6%	0,3	▲	2.338	38,6%	-1,3	▼	-1,1	▼	-7,1	▼
α) Διθέσια	3.061	53,8%	3.202	55,5%	4,6	▲	3.351	56,0%	4,7	▲	3.474	57,3%	3,7	▲	13,5	▲	6,5	▲
β) Μονοθέσια	2.632	46,2%	2.566	44,5%	-2,5	▼	2.628	44,0%	2,4	▲	2.590	42,7%	-1,4	▼	-1,6	▼	-7,6	▼
ΣΥΝΟΛΟ Τμημάτων	8.934		9.078		1,6	▲	9.486		4,5	▲	9.710		2,4	▲	8,7	▲		
Από αυτά αποκλειστικά πρωί	8.884	99,4%	9.028	99,4%	0,0	▲	9.449	99,6%	0,2	▲	9.701	99,9%	0,3	▲	9,2	▲	0,5	▲
Αίθουσες Διδασκαλίας	9.506		9.621		1,2	▲	10.213		6,2	▲	10.411		1,9	▲	9,5	▲		

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο συνολικός αριθμός του **διδασκτικού προσωπικού** των νηπιαγωγείων του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα της εκπαίδευσης την περίοδο 2001-2010.

Γράφημα 1.3: Νηπιαγωγεία: Σύνολο διδασκτικού προσωπικού (2001-2010)

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - ΠΑΙΔΕΙΑ – Χρονοσειρές & Πίνακες (Στοιχεία Λήξης)

Το διδασκτικό προσωπικό των Νηπιαγωγείων αποτελεί το **7,3%** (2010) του συνόλου του διδασκτικού προσωπικού της Πρωτοβάθμιας & Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001 – 2010 καταγράφεται συνολική **αύξηση** κατά **38,1%**, που αντιστοιχεί σε **3.846** εκπαιδευτικούς (από 10.085 εκπαιδευτικούς το 2001 σε 13.931 εκπαιδευτικούς το 2010), ενώ η μέση ετήσια μεταβολή της κατηγορίας είναι **3,7%**.

Συνολικά στα Νηπιαγωγεία, η αύξηση των σχολικών μονάδων φαίνεται να ακολουθείται από αντίστοιχη αύξηση του μαθητικού πληθυσμού αλλά και του διδασκτικού προσωπικού.

Στον ακόλουθο πίνακα αποτυπώνονται τα **βασικά μεγέθη** που καταγράφονται κατ' έτος από την ΕΛ.ΣΤΑΤ. και αφορούν στις σχολικές μονάδες, τα τμήματα, την υλικοτεχνική υποδομή, το προσωπικό που υπηρετεί και το μαθητικό πληθυσμό των **Νηπιαγωγείων** στο σύνολο της χώρας την τετραετία 2007-2010. Τα βασικά μεγέθη προηγούμενων σχολικών/ ακαδημαϊκών ετών αναλύθηκαν σε προγενέστερες μελέτες του ΚΑ-ΝΕΠ/ΓΣΕΕ.

Μεταβλητές	2007		2008				2009				2010				Ποσοστιαία Μεταβολή τετραετίας (2007-2010)	
	N	%	N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%
					N	%			N	%			N	%		
ΣΥΝΟΛΟ Προσωπικού	16.417		17.071		4,0	▲	17.711		3,7	▲	18.100		2,2	▲	10,3	▲
Λοιπό & Βοηθητικό Προσωπικό	3.700	22,5%	3.829	22,4%	-0,5	▼	4.059	22,9%	2,2	▲	4.169	23,0%	0,5	▲	12,7	▲
Σε ΔΗΜΟΣΙΑ	3.370	91,1%	3.483	91,0%	-0,1	▼	3.542	87,3%	-4,1	▼	3.490	83,7%	-4,1	▼	3,6	▲
Σε ΙΔΙΩΤΙΚΑ	330	8,9%	346	9,0%	1,3	▲	517	12,7%	41,0	▲	679	16,3%	27,9	▲	105,8	▲
Διδακτικό Προσωπικό	12.717	77,5%	13.242	77,6%	0,1	▲	13.652	77,1%	-0,6	▼	13.931	77,0%	-0,1	▼	9,5	▲
Γυναίκες	12.609	99,2%	13.132	99,2%	0,0	▲	13.517	99,0%	-0,2	▼	13.791	99,0%	0,0	▼	9,4	▲
Σε ΔΗΜΟΣΙΑ	12.473	98,1%	12.942	97,7%	-0,4	▼	13.087	95,9%	-1,9	▼	13.258	95,2%	-0,7	▼	6,3	▲
Σε ΙΔΙΩΤΙΚΑ	244	1,9%	300	2,3%	18,1	▲	565	4,1%	82,7	▲	673	4,8%	16,7	▲	175,8	▲
A) Προϊστάμενοι	5.693	44,8%	5.768	43,6%	-2,7	▼	5.979	43,8%	0,5	▲	6.064	43,5%	-0,6	▼	6,5	▲
Γυναίκες	5.650	99,2%	5.718	99,1%	-0,1	▼	5.919	99,0%	-0,1	▼	5.991	98,8%	-0,2	▼	6,0	▲
B) Νηπιαγωγοί εκτός προϊσταμένου	6.244	49,1%	6.682	50,5%	2,8	▲	7.219	52,9%	4,8	▲	7.432	53,3%	0,9	▲	19,0	▲
Γυναίκες	6.183	99,0%	6.629	99,2%	0,2	▲	7.147	99,0%	-0,2	▼	7.366	99,1%	0,1	▲	19,1	▲
Γ) Απόντες	780	6,1%	792	6,0%	-2,5	▼	454	3,3%	-44,4	▼	435	3,1%	-6,1	▼	-44,2	▼
Γυναίκες	776	99,5%	785	99,1%	-0,4	▼	451	99,3%	0,2	▲	434	99,8%	0,4	▲	-44,1	▼
A) Μόνιμοι (επί των διδασκόντων Δημοσίων με πλήρες ωράριο)	9.065	77,5%	9.308	76,6%	-1,2	▼	9.520	75,4%	-1,6	▼	9.686	75,5%	0,2	▲	6,9	▲
B) Αποσπασμένοι (επί των διδασκόντων Δημοσίων με πλήρες ωράριο)	1.654	14,1%	1.671	13,8%	-2,8	▼	1.784	14,1%	2,7	▲	1.834	14,3%	1,3	▲	10,9	▲
Γ) Αναπληρωτές (επί των διδασκόντων Δημοσίων με πλήρες ωράριο)	974	8,3%	1.171	9,6%	15,7	▲	1.329	10,5%	9,2	▲	1.303	10,2%	-3,4	▼	33,8	▲
ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ με πρόσθετα ακαδημαϊκά προσόντα	2.723	21,4%	2.624	19,8%	-7,5	▼	2.683	19,7%	-0,8	▼	2.757	19,8%	0,7	▲	1,2	▲
Κάτοχοι άλλου πτυχίου ανώτατης σχολής (επί του διδακτικού προσωπικού)	585	4,6%	543	4,1%	-10,9	▼	568	4,2%	1,5	▲	642	4,6%	10,8	▲	9,7	▲
Κάτοχοι Μεταπτυχιακού τίτλου (επί του διδακτικού προσωπικού)	228	1,8%	254	1,9%	7,0	▲	365	2,7%	39,4	▲	420	3,0%	12,8	▲	84,2	▲
Κάτοχοι Διδακτορικού τίτλου (επί του διδακτικού προσωπικού)	26	0,2%	19	0,1%	-29,8	▼	27	0,2%	37,8	▲	26	0,2%	-5,6	▼	0,0	—
Με μετεκπαίδευση (Εσωτερικό-Εξωτερικό) (επί του διδακτικού προσωπικού)	1.884	14,8%	1.808	13,7%	-7,8	▼	1.723	12,6%	-7,6	▼	1.669	12,0%	-5,1	▼	-11,4	▼
ΣΥΝΟΛΟ Μαθητικού πληθυσμού	143.716		150.079		4,4	▲	158.290		5,5	▲	159.502		0,8	▲	11,0	▲
Σε ΔΗΜΟΣΙΑ	139.226	96,9%	144.421	96,2%	-0,7	▼	147.692	93,3%	-3,0	▼	147.606	92,5%	-0,8	▼	6,0	▲
Σε ΙΔΙΩΤΙΚΑ	4.490	3,1%	5.658	3,8%	20,7	▲	10.598	6,7%	77,6	▲	11.896	7,5%	11,4	▲	164,9	▲
Κορίτσια	70.231	48,9%	76.120	50,7%	3,8	▲	77.218	48,8%	-3,8	▼	77.719	48,7%	-0,1	▼	10,7	▲
Μαθητές/-τριες Ειδικών Τάξεων	541	0,4%	592	0,4%	4,8	▲	671	0,4%	7,5	▲	864	0,5%	27,8	▲	59,7	▲

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΜΕΤΑΒΟΛΩΝ

Κατά τη διάρκεια της τετραετίας 2007-2010 το σύνολο των σχολικών μονάδων των Νηπιαγωγείων αυξήθηκε κατά **371 μονάδες**, από **5.693** μονάδες το 2007 σε **6.064** το 2010 (συνολική αύξηση κατά 6,5%).

Κατά το **2010**:

- Το **93,3%** των Νηπιαγωγείων ήταν **δημόσια**, και το **6,7%** **ιδιωτικά**. Η αύξηση του αριθμού των Νηπιαγωγείων κατά την περίοδο 2007-2010, χρονικό διάστημα που έπεται της εφαρμογής της υποχρεωτικότητας της φοίτησης στο Νηπιαγωγείο (σχολικό έτος 2007-2008) εκδηλώθηκε και στους δύο τομείς της εκπαίδευσης, αλλά όχι στον ίδιο βαθμό. Τα δημόσια νηπιαγωγεία αυξάνονται κατά **82** μονάδες (συνολική

αύξηση κατά **1,5%**), ενώ τα ιδιωτικά κατά **289** μονάδες (συνολική αύξηση κατά **247,0%**).

- Σε **αστικές** περιοχές είχε την έδρα του το **45,3%** των Νηπιαγωγείων (αύξηση των μονάδων κατά 12,4%), σε **ημιαστικές** περιοχές το **16,1%** (αύξηση των μονάδων κατά 10,4%), και σε **αγροτικές** περιοχές το **38,6%** (μείωση των μονάδων κατά 1,1%).
- Το **57,3%** των Νηπιαγωγείων ήταν **διθέσια** (αύξηση των μονάδων κατά 13,5%) και το **42,7%** ήταν **μονοθέσια** (μείωση των μονάδων κατά 1,6%).
- Συνολικά λειτούργησαν **9.710 τμήματα** Νηπιαγωγείου (το 99,9% **πρωινά**) αυξημένα κατά 8,7% των τμημάτων που είχαν λειτουργήσει το 2007 (**8.934** τμήματα). Η υιοθέτηση της υποχρεωτικότητας της βαθ-

μίδας καθιστά επιτακτική την ανάγκη λειτουργίας περισσότερων τμημάτων του Δημόσιου τομέα, και της εξασφάλισης της αναγκαίας στέγασής τους, προκειμένου να μην υποχρεωθούν τα νοικοκυριά να καταφύγουν στον ιδιωτικό τομέα και να επιβαρυνθούν με δίδακτρα. Στις λιγότερο εύπορες περιοχές των αστικών περιοχών το πρόβλημα θα εμφανιστεί ιδιαίτερα οξυμένο τα επόμενα χρόνια.

- Η αναλογία **αιθουσών διδασκαλίας** των Νηπιαγωγείων προς τμήματα ήταν ελαφρά μεγαλύτερη από 1 αίθουσα ανά τμήμα. Κατά την τετραετία ο αριθμός αιθουσών παρουσίασε αύξηση κατά 9,5%.
- Το προσωπικό που **υπηρετούσε** στα Νηπιαγωγεία ήταν **18.100** άτομα. Κατά την τετραετία το προσωπικό που υπηρετεί αυξήθηκε κατά **10,3%**. Εξ αυτών το **77,0%** αποτελεί το **διδασκτικό προσωπικό** (αύξηση κατά την τετραετία 9,5%). Από αυτούς, το **95,2%** υπηρετούσε στο **δημόσιο** τομέα (αύξηση κατά την τετραετία 6,3%) και το **4,8%** στον **ιδιωτικό** τομέα (αύξηση κατά την τετραετία 175,8%). Το **λοιπό & βοηθητικό προσωπικό** που υπηρετούσε στα Νηπιαγωγεία αντιστοιχεί στο **23,0%** του συνολικού προσωπικού (αύξηση κατά την τετραετία 12,7%). Από το λοιπό προσωπικό, το **83,7%** υπηρετούσε στο **δημόσιο** τομέα (αύξηση κατά την τετραετία 3,6%) και το **16,3%** στον **ιδιωτικό** (αύξηση κατά την τετραετία 105,8%).
- Επί του παρόντος διδασκτικού προσωπικού των δημοσίων Νηπιαγωγείων το **75,5%** ήταν **μόνιμοι** (αύ-

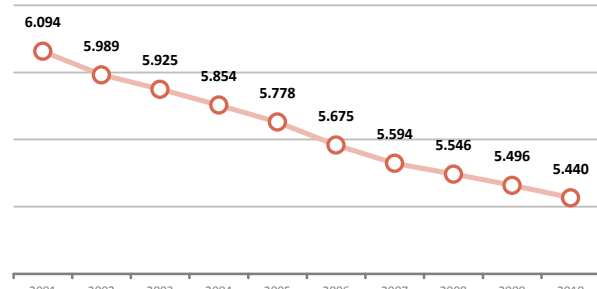
ξηση κατά την τετραετία 6,9%), το **14,3%** **αποσπασμένοι** (αύξηση κατά την τετραετία 10,9%) και το **10,2%** **αναπληρωτές** (αύξηση κατά την τετραετία 33,8%). Τέλος, **απόντες** από το διδασκτικό προσωπικό ήταν το **3,1%** (μείωση κατά την τετραετία 44,2%).

- Το **19,8%** του διδασκτικού προσωπικού κατείχε **πρόσθετα ακαδημαϊκά προσόντα** (αύξηση κατά την τετραετία 1,2%). Παρότι το μεγαλύτερο ποσοστό της κατηγορίας κατέχει η *Μετεκπαίδευση* (12,0%), πρέπει να σημειωθεί η σημαντική αύξηση των κατόχων *Μεταπτυχιακών τίτλων* (κατά 84,2% την τετραετία).
- **Φοιτούσαν** στα Νηπιαγωγεία **159.502** μαθητές/τριες (αύξηση κατά την τετραετία 11,0%). Εξ αυτών το **92,5%** στο **δημόσιο** τομέα (αύξηση κατά την τετραετία 6,0%), και το **7,5%** στον **ιδιωτικό** (αύξηση κατά την τετραετία 164,9%). Ως προς το φύλο, το **48,7%** του μαθητικού πληθυσμού ήταν κορίτσια (αύξηση κατά την τετραετία 10,7%).
- Σε **ειδικές τάξεις**, φοιτούσαν **864** μαθητές/τριες (αύξηση κατά την τετραετία 59,7%). Η προσπάθεια να ευαισθητοποιηθούν οι γονείς των παιδιών με ειδικές ανάγκες και να φέρουν τα παιδιά στο νηπιαγωγείο είναι σημαντική και τα αποτελέσματα ενθαρρυντικά. Ωστόσο, το πρόβλημα είναι πολύ μεγαλύτερο, σε πραγματικούς αριθμούς, από το ποσοστό **0,5%** που συγκεντρώνουν οι μαθητές με ειδικές ανάγκες επί του συνόλου των μαθητών του ελληνικού Νηπιαγωγείου.

1.3.2 Πρωτοβάθμια εκπαίδευση: Δημοτικά σχολεία

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο συνολικός αριθμός των **σχολικών μονάδων** της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (**Δημοτικά σχολεία**) του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα για τα δημοτικά σχολεία της εκπαίδευσης την περίοδο 2001-2010.

Γράφημα 1.4: Δημοτικά: Αριθμός σχολικών μονάδων (2001-2010)

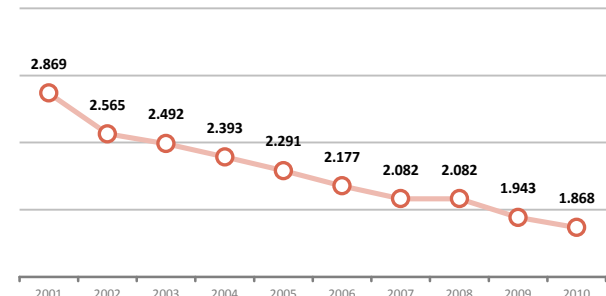

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - ΠΑΙΔΕΙΑ - Χρονοσειρές & Πίνακες (Στοιχεία Λήξης)

Το 2010 οι σχολικές μονάδες της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης αποτελούν το **35,2%** του συνόλου των σχολικών μονάδων της Πρωτοβάθμιας & Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2010 καταγράφεται συνολική **μείωση** των σχολικών μονάδων κατά **10,7%**, που αντιστοιχεί σε **654** δημοτικά σχολεία (από 6.094 σχολικές μονάδες το 2001 σε 5.440 σχολικές μονάδες το 2010), ενώ η μέση ετήσια μεταβολή της κατηγορίας είναι **1,3%**.

Όπως φαίνεται και από τα ακόλουθα γραφήματα, κατά την περίοδο 2001-2010 η **μείωση** κατά **1.001** μονάδες (**-34,9%**) των **ολιγοθέσιων** (μονοθέσιων έως και πενταθέσιων) Δημοτικών σχολείων ήταν σημαντική (μέση ετήσια μείωση **-3,9%**) και επηρέασε τη συνολική μείωση των σχολικών μονάδων της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στη χώρα.

Γράφημα 1.5: Δημοτικά: Αριθμός ολιγοθέσιων (Μονοθέσιων έως και Πενταθέσιων) σχολικών μονάδων (2001-2010)

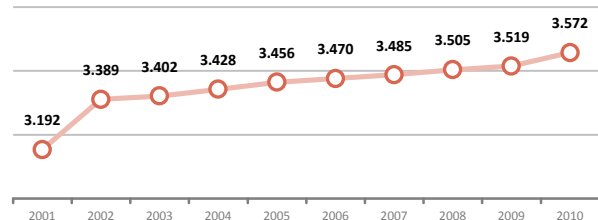

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - ΠΑΙΔΕΙΑ - Χρονοσειρές & Πίνακες (Στοιχεία Λήξης)

Παράλληλα, όπως φαίνεται και από το ακόλουθο γράφημα, την ίδια περίοδο η **αύξηση** κατά **380** σχολικές μονάδες των **εξαθέσιων έως και δωδεκαθέσιων** Δημοτικών σχολείων ήταν **μικρότερη** (**11,9%** κατά την περίοδο και με μέση ετήσια αύξηση **1,3%**).

Η αύξηση των σχολικών μονάδων με οργανικότητα υψηλότερη των ολιγοθέσιων (από εξαθέσια και άνω) αναβαθμίζει τη λειτουργικότητα του δημοτικού σχολείου και των παρεχόμενων εκπαιδευτικών υπηρεσιών, αφού διαθέτει πληρέστερη κτηριακή και υλικοτεχνική υποδομή, και στελεχώνεται με εκπαιδευτικούς όλων των ειδικοτήτων.

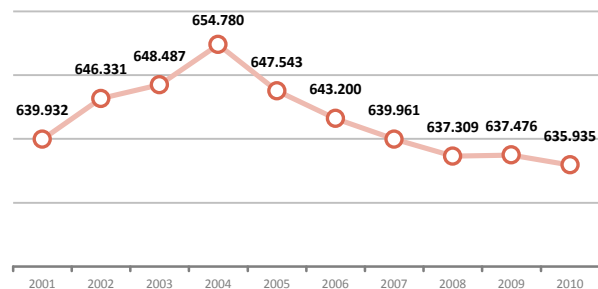
Γράφημα 1.6: Δημοτικά: Αριθμός Εξαθέσιων έως και Δωδεκαθέσιων σχολικών μονάδων (2001-2010)

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - ΠΑΙΔΕΙΑ – Χρονοσειρές & Πίνακες (Στοιχεία Λήξης)

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο συνολικός αριθμός του **μαθητικού πληθυσμού** των Δημοτικών σχολείων του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα της εκπαίδευσης την περίοδο 2001-2010.

Γράφημα 1.7: Δημοτικά: Σύνολο μαθητικού πληθυσμού (2001-2010)

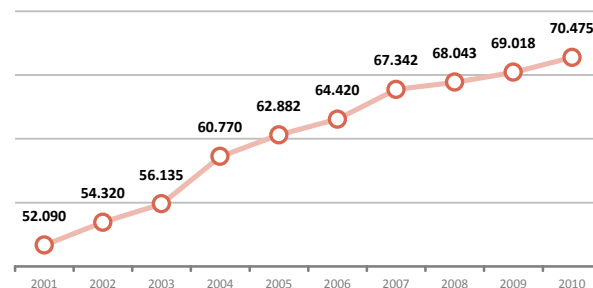
Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - ΠΑΙΔΕΙΑ – Χρονοσειρές & Πίνακες (Στοιχεία Λήξης)

Το 2010 ο μαθητικός πληθυσμός των Δημοτικών Σχολείων αποτελεί το **42,7%** του συνόλου του μαθητικού πληθυσμού της Πρωτοβάθμιας & Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2010 καταγράφεται συνολική **ελαφριά μείωση** του μαθητικού πληθυσμού κατά **0,6%**, που αντιστοιχεί σε **3.997** μαθητές/-τριες (από 639.932 μαθητές/-τριες το 2001 σε 635.935 μαθητές/-τριες το 2010), ενώ η μέση ετήσια μεταβολή της κατηγορίας είναι **0,1%**.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η υψηλότερη τιμή της περιόδου σημειώνεται το 2004 όπου φοιτούσαν στα Δημοτικά σχολεία **18.845** περισσότεροι μαθητές/-τριες σε σύγκριση με το 2010. Πιο συγκεκριμένα, την περίοδο 2001-2004 σημειώνεται αύξηση του μαθητικού πληθυσμού κατά **15.848** μαθητές/-τριες (μέση ετήσια μεταβολή **0,8%**), ενώ αντίστοιχη μείωση κατά **18.845** μαθητές/-τριες σημειώνεται την περίοδο 2004-2010 (μέση ετήσια μεταβολή **1,3%**).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο συνολικός αριθμός του **διδασκτικού προσωπικού** του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα των Δημοτικών σχολείων της εκπαίδευσης την περίοδο 2001-2010.

Γράφημα 1.8: Δημοτικά: Σύνολο διδασκτικού προσωπικού (2001-2010)

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - ΠΑΙΔΕΙΑ – Χρονοσειρές & Πίνακες (Στοιχεία Λήξης)

Το διδασκτικό προσωπικό των Δημοτικών Σχολείων αποτελεί το **37,1%** (2010) του συνόλου του διδασκτικού προσωπικού της Πρωτοβάθμιας & Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2010 καταγράφεται συνολική **αύξηση** του διδασκτικού προσωπικού κατά **35,3%**, που αντιστοιχεί σε **18.385** εκπαιδευτικούς (από 52.090 εκπαιδευτικούς το 2001 σε 70.475 εκπαιδευτικούς το 2010), ενώ η μέση ετήσια μεταβολή της κατηγορίας είναι **3,4%**.

Στον ακόλουθο πίνακα αποτυπώνονται τα **βασικά μεγέθη** που καταγράφονται κατ' έτος από την ΕΛ.ΣΤΑΤ. και αφορούν στις σχολικές μονάδες, τα τμήματα, την υλικοτεχνική υποδομή, το προσωπικό που υπηρετεί και τον μαθητικό πληθυσμό των **Δημοτικών σχολείων** στο σύνολο της χώρας την τετραετία 2007-2010. Τα βασικά μεγέθη προηγούμενων σχολικών/ ακαδημαϊκών ετών αναλύθηκαν σε προγενέστερες μελέτες του ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ.

Πίνακας 1.3: Πρωτοβάθμια εκπαίδευση– ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ – Στοιχεία λήξεως και μεταβολές βασικών μεγεθών ετών 2007, 2008, 2009 και 2010

Μεταβλητές	2007		2008				2009				2010				Ποσοστιαία Μεταβολή τετραετίας (2007-2010)	
	N	%	N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%
					N	%			N	%			N	%		
ΣΥΝΟΛΟ Σχολικών Μονάδων	5.594		5.546		-0,9	▼	5.496		-0,9	▼	5.440		-1,0	▼	-2,8	▼
Α) ΔΗΜΟΣΙΑ	5.220	93,3%	5.174	93,3%	-0,9	▼	5.127	93,3%	-0,9	▼	5.075	93,3%	-1,0	▼	-2,8	▼
Β) ΙΔΙΩΤΙΚΑ	374	6,7%	372	6,7%	-0,5	▼	369	6,7%	-0,8	▼	365	6,7%	-1,1	▼	-2,4	▼
Α) σε Αστικές περιοχές	2.203	39,4%	2.206	39,8%	0,1	▲	2.210	40,2%	0,2	▲	2.209	40,6%	0,0	▼	0,3	▲
Β) σε Ημιαστικές περιοχές	748	13,4%	757	13,6%	1,2	▲	756	13,8%	-0,1	▼	762	14,0%	0,8	▲	1,9	▲
Γ) σε Αγροτικές περιοχές	2.643	47,2%	2.583	46,6%	-2,3	▼	2.530	46,0%	-2,1	▼	2.469	45,4%	-2,4	▼	-6,6	▼
Ολιγοθέσιες μονάδες (έως και Πενταθέσια)	2.082	37,2%	2.013	36,3%	-3,3	▼	1.943	35,4%	-3,5	▼	1.868	34,3%	-3,9	▼	-10,3	▼

Μεταβλητές	2007		2008				2009				2010				Ποσοστιαία Μεταβολή τετραετίας (2007-2010)	
	N	%	N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%
					N	%			N	%			N	%		
ΣΥΝΟΛΟ Τμημάτων	37.790		37.504		-0,8	▼	37.472		-0,1	▼	37.494		0,1	▲	-0,8	▼
Από αυτά αποκλειστικά πρώι	36.176	95,7%	36.575	97,5%	1,9	▲	36.934	98,6%	1,1	▲	37.222	99,3%	0,7	▲	2,9	▲
Από αυτά ολοήμερα τμήματα	7.192	19,0%	6.891	18,4%	-3,5	▼	7.253	19,4%	5,3	▲	7.309	19,5%	0,7	▲	1,6	▲
Αίθουσες Διδασκαλίας	40.246		40.454		0,5	▲	40.953		1,2	▲	41.262		0,8	▲	2,5	▲
Εργαστήρια Φυσικών Επιστημών (επί των σχολικών μονάδων)	946	16,9%	897	16,2%	-4,4	▼	898	16,3%	1,0	▲	855	15,7%	-3,8	▼	-9,6	▼
Εργαστήρια Πληροφορικής (επί των σχολικών μονάδων)	2.997	53,6%	3.046	54,9%	2,5	▲	3.179	57,8%	5,3	▲	3.215	59,1%	2,2	▲	7,3	▲
Εργαστήρια Τεχνολογίας (επί των σχολικών μονάδων)	88	1,6%	106	1,9%	21,5	▲	120	2,2%	14,2	▲	130	2,4%	9,4	▲	47,7	▲
Εργαστήρια Ξένων Γλωσσών (επί των σχολικών μονάδων)	281	5,0%	337	6,1%	21,0	▲	368	6,7%	10,2	▲	382	7,0%	4,9	▲	35,9	▲
Αίθουσες πολλαπλών χρήσεων (επί των σχολικών μονάδων)	2.410	43,1%	2.380	42,9%	-0,4	▼	2.461	44,8%	4,3	▲	2.485	45,7%	2,0	▲	3,1	▲
Βιβλιοθήκες (επί των σχολικών μονάδων)	1.963	35,1%	1.926	34,7%	-1,0	▼	1.988	36,2%	4,2	▲	1.960	36,0%	-0,4	▼	-0,2	▼
Γυμναστήρια (επί των σχολικών μονάδων)	810	14,5%	829	14,9%	3,2	▲	835	15,2%	1,6	▲	839	15,4%	1,5	▲	3,6	▲
ΣΥΝΟΛΟ Προσωπικού	75.229		76.003		1,0	▲	77.386		1,8	▲	78.976		2,1	▲	5,0	▲
Λοιπό & Βοηθητικό Προσωπικό	7.887	10,5%	7.960	10,5%	-0,1	▼	8.368	10,8%	3,2	▲	8.501	10,8%	-0,5	▼	7,8	▲
Σε ΔΗΜΟΣΙΑ	5.751	72,9%	5.808	73,0%	0,1	▲	6.056	72,4%	-0,8	▼	6.210	73,1%	0,9	▲	8,0	▲
Σε ΙΔΙΩΤΙΚΑ	2.136	27,1%	2.152	27,0%	-0,2	▼	2.312	27,6%	2,2	▲	2.291	26,9%	-2,5	▼	7,3	▲
Διδακτικό Προσωπικό	67.342	89,5%	68.043	89,5%	0,0	▲	69.018	89,2%	-0,4	▼	70.475	89,2%	0,1	▲	4,7	▲
Γυναίκες	44.157	65,6%	45.488	66,9%	2,0	▲	47.116	68,3%	2,1	▲	48.800	69,2%	1,4	▲	10,5	▲
Σε ΔΗΜΟΣΙΑ	63.513	94,3%	64.058	94,1%	-0,2	▼	64.977	94,1%	0,0	▲	66.409	94,2%	0,1	▲	4,6	▲
Σε ΙΔΙΩΤΙΚΑ	3.829	5,7%	3.985	5,9%	3,0	▲	4.041	5,9%	0,0	▼	4.066	5,8%	-1,5	▼	6,2	▲
Α) Δάσκαλοι	51.960	77,2%	51.734	76,0%	-1,5	▼	50.956	73,8%	-2,9	▼	51.170	72,6%	-1,7	▼	-1,5	▼
Β) Διδάσκοντες Ειδικότητας	15.382	22,8%	16.309	24,0%	4,9	▲	18.062	26,2%	9,2	▲	19.305	27,4%	4,7	▲	25,5	▲
Εκπαιδευτικοί Ξένων Γλωσσών	6.402	41,6%	6.977	42,8%	2,8	▲	7.839	43,4%	1,5	▲	8.535	44,2%	1,9	▲	33,3	▲
Εκπαιδευτικοί Μουσικής	2.487	16,2%	2.796	17,1%	6,0	▲	3.402	18,8%	9,9	▲	3.602	18,7%	-0,9	▼	44,8	▲
Εκπαιδευτικοί Φυσικής Αγωγής	5.555	36,1%	5.460	33,5%	-7,3	▼	5.376	29,8%	-11,1	▼	5.566	28,8%	-3,1	▼	0,2	▼
Εκπαιδευτικοί Πληροφορικής	938	6,1%	1.076	6,6%	8,2	▲	1.445	8,0%	21,3	▲	1.602	8,3%	3,7	▲	70,8	▲
Α) Προϊστάμενοι - Διευθυντές	5.594	8,3%	5.546	8,2%	-1,9	▼	5.496	8,0%	-2,3	▼	5.440	7,7%	-3,1	▼	-2,8	▼
Γυναίκες	1.509	27,0%	1.627	29,3%	8,8	▲	1.660	30,2%	3,0	▲	1.699	31,2%	3,4	▲	12,6	▲
Β) Υποδιευθυντές	1.885	2,8%	1.874	2,8%	-1,6	▼	1.884	2,7%	-0,9	▼	1.911	2,7%	-0,7	▼	1,4	▲
Γυναίκες	829	44,0%	825	44,0%	0,1	▲	834	44,3%	0,6	▲	868	45,4%	2,6	▲	4,7	▲
Γ) Διδάσκοντες με Πλήρες Ωράριο	49.218	73,1%	48.918	71,9%	-1,6	▼	41.739	60,5%	-15,9	▼	42.404	60,2%	-0,5	▼	-13,8	▼
Γυναίκες	34.096	69,3%	34.539	70,6%	1,9	▲	29.909	71,7%	1,5	▲	30.726	72,5%	1,1	▲	-9,9	▼
Δ) Διδάσκοντες με Μη Πλήρες Ωράριο	6.490	9,6%	7.558	11,1%	15,3	▲	248	0,4%	-96,8	▼	254	0,4%	0,3	▲	-96,1	▼
Γυναίκες	4.979	76,7%	5.881	77,8%	1,4	▲	190	76,6%	-1,5	▼	199	78,3%	2,3	▲	-96,0	▼
Ε) Απόντες	4.155	6,2%	4.147	6,1%	-1,2	▼	2.203	3,2%	-47,6	▼	1.316	1,9%	-41,5	▼	-68,3	▼
Γυναίκες	2.744	66,0%	2.616	63,1%	-4,5	▼	1.592	72,3%	14,6	▲	1.022	77,7%	7,5	▲	-62,8	▼
Α) Μόνιμοι (επί των διδασκόντων Δημοσίων με πλήρες ωράριο)	37.640	70,1%	38.034	71,4%	1,9	▲	39.728	73,5%	3,0	▲	39.763	72,6%	-1,4	▼	5,6	▲
Β) Αποσπασμένοι (επί των διδασκόντων Δημοσίων με πλήρες ωράριο)	11.205	20,9%	10.773	20,2%	-3,1	▼	10.713	19,8%	-2,0	▼	11.246	20,5%	3,5	▲	0,4	▲
Γ) Αναπληρωτές (επί των διδασκόντων Δημοσίων με πλήρες ωράριο)	4.838	9,0%	4.449	8,4%	-7,3	▼	3.574	6,6%	-20,8	▼	3.797	6,9%	4,7	▲	-21,5	▼
ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ με πρόσθετα ακαδημαϊκά προσόντα	13.218	19,6%	13.499	19,8%	1,1	▲	13.624	19,7%	-0,5	▼	13.889	19,7%	-0,2	▼	5,1	▲
Κάτοχοι άλλου πτυχίου ανώτατης σχολής (επί του διδακτικού προσωπικού)	4.240	6,3%	4.395	6,5%	2,6	▲	4.345	6,3%	-2,5	▼	4.406	6,3%	-0,7	▼	3,9	▲
Κάτοχοι Μεταπτυχιακού τίτλου (επί του διδακτικού προσωπικού)	1.553	2,3%	1.763	2,6%	12,4	▲	2.017	2,9%	12,8	▲	2.294	3,3%	11,4	▲	47,7	▲
Κάτοχοι Διδακτορικού τίτλου (επί του διδακτικού προσωπικού)	236	0,4%	229	0,3%	-4,0	▼	267	0,4%	14,9	▲	298	0,4%	9,3	▲	26,3	▲

Μεταβλητές	2007		2008				2009				2010				Ποσοστιαία Μεταβολή τετραετίας (2007-2010)	
	N	%	N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%
					N	%			N	%			N	%		
Με μετεκπαίδευση (Εσωτερικό-Εξωτερικό) (επί του διδακτικού προσωπικού)	7.189	10,7%	7.112	10,5%		-2,1 ▼	6.995	10,1%		-3,0 ▼	6.891	9,8%		-3,5 ▼	-4,1 ▼	-8,4 ▼
ΣΥΝΟΛΟ Μαθητικού πληθυσμού	639.961		637.309			-0,4 ▼	637.476			0,0 ▲	635.935			-0,2 ▼	-0,6 ▼	
Σε ΔΗΜΟΣΙΑ	593.583	92,8%	590.491	92,7%		-0,1 ▼	590.640	92,7%		0,0 ▼	589.578	92,7%		0,1 ▲	-0,7 ▼	0,0 ▼
Σε ΙΔΙΩΤΙΚΑ	46.378	7,2%	46.818	7,3%		1,4 ▲	46.836	7,3%		0,0 ▲	46.357	7,3%		-0,8 ▼	0,0 ▼	0,6 ▲
Κορίτσια	311.190	48,6%	309.949	48,6%		0,0 ▲	309.884	48,6%		0,0 ▼	309.088	48,6%		0,0 ▼	-0,7 ▼	0,0 ▼
Μαθητές με ηλικία μεγαλύτερη από την κανονική (1)	34.036	5,3%	36.806	5,8%		9,0 ▲	33.493	5,3%		-9,2 ▼	32.018	5,5%		3,5 ▲	-5,9 ▼	2,4 ▲
Διέκοψαν αδικαιολογήτα τη φοίτησή τους	3.908	0,6%	3.408	0,5%		-12,4 ▼	3.101	0,5%		-9,0 ▼	3.607	0,6%		16,6 ▲	-7,7 ▼	-7,1 ▼
Κορίτσια	1.872	47,9%	1.618	47,5%		-0,9 ▼	1.499	48,3%		1,8 ▲	1.735	48,1%		-0,5 ▼	-7,3 ▼	0,4 ▲
Παρακολούθησαν μέχρι το τέλος του έτους	636.053	99,4%	633.901	99,5%		0,1 ▲	634.375	99,5%		0,0 ▲	632.328	99,4%		-0,1 ▼	-0,6 ▼	0,0 ▲
Θα επαναλάβουν την τάξη (από όλες τις τάξεις)	3.574	0,6%	3.577	0,6%		0,4 ▲	3.774	0,6%		5,4 ▲	3.500	0,6%		-7,0 ▼	-2,1 ▼	-1,5 ▼
Κορίτσια	1.523	42,6%	1.577	44,1%		3,5 ▲	1.651	43,7%		-0,8 ▼	1.544	44,1%		0,8 ▲	1,4 ▲	3,5 ▲
Προήχθησαν (από όλες τις τάξεις)	632.479	99,4%	630.324	99,4%		0,0 ▼	630.601	99,4%		0,0 ▼	628.828	99,4%		0,0 ▲	-0,6 ▼	0,0 ▲
Κορίτσια	307.795	48,7%	306.754	48,7%		0,0 ▲	306.734	48,6%		-0,1 ▼	305.809	48,6%		0,0 ▼	-0,6 ▼	-0,1 ▼
A-Δ τάξη (προήχθησαν)	416.735	65,9%	415.897	66,0%		0,1 ▲	418.644	66,4%		0,6 ▲	421.608	67,0%		1,0 ▲	1,2 ▲	1,8 ▲
E-ΣΤ (προήχθησαν)	215.744	34,1%	214.427	34,0%		-0,3 ▼	211.957	33,6%		-1,2 ▼	207.220	33,0%		-2,0 ▼	-4,0 ▼	-3,4 ▼
Α) προήχθησαν με βαθμό ΣΧΕΔΟΝ ΚΑΛΑ	132	0,1%	147	0,1%		12,0 ▲	73	0,0%		-49,8 ▼	98	0,0%		37,3 ▲	-25,8 ▼	-22,7 ▼
Β) προήχθησαν με βαθμό ΚΑΛΑ	3.281	1,5%	2.690	1,3%		-17,5 ▼	2.352	1,1%		-11,5 ▼	2.104	1,0%		-8,5 ▼	-35,9 ▼	-33,2 ▼
Γ) προήχθησαν με βαθμό ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ	39.163	18,2%	36.311	16,9%		-6,7 ▼	34.445	16,3%		-4,0 ▼	32.119	15,5%		-4,6 ▼	-18,0 ▼	-14,6 ▼
Δ) προήχθησαν με βαθμό ΑΡΙΣΤΑ	173.168	80,3%	175.279	81,7%		1,8 ▲	175.087	82,6%		1,1 ▲	172.899	83,4%		1,0 ▲	-0,2 ▼	4,0 ▲
Μαθητές/-τριες Ειδικών Τάξεων	15.311	2,4%	14.651	2,3%		-3,9 ▼	16.851	2,6%		15,0 ▲	17.902	2,8%		6,5 ▲	16,9 ▲	17,7 ▲
Παλινοστούντες μαθητές/-τριες (2)	5.340	0,8%	5.201	0,8%		-1,9 ▼	5.018	0,8%		-3,8 ▼	-	-		-	-	-
Αλλοδαποί μαθητές/-τριες (2)	60.847	9,5%	40.160	6,3%		-33,5 ▼	37.974	6,0%		-5,7 ▼	-	-		-	-	-

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

(1) Οι μαθητές με ηλικία μεγαλύτερη από την κανονική έχουν υπολογιστεί σύμφωνα με τα στοιχεία της έναρξης του σχολικού έτους. Έτσι, το ποσοστό που παρουσιάζεται στον πίνακα για την κατηγορία υπολογίζεται επί του συνόλου του μαθητικού πληθυσμού κατά την έναρξη του κάθε σχολικού έτους.

(2) Τα στοιχεία για τους αλλοδαπούς και παλινοστούντες μαθητές συλλέγονται κατά την έναρξη του σχολικού έτους. Έτσι, το ποσοστό που παρουσιάζεται στον πίνακα για τις κατηγορίες αυτές έχει υπολογιστεί επί του συνόλου του μαθητικού πληθυσμού σύμφωνα με τα στοιχεία έναρξης του κάθε σχολικού έτους.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΜΕΤΑΒΟΛΩΝ

Κατά τη διάρκεια της τετραετίας 2007-2010 το σύνολο των σχολικών μονάδων των Δημοτικών σχολείων μειώθηκε κατά **154 μονάδες**, από **5.594** μονάδες το 2007 σε **5.440** το 2010 (συνολική μείωση κατά 2,8%).

Κατά το **2010**:

- Το **93,3%** των Δημοτικών ήταν **δημόσια** (μείωση κατά την τετραετία 2,8%), και το **6,7%** **ιδιωτικά** (μείωση κατά την τετραετία 2,4%).
- Σε **αστικές** περιοχές είχε την έδρα του το **40,6%** των Δημοτικών (αύξηση των μονάδων κατά την τετραετία 0,3%), το **14,0%** σε **ημιαστικές** περιοχές (αύξηση των μονάδων κατά την τετραετία 1,9%), και το **45,4%** σε **αγροτικές** περιοχές (μείωση των μονάδων κατά την τετραετία 6,6%).
- Το **34,3%** των Δημοτικών ήταν **ολιγοθέσια** (μείωση των μονάδων κατά την τετραετία 10,3%). Συνολικά λειτούργησαν **37.222 τμήματα** (το 99,3% **πρωινά**) μειωμένα κατά 0,8% των τμημάτων που είχαν λειτούργησει το 2007 (**37.790** τμήματα).

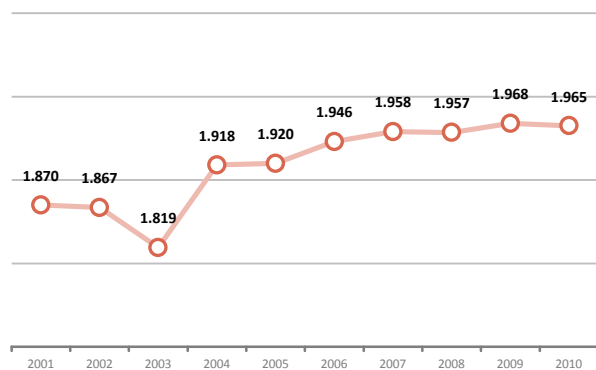
- Η αναλογία **αιθουσών διδασκαλίας** προς τμήματα ήταν **1,1** αίθουσες ανά τμήμα. Κατά την τετραετία ο αριθμός αιθουσών παρουσίασε **αύξηση** κατά **2,5%**.
- Το **15,7%** των Δημοτικών διέθετε **εργαστήριο Φυσικών Επιστημών** (μείωση κατά την τετραετία 7,1%), το **59,1%** διέθετε **εργαστήριο Πληροφορικής** (αύξηση κατά την τετραετία 10,3%), το **2,4%** διέθετε **εργαστήριο Τεχνολογίας** (αύξηση κατά την τετραετία 51,9%), και το **7,0%** διέθετε **εργαστήριο Ξένων Γλωσσών** (αύξηση κατά την τετραετία 39,8%).
- Το **45,7%** των Δημοτικών διέθετε **αίθουσα πολλαπλών χρήσεων** (αύξηση κατά την τετραετία 6,0%), το **36,0%** **βιβλιοθήκη** (αύξηση κατά την τετραετία 2,7%), και το **15,4%** **γυμναστήριο** (αύξηση κατά την τετραετία 6,5%).
- Το προσωπικό που **υπηρετούσε** στα Δημοτικά σχολεία ήταν **78.976** άτομα (αύξηση την τετραετία κατά 5,0%). Εξ αυτών το **89,2%** αποτελούσε το **διδακτικό προσωπικό** (αύξηση κατά την τετραετία 4,7%). Από αυτούς, το **94,2%** υπηρετούσε στο **δημόσιο** τομέα

- (αύξηση κατά την τετραετία 4,6%) και το **5,8%** στον **ιδιωτικό** τομέα (αύξηση κατά την τετραετία 6,2%). Το **λοιπό & βοηθητικό προσωπικό** που υπηρετούσε στα Δημοτικά αντιστοιχεί στο **10,8%** του συνολικού προσωπικού (αύξηση κατά την τετραετία 7,8%). Από το λοιπό προσωπικό, το **73,1%** υπηρετούσε στο **δημόσιο** τομέα (αύξηση κατά την τετραετία 8,0%) και το **26,9%** στον **ιδιωτικό** (αύξηση κατά την τετραετία 7,3%).
- Από το διδακτικό προσωπικό των Δημοτικών, το **72,6%** είναι **δάσκαλοι/-ες** (μείωση κατά την τετραετία 1,5%) και το **27,4%** είναι **διδάσκοντες ειδικοτήτων** (αύξηση κατά την τετραετία 25,5%). Από τους διδάσκοντες ειδικοτήτων το **44,2%** είναι με ειδικότητα **Ξένων Γλωσσών** (αύξηση κατά την τετραετία 33,3%), το **18,7%** είναι με ειδικότητα **Μουσικής** (αύξηση κατά την τετραετία 44,8%), το **28,8%** είναι με ειδικότητα **Φυσικής Αγωγής** (οριακή αύξηση κατά την τετραετία 0,2%), και το **8,3%** είναι με ειδικότητα **Πληροφορικής** (αύξηση κατά την τετραετία 70,8%).
  - Επί του **παρόντος** διδακτικού προσωπικού των δημοσίων Δημοτικών σχολείων, το **72,6%** ήταν **μόνιμοι** (αύξηση κατά την τετραετία 5,6%), το **20,5%** **αποσπασμένοι** (οριακή αύξηση κατά την τετραετία 0,4%), και το **6,9%** **αναπληρωτές** (μείωση κατά την τετραετία 21,5%). Τέλος, **απόντες** από το διδακτικό προσωπικό ήταν το **1,9%** (μείωση κατά την τετραετία 68,3%).
  - Το **19,7%** του διδακτικού προσωπικού κατείχε **πρόσθετα ακαδημαϊκά προσόντα** (αύξηση κατά την τετραετία 5,1%). Παρότι το μεγαλύτερο ποσοστό της κατηγορίας κατέχει η **Μετεκπαίδευση** (9,8%), πρέπει να σημειωθεί η σημαντική αύξηση των κατόχων **Μεταπτυχιακών τίτλων** (κατά 26,3% την τετραετία) και των **Διδακτορικών τίτλων** (αύξηση κατά 26,3%).
  - **Φοιτούσαν** στα Δημοτικά σχολεία **635.935** μαθητές/-τριες (μείωση κατά την τετραετία 0,6%). Εξ αυτών το **92,7%** στο **δημόσιο** τομέα (μείωση κατά την τετραετία 0,7%), και το **7,3%** στον **ιδιωτικό** (το πλήθος των μαθητών κατά την τετραετία παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητο).
  - Ως προς το **φύλο**, το **48,6%** του μαθητικού πληθυσμού ήταν κορίτσια (η αναλογία τους παρέμεινε αμετάβλητη κατά την τετραετία). Οι μαθητές/τριες με **ηλικία μεγαλύτερη από την κανονική** ήταν το **5,5%** επί του συνόλου του μαθητικού πληθυσμού (αύξηση του ποσοστού κατά 2,4% την τετραετία).
  - Οι μαθητές/τριες που **διέκοψαν αδικαιολόγητα τη φοίτησή τους** στο Δημοτικό ήταν το **0,6%** (μείωση του ποσοστού κατά 7,1% την τετραετία), εκ των οποίων το **48,1%** ήταν **κορίτσια** (οριακή αύξηση του ποσοστού των κοριτσιών κατά 0,4% την τετραετία).
  - Το **0,6%** των μαθητών από όλες τις τάξεις δεν προήχθησαν, αλλά **επανελάβαν την τάξη** (μείωση κατά την τετραετία 2,1%), εκ των οποίων το **44,1%** ήταν **κορίτσια** (αύξηση κατά την τετραετία 1,4%).
  - Από τους μαθητές της **Ε και ΣΤ τάξης** που **προήχθησαν**, το **83,4%** προήχθησαν με βαθμό **ΑΡΙΣΤΑ** (αύξηση του ποσοστού κατά την τετραετία 4,0%), το **15,5%** προήχθησαν με βαθμό **ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ** (μείωση του ποσοστού κατά την τετραετία 14,6%), το **1,0%** προήχθησαν με βαθμό **ΚΑΛΑ** (μείωση του ποσοστού κατά την τετραετία 33,2%), ενώ το ποσοστό των μαθητών που προήχθησαν με βαθμό **ΣΧΕΔΟΝ ΚΑΛΑ** ήταν σχεδόν μηδαμινό (μείωση του ποσοστού κατά την τετραετία 22,7%).
  - Σε **ειδικές τάξεις**, φοιτούσαν **17.902** μαθητές/τριες, ποσοστό **2,8%** του συνόλου των μαθητών των Δημοτικών σχολείων (αύξηση κατά την τετραετία 16,9%).

1.3.3 Δευτεροβάθμια εκπαίδευση: Γυμνάσια

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο συνολικός αριθμός των **σχολικών μονάδων** των **Γυμνασίων** του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα της εκπαίδευσης την περίοδο 2001-2010.

Γράφημα 1.9: Γυμνάσια: Αριθμός σχολικών μονάδων (2001-2010)

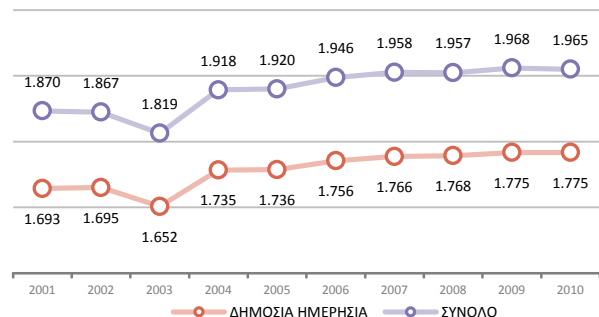

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - ΠΑΙΔΕΙΑ – Χρονοσειρές & Πίνακες (Στοιχεία Λήξης)

Οι σχολικές μονάδες των Γυμνασίων αποτελούν το **12,7%** (2010) του συνόλου των σχολικών μονάδων της Πρωτοβάθμιας & Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2010 καταγράφεται συνολική **αύξηση** των σχολικών μονάδων κατά **5,1%**, που αντιστοιχεί σε **95** γυμνάσια (από 1.870 σχολικές μονάδες το 2001 σε 1.965 σχολικές μονάδες το 2010), ενώ η μέση ετήσια μεταβολή της κατηγορίας είναι **0,6%**. Σημειώνεται η πτωτική τάση των σχολικών μονάδων την περίοδο 2001-2003 (μείωση κατά **51** σχολικές μονάδες και μέση ετήσια μεταβολή **-1,4%**) και η αντίστοιχη αύξηση την περίοδο 2003-2010 (αύξηση κατά **146** μονάδες και μέση ετήσια μεταβολή **1,1%**).

Όπως φαίνεται και από το ακόλουθο γράφημα η μείωση των σχολικών μονάδων τη συγκεκριμένη περίοδο (2001-2003) έχει κυρίως σημειωθεί στην κατηγορία των Δημοσίων Ημερήσιων Γυμνασίων.

Γράφημα 1.10: Γυμνάσια: Αριθμός σχολικών μονάδων Συνολικές – Δημόσιες Ημερήσιες (2001-2010)

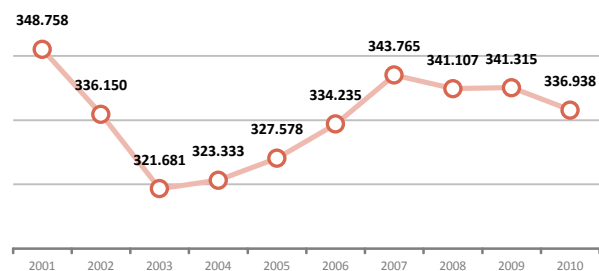

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - ΠΑΙΔΕΙΑ – Χρονοσειρές & Πίνακες (Στοιχεία Λήξης)

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο συνολικός αριθμός του **μαθητικού πληθυσμού** των Γυμνασίων του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα της εκπαίδευσης την περίοδο 2001-2010.

Ο μαθητικός πληθυσμός των Γυμνασίων αποτελεί το **22,6%** (2010) του συνόλου του μαθητικού πληθυσμού της Πρωτοβάθμιας & Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2010 καταγράφεται συνολική **μείωση** του μαθητικού πληθυσμού των γυμνασίων κατά **3,4%**, που αντιστοιχεί σε **11.820** μαθητές/-τριες (από 348.758 μαθητές/-τριες το 2001 σε 336.938 μαθητές/-τριες το 2010), ενώ η μέση ετήσια μεταβολή της κατηγορίας είναι **0,4%**.

Γράφημα 1.11: Γυμνάσια: Σύνολο μαθητικού πληθυσμού (2001-2010)

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - ΠΑΙΔΕΙΑ – Χρονοσειρές & Πίνακες (Στοιχεία Λήξης)

Την περίοδο 2001-2003 σημειώνεται **μείωση** του μαθητικού πληθυσμού κατά **27.077** μαθητές/-τριες (μέση ετήσια μεταβολή **-4,0%**), που ως τάση συμπίπτει με τη μείωση του πλήθους των σχολικών μονάδων την ίδια περίοδο.

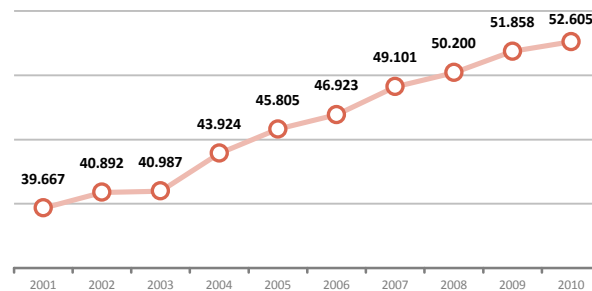
Πίνακας 1.4: Δευτεροβάθμια εκπαίδευση- ΓΥΜΝΑΣΙΑ- Στοιχεία λήξεως και μεταβολές βασικών μεγεθών ετών 2007, 2008, 2009 και 2010

Μεταβλητές	2007		2008				2009				2010				Ποσοστιαία Μεταβολή τετραετίας (2007-2010)	
	N	%	N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%
					N	%			N	%			N	%		
ΣΥΝΟΛΟ Σχολικών Μονάδων	1.958		1.957		-0,1	▼	1.968		0,6	▲	1.965		-0,2	▼	0,4	▲
Α) ΔΗΜΟΣΙΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑ	1.766	90,2%	1.768	90,3%	0,1	▲	1.775	90,2%	0,4	▲	1.775	90,3%	0,0	—	0,5	▲
Β) ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑ	107	5,5%	103	5,3%	-3,7	▼	105	5,3%	1,9	▲	102	5,2%	-2,9	▼	-4,7	▼
Γ) ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΣΠΕΡΙΝΑ	81	4,1%	83	4,2%	2,5	▲	84	4,3%	1,2	▲	85	4,3%	1,2	▲	4,9	▲
Δ) ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΕΣΠΕΡΙΝΑ	4	0,2%	3	0,2%	-25,0	▼	4	0,2%	33,3	▲	3	0,2%	-25,0	▼	-25,0	▼
ΣΥΝΟΛΟ Τμημάτων	15.667		15.775		0,7	▲	15.793		0,1	▲	15.804		0,1	▲	0,9	▲
Από αυτά αποκλειστικά πρωί	15.194	97,0%	15.310	97,1%	0,1	▲	15.408	97,6%	0,5	▲	15.387	97,4%	-0,2	▼	1,3	▲
Αίθουσες Διδασκαλίας	18.747		18.660		-0,5	▼	19.068		2,2	▲	19.505		2,3	▲	4,0	▲

Αντίστοιχα την περίοδο 2004-2007 καταγράφεται **αύξηση** του μαθητικού πληθυσμού των Γυμνασίων κατά **22.084** μαθητές/-τριες (μέση ετήσια μεταβολή **1,7%**), ενώ την περίοδο 2007-2010 καταγράφεται **μείωση** του μαθητικού πληθυσμού ξανά κατά **6.867** μαθητές/-τριες (μέση ετήσια μεταβολή **0,7%**).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο συνολικός αριθμός του **διδασκτικού προσωπικού** των Γυμνασίων του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα της εκπαίδευσης την περίοδο 2001-2010.

Γράφημα 1.12: Γυμνάσια: Σύνολο διδασκτικού προσωπικού (2001-2010)

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - ΠΑΙΔΕΙΑ – Χρονοσειρές & Πίνακες (Στοιχεία Λήξης)

Το διδασκτικό προσωπικό των Γυμνασίων αποτελεί το **27,7%** (2010) του συνόλου του διδασκτικού προσωπικού της Πρωτοβάθμιας & Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2010 καταγράφεται συνολική **αύξηση** του διδασκτικού προσωπικού κατά **32,6%**, που αντιστοιχεί σε **12.938** εκπαιδευτικούς (από 39.667 εκπαιδευτικούς το 2001 σε 52.605 εκπαιδευτικούς το 2010), ενώ η μέση ετήσια μεταβολή της κατηγορίας είναι **3,2%**.

Στον ακόλουθο πίνακα αποτυπώνονται τα **βασικά μεγέθη** που καταγράφονται κατ' έτος από την ΕΛ.ΣΤΑΤ. και αφορούν στις σχολικές μονάδες, τα τμήματα, την υλικοτεχνική υποδομή, το προσωπικό που υπηρετεί και τον μαθητικό πληθυσμό των **Γυμνασίων** στο σύνολο της χώρας την τετραετία 2007-2010. Τα βασικά μεγέθη προηγούμενων σχολικών/ ακαδημαϊκών ετών αναλύθηκαν σε προγενέστερες μελέτες του ΚΑ-ΝΕΠ/ΓΣΕΕ.

Μεταβλητές	2007		2008				2009				2010				Ποσοστιαία Μεταβολή τετραετίας (2007-2010)	
	N	%	N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%
					N	%			N	%			N	%		
Εργαστήρια Φυσικών Επιστημών (επί των σχολικών μονάδων)	1.623	82,9%	1.640	83,8%		1,1 ▲	1.664	84,6%		0,9 ▲	1.686	85,8%		1,5 ▲	3,9 ▲	3,5 ▲
Εργαστήρια Πληροφορικής (επί των σχολικών μονάδων)	1.894	96,7%	1.896	96,9%		0,2 ▲	1.903	96,7%		-0,2 ▼	1.900	96,7%		0,0 ▼	0,3 ▲	0,0 ▼
Εργαστήρια Τεχνολογίας (επί των σχολικών μονάδων)	847	43,3%	868	44,4%		2,5 ▲	899	45,7%		3,0 ▲	900	45,8%		0,3 ▲	6,3 ▲	5,9 ▲
Εργαστήρια Ξένων Γλωσσών (επί των σχολικών μονάδων)	347	17,7%	325	16,6%		-6,3 ▼	320	16,3%		-2,1 ▼	326	16,6%		2,0 ▲	-6,1 ▼	-6,4 ▼
Αίθουσες πολλαπλών χρήσεων (επί των σχολικών μονάδων)	1.145	58,5%	1.134	57,9%		-0,9 ▼	1.157	58,8%		1,5 ▲	1.163	59,2%		0,7 ▲	1,6 ▲	1,2 ▲
Βιβλιοθήκες (επί των σχολικών μονάδων)	982	50,2%	976	49,9%		-0,6 ▼	975	49,5%		-0,7 ▼	1.002	51,0%		2,9 ▲	2,0 ▲	1,7 ▲
Γυμναστήρια (επί των σχολικών μονάδων)	746	38,1%	753	38,5%		1,0 ▲	746	37,9%		-1,5 ▼	757	38,5%		1,6 ▲	1,5 ▲	1,1 ▲
ΣΥΝΟΛΟ Προσωπικού	53.542		54.646			2,1 ▲	56.157			2,8 ▲	57.030			1,6 ▲	6,5 ▲	
Λοιπό Προσωπικό	4.441	8,3%	4.446	8,1%		-1,9 ▼	4.299	7,7%		-5,9 ▼	4.425	7,8%		1,4 ▲	-0,4 ▼	-6,5 ▼
Α) ΔΗΜΟΣΙΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑ	3.314	74,6%	3.285	73,9%		-1,0 ▼	3.285	76,4%		3,4 ▲	3.262	73,7%		-3,5 ▼	-1,6 ▼	-1,2 ▼
Β) ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑ	1.034	23,3%	1.077	24,2%		4,0 ▲	932	21,7%		-10,5 ▼	1.078	24,4%		12,4 ▲	4,3 ▲	4,6 ▲
Γ) ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΣΠΕΡΙΝΑ	89	2,0%	79	1,8%		-11,3 ▼	78	1,8%		2,1 ▲	84	1,9%		4,6 ▲	-5,6 ▼	-5,3 ▼
Δ) ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΕΣΠΕΡΙΝΑ	4	0,1%	5	0,1%		24,9 ▲	4	0,1%		-17,3 ▼	1	0,0%		-75,7 ▼	-75,0 ▼	-74,9 ▼
Α) Διοικητικό Προσωπικό	664	15,0%	663	14,9%		-0,3 ▼	620	14,4%		-3,3 ▼	614	13,9%		-3,8 ▼	-7,5 ▼	-7,2 ▼
Β) Βοηθητικό Προσωπικό	3.673	82,7%	3.676	82,7%		0,0 ▼	3.556	82,7%		0,0 ▲	3.695	83,5%		1,0 ▲	0,6 ▲	1,0 ▲
Γ) Παιδαγωγικό Προσωπικό	104	2,3%	107	2,4%		2,8 ▲	123	2,9%		18,9 ▲	116	2,6%		-8,4 ▼	11,5 ▲	11,9 ▲
Διδακτικό Προσωπικό	49.101	91,7%	50.200	91,9%		0,2 ▲	51.858	92,3%		0,5 ▲	52.605	92,2%		-0,1 ▼	7,1 ▲	0,6 ▲
Α) ΔΗΜΟΣΙΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑ	45.609	92,9%	46.745	93,1%		0,2 ▲	48.332	93,2%		0,1 ▲	49.202	93,5%		0,4 ▲	7,9 ▲	0,7 ▲
Β) ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑ	2.463	5,0%	2.448	4,9%		-2,8 ▼	2.487	4,8%		-1,7 ▼	2.383	4,5%		-5,5 ▼	-3,2 ▼	-9,7 ▼
Γ) ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΣΠΕΡΙΝΑ	997	2,0%	982	2,0%		-3,7 ▼	1.003	1,9%		-1,1 ▼	1.006	1,9%		-1,1 ▼	0,9 ▲	-5,8 ▼
Δ) ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΕΣΠΕΡΙΝΑ	32	0,1%	25	0,0%		-23,6 ▼	36	0,1%		39,4 ▲	14	0,0%		-61,7 ▼	-56,3 ▼	-59,2 ▼
Γυναίκες	32.164	65,5%	32.980	65,7%		0,3 ▲	34.153	65,9%		0,2 ▲	34.802	66,2%		0,5 ▲	8,2 ▲	1,0 ▲
ΘΕΟΛΟΓΟΙ (ΠΕ 01)	2.690	5,5%	2.767	5,5%		0,6 ▲	2.818	5,4%		-1,4 ▼	2.927	5,6%		2,4 ▲	8,8 ▲	1,6 ▲
ΦΙΛΟΛΟΓΟΙ (ΠΕ02)	13.585	27,7%	13.590	27,1%		-2,2 ▼	13.644	26,3%		-2,8 ▼	13.640	25,9%		-1,4 ▼	0,4 ▲	-6,3 ▼
ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΟΙ (ΠΕ03)	5.327	10,8%	5.389	10,7%		-1,1 ▼	5.501	10,6%		-1,2 ▼	5.534	10,5%		-0,8 ▼	3,9 ▲	-3,0 ▼
ΦΥΣΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ (ΠΕ04)	5.571	11,3%	5.774	11,5%		1,4 ▲	5.982	11,5%		0,3 ▲	5.962	11,3%		-1,7 ▼	7,0 ▲	-0,1 ▼
ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ (ΠΕ05, 06, 07, 21)	7.745	15,8%	8.127	16,2%		2,6 ▲	8.654	16,7%		3,1 ▲	8.969	17,0%		2,2 ▲	15,8 ▲	8,1 ▲
ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΤΕΧΝΗΣ (ΠΕ 08, 16)	3.811	7,8%	3.732	7,4%		-4,2 ▼	3.938	7,6%		2,1 ▲	4.112	7,8%		2,9 ▲	7,9 ▲	0,7 ▲
ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΙ-ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΟΙ (ΠΕ 09, 10)	637	1,3%	578	1,2%		-11,2 ▼	707	1,4%		18,4 ▲	750	1,4%		4,6 ▲	17,7 ▲	9,9 ▲
ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ (ΠΕ 11)	4.299	8,8%	4.431	8,8%		0,8 ▲	4.637	8,9%		1,3 ▲	4.501	8,6%		-4,3 ▼	4,7 ▲	-2,3 ▼
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ (ΠΕ 19, 20)	2.537	5,2%	2.671	5,3%		3,0 ▲	2.779	5,4%		0,7 ▲	2.888	5,5%		2,4 ▲	13,8 ▲	6,3 ▲
ΛΟΙΠΕΣ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ	2.899	5,9%	3.141	6,3%		6,0 ▲	3.198	6,2%		-1,4 ▼	3.322	6,3%		2,4 ▲	14,6 ▲	7,0 ▲
Α) Προϊστάμενοι - Διευθυντές	1.956	4,0%	1.931	3,8%		-3,4 ▼	1.957	3,8%		-1,9 ▼	1.953	3,7%		-1,6 ▼	-0,2 ▼	-6,8 ▼
Γυναίκες	644	32,9%	637	33,0%		0,2 ▲	636	32,5%		-1,5 ▼	645	33,0%		1,6 ▲	0,2 ▲	0,3 ▲
Β) Υποδιευθυντές	1.183	2,4%	1.356	2,7%		12,1 ▲	1.319	2,5%		-5,8 ▼	1.273	2,4%		-4,9 ▼	7,6 ▲	0,4 ▲
Γυναίκες	615	52,0%	679	50,1%		-3,7 ▼	687	52,1%		4,0 ▲	662	52,0%		-0,2 ▼	7,6 ▲	0,0 ▲
Γ) Διδάσκοντες με Πλήρες Ωράριο	37.408	76,2%	37.716	75,1%		-1,4 ▼	38.904	75,0%		-0,1 ▼	38.631	73,4%		-2,1 ▼	3,3 ▲	-3,6 ▼
Γυναίκες	25.168	67,3%	25.491	67,6%		0,5 ▲	26.362	67,8%		0,3 ▲	26.229	67,9%		0,2 ▲	4,2 ▲	0,9 ▲
Δ) Διδάσκοντες με Μη Πλήρες Ωράριο	2.833	5,8%	3.215	6,4%		11,0 ▲	2.979	5,7%		-10,3 ▼	3.763	7,2%		24,5 ▲	32,8 ▲	24,0 ▲
Γυναίκες	1.800	63,5%	2.108	65,6%		3,2 ▲	1.892	63,5%		-3,1 ▼	2.504	66,5%		4,8 ▲	39,1 ▲	4,7 ▲
Ε) Απόντες	5.721	11,7%	5.982	11,9%		2,3 ▲	6.699	12,9%		8,4 ▲	6.985	13,3%		2,8 ▲	22,1 ▲	14,0 ▲
Γυναίκες	3.937	68,8%	4.065	68,0%		-1,3 ▼	4.576	68,3%		0,5 ▲	4.762	68,2%		-0,2 ▼	21,0 ▲	-0,9 ▼

Μεταβλητές	2007		2008				2009				2010				Ποσοστιαία Μεταβολή τετραετίας (2007-2010)	
	N	%	N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%
					N	%			N	%			N	%		
Α) Μόνιμοι (επί των διδασκόντων Δημοσίων με πλήρες ωράρι-ο)	31.611	80,6%	31.843	80,4%		-0,3 ▼	32.703	80,4%		0,0 ▼	32.324	79,8%		-0,7 ▼	2,3 ▲	-1,0 ▼
Β) Αποσπασμένοι (επί των διδασκόντων Δημοσίων με πλήρες ωράρι-ο)	5.806	14,8%	5.763	14,6%		-1,8 ▼	5.976	14,7%		0,9 ▲	6.209	15,3%		4,4 ▲	6,9 ▲	3,5 ▲
Γ) Αναπληρωτές (επί των διδασκόντων Δημοσίων με πλήρες ωράρι-ο)	1.784	4,6%	1.999	5,0%		10,9 ▲	2.011	4,9%		-2,1 ▼	1.961	4,8%		-2,0 ▼	9,9 ▲	6,4 ▲
ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ με πρόσθετα ακαδημαϊκά προσόντα	15.156	30,9%	15.090	30,1%		-2,6 ▼	14.984	28,9%		-3,9 ▼	15.085	28,7%		-0,8 ▼	-0,5 ▼	-7,1 ▼
Κάτοχοι άλλου πτυχίου ανώτατης σχολής (επί του διδακτικού προσωπικού)	1.003	2,0%	985	2,0%		-3,9 ▼	1.006	1,9%		-1,1 ▼	1.077	2,0%		5,5 ▲	7,4 ▲	0,2 ▲
Κάτοχοι Μεταπτυχιακού τίτλου (επί του διδακτικού προσωπικού)	2.749	5,6%	3.183	6,3%		13,3 ▲	3.657	7,1%		11,2 ▲	4.060	7,7%		9,4 ▲	47,7 ▲	37,9 ▲
Κάτοχοι Διδακτορικού τίτλου (επί του διδακτικού προσωπικού)	688	1,4%	714	1,4%		1,5 ▲	782	1,5%		6,0 ▲	854	1,6%		7,7 ▲	24,1 ▲	15,9 ▲
Με μετεκπαίδευση (Εσωτερικό-Εξωτερικό) (επί του διδακτικού προσωπικού)	10.716	21,8%	10.208	20,3%		-6,8 ▼	9.539	18,4%		-9,5 ▼	9.094	17,3%		-6,0 ▼	-15,1 ▼	-20,8 ▼
ΣΥΝΟΛΟ Μαθητικού πληθυσμού	343.765		341.107			-0,8 ▼	341.315			0,1 ▲	336.938			-1,3 ▼	-2,0 ▼	
Α) ΔΗΜΟΣΙΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑ	316.960	92,2%	314.547	92,2%		0,0 ▲	314.413	92,1%		-0,1 ▼	311.582	92,5%		0,4 ▲	-1,7 ▼	0,3 ▲
Β) ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑ	18.157	5,3%	18.610	5,5%		3,3 ▲	18.939	5,5%		1,7 ▲	17.966	5,3%		-3,9 ▼	-1,1 ▼	1,0 ▲
Γ) ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΣΠΕΡΙΝΑ	8.554	2,5%	7.844	2,3%		-7,6 ▼	7.829	2,3%		-0,3 ▼	7.293	2,2%		-5,6 ▼	-14,7 ▼	-13,0 ▼
Δ) ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΕΣΠΕΡΙΝΑ	94	0,0%	106	0,0%		13,6 ▲	134	0,0%		26,3 ▲	97	0,0%		-26,7 ▼	3,2 ▲	5,3 ▲
Κορίτσια	163.705	47,6%	162.595	47,7%		0,1 ▲	162.994	47,8%		0,2 ▲	161.315	47,9%		0,3 ▲	-1,5 ▼	0,5 ▲
Μαθητές με ηλικία μεγαλύτερη από την κανονική	48.617	14,1%	46.739	13,7%		-3,1 ▼	51.476	15,1%		10,1 ▲	48.818	14,5%		-3,9 ▼	0,4 ▲	2,4 ▲
Διέκοψαν αδικαιολογικά τη φοίτησή τους	13.942	4,1%	13.730	4,0%		-0,8 ▼	13.742	4,0%		0,0 ▲	12.624	3,7%		-6,9 ▼	-9,5 ▼	-7,6 ▼
Κορίτσια	4.427	31,8%	4.458	32,5%		2,3 ▲	4.598	33,5%		3,1 ▲	4.269	33,8%		1,1 ▲	-3,6 ▼	6,5 ▲
Προσήλθαν στις εξετάσεις του Ιουνίου	329.823	95,9%	327.377	96,0%		0,0 ▲	327.573	96,0%		0,0 ▼	324.314	96,3%		0,3 ▲	-1,7 ▼	0,3 ▲
Απορρίφθηκαν (από όλες τις τάξεις)	15.892	4,8%	15.942	4,9%		1,1 ▲	15.036	4,6%		-5,7 ▼	11.738	3,6%		-21,1 ▼	-26,1 ▼	-24,9 ▼
Κορίτσια	4.928	31,0%	5.104	32,0%		3,2 ▲	4.668	31,0%		-3,0 ▼	3.690	31,4%		1,3 ▲	-25,1 ▼	1,4 ▲
Προήχθησαν (από όλες τις τάξεις)	313.931	95,2%	311.435	95,1%		-0,1 ▼	312.537	95,4%		0,3 ▲	312.576	96,4%		1,0 ▲	-0,4 ▼	1,3 ▲
Κορίτσια	154.350	49,2%	153.033	49,1%		-0,1 ▼	153.728	49,2%		0,1 ▲	153.356	49,1%		-0,3 ▼	-0,6 ▼	-0,2 ▼
Α) προήχθησαν με βαθμό ΜΕΤΡΙΑ	41.866	13,3%	38.391	12,3%		-7,6 ▼	37.065	11,9%		-3,8 ▼	39.768	12,7%		7,3 ▲	-5,0 ▼	-4,6 ▼
Β) προήχθησαν με βαθμό ΚΑΛΑ	97.318	31,0%	95.736	30,7%		-0,8 ▼	97.212	31,1%		1,2 ▲	96.475	30,9%		-0,8 ▼	-0,9 ▼	-0,4 ▼
Γ) προήχθησαν με βαθμό ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ	107.408	34,2%	109.262	35,1%		2,5 ▲	109.646	35,1%		0,0 ▼	107.866	34,5%		-1,6 ▼	0,4 ▲	0,9 ▲
Δ) προήχθησαν με βαθμό ΑΡΙΣΤΑ	67.339	21,5%	68.046	21,8%		1,9 ▲	68.614	22,0%		0,5 ▲	68.467	21,9%		-0,2 ▼	1,7 ▲	2,1 ▲
Παλινοστούντες μαθητές/-τριες (*)	7.005	2,0%	6.076	1,8%		-13,4 ▼	5.502	1,6%		-8,9 ▼	-	-		-	-	-
Αλλοδαποί μαθητές/-τριες (*)	28.496	8,3%	27.351	8,0%		-4,2 ▼	31.163	9,1%		14,6 ▲	-	-		-	-	-

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

(*) Τα στοιχεία για τους αλλοδαπούς και παλινοστούντες μαθητές συλλέγονται κατά την έναρξη του σχολικού έτους. Έτσι, το ποσοστό που παρουσιάζεται στον πίνακα για τις κατηγορίες αυτές έχει υπολογιστεί επί του συνόλου του μαθητικού πληθυσμού σύμφωνα με τα στοιχεία έναρξης του κάθε σχολικού έτους.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΜΕΤΑΒΟΛΩΝ

Κατά τη διάρκεια της τετραετίας 2007-2010 το σύνολο των σχολικών μονάδων των **Γυμνασίων** αυξήθηκε κατά **7 μονάδες**, από **1.958** μονάδες το 2007 σε **1.965** το 2010 (οριακή αύξηση 0,4%).

Κατά το **2010**:

- Το **94,6%** των Γυμνασίων ήταν **δημόσια**, εκ των οποίων το **95,4%** **Δημόσια Ημερήσια** (αύξηση των μονάδων κατά την τετραετία 0,5%) και το **4,6%** **Δημόσια Εσπερινά** (αύξηση κατά την τετραετία 4,6%), ενώ το **5,4%** των Γυμνασίων ήταν **ιδιωτικά**, εκ των οποίων το **97,1%** **Ιδιωτικά Ημερήσια** (μείωση κατά την τετραετία 5,0%) και το **2,9%** **Ιδιωτικά Εσπερινά** (μείωση κατά την τετραετία 25,3%).

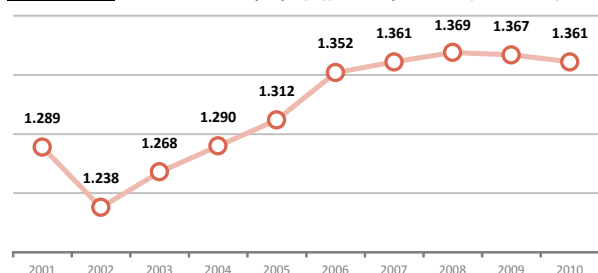
- Συνολικά λειτούργησαν **15.804 τμήματα**, εκ των οποίων το **97,4%** **πρωινά**, αυξημένα κατά **0,9%** των τμημάτων που είχαν λειτουργήσει το 2007 (**15.667** τμήματα).
- Η αναλογία **αιθουσών διδασκαλίας** προς τμήματα των Γυμνασίων ήταν **1,2** αίθουσες ανά τμήμα. Κατά την τετραετία ο αριθμός αιθουσών παρουσίασε **αύξηση** κατά **4,0%**.
- Το **85,8%** των Γυμνασίων διέθετε **εργαστήριο Φυσικών Επιστημών** (αύξηση κατά την τετραετία 3,5%), το **96,7%** διέθετε **εργαστήριο Πληροφορικής** (κατά την τετραετία το ποσοστό παρέμεινε αμετάβλητο), το **45,8%** διέθετε **εργαστήριο Τεχνολογίας** (αύξηση

- κατά την τετραετία 5,9%) και το **16,6%** διέθετε **εργαστήριο Ξένων Γλωσσών** (μείωση κατά την τετραετία 6,4%).
- Το **59,2%** των Γυμνασίων διέθετε **αίθουσα πολλών χρήσεων** (αύξηση κατά την τετραετία 1,2%), το **51,0%** **βιβλιοθήκη** (αύξηση κατά την τετραετία 1,7%), και το **38,5%** **γυμναστήριο** (αύξηση κατά την τετραετία 1,1%).
  - Το προσωπικό που **υπηρετούσε** στα Γυμνάσια ήταν **57.030** άτομα (αύξηση την τετραετία κατά 6,5%). Εξ αυτών το **92,2%** αποτελούσε το **διδασκτικό προσωπικό** (αύξηση κατά την τετραετία 7,1%). Από αυτούς, το **95,4%** υπηρετούσε στο **δημόσιο** τομέα, εκ των οποίων το **98,0%** σε **Δημόσια Ημερήσια** (αύξηση κατά την τετραετία 7,9%) και το **2,0%** σε **Δημόσια Εσπερινά** (αύξηση κατά την τετραετία 0,9%). Στον **ιδιωτικό τομέα** υπηρετούσε το **4,6%** του διδασκτικού προσωπικού, κυρίως σε **Ιδιωτικά Ημερήσια** (μείωση κατά την τετραετία 3,2%), αφού ο μικρός αριθμός του διδασκτικού προσωπικού στα **Ιδιωτικά Εσπερινά** μειώθηκε σημαντικά κατά την τετραετία, από **32** εκπαιδευτικούς το 2007 σε **14** το 2010 (μείωση κατά 56,3%).
  - Το **λοιπό & βοηθητικό προσωπικό** που υπηρετούσε στα Γυμνάσια αντιστοιχεί στο **7,8%** του συνολικού προσωπικού (οριακή μείωση κατά την τετραετία 0,4%). Από το λοιπό προσωπικό, το **75,6%** υπηρετούσε στο **δημόσιο** τομέα, εκ των οποίων το **97,5%** σε **Δημόσια Ημερήσια** (μείωση κατά την τετραετία 1,6%) και το **2,5%** σε **Δημόσια Εσπερινά** (μείωση κατά την τετραετία 5,6%). Στον **ιδιωτικό** τομέα υπηρετούσε το **24,4%** του προσωπικού κυρίως σε **Ιδιωτικά Ημερήσια** (αύξηση κατά την τετραετία 4,3%), ενώ στα **Ιδιωτικά Εσπερινά** υπηρετούσε μόλις το **0,1%** (μείωση κατά την τετραετία 75,0%).
  - Από το **λοιπό & βοηθητικό προσωπικό** των Γυμνασίων, το **13,9%** υπηρετούσε σε θέση **Διοικητικού Προσωπικού** (μείωση κατά την τετραετία 7,5%), το **83,5%** σε θέση **Βοηθητικού Προσωπικού** (οριακή αύξηση κατά την τετραετία 0,6%) και το **2,6%** σε θέση **Παιδαγωγικού Προσωπικού** (αύξηση κατά την τετραετία 11,5%).
  - Από το **διδασκτικό προσωπικό** το **66,2%** ήταν **γυναίκες** (αύξηση της αναλογίας τους κατά την τετραετία 1,0%). Το **25,9%** του διδασκτικού προσωπικού ήταν **Φιλολόγοι** (αύξηση κατά την τετραετία 0,4%), το **17,0%** εκπαιδευτικοί **Ξένων Γλωσσών** (αύξηση κατά την τετραετία 15,8%), το **11,3%** εκπαιδευτικοί **Φυσικών Επιστημών** (αύξηση κατά την τετραετία 7,0%), το **10,5%** **Μαθηματικοί** (αύξηση κατά την τετραετία 3,9%), το **8,6%** εκπαιδευτικοί **Φυσικής Αγωγής** (αύξηση κατά την τετραετία 4,7%), το **7,8%** εκπαιδευτικοί **Μαθημάτων Τέχνης** (αύξηση κατά την τετραετία 7,9%), το **5,6%** **Θεολόγοι** (αύξηση κατά την τετραετία 8,8%), το **5,5%** εκπαιδευτικοί **Πληροφορικής** (αύξηση κατά την τετραετία 13,8%) και το **1,4%** **Οικονομολόγοι – Κοινωνιολόγοι** (αύξηση κατά την τετραετία 17,0%).
  - Επί του **παρόντος** διδασκτικού προσωπικού των δημοσίων Γυμνασίων, το **80,4%** ήταν **μόνιμοι** (αύξηση κατά την τετραετία 2,3%), το **15,3%** **αποσπασμένοι** (αύξηση κατά την τετραετία 6,9%), και το **4,8%** **αναπληρωτές** (αύξηση κατά την τετραετία 9,9%). Τέλος, **απόντες** από το διδασκτικό προσωπικό ήταν το **13,3%** (αύξηση κατά την τετραετία 22,1%).
  - Το **28,7%** του διδασκτικού προσωπικού κατείχε **πρόσθετα ακαδημαϊκά προσόντα** (οριακή μείωση κατά την τετραετία 0,5%). Παρότι το μεγαλύτερο ποσοστό της κατηγορίας κατέχει η **Μετεκπαίδευση** (17,3%), πρέπει να σημειωθεί η σημαντική αύξηση των κατόχων **Μεταπτυχιακών τίτλων** (κατά 47,7% την τετραετία) και των **Διδακτορικών τίτλων** (αύξηση κατά 24,1%).
  - **Φοιτούσαν** στα Γυμνάσια της χώρας **336.938** μαθητές/-τριες (μείωση κατά την τετραετία 2,0%). Εξ αυτών το **94,7%** φοιτούσε στο **δημόσιο** τομέα εκ των οποίων το **97,7%** σε **Δημόσια Ημερήσια** (μείωση του μαθητικού πληθυσμού κατά 1,7% την τετραετία), και το **2,3%** σε **Δημόσια Εσπερινά** (μείωση του μαθητικού πληθυσμού κατά 14,7% την τετραετία). Στον **ιδιωτικό** τομέα φοιτούσε το **5,3%** του μαθητικού πληθυσμού κυρίως σε **Ιδιωτικά Ημερήσια** (μείωση του μαθητικού πληθυσμού κατά 1,1% την τετραετία), ενώ ο μαθητικός πληθυσμός των **Ιδιωτικών Εσπερινών** αυξήθηκε κατά την τετραετία, από **94** μαθητές το 2007, σε **97** το 2010 (αύξηση κατά 3,2%).
  - Ως προς το φύλο, το **47,9%** του μαθητικού πληθυσμού ήταν **κορίτσια** (οριακή αύξηση της αναλογίας τους κατά την τετραετία 0,5%). Οι μαθητές/τριες με **ηλικία μεγαλύτερη από την κανονική** ήταν το **14,5%** του μαθητικού πληθυσμού (αύξηση του ποσοστού κατά 2,4% την τετραετία).
  - Οι μαθητές/τριες που **διέκοψαν αδικαιολόγητα τη φοίτησή τους** στο Γυμνάσιο ήταν το **3,7%** (μείωση του ποσοστού κατά 7,6% την τετραετία), εκ των οποίων το **33,8%** ήταν **κορίτσια** (αύξηση του ποσοστού των κοριτσιών κατά 6,5% την τετραετία).
  - Το **96,3%** των μαθητών **προσήλθε στις εξετάσεις του Ιουνίου** (οριακή αύξηση του ποσοστού κατά την τετραετία 0,3%), ενώ το **3,6%** από αυτούς απορρίφθηκε από όλες τις τάξεις (μείωση του ποσοστού κατά 24,9% την τετραετία), εκ των οποίων το **31,4%** ήταν **κορίτσια** (αύξηση του ποσοστού των κοριτσιών κατά την τετραετία 1,4%).
  - Από το **96,4%** των μαθητών που **προήχθησαν** (αύξηση του ποσοστού κατά 1,3% την τετραετία), το **21,9%** προήχθησαν με βαθμό **ΑΡΙΣΤΑ** (αύξηση κατά την τετραετία 2,1%), το **34,5%** προήχθησαν με βαθμό **ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ** (οριακή αύξηση κατά την τετραετία 0,9%), το **30,9%** με βαθμό **ΚΑΛΑ** (οριακή μείωση κατά την τετραετία 0,4%) και το **12,7%** προήχθησαν με βαθμό **ΜΕΤΡΙΑ** (μείωση κατά την τετραετία 4,6%).

1.3.4 Δευτεροβάθμια εκπαίδευση: Γενικά Λύκεια

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο συνολικός αριθμός των **σχολικών μονάδων** του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα της εκπαίδευσης για τα **Γενικά Λύκεια** της χώρας την περίοδο 2001-2010.

Γράφημα 1.13: Γενικά Λύκεια: Αριθμός σχολικών μονάδων (2001-2010)

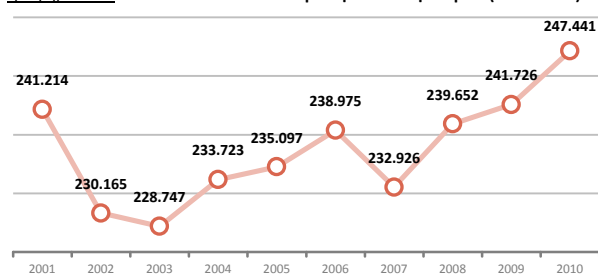

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - ΠΑΙΔΕΙΑ - Χρονοσειρές & Πίνακες (Στοιχεία Λήξης)

Το 2010 οι σχολικές μονάδες των Γενικών Λυκείων αποτελούν το **8,8%** του συνόλου των σχολικών μονάδων της Πρωτοβάθμιας & Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2010 καταγράφεται συνολική **αύξηση** των σχολικών μονάδων κατά **5,6%**, που αντιστοιχεί σε **72** γενικά λύκεια (από 1.289 σχολικές μονάδες το 2001 σε 1.361 σχολικές μονάδες το 2010), ενώ η μέση ετήσια μεταβολή της κατηγορίας είναι **0,6%**. Σημειώνεται η πτωτική τάση των σχολικών μονάδων την περίοδο 2001-2002 (μείωση κατά **4,0%**, που αντιστοιχεί σε **51** σχολικές μονάδες). Αντίστοιχα την περίοδο 2002-2008 καταγράφεται **αύξηση** των σχολικών μονάδων κατά **131** μονάδες (μέση ετήσια μεταβολή **1,7%**), ενώ την περίοδο 2008-2010 καταγράφεται **οριακή μείωση** των σχολικών μονάδων κατά **8** μονάδες.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο συνολικός αριθμός του **μαθητικού πληθυσμού** των Γενικών Λυκείων του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα της εκπαίδευσης την περίοδο 2001-2010.

Γράφημα 1.14: Γενικά Λύκεια: Σύνολο μαθητικού πληθυσμού (2001-2010)

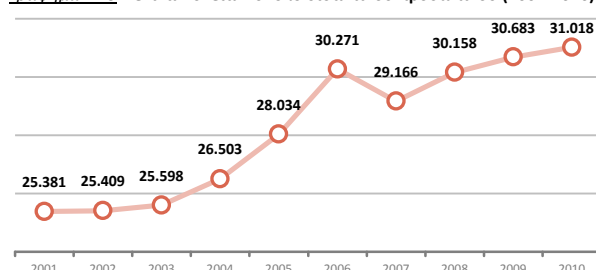
Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - ΠΑΙΔΕΙΑ - Χρονοσειρές & Πίνακες (Στοιχεία Λήξης)

Ο μαθητικός πληθυσμός των Γενικών Λυκείων αποτελεί το **16,6%** (2010) του συνόλου του μαθητικού πληθυσμού της Πρωτοβάθμιας & Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2010 καταγράφεται συνολική **αύξηση** του μαθητικού πληθυσμού των γενικών λυκείων κατά **2,6%**, που αντιστοιχεί σε **6.227** μαθητές/-τριες (από 241.214 μαθητές/-τριες το 2001 σε 247.441 μαθητές/-τριες το 2010), ενώ η μέση ετήσια μεταβολή της κατηγορίας είναι **0,3%**. Ωστόσο, οι αυξομειώσεις του μαθητικού πληθυσμού τη συγκεκριμένη περίοδο είναι εμφανείς και από το γρά-

φημα και χρονικά εμφανίζονται να συμπίπτουν με σημαντικές αλλαγές που αφορούν στο **σύστημα πρόσβασης** των αποφοίτων του Γενικού Λυκείου στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση. Πιο συγκεκριμένα, την περίοδο 2001-2003 σημειώνεται **μείωση** κατά **12.467** μαθητές (μέση ετήσια μεταβολή **-4,0%**). Αξίζει να υπενθυμίσουμε ότι τη συγκεκριμένη περίοδο το σύστημα πρόσβασης απαιτεί γραπτές εξετάσεις στο σύνολο στην αρχή και σε 9 μαθήματα αργότερα των μαθημάτων της Β και Γ τάξης του Γενικού Λυκείου. Την ακόλουθη τριετία (2003-2006) ο πληθυσμός **αυξάνει** κατά **10.228** μαθητές (μέση ετήσια αύξηση **1,5%**). Τη συγκεκριμένη περίοδο το σύστημα πρόσβασης προβλέπει μόνο εξετάσεις σε περιορισμένο αριθμό μαθημάτων (5-6) στην Γ τάξη του Γενικού Λυκείου. Το επόμενο έτος (περίοδος 2006-2007), χρονιά κατά την οποία έχει ήδη τεθεί σε ισχύ η «**βάση 10**» ως όριο για την εισαγωγή των αποφοίτων του Γενικού Λυκείου στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση, σημειώνεται σημαντική **μείωση**, κατά **6.049** μαθητές/-τριες (**-2,5%**), του μαθητικού πληθυσμού των Γενικών Λυκείων. Ωστόσο, την περίοδο 2007-2008 παρουσιάζεται εξισορροπητική **αύξηση** κατά **2,9%** (**6.726** μαθητές), ενώ και το 2008-2009 σημειώνεται περαιτέρω **αύξηση** του μαθητικού πληθυσμού των Γενικών Λυκείων κατά **2.074** μαθητές (**0,9%**), επαναφέροντας το πλήθος των μαθητών/-τριών των Γενικών Λυκείων στα επίπεδα του 2001. Η μεγαλύτερη, τέλος, **αύξηση** του μαθητικού πληθυσμού καταγράφεται το τελευταίο έτος, κατά **2,4%**, που αντιστοιχεί σε **5.715** μαθητές/-τριες, από 241.726 το 2009 σε 247.441 το 2010.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο συνολικός αριθμός του **διδασκτικού προσωπικού** των Γενικών Λυκείων του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα της εκπαίδευσης την περίοδο 2001-2010.

Γράφημα 1.15: Γενικά Λύκεια: Σύνολο διδασκτικού προσωπικού (2001-2010)

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - ΠΑΙΔΕΙΑ - Χρονοσειρές & Πίνακες (Στοιχεία Λήξης)

Το 2010 το διδασκτικό προσωπικό των Γενικών Λυκείων αποτελούσε το **16,3%** του συνόλου του διδασκτικού προσωπικού της Πρωτοβάθμιας & Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Κατά τη διάρκεια της εξαετίας 2001-2006 παρατηρείται **αύξηση** του διδασκτικού προσωπικού κατά **4.890** εκπαιδευτικούς (**19,3%**), ενώ η μέση ετήσια μεταβολή της κατηγορίας είναι **3,6%**. Την περίοδο 2006-2007 το διδασκτικό προσωπικό των Γενικών Λυκείων μειώθηκε κατά **1.105** εκπαιδευτικούς (ετήσια μεταβολή **-3,7%**), ενώ την περίοδο 2007-2010 το διδα-

κτικό προσωπικό **αυξήθηκε** κατά **1.852** εκπαιδευτικούς (αύξηση κατά **6,3%**).

Στον ακόλουθο πίνακα αποτυπώνονται όλα τα **βασικά μεγέθη** που καταγράφονται κατ' έτος από την ΕΛ.ΣΤΑΤ. και αφορούν στις σχολικές μονάδες, τα τμήματα, την υλικοτεχνική υποδομή, το προσωπικό που

υπηρετεί και τον μαθητικό πληθυσμό των **Γενικών Λυκείων** στο σύνολο της χώρας την τετραετία 2007-2010. Τα βασικά μεγέθη προηγούμενων σχολικών/ ακαδημαϊκών ετών αναλύθηκαν σε προγενέστερες μελέτες του ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ.

Πίνακας 1.5: Δευτεροβάθμια εκπαίδευση- ΓΕΝΙΚΑ ΛΥΚΕΙΑ- Στοιχεία λήξεως και μεταβολές βασικών μεγεθών ετών 2007, 2008, 2009 και 2010

Μεταβλητές	2007		2008				2009				2010				Ποσοστιαία Μεταβολή τετραετίας (2007-2010)	
	N	%	N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%
					N	%			N	%			N	%		
ΣΥΝΟΛΟ Σχολικών Μονάδων	1.361		1.369		0,6	▲	1.367		-0,1	▼	1.361		-0,4	▼	0,0	—
Α) ΔΗΜΟΣΙΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑ	1.179	86,6%	1.191	87,0%	1,0	▲	1.191	87,1%	0,0	—	1.192	87,6%	0,1	▲	1,1	▲
Β) ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑ	104	7,6%	101	7,4%	-2,9	▼	99	7,2%	-2,0	▼	92	6,8%	-7,1	▼	-11,5	▼
Γ) ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΣΠΕΡΙΝΑ	73	5,4%	73	5,3%	0,0	—	73	5,3%	0,0	—	73	5,4%	0,0	—	0,0	—
Δ) ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΕΣΠΕΡΙΝΑ	5	0,4%	4	0,3%	-20,0	▼	4	0,3%	0,0	—	4	0,3%	0,0	—	-20,0	▼
ΣΥΝΟΛΟ Τμημάτων	11.220		11.543		2,9	▲	11.672		1,1	▲	11.829		1,3	▲	5,4	▲
Από αυτά αποκλειστικά πρωί	10.755	95,9%	10.942	94,8%	-1,1	▼	11.081	94,9%	0,2	▲	11.230	94,9%	0,0	▼	4,4	▲
Αίθουσες Διδασκαλίας	14.053		14.018		-0,2	▼	14.451		3,1	▲	14.370		-0,6	▼	2,3	▲
Εργαστήρια Φυσικών Επιστημών (επί των σχολικών μονάδων)	1.220	89,6%	1.251	91,4%	1,9	▲	1.252	91,6%	0,2	▲	1.250	91,8%	0,3	▲	2,5	▲
Εργαστήρια Πληροφορικής (επί των σχολικών μονάδων)	1.312	96,4%	1.330	97,2%	0,8	▲	1.319	96,5%	-0,7	▼	1.315	96,6%	0,1	▲	0,2	▲
Εργαστήρια Τεχνολογίας (επί των σχολικών μονάδων)	315	23,1%	317	23,2%	0,0	▲	318	23,3%	0,5	▲	290	21,3%	-8,4	▼	-7,9	▼
Εργαστήρια Ξένων Γλωσσών (επί των σχολικών μονάδων)	102	7,5%	93	6,8%	-9,4	▼	90	6,6%	-3,1	▼	88	6,5%	-1,8	▼	-13,7	▼
Αίθουσες πολλαπλών χρήσεων (επί των σχολικών μονάδων)	691	50,8%	694	50,7%	-0,2	▼	732	53,5%	5,6	▲	713	52,4%	-2,2	▼	3,2	▲
Βιβλιοθήκες (επί των σχολικών μονάδων)	609	44,7%	604	44,1%	-1,4	▼	624	45,6%	3,5	▲	619	45,5%	-0,4	▼	1,6	▲
Γυμναστήρια (επί των σχολικών μονάδων)	529	38,9%	525	38,3%	-1,3	▼	518	37,9%	-1,2	▼	511	37,5%	-0,9	▼	-3,4	▼
ΣΥΝΟΛΟ Προσωπικού	32.389		33.148		2,3	▲	33.822		2,0	▲	34.100		0,8	▲	5,3	▲
Λοιπό Προσωπικό	3.223	10,0%	2.990	9,0%	-9,4	▼	3.139	9,3%	2,9	▲	3.082	9,0%	-2,6	▼	-4,4	▼
Α) ΔΗΜΟΣΙΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑ	2.297	71,3%	2.148	71,8%	0,8	▲	2.218	70,7%	-1,6	▼	2.155	69,9%	-1,0	▼	-6,2	▼
Β) ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑ	857	26,6%	778	26,0%	-2,1	▼	872	27,8%	6,8	▲	876	28,4%	2,3	▲	2,2	▲
Γ) ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΣΠΕΡΙΝΑ	65	2,0%	61	2,0%	1,2	▲	46	1,5%	-28,2	▼	50	1,6%	10,7	▲	-23,1	▼
Δ) ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΕΣΠΕΡΙΝΑ	4	0,1%	3	0,1%	-19,2	▼	3	0,1%	-4,7	▼	1	0,0%	-66,1	▼	-75,0	▼
Α) Διοικητικό Προσωπικό	628	19,5%	557	18,6%	-4,4	▼	635	20,2%	8,6	▲	575	18,7%	-7,8	▼	-8,4	▼
Β) Βοηθητικό Προσωπικό	2.486	77,1%	2.333	78,0%	1,2	▲	2.403	76,6%	-1,9	▼	2.407	78,1%	2,0	▲	-3,2	▼
Γ) Παιδαγωγικό Προσωπικό	109	3,4%	100	3,3%	-1,1	▼	101	3,2%	-3,8	▼	100	3,2%	0,8	▲	-8,3	▼
Διδακτικό Προσωπικό	29.166	90,0%	30.158	91,0%	1,0	▲	30.683	90,7%	-0,3	▼	31.018	91,0%	0,3	▲	6,3	▲
Α) ΔΗΜΟΣΙΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑ	26.415	90,6%	27.447	91,0%	0,5	▲	28.051	91,4%	0,5	▲	28.514	91,9%	0,6	▲	7,9	▲
Β) ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑ	2.067	7,1%	2.006	6,7%	-6,1	▼	1.893	6,2%	-7,2	▼	1.789	5,8%	-6,5	▼	-13,4	▼
Γ) ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΣΠΕΡΙΝΑ	648	2,2%	675	2,2%	0,7	▲	705	2,3%	2,7	▲	683	2,2%	-4,2	▼	5,4	▲
Δ) ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΕΣΠΕΡΙΝΑ	36	0,1%	30	0,1%	-19,4	▼	34	0,1%	11,4	▲	32	0,1%	-6,9	▼	-11,1	▼
Γυναίκες	14.783	50,7%	15.696	52,0%	2,7	▲	16.118	52,5%	0,9	▲	16.391	52,8%	0,6	▲	10,9	▲
ΘΕΟΛΟΓΟΙ (ΠΕ 01)	1.322	4,5%	1.431	4,7%	4,7	▲	1.456	4,7%	0,0	▲	1.460	4,7%	-0,8	▼	10,4	▲
ΦΙΛΟΛΟΓΟΙ (ΠΕ02)	9.263	31,8%	9.415	31,2%	-1,7	▼	9.472	30,9%	-1,1	▼	9.611	31,0%	0,4	▲	3,8	▲
ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΟΙ (ΠΕ03)	4.656	16,0%	4.706	15,6%	-2,3	▼	4.745	15,5%	-0,9	▼	4.731	15,3%	-1,4	▼	1,6	▲
ΦΥΣΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ (ΠΕ04)	4.767	16,3%	4.926	16,3%	-0,1	▼	5.058	16,5%	0,9	▲	5.097	16,4%	-0,3	▼	6,9	▲
ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ (ΠΕ05, 06, 07, 21)	2.395	8,2%	2.518	8,3%	1,7	▲	2.619	8,5%	2,2	▲	2.620	8,4%	-1,0	▼	9,4	▲
ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΤΕΧΝΗΣ (ΠΕ 08, 16)	336	1,2%	302	1,0%	-13,1	▼	374	1,2%	21,7	▲	424	1,4%	12,1	▲	26,2	▲
ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΙ-ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΟΙ (ΠΕ 09, 10)	1.834	6,3%	1.929	6,4%	1,7	▲	1.984	6,5%	1,1	▲	2.016	6,5%	0,5	▲	9,9	▲

Μεταβλητές	2007		2008				2009				2010				Ποσοστιαία Μεταβολή τετραετίας (2007-2010)	
	N	%	N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%
					N	%			N	%			N	%		
ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ (ΠΕ 11)	1.689	5,8%	1.849	6,1%		5,9 ▲	1.782	5,8%		-5,3 ▼	1.812	5,8%		0,6 ▲	7,3 ▲	0,9 ▲
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ (ΠΕ 19, 20)	1.714	5,9%	1.802	6,0%		1,7 ▲	1.888	6,2%		3,0 ▲	1.910	6,2%		0,1 ▲	11,4 ▲	4,8 ▲
ΛΟΙΠΕΣ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ	1.190	4,1%	1.280	4,2%		4,0 ▲	1.305	4,3%		0,2 ▲	1.337	4,3%		1,3 ▲	12,4 ▲	5,6 ▲
Α) Προϊστάμενοι - Διευθυντές	1.189	4,1%	1.148	3,8%		-6,6 ▼	1.156	3,8%		-1,0 ▼	1.156	3,7%		-1,1 ▼	-2,8 ▼	-8,6 ▼
Γυναίκες	275	23,1%	237	20,6%		-10,7 ▼	245	21,2%		2,7 ▲	251	21,7%		2,4 ▲	-8,7 ▼	-6,1 ▼
Β) Υποδιευθυντές	812	2,8%	835	2,8%		-0,6 ▼	865	2,8%		1,8 ▲	895	2,9%		2,4 ▲	10,2 ▲	3,6 ▲
Γυναίκες	276	34,0%	293	35,1%		3,2 ▲	312	36,1%		2,8 ▲	310	34,6%		-4,0 ▼	12,3 ▲	1,9 ▲
Γ) Διδάσκοντες με Πλήρες Ωράριο	23.045	79,0%	23.687	78,5%		-0,6 ▼	24.080	78,5%		-0,1 ▼	24.100	77,7%		-1,0 ▼	4,6 ▲	-1,7 ▼
Γυναίκες	11.968	51,9%	12.652	53,4%		2,8 ▲	12.999	54,0%		1,1 ▲	13.054	54,2%		0,3 ▲	9,1 ▲	4,3 ▲
Δ) Διδάσκοντες με Μη Πλήρες Ωράριο	1.289	4,4%	1.471	4,9%		10,4 ▲	1.227	4,0%		-18,0 ▼	1.357	4,4%		9,4 ▲	5,3 ▲	-1,0 ▼
Γυναίκες	699	54,2%	837	56,9%		4,9 ▲	695	56,6%		-0,5 ▼	810	59,7%		5,4 ▲	15,9 ▲	10,1 ▲
Ε) Απόντες	2.831	9,7%	3.017	10,0%		3,1 ▲	3.355	10,9%		9,3 ▲	3.510	11,3%		3,5 ▲	24,0 ▲	16,6 ▲
Γυναίκες	1.565	55,3%	1.677	55,6%		0,6 ▲	1.867	55,6%		0,1 ▲	1.966	56,0%		0,7 ▲	25,6 ▲	1,3 ▲
Α) Μόνιμοι (επί των διδασκόντων Δημοσίων με πλήρες ωράριο)	19.715	83,2%	19.792	81,4%		-2,1 ▼	20.461	82,6%		1,5 ▲	20.320	81,7%		-1,1 ▼	3,1 ▲	-1,8 ▼
Β) Αποσπασμένοι (επί των διδασκόντων Δημοσίων με πλήρες ωράριο)	3.321	14,0%	3.640	15,0%		6,9 ▲	3.533	14,3%		-4,7 ▼	3.619	14,5%		2,0 ▲	9,0 ▲	3,8 ▲
Γ) Αναπληρωτές (επί των διδασκόντων Δημοσίων με πλήρες ωράριο)	656	2,8%	870	3,6%		29,3 ▲	765	3,1%		-13,7 ▼	934	3,8%		21,5 ▲	42,4 ▲	35,6 ▲
ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ με πρόσθετα ακαδημαϊκά προσόντα	9.951	34,1%	10.436	34,6%		1,4 ▲	10.312	33,6%		-2,9 ▼	9.970	32,1%		-4,4 ▼	0,2 ▲	-5,8 ▼
Κάτοχοι άλλου πτυχίου ανώτατης σχολής (επί του διδακτικού προσωπικού)	732	2,5%	729	2,4%		-3,7 ▼	772	2,5%		4,1 ▲	761	2,5%		-2,5 ▼	4,0 ▲	-2,2 ▼
Κάτοχοι Μεταπτυχιακού τίτλου (επί του διδακτικού προσωπικού)	1.995	6,8%	2.227	7,4%		8,0 ▲	2.525	8,2%		11,4 ▲	2.729	8,8%		6,9 ▲	36,8 ▲	28,6 ▲
Κάτοχοι Διδακτορικού τίτλου (επί του διδακτικού προσωπικού)	580	2,0%	639	2,1%		6,5 ▲	658	2,1%		1,2 ▲	672	2,2%		1,0 ▲	15,9 ▲	8,9 ▲
Με μετεκπαίδευση (Εσωτερικό-Εξωτερικό) (επί του διδακτικού προσωπικού)	6.644	22,8%	6.841	22,7%		-0,4 ▼	6.357	20,7%		-8,7 ▼	5.808	18,7%		-9,6 ▼	-12,6 ▼	-17,8 ▼
ΣΥΝΟΛΟ Μαθητικού πληθυσμού	232.926		239.652			2,9 ▲	241.726			0,9 ▲	247.441			2,4 ▲	6,2 ▲	
Α) ΔΗΜΟΣΙΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑ	209.527	90,0%	216.346	90,3%		0,4 ▲	218.033	90,2%		-0,1 ▼	223.913	90,5%		0,3 ▲	6,9 ▲	0,6 ▲
Β) ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑ	15.436	6,6%	15.762	6,6%		-0,8 ▼	15.818	6,5%		-0,5 ▼	15.233	6,2%		-5,9 ▼	-1,3 ▼	-7,1 ▼
Γ) ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΣΠΕΡΙΝΑ	7.574	3,3%	7.181	3,0%		-7,8 ▼	7.474	3,1%		3,2 ▲	7.853	3,2%		2,6 ▲	3,7 ▲	-2,4 ▼
Δ) ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΕΣΠΕΡΙΝΑ	389	0,2%	363	0,2%		-9,3 ▼	401	0,2%		9,5 ▲	442	0,2%		7,7 ▲	13,6 ▲	7,0 ▲
Κορίτσια	124.944	53,6%	128.277	53,5%		-0,2 ▼	129.530	53,6%		0,1 ▲	132.049	53,4%		-0,4 ▼	5,7 ▲	-0,5 ▼
Μαθητές με ηλικία μεγαλύτερη από την κανονική	21.839	9,4%	21.775	9,1%		-3,1 ▼	26.534	11,0%		20,8 ▲	25.053	10,1%		-7,8 ▼	14,7 ▲	8,0 ▲
Διέκοψαν αδικαιολογτα τη φοίτησή τους	5.346	2,3%	5.182	2,2%		-5,8 ▼	5.238	2,2%		0,2 ▲	4.734	1,9%		-11,7 ▼	-11,4 ▼	-16,6 ▼
Κορίτσια	2.042	38,2%	2.046	39,5%		3,4 ▲	2.037	38,9%		-1,5 ▼	1.811	38,3%		-1,6 ▼	-11,3 ▼	0,2 ▲
Προήλθαν στις εξετάσεις του Ιουνίου	227.580	97,7%	234.470	97,8%		0,1 ▲	236.488	97,8%		0,0 ▼	242.707	98,1%		0,3 ▲	6,6 ▲	0,4 ▲
Απορρίφθηκαν (από όλες τις τάξεις)	5.907	2,6%	5.570	2,4%		-8,5 ▼	6.018	2,5%		7,1 ▲	5.160	2,1%		-16,5 ▼	-12,6 ▼	-18,1 ▼
Κορίτσια	2.005	33,9%	1.928	34,6%		2,0 ▲	2.127	35,3%		2,1 ▲	1.771	34,3%		-2,9 ▼	-11,7 ▼	1,1 ▲
Προήχθησαν (από όλες τις τάξεις)	221.673	97,4%	228.900	97,6%		0,2 ▲	230.470	97,5%		-0,2 ▼	237.547	97,9%		0,4 ▲	7,2 ▲	0,5 ▲
Κορίτσια	122.902	55,4%	124.303	54,3%		-2,1 ▼	125.366	54,4%		0,2 ▲	128.467	54,1%		-0,6 ▼	4,5 ▲	-2,5 ▼
Α) προήχθησαν με βαθμό ΣΧΕΔΟΝ ΚΑΛΑ	75.540	34,1%	76.608	33,5%		-1,8 ▼	76.121	33,0%		-1,3 ▼	77.214	32,5%		-1,6 ▼	2,2 ▲	-4,6 ▼
Β) προήχθησαν με βαθμό ΚΑΛΑ	69.346	31,3%	71.128	31,1%		-0,7 ▼	71.168	30,9%		-0,6 ▼	72.785	30,6%		-0,8 ▼	5,0 ▲	-2,1 ▼
Γ) προήχθησαν με βαθμό ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ	44.432	20,0%	46.465	20,3%		1,3 ▲	47.076	20,4%		0,6 ▲	49.201	20,7%		1,4 ▲	10,7 ▲	3,3 ▲
Δ) προήχθησαν με βαθμό ΑΡΙΣΤΑ	32.355	14,6%	34.699	15,2%		3,9 ▲	36.105	15,7%		3,3 ▲	38.347	16,1%		3,0 ▲	18,5 ▲	10,6 ▲
Παλινοσούστες μαθητές/-τριες	5.595	2,4%	4.858	2,0%		-16,1 ▼	4.049	1,7%		-17,0 ▼	-	-		-	-	-
Αλλοδαποί μαθητές/-τριες	8.850	3,8%	9.679	4,0%		5,6 ▲	10.047	4,2%		3,3 ▲	-	-		-	-	-

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

(*) Τα στοιχεία για τους αλλοδαπούς και παλινοσούστες μαθητές συλλέγονται κατά την έναρξη του σχολικού έτους. Έτσι, το ποσοστό που παρουσιάζεται στον πίνακα για τις κατηγορίες αυτές έχει υπολογιστεί επί του συνόλου του μαθητικού πληθυσμού σύμφωνα με τα στοιχεία έναρξης του κάθε σχολικού έτους.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΜΕΤΑΒΟΛΩΝ

Κατά τη διάρκεια της τετραετίας 2007-2010 το σύνολο των σχολικών μονάδων των **Γενικών Λυκείων** παρέμεινε αμετάβλητο στις **1.361** μονάδες.

Κατά το **2010**:

- Το **87,6%** των Γενικών Λυκείων ήταν **δημόσια**, εκ των οποίων το **94,2% Δημόσια Ημερήσια** (αύξηση των μονάδων κατά την τετραετία 1,1%) και το **5,8% Δημόσια Εσπερινά** (αμετάβλητος ο αριθμός των μονάδων κατά την τετραετία), ενώ το **5,8%** των Γενικών Λυκείων ήταν **Ιδιωτικά**, εκ των οποίων το **95,8% Ιδιωτικά Ημερήσια** (μείωση των μονάδων κατά την τετραετία 11,5%) και το **4,2% Ιδιωτικά Εσπερινά** (μείωση των μονάδων κατά την τετραετία 20,0%).
- Συνολικά λειτούργησαν **11.829 τμήματα**, εκ των οποίων το **94,9% πρωινά**, αυξημένα κατά **5,4%** των τμημάτων που είχαν λειτουργήσει το 2007 (**11.220** τμήματα).
- Η αναλογία **αιθουσών διδασκαλίας** προς τμήματα των Γενικών Λυκείων ήταν **1,2** αίθουσες ανά τμήμα. Κατά την τετραετία ο αριθμός αιθουσών παρουσίασε **αύξηση** κατά **2,3%**.
- Το **91,8%** των Γενικών Λυκείων διέθετε **εργαστήριο Φυσικών Επιστημών** (αύξηση κατά την τετραετία 2,5%), το **96,6%** διέθετε **εργαστήριο Πληροφορικής** (οριακή αύξηση κατά την τετραετία 0,2%), το **21,3%** διέθετε **εργαστήριο Τεχνολογίας** (μείωση κατά την τετραετία 7,9%) και το **6,5%** διέθετε **εργαστήριο Ξένων Γλωσσών** (μείωση κατά την τετραετία 13,7%).
- Το **52,4%** των Γενικών Λυκείων διέθετε **αίθουσα πολλαπλών χρήσεων** (αύξηση κατά την τετραετία 3,2%), το **45,5% βιβλιοθήκη** (αύξηση κατά την τετραετία 1,6%), και το **37,5% γυμναστήριο** (μείωση κατά την τετραετία 3,4%).
- Το προσωπικό που **υπηρετούσε** στα Γενικά Λύκεια ήταν **34.100** άτομα (αύξηση την τετραετία κατά 5,3%). Εξ αυτών το **91,0%** αποτελούσε το **διδασκτικό προσωπικό** (αύξηση κατά την τετραετία 6,3%). Από αυτούς, το **94,1%** υπηρετούσε στο **δημόσιο** τομέα, εκ των οποίων το **97,7%** σε **Δημόσια Ημερήσια** (αύξηση κατά την τετραετία 7,9%) και το **2,3%** σε **Δημόσια Εσπερινά** (αύξηση κατά την τετραετία 5,4%). Στον **ιδιωτικό** τομέα υπηρετούσε το **5,9%** του διδασκτικού προσωπικού, εκ των οποίων το **98,2%** σε **Ιδιωτικά Ημερήσια** (μείωση κατά την τετραετία 13,4%) και το **1,8%** σε **Ιδιωτικά Εσπερινά** (μείωση κατά την τετραετία 11,1%).
- Το **λοιπό & βοηθητικό προσωπικό** που υπηρετούσε στα Γενικά Λύκεια αντιστοιχεί στο **9,0%** του συνολικού προσωπικού (μείωση κατά την τετραετία 4,4%). Από το λοιπό προσωπικό, το **71,5%** υπηρετούσε στο **δημόσιο** τομέα, εκ των οποίων το **97,7%** σε **Δημόσια Ημερήσια** (μείωση κατά την τετραετία 6,2%) και το **2,3%** σε **Δημόσια Εσπερινά** (μείωση κατά την τετραετία 23,1%). Στον **ιδιωτικό** τομέα υπηρετούσε το **28,5%** του προσωπικού, εκ των οποίων το **99,9%** σε **Ιδιωτικά Ημερήσια** (αύξηση κατά την τετραετία 2,2%) και το **0,1%** σε **Ιδιωτικά Εσπερινά** (μείωση κατά την τετραετία 75,0%).
- Από το **λοιπό & βοηθητικό προσωπικό** των Γενικών Λυκείων, το **18,7%** υπηρετούσε σε θέση **Διοικητικού Προσωπικού** (μείωση κατά την τετραετία 8,4%), το **78,1%** σε θέση **Βοηθητικού Προσωπικού** (μείωση κατά την τετραετία 3,2%) και το **3,2%** σε θέση **Παιδαγωγικού Προσωπικού** (μείωση κατά την τετραετία 8,3%).
- Από το **διδασκτικό προσωπικό** το **52,8%** ήταν **γυναίκες** (αύξηση της αναλογίας τους κατά την τετραετία 4,3%). Το **31,0%** του διδασκτικού προσωπικού ήταν **Φιλολόγοι** (αύξηση κατά την τετραετία 3,8%), το **16,4%** εκπαιδευτικοί **Φυσικών Επιστημών** (αύξηση κατά την τετραετία 6,9%), το **15,3%** **Μαθηματικοί** (αύξηση κατά την τετραετία 1,6%), το **8,4%** εκπαιδευτικοί **Ξένων Γλωσσών** (αύξηση κατά την τετραετία 9,4%), το **6,5%** **Οικονομολόγοι – Κοινωνιολόγοι** (αύξηση κατά την τετραετία 9,9%), το **6,2%** εκπαιδευτικοί **Πληροφορικής** (αύξηση κατά την τετραετία 11,4%), το **5,8%** εκπαιδευτικοί **Φυσικής Αγωγής** (αύξηση κατά την τετραετία 7,3%), το **4,7%** **Θεολόγοι** (αύξηση κατά την τετραετία 10,4%) και το **1,4%** εκπαιδευτικοί **Μαθημάτων Τέχνης** (αύξηση κατά την τετραετία 26,2%).
- Επί του **παρόντος** διδασκτικού προσωπικού των δημοσίων Γενικών Λυκείων, το **81,7%** ήταν **μόνιμοι** (αύξηση κατά την τετραετία 3,1%), το **14,5%** **αποσπασμένοι** (αύξηση κατά την τετραετία 9,0%) και το **3,8%** **αναπληρωτές** (αύξηση κατά την τετραετία 42,4%). Τέλος, **απόντες** από το διδασκτικό προσωπικό ήταν το **11,3%** (αύξηση κατά την τετραετία 24,0%).
- Το **32,1%** του διδασκτικού προσωπικού κατείχε **πρόσθετα ακαδημαϊκά προσόντα** (οριακή αύξηση κατά την τετραετία 0,2%). Παρότι το μεγαλύτερο ποσοστό της κατηγορίας κατέχει η **Μετεκπαίδευση** (18,7%), πρέπει να σημειωθεί η σημαντική αύξηση των κατόχων **Μεταπτυχιακών τίτλων** (κατά 36,8% την τετραετία) και των **Διδακτορικών τίτλων** (αύξηση κατά 15,9%).
- **Φοιτούσαν** στα Γενικά Λύκεια της χώρας **247.441** μαθητές/-τριες (αύξηση κατά την τετραετία 6,2%). Εξ αυτών το **93,7%** φοιτούσε στο **δημόσιο** τομέα, εκ των οποίων το **96,6%** σε **Δημόσια Ημερήσια** (αύξηση του μαθητικού πληθυσμού κατά 6,9% την τετραετία) και το **3,4%** σε **Δημόσια Εσπερινά** (αύξηση του μαθητικού πληθυσμού κατά 3,7% την τετραετία). Στον **ιδιωτικό** τομέα φοιτούσε το **6,3%** του μαθητικού, εκ των οποίων το **97,2%** σε **Ιδιωτικά Ημερήσια** (μείωση του μαθητικού πληθυσμού κατά 1,3% την τετραετία) και το **2,8%** σε **Ιδιωτικά Εσπερινά** (αύξηση του μαθητικού πληθυσμού κατά 13,6% την τετραετία).
- Ως προς το φύλο, το **53,4%** του μαθητικού πληθυσμού ήταν **κορίτσια** (οριακή μείωση της αναλογίας τους κατά την τετραετία 0,5%). Οι μαθητές/τριες με

ηλικία μεγαλύτερη από την κανονική ήταν το **10,1%** του μαθητικού πληθυσμού (αύξηση του ποσοστού κατά 8,0% την τετραετία).

- Οι μαθητές/τριες που **διέκοψαν αδικαιολόγητα τη φοίτησή τους** στο Γενικό Λύκειο ήταν το **1,9%** (μείωση του ποσοστού κατά 16,6% την τετραετία), εκ των οποίων το **38,3%** ήταν **κορίτσια** (οριακή αύξηση του ποσοστού των κοριτσιών κατά 0,2% την τετραετία).
- Το **98,1%** των μαθητών **προσλήθε στις εξετάσεις του Ιουνίου** (οριακή αύξηση του ποσοστού κατά την τετραετία 0,4%), ενώ το **2,1%** από αυτούς απορρίφτη-

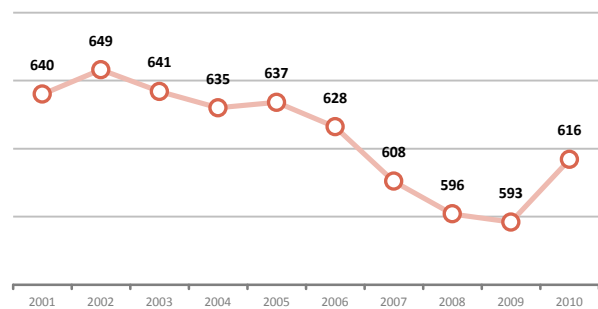
κε από όλες τις τάξεις (μείωση του ποσοστού κατά 18,1% την τετραετία), εκ των οποίων το **34,3%** ήταν **κορίτσια** (αύξηση του ποσοστού των κοριτσιών κατά την τετραετία 1,1%).

- Από το **97,9%** των μαθητών που **προήχθησαν** (οριακή αύξηση του ποσοστού κατά 0,5% την τετραετία), το **16,1%** προήχθησαν με βαθμό **ΑΡΙΣΤΑ** (αύξηση κατά την τετραετία 10,6%), το **20,7%** προήχθησαν με βαθμό **ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ** (αύξηση κατά την τετραετία 3,3%), το **30,6%** με βαθμό **ΚΑΛΑ** (μείωση κατά την τετραετία 2,1%) και το **32,5%** προήχθησαν με βαθμό **ΜΕΤΡΙΑ** (μείωση κατά την τετραετία 4,6%).

1.3.5 Δευτεροβάθμια εκπαίδευση: Επαγγελματική Εκπαίδευση

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο συνολικός αριθμός των **σχολικών μονάδων** του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα για τη **Δευτεροβάθμια Επαγγελματική Εκπαίδευση** της χώρας την περίοδο 2001-2010.

Γράφημα 1.16: Δευτεροβάθμια Επαγγελματική Εκπαίδευση: Αριθμός σχολικών μονάδων (2001-2010)

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - ΠΑΙΔΕΙΑ – Χρονοσειρές & Πίνακες (Στοιχεία Λήξης)

Το 2010 οι σχολικές μονάδες της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης αποτελούν το **4,0%** του συνόλου των σχολικών μονάδων της Πρωτοβάθμιας & Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Κατά τη διάρκεια της οκταετίας 2002-2009 παρατηρείται **μείωση** των σχολικών μονάδων της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης κατά **56** σχολικές

μονάδες (**-8,6%**) με μέση ετήσια μεταβολή της κατηγορίας **-1,3%**. Αξίζει να σημειωθεί η **αύξηση** κατά **23** σχολικές μονάδες των σχολικών μονάδων της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης την περίοδο 2009-2010 (ετήσια μεταβολή **3,9%**).

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στον τομέα της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης λειτουργούν τα Επαγγελματικά Λύκεια και οι Επαγγελματικές Σχολές που εποπτεύονται από το **Υπουργείο Παιδείας (ΥΠΑΙΘΠΑ)**, που το 2010 αποτελούσαν το **82,9%** των σχολικών μονάδων της Δευτεροβάθμιας Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, καθώς και Επαγγελματικές Σχολές που εποπτεύονται από άλλα Υπουργεία, όπως το **Υπουργείο Εργασίας & Κοινωνικής Ασφάλισης (ΥΕΚΑ)**, το **Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων (ΥΑΑΤ)**, το **Υπουργείο Τουρισμού (ΥΠΤ)** και το **Υπουργείο Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΥΥΚΑ)**, οι οποίες συνολικά αποτελούν το **17,1%** των σχολικών μονάδων της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης.

Στον ακόλουθο πίνακα αποτυπώνονται συνολικά ανά εποπτεύον Υπουργείο οι σχολικές μονάδες της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης την περίοδο 2001-2010.

Πίνακας 1.6: Σχολικές μονάδες Δευτεροβάθμιας Επαγγελματικής Εκπαίδευσης ανά Υπουργείο εποπτείας, την περίοδο 2001-2010

ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
ΕΠΑ.Λ & ΕΠΑ.Σ Υπουργείο Παιδείας⁽¹⁾	550	563	557	550	552	542	520	513	502	527
Ετήσια Απόλυτη Μεταβολή		13	-6	-7	2	-10	-22	-7	-11	25
Ετήσια Ποσοστιαία Μεταβολή		2,4%	-1,1%	-1,3%	0,4%	-1,8%	-4,1%	-1,3%	-2,1%	5,0%
ΕΠΑ.Σ Μαθητείας ΟΑΕΔ Υπουργείο Εργασίας & Κοινωνικής Προστασίας	50	46	51	51	53	53	53	52	53	52
Ετήσια Απόλυτη Μεταβολή		-4	5	0	2	0	0	-1	1	-1
Ετήσια Ποσοστιαία Μεταβολή		-8,0%	10,9%	0,0%	3,9%	0,0%	0,0%	-1,9%	1,9%	-1,9%
ΕΠΑ.Σ Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων	11	13	7	6	3	3	3	3	3	3
Ετήσια Απόλυτη Μεταβολή		2	-6	-1	-3	0	0	0	0	0
Ετήσια Ποσοστιαία Μεταβολή		18,2%	-46,2%	-14,3%	-50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
ΕΠΑ.Σ Τουριστικής Ανάπτυξης Υπουργείο Τουρισμού	8	8	8	8	8	8	8	8	8	7
Ετήσια Απόλυτη Μεταβολή		0	0	0	0	0	0	0	0	-1
Ετήσια Ποσοστιαία Μεταβολή		0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	-12,5%
ΕΠΑ.Σ Υγείας Υπουργείο Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης	49	47	46	48	48	48	48	47	47	47
Ετήσια Απόλυτη Μεταβολή		-2	-1	2	0	0	0	-1	0	0
Ετήσια Ποσοστιαία Μεταβολή		-4,1%	-2,1%	4,3%	0,0%	0,0%	0,0%	-2,1%	0,0%	0,0%

ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	668	677	669	663	664	654	632	623	613	636
Ετήσια Απόλυτη Μεταβολή		9	-8	-6	1	-10	-22	-9	-10	23
Ετήσια Ποσοστιαία Μεταβολή		1,3%	-1,2%	-0,9%	0,2%	-1,5%	-3,4%	-1,4%	-1,6%	3,8%

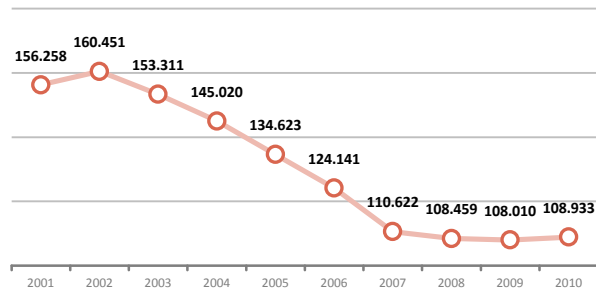
Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - *Επεξεργασία*: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

(¹) Στην κατηγορία αυτή έχουν περιληφθεί και τα Εκκλησιαστικά Γυμνάσια και Λύκεια.

Κατά το 2010, η κατανομή των σχολικών μονάδων της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης ως προς τα εποπτεύοντα Υπουργεία είχε ως ακολούθως: α) αρμοδιότητα **Υπουργείου Παιδείας 82,9%**, β) αρμοδιότητα **Υπουργείου Εργασίας & Κοινωνικής Προστασίας 8,2%**, γ) αρμοδιότητα **Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων 0,5%**, δ) αρμοδιότητα **Υπουργείου Τουρισμού 1,1%** και ε) αρμοδιότητα **Υπουργείου Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης 7,4%**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο συνολικός αριθμός του **μαθητικού πληθυσμού** της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα της εκπαίδευσης την περίοδο 2001-2010.

Γράφημα 1.17: Δευτεροβάθμια Επαγγελματική Εκπαίδευση: Σύνολο μαθητικού πληθυσμού (2001-2010)

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - ΠΑΙΔΕΙΑ - Χρονοσειρές & Πίνακες (Στοιχεία Λήξης)

Πίνακας 1.7: Διαχρονική εξέλιξη μαθητικού πληθυσμού Ανώτερης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Μαθητικός Πληθυσμός	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Γενικών Λυκείων	241.214	230.165	228.747	233.723	235.097	238.975	232.926	239.652	241.726	247.441
Ετήσια μεταβολή μαθητικού πληθυσμού		-11.049	-1.418	4.976	1.374	3.878	-6.049	6.726	2.074	5.715
Επαγγελματικής Εκπαίδευσης	156.258	160.451	153.311	145.020	134.623	124.141	110.622	108.459	108.010	108.933
Ετήσια μεταβολή μαθητικού πληθυσμού		4.193	-7.140	-8.291	-10.397	-10.482	-13.519	-2.163	-449	923
Σύνολο ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ & ΕΕ	397.472	390.616	382.058	378.743	369.720	363.116	343.548	348.111	349.736	356.374
Ετήσια μεταβολή μαθητικού πληθυσμού ΣΥΝΟΛΟΥ		-6.856	-8.558	-3.315	-9.023	-6.604	-19.568	4.563	1.625	6.638

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - *Επεξεργασία*: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Και στην υποθετική περίπτωση που η πιθανή αύξηση του μαθητικού πληθυσμού των Γενικών Λυκείων οφείλεται αποκλειστικά στην απορρόφηση της σχολικής διαρροής από την Επαγγελματική Εκπαίδευση (και αντίστροφα), το σύνολο του μαθητικού πληθυσμού που την εξαετία 2002-2007 εγκατέλειψε την εκπαίδευση και βγήκε στην αγορά εργασίας με το επαγγελματικό περίγραμμα του απόφοιτου Γυμνασίου είναι μεγάλο **53.924** μαθητές/-τριες, αριθμός που αντιστοιχεί στο **48,9%** περίπου του ετήσιου μαθητικού πληθυσμού της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (2007), ή στο **23,0%** του ετήσιου μαθητικού πληθυσμού των Γενικών Λυκείων (2007).

Ο μαθητικός πληθυσμός της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης αποτελεί το **7,3%** (2010) του συνόλου του μαθητικού πληθυσμού της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Σημειώνεται η αύξηση του μαθητικού πληθυσμού την περίοδο 2001-2002 (αύξηση κατά **4.193** μαθητές - ετήσια μεταβολή **2,7%**) γεγονός που δικαιολογείται και από τη σχετική αύξηση των σχολικών μονάδων κατά την αντίστοιχη περίοδο. Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2002-2009 παρατηρείται σημαντική **μείωση (32,7%)** του μαθητικού πληθυσμού η οποία αντιστοιχεί σε **52.441** μαθητές/-τριες, ενώ η μέση ετήσια μεταβολή της κατηγορίας είναι **5,4%**.

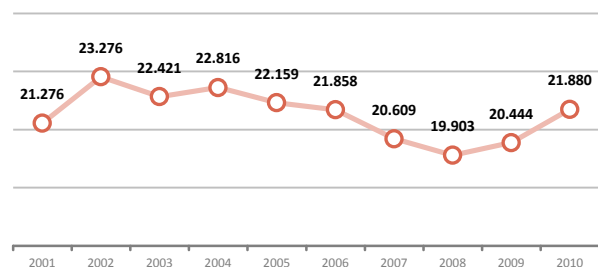
Τέλος, αξίζει να σημειωθεί η **ελαφριά αύξηση** κατά **923** μαθητές/-τριες της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης την περίοδο 2009-2010 (ετήσια μεταβολή **0,9%**).

Η μεγάλη μείωση του μαθητικού πληθυσμού της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης θέτει ένα ουσιαστικό ερώτημα: **Ποιος αριθμός μαθητών επέστρεψε στα Γενικά Λύκεια και ποιος εγκατέλειψε την εκπαίδευση και οδηγήθηκε στην αγορά εργασίας** (σχολική διαρροή). Για την απάντηση του συγκεκριμένου ερωτήματος θα συγκρίνουμε την πορεία των δύο πληθυσμών κατά την περίοδο 2001-2010.

Οστόσο, ως σχολικό έτος μέγιστης **διαρροής** μαθητών από την ανώτερη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση αναδεικνύεται το 2006-2007 με συνολική μείωση της συγκεκριμένης βαθμίδας κατά **19.568** μαθητές/-τριες. Τα επόμενα τρία σχολικά έτη το Γενικό Λύκειο επανακάμπτει (2007-2008) και αυξάνει περαιτέρω τον μαθητικό πληθυσμό του (2008-2010), ενώ την ίδια περίοδο στην Επαγγελματική Εκπαίδευση συνεχίζεται η μείωση του μαθητικού πληθυσμού για δύο συνεχή σχολικά έτη, αλλά με σημαντικά χαμηλότερους ρυθμούς, με το τελευταίο σχολικό έτος (2010) να καταγράφει κι αυτή αύξηση του μαθητικού της πληθυσμού.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο συνολικός αριθμός του **διδασκτικού προσωπικού** των σχολικών μονάδων του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα της εκπαίδευσης στην Επαγγελματική Εκπαίδευση την περίοδο 2001-2010.

Γράφημα 1.18: Δευτεροβάθμια Επαγγελματική Εκπαίδευση: Σύνολο διδασκτικού προσωπικού (2001-2010)

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - ΠΑΙΔΕΙΑ – Χρονοσειρές & Πίνακες (Στοιχεία Λήξης)

Το διδασκτικό προσωπικό της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης αποτελεί το **11,5%** (2010) του συνόλου του διδασκτικού προσωπικού της Πρωτοβάθμιας & Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2010 καταγράφεται συνολική **αύξηση** του διδασκτικού προσωπικού κατά **2,8%**, που αντιστοιχεί σε **604**

εκπαιδευτικούς (από 21.276 εκπαιδευτικούς το 2001 σε 21.880 εκπαιδευτικούς το 2010), ενώ η μέση ετήσια μεταβολή της κατηγορίας είναι **0,4%**.

Ωστόσο, η εξέλιξη του μεγέθους δεν είναι σταθερή κατά τη συγκεκριμένη περίοδο. Το διδασκτικό προσωπικό της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης αυξήθηκε κατά τρεις περιόδους, το 2001-2002 (κατά **9,4%**), το 2003-2004 (κατά **1,8%**) και την τελευταία περίοδο 2008-2010 (κατά **9,9%**).

Στον ακόλουθο πίνακα αποτυπώνονται τα **βασικά μεγέθη** που καταγράφονται κατ' έτος από ΕΛ.ΣΤΑΤ. και αφορούν στις σχολικές μονάδες, τα τμήματα, την υλικοτεχνική υποδομή, το προσωπικό που υπηρετεί και τον μαθητικό πληθυσμό των σχολικών μονάδων της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης στο σύνολο της χώρας την τετραετία 2007-2010. Τα βασικά μεγέθη προηγούμενων σχολικών/ ακαδημαϊκών ετών αναλύθηκαν σε προγενέστερες μελέτες του ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα στοιχεία του πίνακα αναφέρονται μόνο στις μονάδες Δευτεροβάθμιας Επαγγελματικής Εκπαίδευσης που λειτουργούν υπό την εποπτεία του Υπουργείου Παιδείας.

Πίνακας 1.8: Δευτεροβάθμια εκπαίδευση- ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ – Στοιχεία λήξεως & μεταβολές βασικών μεγεθών ετών 2007, 2008, 2009 & 2010

Μεταβλητές	2007		2008				2009				2010				Ποσοστιαία Μεταβολή τετραετίας (2007-2010)	
	N	%	N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%
					N	%			N	%			N	%		
ΣΥΝΟΛΟ Σχολικών Μονάδων	496		486		-2,0	▼	502		3,3	▲	507		1,0	▲	2,2	▲
Α) ΔΗΜΟΣΙΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑ	417	84,1%	413	85,0%	-1,0	▼	427	85,1%	3,4	▲	432	85,2%	1,2	▲	3,6	▲
Β) ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑ	24	4,8%	17	3,5%	-29,2	▼	15	3,0%	-11,8	▼	12	2,4%	-20,0	▼	-50,0	▼
Γ) ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΣΠΕΡΙΝΑ	51	10,3%	53	10,9%	3,9	▲	59	11,8%	11,3	▲	62	12,2%	5,1	▲	21,6	▲
Δ) ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΕΣΠΕΡΙΝΑ	4	0,8%	3	0,6%	-25,0	▼	1	0,2%	-66,7	▼	1	0,2%	0,0	—	-75,0	▼
ΣΥΝΟΛΟ Τμημάτων	6.370		6.182		-3,0	▼	6.346		2,7	▲	6.686		5,4	▲	5,0	▲
Από αυτά αποκλειστικά πρώι	4.551	71,4%	4.587	74,2%	3,9	▲	4.625	72,9%	-1,8	▼	4.937	73,8%	1,3	▲	8,5	▲
Αίθουσες Διδασκαλίας	6.350		6.270		-1,3	▼	6.427		2,5	▲	6.613		2,9	▲	4,1	▲
Εργαστήρια Φυσικών Επιστημών (επί των σχολικών μονάδων)	232	46,8%	240	49,4%	5,6	▲	239	47,6%	-3,6	▼	246	48,5%	1,9	▲	6,0	▲
Εργαστήρια Πληροφορικής (επί των σχολικών μονάδων)	457	92,1%	445	91,6%	-0,6	▼	436	86,9%	-5,1	▼	440	86,8%	-0,1	▼	-3,7	▼
Εργαστήρια Τεχνολογίας (επί των σχολικών μονάδων)	40	8,1%	52	10,7%	32,7	▲	51	10,2%	-5,0	▼	61	12,0%	18,4	▲	52,5	▲
Εργαστήρια Ξένων Γλωσσών (επί των σχολικών μονάδων)	11	2,2%	14	2,9%	29,9	▲	12	2,4%	-17,0	▼	14	2,8%	15,5	▲	27,3	▲
Αίθουσες πολλαπλών χρήσεων (επί των σχολικών μονάδων)	142	28,6%	127	26,1%	-8,7	▼	143	28,5%	9,0	▲	95	18,7%	-34,2	▼	-33,1	▼
Βιβλιοθήκες (επί των σχολικών μονάδων)	208	41,9%	212	43,6%	4,0	▲	236	47,0%	7,8	▲	244	48,1%	2,4	▲	17,3	▲
Γυμναστήρια (επί των σχολικών μονάδων)	118	23,8%	128	26,3%	10,7	▲	142	28,3%	7,4	▲	182	35,9%	26,9	▲	54,2	▲
ΣΥΝΟΛΟ Προσωπικού	18.982		18.515		-2,5	▼	18.987		2,5	▲	20.020		5,4	▲	5,5	▲
Λοιπό Προσωπικό	1.037	5,5%	990	5,3%	-2,1	▼	1.024	5,4%	0,9	▲	944	4,7%	-12,6	▼	-9,0	▼
Α) ΔΗΜΟΣΙΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑ	911	87,8%	864	87,3%	-0,7	▼	886	86,5%	-0,9	▼	823	87,2%	0,8	▲	-9,7	▼
Β) ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑ	48	4,6%	44	4,4%	-4,0	▼	34	3,3%	-25,3	▼	24	2,5%	-23,4	▼	-50,0	▼
Γ) ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΣΠΕΡΙΝΑ	74	7,1%	76	7,7%	7,6	▲	100	9,8%	27,2	▲	97	10,3%	5,2	▲	31,1	▲
Δ) ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΕΣΠΕΡΙΝΑ	4	0,4%	6	0,6%	57,1	▲	4	0,4%	-35,5	▼	0	0,0%	-100,0	▼	-100,0	▼
Α) Διοικητικό Προσωπικό	134	12,9%	124	12,5%	-3,1	▼	109	10,6%	-15,0	▼	89	9,4%	-11,4	▼	-33,6	▼
Β) Βοηθητικό Προσωπικό	893	86,1%	856	86,5%	0,4	▲	907	88,6%	2,4	▲	848	89,8%	1,4	▲	-5,0	▼

Μεταβλητές	2007		2008				2009				2010				Ποσοστιαία Μεταβολή τετραετίας (2007-2010)	
	N	%	N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%
					N	%			N	%			N	%		
Γ) Παδαγωγικό Προσωπικό	10	1,0%	10	1,0%		4,7 ▲	8	0,8%		-22,7 ▼	7	0,7%		-5,1 ▼	-30,0 ▼	-23,1 ▼
Διδακτικό Προσωπικό	17.945	94,5%	17.525	94,7%		0,1 ▲	17.963	94,6%		0,0 ▼	19.076	95,3%		0,7 ▲	6,3 ▲	0,8 ▲
Α) ΔΗΜΟΣΙΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑ	15.857	88,4%	15.494	88,4%		0,1 ▲	15.932	88,7%		0,3 ▲	17.073	89,5%		0,9 ▲	7,7 ▲	1,3 ▲
Β) ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑ	315	1,8%	191	1,1%		-37,9 ▼	124	0,7%		-36,7 ▼	75	0,4%		-43,0 ▼	-76,2 ▼	-77,6 ▼
Γ) ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΣΠΕΡΙΝΑ	1.703	9,5%	1.785	10,2%		7,3 ▲	1.876	10,4%		2,5 ▲	1.896	9,9%		-4,8 ▼	11,3 ▲	4,7 ▲
Δ) ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΕΣΠΕΡΙΝΑ	70	0,4%	55	0,3%		-19,5 ▼	31	0,2%		-45,0 ▼	32	0,2%		-2,8 ▼	-54,3 ▼	-57,0 ▼
Γυναίκες	8.073	45,0%	7.911	45,1%		0,3 ▲	8.108	45,1%		0,0 ▼	8.791	46,1%		2,1 ▲	8,9 ▲	2,4 ▲
ΘΕΟΛΟΓΟΙ (ΠΕ 01)	150	0,8%	202	1,2%		37,9 ▲	246	1,4%		18,8 ▲	266	1,4%		1,8 ▲	77,3 ▲	66,8 ▲
ΦΙΛΟΛΟΓΟΙ (ΠΕ02)	1.306	7,3%	1.238	7,1%		-2,9 ▼	1.278	7,1%		0,7 ▲	1.379	7,2%		1,6 ▲	5,6 ▲	-0,7 ▼
ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΟΙ (ΠΕ03)	1.164	6,5%	1.248	7,1%		9,8 ▲	1.359	7,6%		6,2 ▲	1.533	8,0%		6,2 ▲	31,7 ▲	23,9 ▲
ΦΥΣΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ (ΠΕ04)	969	5,4%	1.038	5,9%		9,7 ▲	1.118	6,2%		5,1 ▲	1.273	6,7%		7,2 ▲	31,4 ▲	23,6 ▲
ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ (ΠΕ05, 06, 07, 21)	811	4,5%	765	4,4%		-3,4 ▼	714	4,0%		-8,9 ▼	775	4,1%		2,2 ▲	-4,4 ▼	-10,1 ▼
ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΤΕΧΝΗΣ (ΠΕ 08, 16)	158	0,9%	126	0,7%		-18,3 ▼	151	0,8%		16,9 ▲	125	0,7%		-22,0 ▼	-20,9 ▼	-25,6 ▼
ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΙ-ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΟΙ (ΠΕ 09, 10)	783	4,4%	750	4,3%		-1,9 ▼	774	4,3%		0,7 ▲	850	4,5%		3,4 ▲	8,6 ▲	2,1 ▲
ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ (ΠΕ 11)	404	2,3%	386	2,2%		-2,2 ▼	438	2,4%		10,7 ▲	491	2,6%		5,6 ▲	21,5 ▲	14,3 ▲
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ (ΠΕ 19, 20)	2.366	13,2%	2.116	12,1%		-8,4 ▼	1.978	11,0%		-8,8 ▼	2.021	10,6%		-3,8 ▼	-14,6 ▼	-19,6 ▼
ΛΟΙΠΕΣ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ	9.834	54,8%	9.656	55,1%		0,5 ▲	9.907	55,2%		0,1 ▲	10.363	54,3%		-1,5 ▼	5,4 ▲	-0,9 ▼
Α) Προϊστάμενοι - Διευθυντές	499	2,8%	474	2,7%		-2,7 ▼	500	2,8%		2,9 ▲	501	2,6%		-5,6 ▼	0,4 ▲	-5,6 ▼
Γυναίκες	72	14,4%	80	16,9%		17,0 ▲	84	16,8%		-0,5 ▼	92	18,4%		9,3 ▲	27,8 ▲	27,3 ▲
Β) Υποδιευθυντές	524	2,9%	467	2,7%		-8,7 ▼	474	2,6%		-1,0 ▼	515	2,7%		2,3 ▲	-1,7 ▼	-7,5 ▼
Γυναίκες	159	30,3%	145	31,0%		2,3 ▲	151	31,9%		2,6 ▲	168	32,6%		2,4 ▲	5,7 ▲	7,5 ▲
Γ) Διδάσκοντες με Πλήρες Ωράριο	13.699	76,3%	13.334	76,1%		-0,3 ▼	13.279	73,9%		-2,8 ▼	13.309	69,8%		-5,6 ▼	-2,8 ▼	-8,6 ▼
Γυναίκες	6.028	44,0%	5.892	44,2%		0,4 ▲	5.904	44,5%		0,6 ▲	6.016	45,2%		1,7 ▲	-0,2 ▼	2,7 ▲
Δ) Διδάσκοντες με Μη Πλήρες Ωράριο	1.098	6,1%	1.039	5,9%		-3,1 ▼	1.054	5,9%		-1,0 ▼	1.571	8,2%		40,4 ▲	43,1 ▲	34,6 ▲
Γυναίκες	708	64,5%	642	61,8%		-4,2 ▼	602	57,1%		-7,6 ▼	915	58,2%		2,0 ▲	29,2 ▲	-9,7 ▼
Ε) Απόντες	2.125	11,8%	2.211	12,6%		6,5 ▲	2.656	14,8%		17,2 ▲	3.180	16,7%		12,7 ▲	49,6 ▲	40,8 ▲
Γυναίκες	1.106	52,0%	1.152	52,1%		0,1 ▲	1.367	51,5%		-1,2 ▼	1.600	50,3%		-2,2 ▼	44,7 ▲	-3,3 ▼
Α) Μόνιμοι (επί των διδασκόντων Δημοσίων με πλήρες ωράριο)	12.570	85,8%	10.234	83,9%		-2,3 ▼	10.306	83,3%		-0,7 ▼	10.427	83,5%		0,2 ▲	-17,0 ▼	-2,7 ▼
Β) Αποσπασμένοι (επί των διδασκόντων Δημοσίων με πλήρες ωράριο)	1.285	8,8%	1.326	10,9%		23,8 ▲	1.342	10,8%		-0,2 ▼	1.466	11,7%		8,2 ▲	14,1 ▲	33,8 ▲
Γ) Αναπληρωτές (επί των διδασκόντων Δημοσίων με πλήρες ωράριο)	787	5,4%	643	5,3%		-2,0 ▼	723	5,8%		10,9 ▲	594	4,8%		-18,6 ▼	-24,5 ▼	-11,5 ▼
ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ με πρόσθετα ακαδημαϊκά προσόντα	6.927	38,6%	6.702	38,2%		-0,9 ▼	6.967	38,8%		1,4 ▲	6.997	36,7%		-5,4 ▼	1,0 ▲	-5,0 ▼
Κάτοχοι άλλου πτυχίου ανώτατης σχολής (επί του διδακτικού προσωπικού)	698	3,9%	637	3,6%		-6,6 ▼	694	3,9%		6,3 ▲	769	4,0%		4,3 ▲	10,2 ▲	3,6 ▲
Κάτοχοι Μεταπτυχιακού τίτλου (επί του διδακτικού προσωπικού)	987	5,5%	970	5,5%		0,6 ▲	1.102	6,1%		10,8 ▲	1.242	6,5%		6,1 ▲	25,8 ▲	18,4 ▲
Κάτοχοι Διδακτορικού τίτλου (επί του διδακτικού προσωπικού)	156	0,9%	140	0,8%		-8,1 ▼	175	1,0%		22,0 ▲	186	1,0%		0,1 ▲	19,2 ▲	12,2 ▲
Με μετεκπαίδευση (Εσωτερικό-Εξωτερικό) (επί του διδακτικού προσωπικού)	5.086	28,3%	4.955	28,3%		-0,2 ▼	4.996	27,8%		-1,6 ▼	4.800	25,2%		-9,5 ▼	-5,6 ▼	-11,2 ▼
ΣΥΝΟΛΟ Μαθητικού πληθυσμού	90.485		91.383			1,0 ▲	89.598			-2,0 ▼	93.632			4,5 ▲	3,5 ▲	
Α) ΔΗΜΟΣΙΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑ	74.393	82,2%	76.749	84,0%		2,2 ▲	75.914	84,7%		0,9 ▲	81.470	87,0%		2,7 ▲	9,5 ▲	5,8 ▲
Β) ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑ	1.027	1,1%	566	0,6%		-45,4 ▼	518	0,6%		-6,7 ▼	474	0,5%		-12,4 ▼	-53,8 ▼	-55,4 ▼
Γ) ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΣΠΕΡΙΝΑ	14.723	16,3%	13.809	15,1%		-7,1 ▼	12.998	14,5%		-4,0 ▼	11.539	12,3%		-15,0 ▼	-21,6 ▼	-24,3 ▼
Δ) ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΕΣΠΕΡΙΝΑ	342	0,4%	259	0,3%		-25,0 ▼	168	0,2%		-33,8 ▼	149	0,2%		-15,1 ▼	-56,4 ▼	-57,9 ▼
Κορίτσια	32.706	36,1%	31.858	34,9%		-3,5 ▼	30.129	33,6%		-3,5 ▼	32.012	34,2%		1,7 ▲	-2,1 ▼	-5,4 ▼
Μαθητές με ηλικία μεγαλύτερη από την κανονική	45.021	49,8%	45.006	49,2%		-1,0 ▼	49.409	55,1%		12,0 ▲	50.290	53,7%		-2,6 ▼	11,7 ▲	7,9 ▲

Μεταβλητές	2007		2008				2009				2010				Ποσοστιαία Μεταβολή τετραετίας (2007-2010)	
	N	%	N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%	Ετήσια Ποσ. Μεταβ.		N	%
					N	%			N	%			N	%		
Διέκοψαν αδικαιολόγητα τη φοίτησή τους	14.009	15,5%	15.332	16,8%		8,4 ▲	15.736	17,6%		4,7 ▲	13.024	13,9%		-20,8 ▼	-7,0 ▼	-10,2 ▼
Κορίτσια	4.190	29,9%	4.396	28,7%		-4,1 ▼	4.358	27,7%		-3,4 ▼	3.765	28,9%		4,4 ▲	-10,1 ▼	-3,3 ▼
Προσήλθαν στις εξετάσεις του Ιουνίου	69.935	77,3%	74.968	82,0%		6,1 ▲	73.862	82,4%		0,5 ▲	80.608	86,1%		4,4 ▲	15,3 ▲	11,4 ▲
Απορρίφθηκαν (από όλες τις τάξεις)	2.838	4,1%	3.058	4,1%		0,5 ▲	3.522	4,8%		16,9 ▲	4.450	5,5%		15,8 ▲	56,8 ▲	36,0 ▲
Κορίτσια	702	24,7%	754	24,7%		-0,3 ▼	667	18,9%		-23,2 ▼	834	18,7%		-1,0 ▼	18,8 ▲	-24,2 ▼
Προήχθησαν (από όλες τις τάξεις)	67.097	95,9%	71.910	95,9%		0,0 ▼	70.340	95,2%		-0,7 ▼	76.158	94,5%		-0,8 ▼	13,5 ▲	-1,5 ▼
Κορίτσια	26.099	38,9%	26.397	36,7%		-5,6 ▼	25.104	35,7%		-2,8 ▼	27.413	36,0%		0,9 ▲	5,0 ▲	-7,5 ▼
Α) προήχθησαν με βαθμό ΣΧΕΔΟΝ ΚΑΛΑ	35.809	53,4%	38.075	52,9%		-0,8 ▼	40.022	56,9%		7,5 ▲	43.430	57,0%		0,2 ▲	21,3 ▲	6,9 ▲
Β) προήχθησαν με βαθμό ΚΑΛΑ	19.858	29,6%	20.770	28,9%		-2,4 ▼	19.195	27,3%		-5,5 ▼	20.331	26,7%		-2,2 ▼	2,4 ▲	-9,8 ▼
Γ) προήχθησαν με βαθμό ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ	7.944	11,8%	9.004	12,5%		5,8 ▲	7.425	10,6%		-15,7 ▼	8.121	10,7%		1,0 ▲	2,2 ▲	-9,9 ▼
Δ) προήχθησαν με βαθμό ΑΡΙΣΤΑ	3.486	5,2%	4.061	5,6%		8,7 ▲	3.698	5,3%		-6,9 ▼	4.276	5,6%		6,8 ▲	22,7 ▲	8,1 ▲
Παλινοστούντες μαθητές/-τριες (*)	4.618	5,3%	3.910	4,4%		-17,4 ▼	3.300	3,7%		-15,1 ▼	-	-		-	-	-
Άλλοδαποί μαθητές/-τριες (*)	7.593	8,8%	8.949	10,1%		15,0 ▲	9.986	11,3%		12,3 ▲	-	-		-	-	-

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

(*) Τα στοιχεία για τους αλλοδαπούς και παλινοστούντες μαθητές συλλέγονται κατά την έναρξη του σχολικού έτους. Έτσι, το ποσοστό που παρουσιάζεται στον πίνακα για τις κατηγορίες αυτές έχει υπολογιστεί επί του συνόλου του μαθητικού πληθυσμού σύμφωνα με τα στοιχεία έναρξης του κάθε σχολικού έτους.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΜΕΤΑΒΟΛΩΝ

Κατά τη διάρκεια της τετραετίας 2007-2010 το σύνολο των σχολικών μονάδων της **Επαγγελματικής Εκπαίδευσης** αυξήθηκε κατά **11 μονάδες**, από **496** μονάδες το 2007, σε **507** το 2010 (αύξηση κατά 2,2%). Κατά το **2010**:

- Το **97,4%** των σχολικών μονάδων της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης ήταν **δημόσιες**, εκ των οποίων το **87,4% Δημόσιες Ημερήσιες** (αύξηση των μονάδων κατά την τετραετία 3,6%) και το **12,6% Δημόσιες Εσπερινές** (αύξηση των μονάδων κατά την τετραετία 21,6%), ενώ το **12,6%** της Τεχνικής & Επαγγελματικής Εκπαίδευσης ήταν **ιδιωτικές**, εκ των οποίων το **92,3% Ιδιωτικές Ημερήσιες** (μείωση των μονάδων κατά την τετραετία 50,0%) και το **7,7% Ιδιωτικές Εσπερινές** (μείωση των μονάδων κατά την τετραετία 75,0%).
- Συνολικά λειτούργησαν **6.686 τμήματα**, εκ των οποίων το **73,8% πρωινά**, αυξημένα κατά **5,0%** των τμημάτων που είχαν λειτουργήσει το 2007 (**6.370** τμήματα).
- Η αναλογία **αιθουσών διδασκαλίας** προς τμήματα της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης ήταν **0,98** αίθουσες ανά τμήμα. Κατά την τετραετία ο αριθμός αιθουσών παρουσίασε **αύξηση** κατά **4,1%**.
- Το **48,5%** των μονάδων της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης διέθετε **εργαστήριο Φυσικών Επιστημών** (αύξηση κατά την τετραετία 3,7%), το **86,8%** διέθετε **εργαστήριο Πληροφορικής** (μείωση κατά την τετραετία 5,8%), το **12,0%** διέθετε **εργαστήριο Τεχνολογίας** (αύξηση κατά την τετραετία 49,2%) και το **2,8%** διέθετε **εργαστήριο Ξένων Γλωσσών** (αύξηση κατά την τετραετία 24,5%).
- Το **18,7%** των μονάδων της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης διέθετε **αίθουσα πολλαπλών χρήσεων** (μείωση κατά την τετραετία 34,6%), το **48,1% βιβλιοθήκη** (αύξηση κατά την τετραετία 14,8%), και το **35,9% γυμναστήριο** (αύξηση κατά την τετραετία 50,9%).
- Το προσωπικό που **υπηρετούσε** στην Επαγγελματική Εκπαίδευση ήταν **20.020** άτομα (αύξηση την τετραετία κατά 5,5%). Εξ αυτών το **95,3%** αποτελούσε το **διδασκτικό προσωπικό** (αύξηση κατά την τετραετία 6,3%). Από αυτούς, το **99,4%** υπηρετούσε στο **δημόσιο** τομέα, εκ των οποίων το **90,0%** σε **Δημόσιες Ημερήσιες** μονάδες (αύξηση κατά την τετραετία 7,7%) και το **10,0%** σε **Δημόσιες Εσπερινές** μονάδες (αύξηση κατά την τετραετία 11,3%). Στον **ιδιωτικό τομέα** υπηρετούσε το **0,6%** του διδασκτικού προσωπικού, εκ των οποίων το **70,1%** σε **Ιδιωτικές Ημερήσιες** μονάδες (μείωση κατά την τετραετία 76,2%) και το **29,9%** σε **Ιδιωτικές Εσπερινές** μονάδες (μείωση κατά την τετραετία 54,3%).
- Το **λοιπό & βοηθητικό προσωπικό** που υπηρετούσε στην Επαγγελματική Εκπαίδευση αντιστοιχεί στο **4,7%** του συνολικού προσωπικού (μείωση κατά την τετραετία 9,0%). Από το λοιπό προσωπικό, το **97,5%** υπηρετούσε στο **δημόσιο** τομέα, εκ των οποίων το **89,5%** σε **Δημόσιες Ημερήσιες** μονάδες (μείωση κατά την τετραετία 9,7%) και το **10,5%** σε **Δημόσιες Εσπερινές** μονάδες (αύξηση κατά την τετραετία 31,1%). Στον **ιδιωτικό τομέα** υπηρετούσε το **2,5%** του λοιπού προσωπικού, εκ των οποίων το **100,0%** σε **Ιδιωτικές Ημερήσιες** μονάδες (μείωση κατά την τετραετία 50,0%), αφού ο αριθμός του λοιπού προσωπικού στις **Ιδιωτικές Εσπερινές** μονάδες μειώθη-

- κε κατά την τετραετία, από 4 άτομα το 2007, σε 0 το 2010 (μείωση κατά 100,0%).
- Από το **λοιπό & βοηθητικό προσωπικό** της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, το **9,4%** υπηρετούσε σε θέση **Διοικητικού Προσωπικού** (μείωση κατά την τετραετία 33,6%), το **89,8%** σε θέση **Βοηθητικού Προσωπικού** (μείωση κατά την τετραετία 5,0%) και το **0,7%** σε θέση **Παιδαγωγικού Προσωπικού** (μείωση κατά την τετραετία 30,0%).
  - Από το **διδασκτικό προσωπικό** το **46,1%** ήταν **γυναίκες** (αύξηση της αναλογίας τους κατά την τετραετία 2,4%). Το **10,6%** του διδασκτικού προσωπικού ήταν εκπαιδευτικοί **Πληροφορικής** (μείωση κατά την τετραετία 14,6%), το **8,0%** **Μαθηματικοί** (αύξηση κατά την τετραετία 31,7%), το **7,2%** **Φιλολόγοι** (αύξηση κατά την τετραετία 5,6%), το **6,7%** εκπαιδευτικοί **Φυσικών Επιστημών** (αύξηση κατά την τετραετία 31,4%), το **4,5%** **Οικονομολόγοι – Κοινωνιολόγοι** (αύξηση κατά την τετραετία 8,6%), το **4,1%** εκπαιδευτικοί **Ξένων Γλωσσών** (μείωση κατά την τετραετία 4,4%), το **2,6%** εκπαιδευτικοί **Φυσικής Αγωγής** (αύξηση κατά την τετραετία 21,5%), το **1,4%** **Θεολόγοι** (αύξηση κατά την τετραετία 77,3%) και το **0,7%** εκπαιδευτικοί **Μαθημάτων Τέχνης** (μείωση κατά την τετραετία 20,9%).
  - Επί του **παρόντος** διδασκτικού προσωπικού των δημοσίων μονάδων της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, το **83,5%** ήταν **μόνιμοι** (μείωση κατά την τετραετία 17,0%), το **11,7%** **αποσπασμένοι** (αύξηση κατά την τετραετία 14,1%) και το **4,8%** **αναπληρωτές** (μείωση κατά την τετραετία 24,5%). Τέλος, **απόντες** από το διδασκτικό προσωπικό ήταν το **16,7%** (αύξηση κατά την τετραετία 49,6%).
  - Το **36,7%** του διδασκτικού προσωπικού κατείχε **πρόσθετα ακαδημαϊκά προσόντα** (αύξηση κατά την τετραετία 1,0%). Παρότι το μεγαλύτερο ποσοστό της κατηγορίας κατέχει η **Μετεκπαίδευση** (25,2%), πρέπει να σημειωθεί η σημαντική αύξηση των κατόχων **Μεταπτυχιακών τίτλων** (κατά 25,8% την τετραετία) και των **Διδακτορικών τίτλων** (αύξηση κατά 19,2%).
  - **Φοιτούσαν** στην Δευτεροβάθμια Επαγγελματική Εκπαίδευση της χώρας **93.632** μαθητές/-τριες (αύξηση κατά την τετραετία 3,5%). Εξ αυτών το **99,3%** φοιτούσε στο **δημόσιο** τομέα, εκ των οποίων το **87,6%** σε **Δημόσιες Ημερήσιες** μονάδες (αύξηση του μαθητικού πληθυσμού κατά 9,5% την τετραετία) και το **12,4%** σε **Δημόσιες Εσπερινές** μονάδες (μείωση του μαθητικού πληθυσμού κατά 21,6% την τετραετία). Στον **ιδιωτικό** τομέα φοιτούσε το **0,7%** του μαθητικού, εκ των οποίων το **76,1%** σε **Ιδιωτικές Ημερήσιες** μονάδες (μείωση του μαθητικού πληθυσμού κατά 53,8% την τετραετία) και το **23,9%** σε **Ιδιωτικές Εσπερινές** μονάδες (μείωση του μαθητικού πληθυσμού κατά 56,4% την τετραετία).
  - Ως προς το φύλο, το **34,2%** του μαθητικού πληθυσμού ήταν **κορίτσια** (μείωση της αναλογίας τους κατά την τετραετία 5,4%). Οι μαθητές/τριες με **ηλικία μεγαλύτερη από την κανονική** ήταν το **53,7%** του μαθητικού πληθυσμού (αύξηση του ποσοστού κατά 7,9% την τετραετία).
  - Οι μαθητές/τριες που **διέκοψαν αδικαιολόγητα τη φοίτησή τους** στην Επαγγελματική Εκπαίδευση ήταν το **13,9%** (μείωση του ποσοστού κατά 10,2% την τετραετία), εκ των οποίων το **28,9%** ήταν **κορίτσια** (μείωση του ποσοστού των κοριτσιών κατά 3,3% την τετραετία).
  - Το **86,1%** των μαθητών **προσήλθε στις εξετάσεις του Ιουνίου** (αύξηση του ποσοστού κατά την τετραετία 11,4%), ενώ το **5,5%** από αυτούς απορρίφθηκε από όλες τις τάξεις (αύξηση του ποσοστού κατά 36,0% την τετραετία), εκ των οποίων το **18,7%** ήταν **κορίτσια** (μείωση του ποσοστού των κοριτσιών κατά την τετραετία 24,2%).
  - Από το **94,5%** των μαθητών που **προήχθησαν** (μείωση του ποσοστού κατά 1,5% την τετραετία), το **5,6%** προήχθησαν με βαθμό **ΑΡΙΣΤΑ** (αύξηση κατά την τετραετία 8,1%), το **10,7%** προήχθησαν με βαθμό **ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ** (μείωση κατά την τετραετία 9,9%), το **26,7%** με βαθμό **ΚΑΛΑ** (μείωση κατά την τετραετία 9,8%) και το **57,0%** προήχθησαν με βαθμό **ΜΕΤΡΙΑ** (αύξηση κατά την τετραετία 6,9%).

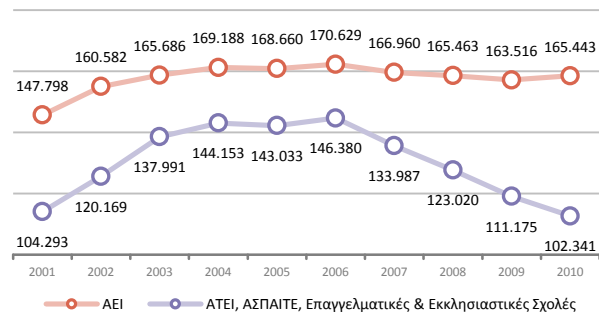
1.3.6 Τριτοβάθμια εκπαίδευση: Ανώτατα Εκπαιδευτικά και Τεχνολογικά Ιδρύματα

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο συνολικός αριθμός του **φοιτητικού/σπουδαστικού πληθυσμού** της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με τη διάκριση της ΕΛ.ΣΤΑΤ. σε: α) **Ανώτατη Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση** (ΑΕΙ) και β) **Ανώτατη Τεχνολογική Εκπαίδευση, Ανώτερη Επαγγελματική & Εκκλησιαστική Εκπαίδευση** (ΑΤΕΙ, ΑΣΠΑΙΤΕ, Επαγγελματικές και Εκκλησιαστικές Σχολές) την περίοδο 2001-2010.

Το 2010 ο φοιτητικός/σπουδαστικός πληθυσμός της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης συνολικά ανέρχεται στους **267.784** φοιτητές και αντιστοιχεί στο **15,2%** επί του συνόλου των **1.756.533** μαθητών/φοιτητών της τυπικής εκπαίδευσης (Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια και

Τριτοβάθμια εκπαίδευση). Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2010 καταγράφεται συνολική **αύξηση** του φοιτητικού πληθυσμού κατά **6,2%**, που αντιστοιχεί σε **15.693** φοιτητές/-τριες (από 252.091 φοιτητές/-τριες το 2001 σε 267.784 φοιτητές/-τριες το 2010), ενώ η μέση ετήσια μεταβολή της κατηγορίας είναι **0,8%**. Σημειώνεται ότι η αυξητική πορεία της κατηγορίας διακόπτεται την περίοδο 2005-2006. Έτσι, τα επόμενα έτη της ανάλυσης (2006-2010) ο φοιτητικός πληθυσμός **μειώνεται** συνολικά κατά **49.225** φοιτητές (με μέση ετήσια μεταβολή **4,1%**).

Γράφημα 1.19: Τριτοβάθμια εκπαίδευση: Σύνολο φοιτητικού πληθυσμού^(*) την περίοδο 2001-2010

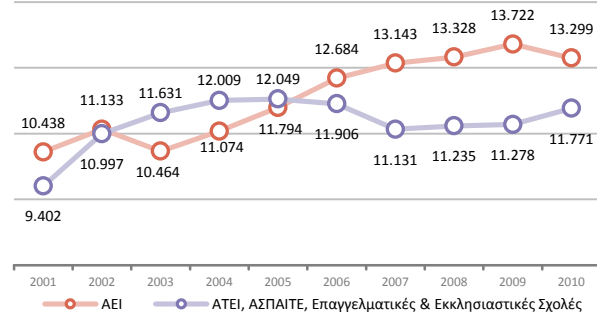
Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - ΠΑΙΔΕΙΑ – Χρονοσειρές & Πίνακες (Στοιχεία Λήξης)
 (*) Στο φοιτητικό πληθυσμό δεν περιλαμβάνονται οι φοιτητές που έχουν ολοκληρώσει τη φοίτησή τους σε κανονικά εξάμηνα σπουδών αλλά οφείλουν μαθήματα (Κατηγορία: Φοιτητές πέραν των κανονικών εξαμήνων)

Από το γράφημα που παρατίθεται προκύπτει η παράλληλη **αύξηση** του φοιτητικού πληθυσμού των ΑΕΙ (συνολική αύξηση κατά **15,4%**) και ιδιαίτερα των ΑΤΕΙ (συνολική αύξηση κατά **40,4%**) κατά την εξαετία 2001-2006. Κατά την περίοδο 2006-2009 και οι δύο πληθυσμοί παρουσιάζουν **μείωση**, η οποία αφορά κυρίως τους φοιτητές των ΑΤΕΙ, ΑΣΠΑΙΤΕ, Επαγγελματικών & Εκκλησιαστικών Σχολών (κατά **35.205** φοιτητές, μέση ετήσια μεταβολή **-8,8%**), και λιγότερο τους φοιτητές των ΑΕΙ (κατά **7.113** φοιτητές, μέση ετήσια μεταβολή **-4,2%**). Κατά το τελευταίο έτος της ανάλυσης (2009-2010) η μείωση του φοιτητικού πληθυσμού των ΑΤΕΙ, ΑΣΠΑΙΤΕ, Επαγγελματικών & Εκκλησιαστικών Σχολών συνεχίστηκε (κατά **7,9%**), ενώ ο φοιτητικός πληθυσμός των ΑΕΙ αυξήθηκε κατά **1.927** φοιτητές (**1,2%**).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο συνολικός αριθμός του **διδασκτικού προσωπικού** της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης την περίοδο 2001-2010.

Το 2010 το διδασκτικό προσωπικό της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης συνολικά ανέρχεται στους **25.070** διδάσκοντες αποτελεί το **11,7%** επί του συνόλου των **214.979** διδασκόντων της τυπικής εκπαίδευσης (Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια εκπαίδευση).

Γράφημα 1.20: Τριτοβάθμια εκπαίδευση: Σύνολο διδασκτικού προσωπικού την περίοδο 2001-2010^(*)

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - ΠΑΙΔΕΙΑ – Χρονοσειρές & Πίνακες (Στοιχεία Λήξης)

Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2010 καταγράφεται συνολική **αύξηση** των διδασκόντων κατά **26,4%**, που αντιστοιχεί σε **5.230** διδάσκοντες (από 19.840 το 2001 σε 25.070 φοιτητές/-τριες το 2010), ενώ η μέση ετήσια μεταβολή της κατηγορίας είναι **2,7%**.

Ωστόσο, από το γράφημα που προηγήθηκε προκύπτει η διαφοροποίηση της μεταβολής των διδασκόντων στα ΑΕΙ και στα ΑΤΕΙ-ΑΣΠΑΙΤΕ-Επαγγελματικές & Εκκλησιαστικές Σχολές. Συγκεκριμένα, η τάση στην υποκατηγορία των διδασκόντων στα ΑΕΙ υπήρξε **πτωτική** την περίοδο 2002-2003 και στη συνέχεια **σταθερά αυξητική** έως και το 2009 (συνολική αύξηση 2003-2009 κατά **31,1%** και μέση ετήσια μεταβολή **4,6%**), ενώ κατά το τελευταίο έτος 2009-2010 κατέγραψε μείωση κατά **423** διδάσκοντες (**-3,1%**). Επιπλέον, η μεταβολή του πλήθους των διδασκόντων στα ΑΤΕΙ-ΑΣΠΑΙΤΕ-Επαγγελματικές & Εκκλησιαστικές Σχολές υπήρξε **ανοδική** την πενταετία 2001-2005 (όπου και υπερέβησαν σε πλήθος τους διδάσκοντες των ΑΕΙ). Η ανοδική πορεία διακόπτεται την περίοδο 2005-2007 (συνολική μείωση των διδασκόντων κατά 7,6%), ενώ την περίοδο 2007-2010 αριθμός των διδασκόντων αυξάνει κατά **5,7%**. Η συνολική αύξηση του πλήθους των διδασκόντων στα ΑΤΕΙ-ΑΣΠΑΙΤΕ-Επαγγελματικές & Εκκλησιαστικές Σχολές την περίοδο 2001-2010 ήταν **25,2%**, που αντιστοιχεί σε **2.369** διδάσκοντες, ενώ στα ΑΕΙ ήταν **27,4%** που αντιστοιχεί σε **2.861** διδάσκοντες.

Στον ακόλουθο πίνακα αποτυπώνεται η αναλογία φοιτητών ανά διδάσκοντα στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση την περίοδο 2001-2010.

Πίνακας 1.9: Αναλογία φοιτητών^(*) ανά διδάσκοντα στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση την περίοδο 2001-2010

Αναλογία φοιτητών ανά διδάσκοντα	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Μεταβολή περιόδου 2001-2010
ΑΕΙ	14,2	14,4	15,8	15,3	14,3	13,5	12,7	12,4	11,9	12,4	-12,1%
ΑΤΕΙ & ΑΣΠΑΙΤΕ	11,2	11,0	11,9	12,0	11,9	12,3	12,0	10,9	9,8	8,6	-23,5%
Επαγγελματικές & Εκκλησιαστικές Σχολές	8,7	8,3	10,2	11,5	11,5	12,5	12,9	12,0	12,6	11,6	32,5%

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - *Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ*
 (*) Στο φοιτητικό πληθυσμό δεν περιλαμβάνονται οι φοιτητές που έχουν ολοκληρώσει τη φοίτησή τους σε κανονικά εξάμηνα σπουδών αλλά οφείλουν μαθήματα (Κατηγορία: Φοιτητές πέραν των κανονικών εξαμήνων)

Το 2010 στα **ΑΕΙ** αντιστοιχούν ανά διδάσκοντα **12,4** φοιτητές/τριες, στις **Επαγγελματικές & Εκκλησιαστικές Σχολές** αντιστοιχούν ανά διδάσκοντα **11,6** φοιτη-

τές/τριες, ενώ τα **ΑΤΕΙ & ΑΣΠΑΙΤΕ** καταγράφουν τη χαμηλότερη αναλογία, **8,6** φοιτητές ανά διδάσκοντα.

Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2010 η αναλογία φοιτητών ανά διδάσκοντα στα **ΑΕΙ** παρουσίασε **μείωση** κατά **12,1%**, από **14,2** το 2001 σε **12,4** το 2010. Η μεταβολή αυτή οφείλεται στη σημαντική αύξηση του διδακτικού προσωπικού, κατά 27,4%, έναντι της μικρότερης αύξηση του φοιτητικού πληθυσμού των ΑΕΙ κατά 11,9% την ίδια περίοδο.

Η αναλογία φοιτητών ανά διδάσκοντα στα **ΑΤΕΙ & ΑΣΠΑΙΤΕ** παρουσίασε **μείωση** κατά **23,5%**, από **11,2** το 2001 σε **8,6** το 2010. Η μεταβολή αυτή οφείλεται στη σημαντική αύξηση του διδακτικού προσωπικού, κατά

26,9%, έναντι της μείωσης του φοιτητικού πληθυσμού των ΑΤΕΙ & ΑΣΠΑΙΤΕ κατά 2,9% την ίδια περίοδο.

Τέλος, την ίδια περίοδο η αναλογία φοιτητών ανά διδάσκοντα στις **Επαγγελματικές & Εκκλησιαστικές Σχολές** παρουσίασε **αύξηση** κατά **32,5%**, από **8,7** το 2001 σε **11,6** το 2010. Η μεταβολή αυτή οφείλεται στη μείωση του διδακτικού προσωπικού, κατά 7,7%, έναντι της σημαντικής αύξησης του φοιτητικού πληθυσμού των Επαγγελματικών & Εκκλησιαστικών Σχολών κατά 22,3% την ίδια περίοδο.

1.3.7 Χρηματοδότηση της εκπαίδευσης

Οι δημόσιες δαπάνες για την πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση, αποτυπώνονται στον ετήσιο Κρατικό Προϋπολογισμό ως στοιχεία πραγματοποιηθεισών κατά κατηγορία δαπανών (πληρωθείσες) δύο χρόνια πριν. Για παράδειγμα, στον Προϋπολογισμό του 2012 γίνεται αναφορά στις πληρωθείσες δαπάνες για την εκπαίδευση κατά το Οικονομικό Έτος 2010.

Στις δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού του ΥΠΕΠΘ οι κωδικοί ανά βαθμίδα εκπαίδευσης καταγράφονται στις ακόλουθες κατηγορίες:

α) Στην **ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ** με ιδιαίτερη ανάλυση ως προς τον Ειδικό Φορέα για την **Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση** (Κωδ:210), τη **Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση** (Κωδ:220), και την **Τριτοβάθμια Εκπαίδευση** αναλυμένη στον **Τεχνολογικό Τομέα** (Κωδ:240) και στον **Πανεπιστημιακό Τομέα** (Κωδ:250).

β) Στις **ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** του ΥΠΕΠΘ (Νομοί/Νομαρχίες) με ιδιαίτερη ανάλυση για την Κατηγορία **Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση** (Κωδ:181) και τη **Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση** (Κωδ:182).

Στους ακόλουθους Πίνακες και ανά εκπαιδευτική βαθμίδα καταγράφεται το Σύνολο των Δημοσίων Δαπανών, ο Μαθητικός/Φοιτητικός Πληθυσμός και το Διδακτικό Προσωπικό της βαθμίδας. Από τη συσχέτιση των παραπάνω μεταβλητών προκύπτουν η «**Δαπάνη ανά Μαθητή-Φοιτητή**» και η «**Δαπάνη ανά Διδάσκοντα**» σε ετήσια βάση. Ας σημειωθεί η αναγκαστική σύμβαση μεταξύ των εννοιών **Εκπαιδευτικού Έτους** (από Σεπτέμβριο του έτους έως τον Αύγουστο του επόμενου έτους) και του Οικονομικού Έτους (συμπίπτει με το ημερολογιακό).

1.3.7.1 Πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Η χρηματοδότηση της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης από το ΥΠΕΠΘ καλύπτει το **31,7%** (2010) του συνόλου του Τακτικού Προϋπολογισμού του Υπουργείου. Κατά τη διάρκεια της τριετίας 2008-2010 παρατηρείται **μείωση** των δαπανών για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση κατά **4,0%**, από 2.135.306.571€ το 2008 σε **2.050.685.808€** το 2010.

Το **99,4%** των δαπανών του ΥΠΕΠΘ για την πρωτοβάθμια καλύπτει ουσιαστικά δαπάνες μισθοδοσίας (Κωδι-

κός: 0000 – Πληρωμές για υπηρεσίες), ενώ από τις δαπάνες των Νομαρχιών το **74,1%** αφορά δαπάνες για τους ωρομίσθιους και τις υπερωρίες του προσωπικού. Δεν έχουν συμπεριληφθεί οι δαπάνες των Περιφερειών για την Εκπαίδευση, οι οποίες κυρίως αφορούν τη μετακίνηση των μαθητών, επειδή δεν γίνεται διάκριση μεταξύ πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Πίνακας 1.10: Χρηματοδότηση ΥΠΕΠΘ – Πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Νηπιαγωγεία & Δημοτικά) την περίοδο 2008-2010

Κωδ	Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	2008		2009		2010	
		Ποσό	%	Ποσό	Ετήσια ποσοστιαία μεταβολή	Ποσό	Ετήσια ποσοστιαία μεταβολή
210	Χρηματοδότηση ΥΠΕΠΘ	2.073.262.490,48 €	97,1%	2.184.307.797,02 €	5,4% ▲	1.996.596.733,15 €	-8,6% ▼
181	Χρημ – ΝΟΜΟΙ / ΝΟΜΑΡΧΙΕΣ	62.044.080,66 €	2,9%	56.754.513,11 €	-8,5% ▼	54.089.074,94 €	-4,7% ▼
	ΣΥΝΟΛΟ	2.135.306.571,14 €	100,0%	2.241.062.310,13 €	5,0% ▲	2.050.685.808,09 €	-8,5% ▼
	Μαθητικός Πληθυσμός	787.388		795.766	1,1% ▲	795.437	0,0% ▼
	Διδακτικό Προσωπικό	81.285		82.670	1,7% ▲	84.406	2,1% ▲
	Δαπάνη ανά μαθητή	2.712 €		2.816 €	3,8% ▲	2.578 €	-8,5% ▼
	Δαπάνη ανά διδάσκοντα	26.269 €		27.109 €	3,2% ▲	24.295 €	-10,4% ▼

Πηγή: α) Υπουργείο Οικονομικών – ΓΛΚ – Κρατικός Προϋπολογισμός & β) Ελληνική Στατιστική Αρχή - *Επεξεργασία*: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Η μέση ετήσια αναλογία της **Δαπάνης ανά Μαθητή** στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση για την τριετία 2008-

2010 είναι **2.702€** το χρόνο. Κατά τη διάρκεια της τριετίας 2008-2010 παρατηρείται **μείωση** κατά **4,9%** της

δαπάνης ανά μαθητή για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, από 2.712€ το 2008 σε 2.578€ το 2010. Η μείωση αυτή οφείλεται στη μείωση της συνολικής δημόσιας δαπάνης για την πρωτοβάθμια την ίδια περίοδο (κατά 4,0%), αλλά και στην ταυτόχρονη αύξηση του μαθητικού πληθυσμού της συγκεκριμένης βαθμίδας την ίδια περίοδο (κατά 1,0%).

Η μέση ετήσια αναλογία της **Δαπάνης ανά Διδάσκοντα** στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση για την τριετία

2008-2010 είναι **25.891€** το χρόνο. Κατά τη διάρκεια της τριετίας 2008-2010 παρατηρείται **μείωση** κατά **7,5%** της δαπάνης ανά διδάσκοντα για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, από 26.269€ το 2008 σε 24.295€ το 2010. Η μείωση αυτή οφείλεται στη μείωση της συνολικής δημόσιας δαπάνης για την πρωτοβάθμια την ίδια περίοδο (κατά 4,0%), αλλά και στην ταυτόχρονη αύξηση του διδακτικού προσωπικού της συγκεκριμένης βαθμίδας την ίδια περίοδο (κατά 3,8%).

1.3.7.2 Δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Η χρηματοδότηση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης από το ΥΠΕΠΘ καλύπτει το **38,5%** (2010) του συνόλου του Τακτικού Προϋπολογισμού του Υπουργείου. Κατά τη διάρκεια της τριετίας 2008-2010 παρατηρείται **μείωση** των δαπανών για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση κατά **3,7%**, από 2.605.779.129€ το 2008 σε **2.509.970.914€** το 2010.

Το **98,4%** των δαπανών του ΥΠΕΠΘ για τη δευτεροβάθμια καλύπτει ουσιαστικά δαπάνες μισθοδοσίας

(Κωδικός: 0000 – Πληρωμές για υπηρεσίες), ενώ από τις δαπάνες των Νομαρχιών το **68,0%** αφορά επίσης δαπάνες μισθοδοσίας προσωπικού. Δεν έχουν συμπεριληφθεί οι δαπάνες των Περιφερειών για την Εκπαίδευση, οι οποίες κυρίως αφορούν τη μετακίνηση των μαθητών, επειδή δεν γίνεται διάκριση μεταξύ πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Πίνακας 1.11: Χρηματοδότηση ΥΠΕΠΘ – Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Γυμνάσια, Γενικά Λύκεια, Επαγγελματική Εκπαίδευση) την περίοδο 2008-2010

Κωδ	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	2008		2009		2010	
		Ποσό	%	Ποσό	Ετήσια ποσοστιαία μεταβολή	Ποσό	Ετήσια ποσοστιαία μεταβολή
220	Χρηματοδότηση ΥΠΕΠΘ	2.527.122.905,51 €	97,0%	2.667.822.703,58 €	5,6% ▲	2.424.171.855,61 €	-9,1% ▼
182	Χρημ – ΝΟΜΟΙ / ΝΟΜΑΡΧΙΕΣ	78.656.224,03 €	3,0%	107.141.171,06 €	36,2% ▲	85.799.058,31 €	-19,9% ▼
	ΣΥΝΟΛΟ	2.605.779.129,54 €	100,0%	2.774.963.874,64 €	6,5% ▲	2.509.970.913,92 €	-9,5% ▼
	Μαθητικός Πληθυσμός	672.142		672.639	0,1% ▲	678.011	0,8% ▲
	Διδακτικό Προσωπικό	97.883		100.504	2,7% ▲	102.935	2,4% ▲
	Δαπάνη ανά μαθητή	3.877 €		4.125 €	6,4% ▲	3.702 €	-10,3% ▼
	Δαπάνη ανά διδάσκοντα	26.621 €		27.610 €	3,7% ▲	24.384 €	-11,7% ▼

Πηγή: α) Υπουργείο Οικονομικών – ΓΛΚ – Κρατικός Προϋπολογισμός & β) Ελληνική Στατιστική Αρχή - *Επεξεργασία*: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Η μέση ετήσια αναλογία της **Δαπάνης ανά Μαθητή** στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση για την τριετία 2008-2010 είναι **3.901€** το χρόνο, **υψηλότερη** κατά **44,4%** (**1.199€**) της αντίστοιχης μέσης ετήσιας αναλογίας για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Κατά τη διάρκεια της τριετίας 2008-2010 παρατηρείται **μείωση** κατά **4,5%** της δαπάνης ανά μαθητή για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, από 3.877€ το 2008 σε 3.702€ το 2010. Η μείωση αυτή οφείλεται στη μείωση της συνολικής δημόσιας δαπάνης για τη δευτεροβάθμια την ίδια περίοδο (κατά 3,7%), αλλά και στην ταυτόχρονη αύξηση του μαθητικού πληθυσμού της συγκεκριμένης βαθμίδας την ίδια περίοδο (κατά 0,9%).

1.3.7.3 Τριτοβάθμια εκπαίδευση

Η χρηματοδότηση της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης από το ΥΠΕΠΘ καλύπτει το **19,6%** (2010) του συνόλου του Τακτικού Προϋπολογισμού του Υπουργείου. Το **73,8%** της χρηματοδότησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αφορά τον **Πανεπιστημιακό Τομέα** και το **35,5%** τον **Τεχνολογικό Τομέα**. Κατά τη διάρκεια της τριετίας 2008-2010 παρατηρείται **μείωση** των δαπανών για την τριτοβάθμια εκπαίδευση κατά **12,5%**, από 1.409.800.240€ το 2008 σε **1.233.756.437€** το 2010.

Η μέση ετήσια αναλογία της **Δαπάνης ανά Διδάσκοντα** στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση για την τριετία 2008-2010 είναι **26.205€** το χρόνο, **υψηλότερη** κατά **1,2%** (**314€**) της αντίστοιχης μέσης αναλογίας για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Κατά τη διάρκεια της τριετίας 2008-2010 παρατηρείται **μείωση** κατά **8,4%** της δαπάνης ανά διδάσκοντα για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, από 26.621€ το 2008 σε 24.384€ το 2010. Η μείωση αυτή οφείλεται στη μείωση της συνολικής δημόσιας δαπάνης για την πρωτοβάθμια την ίδια περίοδο (κατά 3,7%), αλλά και στην ταυτόχρονη αύξηση του διδακτικού προσωπικού της συγκεκριμένης βαθμίδας την ίδια περίοδο (κατά 5,2%).

Η μέση ετήσια αναλογία της **Δαπάνης ανά Φοιτητή** στην τριτοβάθμια εκπαίδευση για την τριετία 2008-2010 είναι **4.889€** το χρόνο, **υψηλότερη** κατά **25,3%** (**988€**) της αντίστοιχης μέσης ετήσιας αναλογίας για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Κατά τη διάρκεια της τριετίας 2008-2010 παρατηρείται **μείωση** κατά **5,7%** της δαπάνης ανά φοιτητή για την τριτοβάθμια

εκπαίδευση, από 4.887€ το 2008 σε 4.607€ το 2010. Η μείωση αυτή οφείλεται στη σημαντική μείωση της συνολικής δημόσιας δαπάνης για την τριτοβάθμια την

δια περίοδο (κατά 12,5%), παρά την ταυτόχρονη μείωση του φοιτητικού πληθυσμού της συγκεκριμένης βαθμίδας την ίδια περίοδο (κατά 7,2%).

Πίνακας 1.12: Χρηματοδότηση ΥΠΕΠΘ – Τριτοβάθμια εκπαίδευση (ΑΕΙ-ΑΤΕΙ) την περίοδο 2008-2010

Κωδ	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	2008		2009		2010	
		Ποσό	%	Ποσό	Ετήσια ποσοστιαία μεταβολή	Ποσό	Ετήσια ποσοστιαία μεταβολή
240	Τεχνολογικός Τομέας	383.237.236,23 €	27,2%	365.766.245,77 €	-4,6% ▼	323.479.026,49 €	-11,6% ▼
250	Πανεπιστημιακός Τομέας	1.026.563.003,34 €	72,8%	1.055.136.538,73 €	2,8% ▲	910.277.410,89 €	-13,7% ▼
ΣΥΝΟΛΟ		1.409.800.239,57 €	100,0%	1.420.902.784,50 €	0,8% ▲	1.233.756.437,38 €	-13,2% ▼
Φοιτητικός Πληθυσμός		288.483		274.691	-4,8% ▼	267.784	-2,5% ▼
Διδακτικό Προσωπικό		24.563		25.000	1,8% ▲	25.070	0,3% ▲
Δαπάνη ανά φοιτητή		4.887 €		5.173 €	5,8% ▲	4.607 €	-10,9% ▼
Δαπάνη ανά διδάσκοντα		57.395 €		56.836 €	-1,0% ▼	49.212 €	-13,4% ▼

Πηγή: α) Υπουργείο Οικονομικών – ΓΛΚ – Κρατικός Προϋπολογισμός & β) Ελληνική Στατιστική Αρχή - *Επεξεργασία*: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Η μέση ετήσια αναλογία της **Δαπάνης ανά Διδάσκοντα** στην τριτοβάθμια εκπαίδευση για την τριετία 2008-2010 είναι **54.481€** το χρόνο, **υψηλότερη** κατά **107,9% (28.276€)** της αντίστοιχης μέσης ετήσιας αναλογίας για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και **υψηλότερη** κατά **110,4% (28.590€)** της αντίστοιχης μέσης ετήσιας αναλογίας για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Κατά τη διάρκεια της τριετίας 2008-2010 παρατηρείται

μείωση κατά 14,3% της δαπάνης ανά διδάσκοντα για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, από 57.395€ το 2008 σε 49.212€ το 2010. Η μείωση αυτή οφείλεται στη μείωση της συνολικής δημόσιας δαπάνης για την τριτοβάθμια την ίδια περίοδο (κατά 12,5%), αλλά και στην ταυτόχρονη αύξηση του διδακτικού προσωπικού της συγκεκριμένης βαθμίδας την ίδια περίοδο (κατά 2,1%).

1.3.7.4 Συσχέτιση δαπανών ανά εκπαιδευτική βαθμίδα

Πίνακας 1.13: Δαπάνες ανά μαθητή/φοιτητή κατά βαθμίδα εκπαίδευσης την περίοδο 2008-2010

Βαθμίδα Εκπαίδευσης	2008	2009		2010	
	Ποσό	Ποσό	Ετήσια ποσοστιαία μεταβολή	Ποσό	Ετήσια ποσοστιαία μεταβολή
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ (Δαπάνες ανά μαθητή)	2.711,89 €	2.816,23 €	3,8% ▲	2.578,06 €	-8,5% ▼
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ (Δαπάνες ανά μαθητή)	3.876,83 €	4.125,49 €	6,4% ▲	3.701,96 €	-10,3% ▼
ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ (Δαπάνες ανά φοιτητή)	4.886,94 €	5.172,73 €	5,8% ▲	4.607,28 €	-10,9% ▼
Στο ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟ	3.518,79 €	3.692,81 €	4,9% ▲	3.327,77 €	-9,9% ▼

Πηγή: α) Υπουργείο Οικονομικών – ΓΛΚ – Κρατικός Προϋπολογισμός & β) Ελληνική Στατιστική Αρχή - *Επεξεργασία*: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Συνολικά, για όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, μέση ετήσια αναλογία της **Δαπάνης ανά Μαθητή/Φοιτητή** για την τριετία 2008-2010 είναι **3.513,12€** το χρόνο. Κατά τη διάρκεια της τριετίας 2008-2010

παρατηρείται **μείωση κατά 5,4%** της δαπάνης ανά μαθητή/φοιτητή, από 3.518,79€ το 2008 σε 3.327,77€ το 2010.

Πίνακας 1.14: Δαπάνες ανά διδάσκοντα κατά βαθμίδα εκπαίδευσης την περίοδο 2008-2010

Βαθμίδα Εκπαίδευσης	2008	2009		2010	
	Ποσό	Ποσό	Ετήσια ποσοστιαία μεταβολή	Ποσό	Ετήσια ποσοστιαία μεταβολή
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ (Δαπάνες ανά διδάσκοντα)	26.269,38 €	27.108,53 €	3,2% ▲	24.295,50 €	-10,4% ▼
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ (Δαπάνες ανά διδάσκοντα)	26.621,37 €	27.610,48 €	3,7% ▲	24.384,04 €	-11,7% ▼
ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ (Δαπάνες ανά διδάσκοντα)	57.395,28 €	56.836,11 €	-1,0% ▼	49.212,46 €	-13,4% ▼
Στο ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟ	30.191,21 €	30.920,91 €	2,4% ▲	27.279,25 €	-11,8% ▼

Πηγή: α) Υπουργείο Οικονομικών – ΓΛΚ – Κρατικός Προϋπολογισμός & β) Ελληνική Στατιστική Αρχή - *Επεξεργασία*: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Την τριετία 2008-2010, η μέση ετήσια αναλογία της **Δαπάνης ανά Διδάσκοντα**, για όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, είναι **29.463,79€** το χρόνο. Κατά τη

διάρκεια της τριετίας 2008-2010 παρατηρείται **μείωση κατά 9,6%** της δαπάνης ανά μαθητή/φοιτητή, από 30.191,21€ το 2008 σε 27.279,25€ το 2010.

Κεφάλαιο 2ο

Το ευρωπαϊκό πλαίσιο αναφοράς

2.1	Η διαμόρφωση του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης	45
2.2	Ο Ευρωπαϊκός Χώρος Ανώτατης Εκπαίδευσης και η Ελλάδα ..	52
2.3	Η Ευρωπαϊκή Ένωση για την Τριτοβάθμια εκπαίδευση.....	59

2.1 Η διαμόρφωση του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης

Το 1999 οι Υπουργοί Παιδείας¹ 29 ευρωπαϊκών χωρών² υπογράφοντας τη Διακήρυξη της **Μπολόνια** (Declaration of the Ministers of Education of the Bologna Process, 1999) συμφώνησαν να συντονίσουν τις πολιτικές τους, προκειμένου να επιτύχουν μέσα στην πρώτη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα τη **διαμόρφωση του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης** (European Area of Higher Education), με σκοπό την αύξηση της ανταγωνιστικότητας στην Ευρώπη και το μεριδίου της στην παγκόσμια αγορά ανώτατης εκπαίδευσης. Ο βασικός άξονας της Διαδικασίας της Μπολόνια στηρίζεται σε διαρθρωτικές αλλαγές των εθνικών συστημάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο πλαίσιο ενός συνεκτικού και αποδοτικού ευρωπαϊκού συστήματος με βασικό στόχο, όχι τη σύγκλιση των εθνικών συστημάτων της ανώτατης εκπαίδευσης, αλλά τη διασφάλιση καλύτερης συμβατικότητας και πληρέστερης συγκρισιμότητας μέσα από τη διαμόρφωση ενός κοινού πλαισίου διάρθρωσης και λειτουργίας (Κλάδης, 2000) επικεντρώνοντας στα ακόλουθα σημεία:

- Στην υιοθέτηση **δύο κύκλων σπουδών** (προπτυχιακό και μεταπτυχιακό). Η πρόσβαση στον μεταπτυχιακό κύκλο σπουδών θα προαπαιτεί την ολοκλήρωση του πρώτου κύκλου, ο οποίος θα έχει **ελαχίστη διάρκεια τα 3 έτη**.
- Στη γενίκευση του **Ευρωπαϊκού Συστήματος Μεταφοράς και Συσσώρευσης Πιστωτικών Μονάδων (ECTS)** προκειμένου να διευκολυνθεί και να διευρυνθεί η **κινητικότητα των φοιτητών**. Επιπλέον, οι πιστωτικές μονάδες μπορούν να αποκτώνται και εκτός των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (π.χ. από προγράμματα δια βίου μάθησης), ωστόσο η αναγνώρισή τους επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης³.

- Στη υιοθέτηση ενός συστήματος, το οποίο στηρίζεται στο **Παράρτημα Διπλώματος⁴** (Diploma Supplement), που διευκολύνει την αναγνωσιμότητα και τη συγκρισιμότητα των τίτλων (πτυχίων), προκειμένου να διευκολυνθεί και να αυξηθεί η **δυνατότητα απασχόλησης** των αποφοίτων.
- Στην προώθηση της **κινητικότητας** του φοιτητικού πληθυσμού, αλλά και του διδακτικού, ερευνητικού και διοικητικού προσωπικού, επιλύοντας υπαρκτά θεσμικά εμπόδια, όπως την αδυναμία αναγνώρισης τίτλων/περιόδων σπουδών ή/και διδακτικών ωρών.
- Στην προώθηση της **ευρωπαϊκής συνεργασίας με σκοπό τη διασφάλιση της ποιότητας** με την υιοθέτηση συγκρίσιμων μεθόδων και κριτηρίων.
- Στην προώθηση της **ευρωπαϊκής διάστασης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης**, με την αναδιαμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών, την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ πανεπιστημιακών ιδρυμάτων, προγραμμάτων κινητικότητας, πρακτικών ασκήσεων και έρευνας.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η Διακήρυξη της Μπολόνια δεν αποτελεί νομική δέσμευση για τις εθνικές κυβερνήσεις, αλλά έκφραση της βούλησης των κυβερνήσεων για συντονισμό και επικοινωνία των χωρών τους με απώτερο σκοπό την αναβάθμιση της ευρωπαϊκής ανώτατης εκπαίδευσης (Κλάδης, 2000). Οι μετέχουσες χώρες, λοιπόν, συμφωνούν στην εναρμόνιση των πολιτικών τους ως προς τα παραπάνω σημεία, χωρίς ωστόσο να θέτουν κάποιον συγκεκριμένο, μετρήσιμο στόχο, ώστε να αξιολογήσουν την πρόοδό τους προς αυτόν.

Η Διακήρυξη της Μπολόνια βασίστηκε σε πρωτοβουλία των 29 συμμετεχουσών χωρών, και όχι της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής⁵. Την αντίθεσή τους στην εμπλοκή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Πρωτοβουλία της Μπολόνια εξέφρασαν πολλές από τις μετέχουσες χώρες, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα (Κλάδης, 2000). Σύμφωνα με την έκθεση του Δ. Κλάδη, ένας από τους βασικούς λόγους αυτής της διαφωνίας, ήταν η άποψη ότι με την πιθανή διασύνδεση της πρωτοβουλίας της Μπολόνια με την ΕΕ, θα κυριαρχούσε η προτεραιότητα της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής ανώτατης εκπαίδευσης σε περι-

¹ Στη σύσκεψη της Μπολόνια την Ελλάδα εκπροσώπησαν ο τότε Υπουργός Παιδείας Γεράσιμος Αρσένης και ο Ειδικός Γραμματέας Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας Διονύσης Κλάδης.

² Οι 15 χώρες που ανήκαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Ιρλανδία, Λουξεμβούργο, Δανία, Φινλανδία, Ελλάδα, Ιταλία, Ολλανδία, Ηνωμένο Βασίλειο, Πορτογαλία, Ισπανία, Σουηδία) και οι: Σλοβακία, Ελβετία, Τσεχία, Εσθονία, Ουγγαρία, Λετονία, Βουλγαρία, Ισλανδία, Λιθουανία, Μάλτα, Πολωνία, Ρουμανία, Σλοβενία, Νορβηγία.

³ Η Ελλάδα, για παράδειγμα, όπως και άλλες μεσογειακές χώρες, αντιμετωπίζει πρόβλημα με τη λειτουργία ιδιωτικών εκπαιδευτικών επιχειρήσεων που λειτουργούν σε συνεργασία με ξένα πανεπιστήμια, τα οποία όμως δεν αναγνωρίζονται ως ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Σύμφωνα με την έκθεση του Δ. Κλάδη (200) η ελληνική πλευρά περιέγραψε το πρόβλημα που αντιμετωπίζει η χώρα αναφορικά με αυτό το ζήτημα και δήλωσε ότι δεν δεσμεύεται από το συγκεκριμένο σημείο της Διακήρυξης, αφού κάτι τέτοιο θα επέτρεπε τη μεταφορά πιστωτικών μονάδων από ιδιωτικά ιδρύματα (μη αναγνωρισμένα ως τριτοβάθμια στη χώρα μας) σε δημόσια ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

⁴ Το Παράρτημα Διπλώματος παρέχεται ως συνοδευτικό του πτυχίου και περιγράφει τις δεξιότητες που πιστοποιεί το κάθε πτυχίο.

⁵ Δύο χρόνια αργότερα, το 2001, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναγνωρίζεται ως ισότιμος εταίρος της Διαδικασίας της Μπολόνια, η οποία μαζί με άλλους οκτώ οργανισμούς και τους εκπροσώπους των 48 πλέον συμμετεχουσών χωρών, διαμόρφωσαν την Ομάδα Παρακολούθησης της Διαδικασίας της Μπολόνια (Bologna Follow Up Group). Τα οκτώ μέλη με συμβουλευτικό ρόλο είναι: το Συμβούλιο της Ευρώπης, το Ευρωπαϊκό Κέντρο Ανώτατης Εκπαίδευσης της UNESCO, το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης, την Ευρωπαϊκή Ένωση Φοιτητών, το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Διασφάλισης της Ποιότητας στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, το Education International Pan-European Structure και το BUSINESSEUROPE.

βάλλον παγκοσμιοποίησης και της δυνατότητας για απασχόληση των αποφοίτων, και θα υποχωρούσε αντίστοιχα η σημασία των κοινωνικών, ανθρωπιστικών και δημοκρατικών αξιών που διαχρονικά εξέφραζε η Ευρώπη.

ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΠΡΑΓΑΣ 2001

Ωστόσο, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, η ανταγωνιστικότητα σε διεθνές επίπεδο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και η δυνατότητα απασχόλησης των αποφοίτων της αναφέρονται ρητά και κυρίαρχα στο στόχο της Διακήρυξης της Μπολόνια (1999), ενώ καμία αναφορά σε επίπεδο στόχων δε γίνεται για τον κοινωνικό, ανθρωπιστικό και δημοκρατικό της ρόλο. Η πρώτη αναφορά στην «κοινωνική διάσταση» της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης συναντάται δύο χρόνια αργότερα, το 2001, στη **Διακοίνωση της Πράγας** στη συνάντηση των υπουργών παιδείας των μετεχουσών χωρών (Communiqué of the Ministers of Education of the Bologna Process, 2001), στην οποία η κοινωνική διάσταση της τριτοβάθμιας αναφέρεται μόνο στο ζήτημα της κινητικότητας και της δια βίου μάθησης, χωρίς να περιγράφεται το περιεχόμενό της. Ακόμα κι αυτή η περιορισμένη αναφορά για την ανάγκη να ενισχυθεί η κοινωνική διάσταση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στη Διαδικασία της Μπολόνια έγινε μετά από αίτημα των εκπροσώπων των φοιτητών (ΕΛΙΑΜΕΠ, 2006)⁶.

Με τη διακοίνωση της Πράγας, οι στόχοι της Διαδικασίας της Μπολόνια διευρύνθηκαν με τα ακόλουθα σημεία:

- Την αναγνώριση της σημασίας της **δια βίου μάθησης** για την αντιμετώπιση των προκλήσεων της ανταγωνιστικότητας και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, των ίσων ευκαιριών και της ποιότητας της ζωής.
- Την ανάγκη για ενεργό συμμετοχή των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων και του φοιτητικού πληθυσμού στη διαμόρφωση του ΕΧΑΕ
- Την ενίσχυση της ελκυστικότητας του Ευρωπαϊκού Χώρου της Ανώτατης Εκπαίδευσης.

ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΟΥ ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ 2003

Στην επόμενη συνάντηση των υπουργών των μετεχουσών χωρών που πραγματοποιήθηκε το 2003 στο **Βερολίνο** (Communiqué of the Ministers of Education of the Bologna Process, 2003) αναγνωρίστηκαν επιμέρους στόχοι σε ορισμένους βασικούς στόχους που περιλαμβάνονται στη Διακήρυξη της Μπολόνια. Συγκεκριμένα, οι υπουργοί συμφωνήσαν ότι τα εθνικά συστήματα διασφάλισης της ποιότητας θα πρέπει μέχρι το 2005 να έχουν ορίσει με σαφήνεια τις αρμοδιότητες των εμπλεκόμενων μερών-φορέων, να έχουν διαμορφώσει σύστημα αξιολόγησης των προγραμμάτων

σπουδών ή των ιδρυμάτων (εσωτερική και εξωτερική αξιολόγηση, με τη συμμετοχή των φοιτητών και με δημοσιοποίηση αποτελεσμάτων) και να έχουν προβεί σε διεθνείς συνεργασίες και δικτυώσεις.

Οι υπουργοί, επιπλέον, αναγνωρίζουν τη σημασία της **έρευνας** και την ανάγκη για στενότερη σύνδεση του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης και του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας και συμφωνούν στη υιοθέτηση και **τρίτου κύκλου σπουδών**, ο οποίος θα περιλαμβάνει τις διδακτορικές και μεταδιδακτορικές σπουδές.

Στο συγκεκριμένο ανακοινωθέν η έννοια της «κοινωνικής διάστασης» της Διαδικασίας της Μπολόνια είναι περισσότερο ευδιάκριτη από το προηγούμενο ανακοινωθέν. Οι υπουργοί υπογραμμίζουν πως πρέπει να υπάρχει μια ισορροπία μεταξύ της ανάγκης για αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της βελτίωσης των κοινωνικών χαρακτηριστικών του Ευρωπαϊκού Χώρου της Ανώτατης Εκπαίδευσης, ώστε να ενισχυθεί η κοινωνική συνοχή και να μειωθούν οι κοινωνικές ανισότητες, τόσο σε εθνικό, όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ωστόσο, ως τότε οι μετέχουσες χώρες δεν αποδίδουν στην έννοια αυτή ένα σαφές περιεχόμενο, ούτε και θέτουν ως προς αυτήν συγκεκριμένους στόχους.

ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΟΥ ΜΠΕΡΓΚΕΝ 2005

Στην επόμενη, ωστόσο, συνάντηση των υπουργών στο **Μπέργκεν** το 2005, διατυπώθηκαν οι πρώτες προτάσεις που αποβλέπουν στη μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων. Συγκεκριμένα, οι υπουργοί αναγνωρίζουν ότι η «κοινωνική διάσταση» της Διαδικασίας της Μπολόνια θα πρέπει να αποτελεί συστατικό μέρος του ΕΧΑΕ και απαραίτητη προϋπόθεση για την ελκυστικότητα και ανταγωνιστικότητά του, δηλώνοντας τη δέσμευσή τους προκειμένου να καταστήσουν την τριτοβάθμια εκπαίδευση προσβάσιμη σε όλους, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για την εξασφάλιση κατάλληλων συνθηκών ώστε το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο των φοιτητών να μην αποτελεί εμπόδιο για την ολοκλήρωση των σπουδών τους. Στην έννοια της κοινωνικής διάστασης περιλαμβάνονται μέτρα που λαμβάνονται από τις εθνικές κυβερνήσεις για την οικονομική στήριξη, κυρίως των κοινωνικά μειονεκτούντων φοιτητών, καθώς και για την παροχή συμβουλευτικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών στο πλαίσιο της διεύρυνσης της πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. (Communiqué of the Ministers of Education of the Bologna Process, 2005)

Επιπλέον, στη συγκεκριμένη διάσκεψη υιοθετούνται οι αρχές και κατευθυντήριες οδηγίες για τη διασφάλιση της ποιότητας στον ΕΧΑΕ που προτάθηκαν από σχετική έκθεση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Διασφάλιση της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (ΕΝΟΑ)⁷. Στη συγκεκριμένη έκθεση ορίζονται κοινές

⁶ Μέρος 3. Ο ευρωπαϊκός χώρος Ανώτατης Εκπαίδευσης και η Ελλάδα: 15.

⁷ Ευρωπαϊκή Ένωση για την Διασφάλιση της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση, (2009), Αρχές και κατευθυντήριες οδηγίες για την

ευρωπαϊκές αρχές για την εσωτερική και εξωτερική διασφάλιση της ποιότητας, αλλά και για τους οργανισμούς εξωτερικής διασφάλισης της ποιότητας, οι οποίοι θα υποβάλλονται σε αξιολόγηση ανά πέντε έτη. Τέλος, προαναγγέλλει την ίδρυση ενός Ευρωπαϊκού Μητρώου οργανισμών διασφάλισης της ποιότητας⁸. Τέλος, στη διάσκεψη του Μπέργκεν, οι υπουργοί υιοθετούν το πλαίσιο προσόντων του ΕΧΕΑΕ (QF-EHEA), το οποίο περιλαμβάνει τρεις κύκλους σπουδών, περιγραφικούς δείκτες κάθε κύκλου βασισμένους στα μαθησιακά αποτελέσματα και τις δεξιότητες, ενώ ταυτόχρονα δεσμεύονται να διαμορφώσουν μέχρι το 2010 εθνικά πλαίσια προσόντων τα οποία θα συνάδουν με το γενικό πλαίσιο προσόντων του ΕΧΑΕ, ενώ οι εργασίες για τη διαμόρφωση των εθνικών πλαισίων θα έχουν ξεκινήσει μέχρι το 2007.

ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΟΥ ΛΟΝΔΙΝΟΥ 2007

Η πιο ξεκάθαρη διασύνδεση της έννοιας της «κοινωνικής διάστασης» με το ρόλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης δόθηκε το 2007 στο ανακοινωθέν του **Λονδίνου** (Communiqué of the Ministers of Education of the Bologna Process, 2007). Οι υπουργοί αναγνωρίζουν ότι η τριτοβάθμια εκπαίδευση πρέπει να διαδραματίσει ισχυρό ρόλο στην ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής, στη μείωση των ανισοτήτων και στην αύξηση του επιπέδου των γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων της κοινωνίας. Σε αυτή τη σύνοδο των υπουργών αποτυπώνεται με σαφήνεια ότι *«οι πολιτικές πρέπει να στοχεύσουν στη μεγιστοποίηση των δυνατοτήτων των ατόμων όσον αφορά την προσωπική τους ανάπτυξη αλλά και τη συμβολή τους σε μια βιώσιμη, δημοκρατική και βασισμένη στη γνώση κοινωνία. Μοιραζόμαστε την κοινωνική φιλοδοξία ότι **το σώμα των φοιτητών που εισέρχονται, μετέχουν και ολοκληρώνουν την ανώτατη εκπαίδευση, σε όλα τα επίπεδα, πρέπει να αντικατοπτρίζει την ποικιλομορφία και τη διαφορετικότητα του πληθυσμού. Επαναβεβαιώνουμε τη σημασία οι φοιτητές να μπορούν να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους χωρίς εμπόδια που να σχετίζονται με το κοινωνικοοικονομικό τους υπόβαθρο. Επομένως, συνεχίζουμε τις προσπάθειές μας για παροχή κατάλληλων υπηρεσιών στους φοιτητές, για δημιουργία περισσότερο ευέλικτων τρόπων εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και για διεύρυνση της συμμετοχής σε όλα τα επίπεδα στη βάση της εξασφάλισης ίσων ευκαιριών»***.

Διασφάλιση της Ποιότητας στον Ευρωπαϊκό Χώρο της Ανώτατης Εκπαίδευσης, Ελσίνκι, 3η Έκδοση, (Ελληνική μετάφραση από την Α.Δι.Π., Μάρτιος 2012).

⁸ Το Ευρωπαϊκό Μητρώο Διασφάλισης της Ποιότητας (EQAR - European Quality Assurance Register) ιδρύεται το 2008. Στο μητρώο εγγράφονται οι εθνικοί οργανισμοί διασφάλισης της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση, οι οποίοι πληρούν τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Ο βασικός στόχος του ΕΜΔΠ είναι η συμβολή στην ανάπτυξη του ΕΧΑΕ αυξάνοντας τη διαφάνεια στη διασφάλιση της ποιότητας, και, κατά συνέπεια, ενισχύοντας την εμπιστοσύνη στην ευρωπαϊκή τριτοβάθμια εκπαίδευση.

ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΛΟΥΒΑΙΝ/ΛΟΥΒΑΙΝ ΛΑ ΝΕΒ 2009

Στη Σύνοδο της Λουβαίν/Λουβαίν λα Νέβ το 2009 οι χώρες-μέλη για πρώτη φορά καλούνται να ορίσουν **μετρήσιμους στόχους** για τη διεύρυνση της συμμετοχής συνολικά, αλλά και την αύξηση της συμμετοχής των υποεκπροσωπούμενων ομάδων στην ανώτερη εκπαίδευση, οι οποίοι θα πρέπει να έχουν επιτευχθεί έως το 2020 (Communiqué of the Ministers of Education of the Bologna Process, 2009). Στη διακοίνωση σημειώνεται ότι οι προσπάθειες για την επίτευξη της ισότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση θα πρέπει να συμπληρώνονται από δράσεις σε όλες τις βαθμίδες του εκπαιδευτικού συστήματος. Για παράδειγμα, δεδομένου ότι ο πληθυσμός των Ρομά εμφανίζει αυξημένα ποσοστά σχολικής διαρροής (Συμβούλιο, 2011), καμία προσπάθεια για αύξηση της συμμετοχής του συγκεκριμένου πληθυσμού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση δεν θα είναι αποτελεσματική, χωρίς τη λήψη μέτρων πρόληψης και αντιμετώπισης στις προηγούμενες βαθμίδες του εκπαιδευτικού συστήματος.

Στην ίδια σύνοδο κορυφής και ως προς την κινητικότητα του φοιτητικού πληθυσμού ορίζεται για πρώτη φορά ένας συγκεκριμένος και μετρήσιμος στόχος. Τα κράτη-μέλη συμφωνούν **ως το 2020 να επιτύχουν ότι το 20% τουλάχιστον εκείνων που αποφοιτούν από την τριτοβάθμια εκπαίδευση του ΕΧΑΕ να έχουν πραγματοποιήσει ένα μέρος των σπουδών τους στο εξωτερικό**. Επίσης, είναι η πρώτη φορά που γίνεται λόγος για ισορροπημένη κινητικότητα, δηλαδή ισορροπία μεταξύ του πλήθους των φοιτητών που εξέρχονται από μια χώρα (χώρα αποστολής) και του πλήθους των φοιτητών που εισέρχονται (χώρα υποδοχής). Τέλος, και όσον αφορά την διαμόρφωση των Εθνικών Πλαισίων Προσόντων της Ανώτατης Εκπαίδευσης, οι υπουργοί δεσμεύονται για την πλήρη εφαρμογή τους μέχρι το 2012, με συντονισμό τόσο με το πλαίσιο προσόντων του ΕΧΑΕ, όσο και με το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων Δια Βίου Μάθησης.

ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΒΟΥΔΑΠΕΣΤΗΣ-ΒΙΕΝΝΗΣ 2010

Στη Σύνοδο των υπουργών που πραγματοποιήθηκε στη **Βουδαπέστη** και τη **Βιέννη** το 2010, γίνεται απολογισμός της πορείας που διανύθηκε την πρώτη δεκαετία της Διαδικασίας της Μπολόνια. Η διακήρυξη της Βουδαπέστης-Βιέννης σήμανε την επίσημη έναρξη λειτουργίας του ΕΧΑΕ, όπως είχε προβλεφτεί από το κείμενο της Διακήρυξης της Μπολόνια το 1999. Οι υπουργοί δεσμευτήκαν στην πλήρη και ορθή εφαρμογή των στόχων που υιοθετήθηκαν κατά την προηγούμενη διάσκεψη (Leuven/ Louvain-la-Neuve, 2009) για την επόμενη δεκαετία (Declaration of the Ministers of Education of the Bologna Process, 2010).

ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΟΥ ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ 2012

Τέλος, στην πρόσφατη σύνοδο που πραγματοποιήθηκε στο **Βουκουρέστι** στις 26 και 27 Απριλίου του 2012, οι υπουργοί δεσμεύτηκαν να διασφαλίσουν το ανώτατο δυνατό επίπεδο χρηματοδότησης της τριτοβάθμιας

εκπαίδευσης, στηρίζοντας το έργο των ιδρυμάτων στην παραγωγή δημιουργικών, καινοτόμων, κριτικά σκεπτόμενων και υπεύθυνων αποφοίτων που είναι απαραίτητοι για την **οικονομική μεγέθυνση** (economic growth) και τη **βιώσιμη ανάπτυξη** (sustainable development) των δημοκρατικών κοινωνιών, και συμφώνησαν στους ακόλουθους κοινούς στόχους:

- παροχή υψηλού επιπέδου και με διασφαλισμένη ποιότητα τριτοβάθμια εκπαίδευση για όλους, διευρύνοντας την πρόσβαση σε αυτήν, αναπτύσσοντας την κοινωνική της διάσταση και προωθώντας την επικεντρωμένη στο φοιτητή μάθηση.
- ενίσχυση της δυνατότητας για απασχόλησης των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, μέσω της ανάπτυξης συνεργασιών μεταξύ εργοδοτικών φορέων, φοιτητών και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, προγραμμάτων σπουδών που θα ενισχύουν τις καινοτομικές, επιχειρηματικές και ερευνητικές ικανότητες των αποφοίτων, της προώθησης της δια βίου μάθησης για τη μεταφορά γνώσης και ενδυνάμωση της περιφερειακής ανάπτυξης.
- ενίσχυση της κινητικότητας ως μέσο καλύτερης μάθησης, με επαρκή οικονομική στήριξη των φοιτητών που να διασφαλίζει ίσες ευκαιρίες, τόσο στην πρόσβαση, όσο και στην κινητικότητα, με δυνατότητα μεταφοράς εθνικών δανείων και υποτροφιών μεταξύ των χωρών του ΕΧΑΕ, την ανάπτυξη διαπανεπιστημιακών προγραμμάτων, και τη συνεργασία με άλλες χώρες εκτός της ΕΧΑΕ για τη διευκόλυνση του διεθνούς ανοίγματος της ευρωπαϊκής ανώτατης εκπαίδευσης.

Τέλος, στη διάσκεψη αυτή οι υπουργοί αναγνωρίζουν την ανάγκη έναρξης του διαλόγου για τη **χρηματοδότηση** αλλά και τη **διακυβέρνηση** της ανώτατης εκπαίδευσης. Τα δύο αυτά ζητήματα, όπως περιγράφεται αναλυτικά στην επόμενη ενότητα, έχουν αποτελέσει από το 2006 βασικούς άξονες προτεραιότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τον εκσυγχρονισμό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΑ

Συνοπτικά, η δεκαετής και πλέον, Διαδικασία της Μπολόνια αναφέρεται στην εναρμόνιση των πολιτικών των χωρών στους ακόλουθους πέντε **τομείς προτεραιότητας** για την τριτοβάθμια εκπαίδευση:

- τη διάκριση σε κύκλους σπουδών
- την αναγνώριση τίτλων σπουδών, περιόδων φοίτησης και διδακτικών ωρών,
- τη διασφάλιση ποιότητας,
- τα διαπανεπιστημιακά προγράμματα σπουδών και
- τη δια βίου μάθηση.

Αξίζει, τέλος, να σημειωθεί ότι από την αρχή σχεδόν της Διαδικασίας της Μπολόνια, οι μετέχουσες χώρες στηρίζουν την ιδέα ότι η ανώτατη εκπαίδευση είναι

δημόσιο αγαθό, αποτελεί και πρέπει να συνεχίζει να αποτελεί **ευθύνη του δημοσίου τομέα**⁹.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΟΥ ΕΧΑΕ

Σήμερα, στη διαδικασία της Μπολόνια μετέχουν πλέον 47 χώρες¹⁰. Οι υπουργοί παιδείας των χωρών που μετέχουν στη Διαδικασία της Μπολόνια συναντώνται ανά 2 έτη σε Σύνοδο Κορυφής προκειμένου να αξιολογήσουν την πρόοδο των χωρών ως προς τους βασικούς στόχους που έχουν τεθεί και να ορίσουν τις βραχυπρόθεσμες προτεραιότητές τους. Για την αξιολόγηση της πορείας των χωρών, οι μετέχουσες χώρες συντάσσουν ανά δύο έτη **εθνικές εκθέσεις** σχετικά με την πρόοδο που έχει σημειωθεί σε εθνικό επίπεδο ως προς τα κεντρικά σημεία της Διαδικασίας της Μπολόνια. Οι εκθέσεις αυτές παρέχουν το απαραίτητο υλικό προκειμένου να συνταχθούν οι συνολικές απολογιστικές εκθέσεις της Διαδικασίας της Μπολόνια (stocktaking reports). Ανάλογα με τις προτεραιότητες που τίθενται κάθε φορά στις συνόδους των υπουργών, κατασκευάζονται **δείκτες μέτρησης** της προόδου των μετεχουσών χωρών. Στην τελευταία απολογιστική έκθεση της Διαδικασίας της Μπολόνια παρουσιάζονται **εννέα** δείκτες (scorecard indicators), οι οποίοι παίρνουν τιμή από 1 έως 5, όπου το 5 αντιστοιχεί σε χαμηλό βαθμό εφαρμογής της κάθε πολιτικής και το 1 αντιστοιχεί στην πλήρη εφαρμογή της πολιτικής.

Στον πίνακα που ακολουθεί αποτυπώνεται η κατανομή των μετεχουσών χωρών στη βαθμολογική κλίμακα των εννέα δεικτών παρακολούθησης για το ακαδημαϊκό έτος 2010/11.

Με βάση τη μέση βαθμολογία των μετεχουσών χωρών, η υψηλότερη επίδοση καταγράφεται στον δείκτη **πρόσβασης στο 2^ο κύκλο σπουδών** με μέση βαθμολογία **1,2** όπου στο **78,7%** των χωρών του ΕΧΑΕ (37 από τις 47 χώρες) όλα τα προγράμματα του 1ου κύκλου παρέχουν τη δυνατότητα πρόσβασης στο 2ο κύκλο, δηλαδή όλοι οι απόφοιτοι του 1^{ου} κύκλου έχουν το δικαίωμα να υποβάλλουν αίτηση φοίτησης σε προγράμματα 2^{ου} κύκλου. Αξίζει να σημειωθεί ότι **καμία** χώρα δεν καταγράφει χαμηλό βαθμό (5) στο συγκεκριμένο δείκτη.

Ικανοποιητική είναι η επίδοση των χωρών ως προς το δείκτη **εφαρμογής του Παραρτήματος Διπλώματος** με μέση βαθμολογία **1,7** όπου στο **53,2%** των χωρών (25 από τις 47 χώρες) το Παράρτημα Διπλώματος χορηγείται δωρεάν και αυτομάτως σε όλους τους αποφοίτους.

⁹ Η συγκεκριμένη άποψη και δέσμευση συναντάται στις διακοινώσεις της Πράγας (2001), του Βερολίνου (2003), του Μπέργκεν (2005), της Λουβαίν/Λουβαίν λα Νέβ (2009) και του Βουκουρεστίου (2012)/

¹⁰ Οι 27 χώρες της ΕΕ και οι: Αλβανία, Ανδόρρα, Αρμενία, Αζερμπαϊτζάν, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Κροατία, Γεωργία, Βατικανό, Ισλανδία, Καζακστάν, Λιχτενστάιν, Μολδαβία, Μαυροβούνιο, Νορβηγία, Ρωσία, Σερβία, Ελβετία, πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Τουρκία, Ουκρανία.

Αξίζει να σημειωθεί ότι **καμία** χώρα δεν καταγράφει χαμηλό βαθμό (5) στο συγκεκριμένο δείκτη. Ομοίως, ικανοποιητική είναι και η επίδοση των χωρών ως προς το δείκτη **εφαρμογής των 2 κύκλων σπουδών** με μέση βαθμολογία **1,8** όπου στο **55,3%** των χωρών (26 από τις 47 χώρες) τουλάχιστον το 90% του φοιτητικού πληθυσμού παρακολουθεί προγράμματα που διακρίνονται σε 2 κύκλους σπουδών σύμφωνα με το μοντέλο Μπολόνια. Στο συγκεκριμένο δείκτη μόλις το **4,3%** των χωρών (2 από τις 47 χώρες) καταγράφουν χαμηλή βαθμολογία (5), στις οποίες λιγότερο από το 25% του φοιτητικού πληθυσμού παρακολουθεί προ-

γράμματα που διακρίνονται σε 2 κύκλους σπουδών σύμφωνα με το μοντέλο Μπολόνια. Ως προς το δείκτη **εφαρμογής του συστήματος πιστωτικών μονάδων ECTS**, η μέση βαθμολογία των χωρών είναι **1,9**, όπου στο **48,9%** των χωρών του ΕΧΑΕ (23 από τις 47 χώρες) πιστωτικές μονάδες ECTS αποδίδονται σε όλα τα μέρη όλων των προγραμμάτων σπουδών, επιτρέποντας τη μεταφορά και συσσώρευση, ενώ ταυτόχρονα οι πιστωτικές μονάδες συνδέονται αποδεδειγμένα με τα μαθησιακά αποτελέσματα. Αξίζει να σημειωθεί ότι **καμία** χώρα δεν καταγράφει χαμηλό βαθμό (5) στο συγκεκριμένο δείκτη.

Πίνακας 2.1: Κατανομή των χωρών του ΕΧΑΕ στη βαθμολογική κλίμακα των εννέα δεικτών παρακολούθησης της Διαδικασίας της Μπολόνια το έτος 2010/11

Δείκτες αποτελεσμάτων	5βάθμια κλίμακα	Περιγραφή βαθμολογίας	Κατανομή χωρών	Μέση τιμή βαθμολογίας
1 Στάδιο εφαρμογής των 2 κύκλων σπουδών (2010/11)	1	Τουλάχιστον το 90% του φοιτητικού πληθυσμού παρακολουθεί προγράμματα που διακρίνονται σε 2 κύκλους σπουδών σύμφωνα με το μοντέλο Μπολόνια	26 χώρες 55,3%	1,8
	2	70-89 % του φοιτητικού πληθυσμού παρακολουθεί προγράμματα που διακρίνονται σε 2 κύκλους σπουδών σύμφωνα με το μοντέλο Μπολόνια	13 χώρες 27,7%	
	3	50-69 % του φοιτητικού πληθυσμού παρακολουθεί προγράμματα που διακρίνονται σε 2 κύκλους σπουδών σύμφωνα με το μοντέλο Μπολόνια	2 χώρες 4,3%	
	4	25-49 % του φοιτητικού πληθυσμού παρακολουθεί προγράμματα που διακρίνονται σε 2 κύκλους σπουδών σύμφωνα με το μοντέλο Μπολόνια	4 χώρες 8,5%	
	5	Λιγότερο από το 25 % του φοιτητικού πληθυσμού παρακολουθεί προγράμματα που διακρίνονται σε 2 κύκλους σπουδών σύμφωνα με το μοντέλο Μπολόνια ή η νομοθετική ρύθμιση δεν έχει ακόμα εφαρμοστεί	2 χώρες 4,3%	
2 Πρόσβαση στο δεύτερο κύκλο σπουδών (2010/11)	1	Με την ολοκλήρωση του 1ου κύκλου από όλα τα προγράμματα σπουδών παρέχεται η δυνατότητα πρόσβασης στο 2ο κύκλο, και με την ολοκλήρωση του 2ου κύκλου από όλα τα προγράμματα σπουδών παρέχεται η δυνατότητα πρόσβασης σε ένα τουλάχιστον πρόγραμμα σπουδών 3ου κύκλου χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα πρόσβασης	37 χώρες 78,7%	1,2
	2	Υπάρχουν κάποια προγράμματα (λιγότερα του 25%) του 1ου κύκλου, η ολοκλήρωση των οποίων δεν παρέχει τη δυνατότητα πρόσβασης σε 2ο κύκλο σπουδών, ή κάποια προγράμματα του 2ου κύκλου που δεν παρέχουν τη δυνατότητα πρόσβασης στον 3ο κύκλο σπουδών	9 χώρες 19,1%	
	3	Υπάρχουν κάποια προγράμματα (λιγότερα του 25%) του 1ου κύκλου, η ολοκλήρωση των οποίων δεν παρέχει τη δυνατότητα πρόσβασης σε 2ο κύκλο σπουδών και κάποια προγράμματα του 2ου κύκλου που δεν παρέχουν τη δυνατότητα πρόσβασης στον 3ο κύκλο σπουδών	1 χώρες 2,1%	
	4	Σημαντικός αριθμός προγραμμάτων (25-50 %) του 1ου ή/και του 2ου κύκλου δεν παρέχουν τη δυνατότητα πρόσβασης στον επόμενο κύκλο σπουδών	0 χώρες 0,0%	
	5	Τα περισσότερα προγράμματα (πάνω από το 50 %) του 1ου ή/και του 2ου κύκλου δεν παρέχουν τη δυνατότητα πρόσβασης στον επόμενο κύκλο σπουδών	0 χώρες 0,0%	
3 Εφαρμογή του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων (2010/11)	1	Στάδιο 10 10: Το Πλαίσιο έχει πιστοποιηθεί και συνάδει με το Πλαίσιο Προσόντων του ΕΧΑΕ	10 χώρες 21,3%	2,5
	2	Στάδια 7-9 9. Τα προσόντα της ανώτατης εκπαίδευσης έχουν περιληφθεί στο ΕΠΠ 8. Τα προγράμματα σπουδών έχουν επανασχεδιαστεί λαμβάνοντας υπόψη τα μαθησιακά αποτελέσματα που περιγράφονται στο ΕΠΠ	13 χώρες 27,7%	
	3	Στάδια 5-6 7. Η Εφαρμογή του ΕΠΠ έχει ξεκινήσει και έχουν συμφωνηθεί ο ρόλος και οι αρμοδιότητες των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, των οργανισμών διασφάλισης της ποιότητας κ.α. 6. Θεσμοθέτηση του ΕΠΠ	18 χώρες 38,3%	
	4	Στάδιο 4 5. Ο εθνικός διάλογος έχει ολοκληρωθεί και ο σχεδιασμός του ΕΠΠ έχει συμφωνηθεί από τις ενδιαφερόμενες ομάδες 4: Τα επίπεδα, οι περιγραφικοί δείκτες (μαθησιακά αποτελέσματα) και το εύρος των πιστωτικών μονάδων έχει συμφωνηθεί 3. Η διαδικασία συγκρότησης του ΕΠΠ έχει ξεκινήσει, με τον ορισμό προσώπων και τη σύσταση επιτροπών	2 χώρες 4,3%	
	5	Στάδια 1 έως 3 2. Οι στόχοι του ΕΠΠ έχουν συμφωνηθεί 1. Απόφαση για τη συγκρότηση του ΕΠΠ έχει παρθεί από το αρμόδιο σώμα για την ανώτατη εκπαίδευση και/ή τον Υπουργό	4 χώρες 8,5%	
4 Στάδιο ανάπτυξης της εξωτερικής αξιολόγησης (2010/11)	1	Το σύστημα διασφάλισης της ποιότητας (ΣΔΠ) λειτουργεί πλήρως σε εθνικό επίπεδο, έχει αξιολογηθεί επιτυχώς ως προς τα ευρωπαϊκά πρότυπα, βρίσκει εφαρμογή σε όλα τα ιδρύματα και/ή προγράμματα καλύπτοντας τη διδασκαλία, τις υποστηρικτικές προς τους φοιτητές υπηρεσίες και την εσωτερική αξιολόγηση	18 χώρες 38,3%	2,2
	2	Το ΣΔΠ λειτουργεί πλήρως σε εθνικό επίπεδο, έχει αξιολογηθεί επιτυχώς ως προς τα ευρωπαϊκά πρότυπα, βρίσκει εφαρμογή σε όλα τα ιδρύματα και/ή προγράμματα καλύπτοντας ένα μέρος των κύριων ζητημάτων	6 χώρες 12,8%	
	3	Το ΣΔΠ λειτουργεί σε εθνικό επίπεδο, δεν έχει ακόμη αξιολογηθεί ως προς τα ευρωπαϊκά πρότυπα, βρίσκει εφαρμογή σε όλα τα ιδρύματα και/ή όλα τα προγράμματα σπουδών, καλύπτοντας τη διδασκαλία, τις υποστηρικτικές προς τους φοιτητές υπηρεσίες και την εσωτερική διασφάλιση της ποιότητας, ή το ΣΔΠ λειτουργεί σε εθνικό επίπεδο, έχει επιτυχώς αξιολογηθεί ως προς τα ευρωπαϊκά πρότυπα, βρίσκει εφαρμογή σε κάποια ιδρύματα και/ή προγράμματα καλύπτοντας ένα μέρος των κύριων ζητημάτων	17 χώρες 36,2%	
	4	Το ΣΔΠ λειτουργεί σε εθνικό επίπεδο, δεν έχει ακόμη αξιολογηθεί ως προς τα ευρωπαϊκά πρότυπα, βρίσκει εφαρμογή σε όλα τα ιδρύματα και/ή όλα τα προγράμματα σπουδών, καλύπτοντας ένα μέρος των κύριων ζητημάτων	6 χώρες 12,8%	
	5	Το ΣΔΠ λειτουργεί σε εθνικό επίπεδο, δεν έχει ακόμη αξιολογηθεί ως προς τα ευρωπαϊκά πρότυπα, βρίσκει εφαρμογή σε κάποια ιδρύματα και/ή προγράμματα σπουδών, καλύπτοντας ένα μέρος των κύριων ζητημάτων	0 χώρες 0,0%	
5 Βαθμός συμμετοχής των φοιτητών στη διασφάλιση της ποιότητας (2010/11)	1	Οι φοιτητές συμμετέχουν και στα 5 επίπεδα	11 χώρες 23,4%	2,7
	2	Οι φοιτητές συμμετέχουν σε 4 από τα 5 επίπεδα	11 χώρες 23,4%	
	3	Οι φοιτητές συμμετέχουν σε 3 από τα 5 επίπεδα	13 χώρες 27,7%	
	4	Οι φοιτητές συμμετέχουν σε 2 από τα 5 επίπεδα	5 χώρες 10,6%	
	5	Οι φοιτητές συμμετέχουν σε 1 από τα 5 επίπεδα ή δεν μπορούν να συμμετέχουν καθόλου	7 χώρες 14,9%	
6 Βαθμός διεθνούς συμμετοχής στην εξωτερική αξιολόγηση (2011/12)	1	Κανονοποιούνται και τα 4 κριτήρια	8 χώρες 17,0%	3,0
	2	Κανονοποιούνται 3 από τα 4 κριτήρια	11 χώρες 23,4%	
	3	Κανονοποιούνται 2 από τα 4 κριτήρια	10 χώρες 21,3%	
	4	Κανονοποιείται 1 από τα 4 κριτήρια	11 χώρες 23,4%	
	5	Καμία διεθνής συμμετοχή	7 χώρες 14,9%	

Δείκτες αποτελεσμάτων	5βάθμια κλίμακα	Περιγραφή βαθμολογίας	Κατανομή χωρών		Μέση τιμή βαθμολογίας	
			Χώρες	Ποσοστό		
7	Στάδιο εφαρμογής του Παραρτήματος Διπλώματος (2010/11)	1	Το Παράρτημα Διπλώματος έχει τη μορφή EU/CoE/UNESCO και παρέχεται σε μια ευρέως χρησιμοποιούμενη ευρωπαϊκή γλώσσα σε όλους αποφοίτους αυτομάτως και δωρεάν	25	53,2%	1,7
		2	Το Παράρτημα Διπλώματος έχει τη μορφή EU/CoE/UNESCO και παρέχεται σε μια ευρέως χρησιμοποιούμενη ευρωπαϊκή γλώσσα δωρεάν σε όλους αποφοίτους που το ζητούν	14	29,8%	
		3	Το Παράρτημα Διπλώματος έχει τη μορφή EU/CoE/UNESCO και παρέχεται δωρεάν σε μια ευρέως χρησιμοποιούμενη ευρωπαϊκή γλώσσα σε κάποιους αποφοίτους ή σε κάποια προγράμματα σπουδών	5	10,6%	
		4	Το Παράρτημα Διπλώματος έχει τη μορφή EU/CoE/UNESCO και παρέχεται σε μια ευρέως χρησιμοποιούμενη ευρωπαϊκή γλώσσα σε κάποιους αποφοίτους ή σε κάποια προγράμματα σπουδών με κόστος	3	6,4%	
		5	Η συστηματική έκδοση του Παραρτήματος Διπλώματος της μορφής EU/CoE/UNESCO σε μια ευρέως χρησιμοποιούμενη ευρωπαϊκή γλώσσα δεν έχει ακόμη ξεκινήσει	0	0,0%	
8	Στάδιο εφαρμογής του συστήματος ECTS (2010/11)	1	Οι πιστωτικές μονάδες ECTS αποδίδονται σε όλα τα μέρη όλων των προγραμμάτων σπουδών, επιτρέποντας τη μεταφορά και συσσώρευση, και αποδεδειγμένα συνδέονται με τα μαθησιακά αποτελέσματα	23	48,9%	1,9
		2	Οι πιστωτικές μονάδες ECTS αποδίδονται σε όλα τα μέρη του προγράμματος ΚΑΙ στο 75% τουλάχιστον του συνόλου των προγραμμάτων, επιτρέποντας τη μεταφορά και συσσώρευση και αποδεδειγμένα συνδέονται με τα μαθησιακά αποτελέσματα ή Πιστωτικές μονάδες αποδίδονται σε όλα τα μέρη του προγράμματος σπουδών χρησιμοποιώντας ένα σύστημα πλήρους συμβατό με το ECTS, επιτρέποντας τη μεταφορά και συσσώρευση και αποδεδειγμένα συνδέονται με τα μαθησιακά αποτελέσματα	11	23,4%	
		3	Οι μονάδες ECTS αποδίδονται στο 50-75 % των προγραμμάτων ΚΑΙ αποδεδειγμένα συνδέονται με τα μαθησιακά αποτελέσματα ή Οι μονάδες ECTS αποδίδονται σε όλα τα μέρη του προγράμματος σπουδών ΚΑΙ στο 75% τουλάχιστον του συνόλου των προγραμμάτων, με δυνατότητα μεταφοράς και συσσώρευσης μονάδων, ενώ οι μονάδες ECTS δεν συνδέονται ακόμη με τα μαθησιακά αποτελέσματα	10	21,3%	
		4	Οι πιστωτικές μονάδες ECTS αποδίδεται τουλάχιστον στο 49% των προγραμμάτων ή χρησιμοποιείται ένα εθνικό σύστημα πιστωτικών μονάδων το οποίο όμως δεν είναι πλήρως συμβατό με το σύστημα ECTS	3	6,4%	
		5	Οι μονάδες ECTS αποδίδονται σε λιγότερο από το 49% των προγραμμάτων ή χρησιμοποιούνται σε όλα τα προγράμματα μόνο όμως για μεταφορά μονάδων	0	0,0%	
9	Αναγνώριση πρότερης μάθησης (2010/11)	1	Υπάρχει εθνικός μηχανισμός, κατευθυντήριες οδηγίες ή πολιτικές για την αξιολόγηση και αναγνώριση της πρότερης μάθησης προκειμένου: α) να καταστεί δυνατή η πρόσβαση στην ανώτατη εκπαίδευση και β) να αποδοθούν πιστωτικές μονάδες για την απόκτηση προσόντων και η εφαρμογή των διαδικασιών αυτών είναι αποδεδειγμένη	13	27,7%	2,9
		2	Υπάρχει εθνικός μηχανισμός, κατευθυντήριες οδηγίες ή πολιτικές για την αξιολόγηση και αναγνώριση της πρότερης μάθησης προκειμένου: α) να καταστεί δυνατή η πρόσβαση στην ανώτατη εκπαίδευση και β) να αποδοθούν πιστωτικές μονάδες για την απόκτηση προσόντων αλλά η εφαρμογή των διαδικασιών αυτών είναι αποδεδειγμένη. Η Υπάρχει εθνικός μηχανισμός, κατευθυντήριες οδηγίες ή πολιτικές για την αξιολόγηση και αναγνώριση της πρότερης μάθησης είτε για το α) είτε για το β) (βλ. παραπάνω) και η εφαρμογή των διαδικασιών αυτών είναι αποδεδειγμένη	7	14,9%	
		3	Υπάρχει εθνικός μηχανισμός, κατευθυντήριες οδηγίες ή πολιτικές για την αξιολόγηση και αναγνώριση της πρότερης μάθησης είτε για το α) είτε για το β) (βλ. παραπάνω) αλλά η εφαρμογή των διαδικασιών αυτών είναι αποδεδειγμένη Η Δεν υπάρχει συγκεκριμένη διαδικασία/εθνικές κατευθυντήριες οδηγίες ή πολιτικές για την αξιολόγηση και αναγνώριση της πρότερης μάθησης, αλλά οι διαδικασίες για την αναγνώριση της βρίσκονται σε εξέλιξη σε κάποια ιδρύματα ή προγράμματα σπουδών	11	23,4%	
		4	Η εφαρμογή ενός συστήματος αναγνώρισης πρότερης μάθησης βρίσκεται σε πιλοτική φάση σε κάποια ιδρύματα ή διεργασίες για το σχεδιασμό διαδικασιών/εθνικών κατευθυντήριων οδηγιών βρίσκονται σε εξέλιξη	4	8,5%	
		5	Δεν εφαρμόζεται καμία διαδικασία για την αναγνώριση πρότερης μάθησης ΟΥΤΕ σε εθνικό επίπεδο, ΟΥΤΕ σε επίπεδο ιδρύματος/προγράμματος σπουδών	12	25,5%	

Πηγή δεδομένων: EACEA 2012

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Η επίδοση των χωρών ως προς το δείκτη **ανάπτυξης της εξωτερικής αξιολόγησης**, επίσης μπορεί να θεωρηθεί ικανοποιητική (μέση βαθμολογία **2,2**). Στο **38,3%** των χωρών του EXAE (18 από τις 47 χώρες) το σύστημα διασφάλισης της ποιότητας (ΣΔΠ) λειτουργεί πλήρως σε εθνικό επίπεδο, έχει αξιολογηθεί επιτυχώς ως προς τα ευρωπαϊκά πρότυπα, βρίσκει εφαρμογή σε όλα τα ιδρύματα και/ή προγράμματα καλύπτοντας τη διδασκαλία, τις υποστηρικτικές προς τους φοιτητές υπηρεσίες και την εσωτερική αξιολόγηση. Αξίζει να σημειωθεί ότι **καμία** χώρα δεν καταγράφει χαμηλό βαθμό (5) στο συγκεκριμένο δείκτη.

Μέτρια είναι η επίδοση των χωρών ως προς το δείκτη **εφαρμογής του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων** (μέση βαθμολογία **2,5**), όπου μόλις το **21,3%** των χωρών του EXAE (10 από τις 47 χώρες) βρίσκονται στην τελική φάση, δηλαδή το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων έχει πιστοποιηθεί και συνάδει με το Πλαίσιο Προσόντων του EXAE. Η πλειονότητα των μετεχουσών χωρών (18 από τις 47 χώρες) βρίσκεται στα μεσαία στάδια υλοποίησης του ΕΠΠ, ενώ το **8,5%** (4 από τις 47 χώρες) διανύουν ακόμη τα πρώτα στάδια ανάπτυξης του ΕΠΠ.

Μέτρια είναι και η επίδοση των χωρών ως προς το δείκτη **συμμετοχής των φοιτητών στη διαδικασίες διασφάλισης της ποιότητας** (μέση βαθμολογία **2,7**). Στο **23,4%** των χωρών του EXAE (11 από τις 47 χώρες) οι φοιτητές συμμετέχουν και στα **πέντε** επίπεδα (στη δι-οικητική δομή των εθνικών φορέων διασφάλισης της

ποιότητας, στην προετοιμασία των εκθέσεων αξιολόγησης, στις διαδικασίες παρακολούθησης, στην ομάδα αξιολόγησης και στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων). Αντίθετα στο **14,9%** (σε 7 από τις 47 χώρες) οι φοιτητές είτε συμμετέχουν σε ένα μόνο επίπεδο είτε δεν συμμετέχουν καθόλου στη διασφάλιση της ποιότητας. Η επίδοση των χωρών ως προς το δείκτη **αναγνώρισης πρότερης μάθησης** επίσης μπορεί να θεωρηθεί μέτρια (μέση βαθμολογία **2,9**). Στο **27,7%** των χωρών του EXAE (13 από τις 47 χώρες) υπάρχει εθνικός μηχανισμός, κατευθυντήριες οδηγίες ή πολιτικές για την αξιολόγηση και αναγνώριση της πρότερης μάθησης προκειμένου να καταστεί δυνατή η πρόσβαση στην ανώτατη εκπαίδευση αλλά και να αποδοθούν πιστωτικές μονάδες για την απόκτηση προσόντων, και ταυτόχρονα η εφαρμογή των διαδικασιών αυτών είναι αποδεδειγμένη. Αντίθετα, στο **25,5%** (σε 12 από τις 47 χώρες) δεν εφαρμόζεται καμία διαδικασία για την αναγνώριση πρότερης μάθησης.

Τέλος, η χαμηλότερη μέση βαθμολογία καταγράφεται στο δείκτη **διεθνούς συμμετοχής στην εξωτερική αξιολόγηση** με τιμή **3,0**. Μόλις το **17,0%** των χωρών του EXAE (8 από τις 47 χώρες) πληρούν και τα **τέσσερα** κριτήρια:

1. Ο εθνικός φορέας διασφάλισης της ποιότητας έχει αναγνωριστεί ως πλήρες μέλος του ENQA και/ή έχει εγγραφεί στο μητρώο EQAR,

2. Ειδικοί από άλλες χώρες συμμετέχουν στις διαδικασίες παρακολούθησης,
3. Ειδικοί από άλλες χώρες συμμετέχουν στη διοίκηση του εθνικού φορέα διασφάλισης της ποιότητας, και
4. Ειδικοί από άλλες χώρες συμμετέχουν ως μέλη ή ως παρατηρητές στις ομάδες αξιολόγησης.

Αντίθετα, στο **14,9%** των χωρών του EXAE (7 από τις 47 χώρες) δεν υπάρχει καμία διεθνής συμμετοχή στην εξωτερική αξιολόγηση.

Συνολικά, η επικρατούσα βαθμολογία στους εννέα δείκτες αποτελεσμάτων κυμαίνεται από **3** (δύο δείκτες) έως και **1** (έξι δείκτες). Τέλος, η βαθμολογία των χωρών του EXAE και στους εννέα δείκτες παρακολούθησης της Διαδικασίας της Μπολόνια μπορεί να θεωρηθεί ικανοποιητική, με τη μέση τιμή των δεικτών αποτελεσμάτων να είναι **2,2** στην 5βάθμια κλίμακα.

2.2 Ο Ευρωπαϊκός Χώρος Ανώτατης Εκπαίδευσης και η Ελλάδα

Η Ελλάδα, όπως έχει ήδη αναφερθεί, ήταν μία από τις 29 ευρωπαϊκές χώρες που μετείχε στις διαβουλεύσεις και υπέγραψε το 1999 τη Διακήρυξη της Μπολόνια. Οι μετέχουσες χώρες συντάσσουν ανά δύο έτη εκθέσεις σχετικά με την πρόοδο που έχει σημειωθεί σε εθνικό επίπεδο ως προς τα κεντρικά σημεία της Διαδικασίας της Μπολόνια. Οι εκθέσεις αυτές παρέχουν το απαραίτητο υλικό προκειμένου να συνταχθούν οι συνολικές απολογιστικές εκθέσεις της Διαδικασίας της Μπολόνια (stocktaking reports).

Οι τελευταίες εκθέσεις της Ελλάδας¹¹ παρέχουν σημαντικές πληροφορίες για την πρόοδο της χώρας αναφορικά με τους βασικούς άξονες προτεραιότητας της πρωτοβουλίας της Μπολόνια.

ΔΟΜΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Ως προς την υιοθέτηση του συστήματος των **κύκλων σπουδών** στην ανώτατη εκπαίδευση, η Ελλάδα, σύμφωνα με την έκθεση της περιόδου 2007-2009 (Kyriazis, 2008) δεν αντιμετώπισε ιδιαίτερα προβλήματα ως προς την εφαρμογή του μοντέλου της Μπολόνια, αφού η ελληνική ανώτατη εκπαίδευση ήδη από το 1982 (νόμος 1268/1982) διακρίνεται σε δύο επίπεδα (**προπτυχιακό** και **μεταπτυχιακό**), ενώ η πρόσβαση στο 2^ο κύκλο σπουδών (μεταπτυχιακές σπουδές) προϋποθέτει την επιτυχή ολοκλήρωση του 1^{ου} κύκλου (προπτυχιακές σπουδές). Σύμφωνα με την τελευταία έκθεση της Ελλάδας (Parazoglou, 2012) το **84%** των προγραμμάτων του **1^{ου} κύκλου** τηρούν τα πρότυπα της Διαδικασίας της Μπολόνια, δηλαδή αντιστοιχούν σε 60 – 120 πιστωτικές μονάδες (ECTS). Το υπόλοιπο 16% των προγραμμάτων που δεν ακολουθούν τη δομή που περιγράφεται από τη Διαδικασία της Μπολόνια αφορά τους τομείς σπουδών της αρχιτεκτονικής, μηχανικής, ιατρικής, οδοντιατρικής, γεωργίας, καλών τεχνών, φαρμακευτικής, κτηνιατρικής, θεατρικών σπουδών, η ολοκλήρωση των οποίων αντιστοιχεί σε 300-360 ECTS. Το **97%** των προγραμμάτων του **2^{ου} κύκλου** σπουδών εφαρμόζουν το μοντέλο της Μπολόνια (60-120 ECTS). Στα προγράμματα αυτά φοιτά το 97% του φοιτητικού πληθυσμού του δεύτερου κύκλου. Το υπόλοιπο 3% των προγραμμάτων που δεν ακολουθούν τη δομή που περιγράφεται από τη Διαδικασία της Μπολόνια αφορά τους τομείς σπουδών της ιατρικής και οδοντιατρικής, η ολοκλήρωση των οποίων αντιστοιχεί σε 180 ECTS.

Ωστόσο, η χρήση των **πιστωτικών μονάδων ECTS** στη χώρα μας γίνεται μόνο σε αντιστοιχία με το φόρτο ερ-

γασίας (workload), χωρίς τη σύνδεσή τους με τα μαθησιακά αποτελέσματα. Σύμφωνα με την τελευταία απολογιστική έκθεση του 2012 (EACEA, 2012: 48) η Ελλάδα ανήκει στο **21,3%** των μετεχουσών χωρών (10 από τις 47) που αντιστοιχούν τις πιστωτικές μονάδες μόνο ως προς το φόρτο εργασίας και όχι ως προς τα μαθησιακά αποτελέσματα, ενώ στο 73,3% (34 από τις 47 χώρες) σε όλα σχεδόν τα προγράμματα οι πιστωτικές μονάδες ECTS συνδέονται με τα μαθησιακά αποτελέσματα. Στην Ελλάδα, η υποχρεωτικότητα της σύνδεσης του συστήματος πιστωτικών μονάδων ECTS με τα μαθησιακά αποτελέσματα για όλα προγράμματα της ανώτατης εκπαίδευσης θεσπίστηκε το 2011 με το νόμο 4009/2011.

Αναφορικά με τον **τρίτο κύκλο σπουδών**, στην Ελλάδα η διάρκεια των διδακτορικών σπουδών έχει ελάχιστη διάρκεια 3 ετών για τους κατόχους μεταπτυχιακού τίτλου και 4 ετών για τους υπόλοιπους, ωστόσο οι περισσότεροι φοιτητές υπερβαίνουν την κανονική διάρκεια φοίτησης. Σύμφωνα με την έκθεση της περιόδου 2007-2009 (Kyriazis, 2008) οι διδακτορικές σπουδές περιλαμβάνονται στο Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων και συνδέονται με τα μαθησιακά αποτελέσματα. Ωστόσο, η χρήση των πιστωτικών μονάδων στον 3^ο κύκλο σπουδών, με βάση το νόμο 3374/2005, δεν ήταν μέχρι τότε υποχρεωτική. Το νέο νομοθετικό πλαίσιο για την ανώτατη εκπαίδευση (νόμος 4009/2011) προβλέπει τη χρήση των πιστωτικών μονάδων ECTS στις διδακτορικές σπουδές.

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ

Όσον αφορά την ενίσχυση της **απασχολησιμότητας** των αποφοίτων της ανώτατης εκπαίδευσης, σύμφωνα με την Έκθεση της Ελλάδας για την περίοδο 2007-2009 (Kyriazis, 2008), οι ακόλουθες πολιτικές/δράσεις συνέβαλαν σημαντικά στη μείωση των ποσοστών ανεργίας των αποφοίτων:

- Τα Προεδρικά Διατάγματα που ρυθμίζουν τα επαγγελματικά δικαιώματα των αποφοίτων της τριτοβάθμιας.
- Η ίδρυση Γραφείων Σταδιοδρομίας στα πανεπιστημιακά ιδρύματα, όπου προσφέρονται συμβουλευτικές υπηρεσίες, πληροφορίες για προγράμματα κινητικότητας και πρακτικής άσκησης και καθοδήγηση των νέων αποφοίτων προκειμένου να βοηθηθούν στην εύρεση εργασίας.
- Η συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στο Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας, η οποία θεσμοθετήθηκε το 2005 προκειμένου να αναπτυχθεί ένας διάλογος μεταξύ των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης, των εργοδοτών και των εργαζομένων. Ανάμεσα στα θέματα διαλόγου ήταν η βιωσιμότητα των προγραμμάτων σπουδών της ανώτατης εκπαίδευσης αλλά και τα επαγγελματικά προσόντα που αποκτώνται μέσα από αυτά.

¹¹ Η έκθεση της Ελλάδας για την περίοδο μεταξύ της Συνόδου του Λονδίνου 2007 και της Συνόδου της Λουβαίν/Λουβαίν λα Νέβ το 2009 συντάχθηκε από τον τότε Ειδικό Γραμματέα Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας Αθανάσιο Κυριαζή. Η πιο πρόσφατη έκθεση που αφορά την περίοδο 2009-2012 συντάχθηκε από τον τότε Ειδικό Γραμματέα Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας Βασίλη Παπάζογλου.

- Πληθώρα άλλων προγραμμάτων, στα πλαίσια των συγχρηματοδοτούμενων από την Ευρωπαϊκή Ένωση επιχειρησιακών προγραμμάτων «Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση», «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση», «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού».

Το θέμα της απασχολησιμότητας των αποφοίτων της ανώτατης εκπαίδευσης στην Ελλάδα παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Κατά μέσο όρο στον Ευρωπαϊκό Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης, όσο υψηλότερο είναι το επίπεδο εκπαίδευσης των νέων, τόσο χαμηλότερο είναι και το ποσοστό ανεργίας τους, επομένως, η απόκτηση πτυχίου ανώτατης εκπαίδευσης βελτιώνει την προοπτική των ατόμων στην αγορά εργασίας (EACEA, 2012: 114). Ωστόσο, στην περίπτωση της Ελλάδας και της Τουρκίας τα ποσοστά ανεργίας των νέων με υψηλή ειδικευση είναι υψηλότερα από εκείνα των νέων με χαμηλή ειδικευση. Στην Ελλάδα η μέση τιμή της περιόδου 2006-2010 του ποσοστού ανεργίας των ατόμων ηλικίας 20-34 ετών ήταν 15,2% για τα άτομα με υψηλή ειδικευση, 14,8% για τα άτομα με μεσαία ειδικευση και 13,8% για τα άτομα με χαμηλή ειδικευση (EACEA, 2012: 113).

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ

Ελάχιστη πρόοδος, σε σύγκριση με τις συμμετέχουσες στη Διαδικασία της Μπολόνια χώρες, έχει να επιδείξει η Ελλάδα ως προς την ανάπτυξη και εφαρμογή του **Εθνικού Πλαισίου Προσόντων**. Μόλις το 2010 το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων κατοχυρώθηκε νομοθετικά (νόμος 3879/2010 άρ.16). Ακολούθησε η προετοιμασία για τη συγκρότησή του, ενώ η ολοκλήρωση της συγκρότησής του και η αντιστοίχιση του με το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων αναμένεται να ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος του 2012. Σύμφωνα με την τελευταία απολογιστική έκθεση της Διαδικασίας της Μπολόνια (EACEA, 2012: 46) η Ελλάδα ανήκει στο **8,5%**¹² των μετεχουσών χωρών που διανύουν ακόμη τα πρώτα στάδια της διαμόρφωσης του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων.

ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Ως προς τη **διασφάλιση της ποιότητας** στην ανώτατη εκπαίδευση, με το νόμο 3374/2005 συστήνεται η **Ανεξάρτητη Αρχή Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (Α.Δι.Π.)**, η οποία, σύμφωνα με την έκθεση της Ελλάδας για την περίοδο 2007-2009 (Kyriazis, 2008) είναι πλήρως εναρμονισμένη με τις ευρωπαϊκές αρχές και κατευθυντήριες οδηγίες για τη διασφάλιση της ποιότητας (εσωτερική, εξωτερική αξιολόγηση), ενώ είχε ήδη προγραμματιστεί η αξιολόγησή της αρχής προκειμένου να μπορέσει να αναγνωριστεί ως πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής

Ένωσης για την Διασφάλιση της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (ΕΝQA). Η Α.Δι.Π συμμετέχει στην ΕΝQA ως συνεργάτης (affiliate member) από το 2007, ενώ η αξιολόγησή της ως προς την τήρηση των ευρωπαϊκών προτύπων δεν έχει πραγματοποιηθεί ακόμη (Parazoglou, 2012).

Δεδομένου ότι την πρώτη δεκαετία της Διαδικασίας της Μπολόνια οι μετέχουσες χώρες σημείωσαν μεγάλη πρόοδο ως προς την ανάπτυξη εθνικών μηχανισμών διασφάλισης της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση, δημιουργήθηκαν νέοι επικαιροποιημένοι δείκτες αποτελεσμάτων για το ζήτημα αυτό. Συγκεκριμένα, η Ελλάδα ανήκει στο **36,2%** των μετεχουσών χωρών (17 από τις 47 χώρες) που καταγράφουν μέτρια βαθμολογία ως προς το στάδιο ανάπτυξης της εξωτερικής αξιολόγησης, ενώ την ίδια στιγμή το 51,1% των μετεχουσών χωρών καταγράφει υψηλότερη βαθμολογία (EACEA, 2012: 64). Ως προς το βαθμό συμμετοχής των φοιτητών στη διασφάλιση της ποιότητας, στην Ελλάδα οι φοιτητές συμμετέχουν στη διοικητική δομή της ΑΔιΠ, στην προετοιμασία των εκθέσεων αυτοαξιολόγησης και στις διαδικασίες παρακολούθησης (Parazoglou, 2012). Το γεγονός αυτό κατατάσσει τη χώρα στο **27,7%** των μετεχουσών χωρών (13 από τις 47 χώρες) που καταγράφουν μέτρια βαθμολογία, ενώ την ίδια στιγμή το 46,8% των μετεχουσών χωρών καταγράφει υψηλότερη βαθμολογία με τους φοιτητές να συμμετέχουν σε 4 ή και 5 συνολικά επίπεδα¹³ (EACEA, 2012: 65). Τέλος, ως προς το βαθμό διεθνούς συμμετοχής στην εξωτερική αξιολόγηση, η Ελλάδα επίσης καταγράφει μέτρια βαθμολογία, με τη διεθνή συμμετοχή να καλύπτει δύο από τα τέσσερα απαιτούμενα κριτήρια: ειδικό από άλλες συμμετέχουν στη διοίκηση της ΑΔιΠ και ως μέλη στις ομάδες αξιολόγησης (Parazoglou, 2012). Το γεγονός αυτό την κατατάσσει στο **21,3%** των μετεχουσών χωρών (10 από τις 47 χώρες) που καταγράφουν μέτρια βαθμολογία, ενώ την ίδια στιγμή το 40,4% των μετεχουσών χωρών καταγράφει υψηλότερη βαθμολογία ως προς τη διεθνή συμμετοχή στην εξωτερική αξιολόγηση πληρώντας 3 ή και 4 κριτήρια¹⁴ και το υπόλοιπο 38,3% χαμηλότερη βαθμολογία (EACEA, 2012: 66-67).

Η μέτρια πρόοδος της χώρας, όπως αποτυπώνεται από τους τρεις δείκτες παρακολούθησης για τα θέματα διασφάλισης της ποιότητας, θα μπορούσε να δικαιολογηθεί από την καθυστερημένη, σε σύγκριση με τις υπόλοιπες μετέχουσες χώρες, σύσταση της ΑΔιΠ. Το 2003 η Ελλάδα ανήκει στο 18% των μετεχουσών χωρών (μόλις 6 από τις 33 χώρες) που δεν είχαν συστήσει οργανισμό αξιολόγησης της ανώτατης εκπαίδευσης.

¹³ Συμμετοχή στην ομάδα αξιολόγησης και στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

¹⁴ Ο εθνικός φορέας διασφάλισης της ποιότητας να έχει αναγνωριστεί ως πλήρες μέλος του Ευρωπαϊκού Δικτύου Διασφάλισης της Ποιότητας (ΕΝQA) και/ή να έχει εγγραφεί στο Ευρωπαϊκό Μητρώο Διασφάλισης της Ποιότητας (EQAR) και Ειδικό από άλλες χώρες να συμμετέχουν στις διαδικασίες παρακολούθησης.

¹² Τέσσερις από τις 47 συμμετέχουσες χώρες: Βουλγαρία, Ελλάδα, Καζακστάν, Ουκρανία.

(Reichert & Tauch, 2003:75). Η ΑΔΙΠ συστήνεται στην Ελλάδα το 2005.

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΙΤΛΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Ως προς την αναγνώριση τίτλων και περιόδων σπουδών, η υποχρεωτική δωρεάν παροχή του **Παραρτήματος Διπλώματος** (Diploma Supplement) από όλα τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης έχει θεσμοθετηθεί από το 2005 (νόμος 3374/2005). Στην πράξη, ωστόσο, το Παράρτημα Διπλώματος παρέχεται σήμερα από τα ΑΤΕΙ και από κάποια πανεπιστημιακά ιδρύματα. Η αδυναμία της ευρείας εφαρμογής του θεσμού, σύμφωνα με την τελευταία έκθεση της Ελλάδας (Parazoglou, 2012) έγκειται στην έλλειψη επαρκούς πληροφόρησης, στην έλλειψη διοικητικού προσωπικού κ.α. Επιπλέον, καταγράφονται περιπτώσεις όπου η Σύγκλητος είναι αντίθετη με την εφαρμογή του θεσμού του Παραρτήματος Διπλώματος. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Ελλάδα δεν διαθέτει κάποιο μηχανισμό καταγραφής και παρακολούθησης του τρόπου αξιοποίησης του Παραρτήματος Διπλώματος κατά τη διαδικασία εύρεσης εργασίας. Τέλος, παρόλο που ο θεσμός του Παραρτήματος Διπλώματος θα βοηθούσε την αύξηση της μαθησιακής κινητικότητας στον ΕΧΑΕ με τη διευκόλυνση της αναγνώρισης σπουδών, το Παράρτημα Διπλώματος στην Ελλάδα, όταν έχει εκδοθεί από πανεπιστημιακό ίδρυμα της αλλοδαπής, δεν επαρκεί για την αναγνώριση σπουδών, αλλά απαιτείται διαδικασία αναγνώρισης του τίτλου σπουδών από τον **ΔΟΑΤΑΠ** (Διεπιστημονικός Οργανισμός Αναγνώρισης Τίτλων Ακαδημαϊκών & Πληροφόρησης). Αξίζει να σημειωθεί ότι η Ελλάδα μαζί με την Κύπρο αποτελούν τις μόνες χώρες στον ΕΧΑΕ που διαθέτουν εθνικό οργανισμό αναγνώρισης ξένων τίτλων σπουδών. Στην πλειονότητα των χωρών του ΕΧΑΕ η αναγνώριση των ξένων τίτλων πραγματοποιείται από τα πανεπιστημιακά ιδρύματα (EACEA, 2012: 55).

Σε σύγκριση με τις άλλες μετέχουσες χώρες η Ελλάδα ανήκει στο **10,6%**¹⁵ των μετεχουσών χωρών όπου το Παράρτημα Διπλώματος παρέχεται σε μερικούς μόνο αποφοίτους, ενώ το 83% των χωρών του ΕΧΑΕ (39 από τις 47) παρέχουν το Παράρτημα Διπλώματος σε όλους τους αποφοίτους δωρεάν (EACEA, 2012: 53).

ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ

Όσον αφορά την πρόοδο της χώρας ως προς την προώθηση της **δια βίου μάθησης** μέσα από τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης, μέχρι σήμερα στην Ελλάδα δεν υπάρχει μηχανισμός αναγνώρισης πρότερης μάθησης που κατακτήθηκε εκτός του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος. Ωστόσο, εξετάζονται μέτρα προκειμένου η αναγνώρισή της να καταστεί εφικτή (Kyriazis, 2008). Απόφοιτοι Σχολών με διάρκεια σπουδών 2 και 3 ετών, οι οποίες δεν λειτουργούν υπό την

εποπτεία του Υπουργείου Παιδείας, όπως είναι για παράδειγμα η Ανωτέρα Σχολή Τουριστικών Επαγγελματιών, έχουν το δικαίωμα να φοιτήσουν στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αφού πρώτα δώσουν κατατακτήριες εξετάσεις. Σύμφωνα με την τελευταία απολογιστική έκθεση της Διαδικασίας της Μπολόνια (EACEA, 2012: 144) η Ελλάδα ανήκει στο **25,5%** (12 από τις **47 μετέχουσες χώρες**) των μετεχουσών χωρών στις οποίες δεν εφαρμόζεται καμία διαδικασία για την αναγνώριση πρότερης μάθησης ούτε σε εθνικό, ούτε σε επίπεδο ιδρύματος/προγράμματος.

Επιπλέον, από το 2005 (νόμος 3369/2005 άρθρο 9), προβλέπεται η δυνατότητα ίδρυσης Ινστιτούτου Δια Βίου Εκπαίδευσης εντός των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης (ΑΕΙ, ΑΤΕΙ και ΑΣΠΑΙΤΕ), τα οποία παρέχουν προγράμματα δια βίου εκπαίδευσης στους αποφοίτους της τριτοβάθμιας. Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα που έχουν ιδρύσει Ινστιτούτα δια βίου εκπαίδευσης ανήκουν στο Εθνικό Δίκτυο Δια Βίου Μάθησης.

Η προώθηση ευέλικτων μορφών μάθησης η οποία περιλαμβάνει την παροχή εκπαιδευτικών ευκαιριών για νέους αλλά και ενήλικες, περιλαμβάνεται στον ευρύτερο σχεδιασμό για την ανάπτυξη της δια βίου μάθησης στην Ελλάδα. Το σκοπό αυτό υπηρετεί και η λειτουργία του **Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου** (Ε-ΑΠ), το οποίο προσφέρει εξ αποστάσεως προπτυχιακά και μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών, και απευθύνεται σε ιδιαίτερα ευρύ φάσμα ενδιαφερομένων όλων των ηλικιών. Ευέλικτες μορφές μάθησης παρέχονται επίσης και από τα Ινστιτούτα δια βίου εκπαίδευσης, αλλά και από τα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης που λειτουργούν στα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης.

Τέλος, με το νόμο 4009/2011 παρέχεται η δυνατότητα στους εργαζόμενους φοιτητές να επιλέξουν προγράμματα **μερικής φοίτησης**, προκειμένου να διευρυνθεί η συμμετοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Όλα τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης πρέπει να παρέχουν προγράμματα μερικής φοίτησης.

Για την ενίσχυση της δια βίου μάθησης, μέσα από την ανάπτυξη ευέλικτων τρόπων πρόσβασης στην ανώτατη εκπαίδευση, στην Ελλάδα οι πέντε κυριότεροι τρόποι εισαγωγής, όπως περιγράφεται και στην πιο πρόσφατη της Ελλάδας (Parazoglou, 2012) είναι:

- Απολυτήριο του Γενικού Λυκείου και συμμετοχή στις πανελλαδικές εξετάσεις
- Απολυτήριο της Τεχνικής και Επαγγελματικής Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης χωρίς τη συμμετοχή σε εξετάσεις
- Κάτοχοι προπτυχιακού τίτλου σε κάποιο άλλο αντικείμενο
- Εισαγωγή στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο με ηλεκτρονική κληρωτίδα
- Χωρίς εξετάσεις για τους μαθητές που διακρίνονται σε διεθνή/ βαλκανική ολυμπιάδα επιστημών (νόμος 3194/2003)

¹⁵ Πέντε από τις 47 συμμετέχουσες χώρες: Ανδόρρα, Αζερμπαϊτζάν, Γαλλία, Ελλάδα και Βατικανό.

ΚΟΙΝΑ ΠΤΥΧΙΑ (JOINT DEGREES)

Όσον αφορά τα προγράμματα απόκτησης κοινών πτυχίων (joint degrees)¹⁶ στην Ελλάδα, αυτά είναι περισσότερο διαδεδομένα στους τομείς σπουδών των Επιστημών και της Τεχνολογίας Πληροφορικής και Επικοινωνιών (Kyriazis, 2008). Επιπλέον, με την ψήφιση του νόμου 4009/2011 (άρθρα 40, 41) προβλέπεται η δυνατότητα προσφοράς προγραμμάτων σπουδών από κοινού, ή σε συνεργασία, με σχολές διαφορετικών Α.Ε.Ι. της ημεδαπής ή με ομοταγή ιδρύματα της αλλοδαπής, που οδηγούν στην απονομή κοινού τίτλου σπουδών.

ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ

Σύμφωνα με την Έκθεση της Ελλάδας για την περίοδο 2007-2009 (Kyriazis, 2008) η προώθηση της κινητικότητας των φοιτητών πραγματοποιείται μέσα από το ευρωπαϊκό πρόγραμμα κινητικότητας **Erasmus**, από διαπανεπιστημιακές συνεργασίες με προσφορά κοινών προγραμμάτων σπουδών κ.α. Επιπλέον η προσφορά προγραμμάτων σπουδών σε άλλες γλώσσες εκτός της ελληνικής, καθώς και η εφαρμογή του συστήματος ECTS συμβάλλουν στην ενίσχυση της μαθησιακής κινητικότητας. Ως προς την κινητικότητα του ακαδημαϊκού και ερευνητικού προσωπικού, αυτή πραγματοποιείται μέσω της συμμετοχής των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης σε ευρωπαϊκά και περιφερειακά προγράμματα συνεργασίας, καθώς και από διεθνείς συνεργασίες. Ειδικά για το ακαδημαϊκό προσωπικό προβλέπεται η χορήγηση εκπαιδευτικής αδειάς (sabbatical).

Στην τελευταία έκθεση της Ελλάδας (Parazoglou, 2012) ως σημαντικά εμπόδια για την αύξηση εισερχόμενων στην Ελλάδα φοιτητών από το εξωτερικό (incoming mobility) είναι η γλώσσα, η χρηματοδότηση και η παροχή κινήτρων και πληροφόρησης προς τους υποψήφιους φοιτητές, ενώ για την αύξηση των εξερχόμενων από την Ελλάδα φοιτητών είναι η χρηματοδότηση και η αναγνώριση σπουδών. Ομοίως για την κινητικότητα του ακαδημαϊκού προσωπικού, τα βασικά εμπόδια για την ενίσχυση της εισερχόμενης κινητικότητας είναι περιορισμοί σε θέματα μετανάστευσης, η γλώσσα αλλά και νομικά θέματα. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχει ισορροπία στην κινητικότητα των φοιτητών, αφού οι εξερχόμενοι φοιτητές είναι περισσότεροι από τους εισερχόμενους (Parazoglou, 2012). Ωστόσο, στην τελευταία απολογιστική έκθεση της Διαδικασίας της Μπολόνια (EACEA, 2012) δεν καταγράφονται αριθμητικά στοιχεία για το θέμα της κινητικότητας της Ελλάδας.

ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ

Παρόλο που δεν υπάρχει καμία επίσημη έρευνα στην Ελλάδα σχετικά με την εκπροσώπηση όλων των πλη-

θυσιακών ομάδων στην ανώτατη εκπαίδευση, από τη μελέτη των διαθέσιμων στοιχείων δεν αποδεικνύεται η ύπαρξη υποεκπροσωπούμενων ομάδων στην ελληνική ανώτατη εκπαίδευση (Kyriazis, 2008; Parazoglou, 2012). Σύμφωνα με σχετική αναφορά στις εθνικές εκθέσεις, η ελληνική κυβέρνηση λαμβάνει κάθε δυνατό μέτρο για την εκπροσώπηση κοινωνικά ευάλωτων ομάδων, προκειμένου να διασφαλίζεται η κοινωνική ισότητα ως προς την πρόσβαση στην ελληνική ανώτατη εκπαίδευση. Οι Έλληνες πολίτες, ανεξαρτήτως φύλου και εθνότητας έχουν ίσες ευκαιρίες πρόσβασης στην ελληνική ανώτατη εκπαίδευση. Η Ανώτατη Εκπαίδευση στην Ελλάδα χρηματοδοτείται από το κράτος και τα προγράμματα σπουδών και των 3 κύκλων παρέχονται δωρεάν, με ελάχιστες εξαιρέσεις όπως στην περίπτωση των μεταπτυχιακών σπουδών. Τέλος, όσον αφορά την ισορροπία μεταξύ των φύλων, τα ποσοστά συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση υποδεικνύουν ότι οι γυναίκες δεν υποεκπροσωπούνται. Αντίθετα, στον πρώτο κύκλο σπουδών οι γυναίκες υπερέρχουν των ανδρών, ενώ παρατηρείται μικρή μείωση στα ποσοστά συμμετοχής τους στον 3^ο κύκλο σπουδών. Η πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση πραγματοποιείται μέσω των πανελλαδικών εξετάσεων. Με αυτό τον τρόπο διασφαλίζεται η αξιοπιστία και η διαφάνεια του συστήματος. Οι ευάλωτες ομάδες ορίζονται με βάση την κοινωνικοοικονομική κατάσταση, την αναπηρία, το φύλο, τις θρησκευτικές μειονότητες, την εθνικότητα καθώς και αν οι υποψήφιοι ανήκουν σε κάποια ειδική κοινωνική κατηγορία, όπως οι Έλληνες κάτοικοι εξωτερικού. (Kyriazis, 2008; Parazoglou, 2012)

Για αυτές τις ευάλωτες ομάδες, οι εθνικές πολιτικές, σύμφωνα με την τελευταία έκθεση της Ελλάδας (Parazoglou, 2012) προβλέπουν τα ακόλουθα:

- **Ειδικές διαδικασίες για την εισαγωγή στην Ανώτατη εκπαίδευση.** Πιο συγκεκριμένα, παρόλο που δεν υπάρχουν στοιχεία για την ύπαρξη υποεκπροσωπούμενων ομάδων, παρέχονται επιπλέον θέσεις για τους Έλληνες που ζουν/έχουν ζήσει στο εξωτερικό (8%), για ξένους φοιτητές (8%), για τη μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης (0,5%) και για τους ανθρώπους με σοβαρές ασθένειες ή αναπηρία (5%).
- **Υποτροφίες και επιχορηγήσεις.** Σύμφωνα με το άρθρο 3 του νόμου 3549/2007 προβλέπεται η παροχή άτοκων εκπαιδευτικών δανείων στους φοιτητές που αντιμετωπίζουν σοβαρά οικονομικά προβλήματα. Το κόστος των επιτοκίων καλύπτεται από το Υπουργείο Παιδείας, με την προϋπόθεση ότι ο φοιτητής ολοκληρώνει επιτυχώς κάθε εξάμηνο σπουδών και δεν υπερβαίνει την ανώτατη χρονική διάρκεια σπουδών που προβλέπεται από το πρόγραμμα. Η αποπληρωμή του δανείου γίνεται μετά από 5ετή άσκηση επαγγέλματος και οπωσδήποτε σε 15 έτη από τη λήψη του συνολικού ποσού του δανείου. Στην περίπτωση των μεταπτυχιακών σπουδών προβλέπεται επιδότηση του επιτοκίου στο 50%.

¹⁶ Στην περίπτωση συνεργασίας δύο πανεπιστημιακών ιδρυμάτων, με την ολοκλήρωση της φοίτησης χορηγείται κοινός τίτλος σπουδών (joint degree) από τα συνεργαζόμενα ιδρύματα.

- **Χορήγηση στεγαστικού επιδόματος 1.000 ευρώ ετησίως** στους φοιτητές που σπουδάζουν σε άλλη πόλη, ενώ συγκεκριμένες ομάδες, όπως φοιτητές από οικογένειες με τουλάχιστον 3 παιδιά ηλικίας κάτω των 25 ετών, ή από οικογένειες με σοβαρά προβλήματα υγείας, ή από μονογονεϊκές οικογένειες, ορφανοί φοιτητές, ή φοιτητές με προβλήματα υγείας, έχουν το δικαίωμα να μεταφερθούν στο κοντινότερο της μόνιμης κατοικίας τους εκπαιδευτικό ίδρυμα.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι μέχρι και σήμερα η Ελλάδα δεν έχει θέσει εθνικό στόχο για την αύξηση της συμμετοχής των υποεκπροσωπούμενων ομάδων στην ανώτατη εκπαίδευση, όπως είχε συνομολογήσει με τις υπόλοιπες μετέχουσες στη Διαδικασία της Μπολόνια χώρες, στη σύνοδο της Λουβαίν/Λουβαίν λα Νέβ το 2009. Ωστόσο, μόνο 4 χώρες του EXAE (Αρμενία, Αυστρία, Ιρλανδία, Φινλανδία και Νορβηγία) έχουν ορίσει μετρήσιμους εθνικούς στόχους (EACEA, 2012). Η ελληνική πλευρά ισχυρίζεται ότι στην ανώτατη εκπαίδευση δεν υφίστανται υποεκπροσωπούμενες ομάδες, ενώ την ίδια στιγμή δηλώνει πως δεν διαθέτει μηχανισμό καταγραφής και παρακολούθησης της σύνθεσης του φοιτητικού πληθυσμού, προκειμένου να μπορούν να αναγνωριστούν οι τυχόν υποεκπροσωπούμενες ομάδες (Parazoglou, 2012). Παρόλα αυτά, στην τελευταία έκθεση της χώρας, όπου η ελληνική εκπροσώπηση καλείται να περιγράψει τα κριτήρια που χρησιμοποιεί για τη μέτρηση και την αξιολόγηση των πολιτικών που εφαρμόζει για τη διεύρυνση της πρόσβασης, η Ελλάδα θεωρεί ως κριτήριο αξιολόγησης την ισορροπημένη σύνθεση του σώματος των φοιτητών, παρόλο που δεν διαθέτει μηχανισμό παρακολούθησής του. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι περισσότερες χώρες του EXAE έχουν αναπτύξει μηχανισμό παρακολούθησης της σύνθεσης του φοιτητικού πληθυσμού κι επομένως έχουν τη δυνατότητα αξιολόγησης των πολιτικών τους. Λίγες μόνο χώρες (9 από τις 47), συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας, δεν διαθέτουν σχετικούς μηχανισμούς παρακολούθησης (EACEA, 2012: 82).

Όσον αφορά τις δράσεις για αύξηση των ποσοστών ολοκλήρωσης των σπουδών, σύμφωνα με το άρθρο 12 του νόμου 3549/2007, σε κάθε τμήμα των ΑΕΙ προβλέπεται η σύσταση και λειτουργία υπηρεσίας υποστήριξης φοιτητών με σκοπό την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών προς αυτούς για την ομαλή μετάβασή τους στην ανώτατη εκπαίδευση, την υποστήριξη φοιτητών με αναπηρία ή φοιτητών που αντιμετωπίζουν δυσκολίες, και την επιτυχή περάτωση των σπουδών τους. Επιπλέον, προβλέπονται Σύμβουλοι σπουδών, προκειμένου να καθοδηγούν και να συμβουλεύουν τους φοιτητές για την πρόοδο και την επιτυχή ολοκλήρωση των σπουδών τους.

Τέλος, προβλέπονται διευκολύνσεις για τους εργαζόμενους φοιτητές, όπως η επέκταση της διάρκειας των σπουδών τους, χορήγηση εκπαιδευτικών αδειών κατά

τη διάρκεια της εξεταστικής περιόδου κ.α. (Kyriazis, 2008).

Η τελευταία απολογιστική έκθεση της Διαδικασίας της Μπολόνια παραθέτει στατιστικά στοιχεία για την επίδραση του κοινωνικοοικονομικού υπόβαθρου των φοιτητών στα ποσοστά συμμετοχής και ολοκλήρωσης της ανώτατης εκπαίδευσης (EACEA, 2012). Συγκεκριμένα, σχεδόν σε όλες τις χώρες του EXAE¹⁷ τα ποσοστά συμμετοχής των μεταναστών στην ανώτατη εκπαίδευση είναι χαμηλότερα από τα αντίστοιχα των μη μεταναστών. Η Ελλάδα καταγράφει τη **2^η** μεγαλύτερη διαφορά μεταξύ των ποσοστών συμμετοχής των δύο πληθυσμών. Σύμφωνα με τα στοιχεία για το 2009, το ποσοστό συμμετοχής των μεταναστών ήταν 10,7%, ενώ το ποσοστό συμμετοχής των μη μεταναστών ήταν κατά **18,5** ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερο (29,2%), με τη μέση απόκλιση μεταξύ των δύο ποσοστών να είναι 5,8 ποσοστιαίες μονάδες¹⁸ (EACEA, 2012: 76). Όσον αφορά την ολοκλήρωση της ανώτατης εκπαίδευσης, η Ελλάδα καταλαμβάνει την **1^η** θέση με τους μη μετανάστες να έχουν **4,5 φορές** περισσότερες πιθανότητες να ολοκληρώσουν τις σπουδές από ότι οι μετανάστες (EACEA, 2012: 77).

Ιδιαίτερα ενδιαφέρον αποτελεί το γεγονός ότι οι μετανάστες έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκαταλείψουν πρόωρα το σχολείο από ότι οι μη μετανάστες. Επομένως, τα χαμηλά ποσοστά συμμετοχής των μεταναστών στην ανώτατη εκπαίδευση δεν οφείλονται αποκλειστικά στις πολιτικές πρόσβασης, αφού το πρόβλημα έχει ξεκινήσει σε προηγούμενες βαθμίδες του συστήματος. Η **Ελλάδα** καταγράφει την **1^η** μεγαλύτερη διαφορά μεταξύ των ποσοστών σχολικής διαρροής των δύο πληθυσμών. Σύμφωνα με τα στοιχεία για το 2009, το ποσοστό πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης των μη μεταναστών ήταν 9,9%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό των μεταναστών ήταν **34,5** ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερο (44,4%), με τη μέση απόκλιση μεταξύ των δύο ποσοστών να είναι 10,1 ποσοστιαίες μονάδες¹⁹ (EACEA, 2012: 77). Παρόλα αυτά, η Ελλάδα δε έχει λάβει μέτρα για τη μείωση της σχολικής διαρροής των μεταναστών, ενώ την ίδια στιγμή ισχυρίζεται ότι διασφαλίζει ίσες ευκαιρίες πρόσβασης στην ανώτατη εκπαίδευση.

Ένας σημαντικός δείκτης για το πόσο δίκαια είναι τα συστήματα ανώτατης εκπαίδευσης είναι σε ποιο βαθμό το μορφωτικό επίπεδο διατηρείται μεταξύ των γενεών. Εάν οι χώρες του EXAE θέλουν να επιτύχουν τα όσα δεσμεύθηκαν στη σύνοδο του Λονδίνου το 2007, δηλαδή ότι οι φοιτητές θα πρέπει να μπορούν να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους ανεξαρτήτως του κοινωνικοοικονομικού τους υπόβαθρου, η μελέτη της επίδρασης του μορφωτικού επιπέδου των γονέων είναι

¹⁷ Διαθέσιμα στοιχεία υπάρχουν για 22 από τις 47 συμμετέχουσες χώρες.

¹⁸ Μέση τιμή των 22 χωρών.

¹⁹ Μέση τιμή των 20 χωρών που διαθέτουν πλήρη στοιχεία.

παράγοντας ζωτικής σημασίας. Σύμφωνα με τα στοιχεία του 2009, σχεδόν σε όλες τις χώρες του ΕΧΑΕΑ υπάρχει σημαντική συσχέτιση μεταξύ των πιθανοτήτων ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και του μορφωτικού επιπέδου των γονέων. Στην Ελλάδα οι φοιτητές με υψηλό μορφωτικό επίπεδο γονέων (τριτοβάθμια εκπαίδευση) έχουν **3,25 φορές** περισσότερες πιθανότητες να ολοκληρώσουν τις σπουδές από ότι οι φοιτητές με μεσαίο μορφωτικό επίπεδο γονέων (ανώτατη δευτεροβάθμια και μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμια εκπαίδευση), καταλαμβάνοντας την **17^η θέση** μεταξύ των 31 χωρών, με τη διάμεσο να είναι 3,3 φορές (EACEA, 2012: 78).

ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

Στην Ελλάδα η ανώτατη εκπαίδευση παρέχεται δωρεάν από τα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα με λίγες μόνο εξαιρέσεις που αφορούν τα προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών. Όλα τα προπτυχιακά προγράμματα παρέχονται δωρεάν, με εξαίρεση το Ελληνικό Διεθνές Πανεπιστήμιο και το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Τα δύο τρίτα των μεταπτυχιακών προγραμμάτων χρηματοδοτούνται από τον τακτικό προϋπολογισμό και το υπόλοιπο ένα τρίτο χρηματοδοτείται από πόρους των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης, ή από τα δίδακτρα που απαιτούνται για τη φοίτηση σε κάποια μεταπτυχιακά προγράμματα. Σχεδόν όλα τα διδακτορικά προγράμματα σπουδών παρέχονται δωρεάν. (Kyriazis, 2008)

Όπως ήδη έχει αναφερθεί, προβλέπεται η χορήγηση άτοκων φοιτητικών δανείων, καθώς και στεγαστικό επίδομα 1000 ευρώ ετησίως. Επίσης προβλέπονται φορολογικές ελαφρύνσεις για τις οικογένειες με σπουδαστές ηλικίας έως 25 ετών. Επιπλέον, παρέχονται δωρεάν υπηρεσίες στέγασης και σίτισης σε συγκεκριμένες ομάδες ανάλογα με το οικογενειακό ή ατομικό εισόδημα. Σε κάποια ιδρύματα της περιφέρειας εξασφαλίζεται η δωρεάν μεταφορά σε όλους τους φοιτητές, ενώ μειωμένες τιμές εισιτηρίων για τα μέσα

μαζικής μεταφοράς, για πολιτιστικές εκδηλώσεις, για επισκέψεις σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους παρέχονται σε όλους τους φοιτητές. Τα πανεπιστημιακά συγγράμματα επίσης παρέχονται δωρεάν. Αξίζει να σημειωθεί ότι το κονδύλι από τον τακτικό προϋπολογισμό για τα πανεπιστημιακά συγγράμματα αυξήθηκε κατά 44,6% την περίοδο 2004-2008, από 22,6 εκατ.€ το 2004 σε 40,8 εκατ.€ το 2008 (Kyriazis, 2008). Τέλος, προσφέρονται υποτροφίες και κληροδοτήματα στους φοιτητές και των τριών κύκλων σπουδών, είτε μέσω του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών, είτε άλλων κοινωνικών οργανισμών/ιδρυμάτων.

Σύμφωνα με την τελευταία απολογιστική έκθεση της Διαδικασίας της Μπολόνια το ποσοστό της δημόσιας χρηματοδότησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αφορά την οικονομική στήριξη των φοιτητών στην Ελλάδα το 2008 ήταν **1,4%**, με τη χώρα να κατατάσσεται στην προτελευταία θέση (**30^η** μεταξύ 31 χωρών του ΕΧΑΕ), ενώ οι υπόλοιπες χώρες αφιέρωναν κατά μέσο όρο το 14,4% της δαπάνης τους για οικονομική στήριξη των σπουδαστών. Αξίζει να σημειωθεί ότι την περίοδο 2000-2008 η Ελλάδα μείωσε το ποσοστό αυτό από 5,8% που ήταν το 2000 σε 1,4% το 2008, καταγράφοντας τη **2^η** μεγαλύτερη μείωση ανάμεσα στις 31 χώρες του ΕΧΑΕ. (EACEA, 2012: 97)

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ

Για τη σύγκριση και τη μέτρηση της προόδου των μετεχουσών χωρών στη Διαδικασία της Μπολόνια, έχουν κατασκευαστεί εννέα δείκτες, οι οποίοι παίρνουν τιμή από 1 έως 5, όπου το 5 αντιστοιχεί σε χαμηλό βαθμό εφαρμογής της κάθε πολιτικής και το 1 αντιστοιχεί στην πλήρη εφαρμογή της πολιτικής.

Στον ακόλουθο πίνακα αποτυπώνεται ο πίνακας αποτελεσμάτων της Ελλάδας για το ακαδημαϊκό έτος 2010/11, καθώς και η κατανομή των 47 συμμετεχουσών χωρών σε κάθε έναν από τους εννέα δείκτες παρακολούθησης.

Πίνακας 2.2: Πίνακας αποτελεσμάτων της Ελλάδας ως προς τους εννέα δείκτες της Διαδικασίας της Μπολόνια το έτος 2010/11

Δείκτες αποτελεσμάτων	Βαθμός Ελλάδας	Περιγραφή βαθμολογίας της χώρας	Κατανομή των 47 χωρών στην 5βάθμια κλίμακα αποτελεσμάτων				
			1	2	3	4	5
1. Στάδιο εφαρμογής των 2 κύκλων σπουδών (2010/11)	1	Τουλάχιστον το 90% του φοιτητικού πληθυσμού παρακολουθεί προγράμματα που διακρίνονται σε 2 κύκλους σπουδών σύμφωνα με το μοντέλο Μπολόνια	26 χώρες 55,3%	13 χώρες 27,7%	2 χώρες 4,3%	4 χώρες 8,5%	2 χώρες 4,3%
2. Πρόσβαση στο δεύτερο κύκλο σπουδών (2010/11)	1	Με την ολοκλήρωση του 1ου κύκλου από όλα τα προγράμματα σπουδών παρέχεται η δυνατότητα πρόσβασης στο 2ο κύκλο, και με την ολοκλήρωση του 2ου κύκλου από όλα τα προγράμματα σπουδών παρέχεται η δυνατότητα πρόσβασης σε ένα τουλάχιστον πρόγραμμα σπουδών 3ου κύκλου χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα πρόσβασης	37 χώρες 78,7%	9 χώρες 19,1%	1 χώρες 2,1%	0 χώρες 0,0%	0 χώρες 0,0%
3. Εφαρμογή του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων (2010/11)	5	Στάδια 1 έως 3: 3. Η διαδικασία συγκρότησης του ΕΠΠ έχει ξεκινήσει, με τον ορισμό προσώπων και τη σύσταση επιτροπών 2. Οι στόχοι του ΕΠΠ έχουν συμφωνηθεί 1. Απόφαση για τη συγκρότηση του ΕΠΠ έχει παρθεί από το αρμόδιο σώμα για την ανώτατη εκπαίδευση και/ή τον Υπουργό	10 χώρες 21,3%	13 χώρες 27,7%	18 χώρες 38,3%	2 χώρες 4,3%	4 χώρες 8,5%
4. Στάδιο ανάπτυξης του συστήματος της εξωτερικής αξιολόγησης (2010/11)	3	- Το σύστημα διασφάλισης της ποιότητας (ΣΔΠ) λειτουργεί σε εθνικό επίπεδο, δεν έχει ακόμη αξιολογηθεί ως προς τα ευρωπαϊκά πρότυπα, βρίσκεται εφαρμογή σε όλα τα ιδρύματα και/ή όλα τα προγράμματα σπουδών, καλύπτοντας τη διδασκαλία, τις υποστηρικτικές προς τους φοιτητές υπηρεσίες και την εσωτερική διασφάλιση της ποιότητας. ή - Το ΣΔΠ λειτουργεί σε εθνικό επίπεδο, έχει επιτυχώς αξιολογηθεί ως προς τα ευρωπαϊκά πρότυπα, βρίσκεται εφαρμογή σε κάποια ιδρύματα και/ή προγράμματα και καλύπτει κάποια από τα κύρια ζητήματα.	18 χώρες 38,3%	6 χώρες 12,8%	17 χώρες 36,2%	6 χώρες 12,8%	0 χώρες 0,0%
5. Βαθμός συμμετοχής των φοιτητών στη διασφάλιση της ποιότητας (2010/11)	3	Οι φοιτητές συμμετέχουν σε 3 από τα ακόλουθα 5 επίπεδα συμμετοχής: 1. στη διοικητική δομή των εθνικών φορέων διασφάλισης της ποιότητας, 2. στην προετοιμασία των εκθέσεων αυτοαξιολόγησης, 3. στις διαδικασίες παρακολούθησης, 4. στην ομάδα αξιολόγησης, και 5. στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.	11 χώρες 23,4%	11 χώρες 23,4%	13 χώρες 27,7%	5 χώρες 10,6%	7 χώρες 14,9%

Δείκτες αποτελεσμάτων	Βαθμός Ελλάδας	Περιγραφή βαθμολογίας της χώρας	Κατανομή των 47 χωρών στην 5βάθμια κλίμακα αποτελεσμάτων				
			1	2	3	4	5
6	3	Ικανοποιούνται 2 από τα ακόλουθα 4 κριτήρια: 1. Ο εθνικός φορέας διασφάλισης της ποιότητας έχει αναγνωριστεί ως πλήρες μέλος του ENQA και/ή έχει εγγραφεί στο μητρώο EQAR, 2. Ειδικοί από άλλες χώρες συμμετέχουν στις διαδικασίες παρακολούθησης, 3. Ειδικοί από άλλες χώρες συμμετέχουν στη διοίκηση του εθνικού φορέα διασφάλισης της ποιότητας, και 4. Ειδικοί από άλλες χώρες συμμετέχουν ως μέλη ή ως παρατηρητές στις ομάδες αξιολόγησης.	8 χώρες 17,0%	11 χώρες 23,4%	10 χώρες 21,3%	11 χώρες 23,4%	7 χώρες 14,9%
7	3	Το Παράρτημα Διπλώματος έχει τη μορφή EU/CoE/UNESCO και παρέχεται δωρεάν σε μια ευρέως χρησιμοποιούμενη ευρωπαϊκή γλώσσα σε κάποιους αποφοίτους ή σε κάποια προγράμματα σπουδών.	25 χώρες 53,2%	14 χώρες 29,8%	5 χώρες 10,6%	3 χώρες 6,4%	0 χώρες 0,0%
8	3	Οι μονάδες ECTS αποδίδονται στο 50-75 % των προγραμμάτων ΚΑΙ αποδεδειγμένα συνδέονται με τα μαθησιακά αποτελέσματα ή Οι μονάδες ECTS αποδίδονται σε όλα τα μέρη του προγράμματος σπουδών ΚΑΙ στο 75% τουλάχιστον του συνόλου των προγραμμάτων, με δυνατότητα μεταφοράς και συσσώρευσης μονάδων, ενώ οι μονάδες ECTS δεν συνδέονται ακόμη με τα μαθησιακά αποτελέσματα.	23 χώρες 48,9%	11 χώρες 23,4%	10 χώρες 21,3%	3 χώρες 6,4%	0 χώρες 0,0%
9	5	Δεν εφαρμόζεται καμία διαδικασία για την αναγνώριση πρότερης μάθησης ΟΥΤΕ σε εθνικό επίπεδο, ΟΥΤΕ σε επίπεδο ιδρύματος/προγράμματος σπουδών.	13 χώρες 27,7%	7 χώρες 14,9%	11 χώρες 23,4%	4 χώρες 8,5%	12 χώρες 25,5%

Πηγή δεδομένων: EACEA 2012

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Συνολικά σε 2 από τους 9 δείκτες παρακολούθησης η Ελλάδα καταγράφει **ικανοποιητική** βαθμολογία (βαθμός 1): στο στάδιο εφαρμογή των 2 κύκλων σπουδών και στην πρόσβαση στο δεύτερο κύκλων σπουδών. Και στους δύο αυτούς δείκτες η πλειονότητα των μετεχουσών χωρών (το 55,3% και το 78,7% αντίστοιχα) καταγράφει την ίδια βαθμολογία.

Μέτρια βαθμολογία (βαθμός 3) εμφανίζει η χώρα σε 5 από τους 9 δείκτες παρακολούθησης: στην ανάπτυξη της εξωτερικής αξιολόγησης, στη συμμετοχή των φοιτητών στη διασφάλιση της ποιότητας, στη διεθνή συμμετοχή στην εξωτερική αξιολόγηση, στην εφαρμογή του Παραρτήματος Διπλώματος και στην εφαρμογή του συστήματος ECTS. Ωστόσο, η πρόοδος της χώρας ως προς τους τρεις δείκτες που αφορούν τη διασφάλιση της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση μπορεί να θεωρηθεί ικανοποιητική σε σύγκριση με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη, αφού η βαθμολογία της χώρας δεν απέχει και πολύ από τη μέση τιμή των υπόλοιπων χωρών. Συ-

γκεκριμένα, η μέση βαθμολογία του δείκτη ανάπτυξης της εξωτερικής αξιολόγησης είναι **2,2**, του δείκτη συμμετοχής των φοιτητών στη διασφάλιση της ποιότητας **2,7** και του δείκτη διεθνούς συμμετοχής στην εξωτερική αξιολόγηση **3,0**. Αντίθετα η μέση βαθμολογία των μετεχουσών χωρών στους δείκτες εφαρμογής του Παραρτήματος Διπλώματος και εφαρμογής του συστήματος ECTS, **1,7** και **1,9** αντίστοιχα, μπορούν να θεωρηθούν σαφώς καλύτερες από την αντίστοιχη βαθμολογία της Ελλάδας.

Τέλος, σε 2 από τους 9 δείκτες παρακολούθησης η Ελλάδα καταγράφει **χαμηλή** βαθμολογία (βαθμός 5): στην εφαρμογή του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων και στην αναγνώριση πρότερης μάθησης. Και στους δύο δείκτες η μέση επίδοση των χωρών του EXAE είναι καλύτερη με τη μέση βαθμολογία να είναι **2,5** στο δείκτη εφαρμογής του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων και **2,9** στην αναγνώριση πρότερης μάθησης.

2.3 Η Ευρωπαϊκή Ένωση για την Τριτοβάθμια εκπαίδευση

Τον Μάρτιο του 2000, ένα χρόνο σχεδόν μετά την υπογραφή της Διακήρυξης της Μπολόνια, οι αρχηγοί των κρατών-μελών της ΕΕ θεσπίζουν τη στρατηγική της Λισαβόνας με απώτερο στόχο²⁰ «η Ευρωπαϊκή Ένωση να γίνει μέχρι το 2010 η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης, ανά την υφήλιο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή». Για τη μετάβαση αυτή απαραίτητο εργαλείο θεωρήθηκε η επένδυση στους τομείς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Δεδομένου του κύριου ρόλου των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων στον τομέα της έρευνας, στη βιομηχανική συνεργασία, στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, αλλά και τη συμβολή τους στην περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη, «η Ευρώπη χρειάζεται την αριστεία των πανεπιστημίων της, για να βελτιώσει στο μέγιστο δυνατό τις διαδικασίες που υποστηρίζουν την κοινωνία της γνώσης και να επιτύχει το στόχο, που έθεσε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2003β).

Στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισαβόνας το 2001 το Συμβούλιο της Στοκχόλμης υιοθέτησε τους ακόλουθους τρεις βασικούς στρατηγικούς στόχους (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2001):

- τη βελτίωση της ποιότητας και της αποδοτικότητας του συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη,
- τη διευκόλυνση της πρόσβασης όλων στο σύστημα, και
- το άνοιγμα του συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης στον ευρύτερο πληθυσμό

Για την υλοποίηση των στόχων αυτών συγκροτήθηκε ένα πλήρες πρόγραμμα εργασίας με τίτλο «**Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010**», που εγκρίθηκε το 2002 από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης, και αποτελεί το πρώτο «στέρεο πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, βάσει κοινών στόχων και με κύριο σκοπό τη στήριξη της βελτίωσης των εθνικών συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης χάρη στην ανάπτυξη αλληλοσυμπληρούμενων ενωσιακών μέσων, της αμοιβαίας αξιοποίησης των διδαγμάτων και της ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών μέσω της ανοικτής μεθόδου συντονισμού» (Συμβούλιο, 2009). Επιπλέον, στο Συμβούλιο της Βαρκελώνης η Ένωση έθεσε ως στόχο την αύξηση της χρηματοδότησης για την **έρευνα & ανάπτυξη και την καινοτομία** στην Ευρωπαϊκή Ένωση στο **3% του ΑΕΠ μέχρι το 2010**, με τα δύο τρίτα της επένδυσης να προέρχονται από ιδιωτικές πηγές χρηματοδότησης (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2002).

²⁰ Συμπεράσματα της Προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας, 23-24 Μαρτίου 2000 (έγγρ. SN 100/1/00 REV 1).

Τον Μάιο του 2003 (Συμβούλιο, 2003) υιοθετήθηκαν 5 μετρήσιμοι στόχοι (επίπεδα αναφοράς μέσω των ευρωπαϊκών επιδόσεων) για την παρακολούθηση της προόδου σχετικά με την εφαρμογή του προγράμματος «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010». Από τους πέντε στόχους μόνο ένας αφορούσε άμεσα την τριτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ οι υπόλοιποι τέσσερεις την αφορούσαν έμμεσα:

«Μέχρι το 2010 θα πρέπει ο συνολικός αριθμός των αποφοίτων των σχολών μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση να αυξηθεί τουλάχιστον κατά 15%, και παράλληλα να μειωθεί στις σχολές αυτές η ανισορροπία μεταξύ των φύλων»

Σύμφωνα με τα στοιχεία του 2007, στην ΕΕ των 27 χωρών συνολικά, ο αριθμός των αποφοίτων των σχολών μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας, την περίοδο 2000 – 2007 αυξήθηκε κατά **33,6%** (από 686.200 σε 916.700 αποφοίτους), υπερκαλύπτοντας κατά 230.000 περισσότερους αποφοίτους, σε σχέση με το 2000, το 15% που ήταν ο στόχος που είχε τεθεί για το 2010 (ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ, 2011). Παρά το κάλεσμα της ΕΕ για μείωση της ανισορροπίας των φύλων στις σχολές αυτές, στο σύνολο της ΕΕ το 2007 (ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ, 2011: 90), το ποσοστό των γυναικών που αποφοιτούν από τις σχολές μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας δε μεταβλήθηκε σημαντικά σε σχέση με το 2000 (από 30,7% το 2000 σε 31,9% το 2007), ενώ το ανδρικό φύλο εξακολουθεί να κυριαρχεί στις σχολές αυτές. Παρά την μικρή πρόοδο των κρατών-μελών ως προς την εξισορρόπηση των φύλων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ο συγκεκριμένος στόχος (benchmark) δεν διατηρήθηκε για την επόμενη δεκαετία (Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020).

Μπορεί τα κράτη-μέλη να μην έθεσαν άλλο μετρήσιμο στόχο σχετικό με την τριτοβάθμια εκπαίδευση, ωστόσο, η ανάγκη για **μεταρρύθμιση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** βρίσκεται υψηλά στην ατζέντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα τελευταία χρόνια. Το 2006, σε ανακοίνωση της Επιτροπής αναλύεται διεξοδικά το θέμα του εκσυγχρονισμού των πανεπιστημίων στους τομείς της εκπαίδευσης, της έρευνας και της καινοτομίας (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2006). Η Επιτροπή προτείνει εννέα βασικούς άξονες αλλαγής στο πλαίσιο της ευρύτερης στρατηγικής της Λισαβόνας για μια επιτυχημένη μετάβαση σε μια οικονομία και κοινωνία της γνώσης:

- Αύξηση της γεωγραφικής και της διατομεακής κινητικότητας στο πλαίσιο της Διαδικασίας της Μπολόνια.
- Αύξηση της αυτονομίας και πλήρη θεσμική λογοδοσία των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο για τις επιδόσεις τους με νέα συστήματα εσωτερικής διακυβέρνησης.

- Παροχή κινήτρων για σύναψη συνεργασιών με την επιχειρηματική κοινότητα.
- Αναδιαμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών για καλύτερη αντιστοίχιση επαγγελματικών προσόντων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων και αναγκών της αγοράς εργασίας, για την ενίσχυση της δυνατότητας για απασχόληση, την τόνωση της επιχειρηματικότητας των αποφοίτων και την προώθηση της δια βίου μάθησης.
- Αύξηση της βασικής χρηματοδότησης (δημόσιας και ιδιωτικής) στο 2% του ΑΕΠ, αλλά και προσέλκυση επιπλέον χρηματοδότησης με βάση τα παραγόμενα αποτελέσματα.
- Προώθηση της διεπιστημονικότητας και της υπερεπιστημονικότητας²¹.
- Μετάδοση της γνώσης στο κοινωνικό σύνολο με ενθάρρυνση του διαλόγου μεταξύ όλων των ενδιαφερόμενων ομάδων.
- Προσέλκυση των καλύτερων επιστημόνων και ερευνητών.
- Ενίσχυση της ελκυστικότητας του Ευρωπαϊκού Χώρου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και έρευνας.

Είναι εμφανής η απουσία της κοινωνικής διάστασης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και του ζητήματος των ανισοτήτων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στο πρώτο αυτό βασικό κείμενο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον εκσυγχρονισμό της ανώτατης εκπαίδευσης, ο οποίος στοχεύει στο να καταστήσει την Ευρώπη ανταγωνιστικότερη στο παγκόσμιο περιβάλλον με κύριους ανταγωνιστές τις Η.Π.Α. και την Ιαπωνία.

Ο ορισμός των ισότιμων συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης δίνεται για πρώτη φορά στα συμπεράσματα του Συμβουλίου της 14^{ης} Νοεμβρίου 2006 σχετικά με την αποτελεσματικότητα και τη δικαιοσύνη στην εκπαίδευση, όπου τα κράτη-μέλη καλούνται να διασφαλίσουν ισότιμα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης «**προορισμένα να παρέχουν ίσες ευκαιρίες, πρόσβαση, αντιμετώπιση και αποτελέσματα ανεξάρτητα από το κοινωνικό και οικονομικό υπόβαθρο ή άλλους παράγοντες που ενδέχεται να οδηγούν σε εκπαιδευτική υποβάθμιση**» (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2006). Είναι σαφής η διάκριση τριών επιπέδων της έννοιας της ισότητας: **ισότητα στην πρόσβαση** με την παροχή ίσων ευκαιριών σε όλους, **ισότητα στην αντιμετώπιση** με την παροχή εξατομικευμένης στήριξης με βάση τις ανάγκες του καθενός και **ισότητα στα παραγόμενα αποτελέσματα** με το επίπε-

²¹ Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα «πρέπει να επικεντρώνονται λιγότερο στους επιστημονικούς κλάδους και περισσότερο στους τομείς έρευνας (π.χ. πράσινη ενέργεια, нанοτεχνολογία), συνδέοντάς τους στενότερα με σχετικούς ή συμπληρωματικούς τομείς (συμπεριλαμβανομένων των ανθρωπιστικών και των κοινωνικών επιστημών, των επιχειρηματικών και των διαχειριστικών δεξιοτήτων) και υποστηρίζοντας την αλληλεπίδραση μεταξύ σπουδαστών, ερευνητών και ερευνητικών ομάδων, μέσα από τη μεγαλύτερη κινητικότητα μεταξύ επιστημονικών κλάδων, τομέων και ερευνητικών πλαισίων.» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2006: 10)

δο των γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων που αναπτύσσονται και αποκτώνται να μην επηρεάζεται από το κοινωνικοοικονομικό και πολιτισμικό υπόβαθρο.

Το 2008 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο συστήνουν τη θέσπιση ενός **ευρωπαϊκού πλαισίου επαγγελματικών προσόντων** (ΕΠΕΠ)²², το οποίο συνδέει τα επιμέρους εθνικά πλαίσια επαγγελματικών προσόντων, για να διευκολυνθεί η σύγκριση προσόντων μεταξύ των διαφορετικών εθνικών συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης με απώτερο σκοπό την προώθηση της κινητικότητας των πολιτών, τη διευκόλυνση της δια βίου μάθησής τους αλλά και την ανάπτυξη μιας ευρωπαϊκής αγοράς απασχόλησης (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο, 2008). Επιπλέον, συστήνουν στα κράτη-μέλη μέχρι το 2010 να έχουν συνδέσει τα εθνικά τους συστήματα προσόντων με το ΕΠΕΠ. Σύμφωνα με το ΕΠΕΠ τα επαγγελματικά προσόντα που αποκτώνται στη γενική, επαγγελματική και ακαδημαϊκή εκπαίδευση και κατάρτιση, διακρίνονται σε οκτώ επίπεδα (Επίπεδο 1-βασικό έως και Επίπεδο 8-διδακτορικό). Τα επίπεδα αυτά ορίζονται με βάση τα μαθησιακά αποτελέσματα (γνώσεις, δεξιότητες, ικανότητες) και όχι τη διάρκεια σπουδών (Ευρωπαϊκή επιτροπή, 2009α).

Το Μάιο του 2009 το Συμβούλιο των Υπουργών Παιδείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Συμβούλιο, 2009) υιοθετεί ένα νέο επικαιροποιημένο στρατηγικό πλαίσιο με τίτλο «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020» που και αυτό με τη σειρά του θέτει 4 στρατηγικούς στόχους (Συμβούλιο, 2009):

- την υλοποίηση της **δια βίου μάθησης και κινητικότητας**,
- τη βελτίωση της **ποιότητας και αποτελεσματικότητας της εκπαίδευσης και της κατάρτισης**,
- την **προαγωγή της ισότητας, της κοινωνικής συνοχής και της ενεργού συμμετοχής στα κοινά**, και
- την **ενίσχυση της καινοτομίας και της δημιουργικότητας** καθώς και του **επιχειρηματικού πνεύματος** σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Οι παραπάνω στρατηγικοί στόχοι συνοδεύονται από πέντε νέα **επίπεδα αναφοράς** (benchmarks) ευρωπαϊκών επιδόσεων («Ευρωπαϊκά κριτήρια αξιολόγησης») ως μέσα για την παρακολούθηση της προόδου κατά την περίοδο 2010-2020, τον εντοπισμό των προκλήσεων, καθώς και για τη διευκόλυνση της τεκμηριωμένης χάραξης πολιτικής. Ένα από τα πέντε νέα επίπεδα αναφοράς (2020 benchmarks) αφορά άμεσα την τριτοβάθμια εκπαίδευση:

«**Μέχρι το 2020 το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 30-34 ετών με τριτοβάθμιο μορφωτικό επίπεδο θα πρέπει να είναι τουλάχιστον 40%**»

²² Το ΕΠΕΠ είναι κοινό για την τριτοβάθμια εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση.

Παρά, λοιπόν, τη θέσπιση στρατηγικού στόχου για την «προαγωγή της ισοτιμίας, της κοινωνικής συνοχής και της ενεργού συμμετοχής στα κοινά», κανένα από τα επίπεδα αναφοράς που ορίστηκαν δε σχετίζεται με το ζήτημα της ισότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Συμβουλίου της 11^{ης} Μαΐου του 2010 για την **κοινωνική διάσταση της εκπαίδευσης** (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2010β), τα κράτη-μέλη, όσον αφορά την τριτοβάθμια εκπαίδευση, καλούνται:

- Να προωθήσουν τη **διεύρυνση της πρόσβασης**, παραδείγματος χάρι μέσω της ενδυνάμωσης της οικονομικής ενίσχυσης των φοιτητών και μέσω ευέλικτων και διαφοροποιημένων τρόπων μάθησης.
- Να αναπτύξουν πολιτικές που στοχεύουν στην **αύξηση των ποσοστών ολοκλήρωσης** με την ενδυνάμωση της εξατομικευμένης στήριξης και καθοδήγησης των φοιτητών.
- Να συνεχίσουν την προσπάθεια **εξάλειψης των εμποδίων, διεύρυνσης των ευκαιριών και βελτίωσης της ποιότητας της μαθησιακής κινητικότητας** παρέχοντας ταυτόχρονα τα κατάλληλα κίνητρα για την κινητικότητα των φοιτητών με μειονεκτικό υπόβαθρο.
- Να προωθήσουν ειδικά **προγράμματα για ενήλικους φοιτητές και ειδικότερα για τους μη παραδοσιακούς εκπαιδευόμενους**.

Στο συγκεκριμένο κείμενο συμπερασμάτων φαίνεται πως δίνεται από την ΕΕ ένας ορισμός της κοινωνικής διάστασης της εκπαίδευσης : « [...] **εξασφαλίζοντας ότι παρέχονται σε όλους, νέους και ενήλικους, οι δυνατότητες να αναπτύξουν το πλήρες δυναμικό τους [...] ανεξαρτήτως της κοινωνικοοικονομικής τους προέλευσης ή της προσωπικής τους κατάστασης.**»

Επιπλέον στα συμπεράσματα του Συμβουλίου της 11^{ης} Μαΐου του 2010 περιλαμβάνονται προτάσεις για τη **διεθνοποίηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2010α), με τις οποίες τα κράτη-μέλη καλούνται να συντονίσουν τα ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ώστε:

- **Να κατοχυρώσουν μια πραγματικά διεθνή παιδεία** με την προαγωγή του τριγώνου της γνώσεως (συνεργασίες και δικτυώσεις μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, του χώρου της έρευνας και του επιχειρηματικού τομέα), την προώθηση της κινητικότητας (φοιτητών, διδασκόντων, ερευνητών), την παροχή της κατάλληλης κατάρτισης και δεξιοτήτων, της πρόσληψης σε διεθνή κλίμακα πεπειραμένου προσωπικού, της διασφάλισης της ποιότητας, τη δημιουργία κατάλληλου θεσμικού κλίματος και την εκπόνηση στρατηγικών διεθνοποίησης σε επίπεδο εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.
- **Να αυξήσουν τη διεθνή ελκυστικότητα των ιδρυμάτων** με την προαγωγή της ακαδημαϊκής αριστείας, τη βελτίωση της ποιότητας των υποστηρικτικών υπηρεσιών, τη ανάπτυξη διεθνών συνεργιών, την

προώθηση διεθνικών συγχρηματοδοτούμενων, διπλών και πολλαπλών πτυχίων και την εξάλειψη την εμποδίων στην αναγνώριση προσόντων και περιόδων σπουδών.

- **Να προάγουν την παγκόσμια διάσταση και ευαισθητοποίηση όσον αφορά την κοινωνική ευθύνη των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων** με την προώθηση καινοτόμων μορφών διακρατικής συνεργασίας, τη βελτίωση της ισοτιμίας στην πρόσβαση στην τριτοβάθμια και τη μεταλαμπάδευση των γνώσεων στην κοινωνία.

Το Νοέμβριο του 2011 (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2011), τα κράτη-μέλη της ΕΕ, λαμβάνοντας υπόψη και την υιοθέτηση μετρήσιμου στόχου για τη **μαθησιακή κινητικότητα** στο πλαίσιο της Διαδικασίας της Μπολόνια, συμφωνούν στον ορισμό ενός επιπλέον ευρωπαϊκού κριτηρίου αναφοράς για τη μαθησιακή κινητικότητα, το οποίο κάνει διάκριση μεταξύ δύο κύριων τομέων: της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και της αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Ο στόχος για την τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι ο ακόλουθος:

«Μέχρι το 2020 τουλάχιστον το 20% κατά μέσο όρο στην ΕΕ των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης πρέπει να έχουν αποκτήσει την εμπειρία μιας περιόδου σπουδών σχετικών με την τριτοβάθμια εκπαίδευση ή μιας περιόδου κατάρτισης (συμπεριλαμβανομένης της τοποθέτησης σε θέση εργασίας) στο εξωτερικό, που αντιστοιχεί σε ελάχιστο όριο 15 ακαδημαϊκών μονάδων ECTS ή διαρκεί τουλάχιστον τρεις μήνες.»

Το συγκεκριμένο κριτήριο αναφοράς δεν αποτελεί στόχο που πρέπει να επιτευχθεί από τις επιμέρους χώρες έως το 2020, αλλά τα κράτη-μέλη καλούνται να εξετάσουν, πώς και σε ποιό βαθμό μπορούν να συμβάλουν στη συλλογική επίτευξή του.

Την ίδια χρονιά, σε ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2011α) σχετικά με τον εκσυγχρονισμό των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της Ευρώπης για τη στήριξη της οικονομικής ανάπτυξης και της απασχόλησης, καταγράφονται προτάσεις πολιτικής για τα κράτη-μέλη και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Συγκεκριμένα:

- **Αύξηση του αριθμού των αποφοίτων της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.** Στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», έχει τεθεί στόχος μέχρι το 2020 το **40% των νέων θα πρέπει να έχει ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση** προκειμένου να αυξηθεί το μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού, για να καλυφθεί η εκτιμώμενη αύξηση των θέσεων απασχόλησης που απαιτούν υψηλό επίπεδο γνώσεων, αλλά και για την εξασφάλιση περισσότερων ερευνη-

τών²³, που θα επιτρέψει στη βιομηχανία να επενδύσει στην έρευνα και την καινοτομία. Ενώ το 2020 το 35% των θέσεων εργασίας στην Ευρώπη θα απαιτεί υψηλή εξειδίκευση, σήμερα μόλις το 26% του εργατικού δυναμικού έχει ολοκληρώσει την Τριτοβάθμια εκπαίδευση.

- **Βελτίωση της ποιότητας αλλά και της καταλληλότητας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.** Πέρα από τον μετρήσιμο στόχο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπογραμμίζει την ανάγκη για βελτίωση της ποιότητας, αλλά και της καταλληλότητας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αναφερόμενη στο σχεδιασμό και την αναπροσαρμογή των προγραμμάτων σπουδών με τη συμμετοχή των εργοδοτών και των φορέων της αγοράς εργασίας, προκειμένου να ανταποκρίνονται στις μεταβαλλόμενες ανάγκες της αγοράς εργασίας. Τονίζει τη σημαντικότητα της στελέχωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με υψηλής ποιότητας ανθρώπινο δυναμικό (διδασκτικό και ερευνητικό προσωπικό), τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας, τη διασφάλιση της διαφάνειας στις διαδικασίες πρόσληψης, τη συνεχή επαγγελματική εξέλιξη, την παροχή κινήτρων μέσα από την αναγνώριση και επιβράβευση του διδακτικού και ερευνητικού έργου.
- **Πρωώθηση της μαθησιακής κινητικότητας.** Σημαντικός παράγοντας για τη βελτίωση της ποιότητας αποτελεί και η πρωώθηση της μαθησιακής κινητικότητας, καθώς και η ενίσχυση των διασυνοριακών συνεργασιών, εξαλείφοντας τα υπάρχοντα εμπόδια (αναγνώριση τίτλων σπουδών, αδυναμία μεταφοράς υποτροφιών κλπ.)
- **Ενθάρρυνση συνεργιών μεταξύ επαγγελματιών, ερευνητικών φορέων, επιχειρήσεων και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.** Τονίζει την ανάγκη για την ανάπτυξη εθνικών πολιτικών για την ενθάρρυνση συμπτύξεων μεταξύ επαγγελματιών φορέων, ερευνητικών τμημάτων των πανεπιστημίων και επιχειρήσεων για την προαγωγή του ρόλου της εκπαίδευσης στο τρίγωνο της γνώσης, την άμεση σύνδεση της βασικής με την εφαρμοσμένη έρευνα και τη μεταφορά των γνώσεων στην αγορά.
- **Βελτίωση της διακυβέρνησης και εξορθολογισμός των δαπανών,** με στόχο τη μεγιστοποίηση της απόδοσης της χρηματοδότησης και την ευελιξία στον τρόπο διακυβέρνησης των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

Τέλος, το 2012 σε κοινή έκθεση του Συμβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή του στρατηγικού πλαισίου για την ευρωπαϊκή συνεργ-

²³ Εκτιμάται ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση θα χρειαστεί περίπου 1.000.000 νέες θέσεις εργασίας στην έρευνα για να επιτύχει το στόχο της επένδυσης του 3% του ΑΕΠ στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010α).

γασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2012) οι ενδιαμέσοι τομείς προτεραιότητας του προγράμματος Εκπαίδευση και Κατάρτιση που συμφωνήθηκαν το 2009 με στόχο την αύξηση της συμβολής του προγράμματος στη στρατηγική «Ευρώπη 2020» **αντικαθίστανται από νέο κατάλογο τομέων προτεραιοτήτων για την περίοδο 2012-2014.** Στον κατάλογο αυτό και στην κατεύθυνση της βελτίωσης της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, τίθεται ο **εκσυγχρονισμός της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και η αύξηση της πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.** Αξίζει να σημειωθεί πως στη συγκεκριμένη Έκθεση υπάρχει ρητή αναφορά στην ανάγκη για ενίσχυση της κοινωνικής διάστασης της τριτοβάθμιας:

“Παράλληλα με τις προσπάθειες για τη βελτιστοποίηση της χρηματοδότησης και της διακυβέρνησης, η συμμετοχή των υποεκπροσωπούμενων ομάδων θα πρέπει να αυξηθεί σε όλα τα κράτη μέλη, περιλαμβανομένων των ατόμων από μειονεκτούντα κοινωνικοοικονομικά στρώματα, ή από μειονεκτούσες γεωγραφικά περιοχές, εθνοτικές ομάδες, καθώς και των ατόμων με αναπηρία.”

Αξίζει να σημειωθεί ότι μέχρι σήμερα δεν έχει υιοθετήσει συγκεκριμένο δείκτη ή επίπεδο αναφοράς, σχετικά με την ισότητα και την κοινωνική διάσταση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ωστόσο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει δεσμευτεί για τη δημιουργία ενός συνθετικού δείκτη σχετικά με την ισότητα στην εκπαίδευση (Bohonnek et al, 2010).

Συνοπτικά, η Ευρωπαϊκή Ένωση στηρίζει ενεργά τη Διαδικασία της Μπολόνια αναφορικά με τη δια βίου μάθηση, την επικεντρωμένη στο φοιτητή μάθηση, τη διασφάλιση της ποιότητας, τη διαφάνεια, την κινητικότητα, την αναγνώριση πτυχίων και το διεθνές άνοιγμα μέσα την εφαρμογή των διεθνών προγραμμάτων Erasmus, Tempus και Erasmus Mundus, Marie Curie κ.α.

Πέρα από αυτά, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή όπως φάνηκε και από την αναλυτική παρουσίαση, έχει επικεντρωθεί και σε επιπλέον ζητήματα:

- Στη θέσπιση του **Ευρωπαϊκού Πλαισίου Επαγγελματικών Προσόντων**, το οποίο θα συνδέει τα εθνικά πλαίσια και συστήματα με ένα κοινό ευρωπαϊκό πρότυπο
- Στη μεταρρύθμιση της **διακυβέρνησης** της ανώτατης εκπαίδευσης, με αύξηση της αυτονομίας των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων και αύξηση της λογοδοσίας (Boer et al. 2010)
- Στη μεταρρύθμιση του τρόπου **χρηματοδότησης** της ανώτατης εκπαίδευσης με αύξηση της χρηματοδότησης από άλλες πηγές (πχ. Επιχειρήσεις, ερευνητικά κονδύλια) αλλά και των νοικοκυριών, αύξηση της οικονομικής αυτονομίας των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων (Jongbloed et al. 2010)

Κεφάλαιο 3ο

Δομικά χαρακτηριστικά των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη

3.1	Δημόσιος και Ιδιωτικός τομέας.....	65
3.2	Τρόπος εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.....	67
3.2.1	Καθορισμός αριθμού εισακτέων.....	67
3.2.2	Κύριοι τρόποι εισαγωγής	68
3.2.3	Εναλλακτικοί τρόποι εισαγωγής.....	71
3.3	Δίδακτρα και οικονομική υποστήριξη των φοιτητών	76
3.3.1	Δίδακτρα.....	76
3.3.1.1	Πρώτος κύκλος σπουδών	76
3.3.1.2	Δεύτερος κύκλος σπουδών.....	84
3.3.1.3	Δίδακτρα που καταβάλλουν οι διεθνείς σπουδαστές.....	93
3.3.2	Μορφές οικονομικής υποστήριξης των φοιτητών	94
3.3.2.1	Επιχορηγήσεις/υποτροφίες.....	96
3.3.2.2	Φοιτητικά δάνεια.....	99
3.3.3	Διαφοροποιημένα μοντέλα χρηματοδότησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.....	102
3.4	Θέματα διακυβέρνησης και χρηματοδότησης των συστημάτων	105
3.4.1	Αυτονομία των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.....	105
3.5	Προσβάσιμο των μονάδων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	109
3.6	Κινητικότητα φοιτητικού πληθυσμού.....	111
3.6.1	Διασαφήνιση εννοιών	111
3.6.2	Εξερχόμενη κινητικότητα	112
3.6.2.1	Χώρες προορισμού	115
3.6.2.2	Έλληνες φοιτητές που σπουδάζουν στο εξωτερικό.....	117
3.6.3	Εισερχόμενη κινητικότητα.....	117
3.6.3.1	Χώρες προέλευσης	120
3.6.3.2	Αλλοδαποί φοιτητές που σπουδάζουν στην Ελλάδα	123
3.6.4	Σχέση εισερχόμενης και εξερχόμενης κινητικότητας.....	124
3.6.5	«Ανοικτότητα» και ελκυστικότητα των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.....	126
3.7	Ο συνολικός μαθητικός/φοιτητικός πληθυσμός στα κράτη-μέλη της ΕΕ (ISCED 0-6)	128
3.8	Συμμετοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στα κράτη-μέλη της ΕΕ (ISCED 5-6).....	133

Επισκόπηση κεφαλαίου

Στο τρίτο κεφάλαιο χαρτογραφούνται τα **δομικά χαρακτηριστικά** των συστημάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα κράτη-μέλη της ΕΕ-27.

Ένα βασικό δομικό χαρακτηριστικό που διερευνάται είναι ο δημόσιος ή ιδιωτικός χαρακτήρας της προσωπικότητας των ιδρυμάτων της ανώτατης εκπαίδευσης (εξαρτώμενα από το κράτος και ανεξάρτητα ιδρύματα) και συνακόλουθα η αποτύπωση της αναλογικής εκπροσώπησης του **δημόσιου** και του **ιδιωτικού τομέα** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά κράτος-μέλος της ΕΕ.

Ένα δεύτερο δομικό χαρακτηριστικό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι ο **κύριος τρόπος εισαγωγής των υποψηφίων** στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και η ανάλυση των επί μέρους ποιοτικών χαρακτηριστικών του όπως: η εφαρμογή (ή μη) του «*numerus clausus*», τα κριτήρια εισαγωγής, το διοικητικό επίπεδο λήψης αποφάσεων και οι διαδικασίες επιλογής των υποψηφίων που υιοθετούνται, αλλά και η πρόβλεψη για **εναλλακτικούς (μη παραδοσιακούς) τρόπους εισαγωγής** στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, εκτός της λειτουργικής διαφοροποίησης των συστημάτων πρόσβασης, αναδεικνύουν εκείνα τα συστήματα που συμβάλλουν στη διεύρυνση της συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, που αποτελεί και βασικό αιτούμενο στον ΕΧΑΕ, αλλά και προτεραιότητα στην ευρωπαϊκή ατζέντα εκσυγχρονισμού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Ένα εξίσου σημαντικό δομικό χαρακτηριστικό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που διερευνάται είναι και η υποχρέωση καταβολής (ή μη) **διδάκτρων φοίτησης** καθώς και το ύψος αυτών, σε συνδυασμό με τις προβλεπόμενες/θεσμοθετημένες (ή μη) μορφές **οικονομικής υποστήριξης των φοιτητών**. Οι συγκεκριμένες μεταβλητές αναδεικνύουν τα διαφοροποιημένα μοντέλα χρηματοδότησης των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που κυριαρχούν στον ευρωπαϊκό χώρο. Επιπλέον, αποτυπώνονται **θέματα διακυβέρνησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** μέσα από το **συνθετικό δείκτη αυτονομίας** των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που χρησιμοποιείται από το CHEPS (2010a) και ταξινομεί τα κράτη-μέλη σε ομάδες ανάλογα με τον υφιστάμενο **βαθμό ελευθερίας** των εκπαιδευτικών τους ιδρυμάτων στην υλοποίηση βασικών ζητημάτων διακυβέρνησης και χρηματοδότησης.

Η μελέτη της **γεωγραφικής προσβασιμότητας** των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε επίπεδο περιφερειακής ενότητας, αποτελεί ένα σημαντικό χαρακτηριστικό της, στο οποίο καταγράφονται σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών-μελών.

Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με τη μελέτη της **κινητικότητας του φοιτητικού πληθυσμού** (η κινητικότητα που αφορά στην απόκτηση τίτλου σπουδών – degree mobility), μέσα από τη αναλυτική εξέταση της **εξερχόμενης** και **εισερχόμενης** κινητικότητας, προκειμένου να διερευνηθεί η **«ανοικτότητα»** και **ελκυστικότητα** των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και να διαφοροποιηθούν τα κράτη-μέλη που λειτουργούν κυρίως ως χώρες «αποστολής» φοιτητών από τα κράτη-μέλη που λειτουργούν κυρίως ως χώρες «υποδοχής» φοιτητών.

3.1 Δημόσιος και Ιδιωτικός τομέας

Σύμφωνα με τη Eurostat, η διάκριση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων σε δημόσια και ιδιωτικά γίνεται με τα ακόλουθα κριτήρια:

- **Δημόσια** εκπαιδευτικά ιδρύματα: Ένα ίδρυμα χαρακτηρίζεται ως δημόσιο όταν ο απόλυτος έλεγχός του ανήκει (α) σε μια δημόσια εκπαιδευτική αρχή ή υπηρεσία ή, (β) σε ένα κρατικό σώμα (Συμβούλιο, Επιτροπή κλπ.) τα περισσότερα μέλη του οποίου ορίζονται από μια δημόσια αρχή.
- **Ιδιωτικά** εκπαιδευτικά ιδρύματα: Ένα ίδρυμα χαρακτηρίζεται ως ιδιωτικό όταν ο απόλυτος έλεγχός του ανήκει σε μη κυβερνητικό οργανισμό (π.χ. στην Εκκλησία, σε συνδικάτο ή σε επιχείρηση), ή το Διοικητικό του Συμβούλιο αποτελείται ως επί το πλείστον από μέλη που δεν επιλέγονται από μια δημόσια υπηρεσία.

Επιπλέον, τα **ιδιωτικά** εκπαιδευτικά ιδρύματα διακρίνονται σε δύο κατηγορίες ανάλογα με την πηγή χρηματοδότησής τους. Συγκεκριμένα σε:

- **Ιδρύματα επιδοτούμενα από το κράτος**, δηλαδή τα ιδρύματα εκείνα που τουλάχιστον το 50% της βασικής τους χρηματοδότησης παρέχεται από κρατικές πηγές.
- **Ανεξάρτητα ιδρύματα**, δηλαδή τα ιδρύματα εκείνα που τουλάχιστον το 50% της βασικής τους χρηματοδότησης **δεν** παρέχεται από κρατικές πηγές.

Ας σημειωθεί ότι ο όρος «**βασική χρηματοδότηση**» αναφέρεται στη χρηματοδότηση που απαιτείται για την κάλυψη των βασικών εκπαιδευτικών υπηρεσιών των ιδρυμάτων και δεν περιλαμβάνει κονδύλια που χορηγούνται για ερευνητικά προγράμματα, πληρωμές για υπηρεσίες που παρέχονται από ιδιωτικούς οργανισμούς, ή διδάκτρα/επιδοτήσεις για βοηθητικές υπηρεσίες, όπως διαμονή και σίτιση.

Στην ενότητα αυτή η προσέγγιση της κατανομής των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά τύπο (δημόσια, ιδιωτικά εξαρτώμενα από το κράτος, ιδιωτικά ανεξάρτητα) γίνεται μέσα από τη μελέτη της κατανομής του φοιτητικού πληθυσμού σε αυτά.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο φοιτητικός πληθυσμός (ISCED 5-6) ανά τύπο ιδρύματος (δημόσιο, ιδιωτικό επιδοτούμενο από το κράτος και ανεξάρτητο ιδιωτικό), στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Το 2010 και στο σύνολο της ΕΕ27 το **72,2%** του φοιτητικού πληθυσμού φοιτούσε σε **δημόσια** ιδρύματα, το **16,4%** σε **ιδιωτικά ιδρύματα επιδοτούμενα από το κράτος** και το **11,4%** σε **ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα**.

Την ίδια χρονιά σε 3 κράτη-μέλη η τριτοβάθμια εκπαίδευση παρέχεται αποκλειστικά από το δημόσιο τομέα: στην **Ελλάδα**¹, στη **Μάλτα** και στην **Ολλανδία**. Αντίθετα, στο **Ηνωμένο Βασίλειο** και στο **Λουξεμβούργο** η τριτοβάθμια εκπαίδευση παρέχεται εξ ολοκλήρου από τον ιδιωτικό τομέα. Ωστόσο, το 100% των ιδιωτικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων στα δύο αυτά κράτη-μέλη εξαρτώνται από το κράτος, αφού πάνω από το 50% της βασικής τους χρηματοδότησης προέρχεται από κρατικές πηγές.

Τα κράτη-μέλη με τα υψηλότερα ποσοστά σπουδαστών σε δημόσια ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι: **Δανία** (98,2%), **Ιρλανδία** (95,5%), **Ιταλία** (91,5%), **Σουηδία** (91,3%), **Λιθουανία** (88,2%), **Γερμανία** (87,5%), **Σλοβενία** (86,6%), **Ισπανία** (85,2%), **Τσεχία** (84,8%), **Αυστρία** (83,7%), **Σλοβακία** (83,5%), **Ουγγαρία** (83,4%), **Φινλανδία** (81,2%) και **Γαλλία** (80,3%).

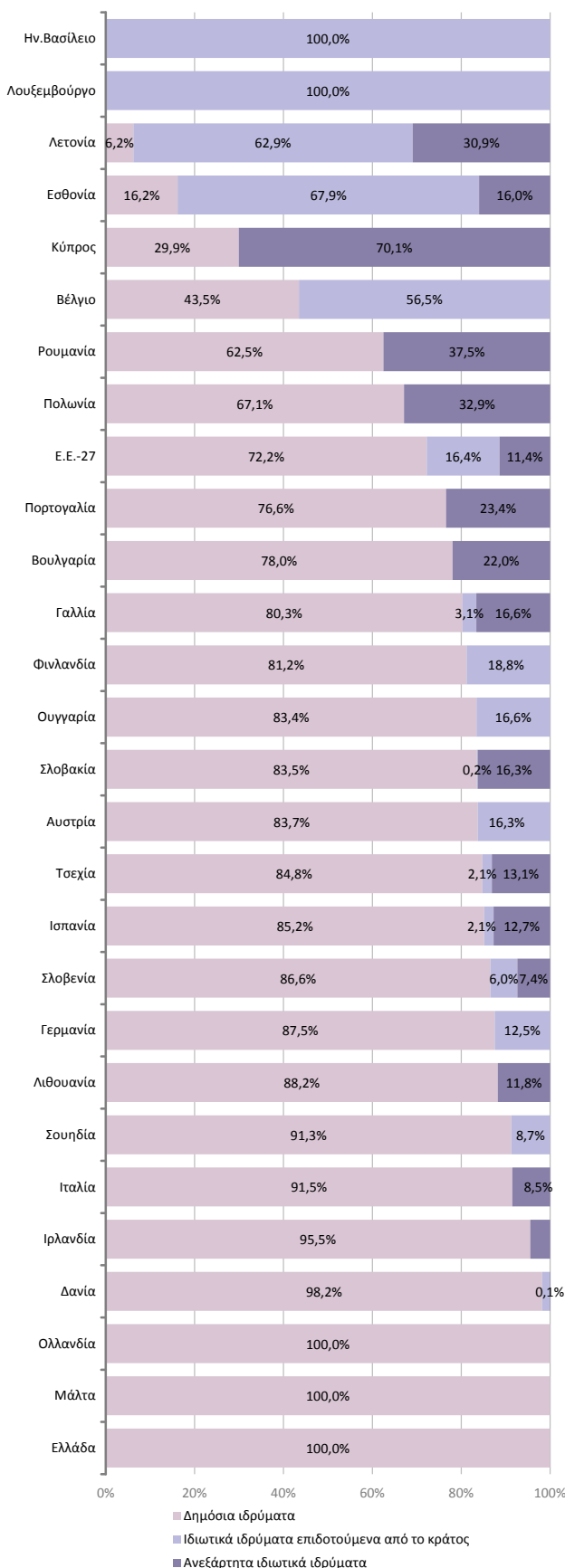
Στον αντίποδα βρίσκεται η **Λετονία** όπου μόλις το 6,2% του φοιτητικού της πληθυσμού είναι εγγεγραμμένοι σε δημόσια ιδρύματα, και, κατά φθίνουσα σειρά, ακολουθούν: η **Εσθονία** (16,2%), η **Κύπρος** (29,9%) και το **Βέλγιο** (43,5%).

Τα κράτη-μέλη με τα υψηλότερα ποσοστά σπουδαστών σε ιδιωτικά ανεξάρτητα ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι: η **Κύπρος** (70,1%), η **Ρουμανία** (37,5%), η **Πολωνία** (32,9%), η **Λετονία** (30,9%), η **Πορτογαλία** (23,4%), η **Βουλγαρία** (22,0%), η **Γαλλία** (16,6%), η **Σλοβακία** (16,3%), η **Τσεχία** (13,1%), η **Ισπανία** (12,7%) και η **Λιθουανία** (11,8%).

Τέλος, τα κράτη-μέλη με τα υψηλότερα ποσοστά σπουδαστών σε ιδιωτικά ιδρύματα επιδοτούμενα από το κράτος είναι: η **Εσθονία** (67,9%), η **Λετονία** (62,9%), το **Βέλγιο** (56,5%), η **Φινλανδία** (18,8%), η **Ουγγαρία** (16,6%) και η **Αυστρία** (16,3%).

¹ Σύμφωνα με το Σύνταγμα της χώρας (άρθρο 16).

Γράφημα 3.1: Φοιτητικός πληθυσμός (ISCED 5-6) ανά τύπο ιδρύματος (δημόσιο, ιδιωτικό) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat-UOE **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
 Το ποσοστό της Γερμανίας (12,5%) αφορά το σύνολο των σπουδαστών που φοιτούν σε ιδιωτικά ιδρύματα, χωρίς ωστόσο να αναλύεται σε ανεξάρτητα και σε επιδοτούμενα από το κράτος εκπαιδευτικά ιδρύματα.

3.2 Τρόπος εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

Τα συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των 27 κρατών-μελών διαφοροποιούνται ως προς τον τρόπο εισαγωγής των υποψηφίων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση επηρεάζεται από την επιβολή **περιορισμού** στον αριθμό των εισακτέων (*numerus clausus*), η οποία εφαρμόζεται στην πλειονότητα των κρατών-μελών, αλλά και

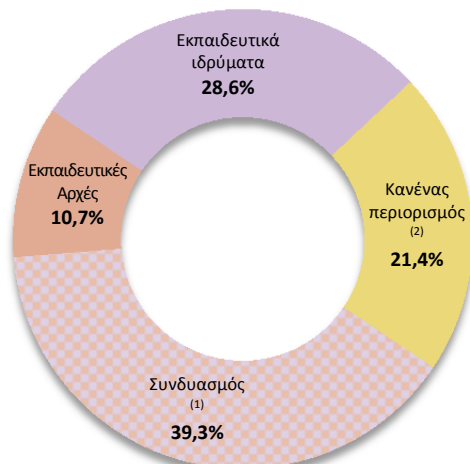
από τα **κριτήρια** ή τις **διαδικασίες επιλογής** των υποψηφίων για εισαγωγή (εθνικές εξετάσεις, τεστ δεξιοτήτων, συνέντευξη κλπ.). Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται οι βασικές διαφορές ως προς τον κύριο τρόπο εισαγωγής των υποψηφίων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μεταξύ των 27 κρατών-μελών, καθώς και ως προς την πρόβλεψη εναλλακτικών μορφών εισαγωγής.

3.2.1 Καθορισμός αριθμού εισακτέων

Στην πλειονότητα των κρατών-μελών υπάρχει περιορισμένος αριθμός θέσεων φοιτητών στα προγράμματα σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (*numerus clausus*). Ο αριθμός των θέσεων μπορεί να καθορίζεται είτε σε επίπεδο εκπαιδευτικού ιδρύματος, είτε σε περιφερειακό/κεντρικό επίπεδο. Ο περιορισμένος αριθμός θέσεων φοιτητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μπορεί να συνδέεται άμεσα με τις χρηματοδοτούμενες από τον κρατικό προϋπολογισμό θέσεις, είτε με τη λειτουργική δυναμικότητα των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων προκειμένου να λειτουργούν αποτελεσματικά. Ο έλεγχος του αριθμού των εισακτέων μπορεί επίσης να συνδέεται και με τις συνθήκες που επικρατούν στην αγορά εργασίας, εάν υπάρχουν για παράδειγμα πάρα πολλοί ή πολύ λίγοι πτυχιούχοι σε συγκεκριμένα γνωστικά αντικείμενα σε σχέση με τον αριθμό των διαθέσιμων θέσεων εργασίας στους εν λόγω τομείς (Ευρυδίκη, 2012) κ.α.

Στο ακόλουθο γράφημα τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ κατανέμονται με βάση τον τρόπο καθορισμού του αριθμού των θέσεων στον πρώτο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Γράφημα 3.2: Κατανομή των 27 κρατών-μελών της ΕΕ με βάση τον τρόπο καθορισμού του αριθμού των θέσεων στον πρώτο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το έτος 2010/11

Πηγή: Ευρυδίκη (2012) *Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ*

⁽¹⁾ Ο αριθμός των θέσεων καθορίζεται από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και τις εκπαιδευτικές αρχές.

⁽²⁾ Κανένας περιορισμός στον αριθμό των θέσεων για τους περισσότερους τομείς σπουδών, αλλά συγκεκριμένες διαδικασίες για ορισμένους τομείς.

Στο **21,4%** των κρατών-μελών **δεν υπάρχει περιορισμός** για τους περισσότερους τομείς σπουδών, αλλά συγκεκριμένες διαδικασίες για κάποιους τομείς, ενώ στο **78,6%** των κρατών-μελών εφαρμόζεται μια ρήτρα **numerus clausus** (προκαθορισμένος αριθμός θέσεων) για τα περισσότερα προγράμματα σπουδών. Συγκεκριμένα, στο **28,6%** των κρατών-μελών ο αριθμός των εισακτέων ορίζεται από τα **εκπαιδευτικά ιδρύματα**, στο **10,7%** από τις **εκπαιδευτικές αρχές**, ενώ στο υπόλοιπο **39,3%** συνδυαστικά.

Όπως φαίνεται και από τον ακόλουθο χάρτη στην ομάδα χωρών που **δεν υπάρχει περιορισμός** στον αριθμό εισακτέων για τους περισσότερους τομείς σπουδών περιλαμβάνονται: το **Βέλγιο** (γαλλόφωνη, γερμανόφωνη & φλαμανδική κοινότητα), το **Λουξεμβούργο**, η **Γαλλία**, η **Αυστρία**, η **Ιταλία** και η **Μάλτα**. Στη Γαλλία και στην Ιταλία υπάρχει περιορισμός των θέσεων στους τομείς της ιατρικής, της οδοντιατρικής, τη φαρμακευτικής και της νοσηλευτικής, ο οποίος καθορίζεται σε κεντρικό επίπεδο από το Υπουργείο Παιδείας και το Υπουργείο Υγείας (Ευρυδίκη, 2012). Στην Αυστρία υπάρχει περιορισμένος αριθμός θέσεων επίσης στον τομέα σπουδών υγείας, αλλά και στους τομείς της δημοσιογραφίας και των εφαρμοσμένων επιστημών.

Στην ομάδα χωρών όπου υπάρχει περιορισμός θέσεων και ο αριθμός εισακτέων καθορίζεται από τις **εκπαιδευτικές αρχές** περιλαμβάνονται: το **Ηνωμένο Βασίλειο** (**Αγγλία, Ουαλία, Β. Ιρλανδία**), η **Ελλάδα** και η **Κύπρος**.

Στην ομάδα χωρών όπου υπάρχει περιορισμός θέσεων και ο αριθμός εισακτέων για τους περισσότερους τομείς σπουδών καθορίζεται από τα **εκπαιδευτικά ιδρύματα** περιλαμβάνονται: το **Ηνωμένο Βασίλειο** (**Σκωτία**), η **Ιρλανδία**, η **Ολλανδία**, η **Δανία**, η **Πορτογαλία**, η **Πολωνία**, η **Σλοβακία** και η **Βουλγαρία**.

Τέλος, στην ομάδα χωρών όπου επίσης υπάρχει περιορισμός θέσεων και ο αριθμός εισακτέων καθορίζεται **συνδυαστικά** από τις εκπαιδευτικές αρχές και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα περιλαμβάνονται: η **Σουηδία**, η **Φινλανδία**, η **Εσθονία**, η **Λετονία**, η **Λιθουανία**, η **Ισπανία**, η **Γερμανία**, η **Τσεχία**, η **Ουγγαρία**, η **Σλοβενία** και η **Ρουμανία**.

Εικόνα 3.1: Καθορισμός αριθμού εισακτέων στον πρώτο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010/11

Πηγή: Ευρυδίκη (2012) *Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ*

^(*) Κανένας περιορισμός στον αριθμό των θέσεων για τους περισσότερους τομείς σπουδών, αλλά συγκεκριμένες διαδικασίες για ορισμένους τομείς

Πιο συγκεκριμένα, στην Τσεχία ο αριθμός των θέσεων των πανεπιστημίων που θα χρηματοδοτηθούν από τον κρατικό προϋπολογισμό καθορίζεται από το Υπουργείο Παιδείας. Ωστόσο, τα πανεπιστήμια μπορούν να δεχθούν περισσότερους σπουδαστές με την προϋπόθεση ότι θα χρηματοδοτήσουν τις επιπλέον θέσεις με δικούς τους πόρους (δεν επιτρέπεται η επιβολή διδάκτρων σε προγράμματα σπουδών στην τσέχικη γλώσσα). Στη Λετονία, τη Λιθουανία, την Ουγγαρία και τη Ρουμανία τα εκπαιδευτικά ιδρύματα προτείνουν το μέγιστο αριθμό θέσεων που μπορούν να δεχθούν, ο οποίος εγκρίνεται από τις εκπαιδευτικές αρχές. Αξίζει

να σημειωθεί πως στη Λετονία, τη Λιθουανία, την Εσθονία, την Ουγγαρία και τη Σλοβενία οι εκπαιδευτικές αρχές καθορίζουν τον αριθμό των θέσεων που θα επιδοτηθούν από το κράτος, ενώ τα εκπαιδευτικά ιδρύματα στη συνέχεια καθορίζουν τον αριθμό των επιπλέον θέσεων που μπορούν να προσφέρουν στους υποψήφιους φοιτητές, οι οποίοι, ωστόσο, θα πρέπει να καταβάλλουν δίδακτρα. Στη Σουηδία ο μέγιστος αριθμός εισακτέων ανά ίδρυμα καθορίζεται από τις εκπαιδευτικές αρχές, ενώ τα ιδρύματα έχουν τη δυνατότητα να κατανειμούν τις διαθέσιμες θέσεις μεταξύ των τομέων σπουδών τους.

3.2.2 Κύριοι τρόποι εισαγωγής

Σε όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ η βασική προϋπόθεση για την εισαγωγή στον πρώτο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι το **πιστοποιητικό ολοκλήρωσης** της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ή αντίστοιχος τίτλος. Ενδιαφέρον αποτελεί το γεγονός

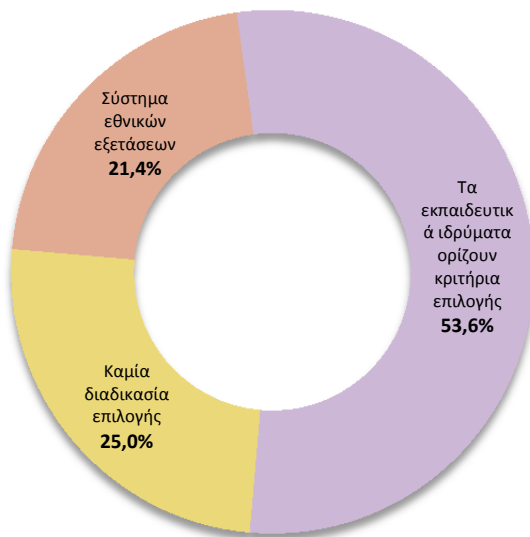
ότι στις περισσότερες χώρες η ονομασία που δίνεται στο απολυτήριο της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης θυμίζει τον όρο «ωριμότητα» (maturity): π.χ. matura, maturita, maturité, υποδηλώνοντας ότι η κατοχή του τίτλου αυτού αποδεικνύει την ικανότητα του

κατόχου να προβεί σε σπουδές της ανώτατης εκπαίδευσης (Ort et al, 2011). Πέρα από το απολυτήριο της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, στις περισσότερες χώρες ορίζονται **πρόσθετα κριτήρια ή διαδικασίες εισαγωγής**, τα οποία μπορεί να καθορίζονται είτε σε εθνικό επίπεδο, είτε σε επίπεδο εκπαιδευτικού ιδρύματος, ή σχολής/τμήματος/προγράμματος σπουδών, είτε σε συνδυασμό όλων των παραπάνω. Στα πρόσθετα κριτήρια/διαδικασίες μπορεί να περιλαμβάνονται η συμμετοχή σε ειδική εισαγωγική εξέταση, ειδικά τεστ δεξιοτήτων/ικανοτήτων, η βαθμολογία σε συγκεκριμένα μαθήματα ανάλογα με το επιθυμητό αντικείμενο σπουδών, η διαδικασία συνέντευξης, η σύνταξη αυτό-περιγραφικής έκθεσης (personal statement/motivation letter), κλπ.

Στο ακόλουθο γράφημα και ως προς τον κύριο τρόπο **εισαγωγής των υποψηφίων** στον πρώτο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ έχουν ταξινομηθεί σε τρεις βασικές κατηγορίες.

Γράφημα 3.3: Κατανομή των 27 κρατών-μελών της ΕΕ με βάση τον τρόπο εισαγωγής των υποψηφίων στον 1^ο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Πηγές: Ευρωπαϊκή (2012) & National system overview on education systems in Europe (Eurydice, 2011 edition) & OECD – Education at a glance (2012)

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στην πλειονότητα των κρατών-μελών (**53,6%**) τα **εκπαιδευτικά ιδρύματα καθορίζουν τα κριτήρια** για την επιλογή των υποψηφίων, στο **21,4%** λειτουργεί ένα **εθνικό σύστημα εξετάσεων** (απολυτήριες ή εισαγωγικές εξετάσεις), ενώ στο **25,0%** των κρατών-μελών δεν υπάρχει **καμία διαδικασία επιλογής** για τους περισσότερους τομείς σπουδών.

Όπως φαίνεται και στον ακόλουθο χάρτη, στην πρώτη κατηγορία, όπου τα **εκπαιδευτικά ιδρύματα αποφασίζουν για τα κριτήρια επιλογής των υποψηφίων** περιλαμβάνονται κυρίως χώρες του ευρωπαϊκού βορρά (**Φινλανδία, Σουηδία, Δανία, Ολλανδία, Εσθονία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία**), αλλά και χώρες της ανατολικής Ευρώπης (**Τσεχία, Σλοβακία, Σλοβενία, Πολωνία, Λιθουανία, Λετονία και Βουλγαρία**).

Τα κράτη-μέλη στα οποία η εισαγωγή των περισσότερων υποψηφίων επιτυγχάνεται μέσω ενός **συστήματος εθνικών εξετάσεων** είναι κυρίως χώρες του ευρωπαϊκού νότου (**Ελλάδα, Κύπρος, Ισπανία, Πορτογαλία**) καθώς και η **Ρουμανία** και η **Ουγγαρία**. Πιο συγκεκριμένα, στην Ελλάδα, στην Κύπρο και στην Ισπανία για την εισαγωγή στα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα διεξάγονται **εθνικές/περιφερειακές εισαγωγικές εξετάσεις** με κοινά κριτήρια αξιολόγησης. Στην Ουγγαρία και στην Πορτογαλία υπάρχουν εθνικές απολυτήριες εξετάσεις, οι οποίες λειτουργούν ταυτόχρονα και ως εισαγωγικές εξετάσεις. Στην Ελλάδα και στην Κύπρο (μόνο στην περίπτωση των δημόσιων ιδρυμάτων) στη διαδικασία επιλογής των υποψηφίων δεν εμπλέκονται τα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Αντίθετα, στην Ισπανία, στην Ουγγαρία και στη Ρουμανία τα εκπαιδευτικά ιδρύματα συμμετέχουν στον καθορισμό των κριτηρίων επιλογής.

Τέλος, στη **Γαλλία**, στο **Βέλγιο** (γαλλόφωνη, γερμανόφωνη και φλαμανδική κοινότητα), στο **Λουξεμβούργο**, στη **Γερμανία**, στην **Αυστρία**, στην **Ιταλία** και στη **Μάλτα** δεν εφαρμόζεται **καμία διαδικασία επιλογής** των υποψηφίων στους περισσότερους τομείς σπουδών. Στις χώρες αυτές οποιοσδήποτε πληροί τις προϋποθέσεις (απολυτήριο ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης) έχει το δικαίωμα εγγραφής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ωστόσο, για κάποιους τομείς σπουδών εφαρμόζονται συγκεκριμένες διαδικασίες επιλογής των υποψηφίων. Για παράδειγμα, σε καλλιτεχνικούς, τεχνολογικούς και ιατρικούς τομείς σπουδών εφαρμόζονται πρόσθετες διαδικασίες προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι υποψήφιοι πληρούν τις προϋποθέσεις φοίτησης στα συγκεκριμένα αντικείμενα σπουδών (εξειδικευμένες γνώσεις/δεξιότητες). Αξίζει να σημειωθεί ότι σε όλες τις χώρες που ανήκουν στην κατηγορία αυτή (πλην της Γερμανίας) δεν τίθεται περιορισμός στον αριθμό των θέσεων των υποψηφίων (numerus clausus) στους περισσότερους τομείς σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (βλ. προηγούμενη ενότητα) και γι' αυτό δεν υφίστανται διαδικασίες επιλογής που θα περιορίζαν εκ των πραγμάτων τον αριθμό των επιτυχόντων.

Εικόνα 3.2: Κριτήρια εισαγωγής των υποψηφίων στον πρώτο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ

Πηγές: Ευρυδική (2012) & National system overview on education systems in Europe (Eurydice, 2011 edition) & OECD – Education at a glance (2012) *Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ*
 Κύπρος: Εθνικές εξετάσεις για εισαγωγή στα κρατικά εκπαιδευτικά ιδρύματα. Τα ιδιωτικά ιδρύματα ορίζουν δικά τους κριτήρια επιλογής (απολυτήριο ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και καλή γνώση της γλώσσας διδασκαλίας)

Συνδυάζοντας την ύπαρξη ή μη ενός *numerus clausus* και τη διαδικασία επιλογής των υποψηφίων φοιτητών στον πρώτο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, τα κράτη-μέλη της ΕΕ ταξινομούνται σε επόμενες ομάδες, που αποτυπώνονται στο ακόλουθο γράφημα.

Όπως ήδη έχει αναφερθεί, μόλις σε **7** από τα 27 κράτη-μέλη (**25,9%**) της ΕΕ (πρώτη στήλη του γραφήματος) εφαρμόζεται **η χωρίς περιορισμούς, ή ελεύθερη, πρόσβαση** των υποψηφίων φοιτητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, με μόνη προϋπόθεση το πιστοποιητικό ολοκλήρωσης της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ή άλλο ισότιμο τίτλο, ενώ επίσης δεν ισχύει περιορισμός στον αριθμό των εισακτέων. Οι χώρες αυτές είναι: η **Αυστρία**, το **Βέλγιο**, το **Λουξεμβούργο**, η **Ιταλία**, η **Μάλτα**, η **Γαλλία** και η **Γερμανία**².

² Στη Γερμανία η πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι ελεύθερη. Όλοι οι υποψήφιοι που πληρούν τις βασικές προϋποθέ-

Σε **14** από τα 27 κράτη-μέλη (**51,9%**) της ΕΕ (μεσαία στήλη του γραφήματος) εφαρμόζεται ρήτρα **numerus clausus** από τα **εκπαιδευτικά ιδρύματα** και τις εκπαιδευτικές αρχές, ενώ τα ίδια τα ιδρύματα καθορίζουν τα κριτήρια επιλογής των υποψηφίων, λαμβάνοντας πολλές φορές υπόψη κριτήρια που καθορίζονται σε κεντρικό επίπεδο. Οι χώρες αυτές είναι: η **Βουλγαρία**, η **Πολωνία**, η **Σλοβακία**, η **Ολλανδία**, η **Δανία**, το **Ηνωμένο Βασίλειο**, η **Ιρλανδία**, η **Φινλανδία**, η **Σουηδία**, η **Τσεχία**, η **Σλοβενία**, η **Εσθονία**, η **Λετονία** και η **Λιθουανία**.

σεις εγγράφονται στο πρόγραμμα σπουδών της επιλογής τους. Ωστόσο, στην περίπτωση που ο αριθμός των υποψηφίων υπερβαίνει τον αριθμό των διαθέσιμων θέσεων, εφαρμόζονται διαδικασίες επιλογής είτε σε εθνικό/περιφερειακό επίπεδο, είτε σε επίπεδο ιδρύματος (Eurydice, 2011b).

Γράφημα 3.4: Ταξινόμηση των 27 κρατών-μελών της ΕΕ με βάση το σύστημα εισαγωγής των υποψηφίων στον 1^ο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Πηγές: Ευρωδίκη (2012) & National system overview on education systems in Europe (Eurydice, 2011 edition) & OECD – Education at a glance (2012)
Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

3.2.3 Εναλλακτικοί τρόποι εισαγωγής

Στις δύο υποενοότητες που προηγήθηκαν αναλύθηκε ο **κύριος τρόπος εισαγωγής** στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην ΕΕ. Ωστόσο, την τελευταία δεκαετία, κυρίως μέσα από πολιτικές πρωτοβουλίες κρατών-μελών, όπως η Διαδικασία της Μπολόνια, το Πρόγραμμα «Εκπαίδευση & Κατάρτιση 2010» της ΕΕ κ.α., αλλά και από πρωτοβουλίες σε επίπεδο ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, καταγράφεται μια προσπάθεια άμβλυνσης των αδιεξόδων³ στα εκπαιδευτικά συστήματα, μέσω της προαγωγής της δια βίου μάθησης και των πολιτικών για τη διεύρυνση της συμμετοχής (widening participation), παρέχοντας τη δυνατότητα φοίτησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε κοινωνικοοικονομικές, ηλικιακές, ειδικές και άλλες ομάδες, που παραδοσιακά αποκλείονταν από αυτήν. Ως εναλλακτικοί τρόποι εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση νοούνται εκείνοι που απευθύνονται σε υποψήφιους φοιτητές που δεν πληρούν τις τυπικές προϋποθέσεις εισαγωγής του συστήματος (κύριος τρόπος εισαγωγής). Η διερεύνηση των **εναλλακτικών τρόπων πρόσβασης** στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, είναι εξίσου σημαντική με τη μελέτη του κύριου τρόπου εισαγωγής των υποψηφίων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση,

³ Με τον όρο αποδίδεται η εμπλοκή στην εξέλιξη της ακαδημαϊκής ανέλιξης των ατόμων στο εκπαιδευτικό σύστημα, λόγω έλλειψης πολλαπλών επιλογών που να επιτρέπουν/διευκολύνουν τον ανασχεδιασμό της προσωπικής μαθησιακής διαδρομής του ατόμου.

Σε 4 από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ (**Πορτογαλία, Ισπανία, Ουγγαρία και Ρουμανία**) επίσης υφίσταται περιορισμένος αριθμός εισακτέων ο οποίος καθορίζεται από τις **εκπαιδευτικές αρχές** σε συνεννόηση με τα **εκπαιδευτικά ιδρύματα**, ωστόσο η εισαγωγή των υποψηφίων γίνεται μέσα από τη **διεξαγωγή εθνικών εξετάσεων** (απολυτήριων, ή εισαγωγικών).

Τέλος, σε 2 από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ (**Ελλάδα και Κύπρος**), τόσο ο καθορισμός του αριθμού εισακτέων, όσο και η διαδικασία επιλογής των υποψηφίων γίνονται σε **κεντρικό επίπεδο** (εθνικές εισαγωγικές εξετάσεις), ενώ η συμμετοχή των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων είναι ελαχιστοποιημένη.

Συνοπτικά, στην πλειονότητα των κρατών-μελών της ΕΕ δεν προσφέρεται εγγυημένα μια θέση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε όσους διαθέτουν τα απαραίτητα προσόντα αφού ο αριθμός των διαθέσιμων θέσεων στα προγράμματα σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι περιορισμένος. Ταυτόχρονα, στα περισσότερα κράτη-μέλη η επιλογή των υποψηφίων πραγματοποιείται από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, ενώ η κρατική εποπτεία/παρέμβαση είναι αισθητή.

επειδή αντιμετωπίζουν με κοινωνική ευαισθησία και δικαιοσύνη την πρόσβαση μεγαλύτερου τμήματος του πληθυσμού από τον συνήθη στην επιστημονική γνώση και στην ερευνητική διαδικασία.

Η δυνατότητα του εκπαιδευτικού συστήματος να προσφέρει εναλλακτικές διαδρομές, που να επιτρέπουν την υπέρβαση των προσωπικών εμποδίων, διευρύνοντας την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, συνδέεται με την προσφορά **δεύτερης ευκαιρίας**: α) είτε για την απόκτηση προσόντων αντίστοιχων με εκείνα που θα είχαν αποκτηθεί από το τυπικό σύστημα εκπαίδευσης και τα οποία επιτρέπουν την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, β) είτε μέσω της αναγνώρισης πρότερης μάθησης/δεξιοτήτων/ικανοτήτων, που έχουν κατακτηθεί από την ως τότε επαγγελματική εμπειρία του υποψήφιου. Τα άτομα που έχουν ανάγκη μιας δεύτερης ευκαιρίας, συνήθως επέλεξαν να φοιτήσουν σε μικρής διάρκειας προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης, που δεν οδηγούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, είτε εγκατέλειψαν τις σπουδές τους προτού ολοκληρώσουν την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και κατέφυγαν στην αγορά εργασίας.

Στο πλαίσιο της τρέχουσας πολιτικής, τόσο στο χώρο του ΕΧΑΕ, όσο και της ΕΕ, όπου η προαγωγή της ιδέας «*κανένα ταλέντο δεν πρέπει να μένει πίσω*» κατέχει κυρίαρχη θέση, το ζήτημα των εναλλακτικών τρόπων εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη σημασία. Το βασικό ζητούμενο είναι η διεύρυνση των κριτηρίων επιλογής των υπο-

ψηφίων προκειμένου να επιτραπεί η εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση όλων όσων έχουν την ικανότητα να προβούν σε σπουδές ανώτατου επιπέδου, ανεξαρτήτως των προσόντων που έχουν κατακτηθεί στο τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα (EACEA, 2012).

Η προσωπική μαθησιακή διαδρομή των υποψηφίων προς την τριτοβάθμια εκπαίδευση διαμορφώνεται από προσωπικούς παράγοντες (οικογενειακή κατάσταση, κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο, υποχρεώσεις κ.α.), τις κυρίαρχες κοινωνικές αντιλήψεις και πρότυπα, αλλά και από παράγοντες που συνδέονται άμεσα με δομικά χαρακτηριστικά του εκπαιδευτικού συστήματος. Πιο συγκεκριμένα, το σύστημα της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (γενική και επαγγελματική) σε συνδυασμό με τα απαιτούμενα προσόντα για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αποτελούν βασικό παράγοντα διαμόρφωσης της προσωπικής μαθησιακής διαδρομής των υποψηφίων για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (Orr et al, 2011) και ως εκ τούτου σημαντική εισροή (input) του υποσυστήματος της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Το πιο σημαντικό δομικό χαρακτηριστικό των συστημάτων ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι, η δυνατότητα επιλογής μεταξύ της γενικής και της επαγγελματικής εκπαίδευσης, και συνακόλουθα η ύπαρξη, ή μη, μιας σαφούς διαχωριστικής γραμμής μεταξύ τους.

Στα σαφώς διακριτά συστήματα της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, το τελικό στάδιο των γενικών ακαδημαϊκών προγραμμάτων (μη επαγγελματικών) αποκτά χαρακτήρα προπαρασκευαστικού σταδίου για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, γεγονός που θέτει σε αμφισβήτηση, μικρή ή μεγάλη, την αυτονομία τους. Αντίθετα, το τελικό στάδιο των επαγγελματικών προγραμμάτων οδηγεί τους αποφοίτους στην αγορά εργασίας. Από την άλλη, στα μη διακριτά συστήματα της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, όπου απουσιάζει μια σαφής διαχωριστική γραμμή μεταξύ των προγραμμάτων γενικής παιδείας και επαγγελματικής εκπαίδευσης, οι απόφοιτοι της επαγγελματικής εκπαίδευσης δεν αποκλείονται από την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Γενικά, κάτι τέτοιο μπορεί να θεωρηθεί ως μια θετική τάση που συμβάλει στην προαγωγή της ισότητας και της ισοτιμίας μεταξύ διαφορετικών εκπαιδευτικών επιλογών, διαδρομών και πτυχίων (Orr et al, 2011). Αξίζει να σημειωθεί πως τα τελευταία χρόνια σε ευρωπαϊκό επίπεδο και στο πλαίσιο της δια βίου μάθησης καταβάλλονται πολλές προσπάθειες άρσης των αδιεξόδων στα εκπαιδευτικά συστήματα, παρέχοντας τη δυνατότητα στους αποφοίτους της δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης να συνεχίσουν τις σπουδές τους στην ανώτατη εκπαίδευση⁴ (Cedefop, 2012).

⁴ Κατά την περίοδο 2006-2010 οι εγγεγραμμένοι σπουδαστές σε ι-δρύματα της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (προγράμματα ISCED 3A και 3B) που παρέχουν άμεση πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ως ποσοστό επί του συνολικού αριθμού

Ωστόσο, η **διαπερατότητα**⁵ των συστημάτων εκπαίδευσης δεν αποτελεί πραγματικότητα σε όλες τις χώρες, ενώ ακόμη και στις περιπτώσεις που αυτή προβλέπεται, οι απόφοιτοι της επαγγελματικής εκπαίδευσης έχουν πρόσβαση σε ορισμένα προγράμματα σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, και συνήθως σε τομείς συναφείς με την ειδικότητά τους. Καταγράφονται και περιπτώσεις χωρών (Ηνωμένο Βασίλειο), όπου οι απόφοιτοι της επαγγελματικής εκπαίδευσης έχουν πρόσβαση σε ορισμένα εκπαιδευτικά ιδρύματα και σπανίως σε επίλεκτα πανεπιστήμια.

Επιπλέον, ερευνητικά ευρήματα καταδεικνύουν πως σε κάποιες χώρες τα συστήματα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έχουν την τάση να ενισχύουν τις υπάρχουσες κοινωνικές, πολιτισμικές και οικονομικές ανισότητες μεταξύ των μαθητών, οι οποίες συνακόλουθα επηρεάζουν την πρόσβαση τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (Orr et al, 2011). Αν λάβει κανείς υπόψη και τα υψηλά ποσοστά πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης που καταγράφονται σε κάποιες χώρες, τότε η ανάγκη πρόβλεψης εναλλακτικών διαδρομών εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, αλλά και θέσπισης μέτρων που θα παρέχουν στους υποψήφιους φοιτητές μια «δευτέρα ευκαιρία», καθίσταται ακόμη πιο επιτακτική, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι προσφέρεται σε όλους η ευκαιρία να αναπτύξουν στο μέγιστο τις δυνατότητές/ ικανότητές τους.

Στον ακόλουθο χάρτη τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ διακρίνονται σε δύο βασικές ομάδες:

- α) εκείνα στα οποία λειτουργούν εναλλακτικοί τρόποι εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, δηλαδή η κατοχή του πιστοποιητικού ολοκλήρωσης της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (γενικής ή επαγγελματικής για όπου προβλέπεται) δεν αποτελεί το μοναδικό τρόπο εισαγωγής, ενώ ταυτόχρονα λειτουργεί τουλάχιστον μια εναλλακτική διαδικασία εισαγωγής των υποψηφίων, και
- β) εκείνα στα οποία το πιστοποιητικό ολοκλήρωσης της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης εξακολουθεί να αποτελεί το μοναδικό δρόμο για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Το **51,9%** των κρατών-μελών της ΕΕ (14 από τα 27) δηλώνουν ότι προβλέπονται εναλλακτικοί τρόποι εισαγωγής των υποψηφίων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ στο υπόλοιπο **48,1%** (13 κράτη-μέλη) το πιστοποιητικό ολοκλήρωσης της ανώτερης δευτεροβάθμιας

σπουδαστών ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ-27 αυξήθηκε σημαντικά και διαμορφώθηκε πάνω από το 80% κατά μέσο όρο (Cedefop, 2012)

⁵ Η δυνατότητα των εκπαιδευομένων να κινούνται κάθετα (ανελκτικά) και οριζόντια εντός των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης. Με άλλα λόγια, η ευκολία μετακίνησης των εκπαιδευομένων μεταξύ διαφόρων τύπων εκπαίδευσης (π.χ. πανεπιστημιακή και επαγγελματική) και διαφόρων επιπέδων (π.χ. ανώτερη δευτεροβάθμια ή μαθητεία έως την ανώτερη εκπαίδευση) όπως το επιθυμούν (Cedefop, 2012).

εκπαίδευσης εξακολουθεί να αποτελεί το μοναδικό δρόμο για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Όπως φαίνεται κι από το χάρτη, η πρόβλεψη εναλλακτικών τρόπων πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αποτελεί χαρακτηριστικό των χωρών της δυτικής Ευρώπης (**Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία, Σουηδία,**

Φινλανδία, Δανία, Ολλανδία, Γερμανία, Αυστρία, Βέλγιο, Λουξεμβούργο, Γαλλία, Ισπανία, Πορτογαλία, Μάλτα), ενώ το αντίθετο συμβαίνει στις χώρες της ανατολικής Ευρώπης (**Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία, Πολωνία, Τσεχία, Σλοβακία, Ουγγαρία, Σλοβενία, Ιταλία, Ρουμανία, Βουλγαρία, Ελλάδα, Κύπρος**).

Εικόνα 3.3: Εναλλακτικοί τρόποι εισαγωγής των υποψηφίων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε το έτος 2010/11.

Πηγή: EACEA (2012)

Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στην ερμηνεία του συγκεκριμένου χάρτη διότι δεν αποδίδει πλήρη εικόνα για τη λειτουργία των εναλλακτικών τρόπων πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Το πρόβλημα έγκειται κυρίως στην έλλειψη ενός σαφούς ορισμού των εναλλακτικών τρόπων εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, και κυρίως στον καθορισμό του βασικού κριτηρίου που θα υποδεικνύει. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν η Τσεχία και η Εσθονία, οι οποίες στο χάρτη εμφανίζονται να μην παρέχουν εναλλακτικούς τρόπους εισαγωγής, με την έννοια ότι στις συγκεκριμένες χώρες το πιστοποιητικό ολοκλήρωσης της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης πράγματι αποτελεί το μοναδικό δρόμο για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ωστόσο, στις χώ-

ρες αυτές λειτουργούν προγράμματα δεύτερης ευκαιρίας για ενήλικους προκειμένου να αποκτήσουν πιστοποιητικό ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, το οποίο θα τους επιτρέψει την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (EACEA, 2012). Επομένως, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι και σε αυτές τις χώρες προβλέπεται εναλλακτικός τρόπος εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Σε πρόσφατη έρευνα του Eurostudent⁶ (Orr et al, 2011) σχετικά με τη μετάβαση στην τριτοβάθμια εκ-

⁶ Η έρευνα «Κοινωνικές και Οικονομικές συνθήκες διαβίωσης των φοιτητών στην Ευρώπη» καλύπτει 25 χώρες του ΕΧΑΕ (Αυστρία, Κροατία, Τσεχία, Δανία, Αγγλία/Ουαλία, Εσθονία, Φινλανδία, Γαλ-

παίδευση, οι εναλλακτικές/ μη παραδοσιακές διαδρομές προς την τριτοβάθμια εκπαίδευση διακρίνονται στις ακόλουθες τρεις βασικές κατηγορίες:

1. Επαγγελματική κατάρτιση, εργασιακή εμπειρία και πιστοποίηση πρότερης μάθησης.

- **Αναγνώριση** επαγγελματικών προσόντων (π.χ. μέσω των εθνικών πλαισίων προσόντων).
- **Ηλικία** ως κριτήριο (π.χ. ειδικές διαδικασίες εισαγωγής που προβλέπονται για τους ώριμους φοιτητές).
- **Αξιολόγηση** δεξιοτήτων (π.χ. πιστοποίηση πρότερης μάθησης⁷).

2. Ειδικές εισαγωγικές εξετάσεις ή τεστ δεξιοτήτων/ικανοτήτων.

3. Μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμια εκπαίδευση (εκπαίδευση ενηλίκων) (δηλ. η προσφορά δεύτερης ευκαιρίας στον υποψήφιο φοιτητή να αποκτήσει το απολυτήριο του λυκείου προσφέροντάς του ένα πρόγραμμα μαθημάτων, διαφορετικό του τυπικού συστήματος, ειδικά σχεδιασμένο για ενήλικες).

Σύμφωνα με την τελευταία κατηγορία, επομένως, η αντίφαση που αποτυπώνεται στον χάρτη που προηγήθηκε, μπορεί να εξηγηθεί όταν οι εναλλακτικοί τρόποι πρόσβασης ορίζονται σύμφωνα με την κατοχή ή μη του απολυτηρίου της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Η έρευνα του Eurostudent (2011) κάνοντας χρήση του παραπάνω εννοιολογικού πλαισίου διασαφήνισης των εναλλακτικών τρόπων εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, αναδεικνύει πολύ σημαντικά στοιχεία για το θέμα αυτό, ενώ παράλληλα αποτυπώνει και το βαθμό στον οποίο λειτουργούν οι εναλλακτικοί τρόποι πρόσβασης. Παρόλο που η συγκεκριμένη έρευνα δεν καλύπτει το σύνολο των χωρών του ΕΧΑΕ (αφορά μόνο 25 από τις 47 χώρες) τα ερευνητικά της αποτελέσματα αποδίδουν την παρούσα εικόνα στην πλειονότητα των κρατών-μελών της ΕΕ (19 κράτη-μέλη).

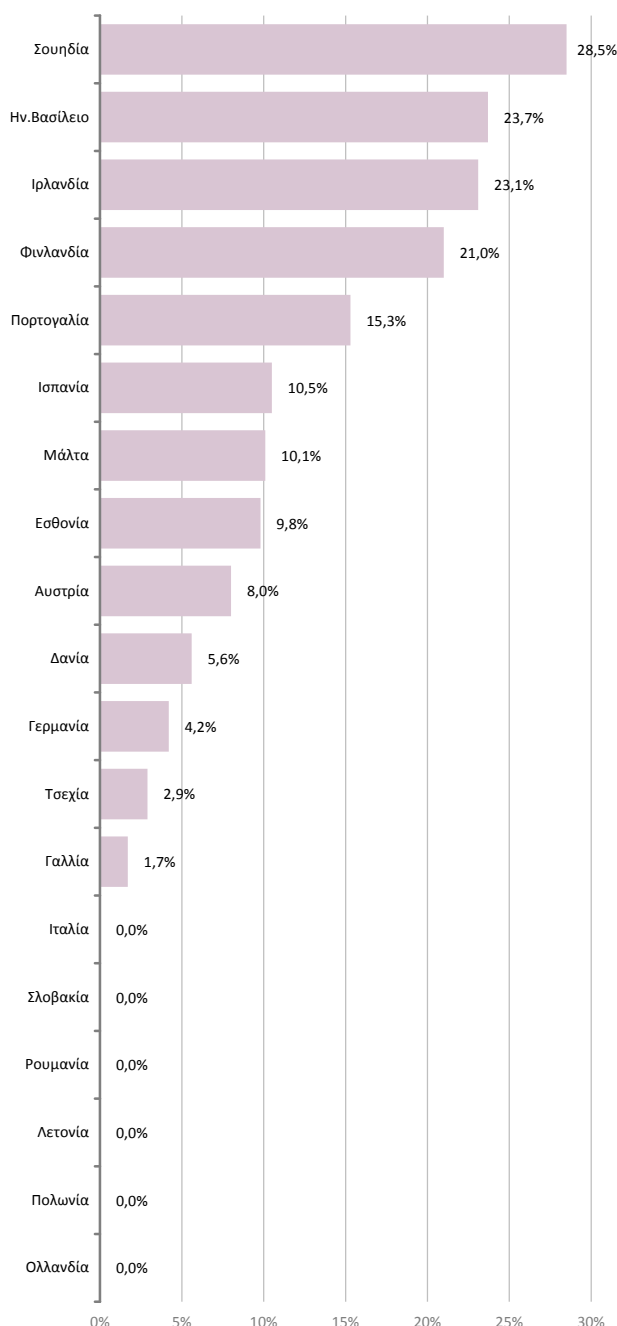
Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το ποσοστό του φοιτητικού πληθυσμού που έχει εισαχθεί στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μέσω εναλλακτικών τρόπων

λία, Γερμανία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λετονία, Λιθουανία, Μάλτα, Ολλανδία, Νορβηγία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβακία, Σλοβενία, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία, Τουρκία), είναι δειγματοληπτική (200.000 φοιτητές) και τα στοιχεία της αντλούνται από τις απαντήσεις που έδωσαν οι φοιτητές την περίοδο 2008-2011.

⁷ Ο αριθμός των χωρών του ΕΧΑΕ που θεσπίζουν με νομοθετική ρύθμιση διαδικασίες αναγνώρισης πρότερης μάθησης ολοένα και αυξάνεται (βλ. Κεφάλαιο 2ο). Στο 27,7% των χωρών του ΕΧΑΕ (13 από τις 47 χώρες) υπάρχει εθνικός μηχανισμός, κατευθυντήριες οδηγίες ή πολιτικές για την αξιολόγηση και αναγνώριση της πρότερης μάθησης προκειμένου να καταστεί δυνατή η πρόσβαση στην ανώτατη εκπαίδευση, αλλά και να αποδοθούν πιστωτικές μονάδες για την απόκτηση προσόντων, ενώ παράλληλα η εφαρμογή των διαδικασιών αυτών στην πράξη μπορεί να αποδειχθεί. Αντίθετα, στο 25,5% (σε 12 από τις 47 χώρες) δεν εφαρμόζεται καμία διαδικασία για την αναγνώριση πρότερης μάθησης.

εισαγωγής στα 19 από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ακαδημαϊκό έτος 2009/10.

Γράφημα 3.5: Φοιτητικός πληθυσμός που έχει εισαχθεί στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μέσω ενός εναλλακτικού τρόπου πρόσβασης ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού στα 19 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2009/10

Πηγή: Eurostudent IV **Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ**

Τα στοιχεία για το Ηνωμένο Βασίλειο αφορούν μόνο την Αγγλία και την Ουαλία.

Το **68,4%** των 19 κρατών-μελών της ΕΕ (13 χώρες) καταγράφουν σπουδαστές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης οι οποίοι **δεν έχουν εισαχθεί μέσω του κύριου τρόπου πρόσβασης**. Ωστόσο, το ποσοστό του συγκεκριμένου φοιτητικού πληθυσμού διαφέρει σημαντικά από χώρα σε χώρα. Τα υψηλότερα ποσοστά καταγράφονται στη **Σουηδία** (28,5%), στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (Αγγλία/Ουαλία) (23,7%), στην **Ιρλανδία** (23,1%), στη **Φινλανδία** (21,0%) και στην **Πορτογαλία** (15,3%). Στη

Σουηδία τα εκπαιδευτικά ιδρύματα έχουν τη δυνατότητα να εφαρμόσουν εναλλακτικά κριτήρια επιλογής των υποψηφίων για το 1/3 των διαθέσιμων θέσεων (ειδικά τεστ δεξιοτήτων, αναγνώριση γνώσεων, επαγγελματικής/εργασιακής εμπειρίας συναφής με το επιθυμητό αντικείμενο σπουδών κ.α.) (OECD, 2012). Στην Ιρλανδία επίσης τα εκπαιδευτικά ιδρύματα αποφασίζουν για τους εναλλακτικούς τρόπους προβλέποντας την εισαγωγή φοιτητών από υποεκπροσωπούμενες ομάδες, καθώς επίσης και ώριμων φοιτητών. Ωστόσο, λειτουργούν και σε εθνικό επίπεδο δύο εναλλακτικές διαδικασίες εισαγωγής: το *Higher Education Access Route to Disability Access Route to Education* (OECD, 2012). Στην Ιρλανδία αλλά και στο Ηνωμένο Βασίλειο είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη η λειτουργία προπαρασκευαστικών προγραμμάτων για τους υποψηφίους που δεν πληρούν τις τυπικές προϋποθέσεις εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (EACEA, 2012).

Στην **Ισπανία**, τη **Μάλτα**, την **Εσθονία** και την **Αυστρία** 1 στους 10 φοιτητές περίπου έχει εισαχθεί με εναλλακτικό τρόπο πρόσβασης. Στη Μάλτα και την Ισπανία προβλέπονται ειδικές διαδικασίες για τους ώριμους φοιτητές (άνω των 21 και των 23 ετών αντίστοιχα). Χαμηλότερα είναι τα ποσοστά που καταγράφει η **Δανία** (5,6%), η **Γερμανία** (4,2%), η **Τσεχία** (2,9%), και η **Γαλλία** (1,7%). Στη Γαλλία οι υποψήφιοι που δεν κατέχουν το απολυτήριο της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (baccalauréat) μπορούν να φοιτήσουν στο πανεπιστήμιο για την απόκτηση του βασικού διπλώματος δικαίου το οποίο επιτρέπει την πρόσβαση στον τομέα του Δικαίου, είτε για το δίπλωμα για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, το οποίο προσφέρει τα ίδια δικαιώματα με το baccalauréat (OECD, 2012).

Στον αντίποδα βρίσκονται τα υπόλοιπα 6 κράτη-μέλη της ΕΕ, όπου το σύνολο του φοιτητικού πληθυσμού τους έχει εισαχθεί μέσω του κύριου τρόπου πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση: **Ιταλία**, **Σλοβακία**, **Ρουμανία**, **Λετονία**, **Πολωνία** και **Ολλανδία**. Αξίζει να

σημειωθεί η περίπτωση της Ολλανδίας, η οποία στον χάρτη που προηγήθηκε εμφανίζεται στην ομάδα χωρών όπου το απολυτήριο της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης δεν αποτελεί το μοναδικό δρόμο για την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Για την ακρίβεια, στην Ολλανδία υπάρχει νομοθετική ρύθμιση που επιτρέπει την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε άτομα ηλικίας άνω των 21 ετών που δεν έχουν ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση βάσει ειδικής εξέτασης, ενώ ταυτόχρονα προτρέπει τις εξεταστικές επιτροπές για την αναγνώριση πρότερης μάθησης (Euroguidance, 2011a). Ωστόσο, από την έρευνα του Eurostudent φαίνεται πως στην πράξη η διαδικασία αυτή σπανίως χρησιμοποιείται.

Λαμβάνοντας υπόψη το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο των φοιτητικών καθώς επίσης και το χρονικό διάστημα της μετάβασής τους από τη δευτεροβάθμια στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, η συγκεκριμένη έρευνα (Eurostudent, 2011) αναδεικνύει πως οι εναλλακτικοί τρόποι εισαγωγής, στις χώρες όπου προβλέπονται και λειτουργούν, θεωρούνται επιτυχημένοι, αφού οι ωφελούμενοι από αυτούς είναι κυρίως φοιτητές με **χαμηλό κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο** (δηλαδή υποεκπροσωπούμενες συνήθως ομάδες), ενώ ταυτόχρονα το ποσοστό των φοιτητών με καθυστερημένη μετάβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στις χώρες αυτές είναι ιδιαίτερα υψηλό. Επομένως, οι πολλαπλές μαθησιακές διαδρομές μπορούν πράγματι να συμβάλλουν στην εξισορρόπηση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων, διευρύνοντας τη συμμετοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, συμπεριλαμβάνουν κοινωνικοοικονομικές, ηλικιακές, ειδικές και άλλες ομάδες, που παραδοσιακά αποκλείονταν από αυτήν. Για το λόγο αυτό είναι αναγκαία η συστηματική καταγραφή και παρακολούθηση της πρόβλεψης και λειτουργίας των εναλλακτικών διαδικασιών εισαγωγής, προκειμένου να παραχθούν συγκρίσιμα στοιχεία σε ευρωπαϊκό επίπεδο που θα μπορούν να αποτιμήσουν την αποτελεσματικότητα των διαδικασιών αυτών.

3.3 Διδάκτρα και οικονομική υποστήριξη των φοιτητών

Η κοινωνική διάσταση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης δεν αφορά μόνο στην εισαγωγή των υποψηφίων, αλλά και στη φοίτηση και ολοκλήρωση των σπουδών τους χωρίς εμπόδια που σχετίζονται με το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρό τους. Επομένως, δεν αρκεί μόνο η πρόβλεψη εναλλακτικών διαδικασιών εισαγωγής που θα αυξήσουν τα ποσοστά συμμετοχής των διαφόρων υποεκπροσωπούμενων ομάδων, αλλά και η πρόβλεψη υποστήριξης των σπουδαστών σε όλη τη διάρκεια της φοίτησής τους προκειμένου να εξαλειφθούν πιθανά εμπόδια που θα δυσκόλευαν την ολοκλήρωση των σπουδών τους. Από τη μία πλευρά, η υποχρέωση καταβολής διδάκτρων για τη φοίτηση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μπορεί να αποτελέσει **ανασταλτικό** παράγοντα για τη φοίτηση του ατόμου σε σπουδές ανώτατου επιπέδου. Από την άλλη πλευρά, οι μορφές οικονομικής στήριξης των φοιτητών που προβλέπονται στα συστήματα εκπαίδευσης μπορούν να αποτελέσει παράγοντα **εξισορρόπησης** και, συνεπώς, να συμβάλουν στην αύξηση των ποσοστών των φοιτητών που ολοκληρώνουν την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Για το λόγο αυτό, η μελέτη αποκλειστικά των διδάκτρων δεν επαρκεί για τη διεξαγωγή συμπερασμάτων ως προς τα μοντέλα εξισορρόπησης των ανασταλτικών παραγόν-

των για την ολοκλήρωση της φοίτησης στα συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Θα πρέπει επιπλέον να ληφθούν υπόψη και οι μορφές οικονομικής υποστήριξης των φοιτητών (υποτροφίες, φοιτητικά δάνεια), ή των οικογενειών τους (φορολογικές ελαφρύνσεις, οικογενειακά επιδόματα), προκειμένου να διερευνηθεί ο **βαθμός ισορροπίας** μεταξύ της υποχρέωσης για καταβολή διδάκτρων και της παροχής οικονομικής στήριξης και, τελικά, να αναδειχθούν τα δομικά χαρακτηριστικά των μοντέλων χρηματοδότησης των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που κυριαρχούν στον ευρωπαϊκό χώρο.

Τα στοιχεία για τα διδάκτρα φοίτησης και την οικονομική υποστήριξη των φοιτητών, που παρουσιάζονται στην ενότητα αυτή, προέρχονται από το δίκτυο Ευρυδίκη, καθώς επίσης και από τις εθνικές εκθέσεις⁸ (2012) των χωρών του ΕΧΑΕ που αφορούν στην πρόοδο που έχουν σημειώσει σε εθνικό επίπεδο ως προς τους βασικούς άξονες σύγκλισης της Διαδικασίας της Μπολόνια.

⁸ Οι εθνικές εκθέσεις είναι αναρτημένες στο δικτυακό χώρο του ΕΧΑΕ: <http://www.ehea.info>

3.3.1 Διδάκτρα

Τα συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη διαφοροποιούνται ως προς την καταβολή, ή μη, διδάκτρων φοίτησης, το ποσοστό των φοιτητών που καταβάλλουν διδάκτρα (όλοι οι φοιτητές, ή ορισμένοι), το ύψος των διδάκτρων, ο χρόνος καταβολής των διδάκτρων (κατά την εγγραφή ή μετά την αποφοίτηση) κ.α..

Τα στοιχεία που παρουσιάζονται στην ενότητα αυτή αφορούν τα **δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα** και τα **ιδιωτικά ιδρύματα που επιδοτούνται από το κράτος**. Δεν καλύπτουν, επομένως, τα **ανεξάρτητα εκπαιδευτικά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης**⁹. Επιπλέον, το σύστημα διδάκτρων που περιγράφεται ανά κράτος-μέλος δεν αναφέρεται στους **διεθνείς σπουδαστές** (international students)¹⁰, για τους οποίους συνήθως

εφαρμόζεται διαφορετική διαδικασία ως προς τα διδάκτρα φοίτησης. Ως **διδάκτρα**, σύμφωνα με το δίκτυο Ευρυδίκη, θεωρούνται τα **δίδακτρα φοίτησης, τα διδάκτρα εγγραφής και διοικητικά τέλη**, ενώ δεν περιλαμβάνονται συνδρομές για φοιτητικές οργανώσεις. Ωστόσο, στις περιπτώσεις όπου οι φοιτητές καλούνται να καταβάλλουν ένα ποσό που αφορά μόνο έξοδα εγγραφής ή διοικητικά τέλη, και όχι διδάκτρα φοίτησης, οι χώρες αυτές χαρακτηρίζονται ως χώρες όπου οι φοιτητές **δεν** καταβάλουν διδάκτρα για τη φοίτησή τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση¹¹.

Το ισχύον σύστημα διδάκτρων αναλύεται για τους δύο πρώτους κύκλους σπουδών (1^{ος} κύκλος σπουδών: Προπτυχιακά προγράμματα και 2^{ος} κύκλος σπουδών: Μεταπτυχιακά προγράμματα), ενώ η ανάλυση δεν καλύπτει τον 3^ο κύκλο σπουδών (προγράμματα Προηγμένης Έρευνας).

3.3.1.1 Πρώτος κύκλος σπουδών

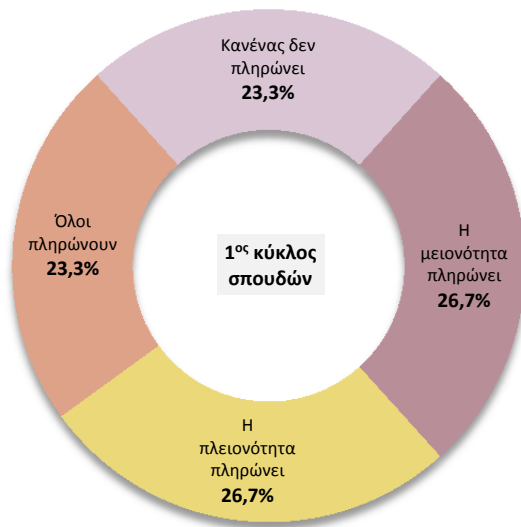
Στο ακόλουθο γράφημα τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ κατανέμονται με βάση το ποσοστό των φοιτητών που καταβάλλουν διδάκτρα φοίτησης στον πρώτο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το ακαδημαϊκό έτος 2011/12.

⁹ Το ποσοστό των σπουδαστών που φοιτούσαν σε ανεξάρτητα εκπαιδευτικά ιδρύματα (στις χώρες όπου αυτά λειτουργούν) το 2010 ήταν: Κύπρος (70,1%), Ρουμανία (37,5%), Πολωνία (32,9%), Λετονία (30,9%), Πορτογαλία (23,4%), Βουλγαρία (22,0%), Γαλλία (16,6%), Σλοβακία (16,3%), Εσθονία (16,0%), Τσεχία (13,1%), Ισπανία (12,7%), Λιθουανία (11,8%), Ιταλία (8,5%), Σλοβενία (7,4%), Ιρλανδία (4,5%) και Δανία (0,1%). Για περισσότερα στοιχεία βλ. ενότητα 3.1.

¹⁰ Ως **διεθνείς σπουδαστές** συνήθως θεωρούνται οι σπουδαστές που προέρχονται από χώρες εκτός ΕΕ/ΕΟΧ/ΕΖΕΣ (Ευρωπαϊκή Ένωση/ Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος/ Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελευθέρων Συναλλαγών, ωστόσο ορισμός αυτός διαφέρει από χώρα σε χώρα. Περισσότερα στοιχεία παρουσιάζονται στη συνέχεια της ενότητας αυτής.

¹¹ Η Τσεχία υπάγεται στην κατηγορία αυτή όπου οι φοιτητές καλούνται να καταβάλλουν το ποσό των 21€-24€, για την εγγραφή τους στο πρόγραμμα σπουδών.

Γράφημα 3.6: Κατανομή των 27 κρατών-μελών της ΕΕ με βάση τον αριθμό των φοιτητών που καταβάλλουν δίδακτρα φοίτησης στον 1^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το ακαδημαϊκό έτος 2011/12

Πηγή: Eurydice (2011a, 2012) & National reports regarding the Bologna Process implementation 2009-2012. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο **23,3%** των κρατών-μελών η φοίτηση στον **1^ο κύκλο σπουδών** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι δωρεάν, αφού **κανένας φοιτητής δεν καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης**. Στο **26,7%** των κρατών-μελών η **μειονότητα** του φοιτητικού πληθυσμού (ποσοστό μικρότερο του 50%) καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης, ενώ στο **26,7%** των κρατών-μελών η **πλειονότητα** του φοιτητικού πληθυσμού (ποσοστό μεγαλύτερο του 50%) καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης. Τέλος, στο υπόλοιπο **23,3%** το **σύνολο του φοιτητικού πληθυσμού** καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης.

Όπως φαίνεται και από τον ακόλουθο χάρτη στην ομάδα χωρών όπου κανένας φοιτητής δεν καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης στον 1^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης περιλαμβάνονται: η **Ελλάδα**, η **Κύπρος**, η **Αυστρία**, η **Τσεχία**, η **Σουηδία**, η **Φινλανδία** και η **Σκωτία**. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στην Ελλάδα οι φοιτητές του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου καταβάλλουν δίδακτρα φοίτησης στον 1^ο κύκλο σπουδών¹². Στην Κύπρο τα ετήσια δίδακτρα φοίτησης για τον πρώτο κύκλο σπουδών στα δημόσια ιδρύματα είναι 3.418€, τα οποία, ωστόσο, για τους Κύπριους φοιτητές και τους φοιτητές που προέρχονται από χώρα της ΕΕ καταβάλλονται από το κυπριακό κράτος. Στην Αυστρία η φοίτηση στον 1^ο κύκλο σπουδών είναι δωρεάν. Ωστόσο, στην περίπτωση που ο φοιτητής υπερβεί την καθορισμένη διάρκεια σπουδών υποχρεούται να καταβάλλει το ποσό των 363€ ανά εξάμηνο σπουδών. Στην Τσεχία οι φοιτητές καταβάλλουν το ποσό των 20€-24€ κατά την εγγραφή τους στο πρόγραμμα σπουδών και όχι κατ' έτος. Ωστόσο, φοιτητές σε ξενό-

¹² Τα δίδακτρα φοίτησης ανέρχονται σε 700€ ανά θεματική ενότητα.

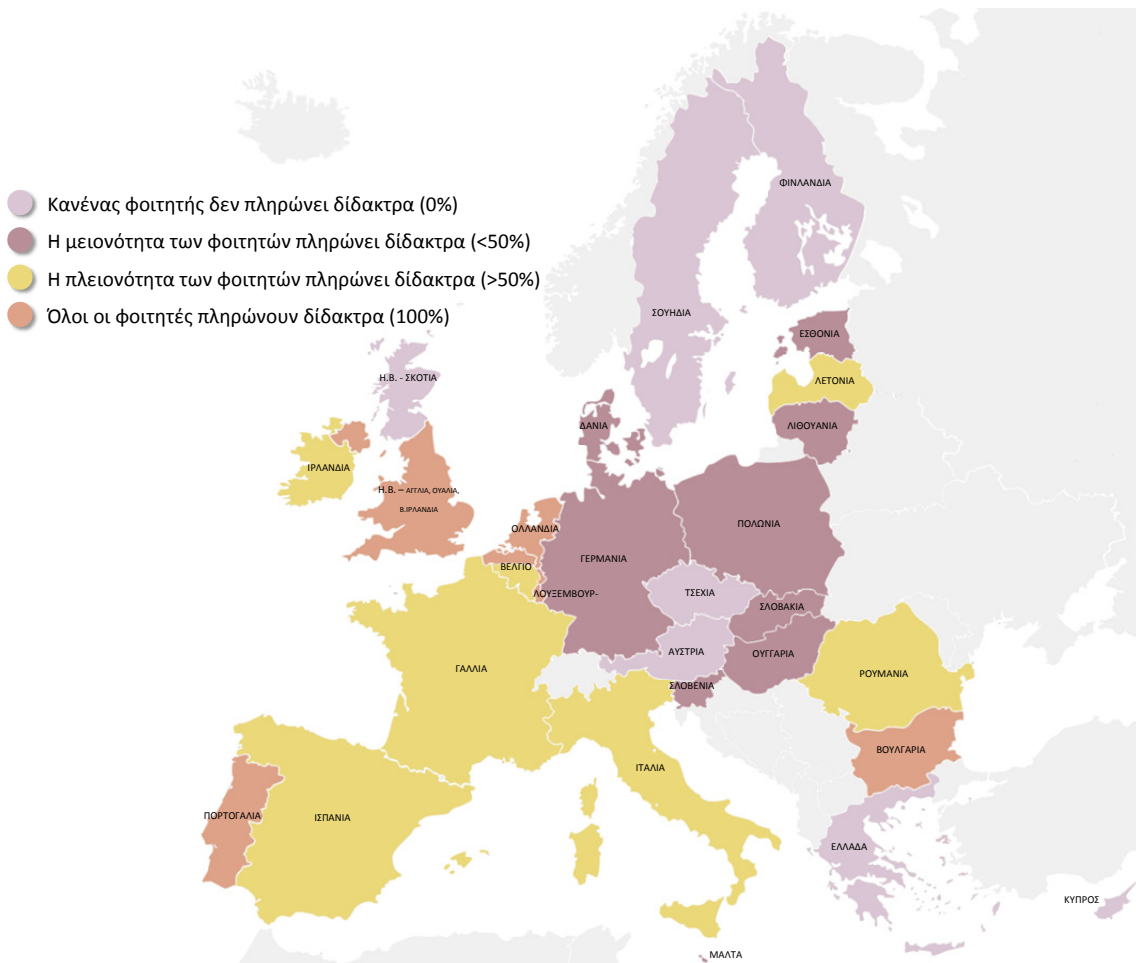
γλωσσα προγράμματα σπουδών των δημοσίων πανεπιστημίων καταβάλλουν δίδακτρα φοίτησης. Στη Σκωτία η φοίτηση στον 1^ο κύκλο σπουδών για τους Σκωτσέζους φοιτητές και τους φοιτητές που προέρχονται από κράτος-μέλος της ΕΕ είναι δωρεάν. Δίδακτρα φοίτησης, ωστόσο, υποχρεούνται να καταβάλλουν φοιτητές που προέρχονται από άλλο μέρος του Ηνωμένου Βασιλείου, καθώς επίσης και οι διεθνείς σπουδαστές (international students).

Στην ομάδα χωρών στις οποίες η μειονότητα του φοιτητικού πληθυσμού καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης στον 1^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης περιλαμβάνονται: η **Εσθονία**, η **Λιθουανία**, η **Πολωνία**, η **Ουγγαρία**, η **Σλοβακία**, η **Σλοβενία**, η **Γερμανία**, η **Δανία** και η **Μάλτα**. Στην Εσθονία, στη Λιθουανία, στη Σλοβενία και στην Ουγγαρία οι φοιτητές που καταλαμβάνουν θέση μη χρηματοδοτούμενη από το κράτος υποχρεούνται να πληρώσουν δίδακτρα φοίτησης. Στην Πολωνία, στη Σλοβακία, στη Σλοβενία, στη Μάλτα και στη Δανία η οι φοιτητές μερικής φοίτησης καταβάλλουν δίδακτρα. Στη Μάλτα, οι φοιτητές σε νυχτερινά προγράμματα και σε εξ αποστάσεως προγράμματα σπουδών καταβάλλουν επίσης δίδακτρα φοίτησης. Στην πλειονότητα των γερμανικών κρατιδίων (Länder) η φοίτηση είναι δωρεάν¹³, με εξαίρεση τη Βαυαρία, το Αμβούργο και την Κάτω Σαξονία, όπου οι φοιτητές καταβάλλουν το ποσό των 1.000€ κατ' έτος, το οποίο καθορίζεται με νόμο.

Στην ομάδα χωρών όπου η πλειονότητα του φοιτητικού πληθυσμού καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης στον 1^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης περιλαμβάνονται: η **Λετονία**, η **Ρουμανία**, η **Ιρλανδία**, το **Βέλγιο (γαλλόφωνη κοινότητα)**, η **Γαλλία**, η **Ιταλία** και η **Ισπανία**. Στη Λετονία οι φοιτητές που καταλαμβάνουν θέση μη χρηματοδοτούμενη από το κράτος, καθώς και οι φοιτητές σε νυχτερινά και εξ αποστάσεως προγράμματα σπουδών καταβάλλουν δίδακτρα φοίτησης. Στη Ρουμανία η Σύγκλητος μπορεί να εξαιρέσει ορισμένους φοιτητές από την καταβολή διδάκτρων φοίτησης. Στην Ιρλανδία οι πλήρους φοίτησης σπουδαστές (Ιρλανδοί και προερχόμενοι από κράτη της ΕΕ) εξαιρούνται από την καταβολή διδάκτρων φοίτησης εάν πληρούν τα κριτήρια του εθνικού προγράμματος "Free fees scheme", ωστόσο υποχρεούνται να καταβάλλουν κατ' έτος το ποσό των 2.000€ ("student contribution charge"). Στη Γαλλία και στη γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου το 3,0% και το 20% αντίστοιχα, του φοιτητικού πληθυσμού λαμβάνει κρατική επιχορήγηση και εξαιρείται από την καταβολή διδάκτρων φοίτησης. Στην Ιταλία και τη Ισπανία ένα ποσοστό του φοιτητικού πληθυσμού (11,4% και 15,0% αντίστοιχα) εξαιρείται από την καταβολή διδάκτρων, με βάση εισοδηματικά κυρίως, αλλά και ακαδημαϊκά κριτήρια σε ορισμένες περιπτώσεις.

¹³ Ωστόσο, όλοι οι φοιτητές καταβάλλουν διοικητικά τέλη.

Εικόνα 3.4: Ποσοστό φοιτητών που πληρώνουν δίδακτρα για φοίτηση στον 1^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ακαδημαϊκό έτος 2011/12

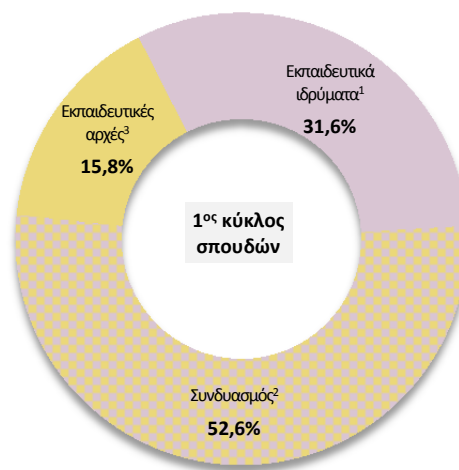

Πηγή: Eurydice (2011a, 2012) & National reports regarding the Bologna Process implementation 2009-2012 **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
 Στη γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου η πλειονότητα των φοιτητών πληρώνει δίδακτρα, ενώ στη φλαμανδική και στη γερμανόφωνη κοινότητα όλοι οι φοιτητές πληρώνουν δίδακτρα. Τα στοιχεία για την Εσθονία, την Ισπανία και την Ολλανδία αφορούν το ακαδημαϊκό έτος 2009/10.

Τέλος, στην ομάδα χωρών στις οποίες το σύνολο του φοιτητικού πληθυσμού καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης στον 1^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης περιλαμβάνονται: το **Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία, Β. Ιρλανδία)**, η **Ολλανδία**, το **Βέλγιο (φλαμανδική και γερμανόφωνη κοινότητα)**, το **Λουξεμβούργο**, η **Βουλγαρία** και η **Πορτογαλία**. Στο Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία, Β. Ιρλανδία) όλοι οι σπουδαστές πλήρους φοίτησης του 1^{ου} κύκλου σπουδών δικαιούνται τη λήψη δανείου για την πληρωμή των διδάκτρων τους. Η αποπληρωμή του δανείου γίνεται μετά την ολοκλήρωση των σπουδών τους, μέσω του φορολογικού συστήματος, και μόνο στην περίπτωση που το ετήσιο εισόδημά τους υπερβαίνει ένα συγκεκριμένο όριο (15.000€). Στη Βουλγαρία συγκεκριμένες κατηγορίες φοιτητών εξαιρούνται από την καταβολή διδάκτρων φοίτησης (ορφανοί, άτομα με ειδικές ανάγκες κ.α.).

Στο ακόλουθο γράφημα τα 23 κράτη-μέλη της ΕΕ, στα οποία καταβάλλονται δίδακτρα φοίτησης, κατανέμονται ως προς τη **διοικητική αρχή** που καθορίζει το ύψος των διδάκτρων φοίτησης στον 1ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ακαδ. έτος 2011/12).

Γράφημα 3.2: Κατανομή των 23 κρατών-μελών της ΕΕ ως προς τη διοικητική αρχή που καθορίζει το ύψος των διδάκτρων φοίτησης στον 1^ο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το ακαδημαϊκό έτος 2011/12

Πηγή: National reports regarding the Bologna Process implementation 2009-2012 **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
⁽¹⁾ Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα καθορίζουν το ύψος των διδάκτρων.
⁽²⁾ Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα καθορίζουν το ύψος των διδάκτρων έπειτα από έγκριση ή στο πλαίσιο των περιορισμών που έχουν τεθεί από τις εκπαιδευτικές αρχές.
⁽³⁾ Οι κεντρικές/περιφερειακές εκπαιδευτικές αρχές καθορίζουν το ύψος των διδάκτρων. Μη διαθέσιμα στοιχεία για τη Σλοβακία, την Ολλανδία και τη φλαμανδική και γερμανόφωνη κοινότητα του Βελγίου.

Στο **31,6%** των κρατών-μελών το ύψος των διδάκτρων φοίτησης στον 1^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθορίζεται από τα **εκπαιδευτικά ιδρύματα**, ενώ στο **15,8%** των κρατών-μελών το ύψος των διδάκτρων φοίτησης καθορίζεται από τις **κεντρικές/περιφερειακές εκπαιδευτικές αρχές**.

Τέλος, στην πλειονότητα των κρατών-μελών (**52,6%**) το ύψος των διδάκτρων καθορίζεται από τα **εκπαιδευτικά**

ιδρύματα, έπειτα από έγκριση, ή στο πλαίσιο των περιορισμών που θέτουν, οι κεντρικές/ περιφερειακές εκπαιδευτικές αρχές.

Στον ακόλουθο χάρτη οι χώρες κατανέμονται με βάση την διοικητική αρχή που καθορίζει το ύψος των διδάκτρων φοίτησης στον 1^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ακαδημαϊκό έτος 2011/12).

Εικόνα 3.5: Καθορισμός ύψους διδάκτρων του 1^{ου} κύκλου σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2011/12

Πηγή: National reports regarding the Bologna Process implementation 2009-2012

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

⁽¹⁾ Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα καθορίζουν το ύψος των διδάκτρων έπειτα από έγκριση ή στο πλαίσιο των περιορισμών που έχουν τεθεί από τις εκπαιδευτικές αρχές.

Στη γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου το ύψος των διδάκτρων καθορίζεται από τις εκπαιδευτικές αρχές, ενώ για τη φλαμανδική και γερμανόφωνη κοινότητα δεν διατίθενται στοιχεία.

Στην ομάδα χωρών όπου το ύψος των διδάκτρων φοίτησης στον 1^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθορίζεται από τα **εκπαιδευτικά ιδρύματα** περιλαμβάνονται: η **Εσθονία**, η **Λετονία**, η **Λιθουανία**, η **Πολωνία**, η **Ρουμανία** και το **Λουξεμβούργο**.

Στην ομάδα χωρών όπου το ύψος των διδάκτρων φοίτησης στον 1^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθορίζεται από τα **κεντρικές/ περιφερειακές εκπαιδευτικές αρχές** περιλαμβάνονται: η **Γερμανία**, το **Βέλγιο** (γαλλόφωνη κοινότητα) και η **Ισπανία**.

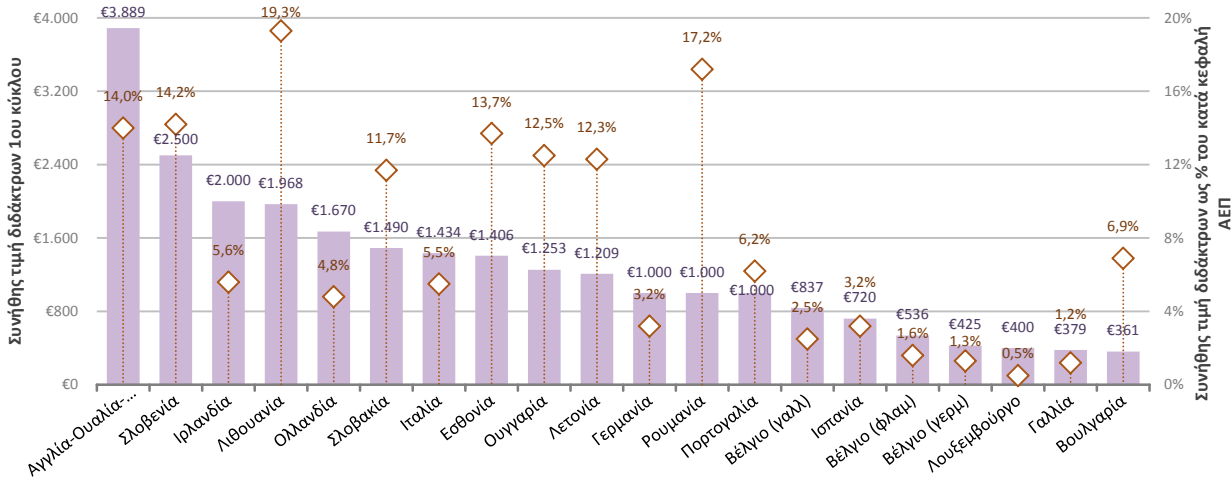
Τέλος, στην ομάδα χωρών όπου το ύψος των διδάκτρων φοίτησης στον 1^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθορίζεται από τα **εκπαιδευτικά ιδρύματα, έπειτα από έγκριση, ή στο πλαίσιο των**

περιορισμών που θέτουν οι κεντρικές/ περιφερειακές εκπαιδευτικές αρχές περιλαμβάνονται: το **Ηνωμένο Βασίλειο** (**Αγγλία, Ουαλία, Β. Ιρλανδία**), η **Ιρλανδία**, η **Δανία**, η **Γαλλία**, η **Πορτογαλία**, η **Ιταλία**, η **Σλοβενία**, η **Ουγγαρία**, η **Βουλγαρία** και η **Μάλτα**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποδίδεται η συνήθης τιμή των **ετήσιων διδάκτρων φοίτησης στον 1^ο κύκλο σπουδών** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε **ευρώ** και ως **ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ** ανά κράτος-μέλος της ΕΕ το ακαδημαϊκό έτος 2011/12. Ως συνήθης τιμή θεωρείται το ύψος των ετήσιων διδάκτρων που καταβάλλουν οι **περισσότεροι φοιτητές**.

Γράφημα 3.8: Συνήθης τιμή ετήσιων διδάκτρων φοίτησης στον 1^ο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε ευρώ και ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ στα κράτη-μέλη της ΕΕ το ακαδημαϊκό έτος 2011/12

Πηγή: Eurydice (2011a, 2012) & National reports regarding the Bologna Process implementation 2009-2012 & Eurostat-National Accounts **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
 Η συνήθης τιμή της Βουλγαρίας, της Σλοβακίας και της Λιθουανίας έχει υπολογιστεί κατ' εκτίμηση με βάση στοιχεία προηγούμενων ετών.
 Τα στοιχεία για την Εσθονία, την Ισπανία και την Ολλανδία αφορούν το ακαδημαϊκό έτος 2009/10. Το ποσοστό της Σλοβενίας υπολογίζεται με βάση το κατά κεφαλή ΑΕΠ του έτους 2010. Δεν διατίθενται στοιχεία για τη Δανία, τη Μάλτα και την Πολωνία.

Το ακαδημαϊκό έτος 2011/12 η μέση τιμή των ετήσιων διδάκτρων φοίτησης στον 1^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των 20 κρατών-μελών, για τα οποία διατίθενται στοιχεία, είναι **1.274€** το χρόνο. Τα κράτη-μέλη φαίνεται να διαφοροποιούνται σημαντικά ως προς το ύψος των **ετήσιων διδάκτρων φοίτησης** (συνήθης τιμή) στον 1^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, τα 5 κράτη-μέλη με τα **υψηλότερα** διδάκτρα φοίτησης (top 5) είναι: το **Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία, Β. Ιρλανδία)** (3.889€), η **Σλοβενία** (2.500€), η **Ιρλανδία** (2.000€), η **Λιθουανία** (1.968€), και η **Ολλανδία** (1.670€).

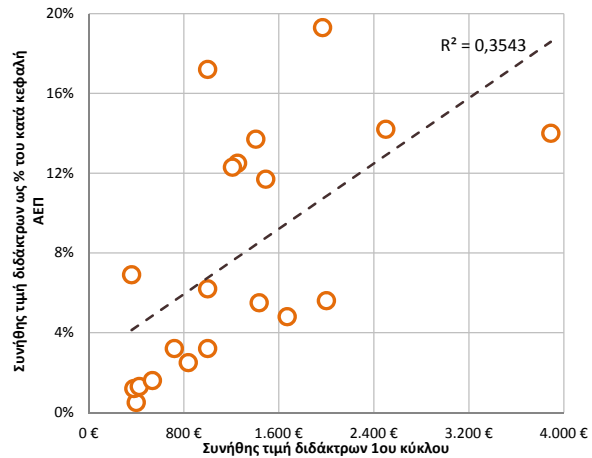
Στον αντίποδα καταγράφονται τα 5 κράτη-μέλη με τα **χαμηλότερα** διδάκτρα φοίτησης (bottom 5), στα οποία περιλαμβάνονται: η **Βουλγαρία** (361€), η **Γαλλία** (379€), το **Λουξεμβούργο** (400€), η **γερμανόφωνη κοινότητα του Βελγίου** (425€) και η **φλαμανδική κοινότητα του Βελγίου** (536€). Συγκρίνοντας τις δύο αυτές ομάδες χωρών, η μέση τιμή των ετήσιων διδάκτρων φοίτησης στα κράτη-μέλη top5 (**2.405€**) είναι σχεδόν **εξαπλάσια** (5,7 φορές υψηλότερη) σε σύγκριση με την αντίστοιχη των κρατών-μελών bottom5 (**420€**).

Την ίδια χρονιά η **μέση τιμή** των ετήσιων διδάκτρων φοίτησης στον 1^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως **ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ** είναι **7,9%**. Από το γράφημα είναι εμφανές ότι η κατάταξη των χωρών διαφοροποιείται όταν γίνεται με βάση τη συνήθη τιμή διδάκτρων ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ. Τα 5 κράτη-μέλη με τα **υψηλότερα** διδάκτρα φοίτησης ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ τους (top 5) είναι: η **Λιθουανία** (19,3%), η **Ρουμανία** (17,2%), η **Σλοβενία** (14,2%), το **Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία, Β. Ιρλανδία)** (14,0%) και η **Εσθονία** (13,7%).

Στον αντίποδα καταγράφονται τα 5 κράτη-μέλη με τα **χαμηλότερα** διδάκτρα φοίτησης ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ τους (bottom 5), στα οποία περιλαμβάνο-

νται: το **Λουξεμβούργο** (0,5%), η **Γαλλία** (1,2%), η **γερμανόφωνη κοινότητα του Βελγίου** (1,3%), η **φλαμανδική κοινότητα του Βελγίου** (1,6%) και η **γαλλική κοινότητα του Βελγίου** (2,5%). Συγκρίνοντας τις δύο αυτές ομάδες χωρών, η μέση τιμή των ετήσιων διδάκτρων φοίτησης ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ στα κράτη-μέλη top5 (**15,7%**) είναι σχεδόν **11πλάσια** (11,1 φορές υψηλότερη) σε σύγκριση με την αντίστοιχη των κρατών-μελών bottom5 (**1,4%**). Συνολικά, όπως φαίνεται και από το ακόλουθο γράφημα υπάρχει μια μέτρια **γραμμική σχέση** μεταξύ του ύψους των διδάκτρων φοίτησης στον 1^ο κύκλο σπουδών και της αναλογίας τους ως προς το κατά κεφαλή ΑΕΠ: όσο υψηλότερα τα διδάκτρα, τόσο υψηλότερο και το ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ στο οποίο αντιστοιχούν (τιμή συντελεστή προσδιορισμού R² 35,4%).

Γράφημα 3.9: Συσχετισμός της συνήθους τιμής ετήσιων διδάκτρων φοίτησης στον 1^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και της αναλογίας τους ως προς το κατά κεφαλή ΑΕΠ το ακαδημαϊκό έτος 2011/12

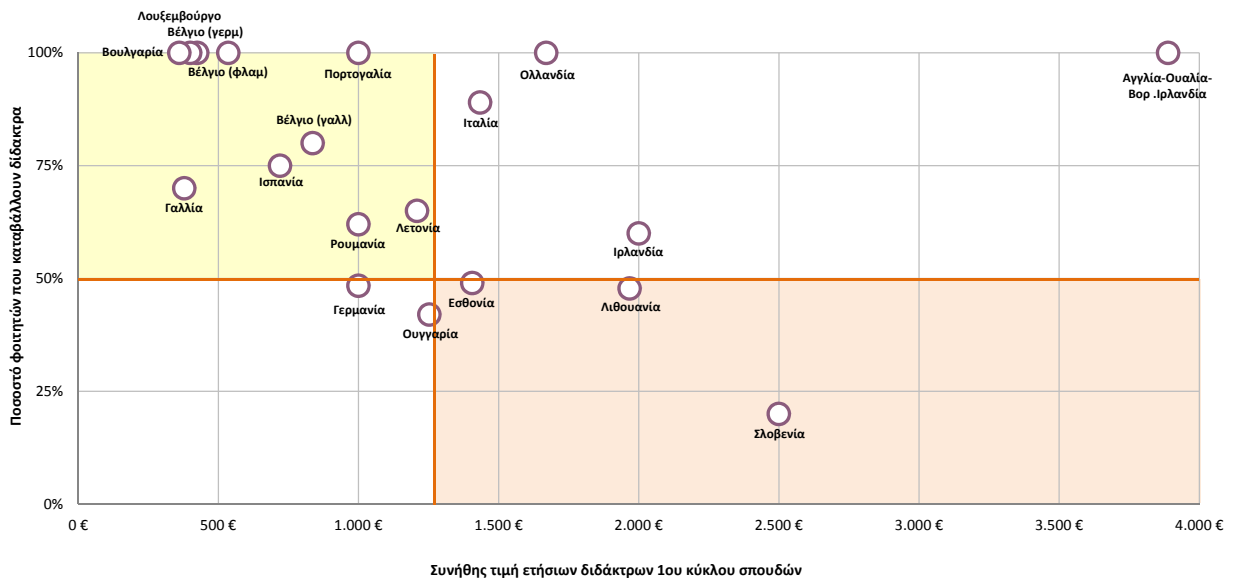
Πηγή: Eurydice (2011a, 2012) & National reports regarding the Bologna Process implementation 2009-2012 & Eurostat-National Accounts **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
 Η συνήθης τιμή της Βουλγαρίας, της Σλοβακίας και της Λιθουανίας έχει υπολογιστεί κατ' εκτίμηση με βάση στοιχεία προηγούμενων ετών.
 Τα στοιχεία για την Εσθονία, την Ισπανία και την Ολλανδία αφορούν το ακαδημαϊκό έτος 2009/10. Το ποσοστό της Σλοβενίας υπολογίζεται με βάση το κατά κεφαλή ΑΕΠ του έτους 2010. Δεν διατίθενται στοιχεία για τη Δανία, τη Μάλτα και την Πολωνία.

Η αποτύπωση της συνήθους τιμής διδασκτρων, ωστόσο, δεν επαρκεί για την εξαγωγή συμπερασμάτων, αφού όπως έχει αναφερθεί, το ποσοστό των φοιτητών που καταβάλλουν δίδακτρα φοίτησης διαφοροποιείται μεταξύ των κρατών-μελών. Στο ακόλουθο γράφημα αποδίδεται ο συσχετισμός της συνήθους τιμής ετήσιων διδασκτρων φοίτησης και του ποσοστού των φοιτητών που καταβάλλουν δίδακτρα στον 1^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το ακαδημαϊκό έτος 2011/12. Το γράφημα χωρίζεται σε τέσσερα επιμέρους πεδία από δύο διασταυρούμενες γραμμές, εκ των οποίων η κάθετη αντιπροσωπεύει τη μέση τιμή των ετήσιων διδασκτρων φοίτησης στον 1^ο κύκλο σπουδών (**1.274€**) των 20 κρατών-μελών για τα οποία διατίθε-

νται στοιχεία, και η οριζόντια τέμνει τον κάθετο άξονα στην τιμή **50%**. Αριστερά της κάθετης γραμμής περιλαμβάνονται κράτη-μέλη, όπου τα ετήσια δίδακτρα φοίτησης υπολείπονται της μέσης τιμής, ενώ δεξιά της κάθετης γραμμής περιλαμβάνονται κράτη-μέλη όπου τα ετήσια δίδακτρα φοίτησης υπερέχουν της μέσης τιμής. Κάτω από την οριζόντια γραμμή περιλαμβάνονται κράτη-μέλη, όπου η μειονότητα του φοιτητικού πληθυσμού (ποσοστό μικρότερο του 50,0%) καταβάλλει δίδακτρα, ενώ πάνω από την οριζόντια γραμμή περιλαμβάνονται κράτη-μέλη, όπου η πλειονότητα του φοιτητικού πληθυσμού (ποσοστό μεγαλύτερο του 50,0%) καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης.

Γράφημα 3.10: Συσχετισμός της συνήθους τιμής ετήσιων διδασκτρων φοίτησης και του ποσοστού των φοιτητών που καταβάλλουν δίδακτρα στον 1^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το ακαδημαϊκό έτος 2011/12

Πηγή: Eurydice (2011a, 2012) & National reports regarding the Bologna Process implementation 2009-2012

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Η συνήθης τιμή της Βουλγαρίας και της Λιθουανίας έχει υπολογιστεί κατ' εκτίμηση με βάση στοιχεία προηγούμενων ετών.

Τα στοιχεία για την Εσθονία, την Ισπανία και την Ολλανδία αφορούν το ακαδημαϊκό έτος 2009/10. Δεν διατίθενται πλήρη στοιχεία για τη Δανία, τη Μάλτα, την Πολωνία και τη Σλοβακία.

Τα 19 συστήματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των χωρών που αναφέρονται στο γράφημα, με βάση την κάθετη και την οριζόντια γραμμή διακρίνονται στις ακόλουθες 4 ομάδες:

- Στην 1^η ομάδα, η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα όπου η **μειονότητα** του φοιτητικού πληθυσμού καταβάλλει δίδακτρα, και τα δίδακτρα φοίτησης είναι **χαμηλά** (συνήθης τιμή χαμηλότερη του ευρωπαϊκού μέσου όρου: 1.274€) περιλαμβάνονται: η **Γερμανία** και η **Ουγγαρία**.
- Στη 2^η ομάδα, η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα όπου η **μειονότητα** του φοιτητικού πληθυσμού καταβάλλει δίδακτρα, και τα δίδακτρα φοίτησης είναι **υψηλά** (συνήθης τιμή υψηλότερη του ευρωπαϊκού μέσου όρου: 1.274€) περιλαμβάνονται: η **Εσθονία**, η **Λιθουανία** και η **Σλοβενία**. Σε αυτή την ομάδα, παρόλο που δεν εμφανίζεται στο γράφημα, εντάσσεται και η **Σλοβακία**, όπου η μειονότητα του φοιτητικού πληθυσμού (δεν είναι γνωστό το ακριβές ποσοστό) καταβάλλει δίδακτρα στο συγκεκριμένο κύκλο σπουδών, ενώ η συνήθης τιμή διδά-

κτρων είναι υψηλότερη του ευρωπαϊκού μέσου όρου.

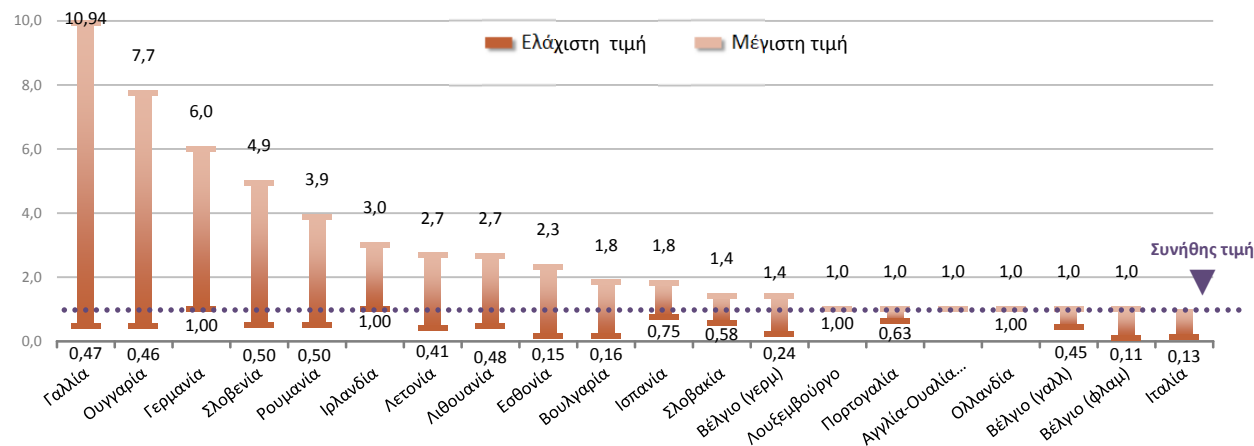
- Στην 3^η ομάδα, η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα, όπου η **πλειονότητα** του φοιτητικού πληθυσμού καταβάλλει δίδακτρα, και τα δίδακτρα φοίτησης είναι **χαμηλά** (συνήθης τιμή χαμηλότερη του ευρωπαϊκού μέσου όρου: 1.274€) περιλαμβάνονται: η **Ρουμανία**, η **Βουλγαρία**, η **Λετονία**, **Γαλλία**, η **Πορτογαλία**, η **Ισπανία**, η **Λουξεμβούργο** και το **Βέλγιο** (φλαμανδική, γαλλόφωνη και γερμανόφωνη κοινότητα).
- Στην 4^η ομάδα, η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα, όπου η **πλειονότητα** του φοιτητικού πληθυσμού καταβάλλει δίδακτρα, και τα δίδακτρα φοίτησης είναι **υψηλά** (συνήθης τιμή υψηλότερη του ευρωπαϊκού μέσου όρου: 1.274€) περιλαμβάνονται: η **Αγγλία-Ουαλία-Β. Ιρλανδία**, η **Ολλανδία**, η **Ιταλία** και η **Ιρλανδία**.

Από την ανάλυση που έχει προηγηθεί φάνηκε ότι τα κράτη-μέλη διαφοροποιούνται μεταξύ τους ως προς το ύψος των διδασκτρων φοίτησης, αλλά και ως προς

το ποσοστό των φοιτητών που καταβάλλουν δίδακτρα φοίτησης. Ενδιαφέρον, ωστόσο, αποτελεί: α) η διερεύνηση της διαφοροποίησης του ύψους των διδάκτρων φοίτησης εντός των κρατών-μελών, αφού στην πλειονότητα των περιπτώσεων τα δίδακτρα φοίτησης διαφέρουν μεταξύ των σπουδαστών της ίδιας χώρας, και β) η διερεύνηση της διαφοροποίησης του εύρους των διδάκτρων μεταξύ των κρατών-μελών.

Στο ακόλουθο γράφημα αποδίδεται το εύρος των ετήσιων διδάκτρων φοίτησης στον 1^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά κράτος-μέλος της ΕΕ

Γράφημα 3.11: Ελάχιστη και μέγιστη τιμή διδάκτρων ως προς τη συνήθη τιμή διδάκτρων φοίτησης στον 1^ο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα κράτη-μέλη της ΕΕ το ακαδημαϊκό έτος 2011/12

Πηγή: Eurydice (2011a, 2012) & National reports regarding the Bologna Process implementation 2009-2012

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Προκειμένου να καταστεί συγκρίσιμο το εύρος των διδάκτρων μεταξύ των κρατών-μελών, η μέγιστη και η ελάχιστη τιμή διδάκτρων εκφράζονται ως αναλογία προς τη συνήθη τιμή διδάκτρων ανά κράτος-μέλος. Επομένως, η συνήθης τιμή διδάκτρων ανά χώρα παίρνει την τιμή 1,0. Στις περιπτώσεις όπου η ελάχιστη/μέγιστη τιμή παίρνει τιμή 1,0, σημαίνει ότι η ελάχιστη/μέγιστη τιμή συμπίπτει με τη συνήθη τιμή διδάκτρων.

Για παράδειγμα η ελάχιστη τιμή στην Γαλλία (0,47) σημαίνει ότι η ελάχιστη τιμή διδάκτρων στη συγκεκριμένη χώρα αντιστοιχεί στο 47% της συνήθους τιμής διδάκτρων, ενώ η μέγιστη τιμή (10,94) σημαίνει ότι η μέγιστη τιμή διδάκτρων στη Γαλλία είναι 10,9 φορές υψηλότερη της συνήθους τιμής (ή αντιστοιχεί στο 1094% της συνήθους τιμής).

Η κατάταξη των χωρών έχει γίνει με βάση τη μέγιστη τιμή διδάκτρων κατά φθίνουσα σειρά.

Τα στοιχεία για την Εσθονία, την Ισπανία και την Ολλανδία αφορούν το ακαδημαϊκό έτος 2009/10. Δεν διατίθενται στοιχεία για τη Δανία, τη Μάλτα και την Πολωνία. Στην Αγγλία-Ουαλία-Β. Ιρλανδία η ελάχιστη τιμή είναι άγνωστη. Στην Ιταλία η μέγιστη τιμή είναι άγνωστη.

Το ακαδημαϊκό έτος 2011/12 και στο σύνολο των 20 κρατών-μελών της ΕΕ, για τα οποία διατίθενται στοιχεία, η **ελάχιστη** τιμή διδάκτρων αντιστοιχεί κατά μέσο όρο στο **52,7%** της συνήθους τιμής, ενώ η **μέγιστη** τιμή διδάκτρων είναι κατά μέσο όρο **3,0 φορές** υψηλότερη της συνήθους τιμής (300,0%).

Την ίδια χρονιά, η χαμηλότερη **ελάχιστη τιμή** ετήσιων διδάκτρων αναλογικά με τη συνήθη τιμή καταγράφεται στη **φλαμανδική κοινότητα του Βελγίου**, όπου η ελάχιστη τιμή αντιστοιχεί στο 11,4% της συνήθους τιμής, και κατά σειρά ακολουθούν: η **Ιταλία** (13,0%), η **Εσθονία** (15,4%), η **Βουλγαρία** (15,8%), η **γερμανόφωνη κοινότητα του Βελγίου** (23,5%), η **Λετονία** (40,9%), η **γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου** (44,7%), η **Ουγγαρία** (46,3%), η **Γαλλία** (46,8%), η **Λιθουανία** (47,7%), η **Ρουμανία** και η **Σλοβενία** (50,0%), η **Σλοβακία** (58,4%), η **Πορτογαλία** (63,1%) και η **Ισπανία** (75,0%). Στο **Λουξεμβούργο**, στην **Ιρλανδία**, στην **Ολλανδία** και στη **Γερμανία** η συνήθης τιμή διδάκτρων αποτελεί ταυτόχρονα και την ελάχιστη τιμή. Τα κράτη-μέλη διαφοροποιούνται σημαντικά ως προς την αναλογία ελάχιστης τιμής προς συνήθη τιμή διδάκτρων με την τιμή του **λόγου top5/ bottom5** να ισούται με **6,0 φορές**.

το ακαδημαϊκό έτος 2011/12. Προκειμένου να καταστεί συγκρίσιμο το εύρος των διδάκτρων μεταξύ των κρατών-μελών, η μέγιστη και η ελάχιστη τιμή διδάκτρων εκφράζονται ως αναλογία επί της **συνήθους τιμής** των διδάκτρων για φοίτηση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ανά κράτος-μέλος. Σύμφωνα με την συγκεκριμένη προσέγγιση, η συνήθης τιμή διδάκτρων ανά χώρα λαμβάνει την τιμή **1,0**. Ως εκ τούτου, στις περιπτώσεις όπου η ελάχιστη/μέγιστη τιμή λαμβάνει την τιμή 1,0 υποδηλώνεται ότι αυτή συμπίπτει με τη συνήθη τιμή των διδάκτρων.

Η υψηλότερη **μέγιστη τιμή** ετήσιων διδάκτρων αναλογικά με τη συνήθη τιμή καταγράφεται στη **Γαλλία**, όπου η μέγιστη τιμή είναι 10,9 φορές υψηλότερη της συνήθους τιμής, και κατά σειρά ακολουθούν: η **Ουγγαρία** (7,7 φορές), η **Γερμανία** (6,0 φορές), η **Σλοβενία** (4,9), η **Ρουμανία** (3,9 φορές), η **Ιρλανδία** (3,0 φορές), η **Λετονία** και η **Λιθουανία** (2,7 φορές), η **Εσθονία** (2,3 φορές), η **Βουλγαρία** και η **Ισπανία** (1,8 φορές) και η **Σλοβακία** και η **γερμανόφωνη κοινότητα του Βελγίου** (1,4 φορές). Στο **Λουξεμβούργο**, στην **Ολλανδία**, στην **Πορτογαλία**, στο **Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία-Ουαλία-Β. Ιρλανδία)**, στη **γαλλόφωνη** και στη **φλαμανδική κοινότητα του Βελγίου** η συνήθης τιμή διδάκτρων αποτελεί και ταυτόχρονα και τη μέγιστη τιμή. Τα κράτη-μέλη διαφοροποιούνται σημαντικά ως προς την αναλογία μέγιστης τιμής προς συνήθη τιμή διδάκτρων με την τιμή του **λόγου top5/ bottom5** να ισούται με **6,7 φορές**.

Τέλος, ως προς τη **διαφοροποίηση των διδάκτρων εντός των κρατών-μελών**, το μεγαλύτερο εύρος¹⁴ κα-

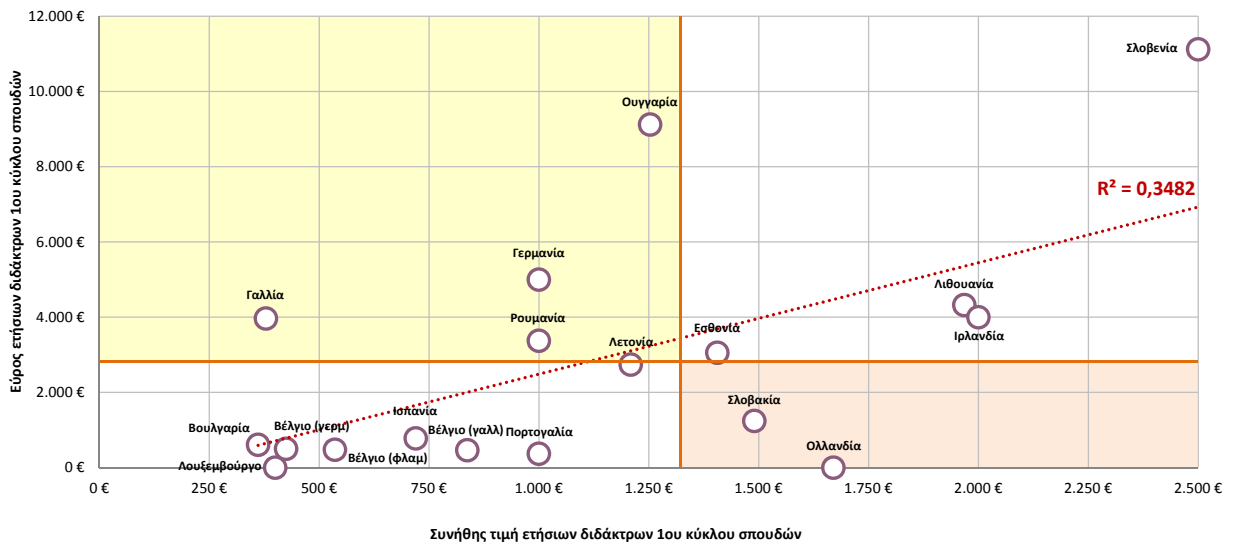
¹⁴ Το εύρος των διδάκτρων υπολογίζεται ως η διαφορά της αναλογίας μέγιστη προς τη συνήθη τιμή από την αντίστοιχη της ελα-

ταγράφεται στη **Γαλλία** (1.046,8 ποσοστιαίες μονάδες) και κατά σειρά ακολουθούν: η **Ουγγαρία** (728,1 μονάδες), η **Γερμανία** (500,0 μονάδες), η **Σλοβενία** (444,9 μονάδες), η **Ρουμανία** (337,3 μονάδες), η **Λετονία** (226,6 μονάδες), η **Λιθουανία** (219,7 μονάδες), η **Εσθονία** (217,4 μονάδες), η **Ιρλανδία** (200,0 μονάδες), η **Βουλγαρία** (168,4 μονάδες), η **γερμανόφωνη κοινότητα του Βελγίου** (117,6 μονάδες) και η **Ισπανία** (108,3 μονάδες). Στον αντίποδα, το μικρότερο εύρος διδάκτρων καταγράφεται στο **Λουξεμβούργο** και στην **Ολλανδία** (0,0 μονάδες), όπου όλοι οι φοιτητές καταβάλλουν το ίδιο ποσό για δίδακτρα φοίτησης στον 1^ο κύκλο σπουδών, και κατά σειρά ακολουθούν: η **Πορτογαλία** (36,9 μονάδες), η **γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου** (55,3 μονάδες), η **Σλοβακία** (83,2 μονάδες) και η **φλαμανδική κοινότητα του Βελγίου** (88,6 μονάδες).

Στο ακόλουθο γράφημα αποδίδεται ο συσχετισμός της **συνήθους τιμής** ετήσιων διδάκτρων φοίτησης και του

στης προς τη συνήθη τιμή και εκφράζεται σε ποσοστιαίες μονάδες.

Γράφημα 3.12: Συσχετισμός της συνήθους τιμής διδάκτρων φοίτησης και του εύρους⁽¹⁾ τους στον 1^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το ακαδημαϊκό έτος 2011/12

Πηγή: Eurydice (2011a, 2012) & National reports regarding the Bologna Process implementation 2009-2012

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

⁽¹⁾ Το εύρος των διδάκτρων υπολογίζεται ως η διαφορά της μέγιστης τιμής διδάκτρων από την ελάχιστη τιμή ανά κράτος-μέλος.

Η συνήθης τιμή της Βουλγαρίας και της Λιθουανίας έχει υπολογιστεί κατ' εκτίμηση με βάση στοιχεία προηγούμενων ετών.

Τα στοιχεία για την Εσθονία, την Ισπανία και την Ολλανδία αφορούν το ακαδημαϊκό έτος 2009/10. Δεν διατίθενται πλήρη στοιχεία για την Αγγλία-Ουαλία-Β, Ιρλανδία, τη Δανία, την Ιταλία, τη Μάλτα και την Πολωνία.

Όπως φαίνεται στο γράφημα παρατηρείται μια γραμμική σχέση μεταξύ της συνήθους τιμής διδάκτρων και του εύρους τους στα ευρωπαϊκά συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης: όσο υψηλότερη η συνήθης τιμή διδάκτρων φοίτησης, τόσο μεγαλύτερο και το εύρος των διδάκτρων (τιμή συντελεστή προσδιορισμού R^2 34,8%).

Τα 17 συστήματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των χωρών που αναφέρονται στο γράφημα, με βάση την κάθετη και την οριζόντια γραμμή διακρίνονται στις ακόλουθες 4 ομάδες:

εύρους των ετήσιων διδάκτρων εντός των κρατών-μελών για τον 1^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το ακαδημαϊκό έτος 2011/12. Το γράφημα χωρίζεται σε τέσσερα επιμέρους πεδία από δύο διασταυρούμενες γραμμές, εκ των οποίων η κάθετη αντιπροσωπεύει τη μέση τιμή των ετήσιων διδάκτρων φοίτησης στον 1^ο κύκλο σπουδών (**1.274€**) των 20 κρατών-μελών, για τα οποία διατίθενται στοιχεία, και η οριζόντια η οποία αντιπροσωπεύει τη μέση τιμή του εύρους των ετήσιων διδάκτρων (**2.841€**). Αριστερά της κάθετης γραμμής περιλαμβάνονται κράτη-μέλη όπου τα ετήσια δίδακτρα φοίτησης **υπολείπονται** της μέσης τιμής, ενώ δεξιά της κάθετης γραμμής περιλαμβάνονται κράτη-μέλη όπου τα ετήσια δίδακτρα φοίτησης **υπερέχουν** της μέσης τιμής. Κάτω από την οριζόντια γραμμή περιλαμβάνονται κράτη-μέλη, όπου το εύρος των ετήσιων διδάκτρων του 1^{ου} κύκλου σπουδών είναι **μικρότερο** σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, ενώ πάνω από την οριζόντια γραμμή περιλαμβάνονται κράτη-μέλη, όπου το εύρος των ετήσιων διδάκτρων του 1^{ου} κύκλου σπουδών είναι **μεγαλύτερο** σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

- Στην 1^η ομάδα, η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα με **χαμηλά δίδακτρα** (συνήθης τιμή χαμηλότερη του ευρωπαϊκού μέσου όρου: 1.274€) και **περιορισμένο εύρος** διδάκτρων (χαμηλότερο του ευρωπαϊκού μέσου όρου: 2.841€) περιλαμβάνονται: η **Βουλγαρία**, το **Λουξεμβούργο**, το **Βέλγιο** (φλαμανδική, γαλλόφωνη και γερμανόφωνη κοινότητα), η **Ισπανία**, η **Πορτογαλία** και η **Λετονία**.
- Στη 2^η ομάδα, η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα με **υψηλά δίδακτρα** (συνήθης τιμή υψηλότερη του ευρωπαϊκού μέσου όρου: 1.274€) και **περιορισμένο εύρος** διδάκτρων (χαμηλότερο του ευ-

ρωπαϊκού μέσου όρου: 2.841€) περιλαμβάνονται: η **Σλοβακία** και η **Ολλανδία**.

- Στην 3^η ομάδα, η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα με **χαμηλά διδάκτρα** (συνήθης τιμή χαμηλότερη του ευρωπαϊκού μέσου όρου: 1.274€) και **υψηλό εύρος** διδασκόντων (υψηλότερο του ευρωπαϊκού μέσου όρου: 2.841€) περιλαμβάνονται: η **Γαλλία**, η **Γερμανία**, η **Ρουμανία** και η **Ουγγαρία**.
- Στην 4^η ομάδα, η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα με **υψηλά διδάκτρα** (συνήθης τιμή υψηλότερη του ευρωπαϊκού μέσου όρου: 1.274€) και **υψηλό εύρος** διδασκόντων (υψηλότερο του ευρωπαϊκού μέσου όρου: 2.841€) περιλαμβάνονται: η **Εσθονία**, η **Ιρλανδία** και η **Σλοβενία**.

Από την ανάλυση που έχει προηγηθεί αναδείχθηκαν σημαντικές διαφοροποιήσεις **εντός** των κρατών-μελών ως προς το ύψος των διδασκόντων φοίτησης που καλούνται να καταβάλλουν οι σπουδαστές.

Στον ακόλουθο πίνακα αποτυπώνονται τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται ανά κράτος-μέλος της ΕΕ για τον καθορισμό του ύψους των διδασκόντων φοίτησης στον 1^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σύμφωνα με τα στοιχεία για το ακαδημαϊκό έτος 2011/12.

Πίνακας 3.1: Κριτήρια που χρησιμοποιούνται για τον καθορισμό του ύψους των διδασκόντων φοίτησης στον 1^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ακαδημαϊκό έτος 2011/12

	Αυστρία	Βέλγιο			Βουλγαρία	Γαλλία	Γερμανία	Δανία	Ελλάδα	Εσθονία	Αγγλία-Ουαλία-Β. Ιρλανδία-Σκωτία	Ιρλανδία	Ισπανία	Ιταλία	Κύπρος	Λετονία	Λιθουανία	Λουξεμβούργο	Μάλτα	Ολλανδία	Ουγγαρία	Πολωνία	Πορτογαλία	Ρουμανία	Σλοβακία	Σλοβενία	Σουηδία	Τσεχία	Φινλανδία
		Φλαμανδική καν.	Γαλλόφωνη καν.	Γερμανόφωνη καν.																									
Πόσοι πληρώνουν διδάκτρα;	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Όλοι πληρώνουν το ίδιο			●																●		●								
Κριτήρια διαφοροποίησης διδασκόντων με βάση:	την οικονομική κατάσταση κ.α.	●	●		●	●	●					●	●	●								●		●	●	●			
	τις ακαδημαϊκές επιδόσεις των τομέα σπουδών/δομή προγράμματος	●	●		●	●	●	●		●	●	●	●	●		●	●		●			●	●	●	●	●	●		
άλλα κριτήρια							●		●	●	●	●	●						●		●	●	●	●	●	●			

■ Κανένας δεν πληρώνει διδάκτρα ■ Η μειονότητα πληρώνει διδάκτρα ■ Η πλειονότητα πληρώνει διδάκτρα ■ Όλοι πληρώνουν διδάκτρα
 Τα στοιχεία για την Εσθονία, την Ισπανία και την Ολλανδία αφορούν το ακαδημαϊκό έτος 2009/10.

Πηγή: Eurydice (2011a, 2012) & National reports regarding the Bologna Process implementation 2009-2012 **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στα **7** από τα 30 συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (23,3%) που περιγράφονται στον πίνακα, οι φοιτητές του 1^{ου} κύκλου σπουδών **δεν καταβάλλουν διδάκτρα** φοίτησης (**Αυστρία, Ελλάδα, Σκωτία, Κύπρος, Σουηδία, Τσεχία** και **Φινλανδία**). Μόλις σε **3** από τα υπόλοιπα 23 συστήματα (13,0%) όλοι οι σπουδαστές του 1^{ου} κύκλου σπουδών καταβάλλουν **το ίδιο ποσό για διδάκτρα φοίτησης**: στη **γερμανόφωνη κοινότητα του Βελγίου**, στο **Λουξεμβούργο** και στην **Ολλανδία**. Στα υπόλοιπα 20 συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (87,0%) χρησιμοποιούνται διαφοροποιημένα κριτήρια που καθορίζουν το **ποιός** πληρώνει και το **πόσο** πληρώνει για τη φοίτηση.

Σε **10** συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης από αυτά (50,0%) τα διδάκτρα φοίτησης στον 1^ο κύκλο σπουδών διαφοροποιούνται ανάλογα με την **οικονομική κατάσταση ή άλλη ανάγκη** του σπουδαστή και συγκεκριμένα: στη **φλαμανδική και γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου**, στη **Βουλγαρία**, στη **Γαλλία**, στη **Γερμανία**, στην **Ιρλανδία**, στην **Ισπανία**, στην **Ιταλία**, στην **Πολωνία** και στη **Ρουμανία**.

Σε **10** συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης από αυτά (50,0%) τα διδάκτρα φοίτησης διαφοροποιούνται με βάση **ακαδημαϊκά κριτήρια**: στη **Γαλλία**, στη **Γερμανία**, στην **Εσθονία**, στην **Ισπανία**, στην **Ιταλία**, στη **Λετονία**, στη **Λιθουανία**, στην **Ουγγαρία**, στην **Πολωνία** και στη **Ρουμανία**.

Σε **17** συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης από αυτά (85,0%) τα διδάκτρα φοίτησης διαφοροποιούνται ανάλογα με το **αντικείμενο σπουδών** ή τη **δομή του προγράμματος σπουδών** (πλήρης/μερικής φοίτησης, εξ αποστάσεως προγράμματα κ.α.): στη **φλαμανδική και γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου**, στη **Βουλγαρία**, στη **Γαλλία**, στη **Δανία**, στην **Εσθονία**, στην **Αγγλία-Ουαλία-Β. Ιρλανδία**, στην **Ιρλανδία**, στην **Ισπανία**, στη **Λετονία**, στη **Λιθουανία**, στη **Μάλτα**, στην **Πολωνία**, στη **Ρουμανία**, στη **Σλοβακία** και στη **Σλοβενία**.

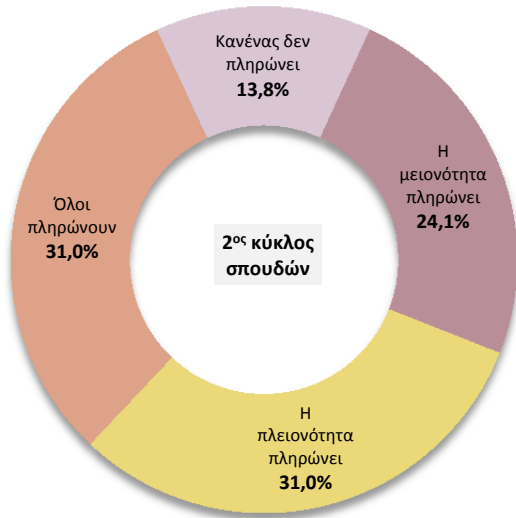
Τέλος, σε ορισμένα κράτη-μέλη χρησιμοποιούνται και **άλλα κριτήρια διαφοροποίησης** των διδασκόντων, μεταξύ των οποίων είναι η φοίτηση σε **χρηματοδοτούμενη από τον κρατικό προϋπολογισμό, ή μη, θέση** (Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία, Ουγγαρία, Σλοβακία, Σλοβενία), η **διοικητική περιφέρεια** στην οποία ανήκει το ίδρυμα (Ισπανία, Γερμανία), η **υπέρβαση της καθορισμένης διάρκειας σπουδών** (Σλοβακία, Ουγγαρία) κ.α.

3.3.1.2 Δεύτερος κύκλος σπουδών

Στο ακόλουθο γράφημα τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ κατανέμονται με βάση το ποσοστό των φοιτητών που καταβάλλουν διδάκτρα φοίτησης στο δεύτερο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το ακαδημαϊκό έτος 2011/12.

Γράφημα 3.13: Κατανομή των 27 κρατών-μελών της ΕΕ με βάση τον αριθμό των φοιτητών που καταβάλλουν δίδακτρα φοίτησης στο 2^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το ακαδημαϊκό έτος 2011/12

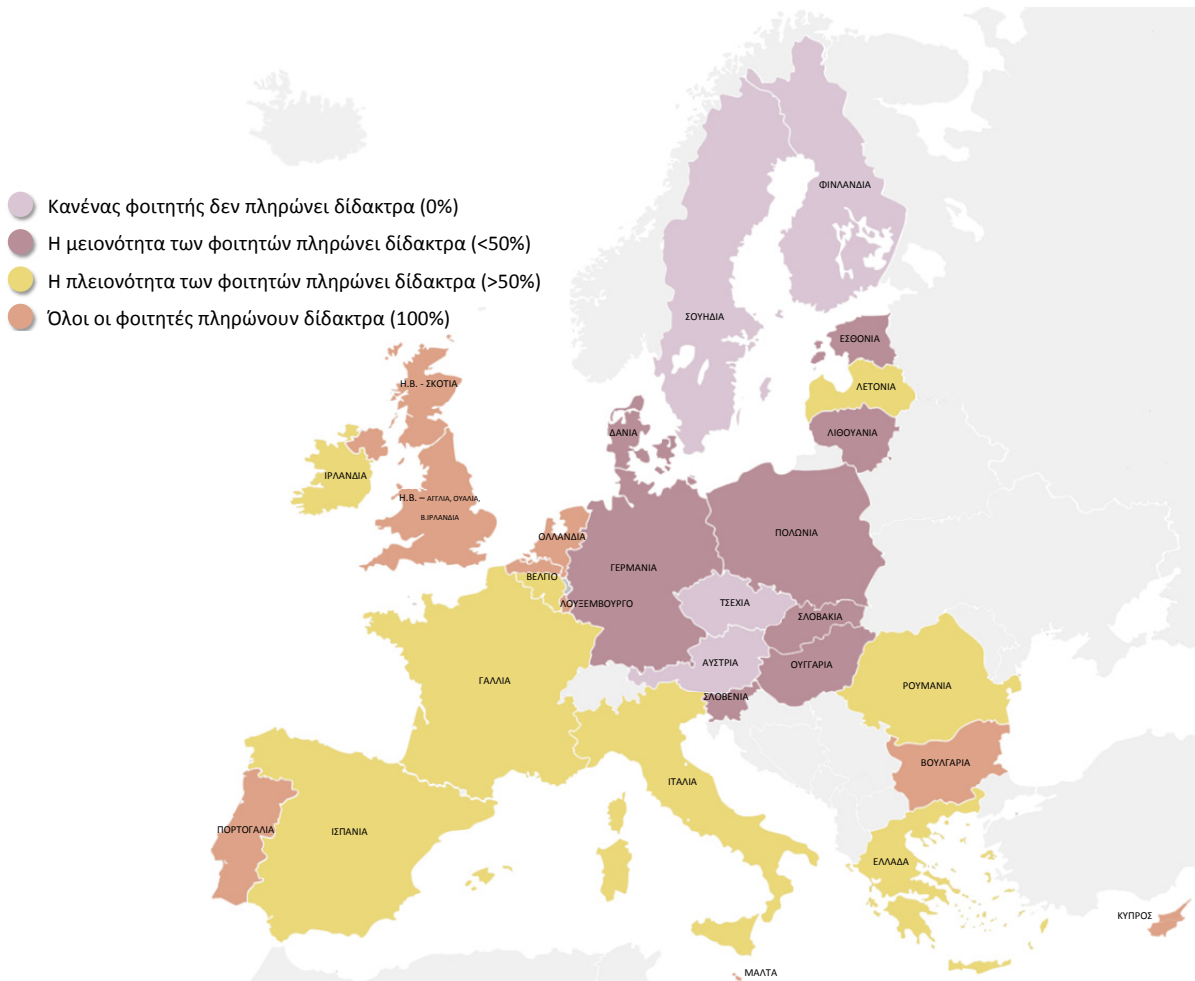
Πηγή: Eurydice (2011a, 2012) & National reports regarding the Bologna Process implementation 2009-2012 **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο **17,2%** των κρατών-μελών η φοίτηση στο 2^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι δωρεάν αφού **κανένας φοιτητής δεν καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης**. Στο **24,1%** των κρατών-μελών η **μειονότητα** του φοιτητικού πληθυσμού (ποσοστό μικρότερο του 50%) καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης, ενώ στο **31,0%** των κρατών-μελών η **πλειονότητα** του φοιτητικού πληθυσμού (ποσοστό μεγαλύτερο του 50%) καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης. Τέλος, στο υπόλοιπο **31,0%** το **σύνολο του φοιτητικού πληθυσμού** καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης.

Συγκριτικά με τον 1^ο κύκλο σπουδών, καταγράφεται μεγαλύτερο πλήθος χωρών όπου καταβάλλονται δίδακτρα φοίτησης στον 2^ο κύκλο σπουδών, με σημαντικά αυξημένο το ποσοστό των κρατών-μελών όπου όλοι οι φοιτητές πληρώνουν δίδακτρα (23,3% στον 1^ο κύκλο και 31,0% στον 2^ο κύκλο).

Όπως φαίνεται και από τον ακόλουθο χάρτη στην ομάδα χωρών όπου **κανένας φοιτητής δεν καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης** στο 2^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης περιλαμβάνονται: η **Αυστρία**, η **Τσεχία**, η **Σουηδία** και η **Φινλανδία**.

Εικόνα 3.6: Ποσοστό φοιτητών που πληρώνουν δίδακτρα για φοίτηση στο 2^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ακαδημαϊκό έτος 2011/12

Πηγή: Eurydice (2011a, 2012) & National reports regarding the Bologna Process implementation 2009-2012 **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
 Στη γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου η πλειονότητα των φοιτητών πληρώνει δίδακτρα, ενώ στη φλαμανδική κοινότητα όλοι οι φοιτητές πληρώνουν δίδακτρα. Στην Τσεχία οι φοιτητές καταβάλλουν το ποσό των 20€-24€ κατά την εγγραφή τους στο πρόγραμμα σπουδών. Στη Σλοβακία οι φοιτητές καταβάλλουν το ποσό των 10€-100€ για λειτουργικά έξοδα. Τα στοιχεία για την Εσθονία, την Ισπανία και την Ολλανδία αφορούν το ακαδημαϊκό έτος 2009/10.

Στην ομάδα χωρών όπου η μειονότητα του φοιτητικού πληθυσμού καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης στο 2^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης περιλαμβάνονται: η **Εσθονία**, η **Λιθουανία**, η **Πολωνία**, η **Ουγγαρία**, η **Σλοβενία**, η **Σλοβακία**, η **Γερμανία** και η **Δανία**.

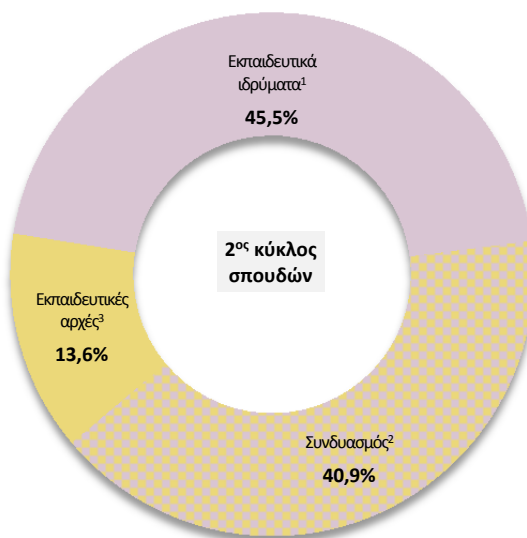
Στην ομάδα χωρών όπου η πλειονότητα του φοιτητικού πληθυσμού καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης στο 2^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης περιλαμβάνονται: η **Λετονία**, η **Ρουμανία**, η **Ιρλανδία**, το **Βέλγιο (γαλλόφωνη κοινότητα)**, η **Γαλλία**, η **Ιταλία** και η **Ισπανία** και η **Ελλάδα**. Η Ελλάδα αποτελεί τη νέα χώρα της ομάδας αυτής, στην οποία κανένας φοιτητής του 1^{ου} κύκλου σπουδών δεν καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης, ενώ στο 2^ο κύκλο σπουδών η πλειονότητα των φοιτητών πληρώνει δίδακτρα φοίτησης.

Τέλος, στην ομάδα χωρών όπου το σύνολο του φοιτητικού πληθυσμού καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης στο 2^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης περιλαμβάνονται: το **Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία, Β. Ιρλανδία)**, η **Ολλανδία**, το **Βέλγιο (φλαμανδική κοινότητα)**, το **Λουξεμβούργο**, η **Βουλγαρία**, η **Πορτογαλία**, η **Σκωτία**, η **Μάλτα** και η **Κύπρος**. Οι τρεις τελευταίες εφαρμόζουν διαφορετικό σύστημα διδάκτρων μεταξύ του 1^{ου} και του 2^{ου} κύκλου σπουδών. Στη Σκωτία και στην Κύπρο, ενώ στον 1^ο κύκλο σπουδών η φοίτηση είναι δωρεάν (βλ. προηγούμενη υποενότητα), στο 2^ο κύκλο σπουδών όλοι οι φοιτητές υποχρεούνται να καταβάλλουν δίδακτρα. Στη Μάλτα η μειονότητα του φοιτητικού πληθυσμού καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης στον 1^ο κύκλο σπουδών, ενώ στο 2^ο κύκλο σπουδών το σύνολο του φοιτητικού πληθυσμού.

Στο ακόλουθο γράφημα τα 25 κράτη-μέλη της ΕΕ, στα οποία καταβάλλονται δίδακτρα φοίτησης (είτε από ορισμένους, είτε από όλους τους φοιτητές), κατανέμονται ως προς τη **διοικητική αρχή** που καθορίζει το ύψος των διδάκτρων φοίτησης στο 2ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το ακαδημαϊκό έτος 2011/12.

Στο **45,5%** των κρατών-μελών το ύψος των διδάκτρων φοίτησης στο 2^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθορίζεται από τα **εκπαιδευτικά ιδρύματα**, ποσοστό σημαντικά υψηλότερο κατά 13,9 ποσοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με τον 1^ο κύκλο σπουδών (31,6%). Στο **13,6%** των κρατών-μελών το ύψος των διδάκτρων φοίτησης στο 2^ο κύκλο καθορίζεται από τις **κεντρικές/περιφερειακές εκπαιδευτικές αρχές**, ποσοστό ελαφρώς χαμηλότερο κατά 2,2 ποσοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με τον 1^ο κύκλο σπουδών (15,8%). Τέλος, στο **40,9%** το ύψος των διδάκτρων καθορίζεται από τα **εκπαιδευτικά ιδρύματα, έπειτα από έγκριση, ή στο πλαίσιο των περιορισμών που θέτουν, οι κεντρικές/περιφερειακές εκπαιδευτικές αρχές**, ποσοστό σημαντικά χαμηλότερο κατά 11,7 ποσοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με τον 1^ο κύκλο σπουδών (52,6%).

Γράφημα 3.14: Κατανομή των 25 κρατών-μελών της ΕΕ ως προς τη διοικητική αρχή που καθορίζει το ύψος των διδάκτρων φοίτησης στο 2^ο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το ακαδημαϊκό έτος 2011/12

Πηγή: National reports regarding the Bologna Process implementation 2009-2012
Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

⁽¹⁾ Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα καθορίζουν το ύψος των διδάκτρων.

⁽²⁾ Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα καθορίζουν το ύψος των διδάκτρων έπειτα από έγκριση ή στο πλαίσιο των περιορισμών που έχουν τεθεί από τις εκπαιδευτικές αρχές.

⁽³⁾ Οι κεντρικές/περιφερειακές εκπαιδευτικές αρχές καθορίζουν το ύψος των διδάκτρων.

Μη διαθέσιμα στοιχεία για την Ολλανδία, τη Σλοβακία και τη φλαμανδική κοινότητα του Βελγίου.

Θα έλεγε κανείς, επομένως, ότι στο 2^ο κύκλο σπουδών κυριαρχεί η τάση να μειώνεται ο έλεγχος των κεντρικών εκπαιδευτικών αρχών κατά τον καθορισμό του ύψους των διδάκτρων φοίτησης από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα σε σύγκριση με τον 1^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Στον ακόλουθο χάρτη τα κράτη-μέλη της ΕΕ κατανέμονται με βάση τη διοικητική αρχή που καθορίζει το ύψος των διδάκτρων φοίτησης στο 2^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σύμφωνα με τα στοιχεία για το ακαδημαϊκό έτος 2011/12.

Στην ομάδα χωρών/συστημάτων όπου το ύψος των διδάκτρων φοίτησης στο 2^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθορίζεται από τα **εκπαιδευτικά ιδρύματα** περιλαμβάνονται: η **Εσθονία**, η **Λετονία**, η **Λιθουανία**, η **Πολωνία**, η **Ρουμανία**, το **Λουξεμβούργο**, η **Ουγγαρία**, η **Πορτογαλία**, η **Σκωτία**, η **Ιρλανδία** και η **Αγγλία-Ουαλία-Β. Ιρλανδία**. Στις τρεις τελευταίες χώρες, ενώ στον 1^ο κύκλο σπουδών τα δίδακτρα καθορίζονται από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα στο πλαίσιο περιορισμών που τίθενται από το υπουργείο παιδείας, στο 2^ο κύκλο σπουδών τα εκπαιδευτικά ιδρύματα είναι ελεύθερα να ορίσουν το ύψος των διδάκτρων φοίτησης χωρίς περιορισμούς/όρια από τις κεντρικές εκπαιδευτικές αρχές.

Εικόνα 3.7: Καθορισμός ύψους διδάκτρων του 2^{ου} κύκλου σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2011/12

- Το ύψος των διδάκτρων καθορίζεται από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα
- Το ύψος των διδάκτρων καθορίζεται από τις εκπαιδευτικές αρχές
- Συνδυασμός⁽¹⁾
- Κανένας φοιτητής δεν πληρώνει δίδακτρα
- Μη διαθέσιμα στοιχεία

Πηγή: National reports regarding the Bologna Process implementation 2009-2012

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

⁽¹⁾ Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα καθορίζουν το ύψος των διδάκτρων έπειτα από έγκριση ή στο πλαίσιο των περιορισμών που έχουν τεθεί από τις εκπαιδευτικές αρχές. Στη γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου το ύψος των διδάκτρων καθορίζεται από τις εκπαιδευτικές αρχές, ενώ για τη φλαμανδική κοινότητα δεν διατίθενται στοιχεία.

Στην ομάδα χωρών όπου το ύψος των διδάκτρων φοίτησης στο 2^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθορίζεται από τα κεντρικές/ περιφερειακές εκπαιδευτικές αρχές περιλαμβάνονται: η **Γερμανία**, το **Βέλγιο (γαλλόφωνη κοινότητα)** και η **Ισπανία**. Και τα τρία συστήματα της συγκεκριμένης ομάδας καθορίζουν το ύψος των διδάκτρων κατά τον ίδιο τρόπο και στους δύο κύκλους σπουδών.

Τέλος, στην ομάδα χωρών όπου το ύψος των διδάκτρων φοίτησης στο 2^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθορίζεται από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, έπειτα από έγκριση, ή στο πλαίσιο των περιορισμών που θέτουν οι κεντρικές/ περιφερειακές εκπαιδευτικές αρχές περιλαμβάνονται: η **Δανία**, η **Γαλλία**, η **Ιταλία**, η **Σλοβενία**, η **Βουλγαρία**, η **Μάλτα**, η **Ελλάδα** και η **Κύπρος**.

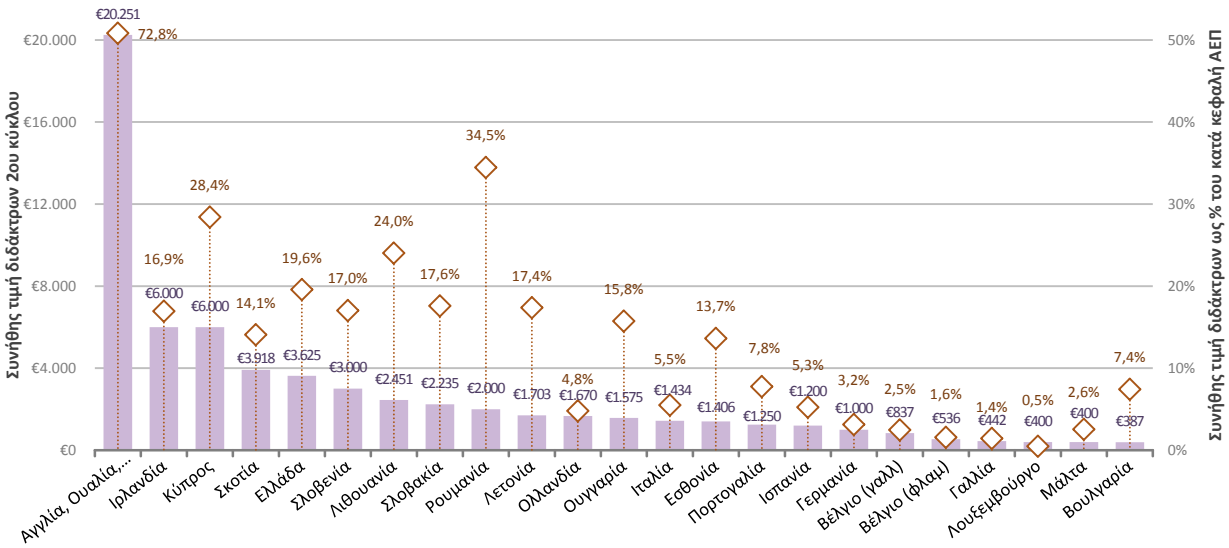
Στο ακόλουθο γράφημα αποδίδεται η συνήθης τιμή των ετήσιων διδάκτρων φοίτησης στο 2^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε ευρώ και ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ ανά κράτος-μέλος

της ΕΕ το ακαδημαϊκό έτος 2011/12. Ως συνήθης τιμή θεωρείται το ύψος των ετήσιων διδάκτρων που καταβάλλουν οι περισσότεροι φοιτητές.

Το ακαδημαϊκό έτος 2011/12 η μέση τιμή των ετήσιων διδάκτρων φοίτησης στο 2^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των 23 κρατών-μελών, για τα οποία διατίθενται στοιχεία, είναι **2.770€**, τιμή υψηλότερη κατά **117,5%** της αντίστοιχης του 1^{ου} κύκλου σπουδών. Τα κράτη-μέλη φαίνεται να διαφοροποιούνται σημαντικά ως προς το ύψος των ετήσιων διδάκτρων φοίτησης (συνήθης τιμή) στο 2^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, τα 5 κράτη-μέλη με τα υψηλότερα δίδακτρα φοίτησης (top 5) είναι το **Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία, Β. Ιρλανδία)** (20.251€), η **Ιρλανδία** και η **Κύπρος** (6.000€), η **Σκωτία** (3.918€) και η **Ελλάδα** (3.625€).

Στον αντίποδα καταγράφονται τα 5 κράτη-μέλη με τα χαμηλότερα δίδακτρα φοίτησης (bottom 5), στα οποία περιλαμβάνονται η **Βουλγαρία** (387€), η **Μάλτα** και το **Λουξεμβούργο** (40€), η **Γαλλία** (442€) και η **φλαμανδική κοινότητα του Βελγίου** (536€).

Γράφημα 3.15: Συνήθης τιμή ετήσιων διδάκτρων φοίτησης στο 2^ο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε ευρώ και ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ στα κράτη-μέλη της ΕΕ το ακαδημαϊκό έτος 2011/12

Πηγή: Eurydice (2011a, 2012) & National reports regarding the Bologna Process implementation 2009-2012 & Eurostat-National Accounts **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
 Η συνήθης τιμή της Αγγλίας-Ουαλίας-Β. Ιρλανδίας, της Βουλγαρίας, της Κύπρου, της Λετονίας και της Λιθουανίας έχει υπολογιστεί κατ' εκτίμηση με βάση στοιχεία προηγούμενων ετών. Τα στοιχεία για την Εσθονία, την Ισπανία και την Ολλανδία αφορούν το ακαδημαϊκό έτος 2009/10. Το ποσοστό της Σλοβενίας υπολογίζεται με βάση το κατά κεφαλή ΑΕΠ του έτους 2010. Δεν διατίθενται στοιχεία για τη Δανία και την Πολωνία.

Συγκρίνοντας τις δύο αυτές ομάδες χωρών, η μέση τιμή των ετήσιων διδάκτρων φοίτησης στα κράτη-μέλη top5 (7.959€) είναι **18,4 φορές υψηλότερη** σε σύγκριση με την αντίστοιχη των κρατών-μελών bottom5 (433€).

Την ίδια χρονιά η μέση τιμή των ετήσιων διδάκτρων φοίτησης στο 2^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ είναι **14,5%**, τιμή υψηλότερη κατά **84,6%** της αντίστοιχης του 1^{ου} κύκλου σπουδών (7,9%). Η κατάταξη των χωρών διαφέρει ελαφρά όταν γίνεται με βάση τη συνήθη τιμή διδάκτρων ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ. Συγκεκριμένα, τα 5 κράτη-μέλη με τα **υψηλότερα** διδάκτρα φοίτησης ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ τους (top 5) είναι: το **Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία, Β. Ιρλανδία)** (72,8%), η **Ρουμανία** (34,5%), η **Κύπρος** (28,4%), η **Λιθουανία** (24,0%) και η **Ελλάδα** (19,6%).

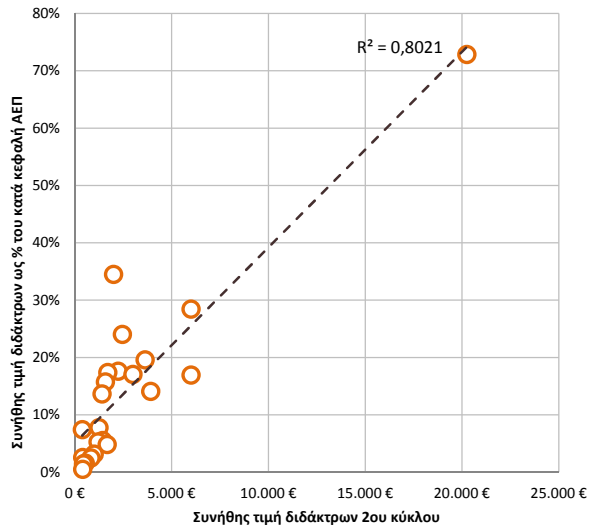
Στον αντίποδα καταγράφονται τα 5 κράτη-μέλη με τα **χαμηλότερα** διδάκτρα φοίτησης ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ τους (bottom 5), στα οποία περιλαμβάνονται: το **Λουξεμβούργο** (0,5%), η **Γαλλία** (1,4%), η **φλαμανδική κοινότητα του Βελγίου** (1,6%), η **γαλλική κοινότητα του Βελγίου** (2,5%) και η **Μάλτα** (2,6%).

Συγκρίνοντας τις δύο αυτές ομάδες χωρών, η μέση τιμή των ετήσιων διδάκτρων φοίτησης ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ στα κράτη-μέλη top5 (**35,9%**) είναι **20πλάσια** (20,9 φορές υψηλότερη) σε σύγκριση με την αντίστοιχη των κρατών-μελών bottom5 (**1,7%**).

Συνολικά, όπως φαίνεται και από το ακόλουθο γράφημα υπάρχει μια ισχυρή **γραμμική σχέση** μεταξύ του ύψους των διδάκτρων φοίτησης στο 2^ο κύκλο σπουδών και της αναλογίας τους ως προς το κατά κεφαλή ΑΕΠ: όσο υψηλότερα τα διδάκτρα, τόσο υψηλότερο

και το ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ στο οποίο αντιστοιχούν (τιμή συντελεστή προσδιορισμού R² 80,2%).

Γράφημα 3.16: Συσχετισμός της συνήθους τιμής ετήσιων διδάκτρων φοίτησης στο 2^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και της αναλογίας τους ως προς το κατά κεφαλή ΑΕΠ το ακαδημαϊκό έτος 2011/12

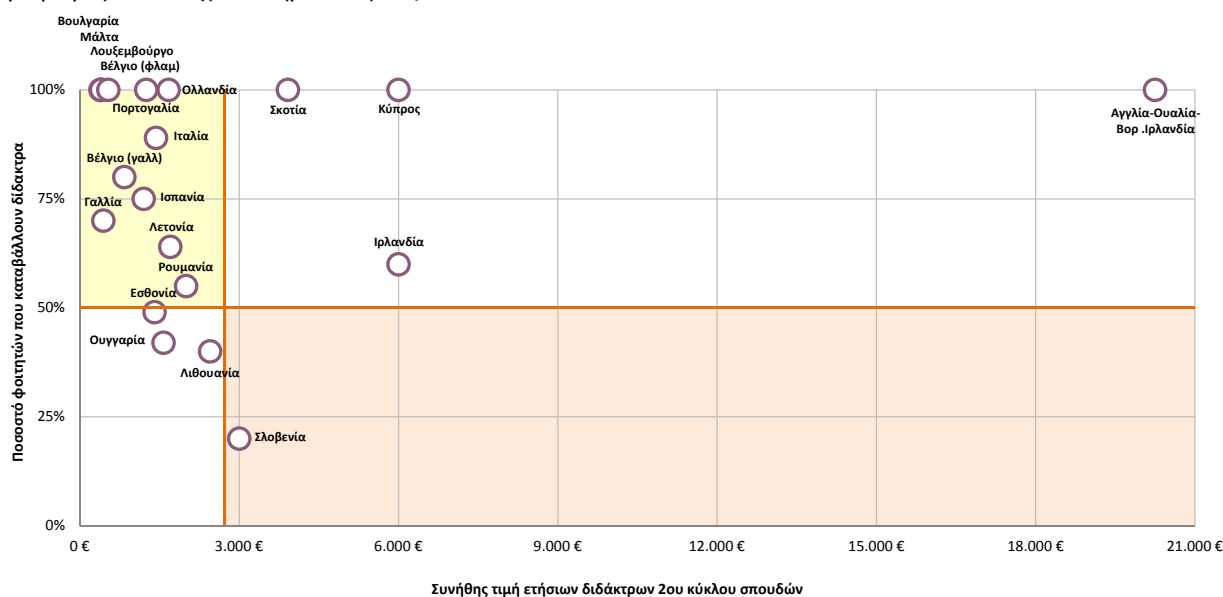
Πηγή: Eurydice (2011a, 2012) & National reports regarding the Bologna Process implementation 2009-2012 & Eurostat-National Accounts **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
 Η συνήθης τιμή της Αγγλίας-Ουαλίας-Β. Ιρλανδίας, της Βουλγαρίας, της Κύπρου, της Λετονίας και της Λιθουανίας έχει υπολογιστεί κατ' εκτίμηση με βάση στοιχεία προηγούμενων ετών. Τα στοιχεία για την Εσθονία, την Ισπανία και την Ολλανδία αφορούν το ακαδημαϊκό έτος 2009/10. Το ποσοστό της Σλοβενίας υπολογίζεται με βάση το κατά κεφαλή ΑΕΠ του έτους 2010. Δεν διατίθενται στοιχεία για τη Δανία και την Πολωνία.

Η αποτύπωση της συνήθους τιμής διδάκτρων, ωστόσο, δεν επαρκεί για τη εξαγωγή συμπερασμάτων, αφού όπως έχει αναφερθεί, το ποσοστό των φοιτητών που καταβάλλουν διδάκτρα φοίτησης διαφοροποιείται μεταξύ των κρατών-μελών. Στο ακόλουθο γράφημα αποδίδεται ο συσχετισμός της συνήθους τιμής ετήσιων διδάκτρων φοίτησης και του ποσοστού των φοιτητών που καταβάλλουν διδάκτρα στο 2^ο κύκλο σπουδών της

τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το ακαδημαϊκό έτος 2011/12. Το γράφημα χωρίζεται σε **τέσσερα** επιμέρους πεδία από δύο διασταυρούμενες γραμμές, εκ των οποίων η **κάθετη** αντιπροσωπεύει τη μέση τιμή των ετήσιων διδάκτρων φοίτησης στο 2^ο κύκλο σπουδών (**2.770€**) των 23 κρατών-μελών, για τα οποία διατίθενται στοιχεία, και η **οριζόντια** η οποία τέμνει τον κάθετο άξονα στην τιμή **50%**. Αριστερά της κάθετης γραμμής περιλαμβάνονται κράτη-μέλη όπου τα ετήσια διδάκτρα φοίτησης **υπολείπονται** της μέσης τιμής, ενώ

δεξιά της κάθετης γραμμής περιλαμβάνονται κράτη-μέλη όπου τα ετήσια διδάκτρα φοίτησης **υπερέχουν** της μέσης τιμής. Κάτω από την οριζόντια γραμμή περιλαμβάνονται κράτη-μέλη, όπου η **μειονότητα** του φοιτητικού πληθυσμού (ποσοστό μικρότερο του 50,0%) καταβάλλει διδάκτρα, ενώ πάνω από την οριζόντια γραμμή περιλαμβάνονται κράτη-μέλη, όπου η **πλειονότητα** του φοιτητικού πληθυσμού (ποσοστό μεγαλύτερο του 50,0%) καταβάλλει διδάκτρα φοίτησης.

Γράφημα 3.17: Συσχετισμός της συνήθους τιμής διδάκτρων φοίτησης και του ποσοστού των φοιτητών που καταβάλλουν διδάκτρα στο 2^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το ακαδημαϊκό έτος 2011/12

Πηγή: Eurydice (2011a, 2012) & National reports regarding the Bologna Process implementation 2009-2012 **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
 Η συνήθης τιμή της Αγγλίας-Ουαλίας-Β. Ιρλανδίας, της Βουλγαρίας, της Κύπρου, της Λετονίας και της Λιθουανίας έχει υπολογιστεί κατ' εκτίμηση με βάση στοιχεία προηγούμενων ετών. Τα στοιχεία για την Εσθονία, την Ισπανία και την Ολλανδία αφορούν το ακαδημαϊκό έτος 2009/10. Δεν διατίθενται πλήρη στοιχεία για τη Γερμανία, τη Δανία, την Ελλάδα, την Πολωνία και τη Σλοβακία.

Τα 20 συστήματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των χωρών που αναφέρονται στο γράφημα, με βάση την κάθετη και την οριζόντια γραμμή διακρίνονται στις ακόλουθες 4 ομάδες:

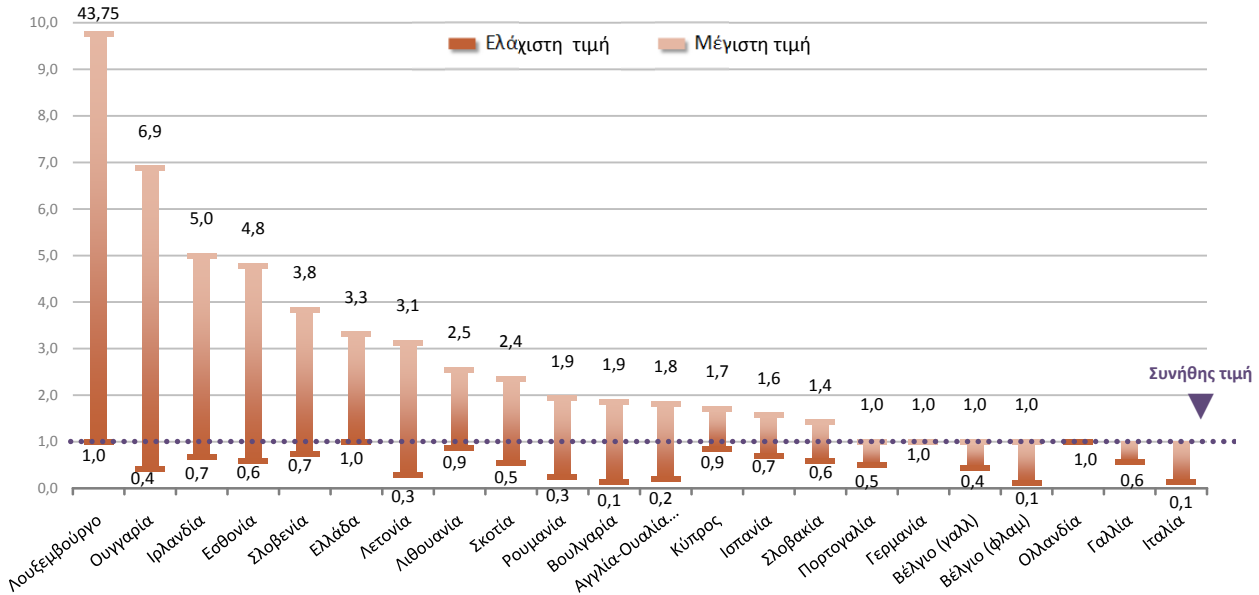
- Στην **1^η ομάδα**, η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα, όπου η **μειονότητα** του φοιτητικού πληθυσμού καταβάλλει διδάκτρα, και τα διδάκτρα φοίτησης είναι **χαμηλά** (συνήθης τιμή χαμηλότερη του ευρωπαϊκού μέσου όρου: 2.770€) περιλαμβάνονται: η **Εσθονία**, η **Λιθουανία** και η **Ουγγαρία**. Σε αυτή την ομάδα, παρόλο που δεν εμφανίζονται στο γράφημα, εντάσσεται και η **Γερμανία** και η **Σλοβακία**, στις οποίες η μειονότητα του φοιτητικού πληθυσμού (δεν είναι γνωστό το ακριβές ποσοστό) καταβάλλει διδάκτρα στο συγκεκριμένο κύκλο σπουδών, ενώ η συνήθης τιμή διδάκτρων είναι χαμηλότερη του ευρωπαϊκού μέσου όρου.
- Στη **2^η ομάδα**, η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα, όπου η **μειονότητα** του φοιτητικού πληθυσμού καταβάλλει διδάκτρα, και τα διδάκτρα φοίτησης είναι **υψηλά** (συνήθης τιμή υψηλότερη του ευρωπαϊκού μέσου όρου: 2.770€) περιλαμβάνονται: η **Σλοβενία**.
- Στην **3^η ομάδα**, η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα, όπου η **πλειονότητα** του φοιτητικού πληθυσμού καταβάλλει διδάκτρα, και τα διδάκτρα φοίτησης είναι **χαμηλά** (συνήθης τιμή χαμηλότερη του ευρωπαϊκού μέσου όρου: 2.770€) περιλαμβάνονται: η **Ρουμανία**, η **Βουλγαρία**, η **Λετονία**, η **Ιταλία**, η **Γαλλία**, η **Πορτογαλία**, η **Ισπανία**, η **Μάλτα**, η **Ολλανδία**, το **Λουξεμβούργο** και το **Βέλγιο** (φλαμανδική και γαλλόφωνη κοινότητα).
- Στην **4^η ομάδα**, η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα, όπου η **πλειονότητα** του φοιτητικού πληθυσμού καταβάλλει διδάκτρα, και τα διδάκτρα φοίτησης είναι **υψηλά** (συνήθης τιμή υψηλότερη του ευρωπαϊκού μέσου όρου: 2.770€) περιλαμβάνονται: η **Ιρλανδία**, η **Αγγλία-Ουαλία-Β. Ιρλανδία**, η **Σκωτία** και η **Κύπρος**. Σε αυτή την ομάδα, παρόλο που δεν εμφανίζεται στο γράφημα, εντάσσεται και η **Ελλάδα**, όπου η πλειονότητα του φοιτητικού πληθυσμού (δεν είναι γνωστό το ακριβές ποσοστό) καταβάλλει διδάκτρα στο συγκεκριμένο κύκλο σπουδών, ενώ η συνήθης τιμή διδάκτρων είναι υψηλότερη του ευρωπαϊκού μέσου όρου.

Στο ακόλουθο γράφημα αποδίδεται το εύρος των ετήσιων διδάκτρων φοίτησης στο 2^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά κράτος-μέλος της ΕΕ το ακαδημαϊκό έτος 2011/12. Προκειμένου να καταστεί συγκρίσιμο το εύρος των διδάκτρων μεταξύ των κρατών-μελών, η μέγιστη και η ελάχιστη τιμή διδάκτρων εκφράζονται ως αναλογία επί της **συνήθους τι-**

μής των διδάκτρων για φοίτηση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ανά κράτος-μέλος. Σύμφωνα με την συγκεκριμένη προσέγγιση, η συνήθης τιμή διδάκτρων ανά χώρα λαμβάνει την τιμή **1,0**. Ως εκ τούτου, στις περιπτώσεις όπου η ελάχιστη/μέγιστη τιμή λαμβάνει την τιμή 1,0 υποδηλώνεται ότι αυτή συμπίπτει με τη συνήθη τιμή των διδάκτρων.

Γράφημα 3.18: Ελάχιστη και μέγιστη τιμή διδάκτρων ως προς τη συνήθη τιμή διδάκτρων φοίτησης στο 2^ο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα κράτη-μέλη της ΕΕ το ακαδημαϊκό έτος 2011/12

Πηγή: Eurydice (2011a, 2012) & National reports regarding the Bologna Process implementation 2009-2012 **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
 Προκειμένου να καταστεί συγκρίσιμο το εύρος των διδάκτρων μεταξύ των κρατών-μελών, η μέγιστη και η ελάχιστη τιμή διδάκτρων εκφράζονται ως αναλογία προς τη συνήθη τιμή διδάκτρων ανά κράτος-μέλος. Επομένως, η συνήθης τιμή διδάκτρων ανά χώρα παίρνει την τιμή 1,0. Στις περιπτώσεις όπου η ελάχιστη/μέγιστη τιμή παίρνει τιμή 1,0, σημαίνει ότι η ελάχιστη/μέγιστη τιμή συμπίπτει με τη συνήθη τιμή διδάκτρων.
 Για παράδειγμα η ελάχιστη τιμή στο Λουξεμβούργο (1,00) σημαίνει ότι η ελάχιστη τιμή διδάκτρων στη συγκεκριμένη χώρα συμπίπτει με τη συνήθη τιμή διδάκτρων, ενώ η μέγιστη τιμή (43,75) σημαίνει ότι η μέγιστη τιμή διδάκτρων στο Λουξεμβούργο είναι 43,8 φορές υψηλότερη της συνήθους τιμής.
 Η κατάταξη των χωρών έχει γίνει με βάση τη μέγιστη τιμή διδάκτρων κατά φθίνουσα σειρά.
 Τα στοιχεία για την Εσθονία, την Ισπανία και την Ολλανδία αφορούν το ακαδημαϊκό έτος 2009/10. Δεν διατίθενται στοιχεία για τη Δανία, τη Μάλτα και την Πολωνία. Στην Ιταλία, στη Γαλλία και στην Ολλανδία η μέγιστη τιμή είναι άγνωστη.

Το ακαδημαϊκό έτος 2011/12 και στο σύνολο των 22 κρατών-μελών της ΕΕ, για τα οποία διατίθενται στοιχεία, η **ελάχιστη** τιμή διδάκτρων αντιστοιχεί κατά μέσο όρο στο **57,1%** της συνήθους τιμής, ενώ η **μέγιστη** τιμή διδάκτρων είναι κατά μέσο όρο **4,7 φορές** υψηλότερη της συνήθους τιμής.

Την ίδια χρονιά, η χαμηλότερη **ελάχιστη τιμή** ετήσιων διδάκτρων αναλογικά με τη συνήθη τιμή καταγράφεται στη **φλαμανδική κοινότητα του Βελγίου**, όπου η ελάχιστη τιμή αντιστοιχεί στο 11,4% της συνήθους τιμής, και κατά σειρά ακολουθούν: η **Ιταλία** (13,0%), η **Βουλγαρία** (14,7%), το **Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία-Ουαλία-Β. Ιρλανδία)** (19,3%), η **Ρουμανία** (25,0%), η **Λετονία** (29,1%), η **Ουγγαρία** (40,9%), η **γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου** (44,7%), η **Πορτογαλία** (50,5%), η **Σκωτία** (53,5%), η **Γαλλία** (55,5%), η **Σλοβακία** (58,2%), η **Εσθονία** (59,1%), η **Ιρλανδία** (66,7%), η **Ισπανία** (69,3%), η **Σλοβενία** (73,0%), η **Κύπρος** (85,4%) και η **Λιθουανία** (86,4%). Στο **Λουξεμβούργο**, στην **Ολλανδία**, στην **Ελλάδα** και στη **Γερμανία** η συνήθης τιμή διδάκτρων αποτελεί ταυτόχρονα και την ελάχιστη τιμή. Τα κράτη-μέλη διαφοροποιούνται σημαντικά ως προς την αναλογία ελάχιστης τιμής προς

συνήθη τιμή διδάκτρων με την τιμή του **λόγου top5/ bottom5** να ισούται με **5,8 φορές**.

Η υψηλότερη **μέγιστη τιμή** ετήσιων διδάκτρων αναλογικά με τη συνήθη τιμή καταγράφεται στο **Λουξεμβούργο**, όπου η μέγιστη τιμή είναι 43,8 φορές υψηλότερη της συνήθους τιμής, και κατά σειρά ακολουθούν: η **Ουγγαρία** (6,9 φορές), η **Ιρλανδία** (5,0 φορές), η **Εσθονία** (4,8), η **Σλοβενία** (3,8 φορές), η **Ελλάδα** (3,3 φορές), η **Λετονία** (3,1 φορές), η **Λιθουανία** (2,5 φορές), η **Σκωτία** (2,4 φορές), η **Ρουμανία** και η **Βουλγαρία** (1,9 φορές), το **Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία-Ουαλία-Β. Ιρλανδία)** (1,8 φορές), η **Κύπρος** (1,7 φορές), η **Ισπανία** (1,6 φορές) και η **Σλοβακία** (1,4 φορές). Στη **γαλλόφωνη** και στη **φλαμανδική κοινότητα του Βελγίου**, στη **Γερμανία** και στην **Πορτογαλία**, η συνήθης τιμή διδάκτρων αποτελεί και ταυτόχρονα και τη μέγιστη τιμή. Τα κράτη-μέλη διαφοροποιούνται σημαντικά ως προς την αναλογία μέγιστης τιμής προς συνήθη τιμή διδάκτρων με την τιμή του **λόγου top5/ bottom5** να ισούται με **11,9 φορές**. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών-μελών ως προς το εύρος των διδάκτρων του 2^{ου} κύκλου σπουδών είναι σημαντικά διευρυμένες σε σύγκριση με τον 1^ο κύκλο σπουδών.

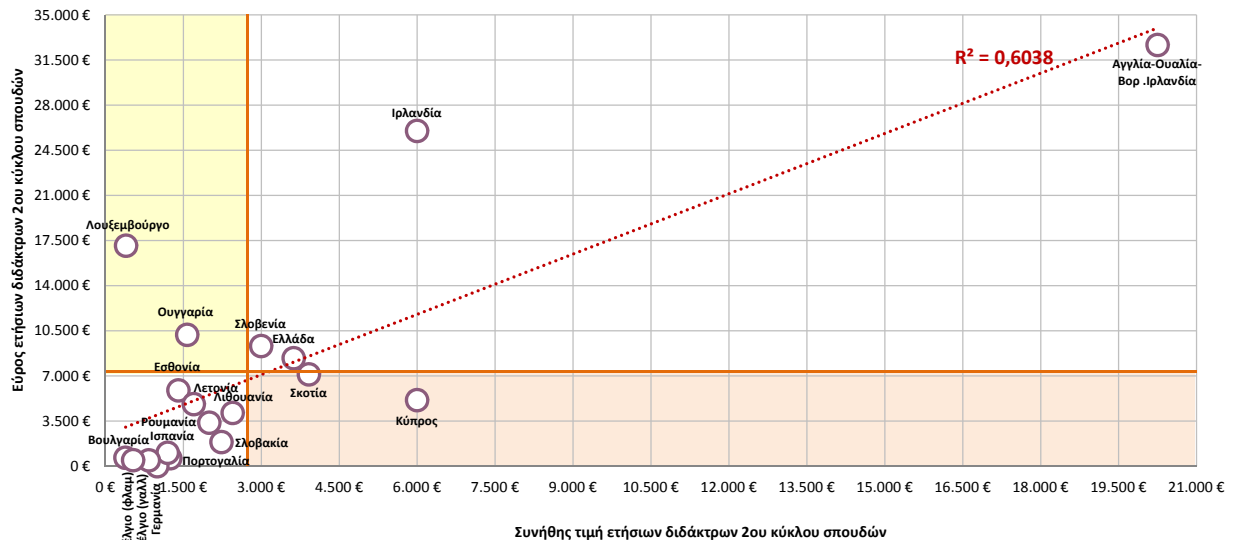

Τέλος, ως προς τη **διαφοροποίηση των διδάκτρων εντός των κρατών-μελών**, το μεγαλύτερο εύρος¹⁵ καταγράφεται στο **Λουξεμβούργο** (4.275,0 ποσοστιαίες μονάδες) και κατά σειρά ακολουθούν: η **Ουγγαρία** (646,6 μονάδες), η **Ιρλανδία** (433,3 μονάδες), η **Εσθονία** (418,2 μονάδες), η **Σλοβενία** (310,6 μονάδες), η **Λετονία** (282,5 μονάδες), η **Ελλάδα** (231,0 μονάδες), η **Σκωτία** (181,8 μονάδες), η **Βουλγαρία** (170,5 μονάδες), η **Ρουμανία** (168,7 μονάδες), η **Λιθουανία** (168,6 μονάδες) και η **Αγγλία-Ουαλία-Β. Ιρλανδία** (161,3 μονάδες). Στον αντίποδα, το μικρότερο εύρος διδάκτρων καταγράφεται στη **Γερμανία** (0,0 μονάδες), όπου όλοι οι φοιτητές καταβάλλουν το ίδιο ποσό για διδάκτρα φοίτησης στο 2^ο κύκλο σπουδών, και κατά σειρά ακολουθούν: η **Πορτογαλία** (49,5 μονάδες), η **γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου** (55,3 μονάδες), η **Σλοβακία** (83,7 μονάδες), η **Κύπρος** (85,4 μονάδες), η **Ισπανία** (87,2 μονάδες) και η **φλαμανδική κοινότητα του Βελγίου** (88,6 μονάδες).

¹⁵ Το εύρος των διδάκτρων υπολογίζεται ως η διαφορά της αναλογίας μέγιστη προς τη συνήθη τιμή από την αντίστοιχη της ελάχιστης προς τη συνήθη τιμή και εκφράζεται σε ποσοστιαίες μονάδες.

Στο ακόλουθο γράφημα αποδίδεται ο συσχετισμός της συνήθους τιμής ετήσιων διδάκτρων φοίτησης και του εύρους των ετήσιων διδάκτρων εντός των κρατών-μελών για το 2^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το ακαδημαϊκό έτος 2011/12. Το γράφημα χωρίζεται σε **τέσσερα** επιμέρους πεδία από δύο διασταυρούμενες γραμμές, εκ των οποίων η **κάθετη** αντιπροσωπεύει τη μέση τιμή των ετήσιων διδάκτρων φοίτησης στο 2^ο κύκλο σπουδών (**2.770€**) των 23 κρατών-μελών, για τα οποία διατίθενται στοιχεία, και η **οριζόντια** η οποία αντιπροσωπεύει τη μέση τιμή του εύρους των ετήσιων διδάκτρων (**7.327€**). Αριστερά της κάθετης γραμμής περιλαμβάνονται κράτη-μέλη όπου τα ετήσια διδάκτρα φοίτησης **υπολείπονται** της μέσης τιμής, ενώ δεξιά της κάθετης γραμμής περιλαμβάνονται κράτη-μέλη όπου τα ετήσια διδάκτρα φοίτησης **υπερέχουν** της μέσης τιμής. Κάτω από την οριζόντια γραμμή περιλαμβάνονται κράτη-μέλη, όπου το εύρος των ετήσιων διδάκτρων του 2^{ου} κύκλου σπουδών είναι **μικρότερο** σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, ενώ πάνω από την οριζόντια γραμμή περιλαμβάνονται κράτη-μέλη, όπου το εύρος των ετήσιων διδάκτρων του 2^{ου} κύκλου σπουδών είναι **μεγαλύτερο** σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Γράφημα 3.19: Συσχετισμός της συνήθους τιμής διδάκτρων φοίτησης και του εύρους⁽¹⁾ τους στο 2^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το ακαδημαϊκό έτος 2011/12

Πηγή: Eurydice (2011a, 2012) & National reports regarding the Bologna Process implementation 2009-2012 **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

⁽¹⁾ Το εύρος των διδάκτρων υπολογίζεται ως η διαφορά της μέγιστης τιμής διδάκτρων από την ελάχιστη τιμή ανά κράτος-μέλος.

Η συνήθης τιμή της Αγγλίας-Ουαλίας-Β. Ιρλανδίας, της Βουλγαρίας, της Κύπρου, της Λετονίας και της Λιθουανίας έχει υπολογιστεί κατ'εκτίμηση με βάση στοιχεία προηγούμενων ετών. Τα στοιχεία για την Εσθονία και την Ισπανία αφορούν το ακαδημαϊκό έτος 2009/10. Δεν διατίθενται πλήρη στοιχεία για τη Γαλλία, τη Δανία, την Ιταλία, τη Μάλτα, την Ολλανδία και την Πολωνία.

Όπως φαίνεται στο γράφημα παρατηρείται μια γραμμική σχέση μεταξύ της συνήθους τιμής διδάκτρων του 2^{ου} κύκλου και του εύρους τους στα ευρωπαϊκά συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης: όσο υψηλότερη η συνήθης τιμή διδάκτρων φοίτησης, τόσο μεγαλύτερο και το εύρος των διδάκτρων (τιμή συντελεστή προσδιορισμού R^2 60,4%).

Τα 19 συστήματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των χωρών που αναφέρονται στο γράφημα, με βάση την κάθετη και την οριζόντια γραμμή διακρίνονται στις ακόλουθες 4 ομάδες:

- Στην **1^η ομάδα**, η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα με **χαμηλά διδάκτρα** (συνήθης τιμή χαμηλότερη του ευρωπαϊκού μέσου όρου: 2.770€) και **περιορισμένο εύρος** διδάκτρων (χαμηλότερο του ευρωπαϊκού μέσου όρου: 7.327€) περιλαμβάνονται: η **Εσθονία**, η **Λετονία**, η **Λιθουανία**, η **Ρουμανία**, η **Σλοβακία**, η **Ισπανία**, η **Βουλγαρία**, η **Πορτογαλία**, το **Βέλγιο** (φλαμανδική και γαλλόφωνη κοινότητα) και η **Γερμανία**.

- Στην 2^η ομάδα, η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα με **υψηλά διδάκτρα** (συνήθως τιμή υψηλότερη του ευρωπαϊκού μέσου όρου: 2.770€) και **περιορισμένο εύρος** διδάκτρων (χαμηλότερο του ευρωπαϊκού μέσου όρου: 7.327€) περιλαμβάνονται: η **Κύπρος** και η **Σκωτία**.
- Στην 3^η ομάδα, η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα με **χαμηλά διδάκτρα** (συνήθως τιμή χαμηλότερη του ευρωπαϊκού μέσου όρου: 2.770€) και **υψηλό εύρος** διδάκτρων (υψηλότερο του ευρωπαϊκού μέσου όρου: 7.327€) περιλαμβάνονται: η **Ουγγαρία** και το **Λουξεμβούργο**.
- Στην 4^η ομάδα, η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα με **υψηλά διδάκτρα** (συνήθως τιμή υψηλότερη του ευρωπαϊκού μέσου όρου:

2.770€) και **υψηλό εύρος** διδάκτρων (υψηλότερο του ευρωπαϊκού μέσου όρου: 7.327€) περιλαμβάνονται: η **Ιρλανδία**, η **Αγγλία-Ουαλία-Β. Ιρλανδία**, η **Ελλάδα** και η **Σλοβενία**.

Από την ανάλυση που έχει προηγηθεί αναδείχθηκαν σημαντικές διαφοροποιήσεις εντός των κρατών-μελών ως προς το ύψος των διδάκτρων φοίτησης που καλούνται να καταβάλλουν οι σπουδαστές. Στον ακόλουθο πίνακα αποτυπώνονται τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται ανά κράτος-μέλος της ΕΕ για τον καθορισμό του ύψους των διδάκτρων φοίτησης στο 2^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σύμφωνα με τα στοιχεία για το ακαδημαϊκό έτος 2011/12.

Πίνακας 3.2: Κριτήρια που χρησιμοποιούνται για τον καθορισμό του ύψους των διδάκτρων φοίτησης στο 2^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ακαδημαϊκό έτος 2011/12

	Βέλγιο				Βουλγαρία	Γαλλία	Γερμανία	Δανία	Ελλάδα	Εσθονία	Αγγλία-Ουαλία-Β. Ιρλανδία-Σκωτία	Ιρλανδία	Ισπανία	Ιταλία	Κύπρος	Λετονία	Λιθουανία	Λουξεμβούργο	Μάλτα	Ολλανδία	Ουγγαρία	Πολωνία	Πορτογαλία	Ρουμανία	Σλοβακία	Σλοβενία	Σουηδία	Τσεχία	Φινλανδία
	Αυστρία	Φλαμανδική καν.	Γαλλόφωνη καν.	Γερμανόφωνη καν.																									
Πόσοι πληρώνουν διδάκτρα;	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	
Κριτήρια διαφοροποίησης διδάκτρων με βάση:																													
την οικονομική κατάσταση κ.α.	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	
τις ακαδημαϊκές επιδόσεις	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	
τον τομέα σπουδών / δομή προγράμματος	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	
άλλα κριτήρια διαφοροποίησης	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	

■ Κανένας δεν πληρώνει διδάκτρα ■ Η μειονότητα πληρώνει διδάκτρα ■ Η πλειονότητα πληρώνει διδάκτρα ■ Όλοι πληρώνουν διδάκτρα
 Τα στοιχεία για την Εσθονία, την Ισπανία και την Ολλανδία αφορούν το ακαδημαϊκό έτος 2009/10.

Πηγή: Eurydice (2011a, 2012) & National reports regarding the Bologna Process implementation 2009-2012 **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στα 4 από τα 29 συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (13,8%) που περιγράφονται στον πίνακα, οι φοιτητές του 2^{ου} κύκλου σπουδών **δεν καταβάλλουν διδάκτρα** φοίτησης (**Αυστρία, Σουηδία, Τσεχία και Φινλανδία**). Στα υπόλοιπα 25 συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (86,2%) ορισμένοι ή όλοι οι φοιτητές καταβάλλουν διδάκτρα, ενώ διαφοροποιημένα κριτήρια που καθορίζουν το ποιός πληρώνει και το πόσο πληρώνει για τη φοίτηση.

Συγκεκριμένα, σε 11 συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης από αυτά (44,0%) τα διδάκτρα φοίτησης στο 2^ο κύκλο σπουδών διαφοροποιούνται ανάλογα με την **οικονομική κατάσταση ή άλλη ανάγκη** του σπουδαστή και συγκεκριμένα: στη **φλαμανδική και γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου**, στη **Βουλγαρία**, στη **Γαλλία**, στη **Γερμανία**, στην **Ελλάδα**, στην **Ισπανία**, στην **Ιταλία**, στην **Κύπρο**, στην **Πολωνία** και στη **Ρουμανία**.

Σε 12 συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης από αυτά (48,0%) τα διδάκτρα φοίτησης διαφοροποιούνται με βάση **ακαδημαϊκά κριτήρια**: στη **Γαλλία**, στη **Γερμανία**, στην **Ελλάδα**, στην **Εσθονία**, στην **Ισπανία**, στην **Ιταλία**, στην **Κύπρο**, στη **Λετονία**, στη **Λιθουανία**, στην **Ουγγαρία**, στην **Πολωνία** και στη **Ρουμανία**.

Σε 22 συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης από αυτά (88,0%) τα διδάκτρα φοίτησης διαφοροποιούνται ανάλογα με το **αντικείμενο σπουδών** ή τη **δομή του προγράμματος σπουδών** (πλήρης/μερικής φοίτησης, εξ αποστάσεως προγράμματα κ.α.): στη **φλαμανδική και γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου**, στη **Βουλγαρία**, στη **Γαλλία**, στη **Δανία**, στην **Ελλάδα**, στην **Εσθονία**, στην **Αγγλία-Ουαλία-Β. Ιρλανδία**, στη **Σκωτία**, στην **Ιρλανδία**, στην **Ισπανία**, στην **Κύπρο**, στη **Λετονία**, στη **Λιθουανία**, στο **Λουξεμβούργο**, στη **Μάλτα**, στην **Ολλανδία**, στην **Πολωνία**, στην **Πορτογαλία**, στη **Ρουμανία**, στη **Σλοβακία** και στη **Σλοβενία**.

Τέλος, ομοίως με τον 1^ο κύκλο σπουδών, σε ορισμένα κράτη-μέλη χρησιμοποιούνται και **άλλα κριτήρια διαφοροποίησης** των διδάκτρων, μεταξύ των οποίων είναι η φοίτηση σε **χρηματοδοτούμενη από τον κρατικό προϋπολογισμό**, ή **μη**, **θέση** (**Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία, Ουγγαρία, Σλοβακία, Σλοβενία**) ή **διοικητική περιφέρεια** στην οποία ανήκει το ίδρυμα (**Ισπανία, Γερμανία**), η **υπέρβαση της καθορισμένης διάρκειας σπουδών** (**Σλοβακία, Ουγγαρία**) κ.α.

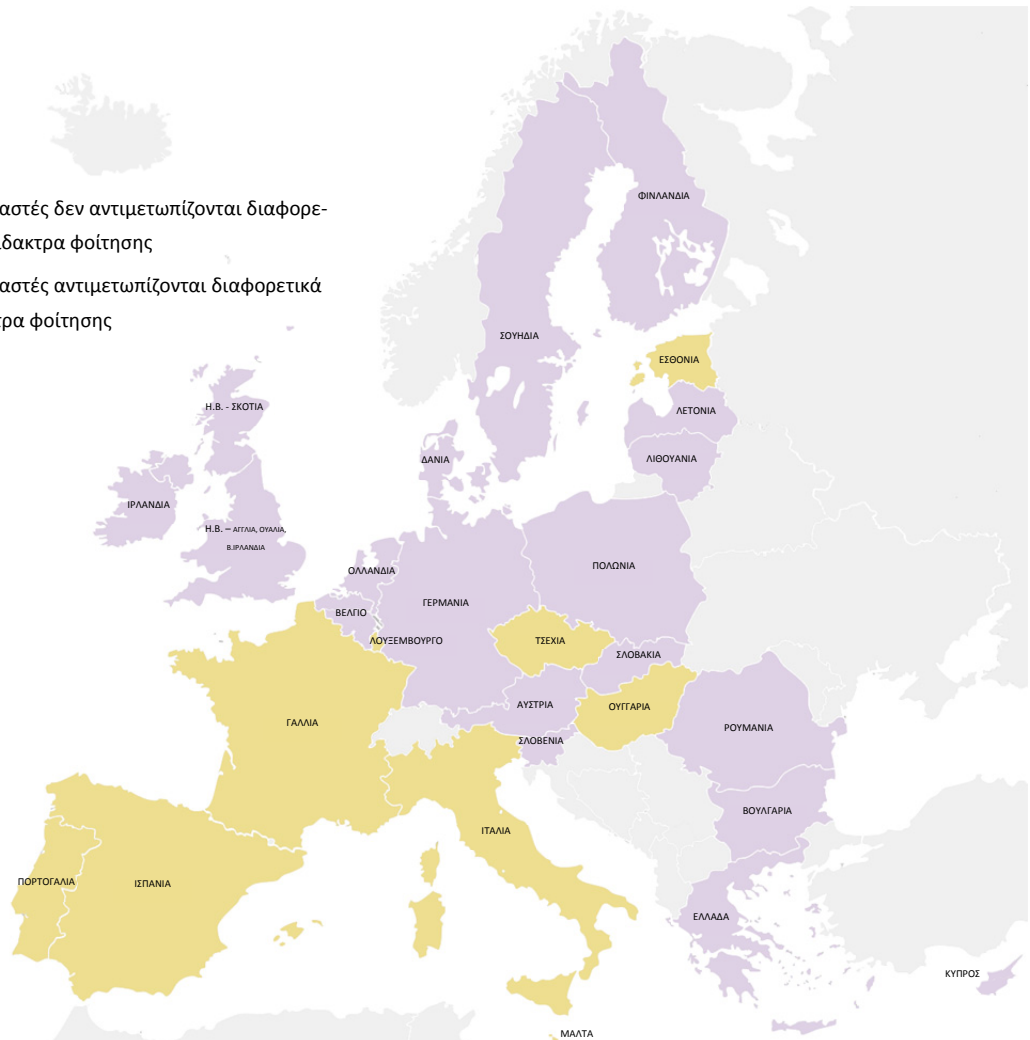
3.3.1.3 Διδάκτρα που καταβάλλουν οι διεθνείς σπουδαστές

Οι **διεθνείς σπουδαστές** (international students) στα συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της ΕΕ συνήθως θεωρούνται οι φοιτητές που προέρχονται από χώρες εκτός ΕΕ/ΕΟΧ/ΕΖΕΣ. Ο ορισμός αυτός, ωστόσο διαφέρει ελαφρά από χώρα σε χώρα, όπως και το κα-

θεστώσ διδάκτρων που ισχύει για τη συγκεκριμένη ομάδα σπουδαστών. Στον ακόλουθο χάρτη αποτυπώνονται τα κράτη-μέλη της ΕΕ με βάση το διαφοροποιημένο (ή μη) καθεστώς διδάκτρων για τους διεθνείς σπουδαστές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (1^{ος} και 2^ο κύκλος σπουδών) σύμφωνα με τα σχετικά στοιχεία για το ακαδημαϊκό έτος 2011/12.

Εικόνα 3.8: Διαφοροποίηση ή μη των διδάκτρων φοίτησης των διεθνών σπουδαστών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ακαδημαϊκό έτος 2011/12

- Οι διεθνείς σπουδαστές δεν αντιμετωπίζονται διαφορετικά ως προς τα δίδακτρα φοίτησης
- Οι διεθνείς σπουδαστές αντιμετωπίζονται διαφορετικά ως προς τα δίδακτρα φοίτησης

Πηγή: Eurydice (2011a, 2012) & National reports regarding the Bologna Process implementation 2009-2012
 Δεν διατίθενται στοιχεία για τη γερμανόφωνη κοινότητα του Βελγίου.

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Σε **8** από τα 29 συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (27,6%) που αποτυπώνονται στο χάρτη, το καθεστώς των διδάκτρων των διεθνών σπουδαστών **δεν διαφέρει** από το αντίστοιχο των ημεδαπών. Στην ομάδα αυτή περιλαμβάνονται: η **Γαλλία**, η **Εσθονία**, η **Ισπανία**, η **Ιταλία**, το **Λουξεμβούργο**, η **Ουγγαρία**, η **Πορτογαλία** και η **Τσεχία**. Στα υπόλοιπα **21** συστήματα (72,4%) το καθεστώς των διδάκτρων των διεθνών σπουδαστών **διαφέρει** από το αντίστοιχο των ημεδαπών σπουδαστών.

Πιο συγκεκριμένα, στο **47,6%** των εκπαιδευτικών αυτών συστημάτων ως διεθνείς σπουδαστές θεωρούνται οι σπουδαστές που προέρχονται από **χώρες εκτός ΕΕ:**

στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, στο **Βέλγιο**, στην **Κύπρο**, στη **Μάλτα**, στην **Πολωνία**, στη **Σλοβακία**, στη **Σλοβενία** και στην **Αυστρία**. Στο **23,8%** των εκπαιδευτικών αυτών συστημάτων ως διεθνείς σπουδαστές θεωρούνται οι σπουδαστές που προέρχονται από **χώρες εκτός Ε-Ε/ΕΟΧ:** στη **Γερμανία**, στη **Δανία**, στη **Λετονία**, στη **Λιθουανία** και στη **Φινλανδία**. Στο **23,8%** των εκπαιδευτικών αυτών συστημάτων ως διεθνείς σπουδαστές θεωρούνται οι σπουδαστές που προέρχονται από **χώρες εκτός ΕΕ/ΕΟΧ/ΕΖΕΣ:** στη **Βουλγαρία**, στην **Ιρλανδία**, στην **Ολλανδία**, στη **Ρουμανία** και στη **Σουηδία**. Τέλος, στην **Ελλάδα** ως διεθνείς σπουδαστές θεωρούνται όσοι δεν έχουν την **ελληνική ιθαγένεια**.

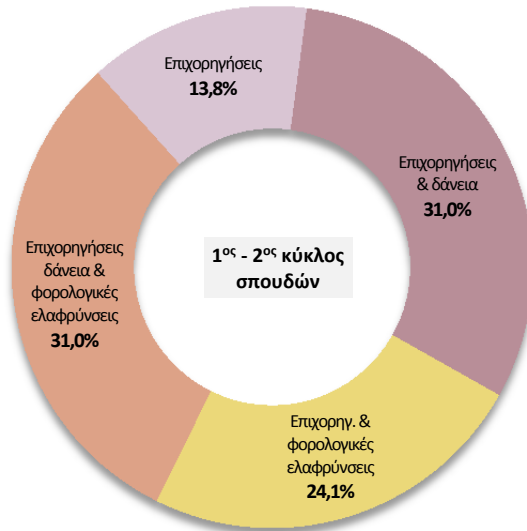
3.3.2 Μορφές οικονομικής υποστήριξης των φοιτητών

Η ενίσχυση της κοινωνικής διάστασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αποτελεί βασικό άξονα προτεραιότητας της διαδικασίας της Μπολόνια (βλ. Κεφάλαιο 2^ο). Στην έννοια της κοινωνικής διάστασης περιλαμβάνονται μέτρα που λαμβάνονται από τις εθνικές κυβερνήσεις για την **οικονομική υποστήριξη** κυρίως των κοινωνικά μειονεκτούντων φοιτητών, προκειμένου να προωθηθεί η διεύρυνση της πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (Communiqué of the Ministers of Education of the Bologna Process, 2005). Επομένως, η οικονομική επιβάρυνση των φοιτητών από τα διδακτρα φοίτησης, που καλούνται να καταβάλλουν, διαφέρει από φοιτητή σε φοιτητή και εξαρτάται άμεσα από την οικονομική τους κατάσταση. Τα ευρωπαϊκά συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης παρέχουν, πλέον, διάφορες μορφές οικονομικής υποστήριξης των σπουδαστών προκειμένου να αμβλύνουν, ως ένα βαθμό, την οικονομική επιβάρυνση της φοίτησης που υφίστανται οι σπουδαστές. Στις διάφορες μορφές οικονομικής υποστήριξης περιλαμβάνονται οι **επιχορηγήσεις/υποτροφίες**, τα **φοιτητικά δάνεια**, οι **φορολογικές ελαφρύνσεις** και τα **οικογενειακά επιδόματα**.

Στο ακόλουθο γράφημα τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ κατανέμονται με βάση τον χαρακτηρισμό της **κατηγορίας του συστήματος** οικονομικής υποστήριξης των φοιτητών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, που περιλαμβάνεται στις εθνικές εκθέσεις των χωρών του ΕΧΑΕ (2012). Οι συγκεκριμένες κατηγορίες συστημάτων οικονομικής υποστήριξης δεν περιλαμβάνουν απαραίτητα όλες τις μορφές οικονομικής στήριξης των φοιτητών, αλλά είναι αυτές που κάθε χώρα δηλώνει ότι χαρακτηρίζει το σύστημά της.

Στο **13,8%** των κρατών-μελών το σύστημα οικονομικής στήριξης των φοιτητών περιλαμβάνει κυρίως **επιχορηγήσεις/υποτροφίες** για τους φοιτητές. Στο **31,0%** των κρατών-μελών το σύστημα οικονομικής στήριξης των φοιτητών περιλαμβάνει **επιχορηγήσεις/υποτροφίες & δάνεια** για τους φοιτητές, ενώ στο **24,1%** περιλαμβάνει **επιχορηγήσεις/υποτροφίες** για τους φοιτητές και **φορολογικές ελαφρύνσεις για τους γονείς τους και οικογενειακά επιδόματα**. Στο υπόλοιπο, τέλος, **31,0%** των κρατών μελών το σύστημα οικονομικής στήριξης των φοιτητών περιλαμβάνει και τις τέσσερις μορφές στήριξης, δηλαδή **επιχορηγήσεις/υποτροφίες & δάνεια για τους φοιτητές, αλλά και φορολογικές ελαφρύνσεις για τους γονείς τους & οικογενειακά επιδόματα**.

Γράφημα 3.20: Κατανομή των 27 κρατών-μελών της ΕΕ με βάση το σύστημα οικονομικής υποστήριξης των φοιτητών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Πηγή: Eurydice (2012) & National reports regarding the Bologna Process implementation 2009-2012. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Δεν διατίθενται στοιχεία για το Λουξεμβούργο

Όπως φαίνεται και από τον ακόλουθο χάρτη στην ομάδα χωρών των οποίων το σύστημα στήριξης εστιάζει στις επιχορηγήσεις/υποτροφίες για φοιτητές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης περιλαμβάνονται: η **Βουλγαρία**, η **Ρουμανία**, η **Κύπρος** και η **Μάλτα**.

Στην ομάδα χωρών των οποίων το σύστημα στήριξης εστιάζει στις επιχορηγήσεις/υποτροφίες και στα δάνεια για φοιτητές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης περιλαμβάνονται: η **Φινλανδία**, η **Σουηδία**, η **Δανία**, η **Ολλανδία**, το **Ηνωμένο Βασίλειο**, η **γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου**, η **Ισπανία** και η **Ουγγαρία**.

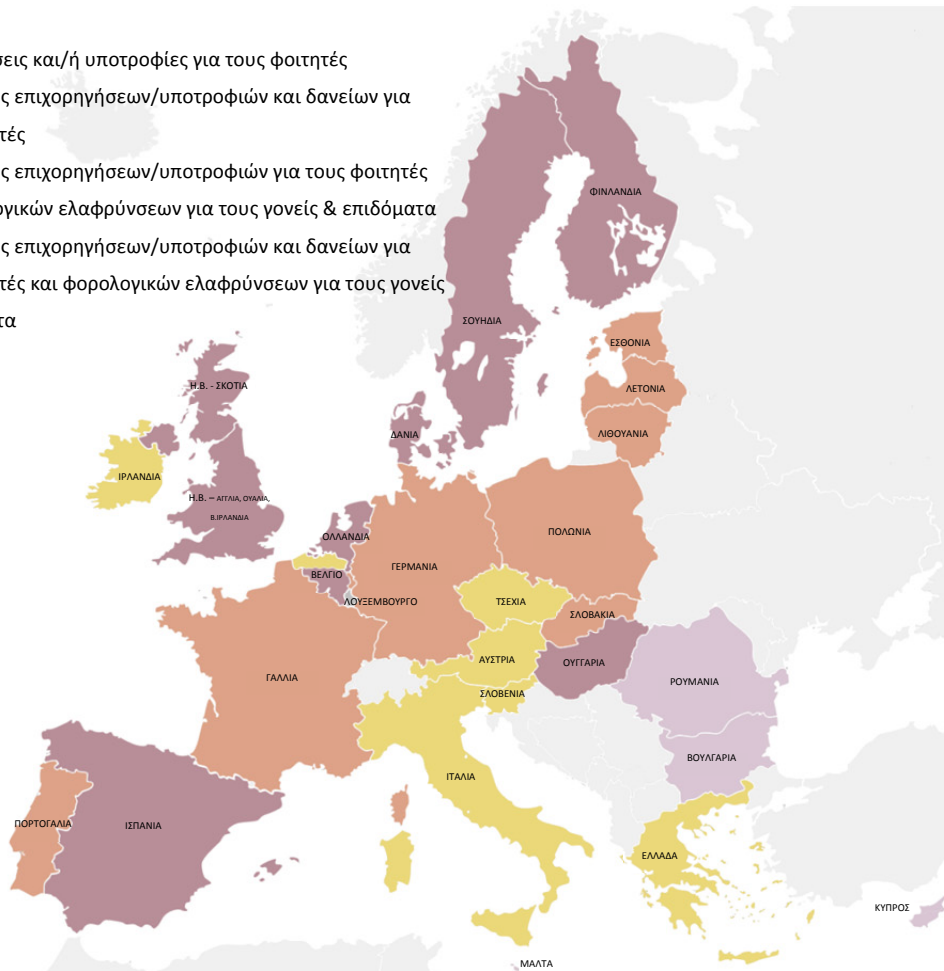
Στην ομάδα χωρών των οποίων το σύστημα στήριξης εστιάζει στις επιχορηγήσεις/υποτροφίες για φοιτητές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και στις φορολογικές ελαφρύνσεις για τους γονείς τους & οικογενειακά επιδόματα περιλαμβάνονται: η **Ιρλανδία**, η **φλαμανδική κοινότητα του Βελγίου**, η **Τσεχία**, η **Αυστρία**, η **Σλοβενία**, η **Ιταλία** και η **Ελλάδα**.

Τέλος, στην ομάδα χωρών των οποίων το σύστημα στήριξης εστιάζει στις επιχορηγήσεις/υποτροφίες και δάνεια για φοιτητές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και στις φορολογικές ελαφρύνσεις για τους γονείς τους & οικογενειακά επιδόματα περιλαμβάνονται: η **Εσθονία**, η **Λετονία**, η **Λιθουανία**, η **Πολωνία**, η **Σλοβακία**, η **Γερμανία**, η **γερμανόφωνη κοινότητα του Βελγίου**, η **Γαλλία** και η **Πορτογαλία**.

Εικόνα 3.9: Σύστημα οικονομικής υποστήριξης των φοιτητών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ

- Επιχορηγήσεις και/ή υποτροφίες για τους φοιτητές
- Συνδυασμός επιχορηγήσεων/υποτροφιών και δανείων για τους φοιτητές
- Συνδυασμός επιχορηγήσεων/υποτροφιών για τους φοιτητές και φορολογικών ελαφρύνσεων για τους γονείς & επιδόματα
- Συνδυασμός επιχορηγήσεων/υποτροφιών και δανείων για τους φοιτητές και φορολογικών ελαφρύνσεων για τους γονείς & επιδόματα

Πηγή: Eurydice (2012) & National reports regarding the Bologna Process implementation 2009-2012 Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
 Γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου: συνδυασμός επιχορηγήσεων και δανείων για τους φοιτητές, Φλαμανδική κοινότητα του Βελγίου: συνδυασμός επιχορηγήσεων για τους φοιτητές και φορολογικών ελαφρύνσεων για τους γονείς, Γερμανόφωνη κοινότητα του Βελγίου: συνδυασμός επιχορηγήσεων και δανείων για τους φοιτητές και φορολογικών ελαφρύνσεων για τους γονείς. Δεν διατίθενται στοιχεία για το Λουξεμβούργο.

Στον ακόλουθο πίνακα αποτυπώνονται οι μορφές οικονομικής υποστήριξης που παρέχονται στους φοιτητές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (1^{ος} και 2^{ος} κύκλος σπουδών) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ, καθώς και το αν

στο συγκεκριμένο κράτος προβλέπεται η καταβολή διδάκτρων ή όχι, κι αν αυτή ισχύει για τη μειονότητα, την πλειονότητα ή το σύνολο του φοιτητικού πληθυσμού.

Πίνακας 3.3: Μορφές οικονομικής υποστήριξης των φοιτητών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (1^{ος} και 2^{ος} κύκλος σπουδών) στην ΕΕ-27

		Βέλγιο				Ηνωμ. Βασίλειο																									
		Αυστρία	Φλαμανδική κοιν.	Γαλλόφωνη κοιν.	Γερμανόφωνη κοιν.	Βαυλαρία	Γαλλία	Γερμανία	Δανία	Ελλάδα	Εσθονία	Αγγλο-Ουαλι-Ελ. Ιρλανδία	Σιστία	Ιρλανδία	Ισπανία	Ιταλία	Κύπρος	Λετονία	Λιθουανία	Λουξεμβούργο	Μάλτα	Ολλανδία	Ουγγαρία	Πολωνία	Πορτογαλία	Ρουμανία	Σλοβακία	Σλοβενία	Σουηδία	Τσεχία	Φινλανδία
Πόσοι πληρώνουν διδάκτρα;	1 ^{ος} κύκλος	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
	2 ^{ος} κύκλος	■	■	■	-	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Επιχορηγήσεις /Υποτροφίες	βάσει αναγκών	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	
	βάσει ακαδ. επίδοσης	●				●	●	●		●				●								●									
Χορήγηση φοιτητικών δανείων			●			●	●	●	●	●	●	●	●		●			●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	
Φορολογικές ελαφρύνσεις για τους γονείς		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	
Οικογενειακά επιδόματα		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	
Άλλες μορφές στήριξης (μη χρηματικές)	Στέγαση	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	
	Ασφάλιση υγείας	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	

■ Κανένας δεν πληρώνει διδάκτρα   ■ Η μειονότητα πληρώνει διδάκτρα   ■ Η πλειονότητα πληρώνει διδάκτρα   ■ Όλοι πληρώνουν διδάκτρα
 Δεν διατίθενται στοιχεία για το Λουξεμβούργο.

Πηγή: Eurydice (2011a, 2012) & National reports regarding the Bologna Process implementation 2009-2012 Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο σύνολο των 29 συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που περιγράφονται στον πίνακα παρέχονται στους φοιτητές του 1^{ου} και 2^{ου} κύκλου σπουδών επιχορηγήσεις/υποτροφίες στους φοιτητές είτε βάσει των εισοδηματικών κριτηρίων ή άλλων αναγκών του φοιτητή (χαμηλό εισόδημα, φοίτηση σε διαφορετική πόλη από την πόλη διαμονής, αναπηρία ή άλλες ανάγκες), είτε βάσει ακαδημαϊκών επιδόσεων. Στα 28 από τα 29 συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (96,6%) προβλέπεται η παροχή επιχορήγησης στους φοιτητές βάσει εισοδηματικών κριτηρίων ή άλλων αναγκών, με μόνη εξαίρεση την **Ελλάδα**. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στην Σκοτία οι επιχορηγήσεις/υποτροφίες απευθύνονται στους φοιτητές μόνο του 1^{ου} κύκλου σπουδών. Σε 21 από τα 29 συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (72,4%) προβλέπεται η παροχή επιχορήγησης/υποτροφίας στους φοιτητές βάσει ακαδημαϊκών επιδόσεων: στην **Αυστρία**, στη **φλαμανδική κοινότητα του Βελγίου**, στη **Βουλγαρία**, στη **Γαλλία**, στη **Γερμανία**, στην **Ελλάδα**, στην **Εσθονία**, στην **Ιρλανδία**, στην **Ισπανία**, στην **Ιταλία**, στην **Κύπρο**, στη **Λετονία**, στη **Λιθουανία**, στην **Ολλανδία**, στην **Ουγγαρία**, στην **Πολωνία**, στην **Πορτογαλία**, στη **Ρουμανία**, στη **Σλοβακία**, στη **Σλοβενία** και στην **Τσεχία**. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στην Ισπανία οι επιχορηγήσεις/υποτροφίες βάσει ακαδημαϊκών επιδόσεων απευθύνονται στους φοιτητές μόνο του 2^{ου} κύκλου σπουδών.

Σε 23 από τα 29 συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (79,3%) παρέχεται δυνατότητα χρημολογικών δανείων στους φοιτητές του 1^{ου} και του 2^{ου} κύκλου σπουδών: στη **γαλλόφωνη και γερμανόφωνη κοινότητα του Βελγίου**, στη **Βουλγαρία**, στη **Γαλλία**, στη **Γερμανία**, στη **Δανία**, στην **Ελλάδα**, στην **Εσθονία**, στην **Αγγλία-Ουαλία-Β. Ιρλανδία** (μόνο στους φοιτητές του 2^{ου} κύκλου σπουδών), στη **Σκοτία**, στην **Ισπανία** (μόνο στους φοιτητές του 2^{ου} κύκλου σπουδών), στην **Κύπρο**, στη **Λετονία**, στη **Λιθουανία**, στη **Μάλτα**, στην **Ολλανδία**, στην **Ουγγαρία**, στην **Πολωνία**, στην **Πορτογαλία**, στη **Ρουμανία**, στη **Σλοβακία**, στη **Σλοβενία** και στην **Τσεχία**. Ωστόσο, σε ορισμένες από τις χώρες αυτές (γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου, Γαλλία, Κύπρος και Μάλτα) η επιχορήγηση φοιτητικών δανείων αφορά πολύ μικρό ποσοστό του φοιτητικού πληθυσμού (μικρότερο του 2%).

Σε 20 από τα 29 συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (69,0%) παρέχονται φορολογικές ελαφρύνσεις για τους γονείς: στην **Αυστρία**, στο **Βέλγιο**, στη **Γαλλία**, στη **Γερμανία**, στην **Ελλάδα**, στην **Εσθονία**, στην **Ιρλανδία**, στην **Ιταλία**, στη **Λετονία**, στη **Λιθουανία**, στη **Μάλτα**, στην **Ολλανδία**, στην **Πολωνία**, στην **Πορτογαλία**, στη **Ρουμανία**, στη **Σλοβακία**, στη **Σλοβενία** και στην **Τσεχία**. Θα πρέπει να σημειωθεί και η περίπτωση της Βουλγαρίας και της Ουγγαρίας, όπου παρέχονται φορολογικές ελαφρύνσεις στους φοιτητές και όχι στους γονείς τους.

Σε 13 από τα 29 συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (44,8%) παρέχονται οικογενειακά επιδόματα:

στην **Αυστρία**, στο **Βέλγιο**, στη **Γαλλία**, στη **Γερμανία**, στην **Ελλάδα**, στη **Λιθουανία**, στην **Πολωνία**, στην **Πορτογαλία**, στη **Σλοβακία**, στη **Σλοβενία** και στην **Τσεχία**.

Σε 16 από τα 24 συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, για τα οποία διατίθενται στοιχεία, (66,7%) παρέχονται άλλες μορφές στήριξης (μη χρηματικές) στους φοιτητές του 1^{ου} και 2^{ου} κύκλου σπουδών, στις οποίες περιλαμβάνονται επιδοτούμενη στέγαση/κατάλυμα, ασφάλιση υγείας και άλλα. Πιο συγκεκριμένα, στη **γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου**, στη **Βουλγαρία**, στη **Γαλλία**, στη **Γερμανία**, στη **Λετονία**, στην **Ουγγαρία**, στην **Πολωνία**, στην **Πορτογαλία** και στη **Ρουμανία** παρέχεται επιδότηση στέγασης στους φοιτητές του 1^{ου} και 2^{ου} κύκλου σπουδών, ενώ στην **Αυστρία**, στην **Ελλάδα**, στην **Κύπρο** και στην **Ιταλία** παρέχεται επιδότηση στέγασης μόνο στους φοιτητές του 1^{ου} κύκλου σπουδών. Στην **Τσεχία**, στη **Βουλγαρία**, στη **Γαλλία**, στη **Γερμανία**, στην **Ελλάδα**, στην **Εσθονία**, στη **Λιθουανία**, στην **Ουγγαρία**, στην **Πολωνία** και στη **Ρουμανία** παρέχεται επιδοτούμενη ασφάλιση υγείας στους φοιτητές του 1^{ου} και 2^{ου} κύκλου σπουδών, ενώ στην **Αυστρία** η παροχή αυτή απευθύνεται μόνο στους φοιτητές του 1^{ου} κύκλου σπουδών.

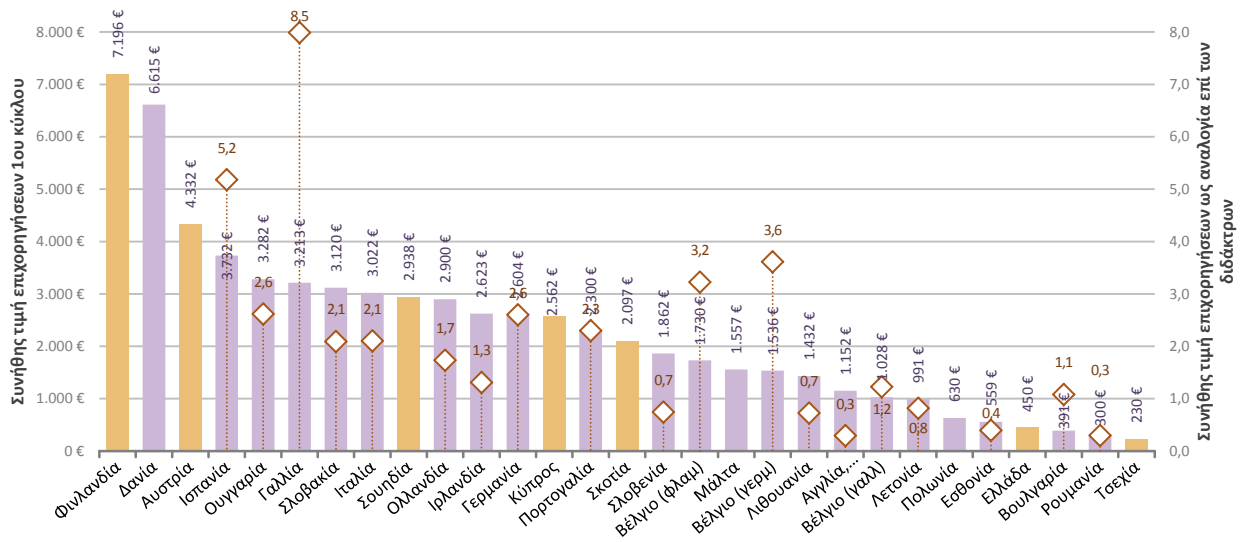
3.3.2.1 Επιχορηγήσεις/υποτροφίες

Στο ακόλουθο γράφημα αποδίδεται η συνήθης τιμή της ετήσιας επιχορήγησης/υποτροφίας στους φοιτητές του 1^{ου} κύκλου σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε ευρώ και ως αναλογία επί της συνήθους τιμής των ετήσιων διδάκτρων φοίτησης ανά κράτος-μέλος της ΕΕ. Ως συνήθης τιμή θεωρείται το ύψος της επιχορήγησης/υποτροφίας που λαμβάνουν οι περισσότεροι φοιτητές.

Το ακαδημαϊκό έτος 2011/12 η μέση τιμή της ετήσιας επιχορήγησης/υποτροφίας στους φοιτητές του 1^{ου} κύκλου σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των 29 συστημάτων, για τα οποία διατίθενται στοιχεία, είναι **2.289€** το χρόνο. Τα κράτη-μέλη φαίνεται να διαφοροποιούνται σημαντικά ως προς το ύψος των ετήσιων επιχορηγήσεων υποτροφιών (συνήθης τιμή) στον 1^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, τα 5 κράτη-μέλη με την υψηλότερη επιχορήγηση (top 5) είναι: η **Φινλανδία** (7.196€), η **Δανία** (6.615€), η **Αυστρία** (4.332€), η **Ισπανία** (3.732€) και η **Ουγγαρία** (3.282€).

Στον αντίποδα καταγράφονται τα 5 κράτη-μέλη με τη χαμηλότερη ετήσια επιχορήγηση/υποτροφία (bottom 5), στα οποία περιλαμβάνονται: η **Τσεχία** (230€), η **Ρουμανία** (300€), η **Βουλγαρία** (391€), η **Ελλάδα** (450€) και η **Εσθονία** (559€). Συγκρίνοντας τις δύο αυτές ομάδες χωρών, η μέση τιμή της ετήσιας υποτροφίας στα κράτη-μέλη top5 (**5.031€**) είναι **13,0 φορές** υψηλότερη σε σύγκριση με την αντίστοιχη των κρατών-μελών bottom5 (**386€**).

Γράφημα 3.21: Συνήθης τιμή ετήσιας επιχορήγησης/υποτροφίας στον 1^ο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε ευρώ και ως αναλογία επί της συνήθους τιμής των ετήσιων διδάκτρων φοίτησης στην ΕΕ-27

Πηγή: Eurydice (2011a, 2012) & National reports regarding the Bologna Process implementation 2009-2012 & Eurostat-National Accounts Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Δεν διατίθενται στοιχεία για το Λουξεμβούργο.

Η συνήθης τιμή επιχορήγησης/υποτροφίας που αποδίδεται στη γερμανόφωνη & φλαμανδική κοινότητα του Βελγίου, στη Γερμανία, στην Ισπανία, στη Γαλλία, στην Ουγγαρία, στην Ιταλία, στη Λιθουανία και στη Δανία αποτελεί τη μέση τιμή.

Στη Φινλανδία, την Αυστρία, τη Σουηδία, την Κύπρο, τη Σκωτία, την Ελλάδα και την Τσεχία οι φοιτητές του 1^{ου} κύκλου σπουδών δεν υποχρεούνται να καταβάλλουν διδάκτρα φοίτησης. Δεν διατίθενται στοιχεία για τα διδάκτρα της Δανίας, της Μάλτας και της Πολωνίας. Η συνήθης τιμή διδάκτρων της Βουλγαρίας, της Σλοβακίας και της Λιθουανίας έχει υπολογιστεί κατ' εκτίμηση με βάση στοιχεία προηγούμενων ετών. Τα στοιχεία των διδάκτρων για την Εσθονία, την Ισπανία και την Ολλανδία αφορούν το ακαδημαϊκό έτος 2009/10.

Η μέση τιμή της ετήσιας επιχορήγησης/υποτροφίας στους φοιτητές του 1^{ου} κύκλου σπουδών είναι **1,8 φορές** υψηλότερη της μέσης τιμής διδάκτρων (**1.274€**). Από το γράφημα είναι εμφανές ότι η κατάταξη των χωρών διαφοροποιείται ελαφρά όταν γίνεται με βάση τη συνήθη τιμή επιχορήγησης ως ποσοστό της συνήθους τιμής ετήσιων διδάκτρων. Σε **13** από τα 19 κράτη-μέλη, για τα οποία μπορεί να υπολογιστεί η συγκεκριμένη αναλογία, το ποσό της ετήσιας επιχορήγησης/υποτροφίας που παρέχουν στους φοιτητές του 1^{ου} κύκλου σπουδών είναι υψηλότερο σε σύγκριση με τη συνήθη τιμή των διδάκτρων που καλούνται να καταβάλλουν οι φοιτητές στο συγκεκριμένο κύκλο σπουδών. Η υψηλότερη αναλογία καταγράφεται στη **Γαλλία** (8,5 φορές) και, κατά σειρά, ακολουθούν: η **Ισπανία** (5,2 φορές), η **γερμανόφωνη κοινότητα του Βελγίου** (3,6 φορές), η **φλαμανδική κοινότητα του Βελγίου** (3,2 φορές), η **Ουγγαρία** και η **Γερμανία** (2,6 φορές), η **Πορτογαλία** (2,3 φορές), η **Ιταλία** και η **Σλοβακία** (2,1 φορές), η **Ολλανδία** (1,7 φορές), η **Ιρλανδία** (1,3 φορές), η **γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου** (1,2 φορές) και η **Βουλγαρία** (1,1 φορές).

Στον αντίποδα βρίσκονται τα υπόλοιπα **6** κράτη-μέλη, στα οποία το ποσό της ετήσιας επιχορήγησης/υποτροφίας που παρέχουν στους φοιτητές του 1^{ου} κύκλου σπουδών είναι χαμηλότερο σε σύγκριση με τη συνήθη τιμή των διδάκτρων που καλούνται να καταβάλλουν οι φοιτητές στο συγκεκριμένο κύκλο σπουδών. Η χαμηλότερη αναλογία καταγράφεται στο **Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία-Ουαλία-Β. Ιρλανδία)**, όπου η συνήθης ετήσια επιχορήγηση που λαμβάνουν οι φοιτητές του 1^{ου} κύκλου αντιστοιχεί στο 29,6% των ετήσιων διδάκτρων τους, και ακολουθούν, κατά σειρά: η **Ρουμανία**

(30,0%), η **Εσθονία** (39,8%), η **Λιθουανία** (72,8%), η **Σλοβενία** (74,5%) και η **Λετονία** (82,0%).

Συγκρίνοντας τις τιμές των χωρών top5 και bottom5, η μέση τιμή της ετήσιας επιχορήγησης ως ποσοστό των διδάκτρων στα κράτη-μέλη top5 (4,6 φορές ή αλλιώς 462,6%) είναι σχεδόν **δεκαπλάσια** (9,4 φορές υψηλότερη) σε σύγκριση με την αντίστοιχη των κρατών-μελών bottom5 (0,5 φορές ή αλλιώς 49,3%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποδίδεται η συνήθης τιμή της **ετήσιας επιχορήγησης/υποτροφίας** στους φοιτητές του **2^{ου} κύκλου σπουδών** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε **ευρώ** και ως **αναλογία επί της συνήθους τιμής των ετήσιων διδάκτρων φοίτησης** ανά κράτος-μέλος της ΕΕ. Ως συνήθης τιμή θεωρείται το ύψος της επιχορήγησης/υποτροφίας που καταβάλλουν οι **περισσότεροι φοιτητές**.

Η **μέση τιμή** της ετήσιας επιχορήγησης/υποτροφίας στους φοιτητές του **2^{ου} κύκλου σπουδών** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των 29 συστημάτων, για τα οποία διατίθενται στοιχεία, είναι **2.466€** το χρόνο, τιμή ελαφρά υψηλότερη κατά **7,7%** (177€) της αντίστοιχης μέσης τιμής του **1^{ου} κύκλου σπουδών** (2.289€).

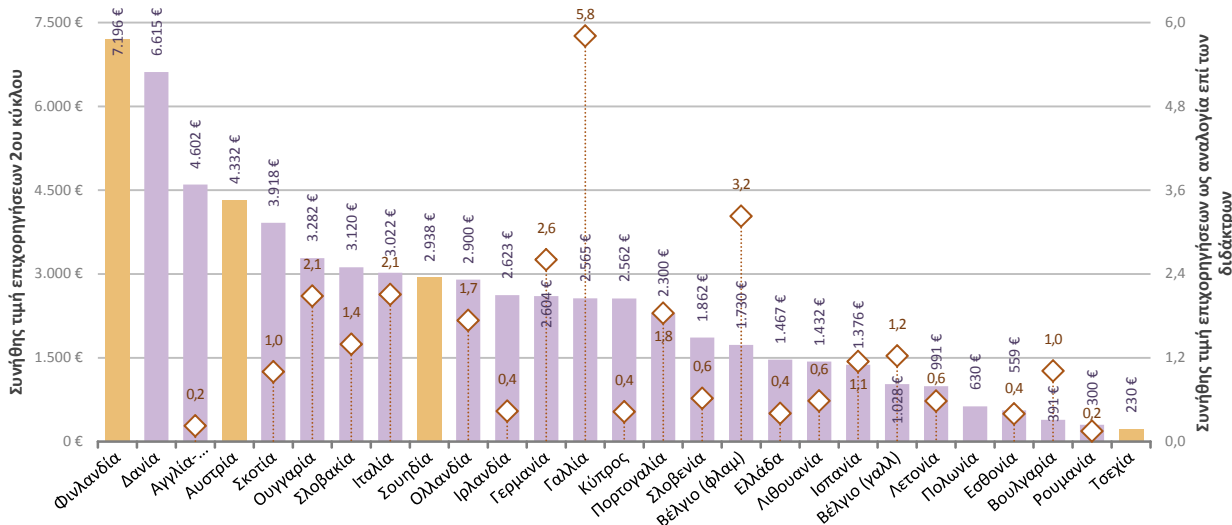
Τα κράτη-μέλη φαίνεται να διαφοροποιούνται σημαντικά ως προς το ύψος των **ετήσιων επιχορηγήσεων υποτροφιών** (συνήθης τιμή) και στο **2^ο κύκλο σπουδών** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, τα 5 κράτη-μέλη με την **υψηλότερη** επιχορήγηση (top 5) είναι: η **Φινλανδία** (7.196€), η **Δανία** (6.615€), η **Αγγλία-Ουαλία-Β. Ιρλανδία** (4.602€), η **Αυστρία** (4.332€), η **Σκωτία** (3.918€) και η **Ουγγαρία** (3.282€).

Στον αντίποδα καταγράφονται τα 5 κράτη-μέλη με τη **χαμηλότερη** ετήσια επιχορήγηση/υποτροφία (bottom 5), στα οποία περιλαμβάνονται: η **Τσεχία** (230€), η

Ρουμανία (300€), η **Βουλγαρία** (391€), η **Εσθονία** (559€) και η **Πολωνία** (630€). Συγκρίνοντας τις δύο αυτές ομάδες χωρών, η μέση τιμή της ετήσιας υποτροφίας

ας στα κράτη-μέλη top5 (**5.332€**) είναι **12,6 φορές** υψηλότερη σε σύγκριση με την αντίστοιχη των κρατών-μελών bottom5 (**422€**).

Γράφημα 3.22: Συνήθης τιμή ετήσιας επιχορήγησης/υποτροφίας στο 2^ο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε ευρώ και ως αναλογία επί της συνήθους τιμής των ετήσιων διδάκτρων φοίτησης στην ΕΕ-27

Πηγή: Eurydice (2011a, 2012) & National reports regarding the Bologna Process implementation 2009-2012 & Eurostat-National Accounts **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Δεν διατίθενται στοιχεία για το Λουξεμβούργο και τη Μάλτα. Η συνήθης τιμή επιχορήγησης/υποτροφιών που αποδίδεται στη φλαμανδική κοινότητα του Βελγίου, στη Βουλγαρία, στη Γερμανία, στην Ισπανία, στη Γαλλία, στην Ουγγαρία, στην Ιταλία, στη Λιθουανία και στη Δανία αποτελεί τη **μέση τιμή**. Επειδή δεν διατίθενται στοιχεία για τη συνήθη τιμή επιχορήγησης/υποτροφιών στην Ελλάδα και τη Σλοβακία, στο γράφημα αποδίδεται η μέγιστη και αντίστοιχα η ελάχιστη τιμή των δύο αυτών χωρών. Στη Φινλανδία, την Αυστρία, τη Σουηδία και την Τσεχία οι φοιτητές του 2^{ου} κύκλου σπουδών δεν υποχρεούνται να καταβάλλουν διδάκτρα φοίτησης. Δεν διατίθενται στοιχεία για τα διδάκτρα της Δανίας και της Πολωνίας. Η συνήθης τιμή διδάκτρων της Αγγλίας-Ουαλίας-Β. Ιρλανδίας, της Βουλγαρίας, της Κύπρου, της Λετονίας και της Λιθουανίας έχει υπολογιστεί κατ'επίκληση με βάση στοιχεία προηγούμενων ετών. Τα στοιχεία των διδάκτρων για την Εσθονία, την Ισπανία και την Ολλανδία αφορούν το ακαδημαϊκό έτος 2009/10.

Στην πλειονότητα των κρατών-μελών το ποσό της ετήσιας επιχορήγησης/υποτροφίας που παρέχεται στους φοιτητές του 2^{ου} κύκλου σπουδών δεν διαφοροποιείται της αντίστοιχης του 1^{ου} κύκλου. Ωστόσο, από την ανάλυση της προηγούμενης ενότητας σχετικά με τα διδάκτρα φοίτησης, στην πλειονότητα των χωρών τα διδάκτρα φοίτησης στο 2^ο κύκλο σπουδών είναι σημαντικά υψηλότερα των αντίστοιχων του 1^{ου} κύκλου. Η **μέση τιμή** της ετήσιας επιχορήγησης/υποτροφίας στους φοιτητές του 2^{ου} κύκλου σπουδών αντιστοιχεί στο **89,0%** της **μέσης τιμής διδάκτρων (2.770€)**, τιμή **χαμηλότερη κατά 50,5%** της αντίστοιχης του 1^{ου} κύκλου σπουδών (179,7%).

Από το γράφημα είναι εμφανές ότι η κατάταξη των χωρών διαφοροποιείται ελαφρά όταν γίνεται με βάση τη συνήθη τιμή επιχορήγησης ως ποσοστό της συνήθους τιμής ετήσιων διδάκτρων. Σε **10** από τα 21 κράτη-μέλη, για τα οποία μπορεί να υπολογιστεί η συγκεκριμένη αναλογία, το ποσό της ετήσιας **επιχορήγησης/υποτροφίας** που παρέχουν στους φοιτητές του 2^{ου} κύκλου σπουδών είναι **υψηλότερο** σε σύγκριση με τη συνήθη τιμή των διδάκτρων που καλούνται να καταβάλλουν οι φοιτητές στο συγκεκριμένο κύκλο σπουδών. Η υψηλότερη αναλογία καταγράφεται στη **Γαλλία** (5,8 φορές) και, κατά σειρά, ακολουθούν: η **φλαμανδική κοινότητα του Βελγίου** (3,2 φορές), η **Γερμανία** (2,6 φορές), η **Ιταλία** και η **Ουγγαρία** (2,1 φορές), η **Πορτογαλία** (1,8 φορές), η **Ολλανδία** (1,7 φορές), η **Σλοβακία** (1,4 φορές), η **γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου** (1,2 φορές) και η **Ισπανία** (1,1 φορές).

Στον αντίποδα βρίσκονται **9** κράτη-μέλη, στα οποία το ποσό της ετήσιας επιχορήγησης/υποτροφίας που παρέχουν στους φοιτητές του 2^{ου} κύκλου σπουδών είναι **χαμηλότερο** σε σύγκριση με τη συνήθη τιμή των διδάκτρων που καλούνται να καταβάλλουν οι φοιτητές στο συγκεκριμένο κύκλο σπουδών. Η χαμηλότερη αναλογία καταγράφεται στη **Ρουμανία**, όπου η συνήθης ετήσια επιχορήγηση που λαμβάνουν οι φοιτητές του 2^{ου} κύκλου αντιστοιχεί στο 15,0% των ετήσιων διδάκτρων τους, και ακολουθούν, κατά σειρά: το **Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία-Ουαλία-Β. Ιρλανδία)** (22,7%), η **Εσθονία** (39,8%), η **Ελλάδα** (40,5%), η **Κύπρος** (42,7%), η **Ιρλανδία** (43,7%), η **Λετονία** (58,2%), η **Λιθουανία** (58,4%) και η **Σλοβενία** (62,1%).

Τέλος, στη Σκωτία και στη Βουλγαρία το ποσό της ετήσιας επιδότησης/ υποτροφίας που λαμβάνουν οι περισσότεροι σπουδαστές είναι σχεδόν **ίσο** με τα συνήθη διδάκτρα φοίτησης που καλούνται να καταβάλλουν.

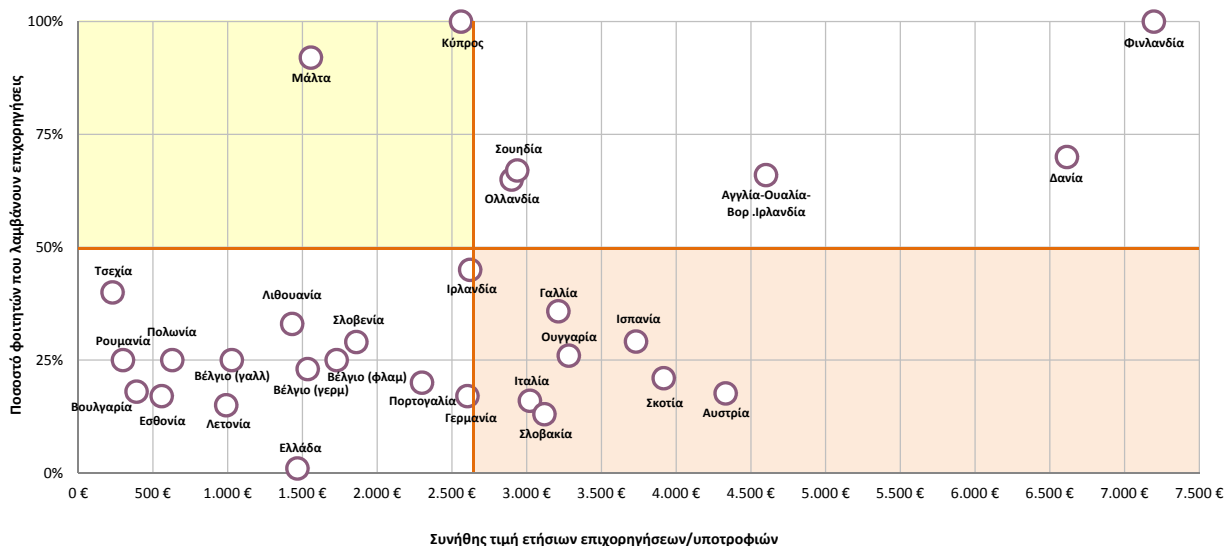
Συγκρίνοντας τις τιμές των χωρών top5 και bottom5, η μέση τιμή της ετήσιας επιχορήγησης ως ποσοστό των διδάκτρων στα κράτη-μέλη top5 (3,2 φορές ή αλλιώς 316,6%) είναι σχεδόν **δεκαπλάσια** (9,9 φορές υψηλότερη) σε σύγκριση με την αντίστοιχη των κρατών-μελών bottom5 (0,3 φορές ή αλλιώς 32,1%).

Η αποτύπωση της συνήθους τιμής επιχορηγήσεων, ωστόσο, δεν επαρκεί για την εξαγωγή συμπερασμάτων, αφού όπως έχει αναφερθεί, το ποσοστό των φοιτητών που λαμβάνουν επιχορηγήσεις διαφοροποιείται μεταξύ των κρατών-μελών. Στο ακόλουθο γράφημα

αποδίδεται ο συσχετισμός της συνήθους τιμής ετήσιων επιχορηγήσεων/υποτροφιών και του ποσοστού των φοιτητών που λαμβάνουν επιχορηγήσεις/υποτροφίες (1^{ος} & 2^{ος} κύκλος σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης). Το γράφημα χωρίζεται σε τέσσερα επιμέρους πεδία από δύο διασταυρούμενες γραμμές, εκ των οποίων η κάθετη αντιπροσωπεύει τη μέση τιμή των ετήσιων επιχορηγήσεων (**2.641€**) των 29 συστημάτων για τα οποία διατίθενται στοιχεία, και η οριζόντια τέμνει τον κάθετο άξονα στην τιμή **50%**. Αριστερά της κάθετης γραμμής περιλαμβάνονται συστήματα

τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, όπου η ετήσια επιχορήγηση υπολείπεται της μέσης τιμής, ενώ δεξιά της κάθετης γραμμής περιλαμβάνονται κράτη-μέλη όπου η ετήσια επιχορήγηση υπερέχει της μέσης τιμής. Κάτω από την οριζόντια γραμμή περιλαμβάνονται κράτη-μέλη, όπου η μειονότητα του φοιτητικού πληθυσμού (ποσοστό μικρότερο του 50,0%) λαμβάνει επιχορήγηση/υποτροφία, ενώ πάνω από την οριζόντια γραμμή περιλαμβάνονται κράτη-μέλη, όπου η πλειονότητα του φοιτητικού πληθυσμού (ποσοστό μεγαλύτερο του 50,0%) λαμβάνει επιχορήγηση/υποτροφία.

Γράφημα 3.23: Συσχετισμός της συνήθους τιμής ετήσιων επιχορηγήσεων/υποτροφιών και του ποσοστού των φοιτητών που λαμβάνουν επιχορηγήσεις στον 1^ο και 2^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Πηγή: Eurydice (2011a, 2012) & National reports regarding the Bologna Process implementation 2009-2012

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Δεν διατίθενται στοιχεία για το Λουξεμβούργο. Η συνήθης τιμή επιχορηγήσεων/υποτροφιών που αποδίδεται στη γερμανόφωνη & φλαμανδική κοινότητα του Βελγίου, στη Γερμανία, στην Ισπανία, στη Γαλλία, στην Ουγγαρία, στην Ιταλία, στη Λιθουανία και στη Δανία αποτελεί τη μέση τιμή. Επειδή δεν διατίθενται στοιχεία για τη συνήθη τιμή επιχορηγήσεων/υποτροφιών στην Ελλάδα και τη Σλοβακία, στο γράφημα αποδίδεται η μέγιστη και αντίστοιχα η ελάχιστη τιμή των δύο αυτών χωρών.

Τα 29 συστήματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των χωρών που αναφέρονται στο γράφημα, με βάση την κάθετη και την οριζόντια γραμμή διακρίνονται στις ακόλουθες 4 ομάδες:

- Στην 1^η ομάδα, η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα όπου η **μειονότητα** του φοιτητικού πληθυσμού λαμβάνει επιχορηγήσεις/υποτροφίες, και το ύψος της επιχορήγησης είναι **χαμηλό** (συνήθης τιμή χαμηλότερη του ευρωπαϊκού μέσου όρου: 2.641€) περιλαμβάνονται: η **Ρουμανία**, η **Βουλγαρία**, η **Εσθονία**, η **Πολωνία**, η **Λετονία**, η **Λιθουανία**, η **Τσεχία**, η **Σλοβενία**, το **Βέλγιο** (φλαμανδική, γαλλόφωνη και γερμανόφωνη κοινότητα), η **Γερμανία**, η **Ελλάδα** και η **Πορτογαλία**.
- Στη 2^η ομάδα, η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα όπου η **μειονότητα** του φοιτητικού πληθυσμού λαμβάνει επιχορηγήσεις/υποτροφίες, και το ύψος της επιχορήγησης είναι **υψηλό** (συνήθης τιμή υψηλότερη του ευρωπαϊκού μέσου όρου: 2.641€) περιλαμβάνονται: η **Αυστρία**, η **Σκοτία**, η **Ιρλανδία**, η **Ισπανία**, η **Ουγγαρία**, η **Γαλλία**, η **Σλοβακία** και η **Ιταλία**.

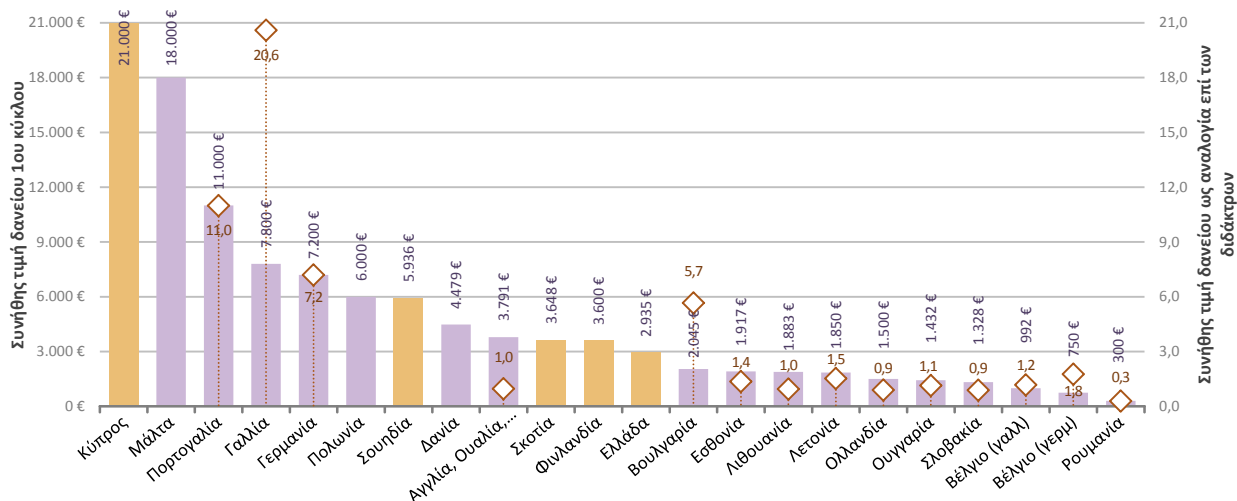
- Στην 3^η ομάδα, η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα, όπου η **πλειονότητα** του φοιτητικού πληθυσμού λαμβάνει επιχορηγήσεις/υποτροφίες, και το ύψος της επιχορήγησης είναι **χαμηλό** (συνήθης τιμή χαμηλότερη του ευρωπαϊκού μέσου όρου: 2.641€): η **Μάλτα** και η **Κύπρος**.
- Στην 4^η ομάδα, η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα, όπου η **πλειονότητα** του φοιτητικού πληθυσμού λαμβάνει επιχορηγήσεις/υποτροφίες, και το ύψος της επιχορήγησης είναι **υψηλό** (συνήθης τιμή υψηλότερη του ευρωπαϊκού μέσου όρου: 2.641€): η **Φινλανδία**, η **Σουηδία**, η **Δανία**, η **Ολλανδία** και η **Αγγλία-Ουαλία-Β. Ιρλανδία**.

3.3.2.2 Φοιτητικά δάνεια

Στο ακόλουθο γράφημα αποδίδεται η συνήθης τιμή του **ετήσιου φοιτητικού δανείου** που λαμβάνουν οι φοιτητές του **1^{ου} κύκλου σπουδών** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε ευρώ και ως αναλογία επί της συνήθους τιμής των ετήσιων διδάκτρων φοίτησης ανά κράτος-μέλος της ΕΕ. Ως συνήθης τιμή θεωρείται το ύψος του δανείου που λαμβάνουν οι περισσότεροι φοιτητές.

Γράφημα 3.24: Συνήθης τιμή ετήσιου φοιτητικού δανείου στον 1^ο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε ευρώ και ως αναλογία της συνήθους τιμής των ετήσιων διδάκτρων φοίτησης στην ΕΕ-27

Πηγή: Eurydice (2011a, 2012) & National reports regarding the Bologna Process implementation 2009-2012 & Eurostat-National Accounts **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Δεν διατίθενται στοιχεία για το Λουξεμβούργο. Η συνήθης τιμή δανείου που αποδίδεται στη γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου, στη Γαλλία και στη Σκωτία αποτελεί τη **μέση τιμή**. Στην Τσεχία, στην Αυστρία, στην Ιρλανδία, στην Ισπανία, στην Ιταλία και στη Σλοβενία δεν προβλέπεται η χορήγηση φοιτητικών δανείων στους σπουδαστές του 1^{ου} κύκλου σπουδών. Η συνήθης τιμή δανείων που αποδίδεται στη Γερμανία, στην Εσθονία, στην Ελλάδα και στην Κύπρο αποτελεί τη **μείνστη τιμή**.

Στη Φινλανδία, τη Σουηδία, την Κύπρο, τη Σκωτία και την Ελλάδα οι φοιτητές του 1^{ου} κύκλου σπουδών δεν υποχρεούνται να καταβάλλουν δίδακτρα φοίτησης. Δεν διατίθενται στοιχεία για τα δίδακτρα της Δανίας, της Μάλτας και της Πολωνίας. Η συνήθης τιμή διδάκτρων της Βουλγαρίας, της Σλοβακίας και της Λιθουανίας έχει υπολογιστεί κατ' εκτίμηση με βάση στοιχεία προηγούμενων ετών. Τα στοιχεία των διδάκτρων για την Εσθονία και την Ολλανδία αφορούν το ακαδημαϊκό έτος 2009/10.

Η **μέση τιμή** του ετήσιου φοιτητικού δανείου που χορηγείται στους σπουδαστές του 1^{ου} κύκλου σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των 22 συστημάτων, για τα οποία διατίθενται στοιχεία, είναι **4.972€** το χρόνο. Τα κράτη-μέλη φαίνεται να διαφοροποιούνται σημαντικά ως προς το ύψος των **ετήσιων φοιτητικών δανείων** (συνήθης τιμή) στον 1^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, τα 5 κράτη-μέλη με τα **υψηλότερα** δάνεια (top 5) είναι: η **Κύπρος** (21.000€), η **Μάλτα** (18.000€), η **Πορτογαλία** (11.000€), η **Γαλλία** (7.800€) και η **Γαλλία** (7.800€).

Στον αντίποδα καταγράφονται τα 5 κράτη-μέλη με τα **χαμηλότερα** δάνεια κατ' έτος (bottom 5), στα οποία περιλαμβάνονται: η **Ρουμανία** (300€), η **γερμανόφωνη κοινότητα του Βελγίου** (750€), η **γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου** (992€), η **Σλοβακία** (1.328€) και η **Ουγγαρία** (1.432€). Συγκρίνοντας τις δύο αυτές ομάδες χωρών, η μέση τιμή του ετήσιου δανείου στα κράτη-μέλη top5 (**13.000€**) είναι **13,5 φορές** υψηλότερη σε σύγκριση με την αντίστοιχη των κρατών-μελών bottom5 (**960€**).

Η **μέση τιμή** των ετήσιων φοιτητικών δανείων που χορηγούνται στους σπουδαστές του 1^{ου} κύκλου είναι **4πλάσια** (3,9 φορές υψηλότερη) της **μέσης τιμής διδάκτρων** (**1.274€**). Από το γράφημα είναι εμφανές ότι η κατάταξη των χωρών διαφοροποιείται ελαφρά όταν γίνεται με βάση τη συνήθη τιμή δανείων ως ποσοστό της συνήθους τιμής ετήσιων διδάκτρων.

Σε **9** από τα 14 κράτη-μέλη, για τα οποία μπορεί να υπολογιστεί η συγκεκριμένη αναλογία, το ποσό του ετήσιου δανείου που λαμβάνουν οι φοιτητές του 1^{ου} κύκλου σπουδών είναι **υψηλότερο** σε σύγκριση με τη συνήθη τιμή των διδάκτρων που καλούνται να καταβάλλουν στο συγκεκριμένο κύκλο σπουδών. Η υψηλότερη αναλογία καταγράφεται στη **Γαλλία** (20,6 φορές)

και, κατά σειρά, ακολουθούν: η **Πορτογαλία** (11,0 φορές), η **Γερμανία** (7,2 φορές), η **Βουλγαρία** (5,7 φορές), η **γερμανόφωνη κοινότητα του Βελγίου** (1,8 φορές), η **Λετονία** (1,5 φορές), η **Εσθονία** (1,4 φορές), η **γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου** (1,2 φορές) και η **Ουγγαρία** (1,1 φορές).

Στον αντίποδα βρίσκονται **3** κράτη-μέλη, στα οποία το ποσό του ετήσιου δανείου που λαμβάνουν οι φοιτητές του 1^{ου} κύκλου σπουδών είναι **χαμηλότερο** σε σύγκριση με τη συνήθη τιμή των διδάκτρων που καλούνται να καταβάλλουν στο συγκεκριμένο κύκλο σπουδών. Η χαμηλότερη αναλογία καταγράφεται στη **Ρουμανία**, όπου η συνήθης τιμή δανείου που λαμβάνουν οι φοιτητές του 1^{ου} κύκλου αντιστοιχεί στο 30,0% των ετήσιων διδάκτρων τους, και ακολουθούν, κατά σειρά: η **Σλοβακία** (89,1%) και η **Ολλανδία** (89,8%).

Τέλος, στην **Αγγλία-Ουαλία-Β. Ιρλανδία** και στην **Λιθουανία** το ποσό του ετήσιου δανείου που λαμβάνουν οι περισσότεροι φοιτητές είναι σχεδόν **ίσο** με τα συνήθη δίδακτρα. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα (Gibney, 2013), τόσο οι σπουδαστές όσο και οι γονείς τους τείνουν να υποτιμάνε το πραγματικό κόστος της φοίτησης στο πανεπιστήμιο. Ενώ το μέσο χρέος για έναν φοιτητή που εισήχθη στο πανεπιστήμιο το ακαδημαϊκό έτος 2012-13 εκτιμάται να είναι £53.000 κατά την αποφοίτησή του, ο φοιτητής εκτιμά το χρέος του στις £24.436, ενώ οι γονείς μόλις στις £18.333.

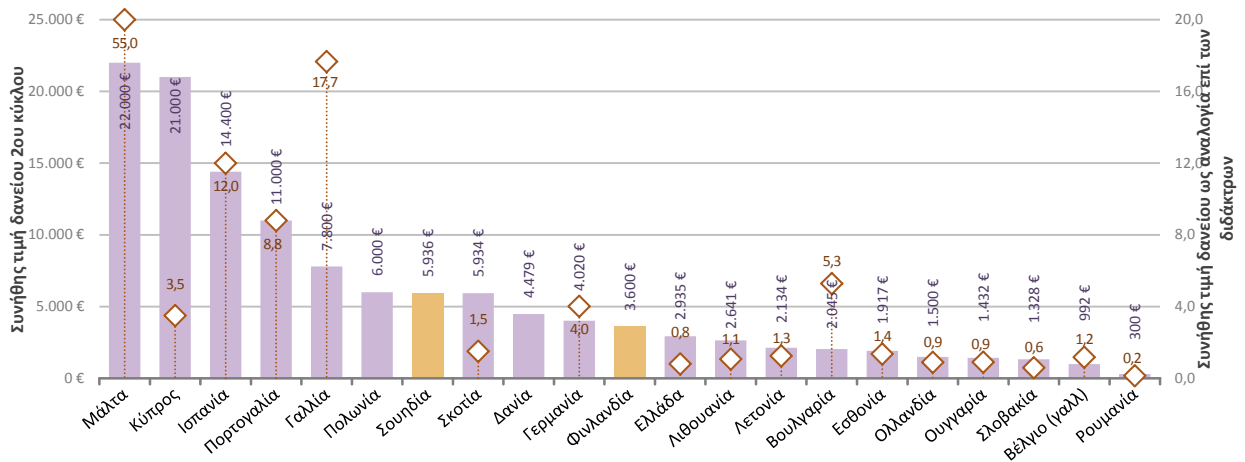
Συγκρίνοντας τις τιμές των χωρών top5 και bottom5, η μέση τιμή των ετήσιων δανείων ως αναλογία επί των διδάκτρων στα κράτη-μέλη top5 (9,2 φορές ή αλλιώς 924,7%) είναι σχεδόν **12πλάσια** (11,5 φορές υψηλότερη) σε σύγκριση με την αντίστοιχη των κρατών-μελών bottom5 (0,8 φορές ή αλλιώς 80,4%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποδίδεται η συνήθης τιμή του **ετήσιου φοιτητικού δανείου** που λαμβάνουν οι φοιτητές του **2^{ου} κύκλου σπουδών** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε **ευρώ** και ως **αναλογία επί της συνή-**

θους τιμής των ετήσιων διδάκτρων φοίτησης ανά κράτος-μέλος της ΕΕ. Ως συνήθης τιμή θεωρείται το ύψος του δανείου που λαμβάνουν οι **περισσότεροι** φοιτητές.

Γράφημα 3.25: Συνήθης τιμή ετήσιου φοιτητικού δανείου στο 2^ο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε ευρώ και ως αναλογία της συνήθους τιμής των ετήσιων διδάκτρων φοίτησης στην ΕΕ-27

Πηγή: Eurydice (2011a, 2012) & National reports regarding the Bologna Process implementation 2009-2012 & Eurostat-National Accounts **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
 Δεν διατίθενται στοιχεία για το Λουξεμβούργο. Η συνήθης τιμή δανείου που αποδίδεται στη γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου, στη Γερμανία, στη Γαλλία και στη Σκωτία αποτελεί τη **μέση τιμή**. Στην Τσεχία, στην Αγγλία-Ουαλία-Β. Ιρλανδία, στην Αυστρία, στη γερμανόφωνη και φλαμανδική κοινότητα του Βελγίου, στην Ιρλανδία, στην Ιταλία και στη Σλοβενία δεν προβλέπεται η χορήγηση φοιτητικών δανείων στους σπουδαστές του 2^{ου} κύκλου σπουδών. Η συνήθης τιμή δανείων που αποδίδεται στην Εσθονία, στην Ελλάδα και στην Κύπρο αποτελεί τη μέγιστη τιμή. Στη Φινλανδία και στη Σουηδία οι φοιτητές του 2^{ου} κύκλου σπουδών δεν υποχρεούνται να καταβάλλουν διδάκτρα φοίτησης. Δεν διατίθενται στοιχεία για τα διδάκτρα της Δανίας, της Μάλτας και της Πολωνίας. Η συνήθης τιμή διδάκτρων της Βουλγαρίας, της Κύπρου, της Λετονίας και της Λιθουανίας έχει υπολογιστεί κατ' εκτίμηση με βάση στοιχεία προηγούμενων ετών. Τα στοιχεία των διδάκτρων για την Εσθονία, την Ισπανία και την Ολλανδία αφορούν το ακαδημαϊκό έτος 2009/10.

Η **μέση τιμή** του ετήσιου φοιτητικού δανείου που χορηγείται στους σπουδαστές του **2^{ου} κύκλου σπουδών** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των 21 συστημάτων, για τα οποία διατίθενται στοιχεία, είναι **5.876€** το χρόνο, τιμή υψηλότερη κατά **18,2%** της αντίστοιχης του 1^{ου} κύκλου σπουδών (4.972€). Τα κράτη-μέλη φαίνεται να διαφοροποιούνται σημαντικά ως προς το ύψος των **ετήσιων φοιτητικών δανείων** (συνήθης τιμή) στο 2^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, τα 5 κράτη-μέλη με τα **υψηλότερα** δάνεια (top 5) είναι: η **Μάλτα** (22.000€), η **Κύπρος** (21.000€), η **Ισπανία** (14.400€), η **Πορτογαλία** (11.000€) και η **Γαλλία** (7.800€).

Στον αντίποδα καταγράφονται τα 5 κράτη-μέλη με τα **χαμηλότερα** δάνεια κατ' έτος (bottom 5), στα οποία περιλαμβάνονται: η **Ρουμανία** (300€), η **γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου** (992€), η **Σλοβακία** (1.328€), η **Ουγγαρία** (1.432€) και η **Ολλανδία** (1.500€). Συγκρίνοντας τις δύο αυτές ομάδες χωρών, η μέση τιμή του ετήσιου δανείου στα κράτη-μέλη top5 (**15.240€**) είναι **13,7 φορές** υψηλότερη σε σύγκριση με την αντίστοιχη των κρατών-μελών bottom5 (**1.110€**).

Η **μέση τιμή** των ετήσιων φοιτητικών δανείων που χορηγούνται στους σπουδαστές του 2^{ου} κύκλου είναι **διπλάσια** (2,1 φορές υψηλότερη) της **μέσης τιμής διδάκτρων** (**2.770€**). Από το γράφημα είναι εμφανές ότι η κατάταξη των χωρών διαφοροποιείται ελαφρά όταν γίνεται με βάση τη συνήθη τιμή δανείων ως ποσοστό της συνήθους τιμής ετήσιων διδάκτρων. Σε **12** από τα 17 κράτη-μέλη, για τα οποία μπορεί να υπολογιστεί η συγκεκριμένη αναλογία, το ποσό του ετήσιου δανείου που λαμβάνουν οι φοιτητές του 2^{ου} κύκλου σπουδών

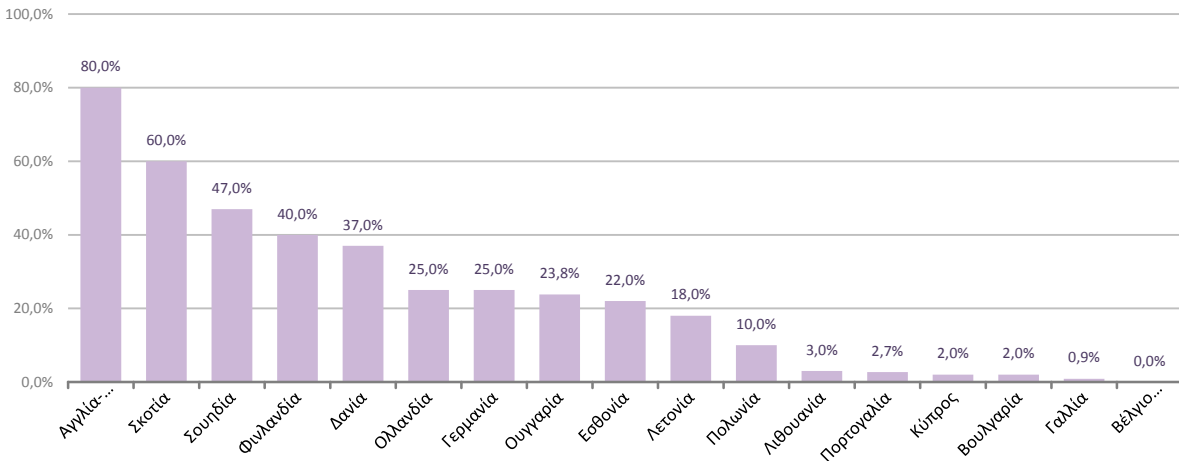
είναι **υψηλότερο** σε σύγκριση με τη συνήθη τιμή των διδάκτρων που καλούνται να καταβάλλουν στο συγκεκριμένο κύκλο σπουδών. Η υψηλότερη αναλογία καταγράφεται στη **Μάλτα** (55,0 φορές) και, κατά σειρά, ακολουθούν: η **Γαλλία** (17,7 φορές), η **Ισπανία** (12,0 φορές), η **Πορτογαλία** (8,8 φορές), η **Βουλγαρία** (5,3 φορές), η **Γερμανία** (4,0 φορές), η **Κύπρος** (3,5 φορές), η **Σκωτία** (1,5 φορές), η **Εσθονία** (1,4 φορές), η **Λετονία** (1,3 φορές), η **γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου** (1,2 φορές) και η **Λιθουανία** (1,1 φορές).

Στον αντίποδα βρίσκονται 5 κράτη-μέλη, στα οποία το ποσό του ετήσιου δανείου που λαμβάνουν οι φοιτητές του 2^{ου} κύκλου σπουδών είναι **χαμηλότερο** σε σύγκριση με τη συνήθη τιμή των διδάκτρων που καλούνται να καταβάλλουν στο συγκεκριμένο κύκλο σπουδών. Η χαμηλότερη αναλογία καταγράφεται στη **Ρουμανία**, όπου η συνήθης τιμή δανείου που λαμβάνουν οι φοιτητές του 2^{ου} κύκλου αντιστοιχεί στο 15,0% των ετήσιων διδάκτρων τους, και ακολουθούν, κατά σειρά: η **Σλοβακία** (59,7%), η **Ελλάδα** (81,0%), η **Ολλανδία** (89,8%) και η **Ουγγαρία** (90,9%).

Συγκρίνοντας τις τιμές των χωρών top5 και bottom5, η μέση τιμή των ετήσιων δανείων ως αναλογία επί των διδάκτρων στα κράτη-μέλη top5 (19,8 φορές ή αλλιώς 1.975,1%) είναι σχεδόν **12πλάσια** (11,5 φορές υψηλότερη) σε σύγκριση με την αντίστοιχη των κρατών-μελών bottom5 (0,67 φορές ή αλλιώς 67,2%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποδίδεται το ποσοστό του φοιτητικού πληθυσμού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που λαμβάνει φοιτητικό δάνειο ανά κράτος-μέλος της ΕΕ.

Γράφημα 3.26: Ποσοστό φοιτητικού πληθυσμού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (1^ο - 2^ο κύκλος σπουδών) που λαμβάνει φοιτητικό δάνειο στην ΕΕ-27

Πηγή: Eurydice (2011a, 2012) & National reports regarding the Bologna Process implementation 2009-2012 & Eurostat-National Accounts **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
 Δεν διατίθενται στοιχεία για τη Ρουμανία, τη Σλοβακία, την Ελλάδα, την Ισπανία, τη Μάλτα, το Λουξεμβούργο και τη γερμανόφωνη κοινότητα του Βελγίου.

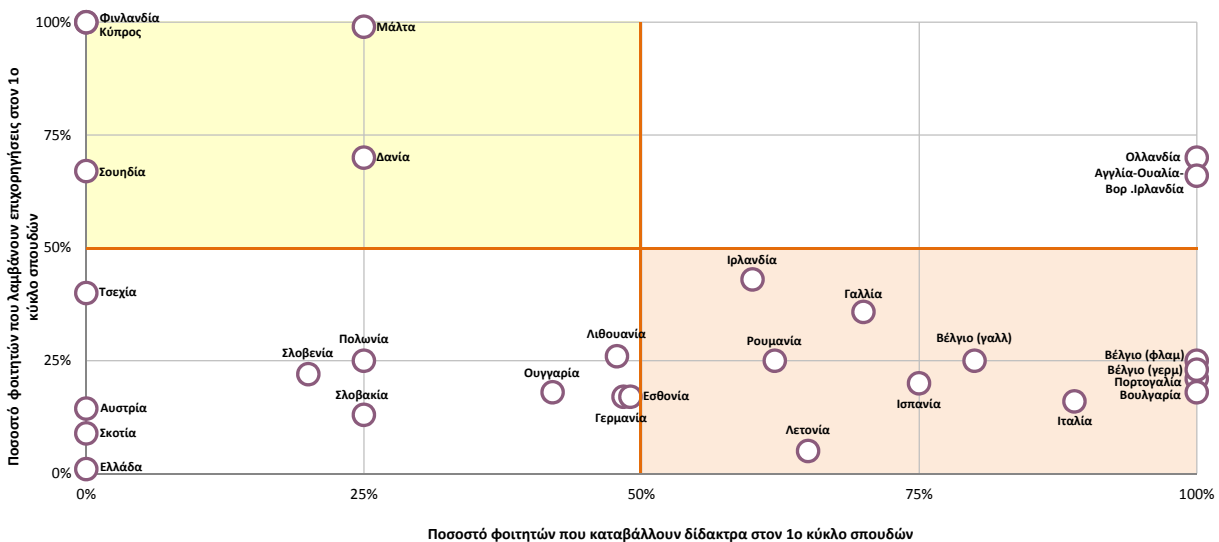
3.3.3 Διαφοροποιημένα μοντέλα χρηματοδότησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Στο ακόλουθο γράφημα αποδίδεται ο συσχετισμός του ποσοστού των φοιτητών που **καταβάλλουν δίδακτρα** φοίτησης και του ποσοστού των φοιτητών που **λαμβάνουν επιχορήγησης/υποτροφίες** στον 1^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα κράτη-μέλη της ΕΕ.

Το γράφημα χωρίζεται σε τέσσερα επιμέρους **πεδία** από δύο διασταυρούμενες γραμμές που υποδεικνύουν την τιμή 50% στους άξονες του γραφήματος. Στο πεδίο αριστερά της κατακόρυφης γραμμής περιλαμβάνονται συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των κρατών μελών, στα οποία η **μειονότητα** του φοιτητικού πληθυσμού (ποσοστό **μικρότερο** του 50,0%) κατα-

βάλλει δίδακτρα φοίτησης στον 1^ο κύκλο σπουδών, ενώ στο πεδίο δεξιά της περιλαμβάνονται κράτη-μέλη στα οποία η **πλειονότητα** του φοιτητικού πληθυσμού (ποσοστό **μεγαλύτερο** του 50,0%) καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης. Στο πεδίο κάτω από την οριζόντια γραμμή περιλαμβάνονται κράτη-μέλη, στα οποία η **μειονότητα** του φοιτητικού πληθυσμού (ποσοστό **μικρότερο** του 50,0%) λαμβάνει επιχορήγηση/ υποτροφία, ενώ στο πεδίο πάνω από την οριζόντια γραμμή περιλαμβάνονται κράτη-μέλη, στα οποία η **πλειονότητα** του φοιτητικού πληθυσμού (ποσοστό **μεγαλύτερο** του 50,0%) λαμβάνει επιχορήγηση/υποτροφία.

Γράφημα 3.27: Συσχετισμός του ποσοστού των φοιτητών που καταβάλλουν δίδακτρα φοίτησης και του ποσοστού των φοιτητών που λαμβάνουν επιχορήγησης στον 1^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Πηγή: Eurydice (2011a, 2012) & National reports regarding the Bologna Process implementation 2009-2012 **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
 Δεν διατίθενται στοιχεία για το Λουξεμβούργο. Στη Μάλτα, στη Δανία, στην Πολωνία και στη Σλοβακία η μειονότητα του φοιτητικού πληθυσμού (κάτω από 50%) καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης, ενώ το ακριβές ποσοστό είναι άγνωστο. Προκειμένου να μην αποκλειστούν οι συγκεκριμένες χώρες από την ανάλυση και να αποτυπωθούν σε ένα από τα τέσσερα πεδία του γραφήματος, έχει αποδοθεί ενδεικτικά ότι το 25% του φοιτητικού πληθυσμού καταβάλλει δίδακτρα

Τα 29 συστήματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των χωρών που αναφέρονται στο γράφημα, με βάση την

κάθετη και την οριζόντια γραμμή διακρίνονται στις ακόλουθες 4 ομάδες:

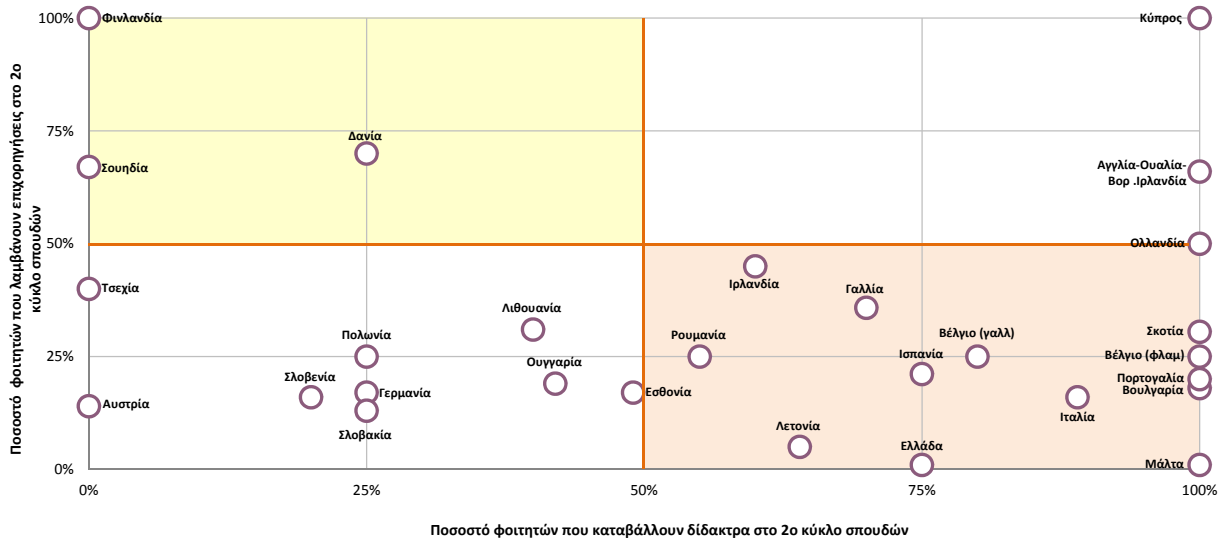
- Στην 1^η ομάδα, η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα στα οποία η **μειονότητα** του φοιτητικού πληθυσμού καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης και η **μειονότητα** του φοιτητικού πληθυσμού λαμβάνει επιχορηγήσεις/υποτροφίες, εντάσσεται το **37,9%** των κρατών-μελών: η **Εσθονία**, η **Γερμανία**, η **Λιθουανία**, η **Ουγγαρία**, η **Πολωνία**, η **Σλοβακία**, η **Σλοβενία**, η **Τσεχία**, η **Αυστρία**, η **Σκοτία** και η **Ελλάδα**.
- Στη 2^η ομάδα, η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα στα οποία η **μειονότητα** του φοιτητικού πληθυσμού καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης και η **πλειονότητα** του φοιτητικού πληθυσμού λαμβάνει επιχορηγήσεις/υποτροφίες, εντάσσεται το **17,2%** των κρατών-μελών: η **Φινλανδία**, η **Σουηδία**, η **Δανία**, η **Κύπρος** και η **Μάλτα**.
- Στην 3^η ομάδα, η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα στα οποία η **πλειονότητα** του φοιτητικού

πληθυσμού καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης και η **μειονότητα** του φοιτητικού πληθυσμού λαμβάνει επιχορηγήσεις/υποτροφίες, εντάσσεται το **37,9%** των κρατών-μελών: η **Ιρλανδία**, η **Γαλλία**, το **Βέλγιο** (φλαμανδική, γαλλόφωνη και γερμανόφωνη κοινότητα), η **Ρουμανία**, η **Πορτογαλία**, η **Ισπανία**, η **Βουλγαρία**, η **Ιταλία** και η **Λετονία**.

- Στην 4^η ομάδα, η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα στα οποία η **πλειονότητα** του φοιτητικού πληθυσμού καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης και η **πλειονότητα** του φοιτητικού πληθυσμού λαμβάνει επιχορηγήσεις/υποτροφίες, εντάσσεται το **6,9%** των κρατών-μελών: η **Ολλανδία** και η **Αγγλία-Ουαλία-Β. Ιρλανδία**.

Ακολουθεί αντίστοιχο γράφημα και για τον **2^ο κύκλο** σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Γράφημα 3.28: Συσχετισμός του ποσοστού των φοιτητών που καταβάλλουν δίδακτρα φοίτησης και του ποσοστού των φοιτητών που λαμβάνουν επιχορηγήσεις στο 2^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Πηγή: Eurydice (2011a, 2012) & National reports regarding the Bologna Process implementation 2009-2012 **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Δεν διατίθενται στοιχεία για το Λουξεμβούργο. Στη Δανία, στην Πολωνία, στη Γερμανία και στη Σλοβακία η μειονότητα του φοιτητικού πληθυσμού (κάτω από 50%) καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης, ενώ το ακριβές ποσοστό είναι άγνωστο. Αντίστοιχα στην Ελλάδα η πλειονότητα του φοιτητικού πληθυσμού (πάνω από 50%) καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης, ενώ το ακριβές ποσοστό είναι επίσης άγνωστο. Προκειμένου να μην αποκλειστούν οι συγκεκριμένες χώρες από την ανάλυση και να αποτυπωθούν σε ένα από τα τέσσερα πεδία του γραφήματος, έχει αποδοθεί ενδεικτικά ότι το 25% του φοιτητικού πληθυσμού καταβάλλει δίδακτρα για τις πρώτες χώρες και για την Ελλάδα το 75%.

Στην πλειονότητα των χωρών δεν καταγράφονται διαφορές των συσχετισμών μεταξύ των δύο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Τα συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που διαφοροποιούνται από τον 1^ο στο 2^ο κύκλο σπουδών είναι:

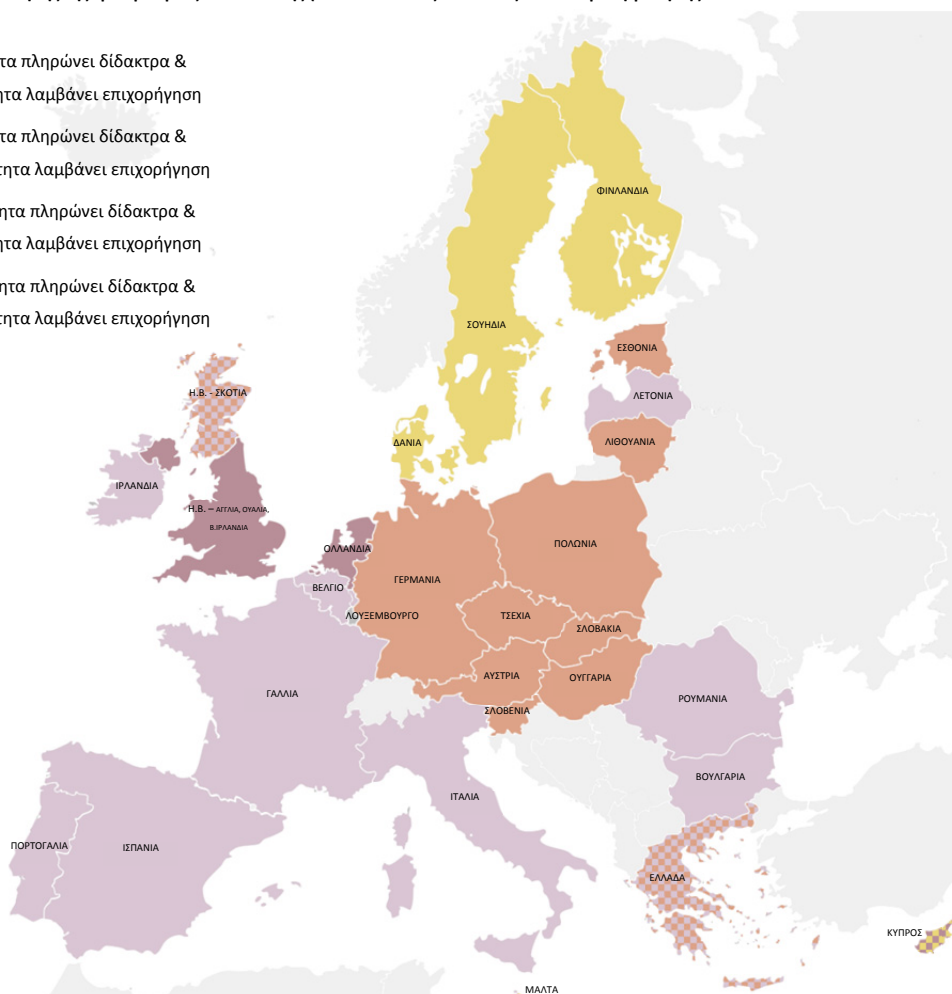
- η **Κύπρος**, η οποία μεταφέρεται στην 4^η ομάδα, στην οποία η **πλειονότητα** των σπουδαστών καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης και η **πλειονότητα** λαμβάνει επιχορηγήσεις/υποτροφίες.
- η **Σκοτία**, η **Μάλτα** και η **Ελλάδα**, οι οποίες μεταφέρονται στην 3^η ομάδα, στην οποία η **πλειονότητα** των σπουδαστών καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης και η **μειονότητα** λαμβάνει επιχορηγήσεις/υποτροφίες.

Στον ακόλουθο χάρτη αποτυπώνονται και γεωγραφικά τα τέσσερα μοντέλα είσπραξης διδασκτρών των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της ΕΕ που αναδείχθηκαν από την παραπάνω ανάλυση.

Στην 1^η ομάδα, όπως φαίνεται και στον χάρτη, ανήκουν κυρίως χώρες της κεντρικής Ευρώπης, στις οποίες η **μειονότητα** του φοιτητικού πληθυσμού καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης, ενώ επίσης η **μειονότητα** του φοιτητικού πληθυσμού λαμβάνει κρατική επιχορήγηση/υποτροφία (**Γερμανία**, **Αυστρία**, **Σλοβενία**, **Σλοβακία**, **Τσεχία**, **Ουγγαρία**, **Πολωνία**, **Λιθουανία**, **Εσθονία** και **Ελλάδα** & **Σκοτία** μόνο για τον 1^ο κύκλο σπουδών). Σε αυτή την ομάδα χωρών ο ρόλος του κράτους μπορεί να θεωρηθεί «**παθητικός**», αφού ούτε στηρίζει οικονομικά τους σπουδαστές κι ούτε τους χρεώνει με δίδακτρα φοίτησης. Σε αυτό το μοντέλο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καταγράφεται, επομένως, ελάχιστη προσπάθεια για τον καθορισμό και την εφαρμογή μιας ξεκάθαρης εκπαιδευτικής πολιτικής για την κοινωνική διάσταση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μέσω των συστημάτων οικονομικής υποστήριξης των φοιτητών (Eurydice, 2011a).

Εικόνα 3.10: Μοντέλα χρηματοδότησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (1^{ος} & 2^{ος} κύκλος σπουδών) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ

- 1^η ομάδα: η μειονότητα πληρώνει δίδακτρα & η μειονότητα λαμβάνει επιχορήγηση
- 2^η ομάδα: η μειονότητα πληρώνει δίδακτρα & η πλειονότητα λαμβάνει επιχορήγηση
- 3^η ομάδα: η πλειονότητα πληρώνει δίδακτρα & η μειονότητα λαμβάνει επιχορήγηση
- 4^η ομάδα: η πλειονότητα πληρώνει δίδακτρα & η πλειονότητα λαμβάνει επιχορήγηση

Πηγή: Eurydice (2011a, 2012) & National reports regarding the Bologna Process implementation 2009-2012

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Δεν διατίθενται στοιχεία για το Λουξεμβούργο. Η Ελλάδα και η Σκωτία στον 1^ο κύκλο σπουδών ανήκουν στην 1^η ομάδα, ενώ στον 2^ο κύκλο στην 3^η ομάδα. Η Μάλτα στον 1^ο κύκλο σπουδών ανήκει στη 2^η ομάδα, ενώ στον 2^ο κύκλο σπουδών στην 3^η ομάδα. Η Κύπρος στον 1^ο κύκλο σπουδών ανήκει στη 2^η ομάδα, ενώ στον 2^ο κύκλο σπουδών στην 4^η ομάδα.

Στη 2^η ομάδα ανήκουν χώρες της βόρειας Ευρώπης, στις οποίες η **μειονότητα** των σπουδαστών καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης, ενώ η **πλειονότητα** λαμβάνει κρατική επιχορήγηση/υποτροφία (**Φινλανδία, Σουηδία, Δανία** και η **Μάλτα** και η **Κύπρος** μόνο για τον 1^ο κύκλο σπουδών). Για την ακρίβεια στις χώρες αυτές η φοίτηση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι δωρεάν, εκτός από τη Δανία όπου μόνο οι φοιτητές μερικής φοίτησης καταβάλλουν δίδακτρα. Σε αυτό το μοντέλο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί και ως «**σκανδιναβικό μοντέλο**», η βασική προϋπόθεση εφαρμογής τους είναι η ύπαρξη μιας ισχυρής κοινωνικής συναίνεσης σχετικά με τη σημασία και την αξία της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και, κατά συνέπεια, η πρόθεση του κράτους να επενδύσει σημαντικά στο σύστημα οικονομικής υποστήριξης των φοιτητών (Eurydice, 2011a).

Στην 3^η ομάδα ανήκουν χώρες κυρίως της νότιας Ευρώπης, στις οποίες η **πλειονότητα** των σπουδαστών καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης, ενώ η **μειονότητα** λαμβάνει κρατική επιχορήγηση/ υποτροφία (**Πορτογαλία, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Ρουμανία, Βουλγαρία, Ιρλανδία, Λετονία** και η **Ελλάδα**, η **Μάλτα** και η **Σκωτία** μόνο για τον 2^ο κύκλο σπουδών). Ωστόσο, σε

πολλές από τις χώρες που εφαρμόζουν αυτό το μοντέλο τα δίδακτρα φοίτησης είναι χαμηλά, προκειμένου να μπορούν να ανταπεξέλθουν οι περισσότεροι φοιτητές, ενώ οι μορφές οικονομικής υποστήριξης που προβλέπονται είναι στοχευμένες στους φοιτητές που τις έχουν ανάγκη. Σύμφωνα με σχετική μελέτη του δικτύου Ευρυδική, αυτό το μοντέλο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως «**αναδιανεμητικό οικονομικό μοντέλο**», όπου η καταβολή διδάκτρων φοίτησης δημιουργεί οικονομική εισροή, την οποία το σύστημα μπορεί να αξιοποιήσει στοχευμένα για την οικονομική υποστήριξη των φοιτητών που έχουν ανάγκη (Eurydice, 2011a).

Τέλος, στην 4^η ομάδα ανήκει η **Αγγλία-Ουαλία-Β. Ιρλανδία**, η **Ολλανδία** και η **Κύπρος** (για το 2^ο κύκλο σπουδών). Στις χώρες αυτές η **πλειονότητα** των σπουδαστών καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης και ταυτόχρονα η **πλειονότητα** λαμβάνει κρατική επιχορήγηση/υποτροφία. Στις χώρες αυτές, όπως και στις αντίστοιχες της 2^{ης} ομάδας, μέρος των χρημάτων που εισπράττονται από την καταβολή διδάκτρων διοχετεύεται στο σύστημα ως μορφή οικονομικής υποστήριξης συγκεκριμένων ομάδων φοιτητών (Eurydice, 2011a).

3.4 Θέματα διακυβέρνησης και χρηματοδότησης των συστημάτων

Η ανάγκη για **μεταρρύθμιση** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης βρίσκεται υψηλά στην ατζέντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα τελευταία χρόνια. Το 2006, σε ανακοίνωση της Επιτροπής αναλύεται διεξοδικά το θέμα του εκσυγχρονισμού των πανεπιστημίων στους τομείς της εκπαίδευσης, της έρευνας και της καινοτομίας (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2006).

Η Επιτροπή προτείνει εννέα βασικούς άξονες αλλαγής (βλ. 2^ο Κεφάλαιο) στο πλαίσιο της ευρύτερης στρατηγικής της Λισαβόνας για μια επιτυχημένη μετάβαση σε μια οικονομία και κοινωνία της γνώσης, μεταξύ των οποίων και θέματα της **χρηματοδότησης** και της **δια-**

κυβέρνησης (governance)¹⁶ της ανώτατης εκπαίδευσης.

Έξι χρόνια αργότερα, το 2012 στη διάσκεψη του Βουκουρεστίου (2012) οι υπουργοί των κρατών-μελών του **ΕΧΑΕ** αναγνωρίζουν την ανάγκη έναρξης διαλόγου για τη **χρηματοδότηση** αλλά και τη **διακυβέρνηση** της ανώτατης εκπαίδευσης.

¹⁶ Διακυβέρνηση είναι «η διαδικασία λήψης των αποφάσεων αλλά και η διαδικασία εφαρμογής τους ή μη εφαρμογής τους». Ο όρος μπορεί να αναφέρεται σε εταιρικό, διεθνές, εθνικό και τοπικό επίπεδο διακυβέρνησης, ή στην αλληλεπίδραση μεταξύ των κοινωνικών τομέων (United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, 2009). Ο όρος «χρηστή διακυβέρνηση» (good governance), αν και αόριστος, χρησιμοποιείται στη διεθνή βιβλιογραφία προκειμένου να προγράψει το πώς οι δημόσιοι φορείς διαχειρίζονται τις δημόσιες υποθέσεις και τους πόρους του δημοσίου.

3.4.1 Αυτονομία των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων

Τα θέματα διακυβέρνησης που διαφαίνονται στην ατζέντα της ΕΕ για τον εκσυγχρονισμό των πανεπιστημίων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2006) είναι τα ακόλουθα.

- Ανάπτυξη ή διατήρηση αξιόπιστων συστημάτων διασφάλισης της ποιότητας.
- Τα κράτη-μέλη θα πρέπει να αποφύγουν την υπερβολική ρύθμιση και τη μικροδιαχείριση των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Τα κράτη-μέλη θα πρέπει να καθοδηγήσουν τα ιδρύματα μέσω ενός πλαισίου γενικών κανόνων.
- Θα πρέπει να ενισχυθεί η αυτονομία των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και τα πανεπιστήμια θα πρέπει να αποδεχθούν την πλήρη θεσμική λογοδοσία στο ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο για τις επιδόσεις τους. Τα πανεπιστήμια θα πρέπει να είναι υπεύθυνα και να λογοδοτούν για τα προγράμματα σπουδών τους, το προσωπικό τους και τις πηγές χρηματοδότησής τους.
- Τα πανεπιστήμια θα πρέπει να αναπτύξουν νέα συστήματα εσωτερικής διακυβέρνησης.
- Τα πανεπιστήμια θα πρέπει να ξεπεράσουν τον κατακερματισμό τους σε σχολές, τμήματα κ.ο.κ, και να επικεντρώσουν τις προσπάθειές τους συλλογικά στις θεσμικές προτεραιότητες έρευνας, διδασκαλίας και υπηρεσιών.
- Τα κράτη-μέλη θα πρέπει να ενθαρρύνουν τα πανεπιστήμια να αναπτύξουν δομημένες εταιρικές σχέσεις με την επιχειρηματική κοινότητα (προκειμένου να συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη, στη βελτίωση των προοπτικών σταδιοδρομίας των ερευνητών, στην αύξηση της συνάφειας των προγραμμάτων σπουδών τους με την αγορά εργασίας, στη δημιουργία περισσότερων δυνατοτήτων για την κατοχύρωση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και αδειών εκμετάλλευσης, καθώς και να αναπτύξουν πρόσθετες πηγές χρηματοδότησης).

- Τα κράτη-μέλη θα πρέπει να εξασφαλίσουν επαρκή χρηματοδότηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Τα κράτη-μέλη θα πρέπει να εξετάσουν τα τρέχοντα συστήματα διδάκτρων φοίτησης και οικονομικής στήριξης των φοιτητών υπό το πρίσμα της πραγματικής τους αποτελεσματικότητας και ισότητας.
- Η χρηματοδότηση των πανεπιστημίων θα πρέπει να εστιάζει στα σημαίνοντα παραγόμενα αποτελέσματα και όχι στο εισερχόμενο δυναμικό και να προσαρμόζεται στην πολυμορφία των διαφόρων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.
- Τα κράτη-μέλη θα πρέπει να επιτύχουν τη σωστή ισορροπία μεταξύ βασικής και ανταγωνιστικής χρηματοδότησης και χρηματοδότησης βάσει αποτελεσμάτων.
- Η ανταγωνιστική χρηματοδότηση θα πρέπει να βασίζεται σε θεσμικά συστήματα αξιολόγησης και σε διαφοροποιημένους δείκτες επιδόσεων με σαφώς καθορισμένους στόχους, καθώς και σε δείκτες βασισμένους σε διεθνή συγκριτικά σημεία αναφοράς, τόσο όσον αφορά το εισερχόμενο δυναμικό όσο και τα οικονομικά και κοινωνικά αποτελέσματα.
- Σε έναν κόσμο αυξημένου ανταγωνισμού, τα πανεπιστήμια θα πρέπει να είναι σε θέση να προσελκύσουν τους καλύτερους επιστήμονες και ερευνητές, να τους προσλαμβάνουν με ευέλικτες, ανοικτές και διαφανείς διαδικασίες, να εγγυώνται την πλήρη ερευνητική ανεξαρτησία και να παρέχουν στο προσωπικό ελκυστικές προοπτικές σταδιοδρομίας.

Με βάση τα παραπάνω, σε πρόσφατη έρευνα σχετικά με τη μεταρρύθμιση της διακυβέρνησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (CHEPS, 2010a), από την ευρωπαϊκή ατζέντα εκσυγχρονισμού διακρίνονται οκτώ πτυχές σχετικές με θέματα διακυβέρνησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης:

1. Συστήματα διασφαλισμένης ποιότητας
2. Αυτονομία των ιδρυμάτων σε θέματα που σχετίζονται με τους φοιτητές
3. Αυτονομία των ιδρυμάτων σε θέματα που σχετίζονται με το προσωπικό
4. Νέες εσωτερικές δομές διακυβέρνησης
5. Στρατηγικός σχεδιασμός των ιδρυμάτων και πολυετείς συμφωνίες
6. Λογοδοσία
7. Ανάπτυξη εταιρικών σχέσεων
8. Οικονομική αυτονομία

Από τα παραπάνω, η ερευνητική ομάδα (CHEPS, 2010a) έχει επιλέξει πέντε ζητήματα¹⁷, προκειμένου να αξιολογήσει τα κράτη-μέλη ως προς την αυτονομία των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων τους. Συγκεκριμένα:

- η ελευθερία των δημόσιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων να ορίζουν το **σύστημα της εσωτερικής τους διακυβέρνησης**,
- η ελευθερία των δημόσιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων να διαμορφώνουν **νέα προγράμματα σπουδών** που οδηγούν σε πτυχίο Bachelor,
- η ελευθερία των δημόσιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων να επιλέγουν το **προσωπικό** τους και να καθορίζουν την αμοιβή του,
- η ελευθερία των δημόσιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων να αναπτύσσουν **στρατηγικές συνεργασίες**, και
- το συνολικό επίπεδο της **οικονομικής αυτονομίας** των δημόσιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

Για κάθε μια από τις παραπάνω πτυχές αυτονομίας των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων έχουν κατασκευαστεί οι ακόλουθοι **υποδείκτες**, με την αντίστοιχη περιγραφή του βαθμού αυτονομίας:

1. Υποδείκτης αυτονομίας ως προς τα συστήματα εσωτερικής διακυβέρνησης:

υψηλή = διαμορφώνονται από τα πανεπιστήμια
μέτρια = περιθώρια για τα πανεπιστήμια, αλλά κατευθυντήριες οδηγίες και ρυθμίσεις ή ρυθμίσεις πρέπει να ληφθούν υπόψη
χαμηλή = καθορίζονται από την κυβέρνηση

2. Υποδείκτης αυτονομίας ως προς την ανάπτυξη νέων προγραμμάτων σπουδών:

υψηλή = διαμορφώνονται από τα πανεπιστήμια
μέτρια = διαμορφώνονται από τα πανεπιστήμια αλλά υπόκεινται σε πιστοποίηση
χαμηλή = περιορίζονται από τα εθνικά συστήματα

3. Υποδείκτης αυτονομίας ως προς την επιλογή προσωπικού:

υψηλή = διορισμών ακαδημαϊκών μελών και καθορισμός της αμοιβής τους από τα πανεπιστήμια
μέτρια = υπάρχουν ορισμένοι περιορισμοί σχετικά με το διορισμό και τον καθορισμό των αμοιβών
χαμηλή = απαιτείται έγκριση από το κράτος για το διορισμό και/ή το κράτος καθορίζει τις αμοιβές του προσωπικού ή θέτει περιορισμούς

4. Υποδείκτης αυτονομίας ως προς την ανάπτυξη στρατηγικών συνεργασιών:

υψηλή = κανένας περιορισμός στα δημόσια πανεπιστήμια για την ανάπτυξη συνεργασιών με άλλους φορείς (δημόσιους ή ιδιωτικούς, εντός ή εκτός τριτοβάθμιας εκπαίδευσης)
μέτρια = ορισμένοι περιορισμοί στα δημόσια πανεπιστήμια για την ανάπτυξη συνεργασιών με άλλους φορείς
χαμηλή = τα δημόσια πανεπιστήμια δεν επιτρέπεται να συμμετέχουν σε συνεργασίες με άλλους φορείς.

5. Υποδείκτης οικονομικής αυτονομίας:

υψηλή μέτρια ή **χαμηλή** αυτονομία με βάση το συνδυασμό τεσσάρων ζητημάτων: εσωτερική κατανομή των πόρων, δάνεια από την κεφαλαιαγορά, δημιουργία οικονομικών αποθεμάτων και ευελιξία στη χρήση της δημόσιας επιχορήγησης

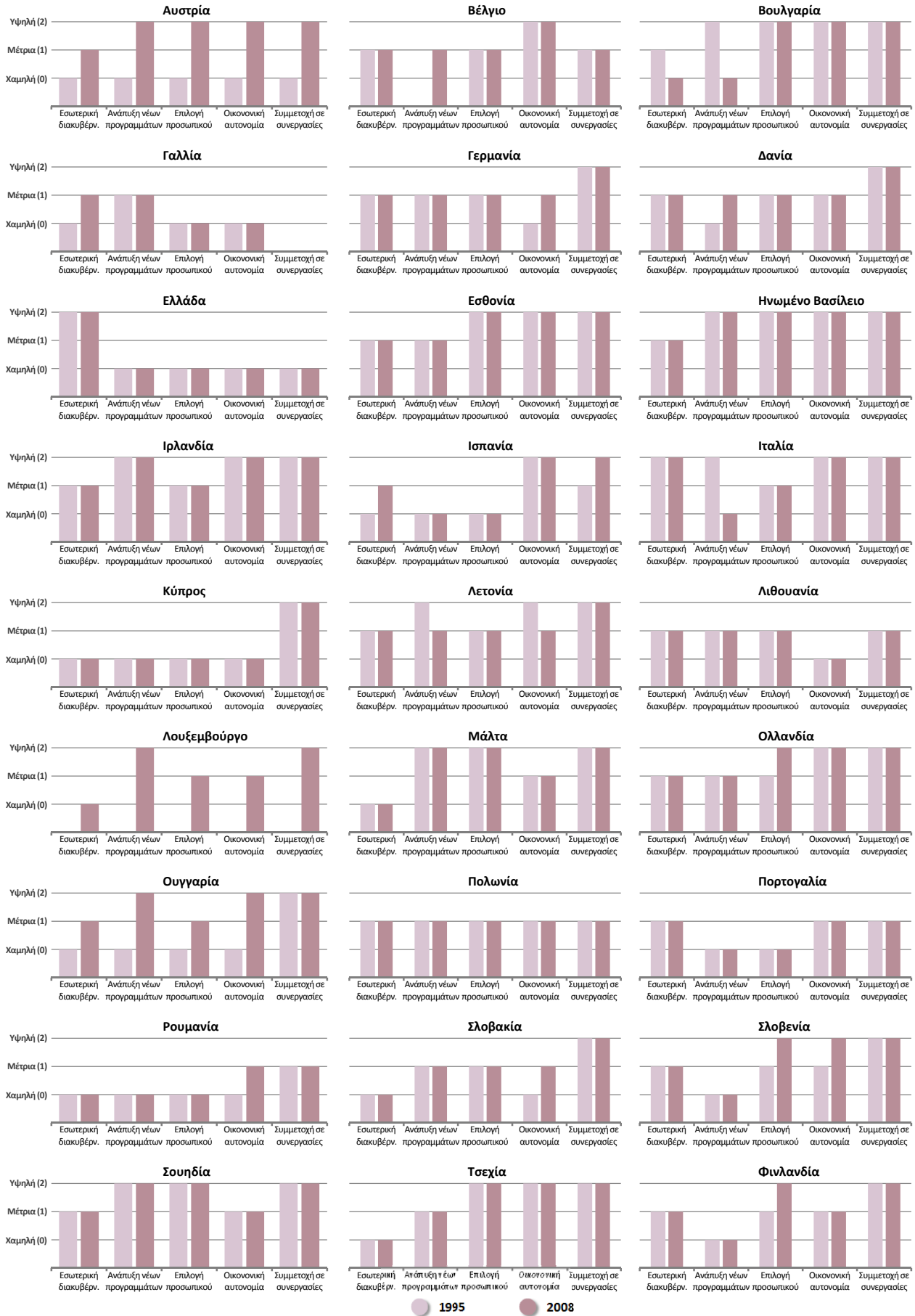
Στο ακόλουθο γράφημα, αποτυπώνονται οι βαθμοί αυτονομίας σε κάθε υποδείκτη των 27 κρατών-μελών της ΕΕ τα έτη 1995 και 2008.

Ως προς την αυτονομία των ιδρυμάτων στη **διαμόρφωση νέων συστημάτων εσωτερικής διακυβέρνησης**, το 2008 μόλις το **7,4%** των κρατών-μελών χαρακτηρίζεται με **υψηλή** αυτονομία, το **66,7%** χαρακτηρίζεται με **μέτρια** αυτονομία, ενώ το **25,9%** με **χαμηλή** αυτονομία. Την περίοδο αναφοράς 1995-2008, η πλειονότητα των κρατών-μελών (**73,1%**) δεν καταγράφει **καμία αλλαγή** στο βαθμό αυτονομίας των ιδρυμάτων ως προς τα συστήματα εσωτερικής διακυβέρνησης, το **19,2%** των κρατών-μελών παρουσίασε **αύξηση** της αυτονομίας, ενώ καταγράφονται 2 κράτη-μέλη (**7,7%**) τα οποία ήδη από το 1995 χαρακτηρίζονται με υψηλή αυτονομία.

Ως προς την αυτονομία των ιδρυμάτων στην **ανάπτυξη νέων προγραμμάτων σπουδών**, το 2008 το **25,9%** των κρατών-μελών χαρακτηρίζεται με **υψηλή** αυτονομία, το **40,7%** χαρακτηρίζεται με **μέτρια** αυτονομία, ενώ το **33,3%** με **χαμηλή** αυτονομία. Την περίοδο αναφοράς 1995-2008, η πλειονότητα των κρατών-μελών (**60,0%**) δεν καταγράφει **καμία αλλαγή** στο βαθμό αυτονομίας των ιδρυμάτων ως προς την ανάπτυξη νέων προγραμμάτων σπουδών, το **12,0%** των κρατών-μελών παρουσίασε **αύξηση** της αυτονομίας, ενώ το 12,0% παρουσίασε **μείωση** της αυτονομίας στο συγκεκριμένο ζήτημα. Τέλος, καταγράφονται 4 κράτη-μέλη (**16,0%**) τα οποία ήδη από το 1995 χαρακτηρίζονται με υψηλή αυτονομία.

¹⁷ Για την κατασκευή του δείκτη δεν έχει ληφθεί υπόψη το σύστημα διασφαλισμένης ποιότητας, η λογοδοσία και η ανάπτυξη στρατηγικού σχεδιασμού, αφού σύμφωνα με τις προτάσεις της ΕΕ και οι τρεις αυτές πτυχές έχουν θέση σε ένα εκσυγχρονισμένο σύστημα διακυβέρνησης. Επιπλέον, έχουν παραληφθεί τα συστήματα πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (διαδικασίες επιλογής των φοιτητών) δεδομένου του συνδυασμού των συστημάτων «ανοικτής πρόσβασης» και των συστημάτων που ακολουθούν πολιτικές επιλογής των φοιτητών. (CHEPS, 2010a)

Γράφημα 3.29: Υποδείκτες αυτονομίας των δημόσιων ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 1995 και 2008

Πηγή: CHEPS (2010a) - Progress in higher education reform across Europe : Governance reform

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Ως προς την αυτονομία των ιδρυμάτων στην **επιλογή του προσωπικού και τον καθορισμό της αμοιβής του**, το 2008 το **37,0%** των κρατών-μελών χαρακτηρίζεται με **υψηλή** αυτονομία, το **40,7%** χαρακτηρίζεται με **μέτρια** αυτονομία, ενώ το **22,2%** με **χαμηλή** αυτονομία. Την περίοδο αναφοράς 1995-2008, η πλειονότητα των κρατών-μελών (**57,7%**) δεν καταγράφει **καμία αλλαγή** στο βαθμό αυτονομίας των ιδρυμάτων ως προς τα θέματα του προσωπικού, το **19,2%** των κρατών-μελών παρουσίασε **αύξηση** της αυτονομίας, ενώ καταγράφονται 6 κράτη-μέλη (**23,1%**) τα οποία ήδη από το 1995 χαρακτηρίζονται με υψηλή αυτονομία.

Ως προς την αυτονομία των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων στην **ανάπτυξη στρατηγικών συνεργασιών**, το 2008 το **44,4%** των κρατών-μελών χαρακτηρίζεται με **υψηλή** αυτονομία, το **40,7%** χαρακτηρίζεται με **μέτρια** αυτονομία, ενώ μόλις το **14,8%** με **χαμηλή** αυτονομία. Την περίοδο αναφοράς 1995-2008, το **38,5%** δεν καταγράφει **καμία αλλαγή** στο βαθμό αυτονομίας των ιδρυμάτων ως τη συμμετοχή σε συνεργασίες, το **23,1%** των κρατών-μελών παρουσίασε **αύξηση** της αυτονομίας, ενώ καταγράφονται 10 κράτη-μέλη (**38,5%**) τα οποία ήδη από το 1995 χαρακτηρίζονται με υψηλή αυτονομία.

Τέλος, ως προς την **οικονομική αυτονομία** των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, το 2008 το **76,9%** των κρατών-μελών χαρακτηρίζεται με **υψηλή** αυτονομία, το **19,2%** χαρακτηρίζεται με **μέτρια** αυτονομία, ενώ μόλις το **3,8%** με **χαμηλή** αυτονομία. Την περίοδο αναφοράς

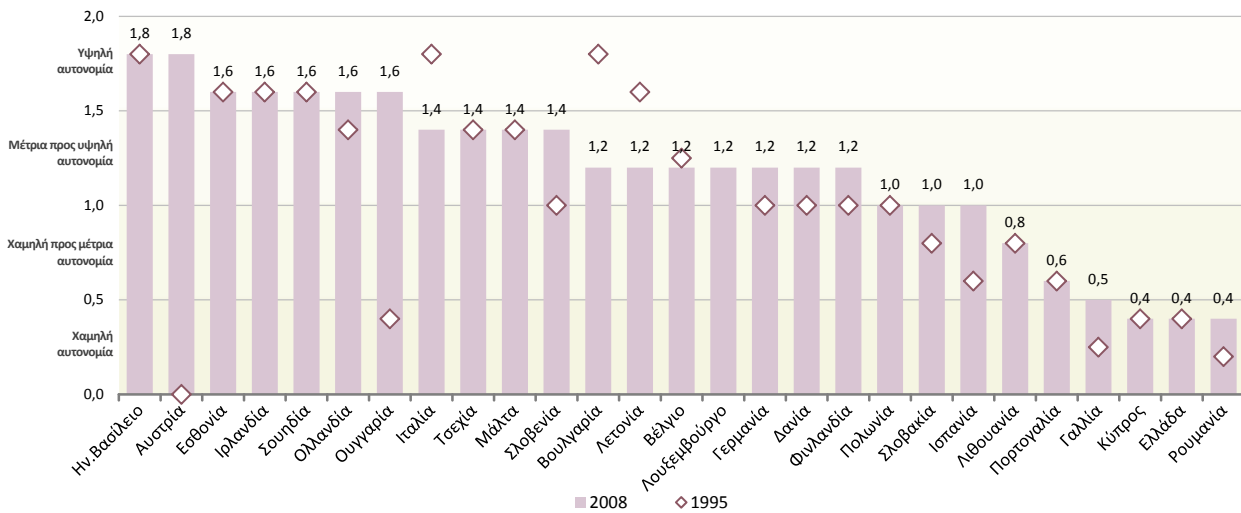
1995-2008, το **24,0%** δεν καταγράφει **καμία αλλαγή** στο βαθμό αυτονομίας των ιδρυμάτων ως τη συμμετοχή σε συνεργασίες, το **8,0%** των κρατών-μελών παρουσίασε **αύξηση** της αυτονομίας, ενώ καταγράφονται 17 κράτη-μέλη (**68,0%**) τα οποία ήδη από το 1995 χαρακτηρίζονται με υψηλή αυτονομία.

Με βάση τους πέντε υποδείκτες αυτονομίας που αποτυπώθηκαν παραπάνω στην εν λόγω μελέτη (CHEPS, 2010a) παρουσιάζεται ένας **συνθετικός δείκτης αυτονομίας** των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων στηριζόμενος στην ευρωπαϊκή ατζέντα εκσυγχρονισμού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ο συνθετικός δείκτης αυτονομίας αποτελεί τη **μέση τιμή** των πέντε υποδεικτών, όπου η υψηλή αυτονομία αντιστοιχεί σε **2 μονάδες**, η μέτρια αυτονομία σε **1 μονάδα** και η χαμηλή αυτονομία σε **0 μονάδες**. Η ερμηνεία των τιμών του συνθετικού δείκτη αυτονομίας των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, σύμφωνα με τους ερευνητές, είναι η ακόλουθη:

υψηλή αυτονομία = ανταποκρίνονται **πλήρως** στην ατζέντα εκσυγχρονισμού
μέτρια αυτονομία = ανταποκρίνονται **μερικώς** στην ατζέντα εκσυγχρονισμού
χαμηλή αυτονομία = **δεν** ανταποκρίνονται στην ατζέντα εκσυγχρονισμού

Στο ακόλουθο γράφημα, αποτυπώνεται η τιμή του συνθετικού δείκτη αυτονομίας των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 1995 και 2008.

Γράφημα 3.30: Δείκτης αυτονομίας των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 1995 και 2008

Πηγή: CHEPS (2010a) - Progress in higher education reform across Europe : Governance reform

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το 2008, σε **7** από τα 27 κράτη-μέλη (**7,7%**) τα εκπαιδευτικά ιδρύματα εμφανίζονται με **υψηλή** αυτονομία, με την υψηλότερη τιμή του δείκτη αυτονομίας να καταγράφεται στο **Ηνωμένο Βασίλειο** και την **Αυστρία** (1,8 μονάδες) και ακολουθούν: η **Εσθονία**, η **Ιρλανδία**, η **Σουηδία**, η **Ολλανδία** και η **Ουγγαρία** με 1,6 μονάδες. Σε **11** από τα 27 κράτη-μέλη (**40,7%**) τα εκπαιδευτικά ιδρύματα εμφανίζονται με **μέτρια προς υψηλή** αυτονομία, με την υψηλότερη τιμή του δείκτη αυτονομίας να καταγράφεται στην **Ιταλία**, την **Τσεχία**, τη

Σλοβενία και τη **Μάλτα** (1,4 μονάδες) και ακολουθούν: η **Βουλγαρία**, η **Λετονία**, το **Βέλγιο**, το **Λουξεμβούργο**, η **Γερμανία**, η **Δανία** και η **Φινλανδία** με 1,2 μονάδες. Σε **5** από τα 27 κράτη-μέλη (**18,5%**) τα εκπαιδευτικά ιδρύματα εμφανίζονται με **χαμηλή προς μέτρια αυτονομία**, με την υψηλότερη τιμή του δείκτη αυτονομίας να καταγράφεται στην **Πολωνία**, τη **Σλοβακία** και την **Ισπανία** (1,0 μονάδες) και ακολουθούν: η **Λιθουανία** (0,8 μονάδες) και η **Πορτογαλία** (0,6 μονάδες). Τέλος, σε **4** από τα 27 κράτη-μέλη (**14,8%**) τα

εκπαιδευτικά ιδρύματα εμφανίζονται με **χαμηλή** αυτονομία, με την υψηλότερη τιμή του δείκτη αυτονομίας να καταγράφεται στη **Γαλλία** (0,5 μονάδες) και ακολουθούν: η **Ελλάδα**, η **Κύπρος** και η **Ρουμανία** με 0,4 μονάδες.

Κατά την περίοδο αναφοράς 1995-2008 σε **11** από τα 26 κράτη-μέλη (42,3%) τα εκπαιδευτικά ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καταγράφουν **αύξηση** της αυτονομίας τους, με τη μεγαλύτερη αύξηση του δείκτη αυτονομίας να σημειώνεται στην **Αυστρία** (κατά 1,8 μονάδες) και ακολουθούν: η **Ουγγαρία** (κατά 1,2 μονάδες), η **Ισπανία** και η **Σλοβενία** (κατά 0,4 μονάδες), η **Γαλλία** (κατά 0,25 μονάδες) και η **Ολλανδία**, η **Ρουμανία**, η **Γερμανία**, η **Δανία**, η **Φινλανδία** και η **Σλοβακία** (κατά 0,2 μονάδες).

Σε **4** από τα 26 κράτη-μέλη (15,4%) τα εκπαιδευτικά ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καταγράφουν **μείωση** της αυτονομίας τους, με τη μεγαλύτερη μείωση του δείκτη αυτονομίας να σημειώνεται στη **Βουλγαρία** (κατά 0,6 μονάδες) και ακολουθούν: η **Λετονία** και η **Ιταλία** (κατά 0,4 μονάδες) και το **Βέλγιο** (κατά 0,05 μονάδες).

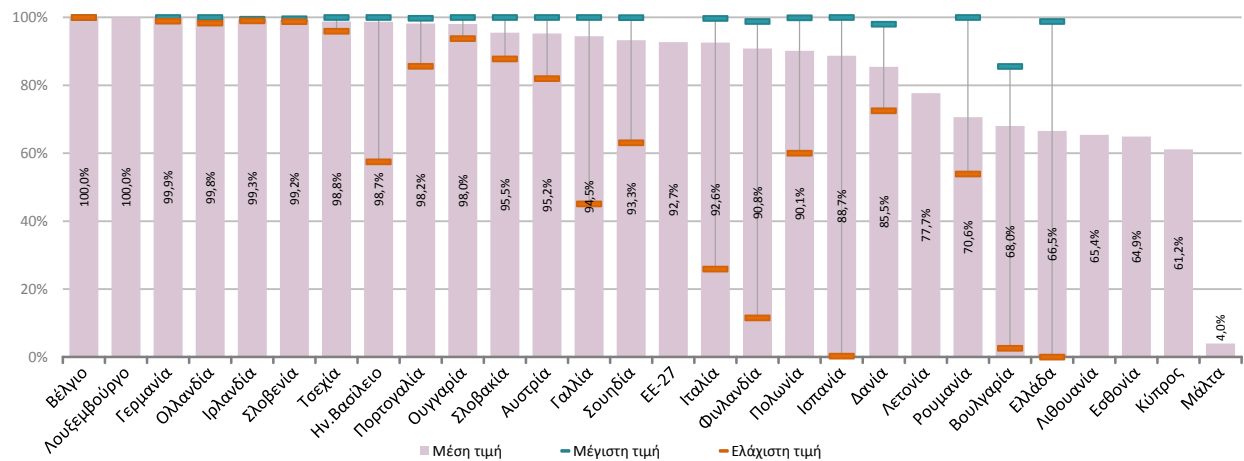
Τέλος, σε **11** από τα 26 κράτη-μέλη (42,3%) ο δείκτης αυτονομίας των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων παραμένει αμετάβλητος: στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, στην **Εσθονία**, στην **Ιρλανδία**, στη **Σουηδία**, στην **Τσεχία**, στη **Μάλτα**, στην **Πολωνία**, στη **Λιθουανία**, στην **Πορτογαλία**, στην **Κύπρος** και στην **Ελλάδα**.

3.5 Προσβάσιμο των μονάδων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Στο ακόλουθο γράφημα, αποτυπώνεται ο δείκτης γεωγραφικής προσβασιμότητας των μονάδων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το έτος 2006. Ο **δείκτης γεωγραφικής προσβασιμότητας** αποδίδει το ποσοστό του πληθυσμού κάθε κράτους μέλους που **απέχει λιγότερο από 60 λεπτά** από το πλησιέστερο ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα. Ο υπολογισμός του δείκτη, σε εθνικό επίπεδο, προκύπτει ως ο σταθμισμένος μέσος όρος των τιμών του δείκτη σε **περιφερειακό επίπεδο NUTS 2**. Σε κάθε κράτος-μέλος εκτός από τη μέση τιμή του δείκτη καταγράφεται και η αντίστοιχη ελάχιστη και η μέγιστη τιμή του.

Από τη μελέτη των στοιχείων του συγκεκριμένου δείκτη, ο οποίος κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικός για τη χωροταξική κατανομή των ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ-27 έχουν προκύψει συγκεκριμένες παρατηρήσεις της ερευνητικής ομάδας που αφορούν στα στοιχεία για την Ελλάδα και τη Μάλτα και τα οποία δεν ήταν δυνατόν να διευκρινιστούν από τη μελέτη αναφοράς (Annoni and Kozonska, 2010). Παρόλα αυτά, η συγκεκριμένη προσέγγιση αποτελεί μεταβλητή ποιότητας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και για το λόγο αυτό παρατίθεται στην παρούσα μελέτη.

Γράφημα 3.31: Δείκτης γεωγραφικής προσβασιμότητας των μονάδων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2006

Πηγή: Nordregio/ EuroGeographics/ GISCO/ ΕΕΑ ETC-TE

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Οι τιμές του δείκτη ανά κράτος-μέλος αποτελούν σταθμισμένη, με βάση τον πληθυσμό, μέση τιμή του δείκτη προσβασιμότητας σε περιφερειακό επίπεδο NUTS 2. Ομοίως, η τιμή της ΕΕ-27 αποτελεί σταθμισμένο μέσο όρο των τιμών των 27 κρατών-μελών. Η ελάχιστη και η μέγιστη τιμή αποδίδεται στα κράτη-μέλη που διακρίνονται σε περισσότερες από μία περιφέρειες NUTS 2.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του 2006, το **92,7%** του πληθυσμού της **ΕΕ-27** απέχει λιγότερο από 60 λεπτά από το πλησιέστερο ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Το **Βέλγιο** και το **Λουξεμβούργο** διαθέτουν την υψηλότερη γεωγραφική προσβασιμότητα με το 100% του πληθυσμού τους να έχει πρόσβαση στο πλησιέστερο ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα σε λιγότερο από 1 ώρα. Ακολουθούν με φθίνουσα σειρά: η **Γερμανία** (99,9%), η

Ολλανδία (99,8%), η **Ιρλανδία** (99,3%), η **Σλοβενία** (99,2%), η **Τσεχία** (98,8%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (98,7%), η **Πορτογαλία** (98,2%) και η **Ουγγαρία** (98,0%).

Στον αντίποδα βρίσκεται η **Μάλτα** με το χαμηλότερο δείκτη γεωγραφικής προσβασιμότητας, όπου μόλις το 4% του πληθυσμού έχει πρόσβαση στο πλησιέστερο πανεπιστήμιο σε λιγότερο από 1 ώρα, και κατά σειρά

ακολουθούν: η **Κύπρος** (61,2%), η **Εσθονία** (64,9%), η **Λιθουανία** (65,4%), η **Ελλάδα** (66,5%), η **Βουλγαρία** (68,0%), η **Ρουμανία** (70,6%) και η **Λετονία** (77,7%).

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η μέση τιμή του δείκτη προσβασιμότητας των χωρών top5 (99,8%) είναι σχεδόν διπλάσια (κατά 1,9 φορές υψηλότερη) της μέσης τιμής του δείκτη των χωρών bottom5 (52,4%).

Οι τιμές του δείκτη, ωστόσο, σε εθνικό επίπεδο υποκρύπτουν τις σημαντικές διαφοροποιήσεις που καταγράφονται μέσα στα κράτη-μέλη. Σύμφωνα με την πρόσφατη έρευνα του δικτύου NESSE (Ballas et al., 2012), σχετικά με τις εκπαιδευτικές ανισότητες σε περιφερειακό επίπεδο στην ΕΕ-27, με τίτλο “*Mind the gap – Educational inequality across EU regions*” υπάρχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των 113 περιφερειών (NUTS 2) της ΕΕ. Αξίζει να σημειωθεί ότι ανάμεσα στις 10 περιφέρειες με τη χαμηλότερη «γεωγραφική προσβασιμότητα» (bottom 10) σε μονάδες της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης βρίσκεται και η περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας, όπου το 100% του πληθυσμού της διαμένει περισσότερο από 1 ώρα από το κοντινότερο ίδρυμα. Τελευταίες στη σειρά κατάταξης βρίσκονται περιφέρειες της νοτιοανατολικής Ευρώπης, των σκανδιναβικών χωρών και των χωρών της Βαλτικής, καθώς και της Ισπανίας και της Γαλλίας. Αντίθετα, οι περιφέρειες με την καλύτερη «γεωγραφική

προσβασιμότητα» βρίσκονται στη Γερμανία, το Βέλγιο, την Ολλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

Όπως φαίνεται και από το γράφημα, το μεγαλύτερο **εύρος** (διαφορά μεταξύ μέγιστης και ελάχιστης τιμής) του δείκτη προσβασιμότητας καταγράφεται στην **Ισπανία** και στην **Ελλάδα** (κατά 99,7 και 98,8 ποσοστιαίες μονάδες αντίστοιχα). Κατά φθίνουσα σειρά εύρους ακολουθούν: η **Φινλανδία** (87,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** (83,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιταλία** (73,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία** (54,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ρουμανία** (46,1 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (42,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** (39,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σουηδία** (25,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** (18,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία** (14,1 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Σλοβακία** (12,2 ποσοστιαίες μονάδες).

Στον αντίποδα βρίσκεται το **Βέλγιο**, το οποίο σημειώνει **μηδενικό** εύρος του δείκτη προσβασιμότητας σε περιφερειακό επίπεδο και παράλληλα την υψηλότερη τιμή του δείκτη (100,0%). Μικρό εύρος παρουσιάζει, επίσης, η **Ιρλανδία** (0,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (0,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** (1,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (1,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (4,0 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Ουγγαρία** (6,2 ποσοστιαίες μονάδες).

3.6 Κινητικότητα φοιτητικού πληθυσμού

Ήδη από το 1999, με τη Διακήρυξη της Μπολόνια, η προώθηση της κινητικότητας του φοιτητικού πληθυσμού αποτελούσε βασικό ζητούμενο για τη διαμόρφωση του **Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης (ΕΧΑΕ)**, βλ. 2^ο Κεφάλαιο). Επιπλέον, το 2007, στη σύνοδο των υπουργών παιδείας στο Λονδίνο, ορίζεται για πρώτη φορά ένας **συγκεκριμένος και μετρήσιμος στόχος** ως προς την κινητικότητα του φοιτητικού πληθυσμού. Τα κράτη-μέλη που συμμετέχουν στη Διαδικασία της Μπολόνια, συμφωνούν ως το 2020 να επιτύχουν ότι **το 20% τουλάχιστον εκείνων που αποφοιτούν από την τριτοβάθμια εκπαίδευση του ΕΧΑΕ να έχουν πραγματοποιήσει ένα μέρος των σπουδών τους στο εξωτερικό**. Επίσης, είναι η πρώτη φορά που γίνεται λόγος για **ισόρροπη κινητικότητα**, δηλαδή ισορροπία μεταξύ του πλήθους των φοιτητών που **εξέρχονται** από μια χώρα (**χώρα αποστολής/ προέλευσης**) και του πλήθους των φοιτητών που **εισέρχονται** σε αυτήν (**χώρα προορισμού/ υποδοχής**) (Communiqué of the Ministers of Education of the Bologna Process, 2007).

Ιδιαίτερη σημασία στο ζήτημα της κινητικότητας του φοιτητικού πληθυσμού δίνει και η Ευρωπαϊκή Ένωση. Το Νοέμβριο του 2011 (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2011), τα κράτη-μέλη της ΕΕ, λαμβάνοντας υπόψη και την υιοθέτηση μετρήσιμου στόχου για τη μαθησιακή κινητικότητα στο πλαίσιο της Διαδικασίας της Μπολόνια, συμφωνούν στον ορισμό ενός επιπλέον ευρωπαϊκού κριτηρίου αναφοράς για τη μαθησιακή κινητικότητα, το οποίο κάνει διάκριση μεταξύ δύο κύριων τομέων εκπαίδευσης: της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και της αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Ο στόχος για την τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι ο ακόλουθος:

«Μέχρι το 2020 τουλάχιστον το 20% κατά μέσο όρο στην ΕΕ των αποφοιτών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης πρέπει να έχουν αποκτήσει την εμπειρία μιας περιόδου σπουδών σχετικών με την τριτοβάθμια εκπαίδευση ή μιας περιόδου κατάρτισης (συμπεριλαμβανομένης της τοποθέτησης σε θέση εργασίας) στο εξωτερικό, που αντιστοιχεί σε ελάχιστο όριο 15 ακαδημαϊκών μονάδων ECTS ή διαρκεί τουλάχιστον τρεις μήνες.»

Το συγκεκριμένο κριτήριο αναφοράς δεν αποτελεί στόχο που πρέπει να επιτευχθεί από τις επιμέρους χώρες έως το 2020, αλλά τα κράτη-μέλη καλούνται να εξετάσουν, πώς και σε ποιο βαθμό μπορούν να συμβάλουν στη συλλογική επίτευξή του.

Συνοπτικά, η Ευρωπαϊκή Ένωση στηρίζει ενεργά τη Διαδικασία της Μπολόνια αναφορικά με την κινητικότητα, την αναγνώριση πτυχίων και το διεθνές άνοιγμα με την εφαρμογή των διεθνών προγραμμάτων Erasmus, Tempus και Erasmus Mundus, Marie Curie κ.α.

Η κινητικότητα του φοιτητικού πληθυσμού διακρίνεται σε δύο μορφές:

α) την κινητικότητα όσον αφορά τις **ακαδημαϊκές μονάδες** (credit mobility), όπου ο φοιτητής μεταβαίνει σε

χώρα του εξωτερικού για ένα μικρό χρονικό διάστημα (συνήθως το πολύ για ένα έτος) προκειμένου να πραγματοποιήσει μέρος των σπουδών του, λαμβάνοντας με αυτό τον τρόπο πιστωτικές μονάδες από το ξένο ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, και β) την κινητικότητα όσον αφορά την απόκτηση **τίτλου σπουδών** (degree mobility), όπου η απόκτηση του τίτλου σπουδών γίνεται στη χώρα προορισμού.

Η παρούσα μελέτη επικεντρώνεται μόνο στη δεύτερη μορφή κινητικότητας (degree mobility).

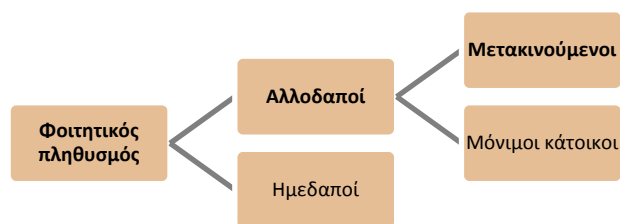
Επιπλέον, υπάρχουν άλλες μορφές κινητικότητας, όπως πρακτική άσκηση, μετακινήσεις για έρευνα, θερινά σχολεία, μαθήματα ξένων γλωσσών και εθελοντική εργασία, καθώς επίσης και η κινητικότητα του ακαδημαϊκού προσωπικού. Ωστόσο, οι συγκεκριμένες μορφές κινητικότητας επίσης δεν εξετάζονται στην παρούσα μελέτη.

3.6.1 Διασαφήνιση εννοιών

Τα διαθέσιμα στοιχεία για την κινητικότητα των φοιτητών δυστυχώς δεν επιτρέπουν την παρακολούθηση των μετρήσιμων στόχων που έχουν τεθεί τόσο μεταξύ των μετεχουσών στον ΕΧΑΕ χωρών, όσο και μεταξύ των 27 κρατών-μελών της ΕΕ. Στην ενότητα αυτή, τα στοιχεία που παρουσιάζονται προέρχονται από τη βάση δεδομένων της UNESCO, του ΟΟΣΑ και της Eurostat και αφορούν μόνο την κινητικότητα για την απόκτηση τίτλου σπουδών.

Θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι ως **μετακινούμενοι φοιτητές** (mobile students) νοούνται **οι φοιτητές, οι οποίοι έχουν μετακινηθεί σε μια άλλη χώρα προκειμένου να σπουδάσουν**. Με άλλα λόγια, ο φοιτητής έχει μεταβεί από τη **χώρα προέλευσης** (country of origin) στη **χώρα προορισμού** (country of destination), όπου και καταγράφεται ως φοιτητής. Επομένως, ο χαρακτηρισμός ενός φοιτητή ως μετακινούμενου αναφέρεται στο γεγονός ότι ο **λόγος της μετακίνησης σε άλλη χώρα είναι οι σπουδές**. Με τον τρόπο αυτό οι μετακινούμενοι φοιτητές δεν ταυτίζονται με τους **αλλοδαπούς** φοιτητές (οι οποίοι περιλαμβάνουν και τους μόνιμους κατοίκους άλλης υπηκοότητας/ ιθαγένειας από τη χώρα παραμονής, ενώ η διαμονή τους στη χώρα φοίτησης δεν συνδέεται άμεσα με τη φοιτητική τους ιδιότητα), αλλά αποτελούν υποσύνολο των αλλοδαπών φοιτητών. Επομένως, ο ταξινόμηση του φοιτητικού πληθυσμού σε υπο-ομάδες βασίζεται σε δύο βασικά κριτήρια: α) στη χώρα ιθαγένειας/ υπηκοότητας και β) στη χώρα μόνιμης κατοικίας (βλ ακόλουθο διάγραμμα). Ωστόσο, σε πολλά κράτη-μέλη δεν διατίθενται στοιχεία για τους μετακινούμενους φοιτητές σύμφωνα με τον παραπάνω ορισμό, και για το λόγο αυτό ως πλήθος μετακινούμενων φοιτητών δηλώνεται το σύνολο των αλλοδαπών φοιτητών.

Διάγραμμα 3.1: Διάκριση του φοιτητικού πληθυσμού σε υποπληθυσμούς με βάση την ιθαγένεια και τη χώρα μόνιμης κατοικίας

Πηγή: Eurostat – UOE

Επιπλέον ζητήματα/προβλήματα που οφείλονται στον τρόπο συλλογής δεδομένων σχετικών με την κινητικότητα των φοιτητών αφορούν στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- Οι φοιτητές από την χώρα Α που παρακολουθούν εξ αποστάσεως προγράμματα σπουδών ενός ιδρύματος

3.6.2 Εξερχόμενη κινητικότητα

Η **εξερχόμενη κινητικότητα** (outward mobility) συνήθως αποδίδεται με την αναλογία των εξερχόμενων φοιτητών από μια χώρα προς το σύνολο του φοιτητικού πληθυσμού της συγκεκριμένης χώρας (EACEA, 2012). Ωστόσο, ο φοιτητικός πληθυσμός μιας χώρας περιλαμβάνει και τους αλλοδαπούς-μετακινούμενους σε αυτήν φοιτητές. Επομένως, η μεταβλητή αυτή επηρεάζεται από την εισερχόμενη κινητικότητα της χώρας, η οποία όμως παρουσιάζει σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών-μελών. Για το λόγο αυτό, η καθαρή εξερχόμενη κινητικότητα μπορεί να αποδοθεί ως η αναλογία των εξερχόμενων από μια χώρα φοιτητών προς το σύνολο των ημεδαπών φοιτητών της χώρας.

Η αναλογία αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως δείκτης «**ανοικτότητας**» του συστήματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μιας χώρας. Με άλλα λόγια, μπορεί να αποδώσει το βαθμό στον οποίο μια χώρα προωθεί την εξερχόμενη κινητικότητα προκειμένου να ενδυναμώσει τις σχέσεις της με άλλες χώρες αλλά και να αποκτήσει υψηλής ποιότητας εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό προκειμένου να ανταποκριθεί στις ανάγκες της ευρωπαϊκής και παγκόσμιας αγοράς. Υψηλά επίπεδα εξερχόμενης κινητικότητας μπορεί να αποτελούν, ωστόσο, και ένδειξη πιθανών ανεπαρκειών του εκπαιδευτικού συστήματος μιας χώρας.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το πλήθος των φοιτητών (ISCED 5-6) που σπουδάζουν σε διαφορετική χώρα από τη χώρα ιθαγένειάς τους, ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού της κάθε χώρας τα έτη 2001 και 2010 στην ΕΕ-27, στον ΕΧΑΕ και στον ΟΟΣΑ.

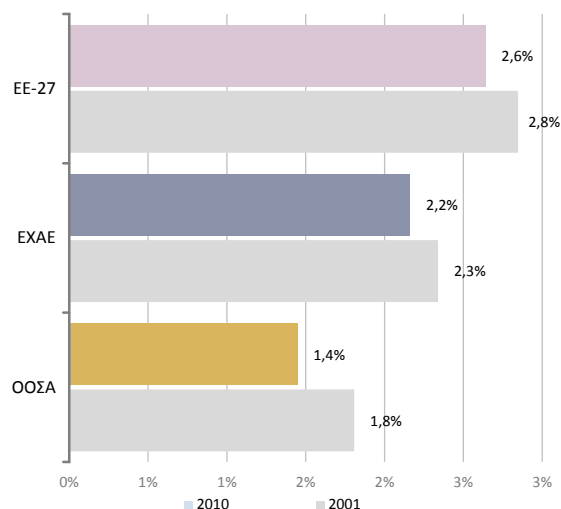
Το 2010 και στο σύνολο της ΕΕ-27 καταγράφονται **524.135** ευρωπαίοι που **φοιτούν σε τριτοβάθμιο εκπαιδευτικό ίδρυμα άλλης χώρας από τη χώρα ιθαγένειάς τους** (εξερχόμενοι φοιτητές), οι οποίοι αντιστοι-

της χώρας Β, αλλά ο τόπος διαμονής τους παραμένει στη χώρα Α, καταγράφονται στα στατιστικά στοιχεία της χώρας Β και όχι της Α.

- Οι φοιτητές που διασχίζουν τα εθνικά σύνορα σε καθημερινό επίπεδο (**commuting students**) για να φοιτήσουν σε εκπαιδευτικό ίδρυμα άλλης χώρας καταγράφονται στα στατιστικά της χώρας στην οποία ανήκει το εκπαιδευτικό ίδρυμα.
- Οι φοιτητές που συμμετέχουν σε προγράμματα ανταλλαγής και διεκπεραιώνουν ένα μέρος των σπουδών τους σε εκπαιδευτικό ίδρυμα άλλης χώρας, δεν καταγράφονται ως μετακινούμενοι, διότι δηλώνονται ως φοιτητές από το εκπαιδευτικό ίδρυμα της χώρας προέλευσης στο οποίο είναι εγγεγραμμένοι.

χούν στο **2,6%** του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού της ΕΕ

Γράφημα 3.32: Φοιτητές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) που σπουδάζουν σε διαφορετική χώρα από τη χώρα ιθαγένειάς τους ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού της χώρας προέλευσης στην ΕΕ-27, στον ΕΧΑΕ και στον ΟΟΣΑ τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: UNESCO & OECD & Eurostat – UOE

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Την ίδια χρονιά και στο σύνολο των κρατών-μελών του ΟΟΣΑ καταγράφονται **847.642** φοιτητές που **σπουδάζουν σε τριτοβάθμιο εκπαιδευτικό ίδρυμα άλλης χώρας από τη χώρα ιθαγένειάς τους** (εξερχόμενοι φοιτητές), οι οποίοι αντιστοιχούν στο **1,4%** του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του ΟΟΣΑ.

Τέλος, το 2010 στο σύνολο των κρατών-μελών του ΕΧΑΕ καταγράφονται **809.760** φοιτητές που **σπουδάζουν σε τριτοβάθμιο εκπαιδευτικό ίδρυμα άλλης χώρας από τη χώρα ιθαγένειάς τους** (εξερχόμενοι φοιτητές), οι οποίοι αντιστοιχούν στο **2,2%** του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του ΕΧΑΕ.

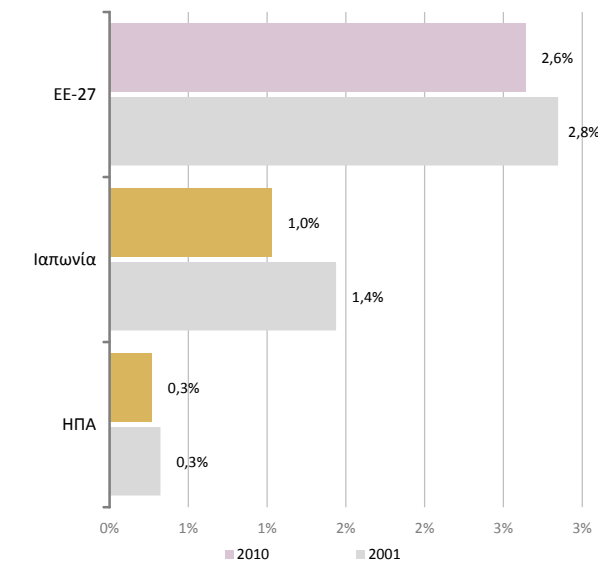
Την περίοδο 2001-2010 και στο σύνολο της **ΕΕ-27** οι εξερχόμενοι φοιτητές ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού της κάθε χώρας προέλευσης πα-

ρουσίασαν **μείωση** κατά **7,2%**, από 2,8% το 2001 σε 2,6% το 2010. Αξίζει, ωστόσο, να σημειωθεί ότι την ίδια περίοδο το πλήθος των εξερχόμενων φοιτητών καταγράφει **αύξηση** κατά **11,5%** που αντιστοιχεί σε 53.904 φοιτητές (από 470.231 το 2001 σε 524.135 το 2010). Επομένως, η μείωση της ποσοστιαίας αναλογίας των εξερχόμενων φοιτητών ως προς το συνολικό φοιτητικό πληθυσμό οφείλεται στην μεγαλύτερη αναλογικά αύξηση του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού. Αντίστοιχο φαινόμενο καταγράφεται για την ίδια περίοδο και στα κράτη-μέλη του **ΟΟΣΑ**. Συγκεκριμένα, οι εξερχόμενοι φοιτητές ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού παρουσίασαν **μείωση** κατά **19,9%**, από 1,8% το 2001 σε 1,4% το 2010. Την ίδια περίοδο το πλήθος των εξερχόμενων φοιτητών καταγράφει **αύξηση** κατά **6,1%** που αντιστοιχεί σε 48.743 φοιτητές (από 798.899 το 2001 σε 847.642 το 2010). Επομένως, και στο σύνολο των κρατών-μελών του ΟΟΣΑ η μείωση της ποσοστιαίας αναλογίας των εξερχόμενων φοιτητών ως προς το συνολικό φοιτητικό πληθυσμό οφείλεται στην μεγαλύτερη αναλογικά αύξηση του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού.

Τέλος, την περίοδο 2001-2010 οι εξερχόμενοι φοιτητές ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού των κρατών-μελών του **ΕΧΑΕ** κατέγραψαν **μείωση** κατά **7,6%**, από 2,3% το 2001 σε 2,2% το 2010. Την ίδια περίοδο, το πλήθος των εξερχόμενων φοιτητών κατέγραψε **αύξηση** κατά **18,4%** που αντιστοιχεί σε 126.112 φοιτητές (από 683.649 το 2001 σε 809.760 το 2010).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το πλήθος των φοιτητών (ISCED 5-6) που σπουδάζουν σε διαφορετική χώρα από τη χώρα ιθαγένειάς τους, ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού της κάθε χώρας τα έτη 2001 και 2010 στην ΕΕ-27, στις ΗΠΑ και στην Ιαπωνία.

Γράφημα 3.33: Φοιτητές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) που σπουδάζουν σε διαφορετική χώρα από τη χώρα ιθαγένειάς τους ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού της χώρας προέλευσης στην ΕΕ-27, στις ΗΠΑ και στην Ιαπωνία τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: UNESCO & OECD & Eurostat – UOE

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το 2010 στις ΗΠΑ καταγράφονται **55.003** αμερικανοί που **φοιτούν σε τριτοβάθμιο εκπαιδευτικό ίδρυμα άλλης χώρας από τη χώρα ιθαγένειάς τους** (εξερχόμενοι φοιτητές), οι οποίοι αντιστοιχούν στο **0,3%** του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού των ΗΠΑ, ποσοστό κατά 2,3 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερο της ΕΕ-27 (2,6%).

Την ίδια χρονιά στην Ιαπωνία καταγράφονται **39.538** φοιτητές που **σπουδάζουν σε τριτοβάθμιο εκπαιδευτικό ίδρυμα άλλης χώρας από τη χώρα ιθαγένειάς τους**, οι οποίοι αντιστοιχούν στο **1,0%** του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού της Ιαπωνίας, ποσοστό χαμηλότερο κατά 1,6 ποσοστιαίες μονάδες της ΕΕ-27, και κατά 0,7 ποσοστιαίες μονάδες των ΗΠΑ.

Την περίοδο 2001-2010 στις ΗΠΑ οι εξερχόμενοι φοιτητές ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού της χώρας παρουσίασαν **μείωση** κατά **16,7%**, από 0,32% το 2001 σε 0,27% το 2010. Αξίζει, ωστόσο, να σημειωθεί ότι την ίδια περίοδο το πλήθος των εξερχόμενων φοιτητών καταγράφει **αύξηση** κατά **25,2%** που αντιστοιχεί σε 11.067 φοιτητές (από 43.936 το 2001 σε 55.003 το 2010). Επομένως, και στις ΗΠΑ η μείωση της ποσοστιαίας αναλογίας των εξερχόμενων φοιτητών ως προς το συνολικό φοιτητικό πληθυσμό οφείλεται στην μεγαλύτερη αναλογικά αύξηση του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού.

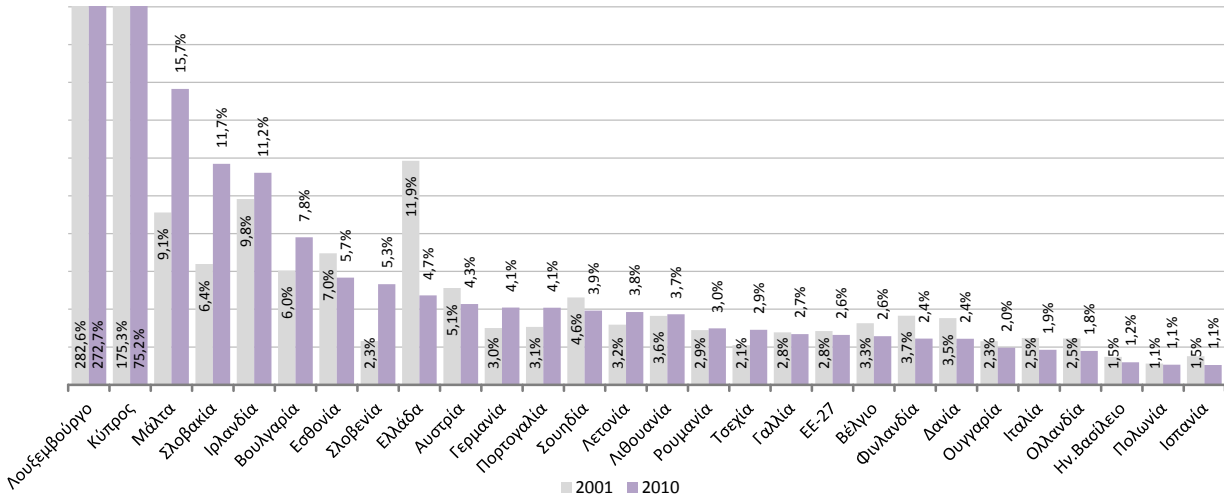
Αντίθετο φαινόμενο καταγράφεται στην Ιαπωνία, όπου την ίδια περίοδο οι εξερχόμενοι φοιτητές ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού της χώρας παρουσίασαν **μείωση** κατά **28,3%**, από 1,4% το 2001 σε 1,0% το 2010, αλλά **μείωση** κατέγραψε και το πλήθος των εξερχόμενων φοιτητών κατά **30,8%**, από 57.108 φοιτητές το 2001 σε 39.538 φοιτητές το 2010.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το πλήθος των εξερχόμενων φοιτητών (ISCED 5-6) ανά κράτος-μέλος της ΕΕ-27, ως ποσοστό επί του συνόλου των **ημεδαπών** φοιτητών (έχουν αφαιρεθεί οι αλλοδαποί φοιτητές) του συγκεκριμένου κράτους-μέλους τα έτη 2001 και 2010.

Το 2010 και στο σύνολο της ΕΕ-27 καταγράφονται **524.135** ευρωπαίοι που **φοιτούν σε τριτοβάθμιο εκπαιδευτικό ίδρυμα άλλης χώρας από τη χώρα ιθαγένειάς τους** (εξερχόμενοι φοιτητές), οι οποίοι αντιστοιχούν στο **2,6%** του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού της ΕΕ

Την ίδια χρονιά το υψηλότερο ποσοστό εξερχόμενων φοιτητών ως προς σύνολο των ημεδαπών φοιτητών (ISCED 5-6) καταγράφει το **Λουξεμβούργο** (272,7%), που αντιστοιχεί σε **6.895** φοιτητές που σπουδάζουν σε άλλη χώρα. Κατά φθίνουσα σειρά ποσοστού ακολουθούν: η **Κύπρος** (75,2%), η **Μάλτα** (15,7%), η **Σλοβακία** (11,7%), η **Ιρλανδία** (11,2%), η **Βουλγαρία** (7,8%), η **Εσθονία** (5,7%), η **Σλοβενία** (5,3%), η **Ελλάδα** (4,7%), η **Αυστρία** (4,3%), η **Γερμανία** και η **Πορτογαλία** (4,1%), η **Σουηδία** (3,9%), η **Λετονία** (3,8%), η **Λιθουανία** (3,7%), η **Ρουμανία** (3,0%), η **Τσεχία** (2,9%) και η **Γαλλία** (2,7%).

Γράφημα 3.34: Εξερχόμενοι φοιτητές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ως ποσοστό του συνόλου των ημεδαπών^(*) φοιτητών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: UNESCO & OECD & Eurostat – UOE. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ. Στην Κύπρο, στη Σλοβακία, στη Βουλγαρία, στη Ρουμανία και στη Λιθουανία το ποσοστό υπολογίζεται επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού.

Στον αντίποδα βρίσκεται η **Ισπανία**, η οποία καταγράφει το χαμηλότερο ποσοστό εξερχόμενων φοιτητών (1,1%) που αντιστοιχεί σε **18.709** ισπανούς που φοιτούσαν σε τριτοβάθμιο εκπαιδευτικό ίδρυμα άλλης χώρας. Κατά σειρά ποσοστού ακολουθούν: η **Πολωνία** (1,1%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (1,2%), η **Ολλανδία** (1,8%), η **Ιταλία** (1,9%), η **Ουγγαρία** (2,0%), η **Δανία** και η **Φινλανδία** (2,4%) και το **Βέλγιο** (2,6%).

Την περίοδο 2001-2010 και στο σύνολο της ΕΕ-27 οι φοιτητές που σπουδάζουν σε διαφορετική χώρα από τη χώρα ιθαγένειάς τους, ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού της κάθε χώρας προέλευσης παρουσίασαν **μείωση** κατά **7,2%**, από 2,8% το 2001 σε 2,6% το 2010.

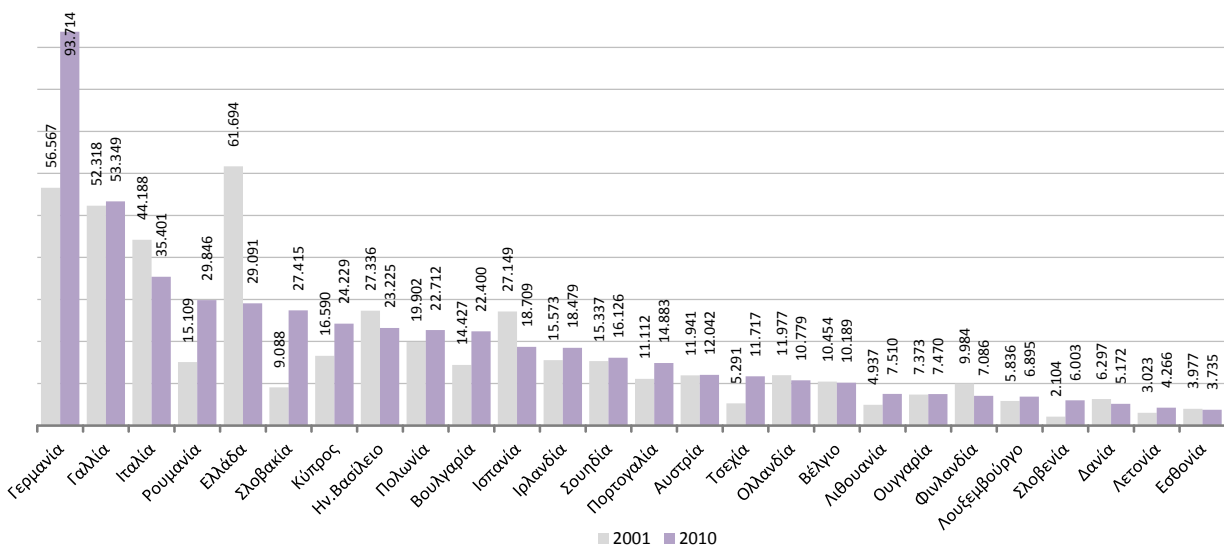
Μείωση της αναλογίας των εξερχόμενων φοιτητών τους, ως προς το σύνολο των ημεδαπών φοιτητών τους, σημειώθηκε σε **16** από τα 27 κράτη-μέλη, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στην **Ελλάδα** (κατά 60,1%), και κατά σειρά ακολουθούν: η **Κύπρος** (57,1%), η **Φινλανδία** (33,0%), η **Δανία** (30,9%), η **Ι-**

σπανία (30,6%), η **Ολλανδία** (27,1%), η **Ιταλία** (25,2%), το **Βέλγιο** (21,0%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (19,5%), η **Εσθονία** (18,5%), η **Αυστρία** (16,6%), η **Ουγγαρία** και η **Σουηδία** (15,0%). Μικρότερες μειώσεις καταγράφονται στην **Πολωνία** (5,4%), στο **Λουξεμβούργο** (3,5%) και στη **Γαλλία** (3,2%).

Στον αντίποδα βρίσκονται τα υπόλοιπα **11** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ, στα οποία καταγράφεται **αύξηση** του πλήθους των εξερχόμενων φοιτητών τους, ως ποσοστό του συνόλου των ημεδαπών φοιτητών τους, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στη **Σλοβενία** (κατά 129,5%) και ακολουθούν: η **Σλοβακία** (82,9%), η **Μάλτα** (71,6%), η **Τσεχία** (38,9%), η **Γερμανία** (36,3%), η **Βουλγαρία** (29,2%), η **Λετονία** (20,8%), η **Ιρλανδία** (14,1%), η **Ρουμανία** (3,1%) και η **Λιθουανία** (2,2%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το πλήθος των εξερχόμενων φοιτητών (ISCED 5-6) ανά κράτος-μέλος της ΕΕ-27 τα έτη 2001 και 2010.

Γράφημα 3.35: Πλήθος εξερχόμενων φοιτητών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: UNESCO. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Την περίοδο 2001-2010 το πλήθος των ευρωπαϊών που φοιτούν σε τριτοβάθμιο εκπαιδευτικό ίδρυμα που εδρεύει σε χώρα άλλη από τη χώρα ιθαγένειάς τους, **αυξήθηκε** κατά **11,5%**, από 470.231 φοιτητές το 2001 σε 524.135 το 2010.

Την ίδια περίοδο το πλήθος των εξερχόμενων φοιτητών σημείωσε **αύξηση** σε **18** από τα 27 κράτη μέλη, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Σλοβακία** (κατά 201,6%), και κατά σειρά ακολουθούν: η **Σλοβενία** (185,3%), η **Μάλτα** (κατά 162,0%), η **Τσεχία** (121,4%), η **Ρουμανία** (97,5%), η **Γερμανία** (65,7%), η Βουλγαρία (55,3%), η **Λιθουανία** (52,1%), η **Κύπρος** (46,0%), η **Λετονία** (41,1%), η **Πορτογαλία** (33,9%), η **Ιρλανδία** (18,7%), το **Λουξεμβούργο** (18,1%) και η **Πολωνία** (14,1%). Μικρότερες αυξήσεις καταγράφονται στη **Σουηδία** (5,1%), στη **Γαλλία** (2,0%), στην **Ουγγαρία** (1,3%) και στην **Αυστρία** (0,8%).

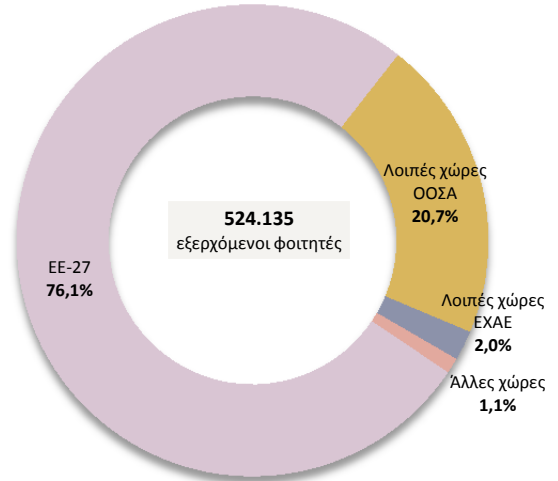
Στον αντίποδα βρίσκονται **9** από τα 27 κράτη-μέλη, στα οποία καταγράφεται **μείωση** των εξερχόμενων φοιτητών με τη μεγαλύτερη να σημειώνεται στην **Ελλάδα** (κατά **52,8%**), και ακολουθούν: η **Ισπανία** (κατά 31,1%), η **Φινλανδία** (κατά 29,0%), η **Ιταλία** (κατά 19,9%), η **Δανία** (κατά 17,9%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 15,0%), η **Ολλανδία** (κατά 10,0%), η **Εσθονία** (κατά 6,1%) και το **Βέλγιο** (κατά 2,5%).

Η Ελλάδα είναι η χώρα που σημειώνει τη μεγαλύτερη μείωση των ελλήνων φοιτητών στο εξωτερικό την δεκαετία 2001-2010. Όπως αναφέρεται σε σχετική έκθεση για την κινητικότητα των φοιτητών (Teichler et al., 2011: 53), η σημαντική μείωση που καταγράφει η Ελλάδα είναι θετική και δεν πρέπει να θεωρηθεί ως περιορισμός της «εξωστρέφειας» των νέων, αφού τη συγκεκριμένη περίοδο η χώρα ανέπτυξε σημαντικό αριθμό νέων προγραμμάτων σπουδών, τόσο σε προπτυχιακό όσο και σε μεταπτυχιακό επίπεδο, καλύπτοντας με αυτό τον τρόπο την υψηλή ζήτηση για σπουδές στο εσωτερικό της χώρας.

3.6.2.1 Χώρες προορισμού

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η κατανομή των εξερχόμενων φοιτητών από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ ανά ομάδα χωρών προορισμού το έτος 2010.

Γράφημα 3.36: Εξερχόμενοι φοιτητές (ISCED 5-6) από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ ανά ομάδα χωρών προορισμού το έτος 2010

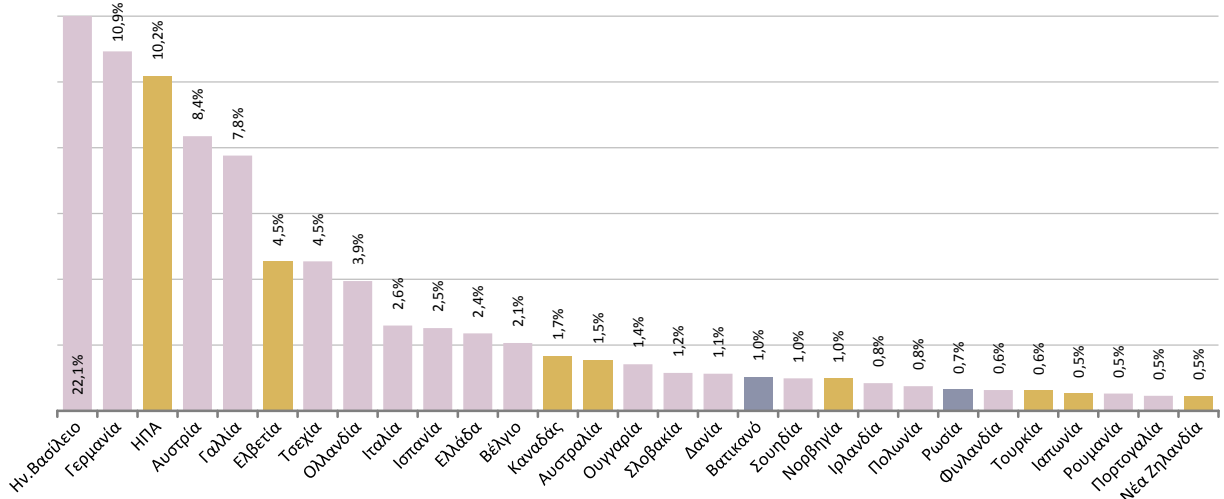

Πηγή: UNESCO | Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το 2010 τρεις στους τέσσερις (**76,1%**) εξερχόμενους φοιτητές από κράτη-μέλη της ΕΕ φοιτούν σε κάποιο άλλο κράτος-μέλος της ΕΕ. Ένας στους πέντε εξερχόμενους φοιτητές (**20,7%**) σπουδάζει σε χώρες του ΟΟΣΑ (που δεν ανήκουν στην ΕΕ). Τέλος το **2,0%** των εξερχόμενων φοιτητών από κράτη-μέλη της ΕΕ σπουδάζει σε άλλα κράτη-μέλη του ΕΧΑΕ, που δεν ανήκουν στην ΕΕ και στον ΟΟΣΑ, ενώ το **1,1%** σπουδάζει σε κάποια από τις υπόλοιπες χώρες προορισμού που καταγράφει η UNESCO.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η κατανομή του πλήθους των **εξερχόμενων φοιτητών** (ISCED 5-6) της ΕΕ-27 ανά χώρα προορισμού το έτος 2010. Στο γράφημα καταγράφονται **29 χώρες προορισμού** στις οποίες σπούδαζε το **97,3%** των εξερχόμενων φοιτητών από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ

Γράφημα 3.37: Κατανομή των εξερχόμενων φοιτητών (ISCED 5-6) της ΕΕ-27 ανά χώρα προορισμού το έτος 2010

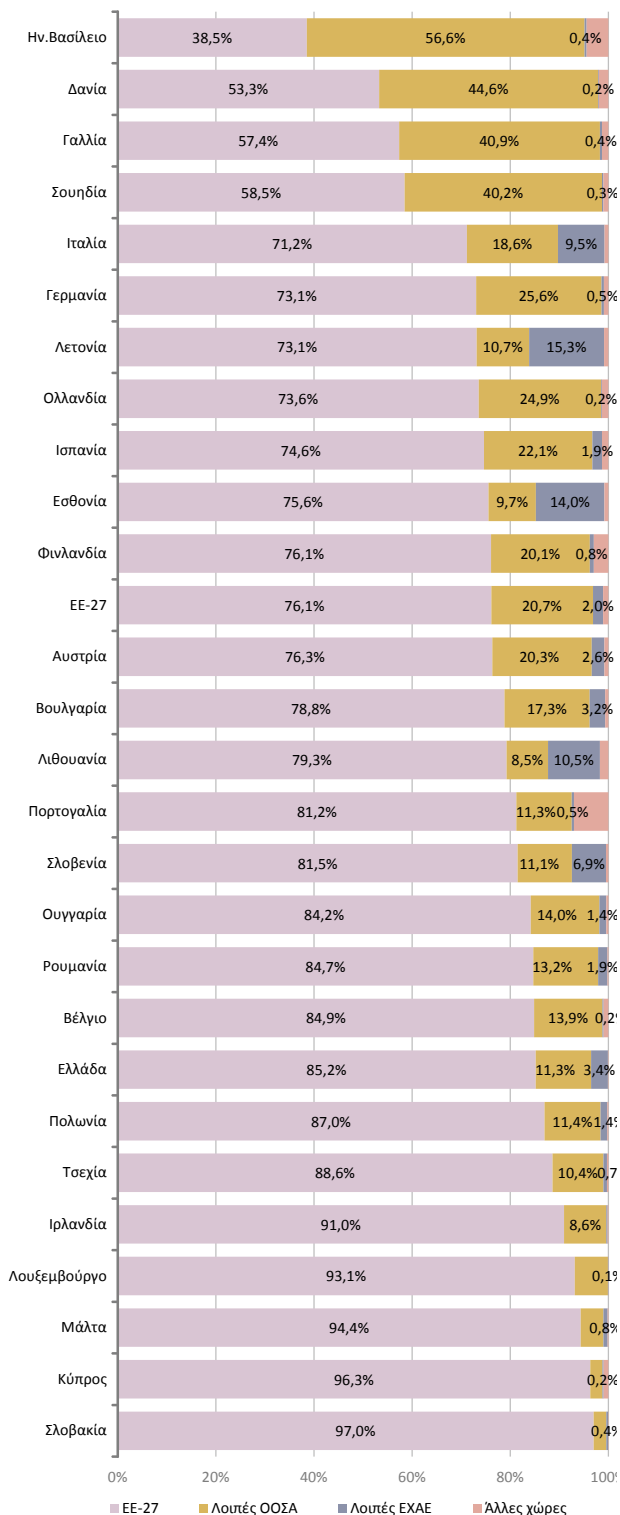

Πηγή: UNESCO | Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το 2010 το **22,1%** των εξερχόμενων φοιτητών από κράτη-μέλη της ΕΕ σπουδάζουν στο Ηνωμένο Βασίλειο, και κατά φθίνουσα σειρά ποσοστού ακολουθούν: η **Γερμανία** (10,9%), οι **ΗΠΑ** (10,2%), η **Αυστρία** (8,4%), η **Γαλλία** (7,8%), η **Ελβετία** και η **Τσεχία** (4,5%) και η **Ολλανδία** (3,9%). Το ποσοστό των εξερχόμενων φοιτητών στις υπόλοιπες χώρες είναι μικρότερο του 3%.

Γράφημα 3.38: Εξερχόμενοι φοιτητές (ISCED 5-6) από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ ανά ομάδα χωρών προορισμού το έτος 2010

Πηγή: UNESCO Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η κατανομή των εξερχόμενων από κάθε κράτος-μέλος φοιτητών (ISCED 5-6) ανά ομάδα χωρών προορισμού το έτος 2010. Οι χώρες προορισμού έχουν ομαδοποιηθεί σε τέσσερις κατηγορίες: α) κράτη-μέλη της ΕΕ-27, β) λοιπές χώρες του ΟΟΣΑ, εκτός ΕΕ, γ) κράτη-μέλη του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης (EXAE) που δεν ανήκουν στην ΕΕ-27 και στον ΟΟΣΑ, δ) άλλες χώρες.

Από τα 27 κράτη-μέλη το **υψηλότερο** ποσοστό εξερχόμενων φοιτητών που σπουδάζουν στην **ΕΕ-27** καταγράφεται στη **Σλοβακία** (97,0%), και ακολουθούν: η **Κύπρος** (96,3%), η **Μάλτα** (94,4%), το **Λουξεμβούργο** (93,1%), η **Ιρλανδία** (91,0%), η **Τσεχία** (88,6%), η **Πολωνία** (87,0%), η **Ελλάδα** (85,2%), το **Βέλγιο** (84,9%), η **Ρουμανία** (84,7%), η **Ουγγαρία** (84,2%), η **Σλοβενία** (81,5%), η **Πορτογαλία** (81,2%), η **Λιθουανία** (79,3%), η **Βουλγαρία** (78,8%) και η **Αυστρία** (76,3%). Αντίθετα, τα κράτη-μέλη με τους **λιγότερους** εξερχόμενους φοιτητές που σπουδάζουν στην **ΕΕ** είναι: το **Ηνωμένο Βασίλειο** (38,5%), η **Δανία** (53,3%), η **Γαλλία** (57,4%), και η **Σουηδία** (58,5%).

Κατά σειρά ακολουθούν: η **Ιταλία** (71,2%), η **Γερμανία** και η **Λετονία** (73,1%), η **Ολλανδία** (73,6%), η **Ισπανία** (74,6%), η **Εσθονία** (75,6%) και η **Φινλανδία** (76,1%).

Τα κράτη-μέλη με τους **περισσότερους** αναλογικά εξερχόμενους φοιτητές που σπουδάζουν σε κάποιο άλλο κράτος-μέλος του **ΟΟΣΑ** που δεν ανήκει στην ΕΕ είναι: το **Ηνωμένο Βασίλειο** (56,6%), η **Δανία** (44,6%), η **Γαλλία** (40,9%), η **Σουηδία** (40,2%), η **Γερμανία** (25,6%), η **Ολλανδία** (24,9%), η **Ισπανία** (22,1%). Αντίθετα, τα κράτη-μέλη με τους **λιγότερους** αναλογικά εξερχόμενους προς άλλες χώρες του **ΟΟΣΑ** (εκτός της **ΕΕ**) φοιτητές είναι: η **Κύπρος** (2,5%), η **Σλοβακία** (2,6%), η **Μάλτα** (4,6%), το **Λουξεμβούργο** (6,8%), η **Λιθουανία** (8,5%), η **Ιρλανδία** (8,6%) και η **Εσθονία** (9,7%). Κατά σειρά ακολουθούν: η **Τσεχία** (10,4%), η **Λετονία** (10,7%), η **Σλοβενία** (11,1%), η **Ελλάδα** και η **Πορτογαλία** (11,3%), η **Πολωνία** (11,4%), η **Ρουμανία** (13,2%), το **Βέλγιο** (13,9%), η **Ουγγαρία** (14,0%), η **Βουλγαρία** (17,3%), η **Ιταλία** (18,6%), η **Φινλανδία** (20,1%) και η **Αυστρία** (20,3%).

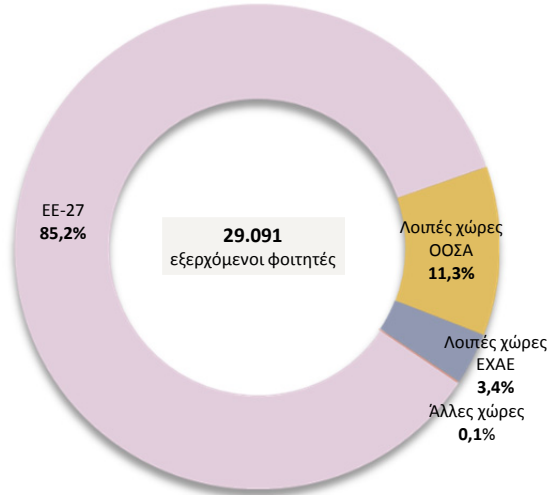
Τους **περισσότερους** αναλογικά εξερχόμενους φοιτητές που σπουδάζουν σε εκπαιδευτικό ίδρυμα των **χωρών του EXAE** (εκτός ΕΕ και ΟΟΣΑ) καταγράφει το 2010 η **Λετονία** (15,3%), και ακολουθούν: η **Εσθονία** (14,0%), η **Λιθουανία** (10,5%), η **Ιταλία** (9,5%), η **Σλοβενία** (6,9%).

Τέλος, από τα κράτη-μέλη με τους **περισσότερους** αναλογικά εξερχόμενους φοιτητές που σπουδάζουν σε **κάποια άλλη χώρα**, αξίζει να σημειωθεί η περίπτωση της **Πορτογαλίας** (7,0%), του **Ηνωμένου Βασιλείου** (4,4%) και της **Φινλανδίας** (3,0%).

3.6.2.2 Έλληνες φοιτητές που σπουδάζουν στο εξωτερικό

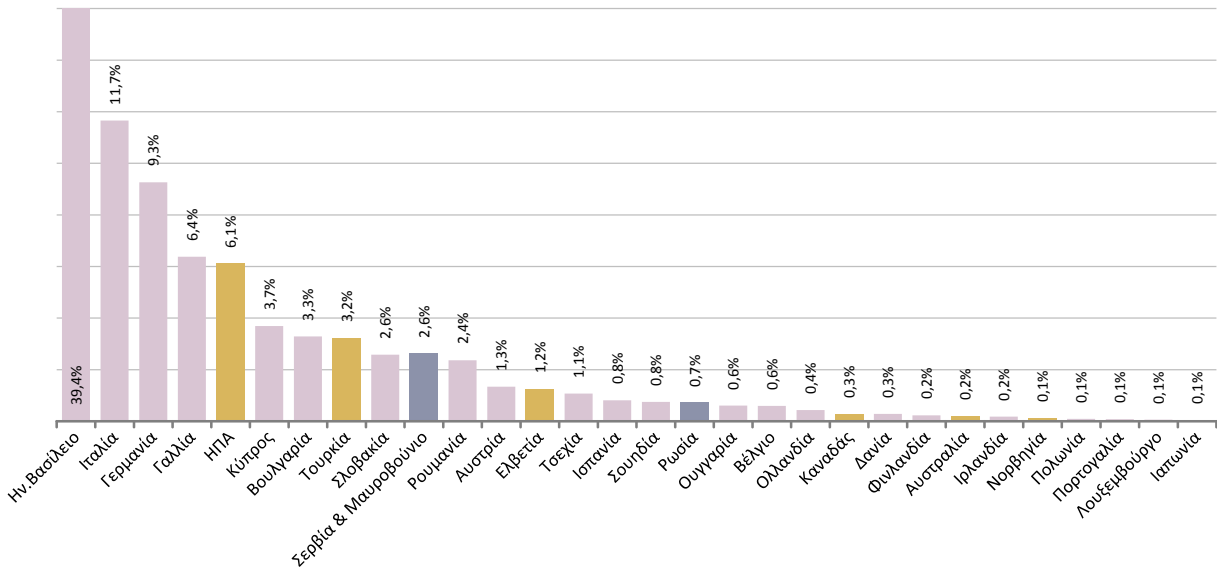
Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η κατανομή των εξερχομένων φοιτητών από την Ελλάδα ανά ομάδα διαχωρών προορισμού το έτος 2010.

Γράφημα 3.39: Εξερχόμενοι φοιτητές (ISCED 5-6) από την Ελλάδα ανά ομάδα χωρών προορισμού το έτος 2010

Πηγή: UNESCO | Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Γράφημα 3.40: Κατανομή των εξερχομένων από την Ελλάδα φοιτητών (ISCED 5-6) ανά χώρα προορισμού το έτος 2010

Πηγή: UNESCO | Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

3.6.3 Εισερχόμενη κινητικότητα

Η **εισερχόμενη κινητικότητα** (incoming mobility) συνήθως αποδίδεται με την αναλογία των εισερχομένων φοιτητών σε μια χώρα προς το σύνολο του φοιτητικού πληθυσμού της συγκεκριμένης χώρας. Η αναλογία αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως δείκτης **ελκυστικότητας** μιας χώρας ως προορισμός για σπουδές (EACEA, 2012).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το πλήθος των εισερχομένων φοιτητών (ISCED 5-6), ως ποσοστό επί

Το 2010 το **85,2%** των εξερχομένων από την Ελλάδα φοιτητών σπουδάζουν σε κάποιο άλλο κράτος-μέλος της ΕΕ. Σε χώρες του ΟΟΣΑ εκτός ΕΕ σπουδάζει το **11,3%**, σε λοιπές χώρες του ΕΧΑΕ (εκτός ΕΕ και ΟΟΣΑ) σπουδάζει το **3,4%** και σε άλλες χώρες σπουδάζει το **0,1%** των εξερχομένων ελλήνων φοιτητών.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η κατανομή του πλήθους των **εξερχομένων φοιτητών** (ISCED 5-6) από την Ελλάδα ανά χώρα προορισμού το έτος 2010. Στο γράφημα καταγράφονται **30 χώρες προορισμού** στις οποίες σπούδαζε το **99,8%** των εξερχομένων φοιτητών της Ελλάδας.

Το 2010 καταγράφονται **29.091** έλληνες φοιτητές που σπουδάζουν σε άλλη χώρα, οι οποίοι αντιστοιχούν στο **4,7%** του συνόλου των ημεδαπών φοιτητών, ποσοστό που την κατατάσσει στην **9^η θέση** μεταξύ των 27 κρατών-μελών. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ελλήνων φοιτητών σπουδάζει σε εκπαιδευτικά ιδρύματα του **Ηνωμένου Βασιλείου** (39,4%) και κατά φθίνουσα σειρά ακολουθούν: η **Ιταλία** (11,7%), η **Γερμανία** (9,3%), η **Γαλλία** (6,4%), οι **ΗΠΑ** (6,1%), η **Κύπρος** (3,7%), η **Βουλγαρία** (3,3%) και η **Τουρκία** (3,2%). Το ποσοστό των εξερχομένων φοιτητών προς στις υπόλοιπες χώρες είναι χαμηλότερο του 3%

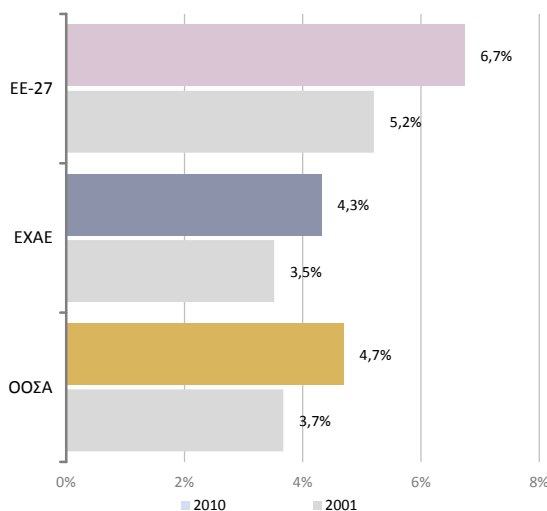
του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού τα έτη 2001 και 2010 στην ΕΕ-27, στον ΕΧΑΕ και στον ΟΟΣΑ.

Το 2010 και στο σύνολο της ΕΕ-27 καταγράφονται **1.337.217** εισερχόμενοι φοιτητές που **φοιτούν σε τριτοβάθμιο εκπαιδευτικό ίδρυμα της ΕΕ-27**, οι οποίοι αντιστοιχούν στο **6,7%** του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού της ΕΕ

Την ίδια χρονιά και στο σύνολο των κρατών-μελών του ΟΟΣΑ καταγράφονται **2.712.289** εισερχόμενοι φοιτη-

τές που σπουδάζουν σε τριτοβάθμιο εκπαιδευτικό ίδρυμα του ΟΟΣΑ, οι οποίοι αντιστοιχούν στο **4,7%** του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του ΟΟΣΑ.

Γράφημα 3.41: Εισερχόμενοι φοιτητές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού στην ΕΕ-27, στον ΕΧΑΕ και στον ΟΟΣΑ τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: UNESCO & OECD & Eurostat – UOE Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τέλος, το 2010 στο σύνολο των κρατών-μελών του ΕΧΑΕ καταγράφονται **1.628.476** εισερχόμενοι φοιτητές που σπουδάζουν σε τριτοβάθμιο εκπαιδευτικό ίδρυμα του ΕΧΑΕ, οι οποίοι αντιστοιχούν στο **4,3%** του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του ΕΧΑΕ.

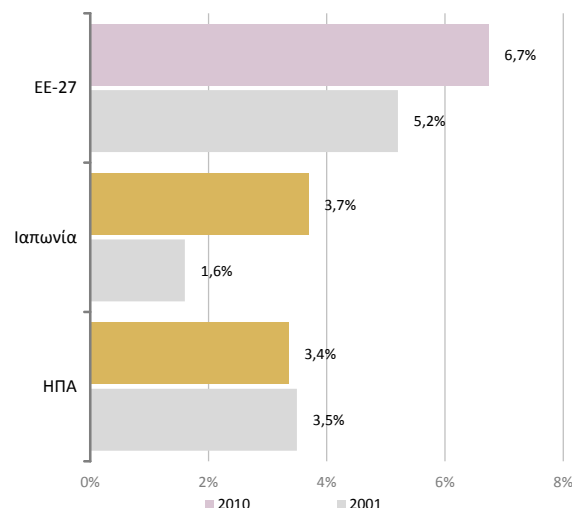
Την περίοδο 2001-2010 και στο σύνολο της ΕΕ-27 οι εισερχόμενοι φοιτητές ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού παρουσίασαν **αύξηση** κατά **29,4%**, από 5,2% το 2001 σε 6,7% το 2010. Αξίζει, ωστόσο, να σημειωθεί ότι την ίδια περίοδο το πλήθος των εισερχόμενων φοιτητών κατέγραψε επίσης **αύξηση** κατά **55,2%** που αντιστοιχεί σε 475.612 φοιτητές (από 860.605 το 2001 σε 1.337.217 το 2010).

Αντίστοιχο φαινόμενο καταγράφεται για την ίδια περίοδο και στα κράτη-μέλη του ΟΟΣΑ. Συγκεκριμένα, οι εισερχόμενοι φοιτητές ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού παρουσίασαν **αύξηση** κατά **27,9%**, από 3,7% το 2001 σε 4,7% το 2010. Την ίδια περίοδο το πλήθος των εισερχόμενων φοιτητών καταγράφει επίσης **αύξηση** κατά **67,1%** που αντιστοιχεί σε 1.089.389 φοιτητές (από 1.622.900 το 2001 σε 2.712.289 το 2010).

Τέλος, την περίοδο 2001-2010 οι εισερχόμενοι φοιτητές ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού των κρατών-μελών του ΕΧΑΕ κατέγραψαν συγκριτικά τη χαμηλότερη **αύξηση** κατά **22,8%**, από 3,5% το 2001 σε 4,3% το 2010. Την ίδια περίοδο, το πλήθος των εισερχόμενων φοιτητών κατέγραψε επίσης **αύξηση** κατά **58,8%** που αντιστοιχεί σε 603.013 φοιτητές (από 1.025.463 το 2001 σε 1.628.476 το 2010).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το πλήθος των εισερχόμενων φοιτητών (ISCED 5-6) ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού τα έτη 2001 και 2010 στην ΕΕ-27, στις ΗΠΑ και στην Ιαπωνία.

Γράφημα 3.42: Εισερχόμενοι^(*) φοιτητές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού στην ΕΕ-27, στις ΗΠΑ και στην Ιαπωνία τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: UNESCO & OECD & Eurostat – UOE Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

^(*) Τα στοιχεία του 2001 αναφέρονται στο σύνολο των αλλοδαπών φοιτητών ενώ τα στοιχεία για το 2010 στους εισερχόμενους-μετακινούμενους φοιτητές. Τα στοιχεία της Ιαπωνίας αναφέρονται στο σύνολο των αλλοδαπών φοιτητών σε όλη την περίοδο αναφοράς.

Το 2010 στις ΗΠΑ καταγράφονται **684.707** εισερχόμενοι φοιτητές που φοιτούν σε τριτοβάθμιο εκπαιδευτικό ίδρυμα της χώρας, οι οποίοι αντιστοιχούν στο **3,4%** του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού των ΗΠΑ, ποσοστό χαμηλότερο κατά 3,3 ποσοστιαίες μονάδες από το αντίστοιχο της ΕΕ-27 (6,7%).

Την ίδια χρονιά στην Ιαπωνία καταγράφονται **141.599** εισερχόμενοι φοιτητές που σπουδάζουν σε τριτοβάθμιο εκπαιδευτικό ίδρυμα της χώρας, οι οποίοι αντιστοιχούν στο **3,7%** του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού της Ιαπωνίας, ποσοστό χαμηλότερο κατά 3,0 ποσοστιαίες μονάδες από το αντίστοιχο της ΕΕ-27 (6,7%) και κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες από το αντίστοιχο ποσοστό των ΗΠΑ.

Την περίοδο 2001-2010 οι εισερχόμενοι φοιτητές των ΗΠΑ ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού παρουσίασαν **μείωση** κατά **4,1%**, από 3,5% το 2001 σε 3,4% το 2010. Αξίζει, ωστόσο, να σημειωθεί ότι την ίδια περίοδο το πλήθος των εισερχόμενων φοιτητών κατέγραψε σημαντική **αύξηση** κατά **44,1%** που αντιστοιχεί σε 209.639 φοιτητές (από 475.168 το 2001 σε 684.807 το 2010). Επομένως, η μείωση της ποσοστιαίας αναλογίας των εισερχόμενων φοιτητών ως προς το συνολικό φοιτητικό πληθυσμό οφείλεται στη μεγαλύτερη αναλογικά αύξηση του συνόλου των ημεδαπών φοιτητών. Θα πρέπει, ωστόσο, να σημειωθεί ότι τα στοιχεία για τους εισερχόμενους φοιτητές στις ΗΠΑ το 2001 αναφέρονται στους αλλοδαπούς φοιτητές της χώρας, ενώ τα στοιχεία του 2010 αναφέρονται μόνο στους μετακινούμενους φοιτητές (οι οποίοι αποτελούν υποσύνολο των αλλοδαπών φοιτητών).

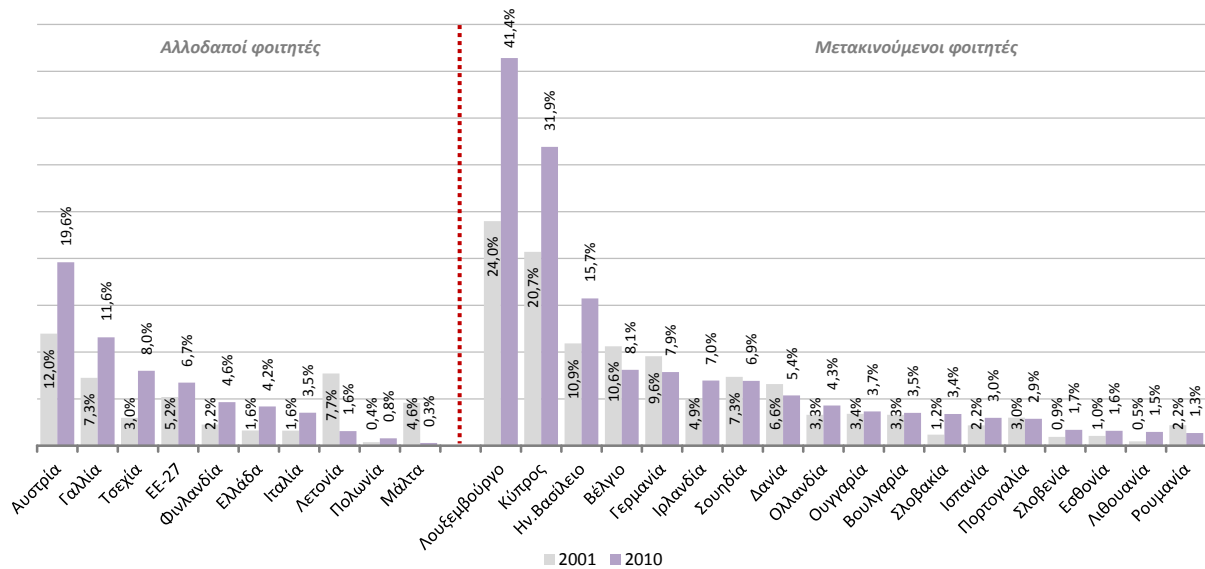
Τέλος, την περίοδο 2001-2010 οι εισερχόμενοι φοιτητές της Ιαπωνίας ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού παρουσίασαν **σημαντική αύξηση** κατά **130,4%**, από 1,6% το 2001 σε 3,7% το 2010. Επιπλέον, την ίδια περίοδο το πλήθος των εισερχόμενων φοι-

τητών κατέγραψε εξίσου σημαντική **αύξηση** κατά **122,5%** που αντιστοιχεί σε 77.962 φοιτητές (από 63.637 το 2001 σε 141.599 το 2010).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το πλήθος των εισερχόμενων φοιτητών (ISCED 5-6) ανά κράτος-μέλος της ΕΕ-27, ως ποσοστό επί του συνόλου των φοιτητών του συγκεκριμένου κράτους-μέλους τα έτη 2001 και 2010. Στο γράφημα τα κράτη-μέλη διακρίνονται σε

δύο ομάδες ως προς τα στοιχεία που ανακοινώνουν το 2010 για τους εισερχόμενους φοιτητές: α) στα **9** κράτη-μέλη όπου στους εισερχόμενους φοιτητές αναφέρεται το σύνολο των **αλλοδαπών** φοιτητών, και β) στα **18** κράτη-μέλη όπου στους εισερχόμενους φοιτητές αναφέρονται μόνο οι **μετακινούμενοι** φοιτητές. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι το 2001 και στα 27 κράτη-μέλη οι εισερχόμενοι φοιτητές αναφέρονται στο σύνολο των αλλοδαπών φοιτητών.

Γράφημα 3.43: Εισερχόμενοι^(*) φοιτητές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: UNESCO & OECD & Eurostat – UOE *Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ*

(*) Τα στοιχεία για την Ελλάδα, την Πολωνία, τη Γαλλία, την Αυστρία, την Τσεχία, την Ιταλία, τη Μάλτα, τη Φινλανδία και τη Λετονία αναφέρονται στους αλλοδαπούς φοιτητές και όχι στους μετακινούμενους.

Τα στοιχεία για την Ελλάδα αναφέρονται στην περίοδο 2002-2010, για την Πορτογαλία στην περίοδο 2000-2010, για το Λουξεμβούργο 1999-2010, για την Ουγγαρία, τη Δανία, την Εσθονία και την Πολωνία 2001-2009.

Στην **πρώτη ομάδα** (9 κράτη-μέλη), κατά το 2010 τους **περισσότερους** αλλοδαπούς φοιτητές αναλογικά με το φοιτητικό τους πληθυσμό (ISCED 5-6) καταγράφει η **Αυστρία** (19,6%), και κατά σειρά ακολουθούν: η **Γαλλία** (11,6%), η **Τσεχία** (8,0%), η **Φινλανδία** (4,6%), η **Ελλάδα** (4,2%), η **Ιταλία** (3,5%), η **Λετονία** (0,8%) και η **Μάλτα** (0,3%). Την περίοδο 2001-2010 σε **7** από τα 9 κράτη-μέλη καταγράφεται **αύξηση** του ποσοστού των αλλοδαπών φοιτητών με τη μεγαλύτερη να σημειώνεται στην **Τσεχία** (κατά 168,5%), και ακολουθούν: η **Ελλάδα** (κατά 156,87%), η **Ιταλία** (κατά 118,9%), η **Πολωνία** (κατά 110,5%), η **Φινλανδία** (κατά 106,5%), η **Αυστρία** (κατά 63,7%) και η **Γαλλία** (κατά 59,6%). Αντίθετα, **μείωση** του ποσοστού των αλλοδαπών φοιτητών καταγράφεται στη **Μάλτα** (κατά 93,6%) και στη **Λετονία** (κατά 79,7%).

Στη **δεύτερη ομάδα** (18 κράτη-μέλη), κατά το 2010 τους **περισσότερους** εισερχόμενους μετακινούμενους φοιτητές αναλογικά με το φοιτητικό τους πληθυσμό (ISCED 5-6) καταγράφει το **Λουξεμβούργο** (41,4%), και κατά σειρά ακολουθούν: η **Κύπρος** (31,9%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (15,7%), το **Βέλγιο** (8,1%), η **Γερμανία** (7,9%), η **Ιρλανδία** (7,0%), η **Σουηδία** (6,9%), η **Δανία** (5,4%), η **Ολλανδία** (4,3%), η **Ουγγαρία** (3,7%), η **Βουλγαρία** (3,5%), η **Σλοβακία** (3,4%), η **Ισπανία**

(3,0%), η **Πορτογαλία** (2,9%), η **Σλοβενία** (1,7%), η **Εσθονία** (1,6%), η **Λιθουανία** (1,5%) και η **Ρουμανία** (1,3%). Την περίοδο 2001-2010 σε **12** από τα 18 κράτη-μέλη καταγράφεται **αύξηση** του ποσοστού των εισερχόμενων-μετακινούμενων φοιτητών με τη μεγαλύτερη να σημειώνεται στη **Λιθουανία** (κατά 219,5%), και ακολουθούν: η **Σλοβακία** (κατά 188,5%), η **Σλοβενία** (κατά 78,3%), το **Λουξεμβούργο** (κατά 72,5%), η **Κύπρος** (κατά 54,1%), η **Εσθονία** (κατά 51,8%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 44,1%), η **Ιρλανδία** (κατά 41,1%), η **Ισπανία** (κατά 36,8%), η **Ολλανδία** (κατά 30,6%), η **Ουγγαρία** (κατά 7,3%) και η **Βουλγαρία** (κατά 6,5%).

Αντίθετα, **μείωση** του ποσοστού των εισερχόμενων-μετακινούμενων φοιτητών καταγράφεται στη **Ρουμανία** (κατά 38,5%), στο **Βέλγιο** (κατά 23,6%), στη **Δανία** (κατά 18,4%), στη **Γερμανία** (κατά 17,7%), στη **Σουηδία** (κατά 5,7%) και στην **Πορτογαλία** (κατά 3,8%).

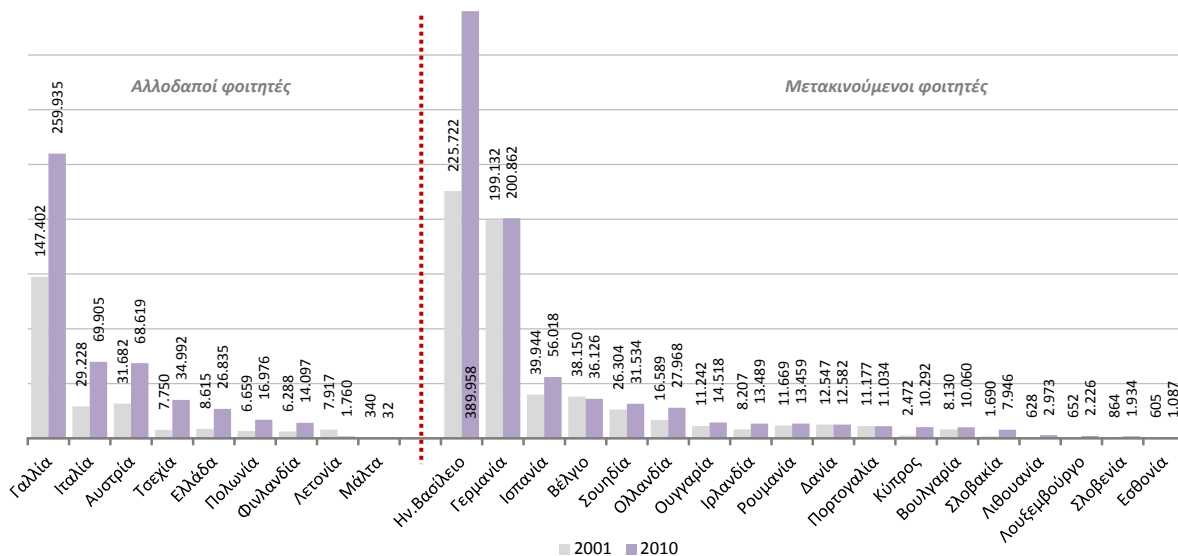
Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το πλήθος των εισερχόμενων φοιτητών (ISCED 5-6) ανά κράτος-μέλος της ΕΕ-27 τα έτη 2001 και 2010. Στο γράφημα τα κράτη-μέλη διακρίνονται σε δύο ομάδες ως προς τα στοιχεία που ανακοινώνουν το 2010 για τους εισερχόμενους φοιτητές: α) στα **9** κράτη-μέλη όπου στους εισερχόμενους φοιτητές αναφέρεται το σύνολο των **αλλο-**

δαπών φοιτητών, και β) στα 18 κράτη-μέλη όπου στους εισερχόμενους φοιτητές αναφέρονται μόνο οι μετακινούμενοι φοιτητές. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι

το 2001 και στα 27 κράτη-μέλη οι εισερχόμενοι φοιτητές αναφέρονται στο σύνολο των αλλοδαπών φοιτητών.

Γράφημα 3.44: Πλήθος εισερχόμενων(*) φοιτητών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: UNESCO Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

(*) Τα στοιχεία για την Ελλάδα, την Πολωνία, τη Γαλλία, την Αυστρία, την Τσεχία, την Ιταλία, τη Μάλτα, τη Φινλανδία και τη Λετονία αναφέρονται στους αλλοδαπούς φοιτητές και όχι στους μετακινούμενους.

Τα στοιχεία για την Ελλάδα αναφέρονται στην περίοδο 2002-2010, για την Πορτογαλία στην περίοδο 2000-2010, για το Λουξεμβούργο 1999-2010, για την Ουγγαρία, τη Δανία, την Εσθονία και την Πολωνία 2001-2009.

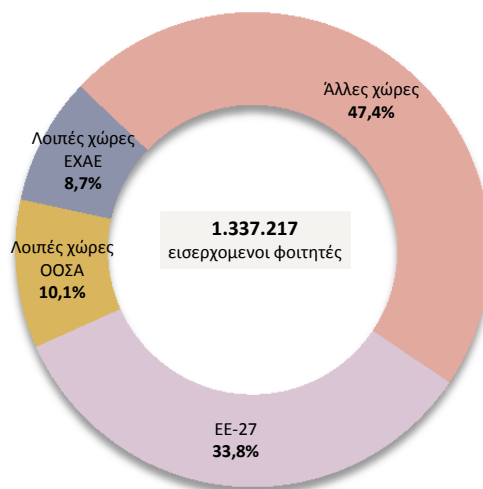
Στην **πρώτη ομάδα** (9 κράτη-μέλη), την περίοδο 2001-2010 το πλήθος των αλλοδαπών φοιτητών παρουσίασε **αύξηση** σε 7 από τα 9 κράτη-μέλη, με την υψηλότερη να σημειώνεται στην **Τσεχία** (κατά 351,5%), και κατά σειρά ακολουθούν: η **Ελλάδα** (κατά 211,5%), η Πολωνία (κατά 154,9%), η **Ιταλία** (κατά 139,2%), η Φινλανδία (124,2%), η **Αυστρία** (κατά 116,6%) και η Γαλλία (κατά 76,3%). Αντίθετα, **μείωση** του πλήθους των αλλοδαπών φοιτητών καταγράφεται στη **Μάλτα** (κατά 90,6%) και στη **Λετονία** (κατά 77,8%).

Στη **δεύτερη ομάδα** (18 κράτη-μέλη), την περίοδο 2001-2010 το πλήθος των αλλοδαπών/ μετακινούμενων φοιτητών παρουσίασε **αύξηση** σε 16 από τα 18 κράτη-μέλη, με την υψηλότερη να σημειώνεται στην **Λιθουανία** (κατά 373,4%), και κατά σειρά ακολουθούν: η **Σλοβακία** (κατά 370,2%), η **Κύπρος** (κατά 316,3%), το **Λουξεμβούργο** (241,4%), η **Σλοβενία** (κατά 123,8%), η **Εσθονία** (κατά 79,7%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 72,8%), η **Ολλανδία** (κατά 68,6%), η **Ιρλανδία** (κατά 64,4%), η **Ισπανία** (κατά 40,2%), η **Ουγγαρία** (κατά 29,1%), η **Βουλγαρία** (κατά 23,7%), η **Σουηδία** (κατά 19,9%), η **Ρουμανία** (κατά 15,3%), η **Γερμανία** (κατά 0,9%) και οριακά η **Δανία** (κατά 0,3%). Αντίθετα, μικρές **μειώσεις** του πλήθους των αλλοδαπών/μετακινούμενων φοιτητών καταγράφονται στο **Βέλγιο** (κατά 5,3%) και στην **Πορτογαλία** (κατά 1,3%).

3.6.3.1 Χώρες προέλευσης

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η κατανομή των εισερχόμενων φοιτητών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ ανά ομάδα χωρών προέλευσης το έτος 2010.

Γράφημα 3.45: Εισερχόμενοι φοιτητές (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ ανά ομάδα χωρών προέλευσης το έτος 2010

Πηγή: UNESCO Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

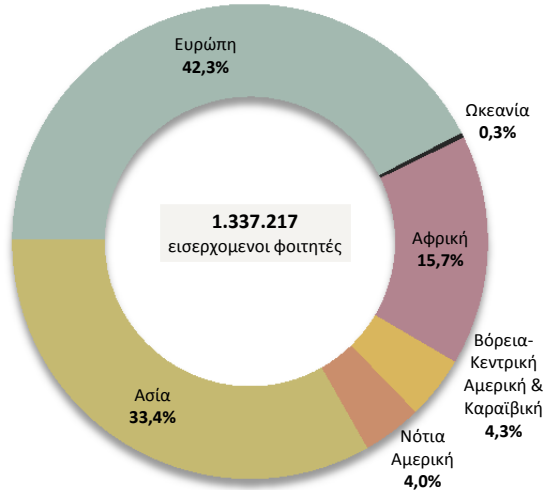
Το 2010 ένας στους τρεις (**33,8%**) εισερχόμενους φοιτητές στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ προερχόταν από κάποιο άλλο κράτος-μέλος της ΕΕ. Ένας στους δέκα (10,1%) εισερχόμενους στην ΕΕ φοιτητές προερχόταν από κράτος-μέλος του ΟΟΣΑ (εκτός ΕΕ). Το χαμηλότερο ποσοστό καταγράφουν οι υπόλοιπες χώρες του ΕΧΑΕ (χώρες που δεν ανήκουν στην ΕΕ και στον ΟΟΣΑ), από τις οποίες προερχόταν το 8,7% των εισερχόμενων φοιτητών στην ΕΕ το 2010. Τέλος, περίπου 1 στους 2 εισερχόμενους στην ΕΕ φοιτητές προερχόταν από χώρα που δεν ανήκει στον ΟΟΣΑ και στον ΕΧΑΕ. Αξίζει να σημειωθεί πως το ποσοστό των εξερχόμενων από την

ΕΕ φοιτητών που σπουδάζει σ' αυτές τις χώρες (βλ. προηγούμενη ενότητα) ήταν μόλις **1,1%**.

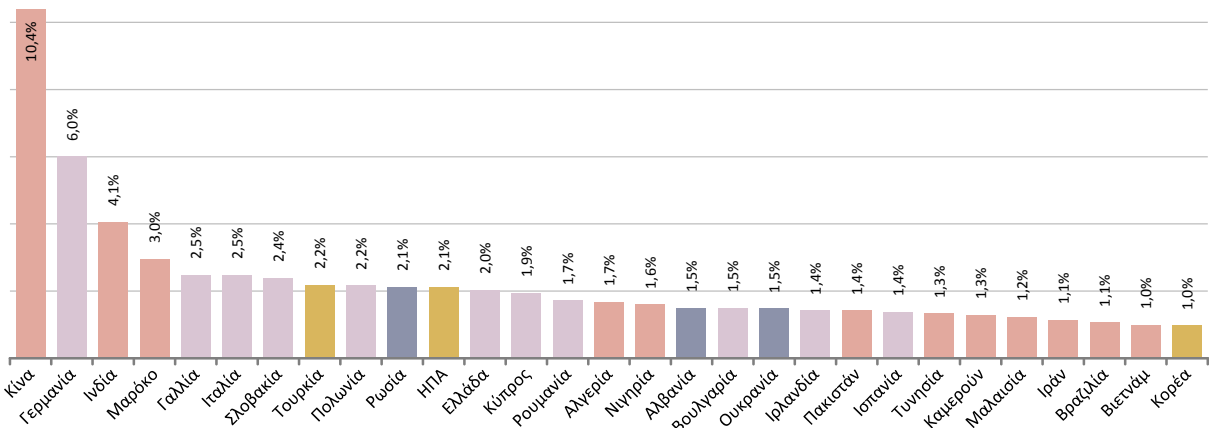
Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η κατανομή των εισερχόμενων φοιτητών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ ανά ήπειρο της χώρας προέλευσης το έτος 2010.

Γράφημα 3.46: Εισερχόμενοι φοιτητές (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ ανά ήπειρο της χώρας προέλευσης το έτος 2010

Πηγή: UNESCO | Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Γράφημα 3.47: Κατανομή των εισερχόμενων φοιτητών (ISCED 5-6) της ΕΕ-27 ανά χώρα προέλευσης το έτος 2010

Πηγή: UNESCO | Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η κατανομή των εισερχόμενων σε κάθε κράτος-μέλος φοιτητών (ISCED 5-6) ανά ομάδα χωρών προέλευσης το έτος 2010. Οι χώρες προέλευσης έχουν ομαδοποιηθεί σε τέσσερις κατηγορίες: α) κράτη-μέλη της ΕΕ-27, β) λοιπές χώρες του ΟΟΣΑ, εκτός ΕΕ, γ) κράτη-μέλη του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης (ΕΧΑΕ) που δεν ανήκουν στην ΕΕ-27 και στον ΟΟΣΑ, δ) άλλες χώρες.

Από τα 27 κράτη-μέλη το **υψηλότερο** ποσοστό εισερχόμενων φοιτητών που προέρχεται από κράτη-μέλη της ΕΕ-27 καταγράφεται στη **Σλοβακία** (81,3%), και ακολουθούν: το **Λουξεμβούργο** (80,1%), η **Ολλανδία** (79,9%), η **Εσθονία** (77,0%), η **Τσεχία** (73,2%), η **Αυστρία** (68,0%), το **Βέλγιο** (64,7%) και η **Ελλάδα** (62,7%). Αντίθετα, τα κράτη-μέλη με τους **λιγότερους**

Το 2010 το **42,3%** των εισερχόμενων στην ΕΕ-27 φοιτητών προερχόταν από την Ευρώπη, το **33,4%** από την Ασία και το **15,7%** από την Αφρική. Από την Αμερική προερχόταν το **8,3%**, ενώ από την Ωκεανία μόλις το **0,3%**.

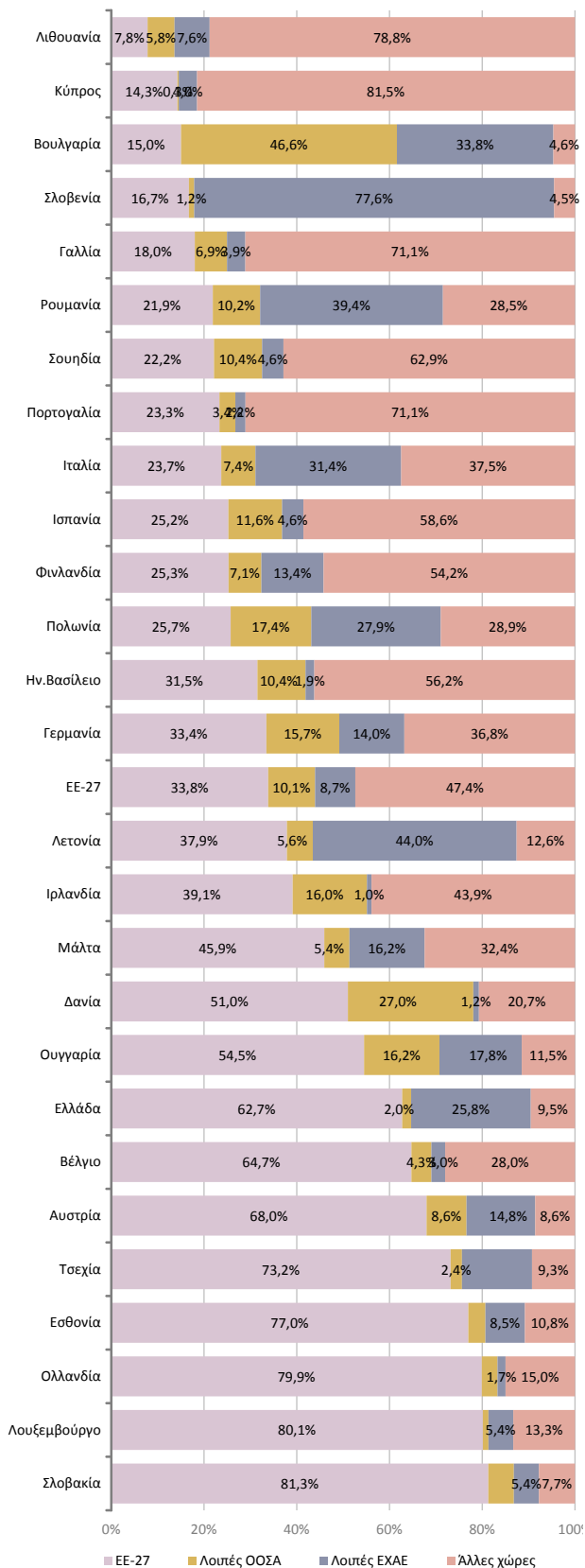
Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η κατανομή του πλήθους των εισερχόμενων φοιτητών (ISCED 5-6) της ΕΕ-27 ανά χώρα προέλευσης το έτος 2010. Στο γράφημα καταγράφονται **29 χώρες προέλευσης** από τις οποίες προέρχεται το **65,1%** των εισερχόμενων φοιτητών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010. Οι υπόλοιπες χώρες προέλευσης καταλαμβάνουν ποσοστό χαμηλότερο του 1,0%.

Το 2010 το **10,4%** των εισερχόμενων φοιτητών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ προέρχεται από την **Κίνα**, και κατά φθίνουσα σειρά ποσοστού ακολουθούν: η **Γερμανία** (6,0%), η **Ινδία** (4,1%), το **Μαρόκο** (3,0%), η **Γαλλία** και η **Ιταλία** (2,5%), η **Σλοβακία** (2,4%), η **Τουρκία** και η **Πολωνία** (2,2%), η **Ρωσία** και οι **ΗΠΑ** (2,1%) και η **Ελλάδα** (2,0%). Το ποσοστό των εισερχόμενων φοιτητών από τις υπόλοιπες χώρες είναι μικρότερο του 2%.

αναλογικά εισερχόμενους φοιτητές που προέρχονται από κράτη-μέλη της ΕΕ-27 είναι: η **Λιθουανία** (7,8%), η **Κύπρος** (14,3%), η **Βουλγαρία** (15,0%), η **Σλοβενία** (16,7%) και η **Γαλλία** (18,0%).

Το 2010 τα κράτη-μέλη με το **υψηλότερο** ποσοστό εισερχόμενων φοιτητών που προέρχεται από κράτη-μέλη του ΟΟΣΑ (εκτός της ΕΕ) είναι: η **Βουλγαρία** (46,6%), η **Δανία** (27,0%), η **Πολωνία** (17,4%), η **Ουγγαρία** (16,2%), η **Ιρλανδία** (16,0%), η **Γερμανία** (15,7%) και η **Ισπανία** (11,6%). Αντίθετα, τα κράτη-μέλη με τους **λιγότερους** αναλογικά εισερχόμενους φοιτητές που προέρχονται από κράτη-μέλη της ΟΟΣΑ (εκτός της ΕΕ) φοιτητές είναι: η **Κύπρος** (0,3%), η **Σλοβενία** και το **Λουξεμβούργο** (1,2%), η **Ελλάδα** (2,0%), η **Τσεχία** (2,4%), η **Ολλανδία** και η **Πορτογαλία** (3,4%) και η **Εσθονία** (3,7%).

Γράφημα 3.48: Εισερχόμενοι^(*) φοιτητές (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ ανά ομάδα χωρών προέλευσης το έτος 2010

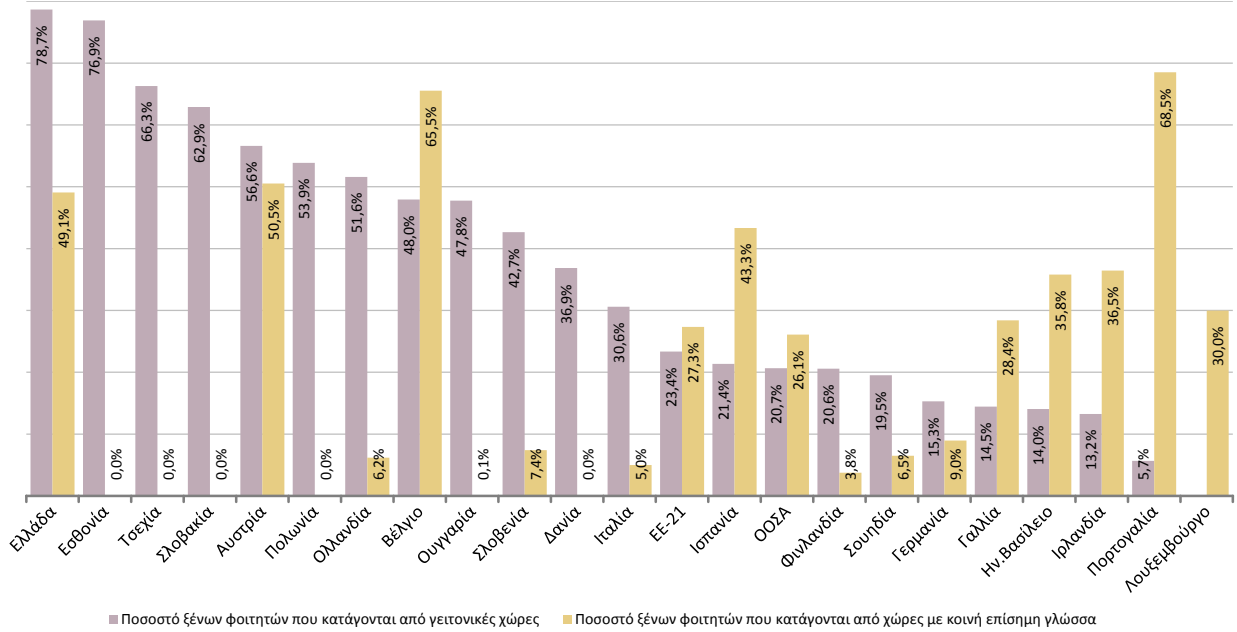
Πηγή: UNESCO **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
 (*) Τα στοιχεία για την Ελλάδα, την Πολωνία, τη Γαλλία, την Αυστρία, την Τσεχία, την Ιταλία, τη Μάλτα, τη Φινλανδία και τη Λετονία αναφέρονται στους αλλοδαπούς φοιτητές και όχι στους μετακινούμενους.
 Τα στοιχεία για την Ελλάδα αναφέρονται στην περίοδο 2002-2010, για την Πορτογαλία στην περίοδο 2000-2010, για το Λουξεμβούργο 1999-2010, για την Ουγγαρία, τη Δανία, την Εσθονία και την Πολωνία 2001-2009.

Την ίδια χρονιά, τα κράτη-μέλη με το **υψηλότερο** ποσοστό εισερχόμενων φοιτητών που προέρχεται από κράτη-μέλη του ΕΧΑΕ (εκτός της ΕΕ και του ΟΟΣΑ) είναι: η **Σλοβενία** (77,6%), η **Λετονία** (44,0%), η **Ρουμανία** (39,4%), η **Βουλγαρία** (33,8%) και η **Ιταλία** (31,4%). Αντίθετα, τα κράτη-μέλη με τους **λιγότερους** αναλογικά εισερχόμενους φοιτητές που προέρχονται από κράτη-μέλη της ΕΧΑΕ (εκτός της ΕΕ και του ΟΟΣΑ) φοιτητές είναι: η **Ιρλανδία** (1,0%), η **Δανία** (1,2%), η **Ολλανδία** (1,7%) και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (1,9%). Τέλος, τα κράτη-μέλη με το **υψηλότερο** ποσοστό εισερχόμενων φοιτητών που προέρχεται από άλλες χώρες του κόσμου (εκτός της ΕΕ, του ΟΟΣΑ και του ΕΧΑΕ) είναι: η **Κύπρος** (81,5%), η **Λιθουανία** (78,8%), η **Γαλλία** και η **Πορτογαλία** (71,1%), η **Σουηδία** (62,9%), η **Ισπανία** (58,6%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (56,2%), η **Φινλανδία** (54,2%), η **Ιρλανδία** (43,9%), η **Ιταλία** (37,5%), η **Γερμανία** (36,8%) και η **Μάλτα** (32,4%). Αντίθετα, τα κράτη-μέλη με τους **λιγότερους** αναλογικά εισερχόμενους φοιτητές που προέρχονται από άλλες χώρες του κόσμου (εκτός της ΕΕ, του ΟΟΣΑ και του ΕΧΑΕ) φοιτητές είναι: η **Σλοβενία** (4,5%), η **Βουλγαρία** (4,6%), η **Σλοβακία** (7,7%), η **Αυστρία** (8,6%), η **Τσεχία** (9,3%) και η **Ελλάδα** (9,5%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το ποσοστό των **αλλοδαπών** φοιτητών (ISCED 5-6) που κατάγονται από **γειτονικές χώρες**, καθώς και το ποσοστό των αλλοδαπών φοιτητών που κατάγονται από χώρες που έχουν την ίδια **επίσημη γλώσσα** για τα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ που ανήκουν στον ΟΟΣΑ το έτος 2010. Το 2010 και στο σύνολο των 21 κρατών-μελών της ΕΕ το **23,4%** των ξένων φοιτητών κατάγονται από γειτονική χώρα, ενώ το **27,3%** κατάγονται από χώρα με που έχει την ίδια επίσημη γλώσσα με τη χώρα φοίτησης. Την ίδια χρονιά το υψηλότερο ποσοστό ξένων φοιτητών που προέρχονται από **γειτονικές χώρες** καταγράφει η **Ελλάδα** (78,7%) και κατά σειρά ακολουθούν: η **Εσθονία** (76,9%), η **Τσεχία** (66,3%), η **Σλοβακία** (62,9%), η **Αυστρία** (56,6%), η **Πολωνία** (53,9%), η **Ολλανδία** (51,6%), το **Βέλγιο** (48,0%), η **Ουγγαρία** (47,8%), η **Σλοβενία** (42,7%), η **Δανία** (36,9%), η **Ιταλία** (30,6%), η **Ισπανία** (21,4%), η **Φινλανδία** (20,6%), η **Σουηδία** (19,5%), η **Γερμανία** (15,3%), η **Γαλλία** (14,5%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (14,0%), η **Ιρλανδία** (13,2%) και η **Πορτογαλία** (5,7%).

Την ίδια χρονιά το υψηλότερο ποσοστό ξένων φοιτητών που προέρχονται από χώρες που έχουν **κοινή επίσημη γλώσσα** με τη χώρα φοίτησης καταγράφει η **Πορτογαλία** (68,5%) και κατά σειρά ακολουθούν: το **Βέλγιο** (65,5%), η **Αυστρία** (50,5%), η **Ελλάδα** (49,1%), η **Ισπανία** (43,3%), η **Ιρλανδία** (36,5%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (35,8%), το **Λουξεμβούργο** (30,0%), η **Γαλλία** (28,4%), η **Γερμανία** (9,0%), η **Σλοβενία** (7,4%), η **Σουηδία** (6,5%), η **Ολλανδία** (6,2%), η **Ιταλία** (5,0%) και η **Φινλανδία** (3,8%).

Γράφημα 3.49: Ποσοστό ξένων φοιτητών που κατάγονται από γειτονικές χώρες και από χώρες με κοινή επίσημη γλώσσα στα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ που ανήκουν στον ΟΟΣΑ το έτος 2010

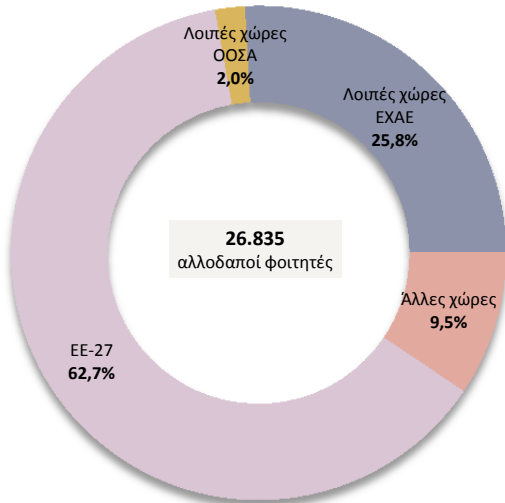

Πηγή: OECD – Education at a Glance 2012 **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
 Τα στοιχεία αναφέρονται στους αλλοδαπούς φοιτητές (άτομα με διαφορετική υπηκοότητα/ εθνικότητα) και όχι στους εισερχόμενους φοιτητές (σε εκείνους δηλαδή, στους οποίους ο λόγος μετακίνησής τους είναι η φοίτηση σε ίδρυμα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης).
 Γειτονικές χώρες θεωρούνται εκείνες με κοινά χερσαία ή θαλάσσια σύνορα
 Ως γειτονικές χώρες της Ελλάδας θεωρούνται: Αλβανία, Βουλγαρία, Κύπρος, Αίγυπτος, Ιταλία, Λιβύη, ΠΓΔΜ, Τουρκία

3.6.3.2 Αλλοδαποί φοιτητές που σπουδάζουν στην Ελλάδα

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η κατανομή των αλλοδαπών φοιτητών στην Ελλάδα ανά ομάδα χωρών προέλευσης το έτος 2010.

Γράφημα 3.50: Αλλοδαποί φοιτητές (ISCED 5-6) στην Ελλάδα ανά ομάδα χωρών προέλευσης το έτος 2010

Πηγή: UNESCO **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
 Τα στοιχεία αναφέρονται στους αλλοδαπούς φοιτητές (άτομα με διαφορετική υπηκοότητα/ εθνικότητα) και όχι στους εισερχόμενους φοιτητές (σε εκείνους δηλαδή, στους οποίους ο λόγος μετακίνησής τους είναι η φοίτηση σε ίδρυμα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης).

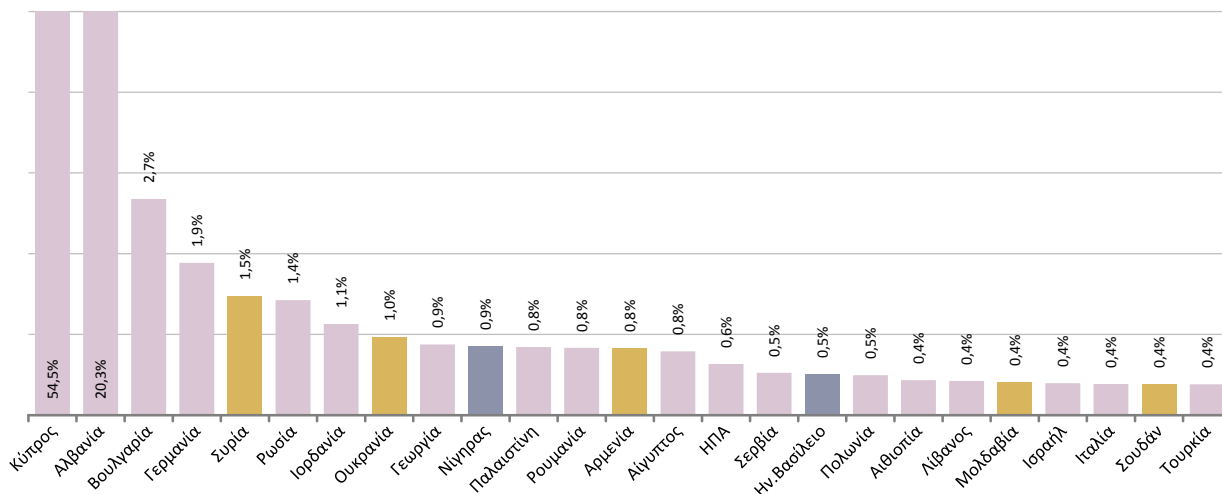
Το 2010 το **62,7%** των αλλοδαπών φοιτητών στην Ελλάδα προέρχονται από κράτη-μέλη της ΕΕ-27, το **25,8%** κράτη-μέλη του ΕΧΑΕ (εκτός ΕΕ και ΟΟΣΑ). Από χώρες του ΟΟΣΑ εκτός ΕΕ προέρχεται το **2,0%**, ενώ από άλλες χώρες (εκτός ΕΕ, ΟΟΣΑ και ΕΧΑΕ) προέρχεται το **9,5%** των αλλοδαπών φοιτητών της Ελλάδας.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η κατανομή του πλήθους των αλλοδαπών φοιτητών (ISCED 5-6) στην Ελλάδα ανά χώρα προέλευσης το έτος 2010. Στο γράφημα καταγράφονται **25 χώρες προέλευσης** από τις οποίες προέρχεται το **94,3%** των αλλοδαπών φοιτητών της Ελλάδας.

Το 2010 καταγράφονται **26.835** αλλοδαποί φοιτητές που σπουδάζουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση Ελλάδας, οι οποίοι αντιστοιχούν στο **4,2%** του συνόλου φοιτητικού της πληθυσμού. Το μεγαλύτερο ποσοστό των αλλοδαπών φοιτητών προέρχεται από την **Κύπρο** (54,5%) και κατά φθίνουσα σειρά ακολουθούν: η **Αλβανία** (20,3%), η **Βουλγαρία** (2,7%), η **Γερμανία** (1,9%), η **Συρία** (1,5%), η **Ρωσία** (1,4%), η **Ιορδανία** (1,1%) και η **Ουκρανία** (1,0%) Το ποσοστό των αλλοδαπών φοιτητών από τις υπόλοιπες χώρες είναι χαμηλότερο του 1,0%.

Κεφάλαιο 3ο
 ΔΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΠΡΟΠΟΝΗΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Γράφημα 3.51: Κατανομή των αλλοδαπών φοιτητών (ISCED 5-6) της Ελλάδας ανά χώρα προέλευσης το έτος 2010

Πηγή: UNESCO Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τα στοιχεία αναφέρονται στους αλλοδαπούς φοιτητές (άτομα με διαφορετική υπηκοότητα/ εθνικότητα) και όχι στους εισερχόμενους φοιτητές (σε εκείνους δηλαδή, στους οποίους ο λόγος μετακίνησής τους είναι η φοίτηση σε ίδρυμα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης).

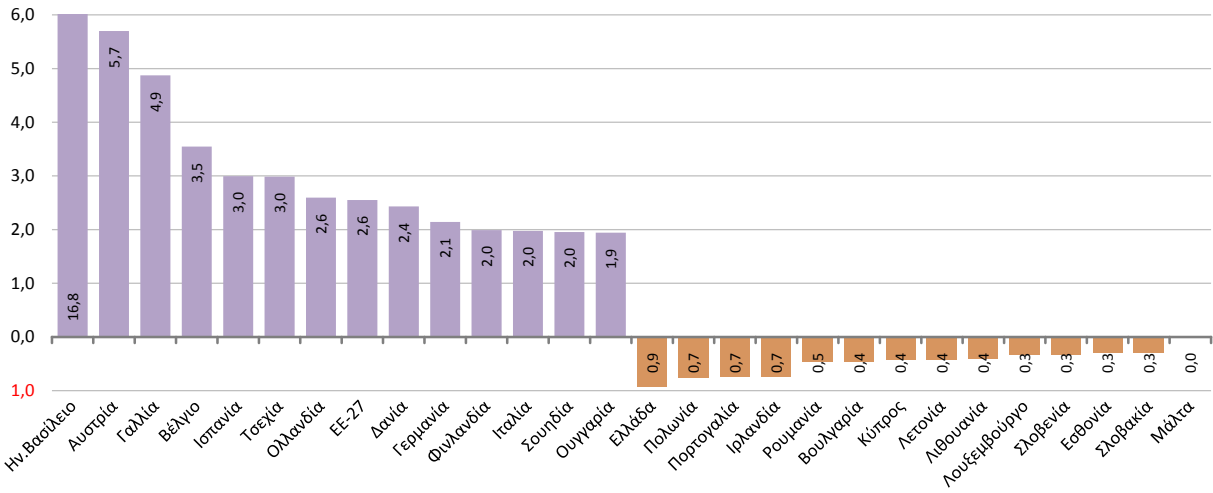
3.6.4 Σχέση εισερχόμενης και εξερχόμενης κινητικότητας

Όπως έχει ήδη αναφερθεί για το θέμα της κινητικότητας, η **ισόρροπη κινητικότητα** μεταξύ των χωρών του ΕΧΑΕ, αποτελεί βασικό ζητούμενο. Ωστόσο, δεν υπάρχει ένας κοινός ορισμός για την έννοια της ισόρροπης κινητικότητας, ενώ ο τρόπος με τον οποίο αντιλαμβάνεται την έννοια αυτή κάθε κράτος-μέλος διαφέρει. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στην τελευταία απολογιστική έκθεση για τον ΕΧΑΕ (EACEA, 2012) οι μισές περίπου χώρες του ΕΧΑΕ θεωρούν πως η ισόρροπη κινητικότητα επιτυγχάνεται όταν το πλήθος των εισερχόμενων σε μια χώρα φοιτητών είναι περίπου ίσο με το πλήθος των εξερχόμενων από τη χώρα φοιτητών. Η Τουρκία έχει διευρύνει την έννοια της ισόρροπης κινητικότητας, θεωρώντας ότι αυτή επιτυγχάνεται όταν η διαφορά μεταξύ του πλήθους εισερχόμενων και εξερχόμενων φοιτητών δεν υπερβαίνει το 15%. Υπάρχουν, ωστόσο, και χώρες στις οποίες η μη ισόρροπη κινητικότητα θεωρείται θετική. Η υψηλή εισερχόμενη κινητικότητα, για παράδειγμα, έχει θετικές επιδράσεις στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας αλλά και στην οικονομία της. Από την άλλη πλευρά, η εξερχόμενη κινητικότητα μπορεί να θεωρηθεί θετική για τη χώρα, αφού συμβάλει στην ενδυνάμωση των διεθνών σχέσεων της, αλλά και βελτιώνει την ποιότητα και την εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού προκειμένου να ανταποκριθεί αποτελεσματικά στις απαιτήσεις της ευρωπαϊκής και παγκόσμιας αγοράς. Σε ατομικό επίπεδο, η κινητικότητα συμβάλει στην ανάπτυξη συγκεκριμένων δεξιοτήτων, όπως είναι η εκμάθηση ξένων γλωσσών, αλλά και η κατανόηση της πολιτισμικής ετερότητας, δηλαδή δεξιοτήτων που αποκτούν ολοένα και μεγαλύτερη αξία στη διεθνή αγορά εργασίας, και μπορούν επομένως να ενισχύσουν σημαντικά την απασχολησιμότητα των μετακινούμενων φοιτητών (Eurostat & Eurostudent, 2009).

Συνολικά, και σύμφωνα με την έκθεση για τον ΕΧΑΕ (EACEA, 2012), 34 εκπαιδευτικά συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης δεν θεωρούν την κινητικότητα τους ισόρροπη. Θα πρέπει, ωστόσο, να σημειωθεί πως μόλις 11 κράτη-μέλη του ΕΧΑΕ επιχειρούν να αντιμετωπίσουν το ζήτημα καταστρώνοντας ειδικό στρατηγικό σχεδιασμό στην τριτοβάθμια εκπαίδευση επικεντρωμένο στην ισόρροπη κινητικότητα του φοιτητικού πληθυσμού, διαπιστώνοντας ότι υπάρχει ανάγκη για αύξηση της χρηματοδότησης, για την εκμάθηση ξένων γλωσσών και την παροχή κινήτρων στους φοιτητές.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η αναλογία **εισερχομένων προς εξερχόμενους φοιτητές** ανά κράτος-μέλος της ΕΕ-27 το έτος 2010. Η τιμή της συγκεκριμένης αναλογίας αποδίδει το πλήθος των εισερχόμενων σε ένα κράτος-μέλος φοιτητών που αντιστοιχεί σε κάθε εξερχόμενο από αυτό φοιτητή. Τιμές της αναλογίας μικρότερες του **1,0** αντιστοιχούν σε πλήθος εισερχομένων φοιτητών μικρότερο του πλήθους των εξερχομένων φοιτητών, και στις περιπτώσεις αυτές το ραβδόγραμμα αντιστρέφεται. Το 2010 το πλήθος των εισερχόμενων φοιτητών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ **υπερέχει** του πλήθους των εξερχόμενων φοιτητών 2,5 περίπου φορές. Συγκεκριμένα σε κάθε εξερχόμενο από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ φοιτητή αναλογούν **2,6** εισερχόμενοι σε αυτά φοιτητές. Την ίδια χρονιά, σε **13** από τα 27 κράτη-μέλη το πλήθος των εισερχόμενων φοιτητών **υπερέχει** του πλήθους των εξερχόμενων, με την μεγαλύτερη αναλογία να καταγράφεται στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, όπου σε κάθε εξερχόμενο φοιτητή αναλογούν **16,8** εισερχόμενοι στη χώρα φοιτητές. Κατά σειρά ακολουθούν: η **Αυστρία** (5,7), η **Γαλλία** (4,9), το **Βέλγιο** (3,5), η **Ισπανία** και η **Τσεχία** (3,0), η **Ολλανδία** (2,6), η **Δανία** (2,4), η **Γερμανία** (2,1), η **Φινλανδία**, η **Ιταλία** και η **Σουηδία** (2,0) και η **Ουγγαρία** (1,9).

Γράφημα 3.52: Αναλογία εισερχόμενων προς εξερχόμενους φοιτητές (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: UNESCO *Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ*

(*) Τα στοιχεία για την Ελλάδα, την Πολωνία, τη Γαλλία, την Αυστρία, την Τσεχία, την Ιταλία, τη Μάλτα, τη Φινλανδία και τη Λετονία αναφέρονται στους αλλοδαπούς φοιτητές, ενώ για τα υπόλοιπα κράτη-μέλη αναφέρονται στους μετακινούμενους φοιτητές. Τα στοιχεία για την Ουγγαρία, τη Δανία, την Εσθονία και την Πολωνία αναφέρονται στο έτος 2009.

Στον αντίποδα βρίσκονται τα υπόλοιπα 14 από τα 27 κράτη-μέλη, όπου το πλήθος των εισερχόμενων φοιτητών **υπολείπεται** του πλήθους των εξερχόμενων, με τη μικρότερη αναλογία να καταγράφεται στη **Μάλτα**, στην οποία σε κάθε εξερχόμενο φοιτητή αναλογούν μόλις **0,02** εισερχόμενοι στη χώρα φοιτητές. Κατά σειρά ακολουθούν: η **Σλοβακία**, η **Εσθονία**, η **Σλοβενία**

και το **Λουξεμβούργο** (0,3), η **Λιθουανία**, η **Λετονία**, η **Κύπρος** και η **Βουλγαρία** (0,4), η **Ρουμανία** (0,5), η **Ιρλανδία**, η **Πορτογαλία** και η **Πολωνία** (0,7) και η **Ελλάδα** (0,9). Στον ακόλουθο χάρτη αποδίδονται με διαφορετικά χρώματα οι παραπάνω προκύπτουσες διαφορές μεταξύ των 27 κρατών-μελών της ΕΕ.

Εικόνα 3.11: Αναλογία εισερχόμενων προς εξερχόμενους φοιτητές ανά κράτος μέλος της ΕΕ-27 το 2010

Πηγή: UNESCO *Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ*

Τα κράτη-μέλη της ηπειρωτικής Ευρώπης, που αποτελούν το βασικό πυρήνα της ΕΕ, του ΟΟΣΑ αλλά και του ΕΧΑΕ, διακρίνονται ως χώρες προορισμού αλλοδαπών φοιτητών, έναντι των κρατών-μελών της ΕΕ που βρί-

σκονται κυρίως στην ανατολική Ευρώπη και τα Βαλκάνια, οι οποίες αποτελούν κυρίως χώρες αποστολής φοιτητών.

3.6.5 «Ανοικτότητα» και ελκυστικότητα των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Στο ακόλουθο γράφημα συσχετίζονται οι μεταβλητές των 53 κρατών-μελών της ΕΕ-27, του ΟΟΣΑ και του ΕΧΑΕ, για τα οποία διατίθενται στοιχεία, και συγκεκριμένα: α) η αναλογία των **εξερχόμενων φοιτητών ως προς το συνολικό φοιτητικό πληθυσμό** κάθε χώρας και β) η αναλογία των **εισερχόμενων προς τους εξερχόμενους** φοιτητές κάθε χώρας το 2010. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι για λόγους ευκρίνειας του γραφήματος τα κράτη-μέλη των οποίων η τιμή στον οριζόντιο άξονα είναι μεγαλύτερη του 6,0, καθώς και τα κράτη-μέλη των οποίων η τιμή στον κάθετο άξονα είναι μεγαλύτερη του 20%, αποτυπώνονται στα περιθώρια (άνω ή δεξιά) του γραφήματος, ενώ σε παρένθεση καταγράφονται οι τιμές τους ανά μεταβλητή.

Το γράφημα χωρίζεται σε τέσσερα επιμέρους πεδία από δύο διασταυρούμενες γραμμές, εκ των οποίων η κάθετη αντιπροσωπεύει την τιμή **1,0** που καθορίζει την τιμή **ισορροπίας (1:1)** της αναλογίας μεταξύ εισερχόμενων και εξερχόμενων φοιτητών, και η οριζόντια η οποία αποδίδει τη **διάμεσο (3,7%)** της αναλογίας των εξερχόμενων ως προς το σύνολο του φοιτητικού πληθυσμού των 53 κρατών-μελών. Αριστερά της κάθετης γραμμής περιλαμβάνονται κράτη-μέλη όπου ο αριθμός των εισερχόμενων φοιτητών **υπολείπεται** του αριθμού των εξερχόμενων από αυτή φοιτητών, ενώ δεξιά της κάθετης γραμμής περιλαμβάνονται κράτη-μέλη όπου ο αριθμός των εισερχόμενων φοιτητών **υπερέχει** αντίστοιχα του αριθμού των εξερχόμενων από αυτή φοιτητών. Κάτω από την οριζόντια γραμμή περιλαμβάνονται κράτη-μέλη με **χαμηλή** εξερχόμενη κινητικότητα (μικρότερη του 3,7%), ενώ πάνω από την οριζόντια γραμμή περιλαμβάνονται κράτη-μέλη με **υψηλή** εξερχόμενη κινητικότητα (μεγαλύτερη του 3,7%). Κάθε ένα από τα 4 επιμέρους πεδία στα οποία χωρίζεται το γράφημα περιλαμβάνει κράτη-μέλη με ομογενοποιημένα γνωρίσματα ως προς την κινητικότητα των φοιτητών και τα οποία θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως εξής¹⁸:

1. «**Κλειστά**» συστήματα (κράτη-μέλη με χαμηλή εξερχόμενη κινητικότητα και πλήθος εισερχόμενων φοιτητών μικρότερο του πλήθους των εξερχόμενων από αυτά φοιτητών). Με τον όρο «κλειστά» χαρακτηρίζονται συστήματα της τριτοβάθμιας εκ-

παίδευσης που δεν είναι ελκυστικά συγκριτικά με άλλα, ενώ οι φοιτητές τους δε φαίνεται να έχουν τις ίδιες ευκαιρίες να φοιτήσουν στο εξωτερικό, σε σχέση με φοιτητές άλλων κρατών-μελών.

2. «**Ανοικτά**» συστήματα (κράτη-μέλη με υψηλή εξερχόμενη κινητικότητα και πλήθος εισερχόμενων φοιτητών μεγαλύτερο του πλήθους των εξερχόμενων από αυτά φοιτητών). Με τον όρο «ανοικτά» χαρακτηρίζονται συστήματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης τα οποία καταγράφουν σχετικά υψηλό αριθμό φοιτητών που μεταβαίνουν για σπουδές στο εξωτερικό, και ταυτόχρονα προσελκύουν περισσότερους εισερχόμενους φοιτητές.
3. «**Περιορισμένα**» συστήματα (κράτη-μέλη με υψηλή εξερχόμενη κινητικότητα και πλήθος εισερχόμενων φοιτητών μικρότερο του πλήθους των εξερχόμενων από αυτά φοιτητών). Με τον όρο «περιορισμένα» χαρακτηρίζονται συστήματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης τα οποία δεν αποτελούν ελκυστικό προορισμό για σπουδές, και ταυτόχρονα σημαντικός αριθμός των φοιτητών τους εξέρχεται προκειμένου να σπουδάσει στο εξωτερικό.
4. «**Ελκυστικά**» συστήματα (κράτη-μέλη με χαμηλή εξερχόμενη κινητικότητα και πλήθος εισερχόμενων φοιτητών μεγαλύτερο του πλήθους των εξερχόμενων από αυτά φοιτητών).

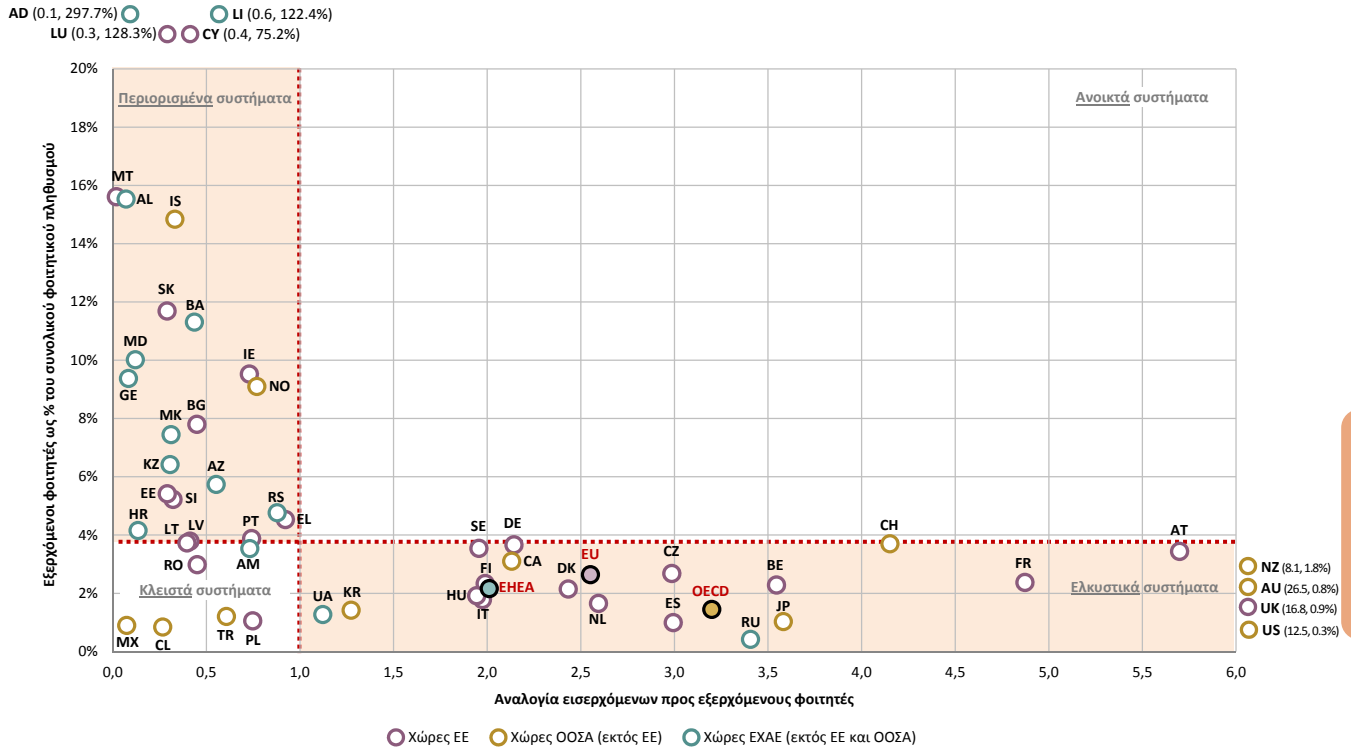
Το 2010 από τα 53 συστήματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των χωρών που αναφέρονται στο γράφημα, το **47,2%** (25 χώρες) χαρακτηρίζονται ως «περιορισμένα» και το **11,3%** ως «κλειστά». Αντίθετα, το **37,7%** των εκπαιδευτικών συστημάτων (20 χώρες) χαρακτηρίζονται ως «ελκυστικά», ενώ μόλις το **3,8%** (2 χώρες) θα μπορούσαν οριακά να θεωρηθούν ότι ανήκουν στο πεδίο των «**ανοικτών**» συστημάτων.

Πιο συγκεκριμένα, ως προς τα συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των 27 κρατών-μελών της ΕΕ:

- το **44,4%** χαρακτηρίζονται ως «**περιορισμένα**»: Ελλάδα, Πορτογαλία, Ιρλανδία, Βουλγαρία, Κύπρος, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Σλοβενία, Εσθονία, Σλοβακία και Μάλτα.
- το **44,4%** χαρακτηρίζονται ως «**ελκυστικά**»: Ηνωμένο Βασίλειο, Αυστρία, Γαλλία, Βέλγιο, Ισπανία, Τσεχία, Ολλανδία, Δανία, Φινλανδία, Ιταλία, Σουηδία και Ουγγαρία.
- το **7,4%** χαρακτηρίζονται ως «**κλειστά**»: Πολωνία και Ρουμανία.
- το **3,7%** χαρακτηρίζονται ως «**ανοικτά**»: Γερμανία.

¹⁸ Σύμφωνα με τη διάκριση των συστημάτων που αναφέρεται στην τελευταία απολογιστική έκθεση για τον Ευρωπαϊκό Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης (EACEA, 2012: 162).

Γράφημα 3.53: Συσχετισμός εξερχόμενων φοιτητών και της αναλογίας εισερχόμενων προς εξερχόμενους φοιτητές (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ, στις Λιυτέες χώρες του ΟΟΣΑ και στις Λιυτέες χώρες του ΕΧΑΕ το έτος 2010

Πηγή: UNESCO & OECD & Eurostat – UOE Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

(* *) Τα στοιχεία για την Ελλάδα, την Πολωνία, τη Γαλλία, την Αυστρία, την Τσεχία, την Ιταλία, τη Μάλτα, τη Φινλανδία, τη Λετονία, τη Νορβηγία, την Τουρκία, την Ρωσία, την Ιαπωνία, το Μεξικό, την Κορέα, καθώς επίσης και στα κράτη-μέλη του ΕΧΑΕ (εκτός ΕΕ και ΟΟΣΑ) αναφέρονται στους αλλοδαπούς φοιτητές, ενώ για τα υπόλοιπα κράτη-μέλη αναφέρονται στους μετακινούμενους φοιτητές.

Τα στοιχεία για την Ουγγαρία, τη Δανία, την Εσθονία, την Πολωνία, την Ανδόρρα, την ΠΓΔΜ, τη Ρωσία, τη Χιλή και τον Καναδά αναφέρονται στο έτος 2009, για το Μεξικό στο 2002 και για την Αλβανία και τη Βοσνία & Ερζεγοβίνη το 2011.

Δεν διατίθενται στοιχεία για Βατικανό, Μαυροβούνιο και Ισραήλ.

Ως προς τα συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των 12 κρατών-μελών του ΟΟΣΑ που δεν ανήκουν στην ΕΕ:

- το **50,0%** χαρακτηρίζονται ως «**ελκυστικά**»: ΗΠΑ, Ιαπωνία, Καναδάς, Κορέα, Αυστραλία και Νέα Ζηλανδία.
- το **25,0%** χαρακτηρίζονται ως «**κλειστά**»: Τουρκία, Χιλή και Μεξικό.
- το **16,7%** χαρακτηρίζονται ως «**περιορισμένα**»: Νορβηγία και Ισλανδία.
- το **8,3%** χαρακτηρίζονται ως «**ανοικτά**»: Ελβετία.

Ως προς τα συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των 14 κρατών-μελών του ΕΧΑΕ που δεν ανήκουν στην ΕΕ και τον ΟΟΣΑ:

- το **78,6%** χαρακτηρίζονται ως «**περιορισμένα**»: Ανδόρρα, Λιχτενστάιν, Κροατία, Αλβανία, ΠΓΔΜ, Βοσνία & Ερζεγοβίνη, Σερβία, Μολδαβία, Γεωργία, Αζερμπαϊτζάν και Καζακστάν.
- το **14,3%** χαρακτηρίζονται ως «**ελκυστικά**»: Ουκρανία και Ρωσία.
- το **7,1%** χαρακτηρίζονται ως «**κλειστά**»: Αρμενία.
- **κανένα** εκπαιδευτικό σύστημα των χωρών αυτών δεν χαρακτηρίζονται ως «**ανοικτό**».

Σχετικά με την **ισόρροπη κινητικότητα** του φοιτητικού πληθυσμού στις 53 χώρες, για τις οποίες διατίθενται στοιχεία, διατυπώνεται η υπόθεση εργασίας, σύμφωνα

να με την οποία ως χώρες με **ισόρροπη κινητικότητα** θα μπορούσαν να θεωρηθούν εκείνες που καταγράφουν αναλογία εισερχόμενων προς εξερχόμενους φοιτητές μεταξύ των τιμών **0,3** (1^ο τεταρτημόριο) και **2,4** (3^ο τεταρτημόριο) και αποτελούν το 50% του συνόλου των χωρών. Στη συγκεκριμένη ζώνη περιλαμβάνονται κατά αύξουσα σειρά απόστασης από την τιμή 1,0 της αναλογίας (τιμή απόλυτης ισορροπίας) οι ακόλουθες 27 χώρες: **Ελλάδα, Ουκρανία, Σερβία, Νορβηγία, Πολωνία, Πορτογαλία, Αρμενία, Ιρλανδία, Κορέα, Λιχτενστάιν, Τουρκία, Αζερμπαϊτζάν, Ρουμανία, Βουλγαρία, Βοσνία & Ερζεγοβίνη, Κύπρος, Λετονία, Λιθουανία, Ισλανδία, Λουξεμβούργο, Ουγγαρία, Σουηδία, Ιταλία, Φινλανδία, Καναδάς, Γερμανία και Δανία.**

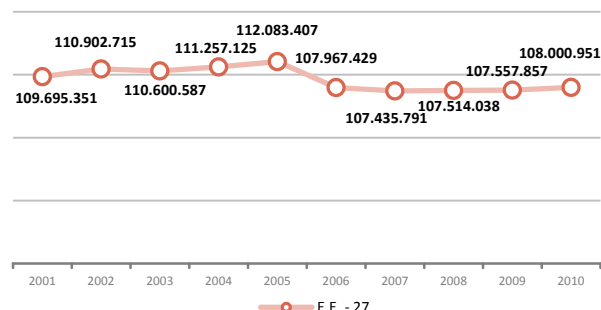
Στο 25% των χωρών που παρουσιάζει **υψηλή ανισορροπία** της κινητικότητας υπέρ των εισερχόμενων φοιτητών περιλαμβάνονται, κατά φθίνουσα σειρά αναλογίας, οι χώρες: **Αυστραλία, Ηνωμένο Βασίλειο, ΗΠΑ, Νέα Ζηλανδία, Αυστρία, Γαλλία, Ελβετία, Ιαπωνία, Βέλγιο, Ρωσία, Ισπανία, Τσεχία και Ολλανδία.**

Τέλος, στο 25% των χωρών που παρουσιάζει **υψηλή ανισορροπία** της κινητικότητας υπέρ των εξερχόμενων φοιτητών περιλαμβάνονται, κατά αύξουσα σειρά αναλογίας, οι χώρες: **Μάλτα, Αλβανία, Μεξικό, Ανδόρρα, Γεωργία, Μολδαβία, Κροατία, Χιλή, Σλοβακία, Εσθονία, Καζακστάν, ΠΓΔΜ και Σλοβενία.**

3.7 Ο συνολικός μαθητικός/φοιτητικός πληθυσμός στα κράτη-μέλη της ΕΕ (ISCED 0-6)

Το 2010 το σύνολο του μαθητικού/φοιτητικού πληθυσμού στην ΕΕ-27 ήταν **108,0 εκατομμύρια** μαθητές/φοιτητές.

Γράφημα 3.54: Συνολικός μαθητικός/φοιτητικός πληθυσμός (ISCED 0-6) στην ΕΕ-27 την περίοδο 2001-2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Την περίοδο αναφοράς 2001-2010 καταγράφεται **μείωση** του συνολικού μαθητικού/φοιτητικού πληθυσμού στην ΕΕ-27 κατά **1.694.400** μαθητές/φοιτητές (ποσοστό **1,5%**), από 109.695.351 μαθητές/φοιτητές το 2001 σε 108.000.951 μαθητές/φοιτητές το 2010.

Πίνακας 3.4: Μαθητικός/φοιτητικός πληθυσμός (ISCED 0-6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ την περίοδο 2001 - 2010

Κράτη-μέλη	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010		Μεταβολή περιόδου 2001-2010
										Πληθυσμός ISCED 0-6 της ΕΕ	Ποσοστιαία αναλογία	
ΕΕ (27 χώρες)	109.695.351	110.902.715	110.600.587	111.257.125	112.083.407	107.967.429	107.435.791	107.514.038	107.557.857	108.000.951	100,0%	-1,5% ▼
Γερμανία	16.913.190	16.863.525	16.842.054	16.821.660	16.699.519	16.837.084	16.670.759	16.475.459	16.370.235	16.290.875	15,1%	-3,7%
Γαλλία	14.292.240	14.247.289	14.350.323	14.401.428	14.939.874	14.948.246	14.890.067	14.834.661	14.805.090	14.875.582	13,8%	4,1%
Ην. Βασίλειο	16.225.133	17.587.145	17.126.560	17.372.082	17.691.665	13.725.365	13.611.581	13.778.640	13.901.180	14.187.278	13,1%	-12,6%
Ιταλία	10.720.129	10.795.177	10.889.472	11.023.696	11.063.752	11.126.530	11.152.868	11.165.737	11.165.203	11.221.529	10,4%	4,7%
Ισπανία	8.764.421	8.677.012	8.663.370	8.864.819	8.966.986	9.019.114	9.115.368	9.260.741	9.442.726	9.701.187	9,0%	10,7%
Πολωνία	10.037.921	10.001.613	9.917.875	9.836.615	9.719.296	9.503.410	9.279.002	9.040.339	8.926.687	8.760.014	8,1%	-12,7%
Ρουμανία	4.565.279	4.554.466	4.544.400	4.537.426	4.492.351	4.479.336	4.488.250	4.553.850	4.532.082	4.401.070	4,1%	-3,6%
Ολλανδία	3.601.329	3.595.529	3.583.345	3.613.916	3.644.575	3.672.984	3.746.572	3.778.152	3.792.370	3.829.996	3,5%	6,3%
Βέλγιο	2.704.321	2.733.590	2.774.971	2.732.428	2.792.254	2.821.180	2.829.681	2.844.592	2.860.871	2.884.291	2,7%	6,7%
Σουηδία	2.436.672	2.432.611	2.439.806	2.451.813	2.447.771	2.429.092	2.418.599	2.395.600	2.414.577	2.466.006	2,3%	1,2%
Πορτογαλία	2.241.198	2.205.016	2.208.991	2.198.954	2.172.853	2.124.260	2.144.991	2.374.720	2.435.665	2.406.098	2,2%	7,4%
Ελλάδα	2.052.743	2.118.898	2.102.755	2.123.181	2.194.230	2.184.995	2.107.099	2.157.590	2.157.590	2.183.041	2,0%	6,3% ▲
Τσεχία	2.219.946	2.219.992	2.214.713	2.222.331	2.200.338	2.153.309	2.142.993	2.148.802	2.152.977	2.158.120	2,0%	-2,8%
Ουγγαρία	2.277.279	2.287.741	2.299.879	2.315.753	2.302.336	2.278.800	2.243.706	2.196.956	2.150.217	2.133.238	2,0%	-6,3%
Αυστρία	1.686.979	1.643.769	1.648.832	1.669.018	1.678.395	1.687.551	1.675.948	1.693.021	1.702.316	1.728.221	1,6%	2,4%
Δανία	1.280.046	1.295.854	1.319.553	1.377.411	1.397.896	1.394.834	1.406.558	1.402.521	1.411.190	1.427.649	1,3%	11,5%
Φινλανδία	1.309.645	1.318.610	1.330.292	1.345.235	1.377.334	1.386.313	1.394.546	1.398.153	1.388.187	1.396.119	1,3%	6,6%
Βουλγαρία	1.522.401	1.474.077	1.475.262	1.451.284	1.428.471	1.398.751	1.381.948	1.349.508	1.322.952	1.314.836	1,2%	-13,6%
Ιρλανδία	989.561	995.237	1.003.386	1.035.621	1.038.839	1.037.301	1.055.846	1.055.337	1.078.258	1.164.744	1,1%	17,7%
Σλοβακία	1.270.396	1.261.281	1.257.260	1.261.347	1.253.811	1.233.532	1.223.139	1.202.644	1.176.803	1.153.904	1,1%	-9,2%
Λιθουανία	875.306	885.175	897.231	898.927	892.484	872.637	846.505	825.397	808.552	777.972	0,7%	-11,1%
Λετονία	562.773	562.008	565.596	562.518	553.801	537.046	516.875	499.092	484.637	460.129	0,4%	-18,2%
Σλοβενία	458.993	460.308	456.175	452.444	451.148	446.524	438.033	432.769	427.665	426.498	0,4%	-7,1%
Εσθονία	358.397	355.089	350.776	347.178	344.397	325.447	315.840	306.554	300.963	295.156	0,3%	-17,6%
Κύπρος	157.188	158.486	162.069	163.979	163.100	165.501	165.315	168.814	172.617	172.715	0,2%	9,9%
Λουξεμβούργο	84.092	86.486	87.717	85.841	87.589	91.985	90.496	91.975	93.120	100.634	0,1%	19,7%
Μάλτα	87.773	86.731	87.924	90.220	88.342	86.302	83.206	82.414	83.127	84.049	0,1%	-4,2%

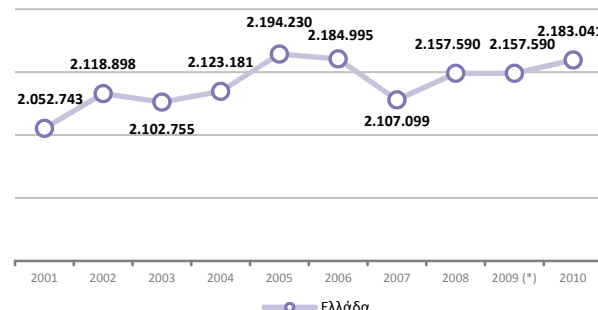
Πηγή δεδομένων: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Η κατάταξη των κρατών μελών έγινε με φθίνουσα σειρά επί του πληθυσμού του 2010.

Τα στοιχεία του 2009 για την Ελλάδα αφορούν το 2008. Στο μαθητικό/φοιτητικό πληθυσμό της Γερμανίας δεν περιλαμβάνεται ο φοιτητικός πληθυσμός του επιπέδου ISCED 6.

Το σύνολο του μαθητικού/φοιτητικού πληθυσμού στην Ελλάδα το 2010 ήταν **2,2 εκατομμύρια** μαθητές/φοιτητές.

Γράφημα 3.55: Συνολικός μαθητικός/φοιτητικός πληθυσμός (ISCED 0-6) στην Ελλάδα την περίοδο 2001-2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

(*) Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το 2009.

Την περίοδο αναφοράς 2001-2010 καταγράφεται **αύξηση** του συνολικού μαθητικού/φοιτητικού πληθυσμού στην Ελλάδα κατά **130.298** μαθητές/φοιτητές (ποσοστό **6,3%**), από 2.052.743 μαθητές/φοιτητές το 2001 σε 2.183.041 μαθητές/φοιτητές το 2010.

Τα κράτη-μέλη με το υψηλότερο ποσοστό συμμετοχής στο συνολικό μαθητικό/φοιτητικό πληθυσμό της ΕΕ εί-

ναι η **Γερμανία** (15,1%), η **Γαλλία** (13,8%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (13,1%), η **Ιταλία** (10,4%) και η **Ισπανία**

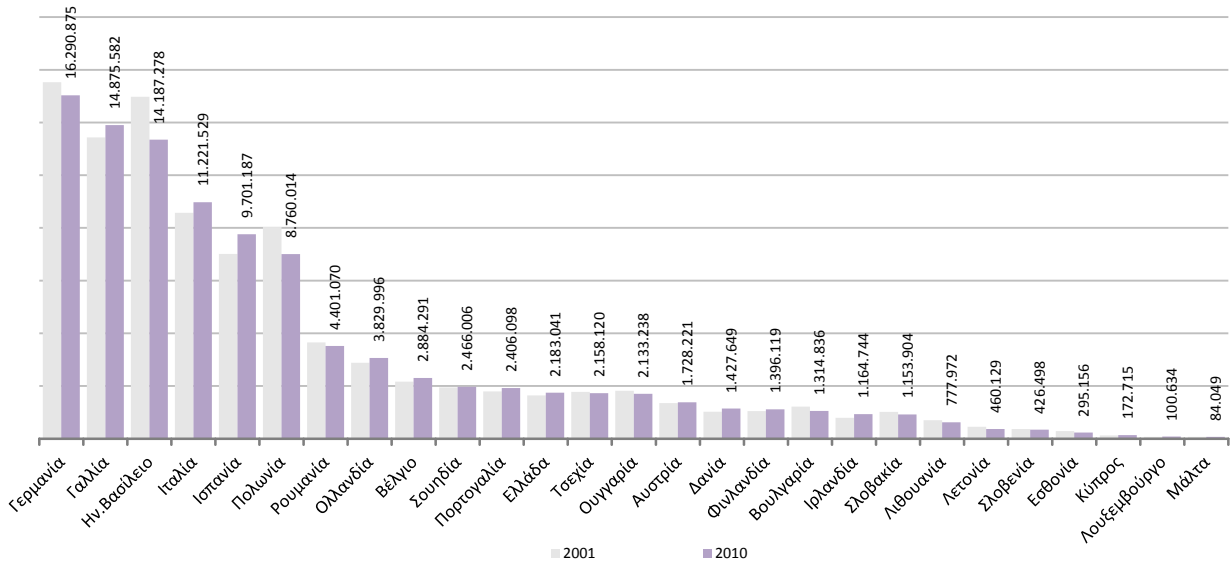
(9,0%). Το **61,4%** του συνολικού μαθητικού/ φοιτητικού πληθυσμού της ΕΕ αντιστοιχεί στις πέντε αυτές χώρες, ενώ το **38,6%** αντιστοιχεί στα υπόλοιπα 22 κράτη-μέλη.

Τα κράτη-μέλη με το χαμηλότερο ποσοστό συμμετοχής στο συνολικό μαθητικό/φοιτητικό πληθυσμό της Ε.Ε είναι: η **Μάλτα** και το **Λουξεμβούργο** (0,1%), η **Κύ-**

προς (0,2%), η **Εσθονία** (0,3%), η **Σλοβενία** και η **Λετο-**
νία (0,4%) .

Η **Ελλάδα**, την ίδια χρονιά, κατατάσσεται στην **12η θέση** καταγράφοντας μαθητικό/ φοιτητικό πληθυσμό 2.183.041 μαθητών/φοιτητών που αντιστοιχεί στο **2,0%** του συνολικού μαθητικού/φοιτητικού πληθυσμού της ΕΕ.

Γράφημα 3.56: Μαθητικός/φοιτητικός πληθυσμός (ISCED 0-6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: Eurostat – UOE | Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

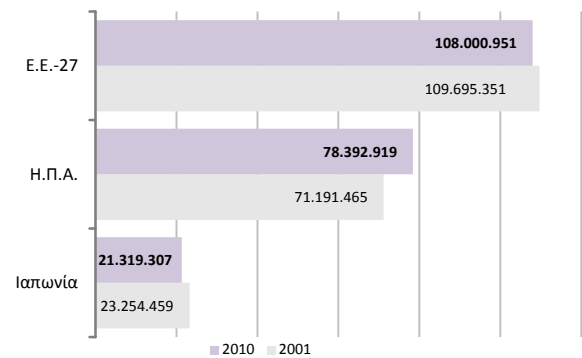
Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) ο συνολικός μαθητικός/φοιτητικός πληθυσμός της Ε.Ε-27 κατέγραψε **ελαφρά μείωση** κατά **-1,5%** (**1.694.400** μαθητές/φοιτητές), από 109.695.351 μαθητές/φοιτητές το 2001 σε 108.000.951 το 2010.

Τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς σε **14** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ (51,9%) καταγράφεται **αύξηση** του μαθητικού/φοιτητικού πληθυσμού τους με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στο **Λουξεμβούργο** (19,7%) και κατά σειρά ακολουθούν η **Ιρλανδία** (17,7%), η **Δανία** (11,5%), η **Ισπανία** (10,7%), η **Κύπρος** (9,9%), η **Πορτογαλία** (7,4%), το **Βέλγιο** (6,7%), η **Φινλανδία** (6,6%), η **Ολλανδία** (6,3%), η **Ελλάδα** (6,3%), η **Ιταλία** (4,7%), η **Γαλλία** (4,1%), η **Αυστρία** (2,4%) και η **Σουηδία** (1,2%).

Στον αντίποδα βρίσκονται **13** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ κράτη-μέλη (48,1%) στα οποία, την ίδια περίοδο, καταγράφεται **μείωση** του μαθητικού/ φοιτητικού τους πληθυσμού με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στη **Λετονία** (18,2%) και ακολουθούν η **Εσθονία** (17,6%), η **Βουλγαρία** (13,6%), η **Πολωνία** (12,7%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (12,6%), η **Λιθουανία** (11,1%), η **Σλοβακία** (9,2%), η **Σλοβενία** (7,1%), η **Ουγγαρία** (6,3%), η **Μάλτα** (4,2%), η **Γερμανία** (3,7%), η **Ρουμανία** (3,6%), και η **Τσεχία** (2%).

Στο ακόλουθο γράφημα συγκρίνονται οι μαθητικοί/φοιτητικοί πληθυσμοί της ΕΕ-27 των Η.Π.Α. και της Ιαπωνίας τα έτη 2001 και 2010.

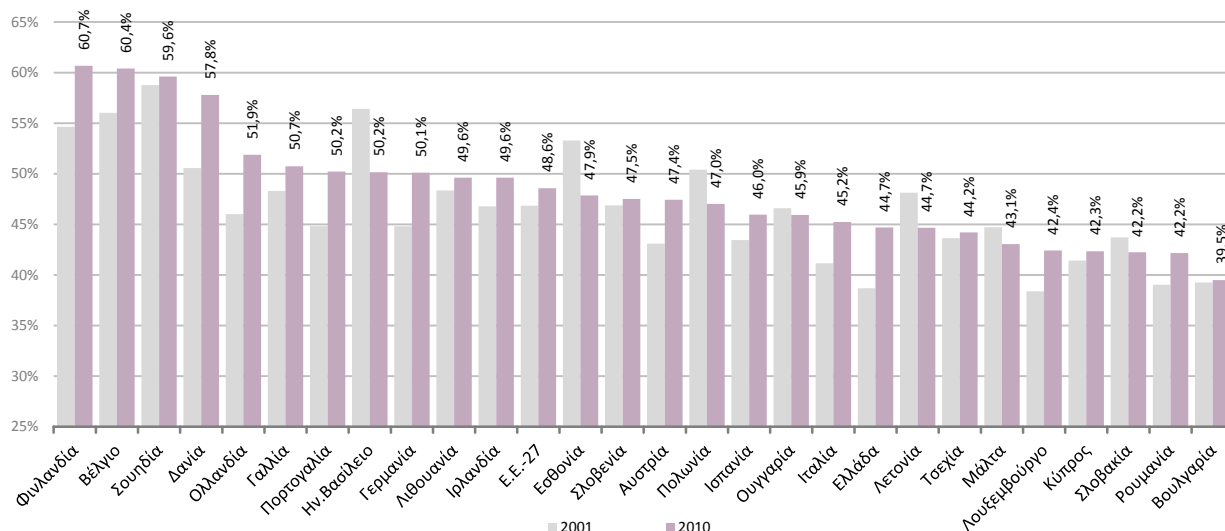
Γράφημα 3.57: Διαφοροποίηση της κατανομής του μαθητικού/φοιτητικού πληθυσμού των Η.Π.Α. και της Ιαπωνίας ως προς την αντίστοιχη κατανομή της ΕΕ-27 τα έτη 2001 & 2010

Πηγή: Eurostat – UOE | Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) ο συνολικός μαθητικός/φοιτητικός πληθυσμός των **Η.Π.Α.** κατέγραψε **αύξηση** κατά **10,1%** (**7.201.454** μαθητές/φοιτητές), ενώ αντίθετα **μείωση** κατά **8,3%** κατέγραψε ο μαθητικός/φοιτητικός πληθυσμός της **Ιαπωνίας** (**1.935.152** μαθητές/φοιτητές). Την ίδια περίοδο η **μείωση** του μαθητικού/φοιτητικού πληθυσμού της **ΕΕ-27** ήταν μικρότερη (**1,5%**).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο συνολικός μαθητικός/φοιτητικός πληθυσμός (ISCED 0-6) ως ποσοστό επί του πληθυσμού της ηλικιακής ομάδας 4-39 ετών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010.

Γράφημα 3.58: Μαθητικό/φοιτητικός πληθυσμός (ISCED 0-6) ως ποσοστό επί του πληθυσμού της ηλικιακής ομάδας 4-39 ετών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 & 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Ο συνολικός μαθητικός/φοιτητικός πληθυσμός (ISCED 0-6) της Ε.Ε το 2010 αντιστοιχεί στο **48,6%** του πληθυσμού της ηλικιακής ομάδας **από 4 έως και 39 ετών** των πολιτών της.

Στην κατανομή, ως προς τη συγκεκριμένη κατηγορία, η Ελλάδα κατέχει την **19^η θέση** με τον μαθητικό/φοιτητικό της πληθυσμό να αντιστοιχεί στον **44,7%** των παιδιών και νέων ηλικίας από 4 ετών έως και 39 ετών, **υπολειπόμενη** της αντίστοιχης τιμής της ΕΕ-27 (**48,6%**) κατά **3,9** ποσοστιαίες μονάδες.

Τα 5 κράτη-μέλη με τα υψηλότερα ποσοστά στη συγκεκριμένη κατηγορία (top 5) είναι η **Φινλανδία** (60,7%), το **Βέλγιο** (60,4%), η **Σουηδία** (59,6%), η **Δανία** (57,8%) και η **Ολλανδία** (51,9%).

Στον αντίποδα καταγράφονται τα 5 κράτη-μέλη με τα χαμηλότερα ποσοστά στη συγκεκριμένη κατηγορία (bottom 5), στα οποία περιλαμβάνονται η **Βουλγαρία** (39,5%), η **Ρουμανία** και η **Σλοβακία** (42,2%), η **Κύπρος** (42,3%) και το **Λουξεμβούργο** (42,4%).

Η τιμή του λόγου top5/ bottom5 δεν είναι **υψηλή (1,39 φορές)**, γεγονός που δεν υποδηλώνει την ύπαρξη σημαντικών διαφοροποιήσεων μεταξύ των τιμών των κρατών-μελών ως προς το ποσοστό των ατόμων 4-39 ετών που φοιτούν στα ISCED 0-6.

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) ο συνολικός μαθητικός/φοιτητικός πληθυσμός της Ε.Ε-27 κατέγραψε **αύξηση** της αναλογίας του μαθητικού/φοιτητικού πληθυσμού τους ως προς την ηλικιακή ομάδα 4 έως 39 ετών, κατά **1,7** ποσοστιαίες μονάδες, από 46,8% το 2001 σε 48,6% το 2010.

Τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς σε **20** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ (74,1%) καταγράφεται **αύξηση** της αναλογίας του μαθητικού/φοιτητικού πληθυσμού τους ως προς την ηλικιακή ομάδα 4 έως 39 ετών, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στη **Δανία** (κατά 7,2 ποσοστιαίες μονάδες) και κατά σειρά ακολουθούν η **Φινλανδία** και η **Ελλάδα** (6,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (5,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία**

(5,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** (5,3 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** (4,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** (4,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιταλία** (4,1 ποσοστιαίες μονάδες), το **Λουξεμβούργο** (4,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ρουμανία** (3,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** (2,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία** (2,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία** (2,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Κύπρος** (0,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σουηδία** (0,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** και η **Τσεχία** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Βουλγαρία** (0,2 ποσοστιαίες μονάδες).

Στον αντίποδα βρίσκονται **7** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ κράτη-μέλη (25,9%) στα οποία, την ίδια περίοδο, καταγράφεται **μείωση** της αναλογίας του μαθητικού/φοιτητικού πληθυσμού τους ως προς την ηλικιακή ομάδα 4 έως 39 ετών, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 6,3 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν η **Εσθονία** (5,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (3,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** (3,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα** (1,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** (1,5 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Ουγγαρία** (0,7 ποσοστιαίες μονάδες).

Την ίδια περίοδο αναφοράς η αναλογία των ακραίων τιμών (λόγος top5/bottom5) παρέμεινε οριακά σταθερός.

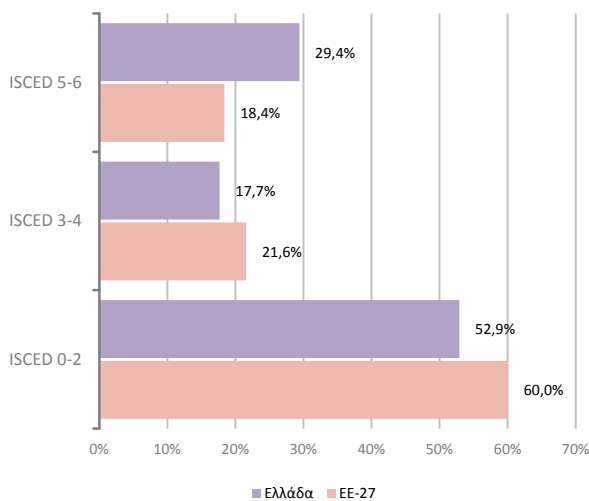
Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η κατανομή του μαθητικού/φοιτητικού πληθυσμού στα τρία επίπεδα εκπαίδευσης (ISCED), της Προσχολικής, Πρωτοβάθμιας & Κατώτερης Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης **ISCED 0-2**, της Ανώτερης Δευτεροβάθμιας & Μεταδευτεροβάθμιας μη τριτοβάθμιου επιπέδου εκπαίδευσης **ISCED 3-4** και της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης **ISCED 5-6** στην ΕΕ-27 και στην Ελλάδα το έτος 2010.

Το 2010 στην ΕΕ-27 το **60,2%** του μαθητικού/φοιτητικού πληθυσμού φοιτούσε στο **επίπεδο ISCED 0-2** και το **21,6%** στο **επίπεδο ISCED 3-4**. Το σύνολο του μαθη-

τικού/φοιτητικού πληθυσμού των δύο αυτών επιπέδων αντιστοιχεί στο **81,8%** του συνολικού μαθητικού/φοιτητικού πληθυσμού στην ΕΕ-27, ενώ στο επίπεδο **ISCED 5-6** φοιτούσε το υπόλοιπο **18,1%**.

Γράφημα 3.59: Διαφοροποίηση της κατανομής του μαθητικού/φοιτητικού πληθυσμού ανά επίπεδο ISCED της Ελλάδας ως προς την αντίστοιχη κατανομή της ΕΕ-27 το 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Την ίδια χρονία στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση (**ISCED 5-6**) στην Ελλάδα φοιτούσε το **29,6%** του συνολικού μαθητικού/φοιτητικού πληθυσμού, ποσοστό κατά **11,5** ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερο του αντίστοιχου της ΕΕ-27. Το γεγονός αυτό μείωσε αναλογικά την ποσοστιαία κατανομή των άλλων δύο επιπέδων (**ISCED 0-2** & **ISCED 3-4**) στην Ελλάδα έναντι των αντίστοιχων της ΕΕ-27.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η κατανομή του μαθητικού/ φοιτητικού πληθυσμού στα τρία επίπεδα εκπαίδευσης (ISCED) στα 27 κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης το έτος 2010.

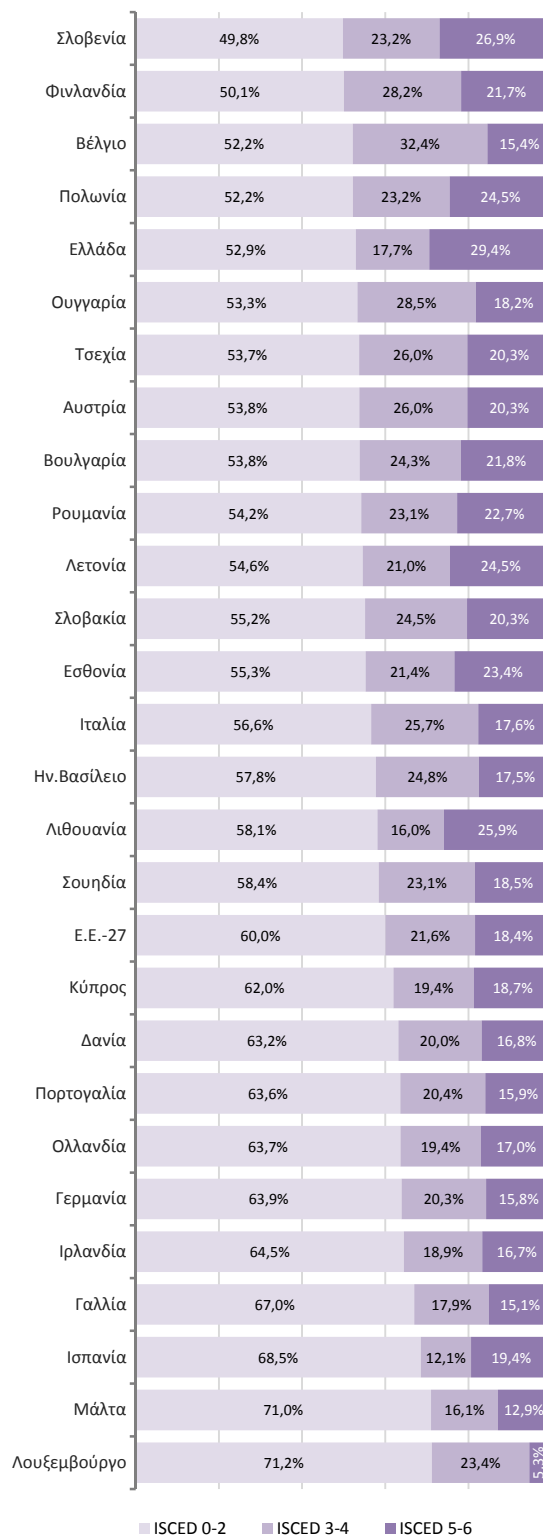
Το 2010 το ποσοστό του μαθητικού/φοιτητικού πληθυσμού που φοιτούσε στα επίπεδα **ISCED 0-2** σε όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ-27 υπερέβαινε το 49,0%. Το υψηλότερο ποσοστό καταγράφεται στο **Λουξεμβούργο** (71,2%) και κατά σειρά ακολουθούν η **Μάλτα** (71,0%), η **Ισπανία** (68,5%), η **Γαλλία** (67,0%), η **Ιρλανδία** (64,5%) και η **Γερμανία** (63,9%).

Στον αντίποδα βρίσκεται η **Σλοβενία** η οποία παρουσιάζει το χαμηλότερο ποσοστό στην ΕΕ-27 με τιμή 49,8% και κατά σειρά ακολουθούν η **Φινλανδία** (50,1%), το **Βέλγιο** και η **Πολωνία** (52,2%) και η **Ελλάδα** (52,9%).

Την ίδια χρονιά το ποσοστό του μαθητικού/φοιτητικού πληθυσμού που φοιτούσε στα επίπεδα **ISCED 3-4** σε όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ-27 υπερέβαινε το 12,0%. Το υψηλότερο ποσοστό καταγράφεται στο **Βέλγιο** (32,4%) και κατά σειρά ακολουθούν η **Ουγγαρία** (28,5%), η **Φινλανδία** (28,2%), η **Αυστρία** και η **Τσεχία** (26,0%) και η **Ιταλία** (25,7%). Στον αντίποδα βρίσκεται η **Ισπανία** η οποία παρουσιάζει το χαμηλότερο ποσοστό στην ΕΕ-27 με τιμή 12,1% και κατά σειρά ακολου-

θούν η **Λιθουανία** (16,0%), η **Μάλτα** (16,1%), η **Ελλάδα** (17,7%) και η **Γαλλία** (17,9%).

Γράφημα 3.60: Κατανομή μαθητικού/φοιτητικού πληθυσμού ανά επίπεδο ISCED στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τέλος, το ποσοστό του μαθητικού/φοιτητικού πληθυσμού που φοιτούσε στα επίπεδα **ISCED 5-6** σε όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ-27 υπερέβαινε το 5,0%. Το υψηλότερο ποσοστό καταγράφεται στην **Ελλάδα** (29,4%) και κατά σειρά ακολουθούν η **Σλοβενία** (26,9%), η **Λιθου-**

ανία (25,9%), η Πολωνία και η Λετονία (24,5%), η Εσθονία (23,4%) και η Ρουμανία (22,7%). Στον αντίποδα βρίσκεται το Λουξεμβούργο το οποίο παρουσιάζει το χαμηλότερο ποσοστό στην ΕΕ-27 με τιμή 5,3% και κατά σειρά ακολουθούν η Μάλτα (12,9%), η Γαλλία (15,1%), το Βέλγιο (15,4%), η Γερμανία (15,8%), η Πορτογαλία (15,9%), η Ιρλανδία (16,7%) και η Δανία (16,8%).

Συγκρίνοντας την αναλογία του μαθητικού/φοιτητικού πληθυσμού ανά επίπεδο ISCED, το 74,1% των κρατών-μελών (20 από τα 27) παρουσιάζει υψηλότερο ποσο-

στό μαθητών/φοιτητών στα επίπεδα ISCED 3-4 σε σύγκριση με τα επίπεδα ISCED 5-6, ενώ στο υπόλοιπο 25,9% παρουσιάζεται το αντίθετο φαινόμενο. Πιο συγκεκριμένα, ο φοιτητικός πληθυσμός (ISCED 5-6) υπερέρχει του μαθητικού πληθυσμού των ISCED 3-4 στην Ελλάδα κατά 11,7 ποσοστιαίες μονάδες, στη Λιθουανία κατά 9,9 ποσοστιαίες μονάδες, στην Ισπανία κατά 7,3 ποσοστιαίες μονάδες, στη Σλοβενία κατά 3,7 ποσοστιαίες μονάδες, στη Λετονία κατά 3,5 ποσοστιαίες μονάδες, στην Εσθονία κατά 2,0 ποσοστιαίες μονάδες και στην Πολωνία κατά 1,3 ποσοστιαίες μονάδες.

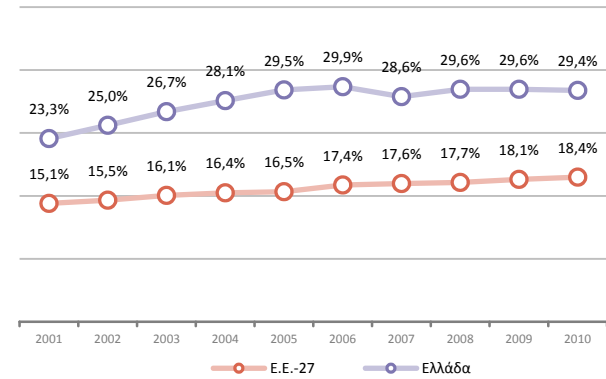
3.8 Συμμετοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στα κράτη-μέλη της ΕΕ (ISCED 5-6)

Το 2010 το σύνολο του φοιτητικού πληθυσμού (ISCED 5-6) στην ΕΕ-27 ήταν **19,8 εκατομμύρια** φοιτητές/-τριες, ενώ στην Ελλάδα ο αντίστοιχος πληθυσμός ήταν **641,8** χιλιάδες φοιτητές/-τριες. Την περίοδο αναφοράς (2001-2010) καταγράφηκε αύξηση του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού στην ΕΕ-27 κατά **3.329.264** φοιτητές/-τριες (μεταβολή κατά **20,2%**), από 16.517.324 φοιτητές/-τριες το 2001 σε 19.846.588 φοιτητές/-τριες το 2010. Στην Ελλάδα, την ίδια περίοδο, καταγράφηκε **σημαντική αύξηση** του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού κατά **163.639** φοιτητές/-τριες (μεταβολή κατά **34,2%**), από 478.205 φοιτητές/-τριες το 2001 σε 641.844 φοιτητές/-τριες το 2010.

Στο ακόλουθο γράφημα αποδίδεται η ετήσια αναλογία του **φοιτητικού πληθυσμού (ISCED 5-6)** επί του συνολικού **μαθητικού/φοιτητικού πληθυσμού (ISCED 0-6)** στην Ελλάδα και στην ΕΕ-27 την περίοδο 2001-2010. Την περίοδο αναφοράς (2001-2010) στο ποσοστό του **φοιτητικού πληθυσμού (ISCED 5-6)** επί του συνολικού **μαθητικού/φοιτητικού πληθυσμού (ISCED 0-6)** στην Ελλάδα καταγράφεται **σημαντική αύξηση** κατά **11,0**

ποσοστιαίες μονάδες, από 23,3% το 2001 σε 29,4% το 2010.

Γράφημα 3.61: Ετήσια αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού (ISCED 5-6) επί του συνολικού μαθητικού/φοιτητικού πληθυσμού (ISCED 0-6) στην Ελλάδα και στην ΕΕ-27 την περίοδο 2001-2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
Για το 2009 τα στοιχεία για την Ελλάδα αφορούν το 2008.

Η **αύξηση** που καταγράφεται στο αντίστοιχο ποσοστό της ΕΕ-27 ήταν μικρότερη (μεταβολή κατά **3,3 ποσοστιαίες μονάδες** την ίδια περίοδο).

Πίνακας 3.5: Φοιτητικός πληθυσμός (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ την περίοδο 2001 - 2010

Κράτη-μέλη	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010		Μεταβολή περιόδου 2001-2010
										Πληθυσμός ISCED 5-6 της ΕΕ	% επί του πληθυσμού ISCED 0-6 της χώρας	
ΕΕ (27 χώρες)	16.517.324	17.139.303	17.761.762	18.232.921	18.530.167	18.782.520	18.884.191	19.037.163	19.470.362	19.846.588	18,4%	20,2% ▲
Ελλάδα	478.205	529.233	561.457	597.007	646.587	653.003	602.858	637.623	:	641.844	29,4%	34,2% ▲
Σλοβενία	91.494	99.214	101.458	104.396	112.228	114.794	115.944	115.445	114.391	114.873	26,9%	25,6% ▲
Λιθουανία	135.923	148.788	167.606	182.656	195.405	198.868	199.855	204.767	210.744	201.373	25,9%	48,2% ▲
Πολωνία	1.774.985	1.906.268	1.983.360	2.044.298	2.118.081	2.145.687	2.146.926	2.165.980	2.149.998	2.148.676	24,5%	21,1% ▲
Λετονία	102.783	110.500	118.944	127.656	130.706	131.125	129.497	127.760	125.360	112.567	24,5%	9,5% ▲
Εσθονία	57.778	60.648	63.625	65.659	67.760	68.287	68.767	68.168	68.399	68.985	23,4%	19,4% ▲
Ρουμανία	533.152	582.221	643.911	685.718	738.806	834.969	928.175	1.056.622	1.098.188	999.523	22,7%	87,5% ▲
Βουλγαρία	247.006	228.394	230.513	228.468	237.909	243.464	258.692	264.463	274.247	287.086	21,8%	16,2% ▲
Φινλανδία	279.628	283.805	291.664	299.888	305.996	308.966	309.163	309.648	296.691	303.554	21,7%	8,6% ▲
Σλοβακία	143.909	152.182	158.089	164.667	181.419	197.943	217.952	229.477	234.997	234.526	20,3%	63,0% ▲
Τσεχία	260.044	284.485	287.001	318.858	336.307	337.405	362.630	392.540	416.847	437.354	20,3%	68,2% ▲
Αυστρία	264.669	223.735	229.802	238.522	244.410	253.139	260.975	284.791	308.150	350.190	20,3%	32,3% ▲
Ισπανία	1.833.527	1.832.760	1.840.607	1.839.903	1.809.353	1.789.254	1.777.498	1.781.019	1.800.834	1.878.973	19,4%	2,5% ▲
Κύπρος	11.934	13.927	18.272	20.849	20.078	20.587	22.227	25.688	30.986	32.233	18,7%	170,1% ▲
Σουηδία	358.020	382.851	414.657	429.623	426.723	422.614	413.710	406.879	422.580	455.025	18,5%	27,1% ▲
Ουγγαρία	330.549	354.386	390.453	422.177	436.012	438.702	431.572	413.715	397.679	388.950	18,2%	17,7% ▲
Ιταλία	1.812.325	1.854.200	1.913.352	1.986.497	2.014.998	2.029.023	2.033.642	2.013.856	2.011.713	1.980.399	17,6%	9,3% ▲
Ην. Βασίλειο	2.067.349	2.240.680	2.287.833	2.247.441	2.287.541	2.336.111	2.362.815	2.329.494	2.415.222	2.479.199	17,5%	19,9% ▲
Ολλανδία	504.042	516.769	526.767	543.396	564.983	579.622	590.121	602.286	618.502	650.905	17,0%	29,1% ▲
Δανία	190.791	195.266	201.746	217.130	232.255	228.893	232.194	230.707	234.574	240.536	16,8%	26,1% ▲
Ιρλανδία	166.600	176.296	181.557	188.315	186.561	186.045	190.349	178.518	182.609	194.009	16,7%	16,5% ▲
Πορτογαλία	387.703	396.602	400.831	395.063	380.937	367.312	366.729	376.917	373.002	383.627	15,9%	-1,1% ▼
Γερμανία	2.083.945	2.159.708	2.242.397	2.330.457	2.268.741	2.289.465	2.278.897	2.245.138	2.438.600	2.555.559	15,7%	22,6% ▲
Βέλγιο	359.265	366.982	374.688	386.110	389.547	394.427	393.687	401.652	425.219	445.309	15,4%	24,0% ▲
Γαλλία	2.031.743	2.029.179	2.119.149	2.160.300	2.187.383	2.201.201	2.179.505	2.164.538	2.172.855	2.245.097	15,1%	10,5% ▲
Μάλτα	7.422	7.259	8.946	7.867	9.441	8.922	9.811	9.472	10.352	10.840	12,9%	46,1% ▲
Λουξεμβούργο	2.533	2.965	3.077	:	:	2.692	:	:	0	5.376	5,3%	112,2% ▲

Πηγή δεδομένων: Eurostat – ΟΥΕ

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Η κατάταξη των κρατών μελών έγινε με φθίνουσα σειρά επί του πληθυσμού του 2010.

Στο μαθητικό/φοιτητικό πληθυσμό της Γερμανίας δεν περιλαμβάνεται ο φοιτητικός πληθυσμός του επιπέδου ISCED 6.

: Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία

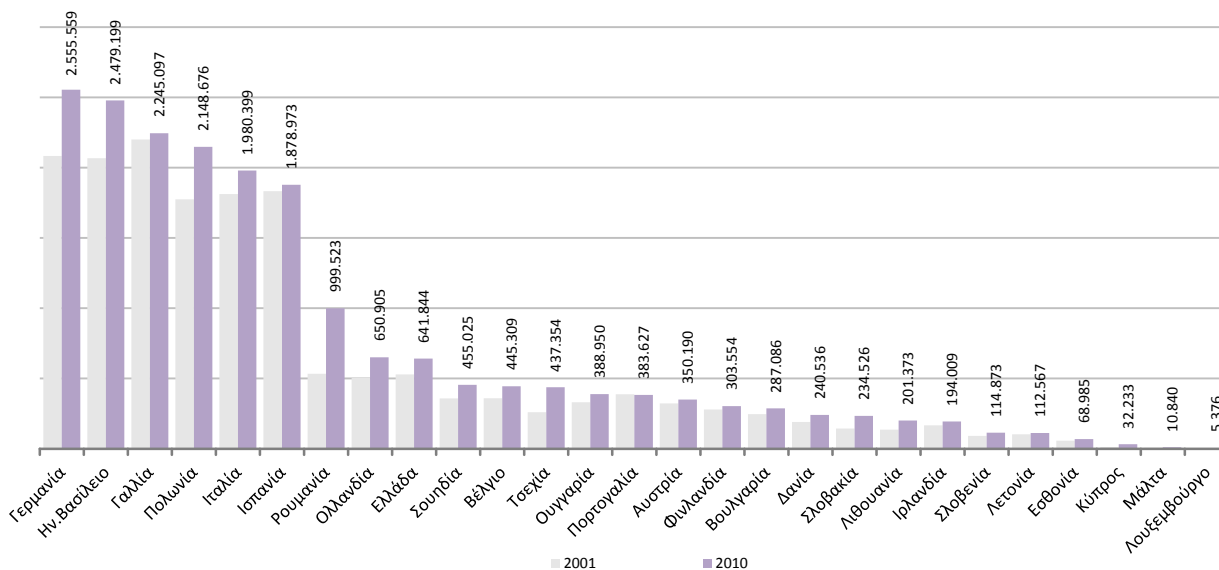
Τα κράτη-μέλη με το υψηλότερο ποσοστό φοιτητικού πληθυσμού ως προς το συνολικό μαθητικό/φοιτητικό πληθυσμό τους είναι η **Ελλάδα** (29,4%), η **Σλοβενία**

(26,9%), η **Λιθουανία** (25,9%), η **Πολωνία** και η **Λετονία** (24,5%), η **Εσθονία** (23,4%) και η **Ρουμανία** (22,7%).

Στα κράτη-μέλη με το χαμηλότερο ποσοστό συμμετοχής στο συνολικό μαθητικό/φοιτητικό πληθυσμό τους περιλαμβάνονται: το **Λουξεμβούργο** (5,3%), η **Μάλτα**

(12,9%), η **Γαλλία** (15,1%), το **Βέλγιο** (15,4), η **Γερμανία** (15,7%) και η **Πορτογαλία** (15,9%).

Γράφημα 3.62: Φοιτητικός πληθυσμός (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: Eurostat – UOE. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ. Για την Ελλάδα τα στοιχεία του έτους 2001 αφορούν το έτος 2002, ενώ για τη Γαλλία το έτος 2006. Στο μαθητικό/φοιτητικό πληθυσμό της Γερμανίας δεν περιλαμβάνεται ο φοιτητικός πληθυσμός του επιπέδου ISCED 6.

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) ο συνολικός φοιτητικός πληθυσμός της Ε.Ε-27 παρουσίασε **αύξηση** κατά **20,2%** (**3.329.264** φοιτητές/-τριες), από 16.517.324 φοιτητές/-τριες το 2001 σε 19.846.588 φοιτητές/-τριες το 2010.

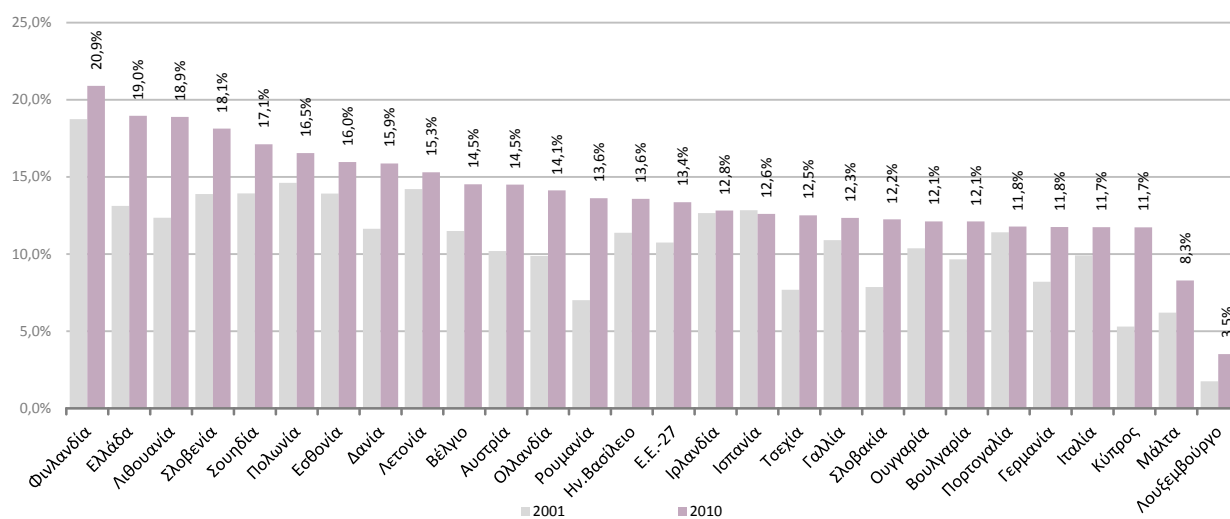
Τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς σε **26** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ (88,9%) καταγράφεται **αύξηση** του φοιτητικού πληθυσμού τους με την μεγαλύτερη να καταγράφεται στην **Κύπρο** (170,1%) και ακολουθούν το **Λουξεμβούργο** (112,2%), η **Ρουμανία** (87,5%), η **Τσεχία** (68,2%), η **Σλοβακία** (63,0%), η **Λιθουανία** (48,2%), η **Μάλτα** (46,1%), η **Ελλάδα** (34,2%), **Αυστρία** (32,3%), η **Ολλανδία** (29,1%), η **Σουηδία** (27,1%), η **Δανία** (26,1%) και η **Σλοβενία** (25,6%). Οι μικρότερες αυξή-

σεις καταγράφηκαν στην **Ισπανία** (2,5%), στη **Φινλανδία** (8,6%), στην **Ιταλία** (9,3%), στη **Λετονία** (9,5%), στη **Γαλλία** (10,5%), στη **Βουλγαρία** (16,2%) και στην **Ιρλανδία** (16,5%).

Στον αντίποδα βρίσκεται μόνο η **Πορτογαλία** η οποία την ίδια περίοδο καταγράφει **μικρή μείωση** κατά **1,1%** του φοιτητικού τους πληθυσμού.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο φοιτητικός πληθυσμός της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ως ποσοστό επί του πληθυσμού της ηλικιακής ομάδας 18-39 ετών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010.

Γράφημα 3.63: Φοιτητικός πληθυσμός (ISCED 5-6) ως ποσοστό επί του πληθυσμού της ηλικιακής ομάδας 18-39 ετών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 & 2010

Πηγή: Eurostat – UOE. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Ο συνολικός φοιτητικός πληθυσμός (ISCED 5-6) της Ε.Ε το 2010 αντιστοιχεί στο **13,4%** του πληθυσμού της ηλικιακής ομάδας **από 18 έως και 39 ετών** των πολιτών της.

Στην κατανομή, ως προς τη συγκεκριμένη κατηγορία, η Ελλάδα κατέχει την **2^η θέση** με το φοιτητικό της πληθυσμό να αντιστοιχεί στον **19,0%** των ατόμων ηλικίας από 18 ετών έως και 39 ετών, **υπερέχοντας** της αντίστοιχης τιμής της ΕΕ-27 (**13,4%**) κατά **5,6** ποσοστιαίες μονάδες.

Τα 5 κράτη-μέλη με τα υψηλότερα ποσοστά συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ως προς τη συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα (top 5) είναι η **Φινλανδία** (20,9%), η **Ελλάδα** (19,0%), η **Λιθουανία** (18,9%), η **Σλοβενία** (18,1%) και η **Σουηδία** (17,1%).

Στον αντίποδα καταγράφονται τα 5 κράτη-μέλη με τα χαμηλότερα ποσοστά συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ως προς τη συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα (bottom 5), στα οποία περιλαμβάνονται το **Λουξεμβούργο** (3,5%), η **Μάλτα** (8,3%), η **Κύπρος** και η **Ιταλία** (11,7%), η **Κύπρος** (42,3%) και η **Γερμανία** (11,8%).

Η τιμή του λόγου top5/ bottom5 είναι **υψηλή (2,0 φορές)**, γεγονός που υποδηλώνει την ύπαρξη σημαντικών διαφοροποιήσεων μεταξύ των τιμών των κρατών-μελών ως προς το ποσοστό συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) και στο σύνολο της ΕΕ-27, το ποσοστό συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ως προς την ηλικιακή ομάδα 18-39 ετών κατέγραψε **αύξηση** κατά **2,6** ποσοστιαίες μονάδες, από 10,7% το 2001 σε 13,4% το 2010.

Τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς σε **26** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ (96,3%) παρουσιάζεται **αύξηση** του ποσοστού συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στη **Ρουμανία** (κατά 6,6 ποσοστιαίες μονάδες) και κατά σειρά ακολουθούν η **Λιθουανία** (6,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Κύπρος** (6,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** (5,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (4,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** (4,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** και η **Ολλανδία** (4,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** και η **Δανία** (4,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** (3,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σουηδία** (3,2 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** (3,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** (2,5 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** και η **Φινλανδία** (2,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα** (2,1 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Εσθονία** (2,0 ποσοστιαίες μονάδες). Μικρότερη των 2 ποσοστιαίων μονάδων είναι η αύξηση που καταγράφουν τα υπόλοιπα κράτη-μέλη (Πολωνία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ουγγαρία, Γαλλία, Λετονία, Πορτογαλία, Ιρλανδία), ενώ **οριακή μείωση** του ποσοστού συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση παρουσιάζει η **Ισπανία** κατά 0,2 ποσοστιαίες.

Την ίδια περίοδο αναφοράς η αναλογία των ακραίων τιμών (λόγος top5/bottom5) κατέγραψε μείωση κατά 25,9%, από 2,7 φορές το 2001 σε 2,0 φορές το 2010, γεγονός που υποδηλώνει τη μείωση των διαφοροποιήσεων των 27 κρατών-μελών ως προς το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 18-39 ετών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

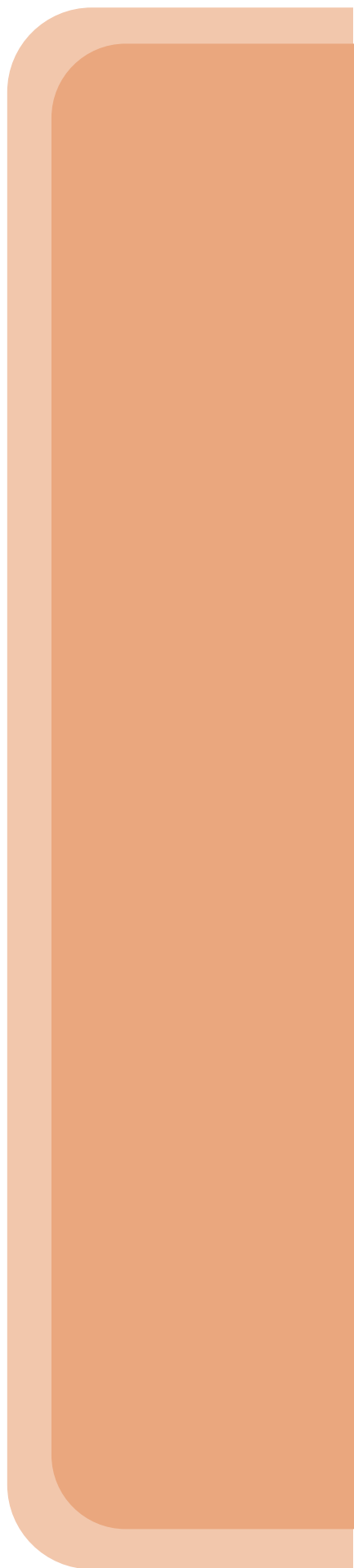

Κεφάλαιο 4ο

Ο φοιτητικός πληθυσμός στην Ευρωπαϊκή Ένωση

4.1 Κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού ανά πεδίο και τομέα σπουδών.....	139
4.1.1 Πεδίο σπουδών ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	141
4.1.2 Πεδίο σπουδών ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ.....	142
4.1.3 Πεδίο σπουδών ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ.....	144
4.1.4 Πεδίο σπουδών ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ.....	146
4.1.5 Πεδίο σπουδών ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ	148
4.1.6 Πεδίο σπουδών ΓΕΩΡΓΙΑ	150
4.1.7 Πεδίο σπουδών ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ.....	151
4.1.8 Πεδίο σπουδών ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	153
4.1.9 Δείκτες διαφοροποίησης του φοιτητικού πληθυσμού ανά τομέα σπουδών.....	155
4.1.10 Ιεραρχική ομαδοποίηση των τομέων σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ-27	158
4.2 Κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού ανά επίπεδο σπουδών ISCED 5A, 5B & 6.....	161
4.2.1 Ανάλυση των επιπέδων ανά πεδίο σπουδών	165
4.2.2 Ανάλυση των επιπέδων ανά τομέα σπουδών.....	166
4.3 Κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού ανά τρόπο φοίτησης.....	169
4.3.1 Ανάλυση τρόπου φοίτησης ανά επίπεδο σπουδών.....	171
4.4 Κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού ως προς το φύλο.....	177
4.4.1 Πεδίο σπουδών ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	180
4.4.2 Πεδίο σπουδών ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ.....	183
4.4.3 Πεδίο σπουδών ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ.....	186
4.4.4 Πεδίο σπουδών ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ.....	192
4.4.5 Πεδίο σπουδών ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ	196
4.4.6 Πεδίο σπουδών ΓΕΩΡΓΙΑ	201
4.4.7 Πεδίο σπουδών ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ.....	203
4.4.8 Πεδίο σπουδών ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	206
4.4.9 Δείκτες διαφοροποίησης του φύλου ανά τομέα σπουδών	211
4.4.10 Ανάλυση του φύλου ανά επίπεδο σπουδών.....	214
4.4.11 Ανάλυση του φύλου ανά τρόπο φοίτησης.....	218
4.5 Κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού ως προς την ηλικία	220
4.5.1 Ανάλυση της ηλικίας ανά επίπεδο σπουδών	225
4.6 Ιεραρχική ταξινόμηση των 27 κρατών-μελών.....	234
4.7 Η θέση της Ελλάδας μεταξύ των 27 κρατών-μελών	236

Επισκόπηση κεφαλαίου

Στο τέταρτο κεφάλαιο εξετάζονται τα βασικά χαρακτηριστικά του **φοιτητικού πληθυσμού** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα κράτη-μέλη της ΕΕ. Συγκεκριμένα, αποτυπώνεται η κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού ανά **πεδίο και τομέα σπουδών**, προκειμένου να αναδειχθούν οι ομοιότητες και οι διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών-μελών ως προς την ανάπτυξη (ή συρρίκνωση) των πεδίων και τομέων σπουδών, αλλά και για να διαμορφωθούν ευρύτερες ομάδες των τομέων σπουδών που παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά. Η μελέτη της κατανομής του φοιτητικού πληθυσμού ανά **επίπεδο σπουδών ISCED** (5A, 5B και 6) της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά και ανά **τρόπο φοίτησης** (πλήρης και μερική) αναδεικνύει επίσης σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών-μελών.

Παράλληλα, εξετάζονται αναλυτικά οι διαφοροποιήσεις του φοιτητικού πληθυσμού ως προς το **φύλο** αλλά και ως προς την **ηλικία** των σπουδαστών. Η **ισορροπία των φύλων** στην τριτοβάθμια εκπαίδευση έχει έγκαιρα επισημανθεί ως ζήτημα προτεραιότητας, τόσο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, όσο και ευρύτερα στον Ευρωπαϊκό Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης. Μέσα από τη μελέτη της, αναδεικνύονται θέματα υπερεκπροσώπησης/υποεκπροσώπησης ανδρών και γυναικών στο σύνολο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά και συγκεκριμένοι τομείς σπουδών που καταγράφουν σημαντική ανισορροπία των φύλων, τόσο σε επίπεδο σπουδών (1^ο και 2^ο στάδιο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης), όσο και στον τρόπο φοίτησης (πλήρης και μερική). Αντίστοιχα, η διακύμανση της ηλικίας του φοιτητικού πληθυσμού παρέχει σημαντικές πληροφορίες σχετικά με το βαθμό συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση **ατόμων με ηλικία μεγαλύτερη από την «τυπική»** ηλικία φοίτησης, αναδεικνύοντας άμεσα τις υπαρκτές διαφοροποιήσεις των κρατών-μελών ως προς την προώθηση της δια βίου μάθησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αξίζει να σημειωθεί ότι σε πολλές χώρες ηλικία των σπουδαστών χρησιμοποιείται ως κριτήριο προσδιορισμού των υποεκπροσωπούμενων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ομάδων, διακρίνοντας τους σπουδαστές σε «ενήλικους» και «παραδοσιακούς» και διαμορφώνοντας παράλληλα πολιτικές διεύρυνσης της πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στις περιπτώσεις υποεκπροσώπησης.

Το συγκεκριμένο κεφάλαιο ολοκληρώνεται με την **ομαδοποίηση των 27 κρατών-μελών** της ΕΕ (χρήση της μεθόδου της ιεραρχικής ταξινόμησης) βάσει των κοινών χαρακτηριστικών τους που αφορούν στη συμμετοχή του πληθυσμού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, την κατανομή του σε επίπεδα σπουδών (ISCED 5A, 5B,6), στον τρόπο φοίτησης (πλήρη/ μερική) και στις διαφοροποιήσεις της ισορροπίας των φύλων και της ηλικίας του φοιτητικού πληθυσμού. Τέλος, γίνεται μια συνολική αποτύπωση της **θέσης της Ελλάδας** μεταξύ των 27 κρατών-μελών ως προς τα χαρακτηριστικά του φοιτητικού της πληθυσμού που εξετάζονται στο παρόν κεφάλαιο.

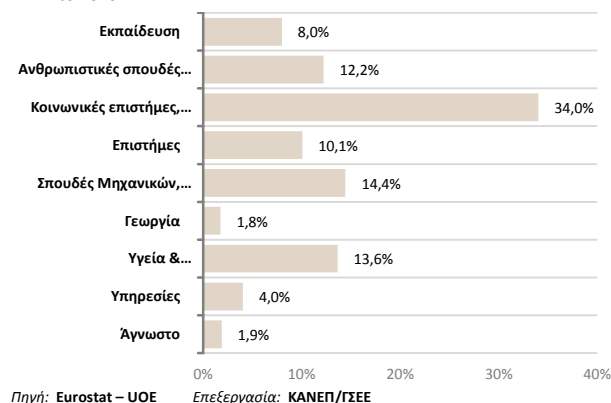
4.1 Κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού ανά πεδίο και τομέα σπουδών

Στο ακόλουθο γράφημα το σύνολο του φοιτητικού πληθυσμού (ISCED 5-6) της ΕΕ-27, που το 2010 ήταν **19.846.588** φοιτητές/-τριες, κατανέμεται από άποψη αντικειμένου σπουδών στα ακόλουθα **πεδία σπουδών** (διευρυμένες ομάδες σπουδών) σύμφωνα με τη διεθνή ταξινόμηση ISCED1997 της UNESCO (βλ. Παράρτημα IV). Τα πεδία σπουδών είναι: (1) **εκπαίδευση**, (2) **ανθρωπιστικές σπουδές & τέχνες**, (3) **κοινωνικές επιστήμες, επιχειρήσεις & δίκαιο**, (4) **επιστήμες**, (5) **σπουδές μηχανικών, παραγωγής & δομικών έργων**, (6) **γεωργία**, (7) **υγεία & κοινωνική πρόνοια** και (8) **υπηρεσίες**. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στα παραπάνω πεδία κατανέμεται το **98,1%** του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού της ΕΕ-27, ενώ το υπόλοιπο **1,9%** του φοιτητικού πληθυσμού (**372.742** φοιτητές/-τριες) δεν αντιστοιχήθηκε σε κάποια από τα οκτώ συγκεκριμένα πεδία σπουδών.

Το 2010, από το σύνολο του φοιτητικού πληθυσμού των 8 πεδίων σπουδών της ΕΕ-27 (**19.473.845** φοιτητές/-τριες), το υψηλότερο ποσοστό (**34,7%**), που αντι-

στοιχεί σε **6.749.506** φοιτητές/-τριες, συγκέντρωνε το πεδίο **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ – ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ - ΔΙΚΑΙΟ**. Στο συγκεκριμένο πεδίο περιλαμβάνονται οι κοινωνικές επιστήμες, οι επιστήμες της συμπεριφοράς, η δημοσιογραφία και η πληροφόρηση, επιχειρήσεις και διοίκηση.

Γράφημα 4.1: Κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού ανά πεδίο σπουδών της ΕΕ-27 το 2010

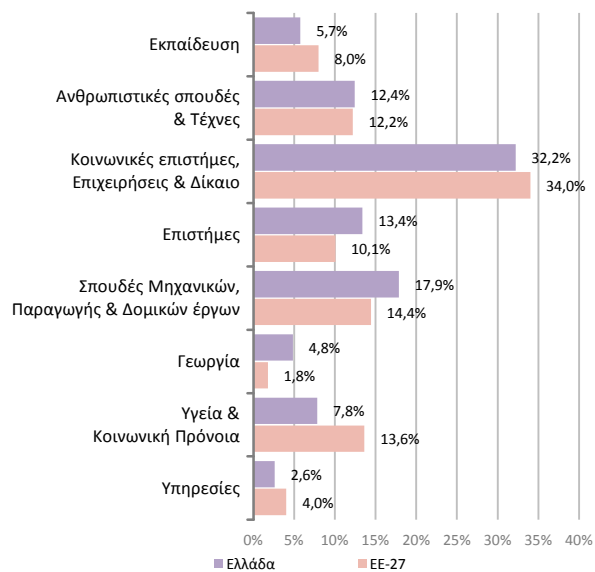
Το επόμενο σε συχνότητα πεδίο σπουδών αφορά σε **ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ - ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ- ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ (14,7%)**, που αντιστοιχεί σε **2.864.309** φοιτητές/-τριες, περιλαμβάνονται οι επιστήμες του μηχανικού, της βιομηχανικής παραγωγής, της τεχνολογίας τροφίμων, η αρχιτεκτονική, η χωροταξία και οι μηχανικοί κτιρίων.

Στο πεδίο σπουδών **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ** φοιτούσε το **13,9%** του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού της ΕΕ-27, που αντιστοιχεί σε **2.704.760** φοιτητές/-τριες, περιλαμβάνονται σπουδές στην υγεία και την υγιεινή, στις κοινωνικές υπηρεσίες και στην πρόνοια.

Τα τρία παραπάνω πεδία σπουδών καλύπτουν το **63,3%** του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού της ΕΕ-27 το 2010, που αντιστοιχεί σε **12.318.575** φοιτητές/-τριες, ενώ το υπόλοιπο **36,7%** (**7.155.270** φοιτητές/-τριες) καλύπτουν κατά σειρά, το πεδίο **ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ** (γράμματα - θρησκεία - θεολογία, καλές τέχνες και εφαρμοσμένες τέχνες) με **12,5%** (**2.424.860** φοιτητές/-τριες), το πεδίο **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** (βιολογία- περιβάλλον, φυσικές επιστήμες, μαθηματικά & στατιστική, επιστήμες πληροφορικής) με **10,2%** (**1.995.976** φοιτητές/-τριες), το πεδίο **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** (επιστήμες εκπαίδευσης και κατάρτισης εκπαιδευτών) με **8,1%** (**1.584.096** φοιτητές/-τριες), το πεδίο **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** (κατάρτιση στις υπηρεσίες του τριτογενή τομέα, θαλάσσιες μεταφορές, τεχνολογία- προστασία περιβάλλοντος, υπηρεσίες ασφαλείας) με **4,1%** (**800.996** φοιτητές/-τριες) και το πεδίο **ΓΕΩΡΓΙΑ** (γεωργία, δασοκομία, αλιευτική, τεχνολογία γεωπονίας, κτηνιατρική) με **1,8%** (**349.342** φοιτητές/-τριες).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η συγκριτική κατανομή του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού στα οκτώ πεδία σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ-27 και στην Ελλάδα το έτος 2010.

Γράφημα 4.2: Διαφοροποίηση της κατανομής του φοιτητικού πληθυσμού της Ελλάδας ανά πεδίο σπουδών ως προς την αντίστοιχη κατανομή της ΕΕ-27 το 2010

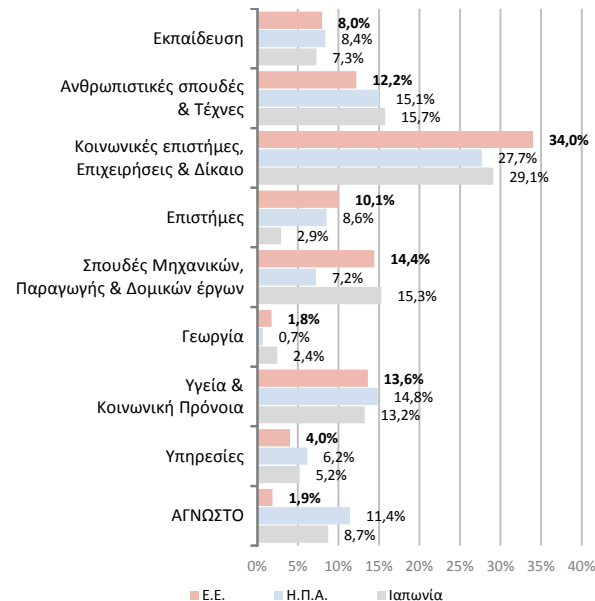
Πηγή: Eurostat – ΟΟΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το 2010 και ως προς την ποσοστιαία κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού στην Ελλάδα (**641.844** φοιτητές/-τριες εκ των οποίων **621.951** φοιτητές/-τριες, δηλαδή το 96,9%, ενταγμένοι στα οκτώ πεδία σπουδών) ως προς την ΕΕ-27, η Ελλάδα **υπερτερούσε** της ΕΕ-27 σε **4** από τα 8 πεδία σπουδών της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και συγκεκριμένα στο πεδίο **ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ - ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ- ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ** κατά **3,4** ποσοστιαίες μονάδες, στο πεδίο **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** κατά **3,3** ποσοστιαίες μονάδες, στο πεδίο **ΓΕΩΡΓΙΑ** κατά **3,1** ποσοστιαίες μονάδες και οριακά στο πεδίο **ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ** κατά **0,2** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά η Ελλάδα **υπολειπόταν** της ΕΕ-27 στα **4** υπόλοιπα πεδία σπουδών και συγκεκριμένα στο πεδίο **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ** κατά **5,8** ποσοστιαίες μονάδες, στο πεδίο **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** κατά **2,2** ποσοστιαίες μονάδες, στο πεδίο **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ** κατά **1,8** ποσοστιαίες μονάδες και στο πεδίο **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** κατά **1,4** ποσοστιαίες μονάδες.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η συγκριτική κατανομή του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού στα οκτώ πεδία σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ-27 στις Η.Π.Α. και την Ιαπωνία το έτος 2010.

Γράφημα 4.3: Διαφοροποίηση της κατανομής του φοιτητικού πληθυσμού της ΕΕ-27 ανά πεδίο σπουδών ως προς την αντίστοιχη κατανομή της Ιαπωνίας και των Η.Π.Α. το 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΟΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το 2010, στο πεδίο σπουδών **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ** η ΕΕ-27 **υπερείχε** κατά **6,3** ποσοστιαίες μονάδες της αντίστοιχης κατανομής των Η.Π.Α. και κατά **4,9** ποσοστιαίες μονάδες της αντίστοιχης κατανομής της Ιαπωνίας. Την ίδια χρονιά και στο πεδίο σπουδών **ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ - ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ- ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ** η ΕΕ-27 **υπερείχε** κατά **7,2** ποσοστιαίες μονάδες της αντίστοιχης κατανομής των Η.Π.Α., ενώ στο πεδίο σπουδών **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** **υπερείχε** κατά **4,9** ποσοστιαίες μονάδες της αντίστοιχης κατα-

νομής της Ιαπωνίας. Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι η ΕΕ-27 υπολείπεται κατά **9,5** ποσοστιαίες μονάδες των Η.Π.Α και κατά **6,9** ποσοστιαίες μονάδες της Ιαπωνίας αντίστοιχα στην κατηγορία ΑΓΝΩΣΤΟ που υποδηλώνει τα πεδία σπουδών που δεν μπορούν να αντιστοιχηθούν στα 8 πεδία σπουδών της ταξινόμησης της UNESCO. Το γεγονός αυτό υπογραμμίζει και τις σημαντικές διαφορές μεταξύ του υποσυστήματος της τρι-

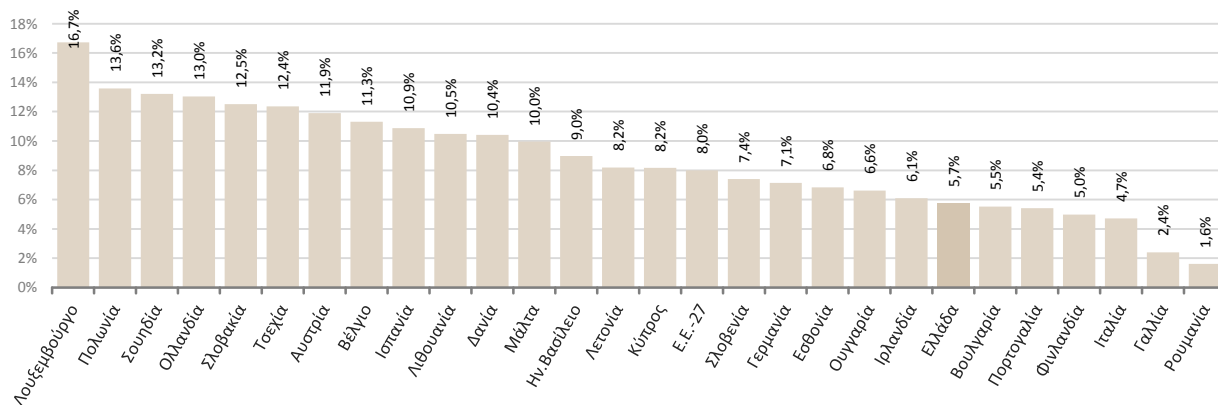
τοβάθμιας εκπαίδευσης των οικονομικά ανταγωνιζόμενων κρατών (Η.Π.Α - Ιαπωνία) με την Ευρωπαϊκή Ένωση των 27 κρατών μελών τη συγκεκριμένη χρονιά. Στη συνέχεια, θα ανιχνευθούν πιθανές διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ-27, για κάθε ένα από τα παραπάνω πεδία σπουδών, αλλά και ως προς την ποσοστιαία κατανομή μεταξύ των τομέων σπουδών (fields) που το κάθε ένα περιλαμβάνει.

4.1.1 Πεδίο σπουδών ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Το 2010 στην ΕΕ-27 στο πεδίο σπουδών **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** φοιτούσαν **1.584.096** φοιτητές/-τριες. Στην Ελλάδα, την ίδια χρονιά, φοιτούσαν στο συγκεκριμένο πεδίο **36.888** φοιτητές/-τριες.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η ποσοστιαία κατανομή του συγκεκριμένου πεδίου σπουδών επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού κάθε κράτους-μέλους της ΕΕ-27.

Γράφημα 4.4: Φοιτητικός πληθυσμός στο πεδίο ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ *Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ*

Ο συνολικός φοιτητικός πληθυσμός του πεδίου σπουδών **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** της Ε.Ε.-27 το 2010 αντιστοιχεί στο **8,0%** του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού της Ε.Ε.-27.

Στην κατανομή, ως προς το συγκεκριμένο πεδίο, η Ελλάδα κατέχει την **21^η θέση** με το φοιτητικό πληθυσμό του συγκεκριμένου πεδίου να αντιστοιχεί στο **5,7%** του συνολικού φοιτητικού της πληθυσμού, **υπολειπόμενη** της αντίστοιχης τιμής της ΕΕ-27 κατά **2,3** ποσοστιαίες μονάδες.

Τα 5 κράτη-μέλη με τα υψηλότερα ποσοστά στο συγκεκριμένο πεδίο (top 5) είναι το **Λουξεμβούργο** (16,7%), η **Πολωνία** (13,6%), η **Σουηδία** (13,2%), η **Ολλανδία** (13,0%) και η **Σλοβακία** (13,8%).

Στον αντίποδα καταγράφονται τα 5 κράτη-μέλη με τα χαμηλότερα ποσοστά στο συγκεκριμένο πεδίο (bottom 5), στα οποία περιλαμβάνονται η **Ρουμανία** (1,6%), η **Γαλλία** (2,4%), η **Ιταλία** (4,7%) η **Φινλανδία** (5,0%) και η **Πορτογαλία** (5,4%).

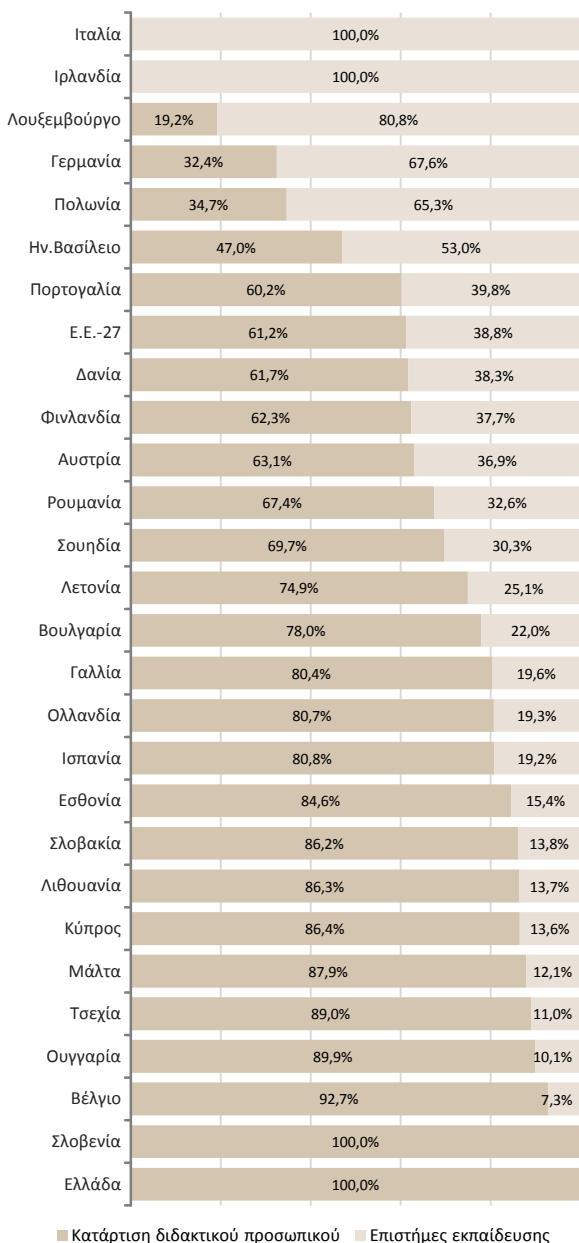
Η τιμή του λόγου top5/ bottom5 είναι **υψηλή (3,62 φορές)**, γεγονός που υποδηλώνει την ύπαρξη σημαντικών διαφοροποιήσεων μεταξύ των τιμών των κρατών-μελών ως προς το συγκεκριμένο πεδίο σπουδών. Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) το πεδίο σπουδών **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** στην Ε.Ε.-27 κατέγραψε **αύξηση** κατά **18,9%** (**252.057** φοιτητές/-τριες), από 1.332.039 φοιτητές το 2001 σε 1.584.096 φοιτητές/-τριες το 2010.

Τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς σε **15** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** του φοιτητικού πληθυσμού τους στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στη **Ρουμανία** κατά 84,4% και κατά σειρά ακολουθούν η **Ιρλανδία** (78,9%), το **Λουξεμβούργο** (72,2%), η **Τσεχία** (70,9%), η **Κύπρος** (63,7%), η **Ισπανία** (38,0%), η **Πολωνία** (37,8%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (34,0%), η **Σουηδία** (26,7%), η **Ολλανδία** (24,0%), η **Δανία** (21,6%), το **Βέλγιο** (17,3%), η **Σλοβακία** (15,9%), η **Γερμανία** (15,5%) και η **Ελλάδα** (0,9%).

Στον αντίποδα βρίσκονται **12** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ στα οποία την ίδια περίοδο καταγράφεται **μείωση** του φοιτητικού τους πληθυσμού στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στην **Πορτογαλία** κατά 62,7% και ακολουθούν η **Λετονία** (50,1%), η **Ουγγαρία** (47,3%), η **Βουλγαρία** (39,1%), η **Μάλτα** (33,9%), η **Γαλλία** (20,0%), η **Εσθονία** (18,9%), η **Ιταλία** (14,4%), η **Αυστρία** και η **Σλοβενία** (10,1%), η **Φινλανδία** (1,0%) και η **Λιθουανία** (0,4%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η ποσοστιαία κατανομή των δύο τομέων σπουδών του πεδίου **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** (Κατάρτιση διδακτικού προσωπικού και Επιστήμες εκπαίδευσης) επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου πεδίου κάθε κράτους-μέλους της ΕΕ-27.

Γράφημα 4.5: Φοιτητικός πληθυσμός στους επιμέρους τομείς σπουδών του πεδίου ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ | Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι δεν φαίνεται να λειτουργεί ενιαίο κριτήριο ένταξης των ομοειδών τμημάτων και σχολών στον ίδιο τομέα σπουδών μεταξύ των κρατών μελών. Για παράδειγμα, τα τμήματα εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών της δημοτικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα, τη Σλοβενία, την Ιρλανδία και την Ιταλία, προφανώς έχουν ενταχθεί σε διαφορετικούς τομείς του πεδίου σπουδών ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.

Το 2010 στην ΕΕ-27 η κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού στον τομέα Κατάρτιση διδακτικού προσωπικού αντιστοιχούσε στο 61,2% του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του πεδίου σπουδών ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ενώ το υπόλοιπο 38,8% αντιστοιχούσε στο φοιτητικό πληθυσμό του τομέα Επιστήμες εκπαίδευσης του συγκεκριμένου πεδίου σπουδών.

Την ίδια χρονιά σε 21 από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ-27 η ποσοστιαία κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού του τομέα Κατάρτιση διδακτικού προσωπικού υπερτερούσε στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό του πεδίου σπουδών ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ. Κατά φθίνουσα σειρά ποσοστού τα κράτη-μέλη αυτά είναι: η Ελλάδα & η Σλοβενία (100,0%), το Βέλγιο (92,7%), η Ουγγαρία (89,9%), η Τσεχία (89,0%), η Μάλτα (87,9%), η Κύπρος (86,4%), η Λιθουανία (86,3%), η Σλοβακία (86,2%), η Εσθονία (84,6%), η Ισπανία (80,8%), η Ολλανδία (80,7%), η Γαλλία (80,4%), η Βουλγαρία (78,0%), η Λετονία (74,9%), η Σουηδία (69,7%), η Ρουμανία (67,4%), η Αυστρία (63,1%), η Φινλανδία (62,3%), η Δανία (61,7%) και η Πορτογαλία (61,7%).

Στα υπόλοιπα 6 κράτη-μέλη της ΕΕ-27 η ποσοστιαία κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού του τομέα Επιστήμες εκπαίδευσης υπερτερούσε στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό του πεδίου σπουδών ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ και συγκεκριμένα στην Ιρλανδία και την Ιταλία (100,0%), στο Λουξεμβούργο (80,8%), στη Γερμανία (67,6%), στην Πολωνία (65,3%) και στο Ηνωμένο Βασίλειο (53,0%).

4.1.2 Πεδίο σπουδών ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ

Το 2010 στην ΕΕ-27 φοιτούσαν 2.424.860 φοιτητές/-τριες στο πεδίο σπουδών ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ. Στην Ελλάδα, την ίδια χρονιά, φοιτούσαν στο συγκεκριμένο πεδίο 79.849 φοιτητές/-τριες.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η ποσοστιαία κατανομή του συγκεκριμένου πεδίου σπουδών επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού κάθε κράτους-μέλους της ΕΕ-27.

Ο συνολικός φοιτητικός πληθυσμός του πεδίου σπουδών ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ της Ε.Ε.-27 το 2010 αντιστοιχεί στο 12,2% του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού της Ε.Ε.-27.

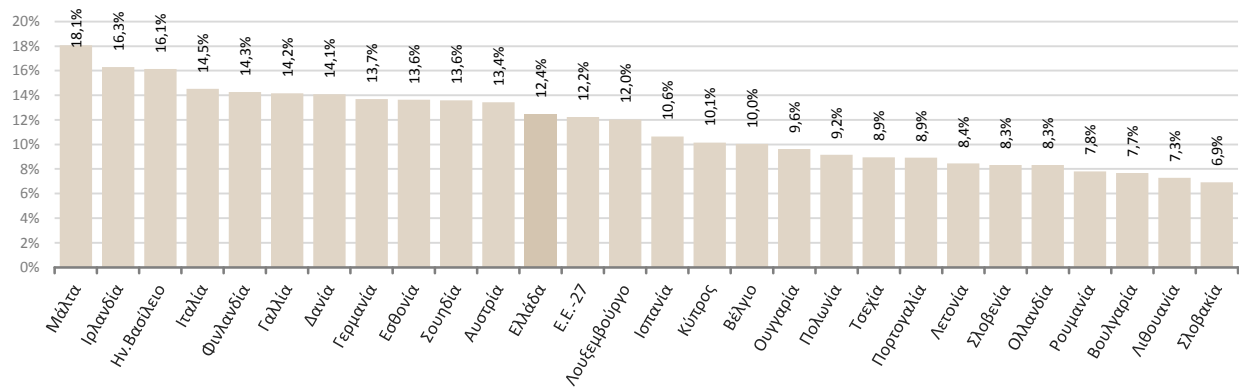
Στην κατανομή, ως προς το συγκεκριμένο πεδίο, η Ελλάδα κατέχει την 12^η θέση με το φοιτητικό πληθυσμό του συγκεκριμένου πεδίου να αντιστοιχεί στο 12,4% του συνολικού φοιτητικού της πληθυσμού, υπερέρχουσα οριακά της αντίστοιχης τιμής της ΕΕ-27 κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες.

Τα 5 κράτη-μέλη με τα υψηλότερα ποσοστά στο συγκεκριμένο πεδίο (top 5) είναι η Μάλτα (18,1%), η Ιρλανδία (16,3%), το Ηνωμένο Βασίλειο (16,1%), η Ιταλία (14,5%) και η Φινλανδία (14,3%). Στον αντίποδα καταγράφονται τα 5 κράτη-μέλη με τα χαμηλότερα ποσοστά στο συγκεκριμένο πεδίο (bottom 5), στα οποία περιλαμβάνονται η Σλοβακία (6,9%), η Λιθουανία (6,9%), η Ουγγαρία (7,3%), η Σλοβενία (7,3%) και η Βουλγαρία (7,3%).

νία (7,3%), η Βουλγαρία (7,7%), η Ρουμανία (7,8%) και η Ολλανδία (8,3%). Η τιμή του λόγου top5/bottom5 είναι **υψηλή (2,1 φορές)**, γεγονός που υπο-

δηλώνει την ύπαρξη σημαντικών διαφοροποιήσεων μεταξύ των τιμών των κρατών-μελών ως προς το συγκεκριμένο πεδίο σπουδών.

Γράφημα 4.6: Φοιτητικός πληθυσμός στο πεδίο ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010

Πηγή: Eurostat – UOE

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) το πεδίο σπουδών **ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ** στην Ε.Ε.-27 κατέγραψε **αύξηση κατά 28,0% (530.454 φοιτητές/-τριες)**, από 1.894.406 φοιτητές το 2001 σε 2.424.860 φοιτητές/-τριες το 2010.

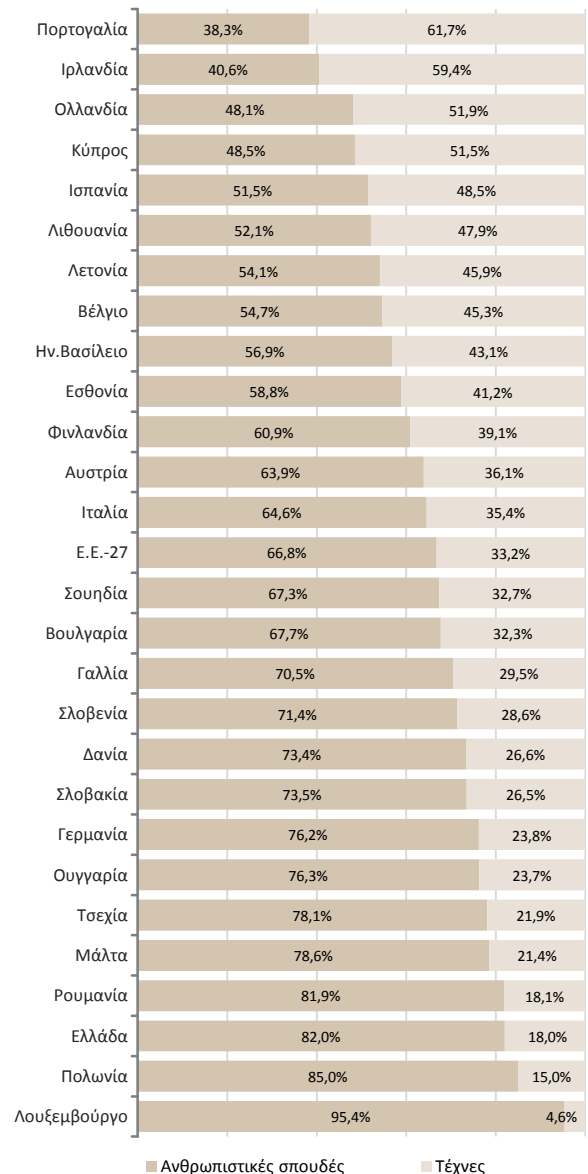
Τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς σε **22** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ (δεν συμπεριλαμβάνεται το Λουξεμβούργο λόγω μη επαρκών στοιχείων), καταγράφεται **αύξηση** του φοιτητικού πληθυσμού τους στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στην **Κύπρο** κατά 195,4% και ακολουθούν η **Μάλτα** (129,9%), η **Σλοβακία** (103,5%), η **Τσεχία** (80,5%), η **Σλοβενία** (51,9%), η **Εσθονία** (43,1%), η **Ολλανδία** (42,6%), η **Λετονία** (37,1%), η **Ρουμανία** (34,4%), η **Σουηδία** (33,9%), η **Ιρλανδία** (33,5%), η **Λιθουανία** (32,6%), η **Ουγγαρία** (26,9%), η **Πολωνία** (25,1%), η **Αυστρία** (19,1%), το **Βέλγιο** (13,3%), η **Ελλάδα** (10,8%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (10,4%), η **Φινλανδία** (5,1%), η **Ισπανία** (2,3%), η **Γερμανία** (2,2%) και η **Δανία** (1,6%).

Στον αντίποδα βρίσκονται **4** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ στα οποία την ίδια περίοδο καταγράφεται **μείωση** του φοιτητικού τους πληθυσμού στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στη **Γαλλία** κατά 12,5% και ακολουθούν η **Βουλγαρία** (3,9%), η **Ιταλία** (2,9%) και η **Πορτογαλία** (0,7%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η ποσοστιαία κατανομή των δύο **τομέων σπουδών** του πεδίου **ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ** (Ανθρωπιστικές σπουδές και Τέχνες) επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου πεδίου κάθε κράτους-μέλους της ΕΕ-27.

Η κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού του τομέα **Ανθρωπιστικές σπουδές** στην ΕΕ-27 το 2010 αντιστοιχούσε στο **66,8%** του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του πεδίου σπουδών **ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ**, ενώ το υπόλοιπο **33,2%** αντιστοιχούσε στο φοιτητικό πληθυσμό του τομέα **Τέχνες** του συγκεκριμένου πεδίου σπουδών.

Γράφημα 4.7: Φοιτητικός πληθυσμός στους επιμέρους τομείς σπουδών του πεδίου ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010

Πηγή: Eurostat – UOE

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Την ίδια χρονιά σε **23** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ-27 η ποσοστιαία κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού του τομέα **Ανθρωπιστικές σπουδές** υπερτερούσε στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό του πεδίου σπουδών **ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ**. Κατά φθίνουσα σειρά ποσοστού τα κράτη-μέλη αυτά είναι: το **Λουξεμβούργο** (95,4%), η **Πολωνία** (85,0%), η **Ελλάδα** (82,0%), η **Ρουμανία** (81,9%), η **Μάλτα** (78,6%), η **Τσεχία** (78,1%), η **Ουγγαρία** (76,3%), η **Γερμανία** (76,2%), η **Σλοβακία** (73,5%), η **Δανία** (73,4%), η **Σλοβενία** (71,4%), η **Γαλλία** (70,5%), η **Βουλγαρία** (67,7%), η

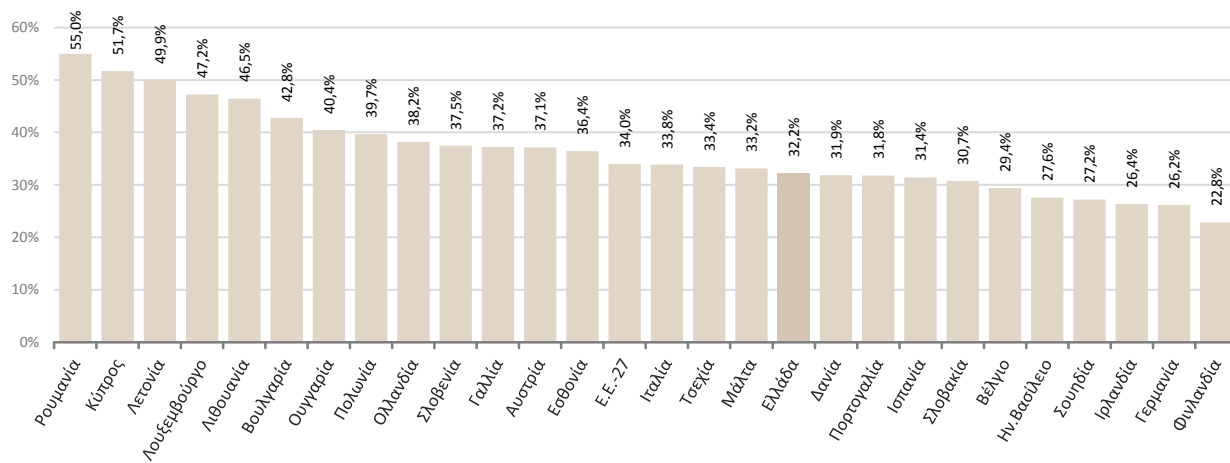
Σουηδία (67,3%), η **Ιταλία** (64,6%), η **Αυστρία** (63,9%), η **Φινλανδία** (60,9%), η **Εσθονία** (58,8%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (56,9%), το **Βέλγιο** (54,7%), η **Λετονία** (54,1%) η **Λιθουανία** (52,1%) και η **Ισπανία** (51,5%). Στα υπόλοιπα **4** κράτη-μέλη της ΕΕ-27 η ποσοστιαία κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού του τομέα **Τέχνες** υπερτερούσε στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό του πεδίου σπουδών **ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ** και συγκεκριμένα στην **Πορτογαλία** (61,7%), στην **Ιρλανδία** (59,4%), στην **Ολλανδία** (51,9%) και στην **Κύπρο** (51,5%).

4.1.3 Πεδίο σπουδών ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ

Το 2010 στην ΕΕ-27 φοιτούσαν **6.749.506** φοιτητές/-τριες στο πεδίο σπουδών **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ**. Στην Ελλάδα, την ίδια χρονιά, φοιτούσαν στο συγκεκριμένο πεδίο **206.689** φοιτητές/-τριες. Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η ποσοστιαία κατανομή του συγκεκριμένου πεδίου

σπουδών επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού κάθε κράτους-μέλους της ΕΕ-27. Ο συνολικός φοιτητικός πληθυσμός του πεδίου σπουδών **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ** της Ε.Ε.-27 το 2010 αντιστοιχεί στο **38,2%** του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού της Ε.Ε.-27.

Γράφημα 4.8: Φοιτητικός πληθυσμός στο πεδίο ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στην κατανομή, ως προς το συγκεκριμένο πεδίο, η Ελλάδα κατέχει την **17^η θέση** με το φοιτητικό πληθυσμό του συγκεκριμένου πεδίου να αντιστοιχεί στο **32,2%** του συνολικού φοιτητικού της πληθυσμού, **υπολειπόμενη** της αντίστοιχης τιμής της ΕΕ-27 κατά **6,0** ποσοστιαίες μονάδες.

Τα 5 κράτη-μέλη με τα υψηλότερα ποσοστά στο συγκεκριμένο πεδίο (top 5) είναι η **Ρουμανία** (55,0%), η **Κύπρος** (51,7%), η **Λετονία** (49,9%), το **Λουξεμβούργο** (47,2%) και η **Λιθουανία** (46,5%).

Στον αντίποδα καταγράφονται τα 5 κράτη-μέλη με τα χαμηλότερα ποσοστά στο συγκεκριμένο πεδίο (bottom 5), στα οποία περιλαμβάνονται η **Φινλανδία** (22,8%), η **Γερμανία** (26,2%), η **Ιρλανδία** (26,4%), η **Σουηδία** (27,2%) και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (7,7%).

Η τιμή του λόγου top5/ bottom5 είναι **σημαντική (1,9 φορές)**, γεγονός που υποδηλώνει την ύπαρξη διαφοροποιήσεων μεταξύ των τιμών των κρατών-μελών ως προς το συγκεκριμένο πεδίο σπουδών.

Την περίοδο αναφοράς (2001-2010) το πεδίο σπουδών **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ** στην

Ε.Ε.-27 κατέγραψε **σημαντική αύξηση** κατά **38,2%** (**1.866.580** φοιτητές/-τριες), από 4.882.926 φοιτητές/-τριες το 2001 σε 6.749.506 φοιτητές/-τριες το 2010.

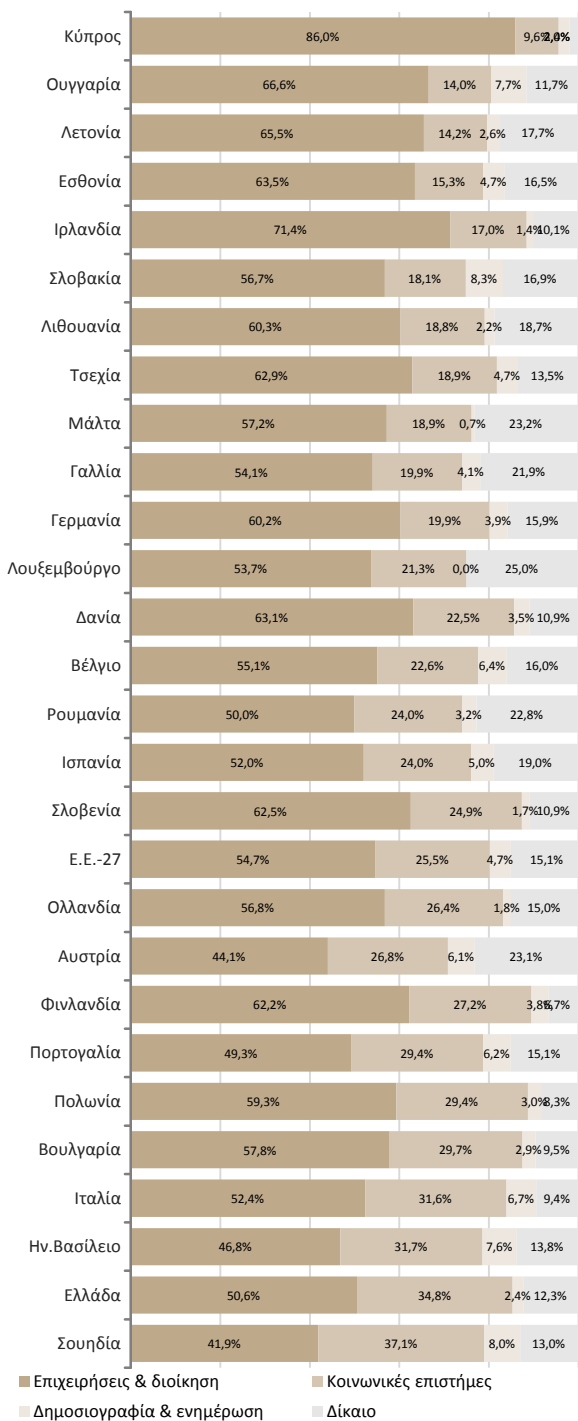
Την ίδια περίοδο σε **24** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ, καταγράφεται **αύξηση** του φοιτητικού τους πληθυσμού στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στην **Κύπρο** κατά 233,9% και κατά σειρά ακολουθούν η **Ρουμανία** (138,3%), η **Τσεχία** (131,3%), η **Λιθουανία** (109,7%), η **Σλοβακία** (89,4%), το **Λουξεμβούργο** (78,9%), η **Δανία** (74,0%), η **Ιρλανδία** (53,2%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (37,0%), η **Μάλτα** (36,7%), η **Σουηδία** (34,9%), η **Ουγγαρία** (30,2%), η **Βουλγαρία** (25,6%), η **Ολλανδία** (22,5%), η **Ελλάδα** (22,2%), η **Γερμανία** (18,1%), η **Πολωνία** (10,6%), η **Εσθονία** (10,5%), η **Γαλλία** (10,0%), η **Λετονία** και η **Σλοβενία** (9,5%), η **Αυστρία** (9,4%), το **Βέλγιο** (9,1%) και η **Φινλανδία** (4,0%). Στον αντίποδα βρίσκονται **3** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ (κράτη-μέλη) στα οποία, την ίδια περίοδο, καταγράφεται **μείωση** του φοιτητικού τους πληθυσμού στην συγκεκριμένο πεδίο σπουδών, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στην

Ισπανία κατά 9,3% και ακολουθούν η **Ιταλία** (5,0%) και η **Πορτογαλία** (4,0%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η ποσοστιαία κατανομή των τεσσάρων **τομέων σπουδών** του πεδίου **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ** (**Κοινωνικές & συμπεριφορικές, Δημοσιογραφία & ενημέρωση, Επιχειρήσεις & διοίκηση** και **Δίκαιο**) επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου πεδίου κάθε κράτους-μέλους της ΕΕ-27.

Γράφημα 4.9: Φοιτητικός πληθυσμός στους επιμέρους τομείς σπουδών του πεδίου ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010

Πηγή: Eurostat – UOE

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Ο φοιτητικός πληθυσμός του τομέα **Επιχειρήσεις & διοίκηση** στην ΕΕ-27 το 2010 αντιστοιχούσε στο **54,7%** του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του πεδίου σπουδών **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ**, ενώ ο φοιτητικός πληθυσμός του τομέα **Κοινωνικές συμπεριφορικές επιστήμες** αντιστοιχούσε στο **25,5%**, ο τομέας **Δίκαιο** στο **15,1%** και ο τομέας **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** στο **4,7%** του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου πεδίου σπουδών.

Το 2010, η ποσοστιαία κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού του τομέα **Επιχειρήσεις & διοίκηση** υπερτερούσε στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό του πεδίου σπουδών **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ** και στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ-27. Η **υψηλότερη** ποσοστιαία αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου τομέα επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του πεδίου αυτού καταγράφεται στην **Κύπρο** (86,0%) και ακολουθούν: η **Ιρλανδία** (71,4%), η **Ουγγαρία** (66,6%), η **Λετονία** (65,5%), η **Εσθονία** (63,5%), η **Δανία** (63,1%), η **Τσεχία** (62,9%), η **Σλοβενία** (62,5%), η **Φινλανδία** (62,2%), η **Λιθουανία** (60,3%) και η **Γερμανία** (60,2%). Την ίδια χρονιά, η **χαμηλότερη** ποσοστιαία αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου τομέα επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του πεδίου αυτού καταγράφεται στη **Σουηδία** (41,9%) και ακολουθούν: η **Αυστρία** (44,1%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (46,8%), η **Πορτογαλία** (49,3%), η **Ρουμανία** (50,0%) και η **Ελλάδα** (50,6%).

Την ίδια χρονιά, η **υψηλότερη** ποσοστιαία αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού στον τομέα **Κοινωνικές & συμπεριφορικές επιστήμες** επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του πεδίου **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ** καταγράφεται στη **Σουηδία** (37,1%) και ακολουθούν: η **Ελλάδα** (34,8%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (31,7%), η **Ιταλία** (31,6%), η **Βουλγαρία** (29,7%), η **Πολωνία** και η **Πορτογαλία** (29,4%). Την ίδια χρονιά, η **χαμηλότερη** ποσοστιαία αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου τομέα επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του πεδίου αυτού καταγράφεται στην **Κύπρο** (9,6%) και ακολουθούν: η **Ουγγαρία** (14,0%), η **Λετονία** (14,1%), η **Εσθονία** (15,3%), η **Ιρλανδία** (17,0%), η **Σλοβακία** (18,1%), η **Λιθουανία** (18,8%), η **Τσεχία** και η **Μάλτα** (18,9%), η **Γαλλία** και **Γερμανία** (19,9%).

Η **υψηλότερη** ποσοστιαία αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού στον τομέα **Δίκαιο** επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του πεδίου **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ** το 2010 καταγράφεται στο **Λουξεμβούργο** (25,0%) και ακολουθούν: η **Μάλτα** (23,2%), η **Αυστρία** (23,1%), η **Ρουμανία** (22,8%), η **Γαλλία** (21,9%) και η **Ισπανία** (19,0%). Την ίδια χρονιά, η **χαμηλότερη** ποσοστιαία αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου τομέα επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του πεδίου αυτού καταγράφεται στην **Κύπρο** (2,0%) και ακολουθούν: η **Φινλανδία** (6,7%), η **Πολωνία** (8,3%), η **Ιταλία** (9,4%) και η **Βουλγαρία** (9,5%).

Τέλος το 2010, η **υψηλότερη** ποσοστιαία αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού στον τομέα **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του πεδίου **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ** καταγράφεται στη **Σλοβακία** (8,3%) και ακολουθούν: η **Σουηδία** (8,0%), η **Ουγγαρία** (7,7%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (7,6%), η **Ιταλία** (6,7%), το **Βέλγιο** (6,4%), η **Πορτογαλία** (6,2%) και η **Αυστρία** (6,1%).

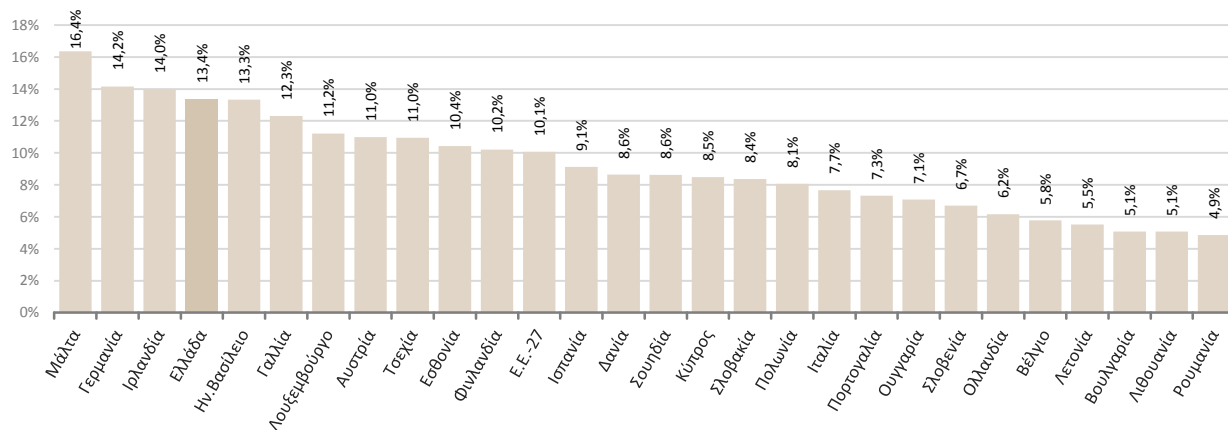
Την ίδια χρονιά, η **χαμηλότερη** ποσοστιαία αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου τομέα επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του πεδίου αυτού καταγράφεται στο **Λουξεμβούργο** (0,0%) και ακολουθούν: η **Μάλτα** (0,7%), η **Ιρλανδία** (1,4%), η **Σλοβενία** (1,7%), η **Ολλανδία** (1,8%), η **Λιθουανία** (2,2%), η **Κύπρος** και η **Ελλάδα** (2,4%).

4.1.4 Πεδίο σπουδών ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

Το 2010 στην ΕΕ-27 φοιτούσαν **1.995.976** φοιτητές/-τριες στο πεδίο σπουδών **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ**. Στην Ελλάδα, την ίδια χρονιά, φοιτούσαν στο συγκεκριμένο πεδίο **85.856** φοιτητές/-τριες.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η ποσοστιαία κατανομή του συγκεκριμένου πεδίου σπουδών επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού κάθε κράτους-μέλους της ΕΕ-27.

Γράφημα 4.10: Φοιτητικός πληθυσμός στο πεδίο ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Ο συνολικός φοιτητικός πληθυσμός του πεδίου σπουδών **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** της Ε.Ε.-27 το 2010 αντιστοιχεί στο **10,1%** του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού της Ε.Ε.-27.

Στην κατανομή, ως προς το συγκεκριμένο πεδίο, η Ελλάδα κατέχει την **4^η θέση** με το φοιτητικό πληθυσμό του συγκεκριμένου πεδίου να αντιστοιχεί στο **14,0%** του συνολικού φοιτητικού της πληθυσμού, **υπερέχουσα** της αντίστοιχης τιμής της ΕΕ-27 κατά **3,9** ποσοστιαίες μονάδες.

Τα 5 κράτη-μέλη με τα υψηλότερα ποσοστά στο συγκεκριμένο πεδίο (top 5) είναι: η **Μάλτα** (16,4%), η **Γερμανία** (14,2%), η **Ιρλανδία** και η **Ελλάδα** (14,0%) και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (12,3%).

Στον αντίποδα καταγράφονται τα 5 κράτη-μέλη με τα χαμηλότερα ποσοστά στο συγκεκριμένο πεδίο (bottom 5), στα οποία περιλαμβάνονται η **Ρουμανία** (4,9%), η **Λιθουανία** και η **Βουλγαρία** (5,1%), η **Λετονία** (5,5%) και το **Βέλγιο** (5,8%).

Η τιμή του λόγου top5/ bottom5 είναι **υψηλή (2,7 φορές)**, γεγονός που υποδηλώνει την ύπαρξη σημαντικών διαφοροποιήσεων μεταξύ των τιμών των κρατών-μελών ως προς το συγκεκριμένο πεδίο σπουδών.

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) το πεδίο σπουδών **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** στην Ε.Ε.-27 κατέγραψε **αύξηση** κατά **28,0%** (**436.203** φοιτητές/-τριες), από 1.559.773

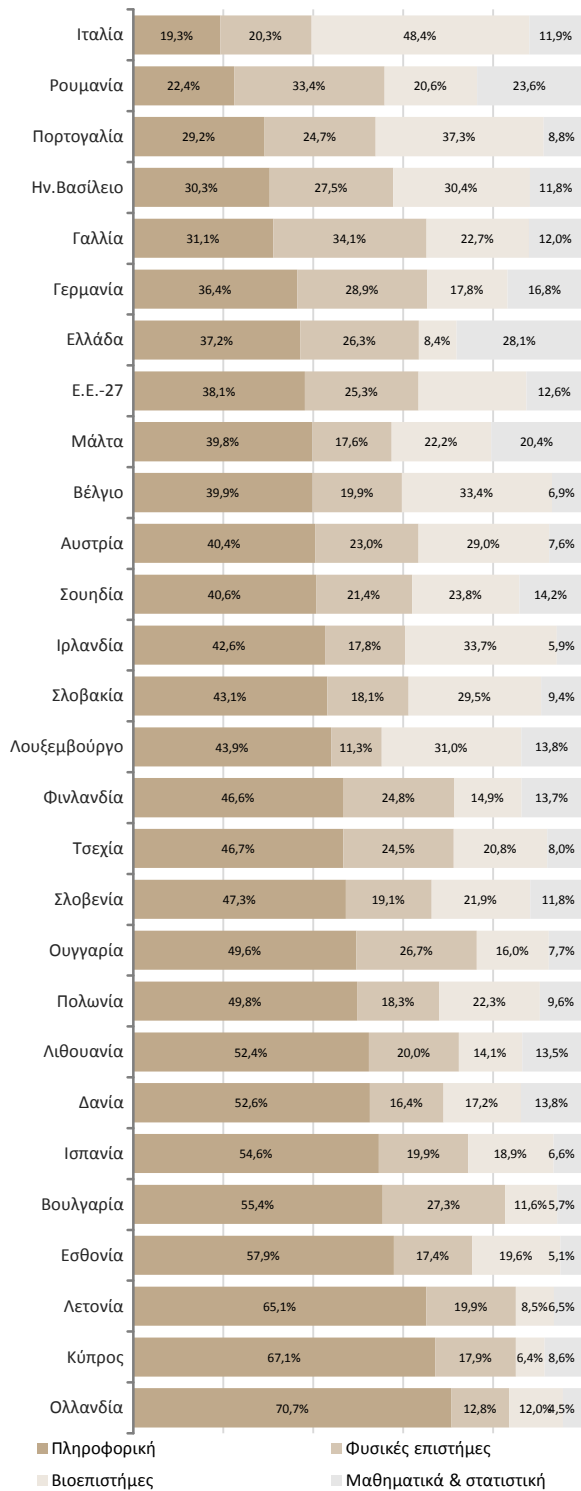
φοιτητές/-τριες το 2001 σε 1.995.976 φοιτητές/-τριες το 2010.

Την ίδια περίοδο σε **23** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ, καταγράφεται **αύξηση** του φοιτητικού τους πληθυσμού στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στη **Μάλτα** κατά 395,5% και κατά σειρά ακολουθούν το **Λουξεμβούργο** (146,1%), η **Πολωνία** (94,1%), η **Ρουμανία** (81,9%), η **Σλοβακία** (76,2%), η **Κύπρος** (74,9%), η **Ουγγαρία** (71,8%), η **Σλοβενία** (67,5%), η **Λιθουανία** (52,0%), η **Εσθονία** (43,5%), η **Ολλανδία** (39,1%), η **Γερμανία** (27,9%), η **Βουλγαρία** (22,4%), η **Ιταλία** (11,9%), η **Αυστρία** και η **Δανία** (7,5%), η **Γαλλία** (2,5%), η **Φινλανδία** και η **Ελλάδα** (1,7%), η **Ιρλανδία** (1,6%), η **Πορτογαλία** (1,5%), και η **Σουηδία** (0,7%). Στον αντίποδα βρίσκονται **4** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ (κράτη-μέλη) στα οποία, την ίδια περίοδο, καταγράφεται **μείωση** του φοιτητικού τους πληθυσμού στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στην **Ισπανία** κατά 27,8% και ακολουθούν το **Βέλγιο** (26,8%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (8,2%) και η **Λετονία** (5,7%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η ποσοστιαία κατανομή των τεσσάρων επιμέρους **τομέων σπουδών** του πεδίου **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** (Βιοεπιστήμες, Φυσικές επιστήμες, Μαθηματικά & Στατιστική και Πληροφορική)

επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου πεδίου κάθε κράτους-μέλους της ΕΕ-27.

Γράφημα 4.11: Φοιτητικός πληθυσμός στους επιμέρους τομείς σπουδών του πεδίου ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010

Πηγή: Eurostat – ΥΟΕ [Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ](#)

Ο φοιτητικός πληθυσμός του τομέα **Πληροφορικής** στην ΕΕ-27 το 2010 αντιστοιχούσε στο **38,1%** του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του πεδίου σπουδών **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ**, ενώ ο φοιτητικός πληθυσμός του τομέα **Φυσικές επιστήμες** αντιστοιχούσε στο **25,3%**, ο τομέας **Μαθηματικά & στατιστική** στο **24,0%** και ο τομέας

Βιοεπιστήμες στο **12,6%** του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου πεδίου σπουδών.

Το 2010, η ποσοστιαία κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού του τομέα **Πληροφορικής** υπερτερούσε στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό του πεδίου σπουδών **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** σε **22** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ-27. Η **υψηλότερη** ποσοστιαία αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου τομέα επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του πεδίου αυτού καταγράφεται στην **Ολλανδία** (70,7%) και ακολουθούν: η **Κύπρος** (67,1%), η **Λετονία** (65,1%), η **Εσθονία** (57,9%), η **Βουλγαρία** (55,4%), η **Ισπανία** (54,6%), η **Δανία** (52,6%), η **Λιθουανία** (52,4%), η **Πολωνία** (49,8%), η **Ουγγαρία** (49,6%), η **Σλοβενία** (47,3%), η **Τσεχία** (46,7%) και η **Φινλανδία** (46,6%).

Την ίδια χρονιά, η **χαμηλότερη** ποσοστιαία αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου τομέα επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του πεδίου αυτού καταγράφεται στην **Ιταλία** (19,3%) και ακολουθούν: η **Ρουμανία** (22,4%), η **Πορτογαλία** (29,2%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (30,3%) και η **Γαλλία** (31,1%). Στα συγκεκριμένα κράτη-μέλη ο τομέας **Επιστήμες πληροφορικής** δεν υπερτερεί σε ποσοστό των άλλων τομέων του πεδίου σπουδών **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ**.

Το 2010, η **υψηλότερη** ποσοστιαία αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού στον τομέα **Φυσικές επιστήμες** επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του πεδίου **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** καταγράφεται στη **Γαλλία** (34,1%) και ακολουθούν: η **Ρουμανία** (33,4%), η **Γερμανία** (28,9%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (27,5%), η **Βουλγαρία** (27,3%), η **Ουγγαρία** (26,7) και η **Ελλάδα** (26,3%). Την ίδια χρονιά, η **χαμηλότερη** ποσοστιαία αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου τομέα επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του πεδίου αυτού καταγράφεται στο **Λουξεμβούργο** (11,3%) και ακολουθούν: η **Ολλανδία** (12,8%), η **Δανία** (16,4), η **Εσθονία** (17,4%), η **Μάλτα** (17,6%), η **Ιρλανδία** (17,8%) και η **Κύπρος** (17,9%).

Η **υψηλότερη** ποσοστιαία αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού στον τομέα **Μαθηματικά & στατιστική** επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του πεδίου **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** το 2010 καταγράφεται στην **Ελλάδα** (28,1%) και ακολουθούν: η **Ρουμανία** (23,6%), η **Μάλτα** (20,4%), η **Γερμανία** (16,8%), η **Σουηδία** (14,2%), η **Δανία** και το **Λουξεμβούργο** (13,8%), η **Φινλανδία** (13,7%) και η **Λιθουανία** (13,5%). Την ίδια χρονιά, η **χαμηλότερη** ποσοστιαία αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου τομέα επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του πεδίου αυτού καταγράφεται στην **Ολλανδία** (4,5%) και ακολουθούν: η **Εσθονία** (5,1%), η **Βουλγαρία** (5,7%), η **Ιρλανδία** (5,9%), η **Λετονία** (6,5%), η **Ισπανία** (6,6%) και το **Βέλγιο** (6,9%).

Τέλος το 2010, η **υψηλότερη** ποσοστιαία αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού στον τομέα **Βιοεπιστήμες** επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του πεδίου **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** καταγράφεται στην **Ιταλία** (48,4%) και ακολουθούν: η **Πορτογαλία** (37,3%), η **Ιρλανδία** (33,7%),

το **Βέλγιο** (33,4%), το **Λουξεμβούργο** (31,0%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (30,4%), η **Σλοβακία** (29,5%) και η **Αυστρία** (29,0%). Την ίδια χρονιά, η **χαμηλότερη** ποσοστιαία αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου τομέα επί του συνολικού φοιτητικού

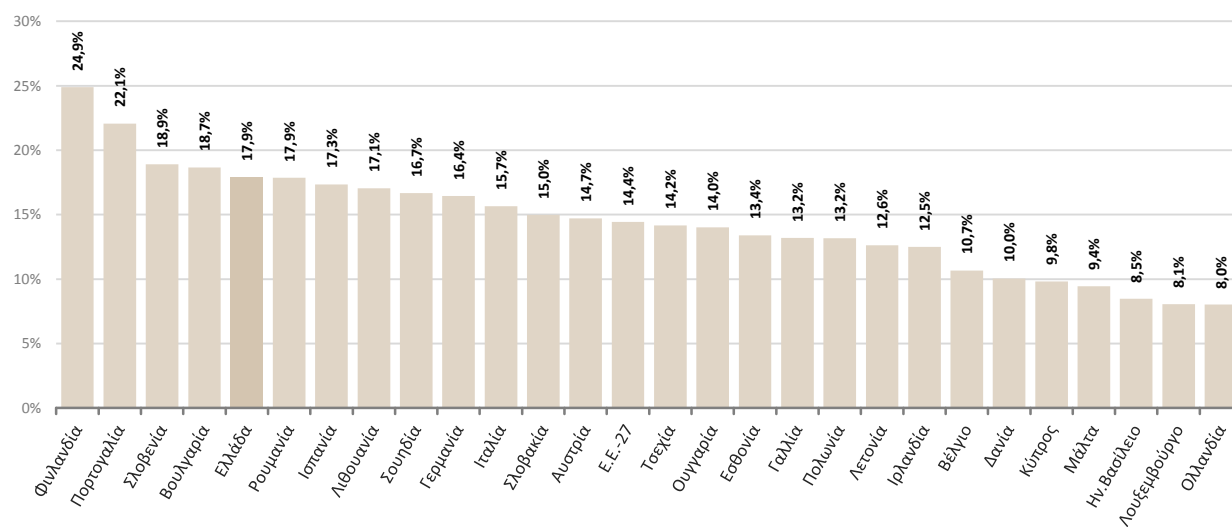
πληθυσμού του πεδίου αυτού καταγράφεται στην **Κύπρο** (0,0%) και ακολουθούν: η **Ελλάδα** (8,4%), η **Λετονία** (8,5%), η **Βουλγαρία** (11,6%), η **Ολλανδία** (12,0%), η **Λιθουανία** (14,1%), η **Φινλανδία** (14,9) και η **Ουγγαρία** (16,0%).

4.1.5 Πεδίο σπουδών ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

Το 2010 στην ΕΕ-27 φοιτούσαν **2.864.309** φοιτητές/-τριες στο πεδίο σπουδών **ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ**. Στην Ελλάδα, την ίδια χρονιά, φοιτούσαν στο συγκεκριμένο πεδίο **41.932** φοιτητές/-

τριες. Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η ποσοστιαία κατανομή του συγκεκριμένου πεδίου σπουδών επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού κάθε κράτους-μέλους της ΕΕ-27.

Γράφημα 4.12: Φοιτητικός πληθυσμός στο πεδίο ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΟΕ

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Ο συνολικός φοιτητικός πληθυσμός του πεδίου σπουδών **ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ** της Ε.Ε.-27 το 2010 αντιστοιχεί στο **14,4%** του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού της Ε.Ε.-27.

Στην κατανομή, ως προς το συγκεκριμένο πεδίο, η Ελλάδα κατέχει την **5^η θέση** με το φοιτητικό πληθυσμό του συγκεκριμένου πεδίου να αντιστοιχεί στο **17,9%** του συνολικού φοιτητικού της πληθυσμού, **υπερέχουσα** της αντίστοιχης τιμής της ΕΕ-27 κατά **3,4** ποσοστιαίες μονάδες.

Τα 5 κράτη-μέλη με τα υψηλότερα ποσοστά στο συγκεκριμένο πεδίο (top 5) είναι η **Φινλανδία** (24,9%), η **Πορτογαλία** (22,1%), η **Σλοβενία** (18,9%), η **Βουλγαρία** (18,7%) και η **Ελλάδα** (17,9%).

Στον αντίποδα καταγράφονται τα 5 κράτη-μέλη με τα χαμηλότερα ποσοστά στο συγκεκριμένο πεδίο (bottom 5), στα οποία περιλαμβάνονται η **Ολλανδία** (8,0%), το **Λουξεμβούργο** (8,1%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (8,5%), η **Μάλτα** (9,4%) και η **Κύπρος** (9,8%).

Η τιμή του λόγου top5/ bottom5 είναι **υψηλή (2,3 φορές)**, γεγονός που υποδηλώνει την ύπαρξη σημαντικών διαφοροποιήσεων μεταξύ των τιμών των κρατών-μελών ως προς το συγκεκριμένο πεδίο σπουδών.

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) το πεδίο σπουδών **ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ** στην Ε.Ε.-27 κατέγραψε **αύξηση** κατά **30,3%**

(**666.751** φοιτητές/-τριες), από 2.197.558 φοιτητές το 2001 σε 2.864.309 φοιτητές/-τριες το 2010.

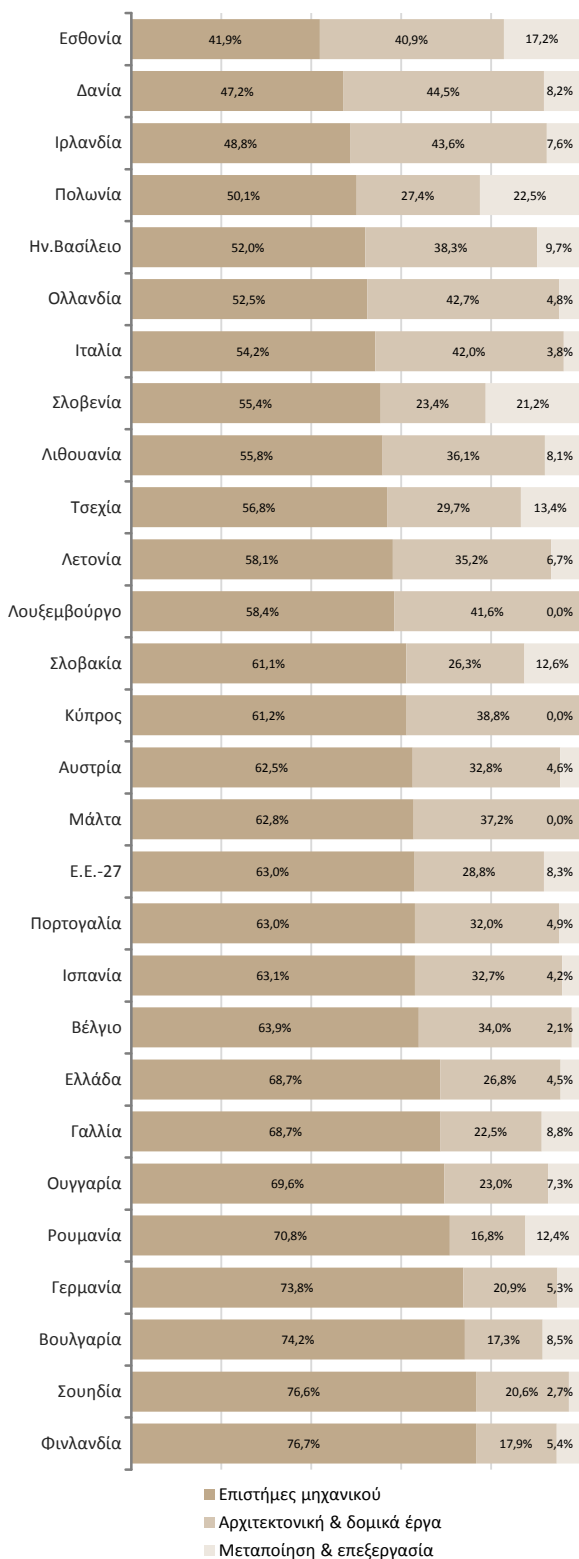
Τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς σε **25** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** του φοιτητικού πληθυσμού τους στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στην **Κύπρο** κατά 475,5% και κατά σειρά ακολουθούν: το **Λουξεμβούργο** (139,2%), η **Μάλτα** (122,9%), η **Ρουμανία** (64,3%), η **Ελλάδα** (57,6%), η **Τσεχία** (49,3%), η **Λετονία** (40,3%), η **Σλοβενία** (35,6%), η **Γερμανία** (29,7%), η **Εσθονία** (26,2%), η **Ιρλανδία** (25,3%), η **Πολωνία** (20,7%), η **Δανία** (19,1%), η **Σλοβακία** (18,5%), η **Γαλλία** (17,2%), η **Αυστρία** και η **Λιθουανία** (16,7%), η το **Βέλγιο** (16,2%), η **Σουηδία** (11,2%), η **Ισπανία** (7,4%), η **Πορτογαλία** (7,2%), η **Ουγγαρία** (6,4%), η **Φινλανδία** (4,5%) και η **Ιταλία** (3,4%).

Στον αντίποδα βρίσκονται **2** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ κράτη-μέλη) στα οποία, την ίδια περίοδο, καταγράφεται **μείωση** του φοιτητικού τους πληθυσμού στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στο **Ηνωμένο Βασίλειο** κατά 3,3% και ακολουθεί η **Βουλγαρία** με 2,5%.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η ποσοστιαία κατανομή των τριών **τομέων σπουδών** του πεδίου **ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ**

ΓΩΝ (Σπουδές μηχανικού & συναφή επαγγέλματα, Μεταποίηση & επεξεργασία και Αρχιτεκτονική & δομικά έργα) επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου πεδίου κάθε κράτους-μέλους της ΕΕ-27.

Γράφημα 4.13: Φοιτητικός πληθυσμός στους επιμέρους τομείς σπουδών του πεδίου ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010

Πηγή: Eurostat – UOE

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το 2010 και στα σύνολο της ΕΕ-27 το **63,0%** των σπουδαστών **ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ** φοιτούσε στον τομέα **Επιστήμες μηχανικού & συναφή επαγγέλματα**, το **26,8%** φοιτούσε στον τομέα **Αρχιτεκτονική & δομικά έργα** και μόλις το **8,3%** φοιτούσε στον τομέα **Μεταποίηση & επεξεργασία**.

Το 2010 και στα **27** κράτη-μέλη της ΕΕ-27 η ποσοστιαία κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού του τομέα των **Επιστήμες μηχανικού & συναφή επαγγέλματα** υπερτερούσε στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό του πεδίου σπουδών **ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ**.

Η **υψηλότερη** ποσοστιαία αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου τομέα επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του πεδίου αυτού καταγράφεται στην **Φινλανδία** (76,6%) και ακολουθούν: η **Σουηδία** (76,6%), η **Βουλγαρία** (74,2%), η **Γερμανία** (73,8%), η **Ρουμανία** (70,8%), η **Ουγγαρία** (69,6%), η **Γαλλία** και η **Ελλάδα** (68,7%), το **Βέλγιο** (63,9%), η **Ισπανία** (63,1%) και η **Πορτογαλία** (63,0%). Την ίδια χρονιά, η **χαμηλότερη** ποσοστιαία αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου τομέα επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του πεδίου αυτού καταγράφεται στην **Εσθονία** (41,9%) και ακολουθούν: η **Δανία** (47,2%), η **Ιρλανδία** (48,8%), η **Πολωνία** (50,1%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (52,0%) και η **Ολλανδία** (52,5%).

Η **υψηλότερη** ποσοστιαία αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού του τομέα **Αρχιτεκτονική & δομικά έργα** επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του πεδίου **ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ** καταγράφεται στη **Δανία** (44,5%) και ακολουθούν: η **Ιρλανδία** (43,6%), η **Ολλανδία** (42,7%), η **Ιταλία** (42,7%) και το **Λουξεμβούργο** (41,6%). Την ίδια χρονιά, η **χαμηλότερη** ποσοστιαία αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου τομέα επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του πεδίου αυτού καταγράφεται στη **Ρουμανία** (16,8%) και ακολουθούν: η **Βουλγαρία** (17,3%), η **Φινλανδία** (17,9%), η **Σουηδία** (20,6%) και η **Γερμανία** (20,9%).

Τέλος το 2010, η **υψηλότερη** ποσοστιαία αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού του τομέα **Μεταποίηση & επεξεργασία** επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του πεδίου **ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ** καταγράφεται στην **Πολωνία** (22,5%) και ακολουθούν: η **Σλοβενία** (21,2%), η **Εσθονία** (17,2%), η **Τσεχία** (13,4%), η **Σλοβακία** (12,6%), η **Ρουμανία** (12,4%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (9,7%), η **Γαλλία** (8,8%) και η **Βουλγαρία** (8,5%). Την ίδια χρονιά, η **χαμηλότερη** ποσοστιαία αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου τομέα επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του πεδίου αυτού είναι μηδενική και καταγράφεται στη **Μάλτα**, στην **Κύπρο** και στο **Λουξεμβούργο** και ακολουθούν: το **Βέλγιο** (2,1%), η **Σουηδία** (2,7%), η **Ιταλία** (3,8%), η **Ισπανία** (4,2%) και η **Ελλάδα** (4,5%).

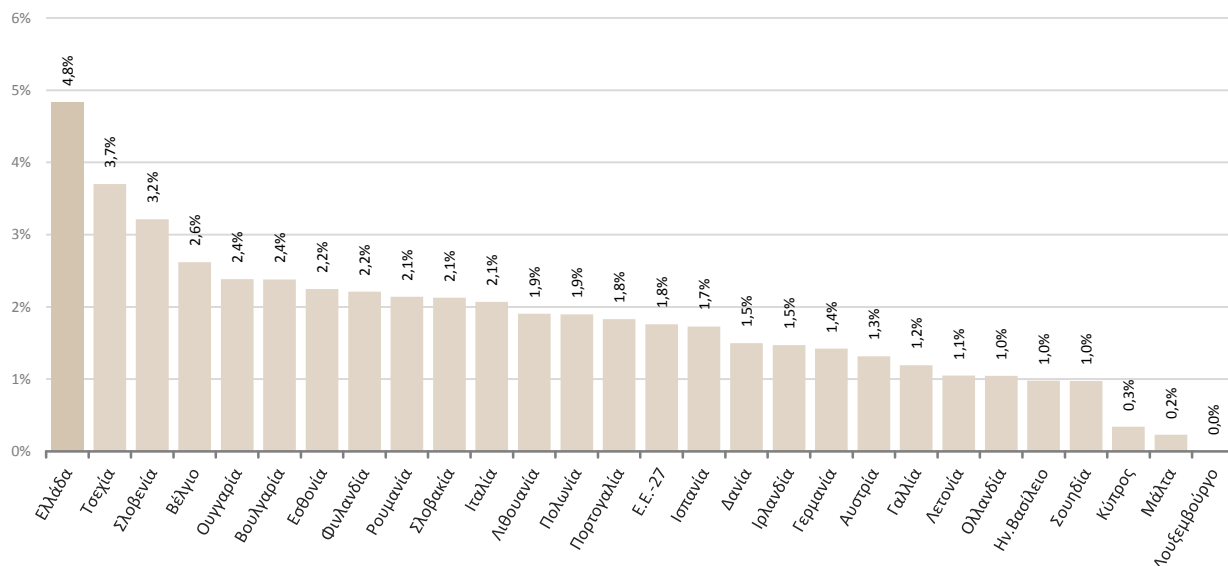
4.1.6 Πεδίο σπουδών ΓΕΩΡΓΙΑ

Το 2010 στην ΕΕ-27 φοιτούσαν **349.342** φοιτητές/-τριες στο πεδίο σπουδών **ΓΕΩΡΓΙΑ**. Στην Ελλάδα, την ίδια χρονιά, φοιτούσαν στο συγκεκριμένο πεδίο **31.000** φοιτητές/-τριες.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η ποσοστιαία κατανομή του συγκεκριμένου πεδίου σπουδών επί του

συνολικού φοιτητικού πληθυσμού κάθε κράτους-μέλους της ΕΕ-27. Ο συνολικός φοιτητικός πληθυσμός του πεδίου σπουδών **ΓΕΩΡΓΙΑ** της Ε.Ε.-27 το 2010 αντιστοιχεί στο **1,8%** του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού της Ε.Ε.-27.

Γράφημα 4.14: Φοιτητικός πληθυσμός στο πεδίο ΓΕΩΡΓΙΑ στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΟΕ

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στην κατανομή, ως προς το συγκεκριμένο πεδίο, η Ελλάδα κατέχει την **1^η θέση** με το φοιτητικό πληθυσμό του συγκεκριμένου πεδίου να αντιστοιχεί στο **4,8%** του συνολικού φοιτητικού της πληθυσμού, **υπερέχουσα** της αντίστοιχης τιμής της ΕΕ-27 κατά **3,0** ποσοστιαίες μονάδες. Τα 5 κράτη-μέλη με τα υψηλότερα ποσοστά στο συγκεκριμένο πεδίο (top 5) είναι η **Ελλάδα** (4,8%), η **Τσεχία** (3,7%), η **Σλοβενία** (3,2%), το **Βέλγιο** (2,6%) και η **Ουγγαρία** (2,4%).

Στον αντίποδα καταγράφονται τα 5 κράτη-μέλη με τα χαμηλότερα ποσοστά στο συγκεκριμένο πεδίο (bottom 5), στα οποία περιλαμβάνονται το **Λουξεμβούργο** (0,0%), η **Μάλτα** (0,2%), η **Κύπρος** (0,3%), η **Σουηδία**, το **Ηνωμένο Βασίλειο** (0,97%) και η **Ολλανδία** με 1,0%.

Η τιμή του λόγου top5/ bottom5 είναι **υψηλή (6,6 φορές)**, γεγονός που υποδηλώνει την ύπαρξη σημαντικών διαφοροποιήσεων μεταξύ των τιμών των κρατών-μελών ως προς το συγκεκριμένο πεδίο σπουδών.

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) το πεδίο σπουδών **ΓΕΩΡΓΙΑ** στην Ε.Ε.-27 κατέγραψε **αύξηση** κατά **4,3% (14.486 φοιτητές/-τριες)**, από 334.856 φοιτητές/-τριες το 2001 σε 349.342 φοιτητές/-τριες το 2010. Τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς σε **14** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ (δεν συμπεριλαμβάνεται το Λουξεμβούργο), καταγράφεται **αύξηση** του φοιτητικού πληθυσμού τους στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στην **Κύπρο** κατά 746,2% και κατά σειρά ακολουθούν η **Τσεχία** (59,6%),

το **Βέλγιο** (45,4%), η **Σουηδία** (43,0%), η **Ιρλανδία** (38,3%), η **Σλοβενία** (31,4%), η **Βουλγαρία** (30,3%), η **Γαλλία** (23,6%), η **Γερμανία** (19,5%), η **Εσθονία** (18,5%), η **Ιταλία** (10,6%), η **Πολωνία** (5,6%), η **Ρουμανία** (5,5%) και η **Ελλάδα** (0,5%).

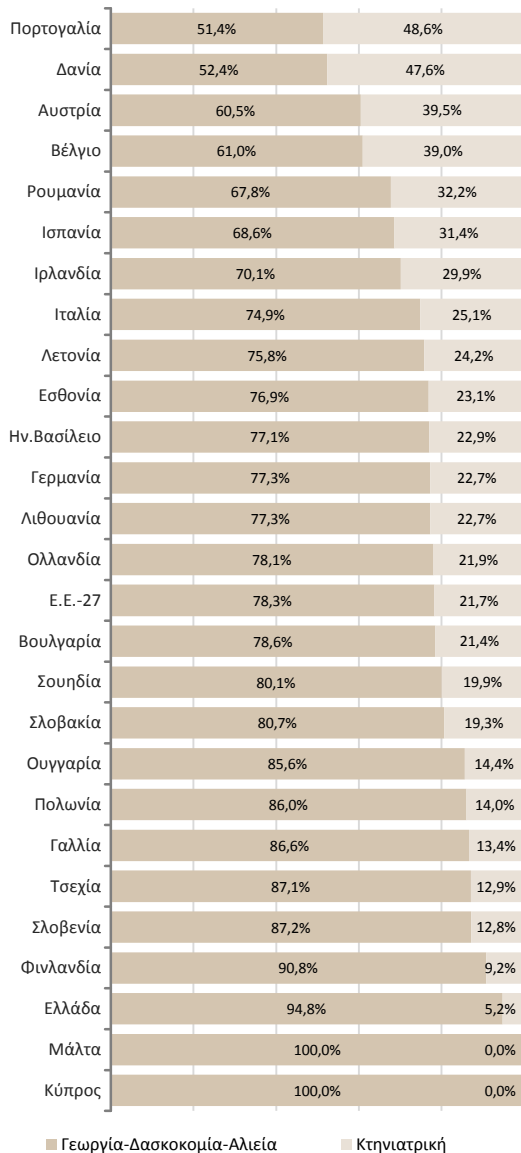
Στον αντίποδα βρίσκονται **12** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ κράτη-μέλη) στα οποία, την ίδια περίοδο, καταγράφεται **μείωση** του φοιτητικού τους πληθυσμού στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στην **Ισπανία** κατά 45,3% και ακολουθούν: η **Μάλτα** (39,0%), η **Πορτογαλία** και η **Λετονία** (34,2%), η **Λιθουανία** (33,7%), η **Ουγγαρία** (22,5%), η **Ολλανδία** (21,6%), η **Σλοβακία** (15,7%), η **Αυστρία** (14,3%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (2,6%) η **Φινλανδία** (0,8%) και η **Δανία** (0,7%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η ποσοστιαία κατανομή των δύο **τομέων σπουδών** του πεδίου **ΓΕΩΡΓΙΑ** (**Γεωργία- Δασοκομία- Αλιεία** και **Κτηνιατρική**) επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου πεδίου κάθε κράτους-μέλους της ΕΕ-27.

Την ίδια χρονιά και στα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ-27 (εξαιρείται το Λουξεμβούργο λόγω μηδενικών τιμών) η ποσοστιαία κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού του τομέα **Γεωργία- Δασοκομία- Αλιεία** υπερεπέρσε στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό του πεδίου σπουδών **ΓΕΩΡΓΙΑ**.

Γράφημα 4.15: Φοιτητικός πληθυσμός στους επιμέρους τομείς σπουδών του πεδίου ΓΕΩΡΓΙΑ στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010

Πηγή: Eurostat – УΟΕ. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
Δεν συμπεριλαμβάνεται το Λουξεμβούργο λόγω μηδενικών τιμών.

Κατά φθίνουσα σειρά το ποσοστό του συγκεκριμένου τομέα στα κράτη-μέλη είναι: η **Κύπρος** και η **Μάλτα** (100,0%), η **Ελλάδα** (94,8%), η **Φινλανδία** (90,8%), η **Σλοβενία** (87,2%), η **Τσεχία** (87,1%), η **Γαλλία** (86,6%), η **Πολωνία** (86,0%), η **Ουγγαρία** (85,6%), η **Σλοβακία** (80,7%), η **Σουηδία** (80,1%), η **Βουλγαρία** (78,6%), η **Ολλανδία** (78,1%), η **Λιθουανία** και η **Γερμανία** (77,3%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (77,1%), η **Εσθονία** (76,9%), η **Λετονία** (75,8%), η **Ιταλία** (74,9%), η **Ιρλανδία** (70,1%), η **Ισπανία** (68,6%), η **Ρουμανία** (67,8%), το **Βέλγιο** (61,0%), η **Αυστρία** (60,5%), η **Δανία** (52,4%) και η **Πορτογαλία** (51,4%).

Η κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού του τομέα της **Γεωργίας- Δασοκομίας- Αλιευτικής- Τεχνολογίας Γεωπονίας** στην ΕΕ-27 το 2010 αντιστοιχούσε στο **78,3%** του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του πεδίου σπουδών **ΓΕΩΡΓΙΑ**, ενώ το υπόλοιπο **21,7%** αντιστοιχούσε στο φοιτητικό πληθυσμό του τομέα της **Κτηνιατρικής** του συγκεκριμένου πεδίου σπουδών.

4.1.7 Πεδίο σπουδών ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ

Το 2010 στην ΕΕ-27 φοιτούσαν **2.704.760** φοιτητές/-τριες στο πεδίο σπουδών **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ**. Στην Ελλάδα, την ίδια χρονιά, φοιτούσαν στο συγκεκριμένο πεδίο **50.191** φοιτητές/-τριες.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η ποσοστιαία κατανομή του συγκεκριμένου πεδίου σπουδών επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού κάθε κράτους-μέλους της ΕΕ-27.

Ο συνολικός φοιτητικός πληθυσμός του πεδίου σπουδών **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ** της Ε.Ε.-27 το 2010 αντιστοιχεί στο **13,6%** του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού της Ε.Ε.-27. Στην κατανομή, ως προς το συγκεκριμένο πεδίο, η Ελλάδα κατέχει την **22^η θέση** με το φοιτητικό πληθυσμό του συγκεκριμένου πεδίου να αντιστοιχεί στο **7,8%** του συνολικού φοιτητικού της

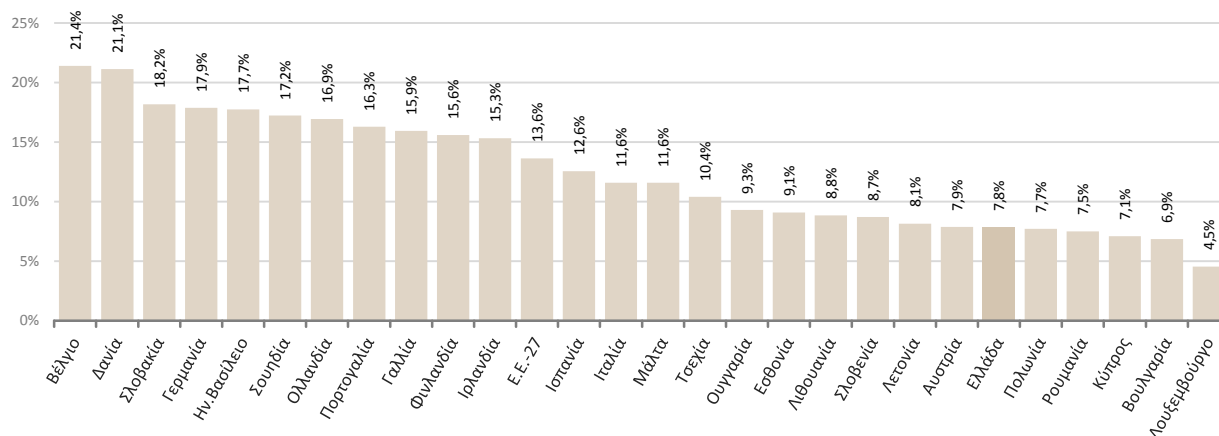
πληθυσμού, **υπολειπόμενη** της αντίστοιχης τιμής της ΕΕ-27 κατά **5,8** ποσοστιαίες μονάδες.

Τα 5 κράτη-μέλη με τα υψηλότερα ποσοστά στο συγκεκριμένο πεδίο (top 5) είναι το **Βέλγιο** (21,4%), η **Δανία** (21,1%), η **Σλοβακία** (18,2%), η **Γερμανία** (17,9%) και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (17,7%).

Στον αντίποδα καταγράφονται τα 5 κράτη-μέλη με τα χαμηλότερα ποσοστά στο συγκεκριμένο πεδίο (bottom 5) στα οποία περιλαμβάνονται το **Λουξεμβούργο** (4,5%), η **Βουλγαρία** (6,9%), η **Κύπρος** (7,1%), η **Ρουμανία** (7,5%) και η **Πολωνία** (7,7%).

Η τιμή του λόγου top5/ bottom5 είναι **υψηλή (2,9 φορές)**, γεγονός που υποδηλώνει την ύπαρξη σημαντικών διαφοροποιήσεων μεταξύ των τιμών των κρατών-μελών ως προς το συγκεκριμένο πεδίο σπουδών.

Γράφημα 4.16: Φοιτητικός πληθυσμός στο πεδίο ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) το πεδίο σπουδών **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ** στην Ε.Ε.-27 κατέγραψε **αύξηση** κατά **59,0%** (**1.003.279** φοιτητές/-τριες), από 1.701.481 φοιτητές/-τριες το 2001 σε 2.704.760 φοιτητές/-τριες το 2010. Τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς σε **25** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** του φοιτητικού πληθυσμού τους στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στην **Πολωνία** κατά 309,1% και κατά σειρά ακολουθούν η **Κύπρος** (295,8%), η **Σλοβακία** (175,7%), η **Ρουμανία** (122,6%), η **Ιρλανδία** (115,6%), η **Λετονία** (104,5%), η **Πορτογαλία** (81,8%), η **Λιθουανία** (68,9%), η **Σλοβενία** (63,4%), το **Λουξεμβούργο** (47,9%), η **Ισπανία** (44,4%), το **Βέλγιο** (43,8%), η **Σουηδία** (40,5%), η **Τσεχία** (40,2%), η **Γερμανία** (38,8%), η **Ουγγαρία** και η **Ελλάδα** (38,6%), η **Ολλανδία** (35,3%), η **Βουλγαρία** (30,6%), η **Φινλανδία** (24,1%), η **Γαλλία** (14,3%), η **Ιταλία** (14,0%), η **Δανία** (11,4%), η **Εσθονία** (10,6%) και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (6,1%).

Στον αντίποδα βρίσκονται **2** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ, η **Μάλτα** στην οποία καταγράφεται **μείωση** κατά 11,5% του φοιτητικού τους πληθυσμού στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών και η **Αυστρία** (κατά 2,6%).

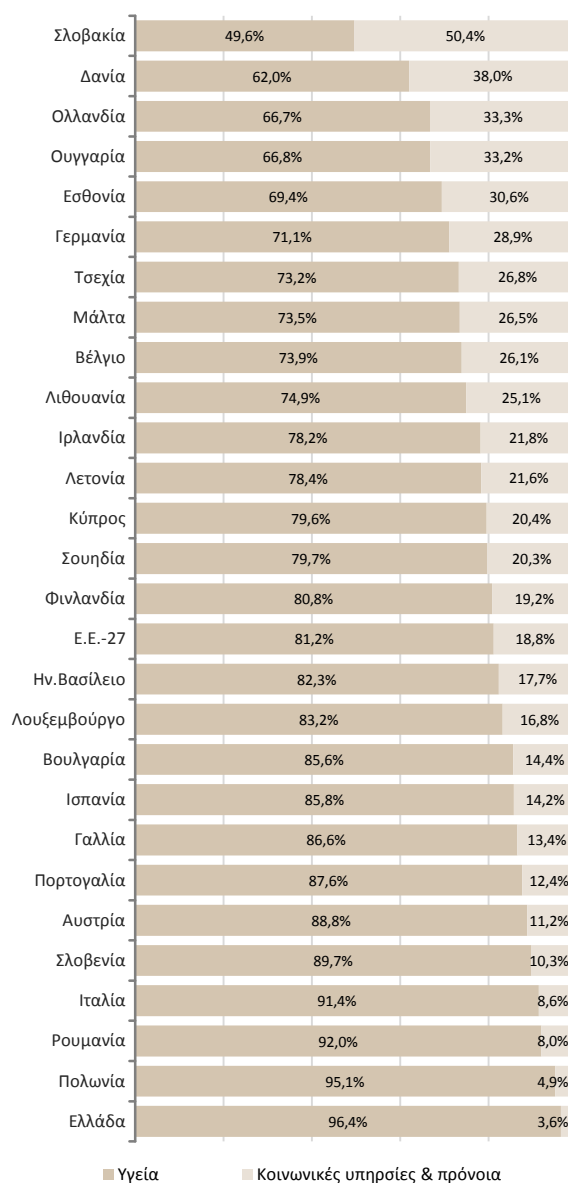
Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η ποσοστιαία κατανομή των δύο **τομέων σπουδών** του πεδίου **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ** (Υγεία και Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια) επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου πεδίου κάθε κράτους-μέλους της ΕΕ-27.

Η κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού του τομέα **Υγεία** στην ΕΕ-27 το 2010 αντιστοιχούσε στο **81,2%** του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του πεδίου σπουδών **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ**, ενώ το υπόλοιπο **18,8%** αντιστοιχούσε στο φοιτητικό πληθυσμό του τομέα **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** του συγκεκριμένου πεδίου σπουδών.

Την ίδια χρονιά στα **26** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ-27η ποσοστιαία κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού του τομέα **Υγεία** υπερτερούσε στο συνολικό φοιτητικό

πληθυσμό του πεδίου σπουδών ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ.

Γράφημα 4.17: Φοιτητικός πληθυσμός στους επιμέρους τομείς σπουδών του πεδίου ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Κατά φθίνουσα σειρά το ποσοστό του συγκεκριμένου τομέα στα κράτη-μέλη είναι: η **Ελλάδα** (96,4%), η **Πολωνία** (95,1%), η **Ρουμανία** (92,0%), η **Ιταλία** (91,4%), η **Σλοβενία** (89,7%), η **Αυστρία** (88,8%), η **Πορτογαλία** (87,6%), η **Γαλλία** (86,6%), η **Ισπανία** (85,8%), η **Βουλγαρία** (85,6%), το **Λουξεμβούργο** (83,2%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (82,3%), η **Φινλανδία** (80,8%), η **Σουηδία** (79,7%), η **Κύπρος** (79,6%), η **Λετονία** (78,4%), η **Ιρλανδία** (78,2%), η **Λιθουανία** (74,9%), το **Βέλγιο** (73,9%), η **Μάλτα** (73,5%), η **Τσεχία** (73,2%), η **Γερμα-**

νία (71,1%), η **Εσθονία** (69,4%), η **Ουγγαρία** (66,8%), η **Ολλανδία** (66,7%) και η **Δανία** (62,0%).

Από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ-27 μόνο στη **Σλοβακία** (51,4%) η ποσοστιαία κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού του τομέα **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** υπερτερούσε στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό του πεδίου σπουδών **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ** με ποσοστό 50,4% έναντι του τομέα **Επιστήμες υγείας & υγιεινής** (49,6%).

4.1.8 Πεδίο σπουδών ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Το 2010 στην ΕΕ-27 φοιτούσαν **800.996** φοιτητές/-τριες στο πεδίο σπουδών **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ**. Στην Ελλάδα, την ίδια χρονιά, φοιτούσαν στο συγκεκριμένο πεδίο **16.733** φοιτητές/-τριες.

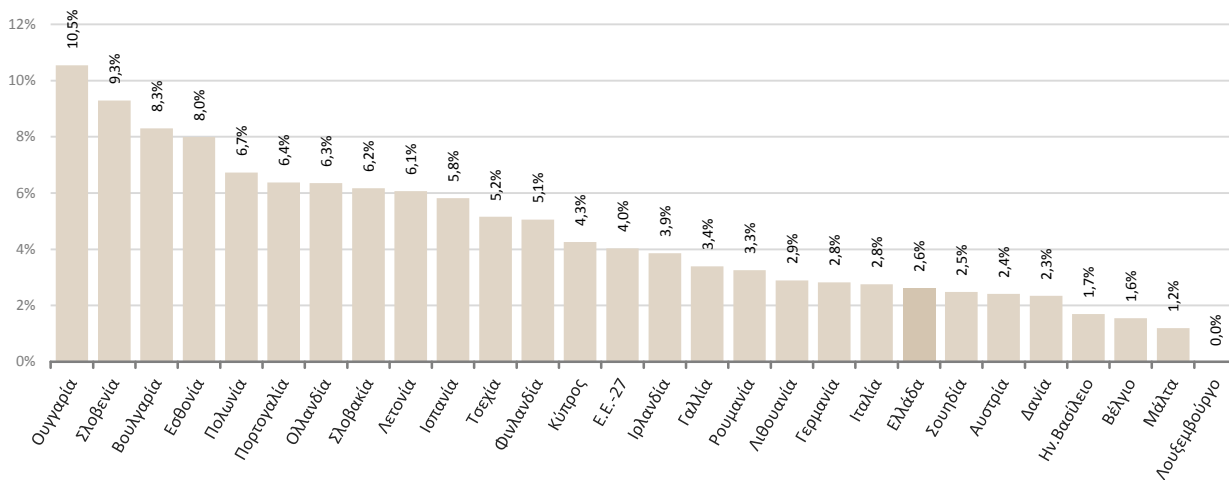
Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η ποσοστιαία κατανομή του συγκεκριμένου πεδίου σπουδών επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού κάθε κράτους-μέλους της ΕΕ-27.

Ο συνολικός φοιτητικός πληθυσμός του πεδίου σπουδών **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** της Ε.Ε.-27 το 2010 αντιστοιχεί στο **4,0%** του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού της Ε.Ε.-27. Στην κατανομή, ως προς το συγκεκριμένο πεδίο, η Ελλάδα κατέχει την **20^η θέση** με το φοιτητικό πληθυσ-

μό του συγκεκριμένου πεδίου να αντιστοιχεί στο **2,6%** του συνολικού φοιτητικού της πληθυσμού, **υπολειπόμενη** της αντίστοιχης τιμής της ΕΕ-27 κατά **1,4** ποσοστιαίες μονάδες.

Τα 5 κράτη-μέλη με τα υψηλότερα ποσοστά στο συγκεκριμένο πεδίο (top 5) είναι η **Ουγγαρία** (10,5%), η **Σλοβενία** (9,3%), η **Βουλγαρία** (8,3%), η **Εσθονία** (8,0%) και η **Πολωνία** (6,7%). Στον αντίποδα καταγράφονται τα 5 κράτη-μέλη με τα χαμηλότερα ποσοστά στο συγκεκριμένο πεδίο (bottom 5) στα οποία περιλαμβάνονται το **Λουξεμβούργο** με μηδενικό ποσοστό, η **Μάλτα** (1,2%), το **Βέλγιο** (1,6%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (1,7%) και η **Δανία** (2,3%).

Γράφημα 4.18: Φοιτητικός πληθυσμός στο πεδίο ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010

Πηγή: Eurostat – UOE

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Η τιμή του λόγου top5/ bottom5 είναι **υψηλή (6,3 φορές)**, γεγονός που υποδηλώνει την ύπαρξη σημαντικών διαφοροποιήσεων μεταξύ των τιμών των κρατών-μελών ως προς το συγκεκριμένο πεδίο σπουδών.

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) το πεδίο σπουδών **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** στην Ε.Ε.-27 κατέγραψε **σημαντικότερη αύξηση** κατά **79,2%** (**354.062** φοιτητές/-τριες), από 446.934 φοιτητές το 2001 σε 800.996 φοιτητές/-τριες το 2010.

Τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς σε **22** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ (δεν συμπεριλαμβάνεται το Λουξεμβούργο), καταγράφεται **αύξηση** του φοιτητικού πληθυσμού τους στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στη **Μάλτα** κατά

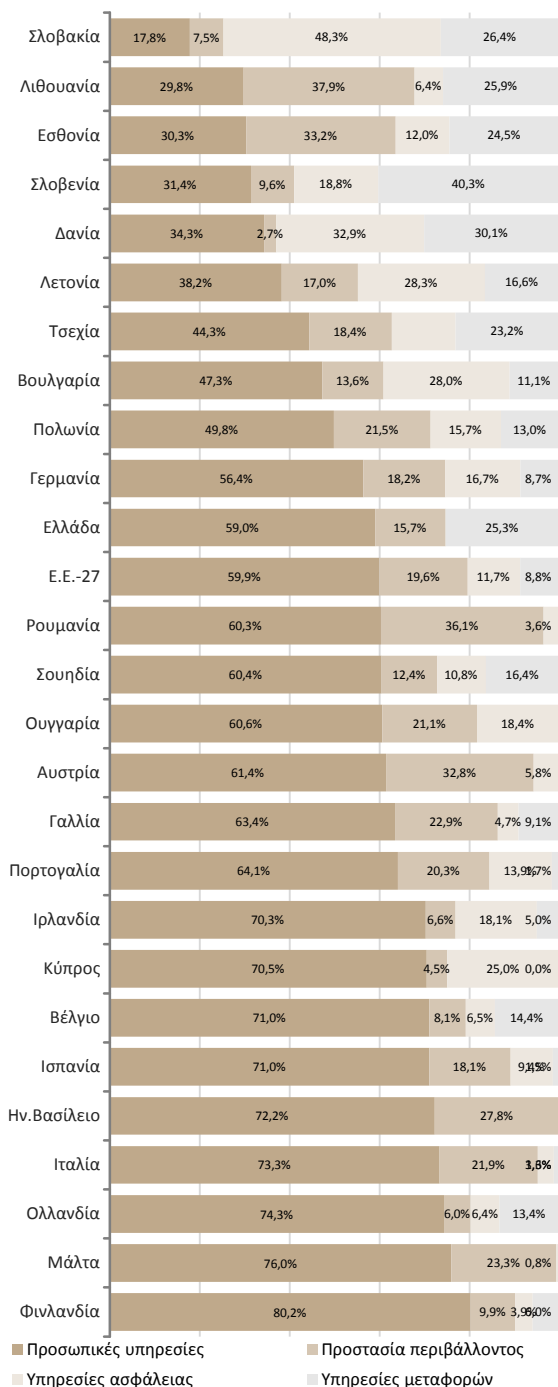
344,8% και κατά σειρά ακολουθούν η **Ολλανδία** (257,7%), η **Λετονία** (123,8%), η **Ιταλία** (108,6%), η **Αυστρία** (102,4%), η **Ρουμανία** (100,7%), η **Τσεχία** (96,0%), η **Σουηδία** (89,6%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (84,8%), η **Ιρλανδία** (74,5%), η **Πολωνία** (70,0%), η **Εσθονία** (63,9%), η **Βουλγαρία** (59,7%), η **Ουγγαρία** (57,6%), η **Σλοβενία** (54,8%), η **Ισπανία** (53,6%), η **Γερμανία** (47,5%), η **Δανία** (42,3%), η **Σλοβακία** (39,6%), η **Φινλανδία** (36,0%), η **Πορτογαλία** (29,9%) και το **Βέλγιο** (18,0%).

Στον αντίποδα βρίσκονται **4** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ κράτη-μέλη) στα οποία, την ίδια περίοδο, καταγράφεται **μείωση** του φοιτητικού τους πληθυσμού στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών, με τη μεγαλύτερη να

καταγράφεται στην **Ελλάδα** κατά 37,1% και ακολουθούν η **Λιθουανία** (11,5%), η **Κύπρος** (10,1%), και η **Γαλλία** (0,9%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η ποσοστιαία κατανομή των τεσσάρων **τομέων σπουδών** του πεδίου **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** (Προσωπικές υπηρεσίες, Υπηρεσίες μεταφορών, Προστασία περιβάλλοντος και Υπηρεσίες ασφάλειας) επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου πεδίου κάθε κράτους-μέλους της ΕΕ-27.

Γράφημα 4.19: Φοιτητικός πληθυσμός στους επιμέρους τομείς σπουδών του πεδίου ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΟΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
 Δεν συμπεριλαμβάνεται το Λουξεμβούργο λόγω μηδενικών τιμών.

Ο φοιτητικός πληθυσμός του τομέα **Προσωπικές υπηρεσίες** το 2010 στην ΕΕ-27 αντιστοιχούσε στο **59,9%** του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του πεδίου σπουδών **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ**, ενώ ο φοιτητικός πληθυσμός του τομέα των **Προστασία περιβάλλοντος** αντιστοιχούσε στο **19,6%**, ο τομέας **Υπηρεσίες ασφάλειας** στο **11,7%** και ο τομέας **Υπηρεσίες μεταφορών** στο **8,8%** του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου πεδίου σπουδών.

Το 2010 και σε **23** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ-27 (εξαιρείται το Λουξεμβούργο λόγω μηδενικών τιμών) η ποσοστιαία κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού του τομέα **Προσωπικές υπηρεσίες** υπερτερούσε στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό του πεδίου σπουδών **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ**.

Η **υψηλότερη** ποσοστιαία αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου τομέα επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του πεδίου αυτού καταγράφεται στη **Φινλανδία**, όπου το 80,2% των σπουδαστών του συγκεκριμένου πεδίου φοιτά στον τομέα Προσωπικές υπηρεσίες. Κατά φθίνουσα σειρά ποσοστού ακολουθούν: η **Μάλτα** (76,0%), η **Ολλανδία** (74,3%), η **Ιταλία** (73,3%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (72,2%), η **Ισπανία** και το **Βέλγιο** (71,0%), η **Πορτογαλία** (64,1%), η **Γαλλία** (63,4%), η **Αυστρία** (61,4%), η **Ουγγαρία** (60,6%), η **Σουηδία** (60,4%), η **Ρουμανία** (60,3%), η **Ελλάδα** (59,9%), η **Γερμανία** (56,4%), η **Πολωνία** (49,8%), η **Βουλγαρία** (47,3%), η **Τσεχία** (44,3%). Ακολουθούν με μικρότερα ποσοστά η **Λετονία** (38,2%) και η **Δανία** (34,3%). Αντίστοιχα, η **χαμηλότερη** ποσοστιαία αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου τομέα επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του πεδίου αυτού καταγράφεται στη **Σλοβακία** (17,8%), στη **Λιθουανία** (29,8%), στην **Εσθονία** (30,3%).

Την ίδια χρονιά, η **υψηλότερη** ποσοστιαία αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού του τομέα **Προστασία περιβάλλοντος** επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του πεδίου **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** καταγράφεται στη **Λιθουανία** (37,9%) και ακολουθούν: η **Ρουμανία** (36,1%), η **Εσθονία** (33,2%), η **Αυστρία** (32,8%) και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (27,8%). Αντίστοιχα, η **χαμηλότερη** ποσοστιαία αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου τομέα επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του πεδίου αυτού καταγράφεται στη **Δανία** (2,7%) και ακολουθούν: η **Κύπρος** (4,5%), η **Ολλανδία** (6,0), η **Ιρλανδία** (6,6%), η **Σλοβακία** (7,5%), το **Βέλγιο** (8,1%), η **Σλοβενία** (9,6%) και η **Σουηδία** (9,9%).

Το 2010 η **υψηλότερη** ποσοστιαία αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού του τομέα **Υπηρεσίες ασφάλειας** επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του πεδίου **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** καταγράφεται στη **Σλοβακία** (48,3%) και ακολουθούν: η **Δανία** (32,9%), η **Λετονία** (28,3%), η **Βουλγαρία** (28,3%) και η **Κύπρος** (25,0%). Την ίδια χρονιά, η **χαμηλότερη** ποσοστιαία αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου τομέα επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του πεδίου αυτού

καταγράφεται στην **Ελλάδα** και στο **Ηνωμένο Βασίλειο** με μηδενικές τιμές και ακολουθούν: η **Μάλτα** (0,8%), η **Ιταλία** και η **Ρουμανία** (3,6%) και η **Γαλλία** (4,7%).

Τέλος, το 2010, η **υψηλότερη** ποσοστιαία αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού του τομέα **Υπηρεσίες μεταφορών** επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του πεδίου **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** καταγράφεται στη **Σλοβενία** (40,3%) και ακολουθούν: η **Δανία** (30,1%), η **Σλοβακία**

(26,4%), η **Λιθουανία** (25,9%), η **Ελλάδα** (25,3%), η **Εσθονία** (24,5%) και η **Τσεχία** (23,2%). Την ίδια χρονιά, η **χαμηλότερη** ποσοστιαία αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου τομέα επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του πεδίου αυτού καταγράφεται στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, στη **Μάλτα**, στη **Ρουμανία**, στην **Αυστρία**, στην **Ουγγαρία** και στην **Κύπρο** με μηδενικές τιμές και ακολουθούν η **Ιταλία** (1,3%), η **Ισπανία** (1,5%) και η **Λιθουανία** (1,7%).

4.1.9 Δείκτες διαφοροποίησης του φοιτητικού πληθυσμού ανά τομέα σπουδών

Η αποτύπωση της κατανομής (απόλυτης ή ποσοστιαίας) κάθε εκπαιδευτικής μεταβλητής σε επίπεδο κρατών-μέλους έχει προφανή αξία για τη χάραξη της εκπαιδευτικής πολιτικής. Η παράλληλη μελέτη, ωστόσο, των δεικτών διαφοροποίησης της συγκεκριμένης μεταβλητής και επομένως του βαθμού σημαντικών ή μη διαφοροποιήσεων μεταξύ των 27 κρατών-μελών της ΕΕ επιτρέπει τη διερεύνηση της δυνατότητας σχετικής εναρμόνισης διαφορετικών εκπαιδευτικών πολιτικών

που με τον πλουραλισμό τους διευρύνουν το ευρωπαϊκό κεκτημένο.

Στον ακόλουθο πίνακα, αποτυπώνονται ανά τομέα σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης η απόλυτη και ποσοστιαία κατανομή του φοιτητικού τους πληθυσμού, αλλά και οι δείκτες συνοχής, διαφοροποίησης των ακραίων τιμών και της αυξητικής εξέλιξης μεταξύ των 27 κρατών-μελών της ΕΕ.

Πίνακας 4.1: Παράμετροι θέσης και διασποράς της κατανομής του φοιτητικού πληθυσμού ανά τομέα σπουδών στην ΕΕ- 27 την περίοδο 2001 - 2010

ISC	Τομέας Σπουδών	Φοιτητικός πληθυσμός			Μέση ποσοστιαία αναλογία			Λόγος t5/b5 (ποσοστιαία αναλογία)			Δείκτης συνοχής (ποσοστιαία αναλογία)			Δείκτης αυξητικής εξέλιξης περιόδου 2001-2010	
		2001	2010	Μεταβολή περιόδου 2001-2010	2001	2010	Μεταβολή περιόδου 2001-2010	2001	2010	Μεταβολή περιόδου 2001-2010	2001	2010	Μεταβολή περιόδου 2001-2010		
14.1	Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού	761.768	794.336	4,3%	9,1%	6,0%	-33,9%	7,9	9,3	18,6%	45,3%	43,2%	-4,8%	22,2%	6 από τα 27 κράτη-μέλη
14.2	Επιστήμες της εκπαίδευσης	570.271	503.551	-11,7%	3,0%	2,6%	-13,2%	8,6	10,5	22,1%	22,1%	-3,3%	-115,1%	33,3%	9 από τα 27 κράτη-μέλη
21	Τέχνες	546.381	802.804	46,9%	3,8%	4,0%	5,4%	8,0	4,6	-42,3%	18,1%	49,7%	174,3%	77,8%	21 από τα 27 κράτη-μέλη
22	Ανθρωπιστικές σπουδές	1.340.882	1.612.436	20,3%	7,1%	7,7%	8,5%	4,7	2,8	-40,9%	52,6%	64,4%	22,5%	44,4%	12 από τα 27 κράτη-μέλη
31	Κοινωνικές & συμπεριφορικές επιστήμες	1.202.472	1.718.226	42,9%	7,6%	8,4%	11,0%	3,6	2,4	-34,3%	58,7%	68,9%	17,3%	66,7%	18 από τα 27 κράτη-μέλη
32	Δημοσιογραφία & ενημέρωση	195.949	312.867	59,7%	1,3%	1,4%	8,7%	4,7	6,2	32,7%	42,2%	48,0%	13,7%	59,3%	16 από τα 27 κράτη-μέλη
34	Επιχειρήσεις & διοίκηση	2.528.011	3.677.649	45,5%	20,1%	21,6%	7,6%	2,5	2,3	-9,9%	67,7%	68,1%	0,7%	66,7%	18 από τα 27 κράτη-μέλη
38	Δίκαιο	951.860	1.016.830	6,8%	6,5%	5,5%	-15,3%	6,0	4,1	-32,5%	34,2%	49,3%	43,9%	51,9%	14 από τα 27 κράτη-μέλη
42	Βιοεπιστήμες	388.764	465.547	19,8%	1,9%	2,1%	12,2%	18,4	6,6	-64,4%	14,9%	42,9%	187,3%	63,0%	17 από τα 27 κράτη-μέλη
44	Φυσικές επιστήμες	375.585	490.169	30,5%	2,0%	2,0%	0,2%	3,8	3,3	-12,0%	50,6%	55,2%	9,1%	33,3%	9 από τα 27 κράτη-μέλη
46	Μαθηματικά & Στατιστική	190.882	243.792	27,7%	1,2%	1,1%	-10,2%	9,3	6,8	-27,2%	9,1%	23,0%	151,5%	33,3%	9 από τα 27 κράτη-μέλη
48	Πληροφορική	600.345	739.446	23,2%	4,4%	4,1%	-7,8%	4,8	3,0	-37,8%	43,2%	66,0%	52,9%	40,7%	11 από τα 27 κράτη-μέλη
52	Σπουδές μηχανικού και συναφή επαγγέλματα	1.416.669	1.766.995	24,7%	9,8%	9,1%	-7,2%	3,3	3,0	-8,2%	56,7%	61,0%	7,6%	37,0%	10 από τα 27 κράτη-μέλη
54	Μεταποίηση & επεξεργασία	201.933	231.576	14,7%	1,5%	1,2%	-21,4%	18,6	21,9	17,3%	6,4%	17,8%	177,9%	29,6%	8 από τα 27 κράτη-μέλη
58	Αρχιτεκτονική & δομικά έργα	572.103	807.250	41,1%	3,7%	4,4%	18,3%	3,4	2,1	-38,9%	57,7%	72,5%	25,7%	85,2%	23 από τα 27 κράτη-μέλη
62	Γεωργία, Δασοκομία & Αλιεία	260.882	268.846	3,1%	1,8%	1,4%	-19,2%	7,6	6,9	-8,8%	38,6%	31,4%	-18,8%	22,2%	6 από τα 27 κράτη-μέλη
64	Κτηνιατρική	71.767	74.379	3,6%	0,4%	0,4%	-8,1%	10,8	12,1	11,1%	33,0%	34,5%	4,7%	51,9%	14 από τα 27 κράτη-μέλη
72	Υγεία	1.383.467	2.193.248	58,5%	8,3%	9,8%	18,2%	5,5	2,7	-50,8%	47,8%	63,1%	32,0%	77,8%	21 από τα 27 κράτη-μέλη
76	Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια	316.071	508.779	61,0%	2,9%	2,9%	-2,8%	12,4	11,4	-7,9%	8,3%	20,5%	145,7%	59,3%	16 από τα 27 κράτη-μέλη
81	Προσωπικές υπηρεσίες	234.694	480.134	104,6%	2,0%	2,5%	23,6%	11,1	6,4	-42,3%	-0,4%	39,8%	9019,7%	55,6%	15 από τα 27 κράτη-μέλη
84	Υπηρεσίες μεταφορών	48.448	70.386	45,3%	0,6%	0,6%	9,9%	∞	∞	-	-46,6%	-30,9%	33,7%	37,0%	10 από τα 27 κράτη-μέλη

ISC	Τομέας Σπουδών	Φοιτητικός πληθυσμός			Μέση ποσοστιαία αναλογία			Λόγος t5/b5 (ποσοστιαία αναλογία)			Δείκτης συνοχής (ποσοστιαία αναλογία)			Δείκτης αυξητικής εξέλιξης περιόδου 2001-2010					
		2001	2010	Μεταβολή περιόδου 2001-2010	2001	2010	Μεταβολή περιόδου 2001-2010	2001	2010	Μεταβολή περιόδου 2001-2010	2001	2010	Μεταβολή περιόδου 2001-2010						
85	Προστασία περιβάλλοντος	97.998	157.068	60,3%	▲	0,6%	0,8%	40,1%	▲	36,8	13,5	-63,3%	▼	-9,3%	20,6%	322,4%	▲	44,4%	12 από τα 27 κράτη-μέλη
86	Υπηρεσίες ασφαλείας	65.530	93.351	42,5%	▲	0,9%	0,8%	-11,8%	▼	100,7	48,3	-52,1%	▼	-16,4%	-4,5%	72,8%	▲	51,9%	14 από τα 27 κράτη-μέλη
ΣΥΝΟΛΟ		14.595.132	19.846.588	36,0%	▲													66,7%	18 από τα 27 κράτη-μέλη

Πηγή δεδομένων: Eurostat – UOE

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το top5 αποδίδει τη μέση τιμή των 5 κρατών-μελών με την υψηλότερη τιμή κατ' έτος και το bottom5 αποδίδει τη μέση τιμή των 5 κρατών-μελών με τη χαμηλότερη τιμή κατ' έτος. Ο δείκτης συνοχής εκφράζει τη συνοχή περί τη μέση τιμή των κρατών-μελών, βασίζεται στο συντελεστή διακύμανσης (CV) και υπολογίζεται με τον τύπο: $1 - CV$. Τιμές του δείκτη μεγαλύτερες του 50% δηλώνουν υψηλό βαθμό συνοχής των κρατών-μελών και επομένως μικρές διαφοροποιήσεις μεταξύ τους. Ο δείκτης αυξητικής εξέλιξης αποδίδει το ποσοστό των κρατών-μελών που εμφανίζουν αυξητικό ετήσιο ρυθμό μεταβολής του πληθους του φοιτητικού πληθυσμού ανά τομέα σπουδών τουλάχιστον στο 70% των ετών για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία. Για παράδειγμα, η τιμή του δείκτη αυξητικής εξέλιξης του τομέα Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού 22,2%, σημαίνει ότι το 22,2% των κρατών-μελών της ΕΕ (δηλαδή 6 από τα 27 κράτη-μέλη) παρουσίασαν στο 70% τουλάχιστον της περιόδου 2001 -2010 θετικούς ετήσιους ρυθμούς μεταβολής του φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου τομέα.

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) ο συνολικός φοιτητικός πληθυσμός της Ε.Ε.-27 κατέγραψε **σημαντική αύξηση** κατά **36,0%** (**5.251.456** φοιτητές), από 14.595.132 φοιτητές το 2001 σε 19.846.588 φοιτητές το 2010.

Τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς σε **22** από τους 23 τομείς σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** του φοιτητικού πληθυσμού με τη μεγαλύτερη ποσοστιαία μεταβολή να καταγράφεται στον τομέα **Προσωπικές υπηρεσίες** κατά 104,6% και κατά σειρά ακολουθούν οι τομείς σπουδών: **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** (61,0%), **Προστασία περιβάλλοντος** (60,3%), **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** (59,7%), **Υγεία** (58,5%), **Τέχνες** (46,9%), **Επιχειρήσεις & διοίκηση** (45,5%), **Υπηρεσίες μεταφορών** (45,3%), **Κοινωνικές & συμπεριφορικές επιστήμες** (42,9%), **Υπηρεσίες ασφαλείας** (42,5%), **Αρχιτεκτονική & δομικά έργα** (41,1%), **Φυσικές επιστήμες** (30,5%) και **Μαθηματικά & Στατιστική** (27,7%). Μικρότερες αυξήσεις καταγράφηκαν στους τομείς σπουδών: **Σπουδές μηχανικού & συναφή επαγγέλματα** (24,7%), **Πληροφορική** (23,2%), **Ανθρωπιστικές σπουδές** (20,3%), **Βιοεπιστήμες** (19,8%), **Μεταποίηση & Επεξεργασία** (14,7%), **Δίκαιο** (6,8%), **Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού** (4,3%), **Κτηνιατρική** (3,6%) και **Γεωργία-Δασοκομία-Αλιεία** (3,1%). Στον αντίποδα βρίσκεται ο τομέας σπουδών **Επιστήμες εκπαίδευσης** ο οποίος κατά την ίδια περίοδο αναφοράς κατέγραψε μείωση κατά 66.720 φοιτητές (κατά 11,7%).

Την ίδια περίοδο αναφοράς η υψηλότερη **απόλυτη μεταβολή** του φοιτητικού πληθυσμού καταγράφεται στον τομέα **Επιχειρήσεις & διοίκηση** (αύξηση κατά 1.149.638 φοιτητές) και με φθίνουσα σειρά ακολουθούν οι τομείς σπουδών: **Υγεία** (809.781 φοιτητές), **Κοινωνικές & συμπεριφορικές επιστήμες** (515.754 φοιτητές), **Σπουδές μηχανικού & συναφή επαγγέλματα** (320.326 φοιτητές), **Ανθρωπιστικές σπουδές** (271.554 φοιτητές), **Τέχνες** (256.423 φοιτητές), **Προσωπικές υπηρεσίες** (245.440 φοιτητές), **Αρχιτεκτονική & δομικά έργα** (235.147 φοιτητές), **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** (192.708 φοιτητές), **Πληροφορική** (139.101 φοιτητές), **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** (116.918 φοιτητές), **Φυσικές επιστήμες** (114.584 φοιτητές), **Βιοεπιστήμες** (76.783 φοιτητές), **Δίκαιο**

(64.970 φοιτητές), **Προστασία περιβάλλοντος** (59.070 φοιτητές), **Μαθηματικά & στατιστική** (52.917 φοιτητές), **Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού** (32.568 φοιτητές), **Μεταποίηση & επεξεργασία** (29.643 φοιτητές), **Υπηρεσίες ασφάλειας** (27.821 φοιτητές), **Υπηρεσίες μεταφορών** (21.938 φοιτητές), **Γεωργία-Δασοκομία-Αλιεία** (7.964 φοιτητές) και **Κτηνιατρική** (2.612 φοιτητές). Αξίζει να σημειωθεί ότι συνολικά το πεδίο **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** κατέγραψε απόλυτη **μείωση** κατά 34.152 φοιτητές.

Από τη μελέτη της απόλυτης μεταβολής του φοιτητικού πληθυσμού των τομέων σπουδών είναι εμφανής η προτίμηση των υποψήφιων φοιτητών στον **τριτογενή** τομέα (πλην των υπηρεσιών εκπαίδευσης) έναντι του **δευτερογενούς** και **πρωτογενούς** τομέα παραγωγής. Επίσης, θα πρέπει να σημειωθεί η σημαντική απόλυτη και ποσοστιαία, αύξηση του τομέα **Τέχνες** έναντι του τομέα της **Πληροφορικής** και του τομέα **Δημοσιογραφία & ενημέρωση**. Τέλος, σε υψηλές θέσεις ως προς την απόλυτη μεταβολή καταγράφονται οι τομείς **Επιχειρήσεις & διοίκηση**, **Υγεία**, **Κοινωνικές & συμπεριφορικές επιστήμες**, **Σπουδές μηχανικού & συναφή επαγγέλματα** και **Ανθρωπιστικές σπουδές**, οι οποίες φαίνεται ότι ανταποκρίνονται καλύτερα στα ακαδημαϊκά προσόντα που προβάλλει η ευρωπαϊκή αγορά εργασίας.

Ο **δείκτης αυξητικής εξέλιξης** του φοιτητικού πληθυσμού σε κάθε τομέα σπουδών επιχειρεί να αποτυπώσει τη σταθερότητα στην ετήσια αύξηση του φοιτητικού πληθυσμού κατά το μεγαλύτερο χρονικό διάστημα της δεκαετίας 2001-2010. Συγκεκριμένα, ο δείκτης αυξητικής εξέλιξης αποδίδει το ποσοστό των κρατών-μελών που εμφανίζουν αυξητικό ετήσιο **ρυθμό μεταβολής** του φοιτητικού πληθυσμού ανά τομέα σπουδών τουλάχιστον στο 70% των ετών για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία.

Η υψηλότερη τιμή του δείκτη αυξητικής εξέλιξης μεταξύ των 23 τομέων σπουδών καταγράφεται στον τομέα **Αρχιτεκτονική & δομικά έργα** (85,2% των κρατών-μελών), δηλαδή σε 23 από τα 27 κράτη-μέλη ο συγκεκριμένος τομέας κατέγραψε ετήσια αύξηση του φοιτητικού του πληθυσμού τουλάχιστον στο 70% της διάρκειας της περιόδου 2001-2010. Υψηλές τιμές του δεί-

κτη αυξητικής εξέλιξης καταγράφουν οι τομείς: **Τέχνες και Υγεία** (77,8% των κρατών-μελών), **Κοινωνικές & συμπεριφορικές επιστήμες και Επιχειρήσεις & διοίκηση** (66,7% των κρατών-μελών) και **Βιοεπιστήμες** (63,0% των κρατών-μελών). Στον αντίποδα καταγράφονται οι τομείς με τις χαμηλότερες τιμές του δείκτη αυξητικής εξέλιξης: **Γεωργία-Δασοκομία-Αλιεία και Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού** (22,2% των κρατών-μελών), **Μεταποίηση & επεξεργασία** (29,6% των κρατών-μελών) και **Μαθηματικά & στατιστική, Φυσικές επιστήμες και Επιστήμες εκπαίδευσης** (33,3% των κρατών-μελών).

Από τα παραπάνω, αξίζει να σημειωθεί η σταθερή αυξητική τάση του τομέα σπουδών **Αρχιτεκτονική & δομικά έργα** αλλά και των τομέων **Τέχνες και Υγεία**. Αντίθετα, από το πεδίο **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** μόνο ο τομέας των **Βιοεπιστημών** καταγράφει υψηλή τιμή του δείκτη αυξητικής εξέλιξης ενώ στον αντίποδα βρίσκονται οι **Φυσικές επιστήμες, τα Μαθηματικά & στατιστική**. Ενισχυτικό επιχείρημα προηγούμενου συμπεράσματος θα πρέπει να θεωρηθεί ο χαμηλός δείκτης αυξητικής εξέλιξης στους αντίστοιχους τομείς σπουδών του **πρωτογενούς και δευτερογενούς** τομέα παραγωγής. Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι παρά την πολιτική σημασία που η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποδίδει στον τομέα της εκπαίδευσης, τόσο στον τομέα της τυπικής εκπαίδευσης όσο και της δια βίου μάθησης, η ελκυστικότητα των αντίστοιχων τομέων σπουδών του πεδίου **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** εμφανίζεται εντυπωσιακά χαμηλή.

Το 2010 την υψηλότερη **μέση ποσοστιαία αναλογία** επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού κατέγραψε ο τομέας σπουδών **Επιχειρήσεις & διοίκηση** (21,6%), και ακολουθούν οι τομείς σπουδών: **Υγεία** (9,8%), **Σπουδές μηχανικού & συναφή επαγγέλματα** (9,1%), **Κοινωνικές & συμπεριφορικές επιστήμες** (8,4%), **Ανθρωπιστικές σπουδές** (7,7%), **Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού** (6,0%) και **Δίκαιο** (5,5%). Οι υπόλοιποι τομείς σπουδών καταγράφουν μέση ποσοστιαία αναλογία μικρότερη του 4,5% του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού στην ΕΕ-27.

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) σε **11** από τους 23 τομείς σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της μέσης ποσοστιαίας αναλογίας τους επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στον τομέα **Προστασία περιβάλλοντος** κατά 40,1% και κατά σειρά ακολουθούν οι τομείς σπουδών: **Προσωπικές υπηρεσίες** (23,6%), **Αρχιτεκτονική & δομικά έργα** (18,3%), **Υγεία** (18,2%), **Βιοεπιστήμες** (12,2%), **Κοινωνικές & συμπεριφορικές επιστήμες** (11,0%), **Υπηρεσίες μεταφορών** (9,9%), **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** (8,7%), **Ανθρωπιστικές σπουδές** (8,5%), **Επιχειρήσεις & διοίκηση** (7,6%), **Τέχνες** (5,4%) και **Φυσικές επιστήμες** (0,2%). Την ίδια περίοδο αναφοράς σε **12** από τους 23 τομείς σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ καταγράφεται **μείωση** της μέσης ποσοστιαίας αναλογίας τους επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στον

τομέα **Εκπαίδευση εκπαιδευτικού προσωπικού** κατά 33,9% και κατά σειρά ακολουθούν οι τομείς σπουδών: **Μεταποίηση & Επεξεργασία** (21,4%), **Γεωργία- Δασοκομία-Αλιεία** (19,2%), **Δίκαιο** (15,3%), **Επιστήμες εκπαίδευσης** (13,2%), **Υπηρεσίες ασφαλείας** (11,8%), **Μαθηματικά & Στατιστική** (10,2%), **Κτηνιατρική** (8,1%), **Πληροφορική** (7,8%), **Σπουδές μηχανικού & συναφή επαγγέλματα** (7,2%) και **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** (2,8%).

Ο **δείκτης συνοχής** σε κάθε τομέα σπουδών εκφράζει τη συνοχή περί τη μέση τιμή των 27 κρατών-μελών, βασίζεται στο συντελεστή διακύμανσης (CV) και υπολογίζεται με τον τύπο: $1 - CV$. Τιμές του δείκτη μεγαλύτερες του 50% δηλώνουν υψηλό βαθμό συνοχής των κρατών-μελών και επομένως μικρές διαφοροποιήσεις μεταξύ τους. Το 2010 σε **14** από τους 23 τομείς σπουδών καταγράφεται **χαμηλός** δείκτης συνοχής μεταξύ των 27 κρατών μελών, που δηλώνουν ιδιαίτερα σημαντικές διαφοροποιήσεις των κρατών μελών περί τη μέση ποσοστιαία αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου τομέα σπουδών. Η χαμηλότερη τιμή του δείκτη καταγράφεται στον τομέα **Υπηρεσίες μεταφορών** (-30,9%) και ακολουθούν οι τομείς σπουδών: **Υπηρεσίες ασφαλείας** (-4,5%), **Επιστήμες εκπαίδευσης** (-3,3%), **Μεταποίηση και επεξεργασία** (17,8%), **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** (20,5%), **Προστασία περιβάλλοντος** (20,6%), **Μαθηματικά & Στατιστική** (23,0%), **Γεωργία- Δασοκομία-Αλιεία** (31,4%), **Κτηνιατρική** (34,5%), **Προσωπικές υπηρεσίες** (39,8%), **Βιοεπιστήμες** (42,9%), **Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού** (43,2%), **Δημοσιογραφία & Ενημέρωση** (48,0%), **Δίκαιο** (49,3%) και οριακά ο τομέας **Τέχνες** (49,7%). Στους υπόλοιπους τομείς σπουδών καταγράφονται τιμές μεγαλύτερες του 50% που δεν επιβεβαιώνουν την ύπαρξη σημαντικών διαφοροποιήσεων περί τη μέση ποσοστιαία αναλογία του φοιτητικού τους πληθυσμού μεταξύ των κρατών μελών. Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) σε **3** από τους 23 τομείς σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ καταγράφεται **μείωση** του δείκτη συνοχής, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στον τομέα **Επιστήμες εκπαίδευσης** κατά 115,1% και έπονται οι τομείς σπουδών: **Γεωργία-Δασοκομία-Αλιεία** (18,8%) και **Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού** (4,8%). Την ίδια περίοδο αναφοράς στους υπόλοιπους 20 τομείς σπουδών καταγράφεται **αύξηση** του δείκτη συνοχής.

Ο **λόγος top5/bottom5** σε κάθε τομέα σπουδών αποτυπώνει τη **διακύμανση των ακραίων τιμών της ποσοστιαίας αναλογίας** του φοιτητικού πληθυσμού του τομέα μεταξύ των 27 κρατών-μελών, όπου το top5 αποδίδει τη μέση τιμή των 5 κρατών-μελών με την υψηλότερη τιμή κατ' έτος και το bottom5 αποδίδει τη μέση τιμή των 5 κρατών-μελών με τη χαμηλότερη τιμή κατ' έτος. Τιμές του δείκτη μεγαλύτερες του **1,5** δηλώνουν σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των ακραίων τιμών. Το 2010 και στους **22** τομείς σπουδών (ο τομέας Υπηρεσίες σπουδών κατέγραφε μηδενικές τι-

μές στο bottom5 και κατά τα δύο έτη αναφοράς) καταγράφεται υψηλή διακύμανση των ακραίων τιμών μεταξύ των 27 κρατών μελών (τιμές υψηλότερες του 2,0), που δηλώνουν σημαντικές διαφοροποιήσεις των ακραίων ποσοστιαίων τιμών του φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου τομέα σπουδών μεταξύ των κρατών μελών. Η υψηλότερη τιμή του λόγου καταγράφεται στον τομέα **Υπηρεσίες ασφαλείας** (48,3 φορές) και ακολουθούν οι τομείς σπουδών: **Μεταποίηση και επεξεργασία** (21,9 φορές), **Προστασία περιβάλλοντος** (13,5 φορές), **Κτηνιατρική** (12,1 φορές), **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** (11,4 φορές), **Επιστήμες εκπαίδευσης** (10,5 φορές), **Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού** (9,3 φορές), **Γεωργία- Δασοκομία- Αλιεία** (6,9 φορές), **Μαθηματικά & στατιστική** (6,8

φορές), **Βιοεπιστήμες** (6,6 φορές), **Προσωπικές υπηρεσίες** (6,4 φορές), **Δημοσιογραφία & Ενημέρωση** (6,2 φορές), **Τέχνες** (4,6 φορές) και **Δίκαιο** (4,1 φορές). Στους υπόλοιπους τομείς σπουδών καταγράφονται τιμές μεταξύ 3,3 και 2,1 φορών. Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) σε 5 από τους 22 τομείς σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** του λόγου, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στον τομέα **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** κατά 32,7% και έπονται οι τομείς σπουδών: **Επιστήμες εκπαίδευσης** (22,1%), **Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού** (18,6%), **Μεταποίηση & επεξεργασία** (17,3%) και **Κτηνιατρική** (11,1%). Την ίδια περίοδο αναφοράς στους υπόλοιπους 17 τομείς σπουδών καταγράφεται **μείωση** του λόγου διακύμανσης των ακραίων τιμών.

4.1.10 Ιεραρχική ομαδοποίηση των τομέων σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ-27

Η κατανομή του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού της ΕΕ-27 σε 23 τομείς σπουδών δεν είναι ομοιόμορφη. Η ιεραρχική ομαδοποίηση των τομέων σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έγκειται στη διάκρισή τους σε ομάδες τομέων, όπως αυτή προκύπτει από την εφαρμογή της τεχνικής **ανάλυση σε συστάδες** (cluster analysis, βλ. Παράρτημα VI), η οποία έχει ως κύριο χαρακτηριστικό την ομαδοποίηση των παρατηρήσεων βάσει κοινών χαρακτηριστικών, προκειμένου να επιτυγχάνεται υψηλή ομοιογένεια μεταξύ των παρατηρήσεων που ανήκουν στην ίδια ομάδα και, ταυτόχρονα, σημαντική ανομοιογένεια (διαφοροποίηση) μεταξύ των ομάδων που προέκυψαν από την ανάλυση (Hair et al, 2006).

Στη συγκεκριμένη εφαρμογή ως **κριτήρια** ταξινομήσης **ανά τομέα** αξιοποιήθηκαν: α) η **μέση ποσοστιαία αναλογία** του φοιτητικού του πληθυσμού το 2010, β) η **απόλυτη μεταβολή** του φοιτητικού του πληθυσμού την περίοδο αναφοράς, γ) ο **δείκτης συνοχής** των 27 κρατών-μελών το 2010 και δ) ο **δείκτης αυξητικής εξέλιξης** της περιόδου αναφοράς, όπως ορίστηκαν στην προηγούμενη ενότητα. Με την εφαρμογή της παραπάνω τεχνικής οι 23 τομείς σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ-27 ταξινομήθηκαν σε **6 διαφορετικές ομάδες** (clusters) τομέων σπουδών.

Στον πίνακα της ακόλουθης σελίδας και ανά **ομάδα τομέων** σπουδών αποτυπώνονται τα περιγραφικά στοιχεία των 4 κριτηρίων ιεράρχησης κάθε ομάδας τομέων, καθώς και οι τομείς σπουδών που εντάσσονται στη συγκεκριμένη ομάδα.

Στην **1η ομάδα** ταξινομήθηκε μόνο **1** τομέας σπουδών, ο τομέας **Επιχειρήσεις & διοίκηση**. Η ομάδα χαρακτηρίζεται από: **ιδιαίτερα υψηλή** (την υψηλότερη) **ποσοστιαία αναλογία** επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού της ΕΕ-27 (**21,6%**), **ιδιαίτερα υψηλή** (την υψηλότερη) **απόλυτη μεταβολή** του φοιτητικού της πληθυσμού την περίοδο αναφοράς (1.149.638 φοιτητές), **ιδιαίτερα υψηλό** (τον υψηλότερο) **δείκτη συνο-**

χής (68,1%) και **υψηλό δείκτη αυξητικής εξέλιξης** (66,7%).

Στη **2η ομάδα** ταξινομήθηκαν **2** τομείς σπουδών, ο τομέας **Κοινωνικές & συμπεριφορικές επιστήμες** και ο τομέας **Υγεία**. Η ομάδα χαρακτηρίζεται από: **υψηλή ποσοστιαία αναλογία** επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού της ΕΕ-27 (μέση τιμή **9,1%**), **ιδιαίτερα υψηλή απόλυτη μεταβολή** του φοιτητικού της πληθυσμού την περίοδο αναφοράς (μέση τιμή 662.767,5 φοιτητές), **ιδιαίτερα υψηλό δείκτη συνοχής** (66,0%) και **υψηλό δείκτη αυξητικής εξέλιξης** (72,2%).

Στην **3η ομάδα** ταξινομήθηκαν **5** τομείς σπουδών, ο τομέας **Φυσικές επιστήμες**, ο τομέας **Πληροφορική**, ο τομέας **Σπουδές μηχανικού & συναφή επαγγέλματα**, ο τομέας **Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού** και ο τομέας **Ανθρωπιστικές σπουδές**. Η ομάδα χαρακτηρίζεται από: **μέτρια ποσοστιαία αναλογία** επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού της ΕΕ-27 (μέση τιμή **5,8%**), **μέτρια απόλυτη μεταβολή** του φοιτητικού της πληθυσμού την περίοδο αναφοράς (μέση τιμή 181.626,6 φοιτητές), **μέτριο δείκτη συνοχής** (58,0%) και **χαμηλό δείκτη αυξητικής εξέλιξης** (35,6%).

Στην **4η ομάδα** ταξινομήθηκαν **2** τομείς σπουδών, ο τομέας **Αρχιτεκτονική & δομικά έργα** και ο τομέας **Τέχνες**. Η ομάδα χαρακτηρίζεται από: **μέτρια ποσοστιαία αναλογία** επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού της ΕΕ-27 (μέση τιμή **4,2%**), **μέτρια απόλυτη μεταβολή** του φοιτητικού της πληθυσμού την περίοδο αναφοράς (υψηλή τιμή 245.785,0 φοιτητές), **υψηλό δείκτη συνοχής** (61,1%) και **ιδιαίτερα υψηλό** (τον υψηλότερο) **δείκτη αυξητικής εξέλιξης** (81,5%).

Στην **5η ομάδα** ταξινομήθηκαν **7** τομείς σπουδών, ο τομέας **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια**, ο τομέας **Δημοσιογραφία & ενημέρωση**, ο τομέας **Δίκαιο**, ο τομέας **Προστασία περιβάλλοντος**, ο τομέας **Προσωπικές υπηρεσίες**, ο τομέας **Βιοεπιστήμες** και ο τομέας **Κτηνιατρική**. Η ομάδα χαρακτηρίζεται από: **χαμηλή ποσοστιαία αναλογία** επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού της ΕΕ-27 (μέση τιμή **2,2%**), **χαμηλή από-**

λυτη μεταβολή του φοιτητικού της πληθυσμού την περίοδο αναφοράς (μέση τιμή 108.357,3 φοιτητές),

χαμηλό δείκτη συνοχής (36,5%) και μέτριο δείκτη αυξητικής εξέλιξης (55,0%).

Πίνακας 4.2: Ιεραρχική ταξινόμηση των τομέων σπουδών σε 6 ομάδες - Περιγραφικές στατιστικές παράμετροι

Ομάδες	Περιγραφικά στατιστικά (ανά ομάδα)	Μέση ποσοστιαία αναλογία φοιτ. πληθ. (2010)	Απόλυτη μεταβολή φοιτητικού πληθ. (2001-2010)	Δείκτης συνοχής των κρατών-μελών (2010)	Δείκτης αυξητικής εξέλιξης περιόδου (2001-2010)	Πλήθος τομέων	Τομείς σπουδών
1 ^η ομάδα	Μέγιστη τιμή					1	• Επιχειρήσεις & διοίκηση
	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ	21,6%	1.149.638	68,1%	66,7%		
	Ελάχιστη τιμή						
	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ						
2 ^η ομάδα	Μέγιστη τιμή	9,8%	809.781	68,9%	77,8%	2	• Υγεία • Κοινωνικές & συμπεριφορικές επιστήμες
	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ	9,1%	662.767,5	66,0%	72,2%		
	Ελάχιστη τιμή	8,4%	515.754	63,1%	66,7%		
	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ	1,0%	207.908,5	4,0%	7,9%		
3 ^η ομάδα	Μέγιστη τιμή	9,1%	350.326	66,0%	44,4%	5	• Σπουδές μηχανικού & συναφή επαγγέλματα • Πληροφορική • Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού • Ανθρωπιστικές σπουδές • Φυσικές επιστήμες
	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ	5,8%	181.626,6	58,0%	35,6%		
	Ελάχιστη τιμή	2,0%	32.568	43,2%	22,2%		
	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ	2,8%	127.542,2	9,3%	8,5%		
4 ^η ομάδα	Μέγιστη τιμή	4,4%	256.423	72,5%	85,2%	2	• Αρχιτεκτονική & δομικά έργα • Τέχνες
	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ	4,2%	245.785,0	61,1%	81,5%		
	Ελάχιστη τιμή	4,0%	235.147	49,7%	77,8%		
	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ	0,3%	15.044,4	16,1%	5,2%		
5 ^η ομάδα	Μέγιστη τιμή	5,5%	245.440	49,3%	63,0%	7	• Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια • Δημοσιογραφία & ενημέρωση • Δίκαιο • Προστασία περιβάλλοντος • Προσωπικές υπηρεσίες • Βιοεπιστήμες • Κτηνιατρική
	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ	2,2%	108.357,3	36,5%	55,0%		
	Ελάχιστη τιμή	0,4%	2.612	20,5%	44,4%		
	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ	1,7%	84.133,5	12,0%	6,2%		
6 ^η ομάδα	Μέγιστη τιμή	2,6%	52.910	31,4%	51,9%	6	• Επιστήμες εκπαίδευσης • Μεταποίηση & επεξεργασία • Γεωργία, Δασοκομία & Αλιεία • Μαθηματικά & Στατιστική • Υπηρεσίες ασφαλείας • Υπηρεσίες μεταφορών
	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ	1,3%	12.259,3	5,6%	34,6%		
	Ελάχιστη τιμή	0,6%	-66.720	-30,9%	22,2%		
	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ	0,7%	41.344,2	22,9%	9,8%		
ΣΥΝΟΛΟΣ	Μέγιστη τιμή	21,6%	1.149.638	72,5%	85,2%	23	
	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ	4,4%	204.649,3	39,2%	49,8%		
	Ελάχιστη τιμή	0,4%	-66.720	-30,9%	22,2%		
	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ	4,7%	283.269,0	26,9%	17,8%		

Πηγή δεδομένων: Eurostat – ΥΟΕ

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Η κατάταξη των ομάδων σπουδών στον πίνακα έχει γίνει με φθίνουσα σειρά ως προς τη μέση ποσοστιαία αναλογία των τομέων στο φοιτητικό πληθυσμό της ΕΕ-27 το 2010.

Στην **6η ομάδα** ταξινομήθηκαν **6** τομείς σπουδών, ο τομέας **Μεταποίηση & επεξεργασία**, ο τομέας **Γεωργία- Δασοκομία- Αλιεία**, ο τομέας **Επιστήμες εκπαίδευσης**, ο τομέας **Μαθηματικά & στατιστική**, ο τομέας **Υπηρεσίες μεταφορών** και ο τομέας **Υπηρεσίες ασφαλείας**. Η ομάδα χαρακτηρίζεται από: **ιδιαίτερα χαμηλή ποσοστιαία αναλογία** επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού της ΕΕ-27 (μέση τιμή **1,3%**), **ιδιαίτερα χαμηλή** (τη χαμηλότερη) **απόλυτη μεταβολή** του φοιτητικού της πληθυσμού την περίοδο αναφοράς (μέση τιμή 12.259,3 φοιτητές), **ιδιαίτερα χαμηλό** (το χαμηλότερο) **δείκτη συνοχής** (5,6%) και **χαμηλό δείκτη αυξητικής εξέλιξης** (34,6%).

Συνολικά, οι έξι ομάδες τομέων σπουδών που προέκυψαν από την ανάλυση εμφανίζονται σαφώς διαφοροποιημένες μεταξύ τους. Η ελκυστικότητα των αντικειμένων των τομέων σπουδών εμφανίζεται διαφοροποιημένη ανάλογα με το εάν στο συγκεκριμένο τομέα συμπεριλαμβάνονται ευρύτερα προγράμματα σπουδών ή όχι. Για παράδειγμα, στην 1^η και 2^η ομάδα οι

τομείς σπουδών Επιχειρήσεις & διοίκηση, Κοινωνικές & συμπεριφορικές επιστήμες και Υγεία συγκεντρώνουν τους περισσότερους φοιτητές, κυρίως γιατί περιλαμβάνουν προγράμματα σπουδών στα οποία επενδύονται προσδοκίες ανταπόδοσης από την αγορά εργασίας (οικονομικά, διοίκηση επιχειρήσεων, ιατρική), αλλά και το εύρος των προσφερόμενων προγραμμάτων σπουδών είναι μεγαλύτερο. Στον αντίποδα βρίσκεται η 6^η ομάδα, η οποία συγκεντρώνει το χαμηλότερο πλήθος φοιτητών αφού τα προγράμματα σπουδών της εμφανίζονται πολύ πιο περιορισμένα και εστιασμένα, όπως στρατιωτικές σχολές και σχολές αστυνομίας, πλοίαρχων κλπ.

Μια δεύτερη διάκριση ανάμεσα στις παραπάνω ομάδες (1^η-2^η & 6^η) έγκειται στο δείκτη συνοχής μεταξύ των κρατών μελών ανά τομέα σπουδών. Συγκεκριμένα, στην 1^η και 2^η ομάδα η πλειοψηφία τα κράτη-μέλη δεν διαφοροποιούνται σε αντίθεση με την 6^η ομάδα όπου η διαφοροποίηση της αναλογίας του φοιτητικού πληθυσμού των τομέων αυτών είναι ιδιαίτερα σημαντική.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι τομείς σπουδών αρχιτεκτονική & δομικά έργα συνυπάρχουν στην ίδια ομάδα με τις τέχνες (3^η ομάδα), αναδεικνύοντας το καλλιτεχνικό χαρακτηριστικό των συγκεκριμένων προγραμμάτων σπουδών. Το κύριο χαρακτηριστικό της συγκεκριμένης ομάδας έγκειται στην ιδιαίτερα υψηλή τιμή του δείκτη αυξητικής εξέλιξης (81,5%), γεγονός που υποδηλώνει σταθερή αύξηση του φοιτητικού πληθυσμού στους δύο αυτούς τομείς σε διάρκεια δεκαετίας στην πλειονότητα των κρατών-μελών (σε 22 από τα 27 κράτη-μέλη).

Επιπλέον, τα προγράμματα σπουδών που περιλαμβάνονται στους τομείς της 5^{ης} ομάδας παρότι είναι από τα πλέον εστιασμένα μεταξύ και των 23 τομέων σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, η ελκυστικότητά τους είναι υψηλότερη των αντίστοιχων της 6^{ης} ομάδας. Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η διαφοροποίηση της αναλογίας του φοιτητικού πληθυσμού των τομέων αυτών είναι ιδιαίτερα σημαντική μεταξύ των κρατών-μελών.

4.2 Κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού ανά επίπεδο σπουδών ISCED 5A, 5B & 6

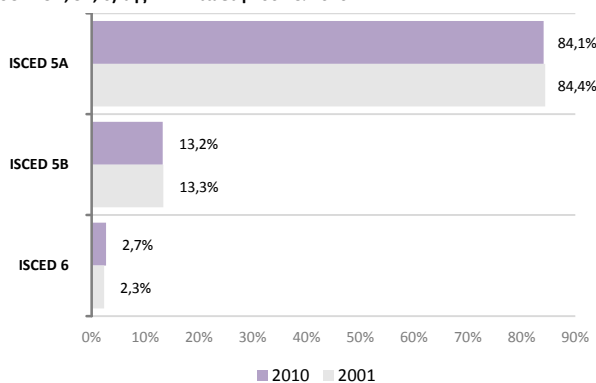
Στη συγκεκριμένη ενότητα ο συνολικός φοιτητικός πληθυσμός της ΕΕ-27 διακρίνεται σε 3 επίπεδα σπουδών σύμφωνα με τη διεθνή ταξινόμηση της UNESCO (ISCED1997) και συγκεκριμένα στο **ISCED 5A¹** (επίπεδο θεωρητικής κατεύθυνσης), **ISCED 5B²** (επίπεδο πρακτικής κατεύθυνσης) και **ISCED 6³** (επίπεδο προηγμένης έρευνας).

Στην Ελλάδα, η διάκριση των προγραμμάτων ανά επίπεδο ISCED γίνεται ως εξής:

- **ISCED 5A:** Πτυχίο και Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης (Master) των ΑΕΙ (Πανεπιστήμια, Πολυτεχνεία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο), Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης (Master) των ΑΤΕΙ
- **ISCED 5B:** Πτυχίο των ΑΤΕΙ και των Σχολών Ανώτερης Επαγγελματικής Εκπαίδευσης
- **ISCED 6:** Διδακτορικό Δίπλωμα (Doctorate) των ΑΕΙ (Πανεπιστήμια, Πολυτεχνεία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο)

Στο ακόλουθο γράφημα το σύνολο του φοιτητικού πληθυσμού (ISCED 5-6) της ΕΕ-27, που το 2010 ήταν **19.846.588** φοιτητές/-τριες, κατανέμεται στα τρία **επίπεδα σπουδών ISCED** (5A, 5B, 6).

Γράφημα 4.20: Κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού ανά επίπεδο σπουδών (ISCED 5A, 5B, 6) της ΕΕ-27 τα έτη 2001 & 2010

Πηγή: Eurostat – UOE   Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το 2010, από το σύνολο του φοιτητικού πληθυσμού της ΕΕ-27, το υψηλότερο ποσοστό (**84,1%**), που αντι-

¹ Στο επίπεδο ISCED 5A υπάγονται προγράμματα σπουδών θεωρητικής κατεύθυνσης τα οποία προετοιμάζουν τους φοιτητές για έρευνα ή παρέχουν πρόσβαση σε «επαγγέλματα υψηλού βαθμού ειδίκευσης» (Ευρυδίκη, 2007β).

² Στο επίπεδο ISCED 5B υπάγονται προγράμματα σπουδών τα οποία είναι συνήθως μικρότερης διάρκειας από τα προγράμματα ακαδημαϊκής κατεύθυνσης (ISCED 5A) περισσότερο πρακτικής κατεύθυνσης και είναι σχεδιασμένα για να παρέχουν πρόσβαση στην αγορά εργασίας (Ευρυδίκη, 2007β).

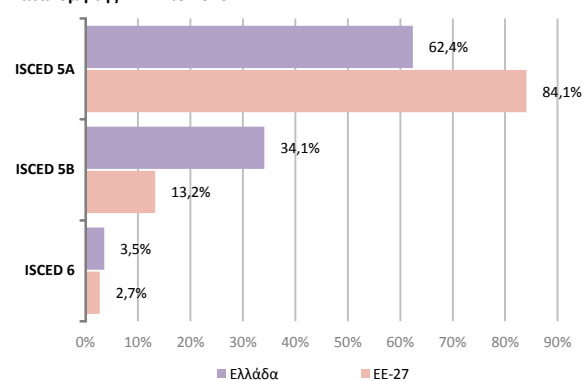
³ Στο επίπεδο ISCED 6 υπάγονται προγράμματα σπουδών που οδηγούν απευθείας στην απονομή ενός τίτλου σπουδών προηγμένης έρευνας (διδακτορικό). Μόνο τα προγράμματα σπουδών ISCED 5A παρέχουν πρόσβαση σε διδακτορικές σπουδές επιπέδου ISCED 6 (Ευρυδίκη, 2007β).

στοιχεί σε **16.682.956** φοιτητές/-τριες, φοιτούσε σε προγράμματα σπουδών επιπέδου **θεωρητικής κατεύθυνσης (ISCED 5A)**. Το **13,2%** του φοιτητικού πληθυσμού, που αντιστοιχεί σε **2.629.514** φοιτητές/-τριες, φοιτούσε σε προγράμματα σπουδών επιπέδου **πρακτικής κατεύθυνσης (ISCED 5B)**. Τέλος, το **2,7%** του φοιτητικού πληθυσμού, που αντιστοιχεί σε **534.119** φοιτητές/-τριες, φοιτούσε σε προγράμματα επιπέδου προηγμένης έρευνας (ISCED 6) στην ΕΕ26, αφού η Γερμανία δεν έχει ανακοινώσει στοιχεία στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών σε όλη την περίοδο αναφοράς.

Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2010 η ποσοστιαία κατανομή του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού στα 3 επίπεδα σπουδών παρέμεινε οριακά **αμετάβλητη**, αφού οι παρατηρούμενες μεταβολές είναι μικρότερες από 0,4 ποσοστιαίες μονάδες. Σε απόλυτες τιμές και ανά επίπεδο σπουδών την ίδια περίοδο, ωστόσο, ο φοιτητικός πληθυσμός του επιπέδου σπουδών **ISCED 5A** καταγράφει **αύξηση** κατά **35,5%** (4.370.042 φοιτητές/-τριες), από 12.312.914 φοιτητές/-τριες το 2001 σε 16.682.956 φοιτητές/τριες το 2010. Ο φοιτητικός πληθυσμός του επιπέδου σπουδών **ISCED 5B** καταγράφει **αύξηση** κατά **35,2%** (684.759 φοιτητές/-τριες), από 1.944.755 φοιτητές/-τριες το 2001 σε 2.629.514 φοιτητές/τριες το 2010. Τέλος, ο φοιτητικός πληθυσμός του επιπέδου σπουδών **ISCED 6** καταγράφει **αύξηση** κατά **58,3%** (196.656 φοιτητές/-τριες), από 337.463 φοιτητές/-τριες το 2001 σε 534.119 φοιτητές/τριες το 2010.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η συγκριτική κατανομή του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού στα τρία επίπεδα σπουδών ISCED (5A, 5B, 6) στην ΕΕ-27 και στην Ελλάδα το έτος 2010.

Γράφημα 4.21: Διαφοροποίηση της κατανομής του φοιτητικού πληθυσμού της Ελλάδας ανά επίπεδο σπουδών (ISCED 5A, 5B, 6) ως προς την αντίστοιχη κατανομή της ΕΕ-27 το 2010

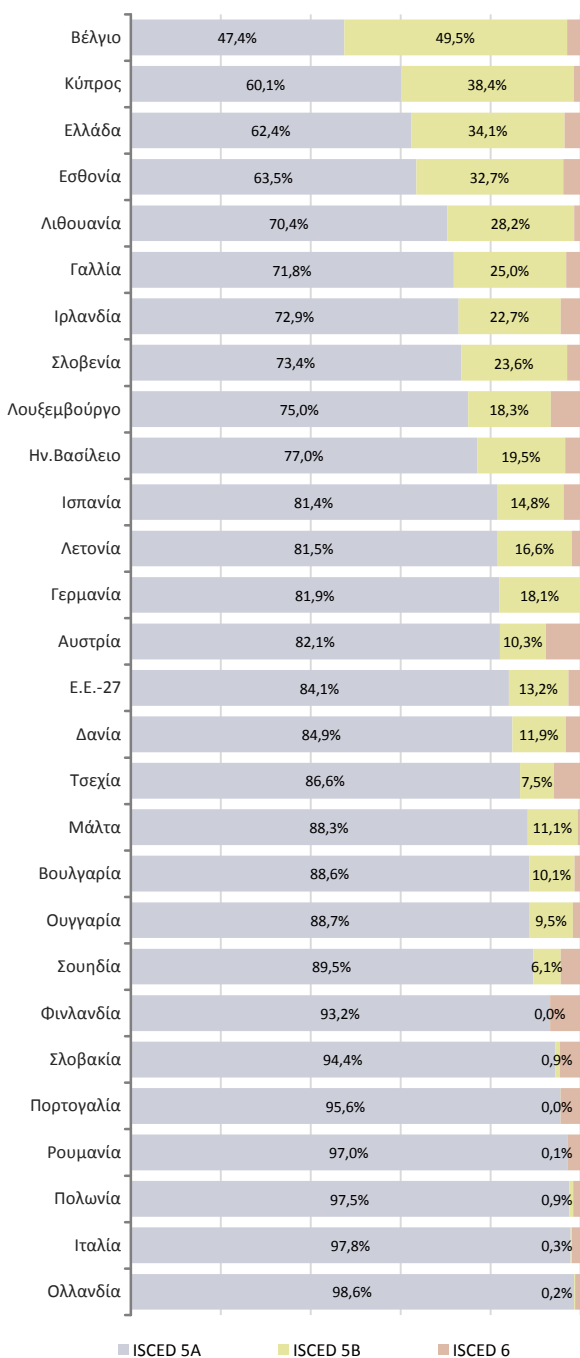
Πηγή: Eurostat – UOE   Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το 2010 και ως προς την ποσοστιαία κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού στην Ελλάδα ως προς την ΕΕ-27, η Ελλάδα **υπολείπεται** της ΕΕ-27 στο επίπεδο σπουδών **θεωρητικής κατεύθυνσης (ISCED 5A)** κατά **21,7** ποσοστιαίες μονάδες, **υπερείχει** της ΕΕ-27 στο επίπεδο σπουδών **πρακτικής κατεύθυνσης (ISCED 5B)**

κατά **20,9** ποσοστιαίες μονάδες, ενώ το ποσοστό των σπουδαστών του επιπέδου προηγμένης έρευνας (ISCED 6) σχεδόν **συνέπτε** με το αντίστοιχο της ΕΕ27 (οριακή υπεροχή της Ελλάδας κατά 0,8 ποσοστιαίες μονάδες).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η συγκριτική κατανομή του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού στα τρία επίπεδα σπουδών ISCED (5A, 5B, 6) στα κράτη-μέλη της ΕΕ-27 το έτος 2010.

Γράφημα 4.22: Φοιτητικός πληθυσμός στα επιμέρους επίπεδα σπουδών ISCED 5A, 5B & 6 στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010

Πηγή: Eurostat – UOE **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
 Στο μαθητικό/φοιτητικό πληθυσμό της Γερμανίας δεν περιλαμβάνεται ο φοιτητικός πληθυσμός του επιπέδου ISCED 6.

Το 2010, η ποσοστιαία κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου σπουδών θεωρητικής κατεύθυνσης (ISCED 5A) υπερτερούσε στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό και στα **27** κράτη-μέλη της ΕΕ-27. Η **υψηλότερη** ποσοστιαία αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου επιπέδου σπουδών επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού καταγράφεται στην **Ολλανδία** (98,6%) και ακολουθούν: η **Ιταλία** (97,8%), η **Πολωνία** (97,5%), η **Ρουμανία** (97,0%), η **Πορτογαλία** (95,6%), η **Σλοβακία** (94,4%), η **Φινλανδία** (93,2%), η **Σουηδία** (89,5%), η **Ουγγαρία** (88,7%), η **Βουλγαρία** (88,6%), η **Μάλτα** (88,3%), η **Τσεχία** (86,6%) και η **Δανία** (84,9%). Την ίδια χρονιά, η **χαμηλότερη** ποσοστιαία αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου επιπέδου σπουδών επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού καταγράφεται στο **Βέλγιο** (47,4%) και ακολουθούν: η **Κύπρος** (60,1%), η **Ελλάδα** (62,4%), η **Εσθονία** (63,5%) και η **Λιθουανία** (70,4%).

Την ίδια χρονιά, η **υψηλότερη** ποσοστιαία αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού στο επίπεδο σπουδών πρακτικής κατεύθυνσης (ISCED 5B) επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού καταγράφεται στο **Βέλγιο** (49,5%) και ακολουθούν: η **Κύπρος** (38,4%), η **Ελλάδα** (34,1%), η **Εσθονία** (32,7%), η **Λιθουανία** (28,2%), η **Γαλλία** (25,0%), η **Σλοβενία** (23,6%), η **Ιρλανδία** (22,7%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (19,5%), το **Λουξεμβούργο** (18,3%), η **Γερμανία** (18,1%), η **Λετονία** (16,6%) και η **Ισπανία** (14,8%). Την ίδια χρονιά, η **χαμηλότερη** ποσοστιαία αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου επιπέδου σπουδών επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού καταγράφεται στη **Φινλανδία** (0,02%) και ακολουθούν: η **Πορτογαλία** (0,03%), η **Ρουμανία** (0,1%), η **Ολλανδία** (0,2%), η **Ιταλία** (0,3%), η **Πολωνία** και η **Σλοβακία** (0,9%), η **Σουηδία** (6,1%), η **Τσεχία** (7,5%) και η **Ουγγαρία** (10,1%).

Τέλος το 2010, η **υψηλότερη** ποσοστιαία αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού στο επίπεδο προηγμένης έρευνας (ISCED 6) επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού καταγράφεται στην **Αυστρία** (7,7%) και ακολουθούν: η **Φινλανδία** (6,8%), το **Λουξεμβούργο** (6,7%), η **Τσεχία** (5,9%), η **Σλοβακία** (4,7%), η **Πορτογαλία**, η **Σουηδία** και η **Ιρλανδία** (4,4%), η **Εσθονία** (3,8%) και η **Ισπανία** (3,7%). Την ίδια χρονιά, η **χαμηλότερη** ποσοστιαία αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου επιπέδου σπουδών επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού καταγράφεται στη **Μάλτα** (0,6%) και ακολουθούν: η **Ολλανδία** (1,2%), η **Βουλγαρία** (1,3%), η **Λιθουανία** (1,4%), η **Κύπρος** (1,5%), η **Πολωνία** (1,7%), η **Ουγγαρία** (1,8%) και η **Λετονία** και η **Ιταλία** (1,9%).

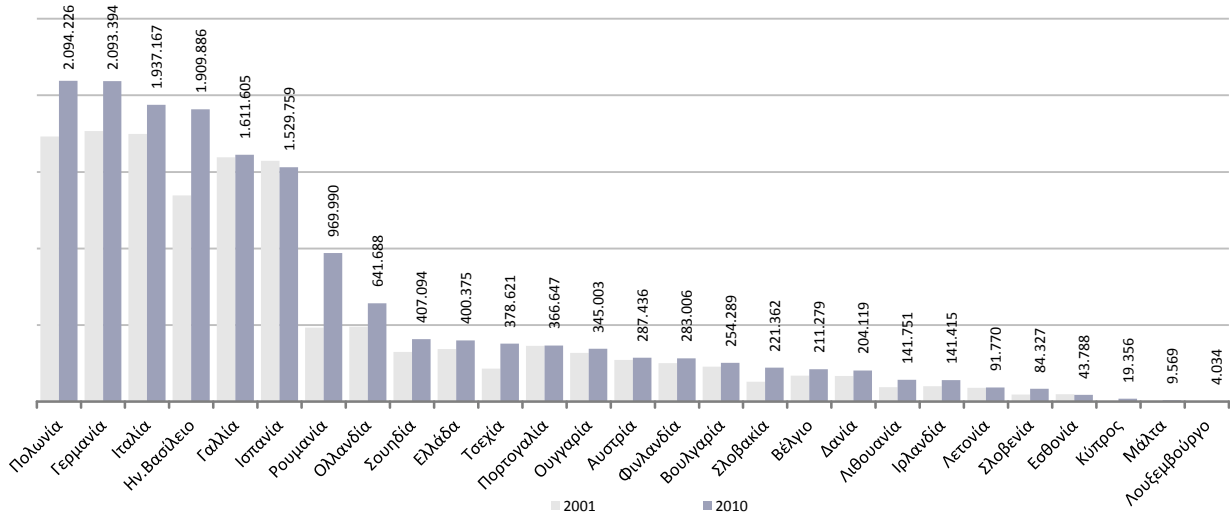
Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο φοιτητικός πληθυσμός στο επίπεδο σπουδών θεωρητικής κατεύθυνσης (ISCED 5A) στα κράτη-μέλη της ΕΕ-27 την περίοδο 2001-2010.

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) ο φοιτητικός πληθυσμός του επιπέδου σπουδών της Ε.Ε-27 **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A) παρουσίασε **σημαντική αύξηση** κατά **35,5%** (**4.370.042** φοιτητές/-τριες), από 12.312.914 φοιτητές/-τριες το 2001 σε 16.682.956 φοιτητές/-τριες το 2010.

Τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς σε **25** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ (92,6%) καταγράφεται **αύξηση** του

φοιτητικού πληθυσμού τους με την μεγαλύτερη να καταγράφεται στην **Κύπρο** (592,8%) που αντιστοιχεί σε 16.562 φοιτητές, λόγω της δυνατότητας άμεσης εγγραφής των ελλήνων φοιτητών στην κυπριακή τριτοβάθμια εκπαίδευση μέσω του μηχανισμού πρόσβασης στην ελληνική τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Γράφημα 4.23: Φοιτητικός πληθυσμός του επιπέδου σπουδών θεωρητικής κατεύθυνσης (ISCED 5A) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: Eurostat – UOE. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ. Για την Ελλάδα τα στοιχεία του έτους 2001 αφορούν το έτος 2002, ενώ για τη Γαλλία το έτος 2006.

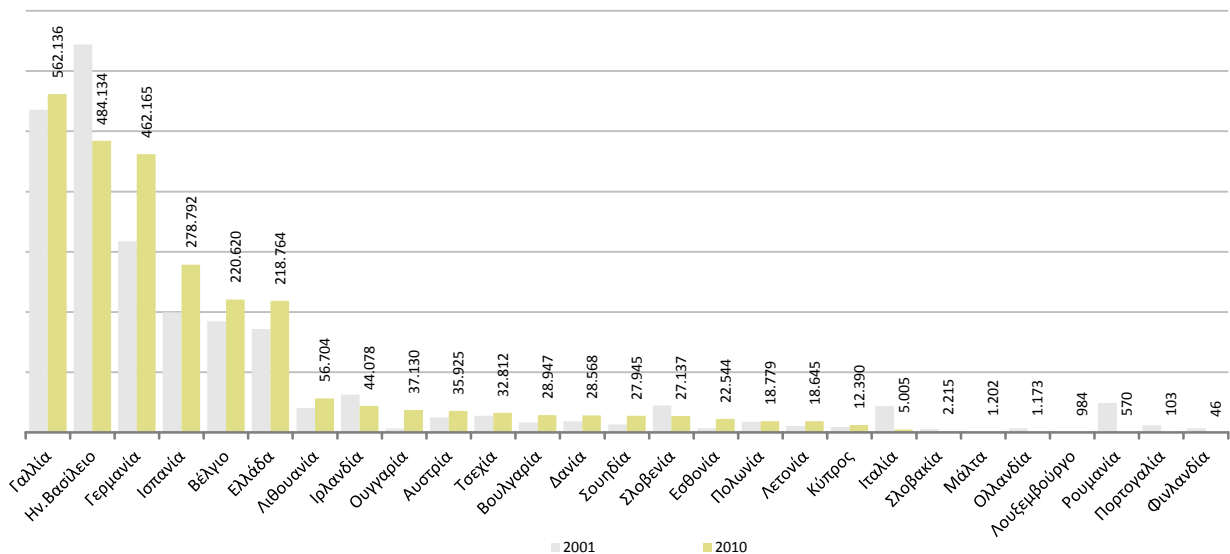
Αύξηση κατά σειρά καταγράφει το **Λουξεμβούργο** (172,6%), η **Ρουμανία** (100,4%), η **Σλοβενία** (80,1%), η **Τσεχία** (76,4%), η **Σλοβακία** (70,1%), η **Μάλτα** (54,7%), η **Λιθουανία** (51,5%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (41,7%), η **Ιρλανδία** (40,3%), η **Ολλανδία** (31,2%), η **Σουηδία** (25,7%) το **Βέλγιο** (25,1%), η **Δανία** (21,1%), η **Πολωνία** (20,9%), η **Γερμανία** (18,5%), η **Ελλάδα** (16,4%), η **Φινλανδία** (12,3%), η **Βουλγαρία** (11,9%) και η **Ιταλία** (10,8%). Οι μικρότερες αυξήσεις καταγράφηκαν στην **Πορτογαλία** (0,7%), στη **Γαλλία** (1,0%), στη **Λετονία**

(1,2%), στην **Αυστρία** (5,4%) και στην **Ουγγαρία** (8,8%).

Στον αντίποδα βρίσκεται η **Εσθονία** η οποία την ίδια περίοδο καταγράφει **μείωση** κατά **11,3%** του φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου επιπέδου σπουδών και η **Ισπανία** (κατά 2,7%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο φοιτητικός πληθυσμός στο επίπεδο σπουδών **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B) στα κράτη-μέλη της ΕΕ-27 την περίοδο 2001-2010.

Γράφημα 4.24: Φοιτητικός πληθυσμός του επιπέδου σπουδών πρακτικής κατεύθυνσης (ISCED 5B) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: Eurostat – UOE. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ. Για την Ελλάδα τα στοιχεία του έτους 2001 αφορούν το έτος 2002, ενώ για τη Γαλλία το έτος 2006.

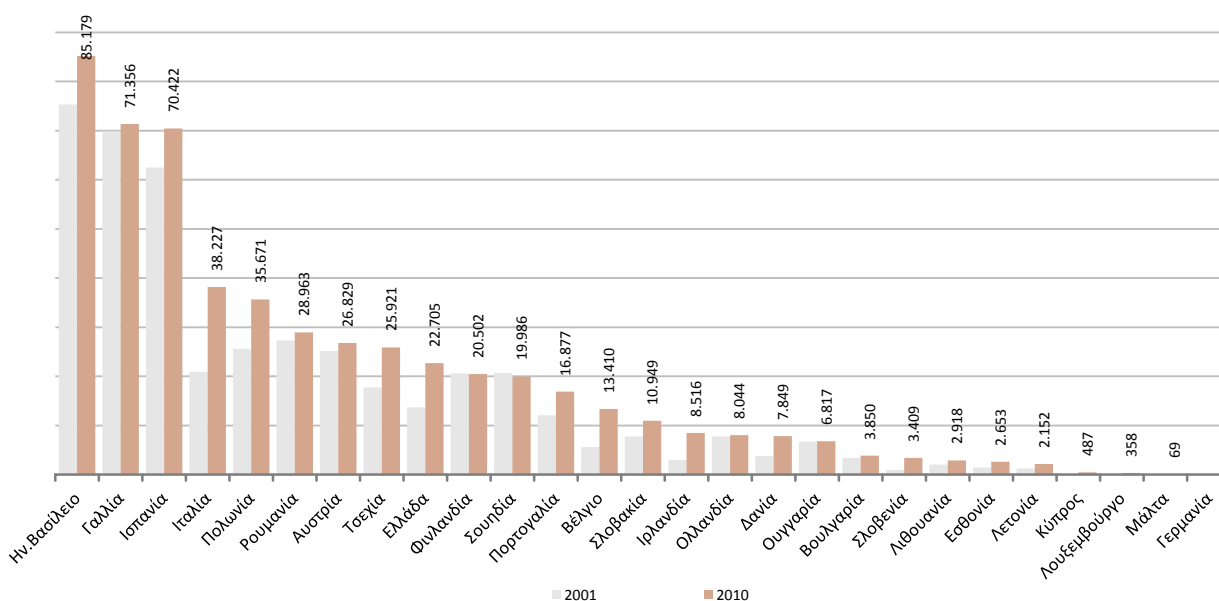
Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) ο φοιτητικός πληθυσμός του επιπέδου σπουδών της Ε.Ε-27 **πρακτικής κατεύθυνσης (ISCED 5B)** παρουσίασε **σημαντική αύξηση** κατά **35,2%** (**684.759** φοιτητές/-τριες), από 1.944.755 φοιτητές/-τριες το 2001 σε 2.629.514 φοιτητές/-τριες το 2010.

Τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς σε **16** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ (59,3%) καταγράφεται **αύξηση** του φοιτητικού πληθυσμού τους με την μεγαλύτερη να καταγράφεται στην **Ουγγαρία** (452,2%), και ακολουθούν: η **Εσθονία** (223,7%), η **Σουηδία** (107,0%), η **Βουλγαρία** (76,8%), η **Λετονία** (71,6%), η **Δανία** (54,4%), η **Γερμανία** (45,7%), η **Αυστρία** (42,4%), η **Λιθουανία** (40,6%), η **Ισπανία** (39,8%), η **Κύπρος** (36,6%), η **Ελλάδα** (27,5%), το **Βέλγιο** (19,4%) και η **Τσεχία** (18,3%). Οι μικρότερες αυξήσεις καταγράφηκαν στην **Πολωνία** (5,4%) και στη **Γαλλία** (4,9%).

Στον αντίποδα βρίσκεται η **Φινλανδία** η οποία την ίδια περίοδο καταγράφει **σημαντική μείωση** κατά **99,3%** του φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου επιπέδου σπουδών και ακολουθούν: η **Πορτογαλία** (κατά 99,1%), η **Ρουμανία** (98,8%), η **Ιταλία** (88,5%), η **Ολλανδία** (83,9%), η **Σλοβακία** (63,1%), η **Σλοβενία** (39,3%), η **Ιρλανδία** (29,7%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (24,9%), το **Λουξεμβούργο** (6,6%) και η **Μάλτα** (0,2%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο φοιτητικός πληθυσμός στο επίπεδο προηγμένης έρευνας (ISCED 6) στα 25 κράτη-μέλη της ΕΕ-27 την περίοδο 2001-2010 (η Γερμανία δεν έχει ανακοινώσει στοιχεία την περίοδο αναφοράς, ενώ το Λουξεμβούργο έχει ανακοινώσει στοιχεία μόνο για το 2010).

Γράφημα 4.25: Φοιτητικός πληθυσμός του επιπέδου προηγμένης έρευνας (ISCED 6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΟΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Για την Ελλάδα τα στοιχεία του έτους 2001 αφορούν το έτος 2002, ενώ για τη Γαλλία το έτος 2006, τη Ρουμανία το έτος 2003 και τη Σλοβενία το 2005.

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) ο φοιτητικός πληθυσμός της Ε.Ε-27 του επιπέδου **προηγμένης έρευνας (ISCED 6)** παρουσίασε ιδιαίτερα **σημαντική αύξηση** κατά **58,3%** (**196.656** φοιτητές/-τριες), από 337.463 φοιτητές/-τριες το 2001 σε 534.119 φοιτητές/-τριες το 2010.

Τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς σε **23** από τα 25 κράτη-μέλη της ΕΕ (92,0%) καταγράφεται **αύξηση** του φοιτητικού πληθυσμού τους με την μεγαλύτερη να καταγράφεται στην **Κύπρο** (576,4%), και ακολουθούν: η **Σλοβενία** (253,6%), η **Ιρλανδία** (178,4%), το **Βέλγιο** (138,9%), η **Μάλτα** (115,6%), η **Δανία** (106,9%), η **Εσθονία** (83,3%), η **Ιταλία** (82,3%), η **Λετονία** (71,6%), η **Ελλάδα** (65,4%), η **Τσεχία** (46,3%), η **Λιθουανία** (41,9%), η **Σλοβακία** (40,8%), η **Πορτογαλία** (39,8%), η **Πολωνία** (39,2%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (13,1%), η **Βουλγαρία** (12,8%) και η **Ισπανία** (12,6%). Οι μικρότε-

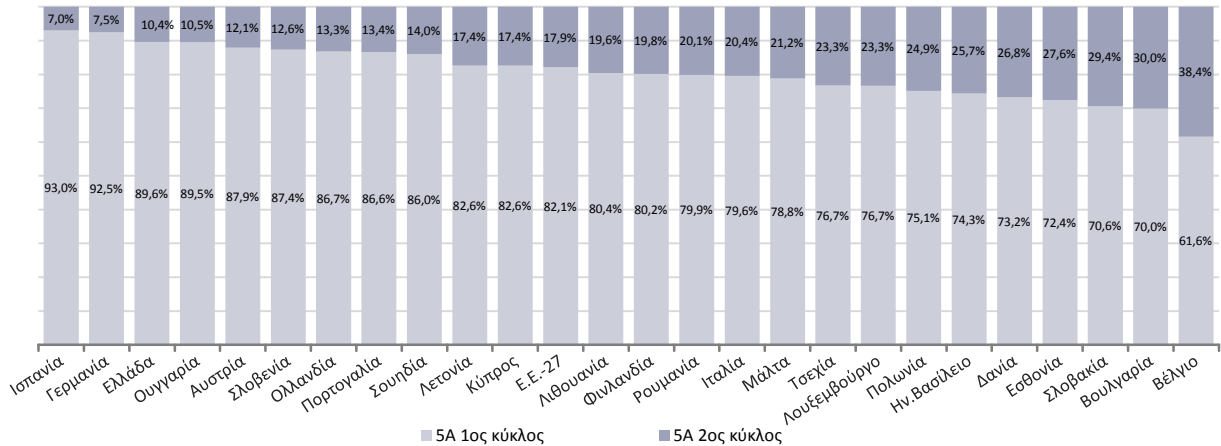
ρες αυξήσεις καταγράφηκαν στην **Ουγγαρία** (1,0%), στη **Γαλλία** (2,2%), στην **Ολλανδία** (3,6%), στη **Ρουμανία** (5,9%) και στην **Αυστρία** (6,7%).

Στον αντίποδα βρίσκεται η **Σουηδία** η οποία την ίδια περίοδο καταγράφει **μείωση** κατά **3,4%** του φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου επιπέδου σπουδών και η **Φινλανδία** (κατά 0,6%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η συγκριτική κατανομή του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου θεωρητικής κατεύθυνσης ISCED 5A στους 2 κύκλους σπουδών στα κράτη-μέλη της ΕΕ-27 το έτος 2010.

Το 2010 το **82,1%** του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 5A της ΕΕ-27 φοιτούσε στον 1^ο κύκλο σπουδών και το υπόλοιπο **17,9%** στον 2^ο κύκλο σπουδών.

Γράφημα 4.26: Φοιτητικός πληθυσμός του επιπέδου θεωρητικής κατεύθυνσης (ISCED 5A) ανά κύκλο σπουδών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στη Γαλλία και την Ιρλανδία δεν γίνεται διάκριση του φοιτητικού πληθυσμού σε κύκλους σπουδών.

Την ίδια χρονιά το **υψηλότερο** ποσοστό φοιτητών στον **2^ο κύκλο σπουδών** καταγράφεται στο **Βέλγιο** (38,4%) και, κατά σειρά, ακολουθούν: η **Βουλγαρία** (30,0%), η **Σλοβακία** (29,4%), η **Εσθονία** (27,6%), η **Δανία** (26,8%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (25,7%), η **Πολωνία** (24,9%), το **Λουξεμβούργο** και η **Τσεχία** (23,3%), η **Μάλτα** (21,2%), η **Ιταλία** (20,4%), η **Ρουμανία** (20,1%), η **Φινλανδία** (19,8%) και η **Λιθουανία** (19,6%). Αντίθετα, το **χαμηλότερο** ποσοστό φοιτητών στον **2^ο κύκλο σπουδών** καταγράφεται στην **Ισπανία** (7,0%)

και, κατά σειρά, ακολουθούν: η **Γερμανία** (7,5%), η **Ελλάδα** (10,4%), η **Ουγγαρία** (10,5%), η **Αυστρία** (12,1%), η **Σλοβενία** (12,6%), η **Ολλανδία** (13,3%), η **Πορτογαλία** (13,4%), η **Σουηδία** (14,0%) και η **Λετονία** και η **Κύπρος** (17,4%).

Στις ενότητες που ακολουθούν ο παρουσιάζεται ο φοιτητικός πληθυσμός ανά επίπεδο σπουδών ISCED στα 8 πεδία σπουδών, καθώς και στους 23 τομείς σπουδών.

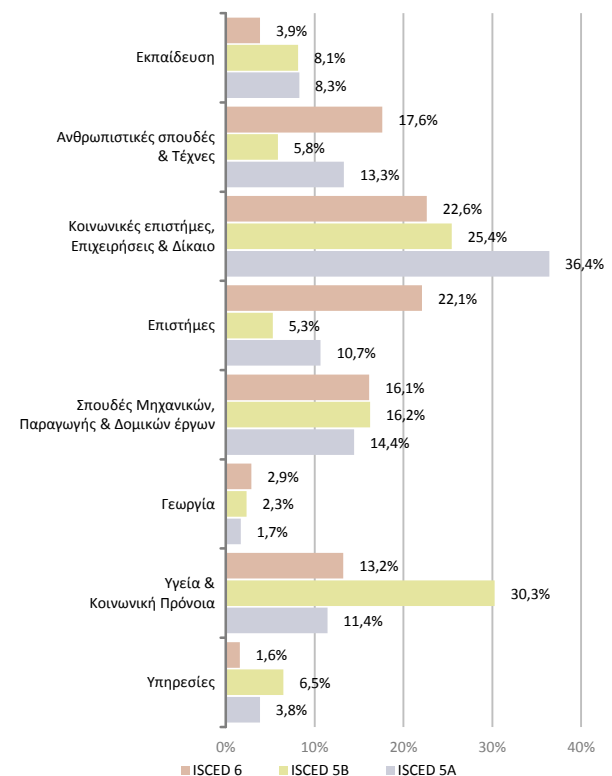
4.2.1 Ανάλυση των επιπέδων ανά πεδίο σπουδών

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η συγκριτική κατανομή του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού στα οκτώ πεδία σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ-27 και στα τρία επίπεδα σπουδών ISCED (5A, 5B & 6) το έτος 2010.

Το 2010, από το σύνολο του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου σπουδών **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A) της ΕΕ-27, το υψηλότερο ποσοστό (**36,4%**), φοιτούσε σε προγράμματα σπουδών του πεδίου **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ**, και ακολουθούν, κατά φθίνουσα σειρά, τα πεδία: **ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ** (14,4%), **ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ** (13,3%), **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ** (11,4%), **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** (10,7%), **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** (8,3%), **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** (3,8%) και **ΓΕΩΡΓΙΑ** (1,7%).

Την ίδια χρονιά, από το σύνολο του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου σπουδών **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B) της ΕΕ-27, το υψηλότερο ποσοστό (**30,3%**), φοιτούσε σε προγράμματα σπουδών του πεδίου **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ**, και ακολουθούν, κατά φθίνουσα σειρά, τα πεδία: **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ** (25,4%), **ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ** (16,2%), **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** (8,1%), **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** (6,5%), **ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ** (5,8%), **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** (5,3%) και **ΓΕΩΡΓΙΑ** (2,3%).

Γράφημα 4.27: Διαφοροποίηση της κατανομής του φοιτητικού πληθυσμού της ΕΕ-27 ανά επίπεδο ISCED 5A, 5B & 6 και πεδίο σπουδών το 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ

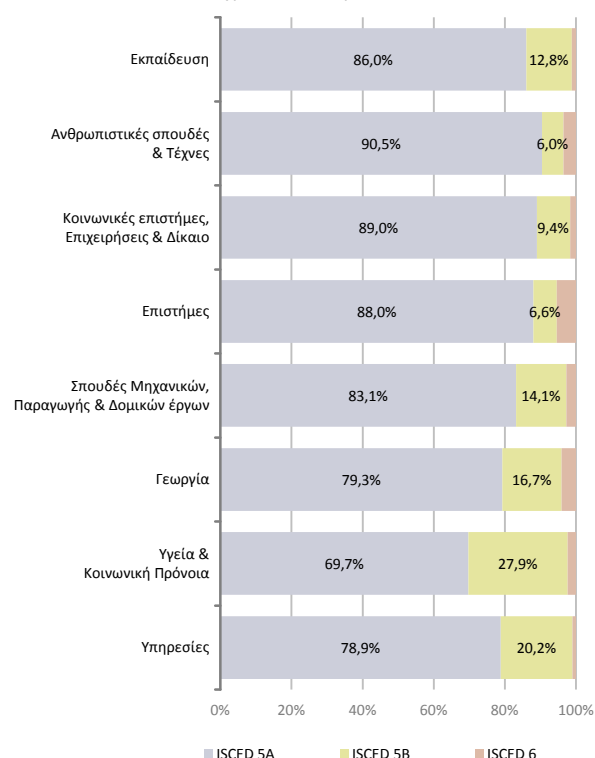
Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τέλος, το 2010, από το σύνολο του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου προηγμένης έρευνας (ISCED 6) της ΕΕ-27, το υψηλότερο ποσοστό (**22,6%**), φοιτούσε σε προγράμματα σπουδών του πεδίου **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ**, και ακολουθούν, κατά φθίνουσα σειρά, τα πεδία: **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** (22,1%), **ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ** (17,6%), **ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ** (16,1%), **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ** (13,2%), **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** (3,9%), **ΓΕΩΡΓΙΑ** (2,9%) και **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** (1,6%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η αναλογία των τριών επιπέδων σπουδών (ISCED 5A, 5B & 6) στα 8 πεδία σπουδών στο σύνολο της ΕΕ των 27 κρατών-μελών το έτος 2010.

Γράφημα 4.28: Αναλογία των επιπέδων σπουδών ISCED (5A, 5B & 6) στα πεδία σπουδών στο σύνολο της ΕΕ- 27 το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – UOE   Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **84,1%** του φοιτητικού πληθυσμού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης φοιτά σε προγράμματα σπουδών **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A), το **13,2%** σε προγράμματα σπουδών **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED

5B), ενώ το υπόλοιπο **2,7%** σε προγράμματα **προηγμένης έρευνας** (ISCED 6).

Ωστόσο, η κατανομή των επιπέδων σπουδών (ISCED 5A, 5B, 6) στα 8 πεδία σπουδών εμφανίζεται διαφοροποιημένη. Συγκεκριμένα, σε **4** από τα 8 πεδία σπουδών το ποσοστό των φοιτητών που φοιτούν σε προγράμματα **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A) είναι υψηλότερο σε σύγκριση με το συνολικό (84,1%), με το υψηλότερο ποσοστό να καταγράφεται στο πεδίο σπουδών **ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ** (90,5%) και κατά σειρά ακολουθούν τα πεδία σπουδών: **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ** (89,0%), **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** (88,0%) και **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** (86,0%). Στα παραπάνω πεδία, το ποσοστό των φοιτητών που παρακολουθούν προγράμματα σπουδών **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B) είναι χαμηλότερο σε σύγκριση με το συνολικό (13,2%).

Στα υπόλοιπα **4** πεδία σπουδών το ποσοστό των φοιτητών που σπουδάζουν σε προγράμματα **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A) είναι χαμηλότερο σε σύγκριση με το συνολικό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (84,1%), με το χαμηλότερο ποσοστό να καταγράφεται στο πεδίο σπουδών **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ** (69,7%) και κατά σειρά ακολουθούν τα πεδία σπουδών: **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** (78,9%), **ΓΕΩΡΓΙΑ** (79,3%) και **ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ** (83,1%). Στα παραπάνω πεδία, το ποσοστό των φοιτητών που παρακολουθούν προγράμματα σπουδών **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B) είναι υψηλότερο σε σύγκριση με το συνολικό (13,2%).

Τέλος, σε **4** από τα 8 πεδία σπουδών το ποσοστό των φοιτητών που φοιτούν σε προγράμματα **προηγμένης έρευνας** (ISCED 6) είναι υψηλότερο σε σύγκριση με το συνολικό (2,7%), με το υψηλότερο ποσοστό να καταγράφεται στο πεδίο σπουδών **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** (5,4%) και κατά σειρά ακολουθούν τα πεδία σπουδών: **ΓΕΩΡΓΙΑ** (4,0%), **ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ** (3,5%) και οριακά **ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ** (2,7%).

Στον αντίποδα βρίσκονται τα υπόλοιπα **4** πεδία σπουδών, όπου το 2010 το ποσοστό των φοιτητών που φοιτούν σε προγράμματα **προηγμένης έρευνας** (ISCED 6) είναι χαμηλότερο σε σύγκριση με το συνολικό (2,7%), με το χαμηλότερο ποσοστό να καταγράφεται στο πεδίο σπουδών **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** (1,0%) και κατά σειρά ακολουθούν τα πεδία σπουδών: **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** (1,2%), **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ** (1,6%) και **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ** (2,4%).

4.2.2 Ανάλυση των επιπέδων ανά τομέα σπουδών

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η συγκριτική κατανομή του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού στους τομείς σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ-27 και στα τρία επίπεδα σπουδών ISCED (5A, 5B & 6) το έτος 2010.

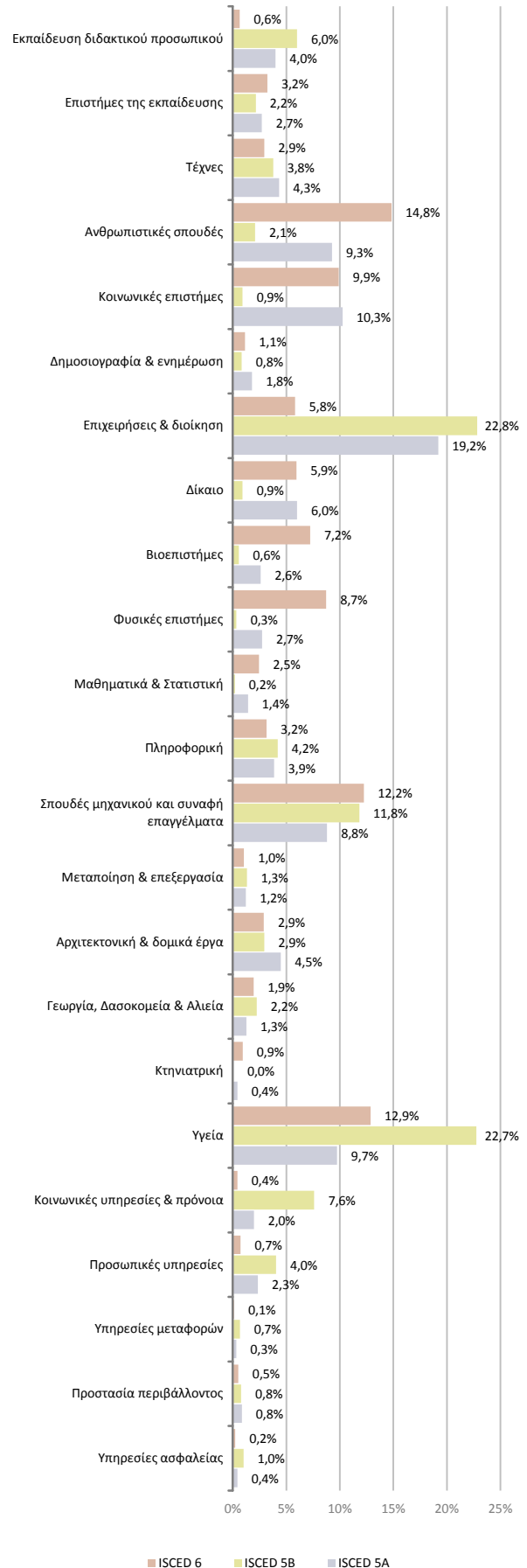
Το 2010, από το σύνολο του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου σπουδών **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A) της ΕΕ-27, το υψηλότερο ποσοστό (**19,2%**), φοιτούσε σε προγράμματα σπουδών του τομέα **Επιχειρήσεις & διοίκηση**, και ακολουθούν, κατά φθίνουσα σειρά, οι τομείς: **Κοινωνικές επιστήμες** (10,3%),

Υγεία (9,7%), Ανθρωπιστικές σπουδές (9,3%), Σπουδές μηχανικού και συναφή επαγγέλματα (8,8%), Δίκαιο (6,0%), Αρχιτεκτονική & δομικά έργα (4,5%), Τέχνες (4,3%), Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού (4,0%), Πληροφορική (3,9%), Φυσικές επιστήμες και Επιστήμες της εκπαίδευσης (2,7%), Βιοεπιστήμες (2,6%), Προσωπικές υπηρεσίες (2,3%), Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια (2,0%), Δημοσιογραφία & ενημέρωση (1,8%), Μαθηματικά & Στατιστική (1,4%), Γεωργία, Δασοκομία & Αλιεία (1,3%) και Μεταποίηση & επεξεργασία (1,2%). Χαμηλότερο του 1,0% είναι το ποσοστό του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου θεωρητικής κατεύθυνσης (ISCED 5A) που παρακολουθεί προγράμματα των τομέων σπουδών Προστασία περιβάλλοντος, Κτηνιατρική, Υπηρεσίες ασφαλείας και Υπηρεσίες μεταφορών.

Την ίδια χρονιά, από το σύνολο του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου σπουδών πρακτικής κατεύθυνσης (ISCED 5B) της ΕΕ-27, το υψηλότερο ποσοστό (22,8%), φοιτούσε σε προγράμματα σπουδών του τομέα **Επιχειρήσεις & διοίκηση**, και ακολουθούν, κατά φθίνουσα σειρά, οι τομείς: **Υγεία** (22,7%), **Σπουδές μηχανικού και συναφή επαγγέλματα** (11,8%), **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** (7,6%), **Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού** (6,0%), **Πληροφορική** (4,2%), **Προσωπικές υπηρεσίες** (4,0%), **Τέχνες** (3,8%), **Αρχιτεκτονική & δομικά έργα** (2,9%), **Γεωργία, δασοκομία & αλιεία** και **Επιστήμες της εκπαίδευσης** (2,2%), **Ανθρωπιστικές σπουδές** (2,1%), **Μεταποίηση & επεξεργασία** (1,3%) και **Υπηρεσίες ασφαλείας** (1,0%). Χαμηλότερο του 1,0% είναι το ποσοστό του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου πρακτικής κατεύθυνσης (ISCED 5B) που παρακολουθεί προγράμματα των τομέων σπουδών **Δίκαιο**, **Κοινωνικές επιστήμες**, **Δημοσιογραφία & ενημέρωση**, **Προστασία περιβάλλοντος**, **Υπηρεσίες μεταφορών**, **Βιοεπιστήμες**, **Φυσικές επιστήμες**, **Μαθηματικά & Στατιστική** και **Κτηνιατρική**.

Τέλος, από το σύνολο του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου προηγμένης έρευνας (ISCED 6) της ΕΕ-27, το υψηλότερο ποσοστό (14,8%), φοιτούσε σε προγράμματα σπουδών του τομέα **Ανθρωπιστικές σπουδές**, και ακολουθούν, κατά φθίνουσα σειρά, οι τομείς: **Υγεία** (12,9%), **Σπουδές μηχανικού και συναφή επαγγέλματα** (12,2%), **Κοινωνικές επιστήμες** (9,9%), **Φυσικές επιστήμες** (8,7%), **Βιοεπιστήμες** (7,2%), **Δίκαιο** (5,9%), **Επιχειρήσεις & διοίκηση** (5,8%), **Επιστήμες της εκπαίδευσης** και **Πληροφορική** (3,2%), **Τέχνες** και **Αρχιτεκτονική & δομικά έργα** (2,9%), **Μαθηματικά & Στατιστική** (2,5%), **Γεωργία, Δασοκομία & Αλιεία** (1,9%), **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** (1,1%) και **Μεταποίηση & επεξεργασία** (1,0%). Χαμηλότερο του 1,0% είναι το ποσοστό του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου προηγμένης έρευνας (ISCED 6) που παρακολουθεί προγράμματα των τομέων σπουδών **Κτηνιατρική**, **Προσωπικές υπηρεσίες**, **Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού**, **Προστασία περιβάλλοντος**, **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια**, **Υπηρεσίες ασφαλείας** και **Υπηρεσίες μεταφορών**.

Γράφημα 4.29: Διαφοροποίηση της κατανομής του φοιτητικού πληθυσμού της ΕΕ-27 ανά επίπεδο ISCED 5A, 5B & 6 και τομέα σπουδών το 2010

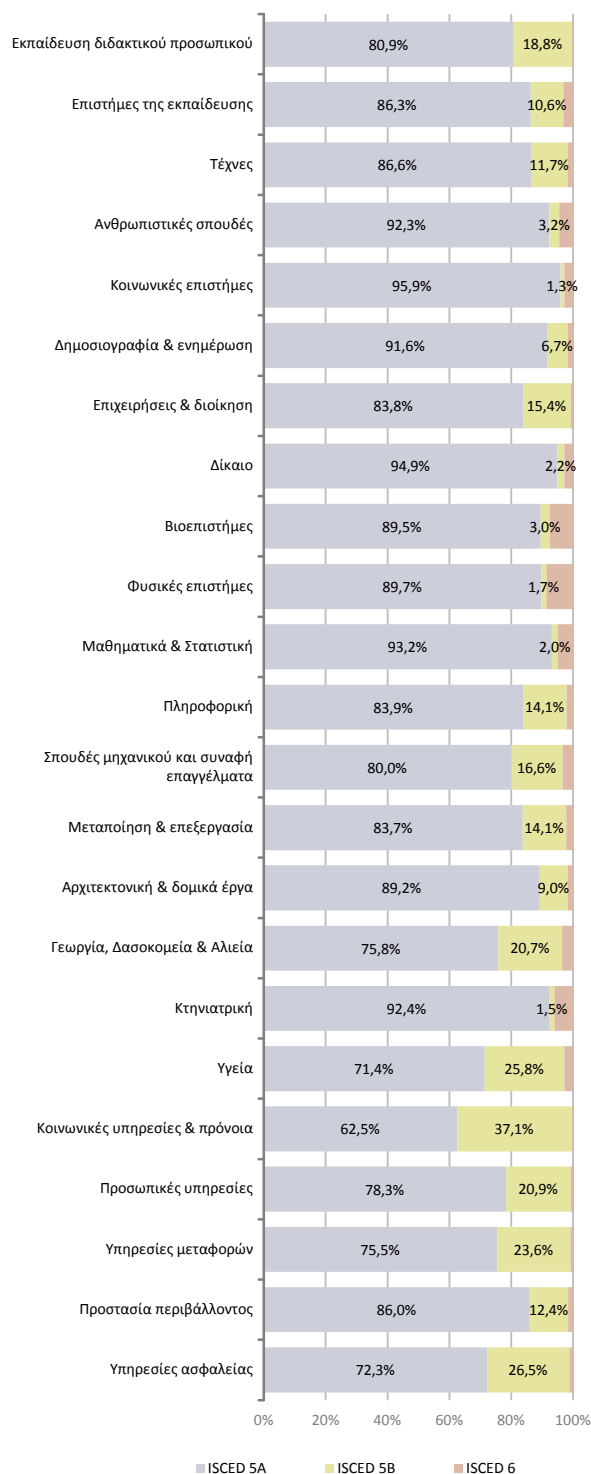

Πηγή: Eurostat – UOE

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η αναλογία των τριών επιπέδων σπουδών (ISCED 5A, 5B & 6) στους τομείς σπουδών στο σύνολο της ΕΕ των 27 κρατών-μελών το έτος 2010.

Γράφημα 4.30: Αναλογία των επιπέδων σπουδών ISCED (5A, 5B & 6) στους τομείς σπουδών στο σύνολο της ΕΕ- 27 το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – UOE *Επεξεργασία:* ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Η κατανομή των επιπέδων σπουδών (ISCED 5A, 5B, 6) στους τομείς σπουδών εμφανίζεται διαφοροποιημένη. Συγκεκριμένα, σε 12 από τους 23 τομείς σπουδών το ποσοστό των φοιτητών που φοιτούν σε προγράμματα **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A) είναι υψηλότερο

σε σύγκριση με το συνολικό (84,1%), με το υψηλότερο ποσοστό να καταγράφεται στον τομέα σπουδών **Κοινωνικές επιστήμες** (95,9%) και κατά σειρά ακολουθούν οι τομείς: **Δίκαιο** (94,9%), **Μαθηματικά & Στατιστική** (93,2%), **Κτηνιατρική** (92,4%), **Ανθρωπιστικές σπουδές** (92,3%), **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** (91,6%), **Φυσικές επιστήμες** (89,7%), **Βιοεπιστήμες** (89,5%), **Αρχιτεκτονική & δομικά έργα** (89,2%), **Τέχνες** (86,6%), **Επιστήμες της εκπαίδευσης** (86,3%) και **Προστασία περιβάλλοντος** (86,0%). Στους παραπάνω τομείς, το ποσοστό των φοιτητών που παρακολουθούν προγράμματα σπουδών **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B) είναι χαμηλότερο σε σύγκριση με το συνολικό (13,2%).

Στους υπόλοιπους 11 τομείς σπουδών το ποσοστό των φοιτητών που σπουδάζουν σε προγράμματα **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A) είναι χαμηλότερο σε σύγκριση με το συνολικό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (84,1%), με το χαμηλότερο ποσοστό να καταγράφεται στον τομέα σπουδών **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** (62,5%) και κατά σειρά ακολουθούν οι τομείς: **Υγεία** (71,4%), **Υπηρεσίες ασφαλείας** (72,3%), **Υπηρεσίες μεταφορών** (75,5%), **Γεωργία, δασοκομία & αλιεία** (75,8%), **Προσωπικές υπηρεσίες** (78,3%), **Σπουδές μηχανικού & συναφή επαγγέλματα** (80,0%), **Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού** (80,9%), **Μεταποίηση & επεξεργασία** (83,7%), και οριακά **Επιχειρήσεις & διοίκηση** (83,8%) και **Πληροφορική** (83,9%). Στους παραπάνω τομείς, το ποσοστό των φοιτητών που παρακολουθούν προγράμματα σπουδών **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B) είναι υψηλότερο σε σύγκριση με το συνολικό (13,2%).

Τέλος, σε 11 από τους 23 τομείς σπουδών το ποσοστό των φοιτητών που φοιτούν σε προγράμματα **προηγμένης έρευνας** (ISCED 6) είναι υψηλότερο σε σύγκριση με το συνολικό (2,7%), με το υψηλότερο ποσοστό να καταγράφεται στον τομέα σπουδών **Φυσικές επιστήμες** (8,6%) και κατά σειρά ακολουθούν τα πεδία σπουδών: **Βιοεπιστήμες** (7,5%), **Κτηνιατρική** (6,0%), **Μαθηματικά & στατιστική** (4,9%), **Ανθρωπιστικές σπουδές** (4,4%), **Γεωργία, δασοκομία & αλιεία** (3,5%), **Σπουδές μηχανικού & συναφή επαγγέλματα** (3,3%), **Επιστήμες της εκπαίδευσης** (3,1%) και οριακά **Υγεία, Δίκαιο** και **Κοινωνικές επιστήμες** (2,8%).

Στον αντίποδα βρίσκονται οι υπόλοιποι 12 τομείς σπουδών, όπου το 2010 το ποσοστό των φοιτητών που φοιτούν σε προγράμματα **προηγμένης έρευνας** (ISCED 6) είναι χαμηλότερο σε σύγκριση με το συνολικό (2,7%), με το χαμηλότερο ποσοστό να καταγράφεται στους τομείς σπουδών **Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού** και **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** (0,4%) και κατά σειρά ακολουθούν οι τομείς σπουδών: **Προσωπικές υπηρεσίες** (0,7%), **Επιχειρήσεις & διοίκηση** (0,8%), **Υπηρεσίες μεταφορών** (0,9%), **Υπηρεσίες ασφαλείας** (1,2%), **Προστασία περιβάλλοντος** (1,6%), **Αρχιτεκτονική & δομικά έργα** (1,7%), **Τέχνες** και **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** (1,8%), **Πληροφορική** (2,1%) και **Μεταποίηση & επεξεργασία** (2,2%).

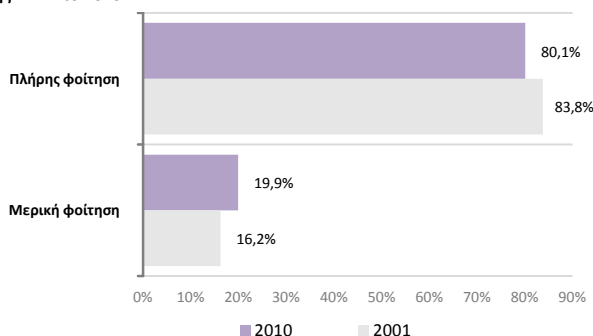
4.3 Κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού ανά τρόπο φοίτησης

Στη συγκεκριμένη ενότητα ο συνολικός φοιτητικός πληθυσμός της ΕΕ-27 αναλύεται ως προς τον τρόπο φοίτησης: **πλήρη** και **μερική**. Η ενίσχυση της δια βίου μάθησης, η οποία αποτελεί και βασική προτεραιότητα στον **Ευρωπαϊκό Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης** (βλ. Κεφάλαιο 2^ο), προϋποθέτει την απόκτηση προσόντων μέσα από ευέλικτους τρόπους μάθησης, όπως τα προγράμματα σπουδών **μερικής φοίτησης**. Η ανάλυση του φοιτητικού πληθυσμού ως προς τον τρόπο φοίτησης που έχει επιλέξει (πλήρης και μερική) έχει ιδιαίτερη σημασία, αφού αναδεικνύονται οι διαφοροποιήσεις των κρατών-μελών της ΕΕ-27, ως προς την υιοθέτηση ευέλικτων μορφών φοίτησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στην Ελλάδα μόλις πρόσφατα θεσμοθετήθηκε (2011) η δυνατότητα στους εργαζόμενους φοιτητές να επιλέγουν προγράμματα μερικής φοίτησης, προκειμένου να διευρυνθεί περαιτέρω η συμμετοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Σύμφωνα με το Ν.4009/2011 όλα τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης στην Ελλάδα οφείλουν να παρέχουν προγράμματα μερικής φοίτησης. Ως εκ τούτου, στη συγκεκριμένη ενότητα δεν είναι δυνατή η ανάλυση του φοιτητικού πληθυσμού της Ελλάδας ως προς τον τρόπο φοίτησης, αφού το σύνολο των σπουδαστών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας καταγράφονται στην βάση δεδομένων της EUROSTAT ως σπουδαστές πλήρους φοίτησης (έτος αναφοράς 2010).

Στο ακόλουθο γράφημα το σύνολο του φοιτητικού πληθυσμού (ISCED 5-6) της ΕΕ-27, που το 2010 ήταν **19.846.588** φοιτητές/-τριες, κατανέμεται με βάση τον **τρόπο φοίτησης**.

Γράφημα 4.31: Κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού ανά τρόπο φοίτησης της ΕΕ-27 το 2010

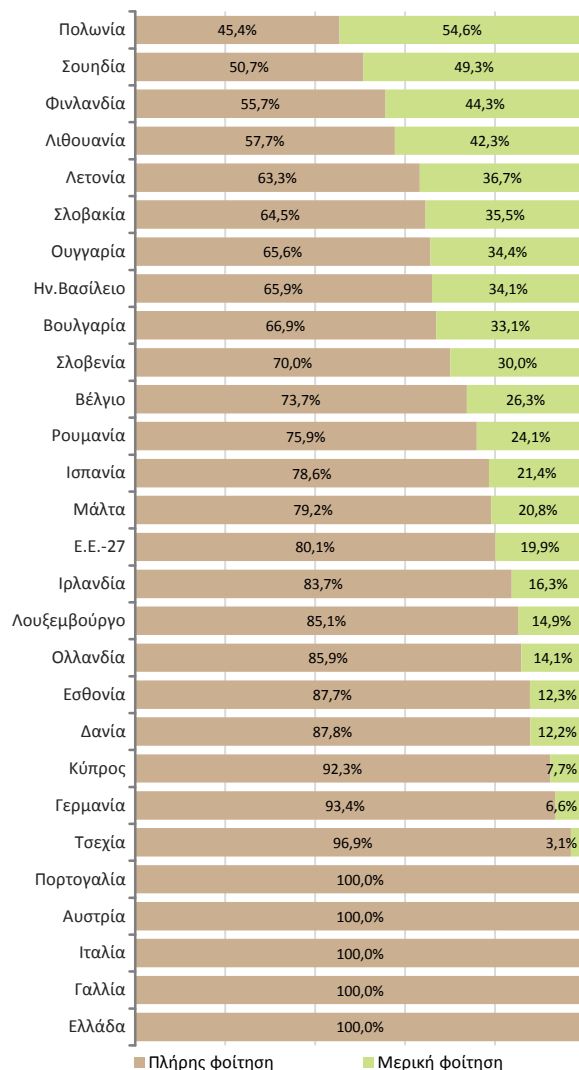
Πηγή: Eurostat – UOE. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το 2010, από το σύνολο του φοιτητικού πληθυσμού της ΕΕ-27, το υψηλότερο ποσοστό (**80,1%**), που αντιστοιχεί σε **15.890.003** φοιτητές, φοιτούσε σε προγράμματα σπουδών **πλήρους φοίτησης**, ενώ το **19,9%** του φοιτητικού πληθυσμού, που αντιστοιχεί σε **3.956.585** φοιτητές, φοιτούσε σε προγράμματα σπουδών **μερικής φοίτησης**. Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2010 η ποσοστιαία κατανομή του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού ανά τρόπο φοίτησης μεταβλήθηκε ελαφριά. Συγκεκριμένα, το ποσοστό των φοιτη-

τών **πλήρους φοίτησης** παρουσίασε **μείωση** κατά **4,6%**, από 83,8% το 2001 σε 80,1% το 2010, αφού την ίδια περίοδο **αυξήθηκε** το ποσοστό των φοιτητών **μερικής φοίτησης** κατά **18,6%**, από 16,2% το 2001 σε 19,9% το 2010. Σε απόλυτες τιμές και ανά τρόπο φοίτησης την ίδια περίοδο, ωστόσο, ο φοιτητικός πληθυσμός των προγραμμάτων πλήρους φοίτησης της Ε.Ε-27 παρουσίασε **αύξηση** κατά **14,8%** (**2.053.898** φοιτητές), από 13.836.105 φοιτητές το 2001 σε 15.890.003 φοιτητές το 2010. Ο φοιτητικός πληθυσμός των προγραμμάτων **μερικής φοίτησης** της Ε.Ε-27 παρουσίασε **σημαντική αύξηση** κατά **47,6%** (**1.275.366** φοιτητές), από 2.681.219 φοιτητές το 2001 σε 3.956.585 φοιτητές το 2010.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η συγκριτική κατανομή του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού ως προς τον τρόπο φοίτησης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 4.32: Φοιτητικός πληθυσμός κατά τρόπο φοίτησης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010

Πηγή: Eurostat – UOE. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Η Ελλάδα, η Γαλλία, η Πορτογαλία, η Αυστρία και η Ιταλία δεν διαθέτουν στοιχεία για τους φοιτητές μερικής φοίτησης. Για το λόγο ο αριθμός των φοιτητών πλήρους φοίτησης συμπίπτει με το συνολικό αριθμό των φοιτητών τους.

Τη συγκεκριμένη χρονιά σε **26** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ-27 η πλειονότητα του φοιτητικού πληθυσμού παρακολουθούσε προγράμματα **πλήρους φοίτησης**. Η **υψηλότερη** αναλογία φοιτητών πλήρους φοίτησης καταγράφεται στην **Τσεχία** (96,9%), και, κατά φθίνουσα σειρά, ακολουθούν: η **Γερμανία** (93,4%), η **Κύπρος** (92,3%), η **Δανία** (87,8%), η **Εσθονία** (87,7%), η **Ολλανδία** (85,9%), το **Λουξεμβούργο** (85,1%) και η **Ιρλανδία** (83,7%).

Την ίδια χρονιά, η **υψηλότερη** η αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού που φοιτούσε σε προγράμματα **μερικής φοίτησης** στην **Πολωνία**, όπου η πλειονότητα του φοιτητικού πληθυσμού φοιτά σε προγράμματα **μερικής φοίτησης** (54,6%). Κατά σειρά ακολουθούν: η **Σουηδία** (49,3%), η **Φινλανδία** (44,3%), η **Λιθουανία** (42,3%), η **Λετονία** (36,7%), η **Σλοβακία** (35,5%), η **Ουγγαρία** (34,4%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (34,1%), η **Βουλγαρία** (33,1%), η **Σλοβενία** (30,0%), το **Βέλγιο** (26,3%), η **Ρουμανία** (24,1%), η **Ισπανία** (21,4%) και η **Μάλτα** (20,8%).

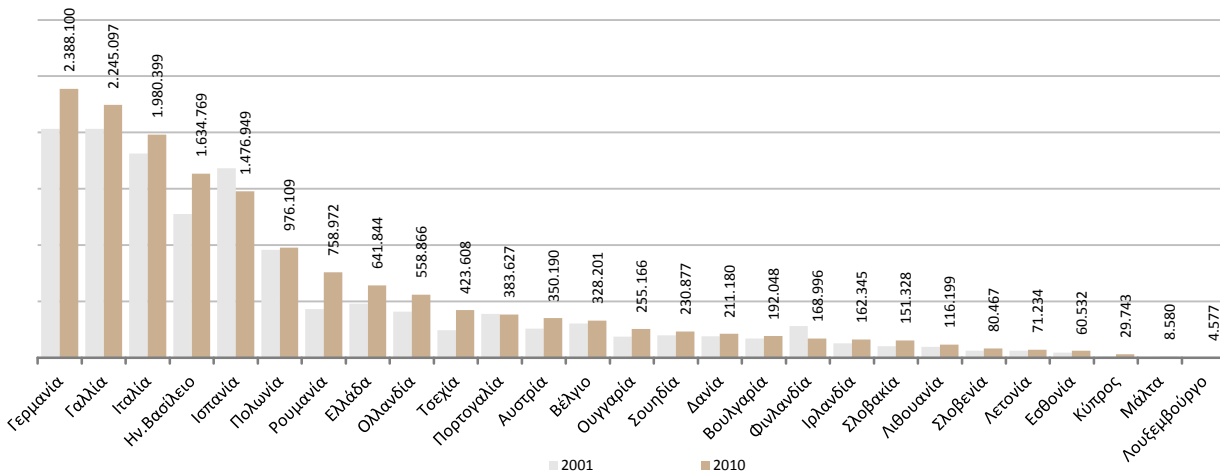
Θα πρέπει να σημειωθεί ότι για την **Ελλάδα**, τη **Γαλλία**, την **Ιταλία**, την **Αυστρία** και την **Πορτογαλία** δεν διατίθενται στοιχεία για τους φοιτητές μερικής φοίτησης. Για το λόγο αυτό το σύνολο των σπουδαστών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των χωρών αυτών καταγράφονται στην βάση δεδομένων της EUROSTAT ως σπουδαστές πλήρους φοίτησης.

Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2010 σε **13** από τα 23 κράτη-μέλη της ΕΕ, για τα οποία διατίθενται πλήρης στοιχεία, **αυξήθηκε** η αναλογία των φοιτητών **μερικής φοίτησης**. Η υψηλότερη αύξηση καταγράφεται στη **Γερμανία** (κατά 165,4%) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ισπανία** (161,0%), το **Βέλγιο** (65,4%), η **Λιθουανία** (44,7%), η **Μάλτα** (27,7%), η **Ρουμανία** (27,4%), η **Πολωνία** (18,6%), η **Σλοβακία** (18,5%), η **Σουηδία** (10,1%) και η **Βουλγαρία** (6,7%). Αύξηση επίσης κατέγραψε η **Δανία**, το **Λουξεμβούργο** και η **Φινλανδία**, στις οποίες το 2001 το 100% των σπουδαστών τους ήταν πλήρους φοίτησης.

Στον αντίποδα βρίσκονται τα υπόλοιπα **10** από τα 23 κράτη-μέλη της ΕΕ, τα οποία παρουσιάζουν **μείωση** της αναλογίας των φοιτητών **μερικής φοίτησης**. Η υψηλότερη μείωση καταγράφεται στην **Αυστρία** (κατά 100,0%) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Τσεχία** (52,2%), η **Εσθονία** (48,6%), η **Ιρλανδία** (32,5%), η **Κύπρος** (27,8%), η **Ολλανδία** (25,4%), η **Ουγγαρία** (20,8%), η **Σλοβενία** (12,5%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (11,0%) και η **Λετονία** (10,9%).

Πέρα από τη μεταβολή της αναλογίας τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς, είναι σημαντικό να εξεταστεί η μεταβολή τους πλήθους των φοιτητών ανά τρόπο φοίτησης. Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο αριθμός των σπουδαστών **πλήρους φοίτησης** στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ την περίοδο 2001-2010.

Γράφημα 4.33: Φοιτητικός πληθυσμός πλήρους φοίτησης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) ο φοιτητικός πληθυσμός των προγραμμάτων **πλήρους φοίτησης** της Ε.Ε-27 παρουσίασε **αύξηση** κατά **14,8%** (**2.053.898** φοιτητές/-τριες), από 13.836.105 φοιτητές/-τριες το 2001 σε 15.890.003 φοιτητές/-τριες το 2010.

Τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς σε **24** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** του φοιτητικού πληθυσμού των προγραμμάτων πλήρους φοίτησής τους με τη μεγαλύτερη να παρουσιάζεται στην **Κύπρο** (179,1%) που αντιστοιχεί σε 19.086 φοιτητές, λόγω της δυνατότητας άμεσης εγγραφής των ελλήνων φοιτητών στην κυπριακή τριτοβάθμια εκπαίδευση μέσω του μηχανισμού πρόσβασης στην ελληνική τριτο-

βάθμια εκπαίδευση. Αύξηση κατά σειρά καταγράφει το **Λουξεμβούργο** (80,7%), η **Ρουμανία** (75,5%), η **Τσεχία** (74,4%), η **Σλοβακία** (50,1%), η **Μάλτα** (38,5%), η **Εσθονία** (37,5%), η **Ολλανδία** (36,8%), η **Αυστρία** (36,4%), η **Ελλάδα** (34,2%), η **Σλοβενία** (33,7%), η **Ιρλανδία** (28,5%) το **Ηνωμένο Βασίλειο** (28,1%), η **Λιθουανία** (20,8%), η **Λετονία** (17,9%), η **Γερμανία** (17,5%), η **Σουηδία** (16,7%), η **Βουλγαρία** (12,7%), η **Δανία** (10,7%) και η **Γαλλία** (10,5%). Οι μικρότερες αυξήσεις καταγράφηκαν στην **Ιταλία** (9,3%), στο **Βέλγιο** (8,6%) και στην **Πολωνία** (1,9%).

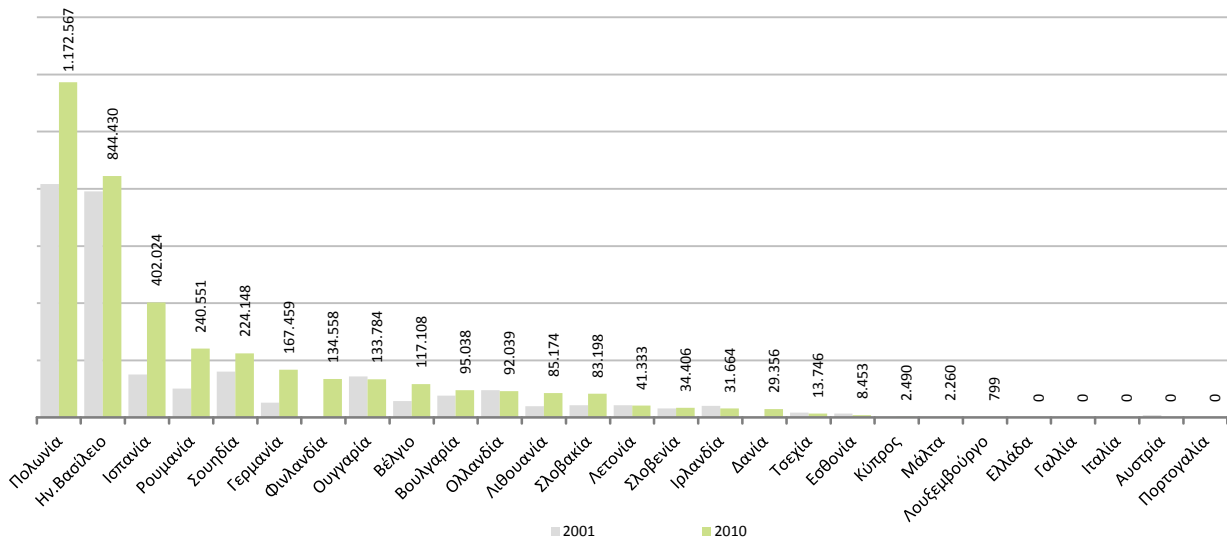
Στον αντίποδα βρίσκονται **3** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα οποία καταγράφουν **μείωση** του φοιτητικού

πληθυσμού των προγραμμάτων πλήρους φοίτησης τους με τη μεγαλύτερη να παρουσιάζεται στη **Φινλανδία** (39,6%) και κατά σειρά ακολουθούν η **Ισπανία** (12,3%) και η **Πορτογαλία** (1,1%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο αριθμός των σπουδαστών **μερικής φοίτησης** στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ την περίοδο 2001-2010.

Γράφημα 4.34: Φοιτητικός πληθυσμός μερικής φοίτησης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Η Ελλάδα, η Γαλλία, η Πορτογαλία, η Αυστρία και η Ιταλία δεν διαθέτουν στοιχεία για τους φοιτητές μερικής φοίτησης.

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) ο φοιτητικός πληθυσμός των προγραμμάτων **μερικής φοίτησης** της Ε.Ε-27 παρουσίασε **σημαντική αύξηση** κατά **47,6%** (1.275.366 φοιτητές/-τριες), από 2.681.219 φοιτητές/-τριες το 2001 σε 3.956.585 φοιτητές/-τριες το 2010.

Τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς σε **16** από τα 27 κράτη-μέλη καταγράφεται **αύξηση** του φοιτητικού πληθυσμού των προγραμμάτων μερικής φοίτησής τους με τη μεγαλύτερη να παρουσιάζεται στην **Γερμανία** (225,5%) που αντιστοιχεί σε 116.016 φοιτητές.

Αύξηση κατά σειρά καταγράφει η **Ισπανία** (167,4%), η **Ρουμανία** (138,9%), η **Λιθουανία** (114,3%), το **Βέλγιο** (105,0%), η **Κύπρος** (95,0%), η **Σλοβακία** (93,0%), η **Μάλτα** (86,5%), η **Πολωνία** (43,6%), η **Σουηδία** (39,9%), η **Βουλγαρία** (24,0%), η **Σλοβενία** (9,9%) και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (6,7%). Αύξηση καταγράφουν, επίσης, η **Δανία**, το **Λουξεμβούργο** και η **Φινλανδία**,

όπου το 2001 κατέγραφαν μηδενικό φοιτητικό πληθυσμό σε προγράμματα μερικής φοίτησης.

Στον αντίποδα βρίσκονται **7** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα οποία καταγράφουν **μείωση** του φοιτητικού πληθυσμού των προγραμμάτων μερικής φοίτησης τους με τη μεγαλύτερη να παρουσιάζεται στην **Αυστρία**, από 7.842 φοιτητές το 2001 σε 0 το 2010, και κατά σειρά ακολουθούν η **Εσθονία** (38,6%), η **Ιρλανδία** (21,4%), η **Τσεχία** (19,6%), η **Ουγγαρία** (6,8%), η **Ολλανδία** (3,6%) και η **Λετονία** (2,5%). Τέλος, η **Ελλάδα**, η **Πορτογαλία**, η **Γαλλία** και η **Ιταλία** καταγράφουν μηδενικό φοιτητικό πληθυσμό σε προγράμματα μερικής φοίτησης σε όλη της διάρκεια της περιόδου 2001-2010.

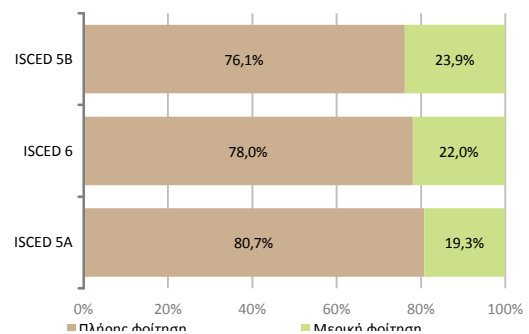
Στην επόμενη ενότητα παρουσιάζεται ο φοιτητικός πληθυσμός ανά τρόπο φοίτησης και επίπεδο σπουδών ISCED (5A, 5B & 6).

4.3.1 Ανάλυση τρόπου φοίτησης ανά επίπεδο σπουδών

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού ως προς τον τρόπο φοίτησης (πλήρης – μερική) στα τρία επίπεδα σπουδών ISCED (5A, 5B & 6) της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο σύνολο της ΕΕ των 27 κρατών-μελών το έτος 2010.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **80,1%** του φοιτητικού πληθυσμού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης παρακολουθεί προγράμματα πλήρους φοίτησης και το υπόλοιπο **19,9%** μερικής φοίτησης. Και στα τρία επίπεδα σπουδών ISCED το ποσοστό των φοιτητών πλήρους φοίτησης υπερέχει του αντίστοιχου των φοιτητών μερικής φοίτησης.

Γράφημα 4.35: Αναλογία φοιτητικού πληθυσμού ως προς τον τρόπο φοίτησης στα επίπεδα ISCED (5A, 5B & 6) στο σύνολο της ΕΕ- 27 το 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Συγκεκριμένα, τα προγράμματα σπουδών **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A) καταγράφουν το υψηλότερο ποσοστό σπουδαστών πλήρους φοίτησης (80,7%), ακολουθούν τα προγράμματα **προηγμένης έρευνας** (ISCED 6) με ποσοστό 78,0%), ενώ το χαμηλότερο ποσοστό (76,1%) εμφανίζεται στα προγράμματα **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B).

Την περίοδο 2001-2010 η αναλογία των σπουδαστών πλήρους φοίτησης στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) στην ΕΕ-27 **μειώθηκε** κατά **4,4%**, από 83,8% το 2001 σε 80,1% το 2010. Την ίδια περίοδο, **μείωση** της συγκεκριμένης αναλογίας καταγράφεται στο επίπεδο σπουδών **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A) κατά 5,8% (από 85,7% το 2001 σε 80,7% το 2010) και στο επίπεδο προηγμένης έρευνας (ISCED 6) κατά 5,3% (από 82,4% το 2001 σε 78,0% το 2010). Αντίθετα, στο επίπεδο σπουδών **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B) η αναλογία των σπουδαστών πλήρους φοίτησης στην ΕΕ-27 **αυξήθηκε** κατά **4,1%**, από 73,2% το 2001 σε 76,1% το 2010.

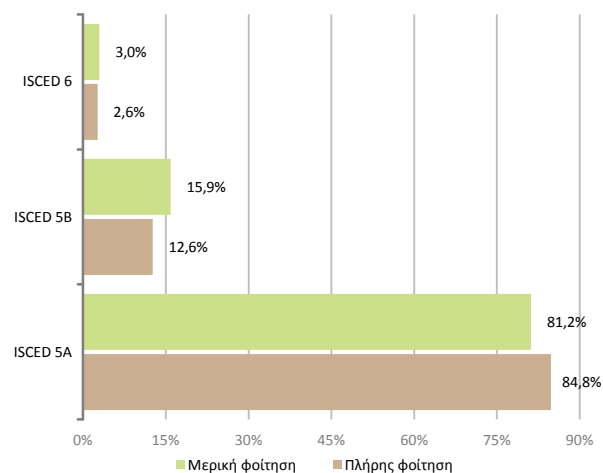
Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η συγκριτική κατανομή του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού στα επίπεδα σπουδών ISCED (5A, 5B & 6) της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ-27 και στους δύο τρόπους φοίτησης (πλήρης –μερική) το έτος 2010.

Το 2010, από το σύνολο του φοιτητικού πληθυσμού **πλήρους φοίτησης** της ΕΕ-27, το υψηλότερο ποσοστό (**84,8%**) φοιτούσε σε προγράμματα σπουδών επιπέδου **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A), το **12,6%** σε προγράμματα σπουδών επιπέδου **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B), ενώ το **2,6%** σε προγράμματα επιπέδου προηγμένης έρευνας (ISCED 6).

Την ίδια χρονιά, από το σύνολο του φοιτητικού πληθυσμού **μερικής φοίτησης** της ΕΕ-27, το υψηλότερο ποσοστό (**81,2%**) φοιτούσε επίσης σε προγράμματα σπουδών επιπέδου **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED

5A), το **15,9%** σε προγράμματα σπουδών επιπέδου **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B), ενώ το **3,0%** σε προγράμματα επιπέδου προηγμένης έρευνας (ISCED 6).

Γράφημα 4.36: Διαφοροποίηση της κατανομής του φοιτητικού πληθυσμού της ΕΕ-27 ανά τρόπο φοίτησης και επίπεδο ISCED (5A, 5B & 6) το 2010

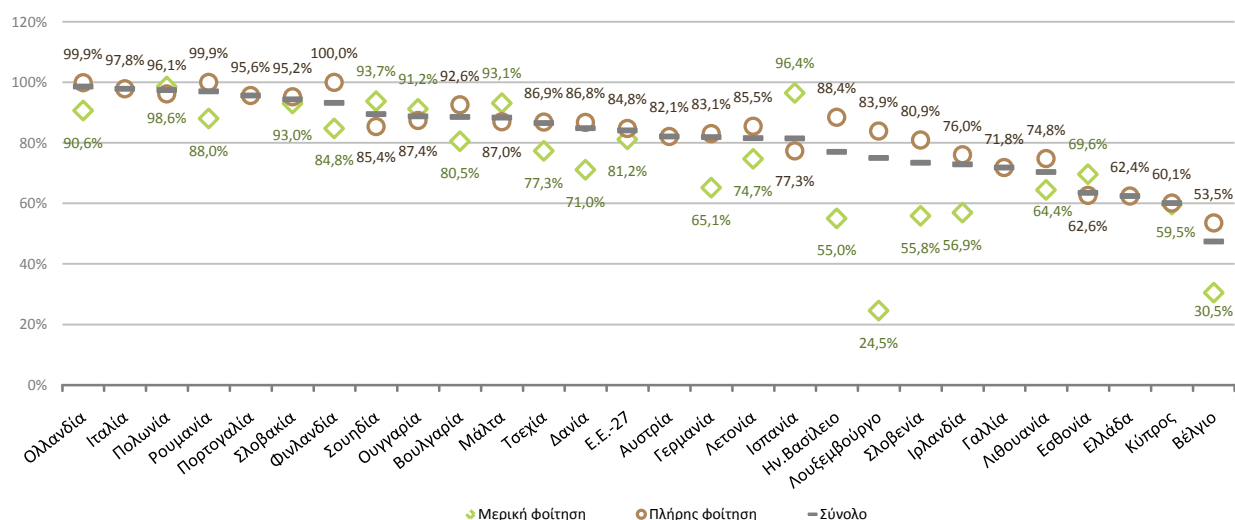

Πηγή: Eurostat – ΟΟΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Οι κατανομές των δύο πληθυσμών ανά επίπεδο ISCED δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερες διαφοροποιήσεις στο σύνολο της ΕΕ-27. Στα τρία γραφήματα που ακολουθούν αποτυπώνεται συγκριτικά οι κατανομές των δύο πληθυσμών (φοιτητές πλήρους φοίτησης – φοιτητές μερικής φοίτησης) ανά επίπεδο σπουδών ISCED για τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ, προκειμένου να αναδειχθούν τυχόν διαφοροποιήσεις μεταξύ των χωρών.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός φοιτητικός πληθυσμός** που φοιτά στο επίπεδο σπουδών **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A) ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και ο αντίστοιχος **κατά τρόπο φοίτησης** (πλήρης – μερική) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 4.37: Φοιτητικός πληθυσμός στο επίπεδο σπουδών θεωρητικής κατεύθυνσης (ISCED 5A) ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά τρόπο φοίτησης (πλήρης – μερική) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΟΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Η Ελλάδα, η Γαλλία, η Πορτογαλία, η Αυστρία και η Ιταλία δεν διαθέτουν στοιχεία για τους φοιτητές μερικής φοίτησης. Για το λόγο ο αριθμός των φοιτητών πλήρους φοίτησης συμπίπτει με το συνολικό αριθμό των φοιτητών τους.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το ποσοστό των σπουδαστών **πλήρους φοίτησης** που φοιτούν στο επίπεδο σπουδών **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A) επί του συνόλου των σπουδαστών πλήρους φοίτησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι **84,8%** και **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των σπουδαστών **μερικής φοίτησης (81,2%)** στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών κατά **3,6** ποσοστιαίες μονάδες. Την ίδια χρονιά σε **16** από τα 22 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των σπουδαστών **πλήρους φοίτησης** που φοιτούν στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των σπουδαστών μερικής φοίτησης. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των φοιτητών πλήρους φοίτησης καταγράφεται στο **Λουξεμβούργο** (κατά 59,3 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 33,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (κατά 25,1 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** (κατά 23,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** (κατά 19,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** (κατά 18,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Δανία** (κατά 15,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** (κατά 15,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** (κατά 12,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ρουμανία** (κατά 12,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (κατά 10,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** (κατά 10,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (κατά 9,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (κατά 9,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** (κατά 2,2 ποσοστιαίες μονάδες) και οριακά η **Κύπρος** (κατά 0,6 ποσοστιαίες μονάδες).

Στον αντίποδα βρίσκονται τα υπόλοιπα **6** από τα 22 κράτη-μέλη της ΕΕ, για τα οποία διατίθενται πλήρη στοιχεία, όπου το ποσοστό των σπουδαστών **πλήρους φοίτησης** που φοιτούν στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των σπουδαστών μερικής φοίτησης. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των φοιτητών μερικής φοίτησης καταγράφεται στην **Ισπανία** (κατά 19,1 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Σουηδία** (κατά 8,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (κατά 7,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα** (κατά 6,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (κατά 3,8 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Πολωνία** (κατά 2,5 ποσοστιαίες μονάδες). Για την Ελλάδα, την Ιταλία, τη Γαλλία, την Πορτογαλία και την Αυστρία δεν διατίθενται στοιχεία για τους φοιτητές μερικής φοίτησης. Για το λόγο αυτό το σύνολο των σπουδαστών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των χωρών αυτών καταγράφονται στην βάση δεδομένων της EUROSTAT ως σπουδαστές πλήρους φοίτησης.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας κατανομής σπουδαστών πλήρους φοίτησης και σπουδαστών μερικής φοίτησης στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών **μειώθηκε** κατά **8,2** ποσοστιαίες μονάδες, από 11,8 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 3,6 ποσοστιαίες μονάδες το 2010. Την ίδια περίοδο, σε **12** από τα 19 κράτη-μέλη της ΕΕ για τα οποία διατίθενται πλήρη στοιχεία, καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής

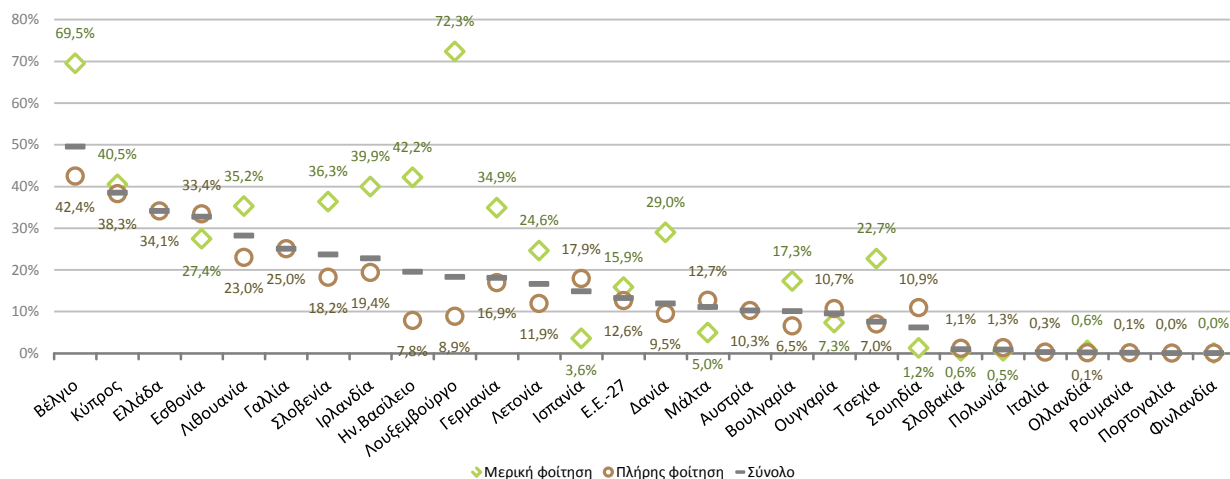
σπουδαστών πλήρους φοίτησης και σπουδαστών μερικής φοίτησης στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Γερμανία** κατά 69,0 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά στην **Τσεχία** (28,2 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Κύπρο** (25,6 ποσοστιαίες μονάδες), στο **Βέλγιο** (21,9 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Λετονία** (18,7 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Ρουμανία** (15,4 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σλοβενία** (12,2 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σλοβακία** (11,0 ποσοστιαίες μονάδες), στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (10,6 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ιρλανδία** (10,3 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Πολωνία** (1,1 ποσοστιαίες μονάδες) και στην **Ολλανδία** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες). Αξίζει να σημειωθεί η περίπτωση της **Ρουμανίας**, της **Λετονίας** και της **Τσεχίας**, όπου το 2001 το ποσοστό των σπουδαστών **μερικής φοίτησης** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που παρακολουθούσε προγράμματα θεωρητικής κατεύθυνσης (ISCED 5A) **υπερείχε** του αντίστοιχου ποσοστού των σπουδαστών πλήρους φοίτησης, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των σπουδαστών μερικής φοίτησης να **υπολείπεται** του αντίστοιχου των σπουδαστών πλήρους φοίτησης.

Αντίθετα, σε **7** από τα 19 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής σπουδαστών πλήρους φοίτησης και σπουδαστών μερικής φοίτησης στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Μάλτα** κατά 54,3 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά στη **Βουλγαρία** (10,6 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Εσθονία** (9,0 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σουηδία** (8,4 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ισπανία** (6,1 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Λιθουανία** (5,0 ποσοστιαίες μονάδες) και οριακά στην **Ουγγαρία** (0,3 ποσοστιαίες μονάδες). Αξίζει να σημειωθεί η περίπτωση της **Μάλτας** και της **Εσθονίας**, όπου το 2001 το ποσοστό των σπουδαστών **μερικής φοίτησης** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που παρακολουθούσε προγράμματα θεωρητικής κατεύθυνσης (ISCED 5A) **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των σπουδαστών πλήρους φοίτησης, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των σπουδαστών μερικής φοίτησης να **υπερέχει** του αντίστοιχου των σπουδαστών πλήρους φοίτησης.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός φοιτητικός πληθυσμός** που φοιτά στο επίπεδο σπουδών **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B) ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και ο αντίστοιχος **κατά τρόπο φοίτησης** (πλήρης – μερική) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το ποσοστό των σπουδαστών **πλήρους φοίτησης** που φοιτούν στο επίπεδο σπουδών **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B) επί του συνόλου των σπουδαστών πλήρους φοίτησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι **12,6%** και **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των σπουδαστών **μερικής φοίτησης (15,9%)** στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών κατά **3,3** ποσοστιαίες μονάδες.

Γράφημα 4.38: Φοιτητικός πληθυσμός στο επίπεδο σπουδών πρακτικής κατεύθυνσης (ISCED 5B) ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά τρόπο φοίτησης (πλήρης – μερική) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΟΕ *Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ*

Η Ελλάδα, η Γαλλία, η Πορτογαλία, η Αυστρία και η Ιταλία δεν διαθέτουν στοιχεία για τους φοιτητές μερικής φοίτησης. Για το λόγο ο αριθμός των φοιτητών πλήρους φοίτησης συμπίπτει με το συνολικό αριθμό των φοιτητών τους.

Την ίδια χρονιά σε **13** από τα 22 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των σπουδαστών **πλήρους φοίτησης** που φοιτούν στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των σπουδαστών μερικής φοίτησης. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των φοιτητών μερικής φοίτησης καταγράφεται στο **Λουξεμβούργο** (κατά 63,5 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 34,4 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** (κατά 27,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** (κατά 20,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Δανία** (κατά 19,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (κατά 18,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** (κατά 18,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (κατά 15,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (κατά 12,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** (κατά 12,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** (κατά 10,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Κύπρος** (κατά 2,2 ποσοστιαίες μονάδες) και οριακά η **Ολλανδία** (κατά 0,5 ποσοστιαίες μονάδες).

Στον αντίποδα βρίσκονται τα υπόλοιπα **9** από τα 22 κράτη-μέλη της ΕΕ, για τα οποία διατίθενται πλήρη στοιχεία, όπου το ποσοστό των σπουδαστών **πλήρους φοίτησης** που φοιτούν στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των σπουδαστών μερικής φοίτησης. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των σπουδαστών πλήρους φοίτησης καταγράφεται στην **Ισπανία** (κατά 14,4 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Σουηδία** (κατά 9,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα** (κατά 7,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (κατά 6,0 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Ουγγαρία** (κατά 3,4 ποσοστιαίες μονάδες). Οριακή διαφορά υπέρ των φοιτητών πλήρους φοίτησης στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών καταγράφει η **Πολωνία**, η **Σλοβακία**, η **Ρουμανία** και η **Φινλανδία**.

Για την Ελλάδα, την Ιταλία, τη Γαλλία, την Πορτογαλία και την Αυστρία δεν διατίθενται στοιχεία για τους φοιτητές μερικής φοίτησης. Για το λόγο αυτό το σύνολο των σπουδαστών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των

χωρών αυτών καταγράφονται στην βάση δεδομένων της EUROSTAT ως σπουδαστές πλήρους φοίτησης.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας κατανομής σπουδαστών πλήρους φοίτησης και σπουδαστών μερικής φοίτησης στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών **μειώθηκε** κατά **8,3** ποσοστιαίες μονάδες, από 11,6 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 3,3 ποσοστιαίες μονάδες το 2010. Την ίδια περίοδο, σε **12** από τα 19 κράτη-μέλη της ΕΕ, για τα οποία διατίθενται πλήρη στοιχεία, καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής σπουδαστών πλήρους φοίτησης και σπουδαστών μερικής φοίτησης στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Γερμανία** κατά 69,0 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά στη **Μάλτα** (56,2 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Κύπρο** (24,7 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σλοβενία** (19,1 ποσοστιαίες μονάδες), στο **Βέλγιο** (14,4 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Εσθονία** (11,3 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ιρλανδία** (9,3 ποσοστιαίες μονάδες), στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (8,0 ποσοστιαίες μονάδες), **Ρουμανία** (3,4 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σλοβακία** (2,3 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ολλανδία** (1,6 ποσοστιαίες μονάδες) και οριακά στην **Πολωνία** (0,1 ποσοστιαίες μονάδες). Αξίζει να σημειωθεί η περίπτωση της **Εσθονίας** και της **Μάλτας**, όπου το 2001 το ποσοστό των σπουδαστών **μερικής φοίτησης** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που παρακολουθούσε προγράμματα πρακτικής κατεύθυνσης (ISCED 5B) **υπερείχε** του αντίστοιχου ποσοστού των σπουδαστών πλήρους φοίτησης, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των σπουδαστών μερικής φοίτησης να **υπολείπεται** του αντίστοιχου των σπουδαστών πλήρους φοίτησης.

Αντίθετα, σε **7** από τα 19 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής σπουδαστών πλήρους φοίτησης και σπουδαστών μερικής φοίτησης στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Τσεχία**

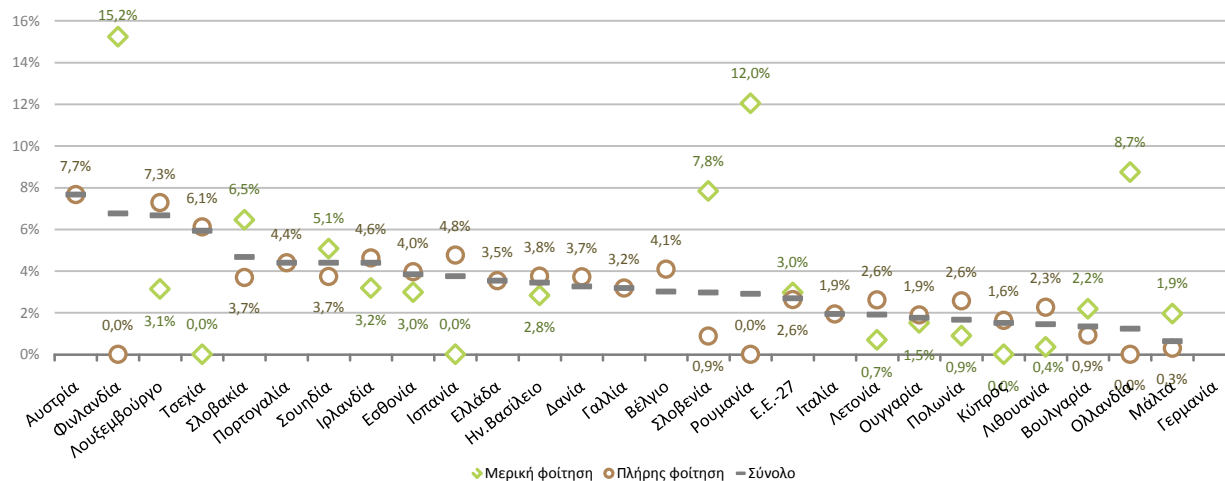

κατά 27,1 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά στη **Λετονία** (20,1 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Βουλγαρία** (10,7 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Λιθουανία** (4,7 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σουηδία** (4,0 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ισπανία** (3,0 ποσοστιαίες μονάδες) και οριακά στην **Ουγγαρία** (0,8 ποσοστιαίες μονάδες). Αξίζει να σημειωθεί η περίπτωση της **Τσεχίας** και της **Λετονίας**, όπου το 2001 το ποσοστό των σπουδαστών **μερικής φοίτησης** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που παρακολουθούσε προγράμματα πρακτικής κατεύθυνσης (ISCED 5B) **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσο-

στού των σπουδαστών πλήρους φοίτησης, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των σπουδαστών μερικής φοίτησης να **υπερέχει** του αντίστοιχου των σπουδαστών πλήρους φοίτησης.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός φοιτητικός πληθυσμός** που φοιτά στο επίπεδο προηγμένης έρευνας (ISCED 6) ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και ο αντίστοιχος **κατά τρόπο φοίτησης** (πλήρης – μερική) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 4.39: Φοιτητικός πληθυσμός στο επίπεδο προηγμένης έρευνας (ISCED 6) ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά τρόπο φοίτησης (πλήρης – μερική) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – UOE. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Η Ελλάδα, η Γαλλία, η Πορτογαλία, η Αυστρία, το Βέλγιο, η Δανία και η Ιταλία δεν διαθέτουν στοιχεία για τους φοιτητές μερικής φοίτησης. Για το λόγο ο αριθμός των φοιτητών πλήρους φοίτησης συμπίπτει με το συνολικό αριθμό των φοιτητών τους.

Η Γερμανία δεν διαθέτει στοιχεία για τους φοιτητές του επιπέδου προηγμένης έρευνας ISCED 6

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το ποσοστό των σπουδαστών **πλήρους φοίτησης** που φοιτούν στο επίπεδο προηγμένης έρευνας (ISCED 6) επί του συνόλου των σπουδαστών πλήρους φοίτησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι **2,6%** και **υπολείπεται οριακά** του αντίστοιχου ποσοστού των σπουδαστών **μερικής φοίτησης (3,0%)** στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών κατά **0,3** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε **8** από τα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των σπουδαστών **πλήρους φοίτησης** που φοιτούν στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των σπουδαστών μερικής φοίτησης. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των φοιτητών μερικής φοίτησης καταγράφεται στη **Φινλανδία** (κατά 15,2 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ρουμανία** (κατά 12,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (κατά 8,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (κατά 7,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** (κατά 2,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα** (κατά 1,7 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Σουηδία** και η **Βουλγαρία** (κατά 1,3 ποσοστιαίες μονάδες).

Στον αντίποδα βρίσκονται τα υπόλοιπα **13** από τα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ, για τα οποία διατίθενται πλήρη στοιχεία, όπου το ποσοστό των σπουδαστών **πλήρους φοίτησης** που φοιτούν στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των σπουδαστών μερικής φοίτησης. Η μεγαλύτερη από-

κλιση υπέρ των σπουδαστών πλήρους φοίτησης καταγράφεται στην **Τσεχία** (κατά 6,1 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ισπανία** (κατά 4,8 ποσοστιαίες μονάδες), το **Λουξεμβούργο** και το **Βέλγιο** (κατά 4,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Δανία** (κατά 3,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** και η **Λιθουανία** (κατά 1,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** (κατά 1,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Κύπρος** (κατά 1,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** (κατά 1,5 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Εσθονία** (κατά 1,0 ποσοστιαίες μονάδες). Οριακή διαφορά υπέρ των φοιτητών πλήρους φοίτησης στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών καταγράφει η **Ουγγαρία** και το **Ηνωμένο Βασίλειο**.

Για την Ελλάδα, την Ιταλία, τη Γαλλία, την Πορτογαλία και την Αυστρία δεν διατίθενται στοιχεία για τους φοιτητές μερικής φοίτησης. Για το λόγο αυτό το σύνολο των σπουδαστών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των χωρών αυτών καταγράφονται στην βάση δεδομένων της EUROSTAT ως σπουδαστές πλήρους φοίτησης.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας κατανομής σπουδαστών πλήρους φοίτησης και σπουδαστών μερικής φοίτησης στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών παρέμεινε **αμετάβλητη** και ίση με **0,3** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια περίοδο, σε **10** από τα 16 κράτη-μέλη της ΕΕ, για τα οποία διατίθενται πλήρη στοιχεία, καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής

σπουδαστών πλήρους φοίτησης και σπουδαστών μερικής φοίτησης στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Σλοβακία** κατά 8,7 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά στο **Βέλγιο** (7,5 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σουηδία** (4,3 ποσοστιαίες μονάδες), στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (2,7 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Εσθονία** (2,3 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Τσεχία** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες) και στην **Πολωνία** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες). Οριακή μείωση παρουσιάζει η **Βουλγαρία**, η **Λιθουανία** και η **Ουγγαρία**. Αξίζει να σημειωθεί η περίπτωση του **Ηνωμένου Βασιλείου** και του **Βελγίου**, όπου το 2001 το ποσοστό των σπουδαστών **μερικής φοίτησης** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που παρακολουθούσε προγράμματα προηγμένης έρευνας (ISCED 6) **υπερείχε**

του αντίστοιχου ποσοστού των σπουδαστών πλήρους φοίτησης, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των σπουδαστών μερικής φοίτησης να **υπολείπεται** του αντίστοιχου των σπουδαστών πλήρους φοίτησης.

Αντίθετα, σε **6** από τα 16 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής σπουδαστών πλήρους φοίτησης και σπουδαστών μερικής φοίτησης στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Ισπανία** κατά 3,1 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά στη **Μάλτα** (1,9 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Λετονία** (1,4 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Κύπρο** και την **Ιρλανδία** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες) και οριακά στην **Ολλανδία** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες).

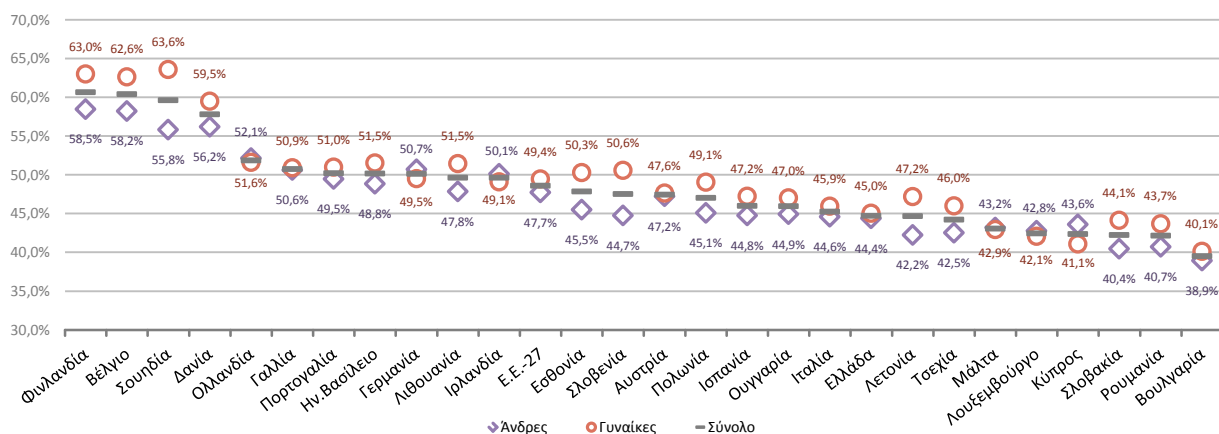
4.4 Κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού ως προς το φύλο

Στη συγκεκριμένη ενότητα εξετάζονται οι διαφοροποιήσεις τους φοιτητικού πληθυσμού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της ΕΕ-27 ως προς το **φύλο** και αναλύονται ανά **πεδίο και τομέα σπουδών**, ανά **επίπεδο σπουδών** (ISCED 5A, 5B & 6) και ανά **τρόπο φοίτησης** (πλήρης- μερική). Ιδιαίτερη σημασία προσδίδει και η Ευρωπαϊκή Ένωση στο θέμα της ισορροπίας των φύλων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ήδη από το 2003, στα πλαίσια της στρατηγικής της Λισαβόνας, είχε τεθεί ευρωπαϊκός στόχος «Μέχρι το 2010 θα πρέπει ο συνολικός αριθμός των αποφοίτων των σχολών μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση να αυξηθεί τουλάχιστον κατά 15%, και παράλληλα να μειωθεί στις σχολές αυτές η ανισορροπία μεταξύ των φύλων» (Συμβούλιο, 2003). Παρά το κάλεσμα της ΕΕ για μείωση της ανισορροπίας των φύλων στις σχολές αυτές, στο σύνολο της ΕΕ το 2007 (ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ, 2011: 90), το ποσοστό των γυναικών που αποφοιτούν από τις σχολές μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας δε μεταβλήθηκε σημαντικά σε σχέση με το 2000 (από 30,7% το 2000 σε 31,9% το 2007), ενώ το ανδρικό φύλο εξακολουθεί να

κυριαρχεί στις σχολές αυτές. Πέρα από το συγκεκριμένο μετρήσιμο στόχο (benchmark), ο οποίος αναφέρεται σε τομείς σπουδών, όπου παραδοσιακά το ανδρικό φύλο υπερεκπροσωπείται, υπάρχουν και άλλοι τομείς σπουδών με ιδιαίτερο πρόβλημα ανισορροπίας του φύλου, στους οποίους το ανδρικό φύλο υποεκπροσωπείται. Εύλογα, επομένως, εξακολουθεί να γίνεται λόγος για τη μείωση των διαφοροποιήσεων του φύλου ακόμα και στις πρόσφατες ανακοινώσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: «Η ενθάρρυνση προς αγόρια και κορίτσια να επιλέγουν τη σταδιοδρομία σε τομείς στους οποίους υποεκπροσωπούνται, θα μειώσει το διαχωρισμό των δύο φύλων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, και ενδεχομένως θα μειώσει τις ελλείψεις δεξιοτήτων στην αγορά εργασίας.» (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2012)

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός μαθητικός/φοιτητικός πληθυσμός** (ISCED 0-6) ως ποσοστό επί του πληθυσμού της ηλικιακής ομάδας 4-39 ετών και ο αντίστοιχος **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 4.40: Μαθητικός/φοιτητικός πληθυσμός (ISCED 0-6) ως ποσοστό επί του πληθυσμού της ηλικιακής ομάδας 4-39 ετών και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – UOE Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** ηλικίας 4-39 ετών που φοιτά στο εκπαιδευτικό σύστημα (ISCED 0-6) είναι **49,4%** και **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**47,7%**) κατά **1,7** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά το ποσοστό των γυναικών ηλικίας 4-39 ετών που φοιτά στο εκπαιδευτικό σύστημα (ISCED 0-6) **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών σε **21** από τα 27 κράτη-μέλη (77,8%). Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στη **Σουηδία** (κατά 7,7 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Σλοβενία** (κατά 5,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (κατά 4,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (κατά 4,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** (κατά 4,5 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** (κατά 4,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** (κατά 4,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** (κατά 3,7 ποσοστιαίες μονά-

δες), η **Λιθουανία** (κατά 3,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (κατά 3,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Δανία** (κατά 3,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ρουμανία** (κατά 3,0 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 2,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία** (κατά 2,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (κατά 2,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία** (κατά 1,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιταλία** (κατά 1,4 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Βουλγαρία** (κατά 1,2 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακά υψηλότερα** ποσοστά γυναικών από τους άνδρες καταγράφονται στην **Ελλάδα** (κατά 0,7 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Αυστρία** (κατά 0,4 ποσοστιαίες μονάδες) και στη **Γαλλία** (κατά 0,3 ποσοστιαίες μονάδες).

Στον αντίποδα βρίσκονται **6** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ κράτη-μέλη (22,2%), στα οποία, την ίδια χρονιά, το ποσοστό των γυναικών ηλικίας 4-39 ετών που φοιτούσε στο εκπαιδευτικό σύστημα (ISCED 0-6) **υπολείπεται**

του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών, με τη μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών να καταγράφεται στην **Κύπρο** (κατά 2,5 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν η **Γερμανία** (κατά 1,2 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Ιρλανδία** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακά χαμηλότερα** ποσοστά γυναικών από τους άνδρες καταγράφονται στο **Λουξεμβούργο** (κατά 0,7 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ολλανδία** (κατά 0,5 ποσοστιαίες μονάδες) και στη **Μάλτα** (κατά 0,3 ποσοστιαίες μονάδες).

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών **αυξήθηκε οριακά** κατά **0,4** ποσοστιαίες μονάδες, από 1,3 ποσοστιαίες μονάδες το 2001, σε 1,7 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε **20** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ, παρουσιάζεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Σλοβακία** κατά 3,5 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά στην **Τσεχία** (3,2 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σλοβενία** (2,9 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Εσθονία** (2,1 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Λιθουανία** (1,9 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Ρουμανία** (1,8 ποσοστιαίες μονάδες), στο **Βέλγιο** και στη **Λετονία** (1,5 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Πολωνία** (1,4 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Κύπρο** (κατά 1,2 ποσοστιαίες μονάδες) και στην **Ισπανία** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή αύξηση** κατέγραψε η **Αυστρία**, η **Ουγγαρία**, η **Ιταλία**, η **Γερμανία**, η **Δανία**, η **Γαλλία**, η **Βουλγαρία**, το **Λουξεμβούργο** και η **Φινλανδία**. Αξίζει να σημειωθεί ότι

στην **Αυστρία** και στη **Γαλλία** το 2001 το **ποσοστό των γυναικών** ηλικίας 4-39 ετών που φοιτούσε στο εκπαιδευτικό σύστημα (ISCED 0-6) **υπολειπόταν** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (κατά 0,5 και κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες αντίστοιχα), ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών να **υπερέχει** του αντίστοιχου των ανδρών (κατά 0,4 και κατά 0,3 ποσοστιαίες μονάδες αντίστοιχα). Αντίθετα, σε **7** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ παρουσιάζεται **μείωση** της διαφοράς μεταξύ των ποσοστών συμμετοχής ανδρών και γυναικών στο εκπαιδευτικό σύστημα (ISCED 0-6), με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Ιρλανδία** κατά 3,3 ποσοστιαίες μονάδες, όπου το 2001 το ποσοστό των γυναικών **υπερείχε** κατά 2,3 ποσοστιαίες μονάδες του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών να **υπολείπεται** του αντίστοιχου των ανδρών κατά 1,0 ποσοστιαίες μονάδες. Μείωση της παρατηρούμενης διαφοράς μεταξύ των δυο ποσοστών καταγράφεται επίσης στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (1,4 ποσοστιαίες μονάδες) και στη **Σουηδία** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή μείωση** καταγράφεται επίσης στην **Ελλάδα**, στην **Ολλανδία**, στη **Μάλτα** και στην **Πορτογαλία**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός φοιτητικός πληθυσμός** (ISCED 5-6) ως ποσοστό επί του πληθυσμού της ηλικιακής ομάδας 18-39 ετών και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 4.41: Φοιτητικός πληθυσμός (ISCED 5-6) ως ποσοστό επί του πληθυσμού της ηλικιακής ομάδας 18-39 ετών και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** ηλικίας 18-39 ετών που φοιτά στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) είναι **15,0%** και **υπερείχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**11,7%**) κατά **3,3** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά το **ποσοστό των γυναικών** ηλικίας 18-39 ετών που φοιτά στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών σε **26** από τα 27 κράτη-μέλη (96,3%). Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στη **Λετονία** (κατά 8,2 ποσοστιαίες μονάδες) και ακο-

λουθούν κατά σειρά: η **Λιθουανία** και η **Σλοβενία** (κατά 7,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (κατά 7,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σουηδία** (κατά 7,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** (κατά 6,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Δανία** (κατά 5,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** (κατά 5,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** και η **Τσεχία** (κατά 4,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ρουμανία** (κατά 4,1 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 3,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιταλία** (κατά 3,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (κατά 3,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** και το **Βέλγιο** (κατά 3,2

ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα** και η **Ισπανία** (κατά 2,7 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Γαλλία** (κατά 2,4 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακά υψηλότερα** ποσοστά γυναικών από τους άνδρες καταγράφονται στην **Αυστρία** (κατά 1,9 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Πορτογαλία** (κατά 1,8 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ελλάδα** (κατά 1,3 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ολλανδία** (κατά 1,2 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Γερμανία** (κατά 1,0 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ιρλανδία** (κατά 0,9 ποσοστιαίες μονάδες) και στο **Λουξεμβούργο** (κατά 0,3 ποσοστιαίες μονάδες). Τέλος, η **Κύπρος** αποτελεί το μοναδικό κράτος-μέλος που το 2010 το ποσοστό των γυναικών ηλικίας 18-39 ετών που φοιτά στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (κατά 1,9 ποσοστιαίες μονάδες).

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ των ποσοστών συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση των ανδρών και γυναικών **αυξήθηκε** κατά **1,3** ποσοστιαίες μονάδες, από 1,9 ποσοστιαίες μονάδες το 2001, σε 3,3 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε **22** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ (το Λουξεμβούργο δεν διαθέτει στοιχεία για το φύλο το έτος 2001), παρουσιάζεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Σλοβακία** κατά 4,7 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά στην **Τσεχία** (3,8 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σλοβενία** (3,5 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Ρουμανία** (2,9 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Λιθουανία** (2,7 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Δανία** (2,0 ποσοστιαίες μονάδες), στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (1,9 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Εσθονία** (1,8 ποσοστιαίες μονάδες), στο **Βέλγιο** (1,6 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σουηδία**, στη **Λετονία** και στην **Πολωνία** (1,5 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ουγγαρία**, στην **Ιταλία** και στη **Μάλτα** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες) και στη **Γερμανία** και στην **Ισπανία** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες). Αξίζει να σημειωθεί ότι στη **Γερμανία**, το 2001 το ποσοστό των γυναικών ηλικίας 18-39 ετών που φοιτούσε στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ήταν ίδιο με το αντίστοιχο των ανδρών, ενώ το 2010 η εικόνα αλλάζει με το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών να **υπερέχει** του αντίστοιχου των ανδρών κατά 1,0 ποσοστιαίες μονάδες. **Οριακή αύξηση** κατέγραψε η **Αυστρία**, η **Ολλανδία**, η **Γαλλία**, η **Φινλανδία** και η **Βουλγαρία**.

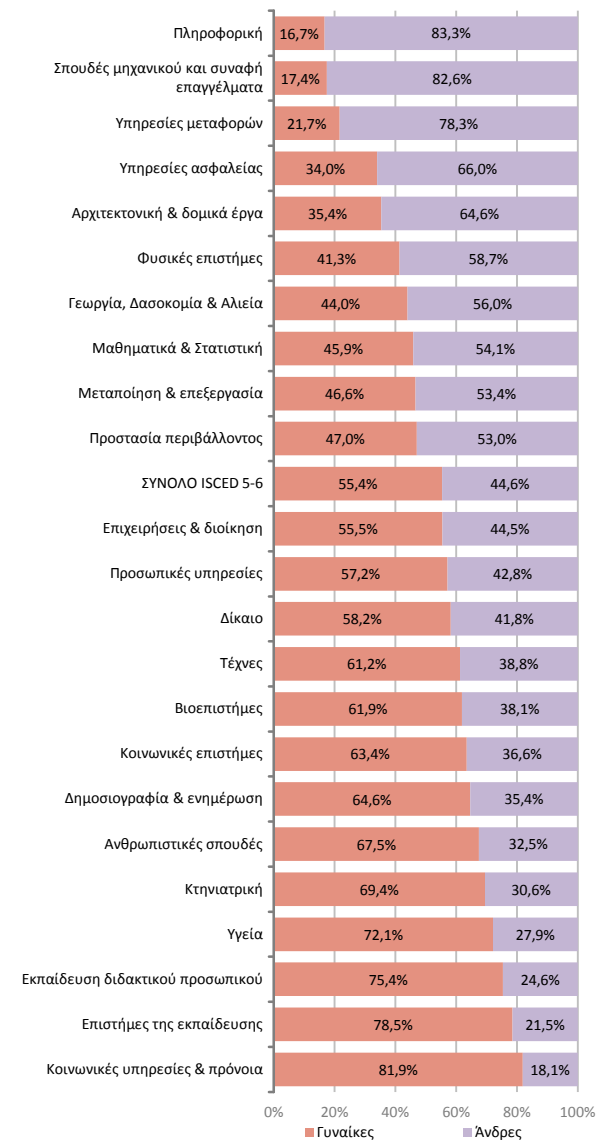
Αντίθετα, σε **3** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ παρουσιάζεται **μείωση** της διαφοράς μεταξύ των ποσοστών συμμετοχής ανδρών και γυναικών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6), με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Κύπρο** κατά 3,3 ποσοστιαίες μονάδες, όπου το 2001 το ποσοστό των γυναικών **υπερείχε** κατά 1,4 ποσοστιαίες μονάδες του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών να **υπολείπεται** του αντίστοιχου των ανδρών κατά 3,3 ποσοστιαίες μονάδες. Μείωση της παρατηρούμενης διαφοράς μεταξύ των δυο ποσοστών καταγράφεται επί-

σης στην **Ιρλανδία** (1,5 ποσοστιαίες μονάδες) και στην **Πορτογαλία** (1,4 ποσοστιαίες μονάδες). Τέλος, η **Ελλάδα** αποτελεί και το μοναδικό κράτος-μέλος που στην περίοδο 2001-2010 η διαφορά μεταξύ των ποσοστών συμμετοχής των ανδρών και το γυναικών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση παρέμεινε **αμετάβλητη** στις 1,3 ποσοστιαίες μονάδες υπέρ των γυναικών.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, ενώ η εκπροσώπηση των φύλων στο εκπαιδευτικό σύστημα συνολικά (ISCED 0-6) εμφανίζεται αρκετά ισορροπημένη με τη μέση διαφορά των ποσοστών να είναι 2,2 ποσοστιαίες μονάδες, στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) διευρύνονται οι αποκλίσεις των ποσοστών συμμετοχής μεταξύ των φύλων, με τις γυναίκες να υπερέχουν των ανδρών κατά 3,7 ποσοστιαίες μονάδες κατά μέσο όρο.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η κατανομή των δύο φύλων στους 23 τομείς σπουδών στο σύνολο της ΕΕ των 27 κρατών-μελών το έτος 2010.

Γράφημα 4.42: Κατανομή του φύλου στους 23 τομείς σπουδών στο σύνολο της ΕΕ- 27 το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – UOE

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **55,4%** του φοιτητικού πληθυσμού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι γυναίκες και το υπόλοιπο **44,6%** άνδρες.

Ωστόσο, η κατανομή των φύλων στους τομείς σπουδών εμφανίζεται διαφοροποιημένη. Συγκεκριμένα, σε **13** από τους 23 τομείς σπουδών το ποσοστό των γυναικών είναι υψηλότερο σε σύγκριση με το συνολικό (55,4%), με την υψηλότερη αναλογία γυναικών να καταγράφεται στον τομέα σπουδών **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** (81,9%) και κατά σειρά ακολουθούν οι τομείς σπουδών: **Επιστήμες της εκπαίδευσης** (78,5%), **Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού** (75,4%), **Υγεία** (72,1%), **Κτηνιατρική** (69,4%), **Ανθρωπιστικές σπουδές** (67,5%), **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** (64,6%), **Κοινωνικές & συμπεριφορικές επιστήμες** (63,4%), **Βιοεπιστήμες** (61,9%), **Τέχνες** (61,2%), **Δίκαιο** (58,2%), **Προσωπικές επιστήμες** (57,2%) και οριακά ο τομέας **Επιχειρήσεις & διοίκηση** (55,5%).

Στους υπόλοιπους **10** από τους 23 τομείς σπουδών το ποσοστό των γυναικών είναι χαμηλότερο σε σύγκριση με το συνολικό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (55,4%), με τη χαμηλότερη αναλογία γυναικών να καταγράφεται στον τομέα σπουδών **Πληροφορική** (16,7%) και κατά σειρά ακολουθούν οι τομείς σπουδών: **Σπουδές μηχανικού και συναφή επαγγέλματα** (17,4%), **Υπηρεσίες μεταφορών** (21,7%), **Υπηρεσίες ασφαλείας** (34,0%), **Αρχιτεκτονική & δομικά έργα** (35,4%), **Φυσικές επιστήμες** (41,3%), **Γεωργία, δασοκομία-αλιεία** (44,0%), **Μαθηματικά & στατιστική** (45,9%), **Μεταποίηση & επεξεργασία** (46,6%) και **Προστασία περιβάλλοντος** (47,0%).

Την περίοδο 2001-2010 η αναλογία των γυναικών στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό ISCED 5-6 στην ΕΕ-27 **αυξήθηκε** κατά **2,9%**, από 53,9% το 2001 σε 55,4% το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε **10** από τους 23 τομείς σπουδών, στους οποίους η **αναλογία των γυναικών στο φοιτητικό τους πληθυσμό υπερέιχε** της συνολικής αναλογίας των γυναικών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση της ΕΕ (53,9%), καταγράφεται περαιτέρω **αύξηση** της αναλογίας των γυναικών με τη μεγαλύτερη να σημειώνεται στον τομέα σπουδών **Κτηνιατρική** κατά **15,3%** και κατά σειρά ακολουθούν οι τομείς: **Κοινωνικές επιστήμες** (5,2%), **Δίκαιο** (5,0%), **Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού** (3,6%), **Επιστήμες της εκπαίδευσης** (3,3%), **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** (2,7%), **Τέ-**

χνες και **Βιοεπιστήμες** (1,2%). **Οριακή** αύξηση καταγράφεται στους τομείς **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** και **Υγεία**.

Τη δεκαετία 2001-2010 σε **7** από τους 23 τομείς σπουδών, στους οποίους η **αναλογία των γυναικών στο φοιτητικό τους πληθυσμό υπολείπεται** της συνολικής αναλογίας των γυναικών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση της ΕΕ (53,9%), καταγράφεται **αύξηση** της αναλογίας των γυναικών με τη μεγαλύτερη να σημειώνεται στον τομέα σπουδών **Υπηρεσίες ασφαλείας** κατά **41,0%** και ακολουθούν οι τομείς: **Μεταποίηση & επεξεργασία** (29,0%), **Αρχιτεκτονική & δομικά έργα** (4,3%), **Σπουδές μηχανικού & συναφή επαγγέλματα** (4,2%), **Επιχειρήσεις & διοίκηση** (4,1%), **Φυσικές επιστήμες** (2,2%) και **Γεωργία-δασοκομία-αλιεία** (1,1%).

Την ίδια περίοδο, σε **4** από τους 23 τομείς σπουδών, στους οποίους η **αναλογία των γυναικών στο φοιτητικό τους πληθυσμό υπολείπεται** της συνολικής αναλογίας των γυναικών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση της ΕΕ (53,9%), καταγράφεται περαιτέρω **μείωση** της αναλογίας των γυναικών με τη μεγαλύτερη να σημειώνεται στον τομέα σπουδών **Πληροφορική** κατά **21,7%** και κατά σειρά ακολουθούν οι τομείς: **Προστασία περιβάλλοντος** (6,6%), **Μαθηματικά & στατιστική** (1,5%) και οριακά **Υπηρεσίες μεταφορών** (0,1%).

Τέλος, σε **2** από τους 23 τομείς σπουδών, στους οποίους η **αναλογία των γυναικών στο φοιτητικό τους πληθυσμό υπερέιχε** της συνολικής αναλογίας των γυναικών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση της ΕΕ (53,9%), καταγράφεται **μείωση** της αναλογίας των γυναικών με τη μεγαλύτερη να σημειώνεται στον τομέα σπουδών **Προσωπικές υπηρεσίες** κατά **10,3%** και οριακά στις **Ανθρωπιστικές σπουδές** (0,2%).

Συνολικά, σε **14** από τους 23 τομείς σπουδών (61,0%) τη δεκαετία 2001-2010 καταγράφεται **διεύρυνση** της ανισορροπίας των φύλων στο φοιτητικό τους πληθυσμό, ενώ **συρρίκνωση** της ανισορροπίας των φύλων καταγράφεται στους υπόλοιπους **9** τομείς σπουδών (39,0%) της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ-27.

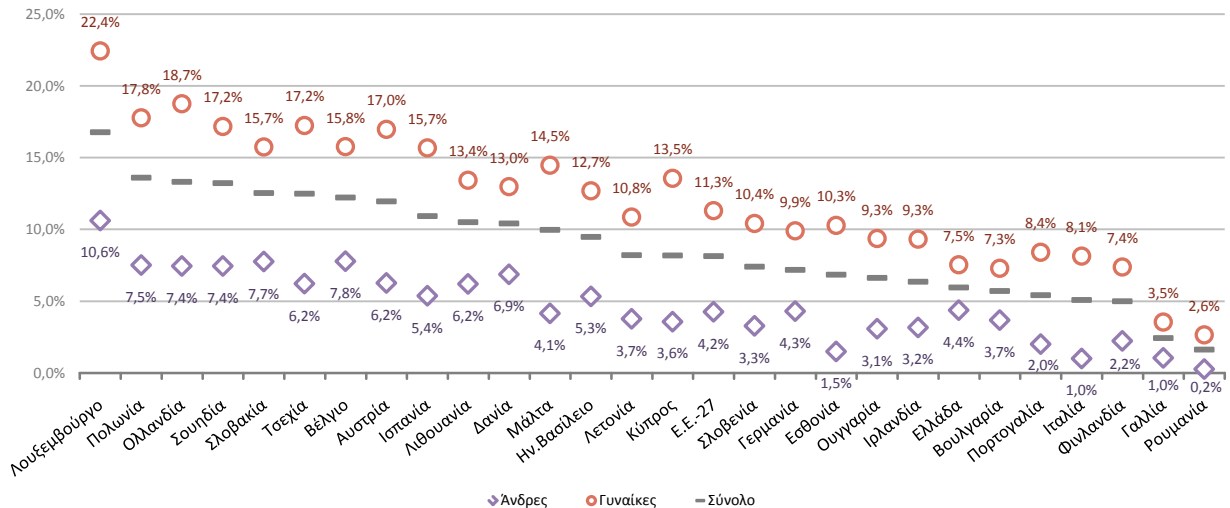
Στη συνέχεια, θα ανιχνευθούν πιθανές διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ-27 ως προς την κατανομή των δύο φύλων, για κάθε ένα πεδίο και τομέα σπουδών, για τα επίπεδα σπουδών ISCED 5A, 5B & 6, καθώς και για τον τρόπο φοίτησης (πλήρης-μερική).

4.4.1 Πεδίο σπουδών ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός φοιτητικός πληθυσμός** που φοιτά στο πεδίο **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** (ISCED 5-6) ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και ο αντίστοιχος **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που φοιτούν στο πεδίο **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** επί του συνόλου των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι **11,3%** και **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**4,2%**) κατά **7,0** ποσοστιαίες μονάδες.

Γράφημα 4.43: Φοιτητικός πληθυσμός στο πεδίο ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό των πεδίων περιλαμβάνεται ο αριθμός φοιτητών που έχει ενταχθεί σε ένα από τα 8 πεδία.

Την ίδια χρονιά και στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο πεδίο **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στο **Λουξεμβούργο** (κατά 11,8 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ολλανδία** (κατά 11,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (κατά 11,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** (κατά 10,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα**, η **Ισπανία** και η **Πολωνία** (κατά 10,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Κύπρος** (κατά 10,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σουηδία** (κατά 9,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (κατά 8,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** και το **Βέλγιο** (κατά 8,0 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 7,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** (κατά 7,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία**, η **Ιταλία** και η **Λετονία** (κατά 7,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία** (κατά 6,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (κατά 6,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** και η **Δανία** (κατά 6,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** (κατά 5,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** (κατά 5,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** (κατά 3,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** (κατά 3,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία** (κατά 2,5 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Ρουμανία** (κατά 2,4 ποσοστιαίες μονάδες).

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών στο συγκεκριμένο πεδίο **μειώθηκε** κατά **0,6** ποσοστιαίες μονάδες, από 7,7 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 7,0 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε **18** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ (το Λουξεμβούργο δεν ανακοίνωσε στοιχεία το 2001), καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο πεδίο με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Λετονία** κατά 9,3 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά στην **Κύπρο** (8,0 ποσοστιαίες μονάδες), στη

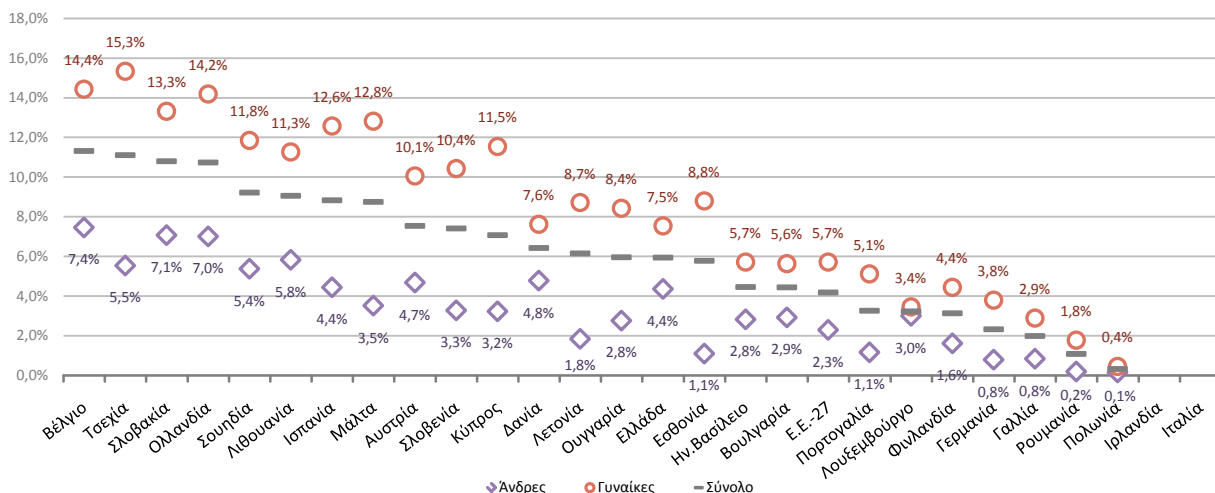
Σλοβακία (7,9 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Πορτογαλία** (7,8 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Λιθουανία** (5,3 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Βουλγαρία** (5,2 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ουγγαρία** (4,2 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Μάλτα** (4,0 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σλοβενία** (3,0 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Εσθονία** (2,7 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Αυστρία** (1,6 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ολλανδία** (1,5 ποσοστιαίες μονάδες) και στην **Ελλάδα** (1,4 ποσοστιαίες μονάδες, περίοδος 2002-2010). **Οριακή** μείωση κατέγραψε η **Φινλανδία**, η **Γερμανία**, το **Βέλγιο**, η **Σουηδία** και η **Τσεχία**.

Αντίθετα, σε **7** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο πεδίο, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Ισπανία** (2,7 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Ρουμανία** (2,5 ποσοστιαίες μονάδες), στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (2,1 ποσοστιαίες μονάδες) και στην **Πολωνία** (1,4 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακές** αυξήσεις καταγράφηκαν επίσης στη **Δανία**, στην **Ιρλανδία** και την **Ιταλία**. Τέλος, **αμετάβλητη** παρέμεινε η αντίστοιχη διαφορά στη **Γαλλία** (περίοδος 2006-2010).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός φοιτητικός πληθυσμός** που φοιτά στον τομέα σπουδών **Κατάρτιση διδακτικού προσωπικού** του πεδίου **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**, ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και ο αντίστοιχος **κατά φύλο** (άνδρες/γυναίκες) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που φοιτούν στον τομέα σπουδών **Κατάρτιση διδακτικού προσωπικού** επί του συνόλου των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι **5,7%** και **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**2,3%**) κατά **3,4** ποσοστιαίες μονάδες.

Γράφημα 4.44: Φοιτητικός πληθυσμός στον τομέα σπουδών Κατάρτιση διδακτικού προσωπικού ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός φοιτητών που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών

Την ίδια χρονιά σε **25** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στην **Τσεχία** (κατά 9,8 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Μάλτα** (κατά 9,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Κύπρος** (κατά 8,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία** (κατά 8,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (κατά 7,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (κατά 7,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (κατά 7,1 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** (κατά 7,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (κατά 6,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σουηδία** (κατά 6,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** (κατά 6,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (κατά 5,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** και η **Αυστρία** (κατά 5,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία** (κατά 4,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** (κατά 3,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** (κατά 3,0 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 2,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Δανία** και η **Φινλανδία** (κατά 2,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** (κατά 2,7 ποσοστιαίες μονάδες). Οριακή υπεροχή καταγράφεται στη **Ρουμανία** (κατά 1,6 ποσοστιαίες μονάδες) και στο **Λουξεμβούργο** (κατά 0,4 ποσοστιαίες μονάδες). Αντίθετα στην **Ιρλανδία** και στην **Ιταλία** δεν καταγράφεται φοιτητικός πληθυσμός στο συγκεκριμένο τομέα.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών **μειώθηκε** κατά **0,7** ποσοστιαίες μονάδες, από 4,1 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 3,4 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε **21** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ (το Λουξεμβούργο δεν ανακοίνωσε στοιχεία το 2001), καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα σπουδών με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Πορτογαλία** κατά 9,1 ποσοστιαίες

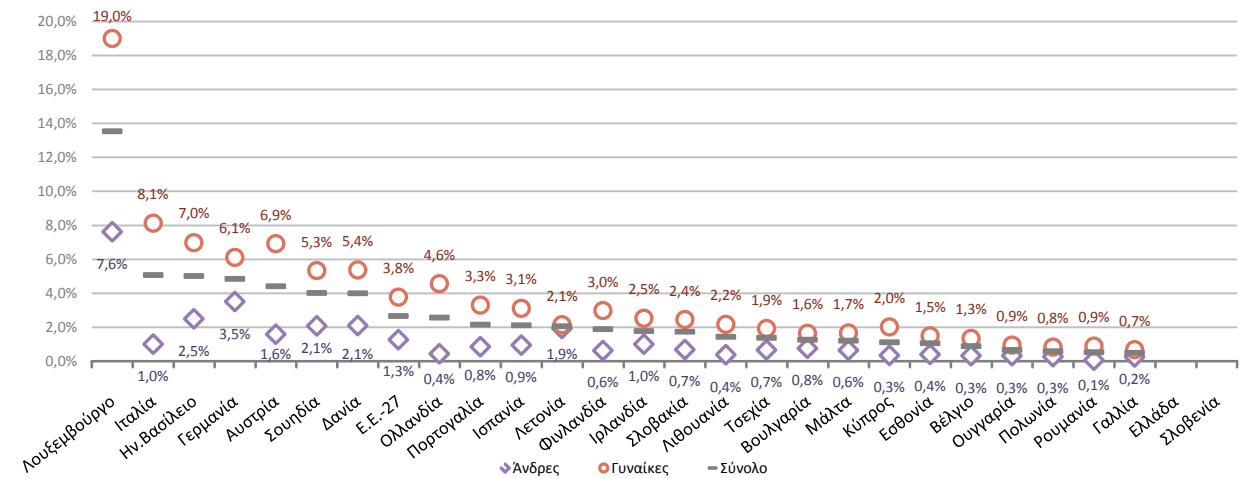
μονάδες και κατά σειρά στη **Σλοβακία** (8,1 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Λιθουανία** (6,8 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ιρλανδία** (5,4 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Λετονία** (4,6 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Βουλγαρία** και στη **Μάλτα** (4,1 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ουγγαρία** (3,8 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σλοβενία** (3,0 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ολλανδία** (2,9 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Αυστρία** (2,5 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Εσθονία** και στην **Κύπρο** (2,3 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Δανία** (1,8 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σουηδία** (1,4 ποσοστιαίες μονάδες) και στην **Τσεχία** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή μείωση** κατέγραψε το **Βέλγιο**, η **Φινλανδία**, η **Πολωνία**, η **Ιταλία** και η **Γερμανία**.

Αντίθετα, σε **5** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Ισπανία** (3,2 ποσοστιαίες μονάδες) και στη **Ρουμανία** (2,8 ποσοστιαίες μονάδες). Αξίζει να σημειωθεί ότι στη **Ρουμανία** το 2001 το **ποσοστό των φοιτητριών** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που παρακολουθούσε προγράμματα του συγκεκριμένου τομέα **υπολειπόταν** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών κατά 1,3 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπερέχει** του αντίστοιχου των ανδρών (κατά 1,6 ποσοστιαίες μονάδες).

Τέλος, **οριακές αυξήσεις** καταγράφηκαν, στην **Ελλάδα** (περίοδος 2002-2010), στην **Γαλλία** (περίοδος 2006-2010) και στο **Ηνωμένο Βασίλειο**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός φοιτητικός πληθυσμός** που φοιτά στον τομέα σπουδών **Επιστήμες εκπαίδευσης** του πεδίου **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**, ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και ο αντίστοιχος **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 4.45: Φοιτητικός πληθυσμός στον τομέα σπουδών Επιστήμες εκπαίδευσης ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός φοιτητών που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που φοιτούν στον τομέα σπουδών Επιστήμες εκπαίδευσης επί του συνόλου των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι **3,8%** και **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**1,3%**) κατά **2,5** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε **25** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στο **Λουξεμβούργο** (κατά 11,4 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ιταλία** (κατά 7,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** (κατά 5,3 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 4,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (κατά 4,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Δανία** και η **Σουηδία** (κατά 2,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία** (κατά 2,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** (κατά 2,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία** (κατά 2,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** και η **Σλοβακία** (κατά 1,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Κύπρος** (κατά 1,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** (κατά 1,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (κατά 1,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (κατά 1,1 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** και η **Μάλτα** (κατά 1,0 ποσοστιαίες μονάδες). Οριακή υπεροχή καταγράφεται στη **Βουλγαρία**, στη **Ρουμανία**, στην **Ουγγαρία**, στην **Πολωνία**, στη **Γαλλία** και στη **Λετονία**. Αντίθετα στην **Ελλάδα** και στη **Σλοβενία** δεν καταγράφεται φοιτητικός πληθυσμός στο συγκεκριμένο τομέα.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών μεταξύ

της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών **μειώθηκε** κατά **1,1** ποσοστιαίες μονάδες, από 3,6 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 2,5 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε **12** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ (το Λουξεμβούργο δεν ανακοίνωσε στοιχεία το 2001), καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα σπουδών με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Πολωνία** κατά 7,6 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά στην **Κύπρο** (5,7 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Λετονία** (4,7 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ελλάδα** (1,6 ποσοστιαίες μονάδες την περίοδο 2002-2010) και στη **Βουλγαρία** (1,1 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** μείωση κατέγραψε η **Γερμανία**, η **Ισπανία**, η **Ουγγαρία**, η **Εσθονία**, η **Ρουμανία**, η **Φινλανδία** και η **Γαλλία** (2006-2010).

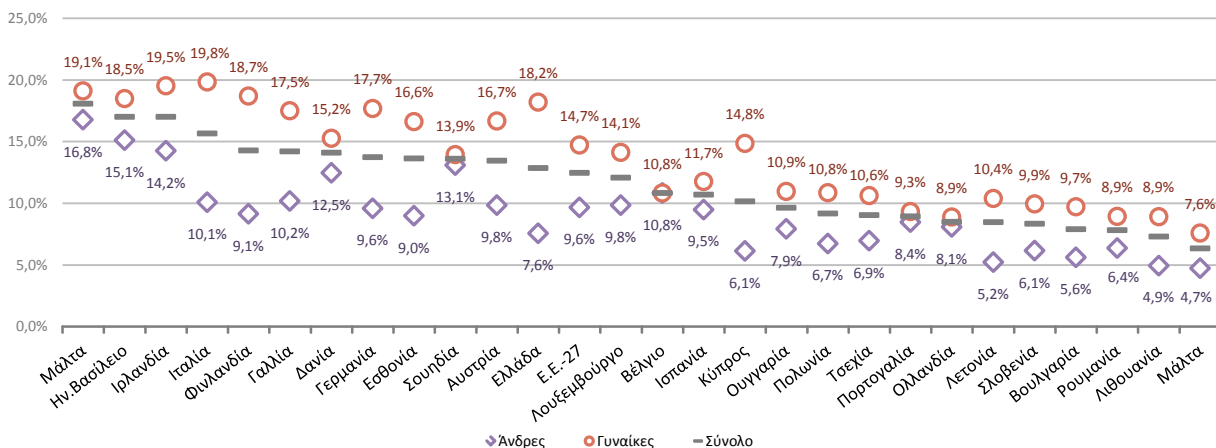
Αντίθετα, σε **13** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Δανία** (2,7 ποσοστιαίες μονάδες), στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 2,1 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Λιθουανία** (κατά 1,5 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ολλανδία** (κατά 1,4 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Πορτογαλία** και στην **Ιρλανδία** (κατά 1,3 ποσοστιαίες μονάδες) και στη **Σουηδία** (κατά 1,1 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακές** αυξήσεις καταγράφηκαν στην **Αυστρία**, στην **Τσεχία**, στο **Βέλγιο**, στη **Σλοβακία**, στη **Μάλτα** και στην **Ιταλία**. Τέλος, **αμετάβλητη** παρέμεινε η αντίστοιχη διαφορά στη **Σλοβενία**.

4.4.2 Πεδίο σπουδών **ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ**

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός φοιτητικός πληθυσμός** που φοιτά στο πεδίο **ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ**, ως ποσοστό επί του συ-

νολικού φοιτητικού πληθυσμού και ο αντίστοιχος **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 4.46: Φοιτητικός πληθυσμός στο πεδίο ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΟΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό των πεδίων περιλαμβάνεται ο αριθμός φοιτητών που έχει ενταχθεί σε ένα από τα 8 πεδία.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το ποσοστό των **γυναικών** που φοιτούν στο πεδίο **ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ** επί του συνόλου των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι **14,7%** και **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**9,6%**) κατά **5,1** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά και στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο πεδίο **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στην **Ελλάδα** (κατά 10,6 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ιταλία** (κατά 9,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** (κατά 9,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Κύπρος** (κατά 8,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** (κατά 8,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (κατά 7,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία** (κατά 7,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** (κατά 6,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** (κατά 5,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (κατά 5,2 ποσοστιαίες μονάδες), το **Λουξεμβούργο** (κατά 4,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** και η **Πολωνία** (κατά 4,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** (κατά 4,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (κατά 3,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (κατά 3,7 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 3,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (κατά 3,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Δανία** (κατά 2,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ρουμανία** (κατά 2,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα** και η **Ισπανία** (κατά 2,3 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Σλοβακία** (κατά 1,6 ποσοστιαίες μονάδες). Τέλος, οριακή διαφορά υπέρ των γυναικών στο συγκεκριμένο πεδίο καταγράφει η **Πορτογαλία**, η **Σουηδία**, η **Ολλανδία** και το **Βέλγιο**.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών **μειώθηκε** κατά **1,2** ποσοστιαίες μονάδες,

από 6,3 ποσοστιαίες μονάδες το 2001, σε 5,1 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

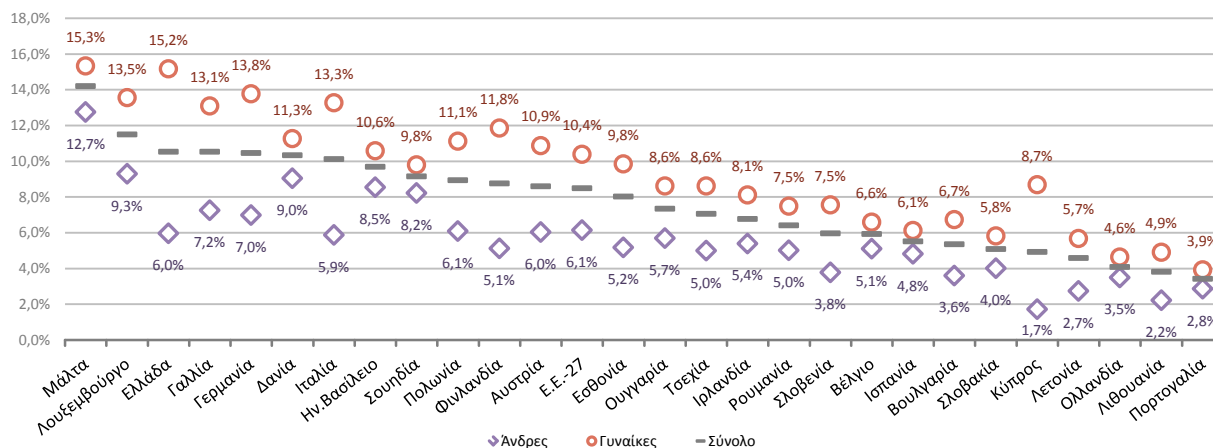
Την ίδια περίοδο, σε **18** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ (το Λουξεμβούργο δεν ανακοίνωσε στοιχεία το 2001), καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο πεδίο με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Ρουμανία** κατά 3,9 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά στην **Ιρλανδία** (3,4 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Δανία** και στο **Βέλγιο** (3,1 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σουηδία** και στην **Ιταλία** (2,6 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Πορτογαλία** (2,1 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Γερμανία** (1,8 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Γαλλία** (1,6 ποσοστιαίες μονάδες την περίοδο 2006-2010), στην **Ελλάδα** (2002-2010) και στην **Ισπανία** (1,5 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ολλανδία** (1,4 ποσοστιαίες μονάδες) και στη **Σλοβενία** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** μείωση της διαφοράς μεταξύ των ποσοστών αυτών κατέγραψε η **Λιθουανία**, η **Πολωνία**, η **Φινλανδία**, το **Ηνωμένο Βασίλειο** και η **Ουγγαρία**.

Αντίθετα, σε **8** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο πεδίο, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Μάλτα** (2,3 ποσοστιαίες μονάδες) και στη **Σλοβακία** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες), ενώ **οριακές** αυξήσεις καταγράφηκαν στη **Λετονία**, στην **Εσθονία**, στην **Αυστρία**, στην **Κύπρο**, στην **Τσεχία** και στην **Βουλγαρία**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός φοιτητικός πληθυσμός** που φοιτά στον τομέα σπουδών **Ανθρωπιστικές σπουδές** του πεδίου **ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ**, ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και ο αντίστοιχος **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 4.47: Φοιτητικός πληθυσμός στον τομέα σπουδών Ανθρωπιστικές σπουδές ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – UOE. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός φοιτητών που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών **μειώθηκε** κατά **1,0** ποσοστιαίες μονάδες, από 5,3 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 4,3 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε **19** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ (το Λουξεμβούργο δεν ανακοίνωσε στοιχεία το 2001), καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα σπουδών με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Ρουμανία** κατά 3,8 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά στην **Ιταλία** (3,3 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Δανία** (3,2 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Πορτογαλία** και στο **Βέλγιο** (2,0 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ελλάδα** (1,8 ποσοστιαίες μονάδες την περίοδο 2002-2010), στη **Σουηδία** (1,7 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Γαλλία** (1,5 ποσοστιαίες μονάδες την περίοδο 2006-2010), στη **Γερμανία** στη **Λιθουανία** στη **Φινλανδία** και στην **Ισπανία** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** μείωση κατέγραψε η **Λετονία**, η **Σλοβενία**, η **Βουλγαρία**, η **Ολλανδία**, το **Ηνωμένο Βασίλειο**, η **Ουγγαρία** και η **Εσθονία**.

Αντίθετα, σε **7** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Μάλτα** (4,3 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ιρλανδία** (1,5 ποσοστιαίες μονάδες) και στη **Σλοβακία** (1,4 ποσοστιαίες μονάδες). Αξίζει να σημειωθεί ότι στη **Μάλτα** το 2001 το **ποσοστό των φοιτητριών** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που παρακολουθούσε προγράμματα του συγκεκριμένου τομέα **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών κατά 1,7 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπερέχει** του αντίστοιχου των ανδρών (κατά 2,6 ποσοστιαίες μονάδες. Τέλος, **οριακές** αυξήσεις καταγράφηκαν στην **Κύπρο**, στην **Αυστρία**, στην **Τσεχία** και στην **Πολωνία**.

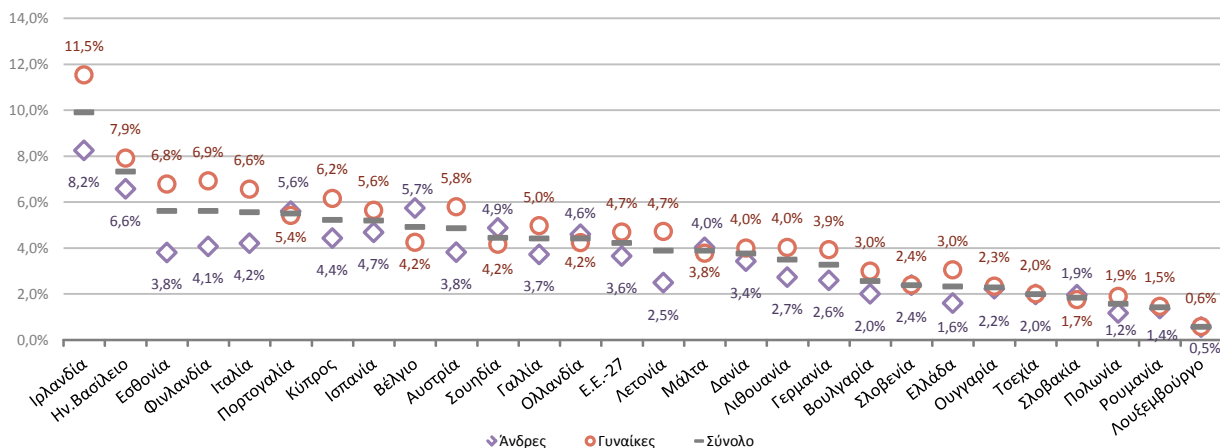
Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός φοιτητικός πληθυσμός** που φοιτά στον τομέα σπουδών **Τέχνες** του πεδίου **ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ**, ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και ο αντίστοιχος **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναικές) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που φοιτούν στον τομέα σπουδών **Τέχνες** επί του συνόλου των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι **4,7%** και **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**3,6%**) κατά **1,1** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε **18** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στην **Ιρλανδία** (κατά 3,3 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Εσθονία** (κατά 3,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** (κατά 2,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιταλία** (κατά 2,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (κατά 2,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** (κατά 2,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Κύπρος** (κατά 1,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** (κατά 1,4 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** η **Γερμανία**, η **Λιθουανία** και η **Γαλλία** (κατά 1,3 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Βουλγαρία** και η **Ισπανία** (κατά 1,0 ποσοστιαίες μονάδες). Οριακή υπεροχή καταγράφεται στην **Πολωνία**, στη **Δανία**, στην **Ουγγαρία** και στη **Ρουμανία**, στη **Γαλλία** και στη **Λετονία**. Αντίθετα, το 2010, σε **6** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στο **Βέλγιο** (κατά 1,1 ποσοστιαίες μονάδες) και οριακά στη **Σουηδία**, στην **Ολλανδία**, στη **Μάλτα** στη **Σλοβακία** και στην **Πορτογαλία**. Τέλος, την ίδια χρονιά, μηδενική διαφορά μεταξύ του ποσοστού ανδρών/γυναικών καταγράφεται στη **Σλοβενία**, στην **Τσεχία** και στο **Λουξεμβούργο**.

Γράφημα 4.48: Φοιτητικός πληθυσμός στον τομέα σπουδών Τέχνες ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΟΕ

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός φοιτητών που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών παρέμεινε **αμετάβλητη** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 και το 2010).

Την ίδια περίοδο σε **16** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ (το Λουξεμβούργο δεν ανακοίνωσε στοιχεία το 2001), καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα σπουδών με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Λετονία** (κατά 1,7 ποσοστιαίες μονάδες) και στο **Βέλγιο** (κατά 1,1 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακές** αυξήσεις καταγράφηκαν στην **Εσθονία**, στην **Ιταλία**, στη **Βουλγαρία**, στη **Φινλανδία**, στην **Πολωνία**, **Λιθουανία**, στην **Ελλάδα** (2002-2010), στην **Αυστρία**, στη **Σλοβακία**, στη **Δανία**, στην **Πορτογαλία**, στη **Γαλλία** (2006-2010), στο **Ηνωμένο Βασίλειο** και στην **Ουγγαρία**.

Αντίθετα, σε **9** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Ιρλανδία** (4,2 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Μάλτα** (κατά 2,0 ποσοστιαίες μονάδες). Αξίζει να σημειωθεί ότι στη **Μάλτα** το 2001 το **ποσοστό των φοιτητριών** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που παρακολουθούσε προγράμματα του συγκεκριμένου τομέα **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών κατά 1,8 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπολείπεται οριακά** του αντίστοιχου των ανδρών (κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες). Επιπλέον, **οριακές μειώσεις** καταγράφηκαν στην **Ολλανδία**, στη **Σουηδία**, στη **Γερμανία**, στην **Κύπρο**, στη **Σλοβενία**, στην **Τσεχία** και στην **Ισπανία**. Τέλος, **αμετάβλητη** παρέμεινε η αντίστοιχη διαφορά στη **Ρουμανία**.

4.4.3 Πεδίο σπουδών ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ

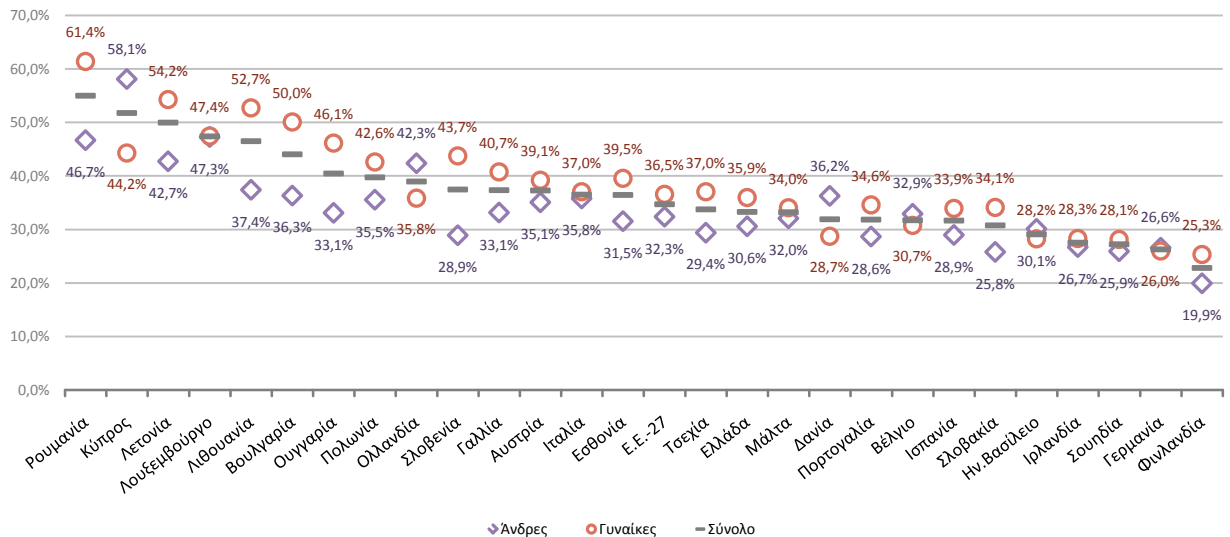
Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός φοιτητικός πληθυσμός** που φοιτά στο πεδίο **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ**, ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και ο αντίστοιχος **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που φοιτούν στο πεδίο **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ** επί του συνόλου των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι **36,5%** και **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**32,3%**) κατά **4,2** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε **21** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο πεδίο **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στη **Λιθουανία** (κατά 15,3 ποσοστιαίες

μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Σλοβενία** (κατά 14,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ρουμανία** (κατά 14,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** (κατά 13,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (κατά 13,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (κατά 11,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** (κατά 8,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (κατά 8,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (κατά 7,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία** (κατά 7,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** (κατά 7,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία** (κατά 6,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** και η **Ελλάδα** (κατά 5,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία** (κατά 5,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** (κατά 4,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σουηδία** (κατά 2,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα** (κατά 2,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** (κατά 1,6 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Ιταλία** (κατά 1,2 ποσοστιαίες μονάδες). Οριακή διαφορά υπέρ των γυναικών στο συγκεκριμένο πεδίο καταγράφει το **Λουξεμβούργο**.

Γράφημα 4.49: Φοιτητικός πληθυσμός στο πεδίο ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – UOE

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό των πεδίων περιλαμβάνεται ο αριθμός φοιτητών που έχει ενταχθεί σε ένα από τα 8 πεδία.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών **αυξήθηκε** κατά **1,2** ποσοστιαίες μονάδες, από 3,0 ποσοστιαίες μονάδες το 2001, σε 4,2 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε **16** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ (το Λουξεμβούργο δεν ανακοίνωσε στοιχεία το 2001), καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο πεδίο με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Κύπρο** κατά 12,3 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά στη **Λετονία** (10,8 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Μάλτα** (9,1 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Εσθονία** (7,2 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Λιθουανία** (6,6 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Βουλγαρία** (6,4 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ουγγαρία** (4,7 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σλοβενία** (3,3 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Αυστρία** (2,3 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Πορτογαλία** (2,0 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σλοβακία** και στο **Βέλγιο** (1,8 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ελλάδα** (1,7 ποσοστιαίες μονάδες την περίοδο 2002-2010) και στην **Τσεχία** και στη **Ρουμανία** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** αύξηση της διαφοράς μεταξύ των ποσοστών αυτών κατέγραψε η **Ιταλία**.

Αντίθετα, σε **10** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο πεδίο, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Ιρλανδία** (4,2 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Γερμανία** (3,2 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Πολωνία** (3,0 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Φινλανδία** (2,5 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ισπανία** (2,0 ποσοστιαίες μονάδες) και στη **Δανία** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακές** μειώσεις καταγράφηκαν στην **Ολλανδία**, στη **Γαλλία** (2006-2010) και στο **Ηνωμένο Βασίλειο**.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι στη **Μάλτα** το 2001 το **ποσοστό των φοιτητριών** της τριτοβάθμιας εκπαίδευ-

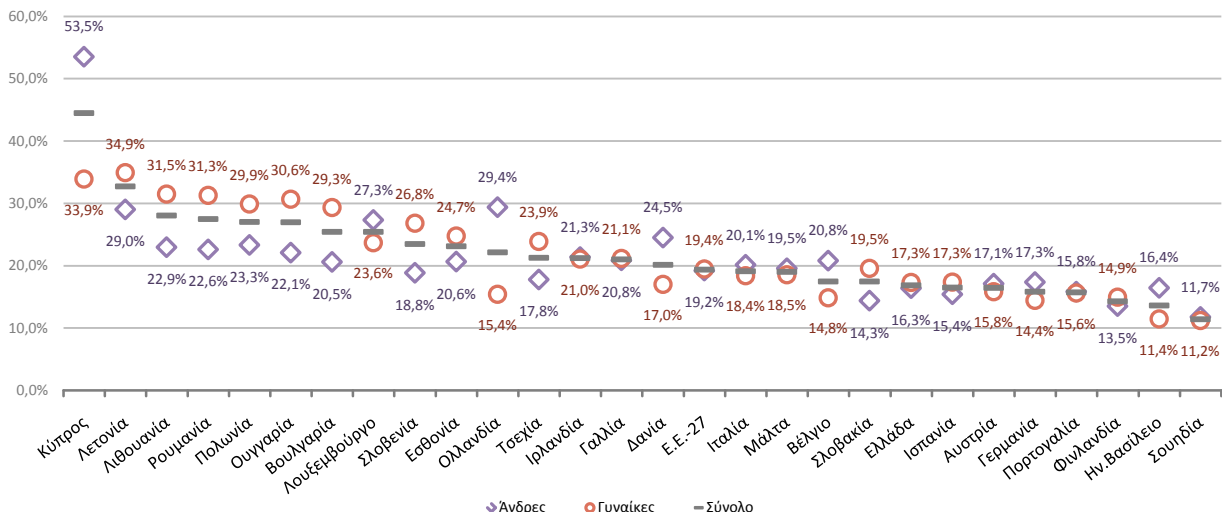
σης που παρακολουθούσε προγράμματα του συγκεκριμένου τομέα **υπολειπόταν** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών κατά 7,1 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπερέχει** του αντίστοιχου των ανδρών (κατά 2,0 ποσοστιαίες μονάδες).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός φοιτητικός πληθυσμός** που φοιτά στον τομέα σπουδών **Επιχειρήσεις & Διοίκηση** του πεδίου **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ**, ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και ο αντίστοιχος **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που φοιτούν στον τομέα σπουδών **Επιχειρήσεις & Διοίκηση** επί του συνόλου των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι **19,4%** και **υπερέχει οριακά** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**19,2%**) κατά **0,3** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε **14** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στη **Βουλγαρία** και στη **Ρουμανία** (κατά 8,7 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ουγγαρία** (κατά 8,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** (κατά 8,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (κατά 8,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** (κατά 6,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (κατά 6,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (κατά 5,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** (κατά 5,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (κατά 4,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία** (κατά 2,0 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Φινλανδία** (κατά 1,4 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** διαφορά υπέρ των γυναικών στο συγκεκριμένο τομέα καταγράφει η **Ελλάδα** και η **Γαλλία**.

Γράφημα 4.50: Φοιτητικός πληθυσμός στον τομέα σπουδών Επιχειρήσεις & Διοίκηση ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΟΕ. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός φοιτητών που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών.

Αντίθετα, την ίδια χρονιά σε **13** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση καταγράφεται στην **Κύπρο** (κατά 19,6 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ολλανδία** (κατά 14,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Δανία** (κατά 7,5 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** (κατά 6,0 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 5,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** (κατά 2,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιταλία** (κατά 1,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** (κατά 1,3 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Μάλτα** (κατά 1,0 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** διαφορά στο συγκεκριμένο τομέα καταγράφει η **Σουηδία**, η **Πορτογαλία** και η **Ιρλανδία**.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών παρέμεινε **αμετάβλητη** και ίση με 0,3 ποσοστιαίες μονάδες και τα δύο έτη. Ωστόσο, το 2001 το ποσοστό των γυναικών στο συγκεκριμένο τομέα υπολείπεται κατά 0,3 ποσοστιαίες μονάδες του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστράφηκε με το ποσοστό των γυναικών να **υπερέχει** κατά 0,3 ποσοστιαίες μονάδες του αντίστοιχου των ανδρών.

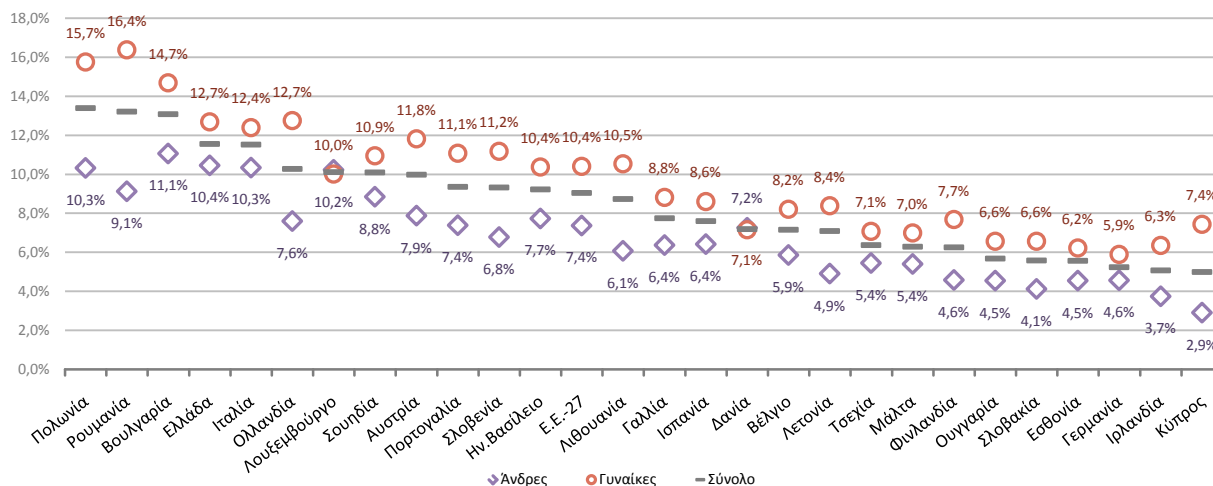
Την ίδια περίοδο, σε **12** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ (το Λουξεμβούργο δεν ανακοίνωσε στοιχεία το 2001), καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα σπουδών με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Κύπρο** κατά 14,7 ποσοστιαίες μονάδες και κατά φθίνουσα σειρά ακολουθούν: η **Λετονία** (9,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** (5,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (4,9 ποσοστιαίες μονάδες) η **Εσθονία** (3,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιταλία** (2,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (2,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (2,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (1,6 ποσο-

στιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** (1,5 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Ρουμανία** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες). Αξίζει να σημειωθεί η περίπτωση της **Λετονίας**, όπου το 2001 το **ποσοστό των φοιτητριών** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που παρακολουθούσε προγράμματα του συγκεκριμένου τομέα **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών κατά 3,1 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπερέχει** του αντίστοιχου των ανδρών (κατά 5,9 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** αύξηση κατέγραψε η **Δανία**.

Αντίθετα, σε **14** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Μάλτα** (6,5 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Φινλανδία** (3,5 ποσοστιαίες μονάδες), η Ιταλία (2,6 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ιρλανδία** (2,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** (2,3 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Αυστρία** (2,2 ποσοστιαίες μονάδες). Αξίζει να σημειωθεί ότι στην **Ιρλανδία** το 2001 το **ποσοστό των φοιτητριών** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που παρακολουθούσε προγράμματα του συγκεκριμένου τομέα **υπερείχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών κατά 2,1 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπολείπεται οριακά** του αντίστοιχου των ανδρών (κατά 0,3 ποσοστιαίες μονάδες). Τέλος, **οριακές** μειώσεις καταγράφηκαν στην **Ισπανία**, στη **Σουηδία**, στην **Πορτογαλία**, στην **Ελλάδα** (2002-2010), στη **Σλοβακία**, στην **Πολωνία** και στη **Γαλλία** (2006-2010).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός φοιτητικός πληθυσμός** που φοιτά στον τομέα σπουδών **Κοινωνικές & συμπεριφορικές επιστήμες** του πεδίου **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ**, ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και ο αντίστοιχος **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 4.51: Φοιτητικός πληθυσμός στον τομέα σπουδών Κοινωνικές & συμπεριφορικές επιστήμες ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ *Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ*

Στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός φοιτητών που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που φοιτούν στον τομέα σπουδών Κοινωνικές & συμπεριφορικές επιστήμες επί του συνόλου των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι **10,4%** και **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**7,4%**) κατά **3,0** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε **25** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στη **Ρουμανία** (κατά 7,2 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Πολωνία** (κατά 5,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (κατά 5,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Κύπρος** και η **Λιθουανία** (κατά 4,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (κατά 4,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** (κατά 3,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία** (κατά 3,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** (κατά 3,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (κατά 3,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** (κατά 3,1 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** και η **Ιρλανδία** (κατά 2,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία** και η **Σλοβακία** (κατά 2,4 ποσοστιαίες μονάδες) το **Βέλγιο** (κατά 2,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** και η **Ισπανία** (κατά 2,2, ποσοστιαίες μονάδες), η **Σουηδία** και η **Ιταλία** (κατά 2,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (κατά 2,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (κατά 1,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** και η **Μάλτα** (κατά 1,6 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Γερμανία** (κατά 1,3 ποσοστιαίες μονάδες).

Αντίθετα, το 2010, σε **2** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα **υπολείπεται** οριακά του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών και συγκεκριμένα στη **Δανία** και στο **Λουξεμβούργο**.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών κατέγραψε **οριακή αύξηση** κατά **0,8** ποσοστιαίες μονάδες

από 2,2 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 3,0 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

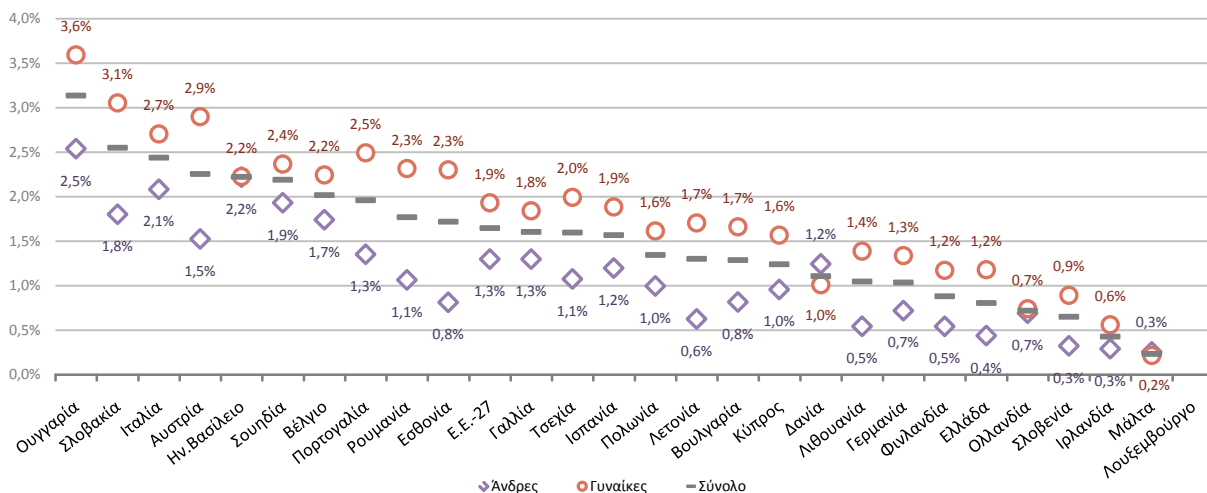
Την ίδια περίοδο σε **16** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ (το Λουξεμβούργο δεν ανακοίνωσε στοιχεία το 2001), καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Ολλανδία** (κατά 4,6 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν: η **Λιθουανία** (κατά 3,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ρουμανία** (κατά 2,7 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 2,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** και η **Σλοβακία** (κατά 1,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** (2002-2010) και η **Σλοβενία** (κατά 1,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα** (κατά 1,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (κατά 1,1 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Κύπρος** και η **Βουλγαρία** (κατά 1,0 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακές** αυξήσεις κατέγραψαν η **Πορτογαλία**, η **Φινλανδία**, η **Γερμανία** και η **Εσθονία**.

Αντίθετα, σε **9** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Λετονία** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες) και στη **Δανία** και στην **Ιταλία** (κατά 1,0 ποσοστιαίες μονάδες). Τέλος, **οριακές μειώσεις** καταγράφηκαν στη **Γαλλία** (2006-2010), στην **Αυστρία**, στην **Τσεχία**, στη **Σουηδία**, στην **Ισπανία** και στην **Ιρλανδία**. **Μηδενική** τέλος μεταβολή καταγράφει το **Βέλγιο**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός φοιτητικός πληθυσμός** που φοιτά στον τομέα σπουδών **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** του πεδίου **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ**, ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και ο αντίστοιχος **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 4.52: Φοιτητικός πληθυσμός στον τομέα σπουδών Δημοσιογραφία & ενημέρωση ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΥΟΕ *Επεξεργασία:* ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός φοιτητών που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που φοιτούν στον τομέα σπουδών **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** επί του συνόλου των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι **1,9%** και **υπερέχει οριακά** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**1,3%**) κατά **0,6** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε **23** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ (το Λουξεμβούργο κατέγραψε τη συγκεκριμένη χρονιά μηδενικό φοιτητικό πληθυσμό στον τομέα Δημοσιογραφία & ενημέρωση), το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στην **Εσθονία** (κατά 1,5 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Αυστρία** (κατά 1,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ρουμανία** (κατά 1,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** (κατά 1,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία** η **Λετονία** και η **Ουγγαρία** (κατά 1,0 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** υπεροχή των γυναικών καταγράφεται στην **Τσεχία**, στη **Βουλγαρία**, στη **Λιθουανία**, στην **Ελλάδα**, στην **Ισπανία**, στη **Φινλανδία**, στην **Ιταλία**, στην **Πολωνία**, στη **Γερμανία**, στην **Κύπρο**, στη **Σλοβενία**, στη **Γαλλία**, στο **Βέλγιο**, στη **Σουηδία**, στην **Ιρλανδία** και στην **Ολλανδία**.

Αντίθετα, το 2010, σε **1** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ, στη **Δανία**, το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα **υπολείπεται οριακά** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Τέλος, την ίδια χρονιά, **μηδενική** διαφορά μεταξύ του ποσοστού ανδρών/γυναικών καταγράφεται στο **Ηνωμένο Βασίλειο** και στη **Μάλτα**.

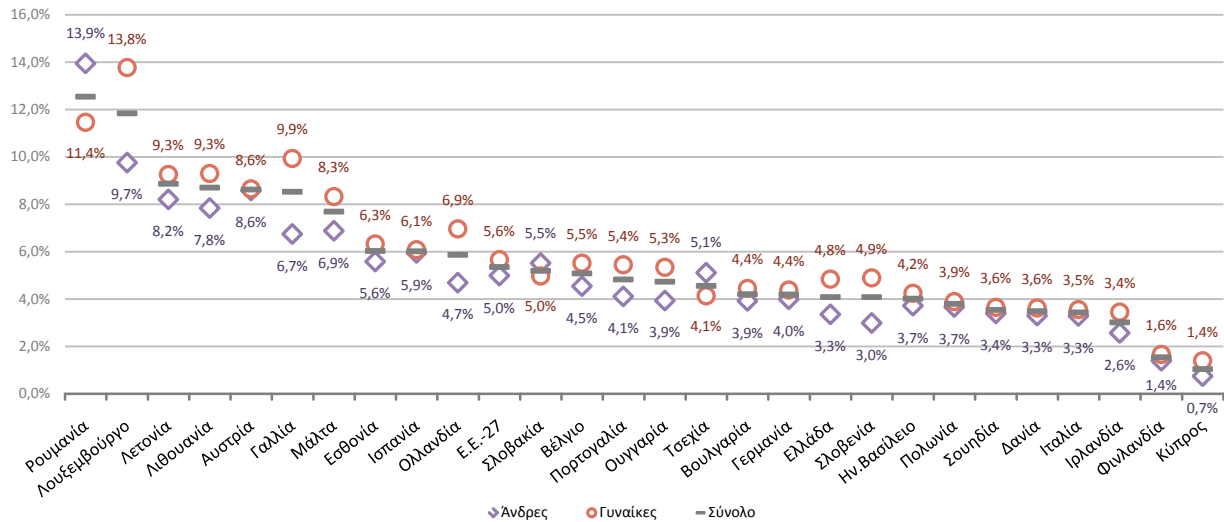
Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητη** (οριακή αύξηση κατά 0,1 ποσοστιαίες μονάδες).

Την ίδια περίοδο σε **13** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ (το Λουξεμβούργο δεν ανακοίνωσε στοιχεία το 2001), καταγράφεται **οριακή αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Ελλάδα** (κατά 0,9 ποσοστιαίες μονάδες την περίοδο 2002-2010) και ακολουθούν: η **Εσθονία**, η **Σλοβακία**, η **Τσεχία**, η **Λιθουανία**, η **Κύπρος**, η **Ιρλανδία**, η **Λετονία**, η **Πολωνία**, η **Γερμανία**, η **Γαλλία** (2006-2010), η **Αυστρία** και η **Δανία**.

Αντίθετα, σε **8** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Μάλτα** (1,1 ποσοστιαίες μονάδες) και οριακά στη **Ρουμανία**, στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, στη **Σουηδία**, στο **Βέλγιο**, στην **Ολλανδία**, στη **Σλοβενία** και στην **Ουγγαρία**. Αξίζει να σημειωθεί ότι στη **Μάλτα** το 2001 το **ποσοστό των φοιτητριών** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που παρακολουθούσε προγράμματα του συγκεκριμένου τομέα **υπερείχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών κατά 1,1 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπολείπεται** του αντίστοιχου των ανδρών (κατά 1,1 ποσοστιαίες μονάδες. Τέλος, **αμετάβλητη** παρέμεινε η αντίστοιχη διαφορά στην **Ισπανία**, στην **Πορτογαλία**, στη **Φινλανδία**, στην **Ιταλία** και στη **Βουλγαρία**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός φοιτητικός πληθυσμός** που φοιτά στον τομέα σπουδών **Δίκαιο** του πεδίου **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ**, ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και ο αντίστοιχος **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 4.53: Φοιτητικός πληθυσμός στον τομέα σπουδών Δίκαιο ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – UOE Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός φοιτητών που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που φοιτούν στον τομέα σπουδών **Δίκαιο** επί του συνόλου των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι **5,6%** και **υπερέχει οριακά** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**5,0%**) κατά **0,7** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε **24** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στο **Λουξεμβούργο** (κατά 4,0 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Γαλλία** (κατά 3,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (κατά 2,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (κατά 1,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα**, η **Λιθουανία** και η **Μάλτα** (κατά 1,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (κατά 1,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία** (κατά 1,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (κατά 1,1 ποσοστιαίες μονάδες) και το **Βέλγιο** (κατά 1,0 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** υπεροχή των γυναικών καταγράφεται στην **Ιρλανδία**, στην **Εσθονία**, στην **Κύπρο**, στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, στη **Βουλγαρία**, στη **Γερμανία**, στη **Δανία**, στην **Ιταλία**, στη **Σουηδία**, στη **Φινλανδία**, στην **Πολωνία**, στην **Ισπανία** και στην **Αυστρία**.

Αντίθετα, το 2010, σε **3** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στη **Ρουμανία** (κατά 2,5 ποσοστιαίες μονάδες) και στην **Τσεχία** (κατά 1,0 ποσοστιαίες μονάδες), ενώ οριακή διαφορά καταγράφεται στη **Σλοβακία**.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών πα-

ρέμεινε **σχεδόν αμετάβλητη** (αύξηση κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες), από 0,5 το 2001 σε 0,7 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο σε **19** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ (το Λουξεμβούργο δεν ανακοίνωσε στοιχεία το 2001), καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Λιθουανία** (κατά 3,4 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν: η **Εσθονία** (κατά 3,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (κατά 2,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ρουμανία** και η **Μάλτα** (κατά 2,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (κατά 1,4 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Δανία** και η **Ουγγαρία** (κατά 1,2 ποσοστιαίες μονάδες). Οριακή αύξηση της διαφοράς καταγράφει η **Κύπρος**, η **Πολωνία**, η **Αυστρία**, η **Πορτογαλία**, η **Τσεχία**, η **Γερμανία**, η **Βουλγαρία**, η **Φινλανδία**, η **Γαλλία** (2006-2010), η **Σουηδία** και το **Ηνωμένο Βασίλειο**.

Αντίθετα, σε **6** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Ιταλία** κατά 1,4 ποσοστιαίες μονάδες. Επιπλέον, **οριακές μειώσεις** καταγράφηκαν στην **Ισπανία**, στη **Σλοβακία**, στην **Ελλάδα** (2002-2010), στη **Σλοβενία** και στην **Ιρλανδία**. **Αμετάβλητη** παρέμεινε η αντίστοιχη διαφορά στο **Βέλγιο**.

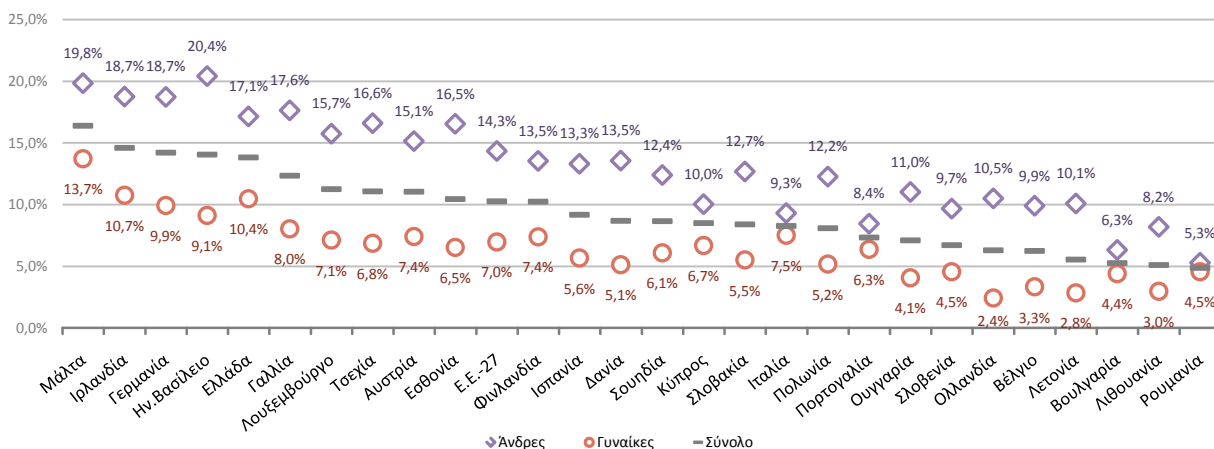
Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι σε 5 κράτη-μέλη, στη **Λιθουανία**, στην **Εσθονία**, στη **Λετονία**, στη **Μάλτα** και στη **Δανία**, το 2001 το **ποσοστό των φοιτητριών** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που παρακολουθούσε προγράμματα του συγκεκριμένου τομέα **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπερέχει** του αντίστοιχου των ανδρών.

4.4.4 Πεδίο σπουδών ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός φοιτητικός πληθυσμός** που φοιτά στο πεδίο **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ**, ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πλη-

θυσμού και ο αντίστοιχος **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 4.54: Φοιτητικός πληθυσμός στο πεδίο ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΟΕ   Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό των πεδίων περιλαμβάνεται ο αριθμός φοιτητών που έχει ενταχθεί σε ένα από τα 8 πεδία.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που φοιτούν στο πεδίο **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** επί του συνόλου των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι **14,3%** και **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**7,0%**) κατά **7,3** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά και στα **27** κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο πεδίο **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 11,3 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Εσθονία** (κατά 10,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (κατά 9,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία** (κατά 9,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** (κατά 8,8 ποσοστιαίες μονάδες), το **Λουξεμβούργο** (κατά 8,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Δανία** (κατά 8,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (κατά 8,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** (κατά 8,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** (κατά 7,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία** (κατά 7,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (κατά 7,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** (κατά 7,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** (κατά 7,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (κατά 6,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** (κατά 6,7 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** (κατά 6,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σουηδία** (κατά 6,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** (κατά 6,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα** (κατά 6,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** (κατά 5,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (κατά 5,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Κύπρος** (κατά 3,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία** (κατά 2,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** (κατά 1,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιταλία** (κατά 1,8 ποσοστιαίες μονάδες) και οριακά η **Ρουμανία** (κατά 0,7 ποσοστιαίες μονάδες).

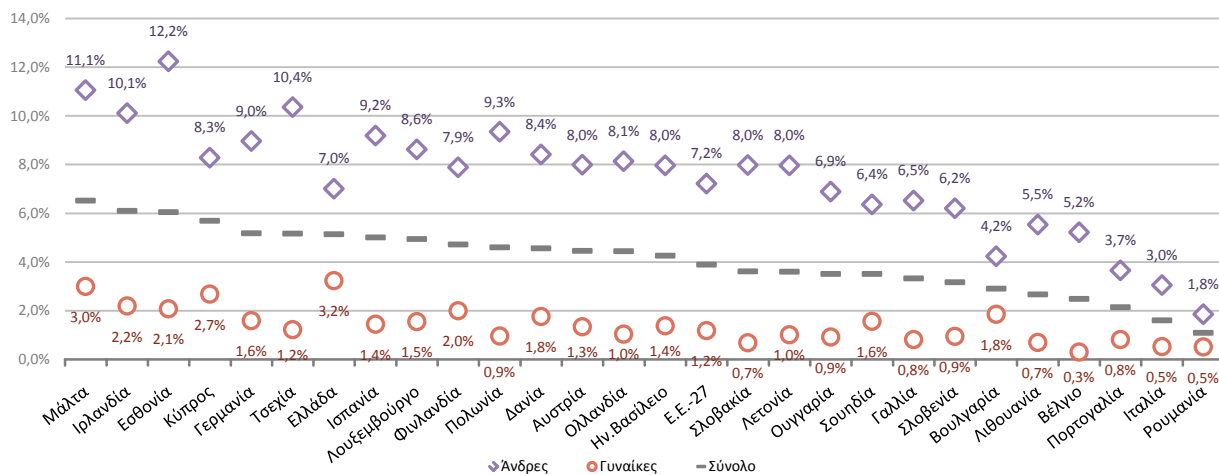
Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών **αυξήθηκε** κατά **1,0** ποσοστιαίες μονάδες, από 6,4 ποσοστιαίες μονάδες το 2001, σε 7,4 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε **15** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ (το Λουξεμβούργο δεν ανακοίνωσε στοιχεία το 2001), καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο πεδίο, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Πολωνία** κατά 5,4 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά στην **Ουγγαρία** και στην **Εσθονία** (2,4 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Ρουμανία** (3,1 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ολλανδία** και στη **Βουλγαρία** (1,7 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Μάλτα** (1,6 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Λιθουανία** (1,5 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σλοβακία** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες), στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (1,1 ποσοστιαίες μονάδες) και στη **Λετονία** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες). Οριακή αύξηση της διαφοράς μεταξύ των ποσοστών αυτών κατέγραψε η **Φινλανδία**, η **Σουηδία**, η **Αυστρία**, η **Γερμανία** και η **Ιρλανδία**.

Αντίθετα, σε **9** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο πεδίο, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Κύπρο** (8,5 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Τσεχία** (5,2 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ελλάδα** (2,3 ποσοστιαίες μονάδες την περίοδο 2002-2010), στη **Ρουμανία** (2,2 ποσοστιαίες μονάδες), στο **Βέλγιο** (2,1 ποσοστιαίες μονάδες) και στη **Δανία** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες). Αξίζει να σημειωθεί ότι στη **Ρουμανία** το 2001 το **ποσοστό των φοιτητριών** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που παρακολουθούσε προγράμματα του συγκεκριμένου τομέα **υπερείχε** του αντίστοιχου ποσοστού των

ανδρών κατά 1,5 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των ανδρών να **υπερέχει οριακά** του αντίστοιχου των γυναικών (κατά 0,7 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακές** μειώσεις καταγράφηκαν στη **Γαλλία** (2006-2010), στην **Ισπανία** και στην **Ιταλία**. Τέλος, **αμετάβλητη** παρέμεινε η αντίστοιχη διαφορά στην **Πορτογαλία** και στη **Σλοβενία**.

Γράφημα 4.55: Φοιτητικός πληθυσμός στον τομέα σπουδών **Πληροφορική** ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – UOE **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός φοιτητών που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που φοιτούν στον τομέα σπουδών **Πληροφορική** επί του συνόλου των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι **7,2%** και **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**1,2%**) κατά **6,0** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά και στα **27** κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στην **Εσθονία** (κατά 10,2 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Τσεχία** (κατά 9,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** (κατά 8,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα** (κατά 8,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** (κατά 7,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία** (κατά 7,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** (κατά 7,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** (κατά 7,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** και το **Λουξεμβούργο** (κατά 7,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (κατά 7,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Δανία**, η **Αυστρία** και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 6,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (κατά 6,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** (κατά 5,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία** (κατά 5,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Κύπρος** (κατά 5,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (κατά 5,3 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** (κατά 4,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** και η **Σουηδία** (κατά 4,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** (κατά 3,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία** (κατά 2,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιταλία** (κατά 2,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** (κατά 2,4 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Ρουμανία** (κατά 1,3 ποσοστιαίες μονάδες).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός φοιτητικός πληθυσμός** που φοιτά στον τομέα σπουδών **Πληροφορική** του πεδίου **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ**, ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και ο αντίστοιχος **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών **αυξήθηκε οριακά** κατά **0,6** ποσοστιαίες μονάδες, από 5,4 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 6,0 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε **18** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ (το Λουξεμβούργο δεν ανακοίνωσε στοιχεία το 2001), καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα σπουδών με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Πολωνία** κατά 5,5 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά στη **Μάλτα** (4,8 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Εσθονία** (3,2 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ολλανδία** (2,8 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ουγγαρία** (2,5 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Λιθουανία** και στη **Βουλγαρία** (1,8 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σλοβακία** (1,4 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Ρουμανία** και στη **Φινλανδία** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Λετονία** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Αυστρία** (1,1 ποσοστιαίες μονάδες) και στη **Δανία** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** αύξηση κατέγραψε η **Γαλλία** (2006-2010), η **Ιταλία**, η **Πορτογαλία**, η **Σουηδία** και η **Γερμανία**.

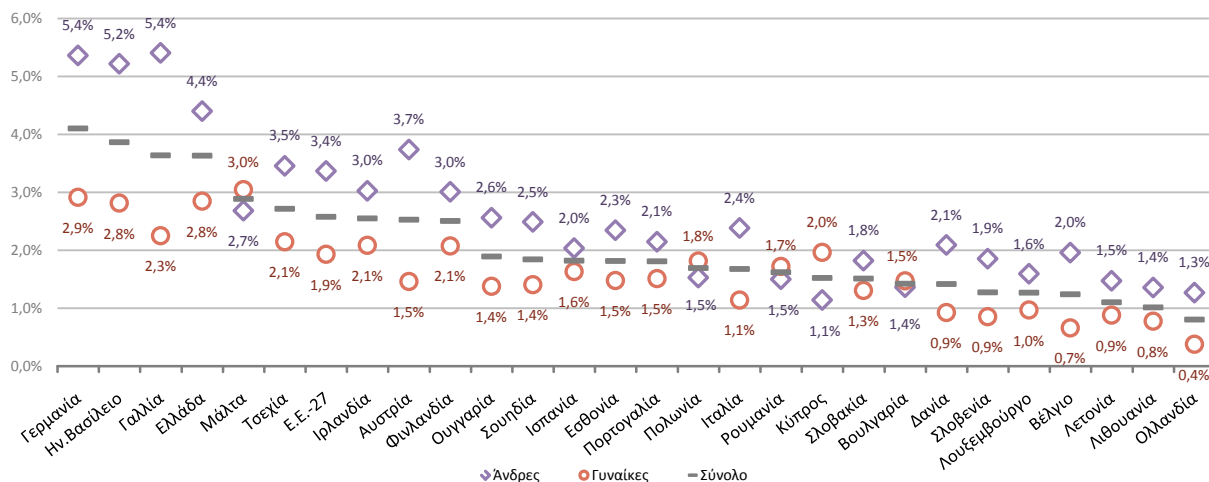
Αντίθετα, σε **5** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Κύπρο** (7,2 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Τσεχία** (4,9 ποσοστιαίες μονάδες), στο **Βέλγιο** (2,5 ποσοστιαίες μονάδες), στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (1,6 ποσοστιαίες μονάδες) και οριακά στην **Ισπανία** (0,5 ποσοστιαίες

μονάδες). Τέλος, **αμετάβλητη** παρέμεινε η αντίστοιχη διαφορά στην **Ελλάδα** (2002-2010), στην **Ιρλανδία** και στη **Σλοβενία**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός φοιτητικός πληθυσμός** που φοιτά στον τομέα σπου-

δών **Φυσικές επιστήμες** του πεδίου **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ**, ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και ο αντίστοιχος **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 4.56: Φοιτητικός πληθυσμός στον τομέα σπουδών **Φυσικές επιστήμες** ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΟΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός φοιτητών που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που φοιτούν στον τομέα σπουδών **Τέχνες** επί του συνόλου των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι **1,9%** και **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**3,4%**) κατά **1,5** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε **22** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στη **Γαλλία** (κατά 3,2 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Γερμανία** και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 2,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** (κατά 2,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** (κατά 1,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** και το **Βέλγιο** (κατά 2,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιταλία**, η **Ουγγαρία** και η **Δανία** (κατά 1,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σουηδία** (κατά 1,1 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Σλοβενία** (κατά 1,0 ποσοστιαίες μονάδες). Οριακή υπεροχή των ανδρών καταγράφεται στην **Ιρλανδία**, στη **Φινλανδία**, στην **Ολλανδία**, στην **Εσθονία**, στην **Πορτογαλία**, στο **Λουξεμβούργο**, στη **Λετονία**, στη **Λιθουανία**, στη **Σλοβακία** και στην **Ισπανία**. Αντίθετα, το 2010, σε **5** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ, στην **Κύπρο**, στη **Μάλτα**, στην **Πολωνία**, στη **Ρουμανία** και στη **Βουλγαρία**, το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα **υπερέχει οριακά** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών μεταξύ

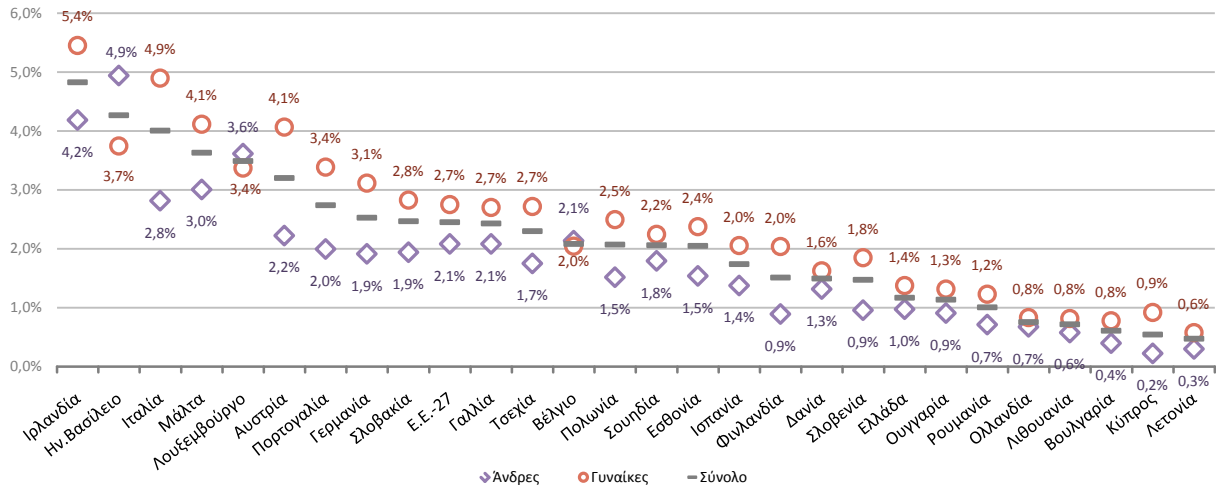
της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών **παρέμεινε αμετάβλητη** (1,4 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 και το 2010).

Την ίδια περίοδο σε **10** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ (το Λουξεμβούργο δεν ανακοίνωσε στοιχεία το 2001), καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα σπουδών με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Μάλτα** (κατά 1,6 ποσοστιαίες μονάδες) και οριακά στο **Βέλγιο**, στη **Σλοβενία**, στην **Ουγγαρία**, στην **Πολωνία**, στην **Ιταλία**, στην **Πορτογαλία**, στη **Ρουμανία**, στην **Ιρλανδία** και στη **Βουλγαρία**. Αντίθετα, σε **11** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ, στην **Ολλανδία**, στην **Ελλάδα** (2002-2010) στη **Γαλλία** (2006-2010), στην **Εσθονία**, στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, στη **Λιθουανία**, στη **Δανία**, στην **Τσεχία**, στην **Αυστρία**, στην **Κύπρο** και στη **Σλοβακία**, καταγράφεται **οριακή μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα.

Τέλος, αμετάβλητη παρέμεινε και η αντίστοιχη διαφορά στη **Ισπανία**, στη **Φινλανδία**, στη **Λετονία**, στη **Σουηδία** και στη **Γερμανία**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός φοιτητικός πληθυσμός** που φοιτά στον τομέα σπουδών **Βιοεπιστήμες** του πεδίου **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ**, ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και ο αντίστοιχος **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 4.57: Φοιτητικός πληθυσμός στον τομέα σπουδών Βιοεπιστήμες ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – UOE [Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ](#)

Στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός φοιτητών που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που φοιτούν στον τομέα σπουδών **Ανθρωπιστικές σπουδές** επί του συνόλου των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι **2,7%** και **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**2,1%**) κατά **0,6** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε **24** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στην **Ιταλία** (κατά 2,1 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Αυστρία** (κατά 1,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία** (κατά 1,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** (κατά 1,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** (κατά 1,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** και η **Μάλτα** (κατά 1,1 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Πολωνία** και η **Τσεχία**. **Οριακή** υπεροχή των γυναικών καταγράφεται στη **Σλοβενία**, στη **Σλοβακία**, στην **Εσθονία**, στην **Κύπρο**, στην **Ισπανία**, στη **Γαλλία**, στη **Ρουμανία**, στη **Σουηδία**, στην **Ουγγαρία**, στη **Ελλάδα**, στη **Βουλγαρία**, στη **Δανία**, στη **Λετονία**, στη **Λιθουανία** και στην **Ολλανδία**.

Αντίθετα, το 2010, σε **3** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 1,2 ποσοστιαίες μονάδες), ενώ οριακή διαφορά καταγράφεται στο **Λουξεμβούργο** και στο **Βέλγιο**.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών παρέμεινε **αμετάβλητη** (μείωση κατά **0,1** ποσοστιαίες μονάδες, από 0,8 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 0,7 ποσοστιαίες μονάδες το 2010).

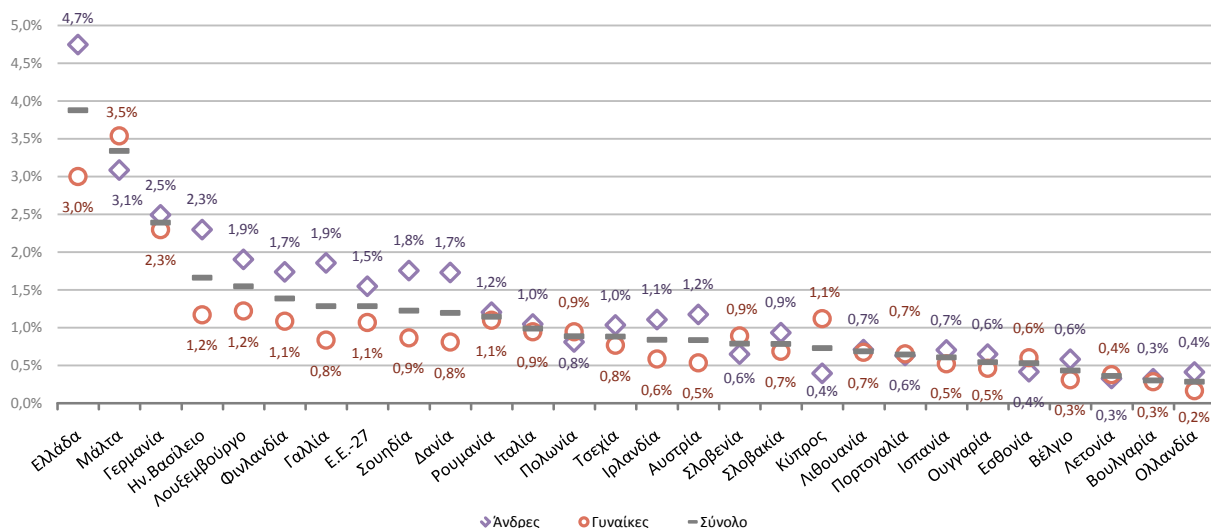
Την ίδια περίοδο, σε **17** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ (το Λουξεμβούργο δεν ανακοίνωσε στοιχεία το 2001), καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα σπουδών με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Ελλάδα** κατά 1,5 ποσοστιαίες μονάδες την περίοδο 2002-2010 και κατά σειρά στην **Ιταλία** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες) και στη **Μάλτα** (1,1 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** αύξηση κατέγραψε η **Πορτογαλία**, η **Κύπρος**, η **Αυστρία**, η **Ουγγαρία**, η **Γερμανία**, η **Λετονία**, η **Γαλλία** (2006-2010), η **Εσθονία**, η **Δανία**, η **Ολλανδία**, η **Τσεχία**, η **Φινλανδία**, η **Σλοβενία** και η **Σλοβακία**.

Αντίθετα, σε **5** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα, με την υψηλότερη να καταγράφεται στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (2,6 ποσοστιαίες μονάδες) και στη **Ρουμανία** (1,7 ποσοστιαίες μονάδες). Αξίζει να σημειωθεί ότι στο **Ηνωμένο Βασίλειο** το 2001 το **ποσοστό των φοιτητριών** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που παρακολουθούσε προγράμματα του συγκεκριμένου τομέα **υπερείχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών κατά 1,4 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπολείπεται** του αντίστοιχου των ανδρών (κατά 2,6 ποσοστιαίες μονάδες. Τέλος, **οριακές** μειώσεις καταγράφηκαν στην **Ιρλανδία**, στην **Ισπανία** και στο **Βέλγιο**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός φοιτητικός πληθυσμός** που φοιτά στον τομέα σπουδών **Μαθηματικά & στατιστική** του πεδίου **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ**, ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και ο αντίστοιχος **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 4.58: Φοιτητικός πληθυσμός στον τομέα σπουδών Μαθηματικά & στατιστική ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΥΟΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός φοιτητών που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στον τομέα σπουδών Μαθηματικά & στατιστική επί του συνόλου των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι **1,1%** και **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**1,5%**) κατά **0,4** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε **18** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στην **Ελλάδα** (κατά 1,7 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 1,1 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Γαλλία** (κατά 1,0 ποσοστιαίες μονάδες). Οριακή υπεροχή των ανδρών καταγράφεται στη **Δανία**, στη **Σουηδία**, στο **Λουξεμβούργο**, στη **Φινλανδία**, στην **Αυστρία**, στην **Ιρλανδία**, στο **Βέλγιο**, στην **Τσεχία**, στη **Σλοβακία**, στην **Ολλανδία**, στη **Γερμανία**, στην **Ουγγαρία**, στην **Ισπανία**, στη **Ρουμανία** και στην **Ιταλία**. Αντίθετα, το 2010, σε **6** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ, στην **Κύπρο**, στη **Μάλτα**, στη **Σλοβενία**, στην **Εσθονία**, στην **Πολωνία** και στη **Λετονία**, το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα **υπερέχει οριακά** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Τέλος, την ίδια χρονιά, μηδενική διαφορά μεταξύ του ποσοστού

ανδρών/γυναικών καταγράφεται στη **Βουλγαρία**, στη **Λιθουανία** και στην **Πορτογαλία**.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών παρέμεινε **αμετάβλητη** (από 0,4 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 0,5 ποσοστιαίες μονάδες το 2010).

Την ίδια περίοδο σε **9** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ (το **Λουξεμβούργο** δεν ανακοίνωσε στοιχεία το 2001), στην **Κύπρο**, στη **Μάλτα**, στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, στη **Σλοβενία**, στην **Εσθονία**, στην **Ελλάδα** (2002-2010), στην **Τσεχία**, στην **Ισπανία** και στην **Πορτογαλία**, καταγράφεται **οριακή αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών, που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα σπουδών.

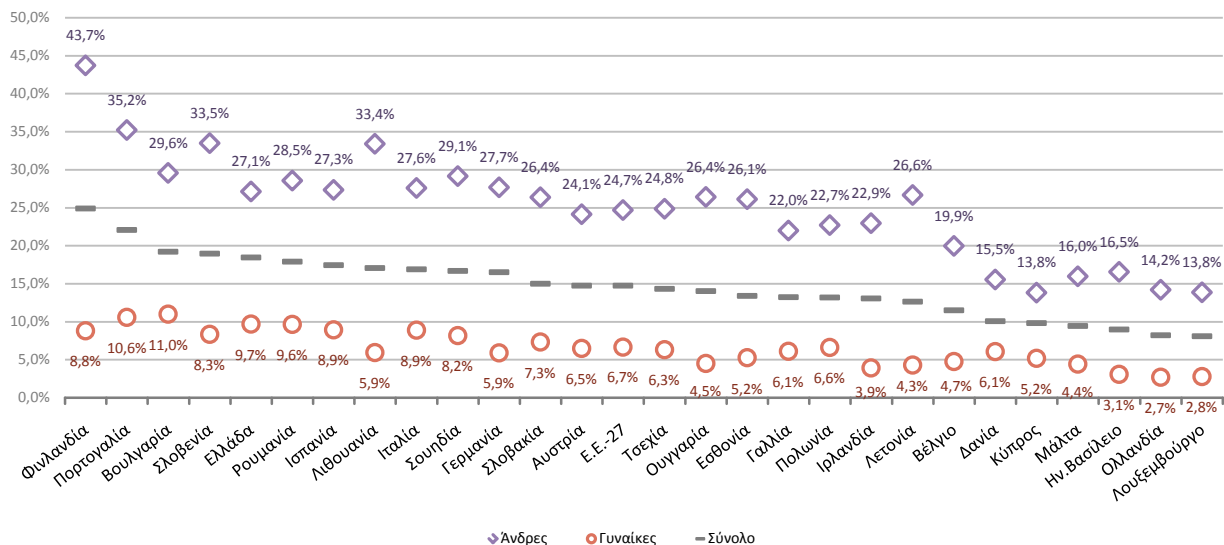
Αντίθετα, σε **14** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Δανία** κατά 1,7 ποσοστιαίες μονάδες. **Οριακές μειώσεις** καταγράφηκαν στη **Ρουμανία**, στην **Ιρλανδία**, στη **Γαλλία** (2006-2010), στη **Σουηδία**, στην **Αυστρία**, στην **Ιταλία**, στη **Φινλανδία**, στην **Πολωνία**, στη **Γερμανία**, στο **Βέλγιο**, στην **Ολλανδία**, στην **Ουγγαρία** και στη **Βουλγαρία**. Τέλος, **αμετάβλητη** παρέμεινε η αντίστοιχη διαφορά στη **Λετονία**, στη **Σλοβακία** και στη **Λιθουανία**.

4.4.5 Πεδίο σπουδών ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός φοιτητικός πληθυσμός** που φοιτά στο πεδίο **ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ**, ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και ο αντίστοιχος **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που φοιτούν στο πεδίο **ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ** επί του συνόλου των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι **6,7%** και **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**24,7%**) κατά **18,0** ποσοστιαίες μονάδες.

Γράφημα 4.59: Φοιτητικός πληθυσμός στο πεδίο ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΥΟΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό των πεδίων περιλαμβάνεται ο αριθμός φοιτητών που έχει ενταχθεί σε ένα από τα 8 πεδία.

Την ίδια χρονιά και στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο πεδίο **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στη **Φινλανδία** (κατά 34,9 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Λιθουανία** (κατά 27,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (κατά 25,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία** (κατά 24,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (κατά 22,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (κατά 21,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** (κατά 21,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σουηδία** (κατά 21,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (κατά 20,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** (κατά 19,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** (κατά 19,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ρουμανία** (κατά 18,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιταλία** (κατά 18,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** (κατά 18,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (κατά 18,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία** (κατά 18,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** (κατά 17,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** (κατά 17,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** (κατά 16,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία** (κατά 15,9 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** (κατά 15,2 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 13,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα** (κατά 11,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (κατά 11,5 ποσοστιαίες μονάδες), το **Λουξεμβούργο** (κατά 11,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Δανία** (κατά 9,5 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Κύπρος** (κατά 8,6 ποσοστιαίες μονάδες).

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών **μειώθηκε** κατά **0,9** ποσοστιαίες μονάδες, από 18,9 ποσοστιαίες μονάδες το 2001, σε 18,0 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

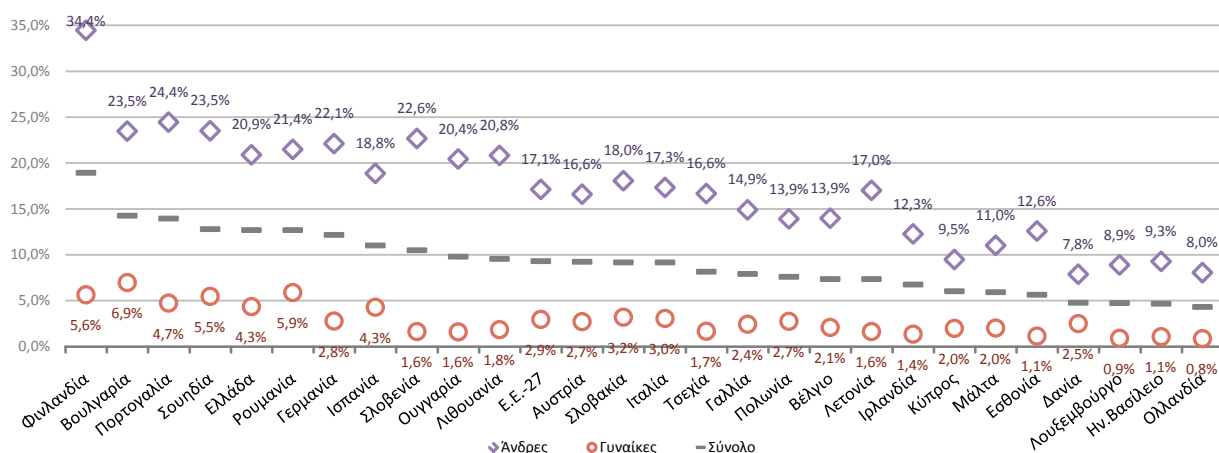
Την ίδια περίοδο, σε 12 από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ (το Λουξεμβούργο δεν ανακοίνωσε στοιχεία το 2001), καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας

κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο πεδίο, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Ολλανδία** κατά 5,4 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά στην **Πολωνία** (4,6 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Ρουμανία** (3,8 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Δανία** (3,6 ποσοστιαίες μονάδες), στο **Ηνωμένο Βασίλειο** και στην **Ιρλανδία** (2,6 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σουηδία** (2,5 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Φινλανδία** (2,2 ποσοστιαίες μονάδες) και στην **Ιταλία** (1,1 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** μείωση της διαφοράς των αντίστοιχων ποσοστών κατέγραψε η **Κύπρος**, η **Σλοβακία**, και το **Βέλγιο**.

Αντίθετα, σε 14 από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο πεδίο, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Λετονία** (6,9 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ελλάδα** (4,1 ποσοστιαίες μονάδες την περίοδο 2002-2010), στην **Εσθονία** (4,0 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Μάλτα** (3,7 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Γερμανία** (3,2 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σλοβενία** (2,8 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Τσεχία** (2,7 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Βουλγαρία** (1,1 ποσοστιαίες μονάδες) και στη **Λιθουανία** (1,1 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακές** αυξήσεις καταγράφηκαν στην **Ισπανία**, στην **Πορτογαλία**, στην **Αυστρία**, στη **Γαλλία** (2006-2010) και στην **Ουγγαρία**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός φοιτητικός πληθυσμός** που φοιτά στον τομέα σπουδών **Επιστήμες μηχανικού & συναφή επαγγέλματα** του πεδίου **ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ**, ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και ο αντίστοιχος **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 4.60: Φοιτητικός πληθυσμός στον τομέα σπουδών **Επιστήμες μηχανικού & συναφή επαγγέλματα** ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΟΕ

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός φοιτητών που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το ποσοστό των **γυναικών** που φοιτούν στον τομέα σπουδών **Επιστήμες μηχανικού & συναφή επαγγέλματα** επί του συνόλου των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι **2,9%** και **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**17,1%**) κατά **14,2** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά και στα **27** κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στη **Φινλανδία** (κατά 28,8 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Σλοβενία** (κατά 21,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία** (κατά 19,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** (κατά 19,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** (κατά 19,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (κατά 18,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σουηδία** (κατά 18,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** και η **Βουλγαρία** (κατά 16,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ρουμανία** (κατά 15,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (κατά 15,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (κατά 15,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** (κατά 14,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία** (κατά 14,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιταλία** (κατά 14,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** (κατά 13,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία** (κατά 12,5 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** (κατά 11,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (κατά 11,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** (κατά 11,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** (κατά 10,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα** (κατά 9,0 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 8,2 ποσοστιαίες μονάδες), το **Λουξεμβούργο** (κατά 8,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Κύπρος** (κατά 7,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (κατά 7,2 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Δανία** (κατά 5,3 ποσοστιαίες μονάδες).

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών **μειώθηκε** κατά **0,6** ποσοστιαίες μονάδες, από 14,7 ποσο-

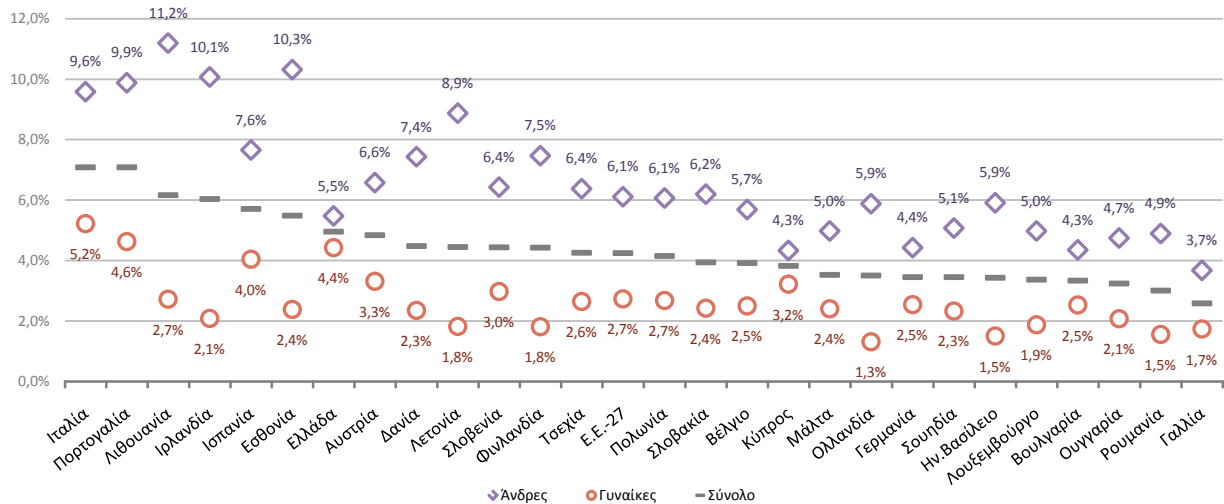
στιαίες μονάδες το 2001 σε 14,2 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε **12** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ (το Λουξεμβούργο δεν ανακοίνωσε στοιχεία το 2001), καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Πολωνία** κατά 5,3 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά στην **Ολλανδία** (5,2 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Δανία** (4,6 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Φινλανδία** (4,5 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ιταλία** (4,4 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σουηδία** (3,3 ποσοστιαίες μονάδες), στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (2,9 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Λιθουανία** (2,8 ποσοστιαίες μονάδες) και στην **Ιρλανδία** (1,4 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** μείωση κατέγραψε το **Βέλγιο**, η **Ουγγαρία** και η **Κύπρος**.

Αντίθετα, σε **13** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Ελλάδα** (12,7 ποσοστιαίες μονάδες την περίοδο 2002-2010), στην **Ιρλανδία** (1,5 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Γερμανία** (4,6 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Τσεχία** (3,9 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Λετονία** (3,7 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Μάλτα** (3,0 ποσοστιαίες μονάδες) στην **Αυστρία** (2,4 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σλοβενία** (2,0 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Βουλγαρία** (1,9 ποσοστιαίες μονάδες) και στην **Πορτογαλία** (1,4 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακές** αυξήσεις καταγράφηκαν στη **Ρουμανία**, στη **Γαλλία** (2006-2010) και στην **Εσθονία**. Τέλος, την ίδια περίοδο, η παρατηρούμενη διαφορά στη **Σλοβακία** παρέμεινε **αμετάβλητη**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός φοιτητικός πληθυσμός** που φοιτά στον τομέα σπουδών **Αρχιτεκτονική & δομικά έργα** του πεδίου **ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ**, ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και ο αντίστοιχος **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 4.61: Φοιτητικός πληθυσμός στον τομέα σπουδών Αρχιτεκτονική & δομικά έργα ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – UOE *Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ*

Στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός φοιτητών που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που φοιτούν στον τομέα σπουδών **Αρχιτεκτονική & δομικά έργα** επί του συνόλου των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι **2,7%** και **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**6,1%**) κατά **3,4** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά και στα **27** κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στη **Λιθουανία** (κατά 8,5 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ιρλανδία** (κατά 8,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (κατά 7,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (κατά 7,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** (κατά 5,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία** (κατά 5,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Δανία** (κατά 5,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (κατά 4,6 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** και η **Ιταλία** (κατά 4,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** (κατά 3,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (κατά 3,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία** (κατά 3,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (κατά 3,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** (κατά 3,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ρουμανία** και η **Αυστρία** (κατά 3,3 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** (κατά 3,2 ποσοστιαίες μονάδες), το **Λουξεμβούργο** (κατά 3,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σουηδία** και η **Ουγγαρία** (κατά 2,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα** (κατά 2,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία** (κατά 1,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** (κατά 1,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Κύπρος** (κατά 1,1 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Ελλάδα** (κατά 1,0 ποσοστιαίες μονάδες).

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών παρέμεινε **αμετάβλητη** (οριακή αύξηση κατά **0,2** ποσο-

στιαίες μονάδες, από 3,2 το 2001 και σε 3,4 ποσοστιαίες μονάδες το 2010).

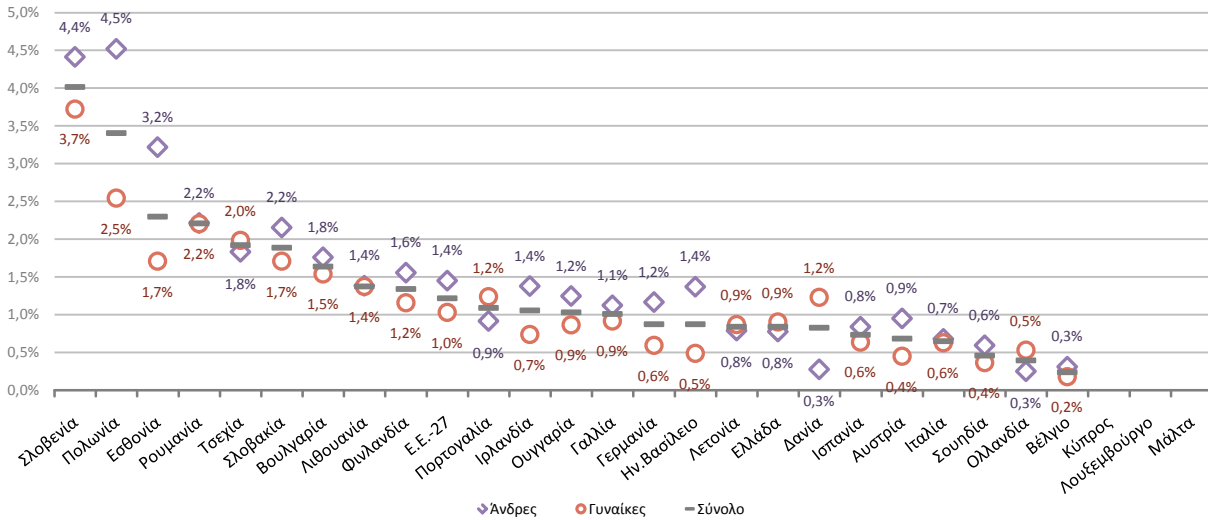
Την ίδια περίοδο σε **17** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ (το Λουξεμβούργο δεν ανακοίνωσε στοιχεία το 2001), καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Λετονία** (κατά 4,0 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ιταλία** (κατά 3,2 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Ρουμανία** (κατά 3,0 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Φινλανδία** (κατά 2,5 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Εσθονία** και τη **Λιθουανία** (κατά 2,1 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Δανία** (κατά 1,7 ποσοστιαίες μονάδες), στο **Βέλγιο** (κατά 1,6 ποσοστιαίες μονάδες) και στη **Σουηδία** (κατά 1,0 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή αύξηση** καταγράφεται στην **Ελλάδα** (2002-2010), στην **Ιρλανδία**, στη **Μάλτα**, στην **Ουγγαρία**, στην **Πολωνία**, στην **Ισπανία**, στη **Γαλλία** (2006-2010) και στη **Βουλγαρία**.

Αντίθετα, σε **8** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Τσεχία** (2,0 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Γερμανία** (1,6 ποσοστιαίες μονάδες) και στην **Αυστρία** (1,5 ποσοστιαίες μονάδες). Επιπλέον, **οριακές μειώσεις** καταγράφηκαν στην **Κύπρο**, στην **Πορτογαλία**, στη **Σλοβενία**, στη **Σλοβακία**, και στην **Ολλανδία**. Τέλος, **αμετάβλητη** παρέμεινε η αντίστοιχη διαφορά στο **Ηνωμένο Βασίλειο**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός φοιτητικός πληθυσμός** που φοιτά στον τομέα σπουδών **Επεξεργασία & μεταποίηση** του πεδίου **ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ**, ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και ο αντίστοιχος **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 4.62: Φοιτητικός πληθυσμός στον τομέα σπουδών Επεξεργασία & μεταποίηση ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΟΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός φοιτητών που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών.

Το 2010 και στο σύνολο των 24 κρατών-μελών της ΕΕ (αφού στην Κύπρο, στο Λουξεμβούργο και στη Μάλτα καταγράφεται μηδενικός φοιτητικός πληθυσμός στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών το 2010) το **ποσοστό των γυναικών** που φοιτούν στον τομέα σπουδών **Επεξεργασία & μεταποίηση** επί του συνόλου των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι **1,0%** και **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**1,4%**) κατά **0,4** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε **16** από τα 24 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στην **Πολωνία** (κατά 2,0 ποσοστιαίες μονάδες) και στην **Εσθονία** (κατά 1,5 ποσοστιαίες μονάδες). Οριακή υπεροχή των ανδρών καταγράφεται στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, στη **Σλοβενία**, στην **Ιρλανδία**, στη **Γερμανία**, στην **Αυστρία**, στη **Σλοβακία**, στη **Φινλανδία**, στην **Ουγγαρία**, στη **Σουηδία**, στη **Βουλγαρία**, στη **Γαλλία**, στην **Ισπανία**, στο **Βέλγιο** και στην **Ιταλία**. Αντίθετα, το 2010, σε **6** από τα 24 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στη **Δανία** (κατά 1,0 ποσοστιαίες μονάδες) και οριακά στην **Πορτογαλία**, στην **Ολλανδία**, στην **Τσεχία**, στην **Ελλάδα** και στη **Λετονία**. Τέλος, την ίδια χρονιά, μηδενική διαφορά μεταξύ του ποσοστού ανδρών/γυναικών καταγράφεται στη **Ρουμανία** και στη **Λιθουανία**.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών παρουσίασε **οριακή μείωση** κατά 0,6 ποσοστιαίες μονάδες, από 1,0 το 2001 σε 0,4 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο σε **15** από τα 24 κράτη-μέλη της ΕΕ, καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Ρουμανία** (κατά 7,3 ποσοστιαίες μονάδες) και κατά σειρά ακολουθούν: η **Λιθουανία** (κατά 1,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (κατά 1,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** (κατά 1,5 ποσοστιαίες μονάδες) και το **Βέλγιο** και η **Σλοβενία** (κατά 1,3 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή μείωση** καταγράφει η **Τσεχία**, η **Σλοβακία**, η **Αυστρία**, η **Βουλγαρία**, η **Φινλανδία**, η **Σουηδία**, η **Ισπανία**, η **Ιταλία** και η **Γαλλία** (2006-2010). Αξίζει να σημειωθεί ότι σε 3 κράτη-μέλη, στη Λιθουανία, στην Εσθονία και στη Σλοβενία, το **ποσοστό των φοιτητριών** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που παρακολουθούσε προγράμματα του συγκεκριμένου τομέα **υπερείχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπολείπεται** του αντίστοιχου των ανδρών.

Αντίθετα, σε **9** από τα 24 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Ελλάδα** (κατά 9,5 ποσοστιαίες μονάδες), όπου το 2002 το **ποσοστό των φοιτητριών** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που παρακολουθούσε προγράμματα του συγκεκριμένου τομέα **υπολείπταν** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών κατά 9,3 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπερέχει οριακά** του αντίστοιχου των ανδρών (κατά 0,1 ποσοστιαίες μονάδες). Επιπλέον, **οριακές αυξήσεις** καταγράφηκαν στην **Πολωνία**, στη **Λετονία**, στη **Δανία**, στην **Πορτογαλία**, στην **Ουγγαρία**, στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, στη **Γερμανία** και στην **Ολλανδία**.

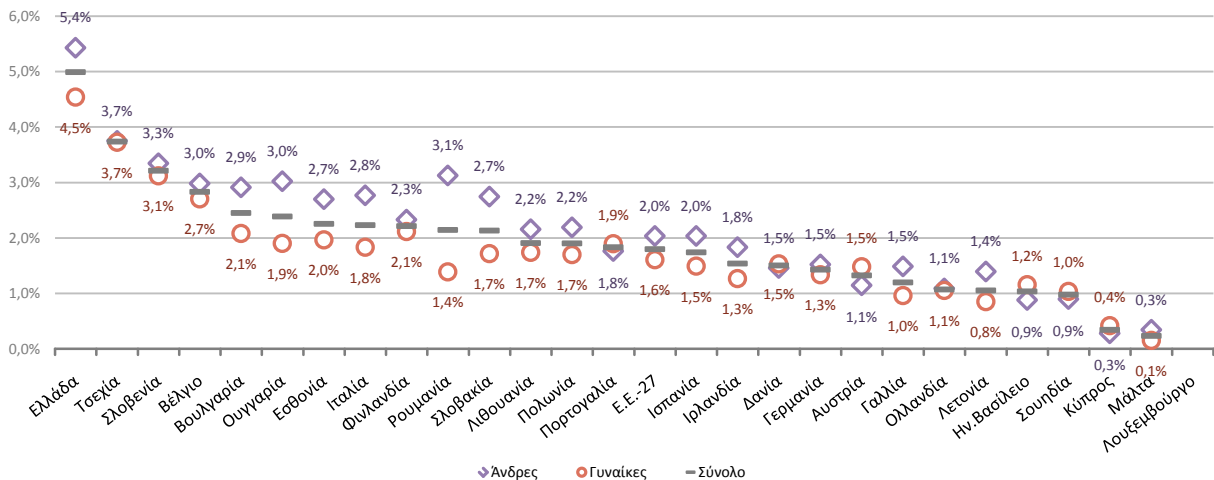

4.4.6 Πεδίο σπουδών ΓΕΩΡΓΙΑ

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός φοιτητικός πληθυσμός** που φοιτά στο πεδίο **ΓΕΩΡΓΙΑ**, ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού

και ο αντίστοιχος **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 4.63: Φοιτητικός πληθυσμός στο πεδίο ΓΕΩΡΓΙΑ ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – UOE. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό των πεδίων περιλαμβάνεται ο αριθμός φοιτητών που έχει ενταχθεί σε ένα από τα 8 πεδία.

Το 2010 και στο σύνολο των 26 κρατών-μελών της ΕΕ (το Λουξεμβούργο καταγράφει μηδενικό φοιτητικό πληθυσμό στο συγκεκριμένο πεδίο) το **ποσοστό των γυναικών** που φοιτούν στο πεδίο **ΓΕΩΡΓΙΑ** επί του συνόλου των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι **1,6%** και **υπολείπεται οριακά** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**2,0%**) κατά **0,4** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε **18** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο πεδίο **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στη **Ρουμανία** (κατά 1,7 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ουγγαρία** (κατά 1,1 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Σλοβακία** (κατά 1,0 ποσοστιαίες μονάδες). Οριακή διαφορά υπέρ των ανδρών στο συγκεκριμένο πεδίο καταγράφει η **Ιταλία**, η **Ελλάδα**, η **Βουλγαρία**, η **Εσθονία**, η **Ιρλανδία**, η **Ισπανία**, η **Λετονία**, η **Γαλλία**, η **Πολωνία**, η **Λιθουανία**, το **Βέλγιο**, η **Σλοβενία**, η **Φινλανδία**, η **Μάλτα** και η **Γερμανία**.

Αντίθετα, το 2010 σε **6** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ, και συγκεκριμένα στην **Αυστρία**, στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, στην **Κύπρο**, στη **Σουηδία**, στην **Πορτογαλία** και στη **Δανία**, το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο πεδίο **υπερέχει οριακά** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Τέλος, μηδενική διαφορά στην αναλογία των φύλων καταγράφει η **Τσεχία** και η **Ολλανδία**.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών παρέμεινε **αμετάβλητη** (οριακή μείωση

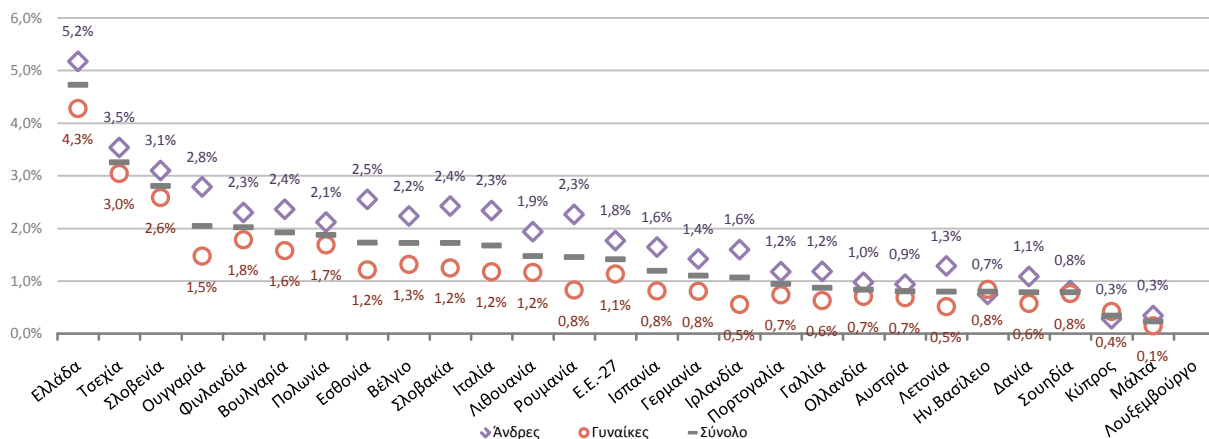
κατά **0,2** ποσοστιαίες μονάδες, από 0,6 ποσοστιαίες μονάδες το 2001, σε 0,4 ποσοστιαίες μονάδες το 2010).

Την ίδια περίοδο, σε **18** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ (το Λουξεμβούργο δεν ανακοίνωσε στοιχεία το 2001), καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο πεδίο, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Σλοβακία** κατά 1,4 ποσοστιαίες μονάδες και στη **Λιθουανία** και την **Ελλάδα** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** μείωση της διαφοράς μεταξύ των αντίστοιχων ποσοστών κατέγραψε η **Λετονία**, η **Εσθονία**, η **Ιρλανδία**, η **Ισπανία**, η **Ολλανδία**, το **Βέλγιο**, η **Φινλανδία**, η **Τσεχία**, η **Βουλγαρία**, η **Σλοβενία**, **Μάλτα**, η **Ιταλία**, η **Ουγγαρία**, η **Γαλλία** (2006-2010) και η **Ρουμανία**.

Αντίθετα, σε **6** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ, και συγκεκριμένα στη **Δανία**, στην **Πορτογαλία**, στην **Κύπρο**, στην **Πολωνία**, στη **Σουηδία** και στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, καταγράφεται **οριακή αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο πεδίο. Τέλος, αμετάβλητη παρέμεινε η παρατηρούμενη διαφορά στη **Γερμανία** και στην **Αυστρία**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός φοιτητικός πληθυσμός** που φοιτά στον τομέα σπουδών **Γεωργία-Δασοκομία-Αλιεία** του πεδίου **ΓΕΩΡΓΙΑ**, ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και ο αντίστοιχος **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 4.64: Φοιτητικός πληθυσμός στον τομέα σπουδών Γεωργία-Δασοκομία-Αλιεία ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός φοιτητών που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών.

Το 2010 και στο σύνολο των 26 κρατών-μελών της ΕΕ (το Λουξεμβούργο καταγράφει μηδενικό φοιτητικό πληθυσμό στο συγκεκριμένο τομέα) το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στον τομέα σπουδών Γεωργία-Δασοκομία-Αλιεία επί του συνόλου των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι **1,1%** και **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**1,8%**) κατά **0,6** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε 24 από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στη **Ρουμανία** (κατά 1,4 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Εσθονία** και η **Ουγγαρία** (κατά 1,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** και η **Ιταλία** (κατά 1,2 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Ιρλανδία** (κατά 1,0 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** υπεροχή των ανδρών παρουσιάζεται στο **Βέλγιο**, στην **Ελλάδα**, στην **Ισπανία**, στη **Βουλγαρία**, στη **Λιθουανία**, στη **Λετονία**, στη **Γερμανία**, στη **Γαλλία**, στη **Φινλανδία**, στη **Δανία**, στη **Σλοβενία**, στην **Τσεχία**, στην **Πορτογαλία**, στην **Πολωνία**, στην **Ολλανδία**, στην **Αυστρία**, στη **Μάλτα** και στη **Σουηδία**.

Αντίθετα, το 2010 σε **2** κράτη-μέλη, και συγκεκριμένα στην **Κύπρο** και στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα **υπερέχει οριακά** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών παρέμεινε **αμετάβλητη** (οριακή μείωση κατά **0,1** ποσοστιαίες μονάδες, από 0,7 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 0,6 ποσοστιαίες μονάδες το 2010).

Την ίδια περίοδο, σε **16** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ (το Λουξεμβούργο δεν ανακοίνωσε στοιχεία το 2001), καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Λιθουανία** κατά 3,8 ποσοστιαίες μονάδες και στη **Σλοβακία** (κατά 3,3 ποσοστιαίες μονάδες).

Οριακή μείωση κατέγραψε η **Λετονία**, η **Ελλάδα** (2002-2006), η **Ισπανία**, η **Εσθονία**, η **Ολλανδία**, η **Φινλανδία**, η **Σουηδία**, η **Μάλτα**, η **Τσεχία**, η **Σλοβενία**, η **Γαλλία** (2006-2010), η **Δανία**, η **Ιρλανδία** και η **Βουλγαρία**.

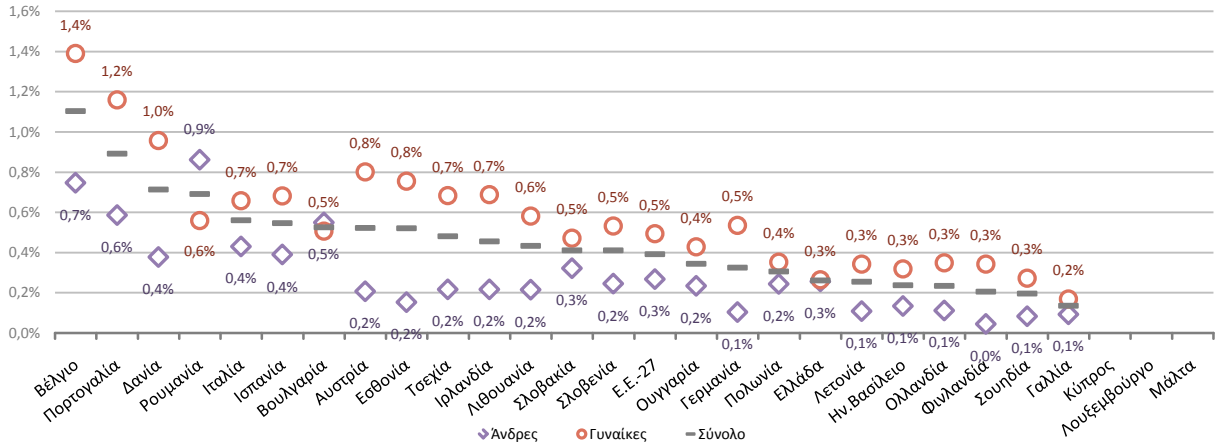
Αντίθετα, σε **6** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ, και συγκεκριμένα στην **Κύπρο**, στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, στην **Πολωνία**, στη **Ρουμανία**, στην **Ουγγαρία** και στην **Πορτογαλία**, καταγράφεται **οριακή αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα. Τέλος, **αμετάβλητη** παρέμεινε η παρατηρούμενη διαφορά στο **Βέλγιο**, στην **Ιταλία**, στη **Γερμανία** και στην **Αυστρία**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός φοιτητικός πληθυσμός** που φοιτά στον τομέα σπουδών **Κτηνιατρική** του πεδίου **ΓΕΩΡΓΙΑ**, ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και ο αντίστοιχος **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Το 2010 και στο σύνολο των 24 κρατών-μελών της ΕΕ (αφού στην Κύπρο, στο Λουξεμβούργο και στη Μάλτα καταγράφεται μηδενικός φοιτητικός πληθυσμός στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών το 2010) το **ποσοστό των γυναικών** που φοιτούν στον τομέα σπουδών **Κτηνιατρική** επί του συνόλου των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι **0,5%** και **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**0,3%**) κατά **0,2** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε **21** από τα 24 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα **υπερέχει οριακά** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών και συγκεκριμένα: στο **Βέλγιο**, στην **Εσθονία**, στην **Αυστρία**, στη **Δανία**, στην **Πορτογαλία**, στην **Ιρλανδία**, στην **Τσεχία**, στη **Γερμανία**, στη **Λιθουανία**, στη **Φινλανδία**, στην **Ισπανία**, στη **Σλοβενία**, στην **Ολλανδία**, στη **Λετονία**, στην **Ιταλία**, στην **Ουγγαρία**, στη **Σουηδία**, στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, στη **Σλοβακία**, στην **Πολωνία** και στη **Γαλλία**.

Γράφημα 4.65: Φοιτητικός πληθυσμός στον τομέα σπουδών **Κτηνιατρική** ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – UOE | Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός φοιτητών που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών.

Αντίθετα, το 2010 στη **Ρουμανία** των ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο τομέα επί του συνόλου των γυναικών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, **υπολείπεται ελαφρά** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών, ενώ στην **Ελλάδα** και στη **Βουλγαρία** η διαφορά είναι **μηδενική**.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών παρέμεινε **αμετάβλητη** (οριακή αύξηση κατά 0,1 ποσοστιαίες μονάδες, από 0,1 το 2001 σε 0,2 ποσοστιαίες μονάδες το 2010).

Την ίδια περίοδο σε **18** από τα 24 κράτη-μέλη της ΕΕ, καταγράφεται **οριακή αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοι-

τούν στον συγκεκριμένο τομέα σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Πορτογαλία** (κατά 0,5 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν: η **Πορτογαλία**, η **Ελλάδα** (2002-2010), το **Βέλγιο**, η **Ιρλανδία**, η **Λιθουανία**, η **Εσθονία**, η **Δανία**, η **Ουγγαρία**, η **Ιταλία**, η **Σλοβακία**, η **Λετονία**, η **Ισπανία**, η **Τσεχία**, η **Φινλανδία**, η **Σλοβενία**, η **Πολωνία**, η **Σουηδία** και το **Ηνωμένο Βασίλειο**.

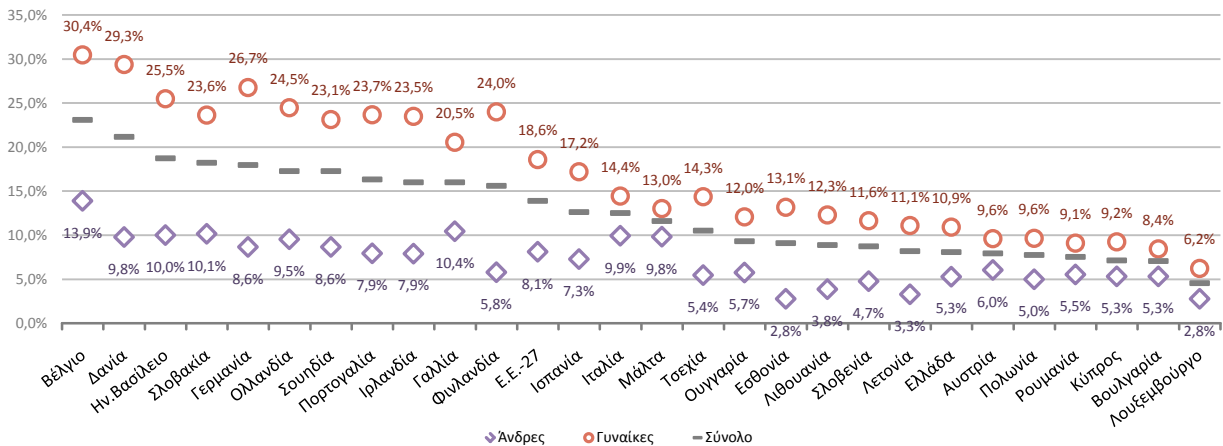
Αντίθετα, σε **3** από τα 24 κράτη-μέλη της ΕΕ, και συγκεκριμένα στη **Βουλγαρία**, στη **Ρουμανία** και στη **Γερμανία**, καταγράφεται **οριακή μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα. Τέλος, **αμετάβλητη** παρέμεινε η αντίστοιχη διαφορά στη **Γαλλία** (2006-210), στην **Ολλανδία** και στην **Αυστρία**.

4.4.7 Πεδίο σπουδών ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός φοιτητικός πληθυσμός** που φοιτά στο πεδίο **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ**, ως ποσοστό επί του συνολικού

φοιτητικού πληθυσμού και ο αντίστοιχος **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 4.66: Φοιτητικός πληθυσμός στο πεδίο **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ** ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – UOE | Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό των πεδίων περιλαμβάνεται ο αριθμός φοιτητών που έχει ενταχθεί σε ένα από τα 8 πεδία.

Κεφάλαιο 4ο
Ο ΦΟΙΤΗΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στο πεδίο **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ** επί του συνόλου των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι **18,6%** και **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**8,1%**) κατά **10,5** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά και στα **27** κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο πεδίο **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στη **Δανία** (κατά 19,6 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Φινλανδία** (κατά 18,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** (κατά 18,1 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** (κατά 16,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία** (κατά 15,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** (κατά 15,6 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 15,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (κατά 15,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σουηδία** (κατά 14,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** (κατά 13,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (κατά 10,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία** (κατά 10,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία** (κατά 9,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (κατά 8,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** (κατά 8,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (κατά 7,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (κατά 6,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (κατά 6,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** (κατά 5,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** (κατά 4,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιταλία** (κατά 4,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Κύπρος** (κατά 3,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** και η **Ρουμανία** (κατά 3,6 ποσοστιαίες μονάδες), το **Λουξεμβούργο** (κατά 3,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα** (κατά 3,2 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Βουλγαρία** (κατά 3,1 ποσοστιαίες μονάδες).

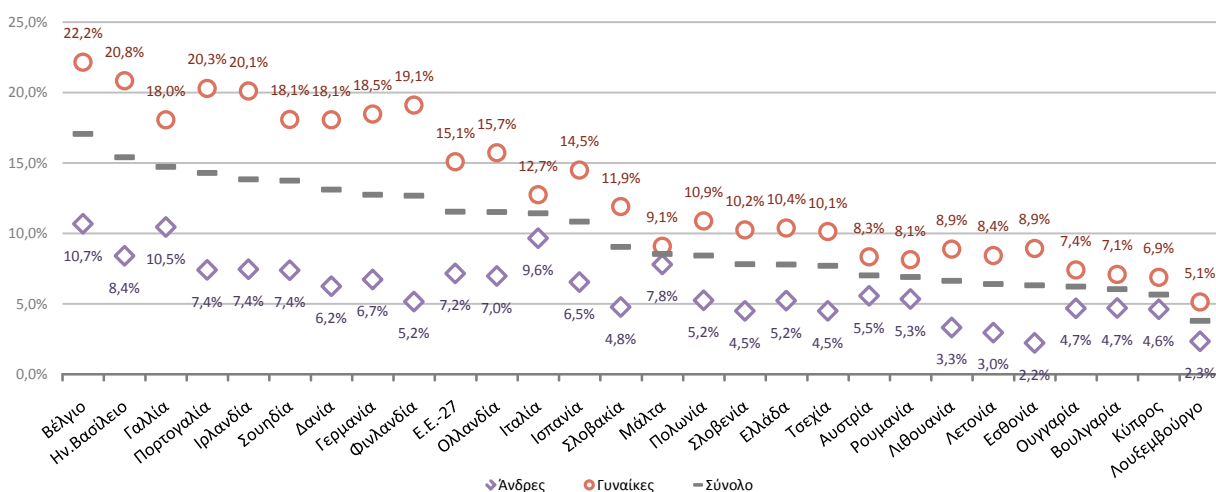
Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών **αυξήθηκε** κατά **1,1** ποσοστιαίες μονάδες, από 9,4 ποσοστιαίες μονάδες το 2001, σε 10,5 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε **18** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ (το Λουξεμβούργο δεν ανακοίνωσε στοιχεία το 2001), καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο πεδίο, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Πορτογαλία** κατά 9,0 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά στην **Ιρλανδία** (6,3 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σλοβακία** (3,9 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Λετονία** (3,8 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Γερμανία** (3,5 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Γερμανία** (1,8 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Πολωνία** (3,4 ποσοστιαίες μονάδες), στο **Βέλγιο** (2,6 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ισπανία** (2,4 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Λιθουανία** (2,0 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Φινλανδία** (1,9 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ιταλία** (1,4 ποσοστιαίες μονάδες) και στη **Βουλγαρία** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** αύξηση της διαφοράς μεταξύ των αντίστοιχων ποσοστών κατέγραψε η **Γαλλία** (2006-2010), η **Κύπρος**, η **Σλοβενία**, η **Σουηδία**, η **Ρουμανία** και η **Ουγγαρία**.

Αντίθετα, σε **8** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο πεδίο, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Δανία** και στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (3,7 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Τσεχία** (3,4 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Μάλτα** (2,5 ποσοστιαίες μονάδες) και στην **Ολλανδία** (1,1 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακές** μειώσεις καταγράφηκαν στην **Αυστρία**, στην **Ελλάδα** (2002-2010) και στην **Εσθονία**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός φοιτητικός πληθυσμός** που φοιτά στον τομέα σπουδών **Υγεία** του πεδίου **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ**, ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και ο αντίστοιχος **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 4.67: Φοιτητικός πληθυσμός στον τομέα σπουδών **Υγεία** ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΟ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός φοιτητών που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στον τομέα σπουδών Υγεία επί του συνόλου των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι **15,1%** και **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**7,1%**) κατά **7,9** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά και στα **27** κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στη **Φινλανδία** (κατά 13,9 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Πορτογαλία** (κατά 12,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** (κατά 12,7 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 12,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Δανία** (κατά 11,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** (κατά 11,7 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** (κατά 11,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σουηδία** (κατά 10,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (κατά 8,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία** (κατά 7,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία** (κατά 7,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** (κατά 7,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (κατά 6,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (κατά 5,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία**, η **Τσεχία** και η **Λιθουανία** (κατά 5,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (κατά 5,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** (κατά 5,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιταλία** (κατά 3,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ρουμανία**, το **Λουξεμβούργο** και η **Αυστρία** (κατά 2,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** (κατά 2,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Κύπρος** (κατά 2,3 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Μάλτα** (κατά 1,3 ποσοστιαίες μονάδες).

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών **αυξήθηκε οριακά** κατά **0,9** ποσοστιαίες μονάδες, από 7,1

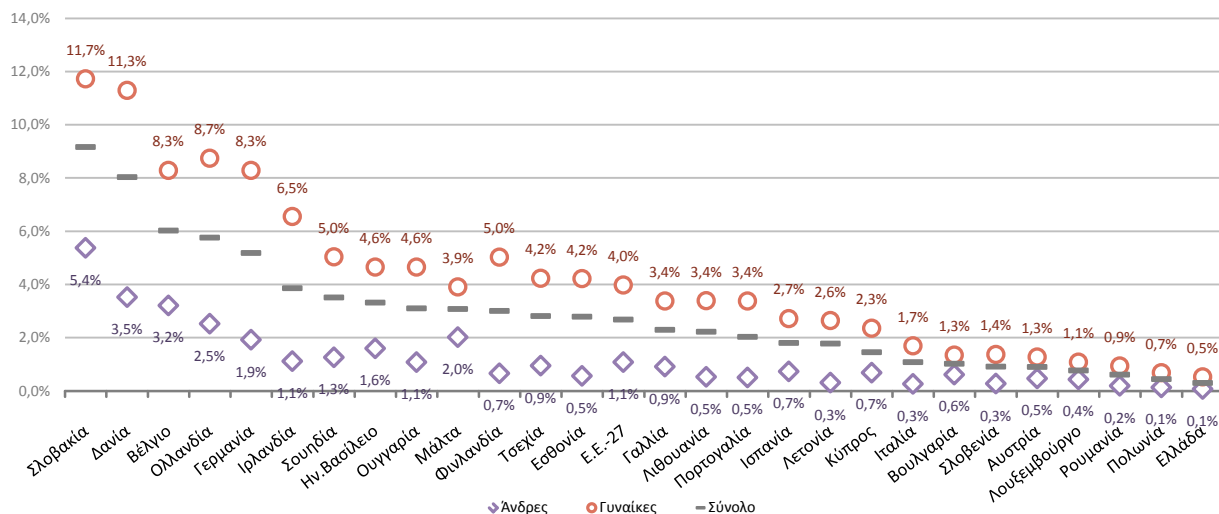
ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 7,9 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε **19** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ (το Λουξεμβούργο δεν ανακοίνωσε στοιχεία το 2001), καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Πορτογαλία** κατά 8,2 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά στην **Ιρλανδία** (4,9 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Λετονία** (4,7 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Πολωνία** (4,4 ποσοστιαίες μονάδες), στο **Βέλγιο** (2,8 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ισπανία** (2,0 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Φινλανδία** (1,8 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Βουλγαρία** και στη **Γερμανία** (1,6 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Λιθουανία** (1,4 ποσοστιαίες μονάδες) και στην **Ελλάδα** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες την περίοδο 2002-2010). **Οριακή** αύξηση κατέγραψε η **Σλοβενία**, η **Σλοβακία**, η **Ιταλία**, η **Δανία**, η **Γαλλία** (2006-2010), η **Ολλανδία**, η **Κύπρος** και η **Σουηδία**.

Αντίθετα, σε **7** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα, με την υψηλότερη να καταγράφεται στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (4,6 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Μάλτα** (3,1 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Τσεχία** (1,6 ποσοστιαίες μονάδες) και στην **Αυστρία** (1,1 ποσοστιαίες μονάδες). Τέλος, **οριακές** μειώσεις καταγράφηκαν στην **Ουγγαρία**, στη **Ρουμανία** και στην **Εσθονία**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός φοιτητικός πληθυσμός** που φοιτά στον τομέα σπουδών **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** του πεδίου **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ**, ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και **ο αντίστοιχος κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 4.68: Φοιτητικός πληθυσμός στον τομέα σπουδών **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Πεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός φοιτητών που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στον τομέα σπουδών Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια επί του συνόλου των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι **4,0%** και **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**1,1%**) κατά **2,9** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά και στα **27** κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στη **Δανία** (κατά 7,8 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Γερμανία** και η **Σλοβακία** (κατά 6,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (κατά 6,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** (κατά 5,4 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** (κατά 5,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** (κατά 4,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σουηδία** (κατά 3,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (κατά 3,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (κατά 3,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (κατά 3,3 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 3,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία** και η **Λιθουανία** (κατά 2,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία** (κατά 2,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (κατά 2,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία** (κατά 2,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα** (κατά 1,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Κύπρος** (κατά 1,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιταλία** (κατά 1,4 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Σλοβενία** (κατά 1,1 ποσοστιαίες μονάδες). Οριακή υπεροχή των γυναικών καταγράφεται στην **Αυστρία**, στη **Ρουμανία**, στη **Βουλγαρία**, στο **Λουξεμβούργο**, στην **Πολωνία** και στην **Ελλάδα**.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών **αυξήθηκε οριακά** κατά **0,6** ποσοστιαίες μονάδες (από 2,3 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 2,9 ποσοστιαίες μονάδες το 2010).

Την ίδια περίοδο σε **18** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ (το Λουξεμβούργο δεν ανακοίνωσε στοιχεία το 2001), καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Ιρλανδία** (κατά 3,9 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σλοβακία** (3,2 ποσοστιαίες μονάδες) και στη **Γερμανία** (1,9 ποσοστιαίες μονάδες). Οριακή αύξηση της παρατηρούμενης διαφοράς καταγράφηκε στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, στη **Ρουμανία**, στην **Πορτογαλία**, στην **Κύπρο**, στην **Ουγγαρία**, στη **Μάλτα**, στην **Ιταλία**, στη **Λιθουανία**, στην **Πολωνία**, στη **Σουηδία**, στην **Ισπανία**, στη **Γαλλία** (2006-2010), στην **Αυστρία**, στην **Εσθονία** και στη **Φινλανδία**.

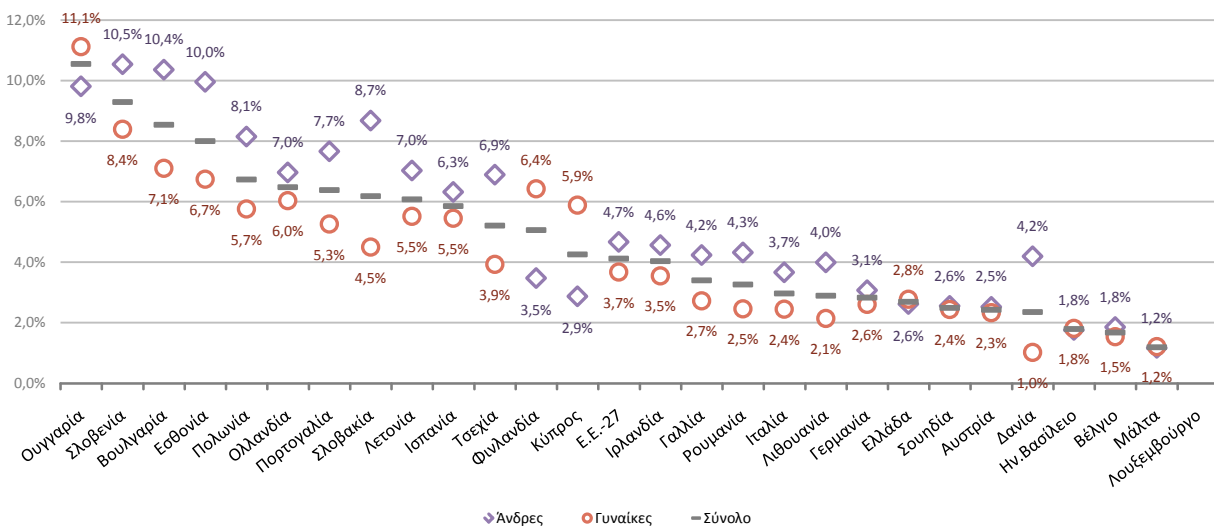
Αντίθετα, σε **8** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Δανία** (4,4 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Τσεχία** (κατά 1,8 ποσοστιαίες μονάδες) και στην **Ολλανδία** και στην **Ελλάδα** (κατά 1,3 ποσοστιαίες μονάδες). Τέλος, **οριακές μειώσεις** καταγράφηκαν στη **Λετονία**, στη **Σλοβενία**, στη **Βουλγαρία** και στο **Βέλγιο**.

4.4.8 Πεδίο σπουδών ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός φοιτητικός πληθυσμός** που φοιτά στο πεδίο **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ**, ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού

και ο αντίστοιχος **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 4.69: Φοιτητικός πληθυσμός στο πεδίο ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό των πεδίων περιλαμβάνεται ο αριθμός φοιτητών που έχει ενταχθεί σε ένα από τα 8 πεδία.

Το 2010 και στο σύνολο των 26 κρατών-μελών της ΕΕ (στο Λουξεμβούργο ο φοιτητικός πληθυσμός στο συγκεκριμένο πεδίο είναι μηδενικός) το **ποσοστό των γυναικών** που φοιτούν στο πεδίο **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** επί του συνόλου των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι **3,7%** και **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**4,7%**) κατά **1,0** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε **20** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο πεδίο **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στη **Σλοβακία** (κατά 4,2 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Βουλγαρία** (κατά 3,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** και η **Δανία** (κατά 3,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (κατά 3,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία** και η **Πολωνία** (κατά 2,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (κατά 2,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ρουμανία** (κατά 1,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** (κατά 1,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία** και η **Λετονία** (κατά 1,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιταλία** (κατά 1,2 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Ιρλανδία** (κατά 1,0 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** διαφορά υπέρ των ανδρών στο συγκεκριμένο πεδίο καταγράφει η **Ολλανδία**, η **Ισπανία**, η **Γερμανία**, το **Βέλγιο**, η **Αυστρία** και η **Σουηδία**.

Αντίθετα, το 2010 σε **5** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ, το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο πεδίο επί του συνόλου των γυναικών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών, με την υψηλότερη απόκλιση να καταγράφεται στην **Κύπρο** (κατά 3,0 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Φινλανδία** (κατά 2,9 ποσοστιαίες μονάδες) και στην **Ουγγαρία** (κατά 1,3 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** διαφορά καταγράφεται στην **Ελλάδα** και στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, ενώ στη **Μάλτα** η διαφορά είναι **μηδενική**.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών **αυξήθηκε οριακά** κατά **0,6** ποσοστιαίες μονάδες, από 0,4 ποσοστιαίες μονάδες το 2001, σε 1,0 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε **14** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ (το Λουξεμβούργο δεν ανακοίνωσε στοιχεία το 2001), καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο πεδίο, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Κύπρο** κατά 9,2 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά στην **Ελλάδα** (2,1 ποσοστιαίες μονάδες την περίοδο 2002-2010), στην **Ουγγαρία** (2,0 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Ρουμανία** (1,7 ποσοστιαίες μονάδες) και στην **Πορτογαλία** (1,1 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή αύξηση** της διαφοράς μεταξύ των αντίστοιχων ποσοστών κατέγραψε η **Ολλανδία**, η **Ιταλία**, η **Δανία**, η **Φινλανδία**, η **Τσεχία**, το **Βέλγιο**, η **Μάλτα**, η **Σλοβακία** και η **Αυστρία**. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην **Ελλά-**

δα, στην **Κύπρο** και στην **Ουγγαρία**, το 2001 το **ποσοστό των φοιτητριών** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που παρακολουθούσε προγράμματα του συγκεκριμένου τομέα **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπερέχει** του αντίστοιχου των ανδρών.

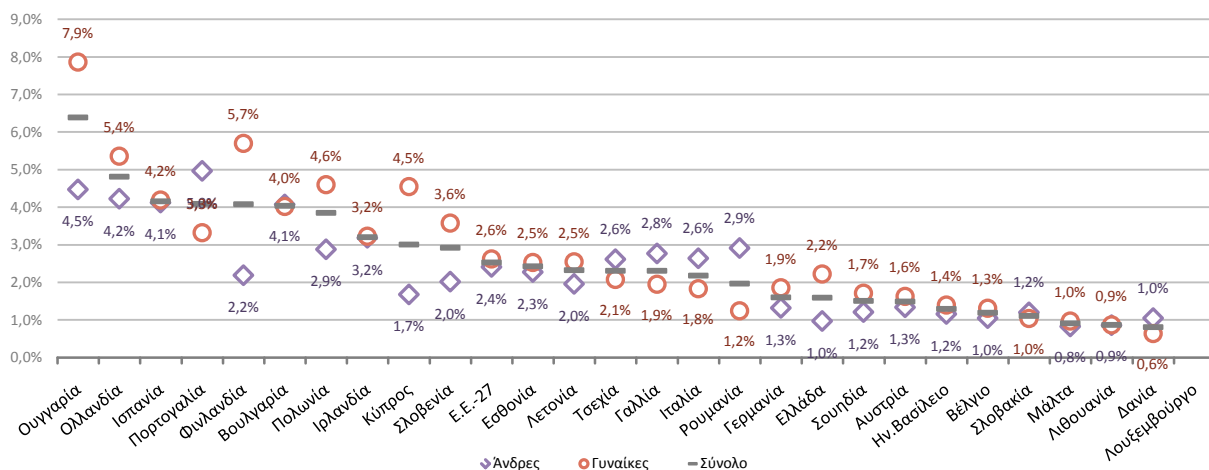
Αντίθετα, σε **12** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο πεδίο, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Σλοβενία** (2,6 ποσοστιαίες μονάδες) και κατά σειρά στην **Ιρλανδία** (2,2 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ισπανία** (1,9 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Λιθουανία** (1,4 ποσοστιαίες μονάδες) και στη **Λετονία** (1,1 ποσοστιαίες μονάδες), ενώ **οριακές μειώσεις** καταγράφηκαν στη **Γερμανία**, στη **Γαλλία** (2006-2010), στη **Βουλγαρία**, στην **Εσθονία**, στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, στην **Πολωνία** και στη **Σουηδία**. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην **Ιρλανδία** και στην **Ισπανία**, το 2001 το **ποσοστό των φοιτητριών** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που παρακολουθούσε προγράμματα του συγκεκριμένου τομέα **υπερείχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπολείπεται** του αντίστοιχου των ανδρών.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός φοιτητικός πληθυσμός** που φοιτά στον τομέα σπουδών **Προσωπικές υπηρεσίες** του πεδίου **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ**, ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και ο αντίστοιχος **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Το 2010 και στο σύνολο των 26 κρατών-μελών της ΕΕ (στο Λουξεμβούργο ο φοιτητικός πληθυσμός στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών είναι μηδενικός) το **ποσοστό των γυναικών** που φοιτούν στον τομέα σπουδών **Προσωπικές υπηρεσίες** επί του συνόλου των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι **2,5%** και **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**2,4%**) κατά **0,2** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε **16** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στη **Φινλανδία** (κατά 3,5 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ουγγαρία** (κατά 3,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Κύπρος** (κατά 2,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** (κατά 1,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (κατά 1,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** (κατά 1,3 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Ολλανδία** (κατά 1,1 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** διαφορά υπέρ των γυναικών στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών καταγράφει η **Λετονία**, η **Γερμανία**, η **Σουηδία**, η **Αυστρία**, το **Βέλγιο**, η **Εσθονία**, το **Ηνωμένο Βασίλειο**, η **Μάλτα** και η **Ισπανία**.

Γράφημα 4.70: Φοιτητικός πληθυσμός στον τομέα σπουδών Προσωπικές υπηρεσίες ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός φοιτητών που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών.

Αντίθετα, το 2010 σε **8** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ, το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών επί του συνόλου των γυναικών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών, με την υψηλότερη απόκλιση να καταγράφεται στη **Ρουμανία** (κατά 1,7 ποσοστιαίες μονάδες) και στην **Πορτογαλία** (κατά 1,6 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** διαφορά καταγράφεται στη **Γαλλία**, στην **Ιταλία**, στην **Τσεχία**, στη **Δανία**, στη **Σλοβακία** και στη **Βουλγαρία**. Τέλος, στη **Λιθουανία** και στην **Ιρλανδία** η διαφορά είναι **μηδενική**.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών **μειώθηκε οριακά** κατά **0,5** ποσοστιαίες μονάδες, από 0,7 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 0,2 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε **12** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ, καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Ρουμανία** κατά 2,5 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά στην **Ιρλανδία** (1,5 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ισπανία** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Τσεχία** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες) και στη **Λιθουανία** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες). Αξίζει να σημειωθεί ότι στη **Ρουμανία** και στη **Τσεχία** το 2001 το **ποσοστό των φοιτητριών** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που παρακολουθούσε προγράμματα του συγκεκριμένου τομέα **υπερείχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπολείπεται** του αντίστοιχου των ανδρών. **Οριακή** μείωση κατέγραψε η **Γαλλία** (2006-2010), η **Γερμανία**, η **Σλοβακία**, η **Βουλγαρία**, το **Ηνωμένο Βασίλειο**, η **Λετονία** και το **Βέλγιο**.

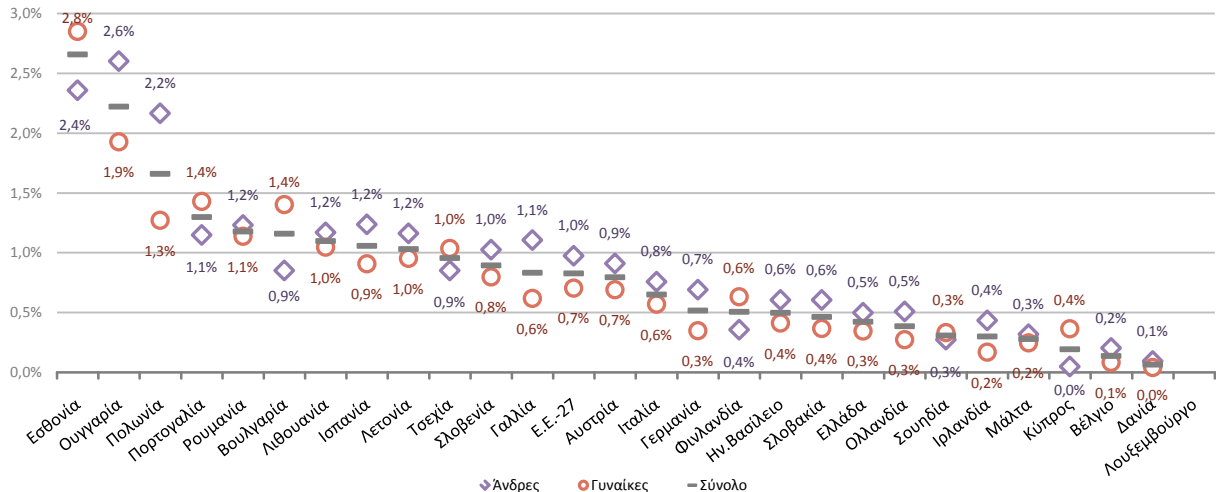
Αντίθετα, σε **14** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Κύπρο** (5,5 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ουγ-**

γαρία (1,6 ποσοστιαίες μονάδες) και στην **Πολωνία** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες). Αξίζει να σημειωθεί ότι στην **Κύπρο** το 2001 το **ποσοστό των φοιτητριών** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που παρακολουθούσε προγράμματα του συγκεκριμένου τομέα **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών κατά 2,6 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπερέχει** του αντίστοιχου των ανδρών (κατά 2,9 ποσοστιαίες μονάδες). Τέλος, **οριακές** αυξήσεις καταγράφηκαν στη **Σλοβενία**, στην **Πορτογαλία**, στη **Φινλανδία**, στην **Ιταλία**, στην **Εσθονία**, στην **Ολλανδία**, στη **Δανία**, στην **Ελλάδα** (2002-2010), στη **Μάλτα**, στη **Σουηδία** και στην **Αυστρία**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός φοιτητικός πληθυσμός** που φοιτά στον τομέα σπουδών **Προστασία περιβάλλοντος** του πεδίου **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ**, ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και ο αντίστοιχος **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Το 2010 και στο σύνολο των 26 κρατών-μελών της ΕΕ (στο Λουξεμβούργο ο φοιτητικός πληθυσμός στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών είναι μηδενικός) το **ποσοστό των γυναικών** που φοιτούν στον τομέα σπουδών **Προστασία περιβάλλοντος** επί του συνόλου των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι **0,7%** και **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**1,0%**) κατά **0,3** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε **19** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα **υπολείπεται οριακά** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στη **Πολωνία** (κατά 0,9 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ουγγαρία**, η **Γαλλία**, η **Γερμανία**, η **Ισπανία**, η **Ιρλανδία**, η **Σλοβακία**, η **Ολλανδία**, η **Σλοβενία**, η **Αυστρία**, η **Λετονία**, το **Ηνωμένο Βασίλειο**, η **Ιταλία**, η **Ελλάδα**, η **Λιθουανία**, το **Βέλγιο**, η **Ρουμανία**, η **Μάλτα** και η **Δανία**.

Γράφημα 4.71: Φοιτητικός πληθυσμός στον τομέα σπουδών Προστασία περιβάλλοντος ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – UOE Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός φοιτητών που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών.

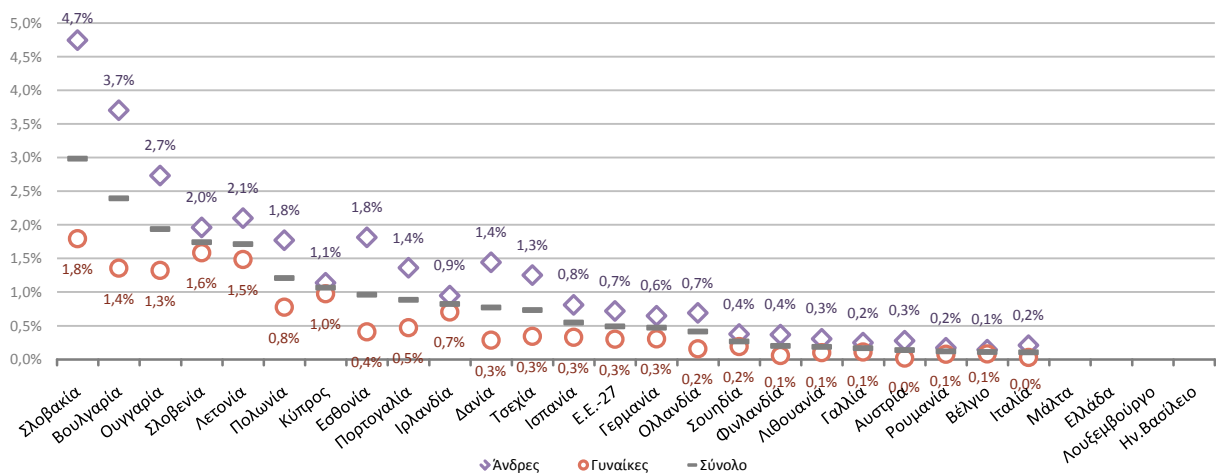
Αντίθετα, το 2010 σε 7 από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ, το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών επί του συνόλου των γυναικών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, **υπερέχει οριακά** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών, με την υψηλότερη απόκλιση να καταγράφεται στη **Βουλγαρία** (κατά 0,6 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Εσθονία**, η **Κύπρος**, η **Πορτογαλία**, η **Φινλανδία**, η **Τσεχία** και η **Σουηδία**.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών παρέμεινε **αμετάβλητη** (οριακή αύξηση κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες, από 0,1 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 0,3 ποσοστιαίες μονάδες το 2010).

Την ίδια περίοδο σε 13 από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ (το Λουξεμβούργο δεν ανακοίνωσε στοιχεία το 2001), καταγράφεται **οριακή αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα σπουδών, στη **Λετονία**,

στην **Ουγγαρία**, στη **Βουλγαρία**, στην **Κύπρος**, στη **Σλοβενία**, στην **Ιταλία**, στην **Τσεχία**, στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, στη **Ρουμανία**, στη **Φινλανδία**, στη **Γερμανία**, στην **Αυστρία**, στη **Μάλτα** και στη **Γαλλία** (2006-2010). Αντίθετα, σε 9 από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **οριακή μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα, στη **Σλοβακία**, στην **Ισπανία**, στη **Λετονία**, στην **Ιρλανδία**, στη **Λιθουανία**, στην **Ελλάδα** (2002-2010), στην **Εσθονία**, στην **Ολλανδία** και στη **Δανία**. Τέλος, **αμετάβλητη** παρέμεινε η αντίστοιχη διαφορά στην **Πολωνία**, στο **Βέλγιο**, στη **Σουηδία** και στην **Πορτογαλία**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός φοιτητικός πληθυσμός** που φοιτά στον τομέα σπουδών **Υπηρεσίες ασφαλείας** του πεδίου **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ**, ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και ο αντίστοιχος **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 4.72: Φοιτητικός πληθυσμός στον τομέα σπουδών Υπηρεσίες ασφαλείας ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – UOE Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός φοιτητών που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών.

Το 2010 και στο σύνολο των 23 κρατών-μελών της ΕΕ (στη Μάλτα, στην Ελλάδα, στο Λουξεμβούργο και στο Ηνωμένο Βασίλειο είναι μηδενικός ο φοιτητικός πληθυσμός στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών) το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στον τομέα σπουδών Υπηρεσίες ασφαλείας επί του συνόλου των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι 0,2% και υπολείπεται του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (0,7%) κατά 0,5 ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά και στα 23 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα υπολείπεται του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στη Σλοβακία (κατά 3,0 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η Βουλγαρία (2,4 ποσοστιαίες μονάδες), η Ουγγαρία και η Εσθονία (1,4 ποσοστιαίες μονάδες), η Δανία (1,2 ποσοστιαίες μονάδες) και η Πολωνία (1,0 ποσοστιαίες μονάδες). Οριακή υπεροχή των ανδρών στον συγκεκριμένο τομέα σπουδών καταγράφει η Τσεχία, η Πορτογαλία, η Λετονία, η Ολλανδία, η Ισπανία, η Σλοβενία, η Γερμανία, η Φινλανδία, η Αυστρία, η Ιρλανδία, η Λιθουανία, η Σουηδία, η Ιταλία, η Κύπρος, η Γαλλία, η Ρουμανία και το Βέλγιο.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών παρέμεινε αμετάβλητη (οριακή μείωση κατά 0,1 ποσο-

στιαίες μονάδες, από 0,5 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 0,4 ποσοστιαίες μονάδες το 2010).

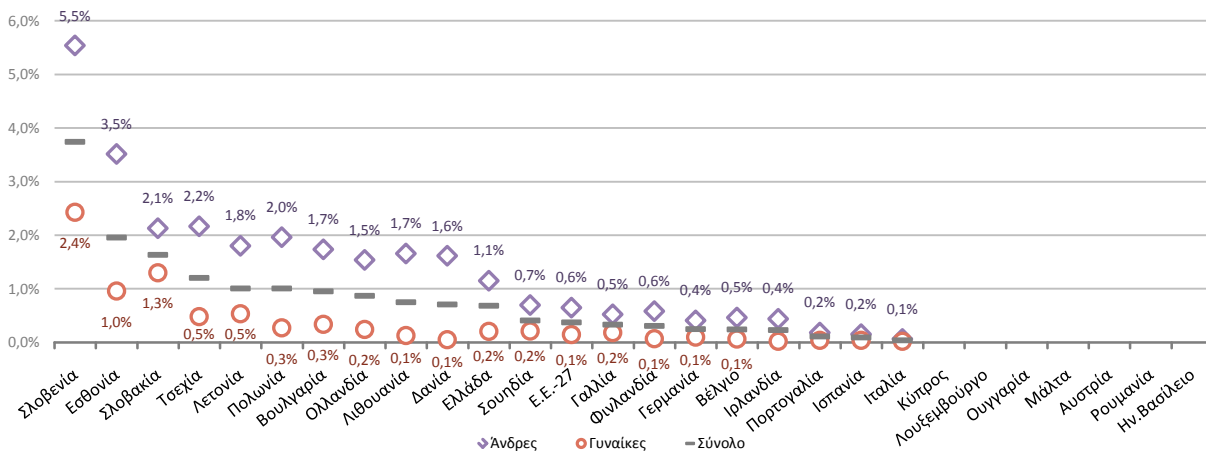
Την ίδια περίοδο σε 9 από τα 23 κράτη-μέλη της ΕΕ, καταγράφεται οριακή αύξηση της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα σπουδών και συγκεκριμένα στην Ολλανδία, στην Πορτογαλία, στην Πολωνία, στην Ιρλανδία, στη Φινλανδία, στην Ισπανία, στην Αυστρία, στην Ιταλία και στη Ρουμανία.

Αντίθετα, σε 12 από τα 23 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται μείωση της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στην Κύπρο κατά 3,4 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά: στη Λετονία (2,7 ποσοστιαίες μονάδες), στη Λιθουανία (1,9 ποσοστιαίες μονάδες) και στη Σλοβενία (1,1 ποσοστιαίες μονάδες).

Οριακή μείωση της διαφοράς καταγράφει η Τσεχία, η Ουγγαρία, η Σλοβακία, η Εσθονία, η Βουλγαρία, η Σουηδία, το Βέλγιο και η Δανία. Τέλος, αμετάβλητη παρέμεινε η αντίστοιχη διαφορά στη Γερμανία και στη Γαλλία (2006-2010).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο συνολικός φοιτητικός πληθυσμός που φοιτά στον τομέα σπουδών Υπηρεσίες μεταφορών του πεδίου ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ, ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 4.73: Φοιτητικός πληθυσμός στον τομέα σπουδών Υπηρεσίες μεταφορών ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΟΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός φοιτητών που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στον τομέα σπουδών Υπηρεσίες μεταφορών επί του συνόλου των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι 0,1% και υπολείπεται του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (0,6%) κατά 0,5 ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε 18 από τα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ (στην Κύπρο, στο Λουξεμβούργο, στην Ουγγαρία, στη Μάλτα, στην Αυστρία και στο Ηνωμένο Βασίλειο είναι μηδενικός ο φοιτητικός πληθυσμός στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών) το ποσοστό των γυναικών που φοι-

τούν στον συγκεκριμένο τομέα υπολείπεται του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στην Σλοβενία (κατά 3,1 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η Εσθονία (κατά 2,6 ποσοστιαίες μονάδες), η Πολωνία και η Τσεχία (κατά 1,7 ποσοστιαίες μονάδες), η Δανία (κατά 1,6 ποσοστιαίες μονάδες), η Λιθουανία (κατά 1,5 ποσοστιαίες μονάδες), η Βουλγαρία (κατά 1,4 ποσοστιαίες μονάδες), η Ολλανδία και η Λετονία (κατά 1,3 ποσοστιαίες μονάδες). Οριακή υπεροχή των ανδρών καταγράφεται στην Ελλάδα, στη

Σλοβακία, στη Φινλανδία, στη Σουηδία, στην Ιρλανδία, στο Βέλγιο, στη Γαλλία, στη Γερμανία, στην Πορτογαλία και στην Ισπανία. Τέλος, την ίδια χρονιά, μηδενική διαφορά μεταξύ του ποσοστού ανδρών/γυναικών καταγράφεται στη **Ρουμανία** και στην **Ιταλία**.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών παρέμεινε **αμετάβλητη** (οριακή αύξηση κατά **0,1** ποσοστιαίες μονάδες, από 0,4 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 0,5 ποσοστιαίες μονάδες το 2010).

Την ίδια περίοδο σε **11** από τα **21** κράτη-μέλη της ΕΕ, καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον

συγκεκριμένο τομέα σπουδών, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στη **Λετονία** κατά 1,1 ποσοστιαίες μονάδες και με οριακή αύξηση στην **Ελλάδα** (2002-2010), στην **Ολλανδία**, στην **Εσθονία**, στη **Δανία**, στο **Βέλγιο**, στη **Βουλγαρία**, στη **Φινλανδία**, στη **Γερμανία**, στην **Τσεχία** και στην **Ιρλανδία**.

Αντίθετα, σε **4** από τα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στον συγκεκριμένο τομέα, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στη **Σλοβενία** κατά 1,0 ποσοστιαίες μονάδες και οριακά στη **Ρουμανία**, στη **Λιθουανία** και στη **Σλοβακία**. Τέλος, **αμετάβλητη** παρέμεινε η αντίστοιχη διαφορά στην **Πορτογαλία**, στην **Πολωνία**, στη **Σουηδία**, στην **Ιταλία**, στην **Ισπανία** και στη **Γαλλία** (2006-2010).

4.4.9 Δείκτες διαφοροποίησης του φύλου ανά τομέα σπουδών

Στον ακόλουθο πίνακα, αποτυπώνονται ανά τομέα σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης η αναλογία των γυναικών και η μέση διαφορά της ποσοστιαίας κατανομής των φύλων, αλλά και οι δείκτες συνοχής, διαφοροποίησης των ακραίων τιμών και της τάσης για εξισορρόπηση της αναλογίας των φύλων των 27 κρατών-μελών της ΕΕ την περίοδο 2001-2010.

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) το **ποσοστό των γυναικών στο φοιτητικό πληθυσμό** της Ε.Ε.-27 κατέγραψε **αύξηση** κατά **2,9%**, από 53,9% το 2001 σε 55,4% το 2010.

Τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς σε **17** από τους 23 τομείς σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** του ποσοστού των γυναικών στο φοιτητικό τους πληθυσμό με τη μεγαλύτερη ποσοστιαία μεταβολή να καταγράφεται στον τομέα **Υπηρεσίες ασφάλειας** κατά 41,0% και κατά σειρά ακολουθούν οι τομείς σπουδών: **Μεταποίηση & επεξεργασία** (29,0%) και **Κτηνιατρική** (15,3%). Μικρότερες αυξήσεις καταγράφηκαν στους τομείς σπουδών: **Κοινωνικές & συμπεριφορικές επιστήμες** (5,2%), **Δίκαιο** (5,0%), **Αρχιτεκτονική & δομικά έργα** (4,3%), **Σπουδές μηχανικού και συναφή επαγγέλματα** (4,2%), **Επιχειρήσεις & διοίκηση** (4,1%), **Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού** (3,6%), **Επιστήμες της εκπαίδευσης** (3,3%), **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** (2,7%), **Φυσικές επιστήμες** (2,2%), **Τέχνες & Βιοεπιστήμες** (1,2%), **Γεωργία, Δασοκομία & Αλιεία** (1,1%) και **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** (0,8%). Στον αντίποδα βρίσκονται οι υπόλοιποι **6** τομείς σπουδών, στους οποίους καταγράφεται **μείωση** του ποσοστού των γυναικών στο φοιτητικό τους πληθυσμό με τη μεγαλύτερη ποσοστιαία μεταβολή να καταγράφεται στον τομέα **Πληροφορικής** κατά 21,7% και κατά σειρά ακολουθούν οι τομείς σπουδών: **Προσωπικές υπηρεσίες** (10,3%), ενώ μικρότερες μειώσεις καταγράφουν οι τομείς **Προστασία περιβάλλοντος** (6,6%), **Μαθηματικά & Στατιστική** (1,5%) και οριακά οι τομείς **Ανθρωπιστικές σπουδές** (0,2%) και **Υπηρεσίες μεταφορών** (0,1%).

Την ίδια περίοδο αναφοράς η υψηλότερη **απόλυτη μεταβολή** του φοιτητικού πληθυσμού καταγράφεται στον τομέα **Επιχειρήσεις & διοίκηση** (αύξηση κατά 693.643 φοιτήτριες) και με φθίνουσα σειρά ακολουθούν οι τομείς σπουδών: **Υγεία** (587.483 φοιτήτριες), **Κοινωνικές & συμπεριφορικές επιστήμες** (364.930 φοιτήτριες), **Ανθρωπιστικές σπουδές** (181.492 φοιτήτριες), **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** (164.841 φοιτήτριες), **Τέχνες** (161.037 φοιτήτριες), **Προσωπικές υπηρεσίες** (124.928 φοιτήτριες), **Αρχιτεκτονική & δομικά έργα** (91.593 φοιτήτριες), **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** (76.576 φοιτήτριες), **Σπουδές μηχανικού και συναφή επαγγέλματα** (70.923 φοιτήτριες), **Δίκαιο** (64.575 φοιτήτριες), **Φυσικές επιστήμες** (50.742 φοιτήτριες), **Βιοεπιστήμες** (50.320 φοιτήτριες), **Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού** (44.726 φοιτήτριες), **Μεταποίηση & επεξεργασία** (34.943 φοιτήτριες), **Προστασία περιβάλλοντος** (24.545 φοιτήτριες), **Μαθηματικά & στατιστική** (23.016 φοιτήτριες), **Υπηρεσίες ασφαλείας** (15.941 φοιτήτριες), **Κτηνιατρική** (8.433 φοιτήτριες), **Γεωργία, Δασοκομία & Αλιεία** (4.802 φοιτήτριες) και **Υπηρεσίες μεταφορών** (4.741 φοιτήτριες). Αντίθετα, μείωση του αριθμού των φοιτητριών την περίοδο 2001-2010 καταγράφεται στους τομείς σπουδών **Επιστήμες της εκπαίδευσης** (38.144 φοιτήτριες) και **Πληροφορική** (4.560 φοιτήτριες). Αξίζει να σημειωθεί ότι συνολικά το πεδίο **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** κατέγραψε απόλυτη **αύξηση** κατά 6.582 φοιτήτριες.

Το 2010 σε **10** από τους 23 τομείς σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ καταγράφεται **απόκλιση της ποσοστιαίας κατανομής των φύλων** μεγαλύτερη της 1,0 ποσοστιαίες μονάδας, με την υψηλότερη να καταγράφεται στον τομέα **Σπουδές μηχανικού και συναφή επαγγέλματα** με (απόλυτη) τιμή **14,23** ποσοστιαίες μονάδες, και ακολουθούν οι τομείς σπουδών: **Υγεία** (7,01 ποσοστιαίες μονάδες), **Πληροφορική** (6,03 ποσοστιαίες μονάδες), **Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού** (5,06 ποσοστιαίες μονάδες), **Αρχιτεκτονική & δομικά έργα** (3,98 ποσοστιαίες μονάδες), **Ανθρωπιστικές σπουδές** (3,95 ποσοστιαίες μονάδες), **Κοινωνι-**

κές υπηρεσίες & πρόνοια (2,53 ποσοστιαίες μονάδες), Κοινωνικές & συμπεριφορικές επιστήμες (2,89 ποσοστιαίες μονάδες), Επιστήμες της εκπαίδευσης (2,53

ποσοστιαίες μονάδες) και Υπηρεσίες μεταφορών (1,03 ποσοστιαίες μονάδες).

Πίνακας 4.3: Παράμετροι θέσης και διασποράς της κατανομής των φύλων στο φοιτητικό πληθυσμό ανά τομέα σπουδών στην ΕΕ- 27 την περίοδο 2001 – 2010

ISC	Τομέας Σπουδών	Αναλογία γυναικών στον τομέα στο Σύνολο της ΕΕ-27			Μέση διαφορά ποσοστιαίας κατανομής των φύλων (Γ – Α σε ποσοστιαίες μονάδες)			Λόγος t5/b5 (της μέσης διαφοράς)			Δείκτης συνοχής (της μέσης διαφοράς)			Δείκτης τάσης για εξισορρόπηση της αναλογίας των φύλων την περίοδο 2001-2010	
		2001	2010	Μεταβολή περιόδου 2001-2010	2001	2010	Μεταβολή περιόδου 2001-2010	2001	2010	Μεταβολή περιόδου 2001-2010	2001	2010	Μεταβολή περιόδου 2001-2010		
14.1	Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού	72,8%	75,4%	3,6% ▲	7,09	5,06	-2,03 ▼	9,3	6,1	-35,0% ▼	36,5%	45,6%	24,9% ▲	11,5%	3 από τα 26 κράτη-μέλη
14.2	Επιστήμες της εκπαίδευσης	76,1%	78,5%	3,3% ▲	2,46	2,53	0,07 ▲	14,6	12,2	-16,2% ▼	8,0%	1,5%	-81,9% ▼	4,0%	1 από τα 25 κράτη-μέλη
21	Τέχνες	60,5%	61,2%	1,2% ▲	1,12	0,90	-0,21 ▼	34,0	50,4	48,4% ▲	-36,4%	-33,8%	7,2% ▲	26,9%	7 από τα 26 κράτη-μέλη
22	Ανθρωπιστικές σπουδές	67,6%	67,5%	-0,2% ▼	4,45	3,75	-0,70 ▼	6,2	5,6	-8,9% ▼	34,4%	41,4%	20,1% ▲	26,9%	7 από τα 26 κράτη-μέλη
31	Κοινωνικές & συμπεριφορικές επιστήμες	60,3%	63,4%	5,2% ▲	2,19	2,89	0,70 ▲	8,9	5,5	-37,7% ▼	30,9%	43,0%	39,2% ▲	11,5%	3 από τα 26 κράτη-μέλη
32	Δημοσιογραφία & ενημέρωση	64,1%	64,6%	0,8% ▲	0,59	0,69	0,10 ▲	8,8	10,8	23,5% ▲	20,6%	35,4%	72,1% ▲	23,1%	6 από τα 26 κράτη-μέλη
34	Επιχειρήσεις & διοίκηση	53,3%	55,5%	4,1% ▲	0,28	0,42	0,14 ▲	9,0	25,5	182,7% ▲	1757,8%	-1558,2%	11,4% ▲	30,8%	8 από τα 26 κράτη-μέλη
38	Δίκαιο	55,5%	58,2%	5,0% ▲	0,18	0,81	0,63 ▲	20,4	14,3	-30,0% ▼	-606,4%	-53,4%	91,2% ▲	30,8%	8 από τα 26 κράτη-μέλη
42	Βιοεπιστήμες	61,2%	61,9%	1,2% ▲	0,66	0,67	0,02 ▲	28,6	7,7	-73,1% ▼	-1,9%	2,7%	240,2% ▲	3,8%	1 από τα 26 κράτη-μέλη
44	Φυσικές επιστήμες	40,4%	41,3%	2,2% ▲	-1,16	-0,94	-0,23 ▼	9,2	8,5	-7,4% ▼	13,2%	2,5%	-80,9% ▼	26,9%	7 από τα 26 κράτη-μέλη
46	Μαθηματικά & Στατιστική	46,6%	45,9%	-1,5% ▼	-0,52	-0,31	-0,21 ▼	99,4	23,1	-76,8% ▼	-31,5%	-72,5%	-130,3% ▼	30,8%	8 από τα 26 κράτη-μέλη
48	Πληροφορική	21,4%	16,7%	-21,7% ▼	-5,60	-6,03	0,43 ▲	4,8	3,4	-28,8% ▼	44,7%	64,7%	44,7% ▲	7,7%	2 από τα 26 κράτη-μέλη
52	Σπουδές μηχανικού και συναφή επαγγέλματα	16,7%	17,4%	4,2% ▲	-14,43	-14,23	-0,20 ▼	3,0	3,0	-0,3% ▼	59,5%	63,5%	6,8% ▲	38,5%	10 από τα 26 κράτη-μέλη
54	Μεταποίηση & επεξεργασία	36,1%	46,6%	29,0% ▲	-0,99	-0,30	-0,69 ▼	48,8	21,5	-55,9% ▼	-144,8%	-100,1%	30,9% ▲	25,0%	6 από τα 24 κράτη-μέλη
58	Αρχιτεκτονική & δομικά έργα	33,9%	35,4%	4,3% ▲	-3,33	-3,98	0,65 ▲	6,2	4,8	-23,2% ▼	43,5%	49,2%	13,2% ▲	26,9%	7 από τα 26 κράτη-μέλη
62	Γεωργία, Δασοκομία & Αλιεία	43,5%	44,0%	1,1% ▲	-0,81	-0,66	-0,16 ▼	6,6	8,8	33,8% ▲	26,2%	34,0%	29,7% ▲	30,8%	8 από τα 26 κράτη-μέλη
64	Κτηνιατρική	60,2%	69,4%	15,3% ▲	0,10	0,29	0,18 ▲	17,9	7,8	-56,7% ▼	-133,3%	18,6%	113,9% ▲	8,0%	2 από τα 25 κράτη-μέλη
72	Υγεία	71,9%	72,1%	0,3% ▲	6,12	7,01	0,88 ▲	8,6	5,6	-35,5% ▼	36,0%	43,7%	21,5% ▲	15,4%	4 από τα 26 κράτη-μέλη
76	Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια	79,8%	81,9%	2,7% ▲	2,98	3,02	0,04 ▲	9,9	10,3	3,1% ▲	13,7%	30,9%	125,3% ▲	7,7%	2 από τα 26 κράτη-μέλη
81	Προσωπικές υπηρεσίες	63,7%	57,2%	-10,3% ▼	0,46	0,47	0,02 ▲	11,2	41,5	270,9% ▲	-138,3%	-177,8%	-28,6% ▼	23,1%	6 από τα 26 κράτη-μέλη
84	Υπηρεσίες μεταφορών	21,7%	21,7%	-0,1% ▼	-0,91	-1,03	0,12 ▲	27,8	11,1	-60,1% ▼	-10,7%	18,9%	277,5% ▲	21,7%	5 από τα 23 κράτη-μέλη
85	Προστασία περιβάλλοντος	50,3%	47,0%	-6,6% ▼	-0,02	-0,11	0,10 ▲	35,8	7,8	-78,2% ▼	1719,6%	-187,9%	89,1% ▲	11,5%	3 από τα 26 κράτη-μέλη
86	Υπηρεσίες ασφαλείας	24,1%	34,0%	41,0% ▲	-1,29	-0,68	-0,61 ▼	39,9	19,3	-51,7% ▼	1,8%	-9,3%	-608,7% ▼	54,2%	13 από τα 24 κράτη-μέλη
	ΣΥΝΟΛΟ	53,9%	55,4%	2,9% ▲											

Πηγή δεδομένων: Eurostat – UOE

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το top5 αποδίδει τη μέση απόλυτη απόκλιση της ποσοστιαίας κατανομής των φύλων στα 5 κράτη-μέλη με την υψηλότερη απόλυτη τιμή απόκλισης μεταξύ των φύλων κατ' έτος και το bottom5 αποδίδει τη μέση απόλυτη απόκλιση της ποσοστιαίας κατανομής των φύλων στα 5 κράτη-μέλη με τη χαμηλότερη απόλυτη τιμή απόκλισης μεταξύ των φύλων κατ' έτος.

Ο δείκτης συνοχής εκφράζει τη συνοχή περί τη μέση απόλυτη απόκλιση της ποσοστιαίας κατανομής των φύλων, βασίζεται στο συντελεστή διακύμανσης (CV) και υπολογίζεται με τον τύπο: $1 - CV$. Τιμές του δείκτη μεγαλύτερες του 50% δηλώνουν υψηλό βαθμό συνοχής των κρατών-μελών και επομένως μικρές διαφοροποιήσεις μεταξύ τους.

Ο δείκτης τάσης για εξισορρόπηση της αναλογίας των φύλων την περίοδο 2001-2010 αποδίδει το ποσοστό των κρατών-μελών που τείνουν να εξισορροπήσουν την αναλογία των φύλων ανά τομέα σπουδών στο 70% τουλάχιστον των ετών της περιόδου για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία. Για παράδειγμα, η τιμή του Δείκτη για τον τομέα Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού 11,5%, σημαίνει ότι το 11,5% των κρατών-μελών της ΕΕ (δηλαδή 3 από τα 26 κράτη-μέλη) κατέγραψαν θετική τάση για εξισορρόπηση της αναλογίας των φύλων στο 70% τουλάχιστον των ετών της περιόδου 2001 -2010. Ως τιμή αναφοράς για την αναλογία των φύλων σε κάθε χώρα θεωρείται το ποσοστό των γυναικών στο φοιτητικό πληθυσμό της συγκεκριμένης χώρας στο σύνολο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) σε 14 από τους 23 τομείς σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ καταγράφεται αύξηση της μέσης απόκλισης της ποσοστιαίας κατανομής των φύλων, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στον τομέα Υγεία κατά 0,88 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά ακολουθούν οι τομείς σπουδών: Κοινωνικές & συμπεριφορικές επιστήμες (0,70 ποσοστιαίες μονάδες), Αρχιτεκτονική & δομικά έργα (0,65 ποσοστιαίες μονάδες) και Δίκαιο

(0,63 ποσοστιαίες μονάδες). Μικρότερες αυξήσεις καταγράφονται στους τομείς Πληροφορική, Κτηνιατρική, Επιχειρήσεις & διοίκηση, Υπηρεσίες μεταφορών, Δημοσιογραφία & ενημέρωση, Προστασία περιβάλλοντος, Επιστήμες της εκπαίδευσης, Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια, Προσωπικές υπηρεσίες και Βιοεπιστήμες. Την ίδια περίοδο αναφοράς σε 9 από τους 23 τομείς σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ καταγράφεται μείωση της μέσης απόκλισης

της ποσοστιαίας κατανομής των φύλων, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στον τομέα **Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού** κατά **2,03** ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά ακολουθούν οι τομείς σπουδών: **Ανθρωπιστικές σπουδές** (0,70 ποσοστιαίες μονάδες), **Μεταποίηση & επεξεργασία** (0,69 ποσοστιαίες μονάδες) και **Υπηρεσίες ασφαλείας** (0,61 ποσοστιαίες μονάδες). Μικρότερες μειώσεις καταγράφονται στους τομείς **Φυσικές επιστήμες, Τέχνες, Μαθηματικά & στατιστική, Σπουδές μηχανικού και συναφή επαγγέλματα** και **Γεωργία, δασοκομία & αλιεία**.

Ο **δείκτης συνοχής** σε κάθε τομέα σπουδών εκφράζει τη συνοχή περί τη μέση τιμή των 27 κρατών-μελών, βασίζεται στο συντελεστή διακύμανσης (CV) και υπολογίζεται με τον τύπο: $1 - CV$. Τιμές του δείκτη μεγαλύτερες του 50% δηλώνουν υψηλό βαθμό συνοχής των κρατών-μελών και επομένως μικρές διαφοροποιήσεις μεταξύ τους. Το 2010 σε **21** από τους 23 τομείς σπουδών καταγράφεται **χαμηλός** δείκτης συνοχής μεταξύ των 27 κρατών μελών, που δηλώνουν ιδιαίτερα σημαντικές διαφοροποιήσεις των κρατών μελών περί τη μέση απόλυτη απόκλιση της ποσοστιαίας κατανομής των φύλων του συγκεκριμένου τομέα σπουδών. Η χαμηλότερη τιμή του δείκτη καταγράφεται στον τομέα **Επιχειρήσεις & διοίκηση** (-1558,2%) και ακολουθούν οι τομείς σπουδών: **Προστασία περιβάλλοντος** (-187,9%), **Προσωπικές υπηρεσίες** (-177,8%), **Μεταποίηση και επεξεργασία** (-100,1%), **Μαθηματικά & στατιστική** (-72,5%), **Δίκαιο** (-53,4%), **Τέχνες** (-33,8%), **Υπηρεσίες ασφαλείας** (-9,3%), **Επιστήμες της εκπαίδευσης** (1,5%), **Φυσικές επιστήμες** (2,5%), **Βιοεπιστήμες** (2,7%), **Κτηνιατρική** (18,6%), **Υπηρεσίες μεταφορών** (18,9%), **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** (30,9%), **Γεωργία-Δασοκομία-Αλιεία** (34,0%), **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** (35,4%). Οριακές τιμές του δείκτη συνοχής καταγράφει ο τομέας **Ανθρωπιστικές σπουδές** (41,4%), **Κοινωνικές & συμπεριφορικές επιστήμες** (43,0%), **Υγεία** (43,7%), **Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού** (45,6%) και **Αρχιτεκτονική & δομικά έργα** (49,2%). Στους υπόλοιπους δύο τομείς σπουδών (**Σπουδές μηχανικού και συναφή επαγγέλματα** και **Πληροφορική**) καταγράφονται τιμές μεγαλύτερες του 50%, που δεν επιβεβαιώνουν την ύπαρξη σημαντικών διαφοροποιήσεων περί τη μέση απόλυτη απόκλιση της ποσοστιαίας κατανομής των φύλων.

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) σε **5** από τους 23 τομείς σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ καταγράφεται **μείωση** του δείκτη συνοχής, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στον τομέα **Υπηρεσίες ασφαλείας** κατά 608,7% και έπονται οι τομείς σπουδών: **Μαθηματικά & στατιστική** (130,3%), **Επιστήμες της εκπαίδευσης** (81,9%), **Φυσικές επιστήμες** (80,9%) και **Προσωπικές υπηρεσίες** (28,6%). Την ίδια περίοδο αναφοράς στους υπόλοιπους **18** τομείς σπουδών καταγράφεται **αύξηση** του δείκτη συνοχής.

Ο **λόγος top5/bottom5** σε κάθε τομέα σπουδών αποτυπώνει τη **διακύμανση των ακραίων τιμών της απόκλισης της ποσοστιαίας κατανομής των φύλων** μεταξύ των 27 κρατών-μελών, όπου το **top5** αποδίδει τη μέση απόλυτη απόκλιση της ποσοστιαίας κατανομής των φύλων στα 5 κράτη-μέλη με την υψηλότερη απόλυτη τιμή απόκλισης μεταξύ των φύλων κατ' έτος και το **bottom5** αποδίδει τη μέση απόλυτη απόκλιση της ποσοστιαίας κατανομής των φύλων στα 5 κράτη-μέλη με τη χαμηλότερη απόλυτη τιμή απόκλισης μεταξύ των φύλων κατ' έτος. Τιμές του δείκτη μεγαλύτερες του **1,5** δηλώνουν σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των ακραίων τιμών. Το 2010 και στους **23** τομείς σπουδών καταγράφεται υψηλή διακύμανση των ακραίων τιμών μεταξύ των 27 κρατών μελών (τιμές υψηλότερες του 3,0), που δηλώνουν σημαντικές διαφοροποιήσεις των ακραίων αποκλίσεων των φύλων. Η υψηλότερη τιμή του λόγου καταγράφεται στον τομέα **Τέχνες** (50,4 φορές) και ακολουθούν οι τομείς σπουδών: **Προσωπικές υπηρεσίες** (41,5 φορές), **Επιχειρήσεις & διοίκηση** (25,5 φορές), **Μαθηματικά & στατιστική** (23,1 φορές), **Μεταποίηση & επεξεργασία** (21,5 φορές), **Υπηρεσίες ασφαλείας** (19,3 φορές), **Δίκαιο** (14,3 φορές), **Επιστήμες της εκπαίδευσης** (12,2 φορές), **Υπηρεσίες μεταφορών** (11,1 φορές), **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** (10,8 φορές), **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** (10,3 φορές), **Γεωργία-Δασοκομία-Αλιεία** (8,8 φορές), **Φυσικές επιστήμες** (8,5 φορές), **Προστασία περιβάλλοντος και Κτηνιατρική** (7,8 φορές), **Βιοεπιστήμες** (7,7 φορές) και **Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού** (6,1 φορές). Στους υπόλοιπους τομείς σπουδών καταγράφονται τιμές μεταξύ 3,0 και 5,6 φορές.

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) σε **6** από τους 23 τομείς σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** του λόγου, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στον τομέα **Προσωπικές υπηρεσίες** κατά 270,9% και έπονται οι τομείς σπουδών: **Επιχειρήσεις & διοίκηση** (182,7%), **Τέχνες** (48,4%), **Γεωργία-Δασοκομία-Αλιεία** (33,8%), **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** (23,5%) και **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** (3,1%). Την ίδια περίοδο αναφοράς στους υπόλοιπους 17 τομείς σπουδών καταγράφεται **μείωση** του λόγου διακύμανσης των ακραίων τιμών.

Ο **δείκτης τάσης για εξισορρόπηση της αναλογίας των φύλων** την περίοδο 2001-2010 αποδίδει το ποσοστό των κρατών-μελών που τείνουν να εξισορροπήσουν την αναλογία των φύλων ανά τομέα σπουδών στο 70% τουλάχιστον των ετών της περιόδου για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία. Ως τιμή αναφοράς για την αναλογία των φύλων σε κάθε χώρα θεωρείται το ποσοστό των γυναικών στο φοιτητικό πληθυσμό της συγκεκριμένης χώρας στο σύνολο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Η υψηλότερη τιμή του δείκτη εξισορρόπησης της αναλογίας των φύλων μεταξύ των 23 τομέων σπουδών καταγράφεται στον τομέα **Υπηρεσίες ασφαλείας** (54,2% των κρατών-μελών), δηλαδή σε 13 από τα 24

κράτη-μέλη ο συγκεκριμένος τομέας κατέγραφε θετική τάση για εξισορρόπηση της αναλογίας των φύλων στο 70% τουλάχιστον των ετών της περιόδου 2001 -2010. Στον αντίποδα καταγράφονται οι τομείς σπουδών με χαμηλές τιμές του δείκτη εξισορρόπησης: **Βιοεπιστήμες** (3,8%), **Επιστήμες της εκπαίδευσης** (4,0%), **Πληροφορική και Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** (7,7%), **Κτηνιατρική** (8,0%), **Προστασία περιβάλλοντος, Κοινωνικές & συμπεριφορικές επιστήμες και Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού** (11,5%), **Υγεία** (15,4%), **Υπηρεσίες μεταφορών** (21,7%), **Δημοσιογραφία & ενημέρωση και Προσωπικές υπηρεσίες** (23,1%), **Μεταποίηση & επεξεργασία** (25,0%), **Αρχιτεκτονική & δομικά έργα, Ανθρωπιστικές σπουδές, Φυσικές επιστήμες και Τέχνες** (26,9%), **Επιχειρήσεις & διοίκηση, Γεωργία-Δασοκομία-Αλιεία, Δίκαιο και Μαθηματικά & στατιστική** (30,8% των κρατών-μελών) και **Σπουδές μηχανικού και συναφή επαγγέλματα** (38,5% των κρατών-μελών).

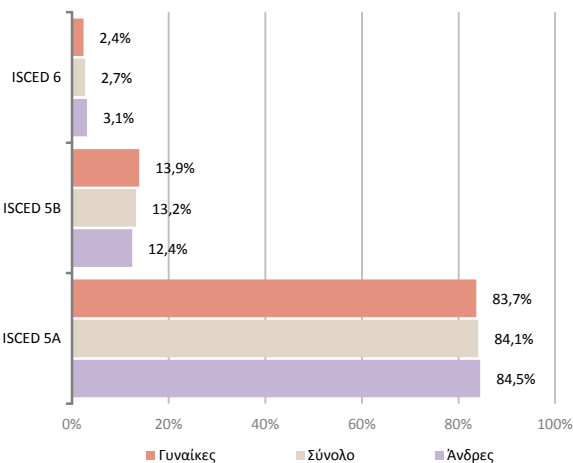
Από τα παραπάνω, και προκειμένου να υπογραμμιστεί όχι απλά η αύξηση της αναλογίας των γυναικών στο φοιτητικό πληθυσμό κάθε τομέα σπουδών, αλλά η εξισορρόπηση της ποσοστιαίας κατανομής των φύλων στο φοιτητικό πληθυσμό, αξίζει να σημειωθούν οι περιπτώσεις των τομέων σπουδών, όπου καταγράφεται σημαντική ανισορροπία φύλων και ταυτόχρονα χαμη-

λή τιμή του δείκτη εξισορρόπησης. Στην παραπάνω περιγραφή ανταποκρίνονται 9 από τους 23 τομείς σπουδών. Σε δύο από αυτούς η ανισορροπία είναι υπέρ των ανδρών, ενώ στους υπόλοιπους η ανισορροπία καταγράφεται υπέρ των γυναικών. Συγκεκριμένα στον τομέα σπουδών Πληροφορική οι γυναίκες αντιπροσώπευαν το 16,7% του φοιτητικού πληθυσμού των κρατών-μελών της ΕΕ-27 και ταυτόχρονα η τάση για εξισορρόπηση των φύλων στο συγκεκριμένο τομέα είναι χαμηλή (7,8%), αφού μόλις σε 2 από τα 26 κράτη-μέλη αυτή η τάση εκφράζεται. Χαμηλή είναι και η συμμετοχή των γυναικών στον τομέα Σπουδές μηχανικού και συναφή επαγγέλματα με το ποσοστό των φοιτητριών να κυμαίνεται στο 17,4%. Ωστόσο, η τιμή του δείκτη εξισορρόπησης (38,5%) είναι από τις υψηλότερες (καταγράφεται σε 10 από τα 26 κράτη-μέλη). Στον αντίποδα βρίσκεται ο τομέας Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια, όπου το ποσοστό των ανδρών είναι μόλις 18,1%, ενώ ο δείκτης εξισορρόπησης καταγράφει χαμηλή τιμή (7,7%), αφού μόλις σε 2 από τα 26 κράτη-μέλη αυτή η τάση εκφράζεται. Παρόμοιο χαρακτηριστικό εμφανίζουν και οι τομείς σπουδών: Επιστήμες της εκπαίδευσης, Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού, Υγεία, Κτηνιατρική, Κοινωνικές & συμπεριφορικές επιστήμες και Βιοεπιστήμες.

4.4.10 Ανάλυση του φύλου ανά επίπεδο σπουδών

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η συγκριτική κατανομή των ανδρών και των γυναικών στα τρία επίπεδα σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ISCED (5A, 5B & 6) στην ΕΕ-27 το έτος 2010.

Γράφημα 4.74: Διαφοροποίηση της κατανομής του φύλου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση της ΕΕ-27 ανά επίπεδο σπουδών ISCED 5A, 5B & 6 το 2010

Πηγή: Eurostat – UOE | Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

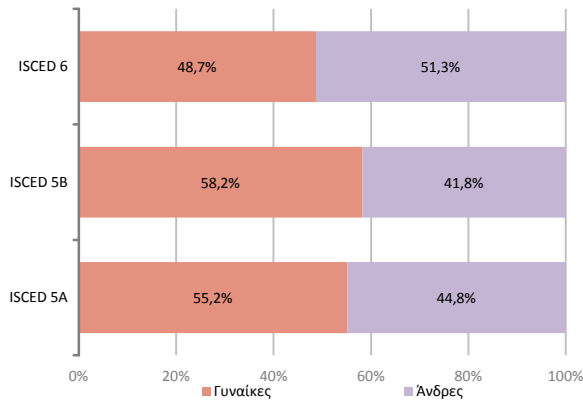
Το 2010, από το σύνολο των **φοιτητριών** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ-27, το υψηλότερο ποσοστό (**83,7%**), φοιτούσε σε προγράμματα σπουδών επιπέδου **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A), το **13,9%** σε προγράμματα σπουδών επιπέδου **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B) και το **2,4%** σε προγράμματα επιπέδου προηγμένης έρευνας (ISCED 6).

Την ίδια χρονιά, από το σύνολο των **ανδρών** φοιτητών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ-27, το υψηλότερο ποσοστό (**84,5%**), φοιτούσε σε προγράμματα σπουδών επιπέδου **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A), το οποίο υπερέχει του αντίστοιχου ποσοστού των γυναικών (83,7%) κατά 0,7 μονάδες. Το **12,4%** σε προγράμματα σπουδών επιπέδου **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B), ποσοστό που υπολείπεται του αντίστοιχου των γυναικών κατά 1,5 μονάδες. Τέλος, το **3,1%** των ανδρών σπουδαστών φοιτούσε σε προγράμματα επιπέδου προηγμένης έρευνας (ISCED 6), ποσοστό που υπερέχει του αντίστοιχου των γυναικών κατά 0,7 μονάδες.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η αναλογία των φύλων στα τρία επίπεδα σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ISCED (5A, 5B & 6) στην ΕΕ-27 το έτος 2010. Τη συγκεκριμένη χρονιά και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **55,4%** του φοιτητικού πληθυσμού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ανεξαρτήτως επιπέδου σπουδών) είναι γυναίκες και το υπόλοιπο **44,6%** άνδρες.

Ωστόσο, η κατανομή των φύλων στα επίπεδα σπουδών εμφανίζεται διαφοροποιημένη. Συγκεκριμένα, στο επίπεδο σπουδών **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A) το ποσοστό των γυναικών (55,2%) είναι οριακά χαμηλότερο σε σύγκριση με το συνολικό (55,4%).

Γράφημα 4.75: Κατανομή του φύλου στα επίπεδα σπουδών ISCED 5A, 5B & 6 στο σύνολο της ΕΕ- 27 το έτος 2010

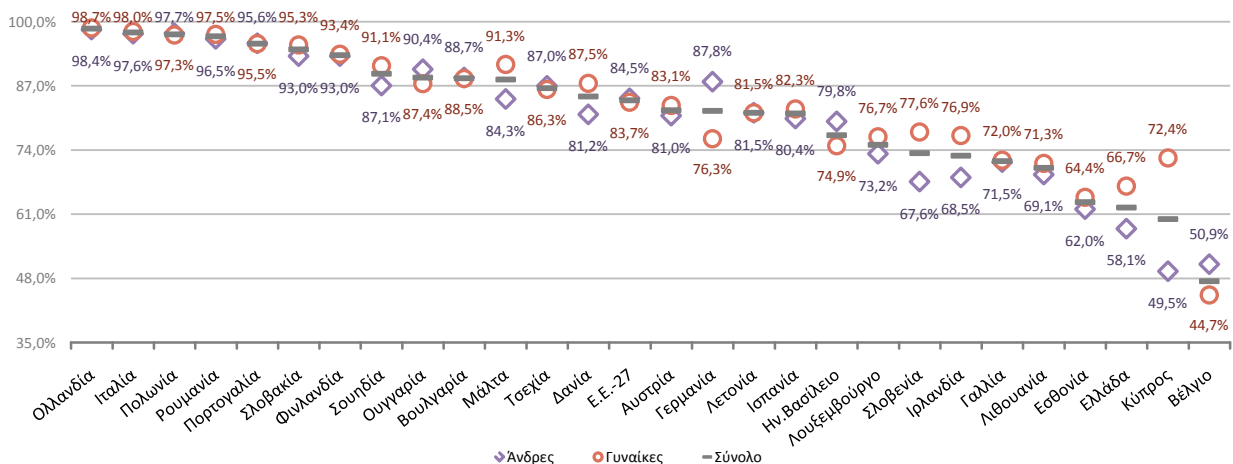

Πηγή: Eurostat – UOE *Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ*

Στο επίπεδο σπουδών **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B) το ποσοστό των γυναικών (58,2%) είναι υψηλότερο κατά 2,8 μονάδες σε σύγκριση με το συνολικό (55,4%). Τέλος, στο επίπεδο προηγμένης έρευνας (ISCED 6) το ποσοστό των γυναικών (48,7%) είναι χαμηλότερο σε σύγκριση με το συνολικό (55,4%) κατά 6,7 ποσοστιαίες μονάδες.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός φοιτητικός πληθυσμός** που φοιτά σε προγράμματα σπουδών επιπέδου **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A) ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και ο αντίστοιχος **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 4.76: Φοιτητικός πληθυσμός στο επίπεδο σπουδών ISCED 5A ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – UOE *Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ*

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που φοιτούν σε προγράμματα σπουδών επιπέδου **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A) επί του συνόλου των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι **83,7%** και **υπολείπεται** ελαφρώς του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**84,5%**) κατά **0,8** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά και σε **8** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στη **Γερμανία** (κατά 11,6 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: το **Βέλγιο** (κατά 6,2 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 4,9 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Ουγγαρία** (κατά 2,9 ποσοστιαίες μονάδες). Οριακή υπεροχή των ανδρών καταγράφεται στην **Τσεχία**, στην **Πολωνία**, στη **Βουλγαρία** και στην **Πορτογαλία**.

Αντίθετα, το 2010, σε **18** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στην **Κύπρο** (κατά 23,0 ποσοστιαίες μονάδες), και ακολουθούν κατά σειρά: η **Σλοβενία** (κατά 10,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα**

(κατά 8,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** (κατά 8,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα** (κατά 7,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Δανία** (κατά 6,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σουηδία** (κατά 4,0 ποσοστιαίες μονάδες), το **Λουξεμβούργο** (κατά 3,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (κατά 2,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** (κατά 2,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** (κατά 2,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** (κατά 2,1 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Ισπανία** (κατά 1,9 ποσοστιαίες μονάδες). Οριακή υπεροχή των γυναικών καταγράφεται στη **Ρουμανία**, στην **Ιταλία**, στη **Γαλλία**, στη **Φινλανδία** και στην **Ολλανδία**.

Τέλος, την ίδια χρονιά, μηδενική διαφορά μεταξύ του ποσοστού ανδρών/γυναικών καταγράφεται στη **Λετονία**.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών **παρέμεινε αμετάβλητη** στις 0,8 ποσοστιαίες μονάδες υπέρ των ανδρών.

Την ίδια περίοδο, σε **11** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ (το Λουξεμβούργο δεν ανακοίνωσε στοιχεία το 2001), καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών, που φοιτούν στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών, με την υψηλότερη να

καταγράφεται στη **Λετονία** κατά 5,1 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά: στην **Ουγγαρία** (3,9 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Τσεχία** (3,4 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Δανία** (2,5 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ισπανία** (1,4 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Φινλανδία** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες) και στη **Σουηδία** (1,1 ποσοστιαίες μονάδες).

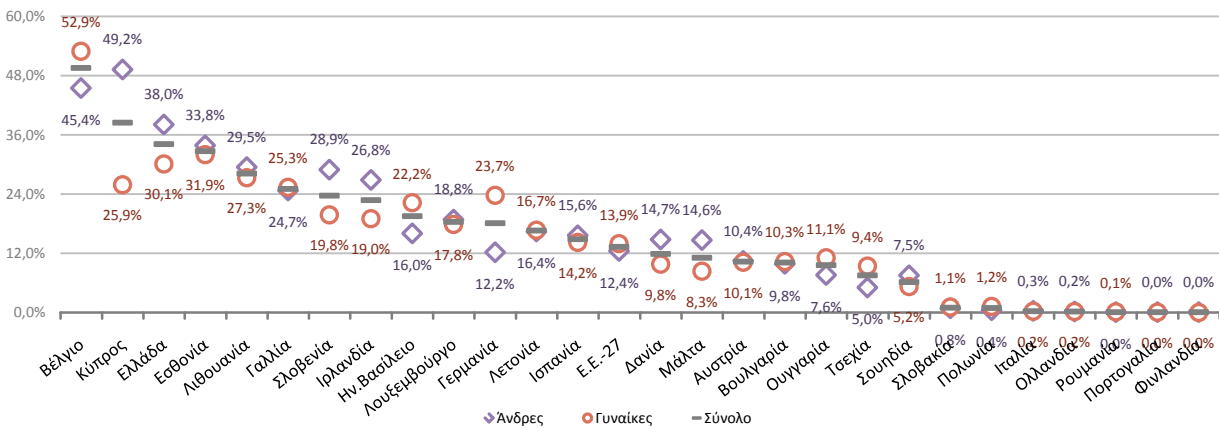
Οριακή μείωση κατέγραψε η **Βουλγαρία**, το **Βέλγιο**, η **Γαλλία** (περίοδος 2006-2010) και η **Πορτογαλία**. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην **Ουγγαρία** το 2001 το **ποσοστό των φοιτητριών** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που παρακολουθούσε προγράμματα θεωρητικής κατεύθυνσης (ISCED 5A) **υπερείχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών κατά 1,0 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των ανδρών να **υπερέχει** του αντίστοιχου των γυναικών (κατά 2,9 ποσοστιαίες μονάδες).

Αντίθετα, σε **15** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Μάλτα** (10,5 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Εσθονία** (10,2 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Λιθουανία** (6,9 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Αυστρία** (5,2 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ελλάδα** (4,9 ποσοστιαίες

μονάδες, περίοδος 2002-2010), στην **Κύπρο** (4,7 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Ρουμανία** (4,5 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σλοβακία** (3,9 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ιρλανδία** (3,5 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σλοβενία** (3,4 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Γερμανία** (2,8 ποσοστιαίες μονάδες) και στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (2,2 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακές** αυξήσεις καταγράφηκαν επίσης στην **Ιταλία**, στην **Πολωνία** και την **Ολλανδία**. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί η περίπτωση της **Μάλτας**, της **Εσθονίας**, της **Λιθουανίας**, της **Αυστρίας**, της **Ρουμανίας** και της **Σλοβακίας**, όπου το 2001 το **ποσοστό των φοιτητριών** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που παρακολουθούσε προγράμματα θεωρητικής κατεύθυνσης (ISCED 5A) **υπολειπόταν** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπερέχει** του αντίστοιχου των ανδρών.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός φοιτητικός πληθυσμός** που φοιτά σε προγράμματα σπουδών επιπέδου **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B) ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και ο αντίστοιχος **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 4.77: Φοιτητικός πληθυσμός στο επίπεδο σπουδών ISCED 5B ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Έπεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που φοιτούν σε προγράμματα σπουδών επιπέδου **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B) επί του συνόλου των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι **13,9%** και **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**12,4%**) κατά **1,5** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά και σε **11** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στη **Γερμανία** (κατά 11,6 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: το **Βέλγιο** (κατά 7,5 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 6,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (κατά 4,3 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Ουγγαρία** (κατά

3,5 ποσοστιαίες μονάδες). Οριακή υπεροχή των γυναικών καταγράφεται στην **Πολωνία**, στη **Γαλλία**, στη **Βουλγαρία**, στη **Σλοβακία**, στη **Λετονία** και στη **Ρουμανία**.

Αντίθετα, το 2010, σε **13** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στην **Κύπρο** (κατά 23,3 ποσοστιαίες μονάδες), και ακολουθούν κατά σειρά: η **Σλοβενία** (κατά 9,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** και η **Ιρλανδία** (κατά 7,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα** (κατά 6,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Δανία** (κατά 4,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σουηδία** (κατά 2,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** (κατά 2,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (κατά 1,9 ποσοστιαίες μονάδες),

η **Ισπανία** (κατά 1,5 ποσοστιαίες μονάδες) και το **Λουξεμβούργο** (κατά 1,0 ποσοστιαίες μονάδες). Οριακή υπεροχή των ανδρών καταγράφεται στην **Αυστρία** και στην **Ιταλία**.

Τέλος, την ίδια χρονιά, μηδενική διαφορά μεταξύ του ποσοστού ανδρών/γυναικών καταγράφεται στη **Φινλανδία** και στην **Πορτογαλία**.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών, **μειώθηκε** κατά **0,3** ποσοστιαίες μονάδες, από 1,8 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 1,5 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε **16** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ (το Λουξεμβούργο δεν ανακοίνωσε στοιχεία το 2001), καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Μάλτα** κατά 10,6 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά: στην **Εσθονία** (10,1 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Λιθουανία** (7,1 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Αυστρία** (5,6 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σλοβακία** (4,2 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Τσεχία** (3,8 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Ρουμανία** (3,5 ποσοστιαίες μονάδες) και στη **Δανία** (2,7 ποσοστιαίες μονάδες).

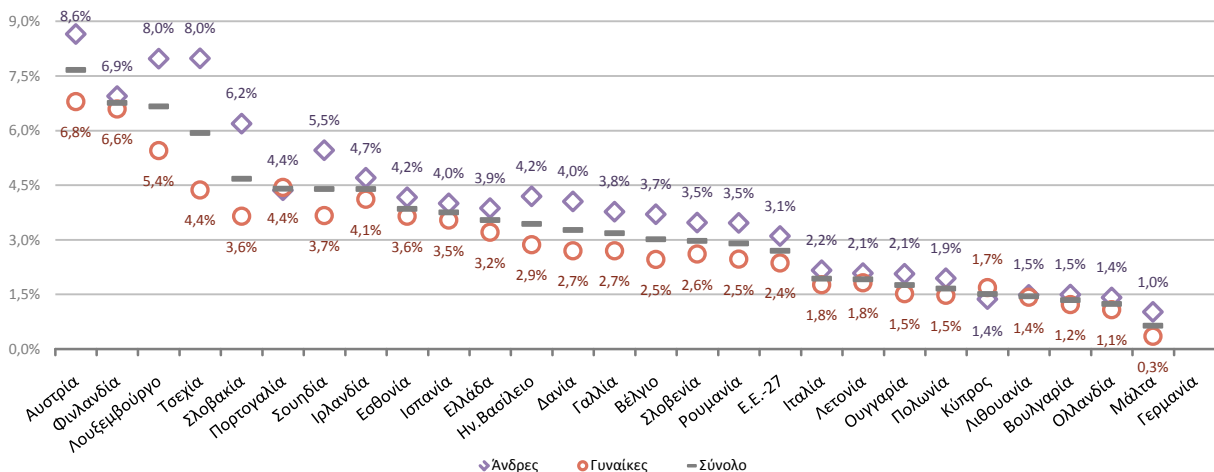
Οριακή μείωση κατέγραψε η **Βουλγαρία**, η **Πορτογαλία**, το **Βέλγιο**, η **Ολλανδία**, η **Πολωνία**, η **Ιταλία**, η **Φινλανδία** και η **Ισπανία**. Αξίζει να σημειωθεί η περίπτωση της **Μάλτας**, της **Εσθονίας**, της **Λιθουανίας** και της **Αυστρίας**, όπου το 2001 το **ποσοστό των φοιτητριών** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που παρακολουθούσε προγράμματα πρακτικής κατεύθυνσης

(ISCED 5B) **υπερείχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπολείπεται** του αντίστοιχου των ανδρών.

Αντίθετα, σε **10** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Ελλάδα** (περίοδος 2002-2010) και στην **Κύπρο** (5,2 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Λετονία** (5,1 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ιρλανδία** (3,6 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ουγγαρία** (3,3 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Γερμανία** (2,8 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σλοβενία** (2,5 ποσοστιαίες μονάδες) και στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (1,7 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακές** αυξήσεις καταγράφηκαν επίσης στη **Σουηδία** και στην **Γαλλία** (περίοδος 2006-2010). Τέλος, αξίζει να σημειωθεί η περίπτωση της **Λετονίας**, όπου το 2001 το **ποσοστό των φοιτητριών** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που παρακολουθούσε προγράμματα πρακτικής κατεύθυνσης (ISCED 5B) **υπολειπόταν** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών κατά 4,8 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπερέχει οριακά** του αντίστοιχου των ανδρών κατά 0,3 ποσοστιαίες μονάδες.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός φοιτητικός πληθυσμός** που φοιτά σε προγράμματα επιπέδου προηγμένης έρευνας (ISCED 6) ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και ο αντίστοιχος **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 4.78: Φοιτητικός πληθυσμός στο επίπεδο σπουδών ISCED 6 ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – UOE *Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ*

Το 2010 και στο σύνολο των 26 κρατών-μελών της ΕΕ (η Γερμανία δεν ανακοινώνει στοιχεία για το επίπεδο ISCED 6) το **ποσοστό των γυναικών** που φοιτούν σε προγράμματα επιπέδου προηγμένης έρευνας (ISCED 6) επί του συνόλου των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι **2,4%** και **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**3,1%**) κατά **0,7** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά και σε **24** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στην **Τσεχία** (κατά 3,6 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Σλοβακία** και το **Λουξεμβούργο** (κατά 2,5 ποσοστιαίες μονάδες), η Αυστρία και η Σουηδία (κατά 1,8 ποσο-

στιαίες μονάδες), η Δανία και το Ηνωμένο Βασίλειο (κατά 1,3 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** (κατά 1,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία** (κατά 1,1 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Ρουμανία** (κατά 1,0 ποσοστιαίες μονάδες). Οριακή υπεροχή των ανδρών καταγράφεται στη **Σλοβενία**, στη **Μάλτα**, στην **Ελλάδα**, στην **Ιρλανδία**, στην **Ουγγαρία**, στην **Εσθονία**, στην **Πολωνία**, στην **Ισπανία**, στην **Ιταλία**, στη **Φινλανδία**, στην **Ολλανδία**, στη **Βουλγαρία**, στη **Λετονία** και στη **Λιθουανία**.

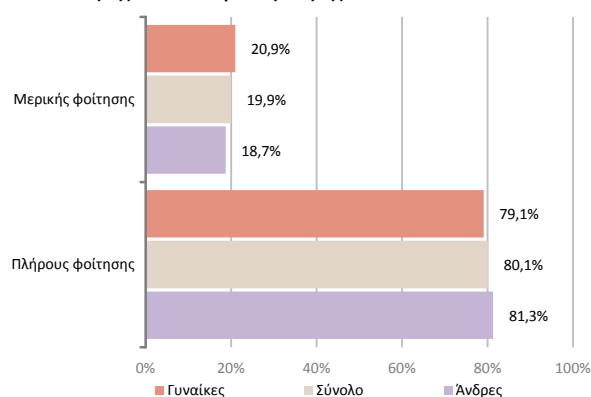
Αντίθετα, το 2010, σε **2** μόλις από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών **υπερέχει οριακά** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών, και συγκεκριμένα στην **Κύπρο** και στην **Πορτογαλία**.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών, **μειώθηκε** κατά **0,3** ποσοστιαίες μονάδες, από 1,0 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 0,7 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

4.4.11 Ανάλυση του φύλου ανά τρόπο φοίτησης

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η συγκριτική κατανομή των ανδρών και των γυναικών στους δύο τρόπους φοίτησης (πλήρης – μερική) στην ΕΕ-27 το έτος 2010.

Γράφημα 4.79: Διαφοροποίηση της κατανομής του φύλου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση της ΕΕ-27 ανά τρόπο φοίτησης το 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το 2010, από το σύνολο των **φοιτητριών** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ-27, το **79,1%** φοιτούσε σε προγράμματα σπουδών **πλήρους φοίτησης** και το υπόλοιπο **20,9%** σε προγράμματα σπουδών **μερικής φοίτησης**.

Την ίδια χρονιά, από το σύνολο των **ανδρών** φοιτητών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ-27 το **81,3%** φοιτούσε σε προγράμματα σπουδών **πλήρους φοίτησης**, ενώ προγράμματα **μερικής φοίτησης** παρακολουθούσε το υπόλοιπο **18,7%**, ποσοστό χαμηλότερο του αντίστοιχου των γυναικών κατά **2,2** μονάδες.

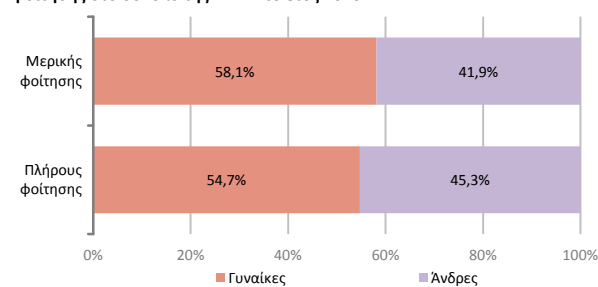
Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η αναλογία των φύλων στους σπουδαστές πλήρους φοίτησης και

Την ίδια περίοδο, σε **18** από τα 25 κράτη-μέλη της ΕΕ (το Λουξεμβούργο και η Γερμανία δεν ανακοίνωσε στοιχεία το 2001), καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Σουηδία** κατά 1,7 ποσοστιαίες μονάδες και στη **Φινλανδία** και στην **Ισπανία** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** μείωση κατέγραψε η **Ουγγαρία**, το **Ηνωμένο Βασίλειο**, η **Αυστρία**, η **Τσεχία**, η **Πολωνία**, η **Ελλάδα** (2002-2010), η **Σλοβακία**, η **Λιθουανία**, η **Ολλανδία**, η **Ιρλανδία**, η **Γαλλία** (2006-2010), η **Βουλγαρία**, η **Μάλτα** και η **Λετονία**.

Αντίθετα, σε **8** από τα 25 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **οριακή αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που φοιτούν στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών, και συγκεκριμένα: στη **Σλοβενία** (2005-2010), στην **Πορτογαλία**, στην **Κύπρο**, στη **Ρουμανία** (2003-2010), στη **Δανία**, στο **Βέλγιο**, στην **Ιταλία** και στην **Εσθονία**.

στους σπουδαστές μερικής φοίτησης στην ΕΕ-27 το έτος 2010.

Γράφημα 4.80: Αναλογία του φύλου στους σπουδαστές πλήρους και μερικής φοίτησης στο σύνολο της ΕΕ-27 το έτος 2010

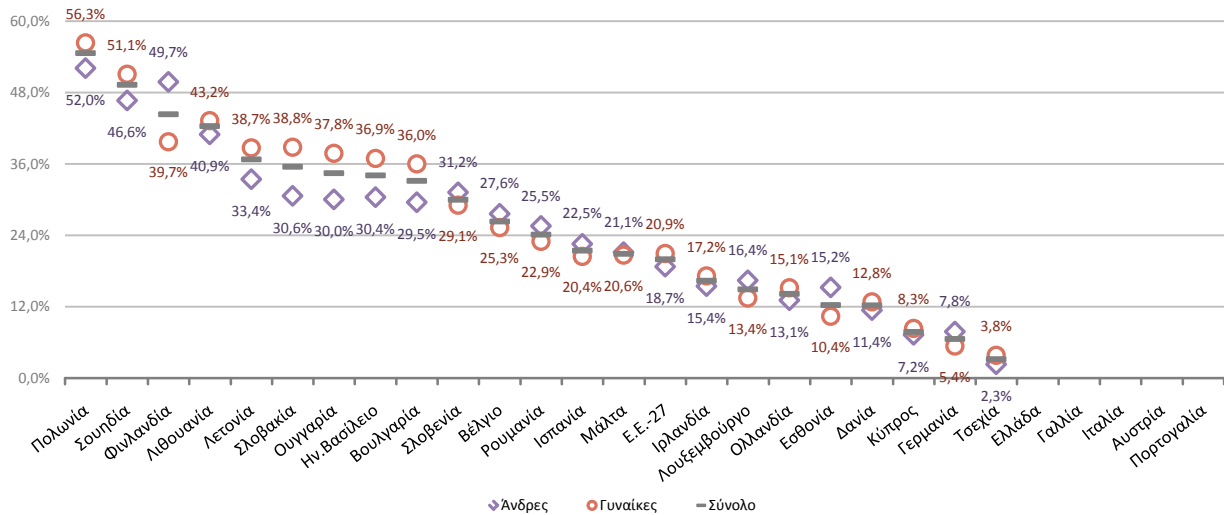

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Υπενθυμίζεται ότι τη συγκεκριμένη χρονιά και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **55,4%** του φοιτητικού πληθυσμού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ανεξαρτήτως τρόπου φοίτησης) είναι γυναίκες και το υπόλοιπο **44,6%** άνδρες.

Ωστόσο, η αναλογία των φύλων ανά τρόπο φοίτησης εμφανίζεται διαφοροποιημένη. Συγκεκριμένα, στο φοιτητικό πληθυσμό **πλήρους φοίτησης** το ποσοστό των γυναικών (54,7%) είναι οριακά χαμηλότερο σε σύγκριση με το συνολικό (55,4%), ενώ στον πληθυσμό **μερικής φοίτησης** το ποσοστό των γυναικών (58,1%) είναι υψηλότερο κατά 2,7 μονάδες σε σύγκριση με το συνολικό (55,4%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **συνολικός φοιτητικός πληθυσμός** που φοιτά σε προγράμματα σπουδών **μερικής φοίτησης** ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και ο αντίστοιχος **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 4.81: Φοιτητικός πληθυσμός στο μερικής φοίτησης ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Η Ελλάδα, η Γαλλία, η Πορτογαλία, η Αυστρία και η Ιταλία δεν διαθέτουν στοιχεία για τους φοιτητές μερικής φοίτησης.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που φοιτούν σε προγράμματα σπουδών **μερικής φοίτησης** επί του συνόλου των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι **20,9%** και **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**18,7%**) κατά **2,2** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά και σε **13** από τα 22 κράτη-μέλη της ΕΕ, για τα οποία διατίθενται πλήρη στοιχεία, το ποσοστό των γυναικών που παρακολουθούν προγράμματα μερικής φοίτησης **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στη **Σλοβακία** (κατά 8,2 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ουγγαρία** (κατά 7,8 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 6,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** (κατά 6,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (κατά 5,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σουηδία** (κατά 4,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** (κατά 4,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** (κατά 2,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (κατά 2,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** (κατά 1,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (κατά 1,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Δανία** (κατά 1,4 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Κύπρος** (κατά 1,1 ποσοστιαίες μονάδες).

Αντίθετα, το 2010, σε **9** από τα 22 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που παρακολουθούν προγράμματα μερικής φοίτησης **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στη **Φινλανδία** (κατά 10,1 ποσοστιαίες μονάδες), και ακολουθούν κατά σειρά: η **Εσθονία** (κατά 4,9 ποσοστιαίες μονάδες), το **Λουξεμβούργο** (κατά 3,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ρουμανία** (κατά 2,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** (κατά 2,4 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** (κατά 2,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** και η **Ισπανία** (κατά 2,1 ποσοστιαίες μονάδες) και οριακά η **Μάλτα** (κατά 0,5 ποσοστιαίες μονάδες).

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών στα προγράμματα σπουδών μερικής φοίτησης, παρέμεινε **αμετάβλητη** και ίση με **2,2** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια περίοδο, σε **8** από τα 19 κράτη-μέλη της ΕΕ για τα οποία διατίθενται πλήρη στοιχεία, καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που παρακολουθούν προγράμματα μερικής φοίτησης, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Εσθονία** κατά 9,0 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά: στη **Ρουμανία** (4,6 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Βουλγαρία** (2,9 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Τσεχία** (2,6 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Μάλτα** (1,6 ποσοστιαίες μονάδες) και στο **Βέλγιο** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** μείωση κατέγραψε η **Ισπανία** και η **Ιρλανδία**. Αξίζει να σημειωθεί η περίπτωση της **Εσθονίας** και της **Ρουμανίας**, όπου το 2001 το **ποσοστό των φοιτητριών** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που παρακολουθούσε προγράμματα μερικής φοίτησης **υπερείχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπολείπεται** του αντίστοιχου των ανδρών.

Αντίθετα, σε **11** από τα 19 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που παρακολουθούν προγράμματα μερικής φοίτησης, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Ουγγαρία** (4,7 ποσοστιαίες μονάδες), στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (3,9 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Γερμανία** (2,1 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Πολωνία** (1,5 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Λετονία** (1,1 ποσοστιαίες μονάδες) και στην **Ολλανδία** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακές** αυξήσεις καταγράφηκαν επίσης στη **Σλοβακία**, στη **Σλοβενία**, στη **Σουηδία**, στη **Λιθουανία** και στην **Κύπρο**.

4.5 Κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού ως προς την ηλικία

Στη συγκεκριμένη ενότητα εξετάζονται οι διαφοροποιήσεις τους φοιτητικού πληθυσμού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της ΕΕ-27 ως προς την ηλικία και αναλύονται ανά επίπεδο σπουδών (ISCED 5A, 5B & 6), ανά τρόπο φοίτησης (πλήρης - μερική), καθώς και ως προς το φύλο.

Η εξέταση του εύρους των ηλικιών του φοιτητικού πληθυσμού και, κυρίως, το κατά πόσο μετέχουν στο φοιτητικό πληθυσμό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σπουδαστές με ηλικία μεγαλύτερη από την «τυπική» ηλικία φοίτησης, μπορεί να αναδείξει διαφοροποιήσεις των κρατών-μελών ως προς την προώθηση της δια βίου μάθησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Η διεύρυνση της πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αποτελεί προτεραιότητα στον Ευρωπαϊκό Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης. Το 2009 οι χώρες του ΕΧΑΕ συμφώνησαν να καθορίσουν μετρήσιμους εθνικούς στόχους για τη διεύρυνση της συμμετοχής συνολικά, αλλά και την αύξηση της συμμετοχής των υποεκπροσωπούμενων ομάδων στην ανώτερη εκπαίδευση, οι οποίοι θα πρέπει να έχουν επιτευχθεί έως το 2020 (Communiqué of the Ministers of Education of the Bologna Process, 2009). Ωστόσο, σύμφωνα με τα στοιχεία της τελευταίας απολογιστικής έκθεσης για τον ΕΧΑΕ (ESAEA 2012) μόνο 4 χώρες (Αρμενία, Αυστρία, Ιρλανδία, Φινλανδία και Νορβηγία) έχουν ορίσει μετρήσιμους εθνικούς στόχους. Παρόλα αυτά, και χωρίς να έχουν υιοθετηθεί σαφείς και μετρήσιμοι εθνικοί στόχοι για την διεύρυνση της πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, σε πολλές χώρες του ΕΧΑΕ εφαρμόζονται στοχευμένες πολιτικές για υποεκπροσωπούμενες σε αυτήν κοινωνικές ομάδες. Ένα από τα κριτήρια για τον ορισμό των υποεκπροσωπούμενων ομάδων αποτελεί και η ηλικία του φοιτητικού πληθυσμού («ενήλικοι» και «παραδοσιακοί» φοιτητές) (EACEA, 2012).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ανά ηλικιακή ομάδα στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

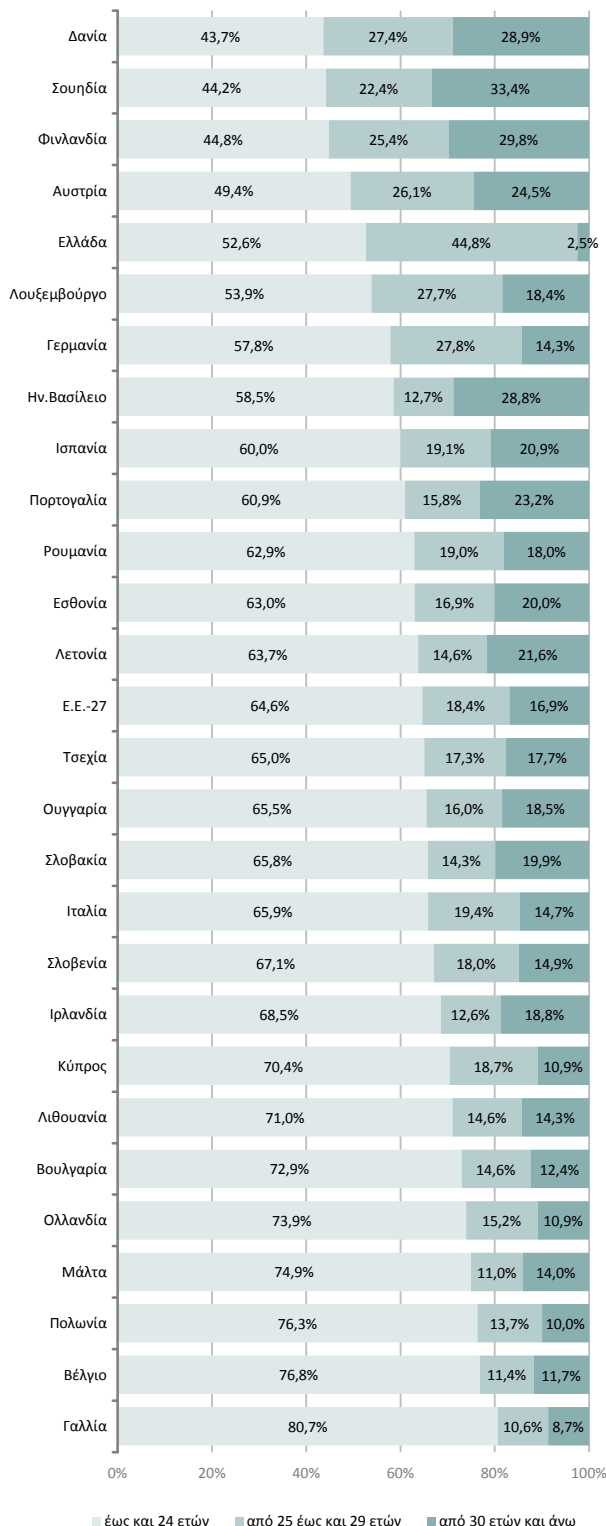
Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ, το **64,6%** του φοιτητικού πληθυσμού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) είχε ηλικία **έως και 24 ετών**, το **18,4%** είχε ηλικία **από 25 έως και 29 ετών**, ενώ το υπόλοιπο **16,9%** ήταν **άνω των 29 ετών**.

Το υψηλότερο ποσοστό του φοιτητικού πληθυσμού ηλικίας **άνω των 24 ετών** καταγράφεται στη **Δανία** (56,3%) και, κατά σειρά, ακολουθούν: η **Σουηδία** (55,8%), η **Φινλανδία** (55,2%), η **Αυστρία** (50,6%), η **Ελλάδα** (47,3%), το **Λουξεμβούργο** (46,1%), η **Γερμανία** (42,1%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (41,5%) και η **Πορτογαλία** (40,0%).

Στον αντίποδα, το χαμηλότερο ποσοστό του φοιτητικού πληθυσμού ηλικίας **άνω των 24 ετών** καταγράφεται στη **Γαλλία** (19,3%) και, κατά σειρά, ακολουθούν:

το **Βέλγιο** (23,1%), η **Πολωνία** (23,7%), η **Μάλτα** (25,0%), η **Ολλανδία** (26,1%), η **Βουλγαρία** (27,0%), η **Λιθουανία** (28,9%) και η **Κύπρος** (29,6%).

Γράφημα 4.82: Κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού (ISCED 5-6) ανά ηλικιακή ομάδα στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – UOE Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
 Τα στοιχεία για την Ιταλία αφορούν μόνο στο επίπεδο ISCED 5A.
 Τα στοιχεία για τη Γερμανία, την Ολλανδία και την Πολωνία αφορούν στα επίπεδα ISCED 5A & 5B.

Κατατάσσοντας τα 27 κράτη-μέλη με βάση το ποσοστό του φοιτητικού πληθυσμού που καταγράφουν σε κάθε ηλικιακή ομάδα μπορούμε να εντοπίσουμε τα 10 κράτη-μέλη με το υψηλότερο ποσοστό ανά κατηγορία (top10) και τα 10 κράτη-μέλη με το χαμηλότερο ποσοστό ανά κατηγορία (bottom10). Με τον τρόπο αυτό διακρίνονται 2 ομάδες χωρών στην ΕΕ-27.

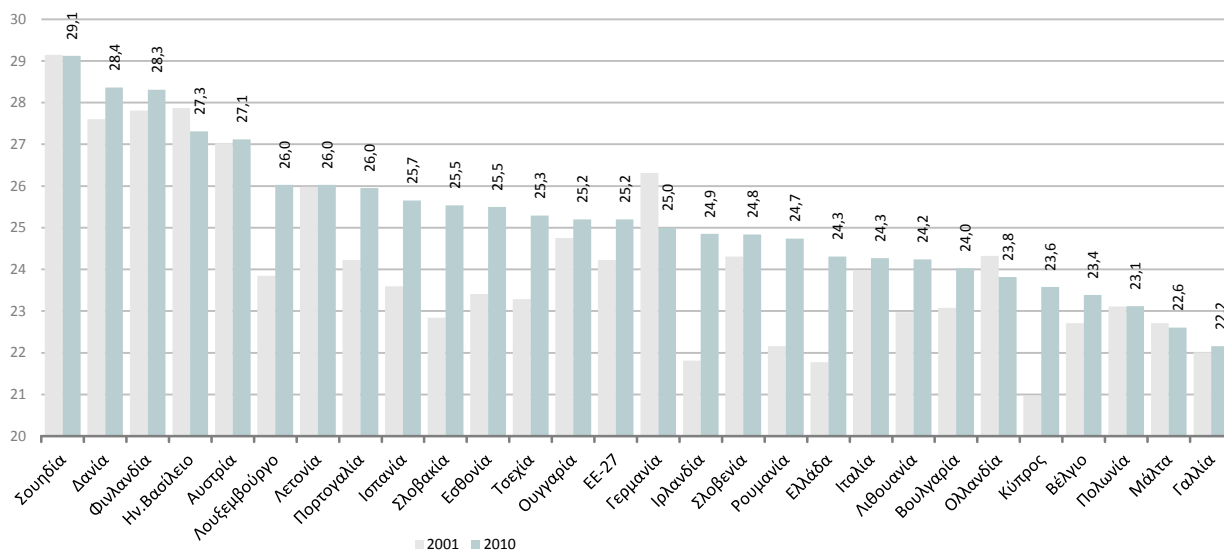
Η **1^η ομάδα** αποτελείται από **5 κράτη-μέλη**, τα οποία εμφανίζουν **υψηλά** ποσοστά φοιτητών μεγάλης ηλικίας και ανήκουν στο **top10** των χωρών **και** στις δύο ηλικιακές ομάδες (από **25 έως και 29 ετών** και **από 30 ετών και άνω**). Συγκεκριμένα, στη **Δανία** το **56,3%** του φοιτητικού πληθυσμού είναι άνω των 24 ετών και, κατά σειρά, ακολουθούν: η **Σουηδία** (55,8%), η **Φινλανδία** (55,2%), η **Αυστρία** (50,6%) και η **Ισπανία** (40,0%). Στον αντίποδα βρίσκονται **5 κράτη-μέλη** (**2^η ομάδα**), τα οποία εμφανίζουν **χαμηλά** ποσοστά φοιτητών μεγάλης ηλικίας και ανήκουν στο **bottom10** των χωρών **και** στις δύο ηλικιακές ομάδες (από **25 έως και 29 ετών** και **από 30 ετών και άνω**). Συγκεκριμένα, στη

Γαλλία μόνο το **19,3%** του φοιτητικού πληθυσμού είναι άνω των 24 ετών και, κατά σειρά, ακολουθούν: το **Βέλγιο** (23,1%), η **Πολωνία** (23,7%), η **Μάλτα** (25,0%), η **Βουλγαρία** (27,0%) και η **Λιθουανία** (28,9%).

Θα πρέπει, ωστόσο, να σημειωθεί ότι οι παρατηρούμενες διαφορές οφείλονται, ως ένα βαθμό, στη διαφορετικότητα των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, κυρίως ως προς την **προβλεπόμενη ηλικία εισαγωγής** των σπουδαστών στη βαθμίδα αυτή. Για παράδειγμα, στη Σουηδία και στη Δανία, η συνήθης ηλικία εισαγωγής στον πρώτο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι τα 21 έτη (Mejer et al., 2011). Αυτός είναι κι ένας από τους λόγους που οι δύο αυτές χώρες καταγράφουν και τα υψηλότερα ποσοστά σπουδαστών άνω των 24 ετών.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η μέση ηλικία του φοιτητικού πληθυσμού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ την περίοδο 2001-2010.

Γράφημα 4.83: Μέση ηλικία φοιτητικού πληθυσμού (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 & 2010

Πηγή: Eurostat – UOE. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τα στοιχεία για την Ιταλία αφορούν μόνο στο επίπεδο ISCED 5A.

Τα στοιχεία για τη Γερμανία, την Ολλανδία και την Πολωνία αφορούν στα επίπεδα ISCED 5A & 5B.

Τα στοιχεία για το Λουξεμβούργο αφορούν την περίοδο 2006-2010.

Η τιμή της ΕΕ-27 αποτελεί μη σταθμισμένη μέση τιμή των 27 κρατών-μελών.

Το 2010, η **μέση ηλικία** του φοιτητικού πληθυσμού (ISCED 5-6) των 27 κρατών-μελών της ΕΕ ήταν **25,2 έτη**. Τα 5 κράτη-μέλη με την **υψηλότερη** μέση ηλικία σπουδαστών (top5) είναι η **Σουηδία** (29,1 έτη), η **Δανία** (28,4 έτη), η **Φινλανδία** (28,3 έτη), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (27,3 έτη) και η **Αυστρία** (27,1 έτη).

Στον αντίποδα βρίσκονται τα 5 κράτη-μέλη με τη **χαμηλότερη** μέση ηλικία σπουδαστών (bottom5): η **Γαλλία** (22,2 έτη), η **Μάλτα** (22,6 έτη), η **Πολωνία** (23,1 έτη), το **Βέλγιο** (23,4 έτη) και η **Κύπρος** (23,6 έτη). Αξίζει να σημειωθεί ότι ο μέσος φοιτητής των χωρών αυτών (bottom5) είχε ηλικία 23,0 ετών, κι επομένως ήταν κατά 5,0 έτη νεότερος του μέσου φοιτητή των χωρών top5 (μέση ηλικία 28,0 έτη).

Κατά την περίοδο 2001-2010 η μέση ηλικία του φοιτητικού πληθυσμού (ISCED 5-6) στην **Ε.Ε.-27** κατέγραψε **αύξηση** κατά **4,0%**, από 24,2 έτη το 2001 σε 25,2 έτη το 2010. **Αύξηση** της μέσης ηλικίας του φοιτητικού πληθυσμού παρουσίασαν **18** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Ιρλανδία** (κατά 3,0 έτη) και, κατά σειρά, ακολουθούν: η **Σλοβακία** (κατά 2,7 έτη), η **Κύπρος** και η **Ρουμανία** (κατά 2,6 έτη), η **Ελλάδα** (κατά 2,5 έτη), το Λουξεμβούργο (κατά 2,2 έτη), η **Εσθονία** και η **Ισπανία** (κατά 2,1 έτη), η **Τσεχία** (κατά 2,0 έτη), η **Πορτογαλία** (κατά 1,7 έτη) και η **Λιθουανία** (κατά 1,3 έτη). **Οριακή αύξηση** (μικρότερη του 1 έτους) της μέσης ηλικίας του φοιτητικού πληθυσμού σημειώθηκε στη **Βουλγαρία**, στη

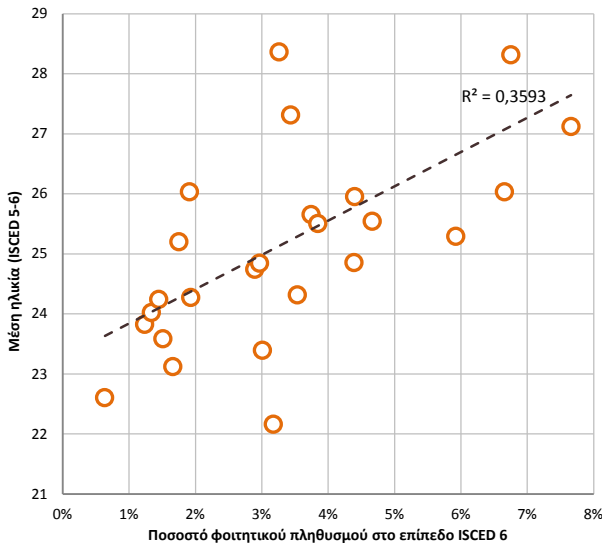
Δανία, στο Βέλγιο, στη Σλοβενία, στη Φινλανδία, στην Ουγγαρία και στην Ιταλία.

Στον αντίποδα βρίσκονται **3** από τα 27 κράτη-μέλη, τα οποία παρουσίασαν **μείωση** της μέσης ηλικίας του φοιτητικού πληθυσμού, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στη **Γερμανία** (κατά 1,3 έτη), ενώ οριακή μείωση σημειώνεται στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 0,6 έτη) και στην **Ολλανδία** (κατά 0,5 έτη).

Τέλος, την ίδια περίοδο, στη **Γαλλία, στην Αυστρία, στη Λετονία, στην Πολωνία, στη Σουηδία και στη Μάλτα** η μέση τιμή της ηλικίας του φοιτητικού πληθυσμού παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητη**.

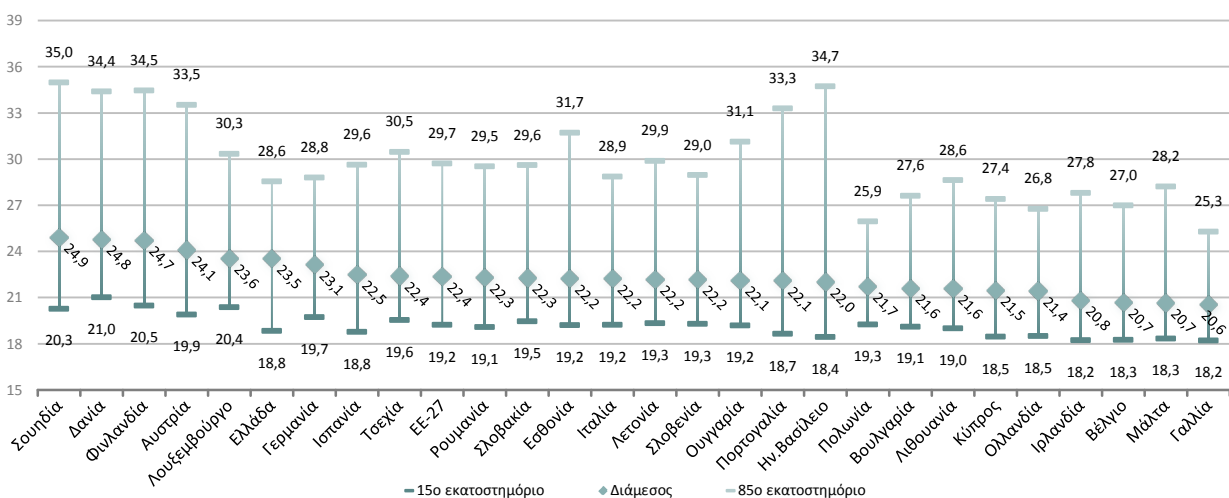
Η μείωση της μέσης ηλικίας του φοιτητικού πληθυσμού, προφανώς επηρεάζεται, από τη δημιουργία νέων προγραμμάτων σπουδών, σχολών και ιδρυμάτων, αφού αυτές οι αλλαγές αυξάνουν τον αριθμό των νεοεισερχομένων στην τριτοβάθμια και επομένως μειώνουν την μέση ηλικία του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού.

Γράφημα 4.84: Σχέση ανάμεσα στο ποσοστό του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 6 και στη μέση ηλικία των σπουδαστών (ISCED 5-6) το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Γράφημα 4.85: Κατανομή ηλικίας φοιτητικού πληθυσμού (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Η τιμή της ΕΕ-27 αποτελεί μη σταθμισμένη μέση τιμή των 27 κρατών-μελών.

Τα στοιχεία για την Ιταλία αφορούν μόνο στο επίπεδο ISCED 5A. Τα στοιχεία για τη Γερμανία, την Ολλανδία και την Πολωνία αφορούν στα επίπεδα ISCED 5A & 5B.

Επιπλέον η μέση ηλικία του φοιτητικού πληθυσμού εξαρτάται κι από το βαθμό στον οποίο τα κράτη-μέλη έχουν αναπτύξει **προγράμματα προηγμένης έρευνας** (επίπεδο ISCED 6).

Όπως φαίνεται και από το διπλανό γράφημα, όσο υψηλότερο είναι το ποσοστό του φοιτητικού πληθυσμού που φοιτά σε προγράμματα σπουδών προηγμένης έρευνας, τόσο μεγαλύτερη είναι και η μέση ηλικία του φοιτητικού πληθυσμού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η κατανομή της ηλικίας του φοιτητικού πληθυσμού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010.

Για την αποτύπωση της συγκεκριμένης κατανομής χρησιμοποιούνται τρία μέτρα θέσης:

- το **15^ο εκατοστημόριο**, που αποδίδει την ηλικία κάτω από την οποία βρίσκεται **το 15% του φοιτητικού πληθυσμού** (συνεπώς, το υπόλοιπο 85% του πληθυσμού έχει ηλικία μεγαλύτερη από την τιμή του 15^{ου} εκατοστημορίου),
- η **διάμεσος** ή 50^ο εκατοστημόριο, που αποδίδει την ηλικία κάτω από την οποία βρίσκεται **το 50% του φοιτητικού πληθυσμού** (συνεπώς, το υπόλοιπο 50% του πληθυσμού έχει ηλικία μεγαλύτερη από την τιμή της διαμέσου), και
- το **85^ο εκατοστημόριο**, που αποδίδει την ηλικία κάτω από την οποία βρίσκεται **το 85% του φοιτητικού πληθυσμού** (συνεπώς, το υπόλοιπο 15% του πληθυσμού έχει ηλικία μεγαλύτερη από την τιμή του 85^{ου} εκατοστημορίου).

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ ο μισός φοιτητικός πληθυσμός της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είχε ηλικία κατά μέσο όρο μικρότερη των **22,4 ετών**. Επιπλέον, το **15%** των νεότερων φοιτητών είχε ηλικία μικρότερη των **19,2 ετών**, ενώ το **15%** των μεγαλύτερων φοιτητών ήταν ηλικίας άνω των **29,7 ετών**.

Την ίδια χρονιά, η **χαμηλότερη** τιμή της **διαμέσου** της ηλικίας του φοιτητικού πληθυσμού καταγράφεται στη **Γαλλία** (20,6 έτη) και, κατά σειρά, ακολουθούν: η **Μάλτα** και το **Βέλγιο** (20,7 έτη), η **Ιρλανδία** (20,8 έτη), η **Ολλανδία** (21,4 έτη), η **Κύπρος** (21,5 έτη), η **Λιθουανία** και η **Βουλγαρία** (21,6 έτη) και η **Πολωνία** (21,7 έτη). Αντίστοιχα, η **υψηλότερη** τιμή της **διαμέσου** της ηλικίας του φοιτητικού πληθυσμού καταγράφεται στη **Σουηδία** (24,9 έτη) και, κατά σειρά, ακολουθούν: η **Δανία** (24,8 έτη), η **Φινλανδία** (24,7 έτη), η **Αυστρία** (24,1 έτη), το **Λουξεμβούργο** (23,6 έτη), η **Ελλάδα** (23,5 έτη) και η **Γερμανία** (23,1 έτη). Τα κράτη-μέλη, επομένως, δεν εμφανίζονται να διαφοροποιούνται σημαντικά ως προς την τιμή της διαμέσου της ηλικίας των φοιτητών, ενώ οι όποιες διαφορές οφείλονται κυρίως στη διαφορετικότητα των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που προαναφέρθηκαν.

Ωστόσο, στο συγκεκριμένο γράφημα σημειώνονται σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών-μελών ως προς το εύρος της ηλικίας του φοιτητικού πληθυσμού, οι οποίες οφείλονται κυρίως στις διαφοροποιήσεις της τιμής του 85^{ου} εκατοστημορίου μεταξύ των χωρών και δευτερευόντως στην πολύ μικρότερη διακύμανση του 15^{ου} εκατοστημορίου. Συγκεκριμένα, τα κράτη-μέλη με το **μεγαλύτερο εύρος ηλικιών** (διαφορά 85^{ου} από 15^ο εκατοστημόριο) είναι το **Ηνωμένο Βασίλειο** (με εύρος 16,3 έτη), η **Σουηδία** και η **Πορτογαλία** (14,7 έτη), η **Φινλανδία** (14,0 έτη), η **Αυστρία** (13,6 έτη), η **Δανία** (13,4 έτη), η **Εσθονία** (12,5 έτη), η **Ουγγαρία** (12,0 έτη), η **Τσεχία** και η **Ισπανία** (10,9 έτη), η **Λετονία** (10,5 έτη), η **Ρουμανία** (10,4 έτη), η **Σλοβακία** (10,2 έτη) και το **Λουξεμβούργο** (10,0 έτη). Το 15% του φοιτητικού πληθυσμού των 5 πρώτων από τα συγκεκριμένα κράτη-μέλη (top5) έχει κατά μέσο όρο ηλικία **μεγαλύτερη των 34,2 ετών**.

Στον αντίποδα βρίσκονται τα κράτη-μέλη με το **μικρότερο εύρος ηλικιών** (διαφορά 85^{ου} από 15^ο εκατοστημόριο), με το μικρότερο εύρος να καταγράφεται η **Πολωνία** (6,7 έτη), η **Γαλλία** (7,1 έτη) και κατά σειρά ακολουθούν: η **Ολλανδία** (8,3 έτη), η **Βουλγαρία** (8,5 έτη), το **Βέλγιο** (8,7 έτη), η **Κύπρος** (9,0 έτη), η **Γερμανία** (9,1 έτη), η **Ιρλανδία**, η **Ιταλία** και η **Λιθουανία** (9,6 έτη), η **Σλοβενία** και η **Ελλάδα** (9,7 έτη) και η **Μάλτα** (9,9 έτη). Το 15% του φοιτητικού πληθυσμού των 5 πρώτων από τα συγκεκριμένα κράτη-μέλη (bottom5) έχει κατά μέσο όρο ηλικία **μεγαλύτερη των 26,5 ετών**, δηλαδή η μέση τιμή ηλικίας του 85^{ου} εκατοστημορίου τους είναι κατά **7,7 έτη μικρότερη** της αντίστοιχης των χωρών με το μεγαλύτερο εύρος ηλικιών (top5).

Την περίοδο 2001-2010 στο σύνολο της ΕΕ-27 το **εύρος των ηλικιών** (διαφορά 85^{ου} από 15^ο εκατοστημόριο) του φοιτητικού πληθυσμού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης **διευρύνθηκε**, από 8,8 έτη το 2001 σε 10,7 έτη το 2010 (αύξηση κατά 13,6%), μεταβολή που οφείλεται κυρίως στην αύξηση κατά **7,9%** που κατέγραψε η μέση τιμή του 85^{ου} εκατοστημορίου (από 27,7 έτη το 2001 σε 29,9 έτη το 2010).

Την ίδια περίοδο τα **21** από τα 27 κράτη-μέλη καταγράφουν **αύξηση** του **εύρους ηλικιών** του φοιτητικού τους πληθυσμού, κυρίως λόγω της **αύξησης** της τιμής του 85^{ου} εκατοστημορίου των ηλικιών. Η μεγαλύτερη αύξηση του εύρους ηλικιών καταγράφεται στην **Πορτογαλία** (κατά 5,2 έτη), στην **Εσθονία** (κατά 5,1 έτη), στη **Δανία** (κατά 5,0 έτη), στην **Αυστρία** (κατά 4,6 έτη), στην **Τσεχία** (κατά 4,2 έτη), στη **Ρουμανία** (κατά 4,0 έτη), στην **Κύπρο** (κατά 3,7 έτη), στη **Σλοβακία** (κατά 3,3 έτη), στην **Ελλάδα** (κατά 3,0 έτη), στη **Φινλανδία** (κατά 2,9 έτη), στην **Ισπανία** (κατά 2,7 έτη), στο **Λουξεμβούργο** (κατά 2,2 έτη την περίοδο 2006-2010), στην **Ουγγαρία** (κατά 2,0 έτη), στην **Ιρλανδία** (κατά 1,6 έτη), στη **Βουλγαρία**, το **Βέλγιο**, τη **Λιθουανία** και την **Ιταλία** (κατά 1,3 έτη) και στη **Σουηδία** (κατά 1,0 έτη). **Οριακή αύξηση** (μικρότερη του 1 έτους) του εύρους ηλικιών του φοιτητικού πληθυσμού σημειώθηκε στη **Γαλλία** και στη **Σλοβενία**.

Στον αντίποδα βρίσκονται τα υπόλοιπα **6** από τα 27 κράτη-μέλη, τα οποία καταγράφουν **μείωση** του **εύρους ηλικιών** του φοιτητικού τους πληθυσμού, κυρίως λόγω της **μείωσης** της τιμής του 85^{ου} εκατοστημορίου των ηλικιών. Η μεγαλύτερη μείωση του εύρους ηλικιών καταγράφεται στην **Ολλανδία** (κατά 1,4 έτη) και στη **Μάλτα** (κατά 1,1 έτη). **Οριακή μείωση** (μικρότερη του 1 έτους) του εύρους ηλικιών του φοιτητικού πληθυσμού σημειώθηκε στη Λετονία, στην **Πολωνία**, στο **Ηνωμένο Βασίλειο** και στη **Γερμανία**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η μέση ηλικία του **συνολικού** φοιτητικού πληθυσμού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) και ταυτόχρονα η μέση ηλικία **ανδρών** και **γυναικών** στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ η μέση ηλικία των **γυναικών** που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) είναι **25,2** ετών και σχεδόν **συμπίπτει** με τη μέση ηλικία των ανδρών φοιτητών (25,1 έτη).

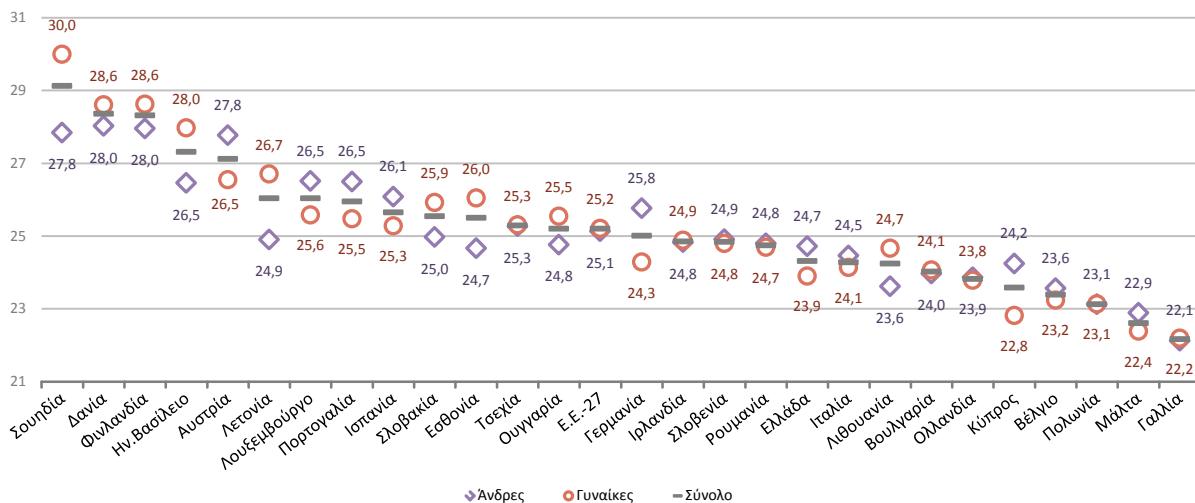
Την ίδια χρονιά σε **10** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ οι γυναίκες που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι κατά μέσο όρο **νεότερες** των ανδρών φοιτητών, με τη μεγαλύτερη **διαφορά** ηλικίας μεταξύ των δύο φύλων να καταγράφεται στη **Γερμανία** (κατά 1,5 έτη) και, κατά σειρά, ακολουθούν: η **Κύπρος** (κατά 1,4 έτη), η **Αυστρία** (κατά 1,2 έτη), η **Πορτογαλία** (κατά 1,0 έτη), το **Λουξεμβούργο** (κατά 0,9 έτη) και η **Ελλάδα** και η **Ισπανία** (κατά 0,8 έτη). Μικρότερες διαφορές καταγράφονται στη **Μάλτα**, στην **Ιταλία** και στο **Βέλγιο**.

Αντίθετα, το 2010, σε **9** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ οι άνδρες που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι κατά μέσο όρο **νεότεροι** των γυναικών φοιτητριών, με τη μεγαλύτερη **διαφορά** ηλικίας μεταξύ των δύο φύλων να καταγράφεται στη **Σουηδία** (κατά 2,2 έτη) και, κατά σειρά, ακολουθούν: η **Λετονία** (κατά 1,8 έτη), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 1,5 έτη), η **Εσθονία** (κατά 1,4 έτη), η **Λιθουανία** (κατά 1,1 έτη), η **Σλοβακία** (κατά 1,0 έτη), η **Ουγγαρία** (κατά 0,8 έτη), η **Φινλαν-**

δία (κατά 0,7 έτη) και η Δανία (κατά 0,6 έτη). Τέλος στη Σλοβενία, στη Ρουμανία, στην Ολλανδία, στην Πολωνία, στην Τσεχία, στην Ιρλανδία, στη Γαλλία και

στη Βουλγαρία η μέση ηλικία των ανδρών δεν διαφέρει από τη μέση ηλικία των γυναικών.

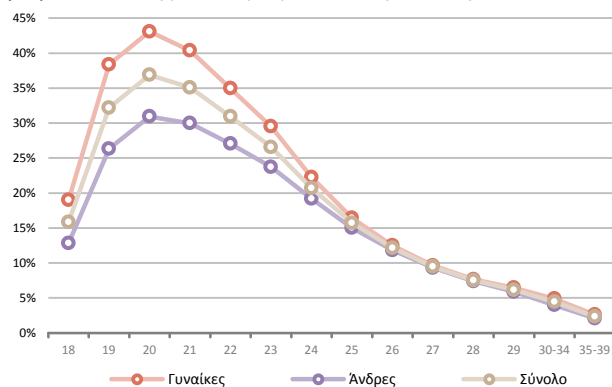
Γράφημα 4.86: Μέση ηλικία ανδρών, γυναικών και συνόλου του φοιτητικού πληθυσμού (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ. Η τιμή της ΕΕ-27 αποτελεί μη σταθμισμένη μέση τιμή των 27 κρατών-μελών. Τα στοιχεία για την Ιταλία αφορούν μόνο στο επίπεδο ISCED 5A. Τα στοιχεία για τη Γερμανία, την Ολλανδία και την Πολωνία αφορούν στα επίπεδα ISCED 5A & 5B.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται τα ποσοστά συμμετοχής του συνολικού πληθυσμού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) με ηλικία από 18 έως και 39 ετών στην ΕΕ-27 το έτος 2010, και τα αντίστοιχα ποσοστά ανά φύλο.

Γράφημα 4.87: Ποσοστά συμμετοχής του συνολικού πληθυσμού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) στην ΕΕ-27 ανά ηλικία και φύλο το 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ. Το ποσοστό συμμετοχής υπολογίζεται ως το πλήθος των φοιτητών/-τριών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) συγκεκριμένης ηλικίας διά το πλήθος του συνολικού πληθυσμού της ίδιας ηλικίας.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ, το **υψηλότερο** ποσοστό συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) καταγράφεται στα άτομα ηλικίας **20 ετών** (36,9%). Από την ηλικία αυτή και μετά το ποσοστό συμμετοχής μειώνεται σταδιακά. Συγκεκριμένα, 1 στα 3 άτομα ηλικίας **22 ετών (30,9%)** φοιτά στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Στα άτομα ηλικίας **24 ετών** το ποσοστό συμμετοχής πέφτει στο **20,7%** (1 στους 5), ενώ για τα άτομα ηλικίας **27 ετών και άνω** το ποσοστό συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι **χαμηλότερο από 10%** (1 στους 10). Τέλος, το **χαμηλότερο** ποσοστό συμμετοχής (**2,3%**) σημειώνεται

στη μεγαλύτερη ηλικιακή ομάδα **35 – 39 ετών** (1 στους 40).

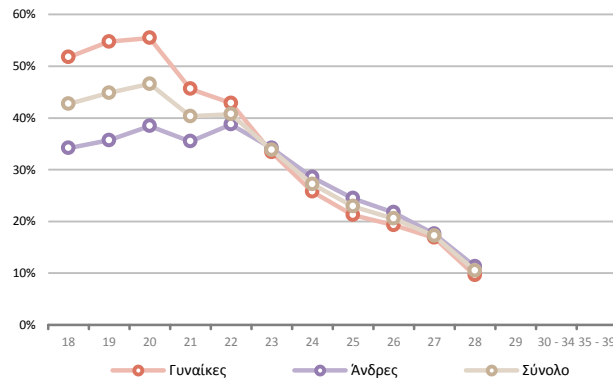
Όπως φαίνεται από το γράφημα, αντίστοιχη κατανομή, ακολουθούν και τα φύλα, με τις γυναίκες να καταγράφουν υψηλότερα ποσοστά συμμετοχής σε όλο το εύρος ηλικιών. Το εύρος της διαφοράς μεταξύ των ποσοστών συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ανδρών και γυναικών είναι μεγαλύτερο στα άτομα ηλικίας **19 έως και 21 ετών**. Συγκεκριμένα, το **43,1%** των **γυναικών** ηλικίας **20 ετών** φοιτά στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό των **ανδρών** είναι **30,9%** (χαμηλότερο κατά 12,2 ποσοστιαίες μονάδες). Από τα **26 έτη κι έπειτα**, ωστόσο, η διαφορά μεταξύ των δύο φύλων είναι **οριακή** (χαμηλότερη της 1,0 ποσοστιαίας μονάδας). Η σταθερή υπερεκπροσώπηση των γυναικών στο φοιτητικό πληθυσμό ηλικίας από 18 έως και 25 ετών, αντικατοπτρίζει εν μέρει και την υπερεκπροσώπηση των ανδρών στο φαινόμενο της **σχολικής διαρροής** σε προηγούμενες βαθμίδες της εκπαίδευσης⁴ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011β). Υποθέτουμε ότι αντίστοιχα φαινόμενα υπο/ υπερεκπροσώπησης στον φοιτητικό πληθυσμό θα εμφανίσουν και άλλες δημογραφικές-κοινωνικές μεταβλητές, που καταγράφουν διαφοροποιήσεις στο φαινόμενο της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης.

Στο ακόλουθο γράφημα, τέλος, αποτυπώνονται τα ποσοστά συμμετοχής του πληθυσμού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) ανά ηλικία (από 18 έως και 39 ετών) και φύλο στην **Ελλάδα** το έτος 2010.

⁴ «Στην ΕΕ το 16,3% των αγοριών εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο σε σύγκριση με το 12,5% των κοριτσιών» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011:6)

Γράφημα 4.88: Ποσοστά συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) στην Ελλάδα ανά ηλικία και φύλο το 2010

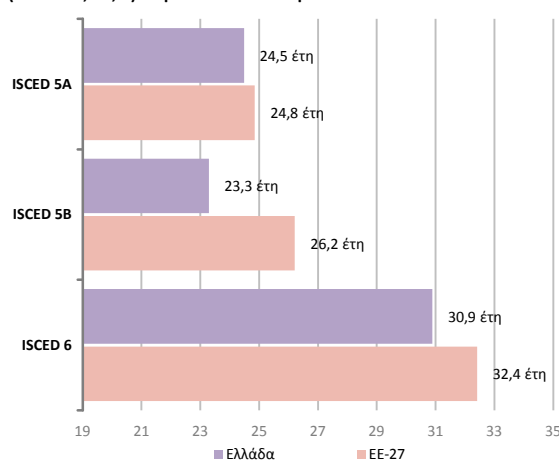
Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
Για τις ηλικίες 29 έως και 39 ετών δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την Ελλάδα

Το 2010 στη Ελλάδα, το ποσοστό συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) είναι **υψηλότερο** του αντίστοιχου της **ΕΕ-27** σε ολόκληρο το φάσμα ηλικιών, για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία. Η **μεγαλύτερη** διαφορά μεταξύ των ποσοστών συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα και στην ΕΕ-27 καταγράφεται στα άτομα ηλικίας **18 ετών**. Συγκεκριμένα, σε αυτή την ηλικία το ποσοστό συμμετοχής στην **Ελλάδα** είναι **42,7%** ενώ το αντίστοιχο της **ΕΕ-27** είναι **15,8%** (κατά 26,9 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερο). Μικρότερες είναι οι διαφορές καθώς αυξάνεται η ηλικία, με τη **μικρότερη** απόκλιση να καταγράφεται στα άτομα ηλικίας **28 ετών**. Συγκεκριμένα, σε αυτή την ηλικία το ποσοστό συμμετοχής στην **Ελλάδα** είναι **10,5%** ενώ το αντίστοιχο της **ΕΕ-27** είναι **7,5%** (κατά 3,0 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερο).

4.5.1 Ανάλυση της ηλικίας ανά επίπεδο σπουδών

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο μέσος όρος της ηλικίας του φοιτητικού πληθυσμού ανά επίπεδο σπουδών ISCED (5A, 5B, 6) στην ΕΕ-27 και στην Ελλάδα το έτος 2010.

Γράφημα 4.89: Μέση ηλικία φοιτητικού πληθυσμού ανά επίπεδο σπουδών (ISCED 5A, 5B, 6) στην Ελλάδα και στην ΕΕ-27 το 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
Η τιμή της ΕΕ-27 αποτελεί μη σταθμισμένη μέση τιμή των 27 κρατών-μελών.

Το 2010 και στο σύνολο της **ΕΕ-27** ο μέσος φοιτητής του επιπέδου σπουδών **θεωρητικής κατεύθυνσης**

Όσον αφορά την κατανομή του ποσοστού συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ανά ηλικία στην Ελλάδα, το **υψηλότερο** ποσοστό συμμετοχής καταγράφεται στα άτομα ηλικίας **20 ετών** (46,6% αντίστοιχα). Από αυτή την ηλικία και μετά το ποσοστό συμμετοχής μειώνεται. Συγκεκριμένα, 2 στα 5 άτομα ηλικίας **22 ετών** (**40,7%**) φοιτά στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Στα άτομα ηλικίας **24 ετών** το ποσοστό συμμετοχής έχει πέσει στο **27,2%** (1 στα 4 άτομα), ενώ για τα άτομα ηλικίας **28 ετών** το ποσοστό συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι **10,5%** (1 στα 10 άτομα).

Όπως φαίνεται από το γράφημα, αντίστοιχη κατανομή, ακολουθούν και τα δύο φύλα. Ωστόσο, οι γυναίκες καταγράφουν υψηλότερα ποσοστά συμμετοχής συγκριτικά με τους άνδρες μέχρι και τα 22 έτη, ενώ από τα 23 έτη κι έπειτα η εικόνα αντιστρέφεται με τους άνδρες να καταγράφουν ελαφρά υψηλότερα ποσοστά συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Σύμφωνα με σχετική έκθεση για την τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ευρώπη του δικτύου Ευρυδική τέσσερα ακόμη κράτη-μέλη της ΕΕ (Ιρλανδία, Ισπανία, Κύπρος, Ολλανδία) παρουσιάζουν αντίστοιχη με την Ελλάδα εικόνα στα ποσοστά συμμετοχής των δύο φύλων. Στις συγκεκριμένες χώρες, από την ηλικία των 24 ετών και μετά το ποσοστό συμμετοχής των ανδρών υπερέρχει του αντίστοιχου των γυναικών. Το γεγονός αυτό μπορεί να εξηγηθεί από το ότι μεγαλύτερος αριθμός ανδρών φοιτά σε προγράμματα μεγάλης διάρκειας, καθώς και σε προγράμματα σπουδών προηγμένης έρευνας ISCED 6 (Ευρυδική 2007α:48).

(ISCED 5A) ήταν **24,8 ετών** ενώ ο μέσος φοιτητής του συγκεκριμένου επιπέδου σπουδών της **Ελλάδας** είχε οριακά μικρότερη ηλικία (**24,5 έτη**). Η μέση ηλικία του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου σπουδών **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B) στο σύνολο της **ΕΕ-27** ήταν **26,1 έτη**, τιμή υψηλότερη κατά 2,8 έτη της αντίστοιχης μέσης ηλικίας της **Ελλάδας** (**23,3 έτη**). Τέλος, η μέση ηλικία του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου προηγμένης έρευνας (ISCED 6) στο σύνολο της **ΕΕ-27** ήταν **32,4 έτη**, τιμή υψηλότερη κατά 1,5 έτη της αντίστοιχης μέσης ηλικίας της **Ελλάδας** (**30,9 έτη**).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η μέση ηλικία του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου σπουδών **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ την περίοδο 2001-2010.

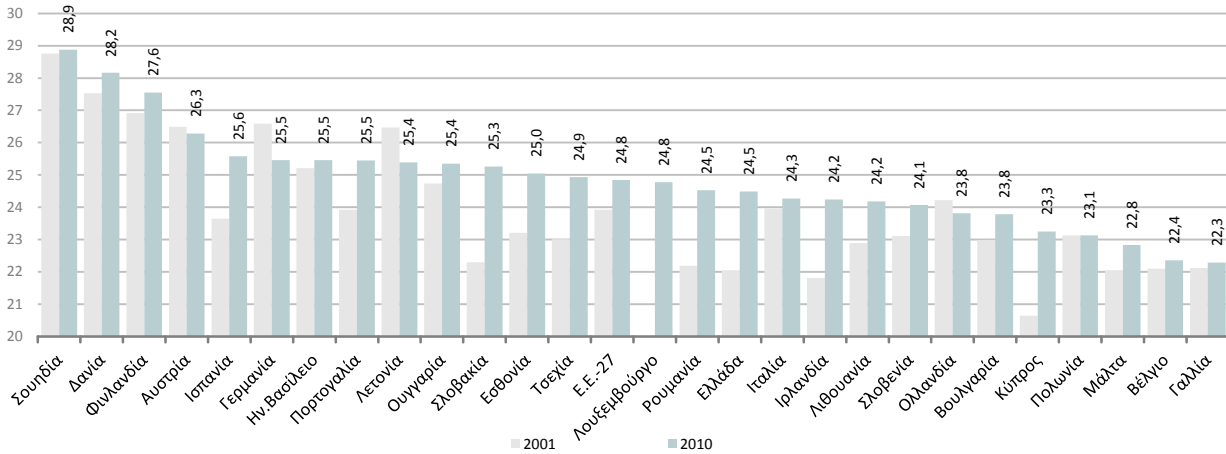
Το 2010, η **μέση ηλικία** του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A) της **ΕΕ-27** ήταν **24,8 έτη**. Τα 5 κράτη-μέλη με την **υψηλότερη** μέση ηλικία φοιτητών (top5) είναι η **Σουηδία** (28,9 έτη), η **Δανία** (28,2 έτη), η **Φινλανδία** (27,6 έτη), η **Αυστρία** (26,3 έτη) και η **Ισπανία** (25,6 έτη). Στον αντίποδα βρίσκονται τα 5 κράτη-μέλη με τη **χαμηλότερη** μέση ηλικία φοιτητών (bottom5): η **Γαλλία** (22,3

έτη), το **Βέλγιο** (22,4 έτη), η **Μάλτα** (22,8 έτη), η **Πολωνία** (23,1 έτη) και η **Κύπρος** (23,3 έτη). Αξίζει να σημειωθεί ότι ο μέσος φοιτητής των χωρών αυτών (bot-

tom5) είχε ηλικία **22,8 ετών**, και ήταν κατά 4,5 έτη νεότερος του μέσου φοιτητή των χωρών top5 (ηλικία **27,3 έτη**).

Γράφημα 4.90: Μέση ηλικία φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 5A στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 & 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΟΕ. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ. Η τιμή της ΕΕ-27 αποτελεί μη σταθμισμένη μέση τιμή των 27 κρατιών-μελών.

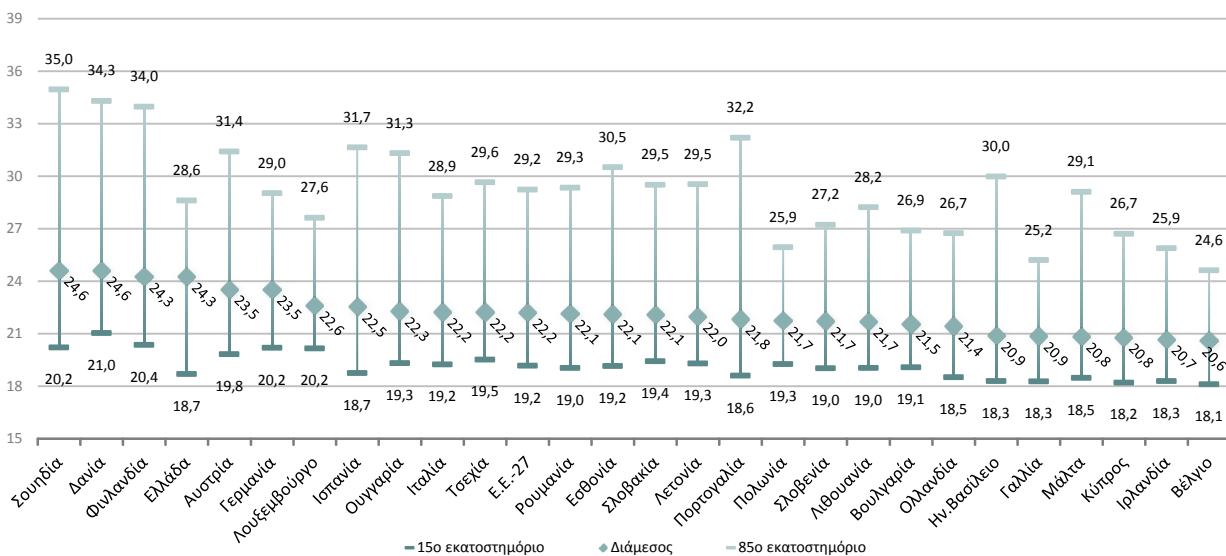
Κατά την περίοδο 2001-2010 η μέση ηλικία του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου **θεωρητικής κατεύθυνσης (ISCED 5A)** στην **Ε.Ε.-27** κατέγραψε **αύξηση** κατά **3,8%**, από 23,9 έτη το 2001 σε 24,8 έτη το 2010. **Αύξηση** της μέσης ηλικίας του φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου επιπέδου σπουδών παρουσίασαν **16** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Σλοβακία** (κατά 3,0 έτη) και, κατά σειρά ακολουθούν: η **Κύπρος** (κατά 2,6 έτη), η **Ελλάδα** (κατά 2,4 έτη), η **Ρουμανία** (κατά 2,3 έτη), η **Ισπανία** και η **Τσεχία** (κατά 1,9 έτη), η **Εσθονία** (κατά 1,8 έτη), η **Πορτογαλία** (κατά 1,5 έτη), η **Λιθουανία** (κατά 1,3 έτη) και η **Σλοβενία** (κατά 1,0 έτη). **Οριακή αύξηση** (μικρότερη του 1 έτους) της μέσης ηλικίας του φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου επιπέδου σπουδών σημειώθηκε στη **Βουλγαρία**, στη **Μάλτα**, στη

Σλοβενία, στη **Βουλγαρία**, στη **Δανία**, στη **Φινλανδία** και στην **Ουγγαρία**.

Στον αντίποδα βρίσκονται **2** από τα 26 κράτη-μέλη, τα οποία παρουσίασαν **μείωση** της μέσης ηλικίας του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου **θεωρητικής κατεύθυνσης (ISCED 5A)**: η **Γερμανία** και στη **Λετονία** (κατά 1,1 έτη). Τέλος, την ίδια περίοδο στην **Ολλανδία**, στην **Αυστρία**, στην **Πολωνία**, στη **Σουηδία**, στη **Γαλλία**, στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, στο **Βέλγιο** και στην **Ιταλία** η μέση τιμή της ηλικίας του φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου επιπέδου παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητη**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η κατανομή της ηλικίας του φοιτητικού πληθυσμού (15^ο εκατοστημόριο, διάμεσος και 85^ο εκατοστημόριο) του επιπέδου σπουδών **θεωρητικής κατεύθυνσης (ISCED 5A)** στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010.

Γράφημα 4.91: Κατανομή ηλικίας φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 5A στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΟΕ. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ. Η τιμή της ΕΕ-27 αποτελεί μη σταθμισμένη μέση τιμή των 27 κρατιών-μελών.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ ο μισός φοιτητικός πληθυσμός των προγραμμάτων σπουδών **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A) της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είχε κατά μέσο ηλικία μικρότερη των **22,2 ετών**. Επιπλέον, το **15%** των νεότερων φοιτητών είχε κατά μέσο όρο ηλικία μικρότερη των **19,2 ετών**, ενώ το **15%** των μεγαλύτερων φοιτητών ήταν κατά μέσο όρο ηλικίας άνω των **29,2 ετών**.

Την ίδια χρονιά, η **χαμηλότερη** τιμή της **διαμέσου** της ηλικίας του φοιτητικού πληθυσμού (ISCED 5A) καταγράφεται στο **Βέλγιο** (20,6 έτη) και, κατά σειρά, ακολουθούν: η **Ιρλανδία** (20,7 έτη), η **Κύπρος** και η **Μάλτα** (20,8 έτη), η **Γαλλία** και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (20,9 έτη), η **Ολλανδία** (21,4 έτη), η **Βουλγαρία** (21,5 έτη), η **Λιθουανία**, η **Σλοβενία** και η **Πολωνία** (21,7 έτη), η **Πορτογαλία** (21,8 έτη), η **Λετονία** (22,0 έτη) και η **Σλοβακία**, η **Εσθονία** και η **Ρουμανία** (22,1 έτη). Αντίστοιχα, η **υψηλότερη** τιμή της **διαμέσου** της ηλικίας του φοιτητικού πληθυσμού (ISCED 5A) καταγράφεται στη **Σουηδία** και στη **Δανία** (24,6 έτη) και, κατά σειρά, ακολουθούν: η **Ελλάδα** και η **Φινλανδία** (24,3 έτη), η **Αυστρία** και η **Γερμανία** (23,5 έτη), το **Λουξεμβούργο** (22,6 έτη), η **Ισπανία** (22,5 έτη), η **Ουγγαρία** (22,3 έτη) και η **Ιταλία** και η **Τσεχία** (22,2 έτη). Τα κράτη-μέλη, επομένως, δεν εμφανίζονται να διαφοροποιούνται σημαντικά ως προς την τιμή της διαμέσου της ηλικίας των φοιτητών του επιπέδου ISCED 5A, ενώ οι όποιες διαφορές οφείλονται κυρίως στη διαφορετικότητα των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που προαναφέρθηκαν.

Ωστόσο, στο συγκεκριμένο γράφημα σημειώνονται σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών-μελών ως προς το εύρος της ηλικίας του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 5A, οι οποίες οφείλονται κυρίως στις διαφοροποιήσεις της τιμής του 85^{ου} εκατοστημορίου μεταξύ των χωρών και δευτερευόντως στην πολύ μικρότερη διακύμανση του 15^{ου} εκατοστημορίου. Συγκεκριμένα, τα κράτη-μέλη με το **μεγαλύτερο εύρος ηλικιών** (διαφορά 85^{ου} από 15^ο εκατοστημόριο) είναι η **Σουηδία** (με εύρος 14,7 έτη), η **Πορτογαλία** και η **Φινλανδία** (13,6 έτη), η **Δανία** (13,3 έτη), η **Ισπανία** (12,9 έτη), η **Ουγγαρία** (12,0 έτη), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (11,7 έτη), η **Αυστρία** (11,6 έτη), η **Εσθονία** (11,4 έτη), η **Μάλτα** (10,6 έτη), η **Ρουμανία** και η **Λετονία** (10,3 έτη), η **Τσεχία** και η **Σλοβακία** (10,1 έτη). Το 15% του φοιτητικού πληθυσμού των 5 πρώτων από τα συγκεκριμένα κράτη-μέλη (top5) έχει κατά μέσο όρο ηλικία **μεγαλύτερη** των **27,1 ετών**.

Στον αντίποδα βρίσκονται τα κράτη-μέλη με το **μικρότερο εύρος ηλικιών** (διαφορά 85^{ου} από 15^ο εκατοστημόριο) του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 5A, με το μικρότερο εύρος να καταγράφεται στο **Βέλγιο** (6,5 έτη) και κατά σειρά ακολουθούν: η **Πολωνία** (6,7 έτη), η **Γαλλία** (6,9 έτη), το **Λουξεμβούργο** (7,5 έτη), η **Ιρλανδία** (7,6 έτη), η **Βουλγαρία** (7,8 έτη), η **Σλοβενία** και η **Ολλανδία** (8,2 έτη), η **Κύπρος** (8,5 έτη),

η **Γερμανία** (8,8 έτη), η **Λιθουανία** (9,2 έτη), η **Ιταλία**, η **Φινλανδία** και η **Τσεχία** (9,6 έτη), η **Αυστρία** (9,8 έτη) και η **Ελλάδα** (9,9 έτη). Το 15% του φοιτητικού πληθυσμού των 5 πρώτων από τα συγκεκριμένα κράτη-μέλη (bottom5) έχει κατά μέσο όρο ηλικία **μεγαλύτερη** των **27,1 ετών**, δηλαδή η μέση τιμή ηλικίας του 85^{ου} εκατοστημορίου τους είναι κατά **3,5 έτη μικρότερη** της αντίστοιχης των χωρών με το μεγαλύτερο εύρος ηλικιών (top5).

Την περίοδο 2001-2010 στο σύνολο της ΕΕ-27 το **εύρος των ηλικιών** (διαφορά 85^{ου} από 15^ο εκατοστημόριο) του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 5A της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης **διευρύνθηκε**, από 8,2 έτη το 2001 σε 10,1 έτη το 2010 (αύξηση κατά 23,2%), μεταβολή που οφείλεται κυρίως στην αύξηση κατά **8,0%** που κατέγραψε η μέση τιμή του 85^{ου} εκατοστημορίου (από 27,1 έτη το 2001 σε 29,2 έτη το 2010).

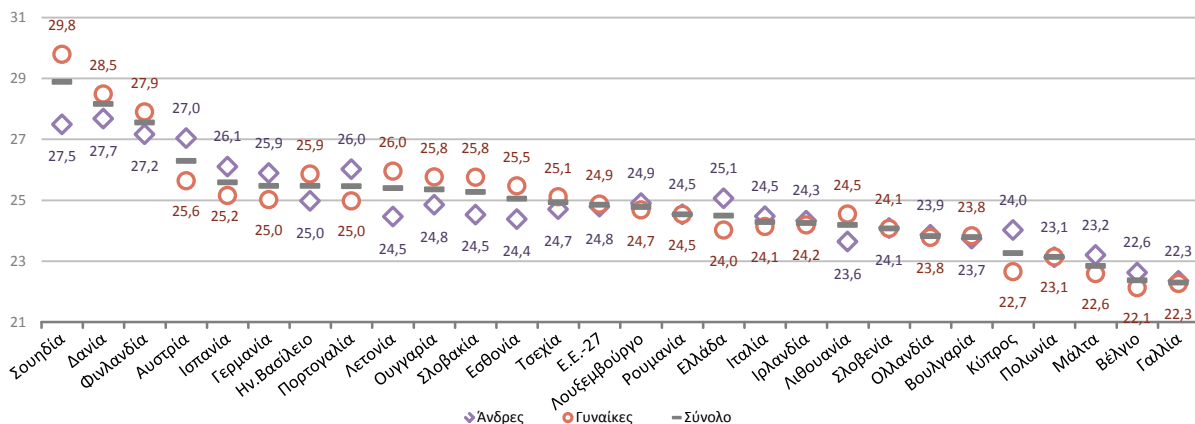
Την ίδια περίοδο τα **20** από τα 26 κράτη-μέλη καταγράφουν **αύξηση** του **εύρους ηλικιών** του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 5A, κυρίως λόγω της **αύξησης** της τιμής του 85^{ου} εκατοστημορίου των ηλικιών. Η μεγαλύτερη αύξηση του εύρους ηλικιών καταγράφεται στη **Σλοβακία** (κατά 3,0 έτη), στην **Κύπρο** (κατά 2,6 έτη), στην **Ελλάδα** και στην **Ιρλανδία** (κατά 2,4 έτη), στην **Ρουμανία** (κατά 2,3 έτη), στην **Ισπανία** και στην **Τσεχία** (κατά 1,9 έτη), στην **Εσθονία** (κατά 1,8 έτη), στην **Πορτογαλία** (κατά 1,5 έτη), στη **Λιθουανία** (κατά 1,3 έτη) και στη **Σλοβενία** (κατά 1,0 έτη). **Οριακή αύξηση** (μικρότερη του 1 έτους) του εύρους ηλικιών του φοιτητικού πληθυσμού σημειώθηκε στη **Βουλγαρία**, στη **Μάλτα**, στη **Φινλανδία**, στη **Δανία** και στην **Ουγγαρία**.

Στον αντίποδα βρίσκονται **4** από τα 26 κράτη-μέλη, τα οποία καταγράφουν **μείωση** του **εύρους ηλικιών** του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 5A, κυρίως λόγω της **μείωσης** της τιμής του 85^{ου} εκατοστημορίου των ηλικιών. Η μεγαλύτερη μείωση του εύρους ηλικιών καταγράφεται στη **Γερμανία** και στη **Λετονία** (κατά 1,1 έτη). **Οριακή μείωση** (μικρότερη του 1 έτους) του εύρους ηλικιών του φοιτητικού πληθυσμού σημειώθηκε στην **Ολλανδία** και στην **Αυστρία**. Τέλος, στην **Πολωνία** και στη **Σουηδία** το εύρος ηλικιών του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 5A παρέμεινε **αμετάβλητο**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η μέση ηλικία του **συνολικού** φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A), καθώς και η μέση ηλικία **ανδρών** και **γυναικών** στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ η μέση ηλικία των **γυναικών** που φοιτούν στο επίπεδο ISCED 5A είναι **24,9** έτη, ενώ η μέση ηλικία των **ανδρών** είναι οριακά μικρότερη (**24,8** έτη).

Γράφημα 4.92: Μέση ηλικία ανδρών, γυναικών και συνόλου του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 5A στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΟΕ. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ. Η τιμή της ΕΕ-27 αποτελεί μη σταθμισμένη μέση τιμή των 27 κρατών-μελών.

Την ίδια χρονιά και σε 10 από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ οι **γυναίκες** που φοιτούν στο επίπεδο ISCED 5A είναι κατά μέσο όρο **νεότερες** των ανδρών φοιτητών, με τη μεγαλύτερη **διαφορά** ηλικίας μεταξύ των δύο φύλων να καταγράφεται στην **Κύπρο** και την **Αυστρία** (κατά 1,4 έτη). Ας σημειωθεί ότι η διαφορά που καταγράφεται στην Κύπρο οφείλεται στην υποχρεωτική στρατιωτική θητεία των ανδρών με την ολοκλήρωση του 18^{ου} έτους. Κατά σειρά, ακολουθούν: η **Ελλάδα** και η **Πορτογαλία** (1,0 έτη), η **Ισπανία** και η **Γερμανία** (0,9 έτη), η **Μάλτα** (0,6 έτη) και το **Βέλγιο** (0,5 έτη). Μικρότερες διαφορές καταγράφονται στην **Ιταλία** και στο **Λουξεμβούργο**.

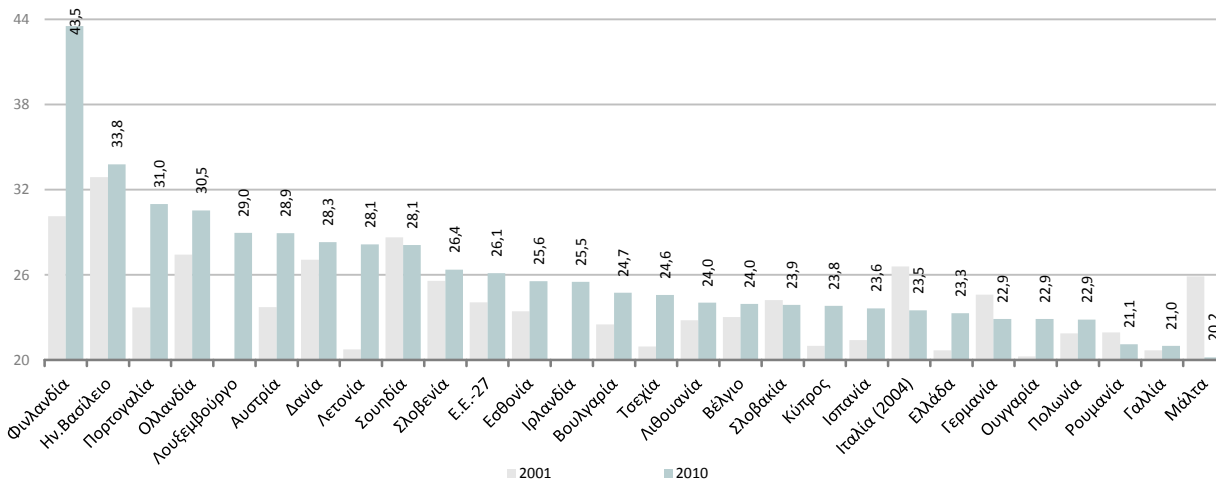
Αντίθετα, το 2010, σε 10 από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ οι **άνδρες** που φοιτούν στο επίπεδο ISCED 5A είναι κατά μέσο όρο **νεότεροι** των γυναικών φοιτητριών, με τη

μεγαλύτερη **διαφορά** ηλικίας μεταξύ των δύο φύλων να καταγράφεται στη **Σουηδία** (2,3 έτη) και, κατά σειρά, ακολουθούν: η **Λετονία** (1,5 έτη), η **Σλοβακία** (1,2 έτη), η **Εσθονία** (1,1 έτη), η **Λιθουανία**, η **Ουγγαρία** και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (0,9 έτη), η **Δανία** (0,8 έτη), η **Φινλανδία** (0,7 έτη) και η **Τσεχία** (0,4 έτη).

Τέλος, στην **Ιρλανδία**, στην **Ολλανδία**, στη **Γαλλία**, στη **Σλοβενία**, στη **Ρουμανία**, στην **Πολωνία** και στη **Βουλγαρία** η μέση ηλικία των γυναικών **δεν διαφέρει** από τη μέση ηλικία των ανδρών στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η μέση ηλικία του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου σπουδών **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ την περίοδο 2001-2010.

Γράφημα 4.93: Μέση ηλικία φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 5B στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 & 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΟΕ. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ. Η τιμή της ΕΕ-27 αποτελεί μη σταθμισμένη μέση τιμή των 27 κρατών-μελών. Τα στοιχεία για την Ιταλία αφορούν την περίοδο 2001-2004 ενώ για την Ιρλανδία και το Λουξεμβούργο δεν διατίθενται στοιχεία προγενέστερα του 2010.

Το 2010, η **μέση ηλικία** του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B) της **ΕΕ-27** ήταν **26,1 έτη**. Τα 5 κράτη-μέλη με την **υψηλότερη** μέση ηλικία (top5) είναι η **Φινλανδία** (43,5 έτη), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (33,8 έτη), η **Πορτογαλία** (31,0 έτη), η **Ολλανδία** (30,5 έτη) και το **Λουξεμβούργο** (29,0 έτη).

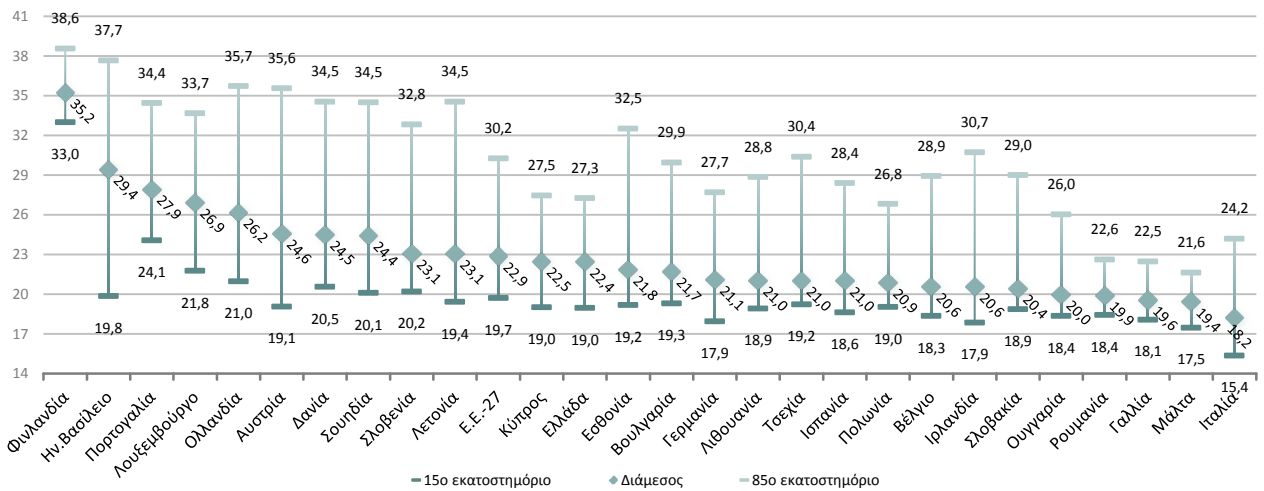
Στον αντίποδα βρίσκονται τα 5 κράτη-μέλη με τη **χαμηλότερη** μέση ηλικία (bottom5): η **Μάλτα** (20,2 έτη), η **Γαλλία** (21,0 έτη), η **Ρουμανία** (21,1 έτη) και η **Ουγγαρία** και η **Πολωνία** (22,8 έτη). Αξίζει να σημειωθεί ότι ο μέσος φοιτητής των χωρών αυτών είχε ηλικία **21,6** ετών, κι ήταν κατά 12,0 έτη νεότερος του μέσου φοιτητή των χωρών top5 (ηλικία **33,6** έτη).

Κατά την περίοδο 2001-2010 η μέση ηλικία του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου πρακτικής κατεύθυνσης (ISCED 5B) στην **Ε.Ε.-27** κατέγραψε **αύξηση** κατά **8,5%**, από 24,1 έτη το 2001 σε 26,1 έτη το 2010. **Αύξηση** της μέσης ηλικίας του φοιτητικού πληθυσμού παρουσίασαν **18** από τα 25 κράτη-μέλη της ΕΕ, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Φινλανδία** (κατά 13,4 έτη) και κατά σειρά ακολουθούν: η **Λετονία** (κατά 7,4 έτη), η **Πορτογαλία** (κατά 7,3 έτη), η **Αυστρία** (κατά 5,2 έτη), η **Τσεχία** (κατά 3,6 έτη), η **Ολλανδία** (κατά 3,1 έτη), η **Κύπρος** (κατά 2,8 έτη), η **Ελλάδα** και η **Ουγγαρία** (κατά 2,6 έτη), η **Βουλγαρία** και η **Ισπανία** (κατά 2,2 έτη), η **Εσθονία** (κατά 2,1 έτη), η **Δανία** (κατά 1,3 έτη), η **Λιθουανία** (κατά 1,2 έτη) και η **Πολωνία** (κατά 1,0 έτη). **Οριακή αύξηση** (μικρότερη του 1 έτους) της μέσης ηλικίας του φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου επιπέδου σημειώθηκε στο **Βέλγιο**, στο **Ηνωμένο Βασίλειο** και στη **Σλοβενία**.

Στον αντίποδα βρίσκονται **5** από τα 25 κράτη-μέλη, τα οποία παρουσίασαν **μείωση** της μέσης ηλικίας του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 5B, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στη **Μάλτα** (κατά 5,7 έτη), στην **Ιταλία** (κατά 3,1 έτη) και στη **Γερμανία** (κατά 1,7 έτη), ενώ οριακή μείωση σημειώνεται στη **Ρουμανία** και στη **Σουηδία**. Τέλος, στη **Σλοβακία** και στη **Γαλλία** η μέση ηλικία του φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου επιπέδου σπουδών παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητη**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η κατανομή της ηλικίας του φοιτητικού πληθυσμού (15^ο εκατοστημόριο, διάμεσος και 85^ο εκατοστημόριο) του επιπέδου σπουδών **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010.

Γράφημα 4.94: Κατανομή ηλικίας φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 5B στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – UOE. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ.
Η τιμή της ΕΕ-27 αποτελεί το μέσο όρο των αντίστοιχων τιμών των 27 κρατών-μελών.
Για την Ιταλία τα στοιχεία αφορούν το έτος 2004.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ ο μισός φοιτητικός πληθυσμός των προγραμμάτων σπουδών **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B) της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είχε κατά μέσο ηλικία μικρότερη των **22,9 ετών**. Επιπλέον, το **15%** των νεότερων φοιτητών είχε κατά μέσο όρο ηλικία μικρότερη των **19,7 ετών**, ενώ το **15%** των μεγαλύτερων φοιτητών ήταν κατά μέσο όρο ηλικίας άνω των **30,2 ετών**.

Την ίδια χρονιά, η **χαμηλότερη** τιμή της **διαμέσου** της ηλικίας του φοιτητικού πληθυσμού (ISCED 5B) καταγράφεται στην **Ιταλία** (18,2 έτη) και, κατά σειρά, ακολουθούν: η **Μάλτα** (19,4 έτη), η **Γαλλία** (19,6 έτη), η **Ρουμανία** (19,9 έτη), η **Ουγγαρία** (20,0 έτη), η **Σλοβακία** (20,4 έτη), η **Ιρλανδία** και το **Βέλγιο** (20,6 έτη), η **Πολωνία** (20,9 έτη), η **Ισπανία**, η **Τσεχία** και η **Λιθουανία** (21,0 έτη), η **Γερμανία** (21,1 έτη), η **Βουλγαρία** (21,7 έτη), η **Εσθονία** (21,8 έτη), η **Ελλάδα** (22,4 έτη) και η **Κύπρος** (22,5 έτη). Αντίστοιχα, η **υψηλότερη** τιμή της **διαμέσου** της ηλικίας του φοιτητικού πληθυσμού (ISCED 5B) καταγράφεται στη **Φινλανδία** (35,2 έτη) και, κατά σειρά, ακολουθούν: το **Ηνωμένο Βασίλειο**

(29,4 έτη), η **Πορτογαλία** (27,9 έτη), το **Λουξεμβούργο** (26,9 έτη), η **Ολλανδία** (26,2 έτη), η **Αυστρία** (24,6 έτη), η **Δανία** (24,5 έτη), η **Σουηδία** (24,4 έτη) και η **Σλοβενία** και η **Λετονία** (23,1 έτη). Σε αντίθεση με το επίπεδο ISCED 5A της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, τα κράτη-μέλη εμφανίζονται να διαφοροποιούνται σημαντικά ως προς την τιμή της διαμέσου της ηλικίας των φοιτητών του επιπέδου ISCED 5B. Διακρίνονται κράτη-μέλη όπου οι εισαχθέντες σε προγράμματα πρακτικής κατεύθυνσης (ISCED 5B) αποτελούνται κατά κύριο λόγο από τους απόφοιτους της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Μάλτα, Γαλλία, Ρουμανία), κράτη-μέλη με φοιτητές ηλικίας πολύ μεγαλύτερης του «παραδοσιακού» φοιτητικού πληθυσμού (Φινλανδία), αλλά και κράτη-μέλη με ιδιαίτερα ευρύ φάσμα ηλικιών στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών.

Συγκεκριμένα, τα κράτη-μέλη με το **μεγαλύτερο εύρος ηλικιών** (διαφορά 85^{ου} από 15^ο εκατοστημόριο) είναι το **Ηνωμένο Βασίλειο** (με εύρος 17,8 έτη), η **Αυστρία** (16,5 έτη), η **Λετονία** (15,1 έτη), η **Ολλανδία** (14,7 έτη), η **Σουηδία** (14,4 έτη), η **Δανία** (14,0 έτη), η

Εσθονία (13,3 έτη), η **Ιρλανδία** (12,9 έτη), η **Σλοβενία** (12,6 έτη), το **Λουξεμβούργο** (11,9 έτη), η **Τσεχία** (11,2 έτη), η **Βουλγαρία** (10,7 έτη), το **Βέλγιο** (10,6 έτη), η **Πορτογαλία** (10,4 έτη) και η **Σλοβακία** (10,1 έτη). Το 15% του φοιτητικού πληθυσμού των 5 πρώτων από τα συγκεκριμένα κράτη-μέλη (top5) έχει κατά μέσο όρο ηλικία **μεγαλύτερη των 35,6 ετών**.

Στον αντίποδα βρίσκονται τα κράτη-μέλη με το **μικρότερο εύρος ηλικιών** (διαφορά 85^{ου} από 15^ο εκατοστημόριο) του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 5B, με το μικρότερο εύρος να καταγράφεται στη **Ρουμανία** και στη **Μάλτα** (4,2 έτη) και κατά σειρά ακολουθούν: η **Γαλλία** (4,4 έτη), η Φινλανδία (5,6 έτη), η **Ουγγαρία** (7,7 έτη), η **Πολωνία** (7,8 έτη), η **Ελλάδα** (8,3 έτη), η **Κύπρος** (8,4 έτη), η **Ιταλία** (8,8 έτη), η **Γερμανία** και η **Ισπανία** (9,8 έτη) και η **Βουλγαρία** και η **Λιθουανία** (9,9 έτη). Το 15% του φοιτητικού πληθυσμού των 5 πρώτων από τα συγκεκριμένα κράτη-μέλη (bottom5) έχει κατά μέσο όρο ηλικία **μεγαλύτερη των 26,3 ετών**, δηλαδή η μέση τιμή ηλικίας του 85^{ου} εκατοστημορίου τους είναι κατά **9,3 έτη μικρότερη** της αντίστοιχης των χωρών με το μεγαλύτερο εύρος ηλικιών (top5).

Την περίοδο 2001-2010 στο σύνολο της ΕΕ-27 το **εύρος των ηλικιών** (διαφορά 85^{ου} από 15^ο εκατοστημόριο) του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 5B της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης **διευρύνθηκε**, από 8,4 έτη το 2001 σε 10,6 έτη το 2010 (αύξηση κατά 18,7%), μεταβολή που οφείλεται κυρίως στην αύξηση κατά **10,8%** που κατέγραψε η μέση τιμή του 85^{ου} εκατοστημορίου (από 27,3 έτη το 2001 σε 30,2 έτη το 2010).

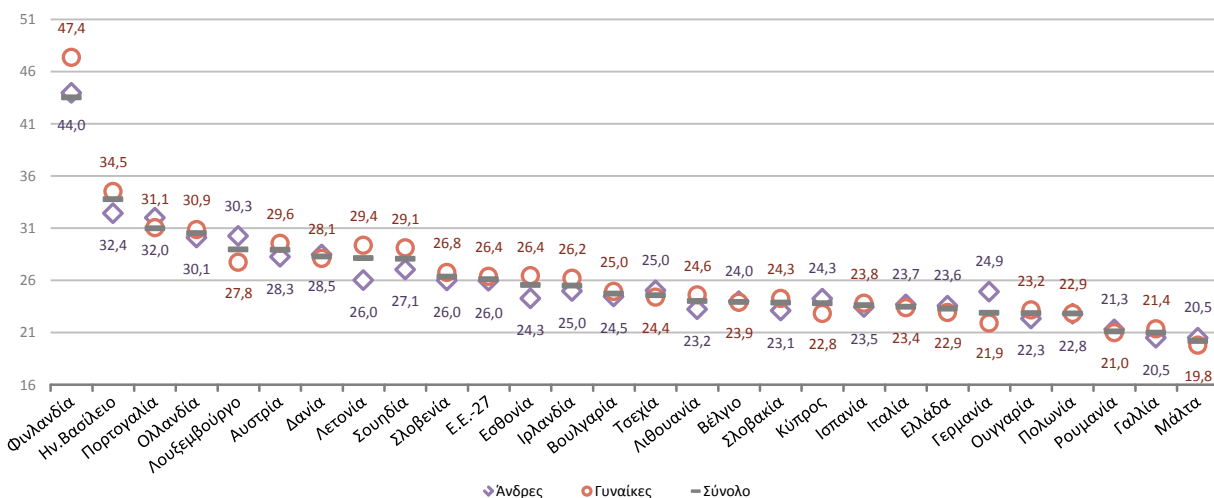
Την ίδια περίοδο τα **19** από τα 25 κράτη-μέλη καταγράφουν **αύξηση** του **εύρους ηλικιών** του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 5B, κυρίως λόγω της **αύξησης** της τιμής του 85^{ου} εκατοστημορίου των ηλικιών. Η μεγαλύτερη αύξηση του εύρους ηλικιών καταγράφεται στην **Αυστρία** (κατά 9,9 έτη), στη **Λετονία**

(κατά 9,6 έτη), στην **Τσεχία** (κατά 7,6 έτη), στη **Δανία** (κατά 5,6 έτη), στην **Ισπανία** (κατά 4,6 έτη), στην **Ουγγαρία** (κατά 4,3 έτη), στη **Βουλγαρία** (κατά 3,3 έτη), στην Ελλάδα (κατά 3,2 έτη), στην **Κύπρο** (κατά 2,9 έτη), στην **Πολωνία** (κατά 2,7 έτη), στην **Εσθονία** (κατά 2,5 έτη), στη **Σλοβενία** και στο **Βέλγιο** (κατά 2,3 έτη), στη **Σουηδία** (κατά 2,2 έτη), στην **Ολλανδία** και στην **Πορτογαλία** (κατά 2,1 έτη) και στη **Λιθουανία** (κατά 1,4 έτη). **Οριακή αύξηση** (μικρότερη του 1 έτους) του εύρους ηλικιών του φοιτητικού πληθυσμού σημειώθηκε στη **Γαλλία** και στην **Ιταλία** (περίοδος (2001-2004).

Στον αντίποδα βρίσκονται **5** από τα 25 κράτη-μέλη, τα οποία καταγράφουν **μείωση** του **εύρους ηλικιών** του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 5B, κυρίως λόγω της **μείωσης** της τιμής του 85^{ου} εκατοστημορίου των ηλικιών. Η μεγαλύτερη μείωση του εύρους ηλικιών καταγράφεται στη **Φινλανδία** (κατά 7,9 έτη), στη **Μάλτα** (κατά 6,9 έτη), στη **Ρουμανία** (κατά 2,5 έτη), στη **Σλοβακία** (κατά 1,1 έτη) και στη **Γερμανία** (κατά 1,0 έτη). Αξίζει να σημειωθεί η περίπτωση της Φινλανδίας, στην οποία αυξήθηκε σημαντικά η τιμή του 15^{ου} εκατοστημορίου κατά τη διάρκεια της δεκαετίας. Συγκεκριμένα, ενώ το 2001 το 15% του φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου επιπέδου ήταν ηλικίας μικρότερης των 21,7 ετών, το 2010 το όριο αυτό αυξήθηκε στα 33,0 έτη. Τέλος, στο **Ηνωμένο Βασίλειο** το εύρος ηλικιών του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 5B παρέμεινε **αμετάβλητο**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η μέση ηλικία του **συνολικού** φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B), καθώς και η μέση ηλικία **ανδρών** και **γυναικών** στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 4.95: Μέση ηλικία ανδρών, γυναικών και συνόλου του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 5B στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΟΕ. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
 Η τιμή της ΕΕ-27 αποτελεί το μέσο όρο των αντίστοιχων τιμών των 27 κρατών-μελών
 Για την Ιταλία τα στοιχεία αφορούν το έτος 2004.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ η μέση ηλικία των **γυναικών** που φοιτούν στο επίπεδο

ISCED 5B είναι **26,4** έτη, ενώ η μέση ηλικία των **ανδρών** είναι μικρότερη (**26,0** έτη).

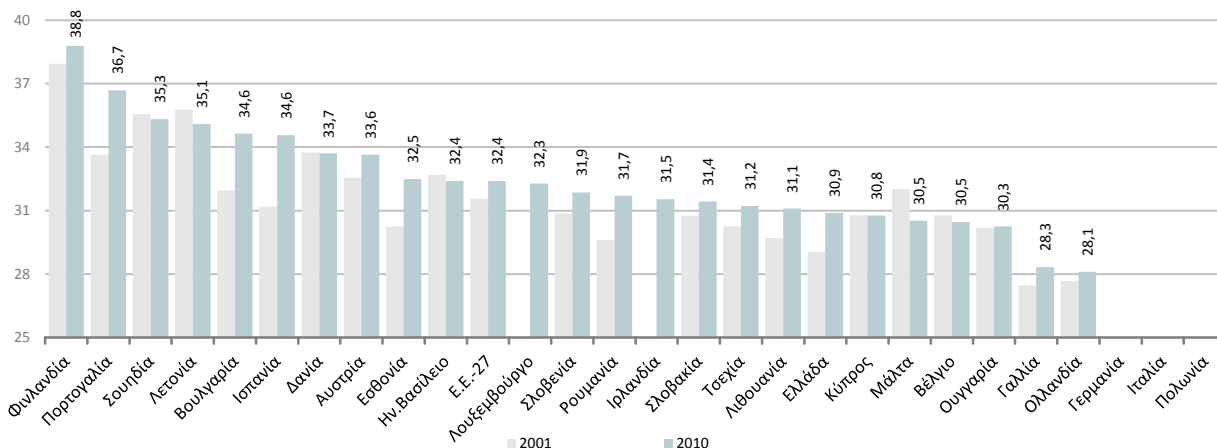

Την ίδια χρονιά σε **15** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ οι **άνδρες** που φοιτούν στο επίπεδο ISCED 5B είναι κατά μέσο όρο **νεότεροι** των φοιτητριών, με τη μεγαλύτερη **διαφορά** ηλικίας μεταξύ των δύο φύλων να καταγράφεται στη **Φινλανδία** και στη **Λετονία** (3,4 έτη) και, κατά σειρά, ακολουθούν: η **Εσθονία** (2,2 έτη), το **Ηνωμένο Βασίλειο** και η **Σουηδία** (2,1 έτη), η **Λιθουανία** (1,4 έτη), η **Αυστρία** (1,3 έτη), η **Ιρλανδία** και η **Σλοβακία** (1,2 έτη) και η **Γαλλία**, η **Ουγγαρία**, η **Σλοβενία** και η **Ολλανδία** (0,8 έτη). Μικρότερες διαφορές καταγράφονται στη **Βουλγαρία** και στην **Ισπανία**. Αντίθετα, το 2010, σε **10** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ οι **γυναίκες** που φοιτούν στο επίπεδο ISCED 5B είναι κατά μέσο όρο **νεότερες** των φοιτητών, με τη μεγαλύ-

τερη **διαφορά** ηλικίας μεταξύ των δύο φύλων να καταγράφεται στη **Γερμανία** (3,0 έτη) και, κατά σειρά, ακολουθούν: το **Λουξεμβούργο** (2,5 έτη), η **Κύπρος** (1,4 έτη), η **Πορτογαλία** (0,9 έτη), η **Μάλτα** (0,7 έτη), και η **Τσεχία** και η **Ελλάδα** (0,6 έτη). Μικρότερες διαφορές καταγράφονται στην **Ιταλία** και στη **Ρουμανία**, ενώ στην **Πολωνία** και στο **Βέλγιο** η μέση ηλικία των γυναικών **δεν διαφέρει** από τη μέση ηλικία των ανδρών στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η μέση ηλικία του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου προηγμένης έρευνας (ISCED 6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ την περίοδο 2001-2010.

Γράφημα 4.96: Μέση ηλικία φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 6 στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 & 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Η τιμή της ΕΕ-27 αποτελεί μη σταθμισμένη μέση τιμή των 27 κρατών-μελών.

Τα στοιχεία για την Ολλανδία αφορούν την περίοδο 2001-2004, για τη Ρουμανία την περίοδο 2003-2010, για τη Σλοβενία την περίοδο 2005-2010, ενώ για την Ιρλανδία και το Λουξεμβούργο δεν διατίθενται στοιχεία προγενέστερα του 2010. Δεν διατίθενται στοιχεία για την Γερμανία, την Ιταλία και την Πολωνία.

Το 2010, η **μέση ηλικία** του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου **προηγμένης έρευνας** (ISCED 6) της **ΕΕ-27** ήταν **32,4 έτη**. Τα 5 κράτη-μέλη με την **υψηλότερη** μέση ηλικία είναι η **Φινλανδία** (38,8 έτη), η **Πορτογαλία** (36,7 έτη), η **Σουηδία** (35,3 έτη), η **Λετονία** (35,1 έτη) και η **Βουλγαρία** (34,6 έτη).

Στον αντίποδα βρίσκονται τα 5 κράτη-μέλη με τη **χαμηλότερη** μέση ηλικία: η **Ολλανδία** (28,1 έτη), η **Γαλλία** (28,3 έτη), η **Ουγγαρία** (30,3 έτη) και το **Βέλγιο** και η **Μάλτα** (30,5 έτη). Αξίζει να σημειωθεί ότι ο μέσος φοιτητής των χωρών αυτών είχε ηλικία **29,5** ετών, κι ήταν κατά 6,6 έτη νεότερος του μέσου φοιτητή των χωρών top5 (ηλικία **36,1** έτη).

Κατά την περίοδο 2001-2010 η μέση ηλικία του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου **προηγμένης έρευνας** (ISCED 6) στην **Ε.Ε.-27** κατέγραψε **αύξηση** κατά **2,7%**, από 31,6 έτη το 2001 σε 32,4 έτη το 2010. **Αύξηση** της μέσης ηλικίας του φοιτητικού πληθυσμού παρουσίασαν **14** από τα 22 κράτη-μέλη της ΕΕ, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Ισπανία** (κατά 3,4 έτη) και κατά σειρά ακολουθούν: η **Πορτογαλία** (κατά 3,1 έτη), η **Βουλγαρία** (κατά 2,7 έτη), η **Εσθονία** (κατά 2,2 έτη), η **Ρουμανία** (κατά 2,1 έτη), η **Ελλάδα** (κατά 1,9 έτη), η **Λιθουανία** (κατά 1,4 έτη), η **Αυστρία** (κατά 1,1 έτη) και η **Τσεχία** και η **Σλοβενία** (κατά 1,0 έτη). **Οριακή αύξηση** (μικρότερη του 1 έτους) της μέσης ηλικίας του φοι-

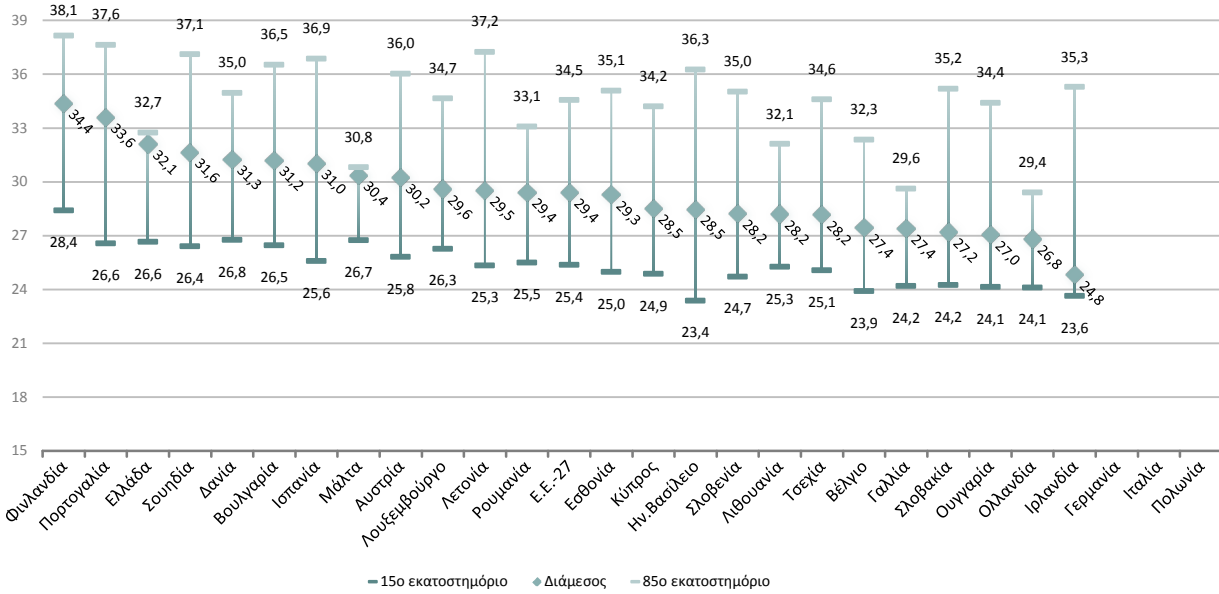
τητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου επιπέδου σημειώθηκε στη **Γαλλία**, στη **Φινλανδία**, στη **Σλοβακία** και στην **Ολλανδία**.

Στον αντίποδα βρίσκονται **2** από τα 22 κράτη-μέλη, τα οποία παρουσίασαν **μείωση** της μέσης ηλικίας του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 6: η **Μάλτα** (κατά 1,5 έτη) και η **Λετονία** (κατά 0,7 έτη). Τέλος, στο **Βέλγιο**, στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, στη **Σουηδία**, στη **Δανία**, στην **Κύπρο** και στην **Ουγγαρία** η μέση ηλικία του φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου επιπέδου παρέμεινε **αμετάβλητη**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η κατανομή της ηλικίας του φοιτητικού πληθυσμού (15° εκατοστημόριο, διάμεσος και 85° εκατοστημόριο) του επιπέδου προγραμμάτων **προηγμένης έρευνας** (ISCED 6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ ο μισός φοιτητικός πληθυσμός των προγραμμάτων **προηγμένης έρευνας** (ISCED 6) της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είχε κατά μέσο ηλικία μικρότερη των **29,4 ετών**. Επιπλέον, το **15%** των νεότερων φοιτητών είχε κατά μέσο όρο ηλικία μικρότερη των **25,4 ετών**, ενώ το **15%** των μεγαλύτερων φοιτητών ήταν κατά μέσο όρο ηλικίας άνω των **34,5 ετών**.

Γράφημα 4.97: Κατανομή ηλικίας φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 6 στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Η τιμή της ΕΕ-27 αποτελεί μη σταθμισμένη μέση τιμή των 27 κρατών-μελών.

Τα στοιχεία για την Ολλανδία αφορούν το έτος 2004, ενώ για την Γερμανία, την Ιταλία και την Πολωνία δεν διατίθενται καθόλου στοιχεία.

Αξίζει να σημειωθούν κράτη-μέλη με ιδιαίτερα χαμηλή τιμή του **15^{ου} εκατοστημορίου**, γεγονός που δείχνει ότι αρκετοί φοιτητές στις χώρες αυτές μεταβαίνουν σε προγράμματα προηγμένης έρευνας αμέσως μετά την ολοκλήρωση του πρώτου σταδίου της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5A). Στο **Ηνωμένο Βασίλειο** το 15% των φοιτητών του επιπέδου ISCED 6 είναι κάτω των 23,4 ετών, και κατά σειρά ακολουθούν: η **Ιρλανδία** (23,6 έτη), το **Βέλγιο** (23,9 έτη), η **Ολλανδία** και η **Ουγγαρία** (24,1 έτη), η **Γαλλία** και η **Σλοβακία** (24,2 έτη), η **Σλοβενία** (24,7 έτη) και η **Κύπρος** (24,9 έτη). Στον αντίποδα βρίσκεται η **Φινλανδία** όπου το 85% των φοιτητών του επιπέδου ISCED 6 είναι άνω των 28,4 ετών, και κατά σειρά ακολουθούν: η **Δανία** (26,8 έτη), η **Μάλτα** (26,7 έτη), η **Ελλάδα** και η **Πορτογαλία** (26,6 έτη), η **Βουλγαρία** (26,5 έτη), η **Σουηδία** (26,4 έτη) και το **Λουξεμβούργο** (26,3 έτη).

Την ίδια χρονιά, η **χαμηλότερη** τιμή της **διαμέσου** της ηλικίας του φοιτητικού πληθυσμού (ISCED 6) καταγράφεται επίσης στην **Ιρλανδία** (24,8 έτη) και, κατά σειρά, ακολουθούν: η **Ολλανδία** (26,8 έτη), η Ουγγαρία (27,0 έτη), η **Σλοβακία** (27,2 έτη), η **Γαλλία** και το **Βέλγιο** (27,4 έτη), η **Τσεχία**, η **Λιθουανία** και η **Σλοβενία** (28,2 έτη) και το **Ηνωμένο Βασίλειο** και η **Κύπρος** (28,5 έτη). Αντίστοιχα, η **υψηλότερη** τιμή της **διαμέσου** της ηλικίας του φοιτητικού πληθυσμού (ISCED 6) καταγράφεται στη **Φινλανδία** (34,4 έτη) και, κατά σειρά, ακολουθούν: η **Πορτογαλία** (33,6 έτη), η **Ελλάδα** (32,1 έτη), η **Σουηδία** (31,6 έτη), η **Δανία** (31,3 έτη), η **Βουλγαρία** (31,2 έτη), η **Ισπανία** (31,0 έτη), η **Μάλτα** (30,4 έτη) και η **Αυστρία** (30,2 έτη).

Οι μεγαλύτερες, ωστόσο, διαφοροποιήσεις εμφανίζονται στις τιμές του 85^{ου} εκατοστημορίου, οι οποίες επηρεάζουν και το φάσμα ηλικιών που καλύπτει ο φοιτητικός πληθυσμός του συγκεκριμένου επιπέδου. Όπως φαίνεται από το γράφημα διακρίνονται κράτη-

μέλη με ιδιαίτερα ευρύ φάσμα ηλικιών στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών, αλλά και κράτη-μέλη με σημαντικά περιορισμένο εύρος ηλικιών. Συγκεκριμένα, τα κράτη-μέλη με το **μεγαλύτερο εύρος ηλικιών** (διαφορά 85^{ου} από 15^ο εκατοστημόριο) είναι το **Ηνωμένο Βασίλειο** (με εύρος 12,9 έτη), η **Λετονία** (11,9 έτη), η **Ιρλανδία** (11,7 έτη), η **Ισπανία** (11,3 έτη), η **Πορτογαλία** (11,1 έτη), η **Σλοβακία** (11,0 έτη), η **Σουηδία** (10,7 έτη), η **Σλοβενία** και η **Ουγγαρία** (10,3 έτη), η **Αυστρία** (10,2 έτη) και η **Εσθονία** και η **Βουλγαρία** (10,1 έτη). Το 15% του φοιτητικού πληθυσμού των 5 πρώτων από τα συγκεκριμένα κράτη-μέλη (top5) έχει κατά μέσο όρο ηλικία **μεγαλύτερη των 36,7 ετών**.

Στον αντίποδα βρίσκονται τα κράτη-μέλη με το **μικρότερο εύρος ηλικιών** (διαφορά 85^{ου} από 15^ο εκατοστημόριο) του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 6, με το μικρότερο εύρος να καταγράφεται στη **Μάλτα** (4,1 έτη) και κατά σειρά ακολουθούν: η **Ολλανδία** (5,3 έτη), η **Γαλλία** (5,4 έτη), η **Ελλάδα** (6,1 έτη), η **Λιθουανία** (6,9 έτη), η **Ρουμανία** (7,6 έτη), η **Δανία** (8,2 έτη), το **Λουξεμβούργο** (8,4 έτη) και το **Βέλγιο** (8,5 έτη). Το 15% του φοιτητικού πληθυσμού των 5 πρώτων από τα συγκεκριμένα κράτη-μέλη (bottom5) έχει κατά μέσο όρο ηλικία **μεγαλύτερη των 30,9 ετών**, δηλαδή η μέση τιμή ηλικίας του 85^{ου} εκατοστημορίου τους είναι κατά **5,7 έτη μικρότερη** της αντίστοιχης των χωρών με το μεγαλύτερο εύρος ηλικιών (top5).

Την περίοδο 2001-2010 στο σύνολο της ΕΕ-27 το **εύρος των ηλικιών** (διαφορά 85^{ου} από 15^ο εκατοστημόριο) του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 6 της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης **αυξήθηκε**, από 8,2 έτη το 2001 σε 9,2 έτη το 2010 (αύξηση κατά 6,7%), μεταβολή που οφείλεται κυρίως στην αύξηση κατά **4,3%** που κατέγραψε η μέση τιμή του 85^{ου} εκατοστημορίου (από 33,1 έτη το 2001 σε 34,5 έτη το 2010).

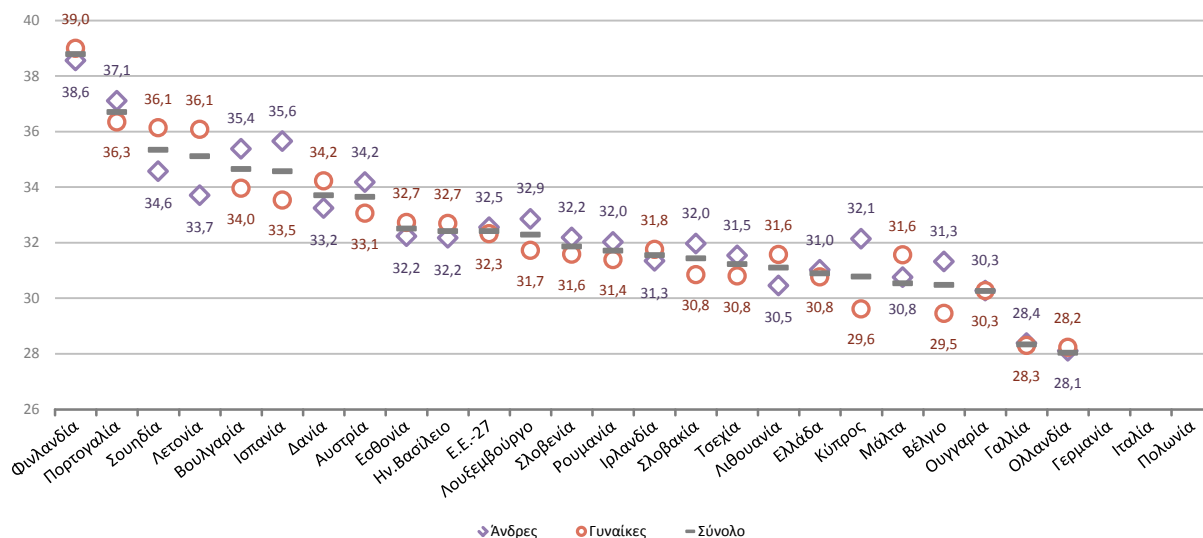
Την ίδια περίοδο τα **14** από τα 22 κράτη-μέλη καταγράφουν **αύξηση** του **εύρους ηλικιών** του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 6, κυρίως λόγω της **αύξησης** της τιμής του **85^{ου}** εκατοστημορίου των ηλικιών. Η μεγαλύτερη αύξηση του εύρους ηλικιών καταγράφεται στη **Σλοβενία** (κατά 10,3 έτη την περίοδο 2005-2010), στην **Εσθονία** (κατά 3,1 έτη), στη **Ρουμανία** (κατά 2,3 έτη την περίοδο 2003-2010), στη **Βουλγαρία** και στην **Αυστρία** (κατά 1,7 έτη), στην **Τσεχία**, στη **Λιθουανία** και στην **Ουγγαρία** (κατά 1,5 έτη) και στη **Λετονία** και στην **Ελλάδα** (κατά 1,4 έτη). **Οριακή αύξηση** (μικρότερη του 1 έτους) του εύρους ηλικιών του φοιτητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου επιπέδου σημειώθηκε στη **Δανία**, στην **Κύπρο** και στη **Σλοβακία**.

Στον αντίποδα βρίσκονται **5** από τα 22 κράτη-μέλη, τα οποία καταγράφουν **μείωση** του **εύρους ηλικιών** του

φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 6, κυρίως λόγω της **αύξησης** της τιμής του **15^{ου}** εκατοστημορίου των ηλικιών. Η μεγαλύτερη μείωση του εύρους ηλικιών καταγράφεται στη **Γαλλία** (κατά 1,2 έτη), στο **Βέλγιο** και στην **Πορτογαλία** (κατά 1,1 έτη). **Οριακή μείωση** (μικρότερη του 1 έτους) του εύρους ηλικιών του φοιτητικού πληθυσμού σημειώθηκε στη **Φινλανδία** και στη **Σουηδία**. Τέλος, στην **Ολλανδία** (περίοδος 2001-2004), στην **Ισπανία** και στο **Ηνωμένο Βασίλειο** το εύρος ηλικιών του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 6 παρέμεινε **αμετάβλητο**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η μέση ηλικία του **συνολικού** φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου **προηγμένης έρευνας** (ISCED 6), καθώς και η μέση ηλικία **ανδρών** και **γυναικών** στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 4.98: Μέση ηλικία ανδρών, γυναικών και συνόλου του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 6 στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – UOE. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Η τιμή της ΕΕ-27 αποτελεί μη σταθμισμένη μέση τιμή των 27 κρατών-μελών.

Τα στοιχεία για την Ολλανδία αφορούν το έτος 2004, ενώ για την Γερμανία, την Ιταλία και την Πολωνία δεν διατίθενται καθόλου στοιχεία.

Το 2010 και στο σύνολο των 24 κρατών-μελών της ΕΕ, για τα οποία διατίθενται στοιχεία, η μέση ηλικία των **γυναικών** που φοιτούν στο επίπεδο ISCED 6 είναι **32,3** έτη και **δεν διαφέρει** από τη μέση ηλικία των **ανδρών** είναι (**32,5** έτη).

Την ίδια χρονιά σε **11** από τα 24 κράτη-μέλη της ΕΕ οι **γυναίκες** που φοιτούν στο επίπεδο ISCED 6 είναι κατά μέσο όρο **νεότερες** των ανδρών φοιτητών, με τη μεγαλύτερη **διαφορά** ηλικίας μεταξύ των δύο φύλων να καταγράφεται στην **Κύπρο** (κατά 2,5 έτη) και, κατά σειρά, ακολουθούν: η **Ισπανία** (2,1 έτη), το **Βέλγιο** (1,9 έτη), η **Βουλγαρία** (1,4 έτη), η **Αυστρία**, το **Λουξεμβούργο** και η **Σλοβακία** (1,1 έτη), η **Πορτογαλία** (0,8

έτη), η **Τσεχία** (0,7 έτη) και η **Ρουμανία** και η **Σλοβενία** (0,6 έτη).

Αντίθετα, το 2010, σε **7** από τα 24 κράτη-μέλη της ΕΕ οι **άνδρες** που φοιτούν στο επίπεδο ISCED 6 είναι κατά μέσο όρο **νεότεροι** των γυναικών φοιτητριών, με τη μεγαλύτερη **διαφορά** ηλικίας μεταξύ των δύο φύλων να καταγράφεται στη **Λετονία** (2,4 έτη) και κατά σειρά ακολουθούν: η **Σουηδία** (1,6 έτη), η **Λιθουανία** (1,1 έτη), η **Δανία** (1,0 έτη), η **Μάλτα** (0,8 έτη), το **Ηνωμένο Βασίλειο** και η **Εσθονία** (0,5 έτη).

Τέλος, στην **Ελλάδα**, στη **Γαλλία**, στην **Ουγγαρία**, στην **Ολλανδία**, στην **Ιρλανδία** και στη **Φινλανδία** η μέση ηλικία των γυναικών **δεν διαφέρει** από τη μέση ηλικία των ανδρών στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών.

4.6 Ιεραρχική ταξινόμηση των 27 κρατών-μελών

Τα κράτη-μέλη της ΕΕ, όπως φάνηκε από την ανάλυση του παρόντος κεφαλαίου, παρουσιάζουν σημαντικές διαφοροποιήσεις ως προς τα χαρακτηριστικά του φοιτητικού τους πληθυσμού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Στην ενότητα αυτή τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ ομαδοποιούνται με βάση τα χαρακτηριστικά του φοιτητικού τους πληθυσμού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η ομαδοποίηση προέκυψε από την ανάλυση σε συστάδες (cluster analysis, βλ. Παράρτημα VI) και συγκεκριμένα με τη χρήση της μεθόδου της **ιεραρχικής ομαδοποίησης** (hierarchical clustering).

Ως κριτήρια ομαδοποίησης των κρατών-μελών χρησιμοποιούνται μεταβλητές που έχουν αναλυθεί στο παρόν κεφάλαιο και αφορούν στη **συμμετοχή** του πληθυσμού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, στα **επίπεδα σπουδών** (ISCED 5A, 5B & 6), στον **τρόπο φοίτησης** (πλήρη / μερική), στις διαφοροποιήσεις μεταξύ των **φύλων**, καθώς και στην **ηλικία** του φοιτητικού πληθυσμού. Πιο συγκεκριμένα, για κάθε ένα από τους παραπάνω παράγοντες έχουν επιλεγεί οι ακόλουθες **πέντε μεταβλητές**, οι οποίες αφορούν το έτος 2010:

- Ποσοστό συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση: Φοιτητικός πληθυσμός ηλικίας 18-39 ετών (επίπεδα ISCED 5-6) ως ποσοστό επί του συνολικού πληθυσμού της ίδιας ηλικιακής ομάδας
- Ποσοστό φοιτητικού πληθυσμού που φοιτά στο επίπεδο προηγμένης έρευνας (ISCED 6)

- Ποσοστό φοιτητικού πληθυσμού που φοιτά σε προγράμματα σπουδών μερικής φοίτησης (ISCED 5-6)
- Ποσοστιαία διαφορά του ποσοστού των γυναικών που φοιτούν στο επίπεδο ISCED 6 (επί του συνόλου των γυναικών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση) σε σύγκριση με το αντίστοιχο ποσοστό των ανδρών
- Εύρος της ηλικίας του φοιτητικού πληθυσμού (διαφορά 85^{ου} από 15^{ου} εκατοστημόριο)

Θα πρέπει να σημειωθεί η περίπτωση της **Γερμανίας**, για την οποία δεν διατίθενται στοιχεία σχετικά με το φοιτητικό πληθυσμό του επιπέδου προηγμένης έρευνας (ISCED 6), κι, επομένως, η χώρα δεν είχε τιμές στην 2^η και 4^η μεταβλητή. Προκειμένου, ωστόσο, να ενταχθεί η χώρα στη συγκεκριμένη ανάλυση, οι κενές τιμές της Γερμανίας στις δύο αυτές μεταβλητές αντικαταστάθηκαν με την αντίστοιχη τιμή της ΕΕ-27 συνολικά. Για το λόγο αυτό, ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί κατά την ερμηνεία των αποτελεσμάτων της ανάλυσης της συγκεκριμένης ενότητας αναφορικά με τη Γερμανία.

Με βάση τις πέντε παραπάνω μεταβλητές (κριτήρια ομαδοποίησης), η μέθοδος της ιεραρχικής ταξινόμησης υποδεικνύει τη δημιουργία **3 ομάδων-χωρών**.

Στον ακόλουθο πίνακα και ανά **ομάδα κρατών-μελών** αποτυπώνονται τα περιγραφικά στοιχεία των 5 κριτηρίων ιεράρχησης κάθε ομάδας, καθώς και τα κράτη-μέλη που εντάσσονται σε κάθε ομάδα.

Πίνακας 4.4: Ιεραρχική ταξινόμηση των 27 κρατών-μελών σε 3 ομάδες με βάση τα χαρακτηριστικά του φοιτητικού τους πληθυσμού - Περιγραφικές στατιστικές παράμετροι

Ομάδες	Περιγραφικά στατιστικά (ανά ομάδα)	Ποσοστό συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ηλικίας 18-39 ετών)	Ποσοστό φοιτητικού πληθυσμού στο επίπεδο ISCED 6	Ποσοστό φοιτητικού πληθυσμού σε προγράμματα μερικής φοίτησης	Ποσοστιαία διαφορά μεταξύ του ποσοστού γυναικών στο ISCED 6 σε σχέση με το ποσοστό των ανδρών	Εύρος της ηλικίας του φοιτητικού πληθυσμού (διαφορά 85 ^{ου} από 15 ^{ου} εκατοστημόριο)	Πλήθος κρατών μελών	Κράτη-μέλη
1 ^η ομάδα	Μέγιστη τιμή	20,9% (Φινλανδία)	6,8% (Φινλανδία)	49,3% (Σουηδία)	-5,1% (Φινλανδία)	16,3 (Ην. Βασίλειο)	3	Φινλανδία Σουηδία Ηνωμένο Βασίλειο
	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ	17,2%	4,9%	42,5%	-23,2%	15,0		
	Ελάχιστη τιμή	13,6% (Ην. Βασίλειο)	3,4% (Ην. Βασίλειο)	34,1% (Ην. Βασίλειο)	-32,8% (Σουηδία)	14,0 (Φινλανδία)		
	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ	3,7%	1,7%	7,8%	15,7%	1,2		
2 ^η ομάδα	Μέγιστη τιμή	19,0% (Ελλάδα)	7,7% (Πορτογαλία)	21,4% (Ισπανία)	23,2% (Κύπρος)	14,7 (Πορτογαλία)	14	Τσεχία Δανία Γερμανία Εσθονία Ιρλανδία Ελλάδα Ισπανία
	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ	12,9%	3,9%	7,8%	-18,2%	10,6		
	Ελάχιστη τιμή	3,5% (Λουξεμβούργο)	1,2% (Βέλγιο)	0,0%	-45,3% (Τσεχία)	7,1 (Γαλλία)		
	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ	3,4%	1,9%	7,4%	16,5%	2,2		
3 ^η ομάδα	Μέγιστη τιμή	18,9% (Λιθουανία)	4,7% (Σλοβακία)	54,6% (Πολωνία)	-4,1% (Λιθουανία)	12,0 (Ουγγαρία)	10	Βέλγιο Βουλγαρία Λετονία Λιθουανία Ουγγαρία
	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ	14,2%	2,2%	33,8%	-28,0%	9,6		
	Ελάχιστη τιμή	8,3% (Μάλτα)	0,6% (Μάλτα)	20,8% (Μάλτα)	-66,1% (Μάλτα)	6,7 (Πολωνία)		
	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ	3,2%	1,2%	9,7%	16,9%	1,4		
ΣΥΝΟΛΟ	Μέγιστη τιμή	20,9%	7,7%	54,6%	23,2%	16,3	27	
	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ	13,8%	3,4%	21,3%	-22,4%	10,7		
	Ελάχιστη τιμή	3,5%	0,6%	0,0%	-66,1%	6,7		
	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ	3,5%	1,8%	16,6%	16,6%	2,4		

Μέσο απόσταση μεταξύ παρατηρήσεων: Τετραγωνισμένη Ευκλείδεια απόσταση. Αλγόριθμος ομαδοποίησης: Αλγόριθμος σύνδεσης μέσων τιμών (average linkage). Η κατάταξη των ομάδων χωρών στον πίνακα έχει γίνει με φθίνουσα σειρά ως προς τη μέση τιμή του ποσοστού συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Πηγή δεδομένων: Eurostat – UOE. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στην **1η ομάδα** ταξινομήθηκαν **3** κράτη-μέλη: η **Φινλανδία**, η **Σουηδία** και το **Ηνωμένο Βασίλειο**. Η ομάδα αυτή καταγράφει το **υψηλότερο** ποσοστό συμμετοχής

στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (**17,2%**), το **υψηλότερο** ποσοστό φοιτητών στο επίπεδο προηγμένης έρευνας (ISCED 6) (**4,9%**), το **υψηλότερο** ποσοστό σπουδαστών

σε προγράμματα μερικής φοίτησης (**42,5%**), το **μεγαλύτερο** εύρος ηλικιών στο φοιτητικό πληθυσμό (**15,0 έτη**), ενώ ως προς το φύλο καταγράφει μια **μέτρια** ποσοστιαία απόκλιση του ποσοστού των γυναικών σε σύγκριση με τους άνδρες που φοιτούν στο επίπεδο ISCED 6 (κατά **23,2%** χαμηλότερο).

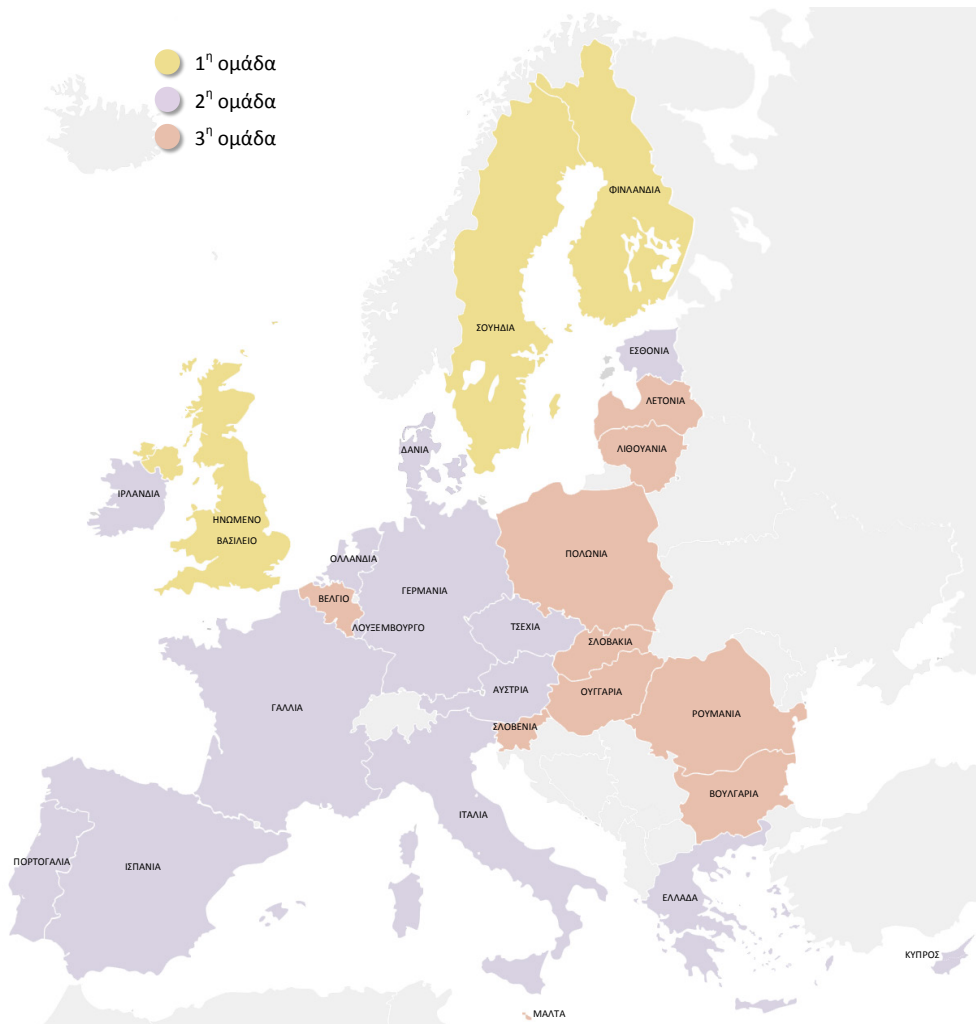
Στη **2η ομάδα** ταξινομήθηκαν **14** κράτη-μέλη: η **Αυστρία**, η **Γαλλία**, η **Γερμανία**, η **Δανία**, η **Ελλάδα**, η **Εσθονία**, η **Ιρλανδία**, η **Ισπανία**, η **Ιταλία**, η **Κύπρος**, το **Λουξεμβούργο**, **Ολλανδία**, η **Πορτογαλία** και η **Τσεχία**. Η ομάδα αυτή, η οποία είναι και η πολυπληθέστερη, καταγράφει το **χαμηλότερο** ποσοστό συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (**12,9%**), ένα **μέτριο** ποσοστό φοιτητών στο επίπεδο προηγμένης έρευνας (ISCED 6) (**3,9%**), το **χαμηλότερο** ποσοστό σπουδαστών σε προγράμματα μερικής φοίτησης (**7,8%**), ένα **μέτριο** εύρος ηλικιών στο φοιτητικό πληθυσμό (**10,6 έτη**), ενώ ως προς το φύλο καταγράφει τη **μικρότερη** ποσοστιαία απόκλιση του ποσοστού των

γυναικών που φοιτούν στο επίπεδο ISCED 6 σε σύγκριση με τους άνδρες (κατά **18,2%** χαμηλότερο).

Στην **3η ομάδα** ταξινομήθηκαν **10** κράτη-μέλη: το **Βέλγιο**, η **Βουλγαρία**, η **Λετονία**, η **Λιθουανία**, η **Μάλτα**, η **Ουγγαρία**, η **Πολωνία**, η **Ρουμανία**, η **Σλοβακία** και η **Σλοβενία**. Η ομάδα αυτή καταγράφει ένα **μέτριο** ποσοστό συμμετοχής του πληθυσμού ηλικίας 18-39 ετών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (**14,2%**), το **χαμηλότερο** ποσοστό φοιτητών στο επίπεδο προηγμένης έρευνας (ISCED 6) (**2,2%**), ένα **μέτριο** ποσοστό σπουδαστών σε προγράμματα μερικής φοίτησης (**33,8%**), το **χαμηλότερο** εύρος ηλικιών στο φοιτητικό πληθυσμό (**9,6 έτη**), ενώ ως προς το φύλο καταγράφει τη **μεγαλύτερη** ποσοστιαία απόκλιση του ποσοστού των γυναικών που φοιτούν στο επίπεδο ISCED 6 σε σύγκριση με τους άνδρες (κατά **28,0%** χαμηλότερο).

Στο χάρτη με τα 27 κράτη-μέλη που ακολουθεί αποτυπώνονται χρωματικά οι 3 ομάδες που προέκυψαν από την ιεραρχική ταξινόμηση.

Εικόνα 4.1: Ιεραρχική ταξινόμηση των 27 κρατών-μελών σε 3 ομάδες με βάση τα χαρακτηριστικά του φοιτητικού τους πληθυσμού

Εκτός από τη διάκριση βάσει κοινών χαρακτηριστικών του φοιτητικού πληθυσμού, είναι εμφανής και η γεωγραφική τους διάκριση. Στην 1^η ομάδα εντάσσονται τρεις χώρες του Βορρά: το Ηνωμένο Βασίλειο και δύο σκανδιναβικές χώρες (Σουηδία, Φινλανδία). Στη 2^η

ομάδα εντάσσονται όλες οι χώρες του Νότου (με εξαίρεση τη Μάλτα) και κράτη-μέλη κυρίως της Κεντρικής Ευρώπης, ενώ στην 3^η ομάδα έχουν ταξινομηθεί κυρίως χώρες της ανατολικής Ευρώπης (με εξαίρεση το Βέλγιο).

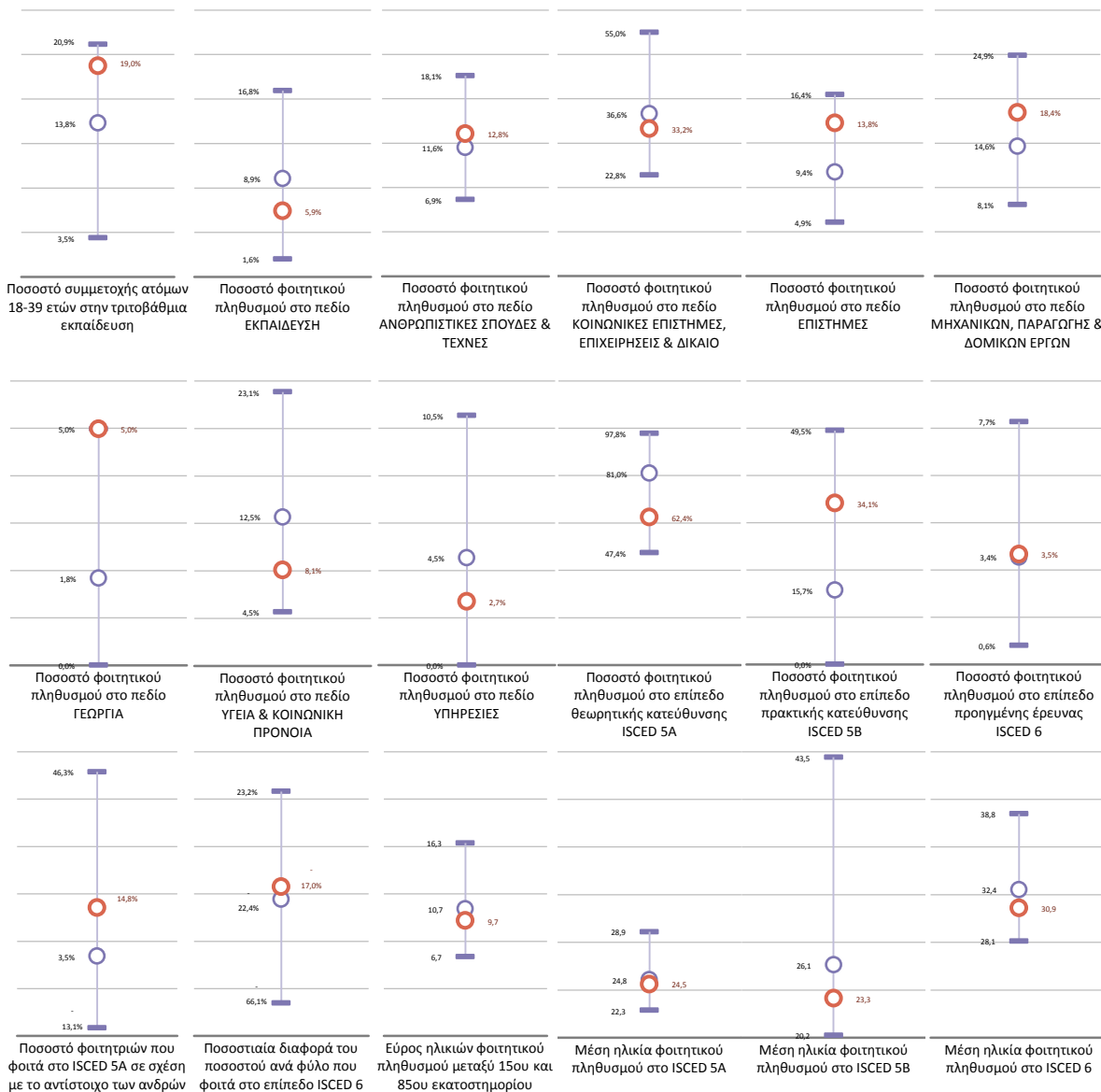

4.7 Η θέση της Ελλάδας μεταξύ των 27 κρατών-μελών

Στην ενότητα αυτή γίνεται μια συγκεντρωτική αποτύπωση της θέσης της Ελλάδας ως προς τα χαρακτηριστικά του φοιτητικού πληθυσμού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, όπως αυτά αναλύθηκαν στο κεφάλαιο αυτό: **ποσοστό συμμετοχής, πεδία σπουδών, επίπεδα σπουδών, φύλο και ηλικία** φοιτητικού πληθυσμού. Στο γράφημα που ακολουθεί αποδίδεται η κατανομή

18 βασικών μεταβλητών που αφορούν στα χαρακτηριστικά του φοιτητικού πληθυσμού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το έτος 2010. Στο γράφημα αποτυπώνεται η **μέση τιμή** των 27 κρατών-μελών, η **ελάχιστη** και η **μέγιστη** τιμή ανά μεταβλητή, καθώς και η τιμή της **Ελλάδας** (πορτοκαλί χρώμα).

Γράφημα 4.99: Σύγκριση Ελλάδας με τον Ευρωπαϊκό Μέσο όρο σε βασικές μεταβλητές του φοιτητικού πληθυσμού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το έτος 2010

● Ελλάδα ○ Μέση τιμή ΕΕ-27 — Μέγιστη & Ελάχιστη τιμή

Πηγή: Eurostat – UOE | Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το 2010 το **ποσοστό συμμετοχής** στην τριτοβάθμια εκπαίδευση των ατόμων ηλικίας 18-39 ετών στην Ελλάδα είναι **19,0%**, τιμή που **υπερέχει** του ευρωπαϊκού μέσου όρου (13,8%) κατά **5,2** ποσοστιαίες μονάδες και κατατάσσει τη χώρα στη **2^η** θέση μεταξύ των 27 κρατών-μελών.

Από το σύνολο του φοιτητικού της πληθυσμού (ISCED 5-6) το **5,9%** παρακολουθεί προγράμματα σπουδών

του πεδίου **Εκπαίδευση**, τιμή που **υπολείπεται** του ευρωπαϊκού μέσου όρου (8,9%) κατά **3,0** ποσοστιαίες μονάδες και κατατάσσει τη χώρα στην **21^η** θέση μεταξύ των 27 κρατών-μελών. Στο πεδίο σπουδών **Ανθρωπιστικές σπουδές & Τέχνες** φοιτά το **12,8%** του φοιτητικού πληθυσμού της χώρας, τιμή που **υπερέχει** του ευρωπαϊκού μέσου όρου (11,6%) κατά **1,2** ποσοστιαίες μονάδες και κατατάσσει τη χώρα στην **12^η** θέση μεταξύ των 27 κρατών-μελών. Στο πεδίο σπουδών **Κοι-**

ωνικές επιστήμες, επιχειρήσεις & δίκαιο, φοιτά το **33,2%** του φοιτητικού πληθυσμού της χώρας, τιμή που υπολείπεται του ευρωπαϊκού μέσου όρου (36,6%) κατά **3,4** ποσοστιαίες μονάδες και κατατάσσει τη χώρα στην **16^η** θέση μεταξύ των 27 κρατών-μελών. Την ίδια χρονιά, το **13,8%** του φοιτητικού πληθυσμού της Ελλάδας φοιτά στο πεδίο **Επιστήμες**, τιμή που υπερέχει του ευρωπαϊκού μέσου όρου (9,4%) κατά **4,4** ποσοστιαίες μονάδες και κατατάσσει τη χώρα στην **5^η** θέση μεταξύ των 27 κρατών-μελών. Στο πεδίο σπουδών **Μηχανικών, παραγωγής & δομικών έργων** φοιτά το **18,4%** του φοιτητικού πληθυσμού της χώρας, τιμή που επίσης υπερέχει του ευρωπαϊκού μέσου όρου (14,6%) κατά **3,8** ποσοστιαίες μονάδες και κατατάσσει τη χώρα στην **5^η** θέση μεταξύ των 27 κρατών-μελών. Την **1^η** θέση ανάμεσα στα 27 κράτη-μέλη κατέχει η χώρα ως προς το πεδίο σπουδών **Γεωργία**, με το **5,0%** του φοιτητικού της πληθυσμού να παρακολουθεί προγράμματα στο συγκεκριμένο πεδίο, ενώ ο αντίστοιχος ευρωπαϊκός μέσος όρος είναι 1,8%. Στο πεδίο σπουδών **Υγεία & Κοινωνική Πρόνοια** φοιτά το **8,1%** του φοιτητικού πληθυσμού της χώρας, τιμή που υπολείπεται του ευρωπαϊκού μέσου όρου (12,5%) κατά **4,4** ποσοστιαίες μονάδες και κατατάσσει τη χώρα στην **21^η** θέση μεταξύ των 27 κρατών-μελών. Τέλος, στο πεδίο σπουδών **Υπηρεσίες** φοιτά το **2,7%** του φοιτητικού πληθυσμού της χώρας, τιμή που επίσης υπολείπεται του ευρωπαϊκού μέσου όρου (4,5%) κατά **1,8** ποσοστιαίες μονάδες και κατατάσσει τη χώρα στην **20^η** θέση μεταξύ των 27 κρατών-μελών.

Συνολικά, ως προς τα πεδία σπουδών, περισσότεροι αναλογικά φοιτητές στη χώρα, σε σύγκριση με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της ΕΕ, επιλέγουν προγράμματα σπουδών στα πεδία **Γεωργία, Επιστήμες, Μηχανικών, Παραγωγής & Δομικών Έργων** και **Ανθρωπιστικές σπουδές & Τέχνες**, ενώ λιγότεροι αναλογικά φοιτητές επιλέγουν προγράμματα σπουδών στα πεδία **Υπηρεσίες, Υγεία & Κοινωνική Πρόνοια, Εκπαίδευση και Κοινωνικές επιστήμες, Επιχειρήσεις & Δίκαιο**.

Από το σύνολο του φοιτητικού της πληθυσμού (ISCED 5-6) το **62,4%** παρακολουθεί προγράμματα σπουδών επιπέδου **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A), τιμή που υπολείπεται του ευρωπαϊκού μέσου όρου (81,0%) κατά **18,6** ποσοστιαίες μονάδες και κατατάσσει τη χώρα στην **25^η** θέση μεταξύ των 27 κρατών-μελών. Το **34,1%** του φοιτητικού της πληθυσμού παρακολουθεί προγράμματα σπουδών επιπέδου **πρακτικής κατεύ-**

θυνσης (ISCED 5B), τιμή που υπερέχει του ευρωπαϊκού μέσου όρου (15,7%) κατά **18,4** ποσοστιαίες μονάδες και κατατάσσει τη χώρα στην **3^η** θέση μεταξύ των 27 κρατών-μελών. Στο δεύτερο στάδιο της τριτοβάθμια εκπαίδευσης (επίπεδο **προηγμένης έρευνας** ISCED 6), φοιτά το **3,5%** του φοιτητικού πληθυσμού της Ελλάδας, τιμή που προσεγγίζει τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (3,4%) και κατατάσσει τη χώρα στην **11^η** θέση μεταξύ των 27 κρατών-μελών.

Το 2010 στην Ελλάδα από το σύνολο των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση το 66,7% παρακολουθεί προγράμματα επιπέδου **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A), ποσοστό **υψηλότερο** του αντίστοιχου των ανδρών κατά **14,8%** (**2^η** υψηλότερη διαφορά μεταξύ των 27 κρατών-μελών), ενώ την ίδια χρονιά στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών υπερέχει κατά μόλις **3,5%** (μέσος όρος) του ποσοστού των ανδρών. Την ίδια χρονιά από το σύνολο των γυναικών που φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση το 3,2% φοιτά σε προγράμματα **προηγμένης έρευνας** (ISCED 6), ποσοστό **χαμηλότερο** του αντίστοιχου των ανδρών κατά **17,0%** (**20^η** υψηλότερη διαφορά μεταξύ των 27 κρατών-μελών), ενώ την ίδια χρονιά στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών υπολείπεται κατά **22,4%** (μέσος όρος) του ποσοστού των ανδρών.

Το 2010 το **εύρος ηλικιών** του φοιτητικού πληθυσμού (ISCED 5-6) της Ελλάδας είναι **9,7 έτη** (διαφορά 85^{ου} από 15^ο εκατοστημόριο), τιμή μικρότερη του ευρωπαϊκού μέσου όρου (10,7 έτη) κατά 1,0 έτη, που κατατάσσει τη χώρα στη **16^η** θέση μεταξύ των 27 κρατών-μελών. Στο επίπεδο σπουδών **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A) η **μέση ηλικία** του φοιτητικού πληθυσμού στην Ελλάδα είναι **24,5 έτη**, τιμή που προσεγγίζει τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (24,8 έτη) και κατατάσσει τη χώρα στην **16^η** θέση μεταξύ των 27 κρατών-μελών. Στο επίπεδο σπουδών **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B) η **μέση ηλικία** του φοιτητικού πληθυσμού στην Ελλάδα είναι **23,3 έτη**, τιμή που υπολείπεται του ευρωπαϊκού μέσου όρου (26,1 έτη) κατά 2,8 έτη και κατατάσσει τη χώρα στην **21^η** θέση μεταξύ των 27 κρατών-μελών. Τέλος, στο επίπεδο **προηγμένης έρευνας** (ISCED 6) η Ελλάδα κατέχει την **18^η** θέση μεταξύ των 27 κρατών-μελών με τη μέση ηλικία του φοιτητικού της πληθυσμού να είναι **30,9 έτη**, τιμή που υπολείπεται του ευρωπαϊκού μέσου όρου (32,4 έτη) κατά **1,5 έτη**.

Κεφάλαιο 5ο

Μεγέθη Εισροών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

5.1	Νεοεισερχόμενος φοιτητικός πληθυσμός	241
5.1.1	Ανάλυση κατά ηλικιακή ομάδα.....	246
5.1.2	Ανάλυση κατά φύλο	249
5.2	Ακαδημαϊκό προσωπικό	253
5.2.1	Ανάλυση κατά φύλο	255
5.2.2	Ανάλυση κατά ηλικιακή ομάδα.....	257
5.3	Χρηματοδότηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	259
5.3.1	Δαπάνη ως ποσοστό του ΑΕΠ	262
5.3.2	Δαπάνη ανά φοιτητή	264
5.3.3	Δαπάνη ανά φοιτητή σε σύγκριση με το κατά κεφαλή ΑΕΠ	265
5.3.4	Δαπάνη των νοικοκυριών.....	267
5.3.5	Επένδυση σε έρευνα & πειραματική ανάπτυξη.....	271

Επισκόπηση κεφαλαίου

Στόχος του πέμπτου κεφαλαίου είναι η εξέταση σημαντικών πτυχών των μεγεθών **εισορών** (inputs) των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ.

Συγκεκριμένα, εξετάζονται οι διαφοροποιήσεις των κρατών-μελών ως προς το πλήθος των **νεοεισερχόμενων φοιτητών** στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και το ρυθμό μεταβολής τους κατά την περίοδο αναφοράς 2001-2010, ενώ αποτυπώνονται τα βασικά τους χαρακτηριστικά ως προς την κατανομή τους σε **επίπεδο σπουδών** (ISCED 5A, 5B & 6), την **ηλικιακή ομάδα** και το **φύλο**.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται μεταβλητές που αφορούν στο **ακαδημαϊκό προσωπικό** που υπηρετεί στα ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (πλήθος και ρυθμός μεταβολής, αναλογία ακαδημαϊκού προσωπικού ανά σπουδαστή) και αποτυπώνονται τα **βασικά χαρακτηριστικά** του ακαδημαϊκού προσωπικού (φύλο, ηλικιακή ομάδα) ανά κράτος-μέλος.

Το μεγαλύτερο μέρος του κεφαλαίου αφορά τη **χρηματοδότηση** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (δημόσια και ιδιωτική) καθώς και την αντίστοιχη επένδυση στην έρευνα και την πειραματική ανάπτυξη.

5.1 Νεοεισερχόμενος φοιτητικός πληθυσμός

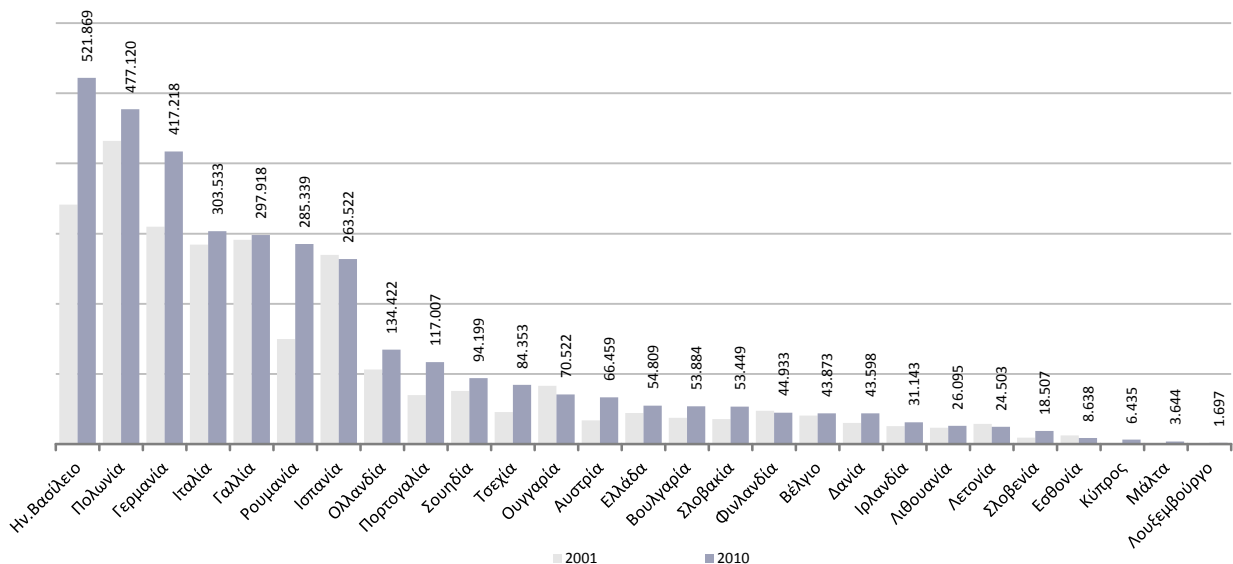
Στη συγκεκριμένη ενότητα εξετάζονται οι διαφοροποιήσεις των 27 κρατών-μελών της ΕΕ ως προς τους νεοεισερχόμενους φοιτητές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Σύμφωνα με τον ορισμό που χρησιμοποιεί η Eurostat, ως **νεοεισερχόμενοι** θεωρούνται **οι σπουδαστές οι οποίοι εισάγονται σε κάποιο πρόγραμμα σπουδών (που οδηγεί στην απόκτηση τίτλου) για πρώτη φορά**. Σπουδαστές που επιστρέφουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ύστερα από μια περίοδο αποχής από τις σπουδές στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών, δεν θεωρούνται ως νεοεισερχόμενοι. Κάθε νεοεισερχόμενος σε ένα συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών, είναι και νεοεισερχόμενος στο πεδίο και στο πρόγραμμα σπουδών

στο οποίο εγγράφεται. Ωστόσο, ένας νεοεισερχόμενος φοιτητής σε ένα πεδίο ή πρόγραμμα σπουδών σε ένα συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών δεν αποτελεί απαραίτητα και νεοεισερχόμενο σε αυτό το επίπεδο σπουδών. Οι ξένοι σπουδαστές που εγγράφονται για πρώτη φορά σε ένα κράτος-μέλος στο οποίο αναφέρονται τα στατιστικά στοιχεία θεωρούνται ως νεοεισερχόμενοι, ανεξαρτήτως της πρότερης εκπαίδευσής τους από την χώρα προέλευσης.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το πλήθος των νεοεισερχόμενων φοιτητών στο επίπεδο σπουδών **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A) τα έτη 2001 και 2010.

Γράφημα 5.1: Νεοεισερχόμενος φοιτητικός πληθυσμός (ISCED 5A) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ *Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ*

Τα στοιχεία της Ελλάδας αναφέρονται στην περίοδο 2004 – 2008, της Γαλλίας στην περίοδο 2001-2003 και της Πορτογαλίας 2006-2010. Για το Λουξεμβούργο δεν διατίθενται στοιχεία πριν το 2010.

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) ο νεοεισερχόμενος φοιτητικός πληθυσμός του επιπέδου σπουδών **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A) της Ε.Ε-27

παρουσίασε **αύξηση** κατά **25,4%** (719.538 φοιτητές/-τριες), από 2.829.151 φοιτητές/-τριες το 2001 σε **3.548.689** φοιτητές/-τριες το 2010.

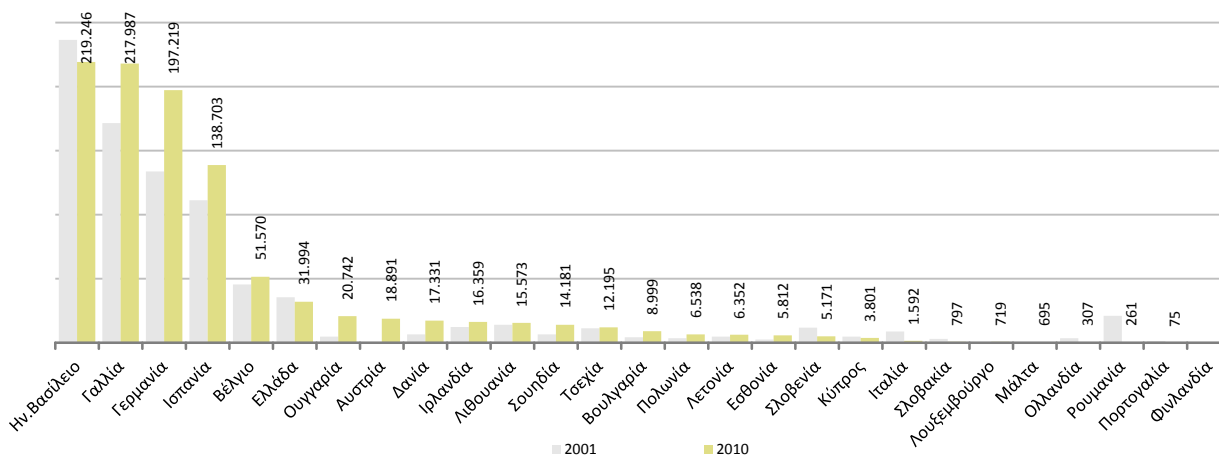
Τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς σε **21** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** του πλήθους των νεοεισερχόμενων φοιτητών στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών, με την μεγαλύτερη να καταγράφεται στην **Κύπρο** (699,4%) που αντιστοιχεί σε **5.630** φοιτητές, λόγω της επιλογής, που παρέχεται στους υποψήφιους φοιτητές από το ελληνικό σύστημα πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, να φοιτήσουν σε τμήματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της Κύπρου. **Αύξηση** κατά σειρά καταγράφει επίσης η **Μάλτα** (135,1%), η **Σλοβενία** (102,6%), η **Αυστρία** (95,5%), η **Ρουμανία** (90,4%), η **Τσεχία** (85,7%), η **Πορτογαλία** (67,2%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (52,8%), η **Σλοβακία** (49,8%), η **Δανία** (45,6%), η **Βουλγαρία** (43,8%), η **Γερμανία** (34,7%) η **Ολλανδία** (26,6%), η **Σουηδία**

(24,5%), η **Ελλάδα** (23,5%), η **Ιρλανδία** (22,1%), η **Λιθουανία** (11,6%) και η **Πολωνία** (10,4%). Μικρότερες αυξήσεις καταγράφηκαν στο **Βέλγιο** (7,5%), στην **Ιταλία** (6,8%) και στη **Γαλλία** (2,3%).

Στον αντίποδα βρίσκονται **5** από τα 26 κράτη-μέλη τα οποία σημειώνουν **μείωση** του πλήθους των νεοεισερχόμενων φοιτητών τους στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών: η **Εσθονία** (κατά 28,7%), η **Ουγγαρία** (15,2%), η **Λετονία** (14,2%), η **Φινλανδία** (5,3%) και η **Ισπανία** (2,2%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το πλήθος των νεοεισερχόμενων φοιτητών στο επίπεδο σπουδών **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B) τα έτη 2001 και 2010.

Γράφημα 5.2: Νεοεισερχόμενοι φοιτητικός πληθυσμός (ISCED 5B) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: Eurostat – UOE. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τα στοιχεία της Ελλάδας αναφέρονται στην περίοδο 2004–2008, της Γαλλίας στην περίοδο 2001–2003 και της Πορτογαλίας 2006–2010.

Για τη Φινλανδία δεν διατίθενται στοιχεία για τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς. Για την Αυστρία και το Λουξεμβούργο δεν διατίθενται στοιχεία πριν το 2010.

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001–2010) ο νεοεισερχόμενος φοιτητικός πληθυσμός του επιπέδου σπουδών **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B) παρουσίασε **αύξηση** κατά **17,8%** (153.198 φοιτητές/-τριες), από 859.912 φοιτητές/-τριες το 2001 σε **1.013.110** φοιτητές/-τριες το 2010.

Τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς σε **15** από τα 24 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** του πλήθους των νεοεισερχόμενων φοιτητών στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών, με την μεγαλύτερη να καταγράφεται στην **Ουγγαρία** (331,7%) και, κατά σειρά, ακολουθούν: η **Δανία** (167,5%), η **Εσθονία** (120,4%), η **Σουηδία** (117,4%), η **Βουλγαρία** (102,9%), η **Πολωνία** (88,6%), η **Γερμανία** (47,5%), η **Λετονία** (34,3%), η **Ιρλανδία** (33,3%), η **Γαλλία** (27,2%), η **Ισπανία** (24,6%), το **Βέλγιο** (13,2%) και η **Λιθουανία** (10,6%). Μικρότερες αυξήσεις καταγράφηκαν στη **Μάλτα** (9,3%) και στην **Τσεχία** (7,1%).

Στον αντίποδα βρίσκονται **9** από τα 24 κράτη-μέλη τα οποία σημειώνουν **μείωση** του πλήθους των νεοεισερχόμενων φοιτητών τους στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών: η **Ρουμανία** (κατά 98,8%), η **Πορτογαλία** (94,1%), η **Ολλανδία** (91,5%), η **Ιταλία** (81,9%), η **Σλο-**

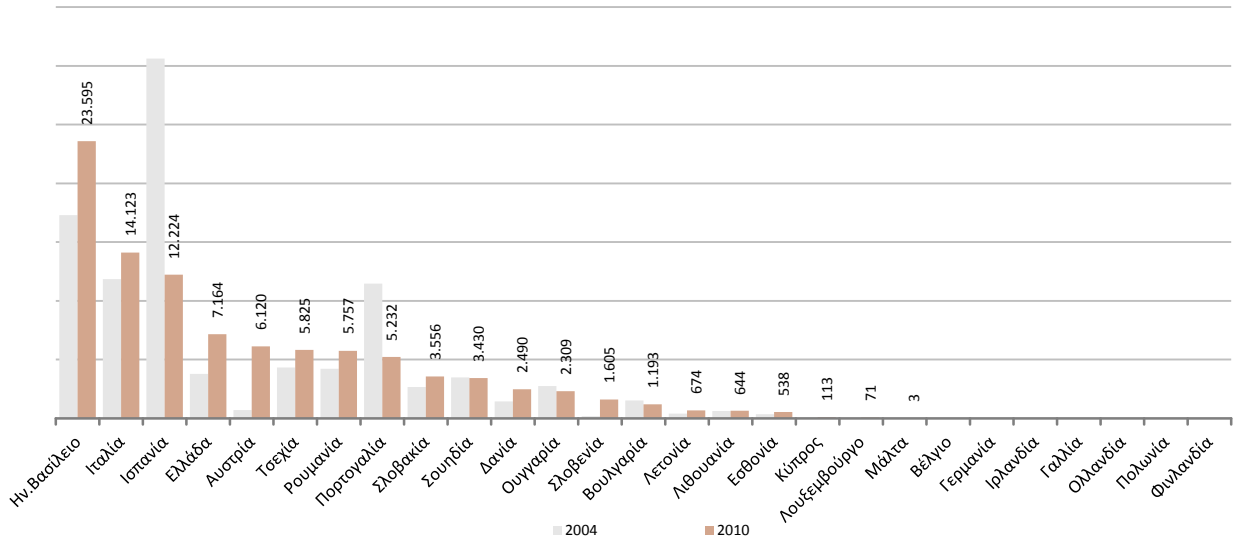
βακία (73,7%), η **Σλοβενία** (56,2%), η **Κύπρος** (22,5%), η **Ελλάδα** (9,7%) και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (7,3%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το πλήθος των νεοεισερχόμενων φοιτητών στο επίπεδο προγραμμάτων **προηγμένης έρευνας** (ISCED 6) τα έτη 2004 και 2010.

Κατά την περίοδο αναφοράς (2004–2010) ο νεοεισερχόμενος φοιτητικός πληθυσμός του επιπέδου προγραμμάτων **προηγμένης έρευνας** (ISCED 6) παρουσίασε **μικρή μείωση** κατά **1,1%** (1.114 φοιτητές/-τριες), από 97.780 φοιτητές/-τριες το 2004 σε **96.666** φοιτητές/-τριες το 2010.

Τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς σε **13** από τα 19 κράτη-μέλη της ΕΕ για τα οποία διατίθενται στοιχεία καταγράφεται **αύξηση** του πλήθους των νεοεισερχόμενων φοιτητών στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών, με την μεγαλύτερη να καταγράφεται στην **Αυστρία** (779,3%) και, κατά σειρά, ακολουθούν: η **Σλοβενία** (714,7%), η **Κύπρος** (105,5%), η **Ελλάδα** (89,5%), η **Δανία** (73,4%), η **Λετονία** (61,2%), η **Εσθονία** (52,0%), η **Ρουμανία** (36,6%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (36,4%), η **Τσεχία** (34,9%), η **Σλοβακία** (33,7%), η **Ιταλία** (19,1%) και η **Λιθουανία** (1,6%).

Γράφημα 5.3: Νεοεισερχόμενος φοιτητικός πληθυσμός (ISCED 6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2004 και 2010

Πηγή: Eurostat – UOE. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

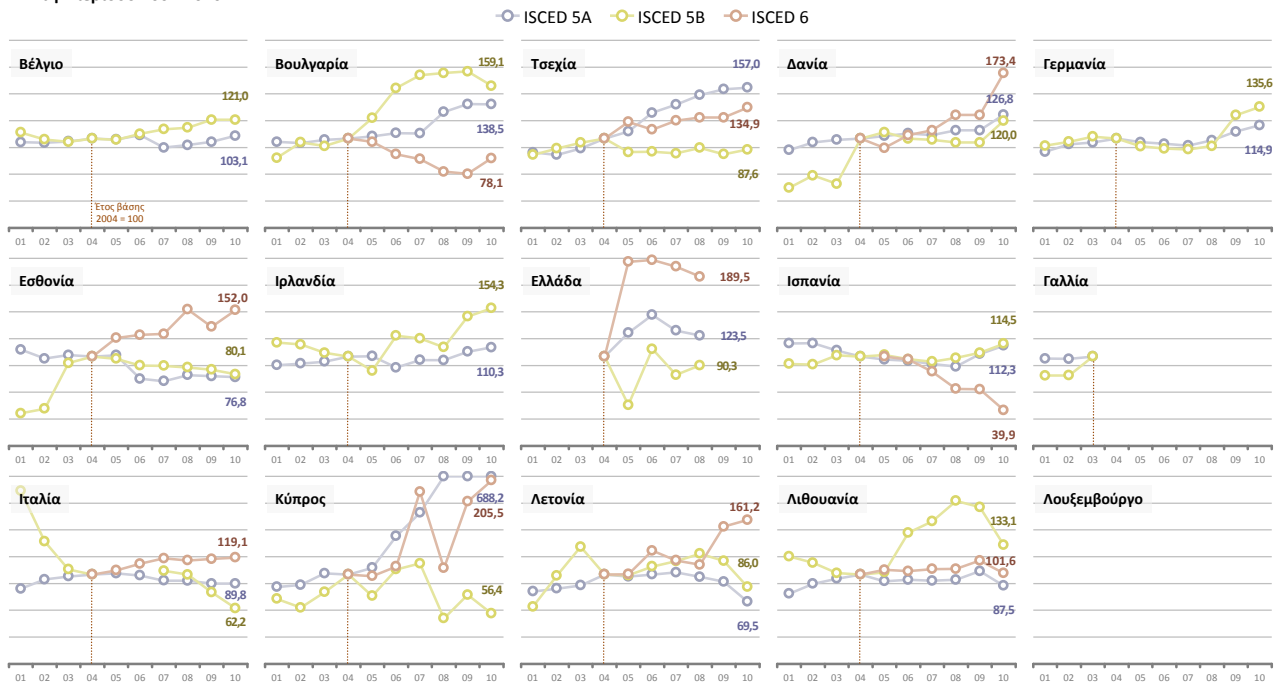
Τα στοιχεία της Ελλάδας αναφέρονται στην περίοδο 2004 – 2008, της Ισπανίας, της Μάλτας και της Σλοβενίας στην περίοδο 2005-2010, της Πορτογαλίας 2006-2010. Δεν διατίθενται στοιχεία για το Βέλγιο, τη Γερμανία, την Ιρλανδία, τη Γαλλία, την Ολλανδία, την Πολωνία και τη Φινλανδία

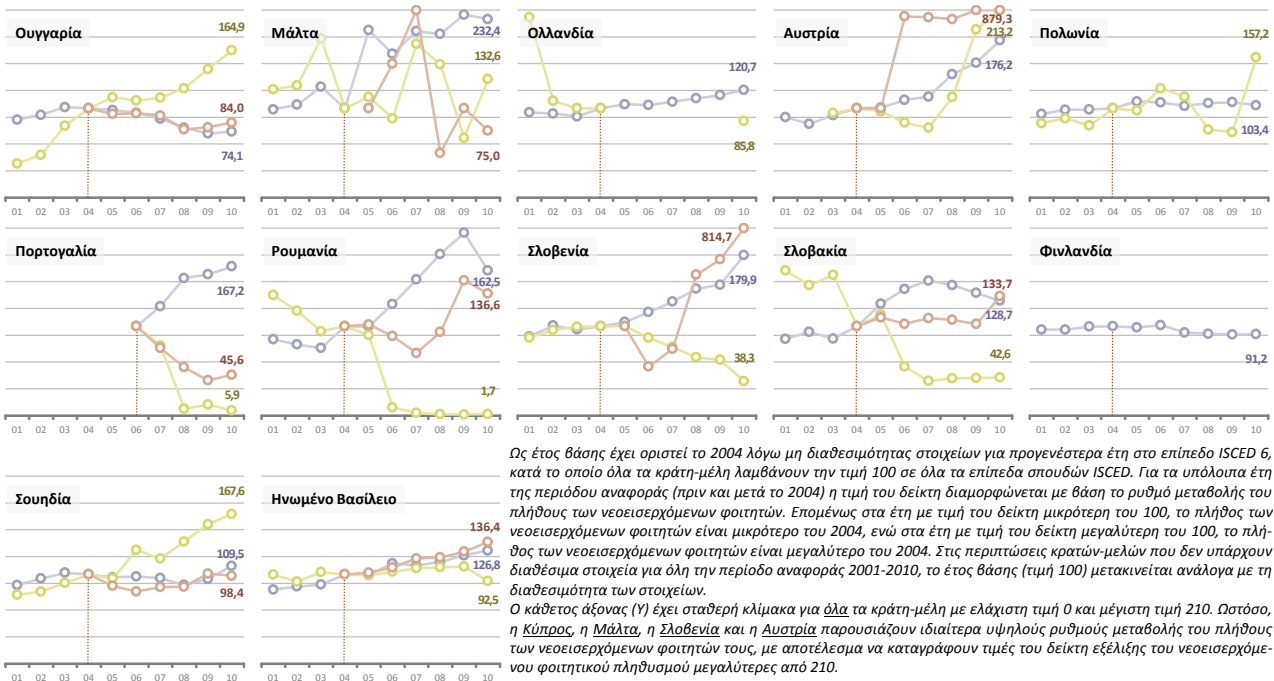
Στον αντίποδα βρίσκονται 6 από τα 19 κράτη-μέλη τα οποία σημειώνουν μείωση του πλήθους των νεοεισερχόμενων φοιτητών τους στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών: η **Ισπανία** (κατά 60,1%), η **Πορτογαλία** (54,4%), η **Μάλτα** (25,0%), η **Βουλγαρία** (21,9%), η **Ουγγαρία** (16,0%) και η **Σουηδία** (1,6%).

Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2010, σημαντική αύξηση του πλήθους των νεοεισερχόμενων φοιτητών στο επίπεδο προγραμμάτων **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A) σημειώθηκε στην **Κύπρο**, στη **Μάλτα**, στη **Σλοβενία**, στην **Αυστρία**, στη **Ρουμανία**, στην **Τσεχία**, στην **Πορτογαλία**, στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, στη **Σλοβακία** και στη **Βουλγαρία**. Μικρότερη αύξηση καταγράφεται στη **Δανία**, στη **Γερμανία**, στην **Ολλανδία**, στην **Ελλάδα**, στη **Σουηδία** και στην **Ιρλανδία**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η διαχρονική εξέλιξη του πλήθους των νεοεισερχόμενων φοιτητών ανά επίπεδο σπουδών (ISCED 5A, 5B & 6) και ανά κράτος-μέλος της ΕΕ-27 την περίοδο 2001-2010.

Γράφημα 5.4: Διαχρονική εξέλιξη του πλήθους του νεοεισερχόμενου φοιτητικού πληθυσμού ανά επίπεδο σπουδών (ISCED 5A, 5B & 6) στα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ την περίοδο 2001-2010

Ως έτος βάσης έχει οριστεί το 2004 λόγω μη διαθεσιμότητας στοιχείων για προγενέστερα έτη στο επίπεδο ISCED 6, κατά το οποίο όλα τα κράτη-μέλη λαμβάνουν την τιμή 100 σε όλα τα επίπεδα σπουδών ISCED. Για τα υπόλοιπα έτη της περιόδου αναφοράς (πριν και μετά το 2004) η τιμή του δείκτη διαμορφώνεται με βάση το ρυθμό μεταβολής του πλήθους των νεοεισερχόμενων φοιτητών. Επομένως στα έτη με τιμή του δείκτη μικρότερη του 100, το πλήθος των νεοεισερχόμενων φοιτητών είναι μικρότερο του 2004, ενώ στα έτη με τιμή του δείκτη μεγαλύτερη του 100, το πλήθος των νεοεισερχόμενων φοιτητών είναι μεγαλύτερο του 2004. Στις περιπτώσεις κρατών-μελών που δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για όλη την περίοδο αναφοράς 2001-2010, το έτος βάσης (τιμή 100) μετακινείται ανάλογα με τη διαθεσιμότητα των στοιχείων.
Ο κάθετος άξονας (Υ) έχει σταθερή κλίμακα για όλα τα κράτη-μέλη με ελάχιστη τιμή 0 και μέγιστη τιμή 210. Ωστόσο, η Κύπρος, η Μάλτα, η Σλοβενία και η Αυστρία παρουσιάζουν ιδιαίτερα υψηλούς ρυθμούς μεταβολής του πλήθους των νεοεισερχόμενων φοιτητών τους, με αποτέλεσμα να καταγράφουν τιμές του δείκτη εξέλιξης του νεοεισερχόμενου φοιτητικού πληθυσμού μεγαλύτερες από 210.

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Σε 7 κράτη-μέλη το πλήθος των νεοεισερχόμενων φοιτητών στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών παρέμεινε σε σταθερά επίπεδα: στην **Πολωνία**, στη **Λιθουανία**, στο **Βέλγιο**, στην **Ιταλία**, στη **Γαλλία**, στην **Ισπανία** και στη **Φινλανδία**. Στον αντίποδα βρίσκονται 3 κράτη-μέλη που καταγράφουν μικρή μείωση του αριθμού των νεοεισερχόμενων φοιτητών στο επίπεδο ISCED 5A: η **Λετονία**, η **Ουγγαρία** και η **Εσθονία**.

Κατά την ίδια περίοδο αναφοράς, σημαντική αύξηση του πλήθους των νεοεισερχόμενων φοιτητών στο επίπεδο προγραμμάτων πρακτικής κατεύθυνσης (ISCED 5B) σημειώθηκε στην **Ουγγαρία**, στην **Αυστρία**, στη **Σουηδία**, στη **Βουλγαρία**, στη **Δανία**, στην **Πολωνία**, στην **Εσθονία** και στη **Γερμανία**. Μικρότερη αύξηση καταγράφεται στην **Ιρλανδία**, στην **Ισπανία**, στη **Λετονία**, στη **Γαλλία**, στο **Βέλγιο**, στη **Λιθουανία** και στη **Μάλτα**. Σε 3 κράτη-μέλη το πλήθος των νεοεισερχόμενων φοιτητών στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών παρέμεινε σε σταθερά επίπεδα: στην **Τσεχία**, στο **Ηνωμένο Βασίλειο** και στην **Ελλάδα**. Στον αντίποδα βρίσκονται 7 κράτη-μέλη που καταγράφουν σημαντική μείωση του αριθμού των νεοεισερχόμενων φοιτητών στο επίπεδο ISCED 5B: η **Ιταλία**, η **Ρουμανία**, η **Σλοβακία**, η **Ολλανδία**, η **Πορτογαλία** και η **Σλοβενία**, ενώ μικρότερη είναι η μείωση που σημειώθηκε στην **Κύπρο**.

Τέλος, κατά την περίοδο 2001-2010, σημαντική αύξηση του πλήθους των νεοεισερχόμενων φοιτητών στο επίπεδο προγραμμάτων προηγμένης έρευνας (ISCED 6) σημειώθηκε στην **Αυστρία**, στη **Σλοβενία**, στην **Κύπρο**, στην **Ελλάδα**, στη **Δανία**, στη **Λετονία** και στην **Εσθονία**. Μικρότερη αύξηση καταγράφεται στη **Ρουμανία**, στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, στην **Τσεχία**, στη **Σλοβακία** και στην **Ιταλία**. Σε 2 κράτη-μέλη το πλήθος των νεοεισερχόμενων φοιτητών στο συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών παρέμεινε σε σταθερά επίπεδα: στη **Λιθου-**

ανία και στη **Σουηδία**. Στον αντίποδα βρίσκεται η **Ισπανία** και η **Πορτογαλία**, όπου σημειώνεται σημαντική μείωση του αριθμού των νεοεισερχόμενων φοιτητών στο επίπεδο ISCED 6, ενώ μικρότερη είναι η μείωση που σημειώθηκε στην **Μάλτα**, στη **Βουλγαρία** και στην **Ουγγαρία**.

Ένα πρόβλημα με την εξέταση της διαχρονικής μεταβολής του πλήθους των νεοεισερχόμενων φοιτητών είναι ότι δεν λαμβάνονται υπόψη οι δημογραφικές αλλαγές που έχουν λάβει χώρα κατά το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Επιπλέον, με τη μέχρι τώρα ανάλυση δεν είναι δυνατή η σύγκριση μεταξύ των κρατών-μελών ως προς το πλήθος των νεοεισαχθέντων φοιτητών. Ένας δείκτης που αντιμετωπίζει τις αδυναμίες αυτές παρουσιάζεται στην πρόσφατη έκθεση του ΟΟΣΑ για την εκπαίδευση (OECD, 2012) και είναι το ποσοστό εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, το οποίο αποδίδει το ποσοστό των ατόμων που εκτιμάται ότι θα εισαχθούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση κατά τη διάρκεια της ζωής τους. Το ποσοστό εισαγωγής υπολογίζεται ως το άθροισμα των καθαρών ποσοστών εισαγωγής ανά ηλικιακή ομάδα (για όλες τις ηλικίες). Το καθαρό ποσοστό εισαγωγής για κάθε ηλικιακή ομάδα υπολογίζεται διαιρώντας το πλήθος των νεοεισερχόμενων φοιτητών μιας συγκεκριμένης ηλικίας με το σύνολο του πληθυσμού της χώρας αντίστοιχης ηλικίας. Επομένως, το συνολικό ποσοστό εισαγωγής, δηλαδή το άθροισμα των καθαρών ποσοστών εισαγωγής, αντιπροσωπεύει την εκτίμηση της πιθανότητας για ένα νέο άτομο να εισαχθεί στην τριτοβάθμια εκπαίδευση κατά τη διάρκεια της ζωής του, με την υπόθεση ότι τα συγκεκριμένα ποσοστά εισαγωγής θα διατηρηθούν στα ίδια επίπεδα για τα επόμενα χρόνια. Με αυτό τον τρόπο το ποσοστό εισαγωγής αντικατοπτρίζει το βαθμό προσβασιμότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, αλλά και την αξία που προσδίδουν οι πολίτες μιας

χώρας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Παράλληλα, αναδεικνύει το βαθμό στον οποίο οι πολίτες κάθε κράτους-μέλους αποκτούν υψηλής ποιότητας δεξιότητες και γνώσεις που απαιτούνται από την αγορά εργασίας. Υψηλά ποσοστά εισαγωγής και συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση υποδεικνύουν την ανάπτυξη ενός εργατικού δυναμικού με υψηλό μορφωτικό επίπεδο.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το **ποσοστό εισαγωγής στο επίπεδο σπουδών θεωρητικής κατεύθυνσης (ISCED 5A)** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ για τα έτη 2001 και 2010.

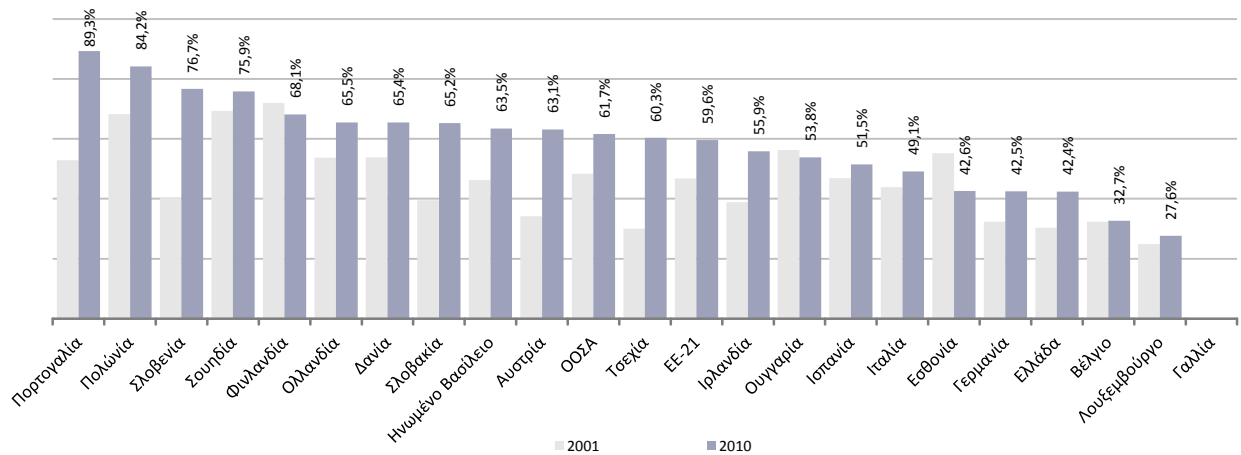
Το 2010 στα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των ατόμων που αναμενόταν να εισαχθεί στο επίπεδο ISCED 5A της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν **59,6%**, και υπολειπόταν του αντίστοιχου μέσου όρου όλων των χωρών του ΟΟΣΑ (61,7%) κατά **2,1** ποσοστιαίες μονάδες. Στην κατανομή, ως προς τη συγκεκριμένη κατηγορία, η Ελλάδα κατέχει τη **18^η θέση** με το ποσοστό εισαγωγής στο επίπεδο ISCED 5A να είναι **42,4%**, δηλαδή

χμηλότερο του ευρωπαϊκού μέσου όρου κατά 17,2 ποσοστιαίες μονάδες.

Τα 5 κράτη-μέλη (top 5) με τα υψηλότερα ποσοστά εισαγωγής στα προγράμματα σπουδών θεωρητικής κατεύθυνσης (ISCED 5A) είναι η **Πορτογαλία** (89,3%), η **Πολωνία** (84,2%), η **Σλοβενία** (76,7%), η **Σουηδία** (75,9%) και η **Φινλανδία** (68,1%). Στον αντίποδα καταγράφονται τα 5 κράτη-μέλη (bottom 5) με τα χαμηλότερα ποσοστά εισαγωγής στα προγράμματα σπουδών θεωρητικής κατεύθυνσης (ISCED 5A), στα οποία περιλαμβάνονται το **Λουξεμβούργο** (27,6%), το **Βέλγιο** (32,7%), η **Ελλάδα** (42,4%), η **Γερμανία** (42,5%) και η **Εσθονία** (42,6%).

Συγκρίνοντας τις δύο αυτές ομάδες χωρών, η πιθανότητα των νέων ατόμων να εισαχθούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5A) για τα κράτη-μέλη top5 (**78,8%**) είναι **διπλάσια** (2,1 φορές υψηλότερη) σε σύγκριση με την πιθανότητα για τα κράτη-μέλη bottom5 (**37,6%**).

Γράφημα 5.5: Ποσοστό εισαγωγής στο επίπεδο ISCED 5A της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ που ανήκουν στον ΟΟΣΑ τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: OECD – Education at a glance 2012

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τα στοιχεία της Ελλάδας αναφέρονται στην περίοδο 2001-2008, του Λουξεμβούργου 2008-2010, της Εσθονίας και της Σλοβενίας 2005-2010 και της Πορτογαλίας 2006-2010. Για τη Γαλλία δεν διατίθενται στοιχεία.

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) και στο σύνολο της ΕΕ-21, το ποσοστό των ατόμων που αναμενόταν να εισαχθεί στο επίπεδο σπουδών **θεωρητικής κατεύθυνσης (ISCED 5A)** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης **αυξήθηκε** κατά **12,9** ποσοστιαίες μονάδες, από 46,8% το 2001 σε 59,6% το 2010.

Τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς σε **16** από τα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ παρουσιάζεται **αύξηση** του ποσοστού εισαγωγής στο επίπεδο ISCED 5A, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στην **Πορτογαλία** (κατά 36,4 ποσοστιαίες μονάδες) και κατά σειρά ακολουθούν η **Σλοβενία** (κατά 36,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (κατά 30,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** (κατά 28,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** (κατά 25,7 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 17,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** (κατά 17,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** (κατά 16,0 ποσοστιαί-

ες μονάδες), η **Ελλάδα** (κατά 12,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (κατά 11,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Δανία** (κατά 11,6 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Γερμανία** (κατά 10,1 ποσοστιαίες μονάδες). Μικρότερη των 10 ποσοστιαίων μονάδων ήταν η αύξηση που κατέγραψε η **Σουηδία** (κατά 6,6 μονάδες), η **Ιταλία** (κατά 5,2 μονάδες), η **Ισπανία** (κατά 4,6 μονάδες) και το **Λουξεμβούργο** (κατά 2,7 μονάδες).

Στον αντίποδα βρίσκονται **3** από τα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ, όπου καταγράφεται **μείωση** του ποσοστού εισαγωγής στο επίπεδο ISCED 5A: η **Εσθονία** (κατά 12,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** (κατά 3,9 μονάδες) και η **Ουγγαρία** (κατά 2,5 μονάδες). Τέλος, στο **Βέλγιο** το ποσοστό εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5A) παρέμεινε σε **σταθερά επίπεδα** κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2010 (οριακή αύξηση κατά 0,3 ποσοστιαίες μονάδες).

5.1.1 Ανάλυση κατά ηλικιακή ομάδα

Σε κάθε σύστημα εκπαίδευσης ορίζεται και η **θεωρητική ηλικία εισαγωγής** στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, η οποία στην πλειονότητα των ευρωπαϊκών συστημάτων κυμαίνεται μεταξύ 18 και 19 ετών. Σύμφωνα με τη EUROSTAT η θεωρητική ηλικία εισαγωγής στο πρώτο στάδιο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ είναι η ακόλουθη:

- **18 έτη:** Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία, Ελλάδα, Εσθονία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία, Ισπανία, Κύπρος, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Ουγγαρία, Πορτογαλία
- **19 έτη:** Βουλγαρία, Γερμανία, Ιταλία, Λετονία, Λιθουανία, Μάλτα, Πολωνία, Ρουμανία, Σλοβακία, Σλοβενία, Σουηδία, Τσεχία, Φινλανδία
- **20 έτη:** Δανία

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το πλήθος των νεοεισερχόμενων φοιτητών με τη θεωρητική ηλικία εισαγωγής στο πρώτο στάδιο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5) ως ποσοστό επί του συνόλου του

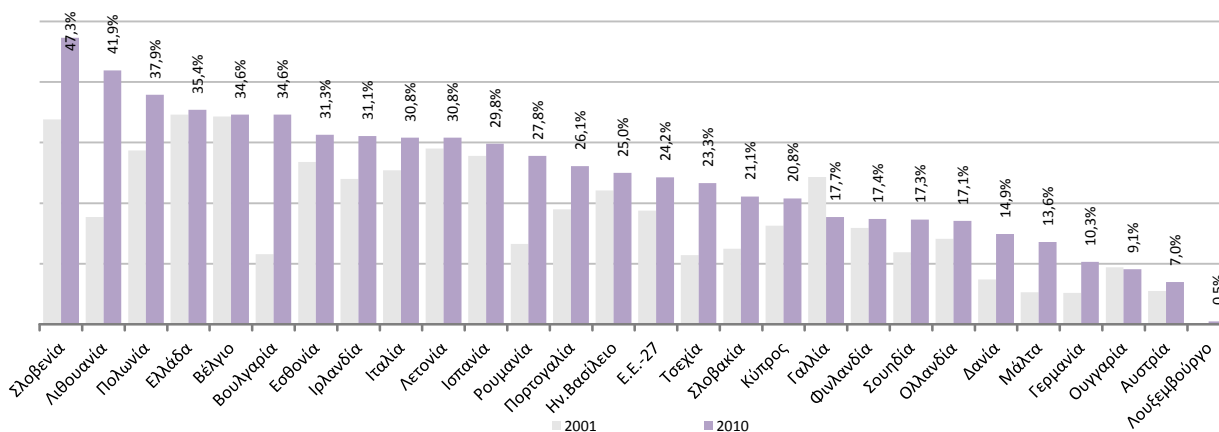
πληθυσμού της αντίστοιχης πληθυσμιακής ομάδας τα έτη 2001 και 2010.

Ο νεοεισερχόμενος φοιτητικός πληθυσμός (ISCED 5) της Ε.Ε το 2010 με τη θεωρητική ηλικία εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αντιστοιχεί στο **24,2%** του πληθυσμού της αντίστοιχης ηλικιακής ομάδας των πολιτών της.

Στην κατανομή, ως προς τη συγκεκριμένη κατηγορία, η Ελλάδα κατέχει την **4^η θέση** με τους νεοεισερχόμενους φοιτητές της συνήθους ηλικίας εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση να αντιστοιχούν στο **35,4%** του πληθυσμού της αντίστοιχης ηλικιακής ομάδας, **υπερέχοντας** του ευρωπαϊκού μέσου όρου (**24,2%**) κατά **11,2** ποσοστιαίες μονάδες.

Τα 5 κράτη-μέλη (top 5) με τα υψηλότερα ποσοστά εισαγωγής στο πρώτο στάδιο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως προς τη θεωρητική ηλικία εισαγωγής είναι η **Σλοβενία** (47,3%), η **Λιθουανία** (41,9%), η **Πολωνία** (37,9%), η **Ελλάδα** (35,4%) και το **Βέλγιο** και η **Βουλγαρία** (34,6%).

Γράφημα 5.6: Νεοεισερχόμενος φοιτητικός πληθυσμός (ISCED 5) με τη θεωρητική ηλικία εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό επί του συνολικού πληθυσμού της αντίστοιχης πληθυσμιακής ομάδας στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: Eurostat – UOE. Επιχειρησιακά: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τα στοιχεία της Ελλάδας αναφέρονται στην περίοδο 2004 – 2008, της Πολωνίας 2004-2010, της Λετονίας 2007-2010, της Γαλλίας στην περίοδο 2001-2003, της Πορτογαλίας και της Εσθονίας 2006-2010. Για το Λουξεμβούργο δεν διατίθενται στοιχεία πριν το 2010.

Στον αντίποδα καταγράφονται τα 5 κράτη-μέλη (bottom 5) με τα χαμηλότερα ποσοστά εισαγωγής στο πρώτο στάδιο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως προς τη θεωρητική ηλικία εισαγωγής, στα οποία περιλαμβάνονται το **Λουξεμβούργο** (0,5%), η **Αυστρία** (7,0%), η **Ουγγαρία** (9,1%), η **Γερμανία** (10,3%) και η **Μάλτα** (13,6%).

Η τιμή του λόγου top5/ bottom5 είναι **ιδιαίτερα υψηλή (4,9 φορές)**, γεγονός που υποδηλώνει την ύπαρξη σημαντικών διαφοροποιήσεων μεταξύ των τιμών των κρατών-μελών ως προς το ποσοστό εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) και στο σύνολο της ΕΕ-27, το ποσοστό εισαγωγής στο πρώτο στάδιο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως προς τη θεωρητική ηλικία εισαγωγής κατέγραψε **αύξηση** κατά **29,3%**, από 18,7% το 2001 σε 24,2% το 2010.

Τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς σε **24** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ παρουσιάζεται **αύξηση** του ποσοστού εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στη **Βουλγαρία** (κατά 198,3%) και κατά σειρά ακολουθούν η **Μάλτα** (156,6%), η **Λιθουανία** (136,7%), η **Ρουμανία** (109,0%), η **Τσεχία** (104,4%), η **Δανία** (101,4%), η **Γερμανία** (98,1%), η **Σλοβακία** (68,8%), η **Σουηδία** (45,4%), η **Σλοβενία** (39,9%), η **Πορτογαλία** (37,4%), η **Πολωνία** (32,1%), η **Ιρλανδία** (29,6%), η **Κύπρος** (27,6%), η **Αυστρία** (27,3%), η **Ολλανδία** και η **Ιταλία** (21,3%), η **Εσθονία** (16,8%) και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (13,1%). Μικρότερες αυξήσεις καταγράφουν: η **Φινλανδία**, η **Ισπανία**, η **Λετονία**, η **Ελλάδα** και το **Βέλγιο**. Στον αντίποδα βρίσκεται η **Γαλλία**, η οποία την ίδια περίοδο αναφοράς καταγράφει **σημαντική μείωση** του ποσοστού εισαγωγής στο πρώτο στάδιο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5) ως προς τον πληθυσμό

με τη θεωρητική ηλικία εισαγωγής (κατά 27,2%). Μείωση, τέλος, σημειώνει και η **Ουγγαρία** κατά 3,2%.

Παρά τις σημαντικές αυξήσεις του ποσοστού εισαγωγής που κατέγραψε η πλειονότητα των κρατών-μελών, οι διαφοροποιήσεις μεταξύ των 27 κρατών-μελών παρέμειναν στα ίδια επίπεδα, με την τιμή του λόγου top5/bottom5 να παραμένει **αμετάβλητη** και ίση με 4,9 φορές κατά την περίοδο αναφοράς.

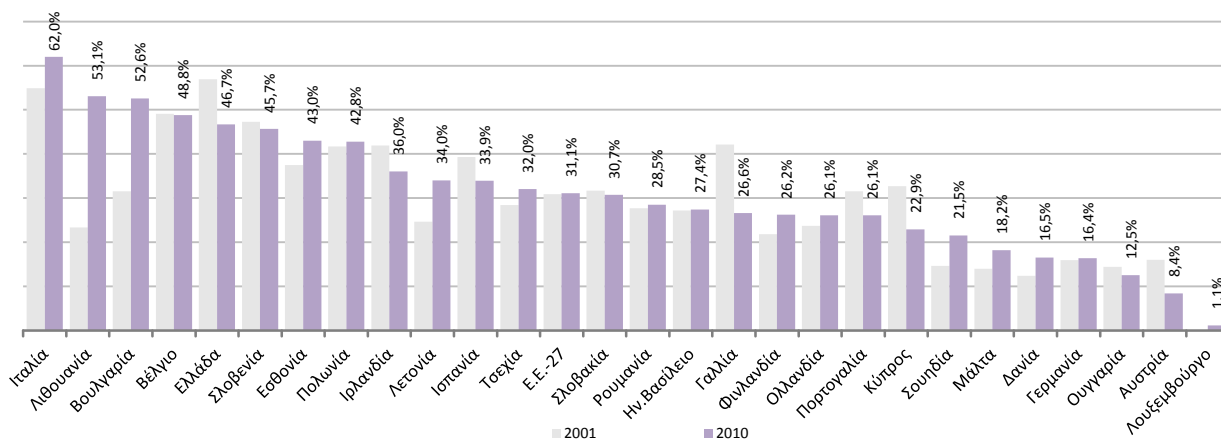
Πέρα από το ποσοστό εισαγωγής της συνήθους ηλικιακής ομάδας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, είναι σημαντικό να εξεταστεί και η ηλικία του συνόλου των νεοεισερχόμενων φοιτητών. Η ανάλυση της ηλικίας των νεοεισερχόμενων φοιτητών μπορεί να αναδείξει σημαντικές πληροφορίες για το πόσο «κλειστά» ή «ανοικτά» (ευέλικτα) είναι τα συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη, καθώς και κατά πόσο έχει εξελιχθεί η μορφή τους κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας. Υψηλά ποσοστά εισαγωγής ατόμων ηλικίας μεγαλύτερης από τη θεωρητική μπορεί να υποδεικνύουν συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που έχουν αναπτύξει εναλλακτικές μορφές πρόσβασης επιτρέποντας την εισαγωγή σε άτομα εκτός της τυπικής ηλικιακής ομάδας ή/και συστήματα που έχουν αναπτύξει ευέλικτα προγράμματα σπουδών κατάλληλα για άτομα εκτός της τυπικής ηλικιακής ομάδας των φοιτητών. Επιπλέον, το ποσοστό των νεοεισερχόμενων ηλικίας μεγαλύτερης από την τυπική, μπορεί να αντικατοπτρίζει τη σημασία που προσδίδουν τα συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην εργασιακή εμπειρία των υποψήφιων φοιτητών. Το χαρακτηριστικό αυτό, σύμφωνα με την τελευταία έκθεση του ΟΟΣΑ (OECD, 2012) συναντάται στις **σκανδιναβικές χώρες** αλλά και στην **Ουγγαρία**. Ωστόσο, όπως χαρακτηριστι-

κά αναφέρεται στη συγκεκριμένη έκθεση, η «καθυστερημένη» εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας, λόγω της απώλειας φορολογικών εσόδων στην περίπτωση που τα άτομα αυτά βρίσκονταν στην αγορά εργασίας. Αυτός είναι κι ο λόγος που κάποιες κυβερνήσεις ενθαρρύνουν τους αποφοίτους της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης να μεταβούν άμεσα στην τριτοβάθμια, ενώ δίνουν κίνητρα στα εκπαιδευτικά ιδρύματα για την προώθηση της έγκαιρης ολοκλήρωσης των σπουδών.

Παραδοσιακά, οι σπουδαστές εγγράφονται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αμέσως μετά την ολοκλήρωση της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Για παράδειγμα, στο **Βέλγιο** και στην **Ιταλία** το **90%** των νεοεισερχόμενων στο πρώτο στάδιο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5) είναι κάτω των 25 ετών. Σε κάποιες άλλες χώρες, είναι μεγαλύτερο το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί από την ολοκλήρωση της δευτεροβάθμιας μέχρι την εισαγωγή στην τριτοβάθμια, είτε λόγω στρατιωτικών υποχρεώσεων (π.χ. **Κύπρος**), είτε λόγω ένταξης για κάποια χρονική περίοδο στην αγορά εργασίας. Για παράδειγμα, στην **Πορτογαλία** μόλις το **64%** των νεοεισερχόμενων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι ηλικίας κάτω των 25 ετών (OECD, 2012).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το **πλήθος των νεοεισερχόμενων φοιτητών με τη θεωρητική ηλικία εισαγωγής** στο πρώτο στάδιο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5) ως ποσοστό επί του συνόλου (δηλαδή όλων των ηλικιών) των νεοεισερχόμενων φοιτητών τα έτη 2001 και 2010.

Γράφημα 5.7: Νεοεισερχόμενος φοιτητικός πληθυσμός (ISCED 5) με τη θεωρητική ηλικία εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό επί του συνόλου των νεοεισερχόμενων φοιτητών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: Eurostat – UOE *Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ*

Τα στοιχεία της Ελλάδας αναφέρονται στην περίοδο 2004-2008, της Πολωνίας 2004-2010, της Λετονίας 2007-2010, της Γαλλίας στην περίοδο 2001-2003, της Πορτογαλίας και της Εσθονίας 2006-2010. Για το Λουξεμβούργο δεν διατίθενται στοιχεία πριν το 2010.

Ο νεοεισερχόμενος φοιτητικός πληθυσμός (ISCED 5) της Ε.Ε το 2010, με τη θεωρητική ηλικία εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, αντιστοιχεί στο **31,1%** του συνόλου των νεοεισερχόμενων φοιτητών. Με άλλα λόγια, **1** στους 3 νεοεισερχόμενους στο πρώτο στάδιο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έχει ηλικία μεγαλύτερη της θεωρητικής ηλικίας εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκ-

παίδευση. Στην κατανομή, ως προς τη συγκεκριμένη κατηγορία, η Ελλάδα κατέχει την **5^η θέση** με τους νεοεισερχόμενους φοιτητές της συνήθους ηλικίας εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση να αντιστοιχούν στο **46,7%** του συνόλου των νεοεισερχόμενων, **υπερέχοντας** του ευρωπαϊκού μέσου όρου (**31,1%**) κατά **15,6** ποσοστιαίες μονάδες.

Τα 5 κράτη-μέλη (top 5) με τα υψηλότερα ποσοστά νεοεισερχόμενων φοιτητών της θεωρητικής ηλικίας στο πρώτο στάδιο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως προς το σύνολο των εισαχθέντων είναι η **Ιταλία** (62,0%), η **Λιθουανία** (53,1%), η **Βουλγαρία** (52,6%), το **Βέλγιο** (48,8%) και η **Ελλάδα** (46,7%).

Στον αντίποδα καταγράφονται τα 5 κράτη-μέλη (bottom 5) με τα χαμηλότερα ποσοστά νεοεισερχόμενων φοιτητών της θεωρητικής ηλικίας στο πρώτο στάδιο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως προς το σύνολο των εισαχθέντων, στα οποία περιλαμβάνονται το **Λουξεμβούργο** (1,1%), η **Αυστρία** (8,4%), η **Ουγγαρία** (12,5%), η **Γερμανία** (16,4%) και η **Δανία** (16,5%).

Η τιμή του λόγου top5/ bottom5 είναι **ιδιαίτερα υψηλή (4,8 φορές)**, γεγονός που υποδηλώνει την ύπαρξη σημαντικών διαφοροποιήσεων μεταξύ των τιμών των κρατών-μελών ως προς το ποσοστό των νεοεισαχθέντων με τη θεωρητική ηλικία εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) και στο σύνολο της ΕΕ-27, το ποσοστό νεοεισερχόμενων φοιτητών της θεωρητικής ηλικίας στο πρώτο στάδιο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως προς το σύνολο των εισαχθέντων κατέγραψε **οριακή αύξηση κατά 0,8%**, από 30,9% το 2001 σε 31,1% το 2010.

Τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς σε **14** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ παρουσιάζεται **αύξηση** του ποσοστού των νεοεισαχθέντων με τη θεωρητική ηλικία εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στη **Λιθουανία** (κατά 127,9%) και κατά σειρά ακολουθούν η **Βουλγαρία** (67,0%), η **Σουηδία** (47,3%), η **Λετονία** (38,2%), η **Δανία** (33,1%), η **Μάλτα** (30,0%), η **Φινλανδία** (20,2%), η **Εσθονία** (14,7%), η **Ιταλία** (12,9%), η **Τσεχία** (12,7%) και η **Ολλανδία** (10,1%). Μικρότερες αυξήσεις καταγράφουν: η **Γερμανία**, η **Ρουμανία** και η **Πολωνία**.

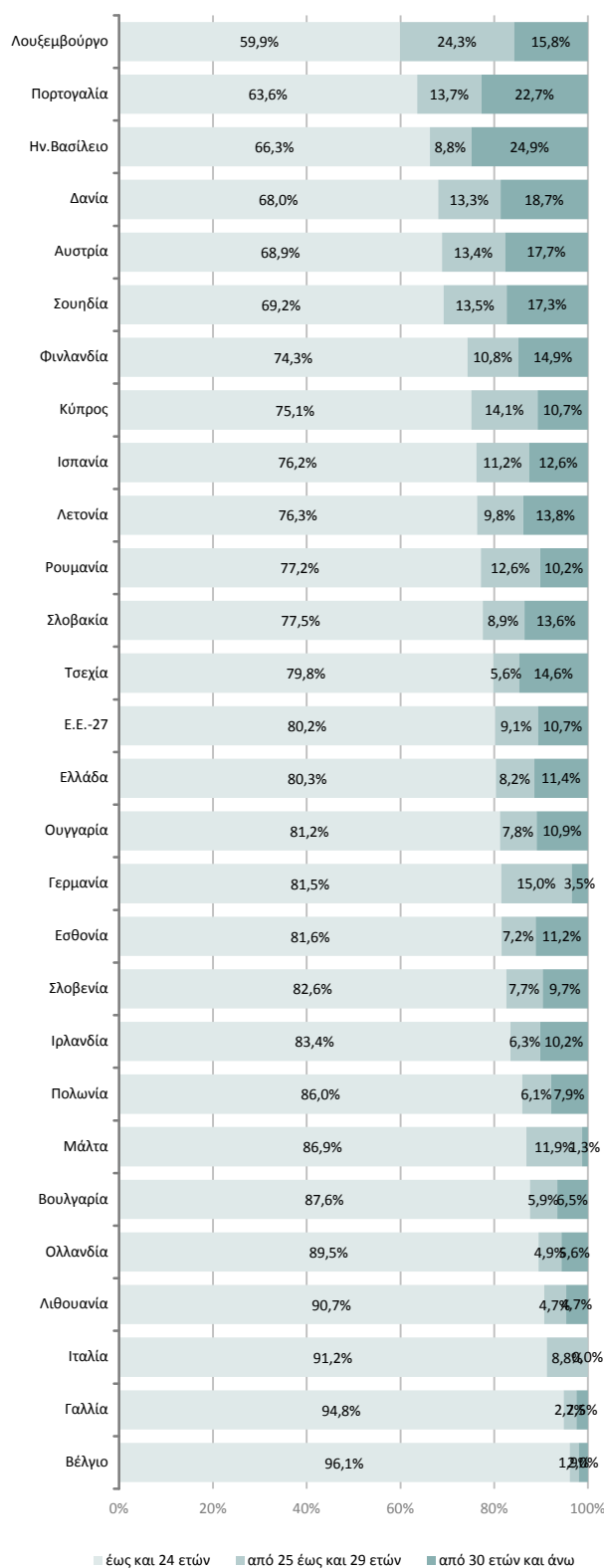
Στον αντίποδα βρίσκονται **10** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ, όπου καταγράφεται **μείωση** του ποσοστού των νεοεισαχθέντων με τη θεωρητική ηλικία εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στην **Αυστρία** (κατά 47,5%), στη **Γαλλία** (36,8%), στην **Κύπρο** (30,0%), στην **Ελλάδα** (17,9%), στην **Πορτογαλία** (17,1%), στην **Ιρλανδία** (14,1%), στην **Ισπανία** (13,7%) και στην **Ουγγαρία** (13,2%). Μικρότερες μειώσεις καταγράφουν η **Σλοβενία** και η **Σλοβακία**, Τέλος, στο **Ηνωμένο Βασίλειο** και στο **Βέλγιο** το ποσοστό των νεοεισαχθέντων με τη θεωρητική ηλικία εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση παρέμεινε σε **σταθερά επίπεδα** κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2010.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι διαφοροποιήσεις μεταξύ των 27 κρατών-μελών ως προς τη συγκεκριμένη παράμετρο **διευρύνθηκαν** κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2010, με την τιμή του λόγου top5/bottom5 να **αυξάνεται** κατά **36,6%**, από 3,5 φορές το 2001 σε 4,8 φορές το 2010.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η κατανομή του νεοεισερχόμενου φοιτητικού πληθυσμού του

πρώτου σταδίου της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5) **ανά ηλικιακή ομάδα** στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 5.8: Κατανομή του νεοεισερχόμενου φοιτητικού πληθυσμού (ISCED 5) ανά ηλικιακή ομάδα στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – UOE **Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ**
 Για την Ιταλία δεν διατίθενται στοιχεία για φοιτητές άνω των 25 ετών
 Τα στοιχεία για την Ελλάδα αφορούν το έτος 2008, ενώ για τη Γαλλία το έτος 2003
 Τα στοιχεία για τη Φινλανδία αφορούν μόνο στο επίπεδο ISCED 5A.
 Τα στοιχεία για τη Γερμανία, την Ολλανδία και την Πολωνία αφορούν στα επίπεδα ISCED 5A & 5B.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ, το **80,2%** του νεοεισερχόμενου φοιτητικού πληθυσμού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5) είχε ηλικία έως και 24 ετών, το **9,1%** είχε ηλικία από 25 έως και 29 ετών, ενώ το υπόλοιπο **10,7%** ήταν άνω των 29 ετών.

Το υψηλότερο ποσοστό του νεοεισερχόμενου φοιτητικού πληθυσμού ηλικίας **άνω των 24 ετών** καταγράφεται στο **Λουξεμβούργο** (40,1%) και, κατά σειρά, ακολουθούν: η **Πορτογαλία** (36,4%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (33,7%), η **Δανία** (32,0%), η **Αυστρία** (31,1%), η **Σουηδία** (30,8%), η **Φινλανδία** (25,7%), η **Κύπρος** (24,8%), η **Ισπανία** (23,8%), η **Λετονία** (23,6%), η **Ρουμανία** (22,8%), η **Σλοβακία** (22,5%) και η **Τσεχία** (20,2%).

Στον αντίποδα, το χαμηλότερο ποσοστό του νεοεισερχόμενου φοιτητικού πληθυσμού ηλικίας **άνω των 24 ετών** καταγράφεται στο **Βέλγιο** (3,9%) και, κατά σειρά, ακολουθούν: η **Γαλλία** (5,2%), η **Ιταλία** (8,8%), η **Λιθουανία** (9,4%), η **Ολλανδία** (10,5%), η **Βουλγαρία** (12,4%), η **Μάλτα** (13,2%), η **Πολωνία** (14,0%), η **Ιρλανδία** (16,5%), η **Σλοβενία** (17,4%), η **Εσθονία** (18,4%), η **Γερμανία** (18,5%), η **Ουγγαρία** (18,7%) και η **Ελλάδα** (19,6%).

Κατατάσσοντας τα 27 κράτη-μέλη με βάση το ποσοστό των νεοεισερχόμενων φοιτητών που καταγράφουν σε

κάθε ηλικιακή ομάδα μπορούμε να εντοπίσουμε τα 10 κράτη-μέλη με το υψηλότερο ποσοστό ανά κατηγορία (top10) και τα 10 κράτη-μέλη με το χαμηλότερο ποσοστό ανά κατηγορία (bottom10). Με τον τρόπο αυτό διακρίνονται 2 ομάδες χωρών στην ΕΕ-27.

Η **1η ομάδα** αποτελείται από **5** κράτη-μέλη, τα οποία εμφανίζουν υψηλά ποσοστά νεοεισερχόμενων φοιτητών μεγάλης ηλικίας και ανήκουν στο top10 των χωρών και στις δύο ηλικιακές ομάδες (από 25 έως και 29 ετών και από 30 ετών και άνω). Συγκεκριμένα, στο **Λουξεμβούργο** το 40,1% του φοιτητικού πληθυσμού είναι άνω των 24 ετών και, κατά σειρά, ακολουθούν: η **Πορτογαλία** (36,4%), η **Δανία** (32,0%), η **Αυστρία** (31,1%) και η **Σουηδία** (30,8%).

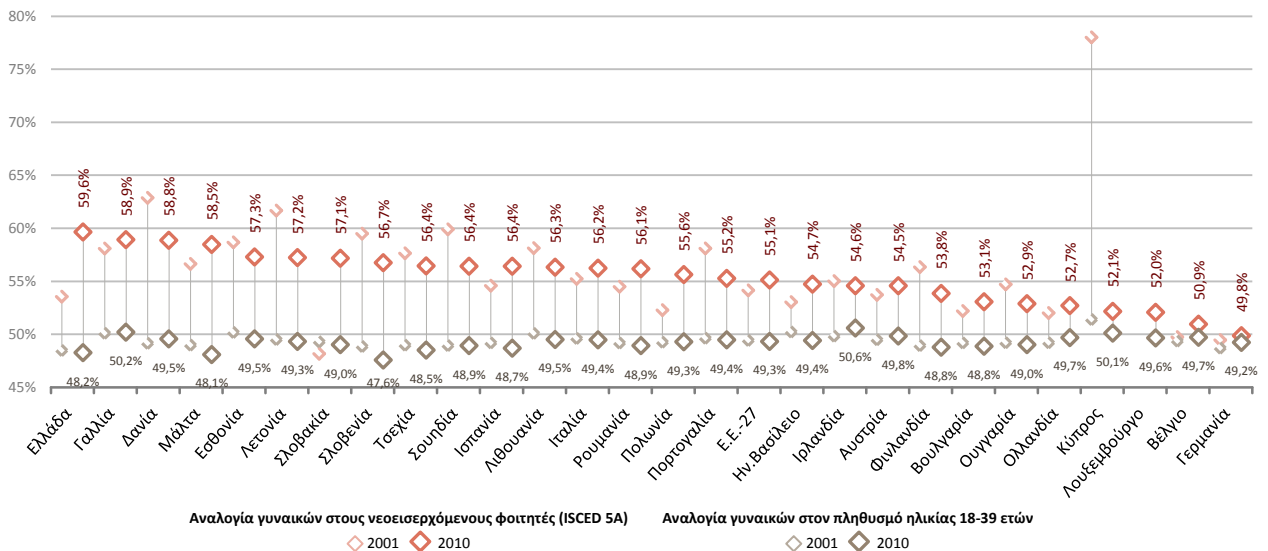
Στον αντίποδα βρίσκονται **6** κράτη-μέλη (**2η ομάδα**), τα οποία εμφανίζουν χαμηλά ποσοστά νεοεισερχόμενων φοιτητών μεγάλης ηλικίας και ανήκουν στο bottom10 των χωρών και στις δύο ηλικιακές ομάδες (από 25 έως και 29 ετών και από 30 ετών και άνω). Συγκεκριμένα, στο **Βέλγιο** μόνο το 3,9% του νεοεισερχόμενου φοιτητικού πληθυσμού είναι άνω των 24 ετών και, κατά σειρά, ακολουθούν: η **Γαλλία** (5,2%), η **Λιθουανία** (9,4%), η **Ολλανδία** (10,5%), η **Βουλγαρία** (12,4%) και η **Πολωνία** (14,0%).

5.1.2 Ανάλυση κατά φύλο

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η αναλογία των **γυναικών** επί του συνόλου των νεοεισερχόμενων φοιτητών στα προγράμματα **θεωρητικής κατεύθυνσης**

(ISCED 5A), καθώς και η αναλογία των γυναικών επί του συνόλου του πληθυσμού ηλικίας 18-29 ετών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010.

Γράφημα 5.9: Σύγκριση αναλογίας γυναικών στο νεοεισερχόμενο φοιτητικό πληθυσμό του επιπέδου ISCED 5A και της αναλογίας των γυναικών στο συνολικό πληθυσμό της ηλικιακής ομάδας 18-39 ετών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΟΕ

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τα στοιχεία της Ελλάδας αναφέρονται στην περίοδο 2004-2008, της Πολωνίας στην περίοδο 2004-2010, της Λετονίας στην 2007-2010, της Γαλλίας στην περίοδο 2001-2003 και της Πορτογαλίας στην περίοδο 2006-2010. Για το Λουξεμβούργο δεν διατίθενται στοιχεία πριν το 2010.

Το 2010 και στο σύνολο της ΕΕ-27 από τους νεοεισερχόμενους φοιτητές στα προγράμματα του επιπέδου ISCED 5A το **55,1%** είναι γυναίκες, ενώ την ίδια χρονιά το ποσοστό των γυναικών στο σύνολο του πληθυσμού ηλικίας 18-39 ετών ήταν **49,3%**. Με άλλα λόγια το

2010 οι γυναίκες **υπερεκπροσωπώνται** στους νεοεισερχόμενους φοιτητές, υπερέχοντας κατά **5,8** ποσοστιαίες μονάδες από την αναλογία τους στον πληθυσμό.

Την ίδια χρονιά σε **26** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ οι γυναίκες υπερεκπροσωπούνται στους νεοεισερχόμενους φοιτητές του συγκεκριμένου επιπέδου, με τη μεγαλύτερη διαφορά μεταξύ της αναλογίας τους στο φοιτητικό πληθυσμό και της αναλογίας τους στον πληθυσμό (18-39 ετών) να καταγράφεται στην **Ελλάδα** (11,4 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν: η **Μάλτα** (10,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Δανία** (9,3 μονάδες), η **Σλοβενία** (9,2 μονάδες), η **Γαλλία** (8,7 μονάδες), η **Σλοβακία** (8,2 μονάδες), η **Τσεχία** (8,0 μονάδες), η **Λετονία** (7,9 μονάδες), η **Εσθονία** και η **Ισπανία** (7,7 μονάδες), η **Σουηδία** (7,5 μονάδες), η **Ρουμανία** (7,2 μονάδες), η **Λιθουανία** και η **Ιταλία** (6,8 μονάδες) η **Πολωνία** (6,3 μονάδες), η **Πορτογαλία** (5,8 μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (5,3 μονάδες) και η **Φινλανδία** (5,1 μονάδες). Τα κράτη-μέλη με τις μικρότερες αποκλίσεις είναι: το **Βέλγιο** (1,2 μονάδες), η **Κύπρος** (2,0 μονάδες), το **Λουξεμβούργο** (2,4 μονάδες), η **Ολλανδία** (3,0 μονάδες), η **Ουγγαρία** (3,9 μονάδες), η **Ιρλανδία** (4,0 μονάδες), η **Βουλγαρία** (4,2 μονάδες) και η **Αυστρία** (4,7 μονάδες).

Τέλος, στη **Γερμανία** είναι **ισορροπημένη** η αναλογία των γυναικών στο νεοεισερχόμενο φοιτητικό πληθυσμό του συγκεκριμένου επιπέδου σπουδών (ISCED 5A).

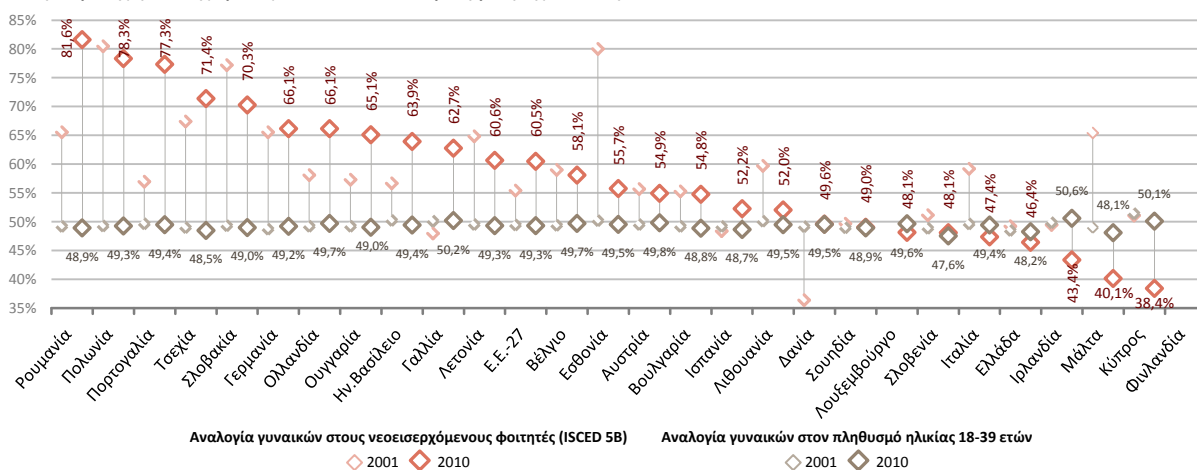
Κατά την περίοδο 2001-2010 και στο σύνολο της ΕΕ-27 το φαινόμενο της υπερεκπροσώπησης των γυναικών στο νεοεισερχόμενο φοιτητικό πληθυσμό του επιπέδου ISCED 5A **εντάθηκε**, με τη διαφορά μεταξύ της αναλογίας των γυναικών στο φοιτητικό πληθυσμό και της αναλογίας τους στον πληθυσμό (18-39 ετών), να καταγράφει **αύξηση** κατά **1,1** ποσοστιαίες μονάδες (από 4,7 μονάδες το 2001 σε 5,8 μονάδες το 2010).

Αύξηση της διαφοράς μεταξύ των δύο αυτών ποσοστών παρουσιάζουν **9** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στη **Σλοβακία** (κατά 9,3 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν: η **Ελλάδα** (6,3 μονάδες), η **Πολωνία** (3,3 μονάδες), η **Μάλτα** (2,7 μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (2,5 μονάδες), η **Ισπανία** (2,3 μονάδες), η **Ρουμανία** (1,9 μονάδες) και η **Βουλγαρία** και η **Ιταλία** (1,2 μονάδες). Στον αντίποδα βρίσκονται τα υπόλοιπα **10** κράτη-μέλη τα οποία καταγράφουν **άμβλυνση** του φαινομένου της υπερεκπροσώπησης των γυναικών στο νεοεισερχόμενο φοιτητικό πληθυσμό του επιπέδου ISCED 5A. Η μεγαλύτερη μείωση της διαφοράς μεταξύ της αναλογίας των γυναικών στο φοιτητικό πληθυσμό και της αναλογίας τους στον πληθυσμό (18-39 ετών) καταγράφεται στην **Κύπρο** (κατά 24,6 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν: η **Δανία** (4,4 μονάδες), η **Λετονία** (4,2 μονάδες), η **Σουηδία** (3,5 μονάδες), η **Πορτογαλία** (2,7 μονάδες), η **Φινλανδία** (2,3 μονάδες), η **Ουγγαρία** (1,6 μονάδες), η **Σλοβενία** (1,5 μονάδες) και η **Λιθουανία** και η **Ιρλανδία** (1,2 μονάδες).

Τέλος σε **7** από τα 26 κράτη-μέλη η διαφορά μεταξύ της αναλογίας των γυναικών στο φοιτητικό πληθυσμό και της αναλογίας τους στον πληθυσμό (18-39 ετών) παρέμεινε στα **ίδια** επίπεδα και συγκεκριμένα: στο **Βέλγιο**, στη **Γαλλία**, στην **Αυστρία**, στην **Ολλανδία**, στην **Εσθονία**, στην **Τσεχία** και στη **Γερμανία**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η αναλογία των **γυναικών** επί του συνόλου των νεοεισερχόμενων φοιτητών στα προγράμματα **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B), καθώς και η αναλογία των γυναικών επί του συνόλου του πληθυσμού ηλικίας 18-29 ετών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010.

Γράφημα 5.10: Σύγκριση αναλογίας γυναικών στο νεοεισερχόμενο φοιτητικό πληθυσμό του επιπέδου ISCED 5B και της αναλογίας των γυναικών στο συνολικό πληθυσμό της ηλικιακής ομάδας 18-39 ετών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ. Τα στοιχεία της Ελλάδας αναφέρονται στην περίοδο 2004-2008, της Πολωνίας στην περίοδο 2004-2010, της Λετονίας στην 2007-2010, της Γαλλίας στην περίοδο 2001-2003, της Αυστρίας στην περίοδο 2003-2010 και της Πορτογαλίας στην περίοδο 2006-2010. Για το Λουξεμβούργο δεν διατίθενται στοιχεία πριν το 2010. Για τη Φινλανδία δεν διατίθενται στοιχεία.

Το 2010 και στο σύνολο της ΕΕ-27 από τους νεοεισερχόμενους φοιτητές στα προγράμματα του επιπέδου ISCED 5B το **60,5%** είναι γυναίκες, ενώ την ίδια χρονιά το ποσοστό των γυναικών στο σύνολο του πληθυσμού ηλικίας 18-39 ετών ήταν **49,3%**. Με άλλα λόγια το

2010 οι γυναίκες **υπερεκπροσωπούνται** στους νεοεισερχόμενους φοιτητές, υπερέχοντας κατά **11,2** ποσοστιαίες μονάδες από την αναλογία τους στον πληθυσμό.

Την ίδια χρονιά σε **17** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ οι γυναίκες **υπερεκπροσωπώνται** στους νεοεισερχόμενους φοιτητές του συγκεκριμένου επιπέδου, με τη μεγαλύτερη διαφορά μεταξύ της αναλογίας τους στο φοιτητικό πληθυσμό και της αναλογίας τους στον πληθυσμό (18-39 ετών) να καταγράφεται στη **Ρουμανία** (32,7 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν: η **Πολωνία** (29,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία** (27,9 μονάδες), η **Τσεχία** (22,9 μονάδες), η **Σλοβακία** (21,3 μονάδες), η **Γερμανία** (16,9 μονάδες), η **Ολλανδία** (16,5 μονάδες), η **Ουγγαρία** (16,1 μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (14,6 μονάδες), η **Γαλλία** (12,6 μονάδες), η **Λετονία** (11,3 μονάδες), το **Βέλγιο** (8,4 μονάδες), η **Εσθονία** (6,2 μονάδες), η **Βουλγαρία** (5,9 μονάδες), η **Αυστρία** (5,1 μονάδες), η **Ισπανία** (3,6 μονάδες) και η **Λιθουανία** (2,5 μονάδες). Στον αντίποδα βρίσκονται **6** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ, όπου οι γυναίκες **υποεκπροσωπώνται** στους νεοεισερχόμενους φοιτητές του συγκεκριμένου επιπέδου, με τη μεγαλύτερη διαφορά μεταξύ της αναλογίας τους στο φοιτητικό πληθυσμό και της αναλογίας τους στον πληθυσμό (18-39 ετών) να καταγράφεται στην **Κύπρο** (11,7 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν: η **Μάλτα** (7,9 μονάδες), η **Ιρλανδία** (7,2 μονάδες), η **Ιταλία** (2,1 μονάδες), η **Ελλάδα** (1,8 μονάδες) και το **Λουξεμβούργο** (1,5 μονάδες). Τέλος, στη **Σλοβενία**, τη **Σουηδία** και τη **Δανία** η είναι **ισορροπημένη** η αναλογία των γυναικών στο νεοεισερχόμενο φοιτητικό πληθυσμό του συγκεκριμένου επιπέδου σπουδών (ISCED 5B).

Κατά την περίοδο 2001-2010 και στο σύνολο της ΕΕ-27 το φαινόμενο της υπερ(υπο)εκπροσώπησης των γυναικών στο νεοεισερχόμενο φοιτητικό πληθυσμό του επιπέδου ISCED 5B **εντάθηκε**, με τη διαφορά μεταξύ της αναλογίας των γυναικών στο φοιτητικό πληθυσμό και της αναλογίας τους στον πληθυσμό (18-39 ετών),

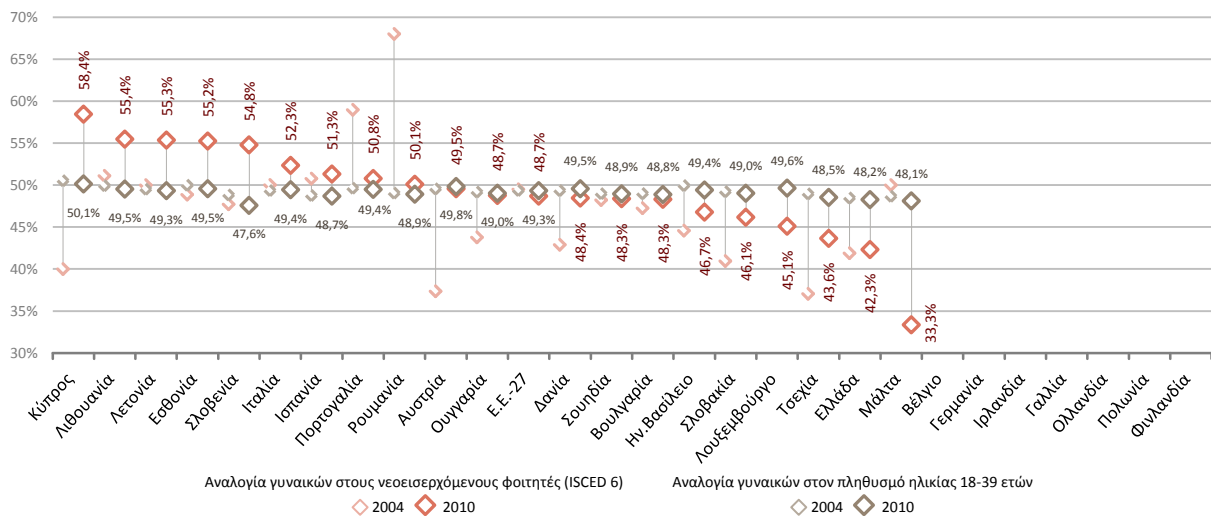
να καταγράφει **αύξηση** κατά **5,2** ποσοστιαίες μονάδες (από 6,0 μονάδες το 2001 σε 11,2 μονάδες το 2010).

Αύξηση της διαφοράς μεταξύ των δύο αυτών ποσοστών παρουσιάζουν **12** από τα 25 κράτη-μέλη της ΕΕ, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στην **Πορτογαλία** (κατά 20,6 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν: η **Ρουμανία** (16,4 μονάδες), η **Γαλλία** (14,7 μονάδες), η **Δανία** (12,8 μονάδες), η **Κύπρος** (11,4 μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (8,1 μονάδες), η **Ουγγαρία** (8,0 μονάδες), η **Ολλανδία** (7,6 μονάδες), η **Ιρλανδία** (6,8 μονάδες), η **Τσεχία** (4,5 μονάδες) και η **Ισπανία** (4,4 μονάδες).

Στον αντίποδα βρίσκονται **11** κράτη-μέλη τα οποία καταγράφουν **άμβλυνση** του φαινομένου της υπερ(υπο)εκπροσώπησης των γυναικών στο νεοεισερχόμενο φοιτητικό πληθυσμό του επιπέδου ISCED 5B. Η μεγαλύτερη **μείωση** της διαφοράς μεταξύ της αναλογίας των γυναικών στο φοιτητικό πληθυσμό και της αναλογίας τους στον πληθυσμό (18-39 ετών) καταγράφεται στη **Μάλτα** (κατά 24,3 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν: η **Εσθονία** (23,6 μονάδες), η **Ιταλία** (11,6 μονάδες), η **Λιθουανία** (7,1 μονάδες), η **Σλοβακία** (6,6 μονάδες), η **Λετονία** (4,0 μονάδες), η **Ελλάδα** (2,6 μονάδες), η **Πολωνία** (2,2 μονάδες), η **Σλοβενία** (1,8 μονάδες), το **Βέλγιο** (1,2 μονάδες) και η **Αυστρία** (1,1 μονάδες). Τέλος, στη **Σουηδία**, τη **Γερμανία** και τη **Βουλγαρία** η διαφορά μεταξύ της αναλογίας των γυναικών στο φοιτητικό πληθυσμό και της αναλογίας τους στον πληθυσμό (18-39 ετών) παρέμεινε στα **ίδια** επίπεδα.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η αναλογία των **γυναικών** επί του συνόλου των νεοεισερχόμενων φοιτητών στα προγράμματα **προηγμένης έρευνας** (ISCED 6), καθώς και η αναλογία των γυναικών επί του συνόλου του πληθυσμού ηλικίας 18-29 ετών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2004 και 2010.

Γράφημα 5.11: Σύγκριση αναλογίας γυναικών στο νεοεισερχόμενο φοιτητικό πληθυσμό του επιπέδου ISCED 6 και της αναλογίας των γυναικών στο συνολικό πληθυσμό της ηλικιακής ομάδας 18-39 ετών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2004 και 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Έπεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τα στοιχεία της Ελλάδας αναφέρονται στην περίοδο 2004-2008, της Ισπανίας, της Μάλτας και της Σλοβενίας στην περίοδο 2005-2010, της Πορτογαλίας στην περίοδο 2006-2010 και της Λετονίας στην 2007-2010. Για το Λουξεμβούργο δεν διατίθενται στοιχεία πριν το 2010. Για το Βέλγιο, τη Γερμανία, την Ιρλανδία, τη Γαλλία, την Ολλανδία, την Πολωνία και τη Φινλανδία δεν διατίθενται στοιχεία για κανένα έτος.

Το 2010 και στο σύνολο της ΕΕ-27 από τους νεοεισερχόμενους φοιτητές στα προγράμματα του επιπέδου ISCED 6 το **48,7%** είναι γυναίκες, ενώ την ίδια χρονιά το ποσοστό των γυναικών στο σύνολο του πληθυσμού ηλικίας 18-39 ετών ήταν **49,3%**. Με άλλα λόγια το 2010 η αναλογία των γυναικών στο νεοεισερχόμενο πληθυσμό το προγραμμάτων προηγμένης έρευνας (ISCED 6) είναι **ισορροπημένη**, με τη διαφορά των δύο ποσοστών να είναι μόλις **0,6** ποσοστιαίες μονάδες. Την ίδια χρονιά σε **7** από τα 20 κράτη-μέλη της ΕΕ οι γυναίκες **υποεκπροσωπούνται** στους νεοεισερχόμενους φοιτητές του συγκεκριμένου επιπέδου, με τη μεγαλύτερη διαφορά μεταξύ της αναλογίας τους στο φοιτητικό πληθυσμό και της αναλογίας τους στον πληθυσμό (18-39 ετών) να καταγράφεται στη **Μάλτα** (14,7 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν: η **Ελλάδα** (5,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (4,9 μονάδες), το **Λουξεμβούργο** (4,6 μονάδες), η **Σλοβακία** (2,8 μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (2,6 μονάδες) και η **Δανία** (1,1 μονάδες).

Στον αντίποδα βρίσκονται **9** από τα 20 κράτη-μέλη της ΕΕ, όπου οι γυναίκες **υπερεκπροσωπούνται** στους νεοεισερχόμενους φοιτητές του συγκεκριμένου επιπέδου, με τη μεγαλύτερη διαφορά μεταξύ της αναλογίας τους στο φοιτητικό πληθυσμό και της αναλογίας τους στον πληθυσμό (18-39 ετών) να καταγράφεται στην **Κύπρο** (8,3 μονάδες), στη **Σλοβενία** (7,2 μονάδες), στη **Λετονία** (6,0 μονάδες), στη **Λιθουανία** (5,9 μονάδες), στην **Εσθονία** (5,7 μονάδες), στην **Ιταλία** (2,9 μονάδες), στην **Ισπανία** (2,6 μονάδες), στην **Πορτογαλία** (2,6 μονάδες) και στη **Ρουμανία** (1,2 μονάδες).

Τέλος σε **4** από τα 20 κράτη-μέλη είναι **ισορροπημένη** η αναλογία των γυναικών στο νεοεισερχόμενο φοιτη-

τικό πληθυσμό του συγκεκριμένου επιπέδου σπουδών (ISCED 6): στην **Αυστρία**, την **Ουγγαρία**, τη **Βουλγαρία** και τη **Σουηδία**.

Κατά την περίοδο 2001-2010 και στο σύνολο της ΕΕ-27 η διαφορά μεταξύ της αναλογίας των γυναικών στο φοιτητικό πληθυσμό και της αναλογίας τους στον πληθυσμό (18-39 ετών) παρέμεινε στα **ίδια** επίπεδα (οριακή μείωση κατά 0,8 μονάδες).

Αύξηση της διαφοράς μεταξύ των δύο αυτών ποσοστών παρουσιάζουν **6** από τα 19 κράτη-μέλη της ΕΕ, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στην **Κύπρο** (κατά 18,8 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν: η **Σλοβενία** (8,3 μονάδες), η **Εσθονία** (6,8 μονάδες), η **Λετονία** (5,6 μονάδες), η **Λιθουανία** (4,8 μονάδες) και η **Ιταλία** (2,2 μονάδες).

Στον αντίποδα βρίσκονται **10** κράτη-μέλη τα οποία καταγράφουν **άμβλυση** του φαινομένου της ανισορροπίας των φύλων στο νεοεισερχόμενο φοιτητικό πληθυσμό του επιπέδου ISCED 6. Η μεγαλύτερη **μείωση** της διαφοράς μεταξύ της αναλογίας των γυναικών στο φοιτητικό πληθυσμό και της αναλογίας τους στον πληθυσμό (18-39 ετών) καταγράφεται στη **Ρουμανία** (κατά 17,8 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν: η **Μάλτα** (16,1 μονάδες), η **Αυστρία** (11,9 μονάδες), η **Πορτογαλία** (8,0 μονάδες), η **Τσεχία** (7,1 μονάδες), η **Σλοβακία** και η **Δανία** (5,4 μονάδες), η **Ουγγαρία** (5,1 μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (2,7 μονάδες) και η **Βουλγαρία** (1,2 μονάδες).

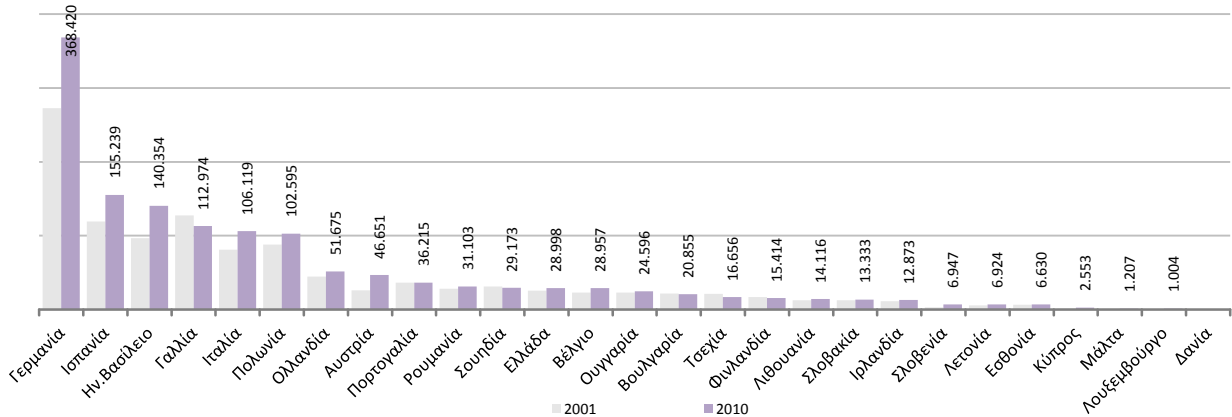
Τέλος σε **3** από τα 19 κράτη-μέλη η διαφορά μεταξύ της αναλογίας των γυναικών στο φοιτητικό πληθυσμό και της αναλογίας τους στον πληθυσμό (18-39 ετών) παρέμεινε στα **ίδια** επίπεδα και συγκεκριμένα: στη **Σουηδία**, την **Ισπανία** και την **Ελλάδα**.

5.2 Ακαδημαϊκό προσωπικό

Στο ακαδημαϊκό προσωπικό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης περιλαμβάνονται τα άτομα που έχουν ως κύριο έργο τη διδασκαλία και την έρευνα, με την ιδιότητα του καθηγητή, λέκτορα, εκπαιδευτή ή παρόμοια. Περιλαμβάνεται επίσης προσωπικό με άλλους τίτλους (όπως κοσμήτωρ, διευθυντής, προϊστάμενος τμήματος κλπ.), εάν η βασική τους δραστηριότητα είναι η διδασκαλία και η έρευνα. Στην έννοια του ακαδημαϊκού προσωπικού δεν περιλαμβάνονται οι φοιτητές οι οποίοι διδάσκουν ή επικουρούν το διδακτικό προσωπικό. (Ευρυδίκη, 2007α)

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το πλήθος του ακαδημαϊκού προσωπικού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) τα έτη 2001 και 2010.

Γράφημα 5.12: Ακαδημαϊκό προσωπικό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: Eurostat – UOE. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τα στοιχεία της Ελλάδας αναφέρονται στην περίοδο 2004 – 2007, της Εσθονίας στην περίοδο 2001-2004, της Ιρλανδίας στην περίοδο 2001-2009 και της Πορτογαλίας 2003-2010. Για το Λουξεμβούργο δεν διατίθενται στοιχεία πριν το 2010. Για τη Δανία δεν διατίθενται στοιχεία για κανένα έτος.

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) το ακαδημαϊκό προσωπικό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) στην Ε.Ε-27 παρουσίασε **αύξηση** κατά **21,9%** (248.635 άτομα), από 1.132.946 άτομα το 2001 σε **1.381.581** άτομα το 2010.

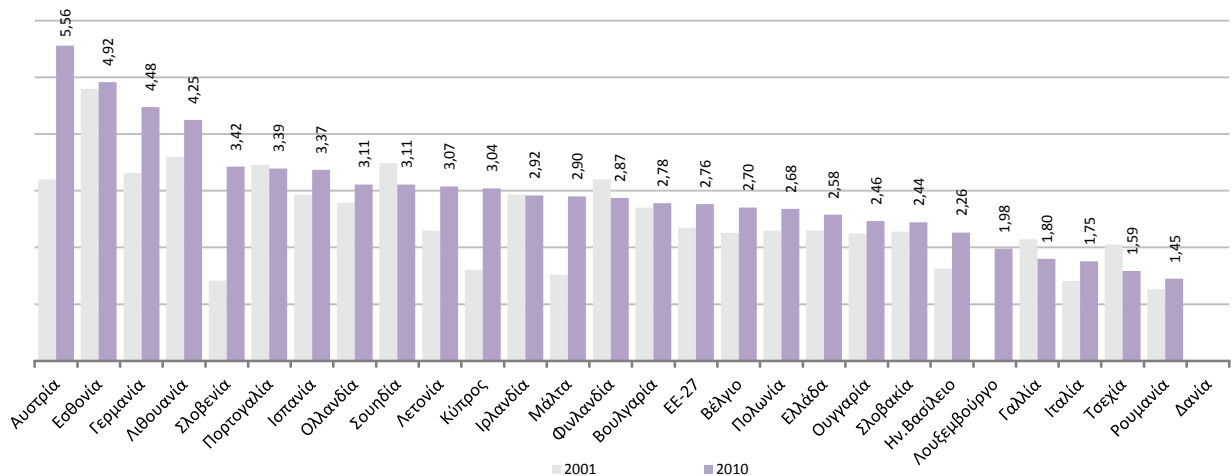
Τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς σε **20** από τα 25 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** του ακαδημαϊκού προσωπικού, με την μεγαλύτερη να καταγράφεται στη **Σλοβενία** (146,5%) και κατά σειρά ακολουθούν: η **Κύπρος** (125,1%), η **Μάλτα** (98,2%), η **Αυστρία** (81,4%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (45,5%), η **Γερμανία** (35,0%), η **Ιταλία** (31,4%), η **Ισπανία** (30,1%), η **Λετονία** (27,5%), το **Βέλγιο** (25,7%), η **Πολωνία** (16,8%), η **Ιρλανδία** (13,6%), η **Ελλάδα** (13,3%), η **Λιθουανία**

(12,7%), η **Ρουμανία** (11,2%), η **Σλοβακία** (8,1%), η **Ουγγαρία** (7,5%). Μικρότερες αυξήσεις καταγράφηκαν στην **Εσθονία** (1,4%) και οριακά στην **Πορτογαλία** (0,1%).

Στον αντίποδα βρίσκονται **5** από τα 25 κράτη-μέλη τα οποία σημειώνουν **μείωση** του ακαδημαϊκού προσωπικού: η **Τσεχία** (κατά 20,8%), η **Γαλλία** (11,2%), η **Φινλανδία** (7,2%), η **Σουηδία** (5,7%) και η **Βουλγαρία** (3,0%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το πλήθος του ακαδημαϊκού προσωπικού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ανά 1000 κατοίκους τα έτη 2001 και 2010.

Γράφημα 5.13: Ακαδημαϊκό προσωπικό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ανά 1000 κατοίκους στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: Eurostat – UOE. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τα στοιχεία της Ελλάδας αναφέρονται στην περίοδο 2004 – 2007, της Εσθονίας στην περίοδο 2001-2004, της Ιρλανδίας στην περίοδο 2001-2009 και της Πορτογαλίας 2003-2010. Για το Λουξεμβούργο δεν διατίθενται στοιχεία πριν το 2010. Για τη Δανία δεν διατίθενται στοιχεία για κανένα έτος.

Το 2010 και στο σύνολο της ΕΕ-27 αναλογούν **2,76** άτομα ακαδημαϊκού προσωπικού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ανά 1000 κατοίκους. Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) η αναλογία αυτή στην παρουσίασε **αύξηση** κατά **17,7%**, από 2,35 άτομα το 2001 σε **2,76** άτομα το 2010.

Η **υψηλότερη** αναλογία ακαδημαϊκού προσωπικού ανά 1000 κατοίκους το 2010 καταγράφεται στην **Αυστρία** (5,56 άτομα) και ακολουθούν, κατά σειρά: η **Εσθονία** (4,92), η **Γερμανία** (4,48), η **Λιθουανία** (4,25), η **Σλοβενία** (3,42), η **Πορτογαλία** (3,39), η **Ισπανία** (3,37), η **Ολλανδία** και η **Σουηδία** (3,11), η **Λετονία** (3,07), η **Κύπρος** (3,04), η **Ιρλανδία** (2,92), η **Μάλτα** (2,90), η **Φινλανδία** (2,87) και η **Βουλγαρία** (2,78).

Την ίδια χρονιά, η **χαμηλότερη** αναλογία ακαδημαϊκού προσωπικού ανά 1000 κατοίκους το 2010 καταγράφεται στη **Ρουμανία** (1,45 άτομα) και ακολουθούν, κατά σειρά: η **Τσεχία** (1,59), η **Ιταλία** (1,75), η **Γαλλία** (1,80), το **Λουξεμβούργο** (1,98), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (2,26), η **Σλοβακία** (2,44), η **Ουγγαρία** (2,46), η **Ελλάδα** (2,58), η **Πολωνία** (2,68) και το **Βέλγιο** (2,70).

Την περίοδο αναφοράς σε **19** από τα 25 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της αναλογίας ακαδημαϊκού προσωπικού ανά 1000 κατοίκους, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στη **Σλοβενία** (141,5%) και κατά σειρά ακολουθούν: η **Μάλτα** (90,2%), η **Κύπρος** (89,2%), η **Αυστρία** (73,7%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (38,6%), η **Γερμανία** (35,2%), η **Λετονία** (34,1%), η **Ιταλία** (24,1%), το **Βέλγιο** (19,8%), η **Λιθουανία** (18,0%), η **Πολωνία** (16,7%), η **Ισπανία** (15,1%), η **Ρουμανία** (14,4%), η **Ελλάδα** (12,2%), η **Ολλανδία** (11,7%), η

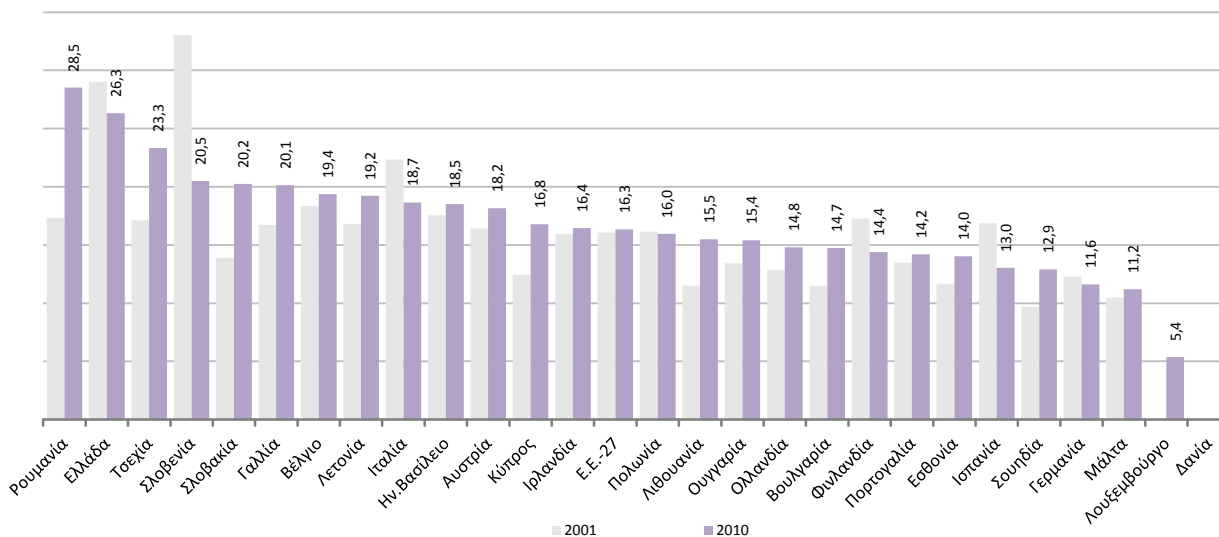
Ουγγαρία (9,7%), η **Σλοβακία** (7,0%), η **Βουλγαρία** (2,9%) και η **Εσθονία** (2,5%).

Στον αντίποδα βρίσκονται **6** από τα 25 κράτη-μέλη τα οποία σημειώνουν **μείωση** της αναλογίας ακαδημαϊκού προσωπικού ανά 1000 κατοίκους: η **Τσεχία** (κατά 22,8%), η **Γαλλία** (16,0%), η **Φινλανδία** (10,3%), η **Πορτογαλία** (1,9%) και η **Ιρλανδία** με οριακή μείωση (0,5%).

Η αναλογία του πλήθους των σπουδαστών ως προς το πλήθος του ακαδημαϊκού προσωπικού αποτελεί ένδειξη της «προσπάθειας που καταβάλλει μια χώρα να προσφέρει μεγαλύτερη φροντίδα στους φοιτητές της» (Ευρυδίκη, 2007^α). Επιπλέον, οι διαχρονικές μεταβολές της αναλογίας αυτής μπορούν να αναδείξουν πληροφορίες για το κατά πόσο τα συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μεριμνούν για την επάρκεια του ακαδημαϊκού τους προσωπικού ώστε να ανταποκρίνεται στη σημαντική αύξηση του φοιτητικού πληθυσμού που σημειώθηκε την τελευταία δεκαετία στην πλειονότητα των κρατών-μελών. Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η **αναλογία σπουδαστών ανά άτομο ακαδημαϊκού προσωπικού** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) τα έτη 2001 και 2010.

Το 2010, και στο σύνολο της ΕΕ-27 αναλογούσαν **16,3** σπουδαστές ανά άτομο ακαδημαϊκού προσωπικού. Τα 5 κράτη-μέλη με την **υψηλότερη** αναλογία σπουδαστών ανά άτομο ακαδημαϊκού προσωπικού (top5) είναι η **Ρουμανία** (28,5 σπουδαστές), η **Ελλάδα** (26,3 σπουδαστές), η **Τσεχία** (23,3 σπουδαστές), η **Σλοβενία** (20,5 σπουδαστές) και η **Σλοβακία** (20,2 σπουδαστές).

Γράφημα 5.14: Αναλογία σπουδαστών ανά άτομο ακαδημαϊκού προσωπικού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: Eurostat – UOE **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
 Ο αριθμός των σπουδαστών είναι εκφρασμένος σε ισοδύναμα πλήρους φοίτησης (full-time unit) και το πλήθος του ακαδημαϊκού προσωπικού εκφρασμένο σε ισοδύναμα πλήρους απασχόλησης (full-time unit).
 Τα στοιχεία της Ελλάδας αναφέρονται στην περίοδο 2004 – 2007, της Εσθονίας στην περίοδο 2001-2004, της Πορτογαλίας 2003-2010, της Μάλτα 2002-2010.
 Για το Λουξεμβούργο δεν διατίθενται στοιχεία πριν το 2010. Για τη Δανία δεν διατίθενται στοιχεία για κανένα έτος.

Στον αντίποδα βρίσκονται τα 5 κράτη-μέλη με τη **χαμηλότερη** αναλογία σπουδαστών ανά άτομο ακαδημαϊκού προσωπικού (bottom5): το **Λουξεμβούργο** (5,4 σπουδαστές), η **Μάλτα** (11,2 σπουδαστές), η **Γερμανία**

(11,6 σπουδαστές), η **Σουηδία** (12,9 σπουδαστές) και η **Ισπανία** (13,0 σπουδαστές). Αξίζει να σημειωθεί ότι η μέση αναλογία σπουδαστών ανά άτομο ακαδημαϊκού προσωπικού των χωρών αυτών (bottom5) ήταν 10,8

σπουδαστές, κι επομένως ήταν κατά 13,0 σπουδαστές χαμηλότερη της μέσης αναλογίας των χωρών top5 (μέση ηλικία 23,8 σπουδαστές).

Κατά την περίοδο 2001-2010 η αναλογία σπουδαστών ανά άτομο ακαδημαϊκού προσωπικού (ISCED 5-6) στην **Ε.Ε.-27** παρέμεινε οριακά **σταθερή** (οριακή αύξηση κατά 0,3 σπουδαστές). **Αύξηση** της αναλογίας σπουδαστών ανά άτομο ακαδημαϊκού προσωπικού παρουσίασαν **17** από τα 25 κράτη-μέλη της ΕΕ, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Ρουμανία** (κατά 11,2 σπουδαστές) και, κατά σειρά, ακολουθούν: η **Σλοβακία** (κατά 6,3 σπουδαστές), η **Τσεχία** (κατά 6,2 σπουδαστές), η **Κύπρος** (κατά 4,3 σπουδαστές), η **Λιθουανία** (κατά 4,0 σπουδαστές), η **Γαλλία** (κατά 3,4 σπουδαστές), η **Βουλγαρία** και η **Σουηδία** (κατά 3,2 σπουδαστές), η **Λετονία** και η **Εσθονία** (κατά 2,4 σπουδαστές), η **Ουγγαρία** (κατά 2,0 σπουδαστές), η **Ολλανδία** (κατά 1,9 σπουδαστές), η **Αυστρία** (κατά 1,7 σπουδαστές), το **Βέλγιο** (κατά 1,0 σπουδαστές), το **Ηνωμένο**

Βασίλειο (κατά 0,9 σπουδαστές) και η **Πορτογαλία** και η **Μάλτα** (κατά 0,7 σπουδαστές). **Οριακή αύξηση** (μικρότερη του 1 σπουδαστή) σημειώθηκε στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, στην **Πορτογαλία** και στη **Μάλτα**. Αξίζει να σημειωθεί σε όλα τα παραπάνω κράτη-μέλη (με εξαίρεση την Πορτογαλία) ο φοιτητικός πληθυσμός αυξήθηκε την ίδια περίοδο, ενώ δε σημειώθηκε αντίστοιχη αύξηση του ακαδημαϊκού προσωπικού τους.

Στον αντίποδα βρίσκονται **6** από τα 25 κράτη-μέλη, τα οποία παρουσίασαν **μείωση** της αναλογίας σπουδαστών ανά άτομο ακαδημαϊκού προσωπικού, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στη **Σλοβενία** (κατά 12,5 σπουδαστές), στην **Ισπανία** (κατά 3,8 σπουδαστές), στην **Ιταλία** (κατά 3,7 σπουδαστές), στη **Φινλανδία** (κατά 2,9 σπουδαστές), στην **Ελλάδα** (κατά 2,7 σπουδαστές) ενώ οριακή μείωση (κατά 0,7 σπουδαστές) σημειώνεται στη **Γερμανία**.

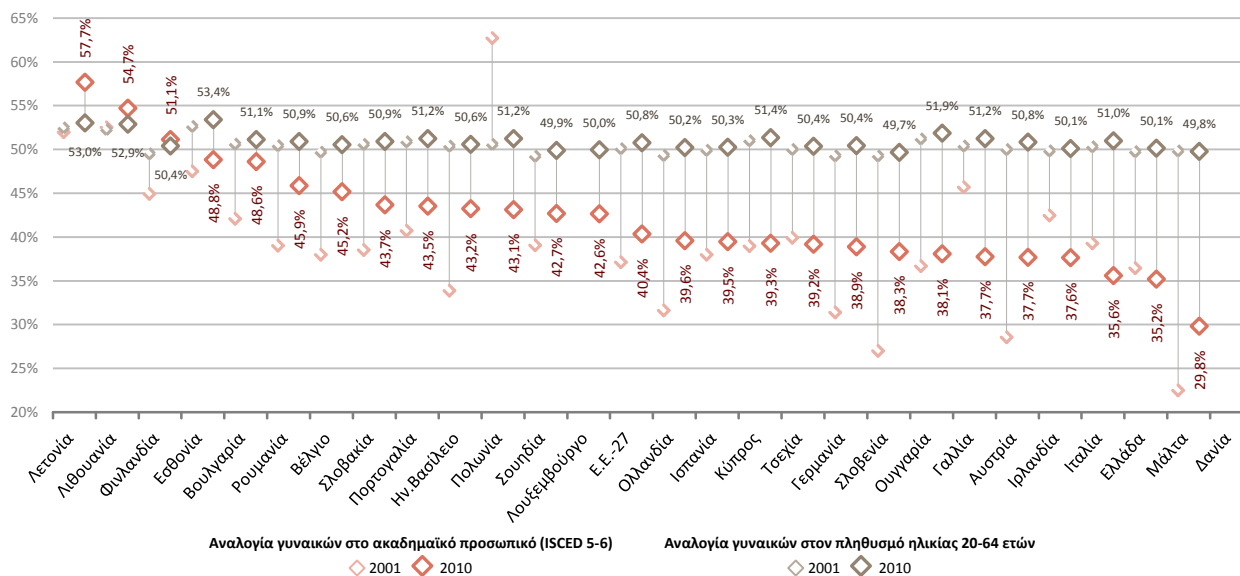
Τέλος, την ίδια περίοδο, στην **Πολωνία** και στην **Ιρλανδία** η αναλογία σπουδαστών ανά άτομο ακαδημαϊκού προσωπικού παρέμεινε **αμετάβλητη**.

5.2.1 Ανάλυση κατά φύλο

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η αναλογία των **γυναικών** επί του συνόλου του ακαδημαϊκού προσωπικού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-

6), καθώς και η αναλογία των γυναικών επί του συνόλου του πληθυσμού ηλικίας 25-65 ετών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010.

Γράφημα 5.15: Σύγκριση αναλογίας γυναικών στο ακαδημαϊκό προσωπικό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) και της αναλογίας των γυναικών στο συνολικό πληθυσμό της ηλικιακής ομάδας 20-64 ετών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: Eurostat – UOE **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
 Τα στοιχεία της Ελλάδας αναφέρονται στην περίοδο 2004-2007, της Εσθονίας στην περίοδο 2001-2004, της Πορτογαλίας 2003-2010 και της Ιρλανδίας στην περίοδο 2001-2009. Για το Λουξεμβούργο δεν διατίθενται στοιχεία πριν το 2010. Για τη Δανία δεν διατίθενται στοιχεία για κανένα έτος.

Το 2010 και στο σύνολο της ΕΕ-27 το **40,4%** του ακαδημαϊκού προσωπικού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) είναι γυναίκες, ενώ την ίδια χρονιά το ποσοστό των γυναικών στο σύνολο του πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών ήταν **50,8%**. Με άλλα λόγια το 2010 οι γυναίκες **υποεκπροσωπούνται** στο ακαδημαϊκό προσωπικό, υπολειπόμενες κατά **10,4** ποσοστιαίες μονάδες της αναλογίας τους στον πληθυσμό.

Την ίδια χρονιά σε **22** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ οι γυναίκες υπερεκπροσωπούνται στο ακαδημαϊκό προσωπικό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με τη μεγαλύτερη διαφορά μεταξύ της αναλογίας τους στο ακαδημαϊκό προσωπικό και της αναλογίας τους στον πληθυσμό (20-64 ετών) να καταγράφεται στη **Μάλτα** (20,0 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν: η **Ιταλία** (15,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** (14,9 μονάδες), η **Ουγγαρία** (13,8 μονάδες), η **Γαλλία** (13,5 μονάδες), η

Κεφάλαιο 5ο
ΜΕΤΕΝ ΕΥΡΩΣΤΙΝΗ
ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Αυστρία (13,2 μονάδες), η **Ιρλανδία** (12,5 μονάδες), η **Κύπρος** (12,1 μονάδες), η **Γερμανία** (11,5 μονάδες), η **Σλοβενία** (11,3 μονάδες), η **Τσεχία** (11,2 μονάδες), η **Ισπανία** (10,8 μονάδες) η **Ολλανδία** (10,6 μονάδες), η **Πολωνία** (8,1 μονάδες), η **Πορτογαλία** (7,7 μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** και το **Λουξεμβούργο** (7,3 μονάδες), η **Σλοβακία** και η **Σουηδία** (5,2 μονάδες), το **Βέλγιο** (5,4 μονάδες), η **Ρουμανία** (5,0 μονάδες), η **Εσθονία** (4,6 μονάδες) και η **Βουλγαρία** (2,5 μονάδες). Στον αντίποδα βρίσκονται **2** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφοντας **υπερεκπροσώπηση** των γυναικών στο ακαδημαϊκό προσωπικό, με τη διαφορά μεταξύ της αναλογίας τους στο ακαδημαϊκό προσωπικό και της αναλογίας τους στον πληθυσμό (20-64 ετών) να είναι 4,7 ποσοστιαίες μονάδες στη **Λετονία** και 1,8 μονάδες στη **Λιθουανία**. Τέλος, η **Φινλανδία** παρουσιάζει **ισορροπημένη** αναλογία των γυναικών στο ακαδημαϊκό προσωπικό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6).

Κατά την περίοδο 2001-2010 και στο σύνολο της ΕΕ-27 το φαινόμενο της υποεκπροσώπησης των γυναικών στο ακαδημαϊκό προσωπικό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) **αμβλύνθηκε**, με τη διαφορά μεταξύ της αναλογίας των γυναικών στο ακαδημαϊκό προσωπικό και της αναλογίας τους στον πληθυσμό (20-64 ετών), να καταγράφει **μείωση** κατά **2,6** ποσοστιαίες μονάδες (από 13,0 μονάδες το 2001 σε 10,4 μονάδες το 2010).

Μείωση της διαφοράς μεταξύ των δύο αυτών ποσοστών παρουσιάζουν **14** από τα 25 κράτη-μέλη της ΕΕ, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στην **Πολωνία**

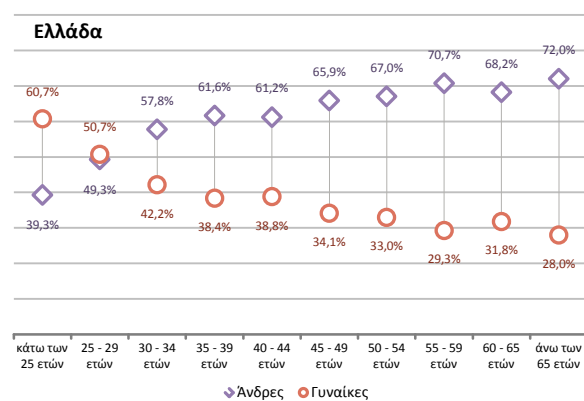
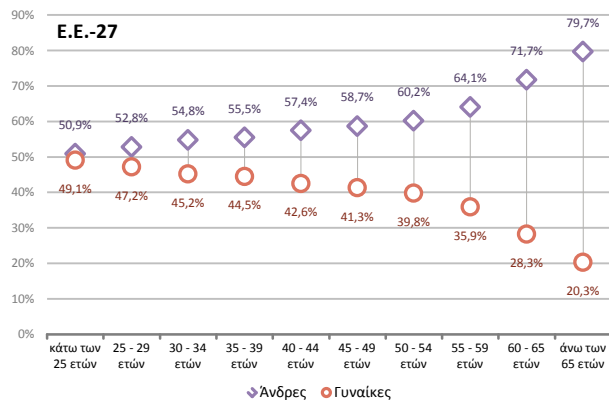
(κατά 20,2 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν: η **Σλοβενία** (11,0 μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (9,2 μονάδες), η **Αυστρία** (8,3 μονάδες), η **Μάλτα** (7,4 μονάδες), η **Ολλανδία** (7,1 μονάδες), η **Ρουμανία** και η **Γερμανία** (6,4 μονάδες), το **Βέλγιο** (6,3 μονάδες), η **Βουλγαρία** (6,0 μονάδες), η **Σλοβακία** (4,9 μονάδες), η **Σουηδία** (3,0 μονάδες), η **Πορτογαλία** (2,5 μονάδες) και η **Ισπανία** (1,1 μονάδες).

Στον αντίποδα βρίσκονται **8** κράτη-μέλη τα οποία καταγράφουν **όξυνση** του φαινομένου της ανισορροπίας των φύλων στο ακαδημαϊκό προσωπικό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η μεγαλύτερη **αύξηση** της διαφοράς μεταξύ της αναλογίας των γυναικών στο ακαδημαϊκό προσωπικό και της αναλογίας τους στον πληθυσμό (20-64 ετών) καταγράφεται στη **Γαλλία** (κατά 8,8 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν: η **Φινλανδία** (5,3 μονάδες), η **Λετονία** (5,2 μονάδες), η **Ιρλανδία** (5,1 μονάδες), η **Ιταλία** (4,4 μονάδες), η **Ελλάδα** (1,6 μονάδες) και η **Τσεχία** (1,1 μονάδες).

Τέλος σε **3** από τα 25 κράτη-μέλη η διαφορά μεταξύ της αναλογίας των γυναικών στο ακαδημαϊκό προσωπικό και της αναλογίας τους στον πληθυσμό (20-64 ετών) παρέμεινε στα **ίδια** επίπεδα και συγκεκριμένα: στην **Ουγγαρία**, στην **Εσθονία** και στην **Κύπρο**.

Η αναλογία των φύλων παρουσιάζει σημαντικές διαφοροποιήσεις ανά ηλικιακή ομάδα του ακαδημαϊκού προσωπικού. Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η αναλογία ανδρών και γυναικών στο ακαδημαϊκό προσωπικό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ανά 5ετή ηλικιακή ομάδα στο σύνολο της ΕΕ-27 και στην Ελλάδα το έτος 2010.

Γράφημα 5.16: Αναλογία γυναικών και ανδρών στο ακαδημαϊκό προσωπικό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ανά ηλικιακή ομάδα στην ΕΕ-27 και στην Ελλάδα το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΥΟΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
Τα στοιχεία της Ελλάδας αναφέρονται στο έτος 2007.

Το 2010 στο σύνολο της ΕΕ-27 το **40,4%** του ακαδημαϊκού προσωπικού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) είναι **γυναίκες** και το υπόλοιπο **59,6%** **άνδρες**. Στα άτομα ηλικίας **κάτω των 25 ετών**, η αναλογία των φύλων είναι **ισορροπημένη**. Καθώς, όμως, αυξάνεται η ηλικία το ποσοστό των γυναικών μειώνεται σταδιακά, με τη μεγαλύτερη απόκλιση των φύλων να καταγράφεται στην τελευταία ηλικιακή ομάδα (**άνω των 65 ετών**) με την αναλογία γυναικών/ανδρών να είναι **1 προς 4**.

Στην Ελλάδα μόλις το **35,2%** του ακαδημαϊκού προσωπικού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι **γυναίκες** και το υπόλοιπο **74,8%** **άνδρες**. Στα άτομα ηλικίας **κάτω των 25 ετών** υπερέρχουν οι γυναίκες με ποσοστό **60,7%**. Στην επόμενη ηλικιακή ομάδα (**25-29 ετών**) η αναλογία των φύλων εμφανίζεται **ισορροπημένη**. Από την επόμενη ηλικιακή ομάδα, ωστόσο, παρατηρείται το ίδιο φαινόμενο με την ΕΕ-27: καθώς αυξάνεται η ηλικία το ποσοστό των γυναικών μειώνεται σταδιακά, με τη μεγαλύτερη απόκλιση των φύλων να καταγράφεται

φεται στην τελευταία ηλικιακή ομάδα (**άνω των 65 ετών**) με το ποσοστό των γυναικών να φτάνει στο **28,0%**.

Τόσο στο σύνολο της ΕΕ-27 όσο και στην Ελλάδα φαίνεται ότι τα τελευταία χρόνια έχει αρχίσει να αυξάνεται το πλήθος των γυναικών που καταλαμβάνουν μια

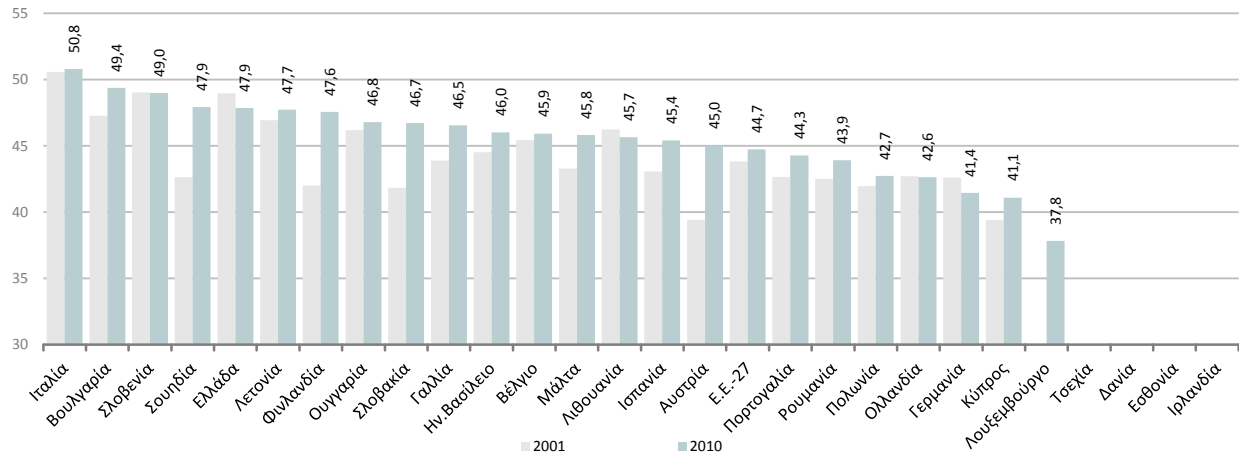
θέση στο ακαδημαϊκό προσωπικό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Αν λάβουμε υπόψη τη σημερινή αυξημένη εκπροσώπηση των γυναικών στο φοιτητικό πληθυσμό (βλ. Κεφάλαιο 4^ο), η παρατηρούμενη ανισορροπία του φύλου στο ακαδημαϊκό προσωπικό αναμένεται να αμβλυνθεί κατά τα επόμενα έτη.

5.2.2 Ανάλυση κατά ηλικιακή ομάδα

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η μέση ηλικία του ακαδημαϊκού προσωπικού της τριτοβάθμιας εκ-

παίδευσης (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ την περίοδο 2001-2010.

Γράφημα 5.17: Μέση ηλικία ακαδημαϊκού προσωπικού (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 & 2010

Πηγή: Eurostat – ΥΟΕ. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Δεν διατίθενται στοιχεία για την Τσεχία, τη Δανία, την Εσθονία και την Ιρλανδία.

Για την Ελλάδα τα στοιχεία αφορούν στην περίοδο 2004-2007, για την Αυστρία την περίοδο 2006-2010, για την Πορτογαλία την περίοδο 2003-2010.

Το 2010, η **μέση ηλικία** του ακαδημαϊκού προσωπικού (ISCED 5-6) της **ΕΕ-27** ήταν **44,7 έτη**. Τα 5 κράτη-μέλη με την **υψηλότερη** μέση ηλικία ακαδημαϊκού προσωπικού (top5) είναι η **Ιταλία** (50,8 έτη), η **Βουλγαρία** (49,4 έτη), η **Σλοβενία** (49,0 έτη) και η **Σουηδία** και η **Ελλάδα** (47,9 έτη).

Στον αντίποδα βρίσκονται τα 5 κράτη-μέλη με τη **χαμηλότερη** μέση ηλικία ακαδημαϊκού προσωπικού (bottom5): το **Λουξεμβούργο** (37,8 έτη), η **Κύπρος** (41,1 έτη), η **Γερμανία** (41,4 έτη), η **Ολλανδία** (42,6 έτη) και η **Πολωνία** (42,7 έτη). Αξίζει να σημειωθεί ότι η μέση τιμή της ηλικίας του ακαδημαϊκού προσωπικού των χωρών αυτών (bottom5) ήταν 41,1 ετών, κι επομένως ήταν κατά 7,8 έτη χαμηλότερη της μέσης ηλικίας των χωρών top5 (μέση ηλικία 49,0 έτη).

Κατά την περίοδο 2001-2010 η μέση ηλικία του ακαδημαϊκού προσωπικού (ISCED 5-6) στην **Ε.Ε.-27** κατέγραψε **αύξηση** κατά **2,1%**, από 43,8 έτη το 2001 σε 44,7 έτη το 2010. **Αύξηση** της μέσης ηλικίας του ακαδημαϊκού προσωπικού παρουσίασαν **16** από τα 22 κράτη-μέλη της ΕΕ, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Αυστρία** και στη **Φινλανδία** (κατά 5,6 έτη) και, κατά σειρά, ακολουθούν: η **Σουηδία** (κατά 5,3 έτη), η **Σλοβακία** (κατά 4,9 έτη), η **Γαλλία** (κατά 2,6 έτη), η **Μάλτα** (κατά 2,5 έτη), η **Ισπανία** (κατά 2,3 έτη), η **Βουλγαρία** (κατά 2,1 έτη), η **Κύπρος** (κατά 1,7 έτη), η **Πορτογαλία** (κατά 1,6 έτη), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 1,5 έτη) και η **Ρουμανία** (κατά 1,4 έτη). **Οριακή αύξηση** (μικρότερη του 1 έτους) της μέσης ηλικίας του

ακαδημαϊκού προσωπικού σημειώθηκε στη **Λετονία**, στην **Πολωνία**, στην **Ουγγαρία** και στο **Βέλγιο**.

Στον αντίποδα βρίσκονται **3** από τα 22 κράτη-μέλη, τα οποία παρουσίασαν **μείωση** της μέσης ηλικίας του ακαδημαϊκού, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στη **Γερμανία** (κατά 1,2 έτη), στην **Ελλάδα** (κατά 1,1 έτη) ενώ οριακή μείωση (κατά 0,6 έτη) σημειώνεται στη **Ρουμανία**.

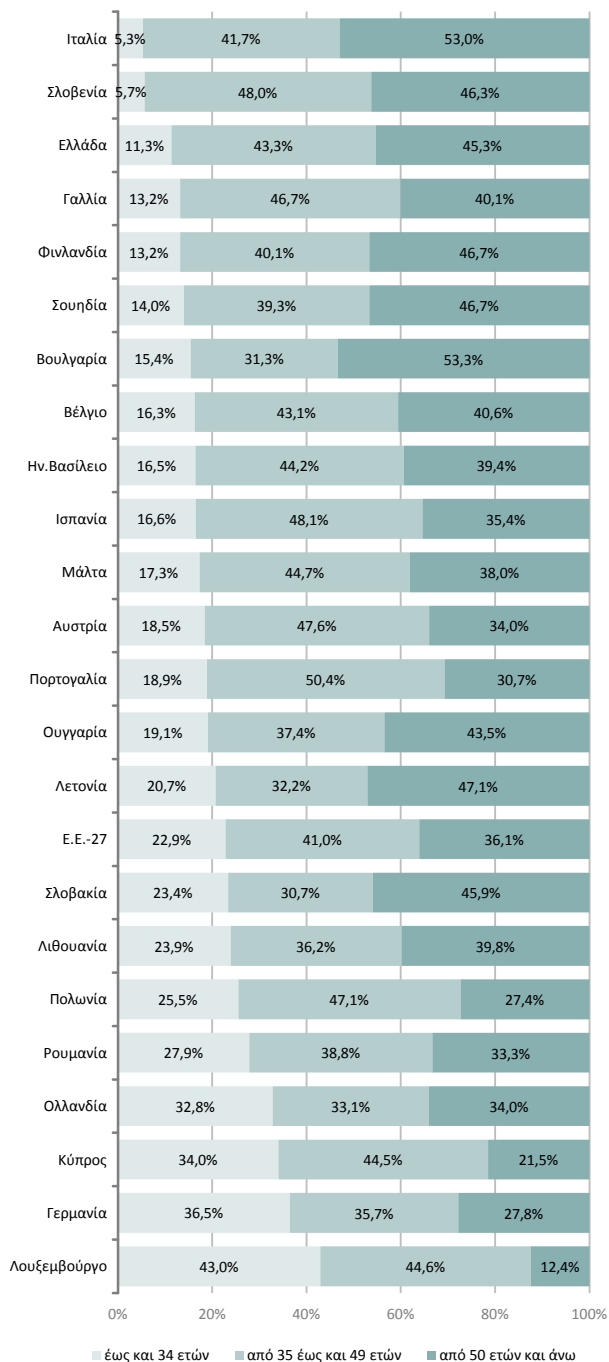
Τέλος, την ίδια περίοδο, στην **Ιταλία**, στη **Σλοβενία** και στην **Ολλανδία** η μέση τιμή της ηλικίας του ακαδημαϊκού προσωπικού παρέμεινε **αμετάβλητη**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η κατανομή του ακαδημαϊκού προσωπικού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ανά ηλικιακή ομάδα στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ, το **22,9%** του ακαδημαϊκού προσωπικού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) είχε ηλικία έως και 34 ετών, το **41,0%** είχε ηλικία από 35 έως και 49 ετών, ενώ το υπόλοιπο **36,1%** ήταν άνω των 50 ετών.

Το υψηλότερο ποσοστό του ακαδημαϊκού προσωπικού ηλικίας **άνω των 35 ετών** καταγράφεται στο **Λουξεμβούργο** (43,0%) και, κατά σειρά, ακολουθούν: η **Γερμανία** (36,5%), η **Κύπρος** (34,0%), η **Ολλανδία** (32,8%), η **Ρουμανία** (27,9%), η **Πολωνία** (25,5%), η **Λιθουανία** (23,9%), η **Σλοβακία** (23,4%), η **Λετονία** (20,7%).

Γράφημα 5.18: Κατανομή του ακαδημαϊκού προσωπικού (ISCED 5-6) ανά ηλικιακή ομάδα στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – UOE **Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ**
 Δεν διατίθενται στοιχεία για την Τσεχία, τη Δανία, την Εσθονία και την Ιρλανδία.
 Για την Ελλάδα τα στοιχεία αφορούν στο έτος 2007.

Στον αντίποδα, το υψηλότερο ποσοστό του ακαδημαϊκού προσωπικού ηλικίας **άνω των 34 ετών** καταγράφεται στην **Ιταλία** (94,7%), στη **Σλοβενία** (94,3%), στην **Ελλάδα** (88,7%), στη **Γαλλία** και τη **Φινλανδία** (86,8%), στη **Σουηδία** (86,0%), στη **Βουλγαρία** (84,6%), στο **Βέλγιο** (83,7%), στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (83,5%), στην **Ισπανία** (83,4%), στη **Μάλτα** (82,7%), στην **Αυστρία** (81,5%), στην **Πορτογαλία** (81,1%) και στην **Ουγγαρία** (80,9%).

Κατατάσσοντας τα 27 κράτη-μέλη με βάση το ποσοστό ακαδημαϊκού προσωπικού που καταγράφουν σε κάθε ηλικιακή ομάδα μπορούμε να εντοπίσουμε τα 10 κράτη-μέλη με το υψηλότερο ποσοστό ανά κατηγορία (top10) και τα 10 κράτη-μέλη με το χαμηλότερο ποσοστό ανά κατηγορία (bottom10). Με τον τρόπο αυτό διακρίνονται 2 ομάδες χωρών στην ΕΕ-27.

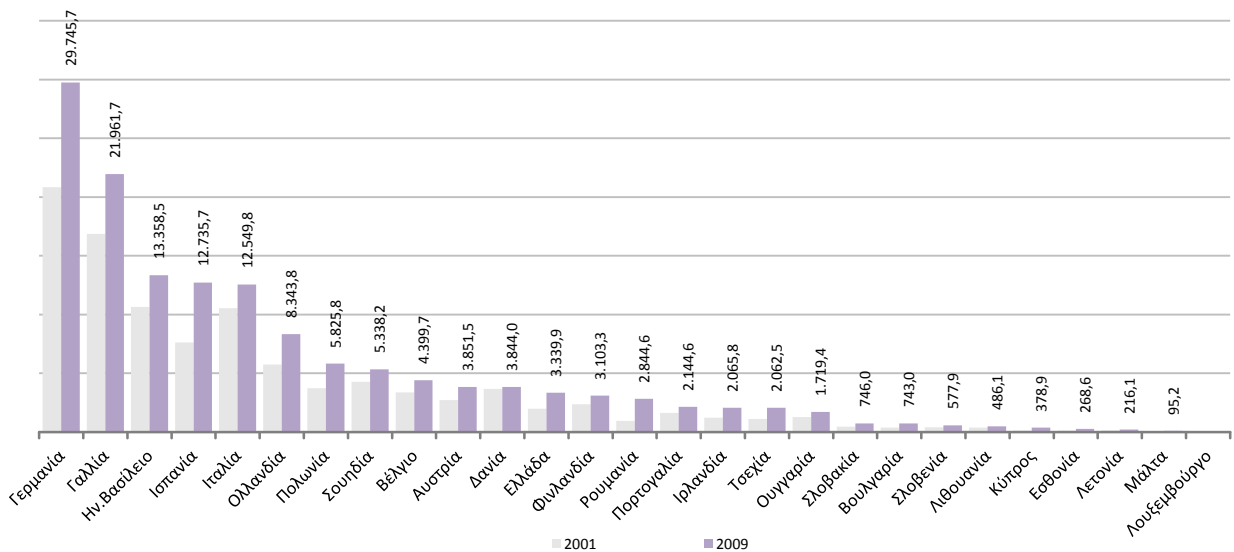
Η **1η ομάδα** αποτελείται από **6** κράτη-μέλη, τα οποία εμφανίζουν υψηλά ποσοστά ακαδημαϊκού προσωπικού με ηλικία χαμηλότερη των 35 ετών (δηλαδή ανήκουν στο top10 των χωρών) **και** ταυτόχρονα εμφανίζουν χαμηλά ποσοστά ακαδημαϊκού προσωπικού με ηλικία μεγαλύτερη των 50 ετών (δηλαδή ανήκουν στο bottom10 των χωρών). Στην ομάδα αυτή περιλαμβάνονται κατά φθίνουσα σειρά: το **Λουξεμβούργο**, η **Γερμανία**, η **Κύπρος**, η **Ολλανδία**, η **Ρουμανία** και η **Πολωνία**.

Στον αντίποδα βρίσκονται **7** κράτη-μέλη (**2η ομάδα**), τα οποία εμφανίζουν χαμηλά ποσοστά ακαδημαϊκού προσωπικού με ηλικία χαμηλότερη των 35 ετών (δηλαδή ανήκουν στο bottom10 των χωρών) **και** ταυτόχρονα εμφανίζουν υψηλά ποσοστά ακαδημαϊκού προσωπικού με ηλικία μεγαλύτερη των 50 ετών (δηλαδή ανήκουν στο top10 των χωρών). Στην ομάδα αυτή περιλαμβάνονται κατά φθίνουσα σειρά: η **Βουλγαρία**, η **Ιταλία**, η **Σουηδία**, η **Φινλανδία**, η **Σλοβενία**, η **Ελλάδα** και το **Βέλγιο**.

5.3 Χρηματοδότηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η **ετήσια δημόσια δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6)** σε εκατομμύρια € (Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης – PPS) τα έτη 2001 και 2009.

Γράφημα 5.19: Ετήσια δημόσια δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) σε εκατομμύρια € (PPS) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2009

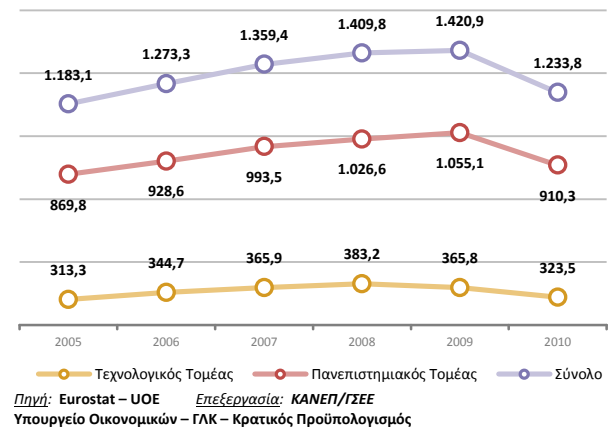

Πηγή: Eurostat – UOE. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ.
Τα στοιχεία της Ελλάδας αναφέρονται στην περίοδο 2001-2005.
Για το Λουξεμβούργο δεν διατίθενται.

Το 2009 και στο σύνολο της ΕΕ-27 η δημόσια δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση ήταν **142.746,2 εκατ.€**, και αντιστοιχούσε στο **22,5%** της δημόσιας δαπάνης για όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης. Κατά την περίοδο 2001-2009 το ποσό αυτό **αυξήθηκε κατά 39,0%**, από 102.727,3 εκατ.€ το 2001 σε 142.746,2 εκατ.€ το 2009. Και τα **27** κράτη-μέλη κατέγραψαν **αύξηση** της δημόσιας δαπάνης τους για την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η μεγαλύτερη αύξηση καταγράφεται στη **Ρουμανία** (197,1%), και κατά σειρά ακολουθούν: η **Κύπρος** (163,3%), η **Εσθονία** (108,9%), η **Βουλγαρία** (97,5%), η **Τσεχία** (83,6%), η **Μάλτα** (78,9%), η **Ιρλανδία** (67,7%), η **Ισπανία** (67,0%), η **Ελλάδα** (66,9%), η **Σλοβακία** (63,3%), η **Πολωνία** (55,9%), η **Ολλανδία** (45,0%), η **Σλοβενία** (43,6%), η **Γερμανία** (42,8%), η **Αυστρία** (41,6%), η **Ουγγαρία** (34,1%), η **Λετονία** (34,0%), η **Πορτογαλία** (32,2%), η **Φινλανδία** (31,4%), η **Γαλλία** (30,3%), το **Βέλγιο** (30,1%), η **Λιθουανία** (27,5%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (25,4%), η **Σουηδία** (25,2%), η **Ιταλία** (18,9%) και η **Δανία** (4,9%).

Θα πρέπει να σημειωθεί, ωστόσο, πως η αύξηση που καταγράφεται για την **Ελλάδα** σημειώνεται την περίοδο 2001-2005, αφού για μεταγενέστερα έτη η Eurostat δεν έχει λάβει στοιχεία από τη χώρα. Σύμφωνα με τους Ετήσιους Κρατικούς Προϋπολογισμούς της χώρας, η δημόσια δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα παρουσιάζει συνεχή ετήσια αύξηση την περίοδο 2005-2009 (αύξηση κατά 20,1% συνολικά). Ωστόσο, το 2010 καταγράφεται **μείωση κατά 13,2%** σε σύγκριση με τη δαπάνη που πραγματοποιήθηκε το 2009 (βλ. ακόλουθο γράφημα).

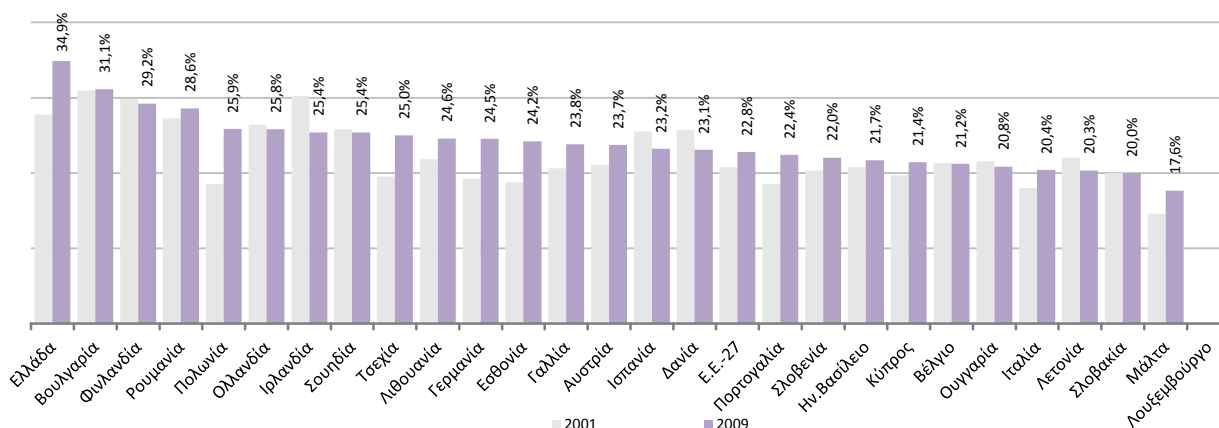
Γράφημα 5.20: Δημόσια δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) σε εκατομμύρια € στην Ελλάδα την περίοδο 2005-2010

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η **ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6)** ως ποσοστό της δαπάνης για όλα τα επίπεδα ISCED τα έτη 2001 και 2009.

Το 2009 και στο σύνολο της ΕΕ-27 η συνολική δαπάνη (δημόσια και ιδιωτική) για εκπαιδευτικά ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αντιστοιχεί στο **22,8%** της δαπάνης για εκπαιδευτικά ιδρύματα όλων των επιπέδων ISCED των 27 κρατών-μελών. Την ίδια χρονιά την υψηλότερη δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα (ISCED 5-6) ως ποσοστό της δαπάνης για εκπαιδευτικά ιδρύματα όλων των επιπέδων ISCED καταγράφει η **Ελλάδα** (34,9%), και κατά σειρά ακολουθούν: η **Βουλγαρία** (31,1%), η **Φινλανδία** (29,2%), η **Ρουμανία** (28,6%), η **Πολωνία** (25,9%), η **Ολλανδία** (25,8%), η **Ιρλανδία** και η **Σουηδία** (25,4%) και η **Τσεχία** (25,0%).

Γράφημα 5.21: Ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ως ποσοστό της ετήσιας δαπάνης για εκπαιδευτικά ιδρύματα όλων των επιπέδων ISCED στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2009

Πηγή: Eurostat – ΥΟΕ. Πεπερασμένα: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ. Ο αριθμός των σπουδαστών είναι εκφρασμένος σε ισοδύναμα πλήρους φοίτησης (full-time equivalent). Τα στοιχεία της Ελλάδας αναφέρονται στην περίοδο 2001-2005. Για το Λουξεμβούργο δεν διατίθενται.

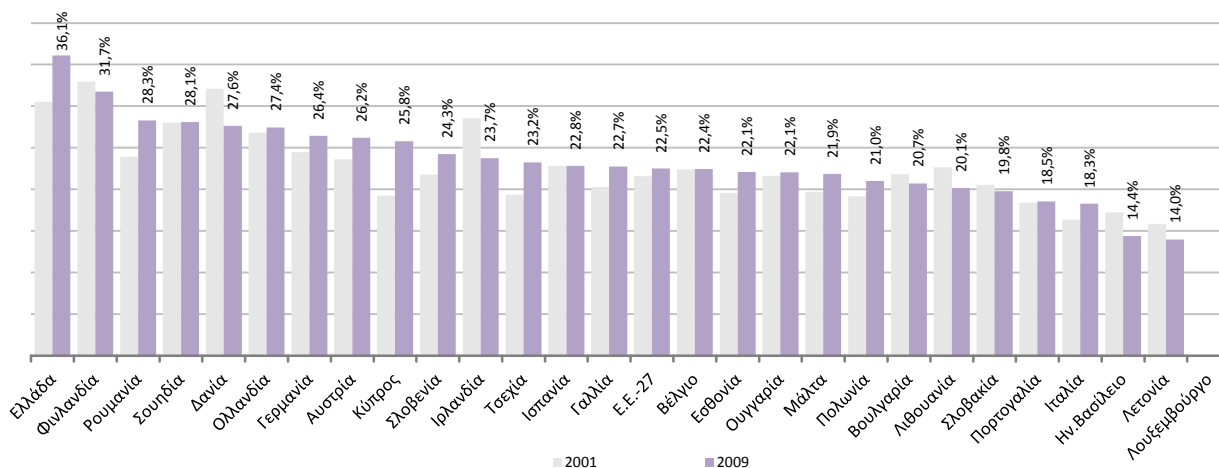
Στον αντίποδα βρίσκεται η **Μάλτα**, που καταγράφει το χαμηλότερο ποσοστό (17,6%), και κατά σειρά ακολουθούν: η **Σλοβακία** (20,0%), η **Λετονία** (20,3%), η **Ιταλία** (20,4%), η **Ουγγαρία** (20,8%), το **Βέλγιο** (21,2%), η **Κύπρος** (21,4%) και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (21,7%).

Την περίοδο 2001-2009 και στο σύνολο της ΕΕ-27 η συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως της δαπάνης για τα ιδρύματα όλων των επιπέδων εκπαίδευσης **αυξήθηκε** κατά **2,1** ποσοστιαίες μονάδες, από 20,8% το 2001 σε 22,8% το 2009. **Αύξηση** της δαπάνης για εκπαιδευτικά ιδρύματα (ISCED 5-6) ως της συνολικής δαπάνης για όλα τα εκπαιδευτικά ιδρύματα κατέγραψαν **15** από τα 26 κράτη-μέλη, με τη μεγαλύτερη να σημειώνεται στην **Πολωνία** (κατά 7,3 ποσοστιαίες μονάδες), και κατά σειρά ακολουθούν: η **Ελλάδα** (κατά 7,1 μονάδες), η **Τσεχία** (κατά 5,5 μονάδες), η **Εσθονία** (κατά 5,4 μονάδες), η **Γερμανία** (κατά 5,3 μονάδες), η **Πορτογαλία** (κατά 3,9 μονάδες), η **Γαλλία** (κατά 3,2 μονάδες), η **Μάλτα** (κατά 3,1 μονάδες), η **Λιθουανία** (κατά 2,8 μονάδες), η **Αυστρία** (κατά 2,7 μονάδες), η **Ιταλία** (κατά 2,4 μονάδες), η **Κύπρος** και η **Σλοβενία** (κατά 1,7 μονάδες), η **Ρουμανία** (κατά 1,3 μονάδες) και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 0,9 μονάδες). Στον αντίποδα βρίσκονται **7** από τα 26 κράτη-μέλη τα οποία καταγράφουν **μείωση** της δαπάνης για εκπαιδευτικά ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως ποσοστό της συνολικής δαπάνης για όλα τα εκπαιδευτικά ιδρύματα: η **Ιρλανδία** (κατά 4,8 μονάδες), η **Δανία** (κατά 2,6 μονάδες), η **Ισπανία** (κατά 2,3 μονάδες), η **Λετονία** (κατά 1,7 μονάδες) και η **Ουγγαρία** (κατά 0,7 μονάδες). Τέλος, σε **6** κράτη-μέλη (**Βουλγαρία, Σλοβακία, Βέλγιο, Σουηδία, Φινλανδία και Ολλανδία**) η συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως ποσοστό της συνολικής δαπάνης για όλα τα εκπαιδευτικά ιδρύματα παρέμειναν σχεδόν **αμετάβλητες**.

Στον αντίποδα βρίσκονται η **Μάλτα**, που καταγράφει το χαμηλότερο ποσοστό (17,6%), και κατά σειρά ακολουθούν: η **Σλοβακία** (20,0%), η **Λετονία** (20,3%), η **Ιταλία** (20,4%), η **Ουγγαρία** (20,8%), το **Βέλγιο** (21,2%), η **Κύπρος** (21,4%) και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (21,7%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η **ετήσια δημόσια δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) ως ποσοστό της ετήσιας δημόσιας δαπάνης για όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης ISCED τα έτη 2001 και 2009.**

Γράφημα 5.22: Ετήσια δημόσια δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) ως ποσοστό της ετήσιας δημόσιας δαπάνης για όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης ISCED στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2009

Πηγή: Eurostat – ΥΟΕ. Πεπερασμένα: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ. Τα στοιχεία της Ελλάδας αναφέρονται στην περίοδο 2001-2005. Για το Λουξεμβούργο δεν διατίθενται.

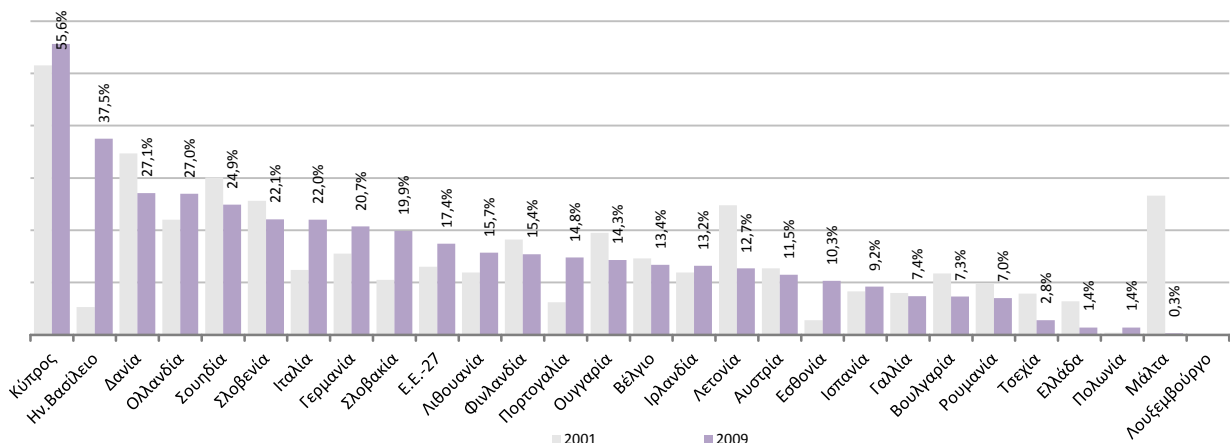
Το 2009 και στο σύνολο της ΕΕ-27 η δημόσια δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση αντιστοιχεί στο **22,5%** της συνολικής δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευση των 27 κρατών-μελών. Την ίδια χρονιά την υψηλότερη δημόσια δαπάνη ως ποσοστό της συνολικής δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευση καταγράφει η **Ελλάδα** (36,1%), η **Φινλανδία** (31,7%), η **Ρουμανία** (28,3%), η **Σουηδία** (28,1%), η **Δανία** (27,6%) και η **Ολλανδία** (27,4%). Στον αντίποδα βρίσκεται η **Λετονία**, που καταγράφει το χαμηλότερο ποσοστό (14,0%), και ακολουθούν κατά σειρά: το **Ηνωμένο Βασίλειο** (14,4%), η **Ιταλία** (18,3%), η **Πορτογαλία** (18,5%), η **Σλοβακία** (19,8%), η **Λιθουανία** (20,1%) και η **Βουλγαρία** (20,7%).

Την περίοδο 2001-2009 και στο σύνολο της ΕΕ-27 η δημόσια δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό της συνολικής δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευση **αυξήθηκε οριακά** κατά **0,9** ποσοστιαίες μονάδες, από 21,6% το 2001 σε 22,5% το 2009. **Αύξηση** της δημόσιας δαπάνης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό της συνολικής δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευση κατέγραψαν **12** από τα 26 κράτη-μέλη, με τη μεγαλύτερη να σημειώνεται στην **Κύπρο** (κατά 6,5 ποσοστιαίες μονάδες), και κατά σειρά ακολουθούν: η **Ελλάδα** (κατά 5,6 μονάδες), η **Ρουμανία**

(κατά 4,4 μονάδες), η **Τσεχία** (κατά 3,9 μονάδες), η **Αυστρία** (κατά 2,6 μονάδες), η **Εσθονία**, η **Σλοβενία** και η **Γαλλία** (κατά 2,5 μονάδες), η **Μάλτα** (κατά 2,2 μονάδες), η **Γερμανία** (κατά 2,0 μονάδες) και η **Ιταλία** και η **Πολωνία** (κατά 1,9 μονάδες). Στον αντίποδα βρίσκονται **7** από τα 26 κράτη-μέλη τα οποία καταγράφουν **μείωση** της δημόσιας δαπάνης για τριτοβάθμια εκπαίδευση της συνολικής δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευση: η **Ιρλανδία** (κατά 4,8 μονάδες), η **Δανία** (κατά 4,5 μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 2,9 μονάδες), η **Λιθουανία** (κατά 2,5 μονάδες), η **Λετονία** (κατά 1,9 μονάδες), η **Φινλανδία** (κατά 1,2 μονάδες) και η **Βουλγαρία** (κατά 1,1 μονάδες). Τέλος, σε 7 κράτη-μέλη (**Ολλανδία, Ουγγαρία, Πορτογαλία, Σουηδία, Ισπανία, Βέλγιο, Σλοβακία**) οι δημόσιες δαπάνες για την τριτοβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό της συνολικής δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευση παρέμειναν σχεδόν **αμετάβλητες**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η δημόσια δαπάνη για οικονομική στήριξη σπουδαστών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως ποσοστό επί της συνολικής δημόσιας δαπάνης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2009.

Γράφημα 5.23: Ετήσια δημόσια δαπάνη για οικονομική στήριξη σπουδαστών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως ποσοστό επί της συνολικής δημόσιας δαπάνης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2009

Πηγή: Eurostat – UOE **Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ**
Τα στοιχεία της Ελλάδας αναφέρονται στην περίοδο 2001-2005. Για το Λουξεμβούργο δεν διατίθενται.

Το 2009 και στο σύνολο της ΕΕ-27 η δημόσια δαπάνη για οικονομική στήριξη σπουδαστών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αντιστοιχεί στο **17,4%** της συνολικής δημόσιας δαπάνης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση των 27 κρατών-μελών. Την ίδια χρονιά την υψηλότερη δαπάνη για οικονομική στήριξη των σπουδαστών ως ποσοστό της συνολικής δημόσιας δαπάνης καταγράφει η **Κύπρος** (55,6%). 7 κράτη-μέλη προορίζουν το 1/5 τη δημόσιας δαπάνης για την οικονομική στήριξη των σπουδαστών τους: το **Ηνωμένο Βασίλειο** (37,5%), η **Δανία** (27,1%), η **Ολλανδία** (27,0%), η **Σουηδία** (24,9%), η **Σλοβενία** (22,1%), η **Ιταλία** (22,0%) και η **Γερμανία** (20,7%). Στον αντίποδα βρίσκεται η **Μάλτα**, που μόλις το **0,3%** της δημόσιας δαπάνης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση αφορά σε οικονομική στήριξη

των σπουδαστών, και ακολουθούν κατά σειρά: η **Πολωνία** και η **Ελλάδα** (1,4%), η **Τσεχία** (2,8%), η **Ρουμανία** (7,0%), η **Βουλγαρία** (7,3%), η **Γαλλία** (7,4%), η **Ισπανία** (9,2%), η **Εσθονία** (10,3%), η **Αυστρία** (11,5%), η **Λετονία** (12,7%), η **Ιρλανδία** (13,2%), το **Βέλγιο** (13,4%), η **Ουγγαρία** (14,3%) και η **Πορτογαλία** (14,8%).

Την περίοδο 2001-2009 και στο σύνολο της ΕΕ-27 η δημόσια δαπάνη για οικονομική στήριξη σπουδαστών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως ποσοστό της συνολικής δημόσιας δαπάνης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση **αυξήθηκε** κατά **4,4** ποσοστιαίες μονάδες, από 13,0% το 2001 σε 17,4% το 2009. **Αύξηση** της αναλογίας αυτής κατέγραψαν **11** από τα 26 κράτη-μέλη, με τη μεγαλύτερη να σημειώνεται στο **Ηνωμένο Βασίλειο**

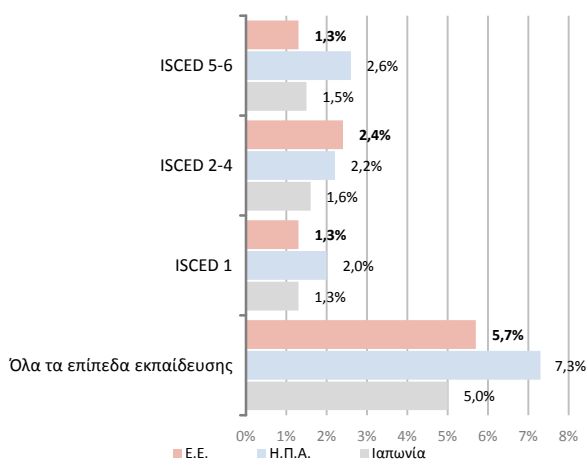
(κατά 32,2 ποσοστιαίες μονάδες), και κατά σειρά ακολουθούν: η **Ιταλία** (κατά 9,6 μονάδες), η **Σλοβακία** (κατά 9,4 μονάδες), η **Πορτογαλία** (κατά 8,6 μονάδες), η **Εσθονία** (κατά 7,5 μονάδες), η **Γερμανία** (κατά 5,2 μονάδες), η **Ολλανδία** (κατά 5,0 μονάδες), η **Κύπρος** (κατά 4,1 μονάδες), η **Λιθουανία** (κατά 3,78 μονάδες), η **Ιρλανδία** (κατά 1,3 μονάδες) και η **Πολωνία** (κατά 1,0 μονάδες). Στον αντίποδα βρίσκονται **13** από τα 26 κράτη-μέλη τα οποία καταγράφουν **μείωση** της δαπάνης για οικονομική στήριξη των φοιτητών ως ποσοστό της συνολικής δαπάνης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, με τη μεγαλύτερη να σημειώνεται στη **Μάλτα**

(κατά 26,3 μονάδες), και ακολουθούν κατά σειρά: η **Λετονία** (κατά 12,1 μονάδες), η **Δανία** (κατά 7,6 μονάδες), η **Ουγγαρία** και η **Σουηδία** (κατά 5,2 μονάδες), η **Τσεχία** (κατά 5,1 μονάδες), η **Ελλάδα** (κατά 5,0 μονάδες), η **Βουλγαρία** (κατά 4,4 μονάδες), η **Σλοβενία** (κατά 3,5 μονάδες), η **Φινλανδία** (κατά 2,8 μονάδες), η **Ρουμανία** (κατά 2,7 μονάδες) και η **Αυστρία** και το **Βέλγιο** (κατά 1,2 μονάδες). Τέλος, στην **Ισπανία** και στη **Γαλλία** το ποσοστό της δημόσιας δαπάνης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση που αφορά σε οικονομική στήριξη των σπουδαστών παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητο**.

5.3.1 Δαπάνη ως ποσοστό του ΑΕΠ

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η ετήσια **συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα** ως ποσοστό του ΑΕΠ ανά επίπεδο ISCED (1,2-4,5-6) στην ΕΕ-27, στην Ιαπωνία και στις ΗΠΑ το έτος 2009.

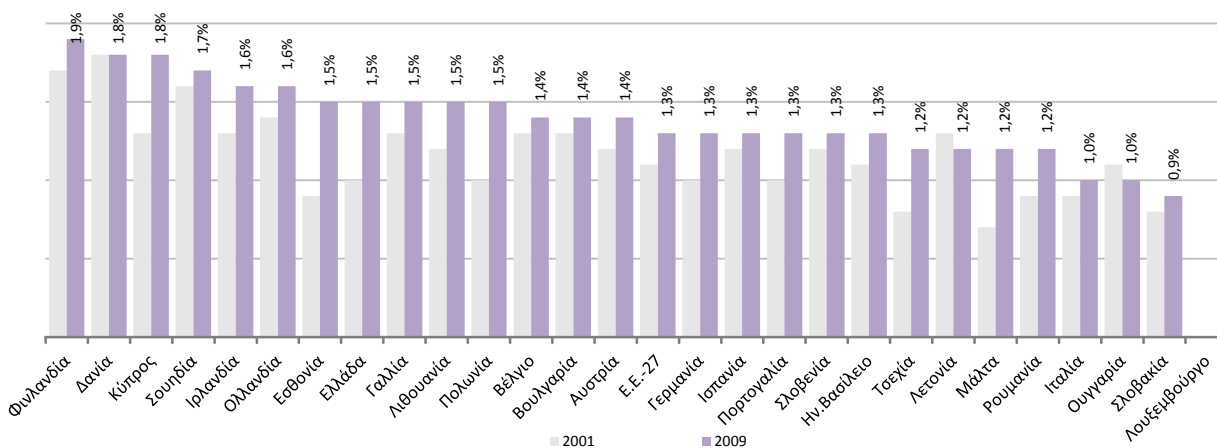
Γράφημα 5.24: Ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά ως ποσοστό του ΑΕΠ ανά επίπεδο ISCED (1,2-4,5-6) στην ΕΕ-27, στην Ιαπωνία και στις ΗΠΑ το έτος 2009

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ **Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ**

Το 2009 η δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα (**όλα τα επίπεδα συνολικά**) της ΕΕ-27 ως ποσοστό του ΑΕΠ (5,7%) **υπολείπεται** της αντίστοιχης των Η.Π.Α. (7,3%)

Γράφημα 5.25: Ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ως ποσοστό του ΑΕΠ στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2009

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ **Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ**
 Τα στοιχεία της Ελλάδας αναφέρονται στην περίοδο 2001-2005. Για το Λουξεμβούργο δεν διατίθενται.

κατά 1,6 μονάδες και **υπερέχει** της αντίστοιχης της Ιαπωνίας (5,0%) κατά 0,7 μονάδες. Ως προς τα επίπεδα εκπαίδευσης:

- Η δαπάνη της ΕΕ για εκπαιδευτικά ιδρύματα της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (**ISCED 1**) ως ποσοστό του ΑΕΠ (1,3%) **υπολείπεται** της αντίστοιχης των Η.Π.Α. (2,0%) κατά 0,7 μονάδες και **συμπίπτει** με την αντίστοιχη της Ιαπωνίας (1,3%).
- Η δαπάνη της ΕΕ για εκπαιδευτικά ιδρύματα της δευτεροβάθμιας και μεταδευτεροβάθμιας μη τριτοβάθμιας επιπέδου εκπαίδευσης (**ISCED 2-4**) ως ποσοστό του ΑΕΠ (2,4%) **υπερέχει** της αντίστοιχης των Η.Π.Α. (2,2%) κατά 0,2 μονάδες αλλά και της Ιαπωνίας (1,6%) κατά 0,8 μονάδες.
- Η δαπάνη της ΕΕ για εκπαιδευτικά ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (**ISCED 5-6**) ως ποσοστό του ΑΕΠ (1,3%) **υπολείπεται** της αντίστοιχης των Η.Π.Α. (2,6%) κατά 1,3 μονάδες αλλά και της Ιαπωνίας (1,5%) κατά 0,2 μονάδες.

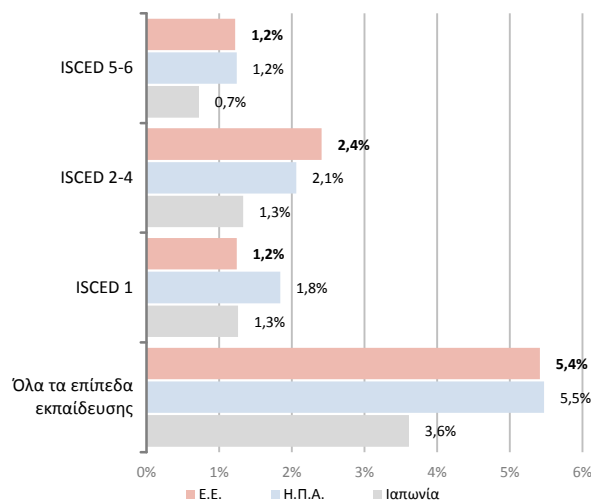
Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η ετήσια **συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ως ποσοστό του ΑΕΠ στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2009.

Το 2009 και στο σύνολο της ΕΕ-27 η συνολική δαπάνη (δημόσια και ιδιωτική) για εκπαιδευτικά ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αντιστοιχεί στο **1,3%** του συνολικού ΑΕΠ των 27 κρατών-μελών. Την ίδια χρονιά την υψηλότερη δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα (ISCED 5-6) ως ποσοστό του ΑΕΠ καταγράφει η **Φινλανδία** (1,9%), η **Δανία** και η **Κύπρος** (1,8%), η **Σουηδία** (1,7%), η **Ιρλανδία** και η **Ολλανδία** (1,6%). Στον αντίποδα βρίσκεται η **Σλοβακία** (0,9%), η **Ουγγαρία** και η **Ιταλία** (1,0%), η **Ρουμανία**, η **Μάλτα**, η **Λετονία** και η **Τσεχία** (1,2%).

Την περίοδο 2001-2009 και στο σύνολο της ΕΕ-27 η συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως ποσοστό του ΑΕΠ **αυξήθηκε** κατά **0,2** ποσοστιαίες μονάδες, από 1,1% το 2001 σε 1,3% το 2009. **Αύξηση** της δαπάνης για εκπαιδευτικά ιδρύματα (ISCED 5-6) ως ποσοστό του ΑΕΠ κατέγραψαν **24** από τα 26 κράτη-μέλη, με τη μεγαλύτερη να σημειώνεται στην **Εσθονία** (κατά 0,6 ποσοστιαίες μονάδες), και κατά σειρά ακολουθούν: η **Κύπρος**, η **Μάλτα**, η **Πολωνία** και η **Ελλάδα** (κατά 0,5 μονάδες), η **Τσεχία** (κατά 0,4 μονάδες), η **Γερμανία**, η **Πορτογαλία**, η **Ιρλανδία**, η **Λιθουανία** και η **Ρουμανία** (κατά 0,3 μονάδες), η **Ολλανδία**, το **Ηνωμένο Βασίλειο**, η **Γαλλία** και η **Αυστρία** (κατά 0,2 μονάδες), η **Σουηδία**, η **Ισπανία**, η **Σλοβενία**, η **Σλοβακία**, η **Ιταλία**, το **Βέλγιο** και η **Βουλγαρία** (κατά 0,1 μονάδες). Στον αντίποδα βρίσκονται **2** από τα 26 κράτη-μέλη τα οποία καταγράφουν **οριακή μείωση** της δαπάνης για εκπαιδευτικά ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως ποσοστό του ΑΕΠ: η **Λετονία** και η **Ουγγαρία** (κατά 0,1 μονάδες). Τέλος, στη **Δανία** η συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως ποσοστό του ΑΕΠ παρέμειναν **αμετάβλητες**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η ετήσια **δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση** ως ποσοστό του ΑΕΠ ανά επίπεδο ISCED (1,2-4,5-6) στην ΕΕ-27, στην Ιαπωνία και στις ΗΠΑ το έτος 2009.

Γράφημα 5.26: Ετήσια δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ ανά επίπεδο ISCED (1,2-4,5-6) και συνολικά στην ΕΕ-27, στην Ιαπωνία και στις ΗΠΑ το έτος 2009

Πηγή: Eurostat – ΟΥΟ

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το 2009 η δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση (**όλα τα επίπεδα συνολικά**) της ΕΕ-27 ως ποσοστό του ΑΕΠ (5,4%) **υπερέχει** της αντίστοιχης της Ιαπωνίας (3,6%) κατά 1,8 μονάδες και **συμπίπτει** σχεδόν με την αντίστοιχη των Η.Π.Α. (5,5%).

Ως προς τα επίπεδα εκπαίδευσης:

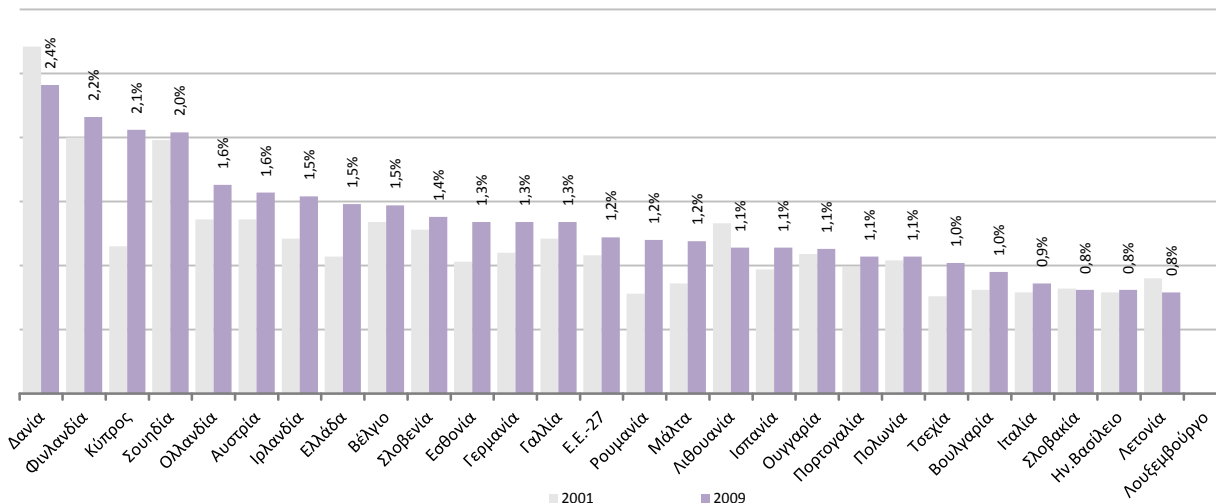
- Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1) η δημόσια δαπάνη της ΕΕ-27 ως ποσοστό του ΑΕΠ (1,2%) **υπολείπεται** της αντίστοιχης των Η.Π.Α. (1,8%) κατά 0,5 μονάδες και **συμπίπτει** σχεδόν με την αντίστοιχη της Ιαπωνίας (1,3%).
- Στη δευτεροβάθμια και μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμιου επιπέδου εκπαίδευση (ISCED 2-4) η δημόσια δαπάνη της ΕΕ-27 ως ποσοστό του ΑΕΠ (2,4%) **υπερέχει** της αντίστοιχης των Η.Π.Α. (2,1%) κατά 0,3 μονάδες αλλά και της Ιαπωνίας (1,3%) κατά 1,1 μονάδες.
- Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) η δημόσια δαπάνη της ΕΕ-27 ως ποσοστό του ΑΕΠ (1,2%) **υπερέχει** της αντίστοιχης της Ιαπωνίας (0,7%) κατά 0,5 μονάδες και **συμπίπτει** με την αντίστοιχη των Η.Π.Α. (1,2%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η ετήσια **δημόσια δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση** (ISCED 5-6) ως ποσοστό του ΑΕΠ στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2009.

Το 2009 και στο σύνολο της ΕΕ-27 η δημόσια δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση αντιστοιχεί στο **1,2%** του συνολικού ΑΕΠ των 27 κρατών-μελών. Την ίδια χρονιά την υψηλότερη δημόσια δαπάνη ως ποσοστό του ΑΕΠ καταγράφει η **Δανία** (2,4%), η **Φινλανδία** (2,2%), η **Κύπρος** (2,1%) και η **Σουηδία** (2,0%). Στον αντίποδα βρίσκονται η **Λετονία**, το **Ηνωμένο Βασίλειο** και η **Σλοβακία** (0,8%) και η **Ιταλία** (0,9%).

Την περίοδο 2001-2009 και στο σύνολο της ΕΕ-27 η δημόσια δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ **αυξήθηκε οριακά** κατά **0,1** ποσοστιαίες μονάδες, από 1,1% το 2001 σε 1,2% το 2009. **Αύξηση** της δημόσιας δαπάνης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ κατέγραψαν **19** από τα 26 κράτη-μέλη, με τη μεγαλύτερη να σημειώνεται στην **Κύπρο** (κατά 0,9 ποσοστιαίες μονάδες), και κατά σειρά ακολουθούν: η **Ρουμανία** και η **Ελλάδα** (κατά 0,4 μονάδες), η **Ιρλανδία**, η **Μάλτα**, η **Εσθονία**, η **Ολλανδία** και η **Τσεχία** (κατά 0,3 μονάδες), η **Γερμανία**, η **Αυστρία**, η **Ισπανία** και η **Φινλανδία** (κατά 0,2 μονάδες), η **Βουλγαρία**, η **Γαλλία**, το **Βέλγιο**, η **Σλοβενία**, η **Πορτογαλία**, η **Ιταλία** και η **Σουηδία** (κατά 0,1 μονάδες). Στον αντίποδα βρίσκονται **3** από τα 26 κράτη-μέλη τα οποία καταγράφουν **μείωση** της δημόσιας δαπάνης για τριτοβάθμια εκπαίδευση: η **Δανία** (κατά 0,3 μονάδες), η **Λιθουανία** (κατά 0,2 μονάδες) και η **Λετονία** (κατά 0,1 μονάδες). Τέλος, στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, στην **Πολωνία** και στην **Ουγγαρία** οι δημόσιες δαπάνες για την τριτοβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ παρέμειναν **αμετάβλητες**.

Γράφημα 5.27: Ετήσια δημόσια δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) ως ποσοστό του ΑΕΠ στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2009

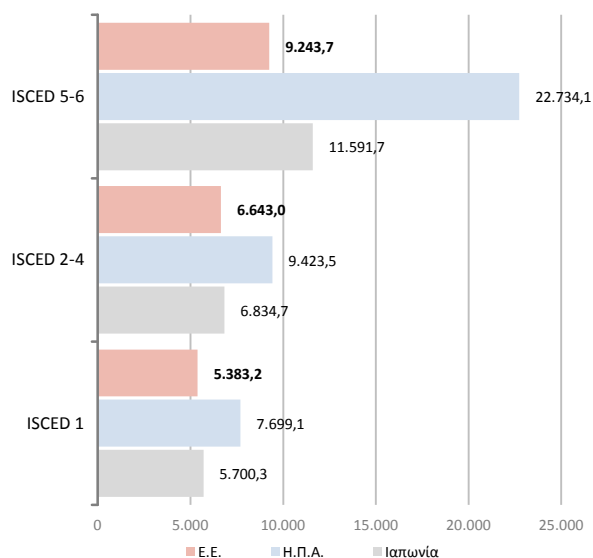

Πηγή: Eurostat – ΥΟΕ. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ. Τα στοιχεία της Ελλάδας αναφέρονται στην περίοδο 2001-2005. Για το Λουξεμβούργο δεν διατίθενται.

5.3.2 Δαπάνη ανά φοιτητή

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά μαθητή/σπουδαστή και επίπεδο ISCED (1,2-4,5-6) στην ΕΕ-27, στην Ιαπωνία και στις ΗΠΑ το έτος 2009, εκφρασμένη σε € (Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης – PPS).

Γράφημα 5.28: Ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά μαθητή/σπουδαστή και επίπεδο ISCED (1,2-4,5-6) σε € (PPS) στην ΕΕ-27, στην Ιαπωνία και στις ΗΠΑ το έτος 2009

Πηγή: Eurostat – ΥΟΕ. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ. Ο αριθμός των μαθητών/σπουδαστών είναι εκφρασμένος σε ισοδύναμα πλήρους φοίτησης (full-time equivalent).

Το 2009 η δαπάνη της ΕΕ-27 για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά μαθητή/σπουδαστή **υπολείπεται** της αντίστοιχης των Η.Π.Α. και της Ιαπωνίας σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης ISCED, με τις μεγαλύτερες αποκλίσεις να καταγράφονται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Συγκεκριμένα η δαπάνη της ΕΕ-27 της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 1) ανά μαθητή (9.243,7€) αντιστοιχεί στο **69,9%** της αντίστοιχης των Η.Π.Α. (7.699,1€) και στο **94,4%** της αντίστοιχης της Ιαπωνίας (5.700,3€). Στη

δευτεροβάθμια και μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμιας επιπέδου εκπαίδευση (ISCED 2-4) η δαπάνη της ΕΕ-27 ανά μαθητή (6.643,0€) αντιστοιχεί στο **70,5%** της αντίστοιχης των Η.Π.Α. (9.423,5€) και στο **97,2%** της αντίστοιχης της Ιαπωνίας (6.834,7€). Τέλος, στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) η δαπάνη της ΕΕ-27 ανά σπουδαστή (9.243,7€) αντιστοιχεί στο **40,7%** της αντίστοιχης των Η.Π.Α. (22.734,1€) και στο **79,7%** της αντίστοιχης της Ιαπωνίας (11.591,7€).

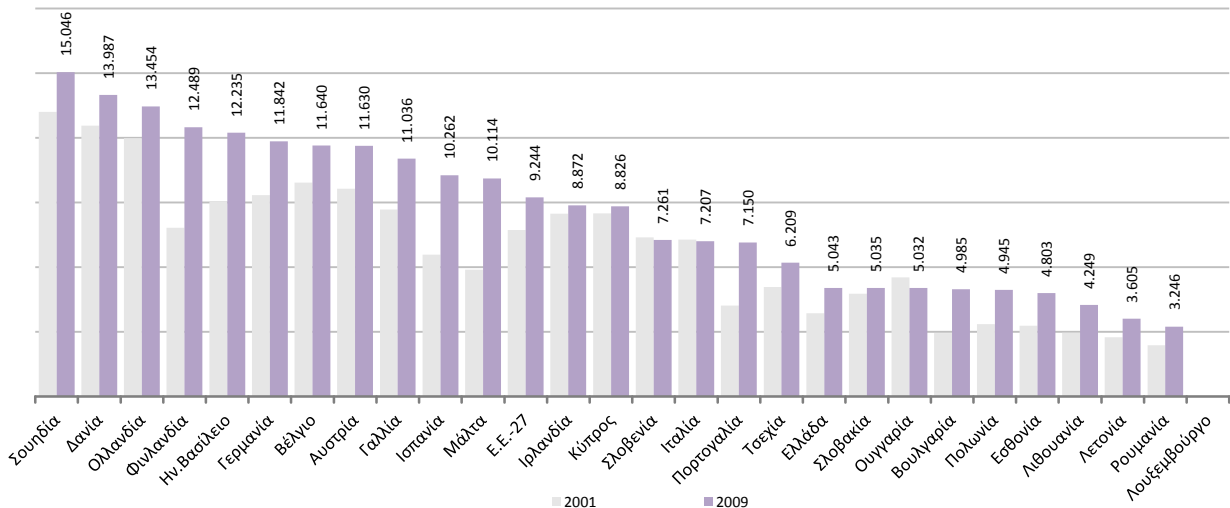
Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ανά φοιτητή στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2009, εκφρασμένη σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης - PPS.

Το 2009 και στο σύνολο της ΕΕ-27 η συνολική δαπάνη για ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ανά φοιτητή ήταν **9.244€**. Την ίδια χρονιά την **υψηλότερη** δαπάνη ανά φοιτητή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καταγράφει η **Σουηδία** (15.046€), και ακολουθούν κατά σειρά: η **Δανία** (13.987€), η **Ολλανδία** (13.454€), η **Φινλανδία** (12.489€), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (12.235€), η **Γερμανία** (11.842€), το **Βέλγιο** (11.640€), η **Αυστρία** (11.630€), η **Γαλλία** (11.036€), η **Ισπανία** (10.262€) και η **Μάλτα** (10.114€). Στον αντίποδα βρίσκεται η **Ρουμανία**, η οποία καταγράφει τη **χαμηλότερη** δαπάνη ανά φοιτητή (3.246€), και ακολουθούν κατά σειρά: η **Λετονία** (3.605€), η **Λιθουανία** (4.249€), η **Εσθονία** (4.803€), η **Πολωνία** (4.945€), η **Βουλγαρία** (4.985€), η **Ουγγαρία** (5.032€), η **Σλοβακία** (5.035€), η **Ελλάδα** (5.043€), η **Τσεχία** (6.209€), η **Πορτογαλία** (7.150€), η **Ιταλία** (7.207€), η **Σλοβενία** (7.261€), η **Κύπρος** (8.826€) και η **Ιρλανδία** (8.872€).

Την περίοδο 2001-2009 και στο σύνολο της ΕΕ-27 η δαπάνη ανά φοιτητή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης **αυξήθηκε** κατά **19,6%**, από 7.729,9€ το 2001 σε 9.243,7€ το 2009.

Γράφημα 5.29: Ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ανά φοιτητή σε € (PPS) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2009

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕ

Ο αριθμός των σπουδαστών είναι εκφρασμένος σε ισοδύναμα πλήρους φοίτησης (full-time equivalent). Τα στοιχεία της Ιρλανδίας και της Ελλάδας αναφέρονται στην περίοδο 2001-2005 της Ουγγαρίας στην περίοδο 2004-2006 και της Ρουμανίας και της Εσθονίας στην περίοδο 2005-2009. Για το Λουξεμβούργο δεν διατίθενται.

Αύξηση της δαπάνης ανά φοιτητή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης κατέγραψαν **23** από τα 26 κράτη-μέλη, με τη μεγαλύτερη να σημειώνεται στη **Μάλτα** (κατά 71,9%), και κατά σειρά ακολουθούν: η **Πορτογαλία** (κατά 69,5%), η **Βουλγαρία** (κατά 69,5%), η **Φινλανδία** (κατά 59,5%), η **Ισπανία** (κατά 56,1%), η **Πολωνία** (κατά 47,1%), η **Εσθονία** (κατά 46,2%), η **Λιθουανία** (κατά 43,7%), η **Ρουμανία** (κατά 36,7%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 35,2%), η **Λετονία** (κατά 31,1%), η **Ελλάδα** (κατά 30,8%), η **Γαλλία** (κατά 27,2%), η **Γερμανία** (κα-

τά 26,7%), η **Τσεχία** (κατά 22,1%), η **Αυστρία** (κατά 20,7%), το **Βέλγιο** (κατά 17,3%), η **Σουηδία** (κατά 13,9%), η **Ολλανδία** (κατά 12,2%), η **Δανία** (κατά 11,3%), η **Σλοβακία** (κατά 5,7%), η **Ιρλανδία** (κατά 4,5%) και η **Κύπρος** (κατά 3,9%). Στον αντίποδα βρίσκονται **3** από τα 26 κράτη-μέλη τα οποία καταγράφουν **μείωση** της δαπάνης ανά φοιτητή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης: η **Ουγγαρία** (κατά 9,1 μονάδες), η **Σλοβενία** (κατά 1,6%) και οριακά η **Ιταλία** (κατά 0,9%).

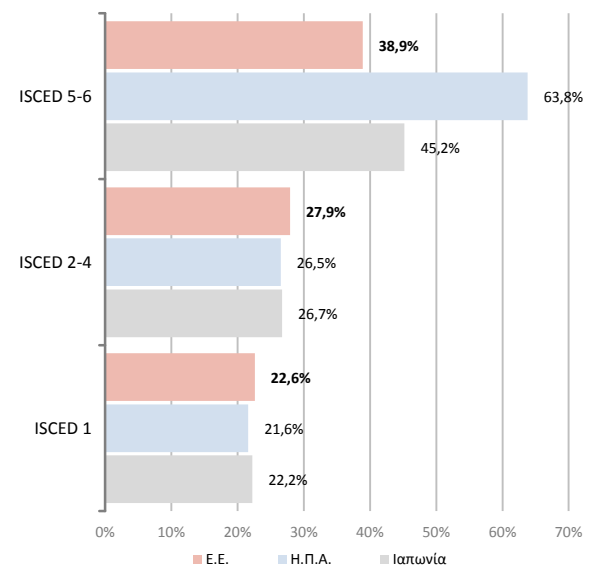
5.3.3 Δαπάνη ανά φοιτητή σε σύγκριση με το κατά κεφαλή ΑΕΠ

Ο λόγος της συνολικής δαπάνης για την εκπαίδευση (ανά μαθητή/σπουδαστή) ως προς το ετήσιο κατά κεφαλή ΑΕΠ αποτελεί σημαντικό δείκτη αξιολόγησης της χρηματοδότησης της εκπαίδευσης. Ο συγκεκριμένος δείκτης συγκρίνει τη δαπάνη για την εκπαίδευση ανά μαθητή/φοιτητή με το ετήσιο κατά κεφαλή ΑΕΠ, ή, με άλλα λόγια, το μέσο ετήσιο κατά κεφαλή εισόδημα. Η αξία του δείκτη έγκειται στο ότι αποδίδει το ποσοστό του ΑΕΠ ανά κάτοικο που επενδύεται κατ' έτος προκειμένου να καλυφθεί η δαπάνη της εκπαίδευσης ανά μαθητή.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά μαθητή/σπουδαστή και επίπεδο ISCED (1,2-4,5-6) ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ στην ΕΕ-27, στην Ιαπωνία και στις ΗΠΑ το έτος 2009.

Το 2009 η δαπάνη της ΕΕ-27 ανά μαθητή της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 1) ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ (22,6%) **υπερέχει** της αντίστοιχης των Η.Π.Α. (22,2%) κατά 0,8 μονάδες και **συμπίπτει** σχεδόν με την αντίστοιχη της Ιαπωνίας (22,2%).

Γράφημα 5.30: Ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά μαθητή/σπουδαστή και επίπεδο ISCED (1,2-4,5-6) ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ στην ΕΕ-27, στην Ιαπωνία και στις ΗΠΑ το έτος 2009

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕ
Ο αριθμός των μαθητών/σπουδαστών είναι εκφρασμένος σε ισοδύναμα πλήρους φοίτησης (full-time equivalent).

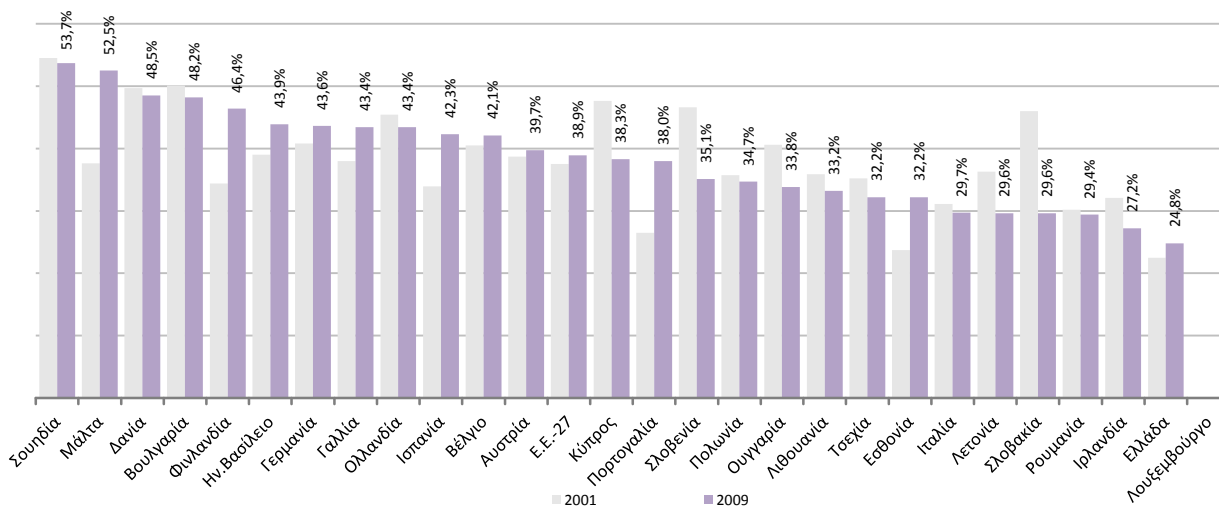

Η δαπάνη της ΕΕ-27 ανά μαθητή της δευτεροβάθμιας και μεταδευτεροβάθμιας μη τριτοβάθμιου επιπέδου εκπαίδευσης (ISCED 2-4) ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ (27,9%) επίσης **υπερέχει** της αντίστοιχης των Η.Π.Α. (26,5%) κατά 1,4 μονάδες, αλλά και της αντίστοιχης της Ιαπωνίας (26,7%) κατά 1,3 μονάδες. Ωστόσο, στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) η δαπάνη της ΕΕ-27 ανά σπουδαστή ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ (38,9%) **υπολείπεται** της αντίστοιχης των

Η.Π.Α. (63,8%) κατά 24,9 μονάδες, αλλά και της αντίστοιχης της Ιαπωνίας (45,2%) κατά 6,3 μονάδες.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ανά φοιτητή ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2009.

Γράφημα 5.31: Ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ανά φοιτητή ως ποσοστό επί του κατά κεφαλή ΑΕΠ στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2009

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Έπεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Ο αριθμός των σπουδαστών είναι εκφρασμένος σε ισοδύναμα πλήρους φοίτησης (full-time equivalent).

Τα στοιχεία της Ιρλανδίας και της Ελλάδας αναφέρονται στην περίοδο 2001-2005, της Ουγγαρίας στην περίοδο 2004-2006 και της Ρουμανίας και της Εσθονίας στην περίοδο 2005-2009.

Για το Λουξεμβούργο δεν διατίθενται.

Το 2009 και στο σύνολο της ΕΕ-27 η συνολική δαπάνη (δημόσια και ιδιωτική) ανά φοιτητή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αντιστοιχεί στο **38,9%** του κατά κεφαλή ΑΕΠ των 27 κρατών-μελών. Με άλλα λόγια, το 1/3 περίπου του μέσου εισοδήματος καλύπτει δαπάνες της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εκπαίδευσης.

Την ίδια χρονιά την **υψηλότερη** δαπάνη ανά φοιτητή ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ καταγράφει η **Σουηδία** (53,7%), και ακολουθούν κατά σειρά: η **Μάλτα** (52,5%), η **Δανία** (48,5%), η **Βουλγαρία** (48,2%), η **Φινλανδία** (46,4%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (43,9%), η **Γερμανία** (43,6%), η **Γαλλία** και η **Ολλανδία** (43,4%), η **Ισπανία** (42,3%), το **Βέλγιο** (42,1%), η **Αυστρία** (39,7%), η **Κύπρος** (38,3%) και η **Πορτογαλία** (38,0%). Στον αντίποδα βρίσκεται η **Ελλάδα**, η οποία καταγράφει τη **χαμηλότερη** δαπάνη ανά φοιτητή ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ (24,8%), και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ιρλανδία** (27,2%), η **Ρουμανία** (29,4%), η **Σλοβακία** και η **Λετονία** (29,6%), η **Ιταλία** (29,7%), η **Εσθονία**, η **Λιθουανία** και η **Τσεχία** (32,2%), η **Ουγγαρία** (33,8%), η **Πολωνία** (34,7%) και η **Σλοβενία** (35,1%).

Την περίοδο 2001-2009 και στο σύνολο της ΕΕ-27 η δαπάνη ανά φοιτητή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ **αυξήθηκε** κατά **1,4**

ποσοστιαίες μονάδες, από 22,5% το 2001 σε 24,8% το 2009. **Αύξηση** της δαπάνης ανά φοιτητή ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ κατέγραψαν **11** από τα 26 κράτη-μέλη, με τη μεγαλύτερη να σημειώνεται στη **Μάλτα** (κατά 14,9 ποσοστιαίες μονάδες), και κατά σειρά ακολουθούν: η **Φινλανδία** (κατά 12,0 μονάδες), η **Πορτογαλία** (κατά 11,5 μονάδες), η **Εσθονία** (κατά 8,5 μονάδες), η **Ισπανία** (κατά 8,4 μονάδες), η **Γαλλία** (κατά 5,4 μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 4,9 μονάδες), η **Γερμανία** (κατά 2,8 μονάδες), η **Ελλάδα** (κατά 2,3 μονάδες), το **Βέλγιο** (κατά 1,6 μονάδες) και η **Αυστρία** (κατά 1,0 μονάδες). Στον αντίποδα βρίσκονται **13** από τα 26 κράτη-μέλη τα οποία καταγράφουν **μείωση** της δαπάνης ανά φοιτητή ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ: η **Σλοβακία** (κατά 16,4 μονάδες), η **Σλοβενία** (κατά 11,5 μονάδες), η **Κύπρος** (κατά 9,3 μονάδες), η **Ουγγαρία** (κατά 6,8 μονάδες), η **Λετονία** (κατά 6,7 μονάδες), η **Ιρλανδία** (κατά 4,9 μονάδες), η **Τσεχία** (κατά 3,0 μονάδες), η **Λιθουανία** (κατά 2,7 μονάδες), η **Ολλανδία** (κατά 2,0 μονάδες), η **Βουλγαρία** (κατά 1,9 μονάδες), η **Ιταλία** (κατά 1,4 μονάδες), η **Δανία** (κατά 1,2 μονάδες) και η **Πολωνία** (κατά 1,0 μονάδες). Τέλος, στη **Σουηδία** και στη **Ρουμανία** η δαπάνη ανά φοιτητή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητη**.

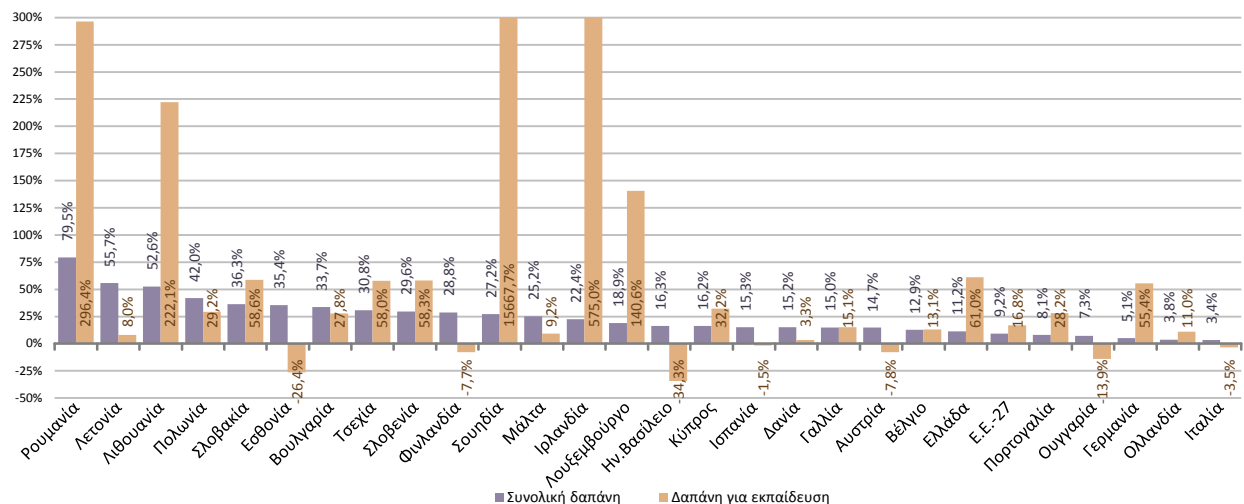
5.3.4 Δαπάνη των νοικοκυριών

Τα στοιχεία για την δαπάνη των νοικοκυριών για την εκπαίδευση βασίζονται στους Εθνικούς Λογαριασμούς, στους οποίους οι δαπάνες ταξινομούνται με βάση το σύστημα COICOP (ταξινόμηση της ατομικής κατανάλωσης με βάση το σκοπό - Classification of Individual Consumption According to Purpose). Θα πρέπει να διευκρινιστεί, ωστόσο, ότι η κατηγορία **εκπαίδευση** (COICOP 10) καλύπτει μόνο υπηρεσίες εκπαίδευσης. Δεν περιλαμβάνει δαπάνες για αγορά εκπαιδευτικών υλικών, όπως είναι τα βιβλία, η γραφική ύλη, τα σχολικά είδη ή οι βοηθητικές υπηρεσίες της εκπαίδευσης (υπηρεσίες υγείας, μεταφοράς, διατροφής και στέγασης μαθητών). Παράλληλα, επειδή είναι αδύνατον να απομονωθούν επιμέρους κωδικοί δαπανών για την εκπαίδευση και οι οποίοι δεν υπάγονται στον κωδικό 10, η προσέγγιση των δαπανών των νοικοκυριών σε ευρωπαϊκό επίπεδο περιορίζεται μόνο στις παραπάνω υποκατηγορίες. Επομένως, η εικόνα

για τις δαπάνες των νοικοκυριών στην ενότητα αυτή δεν θα πρέπει να θεωρηθεί πλήρης και ακριβής. Ο αναγνώστης μπορεί να διατρέξει προηγούμενη μελέτη του ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ (2012) για μια ολοκληρωμένη προσέγγιση των δαπανών των ελληνικών νοικοκυριών, όπου η ανάλυση επικεντρώνεται σε όλες τις κατηγορίες δαπανών για αγορά αγαθών και υπηρεσιών εκπαίδευσης από τα νοικοκυριά, προκείμενου να υπολογιστεί η συνολική δαπάνη που καταβάλλουν τα νοικοκυριά για την εκπαίδευση.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο ρυθμός μεταβολής της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης των νοικοκυριών την περίοδο 2001-2011, καθώς και ο ρυθμός μεταβολής της δαπάνης των νοικοκυριών για αγορά υπηρεσιών εκπαίδευσης την ίδια περίοδο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ σύμφωνα με τα στοιχεία των Εθνικών Λογαριασμών.

Γράφημα 5.32: Ρυθμός μεταβολής της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης των νοικοκυριών και της δαπάνης για εκπαίδευση στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ την περίοδο 2001-2011

Πηγή: Eurostat – National Accounts (Volumes)

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τα στοιχεία της Βουλγαρίας αναφέρονται στην περίοδο 2001-2005 και της Ρουμανίας και της Πορτογαλίας στην περίοδο 2001-2009.

Την περίοδο 2001-2011 η **συνολική** καταναλωτική δαπάνη των νοικοκυριών παρουσίασε αύξηση σε όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ με μέσο ρυθμό αύξησης **9,2%**. Την ίδια περίοδο, ωστόσο, η δαπάνη των νοικοκυριών για **αγορά αγαθών και υπηρεσιών εκπαίδευσης** παρουσιάζει αυξομειώσεις στα 27 κράτη-μέλη με τον μέσο ρυθμό μεταβολής της ΕΕ να ισούται με **16,8%**. Με άλλα λόγια, στην ΕΕ η δαπάνη των νοικοκυριών για την εκπαίδευση παρουσίασε αύξηση **υψηλότερη** κατά **7,6** ποσοστιαίες μονάδες της αντίστοιχης της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης.

Στην **Ελλάδα** την περίοδο 2001-2011 η **συνολική** καταναλωτική δαπάνη των νοικοκυριών παρουσίασε αύξηση κατά **11,2%**, ποσοστό που κατατάσσει τη χώρα στην **22η** θέση ανάμεσα στα 27 κράτη-μέλη. Ενώ, την ίδια περίοδο η δαπάνη των νοικοκυριών για την **εκπαίδευση** αυξήθηκε κατά **61,0%** (ρυθμός μεταβολής **υψηλότερος** κατά **49,8** ποσοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με το ρυθμό μεταβολής της συνολικής κατανα-

λωτικής δαπάνης), ποσοστό που κατατάσσει την χώρα στην **6η** θέση ανάμεσα στα 27 κράτη-μέλη.

Συνοπτικά, θα μπορούσε κανείς να διακρίνει τρεις ομάδες κρατών-μελών:

- Κράτη-μέλη που παρουσίασαν μείωση της δαπάνης των νοικοκυριών για αγορά αγαθών και υπηρεσιών εκπαίδευσης: **Ηνωμένο Βασίλειο** (-34,3%), **Εσθονία** (-26,4%), **Ουγγαρία** (-13,9%), **Αυστρία** (-7,8%), **Φινλανδία** (-7,7%), **Ιταλία** (-3,5%) και **Ισπανία** (-1,5%).
- Κράτη-μέλη που παρουσίασαν αύξηση της δαπάνης των νοικοκυριών για αγορά αγαθών και υπηρεσιών εκπαίδευσης **μεγαλύτερη** της αντίστοιχης της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης: **Σουηδία** (κατά 15.640,6 μονάδες), **Ιρλανδία** (κατά 552,6 μονάδες), **Ρουμανία** (κατά 216,9 μονάδες), **Λιθουανία** (κατά 169,5 μονάδες), **Λουξεμβούργο** (121,7 μονάδες), **Γερμανία** (50,3 μονάδες), **Ελλά-**

δα (49,8 μονάδες), Σλοβενία (28,7 μονάδες), Τσεχία (27,2 μονάδες), Σλοβακία (22,3 μονάδες), Πορτογαλία (20,2 μονάδες), Κύπρος (16,0 μονάδες) και Ολλανδία (7,2 μονάδες).

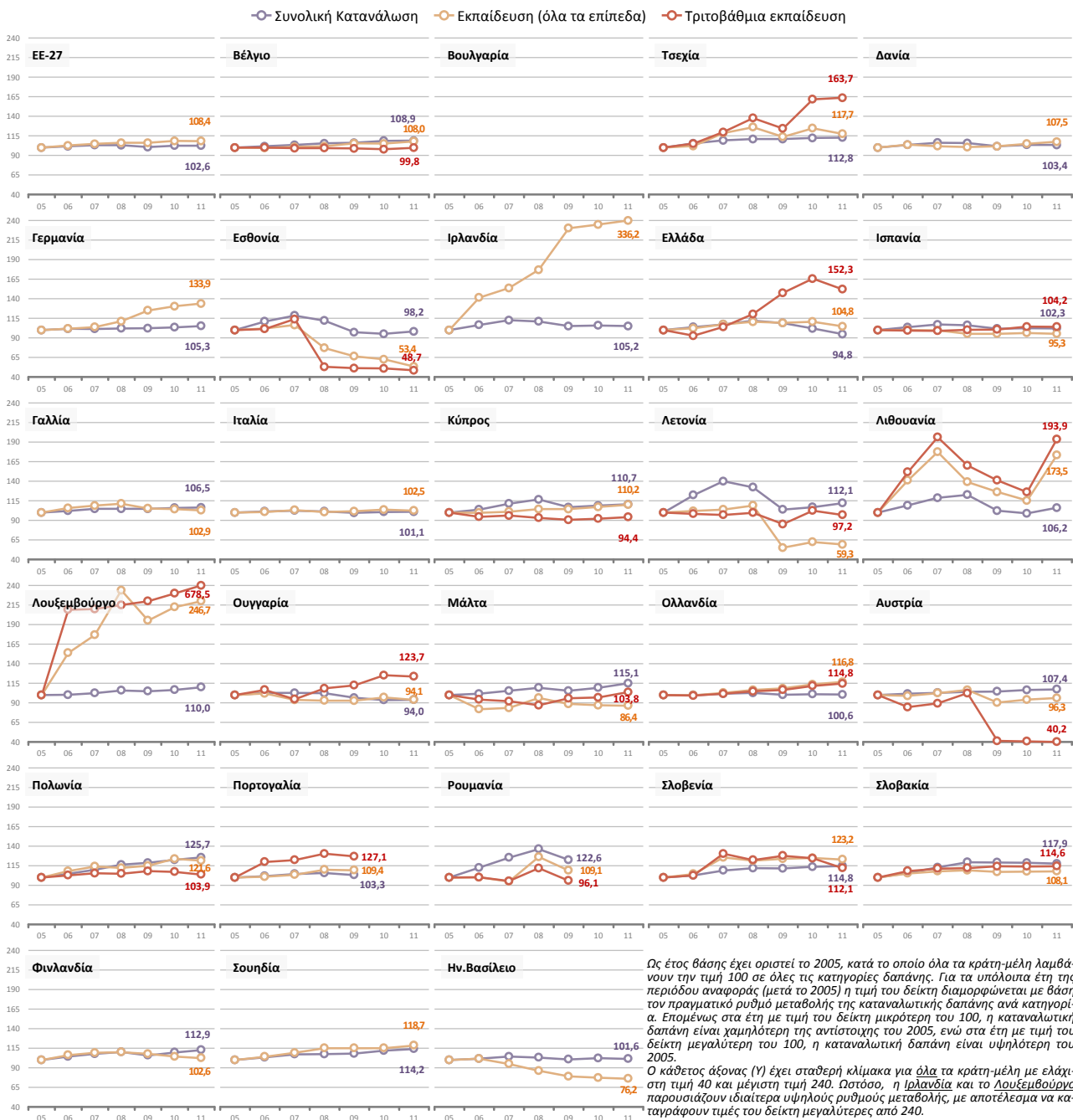
- Κράτη-μέλη που παρουσίασαν αύξηση της δαπάνης των νοικοκυριών για αγορά αγαθών και υπηρεσιών εκπαίδευσης μικρότερη της αντίστοιχης της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης: **Λετονία** (κατά 47,7 μονάδες), **Μάλτα** (κατά 16,0 μονάδες), **Πολωνία** (12,8 μονάδες), **Δανία** (11,9 μονάδες) και **Βουλγαρία** (5,9 μονάδες).

Ας σημειωθεί ότι στη **Γαλλία** και στο **Βέλγιο** ο ρυθμός αύξησης της δαπάνης των νοικοκυριών για υπηρεσίες

εκπαίδευσης **συμπίπτει** με το ρυθμό αύξησης της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης των νοικοκυριών.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η διαχρονική εξέλιξη της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης των νοικοκυριών, της δαπάνης για υπηρεσίες εκπαίδευσης, καθώς και για υπηρεσίες τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά κράτος-μέλος της ΕΕ-27 την περίοδο 2005-2011. Η καταναλωτική δαπάνη των νοικοκυριών αποδίδεται με τη μορφή δείκτη, παίρνοντας ως έτος βάσης το 2005, όπου όλα τα κράτη-μέλη παίρνουν την τιμή 100 σε όλες τις κατηγορίες δαπάνης. Οι τιμές του δείκτη αποδίδουν τον πραγματικό ρυθμό μεταβολής κάθε κατηγορίας δαπάνης

Γράφημα 5.33: Διαχρονική εξέλιξη της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης των νοικοκυριών, της δαπάνης για εκπαίδευση και της δαπάνης για τριτοβάθμια εκπαίδευση στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ την περίοδο 2005-2011

Πηγή: Eurostat – National Accounts (Volumes) Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Ήδη από το 2008 εμφανίζονται 8 κράτη-μέλη με μειωμένη **καταναλωτική δαπάνη** των νοικοκυριών σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος. Το **2009** πλέον η πλειονότητα των κρατών-μελών (21 από τα 26) καταγράφει μείωση της καταναλωτικής δαπάνης των νοικοκυριών, η οποία κυμαίνεται από (-0,3% Σλοβακία έως και -21,4% Λετονία). Το 2011 σε 3 κράτη-μέλη η καταναλωτική δαπάνη των νοικοκυριών βρίσκεται σε χαμηλότερα επίπεδα με την αντίστοιχη το 2005: στην **Ελλάδα** με συνολική μείωση της περιόδου 2005-2011 5,2%, στην **Ουγγαρία** (-6,0%) και στην **Εσθονία** (-1,8%).

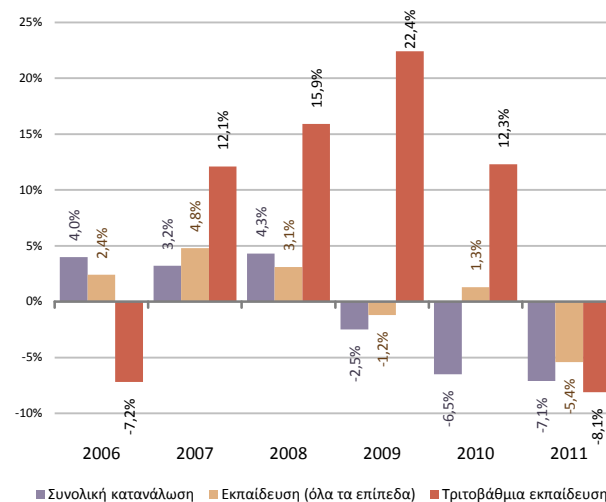
Την ίδια περίοδο (2005-2011) τα κράτη-μέλη διαφοροποιούνται σημαντικά ως προς τις μεταβολές της **δαπάνης των νοικοκυριών για υπηρεσίες εκπαίδευσης**. Από τα 16 κράτη-μέλη, για τα οποία διατίθενται πλήρη στοιχεία, μπορούν να διακριθούν οι ακόλουθες ομάδες:

- 3 κράτη-μέλη που καταγράφουν **μείωση** της δαπάνης των νοικοκυριών για υπηρεσίες εκπαίδευσης συνολικά και **μείωση** της δαπάνης για τριτοβάθμια εκπαίδευση: **Εσθονία, Λετονία και Αυστρία**.
- 3 κράτη-μέλη που καταγράφουν **μείωση** της δαπάνης των νοικοκυριών για υπηρεσίες εκπαίδευσης συνολικά και **αύξηση** της δαπάνης για τριτοβάθμια εκπαίδευση: **Ισπανία, Ουγγαρία και Μάλτα**.
- 2 κράτη-μέλη που καταγράφουν **αύξηση** της δαπάνης των νοικοκυριών για υπηρεσίες εκπαίδευσης συνολικά και **μείωση** της δαπάνης για τριτοβάθμια εκπαίδευση: **Βέλγιο και Κύπρος**.
- 8 κράτη-μέλη που καταγράφουν **αύξηση** της δαπάνης των νοικοκυριών για υπηρεσίες εκπαίδευσης συνολικά και **αύξηση** της δαπάνης για τριτοβάθμια εκπαίδευση: **Τσεχία, Ελλάδα, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Πολωνία, Σλοβενία και Σλοβακία**.

βούργο, Ολλανδία, Πολωνία, Σλοβενία και Σλοβακία.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η **Ελλάδα** αποτελεί το μοναδικό κράτος-μέλος που σημειώνει σημαντική μείωση της καταναλωτικής δαπάνης των νοικοκυριών στα τρία τελευταία συνεχόμενα έτη (2009 κατά -2,5%, 2010 κατά -6,5%, 2011 κατά -7,1%), με αυξανόμενο ταυτόχρονα ρυθμό συρρίκνωσης της δαπάνης αυτής. Την ίδια περίοδο, ωστόσο, οι δαπάνες των νοικοκυριών για υπηρεσίες εκπαίδευσης δεν εμφανίζουν την ίδια εικόνα (βλ. ακόλουθο γράφημα), παρά μόνο το τελευταίο έτος (2011).

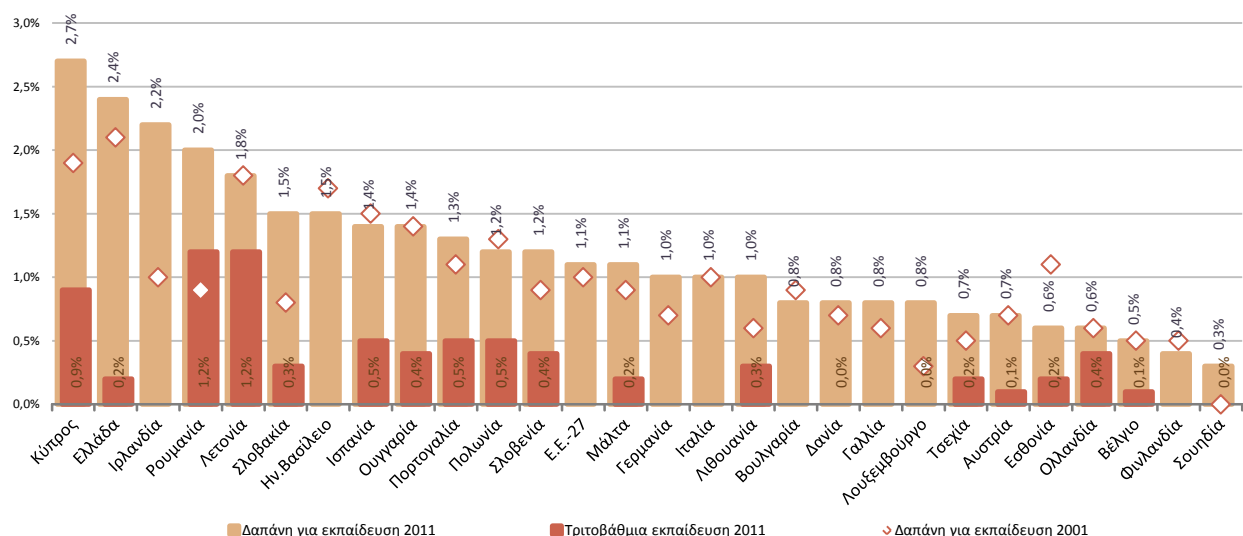
Γράφημα 5.34: Ρυθμός μεταβολής της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης των νοικοκυριών και της δαπάνης για εκπαίδευση στην Ελλάδα την περίοδο 2005-2011

Πηγή: Eurostat – National Accounts (Volumes) **Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ**

Στο γράφημα που ακολουθεί αποδίδεται η δαπάνη των νοικοκυριών για υπηρεσίες εκπαίδευσης ως ποσοστό επί της συνολικής τους καταναλωτικής δαπάνης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2011.

Γράφημα 5.35: Δαπάνη των νοικοκυριών για υπηρεσίες εκπαίδευσης ως ποσοστό επί της συνολικής τους καταναλωτικής δαπάνης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2011

Πηγή: Eurostat – National Accounts (Volumes) **Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ**
 Τα στοιχεία της Βουλγαρίας αφορούν το έτος 2005, της Λιθουανίας και της Ρουμανίας το έτος 2009 και της Ισπανίας το έτος 2010. Στην Ιρλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο, τη Γερμανία, την Ιταλία, τη Βουλγαρία, τη Γαλλία και τη Φινλανδία δεν αναλύονται οι δαπάνες ανά επίπεδο εκπαίδευσης.

Το 2011 και στο σύνολο της ΕΕ-27 τα νοικοκυριά δαπάνησαν **78,88 δις €** (σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης) για υπηρεσίες εκπαίδευσης. Το ποσό αυτό αντιστοιχούσε στο **1,1%** της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης των νοικοκυριών.

Την ίδια χρονιά το **υψηλότερο** ποσοστό δαπανών των νοικοκυριών για υπηρεσίες εκπαίδευσης καταγράφεται στην **Κύπρο** (2,7%), το οποίο αντιστοιχεί σε 382,8 εκατ.€, και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ελλάδα** (2,4%; 4.157,3 εκατ.€), η **Ιρλανδία** (2,2%; 1.454,5 εκατ.€), η **Ρουμανία** (2,0%; 2.911,4 εκατ.€), η **Λετονία** (1,8%; 327,9 εκατ.€), η **Σλοβακία** (1,5%; 869,0 εκατ.€), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (1,5%, 15.913,0 εκατ.€), η **Ισπανία** (1,4%; 9.669,6 εκατ.€), η **Ουγγαρία** (1,4%; 1.229,6 εκατ.€), η **Πορτογαλία** (1,3%; 1.863,2 εκατ.€), η **Πολωνία** (1,2%; 4.495,3 εκατ.€), η **Σλοβενία** (1,2%; 320,9 εκατ.€), η **Μάλτα** (1,1%; 68,6 εκατ.€), η **Λιθουανία** (1,0%; 274,6 εκατ.€), η **Γερμανία** (1,0%; 13.534,3 εκατ.€) και η **Ιταλία** (1,0%; 9.406,3 εκατ.€).

Το **χαμηλότερο** ποσοστό δαπανών των νοικοκυριών για υπηρεσίες εκπαίδευσης καταγράφεται στη **Σουηδία** (0,3%), το οποίο αντιστοιχεί σε 405,3 εκατ.€, και ακολουθούν κατά σειρά: η **Φινλανδία** (0,4%; 342,7 εκατ.€), το **Βέλγιο** (0,5%; 848,8 εκατ.€), η **Εσθονία** (0,6%; 73,4 εκατ.€), η **Ολλανδία** (0,6%; 1.570,3 εκατ.€), η **Αυστρία** (0,7%; 1.054,3 εκατ.€), η **Τσεχία** (0,8%; 728,6 εκατ.€), η **Γαλλία** (0,8%; 8.071,9 εκατ.€), η **Βουλγαρία** (0,8%; 372,9 εκατ.€), το **Λουξεμβούργο** (0,8%; 106,4 εκατ.€) και η **Δανία** (0,8%; 694,9 εκατ.€).

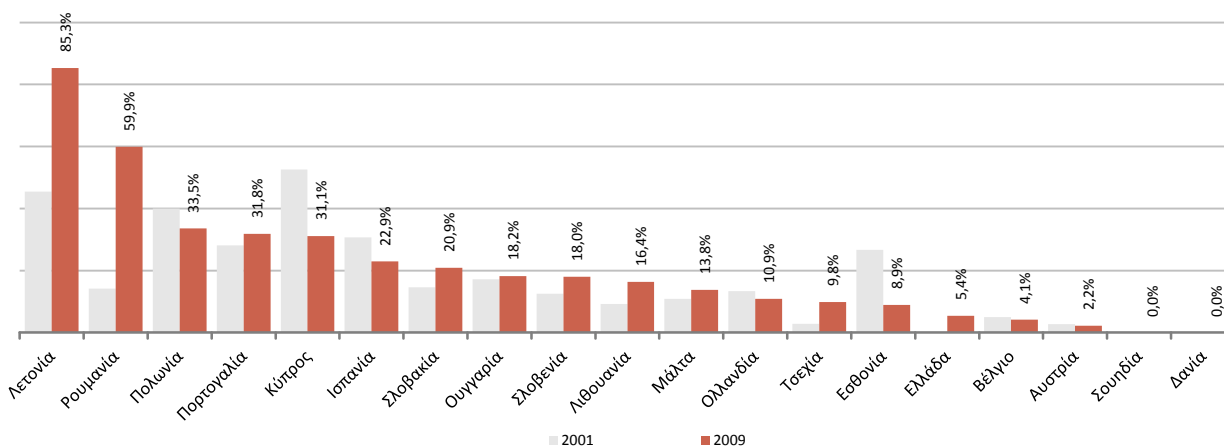
Την περίοδο 2001-2011 η συνολική δαπάνη των νοικοκυριών για την εκπαίδευση αυξήθηκε κατά **16,8%**, ενώ ως ποσοστό επί της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης των νοικοκυριών **αυξήθηκε οριακά κατά 0,1** ποσοστιαίες μονάδες, από 1,0% το 2001 σε 1,1% το 2011. **Αύξηση** του ποσοστού των δαπανών για εκπαίδευση κατέγραψαν **15** από τα 27 κράτη-μέλη, με τη μεγαλύτερη να σημειώνεται στην **Ιρλανδία** (κατά 1,2 μονάδες), και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ρουμανία** (1,1

μόνδες), η **Κύπρος** (0,8 μονάδες), η **Σλοβακία** (0,7 μονάδες), το **Λουξεμβούργο** (0,5 μονάδες), η **Λιθουανία** (0,4 μονάδες), η **Γερμανία**, η **Σουηδία**, η **Ελλάδα** και η **Σλοβενία** (0,3 μονάδες), η **Πορτογαλία**, η **Μάλτα**, η **Γαλλία** και η **Τσεχία** (0,2 μονάδες) και η **Δανία** (0,1 μονάδες). Αντίθετα, **6** από τα 27 κράτη-μέλη κατέγραψαν **μείωση** του ποσοστού των δαπανών για εκπαίδευση, με τη μεγαλύτερη να σημειώνεται στην **Εσθονία** (κατά 0,5 μονάδες), και ακολουθούν κατά σειρά: το **Ηνωμένο Βασίλειο** (0,2 μονάδες), η **Βουλγαρία**, η **Πολωνία**, η **Ισπανία** και η **Φινλανδία** (0,1 μονάδες). Τέλος, στο **Βέλγιο**, στην **Ολλανδία**, στην **Αυστρία**, στην **Ιταλία**, στην **Ουγγαρία** και στη **Λετονία** το οι δαπάνες των νοικοκυριών για υπηρεσίες εκπαίδευσης ως ποσοστό επί της συνολικής καταναλωτικής τους δαπάνης παρέμειναν **αμετάβλητες**.

Από τις δαπάνες των νοικοκυριών για υπηρεσίες εκπαίδευσης στην **τριτοβάθμια εκπαίδευση** αναλογεί κατά μέσο όρο το **28,9%** (20 κράτη-μέλη διαθέτουν στοιχεία ανά επίπεδο εκπαίδευσης το 2011). Η υψηλότερη αναλογία καταγράφεται στη **Λετονία** και την **Ολλανδία**, όπου το 2011 το 66,7% των δαπανών των νοικοκυριών για υπηρεσίες εκπαίδευσης αφορούσε στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, και κατά σειρά ακολουθούν: η **Ρουμανία** (60,0%), η **Πολωνία** (41,7%), η **Πορτογαλία** (38,5%), η **Ισπανία** (35,7%), η **Κύπρος**, η **Σλοβενία** και η **Εσθονία** (33,3%), η **Λιθουανία** (30,0%), η **Τσεχία** και η **Ουγγαρία** (28,6%), η **Σλοβακία** και το **Βέλγιο** (20,0%), η **Μάλτα** (18,2%), η **Αυστρία** (14,3%) και η **Ελλάδα** (8,3%). Στο **Λουξεμβούργο**, στη **Σουηδία** και στη **Δανία** το ποσοστό είναι σχεδόν **μηδαμινό**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η ετήσια δαπάνη των νοικοκυριών για υπηρεσίες τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως ποσοστό της δημόσιας δαπάνης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) στα κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2009.

Γράφημα 5.36: Ετήσια δαπάνη των νοικοκυριών για υπηρεσίες τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως ποσοστό της δημόσιας δαπάνης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) στα κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2009

Πηγή: Eurostat – ΥΟΕ. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ. Τα στοιχεία της Ελλάδας αναφέρονται στην περίοδο 2001-2005. Δεν διατίθενται στοιχεία για τη Γερμανία, τη Γαλλία, την Ιταλία, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Φινλανδία, την Ιρλανδία και τη Βουλγαρία.

Το 2009 οι δαπάνες των νοικοκυριών για υπηρεσίες τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αναλογούσαν κατά μέσο

όρο στο **20,7%** (19 κράτη-μέλη διαθέτουν στοιχεία) της δημόσιας δαπάνης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση

(ISCED 5-6). Η υψηλότερη αναλογία καταγράφεται στη **Λετονία**, όπου το 2009 οι δαπάνες των νοικοκυριών για υπηρεσίες τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αντιστοιχούσαν στο **85,3%** της αντίστοιχης δημόσιας δαπάνης, και κατά σειρά ακολουθούν: η **Ρουμανία** (59,9%), η **Πολωνία** (33,5%), η **Πορτογαλία** (31,8%), η **Κύπρος** (31,1%), η **Ισπανία** (22,9%), η **Σλοβακία** (20,9%), η **Ουγγαρία** (18,2%), η **Σλοβενία** (18,0%), η **Λιθουανία** (16,4%), η **Μάλτα** (13,8%), η **Ολλανδία** (10,9%), η **Τσεχία** (9,8%), η **Εσθονία** (8,9%), η **Ελλάδα** (5,4%), το **Βέλγιο** (4,1%) και η **Αυστρία** (2,2%). Στη **Σουηδία** και στη **Δανία** το ποσοστό είναι σχεδόν **μηδαμινό**.

Την περίοδο 2001-2009 οι δαπάνες των νοικοκυριών για υπηρεσίες τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως ποσοστό της αντίστοιχης δημόσιας αυξήθηκαν κατά 3,5 ποσοστιαίες μονάδες κατά μέσο στην ΕΕ, από 17,2% το 2001 σε 20,7% το 2009. **Αύξηση** του ποσοστού αυτού κατέγραψαν **10** από τα 19 κράτη-μέλη, με τη μεγαλύτερη να σημειώνεται στη **Ρουμανία** (κατά 45,7 ποσοστιαίες μονάδες), και κατά σειρά ακολουθούν: η **Λετο-**

νία (κατά 39,8 μονάδες), η **Λιθουανία** (κατά 7,1 μονάδες), η **Τσεχία** (κατά 7,0 μονάδες), η **Σλοβακία** (κατά 6,3 μονάδες), η **Σλοβενία** (κατά 5,5 μονάδες), η **Ελλάδα** (κατά 5,4 μονάδες), η **Πορτογαλία** (κατά 3,7 μονάδες), η **Μάλτα** (κατά 2,9 μονάδες) και η **Ουγγαρία** (κατά 1,0 μονάδες). Η αύξηση αυτή οφείλεται στο ότι οι δαπάνες των νοικοκυριών αυξήθηκαν αναλογικά περισσότερο σε σύγκριση με τις δημόσιες. Στον αντίποδα βρίσκονται **5** από τα 19 κράτη-μέλη τα οποία καταγράφουν **μείωση** της δαπάνης των νοικοκυριών για υπηρεσίες τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως ποσοστό της αντίστοιχης δημόσιας δαπάνης: η **Κύπρος** (κατά 21,4 μονάδες), η **Εσθονία** (κατά 17,8 μονάδες), η **Ισπανία** (κατά 7,8 μονάδες), η **Πολωνία** (κατά 6,4 μονάδες) και η **Ολλανδία** (κατά 2,5 μονάδες). Τέλος, στη **Σουηδία**, στη **Δανία**, στην **Αυστρία** και στο **Βέλγιο** οι δαπάνες των νοικοκυριών για υπηρεσίες τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως ποσοστό της αντίστοιχης δημόσιας παρέμειναν **αμετάβλητες**.

5.3.5 Επένδυση σε έρευνα & πειραματική ανάπτυξη

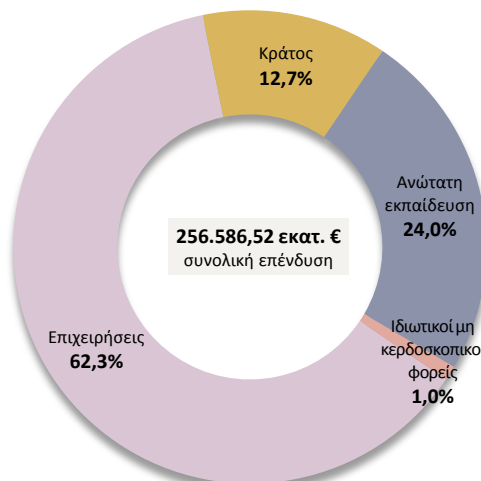
Ένας από τους πέντε **ευρωπαϊκούς στόχους** που έχουν τεθεί για το 2020 στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» είναι η **επένδυση του 3% του ΑΕΠ σε Έρευνα & πειραματική ανάπτυξη (Ε&Α)**¹. «*Η μεγαλύτερη ικανότητα για έρευνα και ανάπτυξη, καθώς και καινοτομία, σε όλους τους τομείς της οικονομίας, σε συνδυασμό με την αυξημένη αποδοτικότητα των πόρων θα βελτιώσει την ανταγωνιστικότητα και θα προωθήσει τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης*» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010β).

Σύμφωνα με τον παραπάνω ευρωπαϊκό στόχο, τα κράτη-μέλη έχουν καθορίσει δικούς τους **εθνικούς στόχους**, λαμβάνοντας υπόψη τις εθνικές συνθήκες και τις δυνατότητές τους.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η κατανομή της **εγχώριας επένδυσης σε Ε&Α** ανά τομέα στην ΕΕ-27 το έτος 2011.

Το 2011 και στο σύνολο των **27 κρατών-μελών της ΕΕ** επενδύθηκαν **256.586,52 εκατ.€** σε Ε&Α, εκ των οποίων το **62,3%** επενδύθηκε από τις **επιχειρήσεις** (159.975,9 εκατ.€), το **24,0%** από την **ανώτατη εκπαίδευση** (61.554,7 εκατ.€), το **12,7%** από το **κράτος** (32.527,7 εκατ.€) και το **1,0%** από **ιδιωτικούς μη κερδοσκοπικούς φορείς** (2.528,2 εκατ.€).

Γράφημα 5.37: Κατανομή της εγχώριας επένδυσης σε Ε&Α ανά τομέα στην ΕΕ-27 το έτος 2011

Πηγή: Eurostat | Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η κατανομή της **εγχώριας επένδυσης σε Ε&Α** ανά τομέα στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2011.

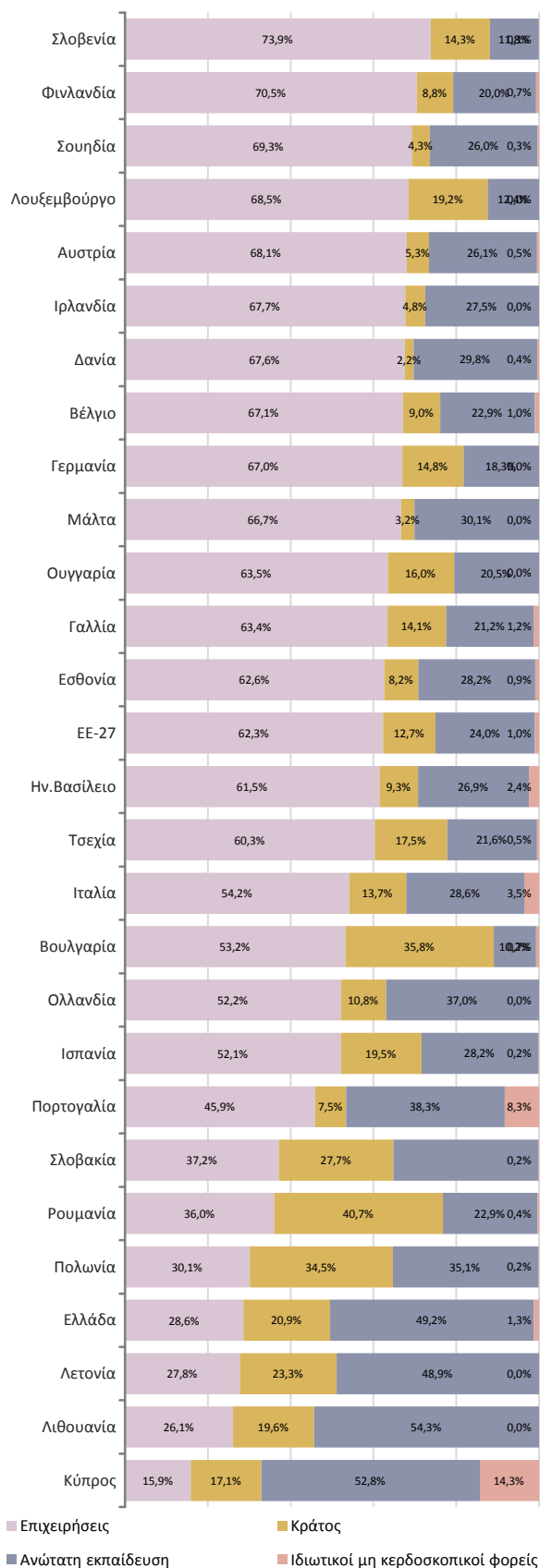
Το 2011 σε **21** από τα 27 κράτη-μέλη το μεγαλύτερο ποσοστό το μεγαλύτερο ποσοστό της επένδυσης σε Ε&Α δαπανήθηκε από τον τομέα των **επιχειρήσεων**, με το υψηλότερο ποσοστό να σημειώνεται στη **Σλοβενία** (73,9%) και ακολουθούν, κατά σειρά: η **Φινλανδία** (70,5%), η **Σουηδία** (69,3%), το **Λουξεμβούργο** (68,5%), η **Αυστρία** (68,1%), η **Ιρλανδία** (67,7%), η **Δανία** (67,6%), το **Βέλγιο** (67,1%), η **Γερμανία** (67,0%), η **Μάλτα** (66,7%), η **Ουγγαρία** (63,5%), η **Γαλλία** (63,4%), η **Εσθονία** (62,6%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (61,5%), η **Τσεχία** (60,3%), η **Ιταλία** (54,2%), η **Βουλγαρία** (53,2%), η **Ολλανδία** (52,2%), η **Ισπανία**

¹ Σύμφωνα με τον διεθνώς αποδεκτό ορισμό της έρευνας του εγχειριδίου Frascati (OECD, 2002):

«Έρευνα και πειραματική ανάπτυξη (Ε&Α) συνιστά η δημιουργική εργασία που επιτελείται σε συστηματική βάση ούτως ώστε να αυξηθεί το επίπεδο της γνώσης, όπου συμπεριλαμβάνεται η γνώση του ανθρώπου, του πολιτισμού και της κοινωνίας και η χρήση αυτού του αποθέματος γνώσης για την εκπόνηση νέων εφαρμογών.» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2003α)

(52,1%), η **Πορτογαλία** (45,9%) και η **Σλοβακία** (37,2%).

Γράφημα 5.38: Κατανομή της εγχώριας επένδυσης σε Ε&Α ανά τομέα στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2011

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ. Τα στοιχεία της Ελλάδας αφορούν το έτος 2007.

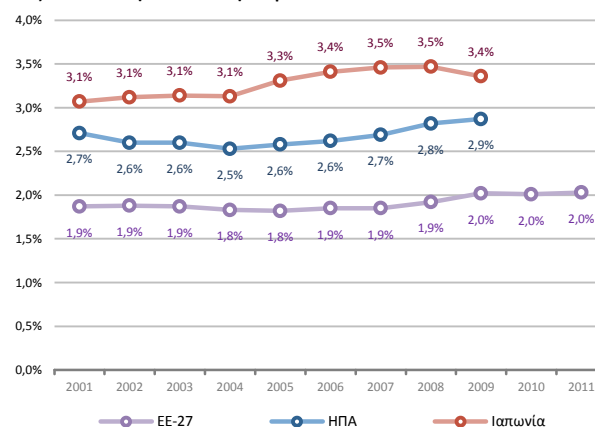
Την ίδια χρονιά σε 5 από τα 27 κράτη-μέλη το μεγαλύτερο ποσοστό της επένδυσης σε Ε&Α δαπανήθηκε από τον τομέα της **ανώτατης εκπαίδευσης**, με το υψηλότερο ποσοστό να σημειώνεται στη **Λιθουανία** (54,3%) και ακολουθούν, κατά σειρά: η **Κύπρος** (52,8%), η **Ελλάδα** (49,2%), η **Λετονία** (48,9%) και η **Πολωνία** (35,1%).

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί η περίπτωση της **Ρουμανίας**, όπου 2010 το μεγαλύτερο ποσοστό της επένδυσης σε Ε&Α δαπανήθηκε από το **κράτος** (40,7%). Κατά φθίνουσα σειρά ποσοστού επένδυσης από το κράτος ακολουθούν: η **Βουλγαρία** (35,8%), η **Πολωνία** (34,5%), η **Σλοβακία** (27,7%), η **Λετονία** (23,3%), η **Ελλάδα** (20,9%), η **Λιθουανία** (19,6%), η **Ισπανία** (19,5%), το **Λουξεμβούργο** (19,2%), η **Τσεχία** (17,5%), η **Κύπρος** (17,1%), η **Ουγγαρία** (16,0%), η **Γερμανία** (14,8%), η **Σλοβενία** (14,3%), η **Γαλλία** (14,1%), η **Ιταλία** (13,7%) και η **Ολλανδία** (10,8%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η **εγχώρια επένδυση σε Ε&Α ως ποσοστό του ΑΕΠ** στην ΕΕ-27, στις ΗΠΑ και στην Ιαπωνία την περίοδο 2001-2011.

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας η επένδυση σε Ε&Α στην ΕΕ-27, ως ποσοστό του ΑΕΠ, κατέγραψε **αύξηση** κατά **8,6%**, από 1,9% το 2001 σε 2,0% το 2011. Σε όλη την περίοδο αναφοράς (2001-2009) η επένδυση σε Ε&Α της ΕΕ-27, ως ποσοστό του ΑΕΠ, **υπολείπεται** της αντίστοιχης επένδυσης και των **ΗΠΑ** και της **Ιαπωνίας**. Συγκεκριμένα, το 2001 η Ε.Ε-27 επένδυε σε Ε&Α κατά **31,0%** λιγότερο σε σύγκριση με τις ΗΠΑ (2,7%) και **κατά 39,1%** λιγότερο σε σύγκριση με την Ιαπωνία (3,1%). Το 2009, η επένδυση της ΕΕ-27 από την αντίστοιχη των **ΗΠΑ** υπολείπεται κατά **29,6%** και από την αντίστοιχη της **Ιαπωνίας** κατά **39,9%**.

Γράφημα 5.39: Εγχώρια επένδυση σε Ε&Α ως ποσοστό του ΑΕΠ στην ΕΕ-27, στις ΗΠΑ και στην Ιαπωνία την περίοδο 2001-2011

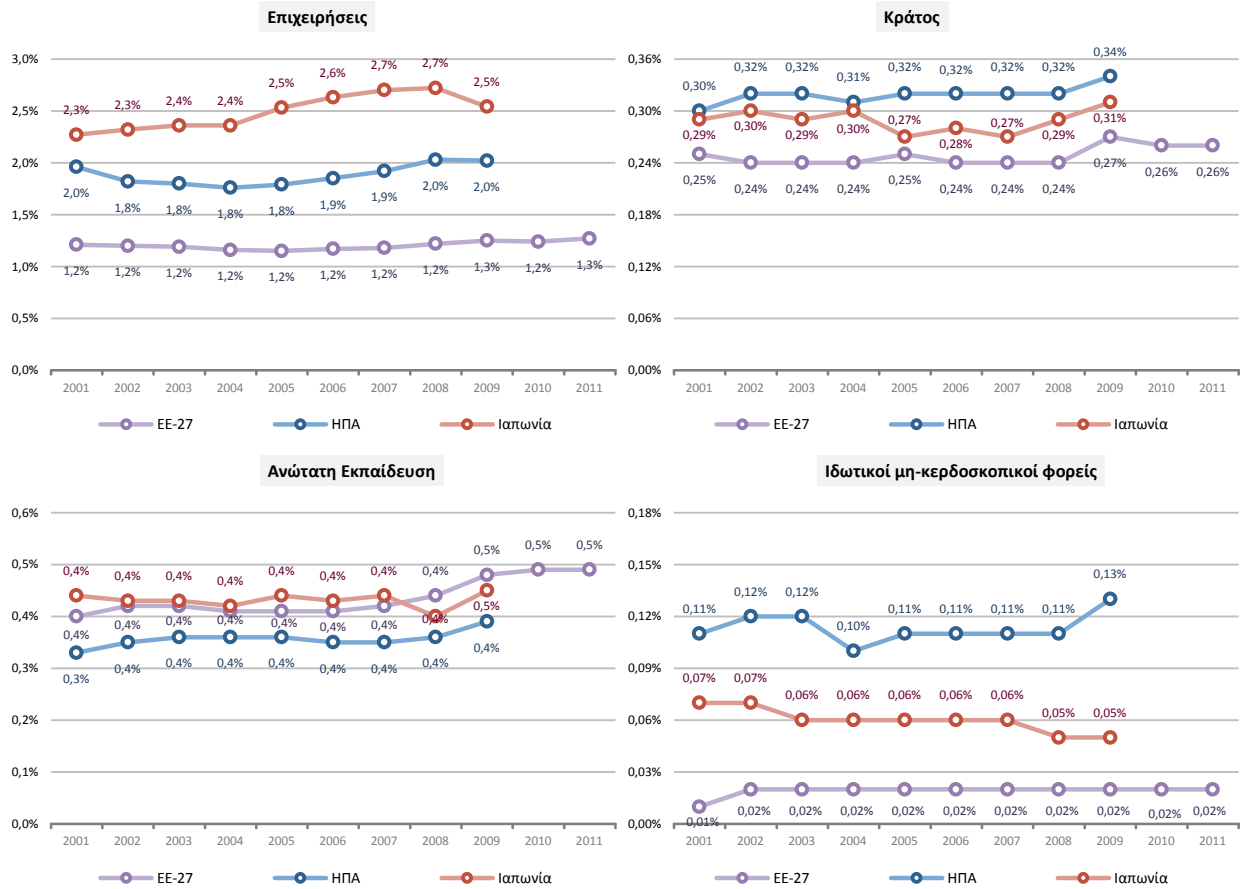
Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Όπως αναφέρεται στη σχετική ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2010β) το χαμηλό επίπεδο επένδυσης στην Ε&Α της ΕΕ, σε σύγκριση με τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία, οφείλεται κυρίως στη χαμηλή επένδυση του ιδιωτικού τομέα σε Ε&Α. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνεται και από το ακόλουθο γράφημα, στο οποίο αποτυπώνεται η εγχώρια επένδυση σε Ε&Α των **επιχειρή-**

σεων, της ανώτατης εκπαίδευσης, του κράτους και των ιδιωτικών μη κερδοσκοπικών φορέων ως ποσο-

στό του ΑΕΠ στην ΕΕ-27, στις ΗΠΑ και στην Ιαπωνία την περίοδο 2001-2011.

Γράφημα 5.40: Εγχώρια επένδυση των επιχειρήσεων, του κράτους, της ανώτατης εκπαίδευσης και των ιδιωτικών μη κερδοσκοπικών φορέων σε Ε&Α ως ποσοστό του ΑΕΠ στην ΕΕ-27, στις ΗΠΑ και στην Ιαπωνία την περίοδο 2001-2011

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Η επένδυση των επιχειρήσεων, των ιδιωτικών μη κερδοσκοπικών φορέων και του κράτους σε Ε&Α στην ΕΕ-27 ως ποσοστό του ΑΕΠ υπολείπεται των αντίστοιχων τιμών της Ιαπωνίας και των ΗΠΑ σε όλη τη διάρκεια της περιόδου 2001-2009. Ακόμη και την περίοδο 2010-2011, για την οποία δεν διατίθενται στοιχεία για τις άλλες δύο χώρες, η επένδυση των συγκεκριμένων τομέων σε Ε&Α στην ΕΕ, ως ποσοστό του ΑΕΠ, παραμένει σε σταθερά επίπεδα. Αξίζει να σημειωθεί ότι η επένδυση σε Ε&Α στην ανώτατη εκπαίδευση στην ΕΕ-27 ως ποσοστό του ΑΕΠ υπερέχει από το 2008 κι έπειτα της αντίστοιχης των ΗΠΑ και της Ιαπωνίας.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η εγχώρια επένδυση σε Ε&Α ως ποσοστό του ΑΕΠ στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2011, καθώς επίσης και οι **εθνικοί στόχοι** που έχουν οριστεί για το 2020.

Το 2011 και στο σύνολο της ΕΕ-27 η εγχώρια επένδυση σε Ε&Α αντιστοιχεί στο **2,0%** του ΑΕΠ, ποσοστό που υπολείπεται κατά 32,3% του ευρωπαϊκού στόχου για το 2020 (3,0%).

Όπως φαίνεται και από το γράφημα, **16** από τα 27 κράτη-μέλη έχουν ορίσει διαφορετικό εθνικό στόχο από το 3% που προβλέπει το συγκεκριμένο ευρωπαϊκό επίπεδο αναφοράς. Συγκεκριμένα, σε **3** κράτη-μέλη ο

εθνικός στόχος είναι **μεγαλύτερος** του 3%: στη **Φινλανδία** (4,0%), στη **Σουηδία** (4,0%) και στην **Αυστρία** (3,8%). Στα υπόλοιπα **13** κράτη-μέλη ο εθνικός στόχος είναι **μικρότερος** του 3%: στην **Κύπρο** (0,5%), στη **Μάλτα** (0,7%), στη **Σλοβακία** (1,0%), στη **Βουλγαρία**, τη **Λετονία** και την **Ιταλία** (1,5%), στην **Πολωνία** (1,7%), στην **Ουγγαρία** (1,8%), στη **Λιθουανία** (1,9%), στη **Ρουμανία** (2,0%), στο **Λουξεμβούργο** (2,3%), στην **Ολλανδία** (2,5%) και στην **Πορτογαλία** (2,7%).

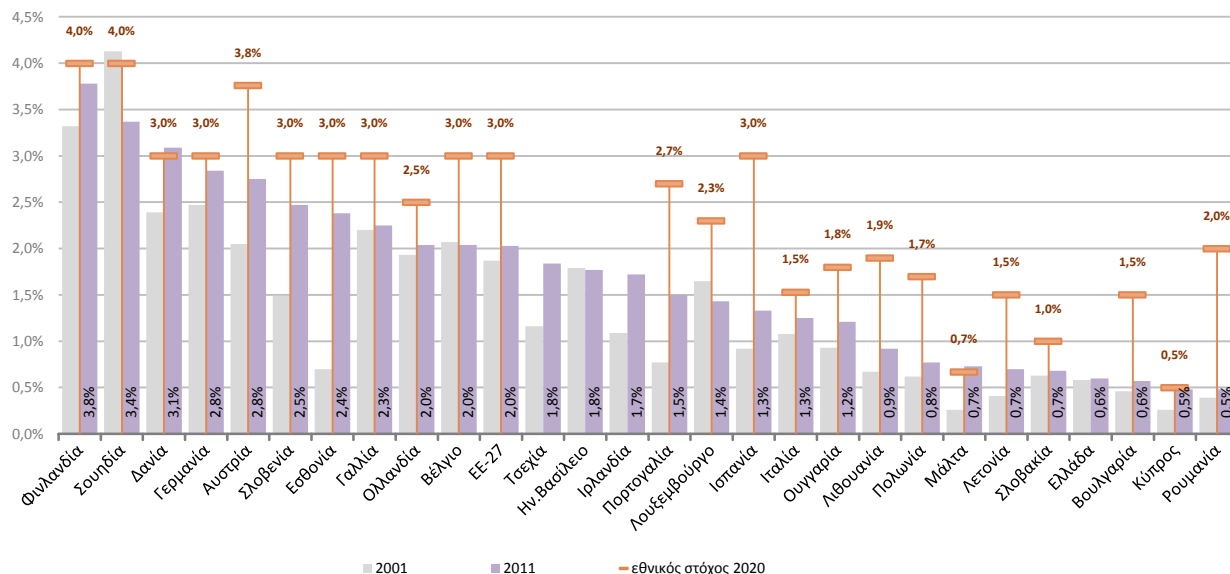
Το 2011, καταγράφονται **2** κράτη-μέλη τα οποία έχουν ήδη **επιτύχει** τον καθορισμένο εθνικό τους στόχο. Η μεγαλύτερη υπέρβαση της επένδυσης σε Ε&Α, ως προς τον καθορισμένο εθνικό στόχο, καταγράφεται στη **Μάλτα**, όπου το 2011 το 0,73% του ΑΕΠ δαπανάται για Ε&Α, ποσοστό που υπερέχει κατά 9,0% του προκαθορισμένου εθνικού στόχου για το 2020 (0,67%). Ακολουθεί η **Δανία** με ποσοστιαία υπεροχή του εθνικού της στόχου κατά 3,0%.

Στον αντίποδα βρίσκονται **22** κράτη-μέλη στα οποία το ποσοστό του ΑΕΠ που επενδύεται σε Ε&Α υπολείπεται του αντίστοιχου εθνικού στόχου για το 2020. Η μεγαλύτερη ποσοστιαία (υπολειπόμενη) διαφορά από τον προκαθορισμένο εθνικό στόχο καταγράφεται στη **Ρουμανία** (κατά 76,0%) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Μάλτα** (κατά 32,1%), η **Πορτογαλία** (κατά 32,0%), η

Βουλγαρία (κατά 62,0%), η **Ισπανία** (κατά 55,7%), η **Πολωνία** (κατά 54,7%), η **Λετονία** (κατά 53,3%), η **Λιθουανία** (κατά 51,6%), η **Πορτογαλία** (κατά 44,4%), το **Λουξεμβούργο** (κατά 37,8%), η **Ουγγαρία** (κατά 32,8%), το **Βέλγιο** και η **Σλοβακία** (κατά 32,0%), η **Αυστρία** (κατά 26,9%), η **Γαλλία** (κατά 25,0%), η **Εσθονία**

(κατά 20,7%), η **Ολλανδία** (κατά 18,4%), η **Ιταλία** (κατά 18,3%), η **Σλοβενία** (κατά 17,7%), η **Σουηδία** (κατά 15,8%). Μικρότερη ποσοστιαία διαφορά από τον προκαθορισμένο εθνικό στόχο καταγράφεται στη **Φινλανδία** (κατά 5,5%), στη **Γερμανία** (κατά 5,3%) και στην **Κύπρο** (κατά 4,0%).

Γράφημα 5.41: Εγχώρια επένδυση σε Ε&Α ως ποσοστό του ΑΕΠ στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 & 2011 και εθνικοί στόχοι για το 2020

Πηγή: Eurostat Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τα στοιχεία για την Ελλάδα αφορούν την περίοδο 2001-2007, για το Λουξεμβούργο την περίοδο 2000-2011 και για τη Μάλτα την περίοδο 2002-2011. Το Ηνωμένο Βασίλειο δεν έχει ανακοινώσει εθνικό στόχο για το συγκεκριμένο ευρωπαϊκό επίπεδο αναφοράς. Δεν διατίθενται στοιχεία για τον εθνικό στόχο της Τσεχίας, της Ιρλανδίας και της Ελλάδας.

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2011) το ποσοστό του ΑΕΠ που επενδύεται σε Ε&Α στην **Ε.Ε.-27** κατέγραψε **αύξηση** κατά **8,6%**, από 1,9% το 2001 σε 2,0% το 2011.

Την ίδια περίοδο σε **23** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ σημειώνεται **αύξηση** του συγκεκριμένου μεγέθους με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Εσθονία** (κατά 240,0%) και κατά σειρά ακολουθούν: η **Μάλτα** (κατά 180,8%), η **Πορτογαλία** (κατά 94,8%), η **Κύπρος** (κατά 84,6%), η **Λετονία** (κατά 70,7%), η **Σλοβενία** (κατά 65,8%), η **Τσεχία** (κατά 58,6%), η **Ιρλανδία** (κατά 57,8%), η **Ισπανία** (κατά 44,6%), η **Λιθουανία** (κατά 37,3%), η **Αυστρία** (κατά 34,1%), η **Ουγγαρία** (κατά 30,1%), η **Δανία** (κατά 29,3%), η **Πολωνία** (κατά 24,2%), η **Βουλγαρία** (κατά 23,1%), η **Ρουμανία** (κατά 23,1%), η **Ιταλία** (κατά 15,7%), η **Γερμανία** (κατά 15,0%), η **Φινλανδία** (κατά 13,9%), η **Σλοβακία** (κατά 7,9%), η **Ολλανδία** (κατά 5,7%), η **Ελλάδα** (κατά 3,4%) και η **Γαλλία** (κατά 2,3%).

Στον αντίποδα βρίσκονται **4** κράτη-μέλη που σημειώνουν **μείωση** του ποσοστού του ΑΕΠ που επενδύεται σε Ε&Α, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στη **Σουηδία** (κατά 18,4%) και ακολουθούν, κατά σειρά: το **Λουξεμβούργο** (κατά 13,3%), το **Βέλγιο** (κατά 1,4%) και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 1,1%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η εγχώρια επένδυση της ανώτατης εκπαίδευσης σε Ε&Α ως ποσοστό του ΑΕΠ στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2011, καθώς επίσης και η **δαπάνη της ανώτατης**

εκπαίδευσης σε Ε&Α ως ποσοστό της συνολικής επένδυσης σε Ε&Α το 2011.

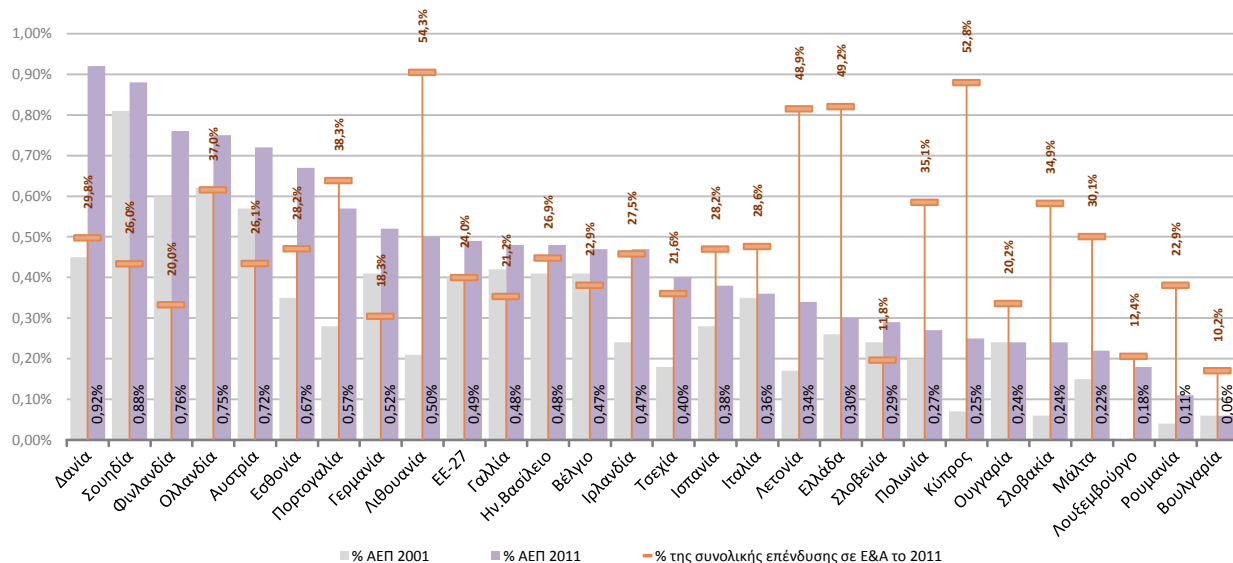
Το 2011 και στο σύνολο της **ΕΕ-27** η επένδυση της ανώτατης εκπαίδευσης σε Ε&Α αντιστοιχεί στο **0,49%** του ΑΕΠ και στο **24,0%** της συνολικής επένδυσης σε Ε&Α.

Η υψηλότερη επένδυση της ανώτατης εκπαίδευσης σε Ε&Α ως ποσοστό του ΑΕΠ καταγράφεται στη **Δανία** (0,92%) και ακολουθούν, κατά φθίνουσα σειρά: η **Σουηδία** (0,88%), η **Φινλανδία** (0,76%), η **Ολλανδία** (0,75%), η **Αυστρία** (0,72%), η **Εσθονία** (0,67%), η **Πορτογαλία** (0,57%), η **Γερμανία** (0,52%), η **Λιθουανία** (0,50%), η **Γαλλία** και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (0,48%), το **Βέλγιο** και η **Ιρλανδία** (0,47%), η **Τσεχία** (0,40%), η **Ισπανία** (0,38%), η **Ιταλία** (0,36%), η **Λετονία** (0,34%), η **Ελλάδα** (0,30%), η **Σλοβενία** (0,29%), η **Πολωνία** (0,27%), η **Κύπρος** (0,25%), η **Ουγγαρία** και η **Σλοβακία** (0,24%), η **Μάλτα** (0,22%), το **Λουξεμβούργο** (0,18%), η **Ρουμανία** (0,11%) και η **Βουλγαρία** (0,06%). Την ίδια χρονιά το **υψηλότερο μερίδιο της δαπάνης της ανώτατης εκπαίδευσης ως προς τη συνολική επένδυση για Ε&Α** καταγράφεται στη **Λιθουανία** (54,3%) και ακολουθούν, κατά σειρά: η **Κύπρος** (52,8%), η **Ελλάδα** (49,2%), η **Λετονία** (48,9%), η **Πορτογαλία** (38,3%), η **Ολλανδία** (37,0%), η **Πολωνία** (35,1%), η **Σλοβακία** (34,9%), η **Μάλτα** (30,1%), η **Δανία** (29,8%), η **Ιταλία** (28,6%), η **Εσθονία** και η **Ισπανία** (28,2%), η **Ιρλανδία** (27,5%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (26,9%), η **Αυστρία** (26,1%), η **Σουηδία** (26,0%), η **Ρουμανία** και το **Βέλγιο** (22,9%), η **Τσεχία** (21,6%), η **Γαλλία** (21,2%),

η Ουγγαρία (20,2%), η Φινλανδία (20,0%), η Γερμανία (11,8%) και η Βουλγαρία (10,2%). (18,3%), το Λουξεμβούργο (12,4%), η Σλοβενία

Γράφημα 5.42: Εγχώρια επένδυση σε Ε&Α της ανώτατης εκπαίδευσης ως ποσοστό του ΑΕΠ στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 & 2011 και ως ποσοστό της συνολικής επένδυσης για Ε&Α το 2011

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ. Τα στοιχεία για την Ελλάδα αφορούν την περίοδο 2001-2007, για το Λουξεμβούργο την περίοδο 2000-2011 και για τη Μάλτα και την Αυστρία την περίοδο 2002-2011.

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2011) το ποσοστό του ΑΕΠ που επενδύεται σε Ε&Α στην ανώτατη εκπαίδευση στην Ε.Ε.-27 κατέγραψε αύξηση κατά 22,5%, από 0,40% το 2001 σε 0,49% το 2011.

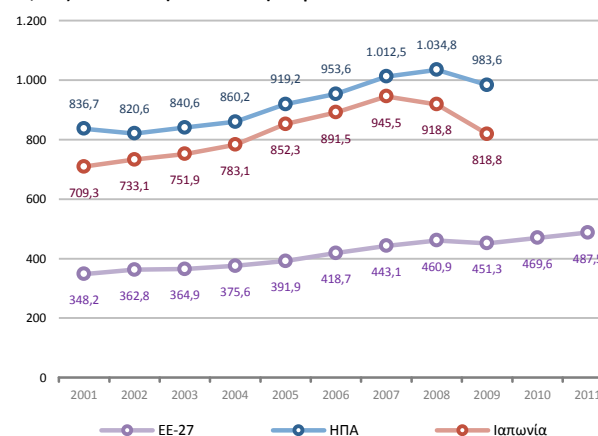
Την ίδια περίοδο σε 24 από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ σημειώνεται αύξηση του συγκεκριμένου μεγέθους με την υψηλότερη να καταγράφεται στη Σλοβακία (κατά 300,0%) και κατά σειρά ακολουθούν: η Κύπρος (257,1%), η Ρουμανία (175,0%), η Λιθουανία (138,1%), η Τσεχία (122,2%), η Δανία (104,4%), η Πορτογαλία (103,6%), η Λετονία (100,0%), η Ιρλανδία (95,8%), η Εσθονία (91,4%), η Μάλτα (46,7%), η Ισπανία (35,7%), η Πολωνία (35,0%), η Γερμανία (26,8%), η Φινλανδία (26,7%), η Αυστρία (26,3%), η Ολλανδία (21,0%), η Σλοβενία (20,8%), το Ηνωμένο Βασίλειο (17,1%), η Ελλάδα (15,4%), το Βέλγιο (14,6%), η Γαλλία (14,3%), η Σουηδία (8,6%) και η Ιταλία (2,9%).

Τέλος, στην Ουγγαρία και τη Βουλγαρία η επένδυση της ανώτατης εκπαίδευσης σε Ε&Α, ως ποσοστό του ΑΕΠ, παρέμεινε αμετάβλητη κατά την περίοδο αναφοράς 2001-2011.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η εγχώρια επένδυση σε Ε&Α ανά κάτοικο (Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης σε €) στην ΕΕ-27, στις ΗΠΑ και στην Ιαπωνία την περίοδο 2001-2011. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας η επένδυση σε Ε&Α στην ΕΕ-27 ανά κάτοικο καταγράφει σημαντική αύξηση κατά 40,0%, από 348,2€ το 2001 σε 487,5€ το 2011. Σε όλη την περίοδο αναφοράς (2001-2009) η επένδυση σε Ε&Α της ΕΕ-27 ανά κάτοικο υπολείπεται σημαντικά και των ΗΠΑ και της Ιαπωνίας. Συγκεκριμένα, το 2001 η Ε.Ε.-27 επένδυε σε Ε&Α (δαπάνη ανά κάτοικο) κατά 58,4% λιγότερο σε σύγκριση με τις ΗΠΑ (836,7€ ανά κάτοικο) και κατά 50,9% λιγότερο σε σύγκριση με την Ιαπωνία (709,3€ ανά κάτοικο).

Το 2009, η επένδυση της ΕΕ-27 από την αντίστοιχη των ΗΠΑ υπολείπεται κατά 54,1% και από την αντίστοιχη της Ιαπωνίας κατά 44,9%.

Γράφημα 5.43: Εγχώρια επένδυση σε Ε&Α ανά κάτοικο (ΜΑΔ σε €) στην ΕΕ-27, στις ΗΠΑ και στην Ιαπωνία την περίοδο 2001-2011

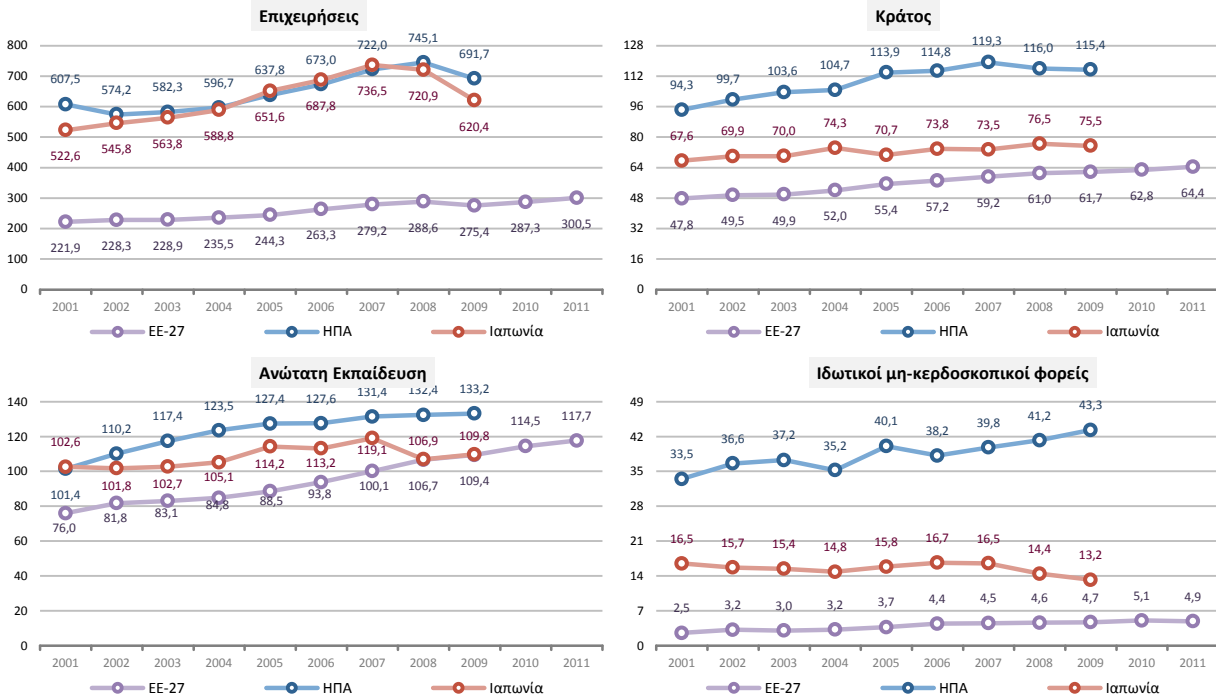

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η εγχώρια επένδυση σε Ε&Α των επιχειρήσεων, της ανώτατης εκπαίδευσης, του κράτους και των ιδιωτικών μη κερδοσκοπικών φορέων (ΜΑΔ σε €) ανά κάτοικο στην ΕΕ-27, στις ΗΠΑ και στην Ιαπωνία την περίοδο 2001-2011. Η επένδυση και των τεσσάρων τομέων (επιχειρήσεις, ιδιωτικοί μη κερδοσκοπικοί φορείς, ανώτατη εκπαίδευση και κράτος) σε Ε&Α στην ΕΕ-27 σε ΜΑΔ ανά κάτοικο υπολείπεται σημαντικά των αντίστοιχων τιμών της Ιαπωνίας και των ΗΠΑ σε όλη τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς (2001-2009). Αξίζει να σημειωθεί ότι η επένδυση της ανώτατης εκπαίδευσης σε Ε&Α της ΕΕ-27 το 2008 και το 2009 διαμορφώθηκε στα επίπεδα της Ιαπωνίας, ενώ μέχρι και το 2011 διατήρησε την ανοδική της τάση.

Γράφημα 5.44: Εγχώρια επένδυση των επιχειρήσεων, του κράτους, της ανώτατης εκπαίδευσης και των ιδιωτικών μη κερδοσκοπικών φορέων σε Ε&Α (ΜΑΔ σε €) ανά κάτοικο στην ΕΕ-27, στις ΗΠΑ και στην Ιαπωνία την περίοδο 2001-2011

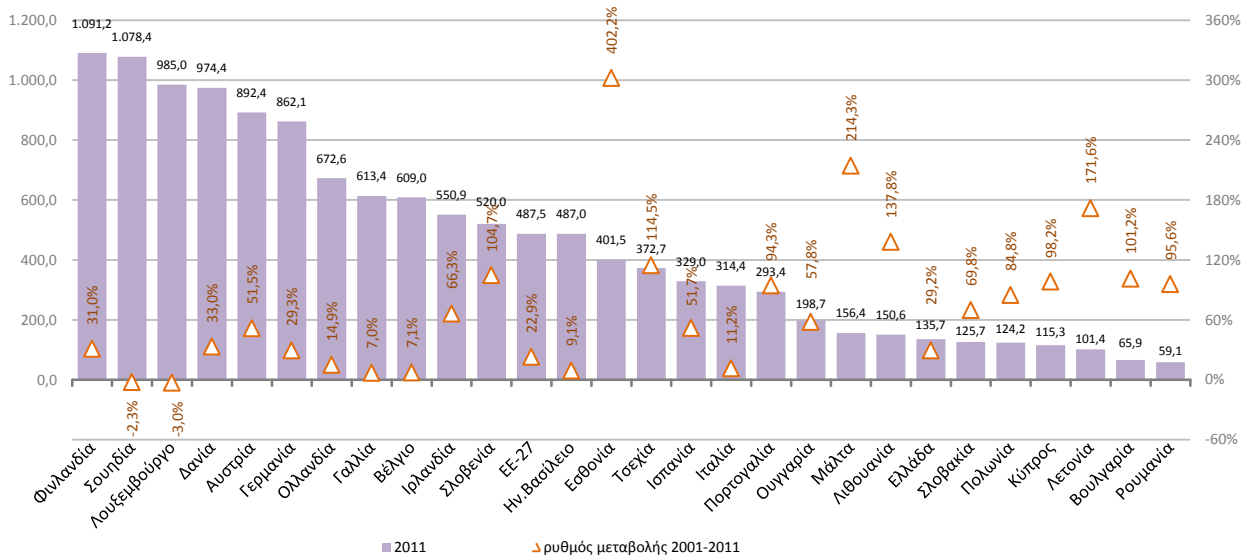

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η εγχώρια επένδυση σε Ε&Α ανά κάτοικο (ΜΑΔ σε €) στα 27 κρά-

τη-μέλη της ΕΕ το έτος 2011 και ο ρυθμός μεταβολής του μεγέθους κατά την περίοδο 2001-2011.

Γράφημα 5.45: Εγχώρια επένδυση σε Ε&Α ανά κάτοικο (ΜΑΔ σε €) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2011 και ρυθμός μεταβολής της περιόδου 2001-2011

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τα στοιχεία για την Ελλάδα αφορούν την περίοδο 2001-2007, για το Λουξεμβούργο την περίοδο 2000-2011 και για τη Μάλτα την περίοδο 2002-2011. Ο ρυθμός μεταβολής υπολογίζεται επί της επένδυσης σε Ε&Α ανά κάτοικο σε σταθερές τιμές με έτος βάσης το 2000.

Το 2011 και στο σύνολο της ΕΕ-27 η εγχώρια επένδυση σε Ε&Α είναι **487,5€** ανά κάτοικο. Την ίδια χρονιά, η υψηλότερη επένδυση σε Ε&Α ανά κάτοικο σημειώνεται στη **Φινλανδία** (1.091,2€) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Σουηδία** (1.078,4€), το **Λουξεμβούργο** (985,0€), η **Δανία** (974,4€), η **Αυστρία** (892,4€), η **Γερμανία** (862,1€), η **Ολλανδία** (672,6€), η **Γαλλία** (613,4€), το **Βέλγιο** (609,0€), η **Ιρλανδία** (550,9€) και η **Σλοβενία** (520,0€). Αντίστοιχα, η χαμηλότερη επένδυ-

ση σε Ε&Α ανά κάτοικο σημειώνεται στη **Ρουμανία** (59,1€) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Βουλγαρία** (65,9€), η **Λετονία** (101,4€), η **Κύπρος** (115,3€), η **Πολωνία** (124,2€), η **Σλοβακία** (125,7€), η **Ελλάδα** (135,7€), η **Λιθουανία** (150,6€), η **Μάλτα** (156,4€) και η **Ουγγαρία** (198,7€). Είναι εμφανές ότι το εύρος των διαφοροποιήσεων μεταξύ των 27 κρατών-μελών είναι ιδιαίτερα υψηλό. Η μέση επένδυση σε Ε&Α ανά κάτοικο των κρατών-

μελών **top5** (803,0€) είναι κατά **8,6 φορές υψηλότερη** της αντίστοιχης των κρατών-μελών **bottom5** (93,2€).

Η **Ελλάδα** σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία (2007) επενδύει **135,7€** (120,1€ σε τρέχουσες τιμές) ανά κάτοικο σε Ε&Α, τιμή που την κατατάσσει στην **19^η θέση** μεταξύ των 27 κρατών-μελών.

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2011) η επένδυση σε Ε&Α ανά κάτοικο στην **Ε.Ε.-27** κατέγραψε **αύξηση** κατά **22,9%**.

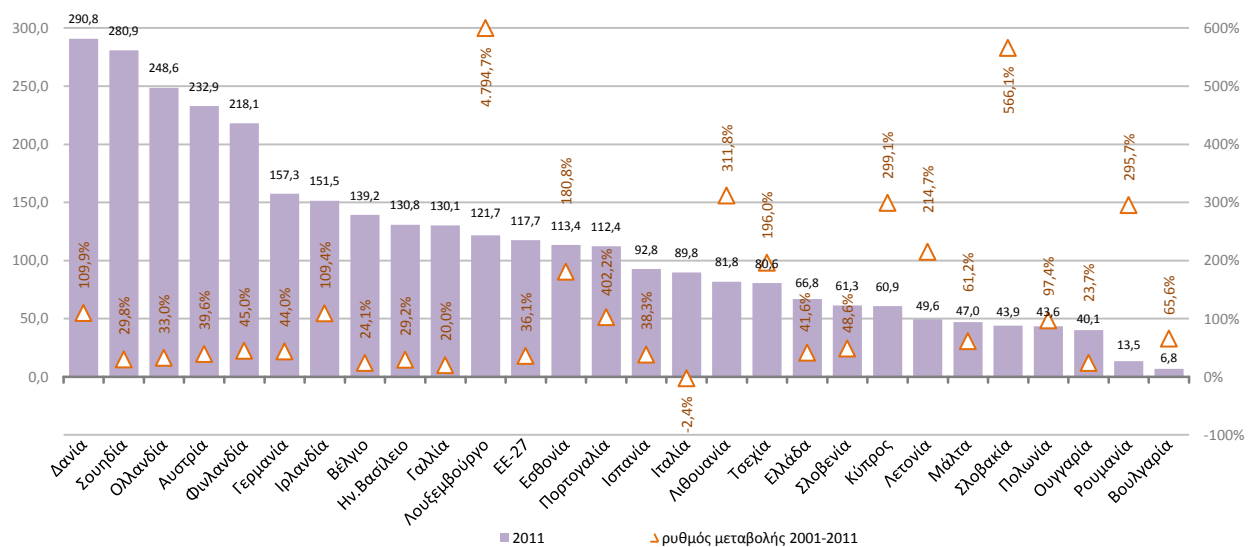
Την ίδια περίοδο σε **25** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ σημειώνεται **αύξηση** του συγκεκριμένου μεγέθους με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Εσθονία** (κατά 402,2%) και κατά σειρά ακολουθούν: η **Μάλτα** (κατά 214,3%), η **Λετονία** (κατά 171,6%), η **Λιθουανία** (137,8%), η **Τσεχία** (114,5%), η **Σλοβενία** (104,7%), η **Βουλγαρία** (101,2%), η **Κύπρος** (98,2%), η **Ρουμανία** (95,6%), η **Πορτογαλία** (94,3%), η **Πολωνία** (84,8%), η

Σλοβακία (69,8%), η **Ιρλανδία** (66,3%), η **Ουγγαρία** (57,8%), η **Ισπανία** (51,7%), η **Αυστρία** (51,5%), η **Δανία** (33,0%), η **Φινλανδία** (31,0%), η **Γερμανία** (29,3%), η **Ελλάδα** (29,2%), η **Ολλανδία** (14,9%), η **Ιταλία** (11,2%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (9,1%), το **Βέλγιο** (7,1%) και η **Γαλλία** (7,0%).

Στον αντίποδα βρίσκονται **2** κράτη-μέλη που σημειώνουν **μείωση** της επένδυσης ανά κάτοικο σε Ε&Α: το **Λουξεμβούργο** (κατά 3,0%) και η **Σουηδία** (κατά 2,3%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η εγχώρια επένδυση της ανώτατης εκπαίδευσης σε Ε&Α ανά κάτοικο (ΜΑΔ σε €) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2011 και ο ρυθμός μεταβολής του μεγέθους κατά την περίοδο 2001-2011.

Γράφημα 5.46: Εγχώρια επένδυση σε Ε&Α της ανώτατης εκπαίδευσης ανά κάτοικο (ΜΑΔ σε €) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2011 και ρυθμός μεταβολής της περιόδου 2001-2011

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τα στοιχεία για την Ελλάδα αφορούν την περίοδο 2001-2007, για το Λουξεμβούργο την περίοδο 2000-2011 και για τη Μάλτα την περίοδο 2002-2011. Ο ρυθμός μεταβολής υπολογίζεται επί της επένδυσης σε Ε&Α ανά κάτοικο σε ΜΑΔ σε σταθερές τιμές με έτος βάσης το 2000.

Το 2011 και στο σύνολο της ΕΕ-27 η εγχώρια επένδυση της ανώτατης εκπαίδευσης σε Ε&Α είναι **117,7€** ανά κάτοικο. Την ίδια χρονιά, η **υψηλότερη** επένδυση της ανώτατης εκπαίδευσης σε Ε&Α ανά κάτοικο σημειώνεται στη **Δανία** (290,8€) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Σουηδία** (280,9€), η **Ολλανδία** (248,6€), η **Αυστρία** (232,9€), η **Φινλανδία** (218,1€), η **Γερμανία** (157,3€), η **Ιρλανδία** (151,5€), το **Βέλγιο** (139,2€), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (130,8€), η **Γαλλία** (130,1€) και το **Λουξεμβούργο** (121,7€). Αντίστοιχα, η **χαμηλότερη** επένδυση της ανώτατης εκπαίδευσης σε Ε&Α ανά κάτοικο σημειώνεται στη **Ρουμανία** (6,8€) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ρουμανία** (13,5€), η **Ουγγαρία** (40,1€) η **Πολωνία** (43,6€), η **Σλοβακία** (43,9€), η **Μάλτα** (47,0€), η **Λετονία** (49,6€), η **Κύπρος** (60,9€), η **Σλοβενία** (61,3€), η **Ελλάδα** (66,8€), η **Τσεχία** (80,6€), η **Λιθουανία** (81,8€), η **Ιταλία** (89,8€) και η **Ισπανία** (92,8€).

Είναι εμφανές ότι το εύρος των διαφοροποιήσεων μεταξύ των 27 κρατών-μελών είναι **ιδιαίτερα υψηλό**. Η

μέση επένδυση της ανώτατης εκπαίδευσης σε Ε&Α ανά κάτοικο των κρατών-μελών **top5** (254,3€) είναι κατά **8,6 φορές υψηλότερη** της αντίστοιχης των κρατών-μελών **bottom5** (29,6€).

Η ελληνική **ανώτατη εκπαίδευση** σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία (2007) επενδύει **66,8€** (59,1€ σε τρέχουσες τιμές) ανά κάτοικο σε Ε&Α, τιμή που την κατατάσσει στην **15^η θέση** μεταξύ των 27 κρατών-μελών.

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2011) η εγχώρια επένδυση της ανώτατης εκπαίδευσης σε Ε&Α ανά κάτοικο στην **Ε.Ε.-27** κατέγραψε **αύξηση** κατά **36,1%**.

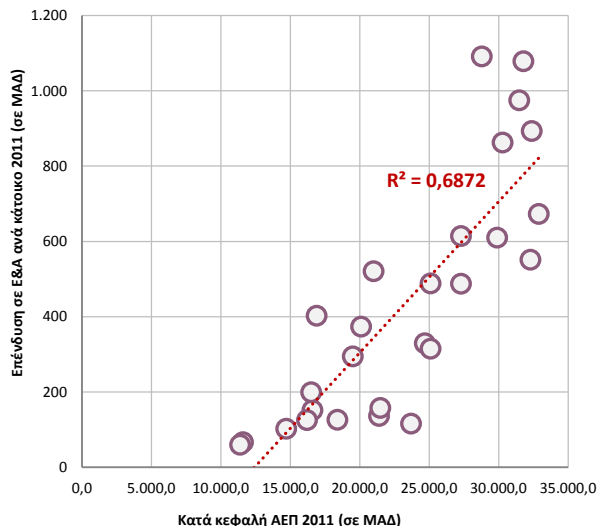
Την ίδια περίοδο σε **26** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ σημειώνεται **αύξηση** του συγκεκριμένου μεγέθους με την υψηλότερη να καταγράφεται στο **Λουξεμβούργο** (κατά 4794,7%) και κατά σειρά ακολουθούν: η **Σλοβακία** (κατά 566,1%), η **Λιθουανία** (κατά 311,8%), η **Κύπρος** (299,1%), η **Ρουμανία** (κατά 295,7%), η **Λετονία** (214,7%), η **Τσεχία** (196,0%), η **Εσθονία** (180,8%), η

Δανία (κατά 109,9%), η **Ιρλανδία** (κατά 109,4%), η **Πορτογαλία** (κατά 102,9%), η **Πολωνία** (κατά 97,4%), η **Βουλγαρία** (κατά 65,6%), η **Μάλτα** (κατά 61,2%), η **Σλοβενία** (48,6%), η **Φινλανδία** (κατά 45,0%), η Γερμανία (44,0%), η **Ελλάδα** (41,6%), η **Αυστρία** (κατά 39,6%), η **Ισπανία** (κατά 38,3%), η **Ολλανδία** (κατά 33,0%), η **Σουηδία** (κατά 29,8%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 29,2%), το **Βέλγιο** (κατά 24,1%), η **Ουγγαρία** (κατά 23,7%) και η **Γαλλία** (κατά 20,0%).

Στον αντίποδα βρίσκεται η **Ιταλία**, όπου την ίδια περίοδο η επένδυση της ανώτατης εκπαίδευσης σε Ε&Α ανά κάτοικο καταγράφει **μείωση** κατά 2,4%.

Στο ακόλουθο γράφημα συσχετίζεται η **επένδυση σε Ε&Α ανά κάτοικο** (ΜΑΔ σε €) το **κατά κεφαλή ΑΕΠ** (ΜΑΔ σε €) στα **27** κράτη-μέλη της ΕΕ-27. Συνολικά, υπάρχει μια **ισχυρή γραμμική σχέση** (τιμή συντελεστή προσδιορισμού $R^2 = 68,7\%$) μεταξύ του **ΑΕΠ ανά κάτοικο** και της **επένδυσης σε Ε&Α ανά κάτοικο** που υποδηλώνει ότι όσο υψηλότερο το εισόδημα μιας χώρας τόσο υψηλότερη και η επένδυση σε Ε&Α.

Γράφημα 5.47: Συσχετισμός της επένδυσης σε Ε&Α ανά κάτοικο και του κατά κεφαλή ΑΕΠ στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ

Πηγή δεδομένων: Eurostat

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

^(*) Το Λουξεμβούργο λόγω ιδιαίτερα υψηλού κατά κεφαλή ΑΕΠ (68.100 ΜΑΔ το 2011) σε σύγκριση με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη έχει εξαιρεθεί από την ανάλυση.

Κεφάλαιο 6ο

Μεγέθη Εκροών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

6.1	Εκπαιδευτικά αποτελέσματα	281
6.1.1	Πλήθος αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	282
6.1.2	Κατανομή των αποφοίτων ανά πεδίο και τομέα σπουδών	286
6.1.2.1	Πεδίο σπουδών ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	289
6.1.2.2	Πεδίο σπουδών ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ.....	290
6.1.2.3	Πεδίο σπουδών ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ.....	292
6.1.2.4	Πεδίο σπουδών ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ.....	294
6.1.2.5	Πεδίο σπουδών ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ	296
6.1.2.6	Πεδίο σπουδών ΓΕΩΡΓΙΑ	297
6.1.2.7	Πεδίο σπουδών ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ.....	299
6.1.2.8	Πεδίο σπουδών ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	300
6.1.2.9	Δείκτες διαφοροποίησης των αποφοίτων ανά τομέα σπουδών.....	303
6.1.2.10	Ιεραρχική ομαδοποίηση των τομέων σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	305
6.1.3	Κατανομή των αποφοίτων ανά επίπεδο σπουδών	307
6.1.3.1	Ανάλυση των επιπέδων ανά πεδίο σπουδών	310
6.1.3.2	Ανάλυση των επιπέδων ανά τομέα σπουδών	312
6.1.4	Κατανομή των αποφοίτων ως προς το φύλο	314
6.1.4.1	Πεδίο σπουδών ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	319
6.1.4.2	Πεδίο σπουδών ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ.....	322
6.1.4.3	Πεδίο σπουδών ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ.....	325
6.1.4.4	Πεδίο σπουδών ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ.....	331
6.1.4.5	Πεδίο σπουδών ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ	336
6.1.4.6	Πεδίο σπουδών ΓΕΩΡΓΙΑ	340
6.1.4.7	Πεδίο σπουδών ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ.....	343
6.1.4.8	Πεδίο σπουδών ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	346
6.1.4.9	Δείκτες διαφοροποίησης του φύλου ανά τομέα σπουδών	351
6.1.4.10	Ανάλυση του φύλου ανά επίπεδο σπουδών.....	354
6.1.5	Κατανομή των αποφοίτων ως προς την ηλικία	360
6.1.6	Συνθετικός δείκτης εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.....	361

6.2	Ερευνητικά αποτελέσματα.....	367
6.2.1	Δημοσιευμένα επιστημονικά άρθρα.....	367
6.2.2	Αναφορές στα επιστημονικά άρθρα	371
6.2.3	Ερευνητές	373
6.2.4	Συσχετισμός ερευνητικών εισροών και εκροών.....	376
6.2.5	Συνθετικός δείκτης ερευνητικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	377
6.3	Συνθετικός δείκτης συνολικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.....	383

Επισκόπηση κεφαλαίου

Στο έκτο κεφάλαιο γίνεται μια προσέγγιση των μεγεθών **εκροών** (των παραγόμενων αποτελεσμάτων) της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα κράτη-μέλη της ΕΕ. Τα παραγόμενα αποτελέσματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης διακρίνονται σε δύο βασικές κατηγορίες: α) τα **εκπαιδευτικά αποτελέσματα** και β) τα **ερευνητικά αποτελέσματα**.

Τα **εκπαιδευτικά αποτελέσματα** σχετίζονται άμεσα με μεταβλητές που αφορούν στους **αποφοίτους** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, εξετάζεται το **πλήθος** των αποφοίτων από την τριτοβάθμια εκπαίδευση, καθώς και η μεταβολή του κατά την περίοδο αναφοράς 2001-2010 προκειμένου να αναδειχθεί το **ποσοστό του πληθυσμού με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης**, καθώς και ο ρυθμός μεταβολής του. Το μέγεθος αυτό παρακολουθείται και σε ευρωπαϊκό επίπεδο στο πλαίσιο του προγράμματος «Εκπαίδευση & Κατάρτιση 2020».

Παράλληλα, εξετάζονται τα αντίστοιχα **βασικά χαρακτηριστικά των αποφοίτων** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα κράτη-μέλη της ΕΕ, όπως αυτά αναλύθηκαν για το συνολικό φοιτητικό πληθυσμό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο 4^ο Κεφάλαιο της παρούσας μελέτης. Συγκεκριμένα, αποτυπώνεται η κατανομή των αποφοίτων ανά **πεδίο και τομέα σπουδών** προκειμένου να αναδειχθούν οι ομοιότητες και οι διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών-μελών ως προς την ανάπτυξη ή συρρίκνωση τομέων σπουδών, αλλά και να διαμορφωθούν ευρύτερες ομάδες των τομέων σπουδών που παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά. Η μελέτη της κατανομής των αποφοίτων ανά **επίπεδο σπουδών** ISCED της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (5A, 5B & 6), αλλά και της μεταβολής τους κατά την περίοδο αναφοράς 2001-2010 αναδεικνύει σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών-μελών. Επιπλέον, διερευνώνται αναλυτικά οι διαφοροποιήσεις ως προς το **φύλο**, αλλά και ως προς την **ηλικία** των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Το πρώτο μέρος του κεφαλαίου (εκπαιδευτικά αποτελέσματα) καταλήγει στη δημιουργία ενός **συνθετικού δείκτη εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων** των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, όπου τα κράτη-μέλη ταξινομούνται σε ευρύτερες ομάδες ανάλογα με την τιμή του συνθετικού τους δείκτη και αναδεικνύονται χώρες με εξαιρετικά, καλά, μέτρια, χαμηλά και πολύ χαμηλά εκπαιδευτικά αποτελέσματα. Τέλος, εντοπίζονται τα δυνατά και αδύνατα σημεία ανά κράτος-μέλος και εξετάζεται η μεταβολή της επίδοσής τους κατά την περίοδο αναφοράς 2001-2010.

Τα **ερευνητικά αποτελέσματα** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης προσεγγίζονται μέσα από την ανάλυση του πλήθους των **επιστημονικών δημοσιεύσεων** σε συνδυασμό με τις **αναφορές που γίνονται σε αυτά**, καθώς επίσης και το **πλήθος των απασχολούμενων ερευνητών** ανά κράτος-μέλος, παρέχοντας μια ικανοποιητική εικόνα σχετικά με το βαθμό **ανάπτυξης** της έρευνας, την παραγωγή επιστημονικής γνώσης, αλλά και την **ποιότητα** της μέσα από την απήχηση των επιστημονικών της δημοσιεύσεων.

Το δεύτερο μέρος του κεφαλαίου (ερευνητικά αποτελέσματα) καταλήγει, όπως και το πρώτο, στη δημιουργία ενός **συνθετικού δείκτη ερευνητικών αποτελεσμάτων** των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, όπου τα κράτη-μέλη ταξινομούνται σε ευρύτερες ομάδες ανάλογα με την τιμή του συνθετικού τους δείκτη και κατ' αντιστοιχία αναδεικνύονται χώρες με εξαιρετικά, καλά, μέτρια, χαμηλά και πολύ χαμηλά ερευνητικά αποτελέσματα, ενώ εντοπίζονται τα δυνατά και αδύνατα σημεία τους και εξετάζεται η μεταβολή της επίδοσής τους κατά την περίοδο αναφοράς 2001-2010.

Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με την κατασκευή ενός **συνθετικού δείκτη αποτίμησης των συνολικών (εκπαιδευτικών και ερευνητικών) αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** με τον οποίο κατατάσσονται τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ ως προς τις εκροές (τα παραγόμενα αποτελέσματα) των εθνικών συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

6.1 Εκπαιδευτικά αποτελέσματα

Στην ενότητα αυτή προσεγγίζονται τα **εκπαιδευτικά αποτελέσματα** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ-27 μέσα από την ανάλυση των στοιχείων για τους αποφοίτους. Συγκεκριμένα, η μεταβολή του **πλήθους των αποφοίτων αναλογικά με τον πληθυσμό**, αποδίδουν μια ικανοποιητική εικόνα σχετικά με την αύξηση

του μορφωτικού επιπέδου σε κάθε κράτος-μέλος. Επιπλέον, η ανάλυση ως προς τους τομείς σπουδών, το επίπεδο ISCED (5A, 5B και 6), καθώς επίσης και οι διαφοροποιήσεις ως προς το φύλο και την ηλικία αναδεικνύουν ενδιαφέροντα ζητήματα ως προς τα εκπαιδευτικά αποτελέσματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

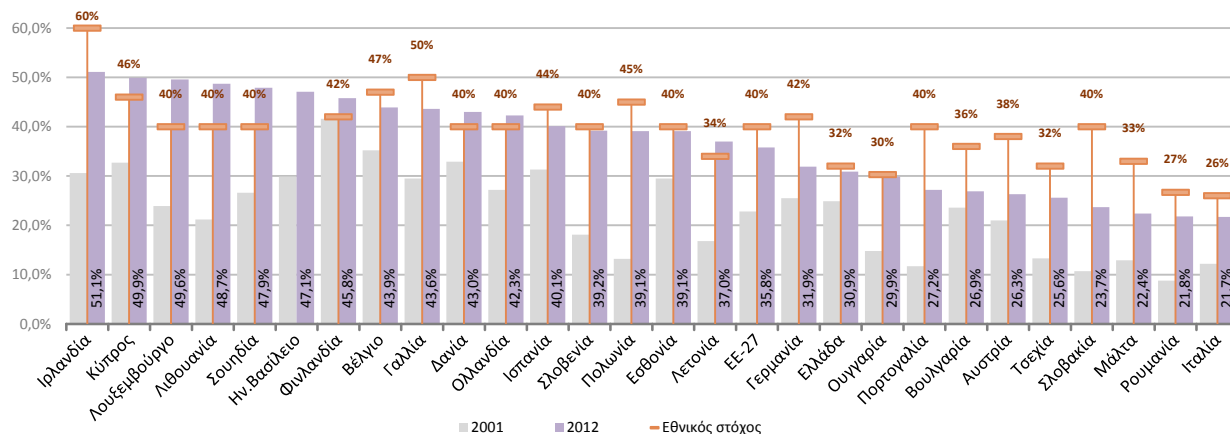
6.1.1 Πλήθος αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» και προκειμένου να αυξηθεί το μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού, ώστε να καλυφθεί η εκτιμώμενη αύξηση των θέσεων απασχόλησης που απαιτούν υψηλό επίπεδο γνώσεων, αλλά και για να διασφαλιστούν περισσότερες θέσεις εργασίας ερευνητών, παράγοντες που θα επιτρέψουν στη βιομηχανία να επενδύσει στην έρευνα και την καινοτομία, έχει καθοριστεί συγκεκριμένο **επίπεδο αναφοράς (benchmark)** για το 2020, σύμφωνα με το οποίο **«το 40% των ατόμων ηλικίας 30-34 ετών**

θα πρέπει να έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση». Ως προς το συγκεκριμένο επίπεδο αναφοράς αξίζει να σημειωθεί ότι τα κράτη-μέλη έχουν ήδη καθορίσει τους **εθνικούς** τους στόχους.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το ποσοστό **ατόμων του πληθυσμού ηλικίας 30-34 ετών που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6)** στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2012, καθώς επίσης και οι **εθνικοί στόχοι** που έχουν οριστεί για το 2020.

Γράφημα 6.1: Ποσοστό ατόμων του πληθυσμού ηλικίας 30-34 ετών που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 & 2012 και εθνικοί στόχοι για το 2020

Πηγή: Eurostat – LFS

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τα στοιχεία για την Αυστρία αφορούν την περίοδο 2004-2012. Το Ηνωμένο Βασίλειο δεν έχει καθορίσει εθνικό στόχο για το συγκεκριμένο ευρωπαϊκό επίπεδο αναφοράς.

Στο 2012 και στο σύνολο της ΕΕ-27 το **35,8%** των νέων ηλικίας 30-34 ετών έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6), ποσοστό που **υπολείπεται** κατά **4,2%** του ευρωπαϊκού στόχου για το 2020 (40%).

Όπως φαίνεται και από το γράφημα, **17** από τα 27 κράτη-μέλη έχουν ορίσει **διαφορετικό** εθνικό στόχο από το **40%** που προβλέπει το συγκεκριμένο ευρωπαϊκό επίπεδο αναφοράς. Συγκεκριμένα σε **8** κράτη-μέλη ο εθνικός στόχος είναι **μεγαλύτερος του 40%**: στην **Ιρλανδία** (60%), στη **Γαλλία** (50%), στο **Βέλγιο** (47%), στην **Κύπρο** (46%), στην **Πολωνία** (45%), στην **Ισπανία** (44%), στη **Φινλανδία** και στη **Γερμανία** (42%). Στα υπόλοιπα **9** κράτη-μέλη ο εθνικός στόχος είναι **μικρότερος του 40%**: στην **Αυστρία** (38%), στη **Βουλγαρία** (36%), στη **Λετονία** (34%), στη **Μάλτα** (33%), στην **Ελλάδα** και την **Τσεχία** (32%), στην **Ουγγαρία** (30,3%), στη **Ρουμανία** (26,7%) και στην **Ιταλία** (26,0%).

Το 2012, καταγράφονται **9** κράτη-μέλη τα οποία έχουν ήδη **επιτύχει** τον καθορισμένο εθνικό τους στόχο. Τη μεγαλύτερη **υπέρβαση** του ποσοστού ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ως προς τον καθορισμένο εθνικό στόχο, καταγράφεται στο **Λουξεμβούργο**, όπου το **49,6%** των ατόμων ηλικίας 30-34 ετών έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση, ποσοστό που **υπερέχει κατά 24,0%** του προκαθορισμένου εθνικού στόχου για το 2020 (40,0%). Κατά φθίνουσα σειρά ποσοστιαίας (υπερέχουσας) διαφοράς ακολουθούν: η **Λιθουανία** (κατά 21,8%), η **Σουηδία**

(κατά 19,8%), το **Ηνωμένο Βασίλειο**¹ (κατά 17,8%), η **Φινλανδία** (κατά 9,0%), η **Λετονία** (κατά 8,8%), η **Κύπρος** (κατά 8,5%), η **Δανία** (κατά 7,5%) και η **Ολλανδία** (κατά 5,7%).

Στον αντίποδα βρίσκονται **18** κράτη-μέλη στα οποία το ποσοστό ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης **υπολείπεται** του αντίστοιχου εθνικού στόχου για το 2020. Η μεγαλύτερη ποσοστιαία (υπολειπόμενη) διαφορά από τον προκαθορισμένο εθνικό στόχο καταγράφεται στη **Σλοβακία** (κατά 40,8%) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Μάλτα** (κατά 32,1%), η **Πορτογαλία** (κατά 32,0%), η **Αυστρία** (κατά 30,8%), η **Βουλγαρία** (κατά 25,3%), η **Γερμανία** (κατά 24,0%), η **Τσεχία** (κατά 20,0%), η **Ρουμανία** (κατά 18,4%), η **Ιταλία** (κατά 16,5%), η **Ιρλανδία** (κατά 14,8%), η **Πολωνία** (κατά 13,1%), η **Γαλλία** (κατά 12,8%), η **Ισπανία** (κατά 9,9%), το **Βέλγιο** (κατά 6,6%), η **Ελλάδα** (κατά 3,4%), η **Εσθονία** (κατά 2,3%), η **Σλοβενία** (κατά 2,0%) και η **Ουγγαρία** (κατά 1,3%).

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2012) το ποσοστό ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ε.Ε.-27 κατέγραψε **αύξηση** κατά **57,0%**, από 22,8% αποφοίτους το 2001 σε 35,8% αποφοίτους το 2012.

¹ Το Ηνωμένο Βασίλειο δεν έχει καθορίσει εθνικό στόχο για το συγκεκριμένο ευρωπαϊκό επίπεδο αναφοράς. Για την ευκολία της ανάλυσης το ποσοστό ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας συγκρίνεται με τον ευρωπαϊκό στόχο (40%).

Την ίδια περίοδο και στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ σημειώνεται **αύξηση** του συγκεκριμένου μεγέθους με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Πολωνία** (κατά 196,2%) και κατά σειρά ακολουθούν: η **Ρουμανία** (κατά 147,7%), η **Πορτογαλία** (κατά 132,5%), η **Λιθουανία** (κατά 129,7%), η **Σλοβακία** (κατά 121,5%), η **Λετονία** (κατά 120,2%), η **Σλοβενία** (κατά 116,6%), το **Λουξεμβούργο** (κατά 107,5%), η **Ουγγαρία** (κατά 102,0%), η **Τσεχία** (κατά 92,5%), η **Σουηδία** (κατά 80,1%), η **Ιταλία** (κατά 77,9%), η **Μάλτα** (κατά 73,6%), η **Ιρλανδία** (κατά 67,0%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 57,5%), η **Ολλανδία** (κατά 55,5%) και η **Κύπρος** (κατά 52,6%). Μικρότερη αύξηση σημείωσαν κατά σειρά: η **Γαλλία** (47,8%), η **Εσθονία** (κατά 32,5%), η **Δανία** (κατά 30,7%), η **Ι-**

σπανία (κατά 28,1%), η **Αυστρία** (κατά 25,2%), η **Γερμανία** (κατά 25,1%), το **Βέλγιο** (24,7%), η **Ελλάδα** (κατά 24,1%), η **Βουλγαρία** (κατά 14,0%) και η **Φινλανδία** (κατά 10,1%).

Στον ακόλουθο πίνακα καταγράφεται το **πλήθος των αποφοίτων** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης κατ' έτος ανά κράτος-μέλος της ΕΕ-27 για την περίοδο 2001-2010. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στην αποτύπωση των αποφοίτων το έτος αναφοράς των στοιχείων αφορά το ημερολογιακό έτος και όχι το ακαδημαϊκό, και τα στοιχεία αναφέρονται σε όλους τους σπουδαστές που αποφοίτησαν κατά τη διάρκεια του συγκεκριμένου ημερολογιακού έτους.

Πίνακας 6.1: Πλήθος αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ την περίοδο 2001 - 2010

Κράτη-μέλη	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010		Μεταβολή περιόδου 2001-2010 ⁽²⁾
										Αποφοίτοι ISCED 5-6	% επί του φοιτητικού πληθυσμού ISCED 5-6	
ΕΕ (27 χώρες)	3.075.560	3.208.865	3.466.797	3.596.129	3.860.238	3.986.583	4.120.253	4.368.283	4.305.148	4.505.459	22,7%	46,5% ▲
Βέλγιο	70.202	72.939	74.367	76.996	79.612	81.546	103.970	97.248	99.102	102.693	23,1%	46,3% ▲
Βουλγαρία	47.504	50.599	47.277	45.957	46.038	45.353	49.165	54.910	57.803	60.523	21,1%	27,4% ▲
Τσεχία	43.629	43.664	47.178	54.341	55.055	69.312	77.580	88.975	96.207	102.898	23,5%	135,8% ▲
Δανία	39.285	42.681	42.637	46.726	49.704	47.539	50.849	49.754	48.920	54.271	22,6%	38,1% ▲
Γερμανία	296.640	293.920	304.773	319.791	343.874	415.311	438.891	467.335	542.444	572.928	22,4%	93,1% ▲
Εσθονία	8.431	8.976	9.877	10.235	11.793	11.546	12.612	11.345	11.489	11.450	16,6%	35,8% ▲
Ιρλανδία	45.818	45.028	53.808	55.852	59.650	59.184	59.011	60.074	57.834	58.837	30,3%	28,4% ▲
Ελλάδα	:	:	:	48.135	59.872	:	60.475	66.956	:	65.096	10,1%	35,2% ▲
Ισπανία	277.853	291.425	299.401	298.448	288.158	285.957	279.412	291.036	310.452	336.810	17,9%	21,2% ▲
Γαλλία	532.083	:	584.849	:	664.711	643.604	622.937	621.444	628.089	:	28,0%	18,0% ▲
Ιταλία	218.041	248.710	291.616	350.125	386.186	400.860	401.469	398.192	226.012 ⁽¹⁾	214.965 ⁽¹⁾	10,9%	-1,4% ▼
Κύπρος	2.839	3.110	3.213	3.547	3.676	3.858	4.445	4.228	4.522	5.053	15,7%	78,0% ▲
Λετονία	20.308	18.917	20.763	23.852	26.124	26.414	26.752	24.170	26.007	26.545	23,6%	30,7% ▲
Λιθουανία	27.471	29.753	34.454	38.095	41.466	43.343	43.153	42.547	44.658	45.032	22,4%	63,9% ▲
Λουξεμβούργο	:	:	:	:	:	:	:	:	:	1.435	26,7%	111,0% ▲
Ουγγαρία	57.882	62.296	67.606	68.070	73.769	69.756	67.224	63.331	68.158	70.358	18,1%	21,6% ▲
Μάλτα	1.868	2.048	2.145	:	2.741	2.676	2.729	2.792	2.844	3.032	28,0%	62,3% ▲
Ολλανδία	81.603	85.818	89.341	96.890	106.684	117.392	123.321	124.228	126.931	131.545	20,2%	61,2% ▲
Αυστρία	27.099	26.917	29.176	30.664	32.925	34.825	36.429	43.644	52.157	57.538	16,4%	112,3% ▲
Πολωνία	431.104	459.737	477.785	486.313	501.393	504.051	532.827	558.023	574.972	624.799	29,1%	44,9% ▲
Πορτογαλία	61.140	64.098	68.511	68.668	69.987	71.828	83.276	84.009	76.567	78.609	20,5%	28,6% ▲
Ρουμανία	76.230	93.467	136.580	147.412	156.565	174.821	205.970	311.475	310.886	305.360	30,6%	300,6% ▲
Σλοβενία	11.991	14.278	13.931	14.888	15.787	17.145	16.680	17.221	18.103	19.694	17,1%	64,2% ▲
Σλοβακία	26.272	28.162	31.852	35.371	36.337	40.190	46.379	65.026	75.364	76.899	32,8%	192,7% ▲
Φινλανδία	36.898	38.623	38.645	39.270	40.625	40.472	43.370	60.075	44.940	50.977	16,8%	38,2% ▲
Σουηδία	42.741	45.532	49.345	53.848	57.611	60.762	60.243	60.434	59.320	61.217	13,5%	43,2% ▲
Ην. Βασίλειο	551.665	562.374	601.744	595.641	649.895	658.966	671.084	699.811	674.411	709.880	28,6%	28,7% ▲

Πηγή δεδομένων: Eurostat – UOE

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

: Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία

⁽¹⁾ Τα στοιχεία των ετών 2009 και 2010 της Ιταλίας δεν περιλαμβάνουν τα δεύτερα πτυχία του επιπέδου ISCED 5A και τους αποφοίτους του επιπέδου ISCED 6.

⁽²⁾ Ο ρυθμός μεταβολής της Ελλάδας αναφέρεται στην περίοδο 2004-2010, του Λουξεμβούργου στην περίοδο 2000-2010 και της Γαλλίας στην περίοδο 2001-2009.

Στο 2010 συνολικά αποφοίτησαν **4.505.459** φοιτητές/-τριες από την τριτοβάθμια εκπαίδευση της ΕΕ-27, πλήθος που αντιστοιχεί στο **22,7%** του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού της συγκεκριμένη χρονιά.

Είναι χαρακτηριστικό ότι τη συγκεκριμένη χρονιά (2010) στα **16** από 27 κράτη-μέλη της ΕΕ-27 (**59,3%**) καταγράφεται η **μέγιστη** τιμή του ετήσιου πλήθους των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της περιόδου 2001-2010 στις χώρες αυτές (Βουλγαρία, Τσεχία, Δανία, Γερμανία, Ισπανία, Κύπρος, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Ολλανδία, Αυστρία, Πολωνία, Σλοβενία, Σλοβακία, Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο). Στα υπόλοιπα **11** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ-27 η **μέγιστη**

τιμή του ετήσιου πλήθους των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της περιόδου 2001-2010 καταγράφεται την τετραετία 2005-2008 και συγκεκριμένα: το **2008** σε **5** κράτη-μέλη (**Ρουμανία, Πορτογαλία, Ελλάδα, Ιρλανδία και Φινλανδία**), το **2007** σε **3** κράτη-μέλη (**Βέλγιο, Λετονία και Εσθονία**), το **2006** σε **2** κράτη-μέλη (**Γαλλία και Ιταλία**) και το **2005** στην **Ουγγαρία**.

Το 2010, σε **11** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ-27 το ποσοστό των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως προς το συνολικό φοιτητικό πληθυσμό της **υπερέιχε** της μέσης τιμής της Ε.Ε-27 (**22,7%**). Συγκεκριμένα το υψηλότερο ποσοστό αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καταγράφεται στη **Σλοβακία** (32,8%) και

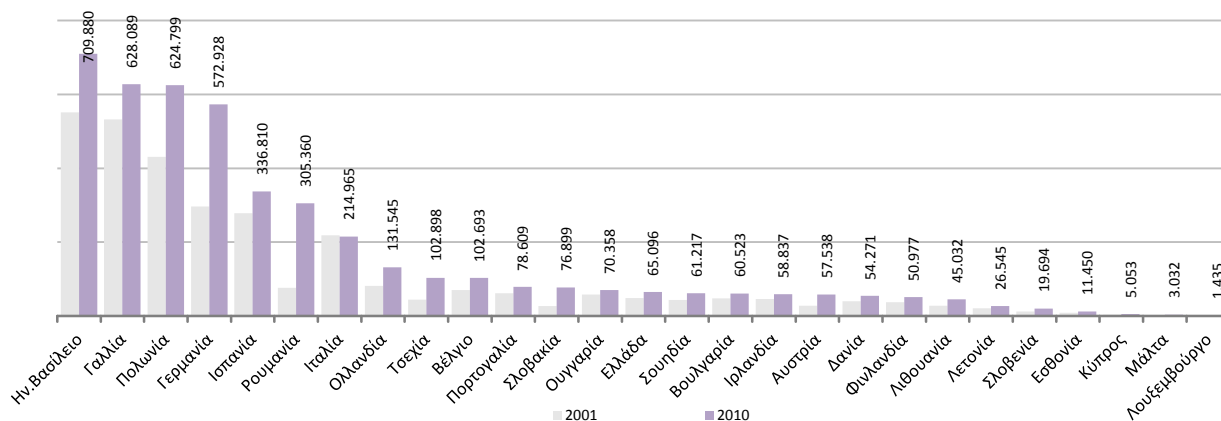
κατά φθίνουσα σειρά ποσοστού ακολουθούν τα κράτη-μέλη: **Ρουμανία** (30,6%), **Ιρλανδία** (30,3%), **Πολωνία** (29,1%), **Ηνωμένο Βασίλειο** (28,6%), **Γαλλία** και **Μάλτα** (28,0%), **Λουξεμβούργο** (26,7%), **Λετονία** (23,6%), **Τσεχία** (23,5%) και **Βέλγιο** (23,1%).

Στα υπόλοιπα **16** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ-27, το 2010, το ποσοστό των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως προς το συνολικό φοιτητικό πληθυσμό της **υπολειπόταν** της μέσης τιμής της Ε.Ε-27 με το χαμηλότερο ποσοστό αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης να καταγράφεται στην **Ελλάδα** (10,1%)

και κατά αύξουσα σειρά ποσοστού ακολουθούν τα κράτη-μέλη: **Ιταλία** (10,9%), **Σουηδία** (13,5%), **Κύπρος** (15,7%), **Αυστρία** (16,4%), **Εσθονία** (16,6%), **Φινλανδία** (16,8%), **Σλοβενία** (17,1%), **Ισπανία** (17,9%), **Ουγγαρία** (18,1%), **Ολλανδία** (20,2%), **Πορτογαλία** (20,5%), **Βουλγαρία** (21,1%), **Λιθουανία** και **Γερμανία** (22,4%) και **Δανία** (22,6%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποδίδεται το **πλήθος των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6)** στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010.

Γράφημα 6.2: Πλήθος αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: Eurostat – UOE

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τα στοιχεία για την Ελλάδα αφορούν την περίοδο 2004-2010, για το Λουξεμβούργο την περίοδο 2000-2010 και για τη Γαλλία την περίοδο 2001-2009. Τα στοιχεία του 2010 της Ιταλίας δεν περιλαμβάνουν τα δεύτερα πτυχία του επιπέδου ISCED 5A και τους αποφοίτους του επιπέδου ISCED 6.

Την περίοδο 2001-2010 το πλήθος των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ-27 καταγράφει **σημαντική αύξηση** κατά **46,5%** (1.229.588 άτομα), από 3.075.560 αποφοίτους το 2001 σε 4.505.459 αποφοίτους το 2010.

Την ίδια περίοδο αναφοράς σε **26** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ (88,9%) καταγράφεται **αύξηση** του πλήθους των αποφοίτων από την τριτοβάθμια εκπαίδευσης (ISCED 5-6) με την μεγαλύτερη να καταγράφεται στη **Ρουμανία** (300,6%) και κατά φθίνουσα σειρά ποσοστού ακολουθούν: η **Σλοβακία** (192,7%), η **Τσεχία** (135,8%), η **Αυστρία** (112,3%), το **Λουξεμβούργο** (111,0%), η **Γερμανία** (93,1%), η **Κύπρος** (78,0%), η **Σλοβενία** (64,2%), η **Λιθουανία** (63,9%), η **Μάλτα** (62,3%), η Ολλανδία (61,2%), το **Βέλγιο** (46,3%), η **Πολωνία** (44,9%), η **Σουηδία** (43,2%), η **Φινλανδία** (38,2%), η **Δανία** (38,1%), η **Εσθονία** (35,8%), η **Ελλάδα** (35,2%) και η **Λετονία** (30,7%). Μικρότερες αυξήσεις καταγράφηκαν στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (28,7%), στην **Πορτογαλία** (28,6%), στην **Ιρλανδία** (27,4%), στη **Βουλγαρία** (27,4%), στην **Ουγγαρία** (21,6%), στην **Ισπανία** (21,2%) και στη **Γαλλία** (18,0%).

Αξίζει να σημειωθεί η περίπτωση της **Ιταλίας** η οποία κατά την ίδια περίοδο αναφοράς καταγράφει **οριακή μείωση** (κατά **1,4%**) του πλήθους των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, κυρίως λόγω της μη συμπερίληψης των αποφοίτων με δεύτερα πτυχία του επιπέδου ISCED 5A και των αποφοίτων του επιπέδου ISCED 6 στο σύνολο των αποφοίτων της, αφού την πε-

ρίοδο 2001-2009 καταγράφεται μικρή αύξηση των αποφοίτων της τριτοβάθμιας στην Ιταλία (3,7%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποδίδεται το **πλήθος των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ανά 1000 κατοίκους** στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010.

Το 2010 και στο σύνολο της ΕΕ-27 αναλογούν **9,0** απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά 1000 κατοίκους. Κατά την περίοδο 2001-2010 η αναλογία αυτή καταγράφει **αύξηση** κατά **41,3%**, από 6,4 απόφοιτους το 2001 σε 9,0 απόφοιτους το 2010. Την ίδια χρονιά, η **υψηλότερη** αναλογία αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά 1000 κατοίκους σημειώνεται στην **Πολωνία** (16,3 απόφοιτοι) και ακολουθούν, κατά σειρά: η **Ρουμανία** (14,2), η **Σλοβακία** (14,1), η **Λιθουανία** (13,5), η **Ιρλανδία** (13,2), η **Λετονία** (11,8), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (11,4), η **Γαλλία** (10,1), η **Τσεχία** και η **Δανία** (9,8), η **Σλοβενία** (9,7), το **Βέλγιο** (9,6) και η **Φινλανδία** (9,5). Αντίθετα, η **χαμηλότερη** αναλογία αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά 1000 κατοίκους σημειώνεται στο **Λουξεμβούργο** (2,8 απόφοιτοι) και ακολουθούν, κατά σειρά: η **Ιταλία** (3,6), η **Ελλάδα** (5,7), η **Κύπρος** (6,0), η **Σουηδία** (6,0), η **Αυστρία** (6,9), η **Γερμανία** και η **Ουγγαρία** (7,0), η **Μάλτα** και η **Ισπανία** (7,3), η **Πορτογαλία** (7,4), η **Ολλανδία** (7,9), η **Βουλγαρία** (8,1) και η **Εσθονία** (8,5).

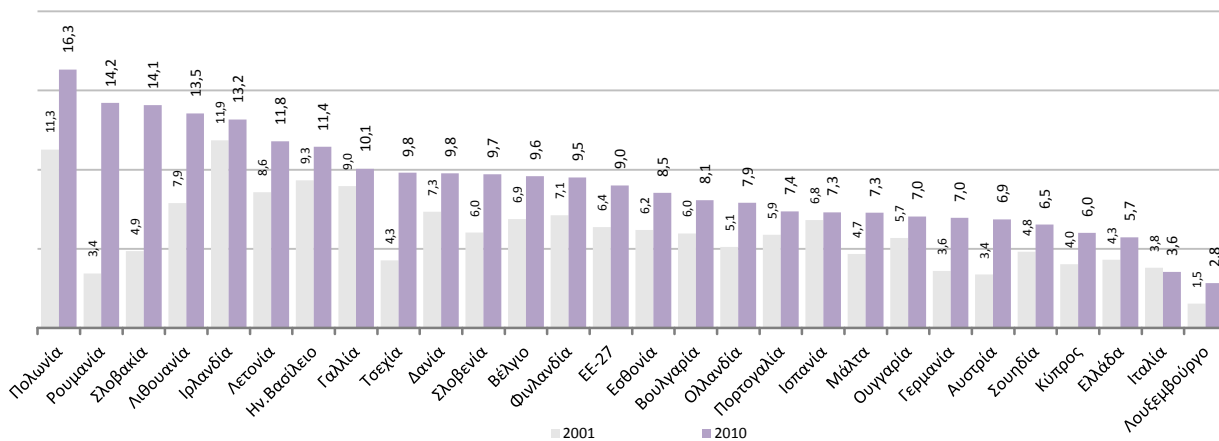
Την περίοδο αναφοράς 2001-2010 σε **26** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** του πλήθους των αποφοίτων από την τριτοβάθμια εκπαίδευσης

(ISCED 5-6) ανά 1000 κατοίκους με την μεγαλύτερη να καταγράφεται στη **Ρουμανία** (312,0%) και ακολουθούν, κατά σειρά: η **Σλοβακία** (189,8%), η **Τσεχία** (129,8%), η **Αυστρία** (103,3%), η **Γερμανία** (93,3%), το **Λουξεμβούργο** (82,8%), η **Λιθουανία** (71,6%), η **Σλοβενία** (60,9%), η **Μάλτα** (55,8%), η **Ολλανδία** (54,8%), η **Κύπρος** (49,5%), η **Πολωνία** (44,9%), το **Βέλγιο**

(39,4%), η **Εσθονία** (38,0%), η **Λετονία** (37,4%), η **Σουηδία** (35,6%), η **Βουλγαρία** (35,1%), η **Φινλανδία** (33,5%), η **Δανία** (33,3%) και η **Ελλάδα** (32,7%). Μικρότερες αυξήσεις καταγράφηκαν στη **Πορτογαλία** (25,0%), στην **Ουγγαρία** (24,0%), στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (22,6%), στη **Γαλλία** (12,3%), στην **Ιρλανδία** (11,1%) και στην **Ισπανία** (7,2%).

Γράφημα 6.3: Πλήθος αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ανά 1000 κατοίκους στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010

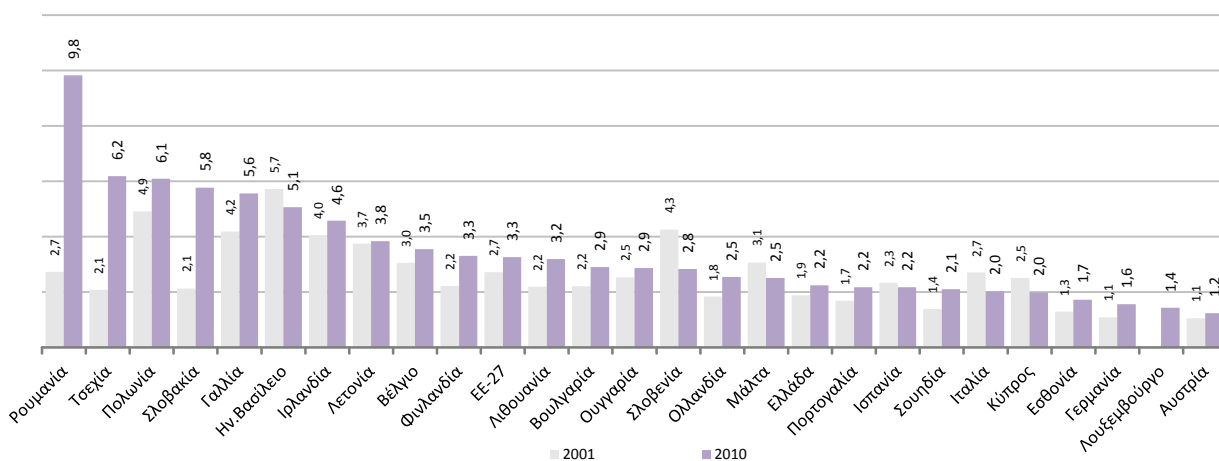
Πηγή: Eurostat – UOE. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ. Τα στοιχεία για την Ελλάδα αφορούν την περίοδο 2004-2010, για το Λουξεμβούργο την περίοδο 2000-2010 και για τη Γαλλία την περίοδο 2001-2009. Τα στοιχεία του 2010 της Ιταλίας δεν περιλαμβάνουν τα δεύτερα πτυχία του επιπέδου ISCED 5A και τους αποφοίτους του επιπέδου ISCED 6.

Αξίζει να σημειωθεί η περίπτωση της **Ιταλίας** η οποία κατά την ίδια περίοδο αναφοράς καταγράφει **οριακή μείωση** (κατά **6,9%**) της συγκεκριμένης αναλογίας, κυρίως λόγω της μη συμπερίληψης των αποφοίτων με δεύτερα πτυχία του επιπέδου ISCED 5A και των αποφοίτων του επιπέδου ISCED 6 στο σύνολο των αποφοίτων της, αφού την περίοδο 2001-2009 καταγράφεται

μικρή αύξηση των αποφοίτων της τριτοβάθμιας στη χώρα (3,7%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποδίδεται το **πλήθος των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ανά άτομο ακαδημαϊκού προσωπικού** στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010.

Γράφημα 6.4: Πλήθος αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ανά άτομο ακαδημαϊκού προσωπικού στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: Eurostat – UOE. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ. Τα στοιχεία για τους αποφοίτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα αφορούν την περίοδο 2004-2010, ενώ για το ακαδημαϊκό προσωπικό την περίοδο 2004-2010. Τα στοιχεία για τους αποφοίτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο Λουξεμβούργο αφορούν την περίοδο 2000-2010 και στη Γαλλία την περίοδο 2001-2009. Τα στοιχεία για το ακαδημαϊκό προσωπικό στην Πορτογαλία αφορούν την περίοδο 2003-2010, στην Ιρλανδία την περίοδο 2001-2009 και στην Εσθονία την περίοδο 2001-2004. Δεν διατίθενται στοιχεία για το ακαδημαϊκό προσωπικό της Δανίας. Τα στοιχεία για τους αποφοίτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης του 2010 της Ιταλίας δεν περιλαμβάνουν τα δεύτερα πτυχία του επιπέδου ISCED 5A και τους αποφοίτους του επιπέδου ISCED 6.

Το 2010 και στο σύνολο της ΕΕ-27 αναλογούν **3,3** απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά άτομο ακαδημαϊκού προσωπικού. Κατά την περίοδο 2001-2010 η αναλογία αυτή καταγράφει **αύξηση** κατά

20,1%, από 2,7 απόφοιτους το 2001 σε 3,3 απόφοιτους το 2010. Την ίδια χρονιά, η **υψηλότερη** αναλογία αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά άτομο ακαδημαϊκού προσωπικού σημειώνεται στη **Ρουμανία**

(9,8 απόφοιτοι) και ακολουθούν, κατά σειρά: η **Τσεχία** (6,2), η **Πολωνία** (6,1), η **Σλοβακία** (5,8), η **Γαλλία** (5,6), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (5,1), η **Ιρλανδία** (4,6), η **Λετονία** (3,8), το **Βέλγιο** (3,5) και η **Φινλανδία** (3,3). Αντίθετα, η **χαμηλότερη** αναλογία αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά άτομο ακαδημαϊκού προσωπικού σημειώνεται στην **Αυστρία** (1,2 απόφοιτοι) και ακολουθούν, κατά σειρά: το **Λουξεμβούργο** (1,4), η **Γερμανία** (1,6), η **Εσθονία** (1,7), η **Κύπρος** και η **Ιταλία** (2,0), η **Σουηδία** (2,1), η **Ισπανία**, η **Πορτογαλία** και η **Ελλάδα** (2,2), η **Μάλτα** και η **Ολλανδία** (2,5), η **Σλοβενία** (2,8), η **Ουγγαρία** και η **Βουλγαρία** (2,9) και η **Λιθουανία** (3,2).

Την περίοδο αναφοράς 2001-2010 σε **19** από τα 25 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** του πλήθους των αποφοίτων από την τριτοβάθμια εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ανά άτομο ακαδημαϊκού προσωπικού με την μεγαλύτερη να καταγράφεται στη **Ρουμανία**

(260,1%) και ακολουθούν, κατά σειρά: η **Τσεχία** (197,7%), η **Σλοβακία** (170,7%), η **Σουηδία** (51,9%), η **Φινλανδία** (48,8%), η **Λιθουανία** (45,4%), η **Γερμανία** (43,0%), η **Ολλανδία** (38,6%), η **Εσθονία** (33,9%), η **Γαλλία** (32,9%), η **Βουλγαρία** (31,3%), η **Πορτογαλία** (28,5%), η **Πολωνία** (24,1%), η **Ελλάδα** (19,4%), η **Αυστρία** (17,0%), το **Βέλγιο** (16,4%), η **Ιρλανδία** και η **Ουγγαρία** (13,0%) και η **Λετονία** (2,5%).

Στον αντίποδα βρίσκονται τα υπόλοιπα 6 κράτη-μέλη, στα οποία σημειώνεται μείωση της συγκεκριμένης αναλογίας, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στη **Σλοβενία** (33,4%) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ιταλία** (25,0%), η **Κύπρος** (20,9%), η **Μάλτα** (18,1%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (11,6%) και η **Ισπανία** (6,9%). Υπενθυμίζεται η περίπτωση της **Ιταλίας**, όπου τα στοιχεία του 2010 δεν περιλαμβάνουν τους αποφοίτους με δεύτερα πτυχία του επιπέδου ISCED 5A και του αποφοίτους του επιπέδου ISCED 6.

6.1.2 Κατανομή των αποφοίτων ανά πεδίο και τομέα σπουδών

Στη συγκεκριμένη ενότητα εξετάζονται οι διαφοροποιήσεις των 27 κρατών-μελών της ΕΕ ως προς τους αποφοίτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά πεδίο σπουδών. Υπενθυμίζεται ότι η τριτοβάθμια εκπαίδευση διακρίνεται στα ακόλουθα 8 πεδία σπουδών: (1) **εκπαίδευση**, (2) **ανθρωπιστικές σπουδές & τέχνες**, (3) **κοινωνικές επιστήμες, επιχειρήσεις & δίκαιο**, (4) **επιστήμες**, (5) **σπουδές μηχανικών, παραγωγής & δομικών έργων**, (6) **γεωργία**, (7) **υγεία & κοινωνική πρόνοια** και (8) **υπηρεσίες** σύμφωνα με τη διεθνή ταξινόμηση ISCED1997 της UNESCO (βλ. Παράρτημα IV).

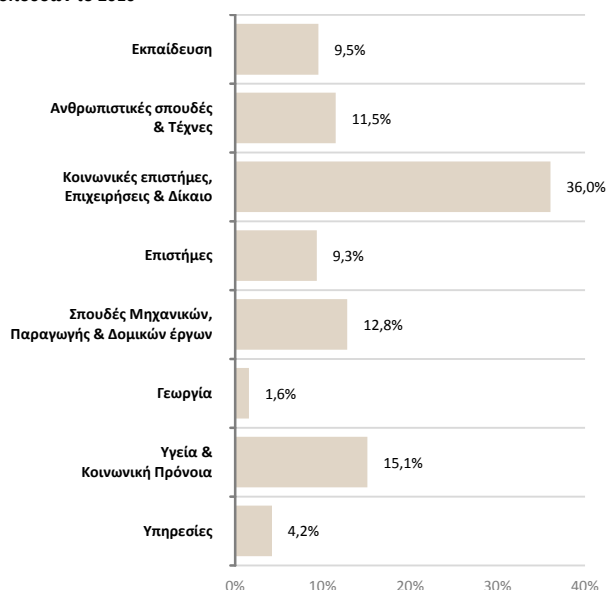
Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η κατανομή των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 & 6) ανά πεδίο σπουδών το έτος 2010 στο σύνολο της ΕΕ-27. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στα παραπάνω πεδία κατανέμεται το **99,5%** των αποφοίτων της ΕΕ-27 (4.508.572 απόφοιτοι), ενώ το υπόλοιπο **0,5%** των αποφοίτων δεν αντιστοιχίθηκε σε κάποια από τα οκτώ συγκεκριμένα πεδία σπουδών.

Το 2010, από το σύνολο των αποφοίτων των 8 πεδίων σπουδών της ΕΕ-27 (**4.484.638** απόφοιτοι), το υψηλότερο ποσοστό (**36,0%**), που αντιστοιχεί σε **1.616.621** αποφοίτους, συγκέντρωνε το πεδίο **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ – ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ - ΔΙΚΑΙΟ**. Στο συγκεκριμένο πεδίο περιλαμβάνονται οι κοινωνικές επιστήμες, οι επιστήμες της συμπεριφοράς, η δημοσιογραφία και η πληροφόρηση, επιχειρήσεις και διοίκηση. Το επόμενο σε συχνότητα πεδίο σπουδών αφορά σε **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ** (**15,1%**), που αντιστοιχεί σε **676.871** αποφοίτους, περιλαμβάνονται σπουδές στην υγεία και την υγιεινή, στις κοινωνικές υπηρεσίες και στην πρόνοια.

Από το πεδίο σπουδών **ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ - ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ- ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ** αποφοίτησε το **12,8%** του συνόλου των αποφοίτων της ΕΕ-27, που αντιστοιχεί σε **574.718** απόφοιτοι, περιλαμβάνονται οι επιστήμες του μηχανικού, της βιομηχανικής παραγωγής, της τεχνο-

λογίας τροφίμων, η αρχιτεκτονική, η χωροταξία και οι μηχανικοί κτιρίων.

Γράφημα 6.5: Κατανομή των αποφοίτων (ISCED 5 & 6) της ΕΕ-27 ανά πεδίο σπουδών το 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

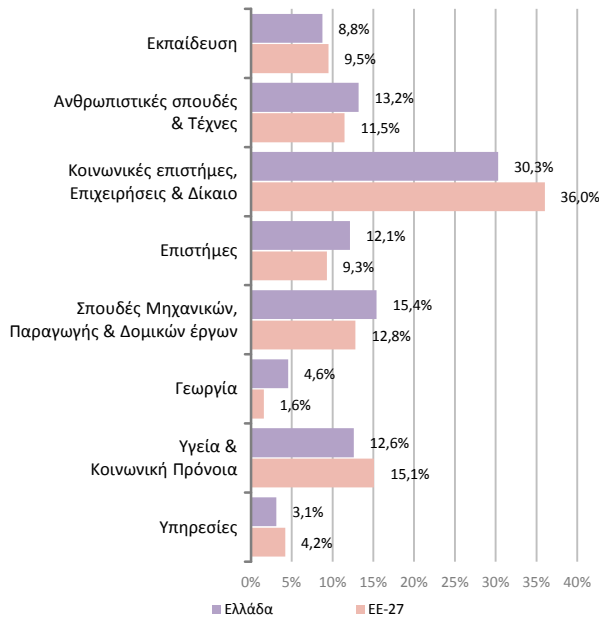
Το πλήθος των αποφοίτων που αναλύεται σε πεδία σπουδών είναι 4.484.638 στο σύνολο της ΕΕ-27 το 2010, ενώ καταγράφονται και 23.934 που αποφοίτησαν από ΑΓΝΩΣΤΟ πεδίο σπουδών οι οποίοι δεν αποδίδονται στο γράφημα.

Τα τρία παραπάνω πεδία σπουδών καλύπτουν το **64,0%** του συνόλου των αποφοίτων της ΕΕ-27 το 2010, που αντιστοιχεί σε **2.868.210** απόφοιτοι, ενώ το υπόλοιπο **36,0%** (**1.616.428** απόφοιτοι) καλύπτουν κατά σειρά, το πεδίο **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ** (γράμματα - θρησκεία - θεολογία, καλές τέχνες και εφαρμοσμένες τέχνες) με **11,5%** (**514.544** απόφοιτοι), το πεδίο **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** (επιστήμες εκπαίδευσης και κατάρτισης εκπαιδευτών) με **9,5%** (**426.132** απόφοιτοι), το πεδίο **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** (βιολογία-περιβάλλον, φυσικές επιστήμες, μαθηματικά & στατιστική, επιστήμες πληροφορικής) με **9,3%** (**417.690** α-

πόφοιτοι), το πεδίο **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** (κατάρτιση στις υπηρεσίες του τριτογενή τομέα, θαλάσσιες μεταφορές, τεχνολογία– προστασία περιβάλλοντος, υπηρεσίες ασφαλείας) με **4,2%** (187.801 απόφοιτοι) και το πεδίο **ΓΕΩΡΓΙΑ** (γεωργία, δασοκομία, αλιευτική, τεχνολογία γεωπονίας, κτηνιατρική) με **1,6%** (70.261 απόφοιτοι).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η συγκριτική κατανομή των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά πεδίο σπουδών στην ΕΕ-27 και στην Ελλάδα το έτος 2010.

Γράφημα 6.6: Διαφοροποίηση της κατανομής των αποφοίτων (ISCED 5 & 6) της Ελλάδας ανά πεδίο σπουδών ως προς την αντίστοιχη κατανομή της ΕΕ-27 το 2010

Πηγή: Eurostat – UOE | Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

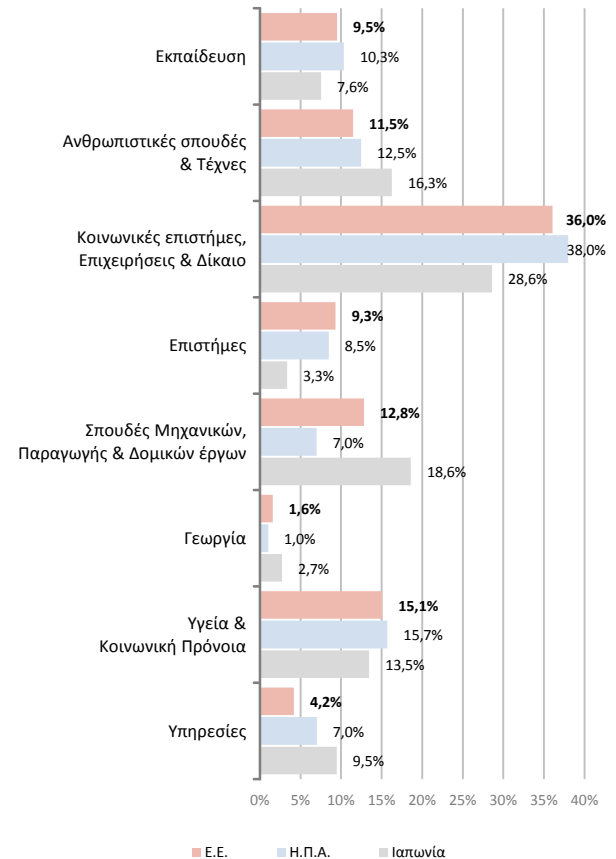
Το 2010 και ως προς την ποσοστιαία κατανομή των αποφοίτων ανά πεδίο σπουδών στην Ελλάδα σε σύγκριση με την ΕΕ-27, η Ελλάδα **υπερτερούσε** της ΕΕ-27 σε **4** από τα 8 πεδία σπουδών της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και συγκεκριμένα στο πεδίο **ΓΕΩΡΓΙΑ** κατά **3,0** ποσοστιαίες μονάδες, στο πεδίο **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** κατά **2,8** ποσοστιαίες μονάδες, στο πεδίο **ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ - ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ- ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ** κατά **2,6** ποσοστιαίες μονάδες και στο πεδίο **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ** κατά **1,7** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά η Ελλάδα **υπολείπεται** της ΕΕ-27 στα **4** υπόλοιπα πεδία σπουδών και συγκεκριμένα στο πεδίο **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ – ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ – ΔΙΚΑΙΟ** κατά **5,8** ποσοστιαίες μονάδες, στο πεδίο **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ** κατά **2,5** ποσοστιαίες μονάδες, στο πεδίο **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** κατά **1,1** ποσοστιαίες μονάδες και στο πεδίο **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** κατά **0,7** ποσοστιαίες μονάδες.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η συγκριτική κατανομή των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά πεδίο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαί-

δευσης στην ΕΕ-27, στις Η.Π.Α. και την Ιαπωνία το έτος 2010.

Γράφημα 6.7: Διαφοροποίηση της κατανομής των αποφοίτων (ISCED 5 & 6) της ΕΕ-27 ανά πεδίο σπουδών ως προς την αντίστοιχη κατανομή της Ιαπωνίας και των Η.Π.Α. το 2010

Πηγή: Eurostat – UOE | Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το 2010, ως προς το ποσοστό των αποφοίτων της ΕΕ σε κάθε ένα από τα 8 πεδία σπουδών σε σύγκριση με το αντίστοιχο της Ιαπωνίας και των ΗΠΑ, παρατηρείται:

- Στο πεδίο σπουδών **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ – ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ – ΔΙΚΑΙΟ** (36,0%) **υπερέχει** κατά **7,5** ποσοστιαίες μονάδες του αντίστοιχου της Ιαπωνίας (28,6%), ενώ **υπολείπεται** και κατά **1,9** ποσοστιαίες μονάδες του αντίστοιχου των ΗΠΑ (38,0%).
- Στο πεδίο σπουδών **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ** (15,1%) **υπερέχει** κατά **7,5** ποσοστιαίες μονάδες του αντίστοιχου της Ιαπωνίας (13,5%), ενώ **σχεδόν συμπίπτει** με το αντίστοιχο των ΗΠΑ (15,7%).
- Στο πεδίο σπουδών **ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΩΝ ΕΡΓΩΝ** (12,8%) **υπολείπεται** κατά **5,8** ποσοστιαίες μονάδες του αντίστοιχου των ΗΠΑ (7,0%), ενώ **υπερέχει** κατά **5,8** ποσοστιαίες μονάδες του αντίστοιχου των ΗΠΑ (7,0%).
- Στο πεδίο σπουδών **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ** (11,5%) **υπολείπεται** κατά **4,8** ποσοστιαίες μονάδες του αντίστοιχου της Ιαπωνίας (16,3%) και κατά **1,0** ποσοστιαίες μονάδες του αντίστοιχου των ΗΠΑ (12,5%).

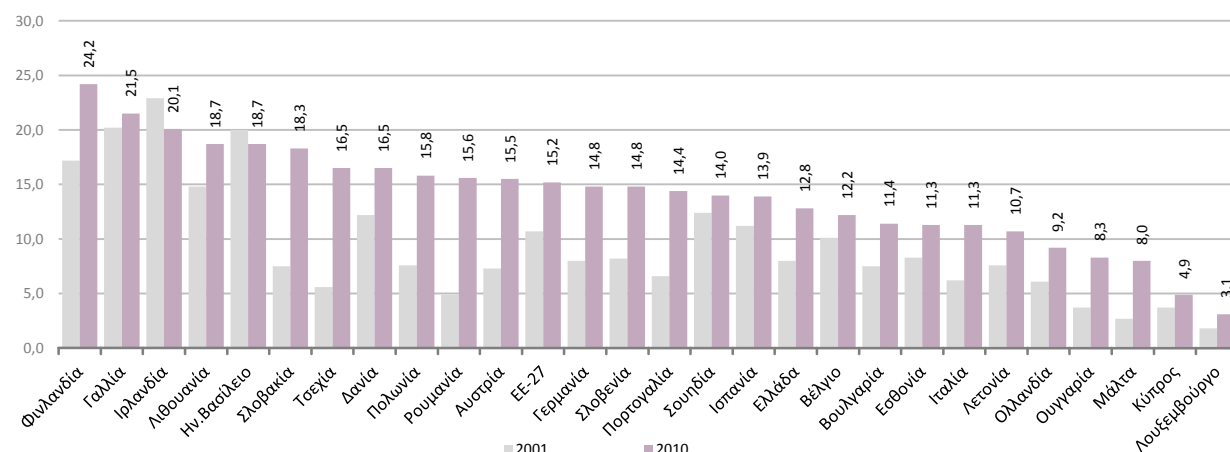
- Στο πεδίο σπουδών **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** (9,5%) **υπερέχει** κατά **1,9** ποσοστιαίες μονάδες του αντίστοιχου της Ιαπωνίας (7,6%), ενώ **υπολείπεται** και κατά **0,8** ποσοστιαίες μονάδες του αντίστοιχου των ΗΠΑ (10,3%).
- Στο πεδίο σπουδών **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** (9,3%) **υπερέχει** κατά **6,0** ποσοστιαίες μονάδες του αντίστοιχου της Ιαπωνίας (3,3%) και κατά **0,8** ποσοστιαίες μονάδες του αντίστοιχου των ΗΠΑ (8,5%).
- Στο πεδίο σπουδών **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** (4,2%) **υπολείπεται** κατά **5,3** ποσοστιαίες μονάδες του αντίστοιχου της Ιαπωνίας (9,5%) και κατά **2,8** ποσοστιαίες μονάδες του αντίστοιχου των ΗΠΑ (7,0%).
- Τέλος, στο πεδίο σπουδών **ΓΕΩΡΓΙΑ** (1,6%) **υπολείπεται** κατά **1,2** ποσοστιαίες μονάδες του αντίστοιχου της Ιαπωνίας (2,7%) και σχεδόν συμπίπτει με το αντίστοιχο των ΗΠΑ (1,0%).

Όπως έχει αναφερθεί στο 2^ο Κεφάλαιο της παρούσας μελέτης, τον Μάιο του 2003 (Συμβούλιο, 2003) υιοθε-

τήθηκαν 5 μετρήσιμοι στόχοι (επίπεδα αναφοράς μέσων ευρωπαϊκών επιδόσεων) για την παρακολούθηση της προόδου σχετικά με την εφαρμογή του προγράμματος «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010». Από τους πέντε στόχους ένας αφορούσε άμεσα την τριτοβάθμια εκπαίδευση και τους τομείς σπουδών:

«Μέχρι το 2010 θα πρέπει ο συνολικός αριθμός των αποφοίτων των σχολών μαθητικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση να αυξηθεί τουλάχιστον κατά 15%, και παράλληλα να μειωθεί στις σχολές αυτές η ανισορροπία μεταξύ των φύλων». Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το πλήθος των αποφοίτων των σχολών **μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας** ανά 1000 άτομα της ηλικιακής ομάδας 20-29 ετών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010. Το 2010, και στο σύνολο της ΕΕ-27 αντιστοιχούσαν **15,2 απόφοιτοι** των σχολών **μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας** ανά 1.000 άτομα της ηλικιακής ομάδας **20-29 ετών**.

Γράφημα 6.8: Απόφοιτοι των σχολών μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας ανά 1000 άτομα της ηλικιακής ομάδας 20-29 ετών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 & 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΟΕ **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
 Τα στοιχεία για την Ελλάδα αφορούν την περίοδο 2004-2010, για το Λουξεμβούργο την περίοδο 2000-2010 και για τη Γαλλία την περίοδο 2001-2008.

Στην κατάταξη, ως προς τη συγκεκριμένη μεταβλητή, η **Ελλάδα** κατέχει την **17^η θέση** με την αναλογία των αποφοίτων αυτών των σχολών ανά 1000 άτομα ηλικίας 20-29 ετών να είναι **12,8, υπολειπόμενη** του ευρωπαϊκού μέσου όρου (**15,2**) κατά **2,4** άτομα.

Τα 5 κράτη-μέλη με την υψηλότερη αναλογία αποφοίτων των σχολών μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας ως προς τη συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα (top 5) είναι η **Φινλανδία** (24,2), η **Γαλλία** (21,5), η **Λιθουανία** και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (18,7) και η **Σλοβακία** (18,3).

Στον αντίποδα καταγράφονται τα 5 κράτη-μέλη με τη χαμηλότερη αναλογία αποφοίτων των σχολών μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας ως προς τη συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα (bottom 5), στα οποία περιλαμβάνονται το **Λουξεμβούργο** (3,1), η **Κύπρος** (4,9), η **Μάλτα** (8,0), η **Ουγγαρία** (8,3) και η **Ολλανδία** (9,2).

Συγκρίνοντας τις δύο αυτές ομάδες χωρών, η μέση αναλογία αποφοίτων των σχολών μαθηματικών, θετι-

κών επιστημών και τεχνολογίας ως προς τη συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα στα κράτη-μέλη top5 (**20,6** απόφοιτοι) είναι **τριπλάσια** (3,1 φορές υψηλότερη) σε σύγκριση με την αντίστοιχη των κρατών-μελών bottom5 (**6,7** απόφοιτοι).

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) η αναλογία αποφοίτων των σχολών μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας ανά 1000 άτομα της ηλικιακής ομάδας 20-29 ετών της ΕΕ-27 κατέγραψε **αύξηση** κατά **42,1%**, από 10,7 αποφοίτους το 2001 σε 15,2 αποφοίτους το 2010.

Τη συγκεκριμένη περίοδο σε **25** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ (100,0%) παρουσιάζεται **αύξηση** της συγκεκριμένης αναλογίας, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στη **Ρουμανία** (κατά 218,4%) και κατά σειρά ακολουθούν: η **Μάλτα** (196,3%), η **Τσεχία** (194,6%), η **Σλοβακία** (144,0%), η **Ουγγαρία** (124,3%), η **Πορτογαλία** (118,2%), η **Αυστρία** (112,3%), η **Πολωνία** (107,9%), η **Γερμανία** (85,0%), η **Ιταλία** (82,3%), η **Σλοβενία** (80,5%), το **Λουξεμβούργο** (72,2%), η **Ελλάδα** (60,0%),

η **Βουλγαρία** (52,0%), η **Ολλανδία** (50,8%), η **Λετονία** (40,8%), η **Φινλανδία** (40,7%), η **Εσθονία** (36,1%), η **Δανία** (35,2%) και η **Κύπρος** (32,4%). Μικρότερη αύξηση κατέγραψε η **Λιθουανία** (26,4%), η **Ισπανία** (24,1%), το **Βέλγιο** (20,8%), η **Σουηδία** (12,9%) και η **Γαλλία** (6,4%).

Στον αντίποδα βρίσκεται το **Ηνωμένο Βασίλειο** και η **Ιρλανδία**, όπου τη συγκεκριμένη παρουσιάζεται **μείωση** της αναλογίας αναλογία αποφοίτων των σχολών μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας ως προς τη συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα κατά 6,5% και 12,2% αντίστοιχα.

Την ίδια περίοδο αναφοράς η αναλογία των ακραίων τιμών (λόγος top5/bottom5) κατέγραψε **μείωση** κατά 45,6%, από 5,7 φορές το 2001 σε 3,1 φορές το 2010, γεγονός που υποδηλώνει τη μείωση των διαφοροποιήσεων των 27 κρατών-μελών ως προς την αναλογία αποφοίτων των σχολών μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας ανά 1000 άτομα της ηλικιακής ομάδας 20-29 ετών.

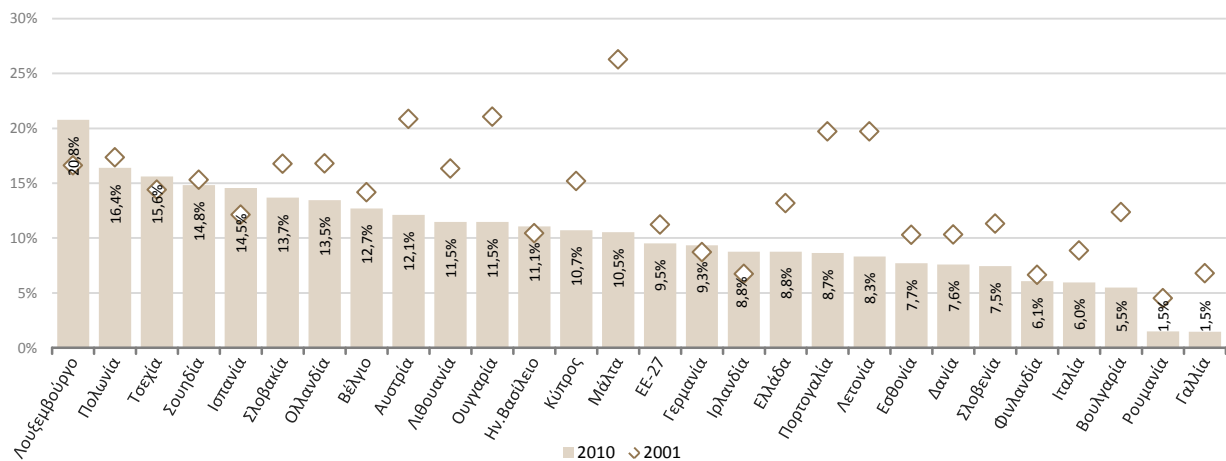
Στη συνέχεια, θα ανιχνευθούν πιθανές διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ-27, για κάθε ένα από τα παραπάνω πεδία σπουδών, καθώς επίσης και για τους επιμέρους τομείς που το καθένα περιλαμβάνει.

6.1.2.1 Πεδίο σπουδών ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Το 2010 στην ΕΕ-27 από το πεδίο σπουδών **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** αποφοίτησαν **426.132** άτομα. Στην Ελλάδα, την ίδια χρονιά, οι απόφοιτοι από το συγκεκριμένο πεδίο ήταν **5.701** άτομα. Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι απόφοιτοι του πεδίου ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων (ISCED 5 & 6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010.

Το 2010 στην ΕΕ-27 από το πεδίο σπουδών **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** αποφοίτησαν **426.132** άτομα. Στην Ελλάδα, την ίδια χρονιά, οι απόφοιτοι από το συγκεκριμένο πεδίο ήταν **5.701** άτομα. Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι απόφοιτοι του πεδίου ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 & 6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010.

Γράφημα 6.9: Απόφοιτοι του πεδίου ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων (ISCED 5 & 6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: Eurostat – UOE. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τα στοιχεία για την Ελλάδα αφορούν την περίοδο 2004-2010, για το Λουξεμβούργο την περίοδο 2000-2010 και για τη Γαλλία την περίοδο 2001-2009.

Το πλήθος των αποφοίτων του πεδίου σπουδών **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** της Ε.Ε.-27 το 2010 αντιστοιχεί στο **9,5%** του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 & 6) της Ε.Ε.-27.

Στην κατανομή, ως προς το συγκεκριμένο πεδίο, η Ελλάδα κατέχει την **17^η θέση** με τους αποφοίτους του συγκεκριμένου πεδίου να αντιστοιχούν στο **8,8%** του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας, **υπολειπόμενη** της αντίστοιχης τιμής της ΕΕ-27 κατά **0,7** ποσοστιαίες μονάδες.

Τα 5 κράτη-μέλη με τα υψηλότερα ποσοστά αποφοίτων στο συγκεκριμένο πεδίο (top 5) είναι το **Λουξεμβούργο** (20,8%), η **Πολωνία** (16,4%), η **Τσεχία** (15,6%), η **Σουηδία** (14,8%) και η **Ισπανία** (14,5%).

Στον αντίποδα καταγράφονται τα 5 κράτη-μέλη με τα χαμηλότερα ποσοστά αποφοίτων στο συγκεκριμένο πεδίο (bottom 5), στα οποία περιλαμβάνονται η **Γαλλία** και η **Ρουμανία** (1,5%), η **Βουλγαρία** (5,5%), η **Ιταλία** (6,0%) και η **Φινλανδία** (6,1%).

Συγκρίνοντας τις δύο αυτές ομάδες χωρών, η μέση τιμή του ποσοστού αποφοίτων στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών στα κράτη-μέλη top5 (**16,4%**) είναι **τετραπλάσια** (4,0 φορές υψηλότερη) σε σύγκριση με την αντίστοιχη των κρατών-μελών bottom5 (**4,1%**).

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) το πλήθος των αποφοίτων του πεδίου σπουδών **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** στην Ε.Ε.-27 κατέγραψε **αύξηση** κατά **30,2%** (κατά **98.837** άτομα), από 327.295 αποφοίτους το 2001 σε 426.132 αποφοίτους το 2010.

Τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς σε **19** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση του πλήθους** των αποφοίτων στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στο **Λουξεμβούργο** κατά 163,7% και κατά σειρά ακολουθούν: η **Τσεχία** (160,8%), η **Σλοβακία** (138,8%), η **Γερμανία** (107,0%), η **Πολωνία** (87,5%), η **Ιρλανδία** (67,9%), η **Σουηδία** (45,0%), η **Ισπανία** (44,6%), η **Ρουμανία** (35,8%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (35,2%), η **Ολλανδία**

(28,5%), το Βέλγιο (27,0%), η Φινλανδία (26,6%), η Κύπρος (25,5%), η Αυστρία (24,0%), η Λιθουανία (15,1%), η Σλοβενία (8,3%), η Δανία (1,9%) και η Εσθονία (1,7%).

Στον αντίποδα βρίσκονται 8 από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ στα οποία την ίδια περίοδο καταγράφεται μείωση του πλήθους των αποφοίτων τους στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στη Γαλλία κατά 74,6% και ακολουθούν: η Λετονία (44,9%), η Πορτογαλία και η Βουλγαρία (43,5%), η Μάλτα (35,0%), η Ιταλία (33,6%), η Ουγγαρία (33,0%) και η Ελλάδα (10,1%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η ποσοστιαία κατανομή των δύο τομέων σπουδών του πεδίου ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (Κατάρτιση διδακτικού προσωπικού και Επιστήμες εκπαίδευσης) επί του συνολικού των αποφοίτων του συγκεκριμένου πεδίου κάθε κράτους-μέλους της ΕΕ-27.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι δεν φαίνεται να λειτουργεί ενιαίο κριτήριο ένταξης των ομοειδών τμημάτων και σχολών στον ίδιο τομέα σπουδών μεταξύ των κρατών μελών. Για παράδειγμα, τα τμήματα εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών της δημοτικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα, τη Σλοβενία, την Πολωνία, την Ιρλανδία και την Ιταλία, προφανώς έχουν ενταχθεί σε διαφορετικούς τομείς του πεδίου σπουδών ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.

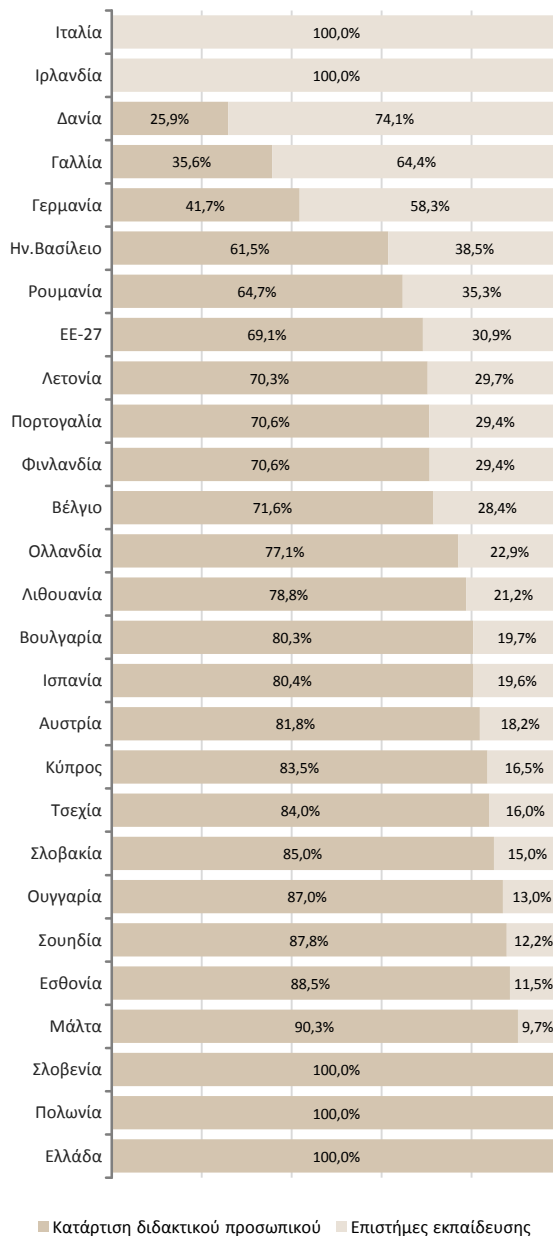
Το 2010 στην ΕΕ-27 οι απόφοιτοι του τομέα Κατάρτιση διδακτικού προσωπικού αντιστοιχούσαν στο 69,1% του συνόλου των αποφοίτων του πεδίου σπουδών ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ενώ το υπόλοιπο 30,9% αντιστοιχούσε στους αποφοίτους του τομέα Επιστήμες εκπαίδευσης του συγκεκριμένου πεδίου σπουδών.

Την ίδια χρονιά σε 21 από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ-26 η ποσοστιαία κατανομή των αποφοίτων του τομέα Κατάρτιση διδακτικού προσωπικού υπερτερούσε στο σύνολο των αποφοίτων του πεδίου σπουδών ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ. Κατά φθίνουσα σειρά ποσοστού τα κράτη-μέλη αυτά είναι: η Ελλάδα, η Πολωνία και η Σλοβενία (100,0%), η Μάλτα (90,3%), η Εσθονία (88,5%), η Σουηδία (87,8%), η Ουγγαρία (87,0%), η Σλοβακία (85,0%), η Τσεχία (84,0%), η Κύπρος (83,5%), η Αυστρία (81,8%), η Ισπανία (80,4%), η Βουλγαρία (80,3%), η Λιθουανία (78,8%), η Ολλανδία (77,1%), το Βέλγιο (71,6%), η Φινλανδία και η Πορτογαλία (70,6%), η Λετονία (70,3%), η Ρουμανία (64,7%) και το Ηνωμένο Βασίλειο (61,5%).

Στα υπόλοιπα 5 κράτη-μέλη της ΕΕ-27 η ποσοστιαία κατανομή των αποφοίτων του τομέα Επιστήμες εκ-

παίδευσης υπερτερούσε στο σύνολο των αποφοίτων του πεδίου σπουδών ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ και συγκεκριμένα στην Ιρλανδία και την Ιταλία (100,0%), στη Δανία (74,1%), στη Γαλλία (64,4%), και στη Γερμανία (58,3%).

Γράφημα 6.10: Κατανομή των αποφοίτων του πεδίου ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ανά τομέα σπουδών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010

Πηγή: Eurostat – ΥΟΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
Δεν διατίθενται στοιχεία για το Λουξεμβούργο. Τα στοιχεία της Γαλλίας αφορούν το 2009.

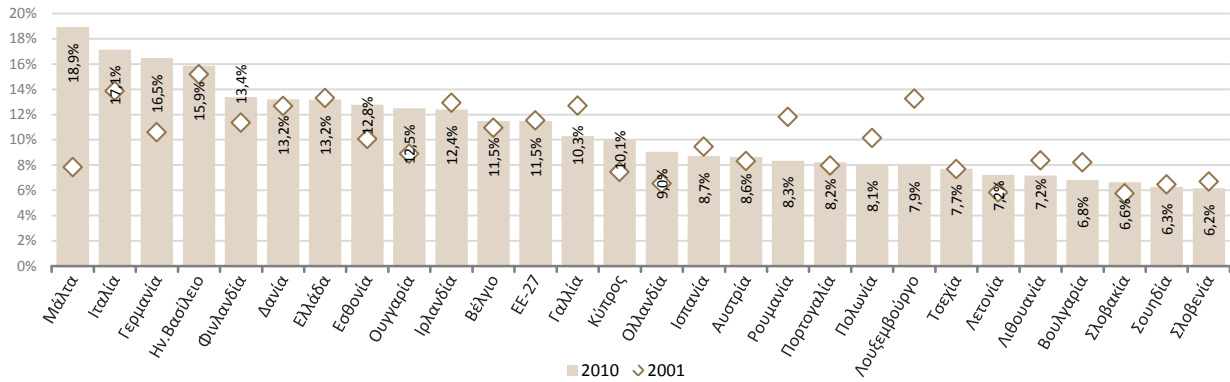
6.1.2.2 Πεδίο σπουδών ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ

Το 2010 στην ΕΕ-27 από το πεδίο σπουδών ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ αποφοίτησαν 514.544 άτομα. Στην Ελλάδα, την ίδια χρονιά, οι απόφοιτοι από το συγκεκριμένο πεδίο ήταν 8.578 άτομα. Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι απόφοιτοι του πεδίου ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαί-

δευσης (ISCED 5 & 6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010.

Το πλήθος των αποφοίτων του πεδίου σπουδών ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ της Ε.Ε.-27 το 2010 αντιστοιχεί στο 11,5% του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 & 6) της Ε.Ε.-27.

Γράφημα 6.11: Απόφοιτοι του πεδίου ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων (ISCED 5 & 6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: Eurostat – UOE

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τα στοιχεία για την Ελλάδα αφορούν την περίοδο 2004-2010, για το Λουξεμβούργο την περίοδο 2000-2010 και για τη Γαλλία την περίοδο 2001-2009.

Στην κατανομή, ως προς το συγκεκριμένο πεδίο, η Ελλάδα κατέχει την **7^η θέση** με τους αποφοίτους του συγκεκριμένου πεδίου να αντιστοιχούν στο **13,2%** του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας, **υπερέχοντας** της αντίστοιχης τιμής της ΕΕ-27 κατά **1,7** ποσοστιαίες μονάδες.

Τα 5 κράτη-μέλη με τα υψηλότερα ποσοστά αποφοίτων στο συγκεκριμένο πεδίο (top 5) είναι η **Μάλτα** (18,9%), η **Ιταλία** (17,1%), η **Γερμανία** (16,5%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (15,9%) και η **Φινλανδία** (13,4%).

Στον αντίποδα καταγράφονται τα 5 κράτη-μέλη με τα χαμηλότερα ποσοστά αποφοίτων στο συγκεκριμένο πεδίο (bottom 5), στα οποία περιλαμβάνονται η **Σλοβενία** (6,2%), η **Σουηδία** (6,3%), η **Σλοβακία** (6,6%), η **Βουλγαρία** (6,8%) και η **Λιθουανία** (7,2%).

Συγκρίνοντας τις δύο αυτές ομάδες χωρών, η μέση τιμή του ποσοστού αποφοίτων στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών στα κράτη-μέλη top5 (**16,4%**) είναι **2,5** φορές υψηλότερη σε σύγκριση με την αντίστοιχη των κρατών-μελών bottom5 (**6,6%**).

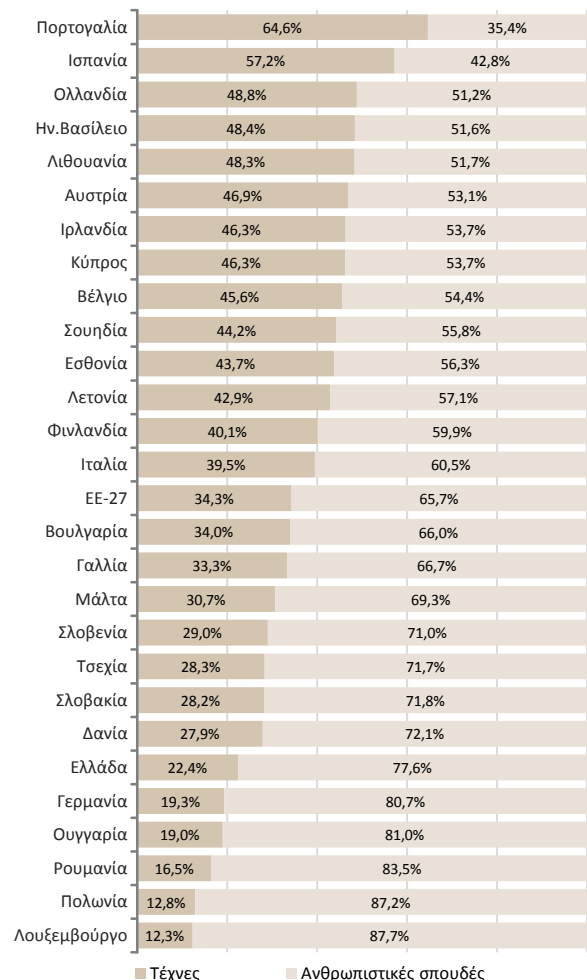
Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) το πλήθος των αποφοίτων του πεδίου σπουδών **ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ** στην Ε.Ε.-27 κατέγραψε **αύξηση** κατά **53,1%** (κατά **178.419** άτομα), από 336.125 αποφοίτους το 2001 σε 514.544 αποφοίτους το 2010.

Τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς σε **26** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση του πλήθους** των αποφοίτων στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στη **Μάλτα** κατά 293,2% και κατά σειρά ακολουθούν: η **Σλοβακία** (238,6%), η **Γερμανία** (200,6%), η **Ρουμανία** (190,4%), η **Τσεχία** (142,0%), η **Κύπρος** (140,8%), η **Αυστρία** (122,2%), η **Ολλανδία** (121,9%), η **Ουγγαρία** (73,3%), η **Εσθονία** (72,5%), η **Φινλανδία** (63,0%), η **Λετονία** (62,2%), η **Πολωνία** (57,9%), η **Σλοβενία** (51,4%), το **Βέλγιο** (49,0%), η **Σουηδία** (45,4%), η **Δανία** (44,2%), η **Λιθουανία** (41,0%), η **Ελλάδα** (34,2%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (33,4%), η **Πορτογαλία** (32,9%), το **Λουξεμβούργο** (26,7%), η **Ιρλανδία** (23,6%), η **Ιταλία** (21,9%), η **Ισπανία** (11,0%) και η **Βουλγαρία** (5,7%).

Στον αντίποδα βρίσκεται η **Γαλλία**, η οποία την ίδια περίοδο καταγράφει **μείωση** του πλήθους των απο-

φοίτων της στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών κατά 4,1%.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η ποσοστιαία κατανομή των δύο **τομέων σπουδών** του πεδίου **ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ** (Ανθρωπιστικές σπουδές και Τέχνες) επί του συνολικού των αποφοίτων του συγκεκριμένου πεδίου κάθε κράτους-μέλους της ΕΕ-27.

Γράφημα 6.12: Κατανομή των αποφοίτων του πεδίου ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ ανά τομέα σπουδών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010

Πηγή: Eurostat – UOE

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τα στοιχεία της Γαλλίας αφορούν το 2009.

Το 2010 στην ΕΕ-27 οι απόφοιτοι του τομέα **Τέχνες** αντιστοιχούσαν στο **34,3%** του συνόλου των αποφοίτων του πεδίου σπουδών **ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ**, ενώ το υπόλοιπο **65,7%** αντιστοιχούσε στους αποφοίτους του τομέα **Ανθρωπιστικές σπουδές** του συγκεκριμένου πεδίου σπουδών.

Την ίδια χρονιά σε **25** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ-27 η ποσοστιαία κατανομή των αποφοίτων του τομέα **Ανθρωπιστικές σπουδές** υπερτερούσε στο σύνολο των αποφοίτων του πεδίου σπουδών **ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ**. Κατά φθίνουσα σειρά ποσοστού τα κράτη-μέλη αυτά είναι: το **Λουξεμβούργο** (87,7%), η **Πολωνία** (87,2%), η **Ρουμανία** (83,5%), η **Ουγγαρία** (81,0%), η **Γερμανία** (80,7%), η **Ελλάδα** (77,6%), η **Δα-**

νία (72,1%), η **Σλοβακία** (71,8%), η **Τσεχία** (71,7%), η **Σλοβενία** (71,0%), η **Μάλτα** (69,3%), η **Γαλλία** (66,7%), η **Βουλγαρία** (66,0%), η **Ιταλία** (60,5%), η **Φινλανδία** (59,9%), η **Λετονία** (57,1%), η **Εσθονία** (56,3%), η **Σουηδία** (55,8%), το **Βέλγιο** (54,04%), η **Κύπρος** (53,7%), η **Ιρλανδία** (53,7%), η **Ιρλανδία** (53,1%), η **Αυστρία** (53,1%), η **Λιθουανία** (51,7%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (51,6%) και η **Ολλανδία** (51,2%).

Στον αντίποδα βρίσκεται η **Πορτογαλία** και η **Ισπανία** όπου η ποσοστιαία κατανομή των αποφοίτων του τομέα **Τέχνες** υπερτερούσε στο σύνολο των αποφοίτων του πεδίου σπουδών **ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ** (64,6% και 57,2% αντίστοιχα).

6.1.2.3 Πεδίο σπουδών ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ

Το 2010 στην ΕΕ-27 από το πεδίο σπουδών **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** αποφοίτησαν **1.616.621** άτομα. Στην Ελλάδα, την ίδια χρονιά, οι απόφοιτοι από το συγκεκριμένο πεδίο ήταν **19.715** άτομα. Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι απόφοιτοι του πεδίου ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 & 6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010.

Το πλήθος των αποφοίτων του πεδίου σπουδών **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** της Ε.Ε.-27 το 2010 αντιστοιχεί στο **36,0%** του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 & 6) της Ε.Ε.-27.

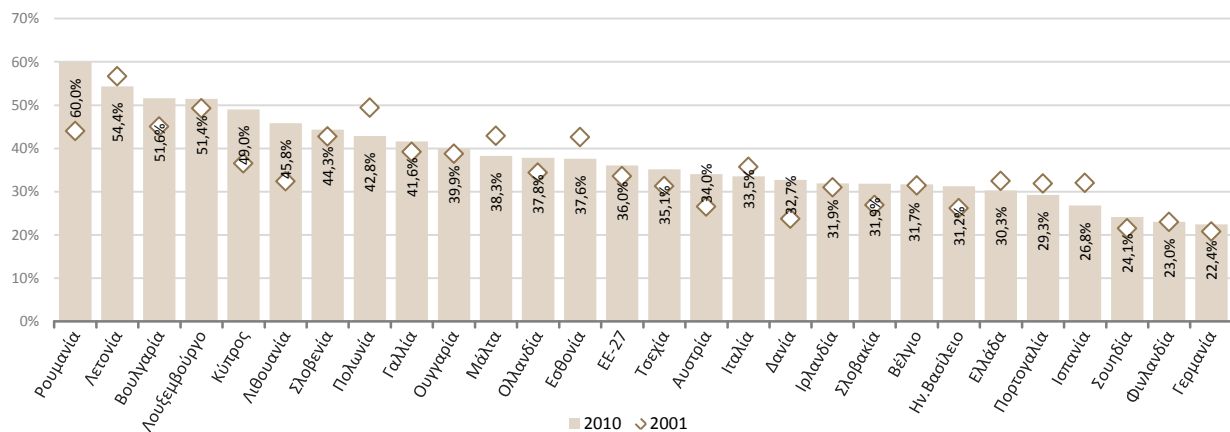
Στην κατανομή, ως προς το συγκεκριμένο πεδίο, η Ελλάδα κατέχει την **22^η θέση** με τους αποφοίτους του συγκεκριμένου πεδίου να αντιστοιχούν στο **30,3%** του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευ-

σης της χώρας, **υπολειπόμενη** της αντίστοιχης τιμής της ΕΕ-27 κατά **5,7** ποσοστιαίες μονάδες.

Τα 5 κράτη-μέλη με τα υψηλότερα ποσοστά αποφοίτων στο συγκεκριμένο πεδίο (top 5) είναι η **Ρουμανία** (60,0%), η **Λετονία** (54,4%), η **Βουλγαρία** (51,6%), το **Λουξεμβούργο** (51,4%) και η **Κύπρος** (49,0%). Στον αντίποδα καταγράφονται τα 5 κράτη-μέλη με τα χαμηλότερα ποσοστά αποφοίτων στο συγκεκριμένο πεδίο (bottom 5), στα οποία περιλαμβάνονται η **Γερμανία** (22,4%), η **Φινλανδία** (23,0%), η **Σουηδία** (24,1%), η **Ισπανία** (26,8%) και η **Πορτογαλία** (29,3%).

Συγκρίνοντας τις δύο αυτές ομάδες χωρών, η μέση τιμή του ποσοστού αποφοίτων στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών στα κράτη-μέλη top5 (**53,3%**) είναι **διπλάσια** (2,1 φορές υψηλότερη) σε σύγκριση με την αντίστοιχη των κρατών-μελών bottom5 (**25,1%**).

Γράφημα 6.13: Απόφοιτοι του πεδίου ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων (ISCED 5 & 6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τα στοιχεία για την Ελλάδα αφορούν την περίοδο 2004-2010, για το Λουξεμβούργο την περίοδο 2000-2010 και για τη Γαλλία την περίοδο 2001-2009.

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) το πλήθος των αποφοίτων του πεδίου σπουδών **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** στην Ε.Ε.-27 κατέγραψε **αύξηση** κατά **30,2%** (κατά **150.490** άτομα), από 980.722 αποφοίτους το 2001 σε 1.616.621 αποφοίτους το 2010.

Τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς σε **26** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** του πλήθους των αποφοίτων στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στη **Ρουμανία**

κατά 460,9% και κατά σειρά ακολουθούν: η **Σλοβακία** (246,7%), η **Αυστρία** (174,0%), η **Τσεχία** (170,7%), η **Κύπρος** (138,9%), η **Λιθουανία** (131,7%), το **Λουξεμβούργο** (120,3%), η **Γερμανία** (108,4%), η **Δανία** (90,5%), η **Ολλανδία** (76,1%), η **Πολωνία** (71,8%), η **Σλοβενία** (70,2%), η **Σουηδία** (67,6%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (51,9%), η **Βουλγαρία** (45,9%), η **Μάλτα** (44,6%), το **Βέλγιο** (43,0%), η **Φινλανδία** (38,2%), η **Ιρλανδία** (32,7%), η **Ουγγαρία** (26,7%), η **Ελλάδα**

(26,2%), η Γαλλία (25,5%), η Λετονία (25,3%), η Εσθονία (19,7%), η Πορτογαλία (18,1%) και η οριακά η Ισπανία (0,6%). Στον αντίποδα βρίσκεται η Ιταλία, όπου την ίδια περίοδο καταγράφεται μείωση του πλήθους των αποφοίτων τους στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών κατά 7,5%.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η ποσοστιαία κατανομή των τεσσάρων τομέων σπουδών του πεδίου ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ (Κοινωνικές & συμπεριφορικές επιστήμες, Δημοσιογραφία & ενημέρωση, Επιχειρήσεις & διοίκηση και Δίκαιο) επί του συνολικού των αποφοίτων του συγκεκριμένου πεδίου κάθε κράτους-μέλους της ΕΕ-27.

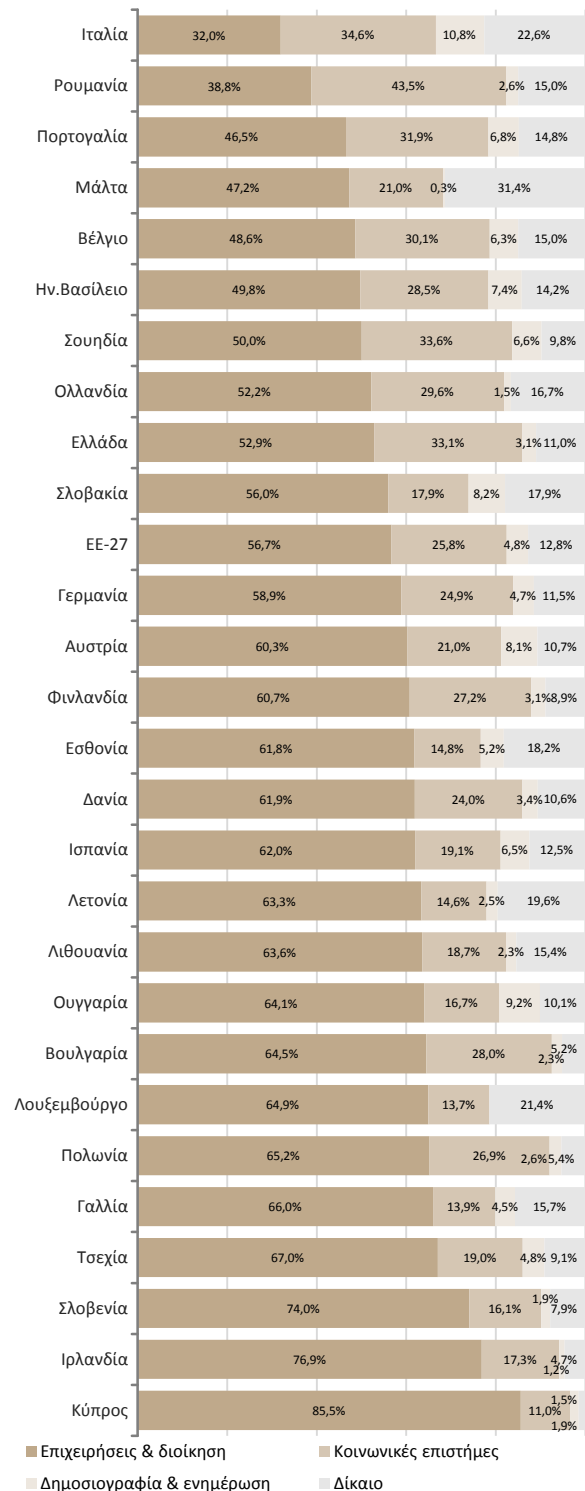
Το 2010 στην ΕΕ-27 οι απόφοιτοι του τομέα **Επιχειρήσεις & διοίκηση** αντιστοιχούσαν στο **56,7%** του συνόλου των αποφοίτων του πεδίου σπουδών **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ**, ενώ οι απόφοιτοι του τομέα **Κοινωνικές & συμπεριφορικές επιστήμες** αντιστοιχούσαν στο **25,8%**, του τομέα **Δίκαιο** στο **4,8%** και του τομέα **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** στο **12,8%** και του τομέα **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** στο **4,8%** του συνολικού των αποφοίτων του συγκεκριμένου πεδίου σπουδών.

Το 2010, η ποσοστιαία κατανομή των αποφοίτων του τομέα **Επιχειρήσεις & διοίκηση** υπερτερούσε στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό του πεδίου σπουδών **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** και σε **26** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ-27. Η **υψηλότερη** ποσοστιαία αναλογία των αποφοίτων του συγκεκριμένου τομέα επί του συνόλου των αποφοίτων του πεδίου αυτού καταγράφεται στην **Κύπρο** (85,5%) και ακολουθούν: η **Ιρλανδία** (76,9%), η **Σλοβενία** (74,0%), η **Τσεχία** (67,0%), η **Γαλλία** (66,0%), η **Πολωνία** (65,2%), το **Λουξεμβούργο** (64,9%), η **Βουλγαρία** (64,5%), η **Ουγγαρία** (64,1%), η **Λιθουανία** (63,6%), η **Λετονία** (63,3%), η **Ισπανία** (62,0%), η **Δανία** (61,9%), η **Εσθονία** (61,8%), η **Φινλανδία** (60,7%) και η **Αυστρία** (60,3%). Την ίδια χρονιά, η **χαμηλότερη** ποσοστιαία αναλογία των αποφοίτων του συγκεκριμένου τομέα επί του συνόλου των αποφοίτων του πεδίου αυτού καταγράφεται στην **Ιταλία** (32,0%) και ακολουθούν: η **Ρουμανία** (38,8%), η **Πορτογαλία** (46,5%), η **Μάλτα** (47,2%), το **Βέλγιο** (48,6%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (49,8%), η **Σουηδία** (50,0%), η **Ολλανδία** (52,2%), η **Ελλάδα** (52,9%), η **Σλοβακία** (56,0%) και η **Γερμανία** (58,9%).

Την ίδια χρονιά, η **υψηλότερη** ποσοστιαία αναλογία των αποφοίτων του τομέα **Κοινωνικές συμπεριφορικές** επί του συνόλου των αποφοίτων του πεδίου **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** καταγράφεται στη **Ρουμανία** (43,5%) και ακολουθούν: η **Ιταλία** (34,6%), η **Σουηδία** (33,6%), η **Ελλάδα** (33,1%), η **Πορτογαλία** (31,9%), το **Βέλγιο** (30,1%), η **Ολλανδία** (29,6%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (28,5%), η **Βουλγαρία** (28,0%), η **Φινλανδία** (27,2%) και η **Πολωνία** (26,9%). Την ίδια χρονιά, η **χαμηλότερη** ποσοστιαία αναλογία των αποφοίτων του συγκεκριμένου τομέα επί του συνόλου των αποφοίτων του πεδίου αυτού καταγράφεται στην **Κύπρο** (11,0%) και ακολουθούν: το **Λουξεμβούργο** (13,7%), η **Γαλλία** (13,9%),

η **Λετονία** (14,6%), η **Εσθονία** (14,8%), η **Σλοβενία** (16,1%) και η **Ουγγαρία** (16,7%).

Γράφημα 6.14: Κατανομή των αποφοίτων του πεδίου ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ανά τομέα σπουδών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010

Πηγή: Eurostat - ΟΥΕ. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
Τα στοιχεία της Γαλλίας αφορούν το 2009.

Η **υψηλότερη** ποσοστιαία αναλογία των αποφοίτων του τομέα **Δίκαιο** επί του συνόλου των αποφοίτων του πεδίου **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** το 2010 καταγράφεται στη **Μάλτα** (31,4%) και ακολουθούν: η **Ιταλία** (22,6%), το **Λουξεμβούργο** (21,4%), η **Λετονία** (19,6%), η **Εσθονία** (18,2%), η **Σλοβακία** (17,9%) και η **Ολλανδία** (16,7%).

Την ίδια χρονιά, η **χαμηλότερη** ποσοστιαία αναλογία των αποφοίτων του συγκεκριμένου τομέα επί του συνόλου των αποφοίτων του πεδίου αυτού καταγράφεται στην **Κύπρο** (1,5%) και ακολουθούν: η **Ιρλανδία** (4,7%), η **Βουλγαρία** (5,2%), η **Πολωνία** (5,4%), η **Σλοβενία** (7,9%), η **Φινλανδία** (8,9%), η **Τσεχία** (9,1%) και η **Σουηδία** (9,8%).

Τέλος το 2010, η **υψηλότερη** ποσοστιαία αναλογία των αποφοίτων του τομέα **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** επί του συνόλου των αποφοίτων του πεδίου Ε-

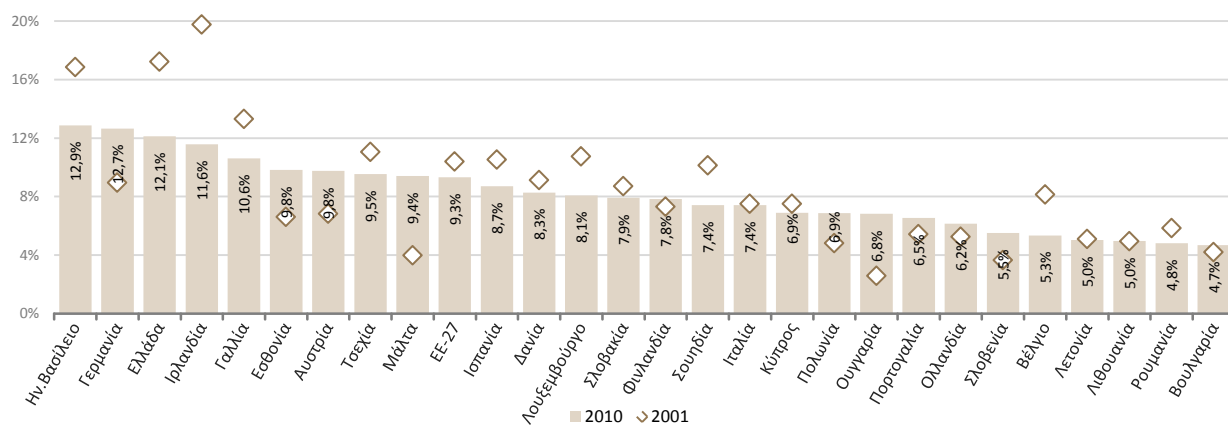
ΠΙΣΤΗΜΕΣ καταγράφεται στην **Ιταλία** (10,8%) και ακολουθούν: η **Ουγγαρία** (9,5%), η **Σλοβακία** (8,2%), η **Αυστρία** (8,1%) και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (7,4%). Την ίδια χρονιά, η **χαμηλότερη** ποσοστιαία αναλογία των αποφοίτων του συγκεκριμένου τομέα επί του συνόλου των αποφοίτων του πεδίου αυτού καταγράφεται στο **Λουξεμβούργο** (0,0%) και ακολουθούν: η **Μάλτα** (0,3%), η **Ιρλανδία** (1,2%), η **Ολλανδία** (1,5%), η **Κύπρος** και η **Σλοβενία** (1,9%), η **Βουλγαρία** και η **Λιθουανία** (2,3%) και η **Λετονία** (2,5%).

6.1.2.4 Πεδίο σπουδών ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

Το 2010 στην ΕΕ-27 από το πεδίο σπουδών **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** αποφοίτησαν **417.690** άτομα. Στην Ελλάδα, την ίδια χρονιά, οι απόφοιτοι από το συγκεκριμένο πεδίο ήταν **7.900** άτομα. Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώ-

νονται οι απόφοιτοι του πεδίου ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 & 6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010.

Γράφημα 6.15: Απόφοιτοι του πεδίου ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων (ISCED 5 & 6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τα στοιχεία για την Ελλάδα αφορούν την περίοδο 2004-2010, για το Λουξεμβούργο την περίοδο 2000-2010 και για τη Γαλλία την περίοδο 2001-2009.

Το πλήθος των αποφοίτων του πεδίου σπουδών **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** της Ε.Ε.-27 το 2010 αντιστοιχεί στο **9,3%** του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 & 6) της Ε.Ε.-27.

Στην κατανομή, ως προς το συγκεκριμένο πεδίο, η Ελλάδα κατέχει την **3^η θέση** με τους αποφοίτους του συγκεκριμένου πεδίου να αντιστοιχούν στο **12,1%** του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας, **υπερέχοντας** της αντίστοιχης τιμής της ΕΕ-27 κατά **2,8** ποσοστιαίες μονάδες.

Τα 5 κράτη-μέλη με τα υψηλότερα ποσοστά αποφοίτων στο συγκεκριμένο πεδίο (top 5) είναι το **Ηνωμένο Βασίλειο** (12,9%), η **Γερμανία** (12,7%), η **Ελλάδα** (12,1%), η **Ιρλανδία** (11,6%) και η **Γαλλία** (10,6%).

Στον αντίποδα καταγράφονται τα 5 κράτη-μέλη με τα χαμηλότερα ποσοστά αποφοίτων στο συγκεκριμένο πεδίο (bottom 5), στα οποία περιλαμβάνονται η **Βουλγαρία** (4,7%), η **Ρουμανία** (4,8%), η **Λιθουανία** και η **Λετονία** (5,0%) και το **Βέλγιο** (5,5%).

Συγκρίνοντας τις δύο αυτές ομάδες χωρών, η μέση τιμή του ποσοστού αποφοίτων στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών στα κράτη-μέλη top5 (**12,0%**) είναι **2,4 φορές** υψηλότερη σε σύγκριση με την αντίστοιχη των κρατών-μελών bottom5 (**5,0%**).

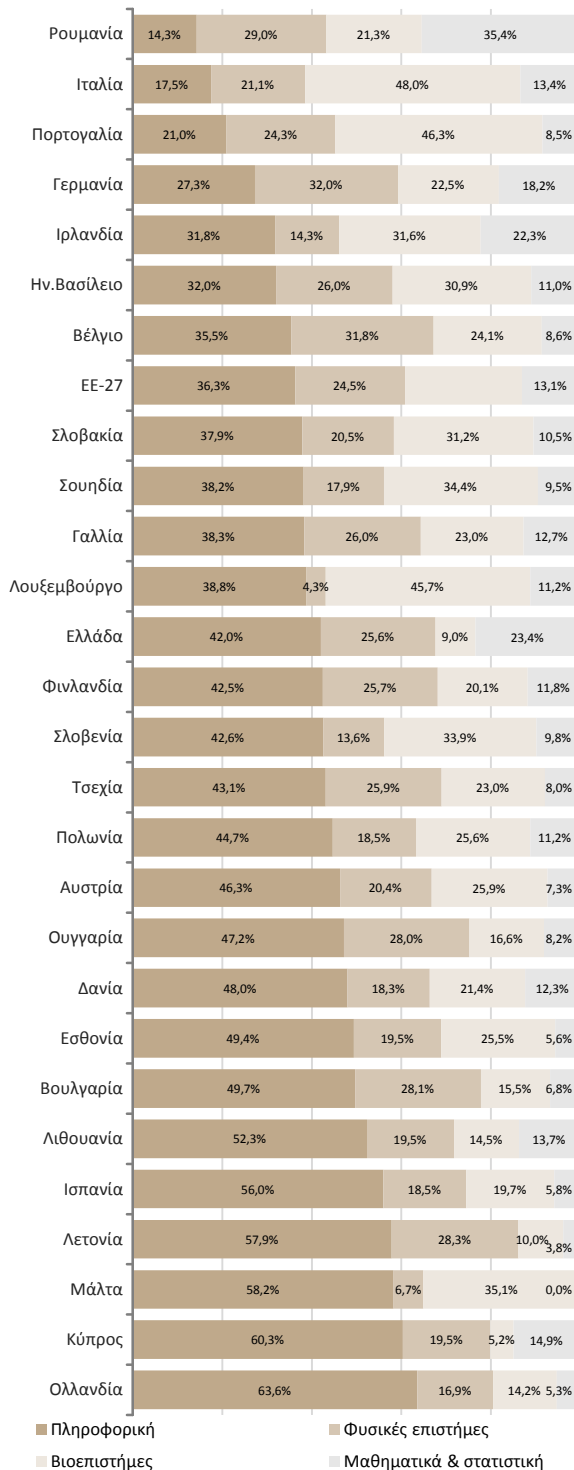
Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) το πλήθος των αποφοίτων του πεδίου σπουδών **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** στην Ε.Ε.-27 κατέγραψε **αύξηση** κατά **37,8%** (κατά **114.471** άτομα), από 303.219 αποφοίτους το 2001 σε 417.690 αποφοίτους το 2010.

Τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς σε **20** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** του πλήθους των αποφοίτων στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στη **Μάλτα** κατά 285,1% και κατά σειρά ακολουθούν: η **Ρουμανία** (238,5%), η **Ουγγαρία** (227,6%), η **Αυστρία** (205,8%), η **Πολωνία** (184,3%), η **Γερμανία** (173,1%), η **Σλοβακία** (166,6%), η **Σλοβενία** (148,7%), η **Τσεχία** (108,0%), η **Εσθονία** (102,3%), η **Ολλανδία** (88,0%), η **Λιθουανία** (65,3%), η **Κύπρος** (63,4%), το **Λουξεμβούργο** (58,9%), η **Πορτογαλία** (55,3%), η **Φινλανδία** (48,3%), η **Βουλγαρία** (42,0%), η **Λετονία** (29,5%) και η **Δανία** (25,4%). Στον αντίποδα βρίσκονται τα υπόλοιπα **7** κράτη-μέλη της ΕΕ στα οποία την ίδια περίοδο καταγράφεται **μείωση** του πλήθους των αποφοίτων τους στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στην **Ιρλανδία** κατά 24,5% και ακολουθούν: το **Βέλγιο** (6,7%), η **Γαλλία** (5,7%), η **Ελλάδα** (4,7%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (2,6%) και η **Ιταλία** (2,5%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η ποσοστιαία κατανομή των τεσσάρων επιμέρους **τομέων σπουδών** του πεδίου **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** (**Βιοεπιστήμες**, **Φυσικές επιστήμες**, **Μαθηματικά & Στατιστική** και **Πληροφορική**) επί του συνολικού των αποφοίτων του συγκεκριμένου πεδίου κάθε κράτους-μέλους της ΕΕ-27.

Γράφημα 6.16: Κατανομή των αποφοίτων του πεδίου **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** ανά τομέα σπουδών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
Τα στοιχεία της Γαλλίας αφορούν το 2009.

Το 2010 στην ΕΕ-27 οι απόφοιτοι του τομέα **Πληροφορική** αντιστοιχούσαν στο **36,3%** του συνόλου των

αποφοίτων του πεδίου σπουδών **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ**, ενώ οι απόφοιτοι του τομέα **Βιοεπιστήμες** αντιστοιχούσαν στο **26,0%**, του τομέα **Φυσικές επιστήμες** στο **24,5%** και του τομέα **Μαθηματικά & στατιστική** στο **13,1%** του συνολικού των αποφοίτων του συγκεκριμένου πεδίου σπουδών.

Το 2010, η **υψηλότερη** ποσοστιαία αναλογία των αποφοίτων του τομέα **Πληροφορική** επί του συνόλου των αποφοίτων του πεδίου **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** καταγράφεται στην **Ολλανδία** (63,6%) και ακολουθούν: η **Κύπρος** (60,3%), η **Μάλτα** (58,2%), η **Λετονία** (57,9%), η **Ισπανία** (56,0%) και η **Λιθουανία** (52,3%).

Την ίδια χρονιά, η **χαμηλότερη** ποσοστιαία αναλογία των αποφοίτων του συγκεκριμένου τομέα επί του συνόλου των αποφοίτων του πεδίου αυτού καταγράφεται στη **Ρουμανία** (14,3%) και ακολουθούν: η **Ιταλία** (17,5%), η **Πορτογαλία** (21,0%), η **Γερμανία** (27,3%), η **Ιρλανδία** (31,8%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (32,0%) και το **Βέλγιο** (35,5%).

Την ίδια χρονιά, η **υψηλότερη** ποσοστιαία αναλογία των αποφοίτων του τομέα **Βιοεπιστήμες** επί του συνόλου των αποφοίτων του πεδίου **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** καταγράφεται στην **Ιταλία** (48,0%) και ακολουθούν: η **Πορτογαλία** (46,3%), το **Λουξεμβούργο** (45,7%), η **Μάλτα** (35,1%), η **Σουηδία** (34,4%), η **Σλοβενία** (33,9%), η **Ιρλανδία** (31,6%), η **Σλοβακία** (31,2%) και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (30,2%). Την ίδια χρονιά, η **χαμηλότερη** ποσοστιαία αναλογία των αποφοίτων του συγκεκριμένου τομέα επί του συνόλου των αποφοίτων του πεδίου αυτού καταγράφεται στην **Κύπρος** (5,2%) και ακολουθούν: η **Ελλάδα** (9,0%), η **Λετονία** (10,0%), η **Ολλανδία** (14,2%), η **Λιθουανία** (14,5%), η **Βουλγαρία** (15,5%), η **Ουγγαρία** (16,6%) και η **Ισπανία** (19,7%).

Η **υψηλότερη** ποσοστιαία αναλογία των αποφοίτων του τομέα **Φυσικές επιστήμες** επί του συνόλου των αποφοίτων του πεδίου **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** το 2010 καταγράφεται στη **Γερμανία** (32,0%) και ακολουθούν: το **Βέλγιο** (31,8%), η **Ρουμανία** (29,0%), η **Λετονία** (28,3%), η **Βουλγαρία** (28,1%), η **Ουγγαρία** (28,0%), και το **Ηνωμένο Βασίλειο** και η **Γαλλία** (26,0%). Την ίδια χρονιά, η **χαμηλότερη** ποσοστιαία αναλογία των αποφοίτων του συγκεκριμένου τομέα επί του συνόλου των αποφοίτων του πεδίου αυτού καταγράφεται στο **Λουξεμβούργο** (4,3%) και ακολουθούν: η **Μάλτα** (6,7%), η **Σλοβενία** (13,6%), η **Ιρλανδία** (14,3%), η **Ολλανδία** (16,9%) και η **Σουηδία** (17,9%).

Τέλος το 2010, η **υψηλότερη** ποσοστιαία αναλογία των αποφοίτων του τομέα **Μαθηματικά & στατιστική** επί του συνόλου των αποφοίτων του πεδίου **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** καταγράφεται στη **Ρουμανία** (35,4%) και ακολουθούν: η **Ελλάδα** (23,4%), η **Ιρλανδία** (22,3%) και η **Γερμανία** (18,2%). Την ίδια χρονιά, η **χαμηλότερη** ποσοστιαία αναλογία των αποφοίτων του συγκεκριμένου τομέα επί του συνόλου των αποφοίτων του πεδίου αυτού καταγράφεται στη **Μάλτα** (0,0%) και ακολουθούν: η **Λετονία** (3,8%), η **Ολλανδία** (5,3%), η **Εσθονία** (5,6%), η **Ισπανία** (5,8%) και η **Βουλγαρία** (6,8%).

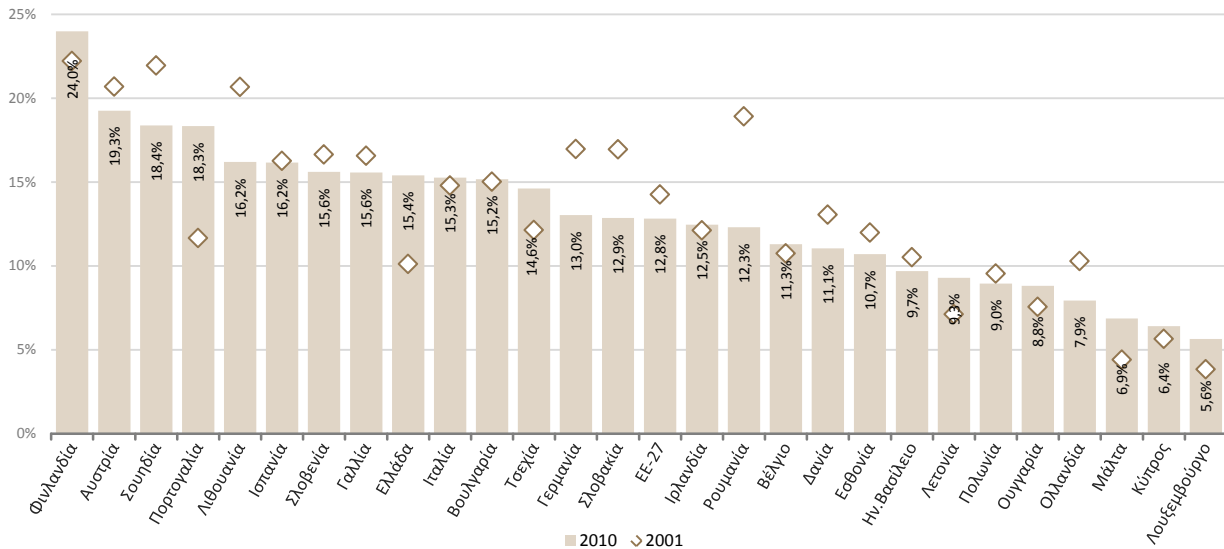

6.1.2.5 Πεδίο σπουδών ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

Το 2010 στην ΕΕ-27 από το πεδίο σπουδών **ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ** αποφοίτησαν **574.718** άτομα. Στην Ελλάδα, την ίδια χρονιά, οι απόφοιτοι από το συγκεκριμένο πεδίο ήταν **10.027** άτομα. Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι απόφοιτοι του πεδίου ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων της τρι-

τοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 & 6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010. Το πλήθος των αποφοίτων του πεδίου σπουδών **ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ** της Ε.Ε.-27 το 2010 αντιστοιχεί στο **12,8%** του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 & 6) της Ε.Ε.-27.

Γράφημα 6.17: Απόφοιτοι του πεδίου ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων (ISCED 5 & 6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: Eurostat – UOE Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τα στοιχεία για την Ελλάδα αφορούν την περίοδο 2004-2010, για το Λουξεμβούργο την περίοδο 2000-2010 και για τη Γαλλία την περίοδο 2001-2009.

Στην κατανομή, ως προς το συγκεκριμένο πεδίο, η Ελλάδα κατέχει την **9^η θέση** με τους αποφοίτους του συγκεκριμένου πεδίου να αντιστοιχούν στο **15,4%** του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας, **υπερέχοντας** της αντίστοιχης τιμής της ΕΕ-27 κατά **2,6** ποσοστιαίες μονάδες.

Τα 5 κράτη-μέλη με τα υψηλότερα ποσοστά αποφοίτων στο συγκεκριμένο πεδίο (top 5) είναι η **Φινλανδία** (24,0%), η **Αυστρία** (19,3%), η **Σουηδία** (18,4%), η **Πορτογαλία** (18,3%) και η **Λιθουανία** (16,2%).

Στον αντίποδα καταγράφονται τα 5 κράτη-μέλη με τα χαμηλότερα ποσοστά αποφοίτων στο συγκεκριμένο πεδίο (bottom 5), στα οποία περιλαμβάνονται το **Λουξεμβούργο** (5,6%), η **Κύπρος** (6,4%), η **Μάλτα** (6,9%), η **Ολλανδία** (7,9%) και η **Ουγγαρία** (8,8%).

Συγκρίνοντας τις δύο αυτές ομάδες χωρών, η μέση τιμή του ποσοστού αποφοίτων στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών στα κράτη-μέλη top5 (**19,2%**) είναι σχεδόν **τριπλάσια** (2,7 φορές υψηλότερη) σε σύγκριση με την αντίστοιχη των κρατών-μελών bottom5 (**7,1%**).

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) το πλήθος των αποφοίτων του πεδίου σπουδών **ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ** στην Ε.Ε.-27 κατέγραψε **αύξηση** κατά **38,2%** (κατά **158.927** άτομα), από 415.791 αποφοίτους το 2001 σε 574.718 αποφοίτους το 2010.

Τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς και στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** του πλήθους των

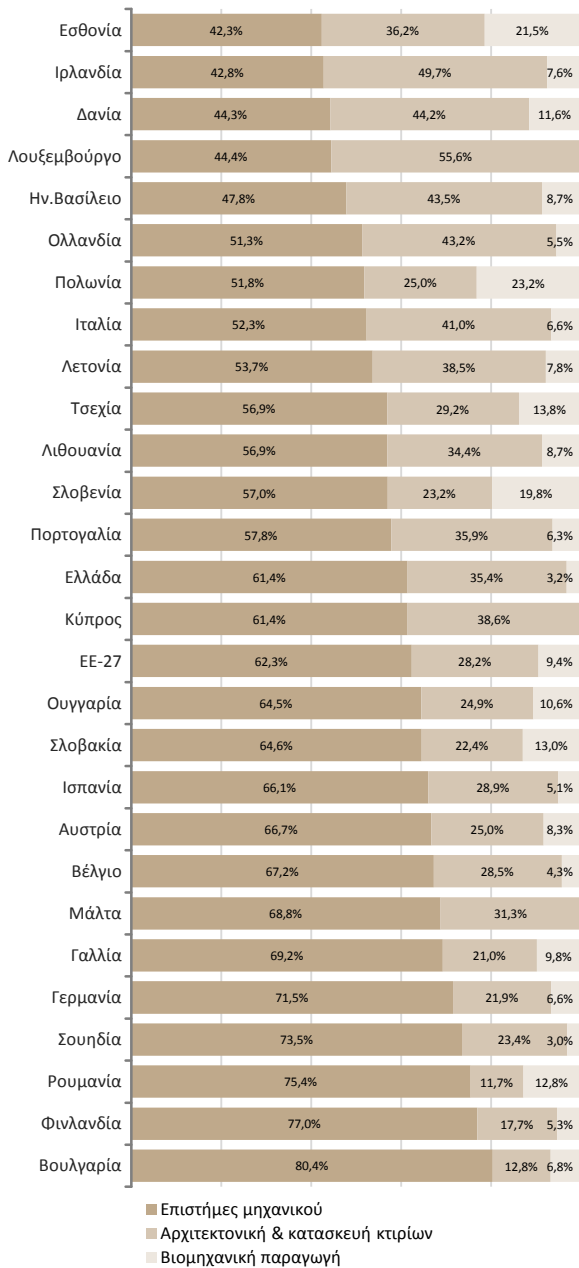
αποφοίτων στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στο **Λουξεμβούργο** κατά 211,5% και κατά σειρά ακολουθούν: η **Τσεχία** (190,6%), η **Ρουμανία** (167,9%), η **Μάλτα** (153,7%), η **Σλοβακία** (122,2%), η **Ελλάδα** (106,1%), η **Κύπρος** (102,5%), η **Πορτογαλία** (102,4%), η **Αυστρία** (99,0%), η **Πολωνία** (86,6%), η **Λετονία** (71,1%), η **Σλοβενία** (54,0%), το **Βέλγιο** και η **Φινλανδία** (49,2%), η **Γερμανία** (48,3%), η **Ουγγαρία** (43,9%), η **Ιρλανδία** (32,8%), η **Βουλγαρία** (28,8%), η **Λιθουανία** (28,5%), η **Σουηδία** (25,3%), η **Ολλανδία** (23,8%), η **Εσθονία** (21,5%), η **Ισπανία** (19,7%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (17,6%), η **Δανία** (17,0%), η **Γαλλία** (11,2%) και οριακά η **Ιταλία** (1,8%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η ποσοστιαία κατανομή των τριών **τομέων σπουδών** του πεδίου **ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ** (Επιστήμες μηχανικού & συναφή επαγγέλματα, Επεξεργασία & μεταποίηση, και Αρχιτεκτονική & δομικά έργα) επί του συνολικού των αποφοίτων του συγκεκριμένου πεδίου κάθε κράτους-μέλους της ΕΕ-27.

Το 2010 στην ΕΕ-27 οι απόφοιτοι του τομέα **Σπουδές μηχανικού & συναφή επαγγέλματα** αντιστοιχούσαν στο **62,3%** του συνόλου των αποφοίτων του πεδίου σπουδών **ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ**, ενώ οι απόφοιτοι του τομέα **Αρχιτεκτονική & δομικά έργα** αντιστοιχούσαν στο **28,2%** και

του τομέα **Επεξεργασία & μεταποίηση** στο **9,4%** του συνολικού των αποφοίτων του συγκεκριμένου πεδίου σπουδών.

Γράφημα 6.18: Κατανομή των αποφοίτων του πεδίου ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ανά τομέα σπουδών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΟΕ **Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ**
Δεν διατίθενται στοιχεία για το Λουξεμβούργο. Τα στοιχεία της Γαλλίας αφορούν το 2009.

6.1.2.6 Πεδίο σπουδών ΓΕΩΡΓΙΑ

Το 2010 στην ΕΕ-27 από το πεδίο σπουδών **ΓΕΩΡΓΙΑ** αποφοίτησαν **70.261** άτομα. Στην Ελλάδα, την ίδια χρονιά, οι απόφοιτοι από το συγκεκριμένο πεδίο ήταν **2.962** άτομα. Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι απόφοιτοι του πεδίου ΓΕΩΡΓΙΑ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010. Το πλήθος των αποφοίτων του πεδίου σπουδών **ΓΕΩΡΓΙΑ** της Ε.Ε.-27 το 2010 αντιστοιχεί στο **1,6%** του συνόλου

Το 2010, η **υψηλότερη** ποσοστιαία αναλογία των αποφοίτων του τομέα **Σπουδές μηχανικού & συναφή επαγγέλματα** επί του συνόλου των αποφοίτων του πεδίου **ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ** καταγράφεται στη **Βουλγαρία** (80,4%) και ακολουθούν: η **Φινλανδία** (77,0%), η **Ρουμανία** (75,4%), η **Σουηδία** (73,5%), η **Γερμανία** (71,5%), η **Γαλλία** (69,2%), η **Μάλτα** (68,8%), το **Βέλγιο** (67,2%), η **Αυστρία** (66,7%) και η **Ισπανία** (66,1%).

Την ίδια χρονιά, η **χαμηλότερη** ποσοστιαία αναλογία των αποφοίτων του συγκεκριμένου τομέα επί του συνόλου των αποφοίτων του πεδίου αυτού καταγράφεται στην **Εσθονία** (42,3%) και ακολουθούν: η **Ιρλανδία** (42,8%), η **Δανία** (44,3%), το **Λουξεμβούργο** (44,4%) και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (47,8%).

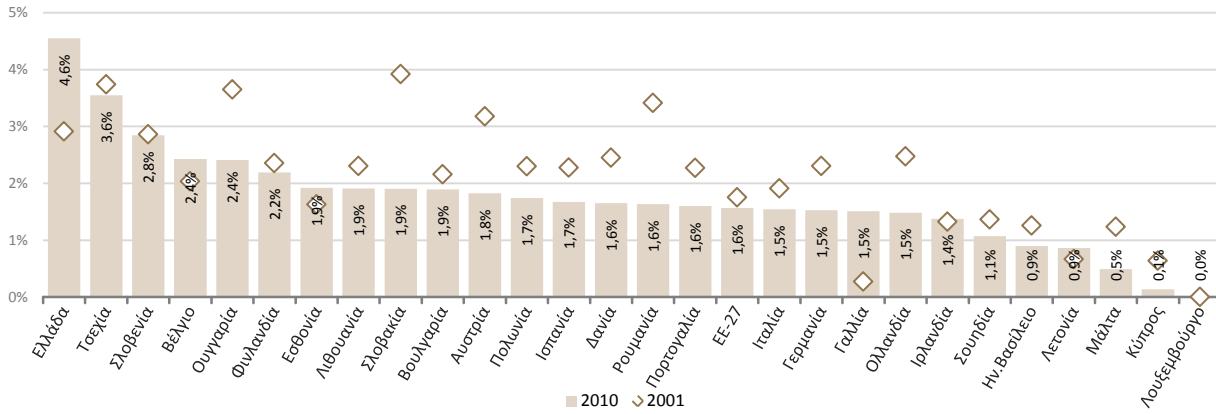
Την ίδια χρονιά, η **υψηλότερη** ποσοστιαία αναλογία των αποφοίτων του τομέα **Αρχιτεκτονική & δομικά έργα** επί του συνόλου των αποφοίτων του πεδίου **ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ** καταγράφεται στο **Λουξεμβούργο** (55,6%) και ακολουθούν: η **Ιρλανδία** (49,7%), η **Δανία** (44,2%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (43,5%), η **Ολλανδία** (43,2%), η **Ιταλία** (41,0%), η **Κύπρος** (38,6%), η **Λετονία** (38,5%), η **Εσθονία** (36,2%), η **Πορτογαλία** (35,9%) και η **Ελλάδα** (35,4%). Την ίδια χρονιά, η **χαμηλότερη** ποσοστιαία αναλογία των αποφοίτων του συγκεκριμένου τομέα επί του συνόλου των αποφοίτων του πεδίου αυτού καταγράφεται στη **Ρουμανία** (11,7%) και ακολουθούν: η **Βουλγαρία** (12,8%), η **Φινλανδία** (17,7%), η **Γαλλία** (21,0%), η **Γερμανία** (21,9%), η **Σλοβακία** (22,4%), η **Σλοβενία** (23,2%), η **Σουηδία** (23,4%), η **Ουγγαρία** (24,9%) και η **Πολωνία** και η **Αυστρία** (25,0%).

Τέλος το 2010, η **υψηλότερη** ποσοστιαία αναλογία των αποφοίτων του τομέα **Επεξεργασία & μεταποίηση** επί του συνόλου των αποφοίτων του πεδίου **ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ** καταγράφεται στην **Πολωνία** (23,2%) και ακολουθούν: η **Εσθονία** (21,5%), η **Σλοβενία** (19,8%), η **Τσεχία** (13,8%), η **Σλοβακία** (13,0%), η **Ρουμανία** (12,8%), η **Ρουμανία** (11,6%) και η **Ουγγαρία** (10,6%). Την ίδια χρονιά, η **χαμηλότερη** ποσοστιαία αναλογία των αποφοίτων του συγκεκριμένου τομέα επί του συνόλου των αποφοίτων του πεδίου αυτού καταγράφεται στην **Κύπρος**, στο **Λουξεμβούργο** και στη **Μάλτα** (0,0%) και ακολουθούν: η **Σουηδία** (3,0%), η **Ελλάδα** (3,2%), το **Βέλγιο** (4,3%), η **Ισπανία** (5,1%), η **Φινλανδία** (5,3%) και η **Ολλανδία** (5,5%).

των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 & 6) της Ε.Ε.-27.

Στην κατανομή, ως προς το συγκεκριμένο πεδίο, η Ελλάδα κατέχει την **1^η θέση** με τους αποφοίτους του συγκεκριμένου πεδίου να αντιστοιχούν στο **4,6%** του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας, **υπερέχοντας** της αντίστοιχης τιμής της ΕΕ-27 κατά **3,0** ποσοστιαίες μονάδες.

Γράφημα 6.19: Απόφοιτοι του πεδίου ΓΕΩΡΓΙΑ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων (ISCED 5 & 6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τα στοιχεία για την Ελλάδα αφορούν την περίοδο 2004-2010, για το Λουξεμβούργο την περίοδο 2000-2010 και για τη Γαλλία την περίοδο 2001-2009.

Τα 5 κράτη-μέλη με τα υψηλότερα ποσοστά αποφοίτων στο συγκεκριμένο πεδίο (top 5) είναι η **Ελλάδα** (4,6%), η **Τσεχία** (3,6%), η **Σλοβενία** (2,8%), το **Βέλγιο** και η **Ουγγαρία** (2,4%). Στον αντίποδα καταγράφονται τα 5 κράτη-μέλη με τα χαμηλότερα ποσοστά αποφοίτων στο συγκεκριμένο πεδίο (bottom 5), στα οποία περιλαμβάνονται το **Λουξεμβούργο** (0,0%), η **Κύπρος** (0,1%), η **Μάλτα** (0,5%), η **Λετονία** και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (0,9%).

Συγκρίνοντας τις δύο αυτές ομάδες χωρών, η μέση τιμή του ποσοστού αποφοίτων στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών στα κράτη-μέλη top5 (**3,2%**) είναι **6,6** φορές υψηλότερη σε σύγκριση με την αντίστοιχη των κρατών-μελών bottom5 (**0,5%**).

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) το πλήθος των αποφοίτων του πεδίου σπουδών **ΓΕΩΡΓΙΑ** στην Ε.Ε.-27 κατέγραψε **αύξηση** κατά **37,7%** (κατά **19.229** άτομα), από 51.032 αποφοίτους το 2001 σε 70.261 αποφοίτους το 2010.

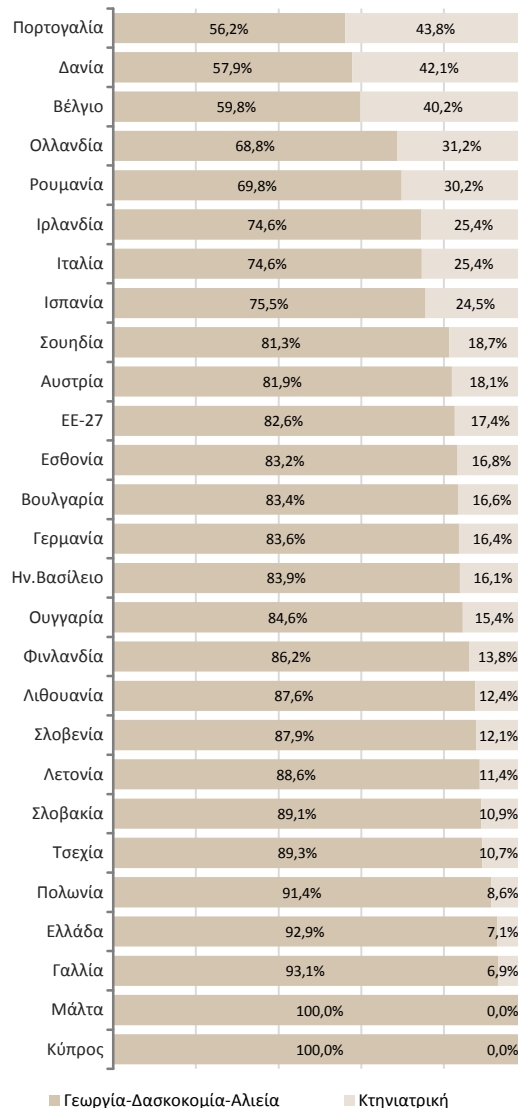
Τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς σε **17** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση του πλήθους** των αποφοίτων στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στη **Γαλλία** κατά 563,3% και κατά σειρά ακολουθούν: η **Τσεχία** (128,8%), η **Ελλάδα** (111,6%), η **Ρουμανία** (97,0%), το **Βέλγιο** (69,8%), η **Λετονία** (69,6%), η **Σλοβενία** (6,3%), η **Εσθονία** (60,6%), η **Πολωνία** (50,3%), η **Σλοβακία** (42,3%), η **Λιθουανία** (36,0%), η **Ιρλανδία** (34,3%), η **Φινλανδία** (28,8%), η **Γερμανία** (28,0%), η **Αυστρία** (22,8%), η **Σουηδία** (17,7%), η **Βουλγαρία** (11,7%).

Στον αντίποδα βρίσκονται τα υπόλοιπα **9** κράτη-μέλη της ΕΕ στα οποία την ίδια περίοδο καταγράφεται **μείωση** του πλήθους των αποφοίτων τους στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στην **Κύπρο** κατά 61,1% και ακολουθούν: η **Μάλτα** (34,8%), η **Ιταλία** (20,1%), η **Ουγγαρία** (18,6%), η **Ισπανία** (11,3%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** και η **Πορτογαλία** (9,2%), η **Δανία** (6,9%) και η **Ολλανδία** (3,9%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η ποσοστιαία κατανομή των δύο τομέων σπουδών του πεδίου **ΓΕΩΡΓΙΑ** (**Γεωργία-Δασκοκομία-Αλιεία** και **Κτηνιατρική**)

επί του συνολικού των αποφοίτων του συγκεκριμένου πεδίου κάθε κράτους-μέλους της ΕΕ-27.

Γράφημα 6.20: Κατανομή των αποφοίτων του πεδίου ΓΕΩΡΓΙΑ ανά τομέα σπουδών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο Λουξεμβούργο δεν καταγράφονται απόφοιτοι στο πεδίο σπουδών ΓΕΩΡΓΙΑ. Τα στοιχεία της Γαλλίας αφορούν το 2009.

Το 2010 στην ΕΕ-27 οι απόφοιτοι του τομέα **Γεωργία – Δασοκομία – Αλιεία** αντιστοιχούσαν στο **82,6%** του συνόλου των αποφοίτων του πεδίου σπουδών **ΓΕΩΡΓΙΑ**, ενώ το υπόλοιπο **17,4%** αντιστοιχούσε στους αποφοίτους του τομέα **Κτηνιατρική** του συγκεκριμένου πεδίου σπουδών.

Την ίδια χρονιά και στα **26** κράτη-μέλη της ΕΕ-26 η ποσοστιαία κατανομή των αποφοίτων του τομέα **Γεωργία – Δασοκομία – Αλιεία** υπερτερούσε στο σύνολο των αποφοίτων του πεδίου σπουδών **ΓΕΩΡΓΙΑ**. Η **υψηλότερη** ποσοστιαία αναλογία των αποφοίτων του συγκεκριμένου τομέα επί του συνόλου των αποφοίτων αυτού του πεδίου καταγράφεται στην **Κύπρο** και στη **Μάλτα** (100,0%) και ακολουθούν: η **Γαλλία** (93,1%), η

Ελλάδα (92,9%), η **Πολωνία** (91,4%), η **Τσεχία** (89,3%), η **Σλοβακία** (89,1%), η **Λετονία** (88,6%), η **Σλοβενία** (87,9%), η **Λιθουανία** (87,6%), η **Φινλανδία** (86,2%), η **Ουγγαρία** (84,6%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (83,9%), η **Γερμανία** (83,6%), η **Βουλγαρία** (83,4%) και η **Εσθονία** (83,2%).

Τέλος, η **υψηλότερη** ποσοστιαία αναλογία των αποφοίτων του τομέα **Κτηνιατρική** επί του συνόλου των αποφοίτων αυτού του πεδίου καταγράφεται στην **Πορτογαλία** (43,8%) και ακολουθούν: η **Δανία** (42,1%), το **Βέλγιο** (40,2%), η **Ολλανδία** (31,2%), η **Ρουμανία** (30,2%), η **Ιρλανδία** και η **Ιταλία** (25,4%), η **Ισπανία** (24,5%), η **Σουηδία** (18,7%) και η **Αυστρία** (18,1%).

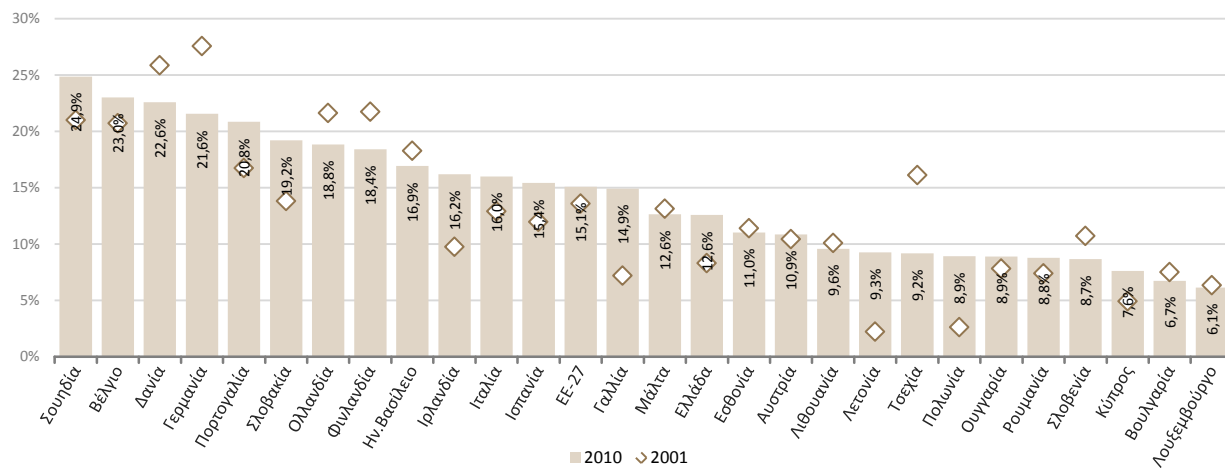
6.1.2.7 Πεδίο σπουδών ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ

Το 2010 στην ΕΕ-27 από το πεδίο σπουδών **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ** αποφοίτησαν **676.871** άτομα. Στην Ελλάδα, την ίδια χρονιά, οι απόφοιτοι από το συγκεκριμένο πεδίο ήταν **8.192** άτομα. Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι απόφοιτοι του πεδίου ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 & 6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010. Το πλήθος των αποφοίτων του πεδίου σπουδών **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ** της Ε.Ε.-27 το 2010 αντιστοιχεί στο **15,1%** του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 & 6) της Ε.Ε.-27. Στην κατανομή, ως προς το συγκεκριμένο πεδίο, η Ελλάδα κατέχει την **15^η θέση** με τους αποφοίτους του συγκεκριμένου πεδίου να αντιστοιχούν στο **12,6%** του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας, **υπολειπόμενη** της αντίστοιχης τιμής της ΕΕ-27 κατά **2,5** ποσοστιαίες μονάδες.

Τα 5 κράτη-μέλη με τα υψηλότερα ποσοστά αποφοίτων στο συγκεκριμένο πεδίο (top 5) είναι η **Σουηδία** (24,9%), το **Βέλγιο** (23,0%), η **Δανία** (22,6%), η **Γερμανία** (21,6%) και η **Πορτογαλία** (20,8%).

Στον αντίποδα καταγράφονται τα 5 κράτη-μέλη με τα χαμηλότερα ποσοστά αποφοίτων στο συγκεκριμένο πεδίο (bottom 5), στα οποία περιλαμβάνονται το **Λουξεμβούργο** (6,1%), η **Βουλγαρία** (6,7%), η **Κύπρος** (7,6%), η **Σλοβενία** (8,7%) και η **Ρουμανία** (8,8%).

Γράφημα 6.21: Απόφοιτοι του πεδίου ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων (ISCED 5 & 6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: Eurostat – ΥΟΕ. *Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ*

Τα στοιχεία για την Ελλάδα αφορούν την περίοδο 2004-2010, για το Λουξεμβούργο την περίοδο 2000-2010 και για τη Γαλλία την περίοδο 2001-2009.

Συγκρίνοντας τις δύο αυτές ομάδες χωρών, η μέση τιμή του ποσοστού αποφοίτων στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών στα κράτη-μέλη top5 (**22,6%**) είναι **τριπλάσια** (3,0 φορές υψηλότερη) σε σύγκριση με την αντίστοιχη των κρατών-μελών bottom5 (**7,6%**).

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) το πλήθος των αποφοίτων του πεδίου σπουδών **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ** στην Ε.Ε.-27 κατέγραψε **αύξηση** κατά

71,0% (κατά **280.993** άτομα), από 395.878 αποφοίτους το 2001 σε 676.871 αποφοίτους το 2010.

Τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς και στα **27** της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** του πλήθους των αποφοίτων στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στην **Πολωνία** κατά 576,1% και κατά σειρά ακολουθούν: η **Λετονία** (450,7%), η **Ρουμανία** (389,2%), η **Σλοβακία** (307,9%), η **Κύπρος** (177,0%), η **Γαλλία** (145,6%), η **Αυστρία** (122,9%), η **Ιρλανδία**

(114,2%), η Ελλάδα (105,7%), το Λουξεμβούργο (104,7%), η Σουηδία (77,3%), η Πορτογαλία (60,4%), το Βέλγιο (57,8%), η Μάλτα (56,3%), η Λιθουανία (56,2%), η Ισπανία (55,2%), η Γερμανία (51,1%), η Ουγγαρία (40,3%), η Ολλανδία (39,8%), η Τσεχία (37,4%), η Σλοβενία (33,0%), η Εσθονία (31,4%), η Ιταλία (22,5%), η Δανία (20,8%), το Ηνωμένο Βασίλειο (18,3%), η Φινλανδία (17,1%) και η Βουλγαρία (14,7%).

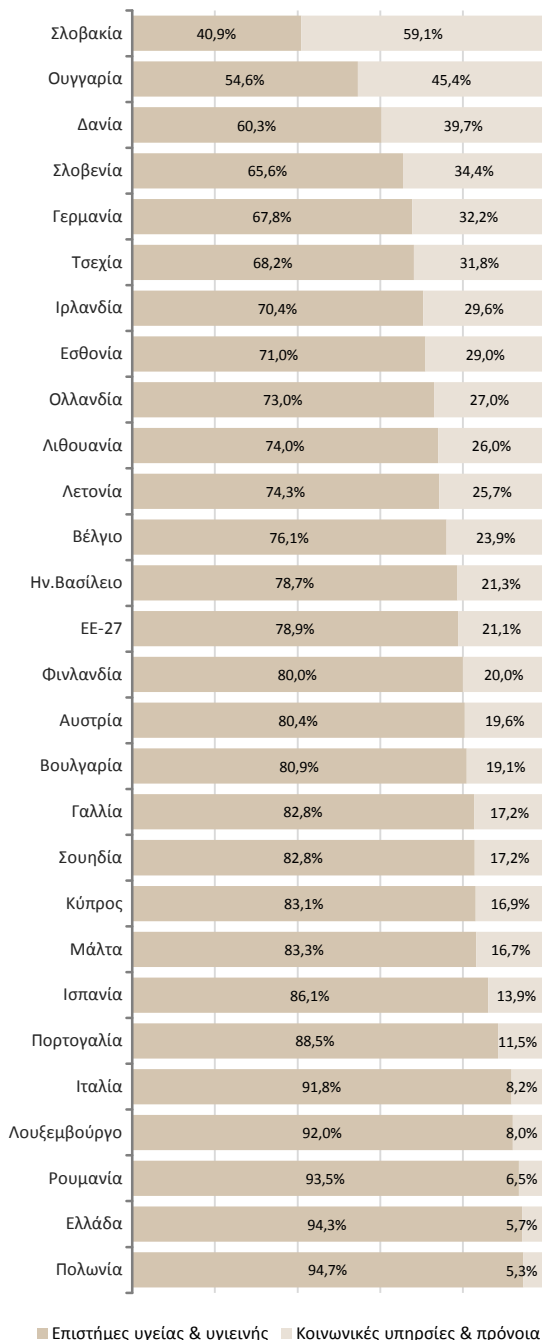
Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η ποσοστιαία κατανομή των δύο τομέων σπουδών του πεδίου ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ (Επιστήμες υγείας & υγιεινής και Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια) επί του συνολικού των αποφοίτων του συγκεκριμένου πεδίου κάθε κράτους-μέλους της ΕΕ-27.

Το 2010 στην ΕΕ-27 οι απόφοιτοι του τομέα Επιστήμες υγείας & υγιεινής αντιστοιχούσαν στο **78,9%** του συνόλου των αποφοίτων του πεδίου σπουδών ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ, ενώ το υπόλοιπο **21,1%** αντιστοιχούσε στους αποφοίτους του τομέα Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια του συγκεκριμένου πεδίου σπουδών.

Την ίδια χρονιά στα 26 από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ-27 η ποσοστιαία κατανομή των αποφοίτων του τομέα Επιστήμες υγείας & υγιεινής υπερεπέρσεν στο σύνολο των αποφοίτων του πεδίου σπουδών ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ. Η υψηλότερη ποσοστιαία αναλογία των αποφοίτων του συγκεκριμένου τομέα επί του συνόλου των αποφοίτων αυτού του πεδίου καταγράφεται στην Πολωνία (94,7%) και ακολουθούν: η Ελλάδα (94,3%), η Ρουμανία (93,5%), το Λουξεμβούργο (92,0%), η Ιταλία (91,8%), η Πορτογαλία (88,5%), η Ισπανία (86,1%), η Μάλτα (83,3%), η Κύπρος (83,1%), η Σουηδία και η Γαλλία (82,8%), η Βουλγαρία (80,9%), η Αυστρία (80,4%) και η Φινλανδία (80,0%).

Τέλος, η υψηλότερη ποσοστιαία αναλογία των αποφοίτων του τομέα Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια επί του συνόλου των αποφοίτων αυτού του πεδίου καταγράφεται στη Σλοβακία (59,1%) και ακολουθούν: η Ουγγαρία (45,4%), η Δανία (39,7%), η Σλοβενία (34,4%), η Γερμανία (32,2%), η Τσεχία (31,8%), η Ιρλανδία (29,6%), η Εσθονία (29,0%), η Ολλανδία (27,0%), η Λιθουανία (26,0%), η Λετονία (25,7%), το Βέλγιο (23,9%) και το Ηνωμένο Βασίλειο (21,3%).

Γράφημα 6.22: Κατανομή των αποφοίτων του πεδίου ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ ανά τομέα σπουδών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
Τα στοιχεία της Γαλλίας αφορούν το 2009.

6.1.2.8 Πεδίο σπουδών ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

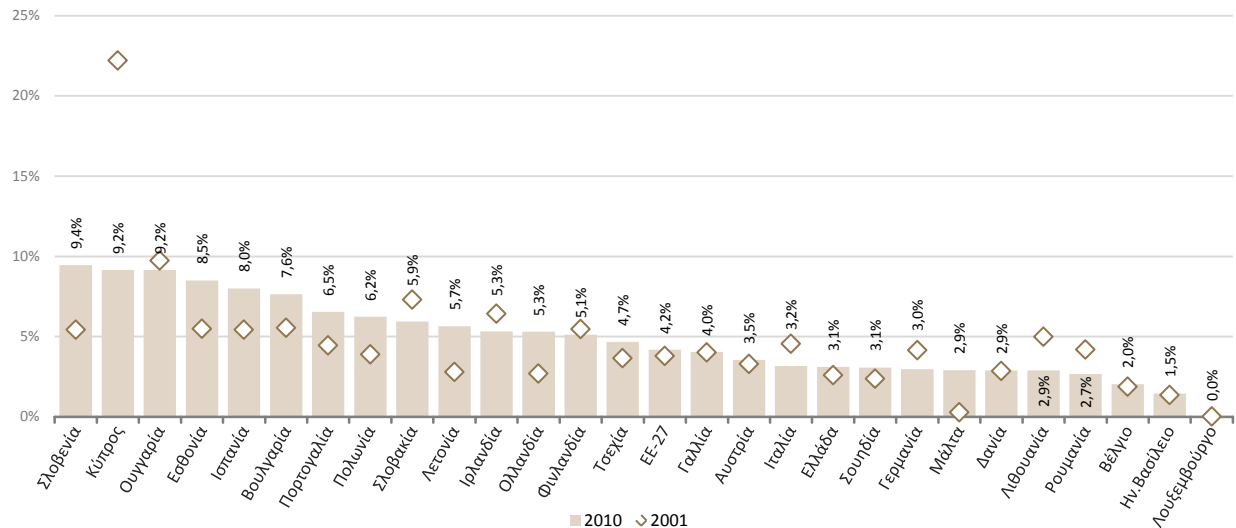
Το 2010 στην ΕΕ-27 από το πεδίο σπουδών ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ αποφοίτησαν **187.801** άτομα. Στην Ελλάδα, την ίδια χρονιά, οι απόφοιτοι από το συγκεκριμένο πεδίο ήταν **2.021** άτομα. Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι απόφοιτοι του πεδίου ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 & 6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010. Το πλήθος των αποφοίτων του πεδίου σπουδών ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ της Ε.Ε.-27 το 2010 αντιστοιχεί

στο **4,2%** του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 & 6) της Ε.Ε.-27.

Στην κατανομή, ως προς το συγκεκριμένο πεδίο, η Ελλάδα κατέχει την **18^η θέση** με τους αποφοίτους του συγκεκριμένου πεδίου να αντιστοιχούν στο **3,1%** του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας, **υπολειπόμενη** της αντίστοιχης τιμής της ΕΕ-27 κατά **1,1** ποσοστιαίες μονάδες.

Γράφημα 6.23: Απόφοιτοι του πεδίου ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων (ISCED 5 & 6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: Eurostat – UOE Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τα στοιχεία για την Ελλάδα αφορούν την περίοδο 2004-2010, για το Λουξεμβούργο την περίοδο 2000-2010 και για τη Γαλλία την περίοδο 2001-2009.

Τα 5 κράτη-μέλη με τα υψηλότερα ποσοστά αποφοίτων στο συγκεκριμένο πεδίο (top 5) είναι η **Σλοβενία** (9,4%), η **Κύπρος** και η **Ουγγαρία** (9,2%), η **Εσθονία** (8,5%) και η **Ισπανία** (8,0%). Στον αντίποδα καταγράφονται τα 5 κράτη-μέλη με τα χαμηλότερα ποσοστά αποφοίτων στο συγκεκριμένο πεδίο (bottom 5), στα οποία περιλαμβάνονται το **Λουξεμβούργο** (0,0%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (1,5%), το **Βέλγιο** (2,0%), η **Ρουμανία** (2,7%) και η **Λιθουανία** (2,9%).

Συγκρίνοντας τις δύο αυτές ομάδες χωρών, η μέση τιμή του ποσοστού αποφοίτων στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών στα κράτη-μέλη top5 (**8,9%**) είναι σχεδόν **πενταπλάσια** (4,9 φορές υψηλότερη) σε σύγκριση με την αντίστοιχη των κρατών-μελών bottom5 (**1,8%**).

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) το πλήθος των αποφοίτων του πεδίου σπουδών **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** στην Ε.Ε.-27 κατέγραψε **αύξηση** κατά **70,0%** (κατά **77.350** άτομα), από 110.451 αποφοίτους το 2001 σε 187.801 αποφοίτους το 2010.

Τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς σε **23** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** του πλήθους των αποφοίτων στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στη **Μάλτα** κατά 1660,0% και κατά σειρά ακολουθούν: η **Πολωνία** (218,8%), η **Ολλανδία** (216,8%), η **Τσεχία** (208,0%), η **Σλοβενία** (186,3%), η **Λετονία** (165,0%), η **Ρουμανία** (164,0%), η **Σλοβακία** (139,2%), η **Αυστρία** (131,1%), η **Εσθονία** (110,8%), η **Σουηδία** (94,8%), η **Πορτογαλία** (89,3%), η **Ισπανία** (78,2%), η **Βουλγαρία** (75,8%), η **Ελλάδα** (63,0%), το **Βέλγιο** (55,8%), η **Δανία** (39,8%), η **Γερμανία** (38,0%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (37,6%), η **Φινλανδία** (29,6%), η **Γαλλία** (19,7%), η **Ουγγαρία** (15,9%) και η **Ιρλανδία** (6,9%).

Στον αντίποδα βρίσκονται τα υπόλοιπα **3** κράτη-μέλη της ΕΕ στα οποία την ίδια περίοδο καταγράφεται **μείωση** του πλήθους των αποφοίτων τους στο συγκεκριμένο πεδίο σπουδών, με τη μεγαλύτερη να καταγρά-

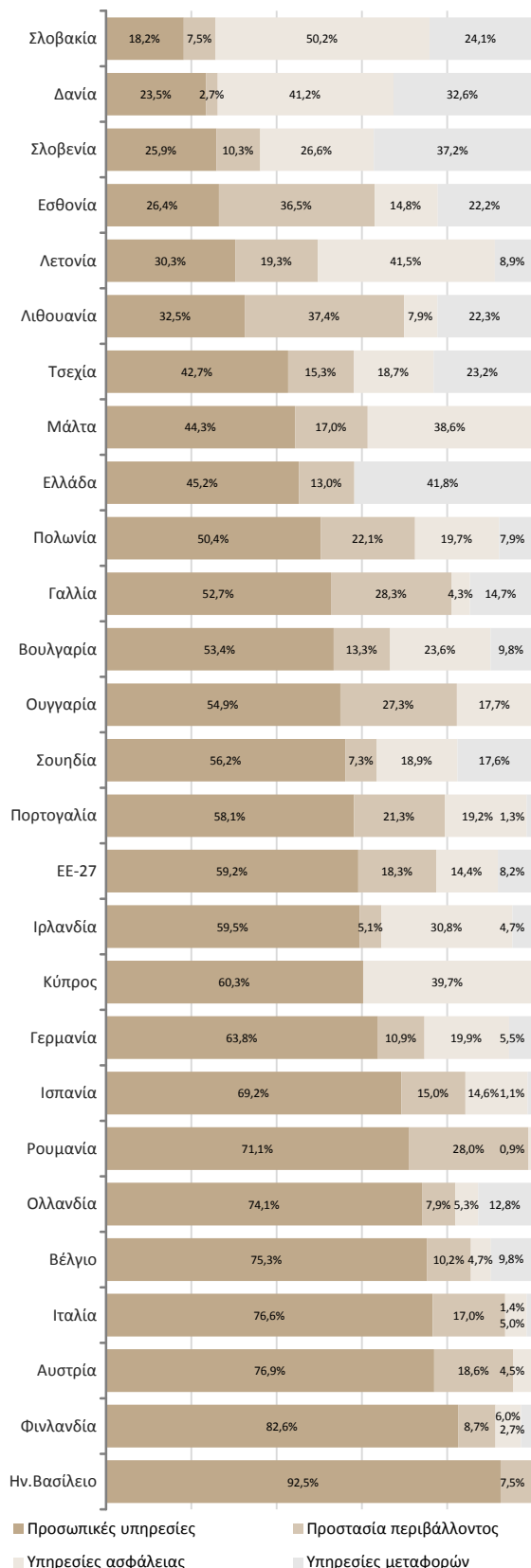
φεται στην **Ιταλία** κατά 31,1% και ακολουθούν: η **Κύπρος** (26,5%) και η **Λιθουανία** (5,0%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η ποσοστιαία κατανομή των τεσσάρων **τομέων σπουδών** του πεδίου **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** (Προσωπικές υπηρεσίες, Υπηρεσίες μεταφορών, Προστασία περιβάλλοντος και Υπηρεσίες ασφάλειας) επί του συνολικού των αποφοίτων του συγκεκριμένου πεδίου κάθε κράτους-μέλους της ΕΕ-27. Ωστόσο, μεταξύ των κρατών μελών δεν φαίνεται να λειτουργεί ενιαίο **κριτήριο ένταξης** των ομοειδών τμημάτων και σχολών στον ίδιο τομέα σπουδών. Για παράδειγμα, τα τμήματα εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών της **δημοτικής εκπαίδευσης** στην Ελλάδα, τη Σλοβενία, την Πολωνία, την Ιρλανδία και την Ιταλία, προφανώς έχουν ενταχθεί σε διαφορετικούς τομείς του πεδίου σπουδών **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ**.

Το 2010 στην ΕΕ-27 οι απόφοιτοι του τομέα **Προσωπικές υπηρεσίες** αντιστοιχούσαν στο **59,2%** του συνόλου των αποφοίτων του πεδίου σπουδών **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ**, ενώ οι απόφοιτοι του τομέα **Προστασία περιβάλλοντος** αντιστοιχούσαν στο **18,3%**, του τομέα **Υπηρεσίες ασφάλειας** στο **14,4%** και του τομέα **Υπηρεσίες μεταφορών** στο **8,2%** του συνολικού των αποφοίτων του συγκεκριμένου πεδίου σπουδών.

Το 2010, η **υψηλότερη** ποσοστιαία αναλογία των αποφοίτων του τομέα **Προσωπικές υπηρεσίες** επί του συνόλου των αποφοίτων του πεδίου **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** καταγράφεται στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (92,5%) και ακολουθούν: η **Φινλανδία** (82,6%), η **Αυστρία** (76,9%), η **Ιταλία** (76,6%), το **Βέλγιο** (75,3%), η **Ολλανδία** (74,1%) και η **Ρουμανία** (71,1%). Την ίδια χρονιά, η **χαμηλότερη** ποσοστιαία αναλογία των αποφοίτων του συγκεκριμένου τομέα επί του συνόλου των αποφοίτων του πεδίου αυτού καταγράφεται στη **Σλοβακία** (18,2%) και ακολουθούν: η **Δανία** (23,5%), η **Σλοβενία** (25,9%), η **Εσθονία** (26,4%), η **Λετονία** (30,3%) και η **Λιθουανία** (32,5%).

Γράφημα 6.24: Κατανομή των αποφοίτων του πεδίου ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ανά τομέα σπουδών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010

Πηγή: Eurostat – ΥΟΕ. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ. Στο Λουξεμβούργο δεν καταγράφονται απόφοιτοι στο πεδίο σπουδών ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ. Τα στοιχεία της Γαλλίας αφορούν το 2009.

Την ίδια χρονιά, η **υψηλότερη** ποσοστιαία αναλογία των αποφοίτων του τομέα **Προστασία περιβάλλοντος** επί του συνόλου των αποφοίτων του πεδίου **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** καταγράφεται στη **Λιθουανία** (37,4%) και ακολουθούν: η **Εσθονία** (36,5%), η **Γαλλία** (28,3%), η **Ρουμανία** (28,0%), η **Ουγγαρία** (27,3%), η **Πολωνία** (22,1%) και η **Πορτογαλία** (21,3%).

Αντίστοιχα, η **χαμηλότερη** ποσοστιαία αναλογία των αποφοίτων του συγκεκριμένου τομέα επί του συνόλου των αποφοίτων του πεδίου αυτού καταγράφεται στην **Κύπρος** (0,0%) και ακολουθούν: η **Δανία** (2,7%), η **Ιρλανδία** (5,1%), η **Σουηδία** (7,3%), η **Σλοβακία** και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (7,5%), η **Ολλανδία** (7,9%) και η **Φινλανδία** (8,7%).

Η **υψηλότερη** ποσοστιαία αναλογία των αποφοίτων του τομέα **Υπηρεσίες ασφάλειας** επί του συνόλου των αποφοίτων του πεδίου **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** το 2010 καταγράφεται στη **Σλοβακία** (50,2%) και ακολουθούν: η **Λετονία** (41,5%), η **Δανία** (41,2%), η **Κύπρος** (39,7%), η **Μάλτα** (38,6%), η **Ιρλανδία** (30,8%), η **Σλοβενία** (26,6%) και η **Βουλγαρία** (23,6%). Την ίδια χρονιά, η **χαμηλότερη** ποσοστιαία αναλογία των αποφοίτων του συγκεκριμένου τομέα επί του συνόλου των αποφοίτων του πεδίου αυτού καταγράφεται στην **Ελλάδα** και στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (0,0%) και ακολουθούν: η **Ρουμανία** (0,9%), η **Γαλλία** (4,3%), η **Αυστρία** (4,5%), το **Βέλγιο** (4,7%) και η **Ιταλία** (5,0%).

Τέλος το 2010, η **υψηλότερη** ποσοστιαία αναλογία των αποφοίτων του τομέα **Υπηρεσίες μεταφορών** επί του συνόλου των αποφοίτων του πεδίου **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** καταγράφεται στην **Ελλάδα** (41,8%) και ακολουθούν: η **Σλοβενία** (37,2%), η **Δανία** (32,6%), η **Σλοβακία** (24,1%), η **Τσεχία** (23,2%), η **Λιθουανία** (22,3%) και η **Εσθονία** (22,2%). Την ίδια χρονιά, η **χαμηλότερη** ποσοστιαία αναλογία των αποφοίτων του συγκεκριμένου τομέα επί του συνόλου των αποφοίτων του πεδίου αυτού καταγράφεται στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, στη **Ρουμανία**, στην **Αυστρία**, στην **Ουγγαρία**, στη **Μάλτα** και στην **Κύπρος** (0,0%) και ακολουθούν: η **Ισπανία** (1,1%), η **Πορτογαλία** (1,3%), η **Ιταλία** (1,4%), η **Φινλανδία** (2,7%) και η **Ιρλανδία** (4,7%).

6.1.2.9 Δείκτες διαφοροποίησης των αποφοίτων ανά τομέα σπουδών

Στον ακόλουθο πίνακα, αποτυπώνονται ανά τομέα σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης η απόλυτη και ποσοστιαία κατανομή των αποφοίτων, αλλά και οι δείκτες συνοχής, διαφοροποίησης των ακραίων τιμών και της αυξητικής εξέλιξης μεταξύ των 27 κρατών-μελών της ΕΕ.

Πίνακας 6.2: Παράμετροι θέσης και διασποράς της κατανομής των αποφοίτων ανά τομέα σπουδών στην ΕΕ- 27 την περίοδο 2001 – 2010

ISC	Τομέας Σπουδών	Πλήθος αποφοίτων			Μέση ποσοστιαία αναλογία			Λόγος t5/b5 (ποσοστιαία αναλογία)			Δείκτης συνοχής (ποσοστιαία αναλογία)			Δείκτης αυξητικής εξέλιξης περιόδου 2001-2010						
		2001	2010	Μεταβολή περιόδου 2001-2010	2001	2010	Μεταβολή περιόδου 2001-2010	2001	2010	Μεταβολή περιόδου 2001-2010	2001	2010	Μεταβολή περιόδου 2001-2010							
14.1	Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού	187.618	252.983	34,8%	▲	10,4%	7,5%	-27,6%	▼	7,2	4,9	-31,7%	▼	40,4%	54,3%	34,5%	▲	33,3%	9 από τα 27 κράτη-μέλη	
14.2	Επιστήμες της εκπαίδευσης	127.203	112.912	-11,2%	▼	3,6%	2,6%	-29,3%	▼	13,6	5,6	-58,9%	▼	1,8%	40,3%	2111,3%	▲	33,3%	9 από τα 27 κράτη-μέλη	
21	Τέχνες	102.379	175.953	71,9%	▲	3,3%	3,8%	14,9%	▲	4,9	4,3	-11,2%	▼	46,4%	53,2%	14,5%	▲	59,3%	16 από τα 27 κράτη-μέλη	
22	Ανθρωπιστικές σπουδές	232.733	337.052	44,8%	▲	6,8%	6,9%	0,5%	▲	3,8	3,2	-15,5%	▼	49,8%	58,4%	17,1%	▲	51,9%	14 από τα 27 κράτη-μέλη	
31	Κοινωνικές & συμπεριφορικές επιστήμες	203.659	415.598	104,1%	▲	6,4%	8,8%	36,6%	▲	3,7	2,8	-24,3%	▼	53,0%	52,2%	-1,6%	▼	51,9%	14 από τα 27 κράτη-μέλη	
32	Δημοσιογραφία & ενημέρωση	38.990	76.902	97,2%	▲	1,3%	1,6%	22,7%	▲	4,0	5,5	37,9%	▲	50,8%	43,7%	-13,9%	▼	48,1%	13 από τα 27 κράτη-μέλη	
34	Επιχειρήσεις & διοίκηση	561.649	915.233	63,0%	▲	22,8%	22,9%	0,7%	▲	3,1	2,9	-7,9%	▼	57,2%	61,7%	7,9%	▲	55,6%	15 από τα 27 κράτη-μέλη	
38	Δίκαιο	176.042	206.229	17,1%	▲	5,8%	5,1%	-11,8%	▼	6,2	5,8	-7,5%	▼	30,6%	36,7%	19,9%	▲	40,7%	11 από τα 27 κράτη-μέλη	
42	Βιοεπιστήμες	88.977	107.770	21,1%	▲	2,2%	2,1%	-4,8%	▼	6,3	6,1	-2,4%	▼	37,8%	45,2%	19,7%	▲	44,4%	12 από τα 27 κράτη-μέλη	
44	Φυσικές επιστήμες	79.146	101.580	28,3%	▲	2,2%	1,7%	-21,0%	▼	3,9	4,2	7,8%	▲	45,7%	52,4%	14,6%	▲	40,7%	11 από τα 27 κράτη-μέλη	
46	Μαθηματικά & Στατιστική	35.716	54.223	51,8%	▲	1,0%	1,0%	2,5%	▲	8,2	6,1	-26,0%	▼	16,9%	30,7%	81,1%	▲	37,0%	10 από τα 27 κράτη-μέλη	
48	Πληροφορική	98.672	150.222	52,2%	▲	3,4%	3,4%	-0,1%	▼	6,3	3,3	-47,4%	▼	29,6%	64,3%	117,0%	▲	33,3%	9 από τα 27 κράτη-μέλη	
52	Σπουδές μηχανικού και συναφή επαγγέλματα	273.413	349.646	27,9%	▲	8,8%	8,0%	-8,8%	▼	3,9	3,3	-15,2%	▼	53,5%	55,6%	3,7%	▲	29,6%	8 από τα 27 κράτη-μέλη	
54	Μεταποίηση & επεξεργασία	33.339	52.961	58,9%	▲	1,6%	1,3%	-23,2%	▼	8,8	4,2	-52,3%	▼	17,3%	48,0%	176,8%	▲	18,5%	5 από τα 27 κράτη-μέλη	
58	Αρχιτεκτονική & δομικά έργα	97.647	158.264	62,1%	▲	3,4%	3,9%	14,9%	▲	5,0	3,0	-40,0%	▼	48,4%	63,5%	31,1%	▲	59,3%	16 από τα 27 κράτη-μέλη	
62	Γεωργία, Δασοκομία & Αλιεία	41.576	57.526	38,4%	▲	1,9%	1,5%	-20,1%	▼	4,2	4,6	9,3%	▲	53,3%	42,4%	-20,4%	▼	18,5%	5 από τα 27 κράτη-μέλη	
64	Κτηνιατρική	9.046	12.102	33,8%	▲	0,4%	0,4%	-2,4%	▼	5,2	4,7	-8,0%	▼	46,0%	43,4%	-5,6%	▼	22,2%	6 από τα 27 κράτη-μέλη	
72	Υγεία	316.273	531.866	68,2%	▲	10,1%	10,9%	7,2%	▲	4,9	3,0	-39,0%	▼	49,7%	60,5%	21,8%	▲	44,4%	12 από τα 27 κράτη-μέλη	
76	Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια	78.476	142.524	81,6%	▲	3,5%	3,3%	-4,4%	▼	9,7	10,3	5,2%	▲	8,2%	23,3%	184,7%	▲	33,3%	9 από τα 27 κράτη-μέλη	
81	Προσωπικές υπηρεσίες	61.254	111.280	81,7%	▲	2,6%	2,7%	3,6%	▲	7,9	4,6	-41,5%	▼	-15,1%	45,9%	404,3%	▲	48,1%	13 από τα 27 κράτη-μέλη	
84	Υπηρεσίες μεταφορών	8.865	15.347	73,1%	▲	0,7%	0,8%	16,7%	▲	19,4	17,7	-8,7%	▼	-5,2%	-5,6%	-7,0%	▼	29,6%	8 από τα 27 κράτη-μέλη	
85	Προστασία περιβάλλοντος	24.535	34.348	40,0%	▲	0,7%	0,8%	13,1%	▲	16,4	10,5	-35,6%	▼	-3,1%	15,3%	597,5%	▲	33,3%	9 από τα 27 κράτη-μέλη	
86	Υπηρεσίες ασφαλείας	15.702	27.143	72,9%	▲	1,7%	1,2%	-33,9%	▼	39,6	21,7	-45,2%	▼	-41,7%	14,4%	134,4%	▲	33,3%	9 από τα 27 κράτη-μέλη	
	ΣΥΝΟΛΟ	3.075.560	4.505.459	46,5%	▲	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	70,4%	19 από τα 27 κράτη-μέλη

Πηγή δεδομένων: Eurostat – UOE

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το top5 αποδίδει τη μέση τιμή των 5 κρατών-μελών με την υψηλότερη τιμή κατ' έτος και το bottom5 αποδίδει τη μέση τιμή των 5 κρατών-μελών με τη χαμηλότερη τιμή κατ' έτος.

Ο δείκτης συνοχής εκφράζει τη συνοχή περί τη μέση τιμή των κρατών-μελών, βασίζεται στο συντελεστή διακύμανσης (CV) και υπολογίζεται με τον τύπο: $1 - CV$. Τιμές του δείκτη μεγαλύτερες του 50% δηλώνουν υψηλό βαθμό συνοχής των κρατών-μελών και επομένως μικρές διαφοροποιήσεις μεταξύ τους.

Ο δείκτης αυξητικής εξέλιξης αποδίδει το ποσοστό των κρατών-μελών που εμφανίζουν αυξητικό ετήσιο ρυθμό μεταβολής του πλήθους των αποφοίτων ανά τομέα σπουδών τουλάχιστον στο 70% των ετών για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία. Για παράδειγμα, η τιμή του δείκτη αυξητικής εξέλιξης του τομέα Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού 33,3%, σημαίνει ότι το 33,3% των κρατών-μελών της ΕΕ (δηλαδή 9 από τα 27 κράτη-μέλη) παρουσίασαν στο 70% τουλάχιστον της περιόδου 2001 -2010 θετικούς ετήσιους ρυθμούς μεταβολής των πλήθους των αποφοίτων του συγκεκριμένου τομέα.

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) το σύνολο των αποφοίτων της Ε.Ε.-27 κατέγραψε **σημαντική αύξηση** κατά **33,3%** (1.429.899 απόφοιτοι), από 3.075.560 αποφοίτους το 2001 σε 4.505.459 αποφοίτους το 2010.

Τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς σε **22** από τους 23 τομείς σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

στην ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** του πλήθους των αποφοίτων με τη μεγαλύτερη ποσοστιαία μεταβολή να καταγράφεται στον τομέα **Κοινωνικές & συμπεριφορικές επιστήμες** κατά 104,1% και κατά σειρά ακολουθούν οι τομείς σπουδών: **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** (97,2%), **Προσωπικές υπηρεσίες** (81,7%), **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** (81,6%), **Υπηρεσίες με-**

ταφορών (73,1%), Υπηρεσίες ασφαλείας (72,9%), Τέχνες (71,9%), Υγεία (68,2%), Επιχειρήσεις & διοίκηση (63,0%), Αρχιτεκτονική & δομικά έργα (62,1%), Μεταποίηση & επεξεργασία (58,9%), Πληροφορική (52,2%), Μαθηματικά & Στατιστική (51,8%), Ανθρωπιστικές σπουδές (44,8%), Προστασία περιβάλλοντος (40,0%), Γεωργία, Δασοκομία & Αλιεία (38,4%), Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού (34,8%) και Κτηνιατρική (33,8%). Μικρότερες αυξήσεις καταγράφηκαν στους τομείς σπουδών: Φυσικές επιστήμες (28,3%), Σπουδές μηχανικού και συναφή επαγγέλματα (27,9%), Βιοεπιστήμες (21,1%) και Δίκαιο (17,1%). Στον αντίποδα βρίσκεται ο τομέας σπουδών **Επιστήμες εκπαίδευσης** ο οποίος κατά την ίδια περίοδο αναφοράς κατέγραψε μείωση κατά 14.365 αποφοίτους (κατά 11,2%).

Την ίδια περίοδο αναφοράς η υψηλότερη **απόλυτη μεταβολή** του πλήθους των αποφοίτων καταγράφεται στον τομέα **Επιχειρήσεις & διοίκηση** (αύξηση κατά 353.584 αποφοίτους) και με φθίνουσα σειρά ακολουθούν οι τομείς σπουδών: **Υγεία** (215.593 απόφοιτοι), **Κοινωνικές & συμπεριφορικές επιστήμες** (211.939 απόφοιτοι), **Ανθρωπιστικές σπουδές** (104.319 απόφοιτοι), **Σπουδές μηχανικού & συναφή επαγγέλματα** (76.233 απόφοιτοι), **Τέχνες** (73.574 απόφοιτοι), **Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού** (65.365 απόφοιτοι), **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** (64.048 απόφοιτοι), **Αρχιτεκτονική & δομικά έργα** (60.617 απόφοιτοι), **Πληροφορική** (51.550 απόφοιτοι), **Προσωπικές υπηρεσίες** (50.026 απόφοιτοι), **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** (37.912 απόφοιτοι), **Δίκαιο** (30.187 απόφοιτοι), **Φυσικές επιστήμες** (22.434 απόφοιτοι), **Μεταποίηση & επεξεργασία** (19.622 απόφοιτοι), **Βιοεπιστήμες** (18.793 απόφοιτοι), **Μαθηματικά & Στατιστική** (18.507 απόφοιτοι), **Γεωργία, Δασοκομία & Αλιεία** (15.950 απόφοιτοι), **Υπηρεσίες ασφαλείας** (11.441 απόφοιτοι), **Προστασία περιβάλλοντος** (9.813 απόφοιτοι), **Υπηρεσίες μεταφορών** (6.482 απόφοιτοι) και **Κτηνιατρική** (3.056 απόφοιτοι). Αξίζει να σημειωθεί ότι συνολικά το πεδίο σπουδών **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** κατέγραψε απόλυτη **αύξηση** κατά 51.074 φοιτητές.

Από τη μελέτη της απόλυτης μεταβολής του πλήθους των αποφοίτων των τομέων σπουδών είναι εμφανής η αυξητική τάση στους τομείς σπουδών που σχετίζονται κυρίως με τον **τρίτογενή** τομέα της οικονομίας έναντι του **δευτερογενούς** και **πρωτογενούς** τομέα παραγωγής. Επίσης, θα πρέπει να σημειωθεί η σημαντική απόλυτη και ποσοστιαία, αύξηση του τομέα **Τέχνες** έναντι του τομέα της **Πληροφορικής** και του τομέα **Δημοσιογραφία & ενημέρωση**. Τέλος, σε υψηλές θέσεις ως προς την απόλυτη μεταβολή καταγράφονται οι τομείς **Επιχειρήσεις & διοίκηση**, **Υγεία**, **Κοινωνικές & συμπεριφορικές επιστήμες**, **Σπουδές μηχανικού & συναφή επαγγέλματα** και **Ανθρωπιστικές σπουδές**, οι οποίες φαίνεται ότι ανταποκρίνονται καλύτερα στα ακαδημαϊκά προσόντα που προβάλλει η ευρωπαϊκή αγορά εργασίας.

Ο **δείκτης αυξητικής εξέλιξης** του πλήθους των αποφοίτων σε κάθε τομέα σπουδών επιχειρεί να αποτυπώσει τη σταθερότητα στην ετήσια αύξηση των αποφοίτων κατά το μεγαλύτερο χρονικό διάστημα της δεκαετίας 2001-2010. Συγκεκριμένα, ο δείκτης αυξητικής εξέλιξης αποδίδει το ποσοστό των κρατών-μελών που εμφανίζουν αυξητικό ετήσιο **ρυθμό μεταβολής** των αποφοίτων ανά τομέα σπουδών τουλάχιστον στο 70% των ετών για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία.

Η υψηλότερη τιμή του δείκτη αυξητικής εξέλιξης μεταξύ των 23 τομέων σπουδών καταγράφεται στους μείζονες **Τέχνες** και **Αρχιτεκτονική & δομικά έργα** (59,3% των κρατών-μελών), δηλαδή σε **16** από τα 27 κράτη-μέλη οι συγκεκριμένοι τομείς καταγράφουν ετήσια αύξηση του πλήθους των αποφοίτων τουλάχιστον στο 70% της διάρκειας της περιόδου 2001-2010. Υψηλές τιμές του δείκτη αυξητικής εξέλιξης καταγράφουν οι τομείς: **Επιχειρήσεις & διοίκηση** (55,6% των κρατών-μελών), **Κοινωνικές & συμπεριφορικές επιστήμες** και **Ανθρωπιστικές σπουδές** (51,9% των κρατών-μελών), **Προσωπικές υπηρεσίες** και **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** (48,1%), **Υγεία** και **Βιοεπιστήμες** (44,4%) και **Δίκαιο** και **Φυσικές επιστήμες** (40,7%). Στον αντίποδα καταγράφονται οι τομείς με τις χαμηλότερες τιμές του δείκτη αυξητικής εξέλιξης: **Γεωργία-Δασοκομία-Αλιεία** και **Μεταποίηση & επεξεργασία** (18,5% των κρατών-μελών), **Κτηνιατρική** (22,2% των κρατών-μελών), **Υπηρεσίες μεταφορών** και **Σπουδές μηχανικού & συναφή επαγγέλματα** (29,6%), **Επιστήμες της εκπαίδευσης**, **Προστασία περιβάλλοντος**, **Υπηρεσίες ασφαλείας**, **Πληροφορική**, **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** και **Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού** (33,3%) και **Μαθηματικά & Στατιστική** (37,0%).

Από τα παραπάνω, αξίζει να σημειωθεί η σταθερή αυξητική τάση των αποφοίτων του τομέα σπουδών **Αρχιτεκτονική & δομικά έργα** και **Τέχνες**. Αντίθετα, από το πεδίο **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** μόνο ο τομέας των **Βιοεπιστημών** και των **Φυσικών επιστημών** καταγράφει σχετικά υψηλή τιμή του δείκτη αυξητικής εξέλιξης ενώ στον αντίποδα βρίσκονται τα **Μαθηματικά & στατιστική** και η **Πληροφορική**. Ενισχυτικό επιχειρήμα προηγούμενου συμπεράσματος θα πρέπει να θεωρηθεί ο χαμηλός δείκτης αυξητικής εξέλιξης στους αντίστοιχους τομείς σπουδών του **πρωτογενούς** και **δευτερογενούς** τομέα παραγωγής.

Το 2010 την υψηλότερη **μέση ποσοστιαία αναλογία** επί του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης κατέγραψε ο τομέας σπουδών **Επιχειρήσεις & διοίκηση** (22,9%), και ακολουθούν οι τομείς σπουδών: **Υγεία** (10,9%), **Κοινωνικές & συμπεριφορικές επιστήμες** (8,8%), **Σπουδές μηχανικού & συναφή επαγγέλματα** (8,0%), **Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού** (7,5%), **Ανθρωπιστικές σπουδές** (6,9%) και **Δίκαιο** (5,1%). Οι υπόλοιποι τομείς σπουδών καταγράφουν μέση ποσοστιαία αναλογία μικρότερη του 5,0% των αποφοίτων στην ΕΕ-27.

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) σε **11** από τους 23 τομείς σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

σης στην ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της μέσης ποσοστιαίας αναλογίας τους επί του συνόλου των αποφοίτων, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στον τομέα **Κοινωνικές & συμπεριφορικές επιστήμες** κατά 36,6% και κατά σειρά ακολουθούν οι τομείς σπουδών: **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** (22,7%), **Υπηρεσίες μεταφορών** (16,7%), **Τέχνες και Αρχιτεκτονική & δομικά έργα** (14,9%), **Προστασία περιβάλλοντος** (13,1%), **Υγεία** (7,2%), **Προσωπικές υπηρεσίες** (3,6%), **Μαθηματικά & Στατιστική** (2,5%) και οριακά οι τομείς **Επιχειρήσεις & διοίκηση** (0,7%) και **Ανθρωπιστικές σπουδές** (0,5%). Την ίδια περίοδο αναφοράς σε **12** από τους 23 τομείς σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ καταγράφεται **μείωση** της μέσης ποσοστιαίας αναλογίας τους επί του συνόλου των αποφοίτων, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στον τομέα **Υπηρεσίες ασφάλειας** κατά 33,9% και κατά σειρά ακολουθούν οι τομείς σπουδών: **Επιστήμες της εκπαίδευσης** (29,3%), **Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού** (27,6%), **Μεταποίηση & επεξεργασία** (23,2%), **Φυσικές επιστήμες** (21,0%), **Γεωργία- Δασοκομία-Αλιεία** (20,1%), **Δίκαιο** (11,8%), **Σπουδές μηχανικού & συναφή επαγγέλματα** (8,8%), **Βιοεπιστήμες** (4,8%), **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** (4,4%), **Κτηνιατρική** (2,4%) και οριακά ο τομέας **Πληροφορική** (0,1%).

Ο **δείκτης συνοχής** σε κάθε τομέα σπουδών εκφράζει τη συνοχή περί τη μέση τιμή των 27 κρατών-μελών, βασίζεται στο συντελεστή διακύμανσης (CV) και υπολογίζεται με τον τύπο: $1 - CV$. Τιμές του δείκτη μεγαλύτερες του 50% δηλώνουν υψηλό βαθμό συνοχής των κρατών-μελών και επομένως μικρές διαφοροποιήσεις μεταξύ τους. Το 2010 σε **13** από τους 23 τομείς σπουδών καταγράφεται **χαμηλός** δείκτης συνοχής μεταξύ των 27 κρατών μελών, που δηλώνουν ιδιαίτερα σημαντικές διαφοροποιήσεις των κρατών μελών περί τη μέση ποσοστιαία αναλογία των αποφοίτων των συγκεκριμένων τομέων σπουδών. Η χαμηλότερη τιμή του δείκτη καταγράφεται στον τομέα **Υπηρεσίες μεταφορών** (-5,6%) και ακολουθούν οι τομείς σπουδών: **Υπηρεσίες ασφάλειας** (14,4%), **Προστασία περιβάλλοντος** (15,3%), **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** (23,3%), **Μαθηματικά & Στατιστική** (30,7%), **Δίκαιο** (36,7%), **Επιστήμες της εκπαίδευσης** (40,3%), **Γεωργία, Δασοκομία & Αλιεία** (42,4%), **Κτηνιατρική** (43,4%), **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** (43,7%), **Βιοεπιστήμες** (45,2%), **Προσωπικές υπηρεσίες** (45,9%) και **Μεταποίηση & επεξεργασία** (48,0%). Στους υπόλοιπους τομείς σπουδών καταγράφονται τιμές μεγαλύτερες του 50% που δεν επιβεβαιώνουν την ύπαρξη σημαντικών διαφοροποιήσεων περί τη μέση ποσοστιαία αναλογία των αποφοίτων μεταξύ των κρα-

τών-μελών. Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) σε **4** από τους 23 τομείς σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ καταγράφεται **μείωση** του δείκτη συνοχής, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στον τομέα **Γεωργία, Δασοκομία & Αλιεία** κατά 20,4% και έπονται οι τομείς σπουδών: **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** (13,9%), **Υπηρεσίες μεταφορών** (7,0%), **Κτηνιατρική** (5,6%) και **Κοινωνικές & συμπεριφορικές επιστήμες** (1,6%). Την ίδια περίοδο αναφοράς στους υπόλοιπους 19 τομείς σπουδών καταγράφεται **αύξηση** του δείκτη συνοχής.

Ο **λόγος top5/bottom5** σε κάθε τομέα σπουδών αποτυπώνει τη **διακύμανση των ακραίων τιμών της ποσοστιαίας αναλογίας** των αποφοίτων του τομέα μεταξύ των 27 κρατών-μελών, όπου το top5 αποδίδει τη μέση τιμή των 5 κρατών-μελών με την υψηλότερη τιμή κατ' έτος και το bottom5 αποδίδει τη μέση τιμή των 5 κρατών-μελών με τη χαμηλότερη τιμή κατ' έτος. Τιμές του δείκτη μεγαλύτερες του **1,5** δηλώνουν σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των ακραίων τιμών. Το 2010 και στους **23** τομείς σπουδών καταγράφεται υψηλή διακύμανση των ακραίων τιμών μεταξύ των 27 κρατών μελών (τιμές υψηλότερες του 2,0), που δηλώνουν σημαντικές διαφοροποιήσεις των ακραίων ποσοστιαίων τιμών τους πλήθους των αποφοίτων σε όλους τους τομείς σπουδών μεταξύ των κρατών-μελών. Η υψηλότερη τιμή του λόγου καταγράφεται στον τομέα **Υπηρεσίες ασφάλειας** (21,7 φορές) και ακολουθούν οι τομείς σπουδών: **Υπηρεσίες μεταφορών** (17,7 φορές), **Προστασία περιβάλλοντος** (10,5 φορές), **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** (10,3 φορές), **Βιοεπιστήμες και Μαθηματικά & Στατιστική** (6,1 φορές), **Δίκαιο** (5,8 φορές), **Επιστήμες της εκπαίδευσης** (5,6 φορές), **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** (5,5 φορές), **Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού** (4,9 φορές), **Κτηνιατρική** (4,7 φορές), **Γεωργία, Δασοκομία & Αλιεία** και **Προσωπικές υπηρεσίες** (4,6 φορές), **Τέχνες** (4,3 φορές) και **Φυσικές επιστήμες και Μεταποίηση & επεξεργασία** (4,2 φορές). Στους υπόλοιπους τομείς σπουδών καταγράφονται τιμές μεταξύ 3,3 και 2,8 φορές. Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) σε **4** από τους 23 τομείς σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** του λόγου, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στον τομέα **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** κατά 37,9% και έπονται οι τομείς σπουδών: **Γεωργία, Δασοκομία & Αλιεία** (9,3%), **Φυσικές επιστήμες** (7,8%) και **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** (5,2%). Την ίδια περίοδο αναφοράς στους υπόλοιπους 19 τομείς σπουδών καταγράφεται **μείωση** του λόγου διακύμανσης των ακραίων τιμών.

6.1.2.10 Ιεραρχική ομαδοποίηση των τομέων σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Η κατανομή του συνόλου των αποφοίτων (ISCED 5 & 6) της ΕΕ-27 σε 23 τομείς σπουδών δεν είναι ομοιόμορφη. Η ιεραρχική ομαδοποίηση των τομέων σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έγκειται στη διά-

κρισή τους σε ομάδες τομέων, όπως αυτή προκύπτει από την εφαρμογή της τεχνικής **ανάλυση σε συστάδες** (cluster analysis, βλ. Παράρτημα VI), η οποία έχει ως κύριο χαρακτηριστικό την ομαδοποίηση των παρατη-

ρήσεων βάσει κοινών χαρακτηριστικών, προκειμένου να επιτυγχάνεται υψηλή ομοιογένεια μεταξύ των παρατηρήσεων που ανήκουν στην ίδια ομάδα και, ταυτόχρονα, σημαντική ανομοιογένεια (διαφοροποίηση) μεταξύ των ομάδων που προέκυψαν από την ανάλυση (Hair et al, 2006). Στη συγκεκριμένη εφαρμογή ως **κριτήρια** ταξινόμησης ανά τομέα αξιοποιήθηκαν: α) η **μέση ποσοστιαία αναλογία** των αποφοίτων το 2010, β) η **απόλυτη μεταβολή** του πλήθους των αποφοίτων την περίοδο αναφοράς, γ) ο **δείκτης συνοχής** των 27 κρατών-μελών το 2010 και δ) ο **δείκτης αυξητικής εξέ-**

λιξης της περιόδου αναφοράς, όπως ορίστηκαν στην προηγούμενη ενότητα. Με την εφαρμογή της παραπάνω τεχνικής οι 23 τομείς σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ-27 ταξινομήθηκαν σε **5 διαφορετικές ομάδες** (clusters) τομέων σπουδών.

Στον ακόλουθο πίνακα και ανά **ομάδα τομέων** σπουδών αποτυπώνονται τα περιγραφικά στοιχεία των 4 κριτηρίων ιεράρχησης κάθε ομάδας τομέων, καθώς και οι τομείς σπουδών που εντάσσονται στη συγκεκριμένη ομάδα.

Πίνακας 6.3: Ιεραρχική ταξινόμηση των τομέων σπουδών σε 6 ομάδες - Περιγραφικές στατιστικές παράμετροι

Ομάδες	Περιγραφικά στατιστικά (ανά ομάδα)	Μέση ποσοστιαία αναλογία αποφοίτων (2010)	Απόλυτη μεταβολή πλήθους αποφοίτων (2001-2010)	Δείκτης συνοχής των κρατών-μελών (2010)	Δείκτης αυξητικής εξέλιξης περιόδου (2001-2010)	Πλήθος τομέων	Τομείς σπουδών
1 ^η ομάδα	Μέγιστη τιμή					1	• Επιχειρήσεις & διοίκηση
	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ	22,9%	353.584	61,7%	55,6%		
	Ελάχιστη τιμή						
	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ						
2 ^η ομάδα	Μέγιστη τιμή	10,9%	215.593	60,5%	51,9%	2	• Υγεία • Κοινωνικές & συμπεριφορικές επιστήμες
	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ	9,8%	213.766	56,3%	48,1%		
	Ελάχιστη τιμή	8,8%	211.939	52,2%	44,4%		
	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ	1,5%	2.584	5,9%	5,2%		
3 ^η ομάδα	Μέγιστη τιμή					1	• Ανθρωπιστικές σπουδές
	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ	6,9%	104.319	58,4%	51,9%		
	Ελάχιστη τιμή						
	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ						
4 ^η ομάδα	Μέγιστη τιμή	8,0%	76.233	64,3%	59,3%	9	• Δημοσιογραφία & ενημέρωση • Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια • Σπουδές μηχανικού & συναφή επαγγέλματα • Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού • Αρχιτεκτονική & δομικά έργα • Προσωπικές υπηρεσίες • Δίκαιο • Τέχνες • Πληροφορική
	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ	4,4%	56.612	48,9%	42,8%		
	Ελάχιστη τιμή	1,6%	30.187	23,3%	29,6%		
	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ	2,2%	15.563	13,2%	11,4%		
5 ^η ομάδα	Μέγιστη τιμή	2,6%	22.434	52,4%	44,4%	10	• Γεωργία, Δασοκομία & Αλιεία • Φυσικές επιστήμες • Βιοεπιστήμες • Κτηνιατρική • Υπηρεσίες μεταφορών • Μαθηματικά & Στατιστική • Προστασία περιβάλλοντος • Υπηρεσίες ασφαλείας • Μεταποίηση & επεξεργασία • Επιστήμες της εκπαίδευσης
	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ	1,3%	11.181	32,6%	31,1%		
	Ελάχιστη τιμή	0,4%	-14.291	-5,6%	18,5%		
	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ	0,7%	10.909	18,7%	8,9%		
ΣΥΝΟΛΟ	Μέγιστη τιμή	22,9%	353.584	64,3%	59,3%	23	
	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ	4,4%	65.511	43,5%	39,1%		
	Ελάχιστη τιμή	0,4%	-14.291	-5,6%	18,5%		
	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ	5,0%	85.731	17,7%	12,0%		

Πηγή δεδομένων: Eurostat – ΟΥΕ

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Η κατάταξη των ομάδων σπουδών στον πίνακα έχει γίνει με φθίνουσα σειρά ως προς τη μέση ποσοστιαία αναλογία των τομέων στο πλήθος αποφοίτων της ΕΕ-27 το 2010

Στην **1η ομάδα** ταξινομήθηκε μόνο **1** τομέας σπουδών, ο τομέας **Επιχειρήσεις & διοίκηση**. Η ομάδα χαρακτηρίζεται από: **ιδιαίτερα υψηλή** (την υψηλότερη) **ποσοστιαία αναλογία** επί του πλήθους των αποφοίτων της ΕΕ-27 (**22,9%**), **ιδιαίτερα υψηλή** (την υψηλότερη) **απόλυτη μεταβολή** του πλήθους των αποφοίτων την περίοδο αναφοράς (353.584 απόφοιτοι), **ιδιαίτερα υψηλό** (τον υψηλότερο) **δείκτη συνοχής** (61,7%) και **υψηλό** (τον υψηλότερο) **δείκτη αυξητικής εξέλιξης** (55,6%).

Στη **2η ομάδα** ταξινομήθηκαν **2** τομείς σπουδών, ο τομέας **Κοινωνικές & συμπεριφορικές επιστήμες** και ο τομέας **Υγεία**. Η ομάδα χαρακτηρίζεται από: **υψηλή**

ποσοστιαία αναλογία επί του συνόλου των αποφοίτων της ΕΕ-27 (μέση τιμή **9,8%**), **ιδιαίτερα υψηλή απόλυτη μεταβολή** του πλήθους των αποφοίτων την περίοδο αναφοράς (μέση τιμή 213.766 απόφοιτοι), **μέτριο δείκτη συνοχής** (56,3%) και **μέτριο δείκτη αυξητικής εξέλιξης** (48,1%).

Στην **3η ομάδα** ταξινομήθηκε μόνο **1** τομέας σπουδών, ο τομέας **Ανθρωπιστικές σπουδές**. Η ομάδα χαρακτηρίζεται από: **μέτρια ποσοστιαία αναλογία** επί του συνόλου των αποφοίτων της ΕΕ-27 (μέση τιμή **6,9%**), **μέτρια απόλυτη μεταβολή** του πλήθους των απόφοιτων την περίοδο αναφοράς (μέση τιμή 104.319 απόφοι-

τοι), μέτριο δείκτη συνοχής (58,4%) και μέτριο δείκτη αυξητικής εξέλιξης (51,9%).

Στην **4η ομάδα** ταξινομήθηκαν **9** τομείς σπουδών, ο τομέας **Δημοσιογραφία & ενημέρωση**, και ο τομέας **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια**, ο τομέας **Σπουδές μηχανικού & συναφή επαγγέλματα**, ο τομέας **Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού**, ο τομέας **Αρχιτεκτονική & δομικά έργα**, ο τομέας **Προσωπικές υπηρεσίες**, ο τομέας **Δίκαιο**, ο τομέας **Τέχνες** και ο τομέας **Πληροφορική**. Η ομάδα χαρακτηρίζεται από: **χαμηλή ποσοστιαία αναλογία** επί του συνόλου των αποφοίτων της ΕΕ-27 (μέση τιμή **4,4%**), **χαμηλή απόλυτη μεταβολή** του πλήθους αποφοίτων την περίοδο αναφοράς (υψηλή τιμή 56.612 φοιτητές), **μέτριο δείκτη συνοχής** (48,9%) και **μέτριο δείκτη αυξητικής εξέλιξης** (42,8%).

Στην **5η ομάδα** ταξινομήθηκαν **10** τομείς σπουδών, ο τομέας **Γεωργία, Δασοκομία & Αλιεία**, ο τομέας **Φυσικές επιστήμες**, ο τομέας **Βιοεπιστήμες**, ο τομέας **Κτηνιατρική**, ο τομέας **Υπηρεσίες μεταφορών**, ο τομέας **Μαθηματικά & Στατιστική**, ο τομέας **Προστασία περιβάλλοντος**, ο τομέας **Υπηρεσίες ασφαλείας**, ο τομέας **Μεταποίηση & επεξεργασία** και ο τομέας **Επιστήμες της εκπαίδευσης**. Η ομάδα χαρακτηρίζεται από: **ιδιαίτερα χαμηλή** (τη χαμηλότερη) **ποσοστιαία αναλογία** επί του συνόλου των αποφοίτων της ΕΕ-27

(μέση τιμή **1,3%**), **ιδιαίτερα χαμηλή** (τη χαμηλότερη) **απόλυτη μεταβολή** του πλήθους αποφοίτων την περίοδο αναφοράς (μέση τιμή 11.181 απόφοιτοι), **ιδιαίτερα χαμηλό** (το χαμηλότερο) **δείκτη συνοχής** (32,6%) και **ιδιαίτερα χαμηλό** (το χαμηλότερο) **δείκτη αυξητικής εξέλιξης** (31,1%).

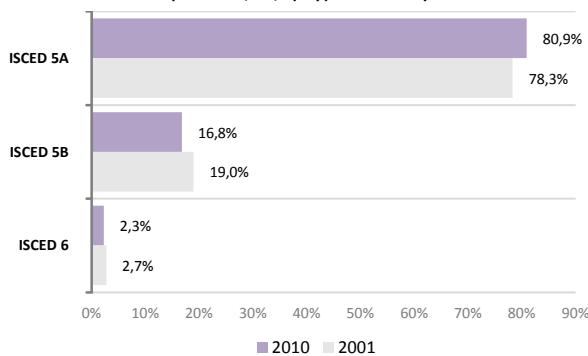
Συνολικά, οι πέντε ομάδες τομέων σπουδών που προέκυψαν από την ανάλυση εμφανίζονται σαφώς διαφοροποιημένες μεταξύ τους. Η ελκυστικότητα των αντικειμένων των τομέων σπουδών εμφανίζεται διαφοροποιημένη ανάλογα με το εάν στο συγκεκριμένο τομέα συμπεριλαμβάνονται ευρύτερα προγράμματα σπουδών ή όχι. Για παράδειγμα, στην 1^η και 2^η ομάδα οι τομείς σπουδών Επιχειρήσεις & διοίκηση, Κοινωνικές & συμπεριφορικές επιστήμες και Υγεία συγκεντρώνουν τους περισσότερους αποφοίτους, κυρίως γιατί περιλαμβάνουν προγράμματα σπουδών στα οποία επενδύονται προσδοκίες ανταπόδοσης από την αγορά εργασίας (οικονομικά, διοίκηση επιχειρήσεων, ιατρική), αλλά και το εύρος των προσφερόμενων προγραμμάτων σπουδών είναι μεγαλύτερο. Στον αντίποδα βρίσκεται η 6^η ομάδα, η οποία συγκεντρώνει το χαμηλότερο πλήθος φοιτητών αφού τα προγράμματα σπουδών της εμφανίζονται πολύ πιο περιορισμένα και εστιασμένα (π.χ. υπηρεσίες ασφαλείας και μεταφορών, βιοεπιστήμες, ιατρική κλπ).

6.1.3 Κατανομή των αποφοίτων ανά επίπεδο σπουδών

Στη συγκεκριμένη ενότητα το σύνολο των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ-27 διακρίνεται σε 3 επίπεδα σπουδών σύμφωνα με τη διεθνή ταξινόμηση της UNESCO (ISCED1997) και συγκεκριμένα στο **ISCED 5A** (επίπεδο θεωρητικής κατεύθυνσης), **ISCED 5B** (επίπεδο πρακτικής κατεύθυνσης) και **ISCED 6** (επίπεδο προηγμένης έρευνας).

Στο ακόλουθο γράφημα το σύνολο των αποφοίτων (ISCED 5-6) της ΕΕ-27, κατανέμεται στα τρία **επίπεδα σπουδών ISCED** (5A, 5B, 6).

Γράφημα 6.25: Κατανομή των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά επίπεδο σπουδών (ISCED 5A, 5B, 6) της ΕΕ-27 τα έτη 2001 & 2010⁽¹⁾

Πηγή: Eurostat – UOE Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

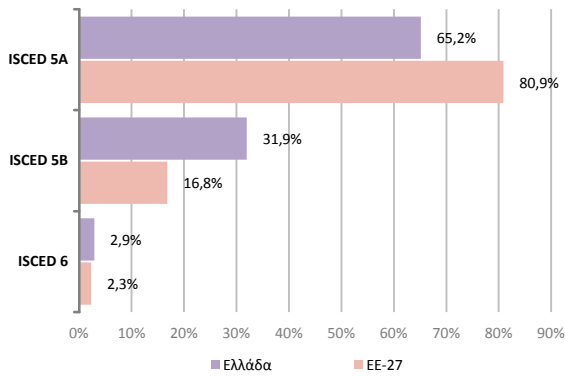
Το 2010, από το σύνολο των αποφοίτων της ΕΕ-27, το υψηλότερο ποσοστό (**80,9%**), που αντιστοιχεί σε **3.645.172** άτομα, αποφοίτησε από προγράμματα

σπουδών επιπέδου **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A). Το **16,8%** των αποφοίτων, που αντιστοιχεί σε **756.882** άτομα, αποφοίτησε από προγράμματα σπουδών επιπέδου **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B). Τέλος, το **2,3%** των αποφοίτων, που αντιστοιχεί σε **103.405** άτομα, αποφοίτησε από προγράμματα επιπέδου **προηγμένης έρευνας** (ISCED 6).

Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2010 η ποσοστιαία κατανομή των αποφοίτων στα 3 επίπεδα σπουδών παρέμεινε οριακά **αμετάβλητη**, αφού οι παρατηρούμενες μεταβολές είναι μικρότερες από 2,6 ποσοστιαίες μονάδες. Σε απόλυτες τιμές και ανά επίπεδο σπουδών την ίδια περίοδο, ωστόσο, το πλήθος των αποφοίτων του επιπέδου σπουδών **ISCED 5A** καταγράφει σημαντική **αύξηση** κατά **53,2%** (1.265.712 άτομα), από 2.379.460 αποφοίτους το 2001 σε 3.645.172 αποφοίτους το 2010. Το πλήθος των αποφοίτων του επιπέδου σπουδών **ISCED 5B** καταγράφει **αύξηση** κατά **31,3%** (180.557 άτομα), από 576.325 αποφοίτους το 2001 σε 756.882 αποφοίτους το 2010. Τέλος, το πλήθος αποφοίτων του επιπέδου σπουδών **ISCED 6** καταγράφει **αύξηση** κατά **25,0%** (20.700 άτομα), από 82.705 αποφοίτους το 2001 σε 103.405 αποφοίτους το 2010.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η συγκριτική κατανομή των αποφοίτων στα τρία επίπεδα σπουδών ISCED (5A, 5B, 6) στην ΕΕ-27 και στην Ελλάδα το έτος 2010.

Γράφημα 6.26: Διαφοροποίηση της κατανομής των αποφοίτων της Ελλάδας ανά επίπεδο σπουδών (ISCED 5A, 5B, 6) ως προς την αντίστοιχη κατανομή της ΕΕ-27 το 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το 2010 και ως προς την ποσοστιαία κατανομή των αποφοίτων στην Ελλάδα ως προς την ΕΕ-27, η Ελλάδα **υπολειπόταν** της ΕΕ-27 στο επίπεδο σπουδών **θεωρητικής κατεύθυνσης (ISCED 5A)** κατά **15,8** ποσοστιαίες μονάδες, **υπερείχε** της ΕΕ-27 στο επίπεδο σπουδών **πρακτικής κατεύθυνσης (ISCED 5B)** κατά **15,1** ποσοστιαίες μονάδες, ενώ το ποσοστό των αποφοίτων από το επίπεδο **προηγμένης έρευνας (ISCED 6)** σχεδόν συνέλυπτε με το αντίστοιχο της ΕΕ27 (οριακή υπεροχή της Ελλάδας κατά 0,6 ποσοστιαίες μονάδες).

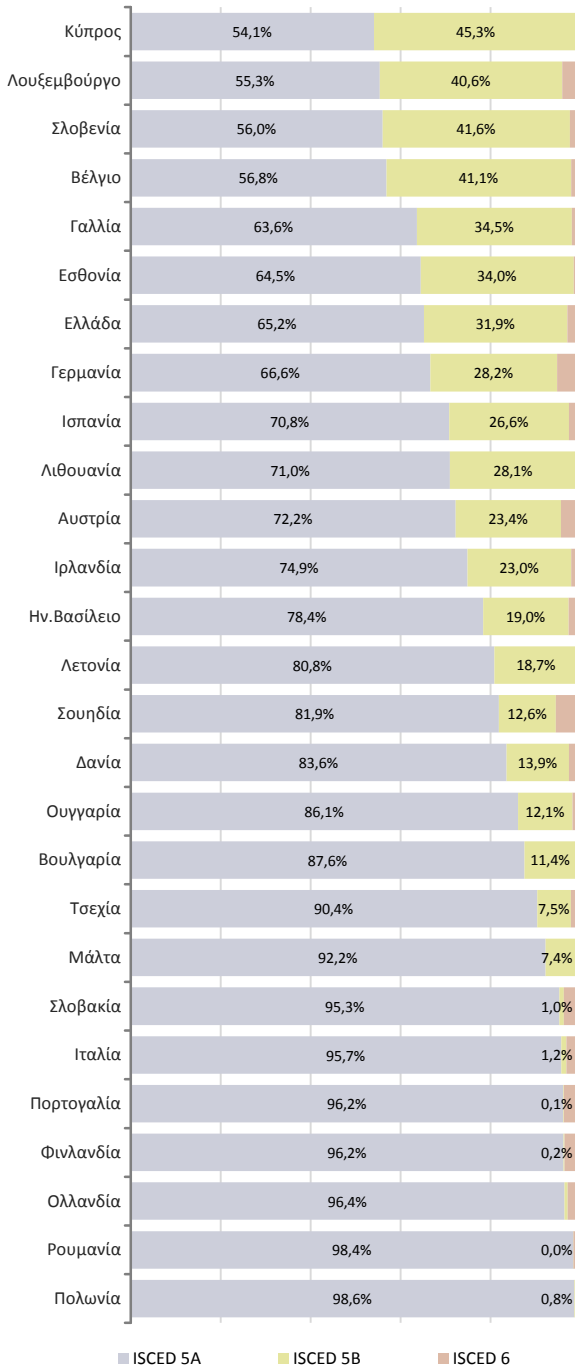
Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η συγκριτική κατανομή των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα τρία επίπεδα σπουδών ISCED (5A, 5B, 6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Το 2010, η ποσοστιαία κατανομή των αποφοίτων του επιπέδου σπουδών **θεωρητικής κατεύθυνσης (ISCED 5A)** υπερτερούσε στο σύνολο των αποφοίτων και στα **27** κράτη-μέλη της ΕΕ-27. Η **υψηλότερη** ποσοστιαία αναλογία αποφοίτων του συγκεκριμένου επιπέδου σπουδών επί του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καταγράφεται στην **Πολωνία (98,6%)** και ακολουθούν: η **Ρουμανία (98,4%)**, η **Ολλανδία** και η **Φινλανδία** και η **Πορτογαλία (96,2%)**, η **Ιταλία (95,7%)**, η **Σλοβακία (95,3%)**, η **Μάλτα (92,2%)** και η **Τσεχία (90,4%)**. Την ίδια χρονιά, η **χαμηλότερη** ποσοστιαία αναλογία αποφοίτων του συγκεκριμένου επιπέδου σπουδών επί του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καταγράφεται στην **Κύπρο (54,1%)** και ακολουθούν: το **Λουξεμβούργο (55,3%)**, η **Σλοβενία (56,0%)**, το **Βέλγιο (56,8%)**, η **Γαλλία (63,6%)**, η **Εσθονία (64,5%)**, η **Ελλάδα (65,2%)**, η **Γερμανία (66,6%)**, η **Ισπανία (70,8%)**, η **Λιθουανία (71,0%)**.

Την ίδια χρονιά, η **υψηλότερη** ποσοστιαία αναλογία αποφοίτων του επιπέδου σπουδών **πρακτικής κατεύθυνσης (ISCED 5B)** επί του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καταγράφεται στην **Κύπρο (45,3%)** και ακολουθούν: η **Σλοβενία (41,6%)**, το **Βέλγιο (41,1%)**, το **Λουξεμβούργο (40,6%)**, η **Γαλλία (34,5%)**, η **Εσθονία (34,0%)** και η **Ελλάδα (31,9%)**. Αντίστοιχα, η **χαμηλότερη** ποσοστιαία αναλογία αποφοίτων του συγκεκριμένου επιπέδου σπουδών επί του

συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καταγράφεται στη **Ρουμανία (0,05%)** και ακολουθούν: η **Πορτογαλία (0,1%)**, η **Φινλανδία (0,2%)**, η **Ολλανδία (0,7%)**, η **Πολωνία (0,8%)**, η **Σλοβακία (1,0%)**, η **Ιταλία (1,2%)**, η **Μάλτα (7,4%)** και η **Τσεχία (7,5%)**.

Γράφημα 6.27: Κατανομή των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά επίπεδο σπουδών (ISCED 5A, 5B, 6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
Τα στοιχεία της Γαλλίας αφορούν το 2009 και της Ιταλίας το 2008.

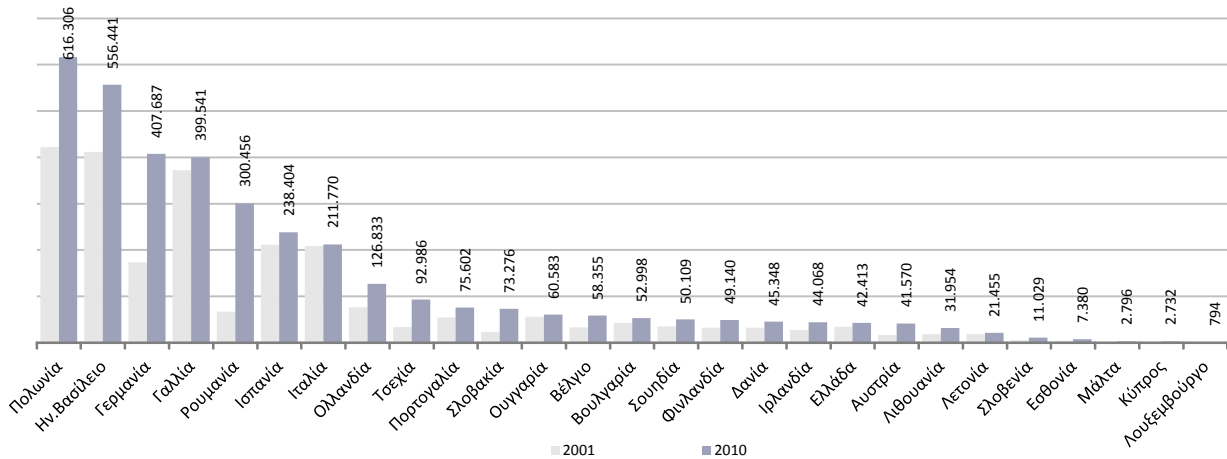
Τέλος το 2010, η **υψηλότερη** ποσοστιαία αναλογία αποφοίτων του επιπέδου **προηγμένης έρευνας (ISCED 6)** επί του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καταγράφεται στη **Σουηδία (5,5%)** και ακολουθούν: η **Γερμανία (5,2%)**, η **Αυστρία (4,3%)**, το

Λουξεμβούργο (4,0%), η Σλοβακία και η Πορτογαλία (3,7%), η Φινλανδία (3,6%), η Ιταλία (3,2%), η Ελλάδα (2,9%) και η Ολλανδία (2,8%). Την ίδια χρονιά, η χαμηλότερη ποσοστιαία αναλογία αποφοίτων του συγκεκριμένου επιπέδου σπουδών επί του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καταγράφεται στη Μάλτα (0,4%) και ακολουθούν: η Λετονία και η Πολωνία (0,5%), η Κύπρος (0,6%), η Λιθουανία

(0,9%), η Βουλγαρία (1,0%), η Εσθονία (1,5%), η Ρουμανία (1,6%), η Ουγγαρία (1,8%) και η Γαλλία (1,9%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το πλήθος των αποφοίτων του επιπέδου σπουδών **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A) στα κράτη-μέλη της ΕΕ-27 την περίοδο 2001-2010.

Γράφημα 6.28: Πλήθος αποφοίτων του επιπέδου σπουδών θεωρητικής κατεύθυνσης (ISCED 5A) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: Eurostat – UOE. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τα στοιχεία για το Λουξεμβούργο αφορούν την περίοδο 2000-2010 και για τη Γαλλία την περίοδο 2001-2009.

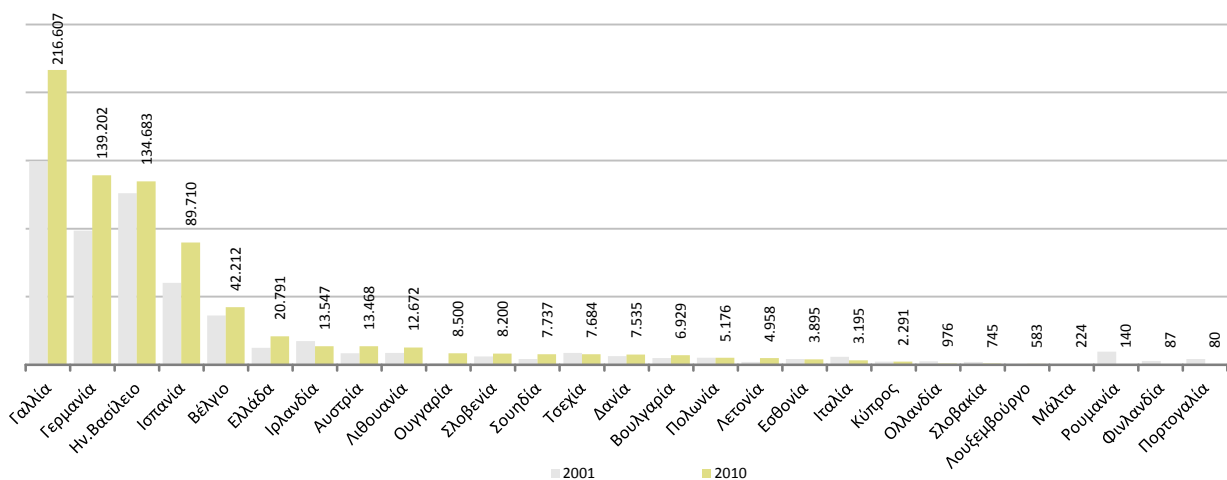
Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) το πλήθος αποφοίτων του επιπέδου σπουδών της Ε.Ε-27 **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A) παρουσίασε **σημαντική αύξηση** κατά **53,2%** (1.265.172 άτομα), από 2.379.460 αποφοίτους το 2001 σε 3.645.172 αποφοίτους το 2010.

Τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς και στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ (100,0%) καταγράφεται **αύξηση** του πλήθους των αποφοίτων του επιπέδου ISCED 5A με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στην **Κύπρο** (368,6%) που αντιστοιχεί σε 2.149 αποφοίτους. Αύξηση κατά σειρά καταγράφει η **Ρουμανία** (350,8%), το **Λουξεμβούργο** (242,2%), η **Σλοβακία** (210,6%), η **Τσεχία** (174,4%), η **Αυστρία** (148,1%), η **Γερμανία** (135,1%), η **Σλοβενία**

(94,4%), το **Βέλγιο** (78,4%), η **Μάλτα** (78,3%), η **Εσθονία** (74,3%), η **Λιθουανία** (72,6%), η **Ολλανδία** (65,6%), η **Ιρλανδία** (58,5%), η **Φινλανδία** (51,4%), η **Πολωνία** (46,1%), η **Σουηδία** (42,3%), η **Δανία** (40,4%), η **Πορτογαλία** (39,6%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (35,2%), η **Βουλγαρία** (25,1%), η **Ελλάδα** (23,0%), η **Λετονία** (18,1%) και η **Ισπανία** (12,8%). Μικρότερη αύξηση του πλήθους των αποφοίτων από το συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών καταγράφεται στην **Ουγγαρία** (κατά 8,4%), στη **Γαλλία** (7,3%) και στην **Ιταλία** (1,7%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το πλήθος των αποφοίτων του επιπέδου σπουδών **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B) στα κράτη-μέλη της ΕΕ-27 την περίοδο 2001-2010.

Γράφημα 6.29: Πλήθος αποφοίτων του επιπέδου σπουδών πρακτικής κατεύθυνσης (ISCED 5B) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: Eurostat – UOE. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τα στοιχεία για το Λουξεμβούργο αφορούν την περίοδο 2000-2010 και για τη Γαλλία την περίοδο 2001-2009.

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) το πλήθος των αποφοίτων της Ε.Ε-27 του επιπέδου σπουδών **πρακτικής κατεύθυνσης (ISCED 5B)** παρουσίασε **αύξηση** κατά **31,3%** (**180.557** άτομα), από 576.325 αποφοίτους το 2001 σε 756.882 αποφοίτους το 2010.

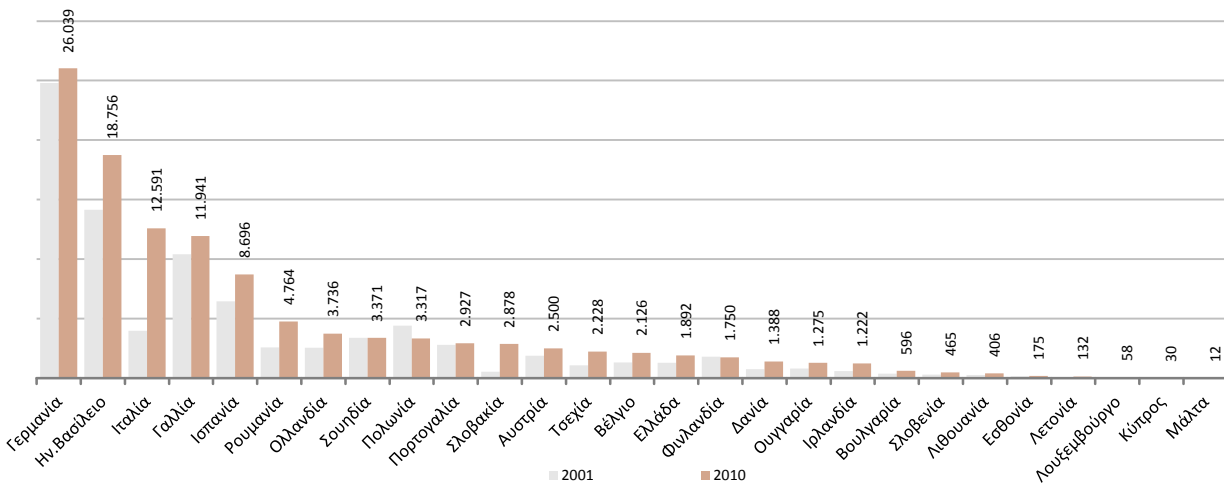
Τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς σε **17** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ (63,0%) καταγράφεται **αύξηση** των αποφοίτων του επιπέδου ISCED 5B με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στην **Ουγγαρία** (607,7%), και ακολουθούν: η **Λετονία** (135,4%), η **Σουηδία** (86,5%), η **Ελλάδα** (68,3%), η **Αυστρία** (58,9%), η **Ισπανία** (49,4%), η **Βουλγαρία** (45,8%), η **Λιθουανία** (45,7%), η **Γαλλία** (45,0%), η **Γερμανία** (41,4%), η **Σλοβενία** (36,2%), το **Λουξεμβούργο** (30,1%), η **Δανία** (20,6%),

το **Βέλγιο** (16,7%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (6,9%), η **Πολωνία** (3,6%) και η **Κύπρος** (1,7%).

Στον αντίποδα βρίσκονται τα υπόλοιπα **10** κράτη-μέλη της ΕΕ (37,0%), τα οποία καταγράφουν **μείωση** των αποφοίτων του συγκεκριμένου επιπέδου σπουδών, με τη μεγαλύτερη να σημειώνεται στη **Ρουμανία** (98,5%), και ακολουθούν: η **Πορτογαλία** (98,1%), η **Φινλανδία** (96,7%), η **Σλοβακία** (65,4%), η **Ολλανδία** (60,5%), η **Ιταλία** (45,7%), η **Μάλτα** (22,5%), η **Ιρλανδία** (22,3%), η **Τσεχία** (11,5%) και η **Εσθονία** (3,8%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το πλήθος των αποφοίτων του επιπέδου **προηγμένης έρευνας (ISCED 6)** στα κράτη-μέλη της ΕΕ-27 την περίοδο 2001-2010.

Γράφημα 6.30: Πλήθος αποφοίτων του επιπέδου προηγμένης έρευνας (ISCED 6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΟΕ. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τα στοιχεία για το Λουξεμβούργο αφορούν την περίοδο 2000-2010, για τη Ρουμανία την περίοδο 2003-2010, για τη Γαλλία την περίοδο 2001-2009 και για την Ιταλία την περίοδο 2001-2008.

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) το πλήθος των αποφοίτων της Ε.Ε-27 του επιπέδου **προηγμένης έρευνας (ISCED 6)** παρουσίασε **αύξηση** κατά **25,0%** (**20.700** άτομα), από 82.705 αποφοίτους το 2001 σε 103.405 αποφοίτους το 2010.

Τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς σε 23 από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ (88,5%) καταγράφεται **αύξηση** των αποφοίτων του επιπέδου ISCED 6 με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στην **Κύπρο** (900,0%), και ακολουθούν: η **Σλοβακία** (441,0%), η **Λετονία** (256,8%), η **Ιταλία** (216,6%), η **Ιρλανδία** (113,6%), η **Τσεχία** (109,0%), η **Δανία** (89,6%), η **Ρουμανία** (84,7%), το **Βέλγιο** (61,4%),

η **Ουγγαρία** (60,8%), η **Βουλγαρία** (58,5%), η **Σλοβενία** (56,0%), η **Λιθουανία** (55,6%), η **Ολλανδία** (47,5%), η **Ελλάδα** (46,1%), η **Ισπανία** (34,8%), η **Αυστρία** (33,6%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (32,6%), η **Εσθονία** (17,4%), η **Γαλλία** (14,8%), η **Μάλτα** (9,1%), η **Γερμανία** (5,0%) και η **Πορτογαλία** (4,8%).

Στον αντίποδα βρίσκονται τα υπόλοιπα **3** κράτη-μέλη της ΕΕ (37,0%), τα οποία καταγράφουν **μείωση** των αποφοίτων του συγκεκριμένου επιπέδου σπουδών, με τη μεγαλύτερη να σημειώνεται στην **Πολωνία** (κατά 24,6%), και ακολουθούν: η **Φινλανδία** (κατά 2,6%) και η **Σουηδία** (οριακή μείωση κατά 0,5%).

6.1.3.1 Ανάλυση των επιπέδων ανά πεδίο σπουδών

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η συγκριτική κατανομή του συνόλου των αποφοίτων ανά πεδίο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ-27 και στα τρία επίπεδα σπουδών ISCED (5A, 5B & 6) το έτος 2010.

Το 2010, από το σύνολο των αποφοίτων του επιπέδου σπουδών **θεωρητικής κατεύθυνσης (ISCED 5A)** της ΕΕ-27, το υψηλότερο ποσοστό (**38,4%**), αποφοίτησε από προγράμματα σπουδών του πεδίου **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ**, και ακολουθούν, κατά φθίνουσα σειρά, τα πεδία: **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙ-**

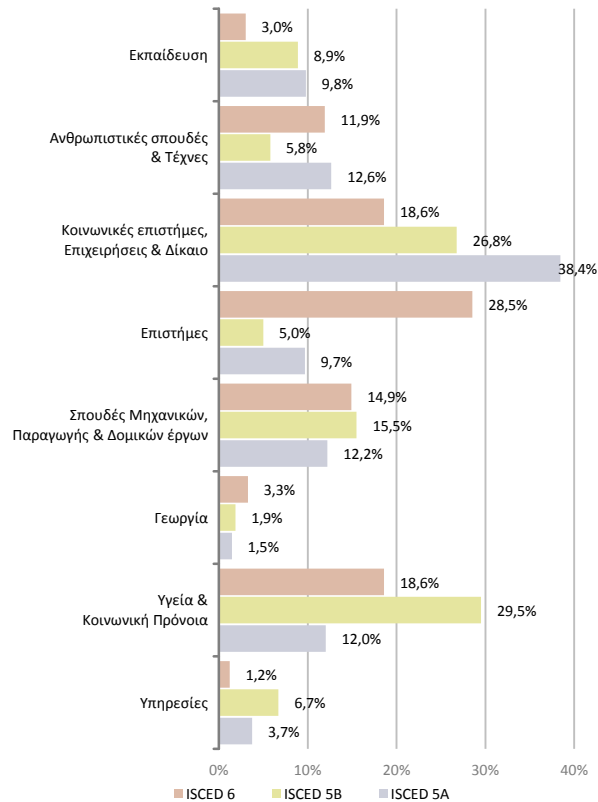
ΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ (12,6%), **ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ** (12,2%), **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ** (12,0%), **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** (9,8%), **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** (9,7%), **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** (3,7%) και **ΓΕΩΡΓΙΑ** (1,5%).

Την ίδια χρονιά, από το σύνολο των αποφοίτων του επιπέδου σπουδών **πρακτικής κατεύθυνσης (ISCED 5B)** της ΕΕ-27, το υψηλότερο ποσοστό (**29,5%**), φοιτούσε σε προγράμματα σπουδών του πεδίου **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ**, και ακολουθούν, κατά φθίνουσα σειρά, τα πεδία: **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙ-**

ΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ (26,8%), ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ (12,2%), ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (8,9%), ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ (6,7%), ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ (5,8%), ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ (5,0%) και ΓΕΩΡΓΙΑ (1,9%).

Γράφημα 6.31: Διαφοροποίηση της κατανομής των αποφοίτων της ΕΕ-27 ανά επίπεδο σπουδών ISCED (5A, 5B & 6) και πεδίο σπουδών το 2010

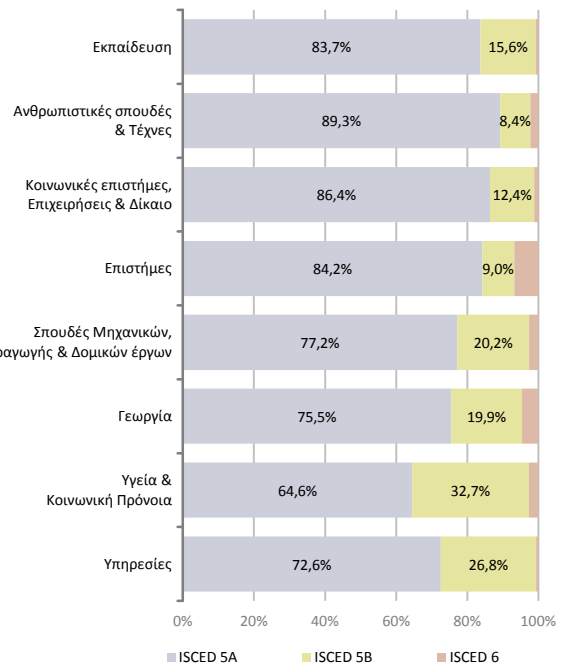
Πηγή: Eurostat – UOE *Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ*

Το πλήθος των αποφοίτων που αναλύεται σε πεδία σπουδών είναι 4.484.638 στο σύνολο της ΕΕ-27 το 2010, ενώ καταγράφονται και 23.934 που αποφοίτησαν από ΑΓΝΩΣΤΟ πεδίο σπουδών οι οποίοι δεν αποδίδονται στο γράφημα.

Τέλος, το 2010, από το σύνολο των αποφοίτων του επιπέδου **προηγμένης έρευνας** (ISCED 6) της ΕΕ-27, το υψηλότερο ποσοστό (**28,5%**), φοιτούσε σε προγράμματα σπουδών του πεδίου **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ**, και ακολουθούν, κατά φθίνουσα σειρά, τα πεδία: **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ** (18,6%), **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ** (18,6%), **ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ** (14,9%), **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ** (11,9%), **ΓΕΩΡΓΙΑ** (3,3%), **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** (3,0%) και **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** (1,2%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η αναλογία αποφοίτων των τριών επιπέδων σπουδών (ISCED 5A, 5B & 6) στα 8 πεδία σπουδών στο σύνολο της ΕΕ των 27 κρατών-μελών το έτος 2010. Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **80,9%** των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εξήλθε από προγράμματα σπουδών **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A), το **16,8%** από προγράμματα σπουδών **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B), ενώ το υπόλοιπο **2,3%** από προγράμματα **προηγμένης έρευνας** (ISCED 6).

Γράφημα 6.32: Αναλογία αποφοίτων ανά επίπεδο σπουδών ISCED (5A, 5B & 6) στα πεδία σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο σύνολο της ΕΕ-27 το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – UOE

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το πλήθος των αποφοίτων που αναλύεται σε πεδία σπουδών είναι 4.484.638 στο σύνολο της ΕΕ-27 το 2010, ενώ καταγράφονται και 23.934 που αποφοίτησαν από ΑΓΝΩΣΤΟ πεδίο σπουδών οι οποίοι δεν αποδίδονται στο γράφημα.

Ωστόσο, η κατανομή των επιπέδων σπουδών (ISCED 5A, 5B, 6) στα 8 πεδία σπουδών εμφανίζεται διαφοροποιημένη. Συγκεκριμένα, σε **4** από τα 8 πεδία σπουδών το ποσοστό των αποφοίτων από προγράμματα **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A) είναι **υψηλότερο** σε σύγκριση με το συνολικό (80,9%), με το υψηλότερο ποσοστό να καταγράφεται στο πεδίο σπουδών **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ** (89,3%) και κατά σειρά ακολουθούν τα πεδία σπουδών: **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ** (86,4%), **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** (84,2%) και **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** (83,7%). Στα παραπάνω πεδία, το ποσοστό των αποφοίτων από προγράμματα σπουδών **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B) είναι **χαμηλότερο** σε σύγκριση με το συνολικό (16,8%).

Στα υπόλοιπα **4** πεδία σπουδών το ποσοστό των αποφοίτων από προγράμματα **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A) είναι **χαμηλότερο** σε σύγκριση με το συνολικό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (80,9%), με το χαμηλότερο ποσοστό να καταγράφεται στο πεδίο σπουδών **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ** (64,6%) και κατά σειρά ακολουθούν τα πεδία σπουδών: **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** (72,6%), **ΓΕΩΡΓΙΑ** (75,5%) και **ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ** (77,2%). Στα παραπάνω πεδία, το ποσοστό των αποφοίτων από προγράμματα σπουδών **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B) είναι **υψηλότερο** σε σύγκριση με το συνολικό (16,8%).

Τέλος, σε **5** από τα 8 πεδία σπουδών το ποσοστό των αποφοίτων από προγράμματα **προηγμένης έρευνας** (ISCED 6) είναι **υψηλότερο** σε σύγκριση με το συνολικό (2,3%), με το υψηλότερο ποσοστό να καταγράφεται

στο πεδίο σπουδών **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** (6,8%) και κατά σειρά ακολουθούν τα πεδία σπουδών: **ΓΕΩΡΓΙΑ** (4,6%), **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ** (2,7%), **ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ** (2,6%) και οριστικά **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ** (2,3%).

Στον αντίποδα βρίσκονται τα υπόλοιπα 3 πεδία σπουδών, όπου το 2010 το ποσοστό των αποφοίτων από

6.1.3.2 Ανάλυση των επιπέδων ανά τομέα σπουδών

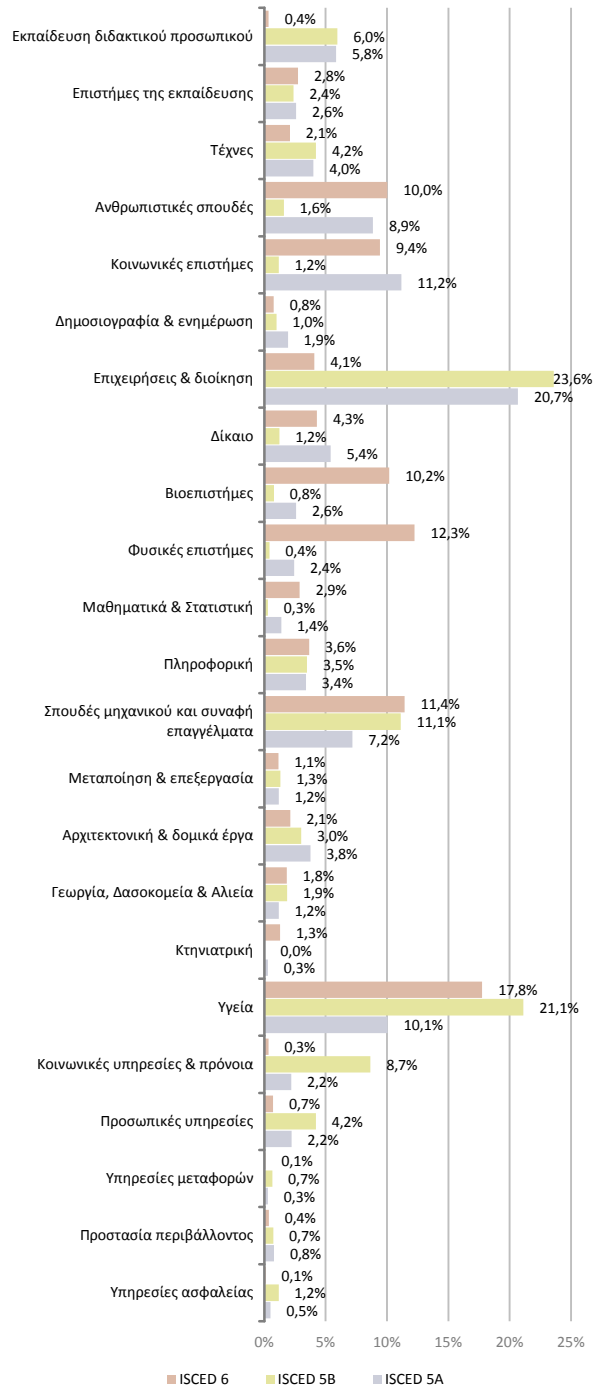
Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η συγκριτική κατανομή των αποφοίτων στους τομείς σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ-27 και στα τρία επίπεδα σπουδών ISCED (5A, 5B & 6) το έτος 2010.

Το 2010, από το σύνολο των αποφοίτων του επιπέδου σπουδών **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A) της ΕΕ-27, το υψηλότερο ποσοστό (**20,7%**), αποφοίτησε από προγράμματα σπουδών του τομέα **Επιχειρήσεις & διοίκηση**, και ακολουθούν, κατά φθίνουσα σειρά, οι τομείς: **Κοινωνικές επιστήμες** (11,2%), **Υγεία** (10,1%), **Ανθρωπιστικές σπουδές** (8,9%), **Σπουδές μηχανικού και συναφή επαγγέλματα** (7,2%), **Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού** (5,8%), **Δίκαιο** (5,4%), **Τέχνες** (4,0%), **Αρχιτεκτονική & δομικά έργα** (3,8%), **Πληροφορική** (3,4%), **Επιστήμες της εκπαίδευσης και Βιοεπιστήμες** (2,6%), **Φυσικές επιστήμες** (2,4%), **Προσωπικές υπηρεσίες και Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** (2,2%), **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** (1,9%), **Μαθηματικά & Στατιστική** (1,4%) και **Μεταποίηση & επεξεργασία και Γεωργία, Δασοκομία & Αλιεία** (1,2%). Χαμηλότερο του 1,0% είναι το ποσοστό των αποφοίτων του επιπέδου **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A) που εξήλθε από προγράμματα των τομέων σπουδών **Προστασία περιβάλλοντος, Υπηρεσίες ασφαλείας, Κτηνιατρική και Υπηρεσίες μεταφορών**.

Την ίδια χρονιά, από το σύνολο των αποφοίτων του επιπέδου σπουδών **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B) της ΕΕ-27, το υψηλότερο ποσοστό (**23,6%**), αποφοίτησε από προγράμματα σπουδών του τομέα **Επιχειρήσεις & διοίκηση**. Ακολουθούν κατά φθίνουσα σειρά, οι τομείς: **Υγεία** (21,1%), **Σπουδές μηχανικού και συναφή επαγγέλματα** (11,1%), **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** (8,7%), **Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού** (6,0%), **Τέχνες και Προσωπικές υπηρεσίες** (4,2%), **Πληροφορική** (3,5%), **Αρχιτεκτονική & δομικά έργα** (3,0%), **Επιστήμες της εκπαίδευσης** (2,4%), **Γεωργία, δασοκομία & αλιεία και Ανθρωπιστικές σπουδές** (1,9%), **Ανθρωπιστικές σπουδές** (1,6%), **Μεταποίηση & επεξεργασία** (1,3%), **Δίκαιο, Κοινωνικές επιστήμες και Υπηρεσίες ασφαλείας** (1,2%) και **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** (1,0%). Χαμηλότερο του 1,0% είναι το ποσοστό των αποφοίτων του επιπέδου **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B) που αποφοίτησε από προγράμματα των τομέων σπουδών **Βιοεπιστήμες, Προστασία περιβάλλοντος, Υπηρεσίες μεταφορών, Φυσικές επιστήμες, Μαθηματικά & Στατιστική και Κτηνιατρική**.

προγράμματα **προηγμένης έρευνας** (ISCED 6) είναι **χαμηλότερο** σε σύγκριση με το συνολικό (2,3%), με το χαμηλότερο ποσοστό να καταγράφεται στο πεδίο σπουδών **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** (0,6%) και κατά σειρά ακολουθούν τα πεδία σπουδών: **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** (0,7%) και **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ** (1,1%).

Γράφημα 6.33: Διαφοροποίηση της κατανομής των αποφοίτων της ΕΕ-27 ανά τομέα σπουδών ISCED (5A, 5B & 6) και πεδίο σπουδών το 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ **Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ**
 Το πλήθος των αποφοίτων που αναλύεται σε τομείς σπουδών 4.399.668 στο σύνολο της ΕΕ-27 το 2010, ενώ καταγράφονται και 105.791 που δεν αναλύονται σε τομείς σπουδών και δεν αποδίδονται στο γράφημα.

Τέλος, από το σύνολο των αποφοίτων του επιπέδου **προηγμένης έρευνας** (ISCED 6) της ΕΕ-27, το υψηλότερο ποσοστό (**17,8%**), αποφοίτησε από προγράμματα σπουδών του τομέα **Υγεία**. Κατά φθίνουσα σειρά ακολουθούν οι τομείς: **Φυσικές επιστήμες** (12,3%), **Σπουδές μηχανικού και συναφή επαγγέλματα** (11,4%), **Βιοεπιστήμες** (10,2%), **Ανθρωπιστικές σπουδές** (10,0%), **Κοινωνικές επιστήμες** (9,4%), **Δίκαιο** (4,3%), **Επιχειρήσεις & διοίκηση** (4,1%), **Πληροφορική** (3,6%), **Μαθηματικά & Στατιστική** (2,9%), **Επιστήμες της εκπαίδευσης** (2,8%), **Αρχιτεκτονική & δομικά έργα και Τέχνες** (2,1%), **Γεωργία, Δασοκομία & Αλιεία** (1,8%), **Κτηνιατρική** (1,3%) και **Μεταποίηση & επεξεργασία** (1,1%). Χαμηλότερο του 1,0% είναι το ποσοστό των αποφοίτων του επιπέδου **προηγμένης έρευνας** (ISCED 6) από τα προγράμματα των τομέων σπουδών **Δημοσιογραφία & ενημέρωση**, **Προσωπικές υπηρεσίες**, **Προστασία περιβάλλοντος**, **Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού**, **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια**, **Υπηρεσίες ασφαλείας** και **Υπηρεσίες μεταφορών**.

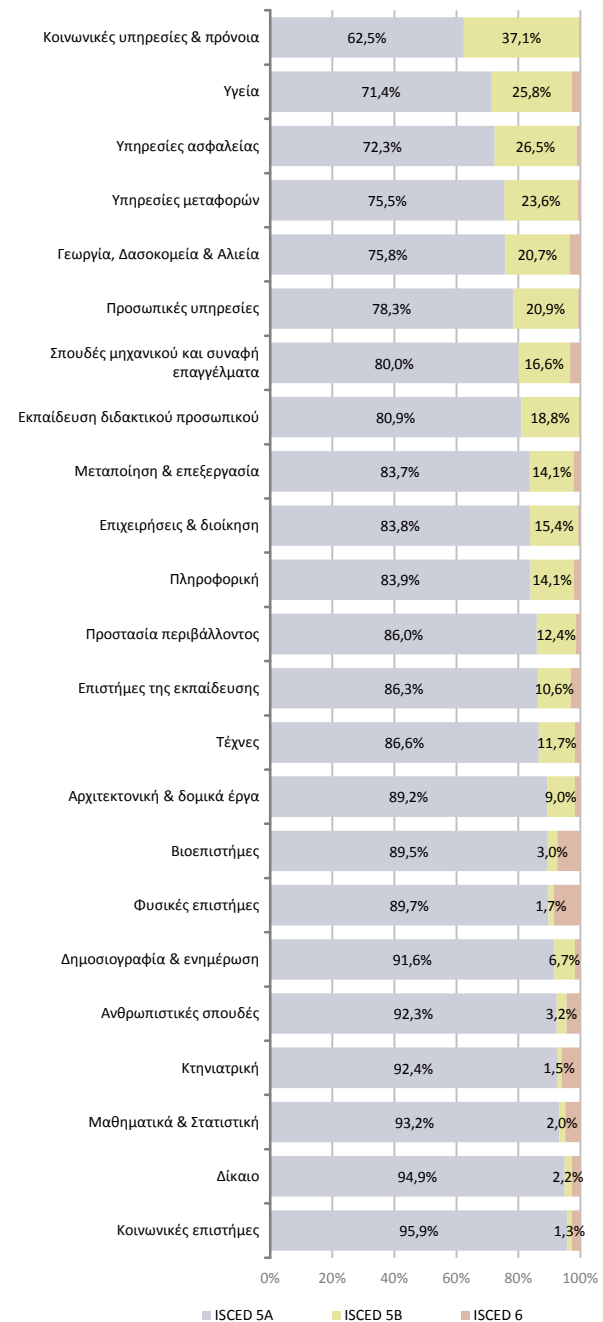
Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η αναλογία αποφοίτων των τριών επιπέδων σπουδών (ISCED 5A, 5B & 6) στους τομείς σπουδών στο σύνολο της ΕΕ των 27 κρατών-μελών το έτος 2010.

Η κατανομή των επιπέδων σπουδών (ISCED 5A, 5B, 6) στους τομείς σπουδών εμφανίζεται διαφοροποιημένη. Συγκεκριμένα, σε **13** από τους 23 τομείς σπουδών το ποσοστό των αποφοίτων από προγράμματα **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A) είναι **υψηλότερο** σε σύγκριση με το συνολικό (80,9%), με το υψηλότερο ποσοστό να καταγράφεται στον τομέα σπουδών **Κοινωνικές επιστήμες** (95,7%) και κατά σειρά ακολουθούν οι τομείς: **Ανθρωπιστικές σπουδές και Δίκαιο** (93,6%), **Μαθηματικά & Στατιστική** (90,8%), **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** (89,4%), **Κτηνιατρική** (88,3%), **Βιοεπιστήμες** (85,5%), **Φυσικές επιστήμες** (85,3%), **Αρχιτεκτονική & δομικά έργα** (84,6%), **Προστασία περιβάλλοντος** (83,1%), **Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού** (82,3%), **Επιστήμες της εκπαίδευσης** (82,0%) και **Τέχνες** (81,0%). Στους παραπάνω τομείς, το ποσοστό των αποφοίτων από τα προγράμματα σπουδών **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B) είναι **χαμηλότερο** σε σύγκριση με το συνολικό (16,8%).

Στους υπόλοιπους **10** τομείς σπουδών το ποσοστό των αποφοίτων από τα προγράμματα **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A) είναι **χαμηλότερο** σε σύγκριση με το συνολικό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (80,9%), με το χαμηλότερο ποσοστό να καταγράφεται στον τομέα σπουδών **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** (54,7%) και κατά σειρά ακολουθούν οι τομείς: **Υγεία** (67,3%), **Υπηρεσίες ασφαλείας** (67,6%), **Υπηρεσίες μεταφορών** (67,8%), **Προσωπικές υπηρεσίες** (71,3%), **Γεωργία, δασοκομία & αλιεία** (73,0%), **Σπουδές μηχανικού & συναφή επαγγέλματα** (73,3%), **Μεταποίηση & επεξεργασία** (79,5%) και **Πληροφορική και Επιχειρήσεις & διοίκηση** (80,4%). Στους παραπάνω τομείς, το ποσοστό των αποφοίτων από προγράμματα

σπουδών **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B) είναι **υψηλότερο** σε σύγκριση με το συνολικό (16,8%).

Γράφημα 6.34: Αναλογία αποφοίτων ανά επίπεδο σπουδών ISCED (5A, 5B & 6) στους τομείς σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο σύνολο της ΕΕ-27 το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – UOE **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
Το πλήθος των αποφοίτων που αναλύεται σε τομείς σπουδών 4.399.668 στο σύνολο της ΕΕ-27 το 2010, ενώ καταγράφονται και 105.791 που δεν αναλύονται σε τομείς σπουδών και δεν αποδίδονται στο γράφημα.

Τέλος, σε **10** από τους 23 τομείς σπουδών το ποσοστό των αποφοίτων από προγράμματα **προηγμένης έρευνας** (ISCED 6) είναι **υψηλότερο** σε σύγκριση με το συνολικό (2,3%), με το υψηλότερο ποσοστό να καταγράφεται στον τομέα σπουδών **Φυσικές επιστήμες** (11,5%) και κατά σειρά ακολουθούν τα πεδία σπουδών: **Κτηνιατρική** (10,2%), **Βιοεπιστήμες** (9,0%), **Μαθηματικά & στατιστική** (5,1%), **Υγεία** (3,2%), **Σπουδές μηχανικού & συναφή επαγγέλματα** και **Γεωργία, δα-**

σοκομία & αλιεία (3,1%), Ανθρωπιστικές σπουδές (2,8%) και Επιστήμες της εκπαίδευσης και Πληροφορική (2,3%).

Στον αντίποδα βρίσκονται οι υπόλοιποι 13 τομείς σπουδών, όπου το 2010 το ποσοστό των αποφοίτων από προγράμματα προηγμένης έρευνας (ISCED 6) είναι χαμηλότερο σε σύγκριση με το συνολικό (2,3%), με το χαμηλότερο ποσοστό να καταγράφεται στους τομείς σπουδών Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού

(0,1%) και κατά σειρά ακολουθούν οι τομείς σπουδών: Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια (0,2%), Υπηρεσίες ασφαλείας και Επιχειρήσεις & διοίκηση (0,4%), Υπηρεσίες μεταφορών και Προσωπικές υπηρεσίες (0,6%), Δημοσιογραφία & ενημέρωση και Προστασία περιβάλλοντος (1,0%), Τέχνες (1,1%), Αρχιτεκτονική & δομικά έργα (1,3%), Δίκαιο (2,0%), Μεταποίηση & επεξεργασία (2,1%) και Κοινωνικές επιστήμες (2,2%).

6.1.4 Κατανομή των αποφοίτων ως προς το φύλο

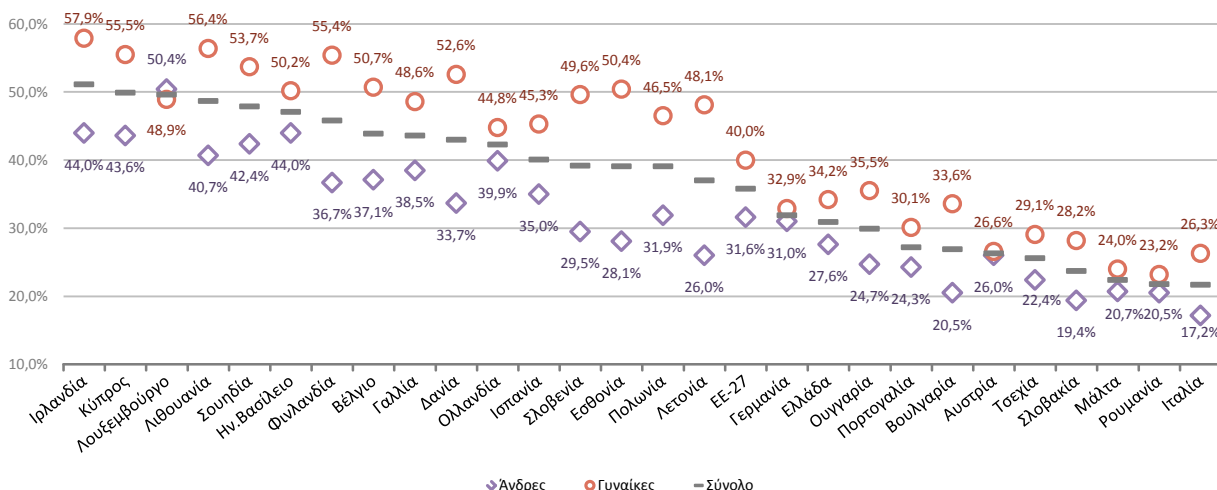
Στη συγκεκριμένη ενότητα εξετάζονται οι διαφοροποιήσεις των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της ΕΕ-27 ως προς το φύλο και αναλύονται ανά πεδίο και τομέα σπουδών και ανά επίπεδο σπουδών (ISCED 5A, 5B & 6).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το ποσοστό ατόμων του πληθυσμού ηλικίας 30-34 ετών που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) και τα αντίστοιχα κατά φύλο (άνδρες/ γυναίκες) ποσοστά στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2012.

Το 2012 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών ηλικίας 30-34 ετών που έ-

χουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση ήταν 40,0% και υπερείχε σημαντικά του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (31,6%) κατά 8,4 ποσοστιαίες μονάδες. Την ίδια χρονιά παρουσιάζονται ήδη 12 κράτη-μέλη που έχουν ξεπεράσει τον ευρωπαϊκό στόχο του 40% για το 2020. Ωστόσο, τα ποσοστά κατά φύλο εμφανίζονται σημαντικά διαφοροποιημένα. Μόλις σε 6 κράτη-μέλη το ποσοστό ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των ανδρών ξεπερνά το 40%, ενώ σε 16 κράτη-μέλη ο ευρωπαϊκός στόχος έχει ήδη επιτευχθεί για το γυναικείο πληθυσμό.

Γράφημα 6.35: Ποσοστό ατόμων του πληθυσμού ηλικίας 30-34 ετών που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2012

Πηγή: Eurostat – LFS Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το 2012 σε 26 από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών ηλικίας 30-34 ετών που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση υπερείχε του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στην Εσθονία (κατά 22,3 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η Λετονία (κατά 22,1 ποσοστιαίες μονάδες), η Σλοβενία (κατά 20,1 ποσοστιαίες μονάδες), η Δανία (κατά 18,9 ποσοστιαίες μονάδες), η Φινλανδία (κατά 18,7 ποσοστιαίες μονάδες), η Λιθουανία (κατά 15,7 ποσοστιαίες μονάδες), η Πολωνία (κατά 14,6 ποσοστιαίες μονάδες), η Ιρλανδία (κατά 13,9 ποσοστιαίες μονάδες), το Βέλγιο (κατά 13,6 ποσοστιαίες μονάδες), η Βουλγαρία (κατά 13,1 ποσοστιαίες μονάδες), η Κύπρος (κατά 11,9 ποσοστιαίες μονάδες), η

Σουηδία (κατά 11,3 ποσοστιαίες μονάδες), η Ουγγαρία (κατά 10,8 ποσοστιαίες μονάδες), η Ισπανία (κατά 10,3 ποσοστιαίες μονάδες), η Γαλλία (κατά 10,1 ποσοστιαίες μονάδες), η Ιταλία (κατά 9,1 ποσοστιαίες μονάδες), η Σλοβακία (κατά 8,8 ποσοστιαίες μονάδες), η Τσεχία (κατά 6,7 ποσοστιαίες μονάδες), η Ελλάδα (κατά 6,6 ποσοστιαίες μονάδες), το Ηνωμένο Βασίλειο (κατά 6,2 ποσοστιαίες μονάδες), η Πορτογαλία (κατά 5,8 ποσοστιαίες μονάδες), η Ολλανδία (κατά 4,9 ποσοστιαίες μονάδες), η Μάλτα (κατά 3,3 ποσοστιαίες μονάδες), η Ρουμανία (κατά 2,7 ποσοστιαίες μονάδες), η Γερμανία (κατά 1,9 ποσοστιαίες μονάδες) και οριακά η Αυστρία (κατά 0,6 ποσοστιαίες μονάδες). Στον αντίποδα βρίσκεται το Λουξεμβούργο, όπου το ποσοστό των γυναικών ηλικίας 30-34 ετών που έχουν

ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση **υπολείπεται ελαφρά** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών κατά 1,5 ποσοστιαίες μονάδες.

Την περίοδο 2001-2012 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών ηλικίας 30-34 ετών που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση **αυξήθηκε** κατά **7,6** ποσοστιαίες μονάδες, από 0,8 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 8,4 ποσοστιαίες μονάδες το 2012.

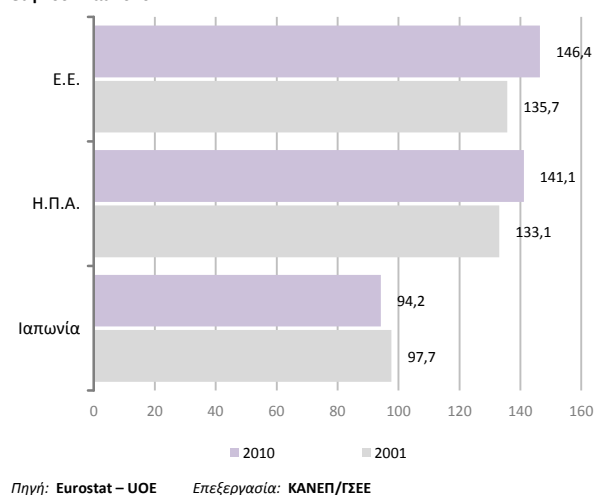
Την ίδια περίοδο, σε **25** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών με την υψηλότερη να σημειώνεται στη **Λετονία** κατά 15,5 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά ακολουθούν: η **Κύπρος** (12,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** (10,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** (9,5 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (9,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Δανία** (9,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** (9,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** (8,9 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** και η **Ουγγαρία** (8,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (8,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία** (7,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιταλία** (7,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (7,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (6,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία** (6,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα** (περίοδος 2002-2012) και η **Ολλανδία** (5,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σουηδία** (4,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** και η **Ελλάδα** (3,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** (3,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** (2,8 ποσοστιαίες μονάδες την περίοδο 2004-2012), η **Φινλανδία** (2,7 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Ρουμανία** (2,4 ποσοστιαίες μονάδες).

Αντίθετα, μόλις σε **2** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών ηλικίας 30-34 ετών που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση: στο **Λουξεμβούργο** (κατά 2,8 ποσοστιαίες μονάδες) και στην **Πορτογαλία** (κατά 1,1 ποσοστιαίες μονάδες).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το πλήθος γυναικών ανά 100 άνδρες απόφοιτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ-27, στις Η.Π.Α. και την Ιαπωνία τα έτη 2001 και 2010.

Το 2010 στην **ΕΕ27** καταγράφονται 146,4 γυναίκες ανά 100 άνδρες απόφοιτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6). Η αναλογία αυτή **υπερέχει** ελαφρά της αντίστοιχης των **Η.Π.Α.** (141,1 γυναίκες) κατά **3,8%** και της **Ιαπωνία** (94,2 γυναίκες) κατά **55,4%**.

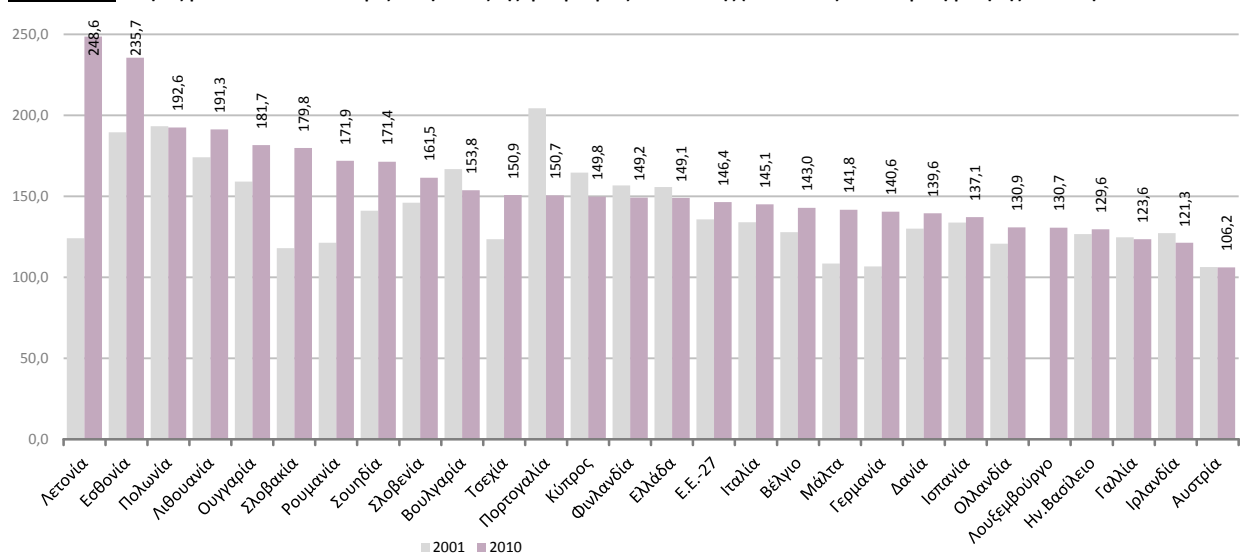
Γράφημα 6.36: Πλήθος γυναικών ανά 100 άνδρες απόφοιτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 & 6) στην ΕΕ-27, στις ΗΠΑ και στην Ιαπωνία τα έτη 2001 και 2010

Την περίοδο 2001-2010 η αναλογία των γυναικών ανά 100 άνδρες απόφοιτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σημείωσε **αύξηση** στην **ΕΕ-27** κατά 7,9% και στις **ΗΠΑ** κατά 6,0%. Αντίθετα στην **Ιαπωνία** **μειώθηκε** κατά 3,6%.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το πλήθος γυναικών ανά 100 άνδρες απόφοιτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010.

Γράφημα 6.37: Πλήθος γυναικών ανά 100 άνδρες απόφοιτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 & 6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 & 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
 Τα στοιχεία για την Ελλάδα αφορούν την περίοδο 2004-2010. Για το Λουξεμβούργο δεν διατίθενται στοιχεία προ του 2010.

Στην κατάταξη, ως προς τη συγκεκριμένη μεταβλητή, η **Ελλάδα** κατέχει την **15^η θέση**, όπου το 2010 ανά 100 άνδρες απόφοιτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αναλογούσαν **149,1** γυναίκες, αναλογία που **υπερέχει** της αντίστοιχης της ΕΕ-27 (146,4) κατά 1,8%.

Και στα **27** κράτη-μέλη της ΕΕ, τόσο το 2001 όσο και το 2010, το πλήθος των γυναικών αποφοίτων **υπερέχει** του πλήθους των ανδρών (τιμές υψηλότερες του 100,0). Το 2010 τα 5 κράτη-μέλη με το μεγαλύτερο πλήθος γυναικών ανά 100 άνδρες αποφοίτους (**top 5**) είναι η **Λετονία** (146,4 γυναίκες), η **Εσθονία** (235,7 γυναίκες), η **Πολωνία** (192,6 γυναίκες), η **Λιθουανία** (191,3 γυναίκες) και η **Ουγγαρία** (181,7 γυναίκες).

Στον αντίποδα καταγράφονται τα 5 κράτη-μέλη με το μικρότερο πλήθος γυναικών ανά 100 άνδρες αποφοίτους (**bottom 5**), στα οποία περιλαμβάνονται η **Αυστρία** (106,2 γυναίκες), η **Ιρλανδία** (121,3 γυναίκες), η **Γαλλία** (123,6 γυναίκες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (129,6 γυναίκες) και το **Λουξεμβούργο** (130,7 γυναίκες).

Συγκρίνοντας τις δύο αυτές ομάδες χωρών, η μέση αναλογία γυναικών ανά 100 άνδρες αποφοίτους στα κράτη-μέλη top5 (**210,0** γυναίκες) είναι **1,7** φορές υψηλότερη σε σύγκριση με την αντίστοιχη των κρατών-μελών bottom5 (**122,3** γυναίκες).

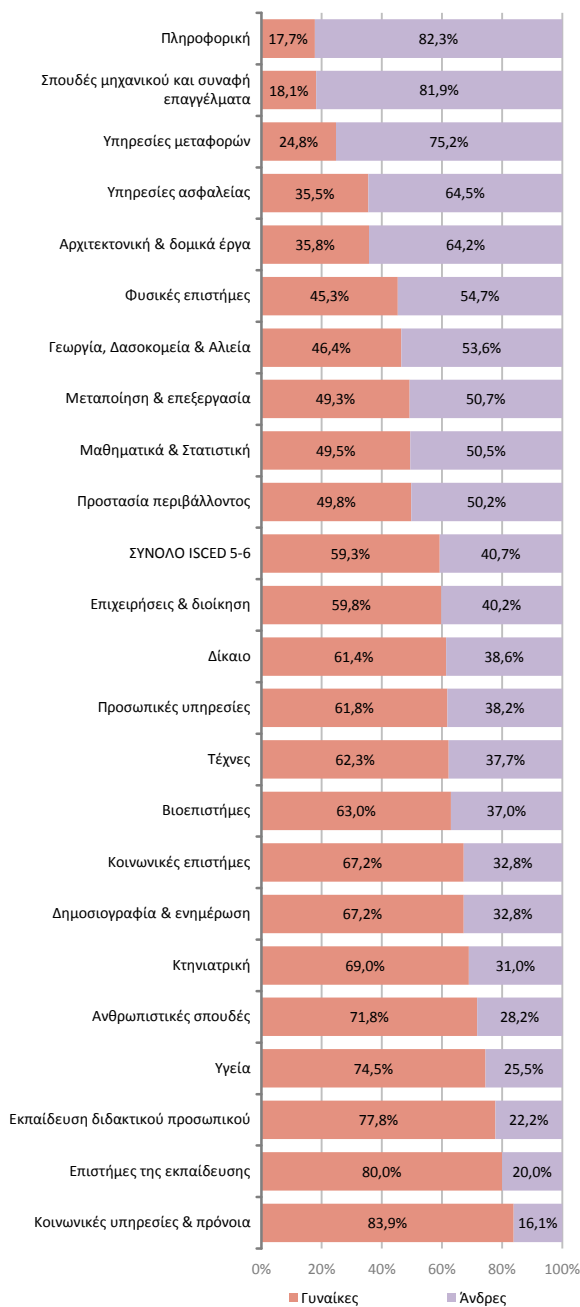
Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) η αναλογία γυναικών ανά 100 άνδρες αποφοίτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της ΕΕ-27 κατέγραψε **αύξηση** κατά **7,9%**, από 135,7 γυναίκες το 2001 σε 146,4 γυναίκες το 2010.

Τη συγκεκριμένη περίοδο σε **17** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ (65,4%) παρουσιάζεται **αύξηση** της συγκεκριμένης αναλογίας, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στη **Λετονία** (κατά 100,2%) και κατά σειρά ακολουθούν: η **Σλοβακία** (52,2%), η **Ρουμανία** (41,7%), η **Γερμανία** (31,6%), η **Μάλτα** (30,7%), η **Εσθονία** (24,3%), η **Τσεχία** (22,1%), η **Σουηδία** (21,4%), η **Ουγγαρία** (14,1%), το **Βέλγιο** (11,9%), η **Σλοβενία** (10,5%), η **Λιθουανία** (9,8%), η **Ολλανδία** (8,4%), η **Ιταλία** (8,2%), η **Δανία** (7,3%), η **Ισπανία** (2,5%) και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (2,2%). Στον αντίποδα βρίσκονται **6** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ (23,1%), στα οποία παρουσιάζεται μείωση της συγκεκριμένης αναλογίας. Η μεγαλύτερη μείωση καταγράφεται στην **Πορτογαλία** (κατά 26,2%), και κατά σειρά ακολουθούν: η **Κύπρος** (9,0%), η **Βουλγαρία** (7,8%), η **Φινλανδία** (4,8%), η **Ιρλανδία** (4,6%) και η **Ελλάδα** (4,3%). Στην **Αυστρία**, την **Πολωνία** και τη **Γαλλία** το πλήθος των γυναικών ανά 100 άνδρες αποφοίτους παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητο** τη δεκαετία 2001-2010.

Την ίδια περίοδο αναφοράς η αναλογία των ακραίων τιμών (λόγος top5/bottom5) παρέμεινε **αμετάβλητη** και ίση με **1,7 φορές**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η κατανομή των δύο φύλων στους 23 τομείς σπουδών στο σύνολο των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της ΕΕ των 27 κρατών-μελών το έτος 2010.

Γράφημα 6.38: Κατανομή του φύλου στους 23 τομείς σπουδών στο σύνολο των αποφοίτων ΕΕ- 27 το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ *Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ*

Το πλήθος των αποφοίτων που αναλύεται ανά φύλο και τομέα σπουδών είναι 4.399.664 στο σύνολο της ΕΕ-27 το 2010, ενώ καταγράφονται και 105.795 που δεν αναλύονται σε τομείς σπουδών και φύλο, κι επομένως δεν αποδίδονται στο γράφημα.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **59,4%** του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) είναι γυναίκες και το υπόλοιπο **40,6%** άνδρες.

Ωστόσο, η κατανομή των φύλων στους τομείς σπουδών εμφανίζεται διαφοροποιημένη. Συγκεκριμένα, σε **13** από τους 23 τομείς σπουδών το ποσοστό των γυναικών είναι υψηλότερο σε σύγκριση με το συνολικό (59,4%), με την υψηλότερη αναλογία γυναικών να καταγράφεται στον τομέα σπουδών **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** (83,9%) και κατά σειρά ακολουθούν οι τομείς σπουδών: **Επιστήμες της εκπαίδευσης** (80,0%), **Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού** (77,8%), **Υγεία**

(74,5%), **Ανθρωπιστικές σπουδές** (71,8%), **Κτηνιατρική** (69,0%), **Δημοσιογραφία & ενημέρωση και Κοινωνικές επιστήμες** (67,2%), **Βιοεπιστήμες** (63,0%), **Τέχνες** (62,3%), **Προσωπικές επιστήμες** (61,8%), **Δίκαιο** (61,4%) και οριακά ο τομέας **Επιχειρήσεις & διοίκηση** (59,8%).

Στους υπόλοιπους **10** από τους 23 τομείς σπουδών το ποσοστό των γυναικών αποφοίτων είναι χαμηλότερο σε σύγκριση με το συνολικό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (59,4%), με τη χαμηλότερη αναλογία γυναικών να καταγράφεται στον τομέα σπουδών **Πληροφορική** (17,7%) και κατά σειρά ακολουθούν οι τομείς σπουδών: **Σπουδές μηχανικού και συναφή επαγγέλματα** (18,1%), **Υπηρεσίες μεταφορών** (24,8%), **Υπηρεσίες ασφαλείας** (35,5%), **Αρχιτεκτονική & δομικά έργα** (35,8%), **Φυσικές επιστήμες** (45,3%), **Γεωργία, δασοκομία-αλιεία** (46,4%), **Μεταποίηση & επεξεργασία** (49,3%), **Μαθηματικά & στατιστική** (49,5%) και **Προστασία περιβάλλοντος** (49,8%).

Την περίοδο 2001-2010 η αναλογία των γυναικών στο σύνολο των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ISCED 5-6 στην ΕΕ-27 **αυξήθηκε** κατά **3,2%**, από 57,6% το 2001 σε 59,4% το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε **9** από τους 23 τομείς σπουδών, στους οποίους η **αναλογία των γυναικών στους αποφοίτους τους υπερείχε** της αναλογίας των γυναικών στο σύνολο των αποφοίτων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση της ΕΕ (57,6%), καταγράφεται περαιτέρω **αύξηση** της αναλογίας των γυναικών με τη μεγαλύτερη να σημειώνεται στον τομέα σπουδών **Κτηνιατρική** κατά **17,2%** και κατά σειρά ακολουθούν οι τομείς: **Κοινωνικές επιστήμες** (6,5%), **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** (6,3%), **Δίκαιο** (5,1%), **Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού** (4,3%), **Επιστήμες της εκπαίδευσης** (2,9%), **Βιοεπιστήμες** (2,3%) και **Τέχνες** (1,7%).

Τη δεκαετία 2001-2010 σε **6** από τους 23 τομείς σπουδών, στους οποίους η **αναλογία των γυναικών στους αποφοίτους τους υπολειπόταν** της αναλογίας των γυναικών στο σύνολο των αποφοίτων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση της ΕΕ (57,6%), καταγράφεται **αύξηση** της αναλογίας των γυναικών με τη μεγαλύτερη να σημειώνεται στον τομέα σπουδών **Υπηρεσίες ασφαλείας** κατά **97,2%** και ακολουθούν οι τομείς: **Μεταποίηση & επεξεργασία** (16,1%), **Αρχιτεκτονική & δομικά έργα** (15,5%), **Φυσικές επιστήμες** (13,0%), **Γεωργία-δασοκομία-αλιεία** (9,5%) και **Σπουδές μηχανικού & συναφή επαγγέλματα** (9,2%).

Την ίδια περίοδο, σε **4** από τους 23 τομείς σπουδών, στους οποίους η **αναλογία των γυναικών στους αποφοίτους τους υπολειπόταν** της αναλογίας των γυναικών στο σύνολο των αποφοίτων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση της ΕΕ (57,6%), καταγράφεται περαιτέρω **μείωση** της αναλογίας των γυναικών με τη μεγαλύτερη να σημειώνεται στον τομέα σπουδών **Πληροφορική** κατά **26,1%** και κατά σειρά ακολουθούν οι τομείς: **Προστασία περιβάλλοντος** (3,4%), **Υπηρεσίες μεταφορών** (2,7%) και οριακά **Μαθηματικά & στατιστική** (0,3%).

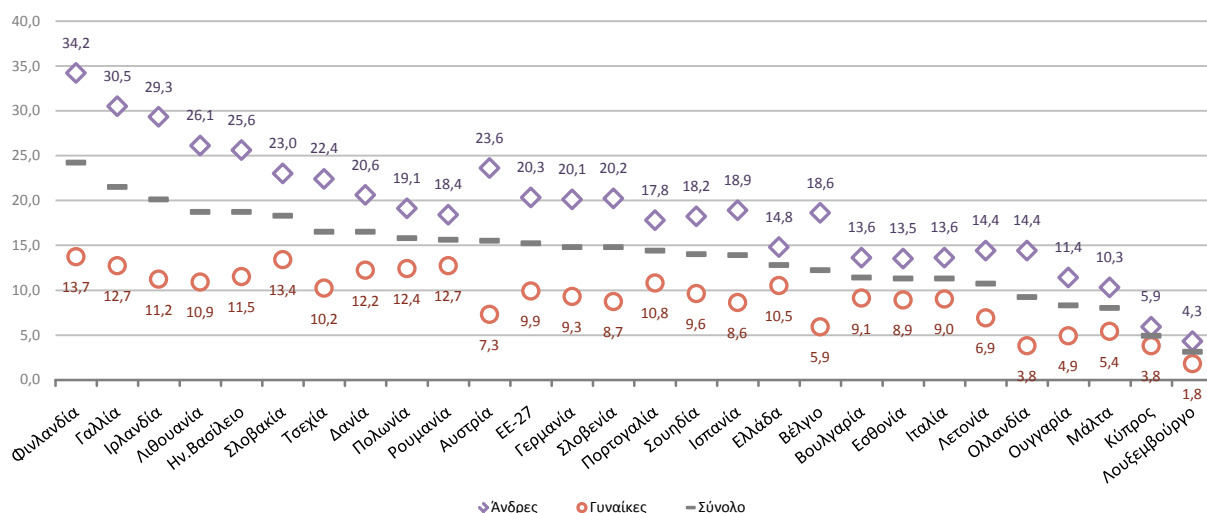
Τέλος, σε **4** από τους 23 τομείς σπουδών, στους οποίους η **αναλογία των γυναικών στους αποφοίτους τους υπερείχε** της αναλογίας των γυναικών στο σύνολο των αποφοίτων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση της ΕΕ (57,6%), καταγράφεται **μείωση** της αναλογίας των γυναικών με τη μεγαλύτερη να σημειώνεται στον τομέα σπουδών **Προσωπικές υπηρεσίες** κατά **5,4%** και κατά σειρά ακολουθούν οι τομείς: **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** (3,2%), **Υπηρεσίες μεταφορών** (2,7%) και οριακά **Μαθηματικά & στατιστική** (0,3%) και οριακά **Υγεία και Ανθρωπιστικές σπουδές** (0,4%).

Συνολικά, σε **13** από τους 23 τομείς σπουδών (46,5%) τη δεκαετία 2001-2010 καταγράφεται **διεύρυνση** της ανισορροπίας των φύλων στους αποφοίτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ **συρρίκνωση** της ανισορροπίας των φύλων καταγράφεται στους υπόλοιπους **10** τομείς σπουδών (43,5%) της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ-27.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το πλήθος των αποφοίτων των σχολών **μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας** ανά 1000 άτομα της ηλικιακής ομάδας 20-29 ετών και η αντίστοιχη αναλογία **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010. Το 2010, και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ αντιστοιχούσαν **9,9 γυναίκες απόφοιτοι** των σχολών **μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας** ανά 1.000 γυναίκες του πληθυσμού ηλικίας **20-29 ετών**. Η αναλογία αυτή **υπολειπόταν** σημαντικά της αντίστοιχης των ανδρών (**20,3 άνδρες** απόφοιτοι / 1000 άνδρες του πληθυσμού ηλικίας 20-29 ετών) κατά **10,4 απόφοιτους**.

Την ίδια χρονιά και στα **27** κράτη-μέλη της ΕΕ η αναλογία των γυναικών που αποφοίτησαν από τις σχολές **μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας** ανά 1000 γυναίκες του πληθυσμού ηλικίας 20-29 ετών **υπολειπόταν** της αντίστοιχης των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στη **Φινλανδία** (κατά 20,5 αποφοίτους) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ιρλανδία** (κατά 18,1 αποφοίτους), η **Γαλλία** (κατά 17,8 αποφοίτους), η **Αυστρία** (κατά 16,3 αποφοίτους), η **Λιθουανία** (κατά 15,2 αποφοίτους), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 14,1 αποφοίτους), το **Βέλγιο** (κατά 12,7 αποφοίτους), η **Τσεχία** (κατά 12,2 αποφοίτους), η **Σλοβενία** (κατά 11,5 αποφοίτους), η **Γερμανία** (κατά 10,8 αποφοίτους), η **Ολλανδία** (κατά 10,6 αποφοίτους), η **Ισπανία** (κατά 10,3 αποφοίτους), η **Σλοβακία** (κατά 9,6 αποφοίτους), η **Σουηδία** (κατά 8,6 αποφοίτους), η **Δανία** (κατά 8,4 αποφοίτους), η **Λετονία** (κατά 7,5 αποφοίτους), η **Πορτογαλία** (κατά 7,0 αποφοίτους), η **Πολωνία** (κατά 6,7 αποφοίτους), η **Ουγγαρία** (κατά 6,5 αποφοίτους), η **Ρουμανία** (κατά 5,7 αποφοίτους), η **Μάλτα** (κατά 4,9 αποφοίτους), η **Εσθονία** και η **Ιταλία** (κατά 4,6 αποφοίτους), η **Βουλγαρία** (κατά 4,5 αποφοίτους), η **Ελλάδα** (κατά 4,3 αποφοίτους), το **Λουξεμβούργο** (κατά 2,5 αποφοίτους) και η **Κύπρος** (κατά 2,1 αποφοίτους).

Γράφημα 6.39: Πλήθος αποφοίτων των σχολών μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας ανά 1000 άτομα της ηλικιακής ομάδας 20-29 ετών και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΥΟΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο γράφημα αποδίδονται οι ακόλουθες τρεις μεταβλητές:

- 1) Πλήθος αποφοίτων (ISCED 5-6) των σχολών μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας ανά 1000 άτομα του πληθυσμού ηλικίας 20-29 ετών.
  - 2) Πλήθος γυναικών αποφοίτων (ISCED 5-6) των σχολών μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας ανά 1000 γυναίκες του πληθυσμού ηλικίας 20-29 ετών.
  - 3) Πλήθος ανδρών αποφοίτων (ISCED 5-6) των σχολών μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας ανά 1000 άνδρες του πληθυσμού ηλικίας 20-29 ετών.
- Τα στοιχεία για την Ιταλία αφορούν το έτος 2008.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 το πλήθος των **γυναικών** αποφοίτων των **σχολών μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας** ανά 1.000 γυναίκες του πληθυσμού ηλικίας 20-29 ετών **αυξήθηκε** κατά **3,2** απόφοιτους, ενώ το αντίστοιχο πλήθος των **ανδρών αυξήθηκε** κατά **5,7** απόφοιτους, με αποτέλεσμα η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της αναλογίας γυναικών και ανδρών αποφοίτων από τις συγκεκριμένες σχολές να αυξηθεί κατά **2,5** απόφοιτους, από 7,9 απόφοιτους το 2001 σε 10,4 απόφοιτους το 2010.

Την ίδια περίοδο σε **2** κράτη-μέλη καταγράφεται **μείωση** του πλήθους των **γυναικών** αποφοίτων των σχολών μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας ανά 1.000 γυναίκες του πληθυσμού ηλικίας 20-29 ετών: στην **Ιρλανδία** (κατά 5,6 απόφοιτους) και στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 1,6 απόφοιτους), ενώ στα υπόλοιπα κράτη-μέλη το συγκεκριμένο μέγεθος καταγράφει αύξηση. Αντίστοιχα, μόλις σε **1** κράτος-μέλος καταγράφεται **μείωση** του πλήθους των **ανδρών** αποφοίτων των σχολών μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας ανά 1.000 άνδρες του πληθυσμού ηλικίας 20-29 ετών: στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 1,4 απόφοιτους), ενώ στα υπόλοιπα κράτη-μέλη το συγκεκριμένο μέγεθος καταγράφει αύξηση.

Την ίδια περίοδο, σε **22** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ, για τα οποία διατίθενται στοιχεία καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της αναλογίας γυναικών και ανδρών αποφοίτων ανά 1000 άτομα του πληθυσμού ηλικίας 20-29 ετών. Η μεγαλύτερη αύξηση καταγράφεται στην **Αυστρία** κατά 7,9 απόφοιτους και ακολουθούν κατά σειρά: η **Τσεχία** (κατά 7,3 απόφοιτους), η **Λιθουανία** (κατά 6,9 απόφοιτους), η **Ιρλανδία** (κατά 6,0 απόφοιτους), η **Φινλανδία** (κατά 5,3 απόφοιτους), η **Λετονία** και η **Πορτογαλία** (κατά 5,1 απόφοιτους), η

Σλοβακία (κατά 4,6 απόφοιτους), η **Ουγγαρία** και η **Σλοβενία** (κατά 5,1 απόφοιτους), η **Ρουμανία** (κατά 3,0 απόφοιτους), η **Ολλανδία** (κατά 2,7 απόφοιτους), η **Πολωνία** (κατά 2,5 απόφοιτους), το **Βέλγιο** και η **Ισπανία** (κατά 2,4 απόφοιτους), η **Μάλτα** (κατά 2,3 απόφοιτους), η **Γερμανία** (κατά 2,2 απόφοιτους), η **Ελλάδα** (κατά 1,9 απόφοιτους), η **Βουλγαρία** (κατά 1,8 απόφοιτους), η **Γαλλία** και η **Ιταλία** (κατά 1,4 απόφοιτους) και η **Σουηδία** (κατά 0,9 απόφοιτους). Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η διεύρυνση της διαφοράς μεταξύ της αναλογίας ανδρών και γυναικών αποφοίτων των σχολών μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας, οφείλεται στη μεγαλύτερη συγκριτικά αύξηση της αναλογίας των ανδρών έναντι της αύξησης της αναλογίας των γυναικών.

Στον αντίποδα βρίσκονται **3** κράτη-μέλη, στα οποία σημειώθηκε **μείωση** της συγκεκριμένης διαφοράς: η **Δανία** (κατά 1,8 απόφοιτους), **Εσθονία** και η **Κύπρος** (κατά 0,4 απόφοιτους). Η μείωση αυτή οφείλεται στη μεγαλύτερη αναλογικά αύξηση του πλήθους των αποφοίτων γυναικών από τις σχολές μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας ανά 1000 άτομα ηλικίας 20-29 ετών, σε σύγκριση με την αντίστοιχη αύξηση των ανδρών. Τέλος, στο **Ηνωμένο Βασίλειο** η διαφορά της αναλογίας γυναικών και ανδρών αποφοίτων ανά 1000 άτομα του πληθυσμού ηλικίας 20-29 ετών παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητη** (οριακή αύξηση κατά 0,2 απόφοιτους).

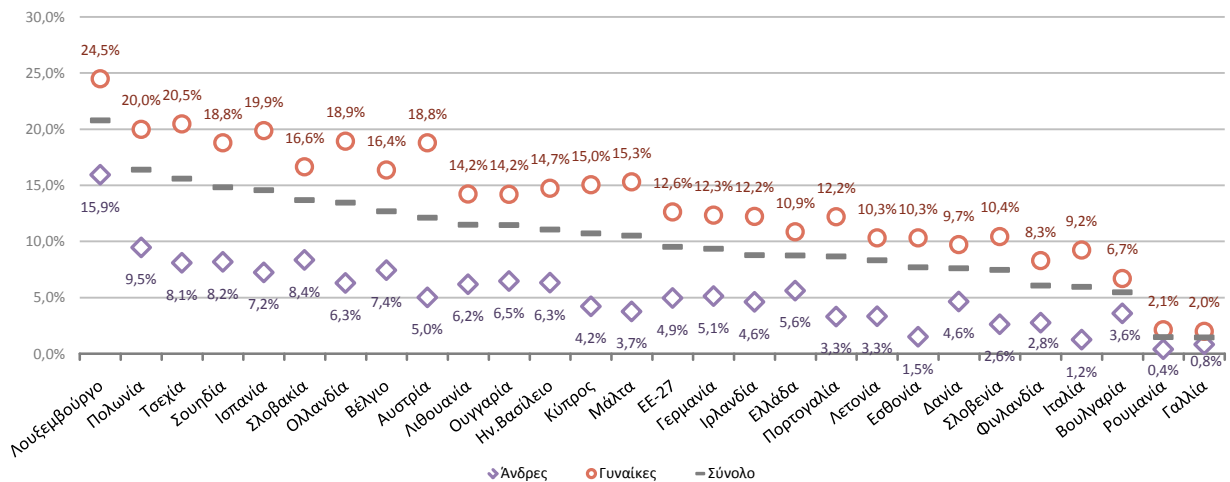
Στη συνέχεια, θα ανιχνευθούν πιθανές διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ-27 ως προς την κατανομή των δύο φύλων, για κάθε ένα πεδίο και τομέα σπουδών καθώς και για τα επίπεδα σπουδών ISCED 5A, 5B & 6.

6.1.4.1 Πεδίο σπουδών ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι **απόφοιτοι** του πεδίου **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** (ISCED 5-6) ως ποσοστό επί του συνολικού των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και τα αντίστοιχα **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) ποσοστά στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που αποφοίτησαν από το πεδίο **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** επί του συνόλου των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν **12,6%** και **υπερέιχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**4,9%**) κατά **7,7** ποσοστιαίες μονάδες.

Γράφημα 6.40: Απόφοιτοι του πεδίου ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΕΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό πλήθος αποφοίτων των πεδίων περιλαμβάνεται ο αριθμός αποφοίτων που έχει ενταχθεί σε ένα από τα 8 πεδία. Τα στοιχεία για τη Γαλλία αφορούν το έτος 2009.

Την ίδια χρονιά και στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο πεδίο **υπερέιχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στην **Αυστρία** (κατά 13,8 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ισπανία** και η **Ολλανδία** (κατά 12,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (κατά 12,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα** (κατά 11,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Κύπρος** (κατά 10,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σουηδία** (κατά 10,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** (κατά 10,5 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** και η **Πορτογαλία** (κατά 8,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (κατά 8,8 ποσοστιαίες μονάδες), το **Λουξεμβούργο** (κατά 8,6 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 8,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** (κατά 8,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** και η **Ιταλία** (κατά 8,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (κατά 7,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (κατά 7,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** (κατά 7,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** (κατά 7,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (κατά 7,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** (κατά 5,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** (κατά 5,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Δανία** (κατά 5,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** (κατά 3,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ρουμανία** (κατά 1,7 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Γαλλία** (κατά 1,2 ποσοστιαίες μονάδες).

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών στο συγκεκριμένο πεδίο **μειώθηκε** κατά **1,1** ποσοστιαίες μονάδες, από 8,8 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 7,7 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε 19 από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο πεδίο με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Λετονία** κατά 9,6 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά στην **Κύπρο** (9,1 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Αυστρία** (8,9 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Πορτογαλία** (7,7 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Λιθουανία** (6,7 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ουγγαρία** (6,4 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Βουλγαρία** (6,0 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σλοβακία** (5,7 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σλοβενία** (5,5 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Μάλτα** (5,1 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Γαλλία** (3,1 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Εσθονία** (2,8 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ελλάδα** (2,7 ποσοστιαίες μονάδες, περίοδος 2004-2010), στη **Σουηδία** (2,1 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Γερμανία** (2,0 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ολλανδία** (1,8 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Ρουμανία** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Φινλανδία** (1,1 ποσοστιαίες μονάδες) και στη **Δανία** (0,8 ποσοστιαίες μονάδες).

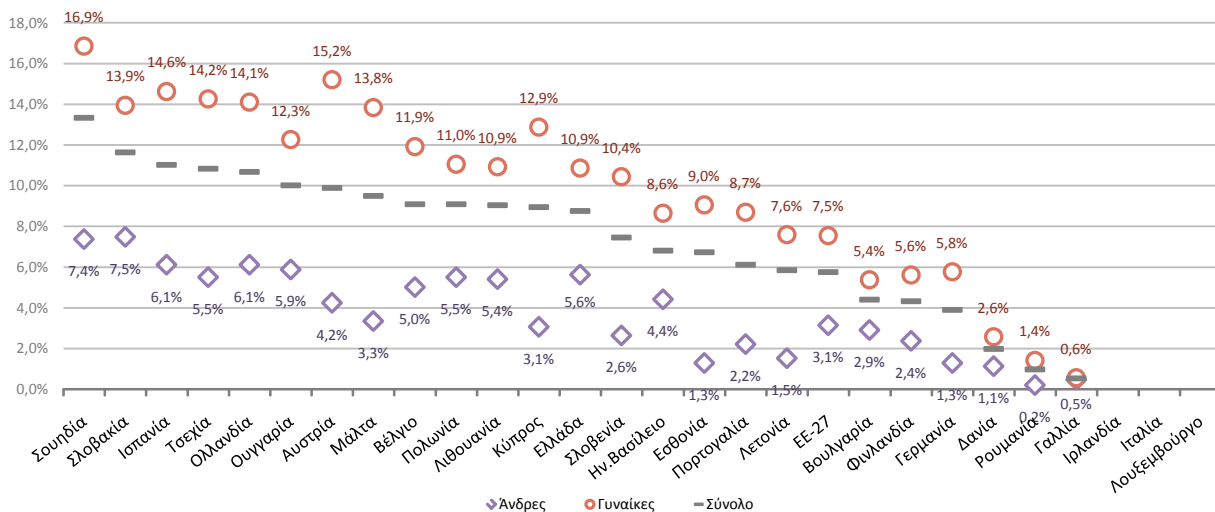
Αντίθετα, σε 6 από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο πεδίο, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Ισπανία** (1,6 ποσοστιαίες μονάδες), και ακολουθούν κατά σειρά: το **Ηνωμένο Βασίλειο** (1,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** (0,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες) και οριακά η **Ιταλία** (0,4 ποσοστιαίες μονάδες). Τέλος, σχεδόν **αμετάβλητη** παρέμεινε η αντίστοιχη διαφορά στο **Βέλγιο** (οριακή αύξηση κατά 0,1 ποσοστιαίες μονάδες).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι **απόφοιτοι** του τομέα **Κατάρτιση διδακτικού προσωπικού** του πεδίου **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** ως ποσοστό επί του συνολικού

των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) και τα αντίστοιχα **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) ποσοστά στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 6.41: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών **Κατάρτιση διδακτικού προσωπικού** ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
 Στο συνολικό πλήθος αποφοίτων των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός αποφοίτων που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών.
 Τα στοιχεία για τη Γαλλία αφορούν το έτος 2009.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που αποφοίτησαν από τον τομέα **Κατάρτιση διδακτικού προσωπικού** επί του συνόλου των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν **7,5%** και **υπερέιχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**3,1%**) κατά **4,4** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε **23** από τα **24** κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα **υπερέιχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στην **Αυστρία** (κατά 11,0 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: στη **Μάλτα** (10,5 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Κύπρο** (9,8 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σουηδία** (9,5 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Τσεχία** (8,8 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ισπανία** (8,5 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ολλανδία** (8,0 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σλοβενία** και στην **Εσθονία** (7,8 ποσοστιαίες μονάδες), στο **Βέλγιο** (6,9 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Πορτογαλία** και τη **Σλοβακία** (6,5 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ουγγαρία** (6,4 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Λετονία** (6,1 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Πολωνία** (5,6 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Λιθουανία** (5,5 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ελλάδα** (5,2 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Γερμανία** (4,5 ποσοστιαίες μονάδες), στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (4,2 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Φινλανδία** (3,2 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Βουλγαρία** (2,5 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Δανία** (1,4 ποσοστιαίες μονάδες) και στη **Ρουμανία** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες). Τέλος, την ίδια χρονιά, **μηδενική** σχεδόν διαφορά μεταξύ του ποσοστού ανδρών/γυναικών καταγράφεται στη **Γαλλία**. Αντίθετα στην **Ιρλανδία**, την **Ιταλία** και το **Λουξεμβούργο** δεν

καταγράφονται απόφοιτοι από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητη** (οριακή αύξηση κατά **0,3** ποσοστιαίες μονάδες), από 4,7 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 4,4 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε **16** από τα 22 κράτη-μέλη της ΕΕ, για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Αυστρία** και τη **Λιθουανία** κατά 8,5 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά στη **Λετονία** (6,7 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Μάλτα** (6,4 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ουγγαρία** (5,9 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σλοβενία** (5,5 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σλοβακία** (5,2 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Δανία** και στην **Ολλανδία** (4,2 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Τσεχία** (2,8 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Γαλλία** (2,7 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Γερμανία** (2,4 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σουηδία** και στην **Εσθονία** (2,3 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Φινλανδία** (1,4 ποσοστιαίες μονάδες) και στο **Βέλγιο** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες).

Αντίθετα, σε **5** από τα 22 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Πολωνία** (6,0 ποσοστιαίες μονάδες), και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ρουμανία** (3,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** (1,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες την περίοδο 2004-2010) και οριακά η **Ισπανία** (0,7 ποσο-

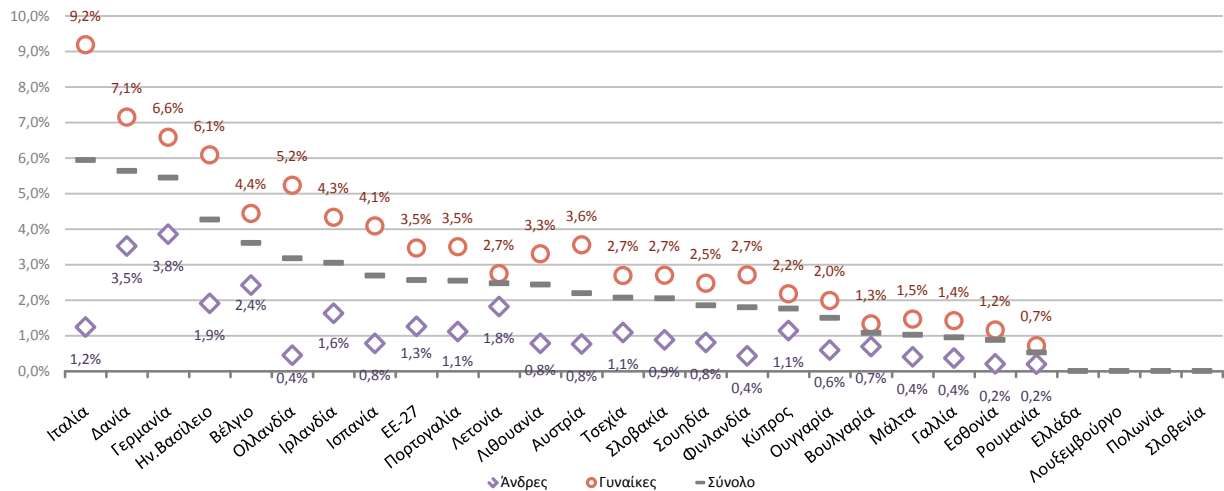

στιαίες μονάδες). Αξίζει να σημειωθεί ότι στην **Πολωνία** και τη **Ρουμανία** το 2001 το ποσοστό των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αποφοίτησε από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών **υπολείπεται** του αντίστοιχου των ανδρών, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπερέχει** του αντίστοιχου των ανδρών. Τέλος, σχεδόν **αμετάβλητη** παρέμεινε η αντίστοιχη δια-

φορά στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (οριακή μείωση κατά 0,1 ποσοστιαίες μονάδες).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι **απόφοιτοι** του τομέα **Επιστήμες εκπαίδευσης** του πεδίου **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** ως ποσοστό επί του συνολικού των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) και τα αντίστοιχα **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) ποσοστά στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 6.42: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών **Επιστήμες εκπαίδευσης** ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – UOE. **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό πλήθος αποφοίτων των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός αποφοίτων που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών. Τα στοιχεία για τη Γαλλία αφορούν το έτος 2009.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που αποφοίτησαν από τον τομέα **Επιστήμες εκπαίδευσης** επί του συνόλου των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν **3,5%** και **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**1,3%**) κατά **2,6** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά και στα **23** κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στην **Ιταλία** (κατά 7,9 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ολλανδία** (κατά 4,8 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 4,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Δανία** (κατά 3,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία** (κατά 3,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** (κατά 2,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** και η **Ιρλανδία** (κατά 2,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία** (κατά 2,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** (κατά 2,3 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** (κατά 2,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** (κατά 1,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σουηδία** (κατά 1,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (κατά 1,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (κατά 1,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα** και η **Γαλλία** (κατά 1,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Κύπρος** και η **Εσθονία** (κατά 1,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (κατά 0,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** (κατά 0,6 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Ρουμανία** (κατά 0,5 ποσοστιαίες μονάδες).

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών

και γυναικών στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών **μειώθηκε** κατά **1,5** ποσοστιαίες μονάδες, από 3,7 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 2,2 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε **8** από τα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ, για τα οποία διατίθενται στοιχεία, καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Βουλγαρία** κατά 7,6 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά στη **Ρουμανία** (4,3 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Λετονία** (2,9 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Εσθονία** (0,7 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** μείωση κατέγραψε η **Αυστρία**, η **Γαλλία**, η **Σλοβακία** και η **Ουγγαρία**.

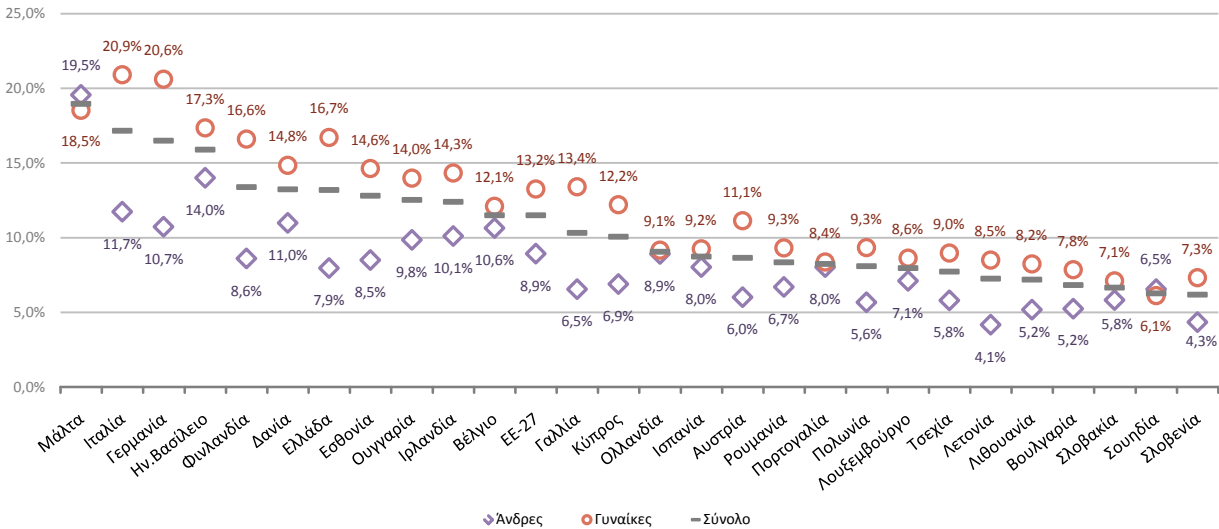
Αντίθετα, σε **11** από τα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Δανία** (3,4 ποσοστιαίες μονάδες), και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ολλανδία** και η **Ιρλανδία** (2,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (2,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** (1,8 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (1,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα** και το **Βέλγιο** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Σουηδία** (0,8 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** αύξηση κατέγραψε η **Γερμανία** και η **Φινλανδία**. Τέλος, **αμετάβλητη** παρέμεινε η αντίστοιχη διαφορά στην **Ισπανία** και στην **Ιταλία**.

6.1.4.2 Πεδίο σπουδών ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι **απόφοιτοι** του πεδίου **ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ** (ISCED 5-6) ως ποσοστό επί του συνολικού των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και τα αντίστοιχα **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) ποσοστά στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που αποφοίτησαν από το πεδίο **ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ** επί του συνόλου των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν **13,2%** και **υπερέιχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**8,9%**) κατά **4,3** ποσοστιαίες μονάδες.

Γράφημα 6.43: Απόφοιτοι του πεδίου ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΟΕ. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ. Στο συνολικό πλήθος αποφοίτων των πεδίων περιλαμβάνεται ο αριθμός αποφοίτων που έχει ενταχθεί σε ένα από τα 8 πεδία. Τα στοιχεία για τη Γαλλία αφορούν το έτος 2009.

Την ίδια χρονιά σε **23** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο πεδίο **υπερέιχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στη **Γερμανία** (κατά 9,9 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ιταλία** (9,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** (8,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** (8,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία** (6,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (6,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Κύπρος** (5,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** (5,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (4,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** (4,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (4,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Δανία** (3,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** (3,7 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (3,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (3,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** (3,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (3,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ρουμανία** και η **Βουλγαρία** (2,6 ποσοστιαίες μονάδες), το **Λουξεμβούργο** (1,5 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** (1,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Ισπανία** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες). Αντίθετα, σε **2** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο πεδίο **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών: στη **Μάλτα** (κατά 1,0 ποσοστιαίες μονάδες) και οριακά στη **Σουηδία** (0,4 ποσοστιαίες μονάδες). Τέλος, την ίδια χρονιά, **μηδενική** σχεδόν διαφορά μεταξύ του

ποσοστού ανδρών/γυναικών καταγράφεται σε **2** κράτη-μέλη: στην **Ολλανδία** και την **Πορτογαλία**.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών στο συγκεκριμένο πεδίο **μειώθηκε** κατά **1,2** ποσοστιαίες μονάδες, από 5,5 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 4,3 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε **15** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο πεδίο με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Ρουμανία** κατά 3,5 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά στην **Ιταλία** (3,4 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Γαλλία** (2,7 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Δανία** (2,4 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Λετονία** και στην **Πολωνία** (2,1 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Λιθουανία** (2,0 ποσοστιαίες μονάδες), στο **Βέλγιο** (1,6 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Μάλτα** (1,5 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ιρλανδία** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σουηδία** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ισπανία** (0,9 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ελλάδα** (0,8 ποσοστιαίες μονάδες την περίοδο 2004-2010), στην **Ολλανδία** (0,7 ποσοστιαίες μονάδες) και οριακά στη **Σουηδία** (0,4 ποσοστιαίες μονάδες). Αξίζει να σημειωθεί ότι στη **Μάλτα** και τη **Σουηδία** το 2001 το ποσοστό των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αποφοίτησε από το συγκεκριμένο πεδίο σπουδών **υπερέιχε** του αντίστοιχου των ανδρών, ενώ το 2010 η

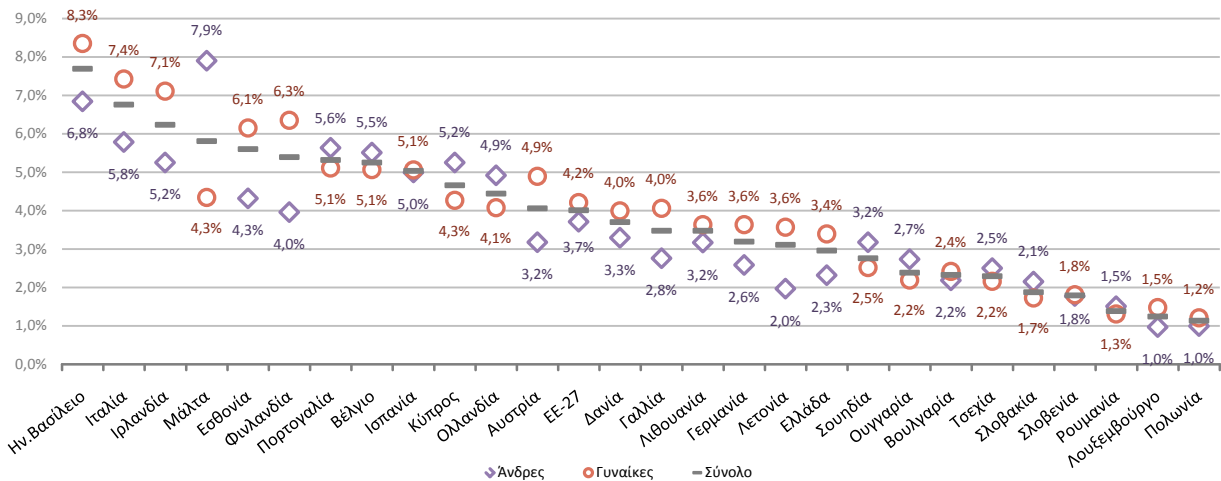
εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπολείπεται** του αντίστοιχου των ανδρών.

Αντίθετα, σε **8** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο πεδίο, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Γερμανία** (3,7 ποσοστιαίες μονάδες), και ακολουθούν κατά σειρά: η **Αυστρία** (2,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (2,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** (1,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (1,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (1,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Σλοβακία** (0,9 ποσοστιαίες μονάδες). Τέλος, σχεδόν **αμετάβλητη** παρέμεινε η αντίστοιχη διαφορά στην **Κύπρο**, την **Πορτογαλία** και το **Ηνωμένο Βασίλειο**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι **απόφοιτοι** του τομέα **Τέχνες** του πεδίου **ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ** ως ποσοστό επί του συνολικού των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) και τα αντίστοιχα **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) ποσοστά στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι **απόφοιτοι** του τομέα **Τέχνες** του πεδίου **ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ** ως ποσοστό επί του συνολικού των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) και τα αντίστοιχα **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) ποσοστά στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 6.44: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών **Τέχνες** ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – UOE [Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ](#)

Στο συνολικό πλήθος αποφοίτων των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός αποφοίτων που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών. Τα στοιχεία για τη Γαλλία αφορούν το έτος 2009.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που αποφοίτησαν από τον τομέα **Τέχνες** επί του συνόλου των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν **4,2%** και **υπερείχε** οριακά του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**3,7%**) κατά **0,5** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε **13** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα **υπερείχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στη **Φινλανδία** (κατά 2,4 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ιρλανδία** (1,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (1,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** (1,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιταλία** και η **Λετονία** (1,6 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (1,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** και η **Γερμανία** (1,1 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Δανία** (0,7 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** υπεροχή των γυναικών καταγράφεται στο **Λουξεμβούργο** και στη **Λιθουανία**.

Στον αντίποδα βρίσκονται **9** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ, όπου το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στη **Μάλτα** (κατά 3,6 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Κύπρος** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (0,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σουηδία** (0,7 ποσο-

στιαίες μονάδες). **Οριακή** υπεροχή των ανδρών καταγράφεται στην **Τσεχία**, την **Ουγγαρία**, την **Πορτογαλία**, το **Βέλγιο** και τη **Σλοβακία**. Τέλος, την ίδια χρονιά, **μηδενική** σχεδόν διαφορά μεταξύ του ποσοστού ανδρών/γυναικών καταγράφεται σε **5** κράτη-μέλη: στη **Βουλγαρία**, στην **Πολωνία**, στην **Ισπανία**, στην **Σλοβενία**, στη **Ρουμανία** και στην **Τσεχία**.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητη** (οριακή μείωση κατά **0,1** ποσοστιαίες μονάδες), από 0,6 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 0,5 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε **10** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ, για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Μάλτα** κατά 5,1 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά στην **Κύπρο** (3,1 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ιρλανδία** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες) και στην **Ολλανδία** (0,9 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** μείωση της διαφοράς καταγράφεται στη **Σλοβακία**, τη **Δανία**, τη **Λιθουανία**, τη **Ρουμανία**, την **Πορτογαλία** και την **Ουγγαρία**. Αξίζει να σημειωθεί ότι στη **Μάλτα** και την **Κύπρο** το 2001 το ποσοστό των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αποφοί-

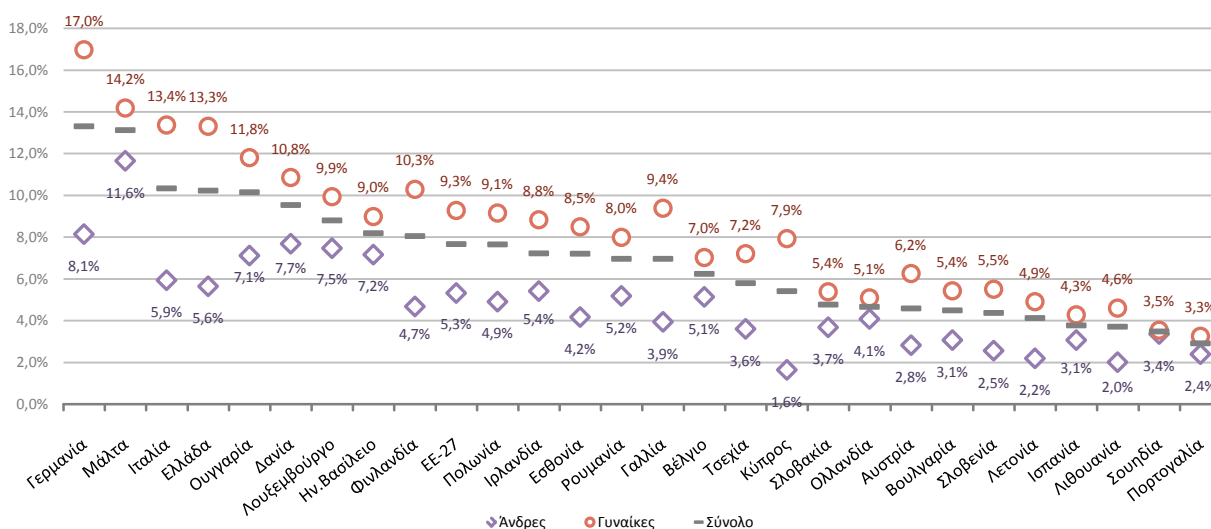
τησε από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών **υπερείχε** του αντίστοιχου των ανδρών, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπολείπεται** του αντίστοιχου των ανδρών.

Αντίθετα, σε **9** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Λετονία** (0,9 ποσοστιαίες μονάδες) και στην **Αυστρία** (0,8 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** αύξηση της διαφοράς καταγράφεται στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, στην **Ιταλία**, στη **Σουηδία**, στην **Ελλάδα** (περίοδος 2004-2010), στην **Εσθονία**, στο **Βέλγιο** και στην **Τσεχία**.

Τέλος, σε **7** κράτη-μέλη η διαφορά της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητη: στη **Βουλγαρία**, στη **Σλοβενία**, στη **Γαλλία**, στην **Πολωνία**, στην **Ισπανία**, στη **Γερμανία** και στη **Φινλανδία**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι **απόφοιτοι** του τομέα **Ανθρωπιστικές σπουδές** του πεδίου **ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ** ως ποσοστό επί του συνολικού των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) και τα αντίστοιχα **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) ποσοστά στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 6.45: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών **Ανθρωπιστικές σπουδές** ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΟΕ. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ. Στο συνολικό πλήθος αποφοίτων των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός αποφοίτων που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών. Τα στοιχεία για τη Γαλλία αφορούν το έτος 2009.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που αποφοίτησαν από τον τομέα **Ανθρωπιστικές σπουδές** επί του συνόλου των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν **9,3%** και **υπερείχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**5,3%**) κατά **4,0** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε **26** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα **υπερείχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στη **Γερμανία** (κατά 8,8 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ελλάδα** (7,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιταλία** (7,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Κύπρος** (6,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** (5,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία** (5,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (4,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (4,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** (4,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (3,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** και η **Ιρλανδία** (3,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Δανία** (3,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (3,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ρουμανία** (2,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (2,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** (2,6 ποσοστιαίες μονά-

δες), η **Μάλτα** και το **Λουξεμβούργο** (2,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** (2,4 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** (1,9 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (1,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** (1,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Πορτογαλία** (0,9 ποσοστιαίες μονάδες). **Μηδενική** σχεδόν διαφορά μεταξύ του ποσοστού ανδρών/ γυναικών καταγράφεται στην **Πορτογαλία**.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών **μειώθηκε** κατά **1,0** ποσοστιαίες μονάδες, από 4,9 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 4,0 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε **14** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ, για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Ιταλία** κατά 4,0 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά στη **Ρουμανία** (3,2 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Λετονία** και στη **Γαλλία** (3,0 ποσοστιαί-

ες μονάδες), στην **Πορτογαλία** (2,0 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Δανία** (1,8 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Πολωνία** (1,6 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Λιθουανία** (1,5 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ελλάδα** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες την περίοδο 2004-2010), στο **Βέλγιο** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες), στο **Ηνωμένο Βασίλειο** και στην **Ισπανία** (0,8 ποσοστιαίες μονάδες) και στη Σουηδία και τη **Σλοβενία** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες).

Στον αντίποδα βρίσκονται **11** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ στα οποία καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Γερμανία** (3,9 ποσοστιαίες μονάδες) και κατά σειρά ακολουθούν: η **Μάλτα** (3,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (1,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** και η **Αυστρία** (1,8

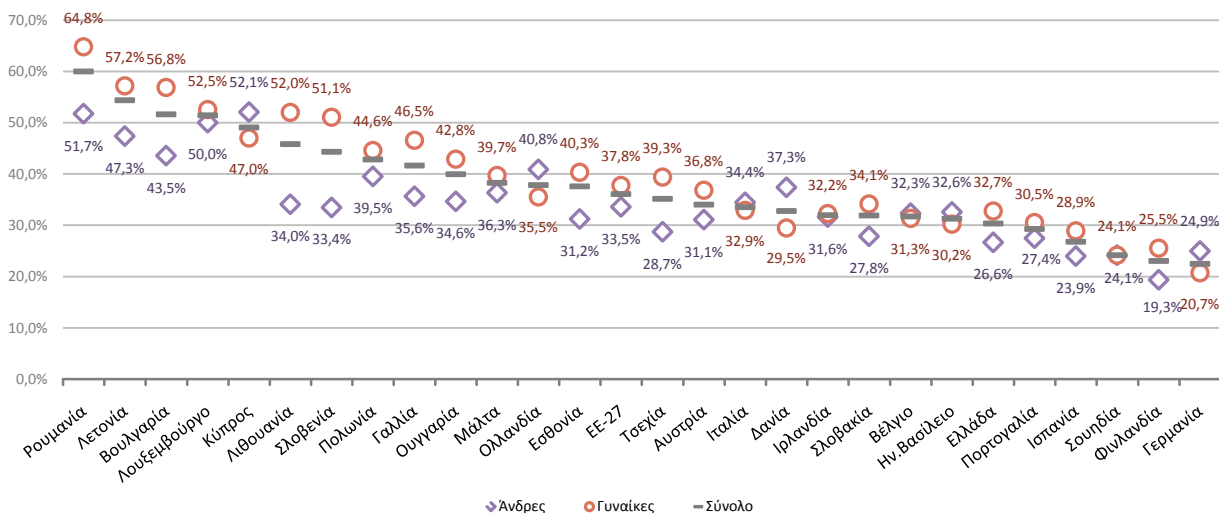
ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** και η **Σλοβακία** (1,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** (1,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** (0,7 ποσοστιαίες μονάδες) και οριακά η **Κύπρος** (0,4 ποσοστιαίες μονάδες). Αξίζει να σημειωθεί ότι στη **Μάλτα** το 2001 το ποσοστό των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αποφοίτησε από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών **υπολειπόταν** του αντίστοιχου των ανδρών, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπερέχει** του αντίστοιχου των ανδρών. Τέλος, στην **Ολλανδία** η διαφορά της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητη** (αύξηση κατά 0,1 ποσοστιαίες μονάδες).

6.1.4.3 Πεδίο σπουδών ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι **απόφοιτοι** του πεδίου **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ** (ISCED 5-6) ως ποσοστό επί του συνολικού των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και τα αντίστοιχα **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) ποσοστά στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που αποφοίτησαν από το πεδίο **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ** επί του συνόλου των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν **37,8%** και **υπερείχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**33,5%**) κατά **4,2** ποσοστιαίες μονάδες.

Γράφημα 6.46: Απόφοιτοι του πεδίου ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό πλήθος αποφοίτων των πεδίων περιλαμβάνεται ο αριθμός αποφοίτων που έχει ενταχθεί σε ένα από τα 8 πεδία. Τα στοιχεία για τη Γαλλία αφορούν το έτος 2009.

Την ίδια χρονιά σε **19** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο πεδίο **υπερείχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στη **Λιθουανία** (κατά 18,0 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Σλοβενία** (17,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** (13,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ρουμανία** (13,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία** (10,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (10,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (9,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (9,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (8,2 ποσοστιαίες μονάδες), η

Σλοβακία (6,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** (6,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** (6,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** (5,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** (5,1 ποσοστιαίες μονάδες), η Ισπανία (4,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα** (3,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία** (3,0 ποσοστιαίες μονάδες), το **Λουξεμβούργο** (2,5 ποσοστιαίες μονάδες) και οριακά η **Ιρλανδία** (0,7 ποσοστιαίες μονάδες).

Αντίθετα, σε **7** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο πεδίο **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών, με τη μεγαλύτερη απόκλιση να καταγρά-

φεται στη **Δανία** (κατά 7,9 ποσοστιαίες μονάδες), και κατά σειρά ακολουθούν: η **Ολλανδία** (5,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Κύπρος** (5,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** (4,3 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (2,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιταλία** (1,5 ποσοστιαίες μονάδες) και το **Βέλγιο** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες). Τέλος, την ίδια χρονιά, **μηδενική** διαφορά μεταξύ του ποσοστού ανδρών/ γυναικών καταγράφεται στη **Σουηδία**.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών στο συγκεκριμένο πεδίο **αυξήθηκε** κατά **0,9** ποσοστιαίες μονάδες, από 3,4 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 4,2 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

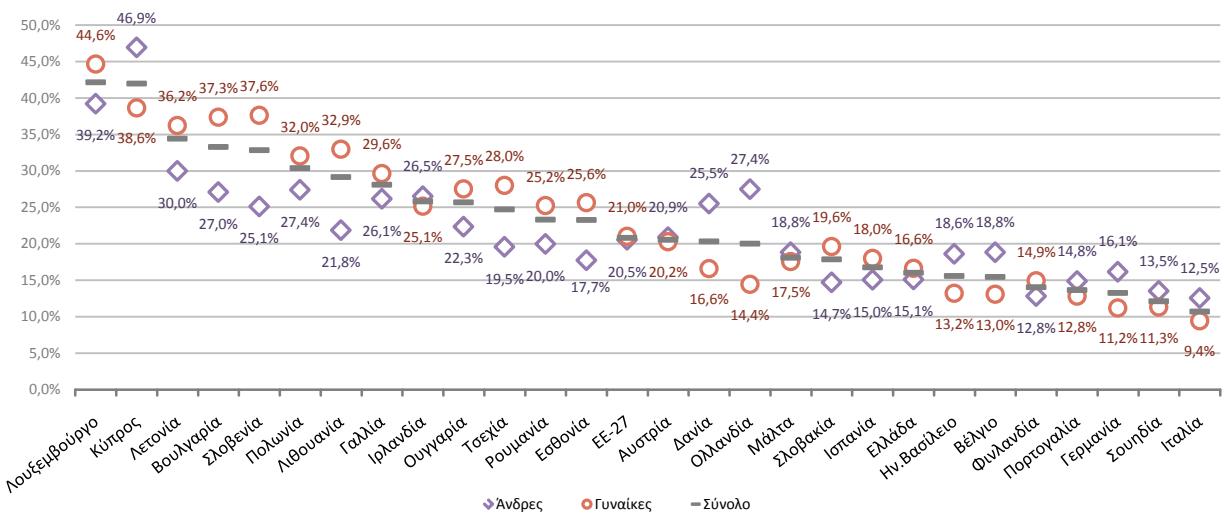
Την ίδια περίοδο, σε **15** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο πεδίο με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Λετονία** κατά 25,8 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά ακολουθούν: η **Μάλτα** (11,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** (11,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (8,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία** (6,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (6,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** (4,9 ποσοστιαίες μονάδες την περίοδο 2004-2010), η **Αυστρία** (4,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (3,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (3,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** (3,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ρουμανία** (2,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** (1,4 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή αύξηση** της διαφοράς καταγράφεται

στο **Βέλγιο** και στη **Φινλανδία**. Αξίζει να σημειωθεί ότι στη **Λετονία**, τη **Μάλτα** και την **Πορτογαλία** το 2001 το ποσοστό των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αποφοίτησε από το συγκεκριμένο πεδίο σπουδών **υπολείπεται** του αντίστοιχου των ανδρών, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπερέχει** του αντίστοιχου των ανδρών.

Στον αντίποδα βρίσκονται **8** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ στα οποία καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο πεδίο, με την υψηλότερη να σημειώνεται στην **Κύπρο** (14,0 ποσοστιαίες μονάδες), και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ιρλανδία** (5,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (2,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία** (1,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** (1,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία**, η **Ιταλία** και η **Σουηδία** (1,1 ποσοστιαίες μονάδες). Τέλος, σχεδόν **αμετάβλητη** παρέμεινε η αντίστοιχη διαφορά στη **Δανία**, το **Ηνωμένο Βασίλειο** και την **Πολωνία**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι **απόφοιτοι** του τομέα **Επιχειρήσεις & διοίκηση** του πεδίου **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ** ως ποσοστό επί του συνολικού των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) και τα αντίστοιχα **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) ποσοστά στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 6.47: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών **Επιχειρήσεις & διοίκηση** ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΟΕ. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό πλήθος αποφοίτων των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός αποφοίτων που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών. Τα στοιχεία για τη Γαλλία αφορούν το έτος 2009.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που αποφοίτησαν από τον τομέα **Επιχειρήσεις & διοίκηση** επί του συνόλου των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν **21,0%** και **υπερέχει οριακά** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**20,5%**) κατά **0,5** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε **15** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα **υπερείχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στη **Σλοβενία** (κατά 12,5 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Λιθουανία** (11,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία**

(10,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (8,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (7,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (6,2 ποσοστιαίες μονάδες), το **Λουξεμβούργο** (5,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ρουμανία** και η **Ουγγαρία** (5,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** (4,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** (4,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία** (3,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία** (3,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** (2,1 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Ελλάδα** (1,6 ποσοστιαίες μονάδες).

Στον αντίποδα βρίσκονται **12** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ, όπου το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στην **Ολλανδία** (κατά 13,0 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Δανία** (8,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Κύπρος** (8,3 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** (5,8 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (5,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** (5,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιταλία** (3,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σουηδία** (2,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία** (2,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** (1,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Αυστρία** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες).

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητη** (οριακή μείωση κατά **0,2** ποσοστιαίες μονάδες), από 0,6 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 0,5 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε **10** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ, για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Κύπρο** κατά 25,5 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά ακολουθούν: η **Μάλτα** (7,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** (4,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** (3,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιταλία** (2,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** (1,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία** (1,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** (0,9 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Ισπανία** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** μείωση της διαφοράς καταγράφεται στην **Ουγγαρία**. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην **Ιρλανδία** και την **Κύπρο** το 2001 το ποσοστό των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αποφοίτησε από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών **υπερέχει** του αντίστοιχου των ανδρών, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπολείπεται** του αντίστοιχου των ανδρών.

Στον αντίποδα βρίσκονται **15** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ όπου καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Λετονία** (27,8

ποσοστιαίες μονάδες) και κατά σειρά ακολουθούν: η **Σλοβενία** (5,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (4,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (4,8 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** (3,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Δανία** (2,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** (2,1 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** και η **Πορτογαλία** (1,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** και η **Βουλγαρία** (1,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** (1,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (1,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** (1,4 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Σουηδία** (0,8 ποσοστιαίες μονάδες). Αξίζει να σημειωθεί ότι στη **Λετονία** το 2001 το ποσοστό των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αποφοίτησε από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών **υπολείπεται** του αντίστοιχου των ανδρών κατά 21,6 μονάδες, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπερέχει** του αντίστοιχου των ανδρών κατά 27,8 ποσοστιαίες μονάδες. Τέλος, στη **Ρουμανία** η διαφορά της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητη**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι **απόφοιτοι** του τομέα **Κοινωνικές επιστήμες** του πεδίου **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ** ως ποσοστό επί του συνολικού των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) και τα αντίστοιχα **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) ποσοστά στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

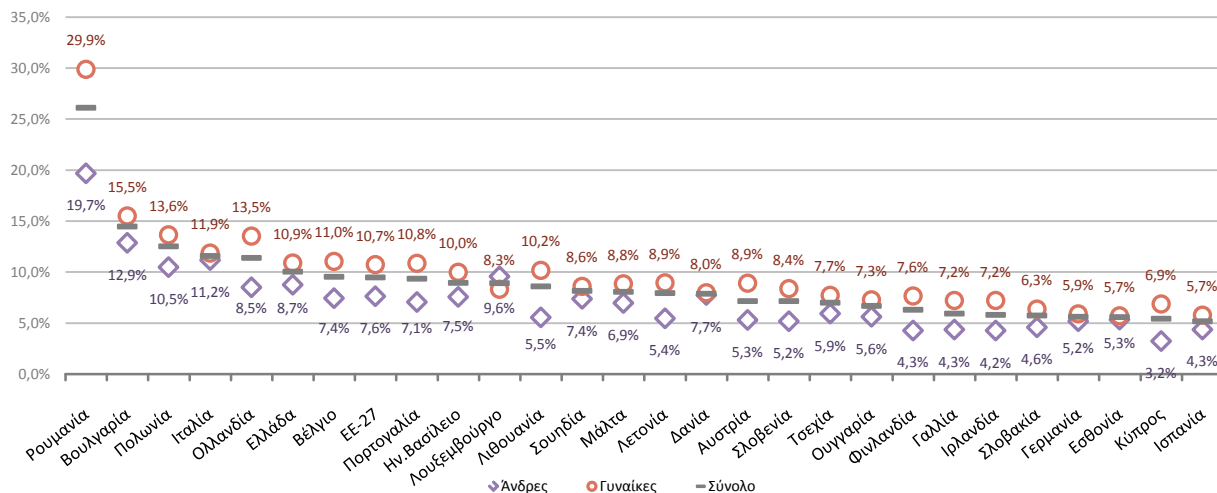
Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που αποφοίτησαν από τον τομέα **Κοινωνικές επιστήμες** επί του συνόλου των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης **10,7%** και **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**7,6%**) κατά **3,1** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε **25** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στη **Ρουμανία** (κατά 10,2 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ολλανδία** (5,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** (4,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία** (3,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Κύπρος** (3,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** και το **Βέλγιο** (3,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (3,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** (3,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** και η **Πολωνία** (3,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** (3,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία** (2,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** (2,6 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (2,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** (2,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα** (1,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** και η **Σλοβακία** (1,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (1,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία** (1,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σουηδία** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** και η **Ιταλία** (0,7 ποσοστιαίες μονάδες) και οριακά η **Εσθονία** (0,4 ποσο-

στιαίες μονάδες). Στον αντίποδα βρίσκεται το **Λουξεμβούργο** όπου το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα **υπολειπόταν** του

αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών κατά 1,3 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ στη **Δανία** η διαφορά μεταξύ του ποσοστού ανδρών/ γυναικών είναι σχεδόν **μηδενική**.

Γράφημα 6.48: Αποφοίτοι του τομέα σπουδών **Κοινωνικές επιστήμες** ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΟΕ

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό πλήθος αποφοίτων των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός αποφοίτων που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών. Τα στοιχεία για τη Γαλλία αφορούν το έτος 2009.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών **αυξήθηκε** κατά **1,4** ποσοστιαίες μονάδες, από 1,7 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 3,1 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε **20** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ, για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Ρουμανία** κατά 7,1 ποσοστιαίες μονάδες και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ολλανδία** (5,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** (3,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (2,5 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** (2,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (2,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία** (2,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** (1,8 ποσοστιαίες μονάδες την περίοδο 2004-2010), η **Ιρλανδία** (1,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** και η **Δανία** (1,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα** (1,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία**, η **Σλοβακία** και η **Κύπρος** (0,8 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** αύξηση της διαφοράς καταγράφεται στην **Αυστρία** και τη **Γερμανία**. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην **Ολλανδία**, την **Ουγγαρία** και τη **Δανία** το 2001 το ποσοστό των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αποφοίτησε από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών **υπολειπόταν** του αντίστοιχου των ανδρών, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπερέχει** του αντίστοιχου των ανδρών.

Στον αντίποδα βρίσκονται **4** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ όπου καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που απο-

φοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Ιταλία** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες) και κατά σειρά ακολουθούν: η **Εσθονία** και η **Ισπανία** (0,5 ποσοστιαίες μονάδες) και οριακά η **Σουηδία** (0,3 ποσοστιαίες μονάδες).

Τέλος, στη **Γαλλία** και τη **Λετονία** η διαφορά της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητη** (μείωση κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι **απόφοιτοι** του τομέα **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** του πεδίου **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ** ως ποσοστό επί του συνολικού των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) και τα αντίστοιχα **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) ποσοστά στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

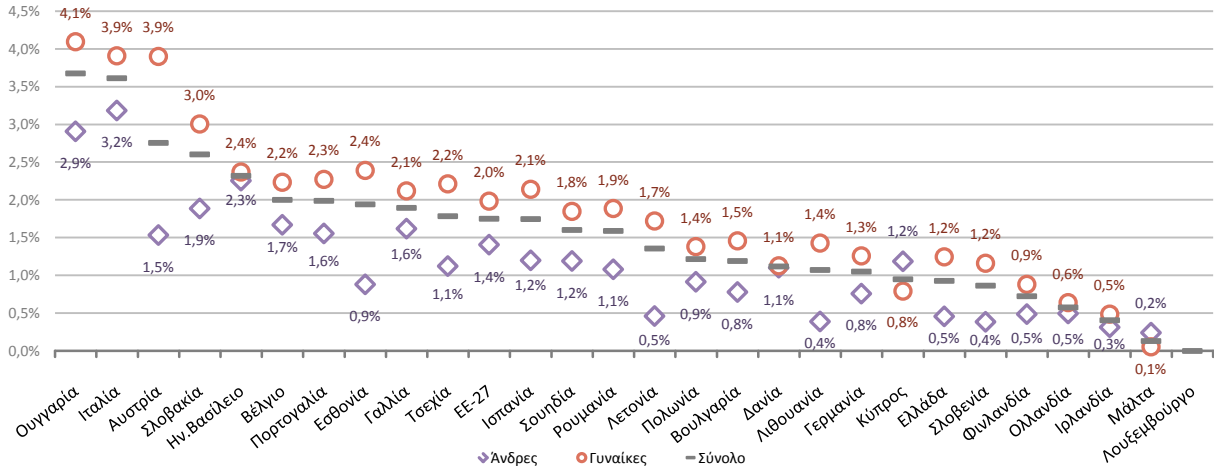
Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που αποφοίτησαν από τον τομέα **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** επί του συνόλου των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν **2,0%** και **υπερείχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**1,4%**) κατά **0,6** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε **20** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα **υπερείχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στην **Αυστρία** (κατά 2,4 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Εσθονία** (1,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** και η **Τσεχία** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία** (0,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ρουμανία**, η **Ελλάδα** και η

Σλοβενία (0,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιταλία**, η **Πορτογαλία**, η **Βουλγαρία** και η **Σουηδία** (0,7 ποσοστιαίες μονάδες) και το **Βέλγιο** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** υπεροχή των **γυναικών** στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών καταγράφεται στη **Γαλλία**, στη **Γερμανία**,

στην **Πολωνία** και τη **Φινλανδία**, ενώ στην **Κύπρο** καταγράφεται **οριακή** υπεροχή των **ανδρών**. **Μηδενική** σχεδόν διαφορά μεταξύ του ποσοστού ανδρών/ γυναικών καταγράφεται στην **Ιρλανδία**, την **Ολλανδία**, το **Ηνωμένο Βασίλειο**, τη **Δανία** και τη **Μάλτα**.

Γράφημα 6.49: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό πλήθος αποφοίτων των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός αποφοίτων που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών. Τα στοιχεία για τη Γαλλία αφορούν το έτος 2009.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών παρέμεινε **σχεδόν αμετάβλητη** (οριακή μείωση κατά **0,1** ποσοστιαίες μονάδες), από 0,7 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 0,6 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε **8** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ, για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Κύπρο** κατά 1,4 ποσοστιαίες μονάδες και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ρουμανία** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία** και η **Γαλλία** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή μείωση** της διαφοράς καταγράφεται στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, τη **Σουηδία** και τη **Δανία**. Αξίζει να σημειωθεί ότι στη **Μάλτα** και την **Κύπρο** το 2001 το ποσοστό των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αποφοίτησε από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών **υπερείχε** του αντίστοιχου των ανδρών, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπολείπεται** του αντίστοιχου των ανδρών.

Στον αντίποδα βρίσκονται **10** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ όπου καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Αυστρία** (1,5 ποσοστιαίες μονάδες) και κατά σειρά ακολουθούν: η **Τσεχία** (0,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (0,7 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Εσθονία** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή αύξηση** της διαφοράς καταγράφεται στην **Ουγγαρία**, τη **Βουλγαρία**, την **Ελλάδα** (περί-

οδος 2004-2010), τη **Λιθουανία**, τη **Σλοβακία** και την **Ιταλία**. Τέλος, σε 8 από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ η διαφορά της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητη**: στη **Γερμανία**, την **Πολωνία**, το **Βέλγιο**, την **Ισπανία**, τη **Φινλανδία**, την **Ιρλανδία**, την **Ολλανδία** και τη **Σλοβενία**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι **απόφοιτοι** του τομέα **Δίκαιο** του πεδίου **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ** ως ποσοστό επί του συνολικού των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) και τα αντίστοιχα **κατά φύλο** (άνδρες/γυναίκες) ποσοστά στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που αποφοίτησαν από τον τομέα **Δίκαιο** επί του συνόλου των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν **4,9%** και **υπερείχε** οριακά του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**4,4%**) κατά **0,5** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε **14** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα **υπερείχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στο **Λουξεμβούργο** (κατά 5,9 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Γαλλία** (3,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα** (2,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (1,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** (1,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** και η **Σλοβενία** (1,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Δανία** (0,8 ποσοστιαίες μονάδες) και το **Βέλγιο**, η **Πορτογαλία** και η **Ιρλανδία** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** υπεροχή των γυναικών στο συγκεκριμένο τομέα

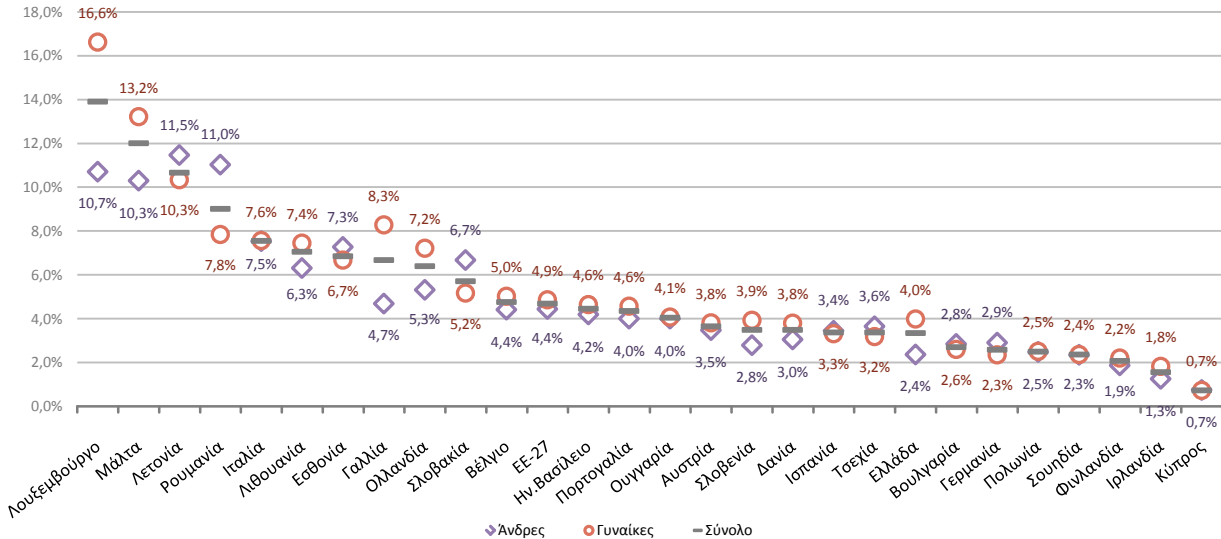

σπουδών καταγράφεται στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, τη **Φινλανδία** και την **Αυστρία**.

Στον αντίποδα βρίσκονται **7** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ όπου το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στη **Ρουμανία** (κατά 3,2 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Σλοβακία** (1,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετο-**

νία (1,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** και η **Γερμανία** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** υπεροχή των ανδρών καταγράφεται στη **Βουλγαρία** και την **Τσεχία**. Τέλος, σε **6** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **μηδενική** σχεδόν διαφορά μεταξύ του ποσοστού ανδρών/ γυναικών: στην **Ουγγαρία**, την **Πολωνία**, τη **Σουηδία**, την **Ιταλία**, την **Κύπρο** και την **Ισπανία**.

Γράφημα 6.50: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών Δίκαιο ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – UOE. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ. Στο συνολικό πλήθος αποφοίτων των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός αποφοίτων που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών. Τα στοιχεία για τη Γαλλία αφορούν το έτος 2009.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών παρέμεινε **αμετάβλητη** και ίση με **0,4** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια περίοδο, σε **9** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ, για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Λετονία** κατά 2,6 ποσοστιαίες μονάδες και ακολουθούν κατά σειρά: η **Εσθονία** (2,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** και η **Τσεχία** (1,5 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Κύπρος** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή μείωση** της διαφοράς καταγράφεται στην **Ισπανία**, τη **Γερμανία**, την **Ιταλία** και τη **Σλοβενία**. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην **Ισπανία** και τη **Λετονία** το 2001 το ποσοστό των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αποφοίτησε από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών **υπερείχε** του αντίστοιχου των ανδρών, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπολείπεται** του αντίστοιχου των ανδρών.

Στον αντίποδα βρίσκονται **12** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ τα οποία καταγράφουν **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που

αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Λιθουανία** (4,6 ποσοστιαίες μονάδες) και κατά σειρά ακολουθούν: η **Μάλτα** (3,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ρουμανία** (2,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** και η **Δανία** (1,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** και **Ουγγαρία** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** (0,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** (0,8 ποσοστιαίες μονάδες την περίοδο 2004-2010) και το **Βέλγιο** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή αύξηση** της διαφοράς καταγράφεται στη **Γαλλία** (κατά 0,3 ποσοστιαίες μονάδες). Αξίζει να σημειωθεί ότι σε **9** κράτη-μέλη (**Λιθουανία, Μάλτα, Πολωνία, Δανία, Αυστρία, Ουγγαρία, Φινλανδία**) το 2001 το ποσοστό των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αποφοίτησε από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών **υπολείπεται** του αντίστοιχου των ανδρών, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπερέχει** του αντίστοιχου των ανδρών.

Τέλος σε **5** κράτη-μέλη η διαφορά της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητη**: στην **Πορτογαλία**, τη **Σουηδία**, τη **Βουλγαρία**, το **Ηνωμένο Βασίλειο** και την **Ιρλανδία**.

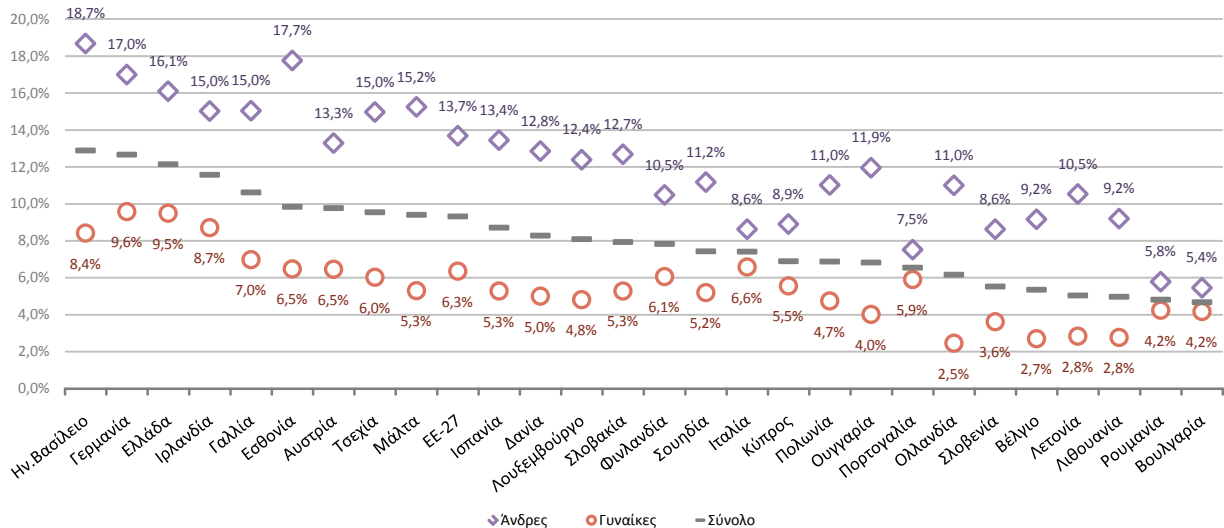

6.1.4.4 Πεδίο σπουδών ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι **απόφοιτοι** του πεδίου **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** (ISCED 5-6) ως ποσοστό επί του συνολικού των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και τα αντίστοιχα **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) ποσοστά στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που αποφοίτησαν από το πεδίο **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** επί του συνόλου των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν **6,3%** και **υπολειπόταν** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**13,7%**) κατά **7,3** ποσοστιαίες μονάδες.

Γράφημα 6.51: Απόφοιτοι του πεδίου ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ *Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ*

Στο συνολικό πλήθος αποφοίτων των πεδίων περιλαμβάνεται ο αριθμός αποφοίτων που έχει ενταχθεί σε ένα από τα 8 πεδία. Τα στοιχεία για τη Γαλλία αφορούν το έτος 2009.

Την ίδια χρονιά και στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο πεδίο **υπολειπόταν** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στην **Εσθονία** (κατά 11,3 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: το **Ηνωμένο Βασίλειο** (10,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα** (9,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (8,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (8,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία** (8,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία** (8,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (7,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Δανία** (7,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (7,7 ποσοστιαίες μονάδες), το **Λουξεμβούργο** (7,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** και η **Σλοβακία** (7,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** (6,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** (6,6 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** (6,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** (6,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** και η **Πολωνία** (6,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σουηδία** (6,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (5,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** (4,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Κύπρος** (3,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιταλία** (2,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία** (1,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ρουμανία** (1,5 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Βουλγαρία** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες).

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών στο συγκεκριμένο πεδίο **αυξήθηκε** κατά **1,1** ποσοστιαίες μονάδες, από 6,2 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 7,3 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

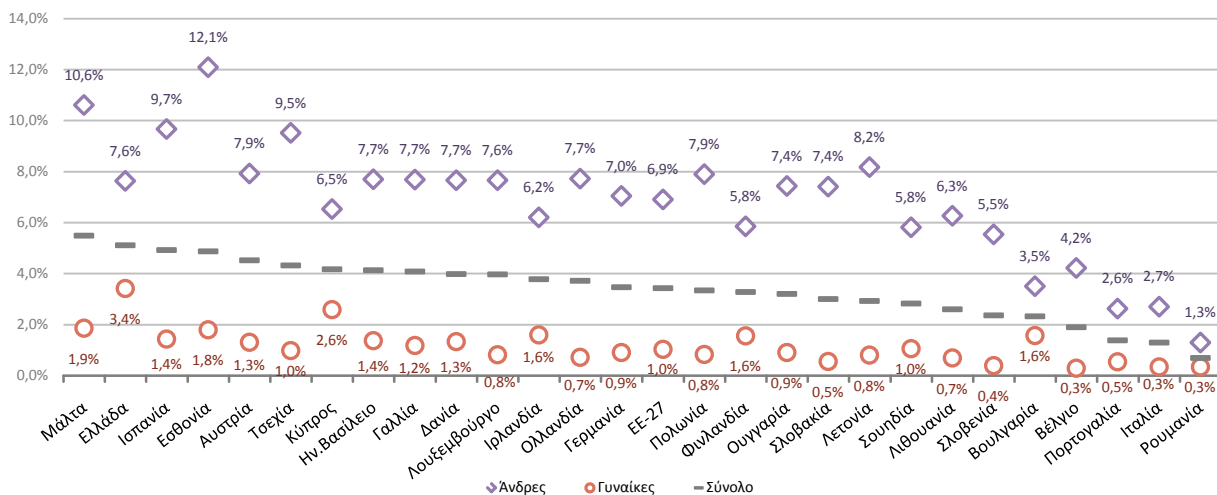
Την ίδια περίοδο, σε 14 από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο πεδίο με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Μάλτα** κατά 6,4 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά ακολουθούν: η **Εσθονία** (5,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** (5,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (4,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** (4,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** (3,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (2,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (1,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία** (1,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιταλία** και η **Σουηδία** (0,9 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** και η **Γερμανία** (0,7 ποσοστιαίες μονάδες), και οριακά η **Σλοβακία** (0,3 ποσοστιαίες μονάδες).

Στον αντίποδα βρίσκονται 8 από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ στα οποία καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο πεδίο, με την υψηλότερη να σημειώνεται στη **Λετονία** (8,0 ποσοστιαίες μονάδες), και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ελλάδα** (7,1 ποσοστιαίες μονάδες την περίοδο 2004-2010), η **Τσεχία** (5,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ρουμανία** (3,8 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** (1,7 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Δανία** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή μείωση** της διαφοράς καταγράφεται στην **Πορτογαλία** και την **Κύπρο**. Αξίζει να σημειωθεί ότι στη **Ρουμανία** και τη **Λετονία** το 2001 το ποσοστό των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αποφοίτησε από το συγκεκριμένο πεδίο

σπουδών **υπερείχε** του αντίστοιχου των ανδρών, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπολείπεται** του αντίστοιχου των ανδρών. Τέλος, σχεδόν **αμετάβλητη** παρέμεινε η αντίστοιχη διαφορά στην **Ιρλανδία**, τη **Φινλανδία**, τη **Γαλλία** και τη **Βουλγαρία**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι **απόφοιτοι** του τομέα **Πληροφορική** του πεδίου **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** ως ποσοστό επί του συνολικού των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) και τα αντίστοιχα **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) ποσοστά στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 6.52: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών **Πληροφορική** ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – UOE. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ. Στο συνολικό πλήθος αποφοίτων των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός αποφοίτων που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών. Τα στοιχεία για τη Γαλλία αφορούν το έτος 2009.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που αποφοίτησαν από τον τομέα **Πληροφορική** επί του συνόλου των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν **1,0%** και **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**6,9%**) κατά **5,9** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά και στα **27** κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στην **Εσθονία** (κατά 10,3 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Μάλτα** (8,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (8,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία** (8,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (7,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** (7,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (7,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** (6,9 ποσοστιαίες μονάδες), το **Λουξεμβούργο** (6,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** (6,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** και η **Γαλλία** (6,5 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** και η **Δανία** (6,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** (6,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** (5,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (5,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σουηδία** (4,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** (4,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** (4,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** (4,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Κύπρος** (4,0 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** (3,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιταλία** (2,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία** (2,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** (1,9 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Ρουμανία** (0,9 ποσοστιαίες μονάδες).

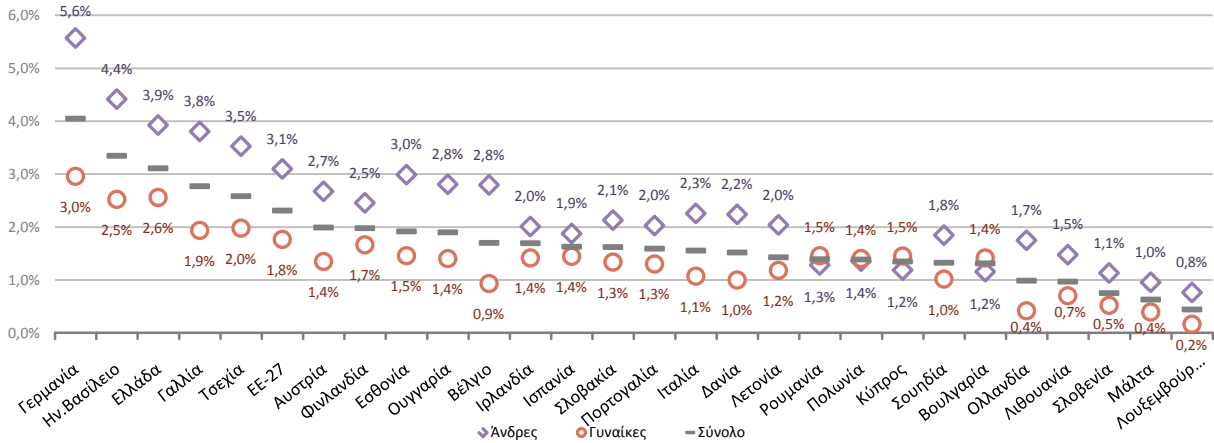
Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών παρουσίασε **αύξηση** κατά **1,3** ποσοστιαίες μονάδες, από 4,6 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 5,9 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε **17** από τα 25 κράτη-μέλη της ΕΕ, για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Εσθονία** κατά 6,2 ποσοστιαίες μονάδες και ακολουθούν κατά σειρά: η **Λετονία** και η **Μάλτα** (6,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** (4,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (4,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (4,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** (4,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** (3,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** (2,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (2,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** (1,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία** (1,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία** και η **Ιταλία** (1,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σουηδία** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** και η **Κύπρος** (1,1 ποσοστιαίες μονάδες). Αντίθετα, σε **5** από τα 25 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Τσεχία** (4,2 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν: η **Ιρλανδία** (2,5 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** (1,8 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (0,8 ποσοστιαίες μονάδες) και ορι-

ακά η **Ελλάδα** (0,4 ποσοστιαίες μονάδες την περίοδο 2004-2010).

Τέλος, στην **Πορτογαλία**, τη **Δανία** και τη **Σλοβακία** η διαφορά της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητη**.

Γράφημα 6.53: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών **Φυσικές επιστήμες** ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – UOE Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό πλήθος αποφοίτων των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός αποφοίτων που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών. Τα στοιχεία για τη Γαλλία αφορούν το έτος 2009.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που αποφοίτησαν από τον τομέα **Φυσικές επιστήμες** επί του συνόλου των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν **1,9%** και **υπολείπταν** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**3,8%**) κατά **1,9** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε **23** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα **υπολείπταν** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στη **Γερμανία** (κατά 2,6 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γαλλία και το Βέλγιο (1,9 ποσοστιαίες μονάδες), η Τσεχία και η Εσθονία (1,5 ποσοστιαίες μονάδες), η Ουγγαρία και η Ελλάδα (1,4 ποσοστιαίες μονάδες), η Ολλανδία και η Αυστρία (1,3 ποσοστιαίες μονάδες), η Δανία και η Ιταλία (1,2 ποσοστιαίες μονάδες), η Λετονία (0,9 ποσοστιαίες μονάδες), η Σουηδία, η Σλοβακία, η Φινλανδία και η Λιθουανία (0,8 ποσοστιαίες μονάδες), η Πορτογαλία (0,7 ποσοστιαίες μονάδες) και η Σλοβενία, το Λουξεμβούργο, η Ιρλανδία και η Μάλτα (0,6 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή υπεροχή των ανδρών** στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών καταγράφεται στην **Ισπανία**, ενώ στην **Κύπρο** και τη **Βουλγαρία** παρουσιάζεται οριακή υπεροχή των **γυναικών**. Τέλος, **μηδενική** σχεδόν διαφορά μεταξύ του ποσοστού ανδρών/ γυναικών καταγράφεται στη **Ρουμανία** και την **Πολωνία**.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών **μειώθηκε** κατά **0,6** ποσοστιαίες μονάδες, από 1,9 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 1,3 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι **απόφοιτοι** του τομέα **Φυσικές επιστήμες** του πεδίου **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** ως ποσοστό επί του συνολικού των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) και τα αντίστοιχα **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) ποσοστά στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

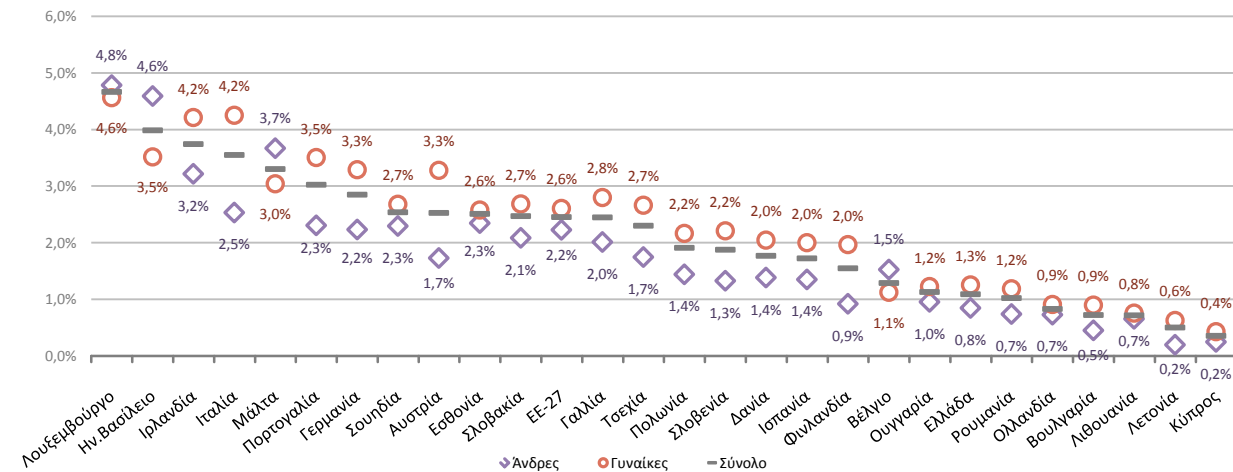
Την ίδια περίοδο, σε **13** από τα 25 κράτη-μέλη της ΕΕ, για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Ελλάδα** κατά 3,6 ποσοστιαίες μονάδες (περίοδος 2004-2010) και κατά σειρά ακολουθούν: η **Λετονία** (1,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Κύπρος** και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία**, η **Γαλλία** και η **Γερμανία** (0,7 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Δανία**, η **Σουηδία** και η **Αυστρία** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή μείωση** της διαφοράς καταγράφεται στη **Φινλανδία** και την **Εσθονία**. Αξίζει να σημειωθεί ότι στη **Λετονία** το 2004 το ποσοστό των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αποφοίτησε από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών **υπερέχει** του αντίστοιχου των ανδρών, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπολείπεται** του αντίστοιχου των ανδρών.

Στον αντίποδα βρίσκονται **6** από τα 25 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στο **Βέλγιο** και τη **Βουλγαρία** (0,8 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή αύξηση** καταγράφεται στη **Λιθουανία**, την **Ουγγαρία**, την **Πορτογαλία** και την **Τσεχία**. Αξίζει να σημειωθεί ότι στη **Βουλγαρία** το 2001 το ποσοστό των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αποφοίτησε από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών **υπολείπταν** του αντίστοιχου των ανδρών, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπερέχει** του αντίστοιχου των ανδρών. Τέλος, σε **6** κράτη-

μέλη η διαφορά της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών παρέμεινε σχεδόν: στη **Μάλτα**, την **Πολωνία**, την **Ιταλία**, την **Ιρλανδία**, την **Ισπανία** και τη **Σλοβακία**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι **απόφοιτοι** του τομέα **Βιοεπιστήμες** του πεδίου **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** ως ποσοστό επί του συνολικού των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) και τα αντίστοιχα **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) ποσοστά στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 6.54: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών **Βιοεπιστήμες** ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – UOE

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό πλήθος αποφοίτων των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός αποφοίτων που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών. Τα στοιχεία για τη Γαλλία αφορούν το έτος 2009.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που αποφοίτησαν από τον τομέα **Βιοεπιστήμες** επί του συνόλου των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν **2,6%** και **υπερέιχε** οριακά του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**2,2%**) κατά **0,4** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε **19** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα **υπερέιχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στην **Ιταλία** (κατά 1,7 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Αυστρία** (1,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** (1,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** και η **Ιρλανδία** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** και η **Σλοβενία** (0,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία** (0,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** και η **Δανία** (0,7 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Ισπανία** και η **Σλοβακία** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** υπεροχή των γυναικών στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών καταγράφεται στη **Ρουμανία**, τη **Βουλγαρία**, τη **Λετονία**, την **Ελλάδα**, τη **Σουηδία** και την **Ουγγαρία**. Στον αντίποδα βρίσκονται **3** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ όπου το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 1,1 ποσοστιαίες) και ακολουθούν: η **Μάλτα** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες) και οριακά το **Βέλγιο** (0,4 ποσοστιαίες μονάδες). Σε **5** κράτη-μέλη η διαφορά μεταξύ του ποσοστού ανδρών/ γυναικών είναι σχεδόν **μηδενική**: στην **Εσθονία**, την **Κύπρο**, την **Ολλανδία**, τη **Λιθουανία** και το **Λουξεμβούργο**.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών παρέμεινε **σχεδόν αμετάβλητη** (οριακή μείωση κατά **0,2** ποσοστιαίες μονάδες), από 0,6 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 0,4 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε **5** από τα 23 κράτη-μέλη της ΕΕ, για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών με την υψηλότερη να καταγράφεται στο **Ηνωμένο Βασίλειο** κατά 2,4 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά ακολουθούν: η **Ρουμανία** (2,0 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** (0,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** (0,7 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Ιρλανδία** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες). Αξίζει να σημειωθεί ότι στο **Ηνωμένο Βασίλειο** το 2001 το ποσοστό των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αποφοίτησε από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών **υπερέιχε** του αντίστοιχου των ανδρών κατά 1,3 μονάδες, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπολείπεται** του αντίστοιχου των ανδρών κατά 2,4 ποσοστιαίες μονάδες. Στον αντίποδα βρίσκονται **9** από τα 23 κράτη-μέλη της ΕΕ όπου καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Ελλάδα** (2,3 ποσοστιαίες μονάδες την περίοδο 2004-2010) και κατά σειρά ακολουθούν: η **Δανία** και η **Ιταλία** (1,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** και η **Γερμανία** (0,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία** και η **Τσεχία** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή αύξηση** της διαφοράς

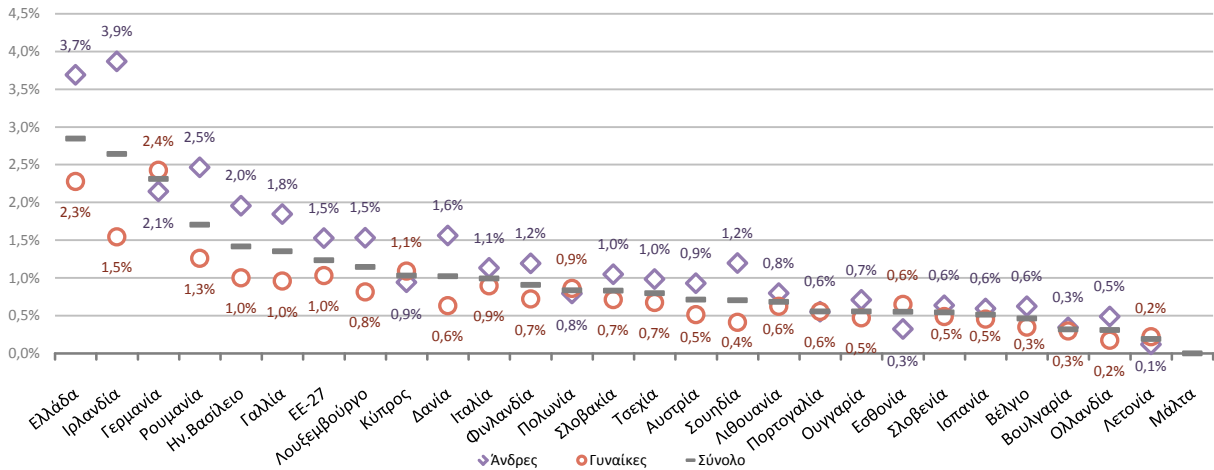
σημειώθηκε στη **Φινλανδία** και την **Ουγγαρία**. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην **Ελλάδα**, τη **Δανία** και την **Ουγγαρία** το 2001 το ποσοστό των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αποφοίτησε από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών **υπολείπταν** του αντίστοιχου των ανδρών, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπερέχει** του αντίστοιχου των ανδρών.

Τέλος, σε **10** από τα 23 κράτη-μέλη της ΕΕ η διαφορά της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών

παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητη**: στην **Ισπανία**, την **Αυστρία**, τη **Σλοβενία**, τη **Γαλλία**, την **Ολλανδία**, την **Πολωνία**, τη **Λετονία**, τη **Σουηδία**, την **Εσθονία** και τη **Λιθουανία**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι **απόφοιτοι** του τομέα **Μαθηματικά & στατιστική** του πεδίου **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** ως ποσοστό επί του συνολικού των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) και τα αντίστοιχα **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) ποσοστά στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 6.55: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών **Μαθηματικά & στατιστική** ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – UOE. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό πλήθος αποφοίτων των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός αποφοίτων που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών. Τα στοιχεία για τη Γαλλία αφορούν το έτος 2009. Δεν διατίθενται στοιχεία για τη Μάλτα

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που αποφοίτησαν από τον τομέα **Μαθηματικά & στατιστική** επί του συνόλου των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν **1,0%** και **υπολείπταν** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**1,5%**) κατά **0,5** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε **14** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα **υπολείπταν** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στην **Ιρλανδία** (κατά 2,3 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ελλάδα** (1,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ρουμανία** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Δανία** και η **Γαλλία** (0,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σουηδία** (0,8 ποσοστιαίες μονάδες) και το **Λουξεμβούργο** (0,7 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** υπεροχή των ανδρών στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών καταγράφεται στη **Φινλανδία**, την **Αυστρία**, τη **Σλοβακία**, την **Ολλανδία**, την **Τσεχία** και το **Βέλγιο**, ενώ στην **Εσθονία** και τη **Γερμανία** σημειώνεται οριακή υπεροχή των γυναικών. Τέλος, την ίδια χρονιά, σε 10 κράτη-μέλη η διαφορά μεταξύ του ποσοστού ανδρών/ γυναικών είναι σχεδόν **μηδενική**: στην **Κύπρο**, τη **Λετονία**, την **Πολωνία**, την **Πορτογαλία**, τη **Βουλγαρία**, την **Ισπανία**, τη **Σλοβενία**, τη **Λιθουανία**, την **Ιταλία** και την **Ουγγαρία**.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητη** (οριακή αύξηση κατά **0,1** ποσοστιαίες μονάδες), από 0,4 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 0,5 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε **4** από τα 25 κράτη-μέλη της ΕΕ, για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Ελλάδα** (περίοδος 2004-2010) κατά 0,8 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά στην **Ιταλία** και την **Πορτογαλία** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες) και οριακά στην **Πολωνία** (0,4 ποσοστιαίες μονάδες). Αξίζει να σημειωθεί ότι στην **Ιταλία** το 2001 το ποσοστό των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αποφοίτησε από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών **υπερείχε** του αντίστοιχου των ανδρών, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπολείπεται** του αντίστοιχου των ανδρών.

Στον αντίποδα βρίσκονται **6** από τα 25 κράτη-μέλη της ΕΕ όπου καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών, με την υψηλότερη να σημειώνεται στην **Ιρλανδία** (2,2 ποσοστιαίες μονάδες) και κατά σειρά ακολουθούν: η

Ρουμανία (1,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Κύπρος** (0,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** και η **Δανία** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες) και οριακά η **Εσθονία** (0,3 ποσοστιαίες μονάδες). Αξίζει να σημειωθεί ότι στην **Κύπρο** και τη **Γερμανία** το 2001 το ποσοστό των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αποφοίτησε από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών **υπολειπόταν** του αντίστοιχου των ανδρών, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυ-

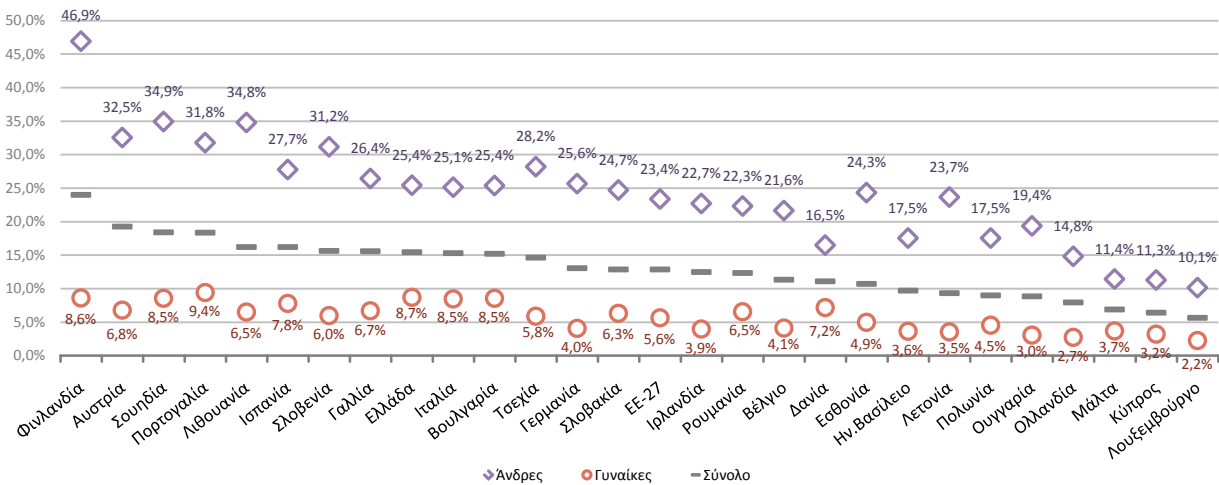
ναικών να **υπερέχει** του αντίστοιχου των ανδρών. Τέλος, στα υπόλοιπα **15** κράτη-μέλη η διαφορά της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητη**: στη **Σουηδία**, την **Αυστρία**, το **Ηνωμένο Βασίλειο**, το **Βέλγιο**, την **Ουγγαρία**, την **Ισπανία**, την **Ολλανδία**, τη **Βουλγαρία**, την **Τσεχία**, τη **Σλοβακία**, τη **Φινλανδία**, τη **Γαλλία**, τη **Λιθουανία**, τη **Λετονία** και τη **Σλοβενία**.

6.1.4.5 Πεδίο σπουδών ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι **απόφοιτοι** του πεδίου **ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ** (ISCED 5-6) ως ποσοστό επί του συνολικού των

αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και τα αντίστοιχα **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) ποσοστά στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 6.56: Απόφοιτοι του πεδίου ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΕΕ. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
 Στο συνολικό πλήθος αποφοίτων των πεδίων περιλαμβάνεται ο αριθμός αποφοίτων που έχει ενταχθεί σε ένα από τα 8 πεδία.
 Τα στοιχεία για τη Γαλλία αφορούν το έτος 2009.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που αποφοίτησαν από το πεδίο **ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ** επί του συνόλου των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν **5,6%** και **υπολειπόταν** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**23,4%**) κατά **17,8** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά και στα **27** κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο πεδίο **υπολειπόταν** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στη **Φινλανδία** (κατά 38,3 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Λιθουανία** (28,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σουηδία** (26,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** (25,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (25,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία** (22,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (22,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** (21,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (20,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία** (20,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία** (19,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (19,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** (18,8 ποσοστιαίες μονάδες), η Σλοβακία (18,4 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** (17,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** (16,8

ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** (16,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιταλία** (16,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (16,3 ποσοστιαίες μονάδες), η Ρουμανία (15,8 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (13,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** (13,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (12,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Δανία** (9,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Κύπρος** (8,1 ποσοστιαίες μονάδες), το **Λουξεμβούργο** (7,9 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Μάλτα** (7,7 ποσοστιαίες μονάδες).

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών στο συγκεκριμένο πεδίο **μειώθηκε** κατά **2,3** ποσοστιαίες μονάδες, από 20,0 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 17,8 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε **15** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο πεδίο με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Δανία** κατά 6,8 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά ακολουθούν: η **Ρουμανία** (6,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (5,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** (4,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** (3,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία** (3,6 ποσοστιαίες

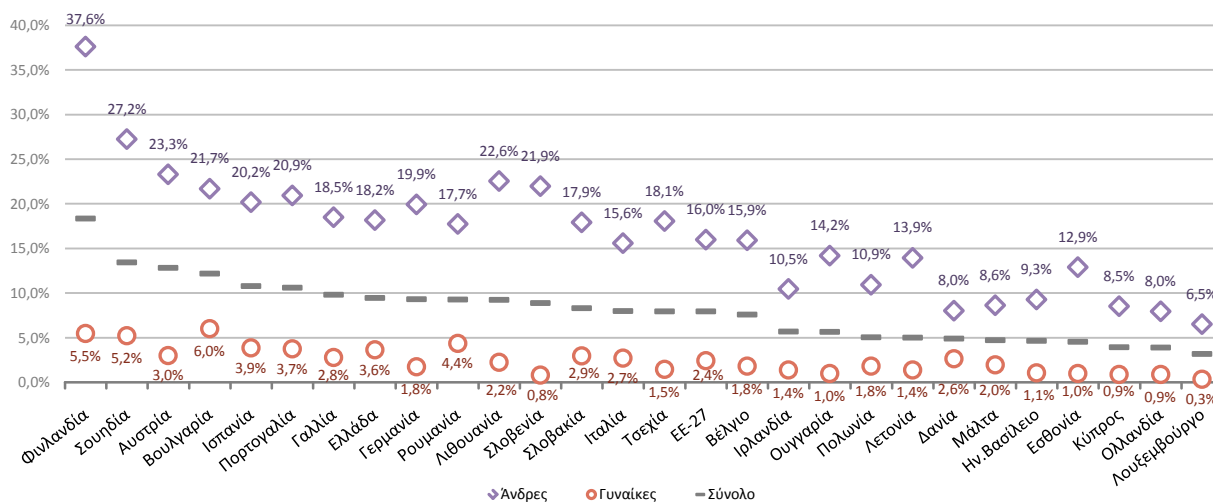
μονάδες), η **Κύπρος** (3,1 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (2,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** (2,1 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (2,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** (2,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σουηδία** (1,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία** και η **Ιταλία** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (0,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες) και οριακά η **Βουλγαρία** (0,5 ποσοστιαίες μονάδες).

Στον αντίποδα βρίσκονται 9 από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ στα οποία καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο πεδίο, με την υψηλότερη να σημειώνεται στη **Λετονία** (12,8 ποσοστιαίες μονάδες), και ακολουθούν κατά σειρά: η **Τσεχία** (8,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** (7,0 ποσο-

στιαίες μονάδες την περίοδο 2004-2010), η **Ουγγαρία** και η **Πορτογαλία** (5,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** (3,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα** (2,5 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Ιρλανδία** (οριακή κατά 0,3 μονάδες). Τέλος, σχεδόν **αμετάβλητη** παρέμεινε η αντίστοιχη διαφορά στη **Φινλανδία**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι **απόφοιτοι** του τομέα **Επιστήμες μηχανικού** του πεδίου **ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ** ως ποσοστό επί του συνολικού των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) και τα αντίστοιχα **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) ποσοστά στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 6.57: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών **Επιστήμες μηχανικού** ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – UOE **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό πλήθος αποφοίτων των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός αποφοίτων που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών. Τα στοιχεία για τη Γαλλία αφορούν το έτος 2009.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που αποφοίτησαν από τον τομέα **Επιστήμες μηχανικού** επί του συνόλου των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν **2,4%** και **υπολειπόταν** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**16,0%**) κατά **13,5** ποσοστιαίες μονάδες. Την ίδια χρονιά και στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο πεδίο **υπολειπόταν** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών.

Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στη **Φινλανδία** (κατά 32,1 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Σουηδία** (22,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (21,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** και η **Αυστρία** (20,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** (18,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία** (17,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (16,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία** (16,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία** και η **Βουλγαρία** (15,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** (15,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** (14,5 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** (14,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ρουμανία** (13,4 πο-

σοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (13,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιταλία** (12,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (12,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (11,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** και η **Ιρλανδία** (9,1 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (8,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Κύπρος** (7,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (7,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα** (6,6 ποσοστιαίες μονάδες), το **Λουξεμβούργο** (6,2 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Δανία** (5,4 ποσοστιαίες μονάδες).

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών παρουσίασε **μείωση** κατά **2,0** ποσοστιαίες μονάδες, από 15,6 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 13,5 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε 15 από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ, για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Ολλανδία** κατά 5,6 ποσοστιαίες

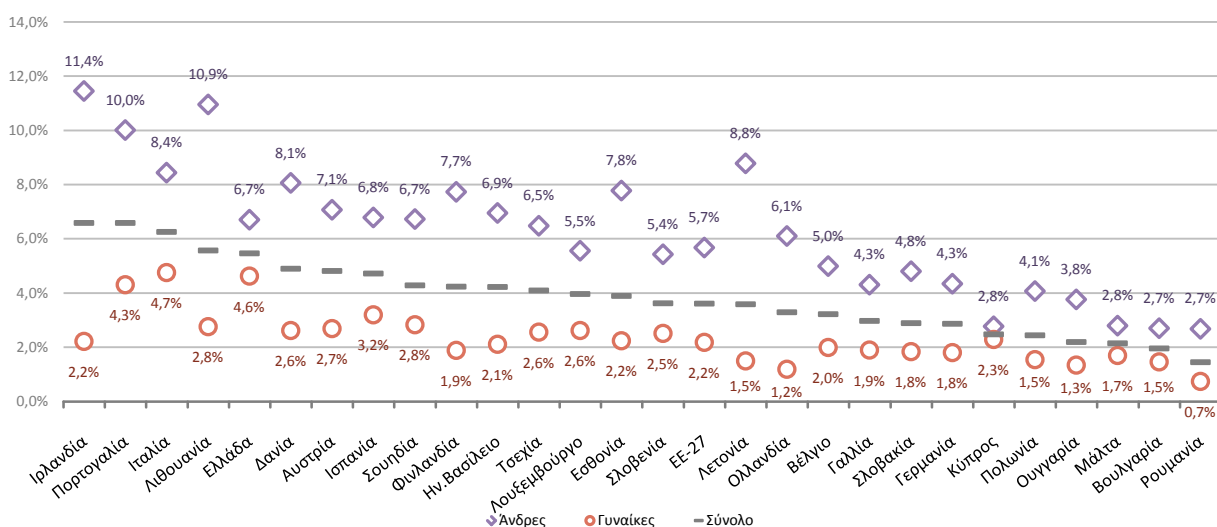
μονάδες και κατά σειρά ακολουθούν: η Γαλλία (5,5 ποσοστιαίες μονάδες), η Δανία (5,2 ποσοστιαίες μονάδες), η Πολωνία (4,8 ποσοστιαίες μονάδες), η Σλοβενία (3,9 ποσοστιαίες μονάδες), η Ιρλανδία (3,7 ποσοστιαίες μονάδες), η Λιθουανία (3,5 ποσοστιαίες μονάδες), το Ηνωμένο Βασίλειο (2,6 ποσοστιαίες μονάδες), η Σουηδία (2,5 ποσοστιαίες μονάδες), η Φινλανδία (1,9 ποσοστιαίες μονάδες), η Κύπρος και η Εσθονία (1,3 ποσοστιαίες μονάδες), η Ρουμανία (1,2 ποσοστιαίες μονάδες) και η Ισπανία (1,1 ποσοστιαίες μονάδες). Οριακή μείωση της διαφοράς σημειώθηκε στην Ιταλία (κατά 0,5 ποσοστιαίες μονάδες).

Την ίδια περίοδο, σε 10 από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ αύξηση της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών με την υψηλότερη να καταγράφεται στην Ελλάδα (περίοδος 2004-2010) κατά 11,7 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά ακολου-

θούν: η Τσεχία (6,8 ποσοστιαίες μονάδες), η Λετονία (6,5 ποσοστιαίες μονάδες), η Σλοβακία (5,1 ποσοστιαίες μονάδες), η Πορτογαλία (4,7 ποσοστιαίες μονάδες), η Ουγγαρία (3,9 ποσοστιαίες μονάδες), η Μάλτα (2,3 ποσοστιαίες μονάδες), το Βέλγιο (1,0 ποσοστιαίες μονάδες), η Αυστρία και η Γερμανία (0,9 ποσοστιαίες μονάδες). Τέλος, στη Βουλγαρία η διαφορά της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητη.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι απόφοιτοι του τομέα Αρχιτεκτονική & κατασκευή κτιρίων του πεδίου ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ως ποσοστό επί του συνολικού των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) και τα αντίστοιχα κατά φύλο (άνδρες/ γυναίκες) ποσοστά στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 6.58: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών Αρχιτεκτονική & κατασκευή κτιρίων ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ. Στο συνολικό πλήθος αποφοίτων των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός αποφοίτων που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών. Τα στοιχεία για τη Γαλλία αφορούν το έτος 2009.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από τον τομέα Αρχιτεκτονική & κατασκευή κτιρίων επί του συνόλου των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν 2,2% και υπολειπόταν του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (5,7%) κατά 3,5 ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά και στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο πεδίο υπολειπόταν του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στην Ιρλανδία (κατά 9,2 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η Λιθουανία (8,2 ποσοστιαίες μονάδες), η Λετονία (7,3 ποσοστιαίες μονάδες), η Φινλανδία (5,8 ποσοστιαίες μονάδες), η Πορτογαλία (5,7 ποσοστιαίες μονάδες), η Εσθονία (5,5 ποσοστιαίες μονάδες), η Δανία (5,4 ποσοστιαίες μονάδες), η Ολλανδία (4,9 ποσοστιαίες μονάδες), το Ηνωμένο Βασίλειο (4,8 ποσοστιαίες μονά-

δες), η Αυστρία (4,4 ποσοστιαίες μονάδες), η Τσεχία και η Σουηδία (3,9 ποσοστιαίες μονάδες), η Ιταλία (3,7 ποσοστιαίες μονάδες), η Ισπανία (3,6 ποσοστιαίες μονάδες), το Βέλγιο και η Σλοβακία (3,0 ποσοστιαίες μονάδες), το Λουξεμβούργο και η Σλοβενία (2,9 ποσοστιαίες μονάδες), η Γερμανία και η Πολωνία (2,5 ποσοστιαίες μονάδες), η Ουγγαρία και η Γαλλία (2,4 ποσοστιαίες μονάδες), η Ελλάδα (2,1 ποσοστιαίες μονάδες), η Ρουμανία (1,9 ποσοστιαίες μονάδες), η Βουλγαρία (1,2 ποσοστιαίες μονάδες), η Μάλτα (1,1 ποσοστιαίες μονάδες) και οριακά η Κύπρος (0,5 ποσοστιαίες μονάδες).

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητη (οριακή μείωση κατά 0,1 ποσοστιαίες μονάδες), από 3,6 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 3,5 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε **9** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ, για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Αυστρία** κατά 3,1 ποσοστιαίες μονάδες και ακολουθούν κατά σειρά: η **Γερμανία** (2,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** (2,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Κύπρος** (1,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (0,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιταλία** (0,8 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Δανία** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή μείωση** της διαφοράς καταγράφεται στην **Τσεχία** και τη **Βουλγαρία**.

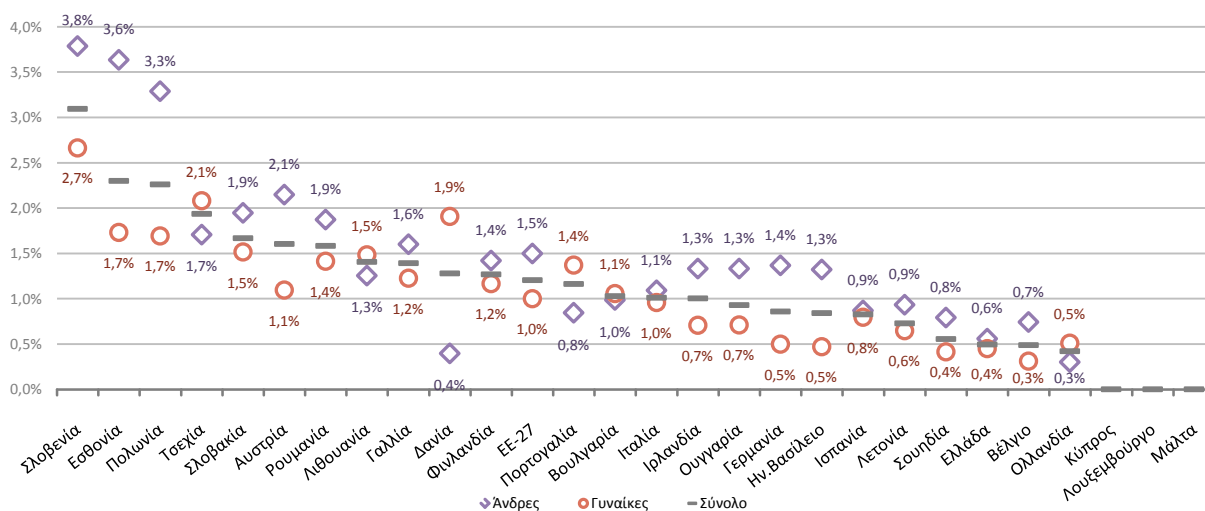
Αντίθετα, σε **13** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Λετονία** (6,1 ποσοστιαίες μονάδες) και κατά σειρά ακολουθούν: η **Ιρλανδία** (4,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** (2,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** (2,3 ποσοστιαίες μονάδες), η

Ελλάδα (1,8 ποσοστιαίες μονάδες την περίοδο 2004-2010), η **Ρουμανία** (1,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** και η **Σουηδία** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** και η **Γαλλία** (0,9 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Πορτογαλία** (0,8 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή αύξηση** της διαφοράς καταγράφεται στην **Πολωνία** και το **Ηνωμένο Βασίλειο**.

Τέλος, στο **Βέλγιο**, τη **Μάλτα**, την **Ισπανία** και την **Ολλανδία** η διαφορά της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητη**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι **απόφοιτοι** του τομέα **Βιομηχανική παραγωγή** του πεδίου **ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ** ως ποσοστό επί του συνολικού των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) και τα αντίστοιχα **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) ποσοστά στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 6.59: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών **Βιομηχανική παραγωγή** ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – UOE

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό πλήθος αποφοίτων των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός αποφοίτων που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών. Τα στοιχεία για τη Γαλλία αφορούν το έτος 2009.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που αποφοίτησαν από τον τομέα **Βιομηχανική παραγωγή** επί του συνόλου των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν **1,0%** και **υπολειπόταν** οριακά του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**1,5%**) κατά **0,5** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε **15** από τα 24 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα **υπολειπόταν** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στην **Εσθονία** (κατά 1,9 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Πολωνία** (1,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** και η **Αυστρία** (1,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (0,9 ποσοστιαίες μονάδες) και η

Ιρλανδία και η **Ουγγαρία** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** υπεροχή των ανδρών καταγράφεται στη **Ρουμανία**, τη **Σλοβακία**, το **Βέλγιο**, τη **Σουηδία**, τη **Γαλλία**, τη **Λετονία** και τη **Φινλανδία**.

Στον αντίποδα βρίσκονται **3** κράτη-μέλη της ΕΕ όπου το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα **υπερείχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών, με τη μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών να καταγράφεται στη **Δανία** (1,5 ποσοστιαίες μονάδες), ενώ οριακή υπεροχή καταγράφεται στην **Πορτογαλία** και την **Τσεχία**. Τέλος, σε **6** κράτη-μέλη η διαφορά μεταξύ του ποσοστού ανδρών/ γυναικών ήταν σχεδόν **μηδενική**: στη **Λιθουανία**, την **Ολλανδία**, τη **Βουλγαρία**, την **Ισπανία**, την **Ελλάδα** και την **Ιταλία**.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητη** (οριακή μείωση κατά **0,2** ποσοστιαίες μονάδες), από 0,7 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 0,5 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε **9** από τα 24 κράτη-μέλη της ΕΕ, για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Ελλάδα** κατά 6,6 ποσοστιαίες μονάδες (περίοδος 2004-2010) και κατά σειρά ακολουθούν: η **Ρουμανία** (6,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** (2,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (2,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Ουγγαρία** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες). Οριακή μείωση της διαφοράς στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών σημειώθηκε στη **Φινλανδία**, τη **Γερμανία** και τη **Σουηδία**. Αξίζει να σημειωθεί ότι στη Σλοβενία το 2001 το ποσοστό των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αποφοίτησε από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών **υπερείχε** του αντίστοιχου των ανδρών, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με

το ποσοστό των γυναικών να **υπολείπεται** του αντίστοιχου των ανδρών.

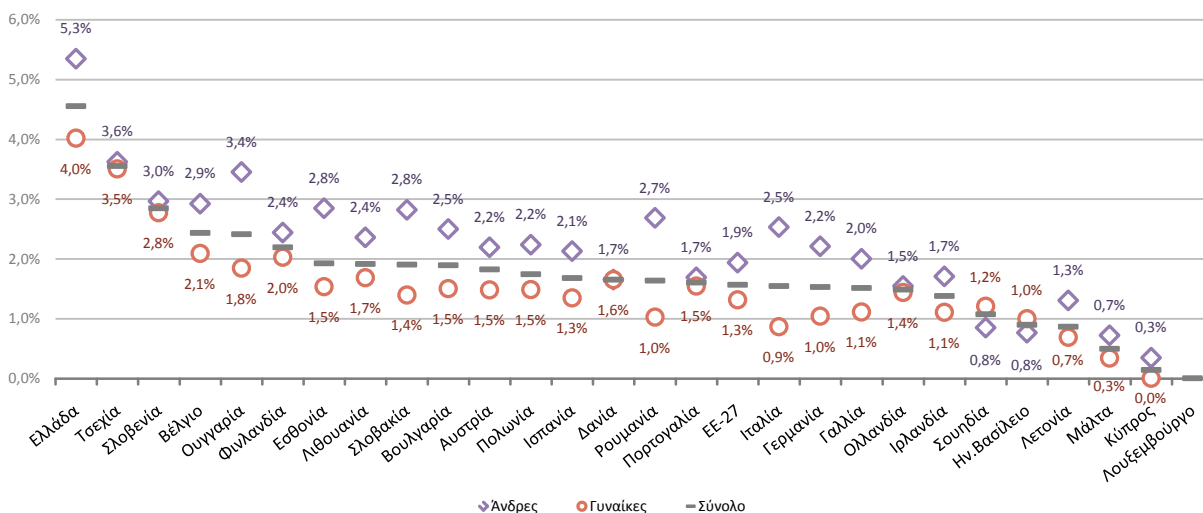
Στον αντίποδα βρίσκονται **5** από τα 24 κράτη-μέλη της ΕΕ όπου καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Εσθονία** (1,6 ποσοστιαίες μονάδες) και κατά σειρά ακολουθεί η **Δανία** και η **Πολωνία** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες). Οριακή αύξηση της διαφοράς σημειώθηκε στη **Βουλγαρία** στη **Λετονία**. Αξίζει να σημειωθεί ότι στη **Βουλγαρία** το 2001 το ποσοστό των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αποφοίτησε από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών **υπολειπόταν** του αντίστοιχου των ανδρών, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπερέχει** του αντίστοιχου των ανδρών. Τέλος, σε **10** κράτη-μέλη η διαφορά της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητη**: στην **Πορτογαλία**, τη **Σλοβακία**, την **Ιταλία**, την **Ολλανδία**, το **Ηνωμένο Βασίλειο**, το **Βέλγιο**, την **Ιρλανδία**, τη **Γαλλία**, την **Τσεχία** και την **Ισπανία**.

6.1.4.6 Πεδίο σπουδών ΓΕΩΡΓΙΑ

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι **απόφοιτοι** του πεδίου **ΓΕΩΡΓΙΑ** (ISCED 5-6) ως ποσοστό επί του συνολικού των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαί-

δευσης και τα αντίστοιχα **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) ποσοστά στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 6.60: Απόφοιτοι του πεδίου ΓΕΩΡΓΙΑ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΟΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό πλήθος αποφοίτων των πεδίων περιλαμβάνεται ο αριθμός αποφοίτων που έχει ενταχθεί σε ένα από τα 8 πεδία. Τα στοιχεία για τη Γαλλία αφορούν το έτος 2009.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που αποφοίτησαν από το πεδίο **ΓΕΩΡΓΙΑ** επί του συνόλου των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν **1,3%** και **υπολειπόταν** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**1,9%**) κατά **0,6** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε **16** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο πεδίο **υπολειπόταν** του αντίστοιχου ποσο-

στού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στη **Ρουμανία** και την **Ιταλία** (κατά 1,7 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ουγγαρία** (1,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** (1,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** και η **Εσθονία** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία** (0,9 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** και η **Ισπανία** (0,8 ποσοστιαίες μονάδες), η Πολω-

νία, η **Αυστρία** και η **Λιθουανία** (0,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** και η **Ιρλανδία** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** υπεροχή των ανδρών σημειώνεται στη **Φινλανδία**, τη **Μάλτα** και την **Κύπρο**. Στον αντίποδα βρίσκεται η Σουηδία όπου το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο πεδίο **υπερείχε** οριακά του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών, ενώ **μηδενική** σχεδόν διαφορά μεταξύ του ποσοστού ανδρών/γυναικών καταγράφεται στη **Δανία** και το **Ηνωμένο Βασίλειο**.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών στο συγκεκριμένο πεδίο παρέμεινε **σχεδόν αμετάβλητη** (μείωση κατά **0,2** ποσοστιαίες μονάδες), από 0,8 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 0,6 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε **18** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο πεδίο με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Δανία** και τη **Σλοβενία** κατά 1,7 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά ακολουθούν: η **Τσεχία** (1,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία**, η **Κύπρος** και η **Σλοβακία** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** (0,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** και η **Πορτογαλία** (0,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία** (0,7 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** και η **Φινλανδία** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή μείωση** της διαφοράς

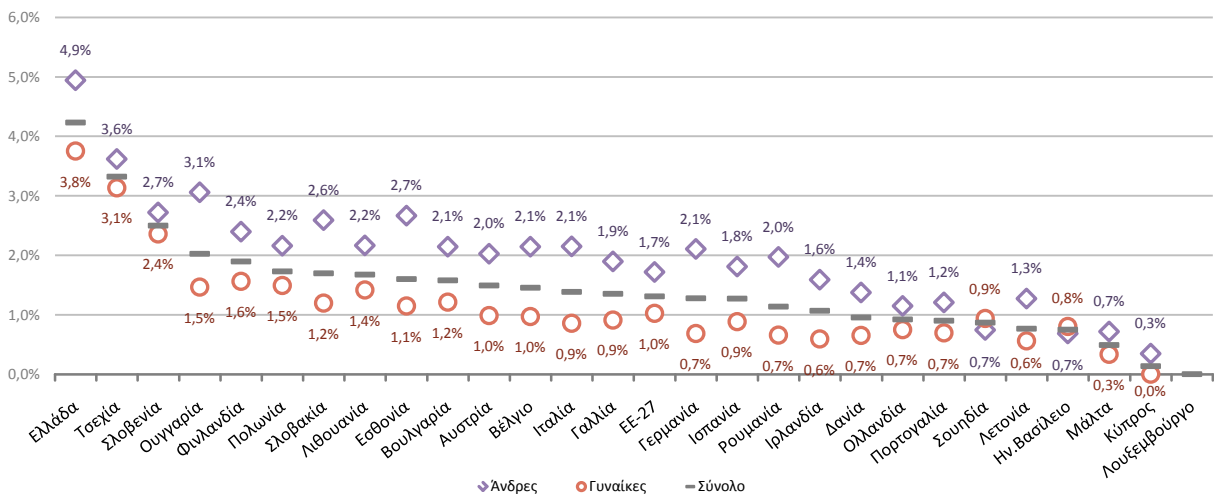
καταγράφεται στη **Ρουμανία**, τη **Μάλτα**, τη **Γερμανία**, την **Ιρλανδία** και τη **Λιθουανία**.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στη **Μάλτα** και τη **Σουηδία** το 2001 το ποσοστό των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αποφοίτησε από το συγκεκριμένο πεδίο σπουδών **υπερείχε** του αντίστοιχου των ανδρών, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπολείπεται** του αντίστοιχου των ανδρών.

Στον αντίποδα βρίσκονται **6** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο πεδίο, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Γαλλία** (0,8 ποσοστιαίες μονάδες) και στην **Ιταλία** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες), και ακολουθούν με οριακή μείωση της διαφοράς: η **Λετονία**, η **Σουηδία**, το **Ηνωμένο Βασίλειο** και η **Ελλάδα** (περίοδος 2004-2010). Τέλος, σχεδόν **αμετάβλητη** παρέμεινε η αντίστοιχη διαφορά στην **Εσθονία** και την **Πολωνία**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι **απόφοιτοι** του τομέα **Γεωργία-Δασοκομία-Αλιεία** του πεδίου **ΓΕΩΡΓΙΑ** ως ποσοστό επί του συνολικού των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) και τα αντίστοιχα **κατά φύλο** (άνδρες/γυναίκες) ποσοστά στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 6.61: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών **Γεωργία-Δασοκομία-Αλιεία** ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – UOE **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό πλήθος αποφοίτων των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός αποφοίτων που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών. Τα στοιχεία για τη Γαλλία αφορούν το έτος 2009.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που αποφοίτησαν από τον τομέα **Γεωργία-Δασοκομία-Αλιεία** επί του συνόλου των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν **1,0%** και **υπολείπταν** οριακά του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**1,7%**) κατά **0,7** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε **24** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα **υπολείπταν** του αντίστοιχου πο-

σοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στην **Ουγγαρία** (κατά 1,6 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Εσθονία** (1,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** και η **Σλοβακία** (1,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ρουμανία** και η **Ιταλία** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** και το **Βέλγιο** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία**, η **Ιρλανδία** και η **Γαλλία** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** και η **Ισπανία** (0,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** και η **Λιθουανία** (0,8 ποσοστιαίες μονά-

δες) και η **Δανία**, η **Λετονία** και η **Πολωνία** (0,7 ποσοστιαίες μονάδες. **Οριακή** υπεροχή των ανδρών στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών καταγράφεται στην **Πορτογαλία**, την **Τσεχία**, την **Ολλανδία**, τη **Μάλτα**, τη **Σλοβενία** και την **Κύπρο**. Τέλος, την ίδια χρονιά, **μηδενική** σχεδόν διαφορά μεταξύ του ποσοστού ανδρών/γυναικών καταγράφεται στη Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητη** (οριακή μείωση κατά **0,2** ποσοστιαίες μονάδες), από 0,9 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 0,7 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε **14** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ, για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Σλοβενία** κατά 1,5 ποσοστιαίες μονάδες και ακολουθούν κατά σειρά: η **Κύπρος** (1,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** και η **Ολλανδία** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** και η **Δανία** (1,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** (0,7 ποσοστιαίες μονάδες) και η

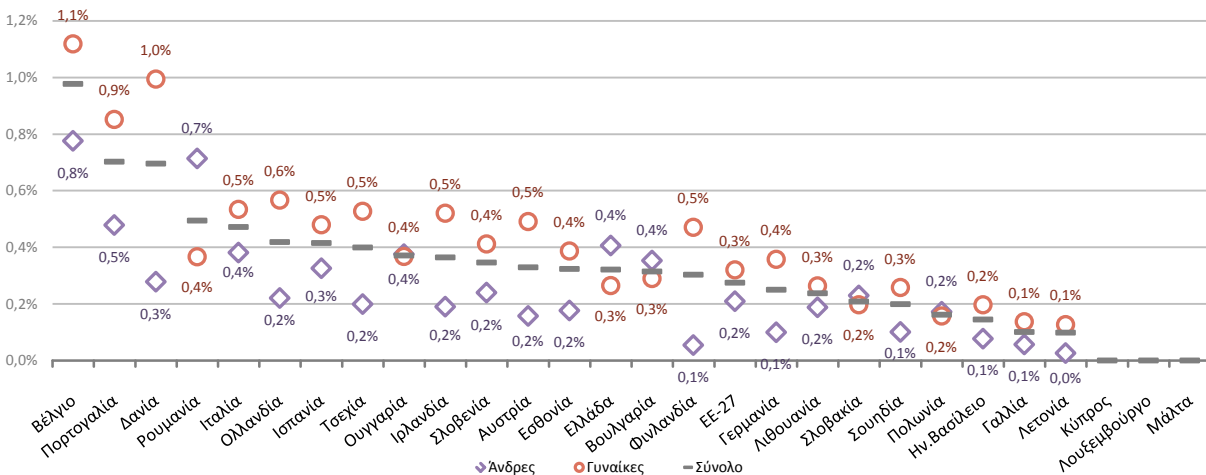
Ουγγαρία (0,6 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή μείωση** της διαφοράς σημειώθηκε στη **Βουλγαρία**, την **Ισπανία**, τη **Φινλανδία**, τη **Μάλτα** και τη **Ρουμανία**.

Στον αντίποδα βρίσκονται **5** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ όπου καταγράφεται αύξηση της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Γαλλία** (0,9 ποσοστιαίες μονάδες), ενώ οριακή μείωση σημειώθηκε στη **Λετονία**, τη **Σουηδία**, την **Ιταλία** και το **Ηνωμένο Βασίλειο**.

Τέλος, σε **7** κράτη-μέλη η διαφορά της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητη**: στην **Ελλάδα** (περίοδος 2004-2010), στην **Ιρλανδία**, στην **Εσθονία**, στην **Πορτογαλία**, στην **Πολωνία**, στο **Βέλγιο** και στη **Λιθουανία**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι **απόφοιτοι** του τομέα **Κτηνιατρική** του πεδίου **ΓΕΩΡΓΙΑ** ως ποσοστό επί του συνολικού των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) και τα αντίστοιχα **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) ποσοστά στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 6.62: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών Κτηνιατρική ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat - ΟΥΕ. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό πλήθος αποφοίτων των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός αποφοίτων που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών. Τα στοιχεία για τη Γαλλία αφορούν το έτος 2009.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που αποφοίτησαν από τον τομέα **Κτηνιατρική** επί του συνόλου των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν **0,3%** και **υπερέιχε οριακά** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**0,2%**) κατά **0,1** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε **9** από τα 24 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα **υπερέιχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στη **Δανία** (κατά 0,7 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν με οριακή διαφορά: η **Φινλανδία**, η **Πορτογαλία**, η **Ολλανδία**, το **Βέλγιο**, η **Αυστρία**, η **Ιρλανδία**, η **Τσεχία** και η **Γερμανία**. Αντίθετα,

στη **Ρουμανία** το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα **υπολείπταν** οριακά του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών κατά 0,3 ποσοστιαίες μονάδες. Τέλος, στα υπόλοιπα **14** κράτη-μέλη η διαφορά μεταξύ του ποσοστού ανδρών/γυναικών στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών είναι σχεδόν **μηδενική**: στην **Εσθονία**, τη **Σλοβενία**, τη **Σουηδία**, την **Ισπανία**, την **Ιταλία**, το **Ηνωμένο Βασίλειο**, τη **Λετονία**, τη **Γαλλία**, τη **Λιθουανία**, την **Ουγγαρία**, την **Πολωνία**, τη **Σλοβακία**, τη **Βουλγαρία** και την **Ελλάδα**.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητη** (οριακή αύξηση κατά **0,1**

ποσοστιαίες μονάδες, από 0,0 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 0,1 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε 2 από τα 24 κράτη-μέλη της ΕΕ, για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, καταγράφεται οριακή **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών: στη **Βουλγαρία** και στην **Αυστρία**. Αντίθετα, σε 5 από τα 24 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Γερμανία** (0,6

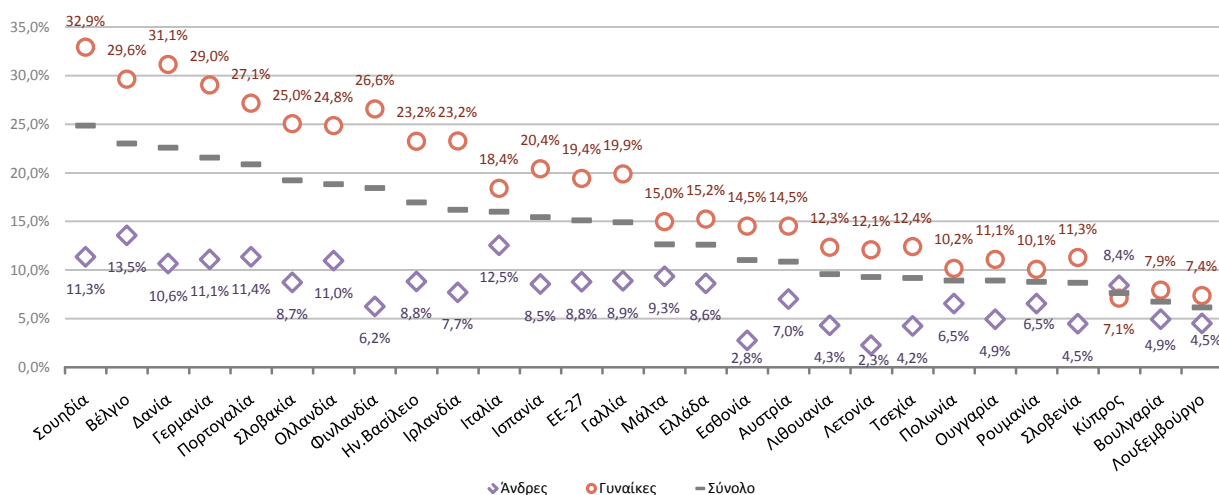
ποσοστιαίες μονάδες) και κατά σειρά ακολουθούν με οριακή μεταβολή: το **Βέλγιο**, η **Πορτογαλία**, η **Ιρλανδία** και η **Ιταλία**. Τέλος, στα υπόλοιπα 17 κράτη-μέλη η διαφορά της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητη**: στη **Φινλανδία**, τη **Σλοβενία**, την **Τσεχία**, την **Ισπανία**, την **Ολλανδία**, τη **Λιθουανία**, τη **Λετονία**, τη **Γαλλία**, την **Ελλάδα**, το **Ηνωμένο Βασίλειο**, την **Εσθονία**, τη **Σουηδία**, τη **Σλοβακία**, την **Πολωνία**, τη **Γερμανία**, στη **Ρουμανία** και την **Ουγγαρία**.

6.1.4.7 Πεδίο σπουδών ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι **απόφοιτοι** του πεδίου **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ** (ISCED 5-6) ως ποσοστό επί του συνολικού των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και τα αντίστοιχα **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) ποσοστά στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που αποφοίτησαν από το πεδίο **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ** επί του συνόλου των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν **19,4%** και **υπερείχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**8,8%**) κατά **10,6** ποσοστιαίες μονάδες.

Γράφημα 6.63: Απόφοιτοι του πεδίου ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ [Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ](#)

Στο συνολικό πλήθος αποφοίτων των πεδίων περιλαμβάνεται ο αριθμός αποφοίτων που έχει ενταχθεί σε ένα από τα 8 πεδία. Τα στοιχεία για τη Γαλλία αφορούν το έτος 2009.

Την ίδια χρονιά σε 26 από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο πεδίο **υπερείχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στη **Σουηδία** (κατά 21,6 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Δανία** (20,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** (20,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** (17,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** (16,3 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** (16,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία** (15,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** (15,5 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (14,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (13,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία** (11,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (11,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία** (11,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (9,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (8,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** (8,0 ποσο-

στιαίες μονάδες), η **Αυστρία** (7,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (6,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** (6,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (6,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιταλία** (5,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα** (5,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** (3,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ρουμανία** (3,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** (3,0 ποσοστιαίες μονάδες) και το **Λουξεμβούργο** (2,9 ποσοστιαίες μονάδες).

Στον αντίποδα βρίσκεται η **Κύπρος**, όπου το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο πεδίο **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών κατά 1,3 ποσοστιαίες μονάδες.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών στο συγκεκριμένο πεδίο **αυξήθηκε οριακά** κατά **0,4** ποσοστιαίες μονάδες, από 10,2 ποσο-

στιαίες μονάδες το 2001 σε 10,6 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

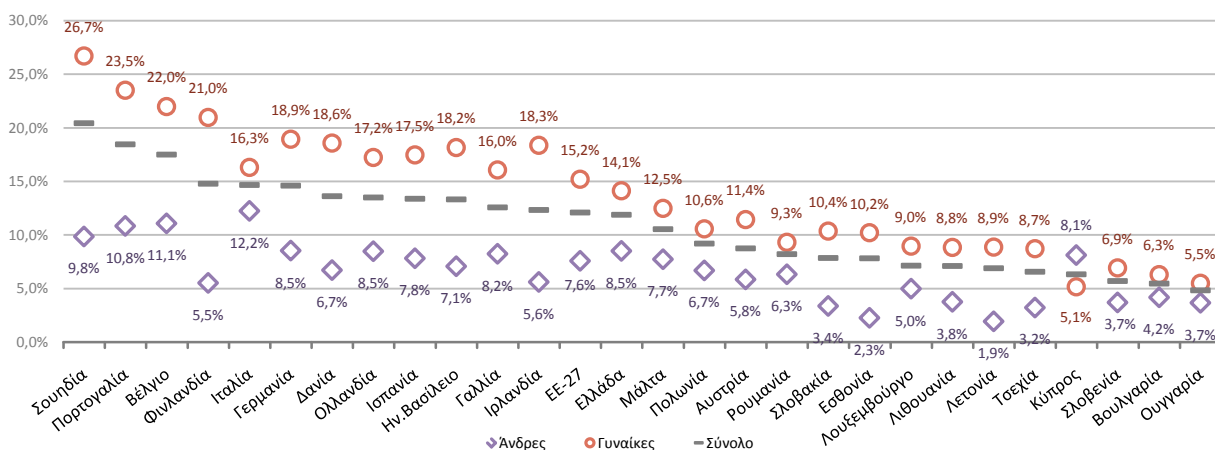
Την ίδια περίοδο, σε 18 από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο πεδίο με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Λετονία** κατά 7,2 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά στην **Πορτογαλία** (6,5 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Γαλλία** (5,1 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ιρλανδία** (4,9 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Μάλτα** (4,7 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Πολωνία** (3,3 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σλοβακία** (3,0 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σουηδία** (2,8 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ιταλία** (2,4 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ισπανία** (2,2 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ελλάδα** (1,9 ποσοστιαίες μονάδες την περίοδο 2004-2010), στη **Ρουμανία** (1,5 ποσοστιαίες μονάδες), στο **Βέλγιο** και την **Εσθονία** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ουγγαρία** (1,1 ποσοστιαίες μονάδες) και στη **Λιθουανία** (0,9 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή αύξηση** της διαφοράς καταγράφεται στην **Αυστρία** και τη **Βουλγαρία**.

Στον αντίποδα βρίσκονται 8 από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοί-

τησαν από το συγκεκριμένο πεδίο, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Τσεχία** (6,7 ποσοστιαίες μονάδες), και ακολουθούν κατά σειρά: η **Δανία** (6,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** (4,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Κύπρος** (4,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (3,5 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (3,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** (2,3 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Σλοβενία** (2,1 ποσοστιαίες μονάδες). Αξίζει να σημειωθεί ότι στην **Κύπρο** το 2001 το ποσοστό των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αποφοίτησε από το συγκεκριμένο πεδίο σπουδών **υπερέιχε** του αντίστοιχου των ανδρών κατά 2,8 μονάδες, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπολείπεται** του αντίστοιχου των ανδρών κατά 4,1 ποσοστιαίες μονάδες.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι **απόφοιτοι** του τομέα **Επιστήμες υγείας & υγιεινής** του πεδίου **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ** ως ποσοστό επί του συνολικού των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) και τα αντίστοιχα **κατά φύλο** (άνδρες/γυναίκες) ποσοστά στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 6.64: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών **Επιστήμες υγείας & υγιεινής** ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό πλήθος αποφοίτων των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός αποφοίτων που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών. Τα στοιχεία για τη Γαλλία αφορούν το έτος 2009.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που αποφοίτησαν από τον τομέα **Επιστήμες υγείας & υγιεινής** επί του συνόλου των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν **15,2%** και **υπερέιχε** οριακά του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**7,6%**) κατά **7,6** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε **26** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα **υπερέιχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στη **Σουηδία** (κατά 16,9 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Φινλανδία** (15,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** (12,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία** (12,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Δανία** (11,9 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνω-**

μένο Βασίλειο (11,1 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** (10,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** (10,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία** (9,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (8,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (7,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία** (7,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** κι η **Λετονία** (7,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** και η **Αυστρία** (5,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (5,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** (5,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα** (4,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιταλία** και το **Λουξεμβούργο** (4,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** (3,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (3,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ρουμανία** (3,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** (2,1 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Ρουμανία** (1,8 ποσοστιαίες μονάδες). Στον αντίποδα βρίσκεται η **Κύπρος**, όπου το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από

το συγκεκριμένο τομέα **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών κατά 3,0 ποσοστιαίες μονάδες. Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών παρουσίασε οριακή **μείωση** κατά **0,3** ποσοστιαίες μονάδες, από 7,9 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 7,6 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

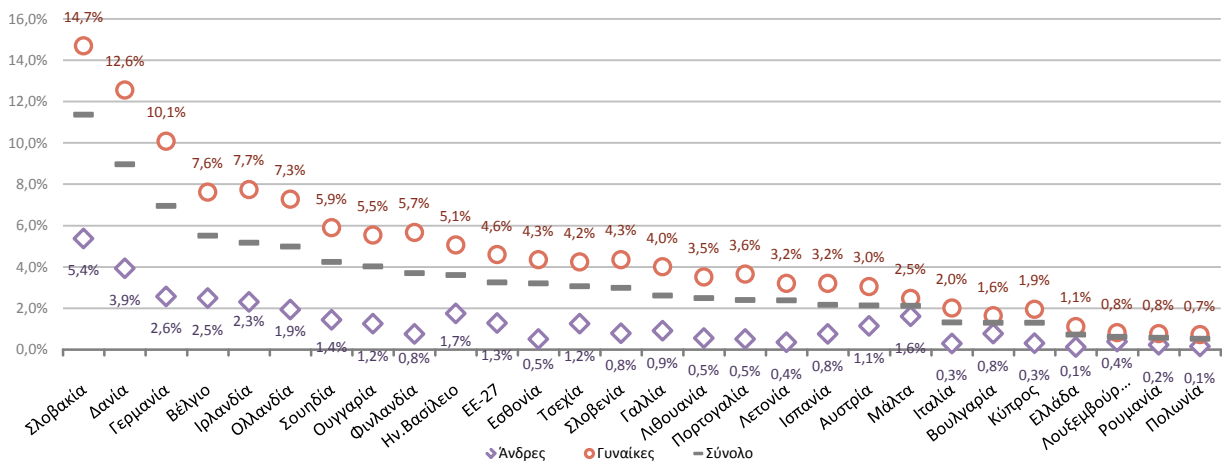
Την ίδια περίοδο, σε **9** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ, για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Γερμανία** κατά 5,7 ποσοστιαίες μονάδες και ακολουθούν κατά σειρά: η **Κύπρος** (5,4 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (4,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (3,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** και η **Τσεχία** (3,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (0,8 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Φινλανδία** (0,7 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή μείωση** της διαφοράς καταγράφεται στη **Δανία**. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην **Κύπρο** το 2001 το ποσοστό των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αποφοίτησε από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών **υπερείχε** του αντίστοιχου των ανδρών κατά 2,4 μονάδες, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπολείπεται** του αντίστοιχου των ανδρών κατά 3,0 ποσοστιαίες μονάδες.

Στον αντίποδα βρίσκονται **14** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ όπου καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών,

με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Ιρλανδία** και τη **Λετονία** (5,7 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Μάλτα** (5,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** (3,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία** (2,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** (2,3 ποσοστιαίες μονάδες την περίοδο 2004-2010), η **Σουηδία** (2,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιταλία** (1,9 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** (1,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία** (1,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ρουμανία** και η **Βουλγαρία** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες) και οριακά η **Πορτογαλία** (0,5 ποσοστιαίες μονάδες). Ας σημειωθεί ότι στην **Κύπρο** το 2001 το ποσοστό των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αποφοίτησε από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών **υπολείπεται** του αντίστοιχου των ανδρών κατά 0,4 μονάδες, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπερέχει** του αντίστοιχου των ανδρών κατά 4,0 ποσοστιαίες μονάδες. Τέλος, στη **Λιθουανία**, την **Αυστρία** και την **Ολλανδία** η διαφορά της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητη**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι **απόφοιτοι** του τομέα **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** του πεδίου **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ** ως ποσοστό επί του συνολικού των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) και τα αντίστοιχα **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) ποσοστά στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 6.65: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Πειραματισμός: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο συνολικό πλήθος αποφοίτων των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός αποφοίτων που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών. Τα στοιχεία για τη Γαλλία αφορούν το έτος 2009.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που αποφοίτησαν από τον τομέα **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** επί του συνόλου των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν **4,6%** και **υπερείχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**1,3%**) κατά **3,3** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά και στα **27** κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα **υπερείχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στη **Σλοβακία** (κατά 9,3 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Δανία** (8,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** (7,5 ποσοστιαίες

μονάδες), η **Ιρλανδία** και η **Ολλανδία** (5,4 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** (5,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** (4,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σουηδία** (4,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (4,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (3,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (3,6 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (3,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία** και η **Γαλλία** (3,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** και η **Λιθουανία** (3,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (2,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία** (2,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** (1,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιταλία** και η **Κύπρος** (1,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα** και η **Βουλγαρία** (0,9 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Πολωνία** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** υπεροχή των γυναικών στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών καταγράφεται στη **Ρουμανία** και το **Λουξεμβούργο**.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών **αυξήθηκε** κατά **0,9** ποσοστιαίες μονάδες, από 2,4 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 3,3 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε **16** από τα 25 κράτη-μέλη της ΕΕ, για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, καταγρά-

φεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Σλοβακία** κατά 6,3 ποσοστιαίες μονάδες και ακολουθούν κατά σειρά: η **Γαλλία** (2,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (1,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** και η **Σλοβενία** (1,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (1,6 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** και η **Λιθουανία** (0,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** και η **Ισπανία** (0,7 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Πολωνία** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** αύξηση της διαφοράς καταγράφεται στην **Αυστρία**, την **Πορτογαλία**, τη **Σουηδία** και την **Ιταλία**.

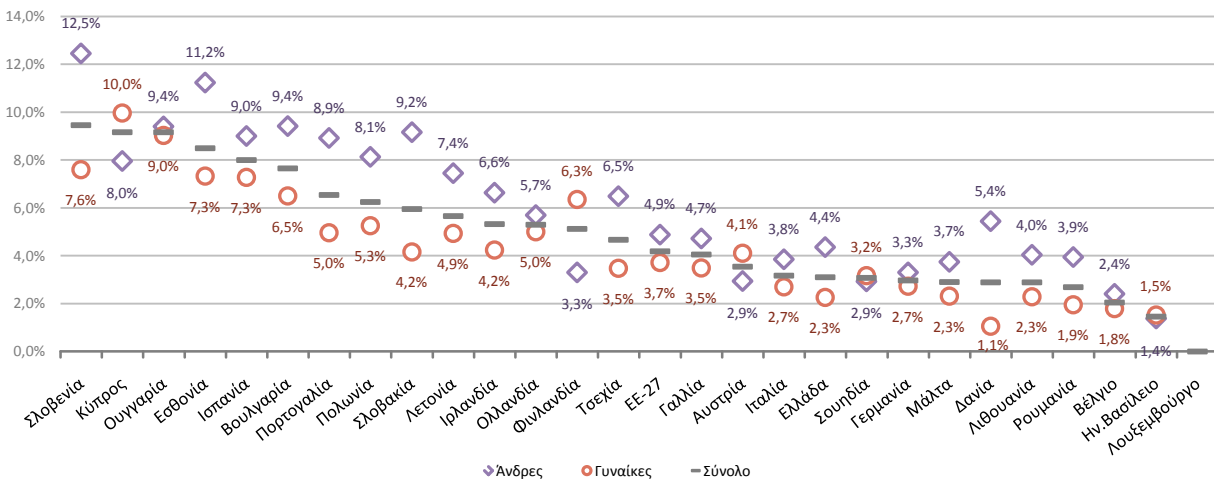
Στον αντίποδα βρίσκονται τα υπόλοιπα 9 κράτη-μέλη της ΕΕ στα οποία καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Δανία** κατά 6,3 ποσοστιαίες μονάδες και ακολουθούν κατά σειρά: η **Τσεχία** (3,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (3,0 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Φινλανδία** (1,5 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** μείωση της διαφοράς καταγράφεται στη **Βουλγαρία**, τη **Μάλτα**, το **Βέλγιο**, την **Ελλάδα** (περίοδος 2004-2010) και την **Κύπρο**.

6.1.4.8 Πεδίο σπουδών ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι **απόφοιτοι** του πεδίου **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** (ISCED 5-6) ως ποσοστό επί του συνολικού των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και τα αντίστοιχα **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) ποσοστά στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που αποφοίτησαν από το πεδίο **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** επί του συνόλου των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν **3,7%** και **υπολειπόταν** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**4,9%**) κατά **1,2** ποσοστιαίες μονάδες.

Γράφημα 6.66: Απόφοιτοι του πεδίου ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΟΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
 Στο συνολικό πλήθος αποφοίτων των πεδίων περιλαμβάνεται ο αριθμός αποφοίτων που έχει ενταχθεί σε ένα από τα 8 πεδία.
 Τα στοιχεία για τη Γαλλία αφορούν το έτος 2009.

Την ίδια χρονιά σε **21** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο πεδίο **υπολειπόταν** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στη **Σλοβακία** (κατά 2,4 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Σλο-**

βενία (4,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Δανία** (4,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία** (4,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (3,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (3,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** και η **Πολωνία** (2,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (2,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** (2,4 ποσοστιαίες μο-

νάδες), η **Ελλάδα** (2,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ρουμανία** (2,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** και η **Ισπανία** (1,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα** (1,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία** και η **Ιταλία** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (0,7 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** και η **Γερμανία** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες) και οριακά η **Ουγγαρία** (0,4 ποσοστιαίες μονάδες). Αντίθετα, σε **3** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο πεδίο **υπερέχει** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών: στη **Φινλανδία** (κατά 3,0 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Κύπρο** (2,0 ποσοστιαίες μονάδες) και στην **Αυστρία** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες). Τέλος, την ίδια χρονιά, **μηδενική** σχεδόν διαφορά μεταξύ του ποσοστού ανδρών/γυναικών καταγράφεται σε **2** κράτη-μέλη: στην **Σουηδία** και το **Ηνωμένο Βασίλειο**.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών στο συγκεκριμένο πεδίο **αυξήθηκε οριακά** κατά **0,4** ποσοστιαίες μονάδες, από 0,7 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 1,2 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε **9** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο πεδίο με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Κύπρο** κατά 22,4 ποσοστιαίες μονάδες και ακολουθούν κατά σειρά: η **Τσεχία** (2,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία** (1,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία** (0,8 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** και η **Ολλανδία** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή αύξηση** της διαφοράς καταγράφεται στην **Πολωνία** και στη **Βουλγαρία**. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην **Κύπρο** το 2001 το ποσοστό των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αποφοίτησε από το συγκε-

κριμένο πεδίο σπουδών **υπολείπεται** του αντίστοιχου των ανδρών κατά 20,4 μονάδες, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπερέχει** του αντίστοιχου των ανδρών κατά 22,4 ποσοστιαίες μονάδες.

Στον αντίποδα βρίσκονται **12** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο πεδίο, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Ουγγαρία** (9,2 ποσοστιαίες μονάδες), και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ελλάδα** (3,1 ποσοστιαίες μονάδες την περίοδο 2004-2010), η **Ρουμανία** και η **Σλοβακία** (2,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία** (1,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα** (1,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** (0,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία**, η **Αυστρία** και η **Σλοβενία** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή μείωση** της διαφοράς καταγράφεται στη **Λιθουανία**. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην **Ελλάδα** το 2004 το ποσοστό των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αποφοίτησε από το συγκεκριμένο πεδίο σπουδών **υπερέχει** του αντίστοιχου των ανδρών κατά 1,0 μονάδες, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπολείπεται** του αντίστοιχου των ανδρών κατά 3,1 ποσοστιαίες μονάδες. Τέλος, σχεδόν **αμετάβλητη** παρέμεινε η αντίστοιχη διαφορά στην **Ιταλία**, τη **Σουηδία**, τη **Δανία**, το **Ηνωμένο Βασίλειο** και τη **Λετονία**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι **απόφοιτοι** του τομέα **Προσωπικές υπηρεσίες** του πεδίου **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** ως ποσοστό επί του συνολικού των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) και τα αντίστοιχα **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) ποσοστά στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 6.67: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών **Προσωπικές υπηρεσίες** ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ *Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ*

Στο συνολικό πλήθος αποφοίτων των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός αποφοίτων που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών. Τα στοιχεία για τη Γαλλία αφορούν το έτος 2009.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που αποφοίτησαν από τον τομέα **Προσωπικές υπηρεσίες** επί του συνόλου των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν **2,6%** και **υπερείχε** οριακά του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**2,4%**) κατά **0,3** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε **15** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα **υπερείχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στην **Κύπρο** (κατά 5,3 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Φινλανδία** (3,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (1,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** (1,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σουηδία** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία**, η **Ελλάδα**, η **Ολλανδία** και η **Πολωνία** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία**, η **Μάλτα** και η **Ισπανία** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** υπεροχή των γυναικών στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών καταγράφεται στην **Εσθονία**, τη **Λετονία** και τη **Βουλγαρία**.

Στον αντίποδα βρίσκονται **7** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ, όπου το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα **υπολείπταν** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στην **Πορτογαλία** (κατά 2,4 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ρουμανία** (2,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιταλία** (0,7 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Ιρλανδία** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** υπεροχή των ανδρών καταγράφεται στην **Τσεχία**, τη **Δανία** και τη **Σλοβακία**. Τέλος, την ίδια χρονιά, **μηδενική** σχεδόν διαφορά μεταξύ του ποσοστού ανδρών/γυναικών καταγράφεται σε **4** κράτη-μέλη: στο **Βέλγιο**, στη **Λιθουανία**, στη **Γαλλία** και στο **Ηνωμένο Βασίλειο**.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών παρουσίασε οριακή **μείωση** κατά **0,4** ποσοστιαίες μονάδες, από 0,7 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 0,3 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε **13** από τα 25 κράτη-μέλη της ΕΕ, για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Ρουμανία** κατά 3,5 ποσοστιαίες μονάδες και ακολουθούν κατά σειρά: η **Τσεχία** (1,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** και η **Γερμανία** (1,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Κύπρος** (1,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** (0,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιταλία** (0,7 ποσοστιαίες μονάδες) και το **Βέλγιο** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** μείωση της διαφοράς καταγράφεται στη **Δανία**, στη **Σλοβακία** και στη **Λετονία**. Αξίζει να σημειωθεί ότι στο **Βέλγιο**, στη **Ρουμανία**, στην **Τσεχία** και την **Ιρλανδία** το 2001 το ποσοστό των γυναικών αποφοίτων της τρι-

τοβάθμιας εκπαίδευσης που αποφοίτησε από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών **υπερείχε** του αντίστοιχου των ανδρών, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπολείπεται** του αντίστοιχου των ανδρών.

Στον αντίποδα βρίσκονται **7** από τα 25 κράτη-μέλη της ΕΕ όπου καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Πορτογαλία** (1,6 ποσοστιαίες μονάδες) και κατά σειρά ακολουθούν: η **Ουγγαρία** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (0,9 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Πολωνία** (0,7 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** αύξηση της διαφοράς καταγράφεται στη **Σουηδία**, στη **Σλοβενία** και στη **Φινλανδία**. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην **Εσθονία** το 2001 το ποσοστό των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αποφοίτησε από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών **υπολείπταν** του αντίστοιχου των ανδρών, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπερέχει** του αντίστοιχου των ανδρών.

Τέλος, σε **5** κράτη-μέλη η διαφορά της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητη**: στην **Ολλανδία**, στη **Βουλγαρία**, στην **Ελλάδα** (περίοδος 2004-2010), στη **Γαλλία** και στο **Ηνωμένο Βασίλειο**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι **απόφοιτοι** του τομέα **Προστασία περιβάλλοντος** του πεδίου **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** ως ποσοστό επί του συνολικού των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) και τα αντίστοιχα **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) ποσοστά στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

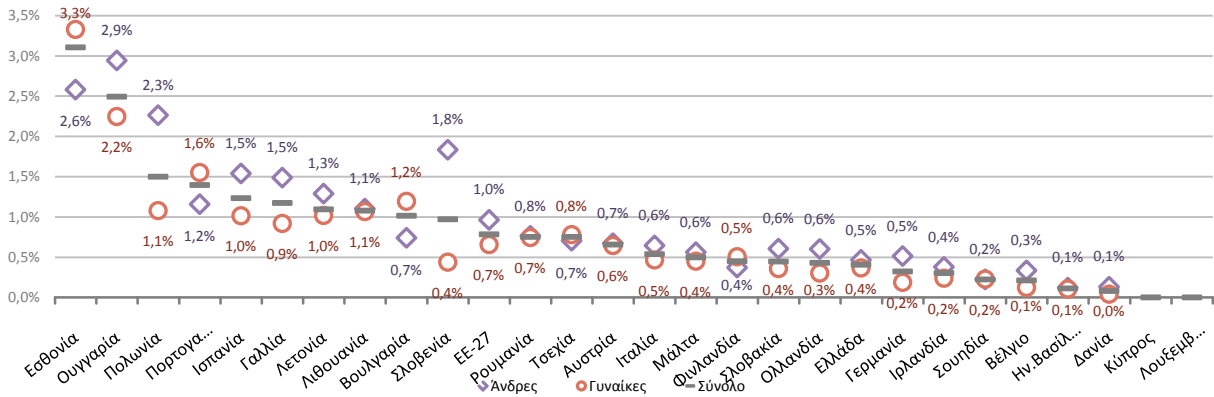
Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που αποφοίτησαν από τον τομέα **Προστασία περιβάλλοντος** επί του συνόλου των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν **0,7%** και **υπολείπταν** οριακά του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**1,0%**) κατά **0,3** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε **8** από τα 25 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα **υπολείπταν** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στη **Σλοβενία** (κατά 1,4 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Πολωνία** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (0,7 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Γαλλία** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** υπεροχή των ανδρών καταγράφεται στην **Ισπανία**, τη **Γερμανία**, την **Ολλανδία** και τη **Λετονία**. Στον αντίποδα βρίσκονται **3** κράτη-μέλη όπου το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα **υπερείχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών: η **Εσθονία** (κατά 0,7 ποσοστιαίες μονάδες) και οριακά η **Βουλγαρία** και η **Πορτογαλία**. Τέλος, στα υπόλοιπα 14 κράτη-μέλη η διαφορά μεταξύ

του ποσοστού ανδρών/ γυναικών είναι σχεδόν **μηδενική**: στη **Φινλανδία**, στην **Τσεχία**, στη **Σουηδία**, στη **Ρουμανία**, στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, στην **Αυστρία**, στη

Λιθουανία, στη **Δανία**, στην **Ελλάδα**, στη **Μάλτα**, στην **Ιρλανδία**, στην **Ιταλία**, στο **Βέλγιο** και στη **Σλοβακία**.

Γράφημα 6.68: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών **Προστασία περιβάλλοντος** ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΥΟΕ **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
 Στο συνολικό πλήθος αποφοίτων των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός αποφοίτων που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών.
 Τα στοιχεία για τη Γαλλία αφορούν το έτος 2009.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητη** (οριακή αύξηση κατά **0,1** ποσοστιαίες μονάδες, από 0,2 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 0,3 ποσοστιαίες μονάδες το 2010).

Την ίδια περίοδο, σε **6** από τα 25 κράτη-μέλη της ΕΕ, για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, καταγράφεται **οριακή μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών: στη **Λιθουανία**, στη **Λετονία**, στην **Ιταλία**, στην **Αυστρία**, στη **Σουηδία** και στην **Πορτογαλία**. Αξίζει να σημειωθεί ότι στη **Λιθουανία** το 2001 το ποσοστό των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αποφοίτησε από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών **υπερέιχε** του αντίστοιχου των ανδρών, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπολείπεται** του αντίστοιχου των ανδρών.

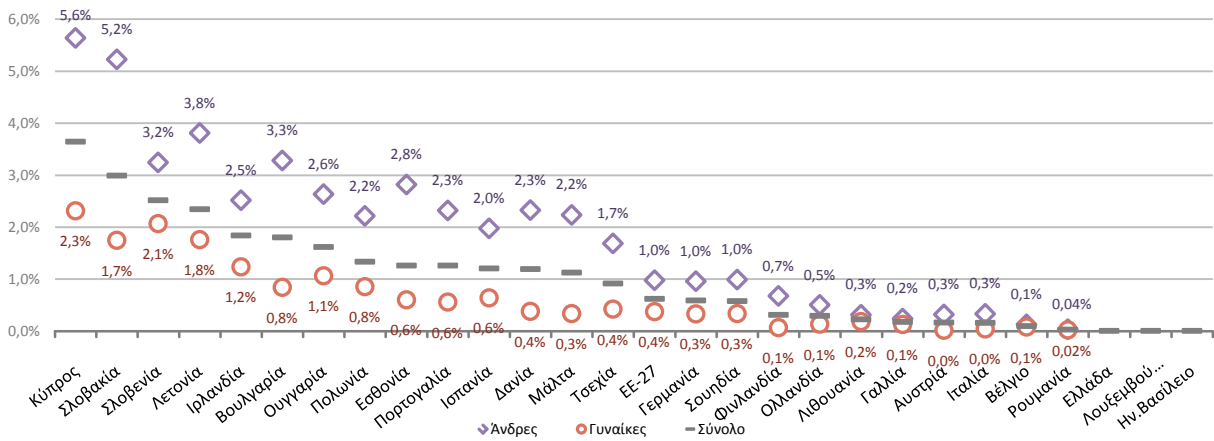
Στον αντίποδα βρίσκονται **5** από τα 25 κράτη-μέλη της ΕΕ όπου καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της πο-

σοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών, με την υψηλότερη να παρουσιάζεται στη **Σλοβενία** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν με οριακή αύξηση: η **Ισπανία**, η **Πολωνία**, η **Γαλλία** και η **Εσθονία**.

Τέλος, στα υπόλοιπα **13** κράτη-μέλη η διαφορά της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητη**: στη **Σλοβακία**, στη **Βουλγαρία**, στην **Ιρλανδία**, στην **Τσεχία**, στη **Φινλανδία**, στο **Βέλγιο**, στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, στην **Ελλάδα**, στη **Δανία**, στη **Γερμανία**, στην **Ολλανδία**, στην **Ουγγαρία** και στη **Μάλτα**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι **απόφοιτοι** του τομέα **Υπηρεσίες ασφαλείας** του πεδίου **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** ως ποσοστό επί του συνολικού των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) και τα αντίστοιχα **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) ποσοστά στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 6.69: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών **Υπηρεσίες ασφαλείας** ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΥΟΕ **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
 Στο συνολικό πλήθος αποφοίτων των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός αποφοίτων που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών.
 Τα στοιχεία για τη Γαλλία αφορούν το έτος 2009.

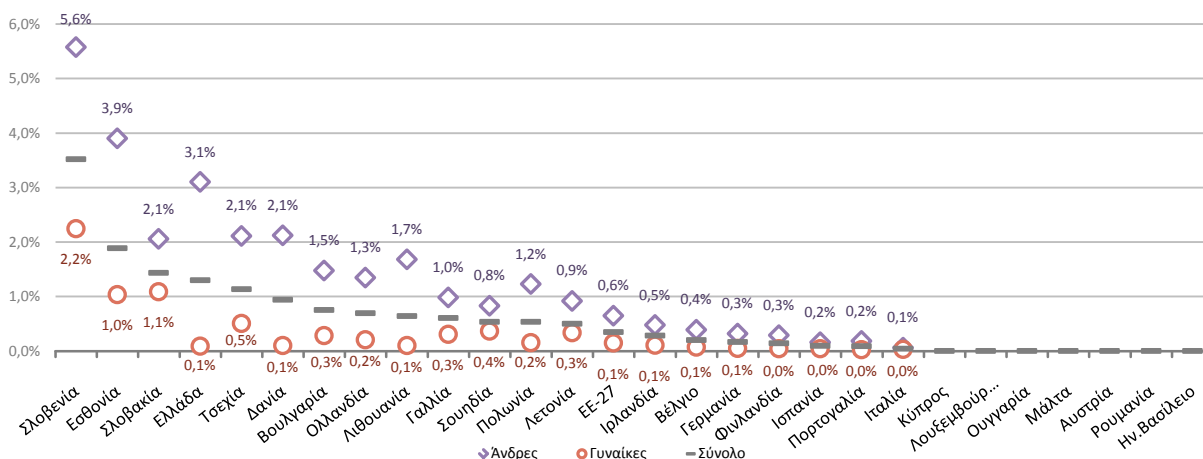
Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από τον τομέα Υπηρεσίες ασφαλείας επί του συνόλου των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν **0,4%** και **υπολειπόταν** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**1,0%**) κατά **0,6** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε **20** από τα 24 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα **υπολειπόταν** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στη **Σλοβακία** (κατά 3,5 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Κύπρος** (3,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** (2,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (2,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (2,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Δανία** και η **Μάλτα** (1,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πορτογαλία** (1,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (1,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** (1,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία**, η **Ιρλανδία** και η **Τσεχία** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες), και η **Γερμανία**, η **Φινλανδία** και η **Σουηδία** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** υπεροχή των ανδρών στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών καταγράφεται στην **Ολλανδία**, την **Αυστρία** και την **Ιταλία**.

Στα υπόλοιπα **4** κράτη-μέλη η διαφορά μεταξύ του ποσοστού ανδρών/ γυναικών είναι σχεδόν **μηδενική**: στη **Ρουμανία**, στο **Βέλγιο**, τη **Γαλλία** και τη **Λιθουανία**.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών **μειώθηκε** οριακά κατά **0,3** ποσοστιαίες μονάδες, από 0,9 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 0,6 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Γράφημα 6.70: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών Υπηρεσίες μεταφορών ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
 Στο συνολικό πλήθος αποφοίτων των τομέων περιλαμβάνεται ο αριθμός αποφοίτων που έχει ενταχθεί σε έναν από τους 23 τομείς σπουδών.
 Τα στοιχεία για τη Γαλλία αφορούν το έτος 2009.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από τον τομέα Υπηρεσίες μεταφορών επί του συνόλου των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν **0,1%** και **υπολειπόταν** του αντίστοιχου ποσο-

Την ίδια περίοδο, σε **13** από τα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ, για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Κύπρο** κατά 20,6 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά ακολουθούν: η **Ουγγαρία** (8,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** (2,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** (2,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** (1,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** (0,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γερμανία** (0,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** και η **Σουηδία** (0,7 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** μείωση της διαφοράς σημειώνεται στη **Δανία** και την **Αυστρία**. Αντίθετα, σε **4** από τα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών, με την υψηλότερη να σημειώνεται στην **Πορτογαλία** (0,9 ποσοστιαίες μονάδες) και στην **Πολωνία** και ακολουθούν με οριακή αύξηση: η **Βουλγαρία** και η **Τσεχία**. Τέλος, στα υπόλοιπα **4** κράτη-μέλη η διαφορά της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητη**: στην **Ισπανία**, τη **Γαλλία**, το **Βέλγιο** και την **Ιταλία**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι **απόφοιτοι** του τομέα Υπηρεσίες μεταφορών του πεδίου ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ως ποσοστό επί του συνολικού των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) και τα αντίστοιχα **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) ποσοστά στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

στού των ανδρών (**0,6%**) κατά **0,5** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε **17** από τα 20 κράτη-μέλη της ΕΕ, για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκρι-

μένο τομέα **υπολειπόταν** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στη **Σλοβενία** (κατά 3,3 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ελλάδα** (3,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (2,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Δανία** (2,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** και η **Λιθουανία** (1,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** και η **Πολωνία** (1,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία** (0,7 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Λετονία** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** υπεροχή των ανδρών στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών καταγράφεται στη **Σουηδία**, την **Ιρλανδία**, το **Βέλγιο**, τη **Γερμανία** και τη **Φινλανδία**. Στην Πορτογαλία, την Ισπανία και την Ιταλία η διαφορά μεταξύ του ποσοστού ανδρών/ γυναικών είναι σχεδόν **μηδενική**. Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών στο συγκεκριμένο τομέα σπουδών παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητη** (οριακή αύξηση κατά **0,1**

ποσοστιαίες μονάδες), από 0,4 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 0,5 ποσοστιαίες μονάδες το 2010. Την ίδια περίοδο, σε **3** από τα 19 κράτη-μέλη της ΕΕ, για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, καταγράφεται οριακή **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών: στη **Σλοβακία**, τη **Σουηδία** και τη **Σλοβενία**. Αντίθετα, σε **5** από τα 19 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Ολλανδία** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν με οριακή αύξηση: η **Εσθονία**, η **Γαλλία**, η **Τσεχία** και η **Λετονία**. Τέλος, στα υπόλοιπα **11** κράτη-μέλη η διαφορά της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο τομέα σπουδών παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητη**: στην **Ιρλανδία**, τη **Δανία**, το **Βέλγιο**, τη **Λιθουανία**, τη **Βουλγαρία**, την **Ιταλία**, τη **Γερμανία**, την **Ισπανία**, την **Πορτογαλία**, τη **Φινλανδία** και την **Πολωνία**.

6.1.4.9 Δείκτες διαφοροποίησης του φύλου ανά τομέα σπουδών

Στον ακόλουθο πίνακα, αποτυπώνονται ανά τομέα σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης η αναλογία των γυναικών και η μέση διαφορά της ποσοστιαίας κατανομής των φύλων, αλλά και οι δείκτες συνοχής, διαφοροποίησης των ακραίων τιμών και της τάσης για εξισορρόπηση της αναλογίας των φύλων στους αποφοίτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) των 27 κρατών-μελών της ΕΕ την περίοδο 2001-2010. Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) η **αναλογία των γυναικών** στους απόφοιτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο σύνολο της Ε.Ε.-27 κατέγραψε **αύξηση** κατά **3,2%**, από 57,6% το 2001 σε 59,4% το 2010. Τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς σε **15** από τους 23 τομείς σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της **αναλογίας των γυναικών** στους απόφοιτους, με τη μεγαλύτερη ποσοστιαία μεταβολή να καταγράφεται στον τομέα **Υπηρεσίες ασφάλειας** κατά 97,2% και κατά σειρά ακολουθούν οι τομείς σπουδών: **Κτηνιατρική** (17,2%), **Μεταποίηση & επεξεργασία** (16,1%), **Αρχιτεκτονική & δομικά έργα** (15,5%), **Φυσικές επιστήμες** (13,0%), **Γεωργία, Δασοκομία & Αλιεία** (9,5%), **Σπουδές μηχανικού και συναφή επαγγέλματα** (9,2%). Μικρότερες αυξήσεις καταγράφηκαν στους τομείς σπουδών: **Κοινωνικές επιστήμες** (6,5%), **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** (6,3%), **Δίκαιο** (5,1%), **Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού** (4,3%), **Επιχειρήσεις & διοίκηση** (3,4%), **Επιστήμες της εκπαίδευσης** (2,9%), **Βιοεπιστήμες** (2,3%) και **Τέχνες** (1,7%). Στον αντίποδα βρίσκονται οι υπόλοιποι **6** τομείς σπουδών, στους οποίους καταγράφεται **μείωση** της αναλογίας των γυναικών στους αποφοίτους, με τη μεγαλύτερη ποσοστιαία μεταβολή να καταγράφεται στον τομέα **Πληροφορικής** κατά 26,1% και κατά σειρά ακολουθούν οι τομείς σπουδών: **Προσωπικές υπηρεσίες** (5,4%), **Προστασία περιβάλ-**

λοντος (3,4%), **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** (3,2%) και **Υπηρεσίες μεταφορών** (2,7%). Μικρότερες μειώσεις σημειώθηκαν στους τομείς σπουδών: **Υγεία και Ανθρωπιστικές σπουδές** (0,4%) και **Μαθηματικά & Στατιστική** (0,3%).

Την ίδια περίοδο αναφοράς η υψηλότερη **απόλυτη μεταβολή** του πλήθους των γυναικών αποφοίτων καταγράφεται στον τομέα **Επιχειρήσεις & διοίκηση** (αύξηση κατά 222.589 γυναίκες απόφοιτοι) και με φθίνουσα σειρά ακολουθούν οι τομείς σπουδών: **Υγεία** (159.504), **Κοινωνικές επιστήμες** (150.754), **Ανθρωπιστικές σπουδές** (74.153), **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** (57.610), **Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού** (56.835), **Τέχνες** (46.864), **Προσωπικές υπηρεσίες** (28.777), **Αρχιτεκτονική & δομικά έργα** (26.353), **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** (24.615), **Δίκαιο** (23.729), **Σπουδές μηχανικού και συναφή επαγγέλματα** (18.016), **Φυσικές επιστήμες** (14.285), **Βιοεπιστήμες** (13.122), **Μεταποίηση & επεξεργασία** (11.950), **Μαθηματικά & στατιστική** (9.115), **Γεωργία, Δασοκομία & Αλιεία** (9.079), **Υπηρεσίες ασφαλείας** (6.801), **Προστασία περιβάλλοντος** (4.447), **Κτηνιατρική** (3.022), **Πληροφορική** (2.970) και **Υπηρεσίες μεταφορών** (1.543). Αντίθετα, **μείωση** του πλήθους των γυναικών αποφοίτων καταγράφεται στον τομέα **Επιστήμες της εκπαίδευσης** κατά 8.576 γυναίκες αποφοίτους. Αξίζει να σημειωθεί ότι συνολικά το πεδίο **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** κατέγραψε απόλυτη **αύξηση** κατά 48.259 γυναίκες αποφοίτους.

Το 2010 σε **12** από τους 23 τομείς σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν τους συγκεκριμένους τομείς **υπερέιχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη μέση απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στον τομέα **Υγεία** (κατά 7,3 ποσοστιαίες μο-

νάδες) και ακολουθούν κατά σειρά οι τομείς σπουδών: **Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού** (6,1 ποσοστιαίες μονάδες), **Ανθρωπιστικές σπουδές** (3,5 ποσοστιαίες μονάδες), **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** (3,4 ποσοστιαίες μονάδες), **Κοινωνικές επιστήμες** (2,6 ποσοστιαίες μονάδες), **Επιστήμες της εκπαίδευσης** (2,3 ποσοστιαίες μονάδες), **Επιχειρήσεις & διοίκηση** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες), **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** (0,7 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** υπεροχή του ποσοστού των γυναικών καταγράφεται στους τομείς σπουδών: **Προσωπικές υπηρεσίες, Δίκαιο, Βιοεπιστήμες και Τέχνες**. Στον αντίποδα βρίσκονται **7** από τους **23** τομείς σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ όπου το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από αυτούς **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη μέση απόκλιση

υπέρ των ανδρών καταγράφεται στον τομέα **Σπουδές μηχανικού & συναφή επαγγέλματα** (κατά 14,2 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά οι τομείς σπουδών: **Πληροφορική** (5,7 ποσοστιαίες μονάδες), **Αρχιτεκτονική & δομικά έργα** (3,9 ποσοστιαίες μονάδες), **Υπηρεσίες ασφαλείας** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες), **Υπηρεσίες μεταφορών** (1,1 ποσοστιαίες μονάδες), **Φυσικές επιστήμες** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες) και **Γεωργία, Δασοκομία & Αλιεία** (0,8 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** υπεροχή του ποσοστού των ανδρών καταγράφεται στους τομείς σπουδών: **Μαθηματικά & Στατιστική και Μεταποίηση & επεξεργασία**. **Μηδενική** σχεδόν διαφορά μεταξύ του ποσοστού ανδρών/γυναικών καταγράφεται στους απόφοιτους των τομέων **Κτηνιατρική και Προστασία περιβάλλοντος**.

Πίνακας 6.4: Παράμετροι θέσης και διασποράς της κατανομής των φύλων στους απόφοιτους ανά τομέα σπουδών στην ΕΕ- 27 την περίοδο 2001–2010

ISC	Τομέας Σπουδών	Αναλογία γυναικών στον τομέα στο Σύνολο της ΕΕ-27			Μέση διαφορά ποσοστιαίας κατανομής των φύλων (Γ - Α σε ποσοστιαίες μονάδες)			Λόγος t5/b5 (της μέσης διαφοράς)			Δείκτης συνοχής (της μέσης διαφοράς)			Δείκτης τάσης για εξισορρόπηση της αναλογίας των φύλων την περίοδο 2001-2010	
		2001	2010	Μεταβολή περιόδου 2001-2010	2001	2010	Μεταβολή περιόδου 2001-2010	2001	2010	Μεταβολή περιόδου 2001-2010	2001	2010	Μεταβολή περιόδου 2001-2010		
14.1	Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού	74,6%	77,8%	4,3% ▲	8,14	6,14	-2,00 ▼	11,8	5,8	-50,5% ▼	30,4%	51,8%	70,6% ▲	3,8%	1 από τα 26 κράτη-μέλη
14.2	Επιστήμες της εκπαίδευσης	77,8%	80,0%	2,9% ▲	2,77	2,35	-0,42 ▼	18,9	5,8	-69,1% ▼	-0,1%	29,0%	19458,5% ▲	0,0%	0 από τα 25 κράτη-μέλη
21	Τέχνες	61,3%	62,3%	1,7% ▲	0,69	0,36	-0,33 ▼	36,4	15,1	-58,5% ▼	-35,5%	-247,6%	-598,5% ▼	26,9%	7 από τα 26 κράτη-μέλη
22	Ανθρωπιστικές σπουδές	72,1%	71,8%	-0,4% ▼	3,79	3,53	-0,26 ▼	10,2	7,2	-29,3% ▼	24,1%	38,3%	59,0% ▲	19,2%	5 από τα 26 κράτη-μέλη
31	Κοινωνικές επιστήμες	63,1%	67,2%	6,5% ▲	1,31	2,64	1,33 ▲	9,5	8,4	-12,2% ▼	2,0%	20,8%	924,9% ▲	11,5%	3 από τα 26 κράτη-μέλη
32	Δημοσιογραφία & ενημέρωση	69,5%	67,2%	-3,2% ▼	0,71	0,69	-0,02 ▼	4,9	11,5	132,5% ▲	40,4%	17,6%	-56,5% ▼	23,1%	6 από τα 26 κράτη-μέλη
34	Επιχειρήσεις & διοίκηση	57,8%	59,8%	3,4% ▲	0,73	1,30	0,57 ▲	10,3	8,1	-20,8% ▼	-939,1%	-401,1%	57,3% ▲	19,2%	5 από τα 26 κράτη-μέλη
38	Δίκαιο	58,4%	61,4%	5,1% ▲	-0,22	0,53	0,74 ▲	17,8	95,6	436,0% ▲	-519,3%	-222,0%	57,3% ▲	38,5%	10 από τα 26 κράτη-μέλη
42	Βιοεπιστήμες	61,5%	63,0%	2,3% ▲	0,43	0,50	0,07 ▲	8,8	7,2	-18,2% ▼	-104,3%	-23,9%	77,1% ▲	11,5%	3 από τα 26 κράτη-μέλη
44	Φυσικές επιστήμες	40,1%	45,3%	13,0% ▲	-1,29	-0,96	-0,32 ▼	10,9	8,3	-23,9% ▼	-2,8%	26,6%	1052,7% ▲	23,1%	6 από τα 26 κράτη-μέλη
46	Μαθηματικά & Στατιστική	49,6%	49,5%	-0,3% ▼	-0,29	-0,44	0,15 ▲	19,5	19,0	-2,4% ▼	-88,2%	-34,9%	60,4% ▲	26,9%	7 από τα 26 κράτη-μέλη
48	Πληροφορική	23,9%	17,7%	-26,1% ▼	-4,07	-5,67	1,61 ▲	6,3	3,8	-38,8% ▼	33,4%	60,5%	81,2% ▲	11,5%	3 από τα 26 κράτη-μέλη
52	Σπουδές μηχανικού και συναφή επαγγέλματα	16,6%	18,1%	9,2% ▲	-14,49	-14,16	-0,32 ▼	4,1	3,5	-14,1% ▼	51,7%	57,6%	11,3% ▲	26,9%	7 από τα 26 κράτη-μέλη
54	Μεταποίηση & επεξεργασία	42,4%	49,3%	16,1% ▲	-0,81	-0,36	-0,44 ▼	95,7	12,0	-87,5% ▼	-147,8%	-96,2%	35,0% ▲	16,7%	4 από τα 24 κράτη-μέλη
58	Αρχιτεκτονική & δομικά έργα	31,0%	35,8%	15,5% ▲	-3,49	-3,89	0,40 ▲	7,4	5,3	-28,2% ▼	41,7%	45,2%	8,5% ▲	15,4%	4 από τα 26 κράτη-μέλη
62	Γεωργία, Δασοκομία & Αλιεία	42,4%	46,4%	9,5% ▲	-1,26	-0,83	-0,43 ▼	8,8	5,2	-41,3% ▼	43,9%	43,1%	-1,9% ▼	26,9%	7 από τα 26 κράτη-μέλη
64	Κτηνιατρική	58,9%	69,0%	17,2% ▲	0,00	0,17	0,17 ▲	34,9	11,2	-67,8% ▼	14220,4	-29,2%	99,8% ▲	16,0%	4 από τα 25 κράτη-μέλη
72	Υγεία	74,8%	74,5%	-0,4% ▼	7,07	7,25	0,18 ▲	13,8	5,3	-61,7% ▼	28,0%	37,5%	34,2% ▲	3,8%	1 από τα 26 κράτη-μέλη
76	Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια	78,9%	83,9%	6,3% ▲	3,44	3,44	0,00 ▼	8,6	11,0	27,2% ▲	7,2%	30,6%	325,1% ▲	3,8%	1 από τα 26 κράτη-μέλη
81	Προσωπικές υπηρεσίες	65,3%	61,8%	-5,4% ▼	1,09	0,55	-0,54 ▼	27,8	32,1	15,3% ▲	-40,6%	-181,0%	-345,9% ▼	23,1%	6 από τα 26 κράτη-μέλη
84	Υπηρεσίες μεταφορών	25,5%	24,8%	-2,7% ▼	-0,95	-1,10	0,15 ▲	14,8	15,7	6,1% ▲	4,3%	8,0%	86,8% ▲	19,0%	4 από τα 21 κράτη-μέλη
85	Προστασία περιβάλλοντος	51,5%	49,8%	-3,4% ▼	-0,09	-0,19	0,10 ▲	14,3	43,6	204,7% ▲	-339,2%	-145,3%	57,2% ▲	16,0%	4 από τα 25 κράτη-μέλη
86	Υπηρεσίες ασφαλείας	18,0%	35,5%	97,2% ▲	-3,15	-1,26	-1,89 ▼	38,7	22,6	-41,6% ▼	-67,2%	21,0%	131,2% ▲	37,5%	9 από τα 24 κράτη-μέλη
ΣΥΝΟΛΟ		57,6%	59,4%	3,2% ▲	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:

Πηγή δεδομένων: Eurostat – UOE

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το top5 αποδίδει τη μέση απόλυτη απόκλιση της ποσοστιαίας κατανομής των φύλων στα 5 κράτη-μέλη με την υψηλότερη απόλυτη τιμή απόκλισης μεταξύ των φύλων κατ' έτος και το bottom5 αποδίδει τη μέση απόλυτη απόκλιση της ποσοστιαίας κατανομής των φύλων στα 5 κράτη-μέλη με τη χαμηλότερη απόλυτη τιμή απόκλισης μεταξύ των φύλων κατ' έτος.

Ο δείκτης συνοχής εκφράζει τη συνοχή περί τη μέση απόλυτη απόκλιση της ποσοστιαίας κατανομής των φύλων, βασίζεται στο συντελεστή διακύμανσης (CV) και υπολογίζεται με τον τύπο: $1 - CV$. Τιμές του δείκτη μεγαλύτερες του 50% δηλώνουν υψηλό βαθμό συνοχής των κρατών-μελών και επομένως μικρές διαφοροποιήσεις μεταξύ τους.

Ο δείκτης τάσης για εξισορρόπηση της αναλογίας των φύλων την περίοδο 2001-2010 αποδίδει το ποσοστό των κρατών-μελών που τείνουν να εξισορροπήσουν την αναλογία των φύλων ανά τομέα σπουδών στο 70% τουλάχιστον των ετών της περιόδου για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία. Για παράδειγμα, η τιμή του δείκτη για τον τομέα Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού 3,8%, σημαίνει ότι το 3,8% των κρατών-μελών της ΕΕ (δηλαδή 1 από τα 26 κράτη-μέλη) κατέγραψαν θετική τάση για εξισορρόπηση της αναλογίας των φύλων στο 70% τουλάχιστον των ετών της περιόδου 2001 -2010. Ως τιμή αναφοράς για την αναλογία των φύλων σε κάθε χώρα θεωρείται το ποσοστό των γυναικών στο σύνολο των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της συγκεκριμένης χώρας.

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) σε 5 από τους 23 τομείς σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της μέσης απόκλισης της ποσοστιαίας κατανομής των φύλων, με τη μεγαλύτερη να σημειώνεται στον **Πληροφορική** κατά 1,6 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά ακολουθούν οι τομείς σπουδών: **Κοινωνικές επιστήμες** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες), **Δίκαιο** (0,7 ποσοστιαίες μονάδες), **Επιχειρήσεις & διοίκησης** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες) και οριακά **Αρχιτεκτονική & δομικά έργα** (0,4 ποσοστιαίες μονάδες). Την ίδια περίοδο αναφοράς σε 10 από τους 23 τομείς σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ καταγράφεται **μείωση** της μέσης απόκλισης της ποσοστιαίας κατανομής των φύλων, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στον τομέα **Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού** (κατά 2,0 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** μείωση της μέσης απόκλισης σημειώθηκε στους τομείς σπουδών: **Προσωπικές υπηρεσίες, Μεταποίηση & επεξεργασία, Γεωργία, Δασοκομία & Αλιεία, Επιστήμες της εκπαίδευσης, Τέχνες, Φυσικές επιστήμες, Σπουδές μηχανικού & συναφή επαγγέλματα και Ανθρωπιστικές σπουδές**. Τέλος, σε 8 από τους 23 τομείς σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ η διαφορά της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από αυτούς παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητη**: **Υγεία, Κτηνιατρική, Μαθηματικά & Στατιστική, Υπηρεσίες μεταφορών, Προστασία περιβάλλοντος, Βιοεπιστήμες, Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια και Δημοσιογραφία & ενημέρωση**.

Ο **δείκτης συνοχής** σε κάθε τομέα σπουδών εκφράζει τη συνοχή περί τη μέση τιμή των 27 κρατών-μελών, βασίζεται στο συντελεστή διακύμανσης (CV) και υπολογίζεται με τον τύπο: $1 - CV$. Τιμές του δείκτη μεγαλύτερες του 50% δηλώνουν υψηλό βαθμό συνοχής των κρατών-μελών και επομένως μικρές διαφοροποιήσεις μεταξύ τους ως προς τη μέση απόκλιση της ποσοστιαίας κατανομής των φύλων ανά τομέα σπουδών. Το 2010 σε 20 από τους 23 τομείς σπουδών καταγράφεται **χαμηλός** δείκτης συνοχής μεταξύ των 27 κρατών μελών, που δηλώνουν ιδιαίτερα σημαντικές διαφοροποιήσεις των κρατών μελών περί τη μέση απόλυτη απόκλιση της ποσοστιαίας κατανομής των φύλων του συγκεκριμένου τομέα σπουδών. Η χαμηλότερη τιμή του δείκτη καταγράφεται στον τομέα **Επιχειρήσεις & διοίκηση** (-401,1%) και ακολουθούν οι τομείς σπουδών: **Τέχνες** (-247,6%), **Δίκαιο** (-222,0%), **Προσωπικές υπηρεσίες** (-181,0%), **Προστασία περιβάλλοντος** (-145,3%), **Μεταποίηση & επεξεργασία** (-96,2%), **Μαθηματικά & Στατιστική** (-34,9%), **Κτηνιατρική** (-29,2%), **Βιοεπιστήμες** (-23,9%), **Υπηρεσίες μεταφορών** (8,0%), **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** (17,6%), **Κοινωνικές επιστήμες** (20,8%), **Υπηρεσίες ασφαλείας** (21,0%), **Φυσικές επιστήμες** (26,6%), **Επιστήμες της εκπαίδευσης** (29,0%), **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** (30,6%), **Υγεία** (37,5%), **Ανθρωπιστικές σπουδές** (38,3%). Οριακές τιμές του δείκτη συνοχής

καταγράφουν οι τομείς σπουδών **Γεωργία, Δασοκομία & Αλιεία** (43,1%) και **Αρχιτεκτονική & δομικά έργα** (45,2%). Στους υπόλοιπους 3 τομείς σπουδών (**Πληροφορική, Σπουδές μηχανικού & συναφή επαγγέλματα και Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού**) καταγράφονται τιμές μεγαλύτερες του 50%, που δεν επιβεβαιώνουν την ύπαρξη σημαντικών διαφοροποιήσεων περί τη μέση απόλυτη απόκλιση της ποσοστιαίας κατανομής των φύλων.

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) σε 4 από τους 23 τομείς σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ καταγράφεται **μείωση** του δείκτη συνοχής, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στον τομέα **Τέχνες** κατά 598,5% και έπονται οι τομείς σπουδών: **Προσωπικές υπηρεσίες** (345,9%), **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** (56,5%) και **Γεωργία, Δασοκομία & Αλιεία** (1,9%). Την ίδια περίοδο αναφοράς στους υπόλοιπους 19 τομείς σπουδών καταγράφεται **αύξηση** του δείκτη συνοχής.

Ο **λόγος top5/bottom5** σε κάθε τομέα σπουδών αποτυπώνει τη **διακύμανση των ακραίων τιμών της μέσης απόκλισης της ποσοστιαίας κατανομής των φύλων** στους αποφοίτους μεταξύ των 27 κρατών-μελών ανά τομέα σπουδών, όπου το **top5** αποδίδει τη μέση απόλυτη απόκλιση της ποσοστιαίας κατανομής των φύλων στα 5 κράτη-μέλη με την υψηλότερη απόλυτη τιμή απόκλισης μεταξύ των φύλων κατ' έτος και το **bottom5** αποδίδει τη μέση απόλυτη απόκλιση της ποσοστιαίας κατανομής των φύλων στα 5 κράτη-μέλη με τη χαμηλότερη απόλυτη τιμή απόκλισης μεταξύ των φύλων κατ' έτος. Τιμές του δείκτη μεγαλύτερες του 1,5 δηλώνουν σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των ακραίων τιμών. Το 2010 και στους 23 τομείς σπουδών καταγράφεται υψηλή διακύμανση των ακραίων τιμών μεταξύ των 27 κρατών μελών (τιμές υψηλότερες του 3,5), που δηλώνουν σημαντικές διαφοροποιήσεις των ακραίων αποκλίσεων των φύλων. Η υψηλότερη τιμή του λόγου καταγράφεται στον τομέα **Δίκαιο** (95,6 φορές) και ακολουθούν οι τομείς σπουδών: **Προστασία περιβάλλοντος** (43,6 φορές), **Προσωπικές υπηρεσίες** (32,1 φορές), **Υπηρεσίες ασφαλείας** (22,6 φορές), **Μαθηματικά & Στατιστική** (19,0 φορές), **Υπηρεσίες μεταφορών** (15,7 φορές), **Τέχνες** (15,1 φορές), **Μεταποίηση & επεξεργασία** (12,0 φορές), **Δημοσιογραφία & ενημέρωση** (11,5 φορές), **Κτηνιατρική** (11,2 φορές), **Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια** (11,0 φορές), **Κοινωνικές επιστήμες** (8,4 φορές), **Φυσικές επιστήμες** (8,3 φορές), **Επιχειρήσεις & διοίκηση** (8,1 φορές), **Βιοεπιστήμες και Ανθρωπιστικές σπουδές** (7,2 φορές). Στους υπόλοιπους τομείς σπουδών καταγράφονται τιμές μεταξύ 3,5 και 5,8 φορές.

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) σε 6 από τους 23 τομείς σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** του λόγου, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στον τομέα **Δίκαιο** κατά 436,0% και έπονται οι τομείς σπουδών: **Προστασία περιβάλλοντος** (204,7%), **Δημοσιογραφία & ενημέ-**

ρωση (132,5%), Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια (27,2%), Προσωπικές υπηρεσίες (15,3%) και Υπηρεσίες μεταφορών (6,1%). Την ίδια περίοδο αναφοράς στους υπόλοιπους 17 τομείς σπουδών καταγράφεται μείωση του λόγου διακύμανσης των ακραίων τιμών.

Ο δείκτης τάσης για εξισορρόπηση της αναλογίας των φύλων την περίοδο 2001-2010 αποδίδει το ποσοστό των κρατών-μελών που τείνουν να εξισορροπήσουν την αναλογία των φύλων στους αποφοίτους ανά τομέα σπουδών στο 70% τουλάχιστον των ετών της περιόδου για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία. Ως τιμή αναφοράς για την αναλογία των φύλων σε κάθε χώρα θεωρείται η αναλογία των γυναικών στους αποφοίτους της συγκεκριμένης χώρας στο σύνολο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Η υψηλότερη τιμή του δείκτη εξισορρόπησης της αναλογίας των φύλων μεταξύ των 23 τομέων σπουδών καταγράφεται στον τομέα Δίκαιο (38,5% των κρατών-μελών), δηλαδή σε 10 από τα 26 κράτη-μέλη ο συγκεκριμένος τομέας κατέγραψε θετική τάση για εξισορρόπηση της αναλογίας των φύλων στο 70% τουλάχιστον των ετών της περιόδου 2001 -2010, και ακολουθούν κατά σειρά οι τομείς σπουδών: Υπηρεσίες ασφάλειας (37,5% των κρατών-μελών), Μαθηματικά & Στατιστική, Σπουδές μηχανικού & συναφή επαγγέλματα, Γεωργία, Δασοκομία & Αλιεία και Τέχνες (26,9%), Δημοσιογραφία & ενημέρωση, Προσωπικές υπηρεσίες και Φυσικές επιστήμες (23,1%). Στον αντίποδα καταγράφονται οι τομείς σπουδών με χαμηλές τιμές του δείκτη εξισορρόπησης: Επιστήμες της εκπαίδευσης (0,0%), Υγεία, Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού και Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια (3,8%), Πληροφορική, Βιοεπιστήμες και Κοινωνικές επιστήμες (11,5%), Αρχιτεκτονική & δομικά έργα

(15,4%), Κτηνιατρική και Προστασία περιβάλλοντος (16,0%), Μεταποίηση & επεξεργασία (16,7%), Υπηρεσίες μεταφορών (19,0%), Ανθρωπιστικές σπουδές και Επιχειρήσεις & διοίκηση (19,2%).

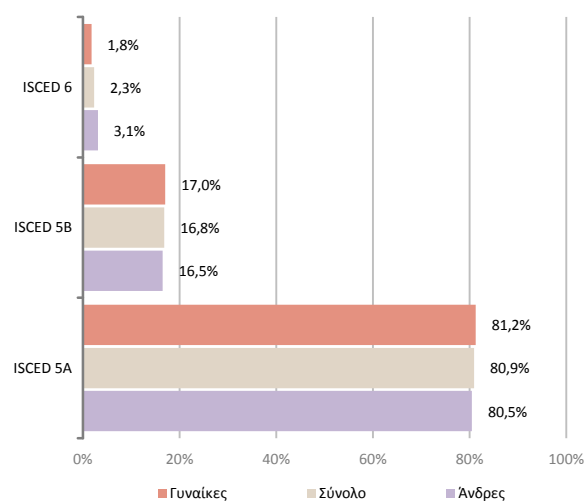
Από τα παραπάνω, και προκειμένου να υπογραμμιστεί όχι απλά η αύξηση της αναλογίας των γυναικών στους αποφοίτους κάθε τομέα σπουδών, αλλά η εξισορρόπηση της ποσοστιαίας κατανομής των φύλων στους αποφοίτους, αξίζει να σημειωθούν οι περιπτώσεις των τομέων σπουδών, όπου καταγράφεται σημαντική ανισορροπία φύλων και ταυτόχρονα χαμηλή τιμή του δείκτη εξισορρόπησης. Στην παραπάνω περιγραφή ανταποκρίνονται 10 από τους 23 τομείς σπουδών. Σε τρεις από αυτούς η ανισορροπία είναι υπέρ των ανδρών, ενώ στους υπόλοιπους η ανισορροπία καταγράφεται υπέρ των γυναικών. Συγκεκριμένα στον τομέα σπουδών Πληροφορική οι γυναίκες αντιστοιχούν στο 17,7% των αποφοίτων στην ΕΕ-27 και ταυτόχρονα η τάση για εξισορρόπηση των φύλων στο συγκεκριμένο τομέα είναι χαμηλή (11,5%), αφού μόλις σε 3 από τα 26 κράτη-μέλη αυτή η τάση εκφράζεται. Αντίστοιχο φαινόμενο καταγράφεται στους τομείς σπουδών: Αρχιτεκτονική & δομικά έργα και Υπηρεσίες μεταφορών. Στον αντίποδα βρίσκεται ο τομέας Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια, όπου το ποσοστό των ανδρών είναι μόλις 16,1%, ενώ ο δείκτης εξισορρόπησης καταγράφει χαμηλή τιμή (3,8%), αφού μόλις σε 1 από τα 26 κράτη-μέλη αυτή η τάση εκφράζεται. Παρόμοιο χαρακτηριστικό εμφανίζουν και οι τομείς σπουδών: Επιστήμες της εκπαίδευσης, Εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού, Υγεία, Ανθρωπιστικές σπουδές, Κτηνιατρική και Κοινωνικές επιστήμες.

6.1.4.10 Ανάλυση του φύλου ανά επίπεδο σπουδών

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η συγκριτική κατανομή των ανδρών και των γυναικών στους αποφοίτους από τα τρία επίπεδα σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ISCED (5A, 5B & 6) στην ΕΕ-27 το έτος 2010.

Το 2010, από το σύνολο των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ-27, το υψηλότερο ποσοστό (81,2%), αποφοίτησε από προγράμματα σπουδών επιπέδου θεωρητικής κατεύθυνσης (ISCED 5A), το 17,0% από προγράμματα σπουδών επιπέδου πρακτικής κατεύθυνσης (ISCED 5B) και το 1,8% από προγράμματα επιπέδου προηγμένης έρευνας (ISCED 6). Την ίδια χρονιά, από το σύνολο των ανδρών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ-27, το υψηλότερο ποσοστό (80,5%), αποφοίτησε από προγράμματα σπουδών επιπέδου θεωρητικής κατεύθυνσης (ISCED 5A), το οποίο υπολειπόταν του αντίστοιχου ποσοστού των γυναικών (81,2%) κατά 0,7 μονάδες.

Γράφημα 6.71: Διαφοροποίηση της κατανομής του φύλου στους απόφοιτους της ΕΕ-27 ανά επίπεδο σπουδών ISCED 5A, 5B & 6 το 2010

Πηγή: Eurostat – UOE Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το **16,5%** των ανδρών αποφοίτησε από προγράμματα σπουδών επιπέδου **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B), ποσοστό που υπολείπεται του αντίστοιχου των γυναικών (17,0%) κατά 0,5 μονάδες. Τέλος, το **3,1%** των ανδρών αποφοίτησε από προγράμματα επιπέδου **προηγμένης έρευνας** (ISCED 6), ποσοστό που υπερείχε του αντίστοιχου των γυναικών (1,8%) κατά 1,3 μονάδες.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η αναλογία των φύλων στους αποφοίτους των τριών επιπέδων σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ISCED (5A, 5B & 6) στην ΕΕ-27 το έτος 2010.

Γράφημα 6.72: Κατανομή του φύλου στα επίπεδα σπουδών ISCED 5A, 5B & 6 στο σύνολο της ΕΕ- 27 το έτος 2010

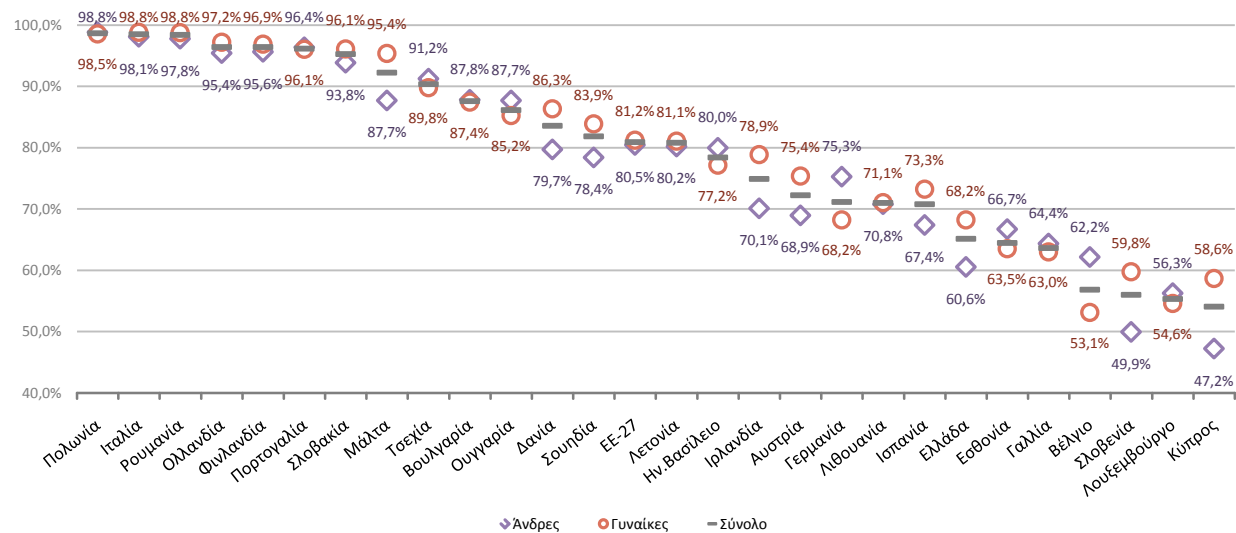

Πηγή: Eurostat – UOE Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τη συγκεκριμένη χρονιά και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **59,4%** των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ανεξαρτήτως επιπέδου σπουδών) είναι γυναίκες και το υπόλοιπο **40,6%** άνδρες. Ωστόσο, η κατανομή των φύλων στα επίπεδα σπουδών εμφανίζεται διαφοροποιημένη. Συγκεκριμένα, στο επίπεδο σπουδών **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A) το ποσοστό των γυναικών (59,6%) σχεδόν συμπίπτει με το αντίστοιχο ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων (59,4%). Στο επίπεδο σπουδών **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B) η αναλογία των γυναικών στους αποφοίτους (60,2%) είναι ελαφρά υψηλότερη κατά 0,8 μονάδες σε σύγκριση με τη συνολική (59,4%). Τέλος, στο επίπεδο **προηγμένης έρευνας** (ISCED 6) το ποσοστό των γυναικών αποφοίτων (45,7%) είναι σημαντικά χαμηλότερο σε σύγκριση με το συνολικό (59,4%) κατά 13,8 ποσοστιαίες μονάδες.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το σύνολο των **αποφοίτων** των προγραμμάτων σπουδών επιπέδου **θεωρητικής κατεύθυνσης** (ISCED 5A) ως ποσοστό επί του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και τα αντίστοιχα **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) ποσοστά στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010. Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που αποφοίτησαν από προγράμματα σπουδών επιπέδου **θεωρητικής κατεύθυνσης (ISCED 5A)** επί του συνόλου των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν **81,2%** και **υπερείχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**80,5%**) κατά **0,8** ποσοστιαίες μονάδες.

Γράφημα 6.73: Αποφοίτοι του επιπέδου σπουδών ISCED 5A ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – UOE Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
Τα στοιχεία για τη Γαλλία αφορούν το έτος 2009.

Την ίδια χρονιά σε **16** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών **υπερείχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στην **Κύπρο** (κατά 11,4 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Σλοβενία** (9,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία**

(8,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** και η **Μάλτα** (7,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Δανία** (6,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** (6,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία** (5,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σουηδία** (5,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβακία** (2,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (1,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ρουμανία** (1,0

ποσοστιαίες μονάδες), η **Λετονία** (0,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιταλία** (0,7 ποσοστιαίες μονάδες) και οριακά η **Λιθουανία** (0,3 ποσοστιαίες μονάδες).

Αντίθετα, στα υπόλοιπα **11** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών, με τη μεγαλύτερη απόκλιση να καταγράφεται στο **Βέλγιο** κατά 9,1 ποσοστιαίες μονάδες, και ακολουθούν κατά σειρά: η **Γερμανία** (7,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (3,2 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (2,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (2,4 ποσοστιαίες μονάδες), το **Λουξεμβούργο** (1,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (1,4 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Γαλλία** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** υπεροχή του ποσοστού των ανδρών σημειώνεται στη **Βουλγαρία**, την **Πορτογαλία** και την **Πολωνία**.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών στο συγκεκριμένο πεδίο **μειώθηκε** κατά **0,8** ποσοστιαίες μονάδες, από 1,5 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 0,8 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

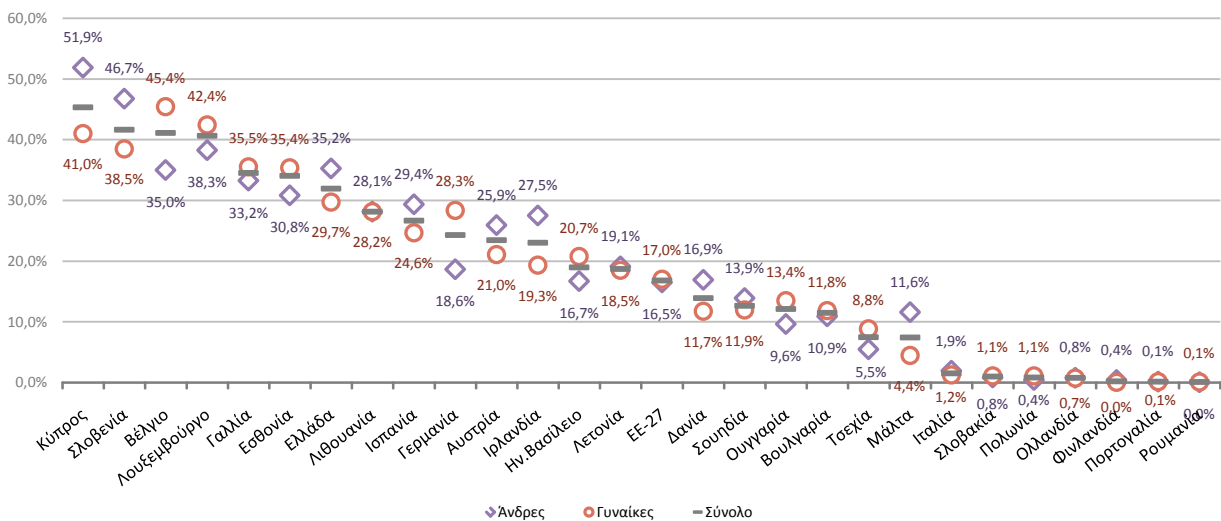
Την ίδια περίοδο, σε **15** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Τσεχία** κατά 10,0 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά στη **Δανία** (9,2 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Φινλανδία** και τη **Γαλλία** (4,8 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Ουγγαρία** (3,7 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σουηδία** (3,0 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Πορτογαλία** (2,9 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Γερμανία** (2,4 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Βουλγαρία** (2,0 ποσοστιαίες μονάδες), στην **Κύπρο** (1,6 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Λετονία** και την **Εσθονία** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες) και στο **Βέλγιο** (0,7 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** μείωση της διαφοράς σημειώθηκε

στην **Πολωνία** και την **Ολλανδία**. Αξίζει να σημειωθεί ότι στη **Γαλλία**, την **Ουγγαρία** και την **Πορτογαλία** το 2001 το ποσοστό των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αποφοίτησε από το συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών **υπερείχε** του αντίστοιχου των ανδρών, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπολείπεται** του αντίστοιχου των ανδρών.

Αντίθετα, σε **9** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Αυστρία** (12,1 ποσοστιαίες μονάδες), και ακολουθούν κατά σειρά: η **Σλοβακία** (9,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Λιθουανία** (7,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα** (5,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (4,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** (4,6 ποσοστιαίες μονάδες την περίοδο 2004-2010), η **Ρουμανία** (4,5 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Ιρλανδία** (0,8 ποσοστιαίες μονάδες), ενώ **οριακή** αύξηση σημειώθηκε στην **Ισπανία**. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην **Αυστρία**, τη **Σλοβακία**, τη **Λιθουανία** και τη **Ρουμανία** το 2001 το ποσοστό των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αποφοίτησε από το συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών **υπολείπταν** του αντίστοιχου των ανδρών, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπερέχει** του αντίστοιχου των ανδρών. Τέλος, σχεδόν **αμετάβλητη** παρέμεινε η αντίστοιχη διαφορά στο **Ηνωμένο Βασίλειο** και στην **Ιταλία**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το σύνολο των **αποφοίτων** των προγραμμάτων σπουδών επιπέδου **πρακτικής κατεύθυνσης** (ISCED 5B) ως ποσοστό επί του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και τα αντίστοιχα **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναικες) ποσοστά στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 6.74: Απόφοιτοι του επιπέδου σπουδών ISCED 5B ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
Τα στοιχεία για τη Γαλλία αφορούν το έτος 2009.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που αποφοίτησαν από προγράμματα σπουδών επιπέδου **πρακτικής κατεύθυνσης (ISCED 5B)** επί του συνόλου των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν **17,0%** και **υπερείχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**16,5%**) κατά **0,5** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε **11** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών **υπερείχε** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των γυναικών καταγράφεται στο **Βέλγιο** (κατά 10,4 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Γερμανία** (9,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (4,5 ποσοστιαίες μονάδες), το **Λουξεμβούργο** (4,2 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (4,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (3,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (3,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία** (2,3 ποσοστιαίες μονάδες), η **Βουλγαρία** (0,9 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Πολωνία** (0,7 ποσοστιαίες μονάδες) ενώ **οριακή** υπεροχή του ποσοστού των γυναικών σημειώνεται στη **Σλοβακία**.

Αντίθετα, στα υπόλοιπα **12** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών, με τη μεγαλύτερη απόκλιση να καταγράφεται στην **Κύπρο** κατά 10,9 ποσοστιαίες μονάδες, και ακολουθούν κατά σειρά: η **Σλοβενία** και η **Ιρλανδία** (8,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Μάλτα** (7,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** (5,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Δανία** (5,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Αυστρία** (4,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία** (4,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σουηδία** (2,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιταλία** (0,7 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Λετονία** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες), ενώ **οριακή** υπεροχή του ποσοστού των ανδρών σημειώνεται στη **Φινλανδία**. Τέλος, την ίδια χρονιά, **μηδενική** σχεδόν διαφορά μεταξύ του ποσοστού ανδρών/γυναικών καταγράφεται στη **Λιθουανία**, τη **Ρουμανία**, την **Πορτογαλία** και την **Ολλανδία**.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών στο συγκεκριμένο πεδίο παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητη** (οριακή μείωση κατά **0,1** ποσοστιαίες μονάδες), από 0,6 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 0,5 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε **16** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Αυστρία** κατά 14,5 ποσοστιαίες μονάδες και κατά σειρά στην **Τσεχία** (10,2 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Δανία** (9,4 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Σλοβακία** (8,3 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Λιθουανία** (7,4 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Γερμανία** (5,3 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Ρουμανία** (3,5 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Φινλανδία** (2,6 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Βουλγαρία** (2,2 ποσοστιαίες μονάδες),

στην **Κύπρο** (1,9 ποσοστιαίες μονάδες), στη **Λετονία** (1,5 ποσοστιαίες μονάδες), το **Βέλγιο** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (1,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** και η **Πορτογαλία** (0,8 ποσοστιαίες μονάδες), ενώ **οριακή** μείωση της διαφοράς σημειώθηκε στην **Πολωνία**. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην **Αυστρία** το 2001 το ποσοστό των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αποφοίτησε από το συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών **υπερείχε** του αντίστοιχου των ανδρών κατά 9,6 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπολείπεται** του αντίστοιχου των ανδρών κατά 4,9 ποσοστιαίες μονάδες.

Αντίθετα, σε **8** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Μάλτα** (6,0 ποσοστιαίες μονάδες), και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ελλάδα** (5,0 ποσοστιαίες μονάδες την περίοδο 2004-2010), η **Γαλλία** (4,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** (4,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία** (3,8 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** (0,8 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Ισπανία** (0,7 ποσοστιαίες μονάδες), ενώ **οριακή** αύξηση σημειώθηκε στην **Ιταλία**. Τέλος, σχεδόν **αμετάβλητη** παρέμεινε η αντίστοιχη διαφορά στο **Ηνωμένο Βασίλειο** και στη **Σουηδία**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το σύνολο των **αποφοίτων** των προγραμμάτων επιπέδου **προηγμένης έρευνας (ISCED 6)** ως ποσοστό επί του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και τα αντίστοιχα **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) ποσοστά στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

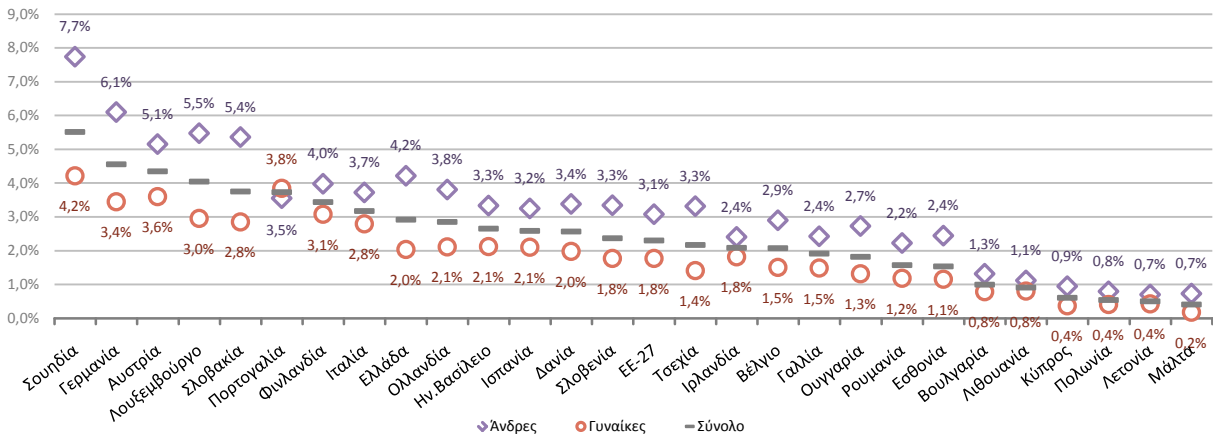
Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το **ποσοστό των γυναικών** που αποφοίτησαν από προγράμματα επιπέδου **προηγμένης έρευνας (ISCED 6)** επί του συνόλου των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν **1,8%** και **υπολειπόταν** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών (**3,1%**) κατά **1,3** ποσοστιαίες μονάδες.

Την ίδια χρονιά σε **26** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών **υπολείπεται** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στη **Σουηδία** (κατά 3,5 ποσοστιαίες μονάδες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Γερμανία** (2,6 ποσοστιαίες μονάδες), το **Λουξεμβούργο** και η **Σλοβακία** (2,5 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ελλάδα** (2,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Τσεχία** (1,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (1,7 ποσοστιαίες μονάδες), η **Σλοβενία** και η **Αυστρία** (1,6 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ουγγαρία**, η **Δανία** και το **Βέλγιο** (1,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Εσθονία** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ισπανία** (1,1 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ρουμανία** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες), η **Γαλλία**, η **Ιταλία** και η **Φινλανδία** (0,9 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ιρλανδία** και η **Κύπρος** (0,6 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** υπε-

ροχή του ποσοστού των ανδρών καταγράφεται στη **Μάλτα**, στη **Βουλγαρία**, στην **Πολωνία**, στη **Λιθουανία** και στη **Λετονία**. Στον αντίποδα βρίσκεται η **Πορτογαλία**, όπου το ποσοστό των γυναικών που αποφοί-

τησαν από το συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών **υπερέχει οριακά** του αντίστοιχου ποσοστού των ανδρών κατά 0,3 ποσοστιαίες μονάδες.

Γράφημα 6.75: Απόφοιτοι του επιπέδου σπουδών ISCED 6 ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΟΕ. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ. Τα στοιχεία για τη Γαλλία αφορούν το έτος 2009 και για την Ιταλία το έτος 2008.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ της ποσοστιαίας αναλογίας ανδρών και γυναικών στο συγκεκριμένο πεδίο παρουσίασε **μείωση** κατά **0,7** ποσοστιαίες μονάδες, από 2,0 ποσοστιαίες μονάδες το 2001 σε 1,3 ποσοστιαίες μονάδες το 2010.

Την ίδια περίοδο, σε **10** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **μείωση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Γερμανία** και τη **Σουηδία** κατά 2,8 ποσοστιαίες μονάδες και ακολουθούν κατά σειρά: η **Αυστρία** (2,4 ποσοστιαίες μονάδες), η **Φινλανδία** (2,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Ολλανδία** (1,2 ποσοστιαίες μονάδες), η **Πολωνία** και η **Μάλτα** (0,7 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** μείωση της διαφοράς σημειώθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο, στο Βέλγιο και στην Ελλάδα (περίοδος 2004-2010).

Αντίθετα, σε **6** από τα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της ποσοστιαίας κατανομής ανδρών και γυναικών που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην **Πορτογαλία** (3,7 ποσοστιαίες μονάδες), και ακολουθούν κατά σειρά: η **Σλοβακία** (1,3 ποσοστιαίες μονάδες) και η **Ρουμανία** (1,0 ποσοστιαίες μονάδες). **Οριακή** αύξηση της διαφοράς σημειώθηκε στην **Ιταλία**, τη **Σλοβενία** και την **Κύπρο**. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην **Πορτογαλία** το 2001 το ποσοστό των γυναικών αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αποφοίτησε από το συγκεκριμένο επίπεδο σπουδών **υπολείπταν** του αντίστοιχου των ανδρών κατά 3,4 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ το 2010 η εικόνα αντιστρέφεται με το ποσοστό των γυναικών να **υπερέχει** του αντίστοιχου των ανδρών κατά 0,3 ποσοστιαίες μονάδες.

Τέλος, σε **10** από τα 26 κράτη-μέλη η αντίστοιχη διαφορά παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητη**: στη **Δανία**, στη

Λετονία, στην **Εσθονία**, στην **Ουγγαρία**, στην **Ιρλανδία**, στη **Γαλλία**, στην **Τσεχία**, στη **Λιθουανία**, στη **Βουλγαρία** και στην **Ισπανία**.

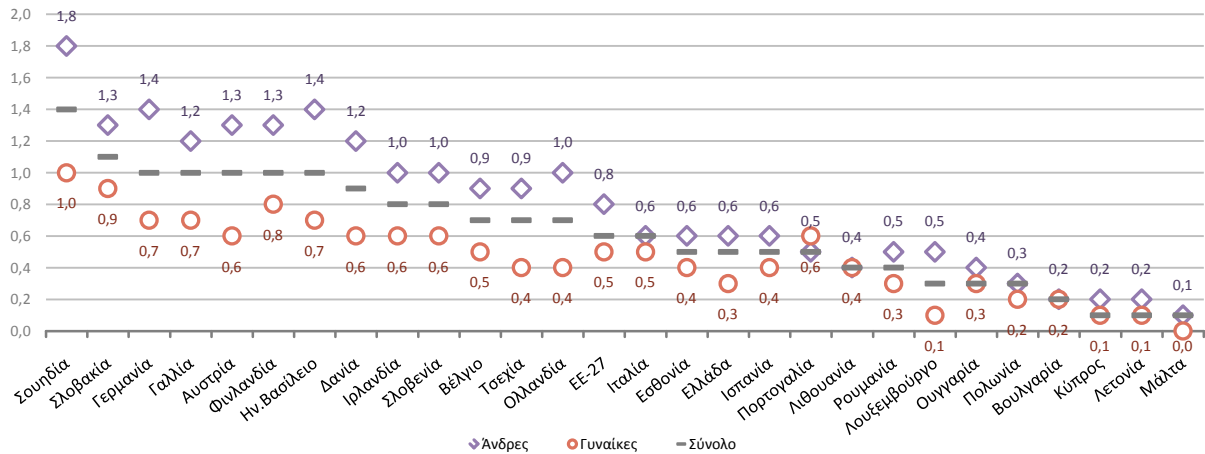
Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το πλήθος των αποφοίτων του επιπέδου **προηγμένης έρευνας** (ISCED 6) των σχολών **μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας** ανά 1000 άτομα της ηλικιακής ομάδας 25-34 ετών και η αντίστοιχη αναλογία **κατά φύλο** (άνδρες/ γυναίκες) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010. Το 2010, και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ αντιστοιχούσαν **0,5 γυναίκες απόφοιτοι** του επιπέδου **προηγμένης έρευνας** (ISCED 6) των σχολών **θετικών επιστημών, μαθηματικών, πληροφορικής, μηχανικών, παραγωγής & δομικών έργων και τεχνολογίας** ανά 1.000 γυναίκες του πληθυσμού ηλικίας **25-34 ετών**. Η αναλογία αυτή είναι **χαμηλότερη** κατά **37,5%** της αντίστοιχης των ανδρών (**0,8 άνδρες** απόφοιτοι / 1000 άνδρες του πληθυσμού ηλικίας 25-34 ετών).

Την ίδια χρονιά σε **24** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ η αναλογία των γυναικών που αποφοίτησαν από τις σχολές **θετικών επιστημών, μαθηματικών, πληροφορικής, μηχανικών, παραγωγής & δομικών έργων** του επιπέδου **προηγμένης έρευνας** (ISCED 6) ανά 1000 γυναίκες του πληθυσμού ηλικίας 25-34 ετών **υπολείπταν** της αντίστοιχης των ανδρών. Η μεγαλύτερη απόκλιση υπέρ των ανδρών καταγράφεται στη **Μάλτα**, όπου η αναλογία γυναικών χαμηλότερη κατά 100,0% της αντίστοιχης των ανδρών και ακολουθούν κατά σειρά: το **Λουξεμβούργο** (κατά 80,0%), η **Ολλανδία** (κατά 60,0%), η **Τσεχία** (κατά 55,6%), η **Αυστρία** (κατά 53,8%), το **Ηνωμένο Βασίλειο**, η **Λετονία**, η **Κύπρος**, η **Ελλάδα**, η **Γερμανία** και η **Δανία** (κατά 50,0%), η **Σουηδία** και το **Βέλγιο** (κατά 44,4%), η **Γαλλία** (κατά 41,7%), η **Σλοβενία**, η **Ρουμανία** και η **Ιρλανδία** (κατά 40,0%), η **Φινλανδία** (κατά 38,5%), η **Πολωνία**, η **Εσθονία** και η **Ισπανία** (κατά 33,3%), η **Σλοβακία** (κατά

30,8%), η **Ουγγαρία** (κατά 25,0%) και η **Ιταλία** (κατά 16,7%). Στον αντίποδα βρίσκεται η **Πορτογαλία**, όπου την ίδια χρονιά η αναλογία των γυναικών αποφοίτων από την ομάδα των συγκεκριμένων σχολών του επιπέδου ISCED 6 **υπερέιχε** κατά **20,0%** της αντίστοιχης των

ανδρών. Τέλος, στη **Βουλγαρία** και τη **Λιθουανία** η διαφορά μεταξύ της αναλογίας ανδρών και γυναικών αποφοίτων των σχολών αυτών του επιπέδου προηγμένης έρευνας είναι **μηδενική**.

Γράφημα 6.76: Πλήθος αποφοίτων του επιπέδου προηγμένης έρευνας (ISCED 6) των σχολών θετικών επιστημών, μαθηματικών, πληροφορικής, μηχανικών, παραγωγής & δομικών έργων και τεχνολογίας ανά 1000 άτομα της ηλικιακής ομάδας 25-34 ετών και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – ΟΥΕ Έπεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο γράφημα αποδίδονται οι ακόλουθες τρεις μεταβλητές:

1) Πλήθος αποφοίτων του επιπέδου προηγμένης έρευνας (ISCED 6) των σχολών θετικών επιστημών, μαθηματικών, πληροφορικής, μηχανικών, παραγωγής & δομικών έργων και τεχνολογίας ανά 1000 γυναίκες του πληθυσμού ηλικίας 25-34 ετών.

2) Πλήθος γυναικών αποφοίτων (του επιπέδου προηγμένης έρευνας (ISCED 6) των σχολών θετικών επιστημών, μαθηματικών, πληροφορικής, μηχανικών, παραγωγής & δομικών έργων και τεχνολογίας ανά 1000 άνδρες του πληθυσμού ηλικίας 25-34 ετών.

3) Πλήθος ανδρών αποφοίτων του επιπέδου προηγμένης έρευνας (ISCED 6) των σχολών θετικών επιστημών, μαθηματικών, πληροφορικής, μηχανικών, παραγωγής & δομικών έργων και τεχνολογίας ανά 1000 άνδρες του πληθυσμού ηλικίας 25-34 ετών.

Τα στοιχεία για την Ιταλία αφορούν το έτος 2006 και για την Πολωνία το έτος 2009.

Την περίοδο 2001-2010 στην ΕΕ-27 το πλήθος των **γυναικών** αποφοίτων των **θετικών επιστημών, μαθηματικών, πληροφορικής, μηχανικών, παραγωγής & δομικών έργων** του επιπέδου **προηγμένης έρευνας (ISCED 6)** ανά 1.000 γυναίκες του πληθυσμού ηλικίας 25-34 ετών **αυξήθηκε** κατά **66,7%**, ενώ το αντίστοιχο πλήθος των **ανδρών** **αυξήθηκε** κατά **14,3%**, με αποτέλεσμα η παρατηρούμενη **διαφορά** μεταξύ της αναλογίας γυναικών και ανδρών αποφοίτων από τις συγκεκριμένες σχολές να **μειωθεί** κατά **25,0%**, από 0,4 απόφοιτους το 2001 σε 0,3 απόφοιτους το 2010.

Την ίδια περίοδο σε **21** από τα 24 κράτη-μέλη καταγράφεται **αύξηση** του πλήθους των **γυναικών** αποφοίτων των σχολών θετικών επιστημών, μαθηματικών, πληροφορικής, μηχανικών, παραγωγής & δομικών έργων του επιπέδου προηγμένης έρευνας (ISCED 6) ανά 1.000 γυναίκες του πληθυσμού ηλικίας 25-34 ετών, ενώ στην **Ελλάδα** (2004-2010), τη **Λετονία** και την **Πολωνία** (2001-2009) η αναλογία των γυναικών παρέμεινε **αμετάβλητη**.

Σε **19** από τα 24 κράτη-μέλη καταγράφεται **αύξηση** του πλήθους των **ανδρών** αποφοίτων των σχολών θετικών επιστημών, μαθηματικών, πληροφορικής, μηχανικών, παραγωγής & δομικών έργων του επιπέδου προηγμένης έρευνας (ISCED 6) ανά 1.000 άνδρες του πληθυσμού ηλικίας 25-34 ετών, ενώ στη **Σουηδία**, τη **Φινλανδία**, την **Πορτογαλία** και την **Πολωνία** (2001-2009) η αναλογία των ανδρών κατέγραψε **μείωση** την συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς. Στην **Ελλάδα** την 2004-2010 η αναλογία των ανδρών παρέμεινε **αμετάβλητη**. Την ίδια περίοδο, σε **10** από τα 24 κράτη-μέλη

της ΕΕ, για τα οποία διατίθενται στοιχεία, καταγράφεται **αύξηση** της διαφοράς της αναλογίας γυναικών και ανδρών αποφοίτων ανά 1000 άτομα του πληθυσμού ηλικίας 25-34 ετών. Η μεγαλύτερη αύξηση καταγράφεται στη **Δανία** κατά 200,0% και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ιρλανδία**, η **Σλοβακία**, η **Ιταλία** (2001-2006) και η **Ισπανία** (κατά 100,0%), η **Τσεχία** (66,7%), η **Ολλανδία** (κατά 50,0%), η **Σλοβενία** (κατά 33,3%), η **Γαλλία** (κατά 25,0%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 16,7%). Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η διεύρυνση της διαφοράς μεταξύ της αναλογίας ανδρών και γυναικών αποφοίτων των σχολών θετικών επιστημών, μαθηματικών, πληροφορικής, μηχανικών, παραγωγής & δομικών έργων του επιπέδου ISCED 6, οφείλεται στη μεγαλύτερη συγκριτικά αύξηση της αναλογίας των ανδρών έναντι της αύξησης της αναλογίας των γυναικών.

Στον αντίποδα βρίσκονται **7** κράτη-μέλη, στα οποία σημειώθηκε **μείωση** της συγκεκριμένης διαφοράς: η **Λετονία** και η **Λιθουανία** (κατά 100,0%), η **Πολωνία** και η **Πορτογαλία** (κατά 50,0%), η **Φινλανδία** (κατά 44,4%), η **Σουηδία** (κατά 27,3%) και η **Γερμανία** (κατά 12,5%). Η μείωση αυτή οφείλεται κυρίως στη μείωση της αναλογίας των ανδρών που σημειώθηκε σε 4 από τις παραπάνω χώρες. Τέλος, στα υπόλοιπα **7** κράτη-μέλη η διαφορά της αναλογίας γυναικών και ανδρών αποφοίτων ανά 1000 άτομα του πληθυσμού ηλικίας 25-34 ετών παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητη**: στην **Ουγγαρία**, την **Αυστρία**, το **Βέλγιο**, τη **Ρουμανία**, την **Ελλάδα** (περίοδος 2004-2010), τη **Βουλγαρία** και την **Εσθονία**.

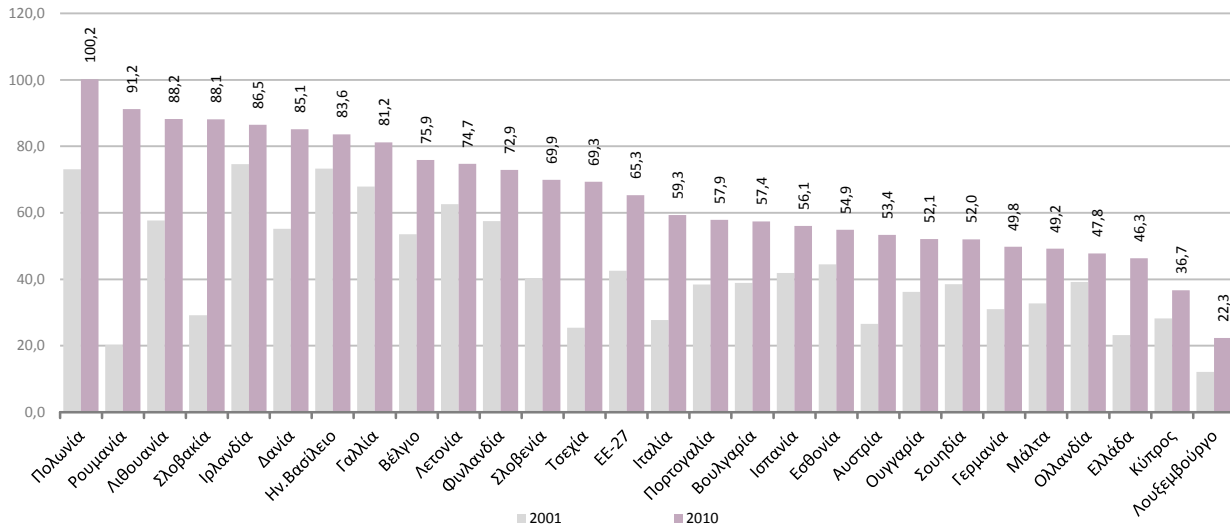

6.1.5 Κατανομή των αποφοίτων ως προς την ηλικία

Στη συγκεκριμένη ενότητα εξετάζονται οι διαφοροποιήσεις των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της ΕΕ-27 ως προς την **ηλικία** και αναλύονται ανά **επίπεδο σπουδών** (ISCED 5A, 5B & 6), καθώς και ως προς το **φύλο**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το πλήθος των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ανά 1000 άτομα της ηλικιακής ομάδας 20-29 ετών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2010.

Γράφημα 6.77: Απόφοιτοι (ISCED 5-6) ανά 1000 άτομα της ηλικιακής ομάδας 20-29 ετών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 & 2010

Πηγή: Eurostat – ΥΟΕ Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τα στοιχεία για το Λουξεμβούργο αφορούν την περίοδο 2000-2010 και για τη Γαλλία την περίοδο 2001-2009. Η τιμή της ΕΕ-27 αποτελεί μέσο όρο των 27 κρατών-μελών.

Το 2010 αντιστοιχούσαν κατά μέσο όρο στην ΕΕ-27 **65,3 απόφοιτοι** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά 1.000 άτομα της ηλικιακής ομάδας **20-29 ετών**.

Στην κατάταξη, ως προς τη συγκεκριμένη μεταβλητή, η **Ελλάδα** κατέχει την **25^η θέση** με την αναλογία των αποφοίτων της ανά 1000 άτομα ηλικίας 20-29 ετών να είναι **46,3, υπολειπόμενη** του ευρωπαϊκού μέσου όρου (**65,3**) κατά **19,0** άτομα.

Τα 5 κράτη-μέλη με την υψηλότερη αναλογία αποφοίτων ως προς τη συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα (top 5) είναι η **Πολωνία** (100,2), η **Ρουμανία** (91,2), η **Λιθουανία** (88,2), η **Σλοβακία** (88,1) και η **Ιρλανδία** (86,5).

Στον αντίποδα καταγράφονται τα 5 κράτη-μέλη με τη χαμηλότερη αναλογία αποφοίτων ως προς τη συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα (bottom 5), στα οποία περιλαμβάνονται το **Λουξεμβούργο** (22,3), η **Κύπρος** (36,7), η **Ελλάδα** (46,3), η **Ολλανδία** (47,8) και η **Μάλτα** (49,2).

Συγκρίνοντας τις δύο αυτές ομάδες χωρών, η μέση αναλογία αποφοίτων ως προς τη συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα στα κράτη-μέλη top5 (**90,8** απόφοιτοι) είναι **διπλάσια** (2,2 φορές υψηλότερη) σε σύγκριση με την αντίστοιχη των κρατών-μελών bottom5 (**40,5** απόφοιτοι).

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010) η μέση αναλογία αποφοίτων ανά 1000 άτομα της ηλικιακής ομάδας 20-29 ετών της ΕΕ-27 κατέγραψε **αύξηση** κατά **53,3%**, από 42,6 αποφοίτους το 2001 σε 65,3 αποφοίτους το 2010.

Τη συγκεκριμένη περίοδο και στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ (100,0%) παρουσιάζεται **αύξηση** της συγκεκριμένης

αναλογίας, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στη **Ρουμανία** (κατά 351,5%) και κατά σειρά ακολουθούν: η **Σλοβακία** (201,7%), η **Τσεχία** (172,8%), η **Ιταλία** (114,1%), η **Αυστρία** (100,8%), η **Ελλάδα** (99,6%), το **Λουξεμβούργο** (84,3%), η **Σλοβενία** (73,9%), η **Γερμανία** (60,6%), η **Δανία** (54,2%), η **Λιθουανία** (52,9%), η **Πορτογαλία** (50,8%), η **Μάλτα** (50,5%), η **Βουλγαρία** (47,6%), η **Ουγγαρία** (43,9%), το **Βέλγιο** (41,9%), η **Πολωνία** (37,1%), η **Σουηδία** (35,1%), η **Ισπανία** (33,9%), η **Κύπρος** (30,1%), η **Φινλανδία** (26,8%), η **Εσθονία** (23,4%) και η **Ολλανδία** (21,9%). Μικρότερη αύξηση κατέγραψε η **Γαλλία** (19,6%), η **Λετονία** (19,3%), η **Ιρλανδία** (16,0%) και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (14,1%).

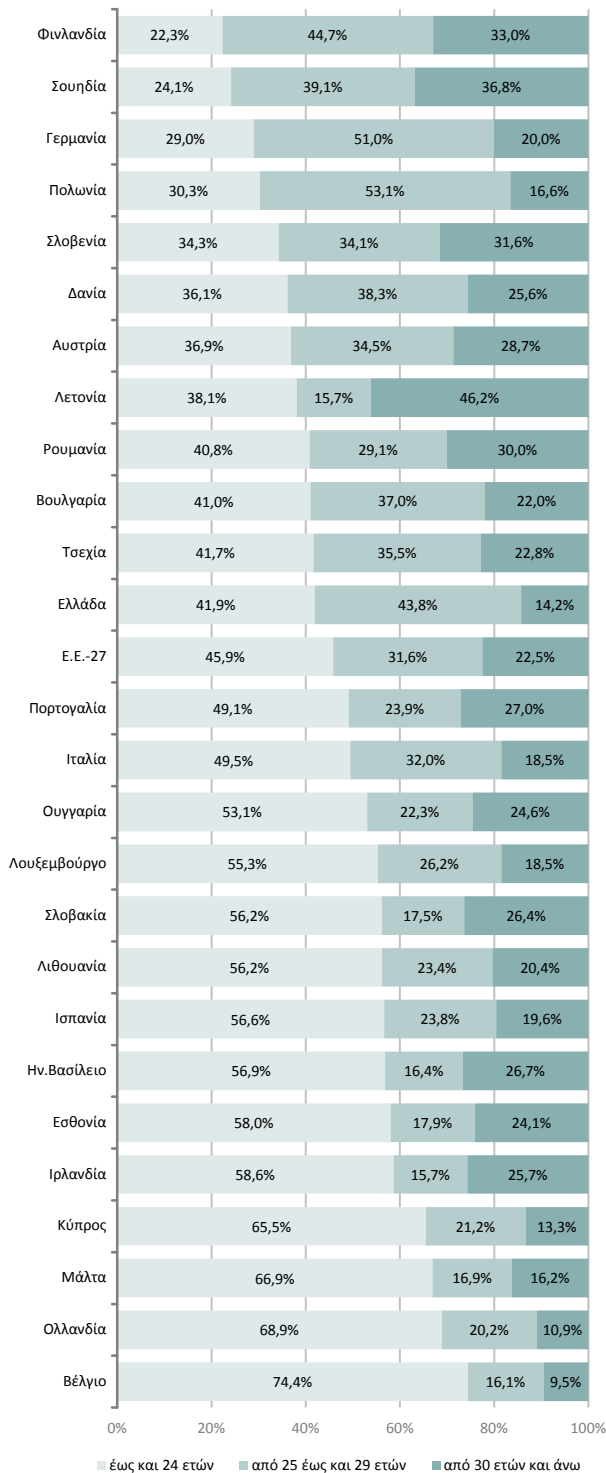
Την ίδια περίοδο αναφοράς η αναλογία των ακραίων τιμών (λόγος top5/bottom5) κατέγραψε **μείωση** κατά 31,3%, από 3,3 φορές το 2001 σε 2,2 φορές το 2010, γεγονός που υποδηλώνει τη μείωση των διαφοροποιήσεων των 27 κρατών-μελών ως προς την αναλογία αποφοίτων ανά 1000 άτομα της ηλικιακής ομάδας 20-29 ετών.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η κατανομή των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ανά ηλικιακή ομάδα στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Το 2010 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ, το **45,9%** των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) είχε ηλικία **έως και 24 ετών**, το **31,6%** είχε ηλικία **από 25 έως και 29 ετών**, ενώ το υπόλοιπο **22,5%** ήταν **άνω των 29 ετών**.

Γράφημα 6.78: Κατανομή των αποφοίτων (ISCED 5-6) ανά ηλικιακή ομάδα στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: Eurostat – UOE. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
 Δεν διατίθενται στοιχεία για τη Γαλλία. Τα στοιχεία για την Ιταλία αφορούν στα επίπεδα ISCED 5A & 5B.

Το υψηλότερο ποσοστό αποφοίτων ηλικίας άνω των 24 ετών καταγράφεται στη **Φινλανδία** (77,7%) και, κατά σειρά, ακολουθούν: η **Σουηδία** (75,9%), η **Γερμανία** (71,0%), η **Πολωνία** (69,7%), η **Σλοβενία** (65,7%), η **Δανία** (63,9%), η **Αυστρία** (63,2%), η **Λετονία** (61,9%), η **Ρουμανία** (59,1%), η **Βουλγαρία** (59,0%), η **Τσεχία** (58,3%), η **Ελλάδα** (58,0%), η **Πορτογαλία** (50,9%) και η **Ιταλία** (50,5%).

Στον αντίποδα, το χαμηλότερο ποσοστό αποφοίτων ηλικίας άνω των 24 ετών καταγράφεται στο **Βέλγιο** (25,6%) και, κατά σειρά, ακολουθούν: η **Ολλανδία** (31,1%), η **Μάλτα** (33,1%), η **Κύπρος** (34,5%), η **Ιρλανδία** (41,4%), η **Εσθονία** (42,0%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (43,1%), η **Ισπανία** (43,4%), η **Λιθουανία** (43,8%), η **Σλοβακία** (43,9%), το **Λουξεμβούργο** (44,7%) και η **Ουγγαρία** (46,9%).

Κατατάσσοντας τα 27 κράτη-μέλη με βάση το ποσοστό του φοιτητικού πληθυσμού που καταγράφουν σε κάθε ηλικιακή ομάδα μπορούμε να εντοπίσουμε τα 10 κράτη-μέλη με το υψηλότερο ποσοστό ανά κατηγορία (top10) και τα 10 κράτη-μέλη με το χαμηλότερο ποσοστό ανά κατηγορία (bottom10). Με τον τρόπο αυτό διακρίνονται 2 ομάδες χωρών στην ΕΕ-27.

Η **1^η ομάδα** αποτελείται από **4 κράτη-μέλη**, τα οποία εμφανίζουν **υψηλά** ποσοστά αποφοίτων μεγάλης ηλικίας και ανήκουν στο **top10** των χωρών και στις δύο ηλικιακές ομάδες (από **25 έως και 29 ετών** και **από 30 ετών και άνω**). Συγκεκριμένα, στη **Φινλανδία** το **77,7%** των αποφοίτων είναι άνω των 24 ετών και, κατά σειρά, ακολουθούν: η **Σουηδία** (75,9%), η **Σλοβενία** (65,7%) και η **Αυστρία** (63,2%).

Στον αντίποδα βρίσκονται **4 κράτη-μέλη** (**2^η ομάδα**), τα οποία εμφανίζουν **χαμηλά** ποσοστά αποφοίτων μεγάλης ηλικίας και ανήκουν στο **bottom10** των χωρών και στις δύο ηλικιακές ομάδες (από **25 έως και 29 ετών** και **από 30 ετών και άνω**). Συγκεκριμένα, στο **Βέλγιο** μόνο το **25,6%** των αποφοίτων είναι άνω των 24 ετών και, κατά σειρά, ακολουθούν: η **Ολλανδία** (31,1%), η **Μάλτα** (33,1%) και η **Κύπρος** (34,5%).

Όπως έχει αναφερθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο, οι παρατηρούμενες διαφορές οφείλονται, ως ένα βαθμό, στη διαφορετικότητα των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, κυρίως ως προς την **προβλεπόμενη ηλικία εισαγωγής** των σπουδαστών στη βαθμίδα αυτή. Για παράδειγμα, στη Σουηδία και στη Δανία, η συνηθής ηλικία εισαγωγής στον πρώτο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι τα 21 έτη (Mejer et al., 2011). Αυτός είναι κι ένας από τους λόγους που οι δύο αυτές χώρες καταγράφουν υψηλά ποσοστά αποφοίτων άνω των 24 ετών.

6.1.6 Συνθετικός δείκτης εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Στις ενότητες που προηγήθηκαν παρουσιάστηκαν αναλυτικά τα βασικά μεγέθη που αφορούν τα εκπαιδευτικά αποτελέσματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ-27. Προκειμένου να αναδειχθεί μια σειρά κα-

τάξης των 27 κρατών-μελών στην οποία να καταλήγει η προηγούμενη ανάλυση, δημιουργήθηκε ο **συνθετικός δείκτης εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων** των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η περιγραφή

της μεθοδολογίας κατασκευής του συνθετικού δείκτη βρίσκεται στο Παράρτημα VII της παρούσας μελέτης. Ο **συνθετικός δείκτης εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης βασίζεται στους ακόλουθους **4 υποδείκτες**:

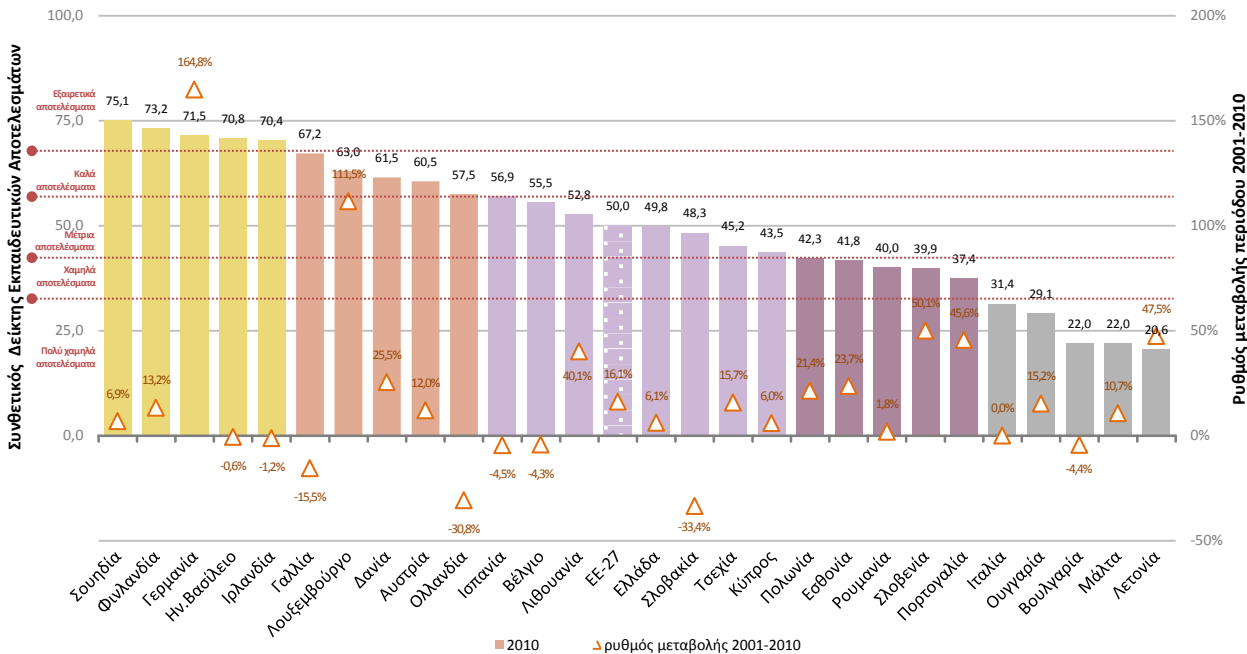
- **Υποδείκτης υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης των νέων** (Ποσοστό ατόμων του πληθυσμού ηλικίας 30-34 ετών που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6))
- **Υποδείκτης επιστημονικής εξειδίκευσης αποφοίτων** (Απόφοιτοι των σχολών μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας ανά 1000 άτομα της ηλικιακής ομάδας 20-29 ετών)
- **Υποδείκτης αποφοίτων προηγμένης έρευνας** (Ποσοστό αποφοίτων του επιπέδου προηγμένης έρευνας (ISCED 6) επί του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6))
- **Υποδείκτης ισορροπίας του φύλου** (Ποσοστιαία διαφορά μεταξύ του ποσοστού γυναικών του πληθυσμού ηλικίας 30-34 ετών που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) από το αντίστοιχο ποσοστό των ανδρών)

Με τον τρόπο αυτό, ο συνθετικός δείκτης εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων λαμβάνει υπόψη τόσο το πλήθος των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (μεταβλητή που αποτελεί και **επίπεδο αναφοράς** (benchmark) για το 2020 στην ΕΕ, αλλά και παραμέτρους που

αφορούν το **πεδίο σπουδών**, το **επίπεδο σπουδών** και τις **διαφοροποιήσεις του φύλου**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η κατάταξη των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των 27 κρατών-μελών της ΕΕ ως προς τα εκπαιδευτικά τους αποτελέσματα με βάση την τιμή του **συνθετικού δείκτη εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το έτος 2010, καθώς και ο ρυθμός μεταβολής της περιόδου αναφοράς 2001-2010. Η **ελάχιστη** δυνατή τιμή που μπορεί να πάρει ο συνθετικός δείκτης εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων είναι 0,0 και αντιστοιχεί στην χαμηλότερη επίδοση. Ομοίως, η **μέγιστη** δυνατή τιμή που μπορεί να πάρει ο συνθετικός δείκτης εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων είναι 100,0 και αντιστοιχεί στην καλύτερη δυνατή επίδοση. Με βάση την τιμή του συνθετικού δείκτη εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ κατανομούνται στις ακόλουθες **πέντε** ομάδες χωρών: (1η) χώρες με **εξαιρετικά** εκπαιδευτικά αποτελέσματα, (2η) χώρες με **καλά** εκπαιδευτικά αποτελέσματα, (3η) χώρες με **μέτρια** εκπαιδευτικά αποτελέσματα, (4η) χώρες με **χαμηλά** εκπαιδευτικά αποτελέσματα και (5η) χώρες με **πολύ χαμηλά** εκπαιδευτικά αποτελέσματα. Κάθε ομάδα χωρών ορίζεται σε σχέση με την απόστασή της από τη **μέση τιμή του συνθετικού δείκτη εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων** της ΕΕ-27 (ακριβής τιμή υπολογισμού 49,97 για το έτος 2010).

Γράφημα 6.79: Συνθετικός δείκτης εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010 και ρυθμός μεταβολής της περιόδου 2001-2010

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Οι χώρες με **εξαιρετικά εκπαιδευτικά αποτελέσματα** ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων υψηλότερη του 135% της μέσης τιμής της ΕΕ-27 (πάνω από 67,46). Οι χώρες με **καλά εκπαιδευτικά αποτελέσματα** ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων μεταξύ 135% και 115% της μέσης τιμής της ΕΕ-27 (από 57,47 έως 67,46). Οι χώρες με **μέτρια εκπαιδευτικά αποτελέσματα** ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων μεταξύ 115% και 85% της μέσης τιμής της ΕΕ-27 (από 42,47 έως 57,47). Οι χώρες με **χαμηλά εκπαιδευτικά αποτελέσματα** ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων μεταξύ 85% και 65% της μέσης τιμής της ΕΕ-27 (από 32,48 έως 42,47). Οι χώρες με **πολύ χαμηλά εκπαιδευτικά αποτελέσματα** ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων μικρότερη του 65% της μέσης τιμής της ΕΕ-27 (κάτω από 32,48).

Το 2010 η μέση τιμή του συνθετικού δείκτη εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων των συστημάτων τριτοβάθμιας

εκπαίδευσης της **ΕΕ-27** είναι **50,0** μονάδες στην κλίμακα 0-100.

Ανάλογα με την τιμή του συνθετικού δείκτη εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010, διακρίνονται στις ακόλουθες 5 ομάδες χωρών:

- Χώρες με **εξαιρετικά εκπαιδευτικά αποτελέσματα**: η **Σουηδία** (75,1), η **Φινλανδία** (73,2), η **Γερμανία** (71,5), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (70,8) και η **Ιρλανδία** (70,4).
- Χώρες με **καλά εκπαιδευτικά αποτελέσματα**: η **Γαλλία** (67,2), το **Λουξεμβούργο** (63,0), η **Δανία** (61,5), η **Αυστρία** (60,5) και η **Ολλανδία** (57,5).
- Χώρες με **μέτρια εκπαιδευτικά αποτελέσματα**: η **Ισπανία** (56,9), το **Βέλγιο** (55,5), η **Λιθουανία** (52,8), η **Ελλάδα** (49,8), η **Σλοβακία** (48,3), η **Τσεχία** (45,2) και η **Κύπρος** (43,5).
- Χώρες με **χαμηλά εκπαιδευτικά αποτελέσματα**: η **Πολωνία** (42,3), η **Εσθονία** (41,8), η **Ρουμανία** (40,0), η **Σλοβενία** (39,9) και η **Πορτογαλία** (37,4).

και

- Χώρες με **πολύ χαμηλά εκπαιδευτικά αποτελέσματα**: η **Ιταλία** (31,4), η **Ουγγαρία** (29,1), η **Βουλγαρία** (22,0), η **Μάλτα** (22,0) και η **Λετονία** (20,6).

Η **Ελλάδα** με βάση την τιμή του συνθετικού δείκτη εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (49,8) καταλαμβάνει την 14^η θέση στη σειρά κατάταξης των 27 κρατών-μελών το 2010 και ανήκει στην ομάδα χωρών με μέτρια εκπαιδευτικά αποτελέσματα.

Κατά την περίοδο 2001-2010, η μέση τιμή του συνθετικού δείκτη εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της **ΕΕ-27** καταγράφει **αύξηση**² κατά **16,1%**.

Την ίδια περίοδο αναφοράς, **18** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ σημειώνουν **αύξηση** του συνθετικού δείκτη εκ-

παιδευτικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Γερμανία** (κατά 164,8%) και ακολουθούν, κατά φθίνουσα σειρά ρυθμού αύξησης: το **Λουξεμβούργο** (111,5%), η **Σλοβενία** (50,1%), η **Λετονία** (47,5%), η **Πορτογαλία** (45,6%), η **Λιθουανία** (40,1%), η **Δανία** (25,5%), η **Εσθονία** (23,7%), η **Πολωνία** (21,4%), η **Τσεχία** (15,7%), η **Ουγγαρία** (15,2%), η **Φινλανδία** (13,2%), η **Αυστρία** (12,0%), η **Μάλτα** (10,7%), η **Σουηδία** (6,9%), η **Ελλάδα** (6,1%), η **Κύπρος** (6,0%) και η **Ρουμανία** (1,8%).

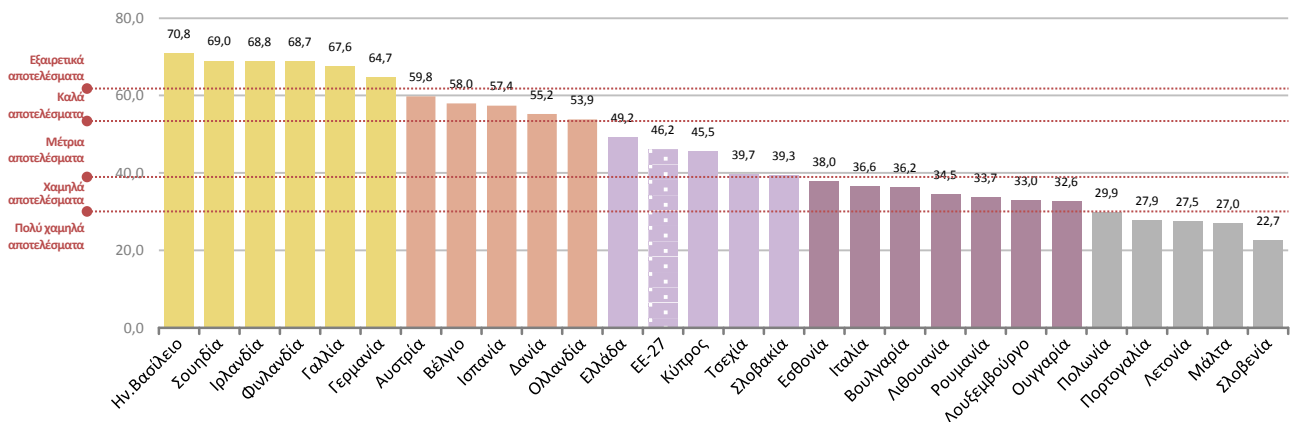
Στον αντίποδα βρίσκονται **7** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ, τα οποία τη δεκαετία 2001-2010 σημειώνουν **μείωση** του συνθετικού δείκτη εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στη **Σλοβακία** (33,4%) και ακολουθούν, κατά αύξουσα σειρά ρυθμού μείωσης: η **Ολλανδία** (30,8%), η **Γαλλία** (15,5%), η **Ισπανία** (4,5%), η **Βουλγαρία** (4,4%), το **Βέλγιο** (4,3%) και η **Ιρλανδία** (1,2%).

Τέλος, σε **2** κράτη-μέλη η τιμή του συνθετικού δείκτη εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης παρέμεινε **σχεδόν αμετάβλητη**: στην **Ιταλία** (οριακή αύξηση κατά 0,04%) και στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (οριακή μείωση κατά 0,6%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η κατάταξη των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των 27 κρατών-μελών της ΕΕ ως προς τα εκπαιδευτικά τους αποτελέσματα με βάση την τιμή του **συνθετικού δείκτη εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** το έτος **2001** και τη **μέση τιμή του συνθετικού δείκτη εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων της ΕΕ-27** το συγκεκριμένο έτος αναφοράς (ακριβής τιμή υπολογισμού 46,19). Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί κατά τη σύγκριση της τιμής του συνθετικού δείκτη των κρατών-μελών μεταξύ των ετών αναφοράς (2001 και 2010), αφού οι τιμές δεν είναι άμεσα συγκρίσιμες μεταξύ τους (βλ. Παράρτημα VII).

² Ο ρυθμός μεταβολής του συνθετικού δείκτη εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης υπολογίζεται από τη μεταβολή των επιμέρους μεταβλητών που συνθέτουν το δείκτη (βλ. μεθοδολογικό σημείωμα για τους συνθετικούς δείκτες στο Παράρτημα VII).

Γράφημα 6.80: Συνθετικός δείκτης εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2001

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Οι χώρες με **εξαιρετικά εκπαιδευτικά αποτελέσματα** ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων υψηλότερη του 135% της μέσης τιμής της ΕΕ-27 (πάνω από 62,45). Οι χώρες με **καλά εκπαιδευτικά αποτελέσματα** ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων μεταξύ 135% και 115% της μέσης τιμής της ΕΕ-27 (από 53,12 έως 62,35). Οι χώρες με **μέτρια εκπαιδευτικά αποτελέσματα** ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων μεταξύ 115% και 85% της μέσης τιμής της ΕΕ-27 (από 39,26 έως 53,12). Οι χώρες με **χαμηλά εκπαιδευτικά αποτελέσματα** ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων μεταξύ 85% και 65% της μέσης τιμής της ΕΕ-27 (από 30,02 έως 39,26). Οι χώρες με **πολύ χαμηλά εκπαιδευτικά αποτελέσματα** ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων μικρότερη του 65% της τιμής της ΕΕ-27 (κάτω από 30,02). Η μέση τιμή της ΕΕ-27 επί της οποίας βασίζεται η παραπάνω διάκριση είναι 46,19.

Συγκρίνοντας την κατάταξη των κρατών-μελών του έτους 2001 και του έτους 2010, **11** από τα 27 κράτη-μέλη **μετακινήθηκαν** σε διαφορετική κατηγορία ως προς τα εκπαιδευτικά αποτελέσματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Συγκριμένα, **6** κράτη-μέλη παρουσιάζουν **επιδείνωση** των εκπαιδευτικών τους αποτελεσμάτων, αφού το 2010 εμφανίζονται σε χαμηλότερη κατηγορία αποτελεσμάτων σε σύγκριση με την επίδοσή τους το 2001: η **Γαλλία** (από εξαιρετικά εκπαιδευτικά αποτελέσματα το 2001 σε καλά το 2010), το **Βέλγιο** και η **Ισπανία** (από καλά εκπαιδευτικά αποτελέσματα το 2001 σε μέτρια το 2010) και η **Βουλγαρία**, η **Ιταλία** και η **Ουγγαρία** (από χαμηλά αποτελέσματα το 2001 σε πολύ χαμηλά το 2010).

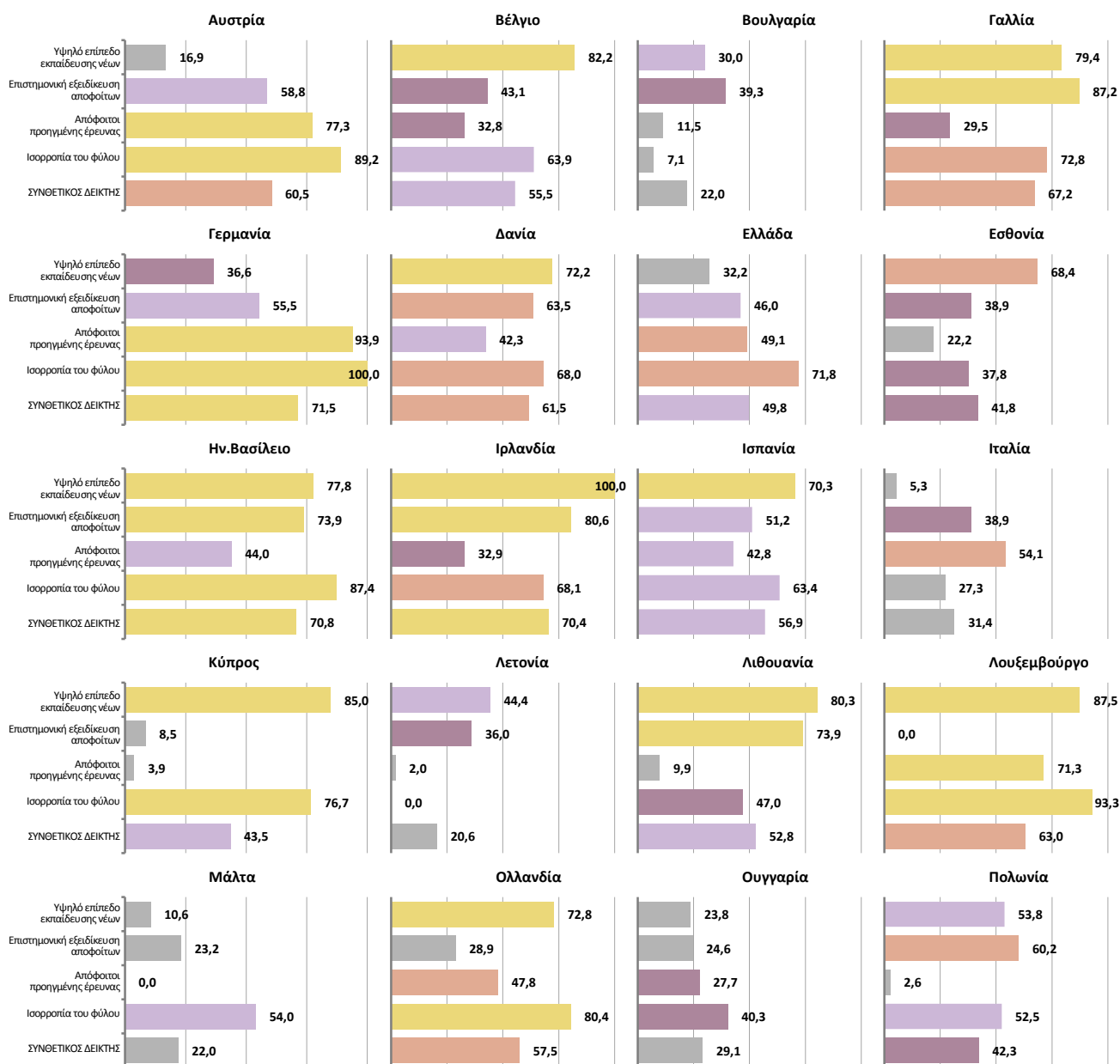
Στον αντίποδα βρίσκονται **5** κράτη-μέλη που παρουσιάζουν **βελτίωση** των εκπαιδευτικών τους αποτελε-

σμάτων, αφού το 2010 εμφανίζονται σε υψηλότερη κατηγορία αποτελεσμάτων σε σύγκριση με την επίδοσή τους το 2001: το **Λουξεμβούργο** (από χαμηλά εκπαιδευτικά αποτελέσματα το 2001 σε καλά το 2010), η **Λιθουανία** (από χαμηλά εκπαιδευτικά αποτελέσματα το 2001 σε μέτρια το 2010), η **Πολωνία**, η **Πορτογαλία** και η **Σλοβενία** (από πολύ χαμηλά εκπαιδευτικά αποτελέσματα το 2001 σε χαμηλά το 2010).

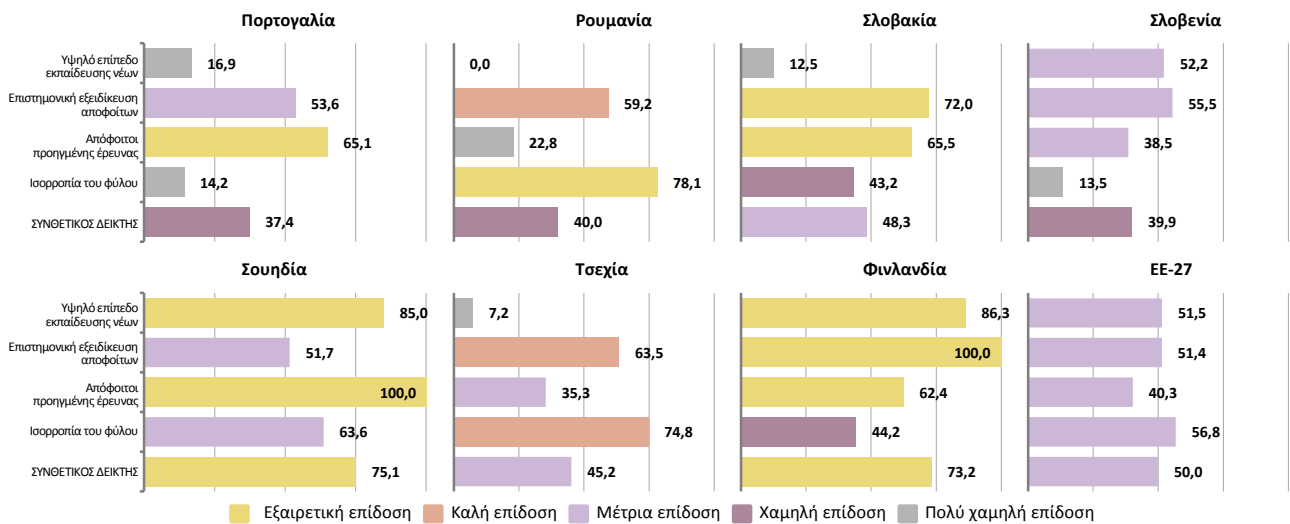
Η **Ελλάδα** από τη **12^η** στη σειρά κατάταξης μεταξύ των 27 κρατών-μελών το 2001 μετακινήθηκε στην **14^η** θέση το 2010, **παραμένοντας** στην κατηγορία **των μέτριων εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι τιμές των **τεσσάρων υποδεικτών** εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων που περιλαμβάνονται στο συνθετικό δείκτη στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Γράφημα 6.81: Υποδείκτες εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Οι υποδείκτες που αποτυπώνονται στα γραφήματα είναι στην κανονικοποιημένη τους μορφή με εύρος τιμών 0-100. Ο οριζόντιος άξονας (X) έχει σταθερή κλίμακα για όλα τα κράτη-μέλη με ελάχιστη τιμή 0 και μέγιστη τιμή 100.

Η χρωματική απόχρωση των ράβδων αντιστοιχεί στο χαρακτηρισμό της επίδοσης των κρατών-μελών σε κάθε έναν από τους τέσσερις υποδείκτες, καθώς και στο συνθετικό δείκτη των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η επίδοση διακρίνεται σε πέντε κατηγορίες με τον εξής τρόπο: (1) οι χώρες με **εξαιρετικές επιδόσεις** έχουν τιμή του δείκτη/υποδείκτη υψηλότερη του 135% ή περισσότερο της μέσης τιμής της ΕΕ-27, (2) οι χώρες με **καλές επιδόσεις** έχουν τιμή του δείκτη/υποδείκτη μεταξύ του 135% και του 115% της μέσης τιμής της ΕΕ-27, (3) οι χώρες με **μέτριες επιδόσεις** έχουν τιμή του δείκτη/υποδείκτη μεταξύ του 115% και του 85% της μέσης τιμής της ΕΕ-27, (4) οι χώρες με **χαμηλές επιδόσεις** έχουν τιμή του δείκτη/υποδείκτη μεταξύ του 85% και του 65% της μέσης τιμής της ΕΕ-27 και (5) οι χώρες με **πολύ χαμηλές επιδόσεις** έχουν τιμή του δείκτη/υποδείκτη μικρότερη του 65% της μέσης τιμής της ΕΕ-27.

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το 2010, ως προς τον υποδείκτη **υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης των νέων**, οι πέντε καλύτερες επιδόσεις (**top5**) καταγράφονται: στην **Ιρλανδία** (100,0), στο **Λουξεμβούργο** (87,5), στη **Φινλανδία** (86,3), στην **Κύπρος** και στη **Σουηδία** (85,0), ενώ οι πέντε χειρότερες επιδόσεις (**bottom5**) σημειώνονται: στη **Ρουμανία** (0,0), στην **Ιταλία** (5,3), στην **Τσεχία** (7,2), στη **Μάλτα** (10,6) και στη **Σλοβακία** (12,5). Η μέση τιμή των top5 χωρών (88,8) είναι **12,5 φορές** υψηλότερη της μέσης τιμής των bottom5 χωρών (7,1).

Την ίδια χρονιά, ως προς τον υποδείκτη **επιστημονικής εξειδίκευσης των αποφοίτων**, οι πέντε καλύτερες επιδόσεις (**top5**) καταγράφονται: στη **Φινλανδία** (100,0), στη **Γαλλία** (87,2), στην **Ιρλανδία** (80,6), στη **Λιθουανία** και στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (73,9), ενώ οι πέντε χειρότερες επιδόσεις (**bottom5**) σημειώνονται: στο **Λουξεμβούργο** (0,0), στην **Κύπρο** (8,5), στη **Μάλτα** (23,2), στην **Ουγγαρία** (24,6) και στην **Ολλανδία** (28,9). Η μέση τιμή των top5 χωρών (83,1) είναι **4,9 φορές** υψηλότερη της μέσης τιμής των bottom5 χωρών (17,1).

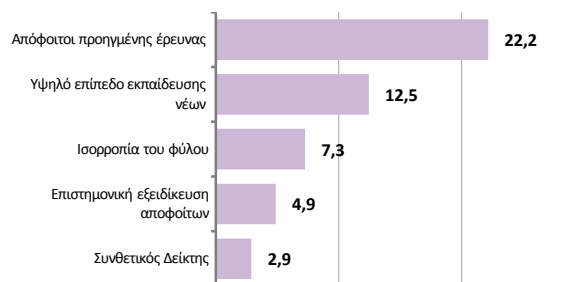
Ως προς τον υποδείκτη **απόφοιτοι προηγμένης έρευνας**, οι πέντε καλύτερες επιδόσεις (**top5**) καταγράφονται: στη **Σουηδία** (100,0), στη **Γερμανία** (93,9), στην **Αυστρία** (77,3), στο **Λουξεμβούργο** (71,3) και στη **Σλοβακία** (65,5), ενώ οι πέντε χειρότερες επιδόσεις (**bottom5**) σημειώνονται: στη **Μάλτα** (0,0), στη **Λετονία** (2,0), στην **Πολωνία** (2,6), στην **Κύπρο** (3,9) και στη **Λιθουανία** (9,9). Η μέση τιμή των top5 χωρών (81,6) είναι **22,2 φορές** υψηλότερη της μέσης τιμής των bottom5 χωρών (3,7).

Τέλος, ως προς τον υποδείκτη **ισορροπίας του φύλου**, οι πέντε καλύτερες επιδόσεις (**top5**) καταγράφονται: στη **Γερμανία** (100,0), στο **Λουξεμβούργο** (93,3), στην **Αυστρία** (89,2), στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (87,4) και στην

Ολλανδία (80,4), ενώ οι πέντε χειρότερες επιδόσεις (**bottom5**) σημειώνονται: στη **Λετονία** (0,0), στη **Βουλγαρία** (7,1), στη **Σλοβενία** (13,5), στην **Πορτογαλία** (14,2) και στην **Ιταλία** (27,3). Η μέση τιμή των top5 χωρών (90,1) είναι **7,3 φορές** υψηλότερη της μέσης τιμής των bottom5 χωρών (12,4).

Ως προς το **βαθμό διαφοροποίησης** των κρατών-μελών, οι σημαντικότερες διαφοροποιήσεις, σύμφωνα με την τιμή του λόγου top5/bottom5 (βλ. ακόλουθο γράφημα), σημειώνονται στον υποδείκτη **απόφοιτοι προηγμένης έρευνας** (22,2 φορές) και στον υποδείκτη **υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης των νέων** (12,5). Μικρότερες, αλλά σημαντικές, διακυμάνσεις σημειώνονται στον υποδείκτη **ισορροπίας του φύλου** (7,3 φορές) και στον υποδείκτη **επιστημονικής εξειδίκευσης αποφοίτων** (4,9 φορές).

Γράφημα 6.8: Λόγος top5/bottom5 ανά υποδείκτη εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το 2010

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Η **Ελλάδα**, συγκριτικά με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη παρουσιάζει **καλή επίδοση** στον υποδείκτη **απόφοιτοι προηγμένης έρευνας** (49,1) και στον υποδείκτη **ισορροπίας του φύλου** (71,8), καταλαμβάνοντας την 9^η και τη 10^η αντίστοιχα θέση στη σειρά κατάταξης μεταξύ των 27. **Μέτρια** χαρακτηρίζεται η επίδοση της χώρας ως προς τον υποδείκτη **επιστημονικής εξειδίκευσης**

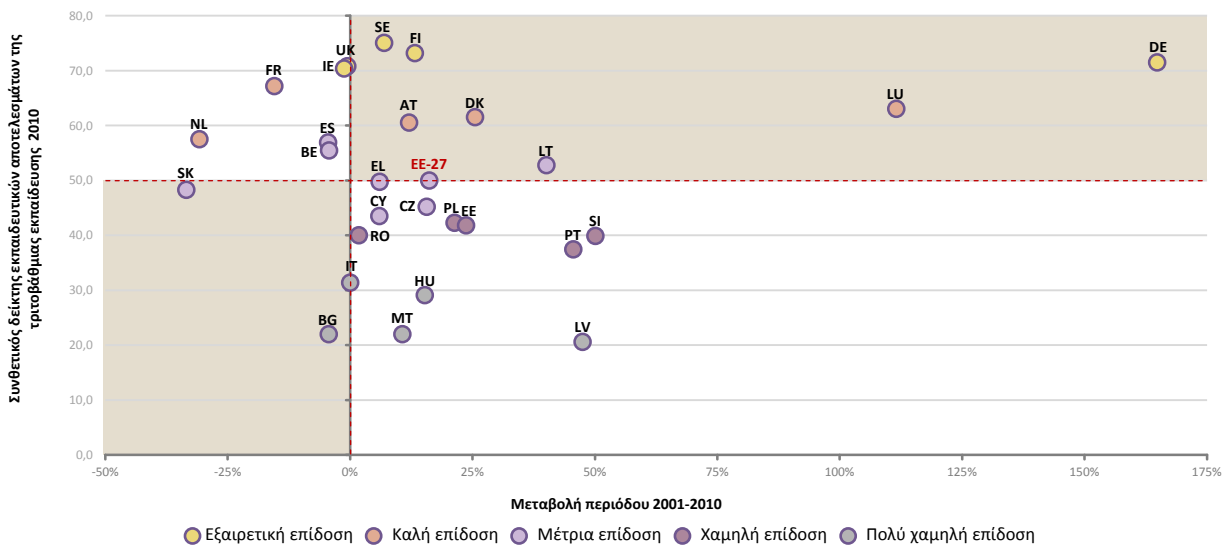
των αποφοίτων (46,0), όπου κατέχει τη 17^η θέση στη σειρά κατάταξης. Τέλος, ως προς το **υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης των νέων**, για τον οποίο έχει τεθεί και στόχος για το 2020, η Ελλάδα εμφανίζει πολύ χαμηλή επίδοση (32,2), καταλαμβάνοντας τη 18^η θέση στη σειρά κατάταξης μεταξύ των 27.

Στο γράφημα που ακολουθεί συσχετίζεται η τιμή του συνθετικού δείκτη εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το 2010 και ο ρυθμός μεταβολής της περιόδου 2001-2010 στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ.

Το γράφημα χωρίζεται σε τέσσερα επιμέρους πεδία από δύο διασταυρούμενες γραμμές, εκ των οποίων η κάθετη αντιπροσωπεύει την τιμή **0,0** στο ρυθμό μεταβολής της περιόδου 2001-2010, και η οριζόντια η ο-

ποία αποδίδει τη **μέση τιμή** της ΕΕ-27 (**50,0**) του συνθετικού δείκτη εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το 2010. **Αριστερά** της κάθετης γραμμής περιλαμβάνονται κράτη-μέλη τα οποία παρουσιάζουν **επιδείνωση** της επίδοσής τους (αρνητικός ρυθμός μεταβολής του συνθετικού δείκτη εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων), ενώ **δεξιά** της κάθετης γραμμής περιλαμβάνονται κράτη-μέλη τα οποία παρουσιάζουν **βελτίωση** της επίδοσής τους (θετικός ρυθμός μεταβολής του συνθετικού δείκτη εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων). **Κάτω** από την οριζόντια γραμμή περιλαμβάνονται κράτη-μέλη **με μέτρια έως πολύ χαμηλή επίδοση** (χαμηλότερη της ΕΕ-27 50,0), ενώ **πάνω** από την οριζόντια γραμμή περιλαμβάνονται κράτη-μέλη **με εξαιρετική έως μέτρια επίδοση** (υψηλότερη της ΕΕ-27 50,0).

Γράφημα 6.83: Συσχετισμός του συνθετικού δείκτη εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το 2010 και του ρυθμού μεταβολής της περιόδου 2001-2010 στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τα 27 συστήματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των χωρών που αναφέρονται στο γράφημα, με βάση τα εκπαιδευτικά τους αποτελέσματα διακρίνονται στις ακόλουθες 4 ομάδες:

- Στην **1η ομάδα**, η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα **με εξαιρετική έως μέτρια επίδοση** και με **τάση βελτίωσης**, στην οποία εντάσσεται το **44,4%** των κρατών-μελών: η **Σουηδία**, η **Φινλανδία**, η **Γερμανία**, το **Λουξεμβούργο**, η **Δανία**, η **Αυστρία** και η **Λιθουανία**.
- Στη **2η ομάδα**, η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα **με εξαιρετική έως μέτρια επίδοση**, αλλά με **τάση επιδείνωσης**, στην οποία εντάσσεται το **22,2%**

των κρατών-μελών: το **Ηνωμένο Βασίλειο**, η **Ιρλανδία**, η **Γαλλία**, η **Ολλανδία**, η **Ισπανία** και το **Βέλγιο**.

- Στην **3η ομάδα**, η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα **με μέτρια έως πολύ χαμηλή επίδοση**, αλλά με **τάση βελτίωσης**, στην οποία εντάσσεται το **44,4%** των κρατών-μελών: η **Ελλάδα**, η **Τσεχία**, η **Κύπρος**, η **Πολωνία**, η **Εσθονία**, η **Ρουμανία**, η **Σλοβενία**, η **Πορτογαλία**, η **Ιταλία** (με οριακά θετικό ρυθμό μεταβολής), η **Ουγγαρία**, η **Μάλτα** και η **Λετονία**.
- Στην **4η ομάδα**, η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα **με μέτρια έως πολύ χαμηλή επίδοση** και με **τάση επιδείνωσης**, στην οποία εντάσσεται το **7,4%** των κρατών-μελών: η **Σλοβακία** και η **Βουλγαρία**.

6.2 Ερευνητικά αποτελέσματα

Στην ενότητα αυτή προσεγγίζονται τα **ερευνητικά αποτελέσματα** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ-27 μέσα από την ανάλυση των στοιχείων για τις επιστημονικές δημοσιεύσεις. Συγκεκριμένα, το **πλήθος των επιστημονικών δημοσιεύσεων** σε συνδυασμό με τις **αναφορές που γίνονται σε αυτά**, αποδίδουν μια ικανοποιητική εικόνα σχετικά με το βαθμό ανάπτυξης της έρευνας σε κάθε κράτος-μέλος, και κατά συνέπεια την παραγωγή της επιστημονικής γνώσης. Επιπλέον, το **πλήθος των απασχολούμενων ερευνητών** ανά κράτος-μέλος, τόσο στην ανώτατη εκπαίδευση, όσο και σε άλλους τομείς, θεωρείται ως μεταβλητή ερευνητικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και αναλύεται στη συγκεκριμένη ενότητα.

Τα στατιστικά στοιχεία που παρουσιάζονται στη συγκεκριμένη ενότητα έχουν αντληθεί από τη βάση δεδομένων Thomson Reuters (Web of knowledge) και αφορούν μόνο τα **δημοσιευμένα επιστημονικά άρθρα** (articles) και όχι άλλα είδη δημοσιεύσεων (ανασκοπήσεις, επιστολές κ.α.). Θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα στοιχεία για τις δημοσιεύσεις δεν περιορίζονται στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των χωρών, κα-

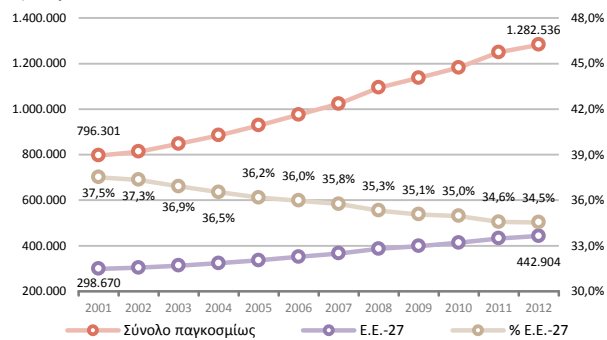
θώς περιλαμβάνουν και άρθρα προερχόμενα και από άλλους φορείς (δημόσιους και ιδιωτικούς και από φορείς υγείας). Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι ελληνικές δημοσιεύσεις στην πλειονότητά τους προέρχονται από τα Πανεπιστήμια και τα Τεχνολογικά Ιδρύματα, σύμφωνα με τα ευρήματα³ πρόσφατης σχετικής μελέτης του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης και του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, θεωρούμε ότι οι μεταβλητές της συγκεκριμένης ενότητας αποτελούν μια ικανοποιητική προσέγγιση της επιστημονικής γνώσης που παράγεται από τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

³ «Την πενταετία 2006-2010 η συμμετοχή των Πανεπιστημίων στο σύνολο των ελληνικών δημοσιεύσεων είναι 82,5% (40.697 δημοσιεύσεις), των Ερευνητικών Κέντρων της ΓΓΕΤ 13,7% (6.755 δημοσιεύσεις), των Δημόσιων Φορέων Υγείας 11,5% (5.690 δημοσιεύσεις), των ΑΤΕΙ 4,6% (2.263 δημοσιεύσεις), των Λοιπών Δημόσιων Ερευνητικών Φορέων 3,3% (1.616 δημοσιεύσεις), των Ιδιωτικών Φορέων Υγείας 2,8% (1.393 δημοσιεύσεις), των Λοιπών Ιδιωτικών Φορέων 1,8% (891 δημοσιεύσεις) και των Λοιπών Δημόσιων Φορέων 1,1% (566 δημοσιεύσεις).» (Σαχίνη, Μάλλιου και Χούσος, 2012: 12)

6.2.1 Δημοσιευμένα επιστημονικά άρθρα

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το σύνολο των **δημοσιευμένων άρθρων παγκοσμίως** και το σύνολο των **άρθρων της ΕΕ-27**, που έχουν παραχθεί την περίοδο 2001-2012, είτε αποκλειστικά από φορείς χωρών της ΕΕ, είτε σε συνεργασία τους με φορείς εκτός ΕΕ. Επιπλέον, στο γράφημα αποτυπώνεται το πλήθος των άρθρων της ΕΕ-27 ως **ποσοστό** του συνόλου των δημοσιευμένων άρθρων παγκοσμίως για την ίδια περίοδο αναφοράς.

Γράφημα 6.84: Σύνολο δημοσιευμένων άρθρων παγκοσμίως και στην ΕΕ-27 την περίοδο 2001-2012

Πηγή: Thomson Reuters - Web of knowledge Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

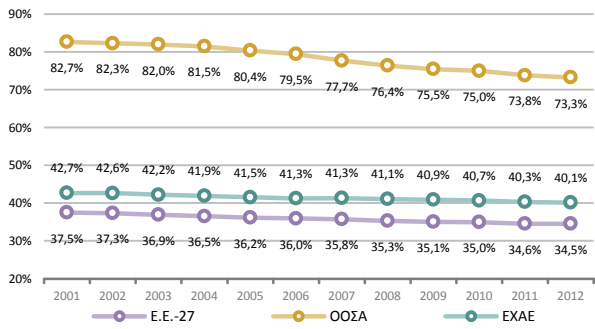
Την περίοδο 2001-2012 το πλήθος των δημοσιευμένων επιστημονικών άρθρων **παγκοσμίως αυξήθηκε** σημαντικά (κατά **61,1%**), από 796.301 άρθρα το 2001 σε 1.282.536 άρθρα το 2012. Η μέση ετήσια αύξηση των δημοσιεύσεων σε παγκόσμιο επίπεδο, κατά τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς, είναι **5,6%**. Την ίδια περίοδο στο σύνολο της **ΕΕ-27** το πλήθος των δημοσιευμένων επιστημονικών άρθρων **αυξήθηκε** σημαντικά

(κατά **48,3%**), από 298.670 άρθρα το 2001 σε 442.904 άρθρα το 2012. Η μέση ετήσια αύξηση των δημοσιεύσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, κατά τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς, είναι **4,4%**, αύξηση αναλογικά χαμηλότερη της αντίστοιχης που καταγράφεται σε παγκόσμιο επίπεδο. Αυτός είναι και ο λόγος που το **ποσοστό** των δημοσιεύσεων που έχουν πραγματοποιηθεί στην ΕΕ-27 την ίδια περίοδο εμφανίζεται να **φθίνει** σταθερά κατ' έτος. Συγκεκριμένα, το 2001 το 37,5% των δημοσιευμένων άρθρων παγκοσμίως είχαν πραγματοποιηθεί από έναν τουλάχιστον φορέα της ΕΕ27. Το ποσοστό αυτό το 2012 έχει **μειωθεί** στο 34,5%, με μέση ετήσια μείωση την περίοδο αναφοράς **0,3%**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται τα **δημοσιευμένα άρθρα της ΕΕ-27, του ΕΧΑΕ και του ΟΟΣΑ** την περίοδο 2001-2012, ως ποσοστό επί του συνόλου των δημοσιευμένων άρθρων παγκοσμίως. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στο πλήθος των άρθρων ανά ομάδα χωρών περιλαμβάνονται άρθρα που έχουν παραχθεί από τουλάχιστον ένα φορέα που έχει την έδρα του στη συγκεκριμένη ομάδα χωρών.

Το 2012 το **73,3%** των δημοσιευμένων επιστημονικών άρθρων παγκοσμίως προέρχονται από χώρες του **ΟΟΣΑ** (είτε αποκλειστικά από φορείς χωρών του ΟΟΣΑ, είτε σε συνεργασία τους με φορείς εκτός ΟΟΣΑ). Το ποσοστό αυτό **υπερέχει** του αντίστοιχου της ΕΕ-27 (34,5%) κατά 38,7 ποσοστιαίες μονάδες. Την ίδια χρονιά, το αντίστοιχο ποσοστό του **ΕΧΑΕ** είναι **40,1%** και **υπερέχει** της τιμής της ΕΕ-27 κατά 5,6 μονάδες.

Γράφημα 6.85: Δημοσιευμένα άρθρα της ΕΕ-27, του ΕΧΑΕ και του ΟΟΣΑ, ως ποσοστό επί του συνόλου των δημοσιευμένων άρθρων σε παγκόσμιο επίπεδο την περίοδο 2001-2012

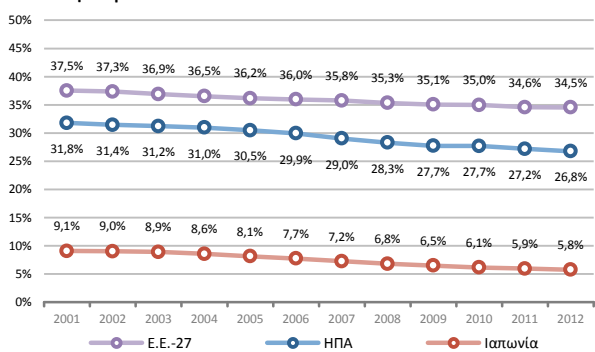

Πηγή: Thomson Reuters - Web of knowledge Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Κατά την περίοδο 2001-2012 και στις τρεις ομάδες χωρών σημειώνεται **μείωση** του συγκεκριμένου ποσοστού. Σε απόλυτες τιμές, ωστόσο, το πλήθος των άρθρων καταγράφει **αύξηση** των άρθρων και στις τρεις ομάδες. Το γεγονός αυτό υποδηλώνει την αύξηση των δημοσιεύσεων από χώρες εκτός των συγκεκριμένων ομάδων, η οποία έχει προκαλέσει και τη μείωση του μεριδίου τους στο σύνολο των δημοσιευμένων άρθρων παγκοσμίως. Το μερίδιο (%) του **ΟΟΣΑ** καταγράφει συνολική **μείωση** κατά **11,4%**, με μέση ετήσια μείωση κατά 1,0%, ενώ το πλήθος των άρθρων καταγράφει **αύξηση** κατά **42,7%** (από 658.388 άρθρα το 2001 σε 936.610 άρθρα το 2012). Το μερίδιο (%) του **ΕΧΑΕ** καταγράφει συνολική **μείωση** κατά **6,0%**, με μέση ετήσια μείωση κατά 0,5%, ενώ το πλήθος των άρθρων καταγράφει **αύξηση** κατά **51,5%** (από 339.841 άρθρα το 2001 σε 514.763 άρθρα το 2012).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται τα **δημοσιευμένα άρθρα της ΕΕ-27, των ΗΠΑ και της Ιαπωνίας**, ως ποσοστό επί του συνόλου των δημοσιευμένων άρθρων σε παγκόσμιο επίπεδο την περίοδο 2001-2012.

Γράφημα 6.86: Δημοσιευμένα άρθρα της ΕΕ-27, των ΗΠΑ και της Ιαπωνίας ως ποσοστό επί του συνόλου των δημοσιευμένων άρθρων σε παγκόσμιο επίπεδο την περίοδο 2001-2012

Πηγή: Thomson Reuters - Web of knowledge Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το 2012 το **26,8%** των δημοσιευμένων επιστημονικών άρθρων παγκοσμίως προέρχονται από τις **ΗΠΑ** (είτε αποκλειστικά από φορείς των ΗΠΑ, είτε σε συνεργασία τους με φορείς εκτός ΗΠΑ). Το ποσοστό αυτό **υπολείπεται** του αντίστοιχου της ΕΕ-27 (34,5%) κατά 7,8 ποσοστιαίες μονάδες. Την ίδια χρονιά, το αντίστοιχο ποσοστό της **Ιαπωνίας** είναι **5,8%** και υπολείπεται της τιμής της ΕΕ-27 κατά 28,8 μονάδες.

Κατά την περίοδο 2001-2012 και στις τρεις ομάδες χωρών σημειώνεται **μείωση** του συγκεκριμένου ποσοστού. Σε απόλυτες τιμές, ωστόσο, το πλήθος των άρθρων καταγράφει **αύξηση** των άρθρων και στις τρεις ομάδες. Το γεγονός αυτό υποδηλώνει την αύξηση των δημοσιεύσεων από χώρες εκτός των συγκεκριμένων ομάδων, η οποία έχει προκαλέσει και τη μείωση του μεριδίου τους στο σύνολο των δημοσιευμένων άρθρων παγκοσμίως. Το μερίδιο (%) των **ΗΠΑ** καταγράφει συνολική **μείωση** κατά **15,8%**, με μέση ετήσια μείωση κατά 1,4%, ενώ το πλήθος των άρθρων καταγράφει **αύξηση** κατά **35,7%** (από 253.013 άρθρα το 2001 σε 343.263 άρθρα το 2012). Το μερίδιο (%) της **Ιαπωνίας** καταγράφει συνολική **μείωση** κατά **36,4%**, με μέση ετήσια μείωση κατά 3,3%, ενώ το πλήθος των άρθρων καταγράφει **αύξηση** κατά **2,5%** (από 72.165 άρθρα το 2001 σε 73.947 άρθρα το 2012).

Στον πίνακα της επόμενης σελίδας καταγράφεται το **πλήθος των δημοσιευμένων επιστημονικών άρθρων κατ' έτος ανά κράτος-μέλος της ΕΕ-27** για την περίοδο 2001-2012. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι το άθροισμα των δημοσιεύσεων των 27 κρατών-μελών **δεν** ισοδυναμεί με το πλήθος των δημοσιεύσεων στο σύνολο της ΕΕ-27, αφού περιέχει διπλοεγγραφές, μια και στο πλήθος των άρθρων κάθε κράτους-μέλους εμπεριέχονται και δημοσιεύσεις που έχουν πραγματοποιηθεί σε συνεργασία με ιδρύματα και φορείς άλλων χωρών. Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου, όπου το άθροισμα των άρθρων της Αγγλίας, της Ουαλίας, της Β. Ιρλανδίας και της Σκωτίας είναι μεγαλύτερο της τιμής που καταγράφεται για το Ηνωμένο Βασίλειο.

Το 2012 και στο σύνολο της ΕΕ-27 δημοσιεύθηκαν **442.904** επιστημονικά άρθρα. Την ίδια χρονιά, το **Ηνωμένο Βασίλειο** βρίσκεται 1^ο στην κατάταξη με 94.492 άρθρα, και ακολουθούν κατά σειρά: η **Γερμανία** (92.945), η **Γαλλία** (64.478), η **Ιταλία** (52.979), η **Ισπανία** (50.474), η **Ολλανδία** (32.990), η **Σουηδία** (21.665), η **Πολωνία** (21.293), το **Βέλγιο** (18.086), η **Δανία** (13.706) η **Αυστρία** (12.411) κ.ο.κ. Η **Ελλάδα** κατέχει τη **14^η** θέση ανάμεσα στα 27 κράτη-μέλη με **10.017** δημοσιευμένα επιστημονικά άρθρα το 2012.

Την περίοδο 2001-2012 και στο σύνολο της ΕΕ-27 τα δημοσιευμένα άρθρα **αυξήθηκαν** κατά **48,3%**, από 298.670 άρθρα το 2001 σε 442.904 άρθρα το 2012. **Αύξηση** του πλήθους των δημοσιεύσεων σημειώνεται και στα **27** κράτη-μέλη της ΕΕ, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στο **Λουξεμβούργο** (κατά 553,8%) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Κύπρος** (402,3%), η **Μάλτα** (358,5%), η **Λιθουανία** (283,1%), η **Ρουμανία** (256,5%), η **Πορτογαλία** (219,8%), η **Εσθονία** (κατά 148,9%), η **Σλοβενία** (κατά 132,6%), η **Τσεχία** (κατά 117,9%), η **Ισπανία** (κατά 116,1%), η **Ιρλανδία** (κατά 110,1%), η **Πολωνία** (κατά 96,7%), η **Ελλάδα** (κατά 85,9%), το **Βέλγιο** (κατά 77,3%), η **Ολλανδία** (κατά 76,4%), η **Δανία** (κατά 74,6%), η **Λετονία** (κατά 67,6%), η **Αυστρία** (κατά 65,0%), η **Ιταλία** (κατά 63,5%), η **Σλοβακία** (κατά 55,3%), η **Βουλγαρία** (κατά 45,6%), η

Ουγγαρία (κατά 41,4%), η **Σουηδία** (κατά 41,0%), η **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 39,1%) και η **Γαλλία** (κατά 39,7%), η **Φινλανδία** (κατά 39,3%), το **34,4%**).

Πίνακας 6.5: Πλήθος δημοσιευμένων επιστημονικών άρθρων στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ την περίοδο 2001 - 2012

Κράτη-μέλη	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Μεταβολή περιόδου 2001-2012
ΕΕ (27 χώρες)	298.670	303.676	312.841	323.281	335.913	350.964	365.863	386.494	398.661	413.289	431.975	442.904	48,3% ▲
Ην. Βασίλειο	67.946	67.917	69.721	71.501	73.407	76.867	80.284	82.032	84.370	88.692	92.267	94.492	39,1% ▲
Αγγλία	57.913	58.134	59.724	61.133	63.013	65.964	68.723	70.500	72.483	76.219	79.470	81.584	40,9% ▲
Σκωτία	9.141	9.036	9.355	9.593	9.808	10.060	10.836	11.029	11.525	12.025	12.413	12.841	40,5% ▲
Ουαλία	2.981	2.978	3.137	3.112	3.169	3.555	3.759	3.724	3.936	4.346	4.306	4.350	45,9% ▲
Β. Ιρλανδία	1.514	1.471	1.491	1.694	1.700	1.696	1.857	1.807	1.871	2.001	2.143	2.181	44,1% ▲
Γερμανία	66.528	67.169	67.611	69.884	72.958	74.465	76.438	79.032	81.866	85.810	90.193	92.945	39,7% ▲
Γαλλία	47.989	48.472	49.220	50.105	52.177	53.942	54.861	59.000	60.230	61.755	63.519	64.478	34,4% ▲
Ιταλία	32.401	33.411	36.198	37.755	39.136	40.997	43.474	45.683	47.530	48.923	51.026	52.979	63,5% ▲
Ισπανία	23.355	24.833	25.947	27.788	30.030	32.494	35.283	38.504	41.226	43.935	48.034	50.474	116,1% ▲
Ολλανδία	18.706	19.578	20.302	21.294	22.759	23.553	24.329	25.766	27.654	29.788	31.133	32.990	76,4% ▲
Σουηδία	15.369	15.483	15.490	15.890	16.567	17.069	17.425	17.808	18.499	19.397	20.375	21.665	41,0% ▲
Πολωνία	10.824	11.230	12.405	13.476	13.554	14.779	15.791	17.950	18.213	19.060	20.043	21.293	96,7% ▲
Βέλγιο	10.201	10.665	11.283	11.865	12.664	12.872	13.812	14.733	15.280	16.610	17.582	18.086	77,3% ▲
Δανία	7.852	7.761	8.168	8.414	8.719	9.043	9.453	9.941	10.428	11.551	12.752	13.706	74,6% ▲
Αυστρία	7.522	7.603	8.081	8.362	8.590	8.688	9.366	9.991	10.380	11.204	12.062	12.411	65,0% ▲
Πορτογαλία	3.548	3.951	4.438	5.008	5.267	6.475	6.337	7.430	8.312	9.048	10.211	11.346	219,8% ▲
Φινλανδία	7.576	7.589	7.856	8.070	8.087	8.674	8.727	9.147	9.425	9.789	10.247	10.557	39,3% ▲
Ελλάδα	5.387	5.819	6.193	7.002	7.531	8.586	9.062	9.381	9.680	9.794	9.899	10.017	85,9% ▲
Τσεχία	4.529	4.830	5.116	5.656	5.840	6.520	7.170	7.851	8.228	8.975	9.400	9.869	117,9% ▲
Ιρλανδία	4.157	4.320	4.475	5.177	5.570	5.996	6.429	7.043	7.443	8.287	8.809	8.733	110,1% ▲
Ρουμανία	1.944	2.148	2.194	2.329	2.548	2.950	4.024	5.336	6.343	6.862	6.748	6.931	256,5% ▲
Ουγγαρία	4.188	4.204	4.485	4.363	4.819	4.904	5.019	5.548	5.350	5.069	5.608	5.920	41,4% ▲
Σλοβενία	1.572	1.663	1.826	1.811	2.099	2.149	2.647	3.103	3.124	3.242	3.598	3.657	132,6% ▲
Σλοβακία	1.952	1.928	1.949	2.219	2.017	2.352	2.592	2.836	2.723	2.853	2.958	3.032	55,3% ▲
Βουλγαρία	1.488	1.530	1.534	1.624	1.746	1.726	2.213	2.239	2.272	2.055	2.091	2.166	45,6% ▲
Λιθουανία	515	627	666	845	926	1.180	1.858	1.976	1.893	1.895	2.142	1.973	283,1% ▲
Εσθονία	597	581	632	707	769	829	1.004	1.048	1.176	1.378	1.452	1.486	148,9% ▲
Κύπρος	177	227	216	270	295	336	396	488	616	730	785	889	402,3% ▲
Λουξεμβούργο	104	114	119	170	172	227	246	344	424	509	636	680	553,8% ▲
Λετονία	333	347	305	341	323	304	375	438	423	405	578	558	67,6% ▲
Μάλτα	41	58	68	47	71	69	86	124	110	129	142	188	358,5% ▲

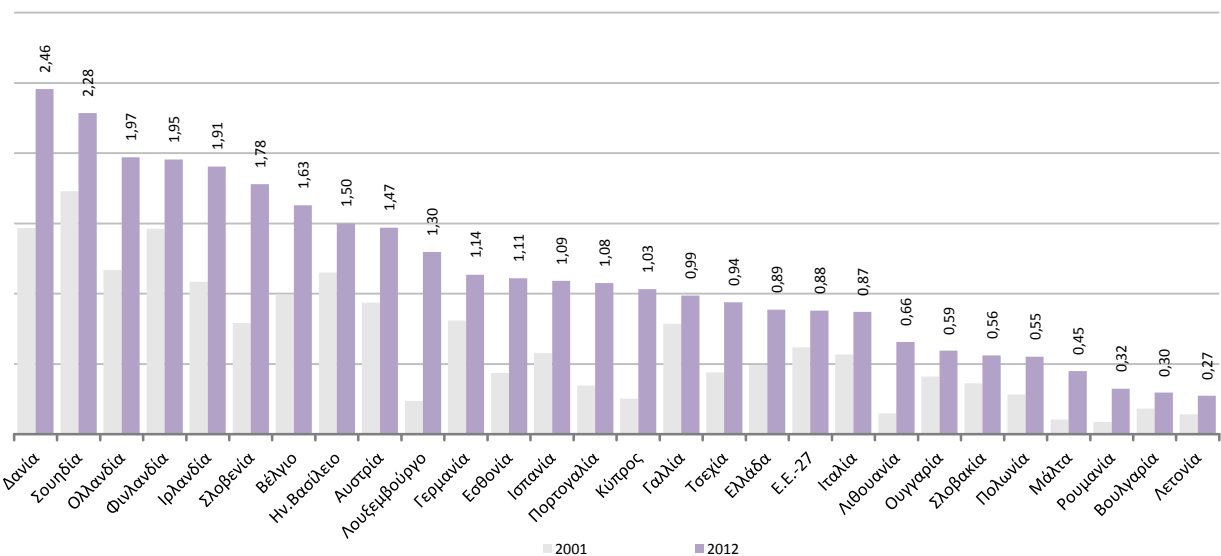
Πηγή δεδομένων: Thomson Reuters - Web of knowledge

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τα κράτη-μέλη είναι ταξινομημένα κατά φθίνουσα σειρά με βάση το πλήθος των δημοσιευμένων άρθρων το 2012

Επειδή το πλήθος των άρθρων ανά κράτος-μέλος είναι ανάλογο και του πληθυσμιακού μεγέθους των χωρών και δεν είναι άμεσα συγκρίσιμο μεταξύ των κρατών-μελών, στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται τα δημοσιευμένα άρθρα ανά 1000 κατοίκους στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2012.

Γράφημα 6.87: Πλήθος δημοσιευμένων άρθρων ανά 1000 κατοίκους στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2012

Πηγή δεδομένων: Thomson Reuters - Web of knowledge

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το 2012 και στο σύνολο της **ΕΕ-27** αντιστοιχούν ανά 1000 κατοίκους **0,88** επιστημονικά άρθρα. Ενδιαφέρον αποτελεί ότι η κατάταξη των χωρών ως προς τη συγκεκριμένη μεταβλητή διαφοροποιείται της κατάταξης του πίνακα που προηγήθηκε. Η υψηλότερη τιμή καταγράφεται στη **Δανία**, όπου ανά 1000 κατοίκους αντιστοιχούν 2,46 άρθρα, και ακολουθούν κατά σειρά: η **Σουηδία** (2,28 άρθρα), η **Ολλανδία** (1,97 άρθρα), η **Φινλανδία** (1,95 άρθρα), η **Ιρλανδία** (1,91 άρθρα), η **Σλοβενία** (1,78 άρθρα), το **Βέλγιο** (1,63 άρθρα), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (1,50 άρθρα), η **Αυστρία** (1,47 άρθρα), το **Λουξεμβούργο** (1,30 άρθρα), η **Γερμανία** (1,14 άρθρα), η **Εσθονία** (1,11 άρθρα), η **Ισπανία** (1,09 άρθρα), η **Πορτογαλία** (1,08 άρθρα) και η **Κύπρος** (1,03 άρθρα). Μικρότερη αναλογία επιστημονικών άρθρων ανά 1000 κατοίκους σημειώνεται στη **Γαλλία** (0,99), στην **Τσεχία** (0,94), στην **Ελλάδα** (0,89), στην **Ιταλία** (0,87), στη **Λιθουανία** (0,66), στην **Ουγγαρία** (0,59), στη **Σλοβακία** (0,56), στην **Πολωνία** (0,55), στη **Μάλτα** (0,45), στη **Ρουμανία** (0,32), στη **Βουλγαρία** (0,30) και στη **Λετονία** (0,27). Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η μέση αναλογία των 5 χωρών (top5) με την υψηλότερη τιμή (**2,1**) είναι κατά **5,6 φορές** υψηλότερη της μέσης αναλογίας των 5 χωρών (bottom5) με τη χαμηλότερη τιμή (**0,4**).

Την περίοδο 2001-2012 η αναλογία επιστημονικών άρθρων ανά 1000 κατοίκους της **ΕΕ-27** καταγράφει **αύξηση** κατά **42,4%**, από 0,62 άρθρα το 2001 σε 0,88 άρθρα το 2010.

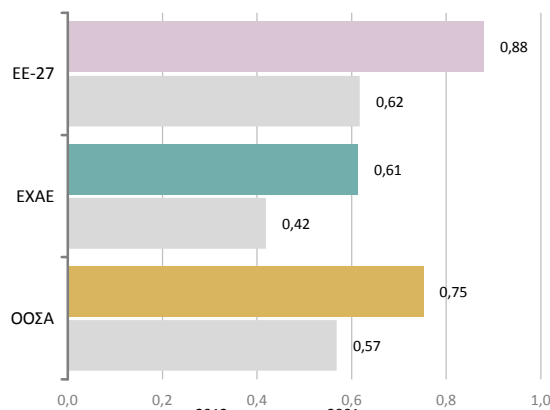
Την ίδια περίοδο αναφοράς και στα **27** κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** της αναλογίας άρθρων ανά 1000 κατοίκους με την μεγαλύτερη να σημειώνεται στο **Λουξεμβούργο** (446,9%) και κατά φθίνουσα σειρά ποσοστού ακολουθούν: η **Λιθουανία** (κατά 344,1%), η **Μάλτα** (κατά 329,9%), η **Κύπρος** (306,4%), η **Ρουμανία** (274,5%), η **Πορτογαλία** (211,1%), η **Εσθονία** (154,0%), η **Σλοβενία** (125,2%) και η **Τσεχία** (113,0%). Μικρότερες, αλλά σημαντικές αυξήσεις καταγράφουν: η **Πολωνία** (95,3%), η **Λετονία** (94,0%), η **Ισπανία** (89,4%), η **Ελλάδα** (80,0%), η **Ιρλανδία** (75,7%), η **Ολλανδία** (68,5%), η **Δανία** (67,3%), το **Βέλγιο** (64,0%), η **Βουλγαρία** (61,9%), η **Αυστρία** (56,7%), η **Σλοβακία** (54,6%), η **Ιταλία** (53,1%), η **Ουγγαρία** (44,8%), η **Γερμανία** (40,4%), η **Φινλανδία** (33,7%), η **Σουηδία** (32,0%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (30,3%) και η **Γαλλία** (25,4%). Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι το εύρος των διαφοροποιήσεων μεταξύ των κρατών-μελών μειώθηκε κατά την περίοδο αναφοράς. Συγκεκριμένα, η τιμή του λόγου top5/bottom5 κατέγραψε **μείωση** κατά 47,1%, από 10,5 φορές το 2001 σε 5,6 φορές το 2012, παραμένοντας, ωστόσο, σε υψηλά επίπεδα.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται τα **δημοσιευμένα άρθρα ανά 1000 κατοίκους στην ΕΕ-27, στον ΕΧΑΕ και στον ΟΟΣΑ** τα έτη 2001 και 2012.

Το 2012 και στο σύνολο των χωρών του **ΟΟΣΑ** αντιστοιχούν ανά 1000 κατοίκους **0,75** επιστημονικά άρθρα, τιμή που **υπολείπεται** της αντίστοιχης της ΕΕ-27 (0,88) κατά 1,3 μονάδες. Την ίδια χρονιά, η αντίστοιχη

αναλογία στον **ΕΧΑΕ** είναι **0,61** άρθρα ανά 1000 κατοίκους, τιμή που **υπολείπεται** της τιμής της ΕΕ-27 κατά 0,27 μονάδες.

Γράφημα 6.88: Δημοσιευμένα άρθρα ανά 1000 κατοίκους στην ΕΕ-27, στον ΕΧΑΕ και στον ΟΟΣΑ τα έτη 2001 και 2012

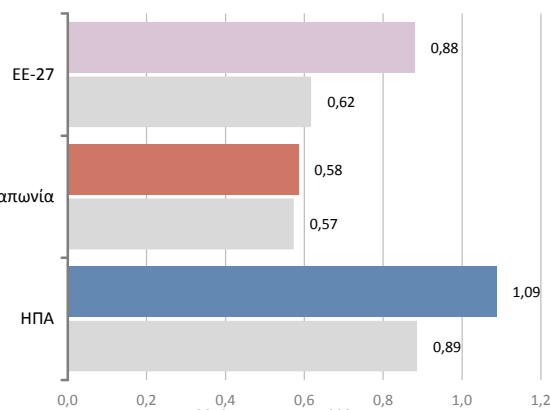

Πηγή: Thomson Reuters - Web of knowledge Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Κατά την περίοδο 2001-2012 και στις τρεις ομάδες χωρών σημειώνεται **αύξηση** της συγκεκριμένης αναλογίας. Η αναλογία επιστημονικών άρθρων ανά 1000 κατοίκους στο σύνολο των χωρών του **ΟΟΣΑ** καταγράφει αύξηση κατά **32,2%**, από 0,57 άρθρα το 2001 σε 0,75 άρθρα το 2012. Η αντίστοιχη αναλογία στον **ΕΧΑΕ** αυξήθηκε κατά **46,3%**, από 0,42 άρθρα το 2001 σε 0,61 άρθρα το 2012.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται τα **δημοσιευμένα άρθρα ανά 1000 κατοίκους στην ΕΕ-27, στις ΗΠΑ και στην Ιαπωνία** τα έτη 2001 και 2012.

Γράφημα 6.89: Δημοσιευμένα άρθρα ανά 1000 κατοίκους στην ΕΕ-27, στις ΗΠΑ και στην Ιαπωνία τα έτη 2001 και 2012

Πηγή: Thomson Reuters - Web of knowledge Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το 2012 στις **ΗΠΑ** αντιστοιχούν **1,09** επιστημονικά άρθρα ανά 1000 κατοίκους, τιμή που **υπερέχει** της αντίστοιχης της ΕΕ-27 (0,88) κατά 0,21 μονάδες. Την ίδια χρονιά, η αντίστοιχη αναλογία στην **Ιαπωνία** είναι **0,57** άρθρα ανά 1000 κατοίκους, τιμή που **υπολείπεται** της τιμής της ΕΕ-27 κατά 0,31 μονάδες.

Κατά την περίοδο 2001-2012 και στις τρεις ομάδες χωρών σημειώνεται **αύξηση** της συγκεκριμένης αναλογίας. Η αναλογία επιστημονικών άρθρων ανά 1000 κατοίκους στις **ΗΠΑ** καταγράφει αύξηση κατά **22,7%**,

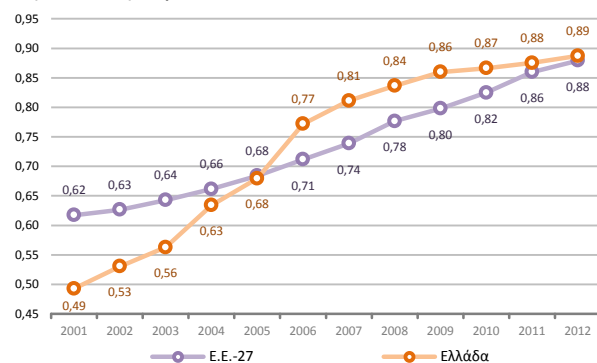
από 0,89 άρθρα το 2001 σε 1,09 άρθρα το 2012. Η αντίστοιχη αναλογία στην **Ιαπωνία** αυξήθηκε ελαφρά (κατά **2,2%**), από 0,57 άρθρα το 2001 σε 0,58 άρθρα το 2012.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται τα **δημοσιευμένα άρθρα ανά 1000 κατοίκους στην ΕΕ-27 και στην Ελλάδα** την περίοδο 2001-2012.

Το 2001 στην Ελλάδα η αναλογία επιστημονικών άρθρων ανά 1000 κατοίκους ήταν **0,49**, τιμή που υπολείπεται της αντίστοιχης της ΕΕ-27 0,13 μονάδες. Έως και το 2004 η αναλογία της Ελλάδας υπολείπεται της τιμής της ΕΕ-27, ενώ το 2005 η χώρα προσεγγίζει τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (0,68 άρθρα). Από το 2006 έως και το 2012 η τιμή της Ελλάδας **υπερέχει** της αντίστοιχης της ΕΕ-27, ωστόσο, τα τελευταία τρία έτη, η διαφορά αυτή φθίνει. Η υψηλότερη ετήσια αύξηση της αναλογίας άρθρων ανά 1000 κατοίκους στην Ελλάδα σημειώνεται μεταξύ των ετών 2005 και 2006 (κατά **13,6%**), ενώ η

μικρότερη αύξηση σημειώνεται μεταξύ των ετών 2009 και 2010 (κατά **0,8%**). Η μέση ετήσια αύξηση της αναλογίας στην Ελλάδα, τη συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς, είναι **7,3%**, ενώ της ΕΕ-27 **3,9%**.

Γράφημα 6.90: Δημοσιευμένα άρθρα ανά 1000 κατοίκους στην ΕΕ-27 και στην Ελλάδα την περίοδο 2001-2012

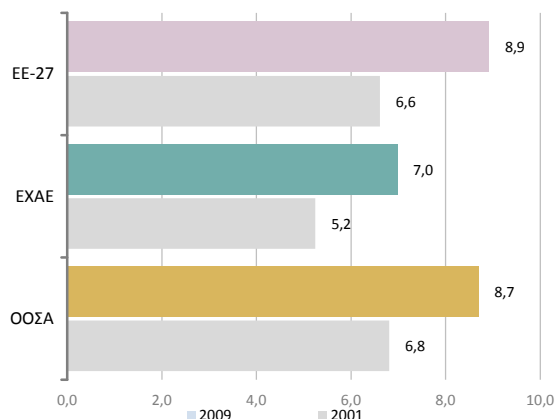

Πηγή: Thomson Reuters - Web of knowledge. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

6.2.2 Αναφορές στα επιστημονικά άρθρα

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **μέσος αριθμός αναφορών ανά δημοσιευμένο επιστημονικό άρθρο στην ΕΕ-27, στον ΕΧΑΕ και στον ΟΟΣΑ** τα έτη 2001 και 2009. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα στοιχεία του γραφήματος αναφέρονται στο σύνολο των επιστημονικών άρθρων που δημοσιεύθηκαν το **2001** (και οι αναφορές που έγιναν σε αυτά την τετραετία 2001-2004) και το **2009** (και οι αναφορές που έγιναν σε αυτά την τετραετία 2009-2012).

Γράφημα 6.91: Μέσος αριθμός αναφορών ανά δημοσιευμένο άρθρο στην ΕΕ-27, στον ΕΧΑΕ και στον ΟΟΣΑ τα έτη 2001 και 2009

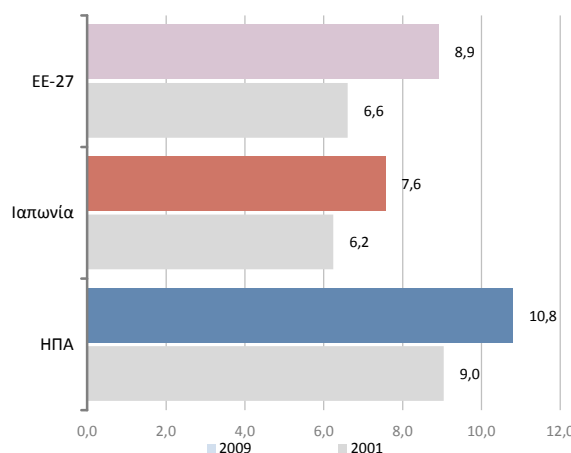
Πηγή: Thomson Reuters - Web of knowledge. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ. Ο μέσος αριθμός αναφορών ανά άρθρο υπολογίζεται ως το πηλίκο του πλήθους των αναφορών που έγιναν την περίοδο (x, έως και x +3) σε δημοσιευμένα άρθρα του έτους x, ως προς το πλήθος του συνόλου των δημοσιευμένων επιστημονικών άρθρων το έτος x. Οι τιμές του γραφήματος αποτελούν σταθμισμένο μέσο όρο των τιμών των χωρών που ανήκουν σε κάθε ομάδα χωρών με βάση τον πληθυσμό τους.

Για τα δημοσιευμένα άρθρα του 2009 και στο σύνολο της **ΕΕ-27**, ο μέσος αριθμός αναφορών ανά άρθρο είναι **8,9**. Ο μέσος αριθμός αναφορών ανά άρθρο στο σύνολο των χωρών του **ΟΟΣΑ** είναι **8,7**, τιμή που υπολείπεται ελαφρά της αντίστοιχης της ΕΕ-27 (8,9) κατά **2,5%**. Την ίδια χρονιά, η αντίστοιχη αναλογία στον **ΕΧΑΕ** είναι **7,0** αναφορές ανά δημοσιευμένο άρθρο, τιμή που υπολείπεται της τιμής της ΕΕ-27 κατά **21,8%**.

Κατά την περίοδο 2001-2009 και στις τρεις ομάδες χωρών σημειώνεται **αύξηση** της συγκεκριμένης αναλογίας. Στην **ΕΕ-27** η αναλογία αναφορών ανά δημοσιευμένο άρθρο σημειώνει αύξηση κατά **34,9%**, από 6,6 αναφορές/άρθρο το 2001 σε 8,9 το 2009. Ο μέσος αριθμός αναφορών ανά επιστημονικό άρθρο στο σύνολο των χωρών του **ΟΟΣΑ** καταγράφει αύξηση κατά **27,8%**, από 6,8 αναφορές/άρθρο το 2001 σε 8,7 το 2009. Η αντίστοιχη αναλογία στον **ΕΧΑΕ** αυξήθηκε κατά **33,0%**, από 5,2 αναφορές/άρθρο το 2001 σε 7,0 το 2009.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **μέσος αριθμός αναφορών ανά δημοσιευμένο επιστημονικό άρθρο στην ΕΕ-27, στις ΗΠΑ και στην Ιαπωνία** τα έτη 2001 και 2009.

Γράφημα 6.92: Μέσος αριθμός αναφορών ανά δημοσιευμένο άρθρο στην ΕΕ-27, στις ΗΠΑ και στην Ιαπωνία τα έτη 2001 και 2009

Πηγή: Thomson Reuters - Web of knowledge. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ. Ο μέσος αριθμός αναφορών ανά άρθρο υπολογίζεται ως το πηλίκο του πλήθους των αναφορών που έγιναν την περίοδο (x, έως και x +3) σε δημοσιευμένα άρθρα του έτους x, ως προς το πλήθος του συνόλου των δημοσιευμένων επιστημονικών άρθρων το έτος x. Η τιμή της ΕΕ-27 αποτελεί σταθμισμένο μέσο όρο των τιμών των 27 κρατών-μελών με βάση τον πληθυσμό τους.

Κεφάλαιο 6°
ΜΕΤΡΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ
ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

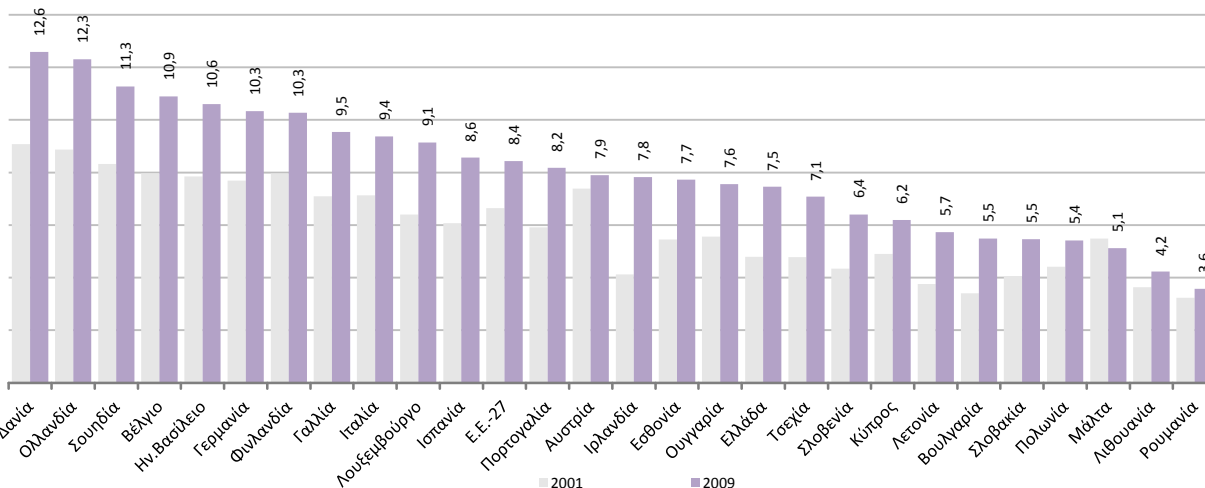
Για τα δημοσιευμένα άρθρα του 2009 στις **ΗΠΑ**, ο μέσος αριθμός αναφορών ανά άρθρο **10,8**, τιμή που περέχει της αντίστοιχης της ΕΕ-27 (8,9) κατά 21,0%. Την ίδια χρονιά, η αντίστοιχη αναλογία στην **Ιαπωνία** είναι **7,6** αναφορές ανά δημοσιευμένο άρθρο, τιμή που υπολείπεται της τιμής της ΕΕ-27 κατά 15,2%.

Κατά την περίοδο 2001-2009 και στις τρεις ομάδες χωρών σημειώνεται **αύξηση** της συγκεκριμένης αναλογίας. Ο μέσος αριθμός αναφορών ανά επιστημονικό άρθρο στις **ΗΠΑ** καταγράφει αύξηση κατά **19,3%**, από 9,0 αναφορές/άρθρο το 2001 σε 10,8 το 2009. Η αντίστοιχη αναλογία στην **Ιαπωνία** αυξήθηκε κατά **21,1%**, από 6,2 αναφορές/άρθρο το 2001 σε 7,6 το 2009.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο **μέσος αριθμός αναφορών ανά δημοσιευμένο επιστημονικό άρθρο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ** τα έτη 2001 και 2009. Για τα δημοσιευμένα άρθρα του 2009 και στο σύνολο

της **ΕΕ-27**, ο μέσος αριθμός αναφορών ανά άρθρο είναι **8,4**. Η υψηλότερη τιμή καταγράφεται στη **Δανία**, όπου ανά δημοσιευμένο άρθρο γίνονται κατά μέσο όρο 12,6 αναφορές, και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ολλανδία** (12,3 αναφορές), η **Σουηδία** (11,3 αναφορές), το **Βέλγιο** (10,9 αναφορές), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (10,6 αναφορές), η **Γερμανία** (10,3 αναφορές), η **Φινλανδία** (10,3 αναφορές), η **Γαλλία** (9,5 αναφορές), η **Ιταλία** (9,4 αναφορές), το **Λουξεμβούργο** (9,1 αναφορές), η **Ισπανία** (8,6 αναφορές), η **Πορτογαλία** (8,2 αναφορές), η **Αυστρία** (7,9 αναφορές), η **Ιρλανδία** (7,8 αναφορές), η **Εσθονία** (7,7 αναφορές), η **Ουγγαρία** (7,6 αναφορές), η **Ελλάδα** (7,5 αναφορές), η **Τσεχία** (7,1 αναφορές), η **Λετονία** (6,4 αναφορές), η **Βουλγαρία** και η **Σλοβακία** (5,5 αναφορές), η **Πολωνία** (5,4 αναφορές), η **Μάλτα** (5,1 αναφορές), η **Λιθουανία** (4,2 αναφορές) και η **Ρουμανία** (3,6 αναφορές).

Γράφημα 6.93: Μέσος αριθμός αναφορών ανά δημοσιευμένο άρθρο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2009

Πηγή δεδομένων: Thomson Reuters - Web of knowledge

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Ο μέσος αριθμός αναφορών ανά άρθρο υπολογίζεται ως το πηλίκο του πλήθους των αναφορών που έγιναν την περίοδο (x, έως και x+3) σε δημοσιευμένα άρθρα του έτους x, ως προς το πλήθος του συνόλου των δημοσιευμένων επιστημονικών άρθρων το έτος x.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η μέση αναλογία των 5 χωρών (top5) με την υψηλότερη τιμή (**11,5** αναφορές ανά άρθρο) είναι κατά **2,4 φορές** υψηλότερη της μέσης αναλογίας των 5 χωρών (bottom5) με τη χαμηλότερη τιμή (**4,8** αναφορές ανά άρθρο).

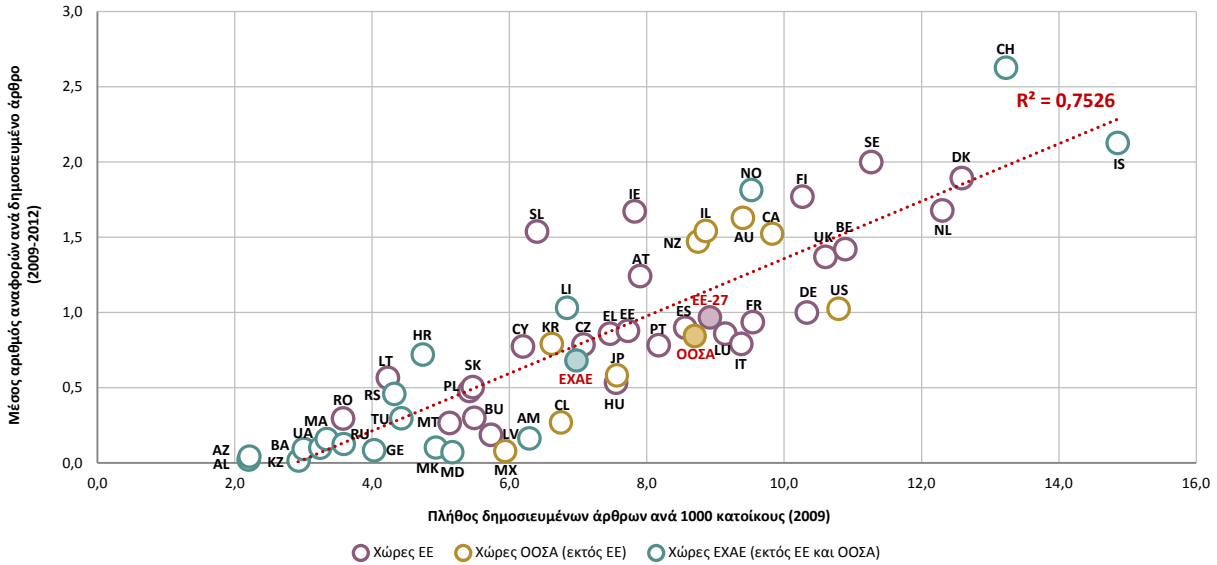
Την περίοδο 2001-2009 ο μέσος αριθμός αναφορών ανά άρθρο στο σύνολο της **ΕΕ-27** καταγράφει **αύξηση** κατά **27,0%**, από 6,6 αναφορές το 2001 σε 8,4 αναφορές το 2009.

Την ίδια περίοδο αναφοράς σε **26** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ καταγράφεται **αύξηση** του μέσου αριθμού αναφορών ανά άρθρο με την μεγαλύτερη να σημειώνεται στην **Ιρλανδία** (89,8%) και κατά φθίνουσα σειρά ακολουθούν: η **Ιρλανδία** (κατά 89,8%), η **Βουλγαρία** (κατά 61,3%), η **Ελλάδα** (κατά 55,6%), η **Λετονία** (κατά 52,5%), η **Τσεχία** (κατά 48,0%), η **Σλοβενία** (κατά 47,4%), το **Λουξεμβούργο** (κατά 43,0%), η **Εσθονία** (κατά 41,7%), η **Ισπανία** (κατά 40,9%), η **Ολλανδία** και η **Δανία** (κατά 38,6%), το **Βέλγιο** (κατά 36,6%), η **Ουγγαρία** (κατά 35,8%), η **Σουηδία** (κατά 35,3%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 35,1%), η **Σλοβακία** (κατά 34,8%),

η **Γαλλία** (κατά 34,6%), η **Γερμανία** (κατά 34,4%), η **Ιταλία** (κατά 31,5%), η **Φινλανδία** (κατά 29,1%), η **Κύπρος** (κατά 26,5%), η **Πολωνία** (κατά 22,6%), η **Λιθουανία** (κατά 16,4%), η **Ρουμανία** (κατά 10,7%) και η **Αυστρία** (κατά 7,1%). Στον αντίποδα βρίσκεται η **Μάλτα**, η οποία σημειώνει μικρή **μείωση** (κατά 6,6%) του μέσου αριθμού αναφορών ανά δημοσιευμένο επιστημονικό άρθρο την περίοδο 2001-2009.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι το εύρος των διαφοροποιήσεων μεταξύ των κρατών-μελών παρέμεινε σχεδόν **αμετάβλητο** κατά την περίοδο αναφοράς. Συγκεκριμένα, η τιμή του λόγου top5/bottom5 κατέγραψε μικρή **αύξηση** κατά 3,7%, από 2,3 φορές το 2001 σε 2,4 φορές το 2012, παραμένοντας σε μέτρια επίπεδα. Στο ακόλουθο γράφημα συσχετίζονται οι μεταβλητές των **54** κρατών-μελών της ΕΕ-27, του ΟΟΣΑ και του ΕΧΑΕ, για τα οποία διατίθενται στοιχεία, και συγκεκριμένα: α) το **πλήθος των δημοσιευμένων άρθρων** το 2009 **ανά 1000 κατοίκους** σε κάθε χώρα και β) ο **μέσος αριθμός αναφορών** της περιόδου 2009-2012 **ανά δημοσιευμένο άρθρο** του 2009 κάθε χώρας.

Γράφημα 6.94: Συσχετισμός του πλήθους δημοσιευμένων άρθρων ανά 1000 κατοίκους και της μέσου αριθμού αναφορών ανά άρθρο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ, στις λοιπές χώρες του ΟΟΣΑ και στις λοιπές χώρες του ΕΧΑΕ

Πηγή δεδομένων: Thomson Reuters - Web of knowledge

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Ο μέσος αριθμός αναφορών ανά άρθρο υπολογίζεται ως το πηλίκο του πλήθους των αναφορών που έγιναν την περίοδο (x, έως και x +3) σε δημοσιευμένα άρθρα του έτους x, ως προς το πλήθος του συνόλου των δημοσιευμένων επιστημονικών άρθρων το έτος x. Οι χώρες που βρίσκονται πάνω από την κόκκινη διακεκομμένη γραμμή καταγράφουν μέσο αριθμό αναφορών ανά άρθρο μεγαλύτερο από το αναμενόμενο με βάση το πλήθος των δημοσιευμένων άρθρων τους, ενώ οι χώρες που βρίσκονται κάτω από την κόκκινη διακεκομμένη γραμμή καταγράφουν μέσο αριθμό αναφορών ανά άρθρο μικρότερο από το αναμενόμενο με βάση το πλήθος των δημοσιευμένων άρθρων τους. Δεν διατίθενται πλήρη στοιχεία για την Ανδόρρα και το Βατικανό.

Συνολικά, υπάρχει μια **ισχυρή γραμμική σχέση** (τιμή συντελεστή προσδιορισμού $R^2 = 75,3\%$) μεταξύ του **πλήθους των δημοσιευμένων άρθρων ανά 1000 κατοίκους** και του **μέσου αριθμού αναφορών ανά αρ-**

θρο που υποδηλώνει ότι όσο περισσότερα δημοσιευμένα άρθρα καταγράφει μια χώρα -αναλογικά με τον πληθυσμό της-, τόσο περισσότερες και οι αναφορές που γίνονται σε αυτά.

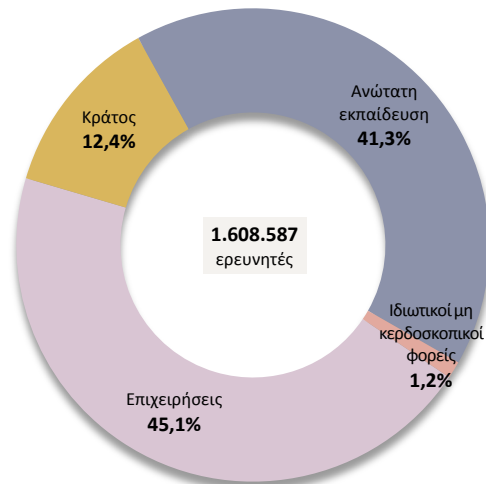
6.2.3 Ερευνητές

Στην ενότητα αυτή εξετάζεται το πλήθος των **ερευνητών**⁴ που απασχολούνται στην Ε&Α στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ. Το 2011 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ απασχολούνται (σε ισοδύναμα πλήρους απασχόλησης) στην Ε&Α ως **ερευνητικό προσωπικό 2.577.330 άτομα**, εκ των οποίων το **62,4% (1.608.578 άτομα)** θεωρούνται **ερευνητές**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η κατανομή των ερευνητών ανά τομέα στην ΕΕ-27 το έτος 2011.

Το 2011 και στο σύνολο των 27 κρατών-μελών της ΕΕ καταγράφονται **1.608.587 ερευνητές**, εκ των οποίων το **45,1%** απασχολείται σε **επιχειρήσεις** (725.648 ερευνητές), το **41,3%** στην **ανώτατη εκπαίδευση** (664.617 ερευνητές), το **12,4%** στο **κράτος** (199.396 ερευνητές) και το **1,2%** σε **ιδιωτικούς μη κερδοσκοπικούς φορείς** (18.926 ερευνητές).

Γράφημα 6.95: Κατανομή των ερευνητών^(*) σε Ε&Α ανά τομέα απασχόλησης στην ΕΕ-27 το έτος 2011

Πηγή: Eurostat Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

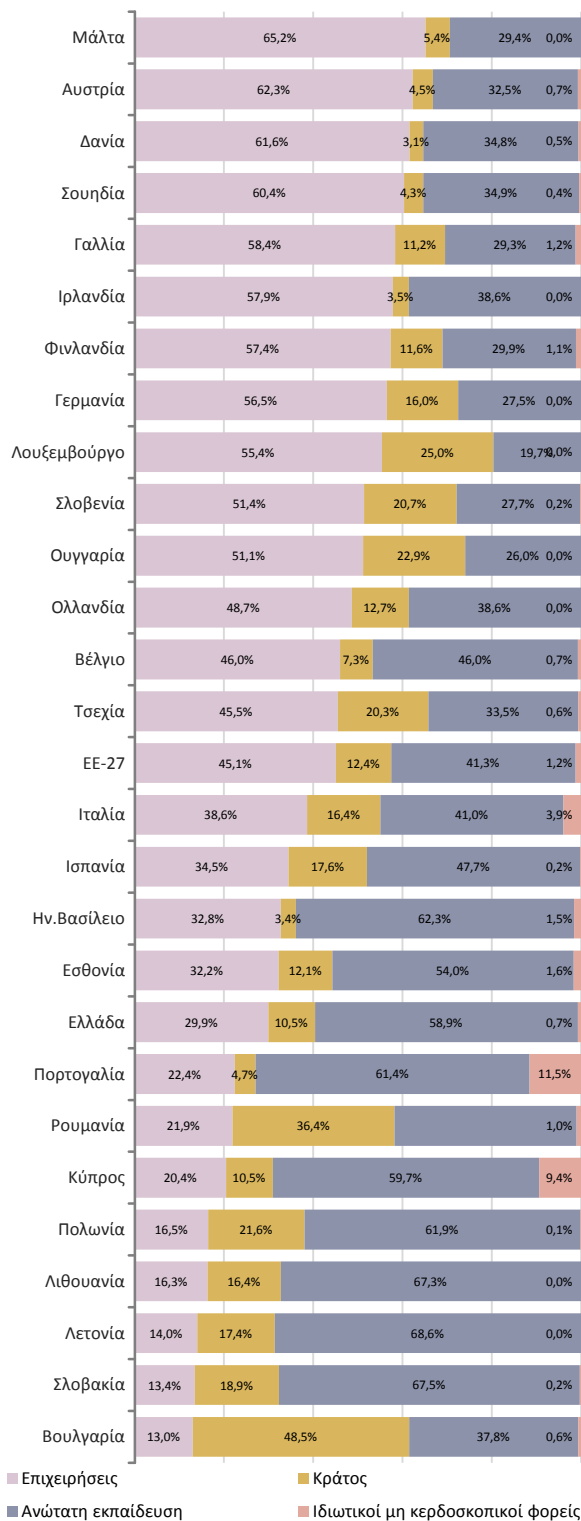
(*) Πλήθος ερευνητών σε ισοδύναμα πλήρους απασχόλησης

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η κατανομή των **ερευνητών ανά τομέα** στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2011.

⁴ Σύμφωνα με τον διεθνώς αποδεκτό ορισμό των ερευνητών του εγχειριδίου Frascati (OECD, 2002):

«Επαγγελματίες που καταγίνονται με τη σύλληψη της ιδέας ή τη δημιουργία νέας γνώσης, προϊόντων, διαδικασιών μεθόδων και συστημάτων και τη διαχείριση των αντιστοιχών έργων.» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2003α)

Γράφημα 6.96: Κατανομή των ερευνητών⁽¹⁾ σε Ε&Α ανά τομέα απασχόλησης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2011

Πηγή: Eurostat *Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ*
⁽¹⁾ Πλήθος ερευνητών σε ισοδύναμα πλήρους απασχόλησης
 Τα στοιχεία της Ελλάδας αφορούν το έτος 2007 και της Γαλλίας το 2009.

Το 2011 σε 14 από τα 27 κράτη-μέλη το μεγαλύτερο ποσοστό των ερευνητών απασχολείται στον τομέα των **επιχειρήσεων**, με το υψηλότερο ποσοστό να σημειώνεται στη **Μάλτα** (65,2%) και ακολουθούν, κατά σειρά:

η **Αυστρία** (62,3%), η **Δανία** (61,6%), η **Σουηδία** (60,4%), η **Γαλλία** (58,4%), η **Ιρλανδία** (57,9%), η **Φινλανδία** (57,4%), η **Γερμανία** (56,5%), το **Λουξεμβούργο** (55,4%), η **Σλοβενία** (51,4%), η **Ουγγαρία** (51,1%), η **Ολλανδία** (48,7%), το **Βέλγιο** (46,0%) και η **Τσεχία** (45,5%).

Την ίδια χρονιά σε 12 από τα 27 κράτη-μέλη το μεγαλύτερο ποσοστό των ερευνητών απασχολείται στον τομέα της **ανώτατης εκπαίδευσης**, με το υψηλότερο ποσοστό να σημειώνεται στη **Λετονία** (68,6%) και ακολουθούν, κατά σειρά: η **Σλοβακία** (67,5%), η **Λιθουανία** (67,3%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (62,3%), η **Πολωνία** (61,9%), η **Πορτογαλία** (61,4%), η **Κύπρος** (59,7%), η **Ελλάδα** (58,9%), η **Εσθονία** (54,0%), η **Ισπανία** (47,7%), η **Ιταλία** (41,0%) και η **Ρουμανία** (40,8%).

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί η περίπτωση της **Βουλγαρίας**, όπου 2010 το μεγαλύτερο ποσοστό των ερευνητών απασχολείται στο **κράτος** (48,5%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το πλήθος των ερευνητών (σε ισοδύναμα πλήρους απασχόλησης) ως ποσοστό της **συνολικής απασχόλησης** στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2011 και ο ρυθμός μεταβολής του πλήθους κατά την περίοδο 2001-2011.

Το 2011 και στο σύνολο της ΕΕ-27 καταγράφονται **1.608.587 ερευνητές** που αντιστοιχούν στο **0,7%** της συνολικής απασχόλησης. Την ίδια χρονιά, το **υψηλότερο** ποσοστό ερευνητών ως προς το σύνολο της απασχόλησης σημειώνεται στη **Φινλανδία** (1,6%) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Δανία** (1,4%), το **Λουξεμβούργο** (1,2%), η **Σουηδία** (1,1%), η **Πορτογαλία** (1,0%), η **Σλοβενία**, η **Γαλλία**, το **Βέλγιο**, το **Ηνωμένο Βασίλειο**, η **Αυστρία**, η **Γερμανία** και η **Ιρλανδία** (0,9%). Αντίστοιχα, το **χαμηλότερο** ποσοστό ερευνητών ως προς το σύνολο της απασχόλησης σημειώνεται στη **Ρουμανία** και την **Κύπρο** (0,2%) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Πολωνία**, η **Βουλγαρία** και η **Λετονία** (0,4%), η **Μάλτα**, η **Ιταλία** και η **Ελλάδα** (0,5%), η **Ουγγαρία**, η **Λιθουανία**, η **Τσεχία** και η **Ολλανδία** (0,6%), η **Σλοβακία**, η **Ισπανία** και η **Εσθονία** (0,7%).

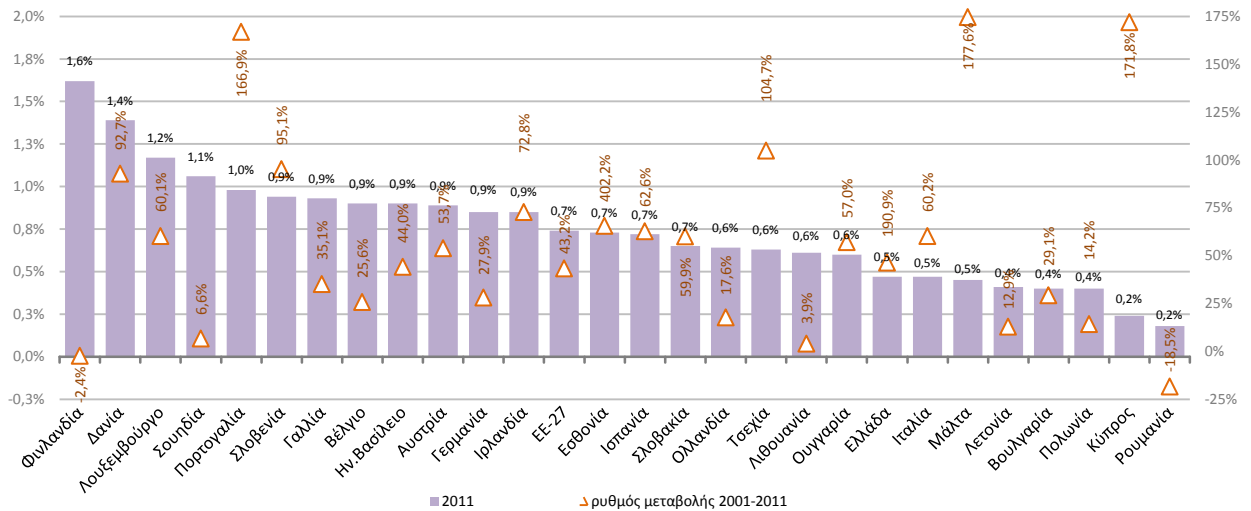
Το εύρος των διαφοροποιήσεων μεταξύ των 27 κρατών-μελών είναι **υψηλό**. Η μέση τιμή του πλήθους των ερευνητών ως ποσοστό επί της συνολικής απασχόλησης των κρατών-μελών **top5** (1,24%) είναι κατά **3,8 φορές υψηλότερη** της αντίστοιχης των κρατών-μελών **bottom5** (0,33%).

Στην **Ελλάδα** σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία (2007) καταγράφονται **21.013 ερευνητές** που αντιστοιχούν στο **0,47%** της συνολικής απασχόλησης, ποσοστό που την κατατάσσει στην **19^η θέση** μεταξύ των 27 κρατών-μελών το 2007.

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2011) το πλήθος των ερευνητών στην **Ε.Ε.-27** κατέγραψε **αύξηση** κατά **43,2%**, από 1.123.553 ερευνητές το 2001 σε 1.608.587 ερευνητές το 2011.

Γράφημα 6.97: Πλήθος ερευνητών⁽¹⁾ ως ποσοστό της συνολικής απασχόλησης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2011 και ρυθμός μεταβολής του πλήθους κατά την περίοδο 2001-2011

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

⁽¹⁾ Πλήθος ερευνητών σε ισοδύναμα πλήρους απασχόλησης. Τα στοιχεία για την Ελλάδα αφορούν την περίοδο 2001-2007, για το Λουξεμβούργο την περίοδο 2000-2011, για τη Μάλτα και την Αυστρία την περίοδο 2002-2011 και για τη Φινλανδία την περίοδο 2004-2011. Ο ρυθμός μεταβολής υπολογίζεται επί του πλήθους των ερευνητών σε ισοδύναμα πλήρους απασχόλησης.

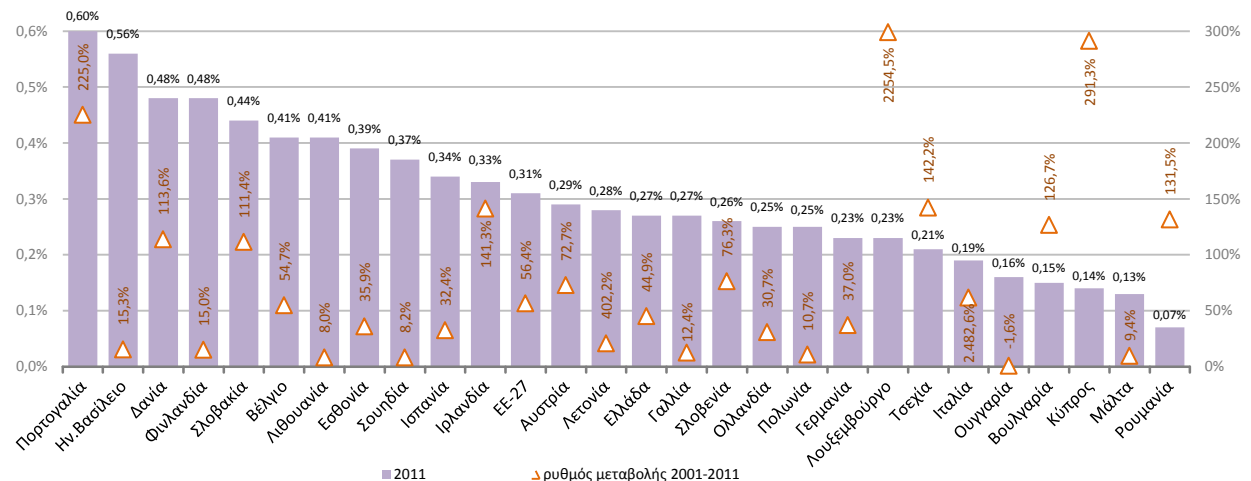
Την ίδια περίοδο σε 25 από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ σημειώνεται **αύξηση** του πλήθους των ερευνητών με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Μάλτα** (κατά 177,6%) και κατά σειρά ακολουθούν: η **Κύπρος** (171,8%), η **Πορτογαλία** (166,9%), η **Τσεχία** (104,7%), η **Σλοβενία** 95,1%), η **Δανία** (92,7%), η **Ιρλανδία** (72,8%), η **Εσθονία** (65,5%), η **Ισπανία** (62,6%), η **Ιταλία** (60,2%), το **Λουξεμβούργο** (60,1%), η **Σλοβακία** (59,9%), η **Ουγγαρία** (57,0%), η **Αυστρία** (53,7%), η **Ελλάδα** (46,2%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (44,0%), η **Γαλλία** (35,1%), η **Βουλγαρία** (29,1%), η **Γερμανία** (27,9%), το **Βέλγιο** (25,6%), η **Ολλανδία** (17,6%), η **Πο-**

λωνία (14,2%), η **Λετονία** (12,9%), η **Σουηδία** (6,6%) και η **Λιθουανία** (3,9%).

Στον αντίποδα βρίσκονται 2 κράτη-μέλη που σημειώνουν **μείωση** του πλήθους των ερευνητών τους την ίδια περίοδο: η **Ρουμανία** (κατά 18,5%) και η **Φινλανδία** (18,5%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το πλήθος των ερευνητών της **ανώτατης εκπαίδευσης** (σε ισοδύναμα πλήρους απασχόλησης) **ως ποσοστό της συνολικής απασχόλησης** στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2011 και ο ρυθμός μεταβολής του πλήθους κατά την περίοδο 2001-2011.

Γράφημα 6.98: Πλήθος ερευνητών⁽¹⁾ της ανώτατης εκπαίδευσης ως ποσοστό της συνολικής απασχόλησης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2011 και ρυθμός μεταβολής του πλήθους κατά την περίοδο 2001-2011

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

⁽¹⁾ Πλήθος ερευνητών σε ισοδύναμα πλήρους απασχόλησης. Τα στοιχεία για την Ελλάδα αφορούν την περίοδο 2001-2007, για τη Γαλλία την περίοδο 2001-2010, για το Λουξεμβούργο και τη Φινλανδία την περίοδο 2000-2011, για τη Μάλτα και την Αυστρία την περίοδο 2002-2011, για το Ηνωμένο Βασίλειο την περίοδο 2005-2011. Ο ρυθμός μεταβολής υπολογίζεται επί του πλήθους των ερευνητών σε ισοδύναμα πλήρους απασχόλησης.

Το 2011 και στο σύνολο της ΕΕ-27 καταγράφονται **664.617 ερευνητές** στην **ανώτατη εκπαίδευση**, που αντιστοιχούν στο **41,3%** των ερευνητών στην Ε.Ε-27, και στο **0,3%** της συνολικής απασχόλησης. Την ίδια

χρονιά, το **υψηλότερο** ποσοστό ερευνητών στην ανώτατη εκπαίδευση ως προς το σύνολο της απασχόλησης σημειώνεται στην **Πορτογαλία** και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (0,6%) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Δανία** και η

Φινλανδία (0,5%), η **Σλοβενία**, το **Βέλγιο**, η **Λιθουανία**, η **Εσθονία** και η **Σουηδία** (0,4%), η **Ισπανία**, η **Ιρλανδία**, η **Αυστρία**, η **Λετονία**, η **Ελλάδα**, η **Γαλλία**, η **Σλοβενία**, η **Ολλανδία** και η **Πολωνία** (0,3%). Αντίστοιχα, το **χαμηλότερο** ποσοστό ερευνητών στην ανώτατη εκπαίδευση ως προς το σύνολο της απασχόλησης σημειώνεται στη **Ρουμανία**, τη **Μάλτα** και την **Κύπρο** (0,1%) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Βουλγαρία**, η **Ουγγαρία**, η **Ιταλία**, η **Τσεχία**, το **Λουξεμβούργο** και η **Γερμανία** (0,2%).

Το εύρος των διαφοροποιήσεων μεταξύ των 27 κρατών-μελών είναι **υψηλό**. Η μέση τιμή του πλήθους των ερευνητών της ανώτατης εκπαίδευσης ως ποσοστό επί της συνολικής απασχόλησης των κρατών-μελών **top5** (0,51%) είναι κατά **3,9 φορές υψηλότερη** της αντίστοιχης των κρατών-μελών **bottom5** (0,13%).

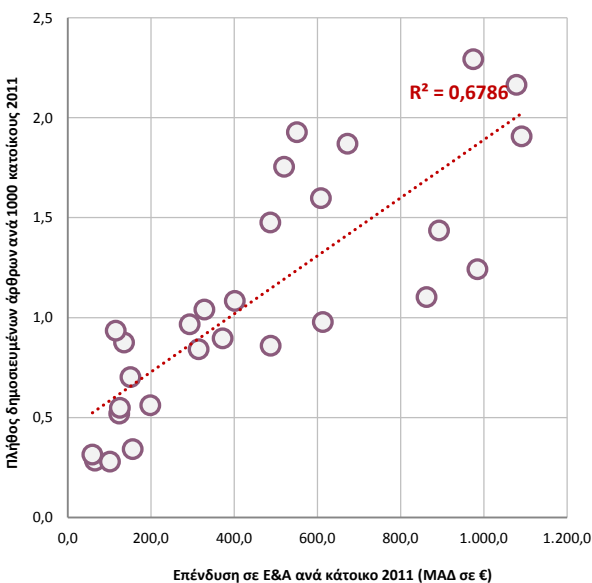
Στην **Ελλάδα** σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία (2007) καταγράφονται **12.241 ερευνητές**, που αντιστοιχούν στο **58,3%** των ερευνητών στην Ελλάδα, και στο **0,27%** της συνολικής απασχόλησης, ποσοστό που την κατατάσσει στην **11^η θέση** μεταξύ των 27 κρατών-μελών.

6.2.4 Συσχετισμός ερευνητικών εισροών και εκροών

Στην ενότητα αυτή διερευνάται η σχέση μεταξύ της **επένδυσης των κρατών-μελών σε Ε&Α** και των **ερευνητικών αποτελεσμάτων** (δημοσιευμένα άρθρα, καθώς και αναφορές σε αυτά, πλήθος απασχολούμενων ερευνητών σε Ε&Α) που καταγράφουν.

Στο ακόλουθο γράφημα συσχετίζεται το **πλήθος των δημοσιευμένων άρθρων ανά 1000 κατοίκους** και η **επένδυση σε Ε&Α ανά κάτοικο** (ΜΑΔ σε €) στα **27 κράτη-μέλη της ΕΕ-27**.

Γράφημα 6.99: Συσχετισμός του πλήθους δημοσιευμένων άρθρων ανά 1000 κατοίκους και της επένδυσης σε Ε&Α ανά κάτοικο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ

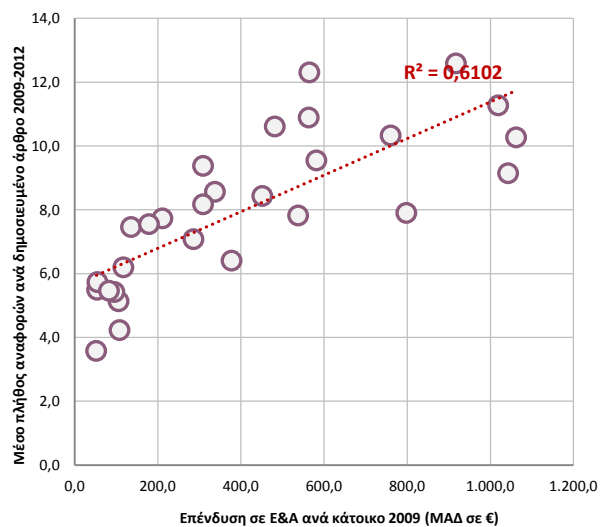
Πηγή δεδομένων: Thomson Reuters - Web of knowledge & Eurostat
Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2011) το πλήθος των ερευνητών στην ανώτατη εκπαίδευση στην **Ε.Ε.-27** κατέγραψε **αύξηση** κατά **56,4%**, από 425.071 ερευνητές το 2001 σε 664.617 ερευνητές το 2011. Την ίδια περίοδο και στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ σημειώνεται **αύξηση** του πλήθους των ερευνητών της ανώτατης εκπαίδευσης με την υψηλότερη να καταγράφεται στο **Λουξεμβούργο** (κατά 2254,5%) και κατά σειρά ακολουθούν: η **Κύπρος** (291,3%), η **Πορτογαλία** (225,0%), η **Τσεχία** (142,2%), η **Ιρλανδία** (141,3%), η **Ρουμανία** (131,5%), η **Βουλγαρία** (126,7%), η **Δανία** (113,6%), η **Σλοβακία** (111,4%), η **Σλοβενία** (76,3%), η **Αυστρία** (72,7%), η **Ιταλία** (61,5%), το **Βέλγιο** (54,7%), η **Ελλάδα** (44,9%), η **Γερμανία** (37,0%), η **Εσθονία** (35,9%), η **Ισπανία** (32,4%), η **Ολλανδία** (30,7%), η **Λετονία** (20,8%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (15,3%), η **Φινλανδία** (15,0%), η **Γαλλία** (12,4%) και η **Πολωνία** (10,7%). Μικρότερες αυξήσεις του πλήθους των ερευνητών της ανώτατης εκπαίδευσης σημειώνονται στην **Μάλτα** (κατά 9,4%), στη **Σουηδία** (8,2%), στη **Λιθουανία** (8,0%) και οριακά στην **Ουγγαρία** (0,6%).

Συνολικά, υπάρχει μια **ισχυρή γραμμική σχέση** (τιμή συντελεστή προσδιορισμού R^2 67,9%) μεταξύ της **επένδυσης σε Ε&Α ανά κάτοικο** και του **πλήθους των δημοσιευμένων άρθρων ανά 1000 κατοίκους** που επιβεβαιώνει ότι όσο υψηλότερη η επένδυση για Ε&Α σε μια χώρα, τόσο περισσότερα είναι και τα επιστημονικά της άρθρα που δημοσιεύονται.

Στο ακόλουθο γράφημα συσχετίζεται ο **μέσος αριθμός αναφορών ανά δημοσιευμένο άρθρο** και η **επένδυση σε Ε&Α ανά κάτοικο** (ΜΑΔ σε €) στα **27 κράτη-μέλη της ΕΕ-27**.

Γράφημα 6.100: Συσχετισμός του μέσου πλήθους αναφορών ανά δημοσιευμένο άρθρο και της επένδυσης σε Ε&Α ανά κάτοικο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ

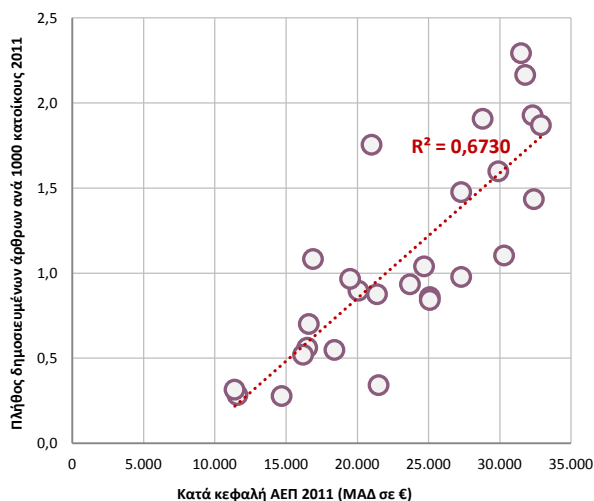

Πηγή δεδομένων: Thomson Reuters - Web of knowledge & Eurostat
Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Συνολικά, υπάρχει μια **ισχυρή γραμμική σχέση** (τιμή συντελεστή προσδιορισμού R^2 61,0%) μεταξύ της **επένδυσης σε Ε&Α ανά κάτοικο** και του **μέσου αριθμού αναφορών ανά άρθρο** που υποδηλώνει ότι όσο υψηλότερη η επένδυση για Ε&Α σε μια χώρα, τόσο υψηλότερη και η απήχηση των επιστημονικών άρθρων που δημοσιεύσει.

Στο ακόλουθο γράφημα συσχετίζεται το **πλήθος των δημοσιευμένων άρθρων ανά 1000 κατοίκους** και το **κατά κεφαλή ΑΕΠ** (ΜΑΔ σε €) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ-27.

Γράφημα 6.101: Συσχετισμός του πλήθους δημοσιευμένων άρθρων ανά 1000 κατοίκους και του κατά κεφαλή ΑΕΠ στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε⁽¹⁾.

Πηγή δεδομένων: Thomson Reuters - Web of knowledge & Eurostat
Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

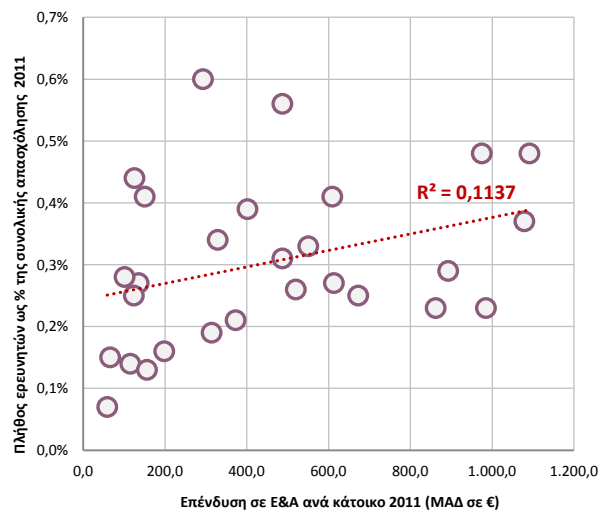
⁽¹⁾ Το Λουξεμβούργο λόγω ιδιαίτερα υψηλού κατά κεφαλή ΑΕΠ (68.100 ΜΑΔ το 2011) σε σύγκριση με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη έχει εξαιρεθεί από την ανάλυση.

Συνολικά, υπάρχει μια **ισχυρή γραμμική σχέση** (τιμή συντελεστή προσδιορισμού R^2 67,3%) μεταξύ του **ΑΕΠ ανά κάτοικο** και του **πλήθους των δημοσιευμένων**

άρθρων ανά 1000 κατοίκους που υποδηλώνει ότι η παραγωγή επιστημονικών άρθρων συσχετίζεται άμεσα με τον παραγόμενο πλούτο μιας χώρας.

Στο ακόλουθο γράφημα συσχετίζεται το **πλήθος των απασχολούμενων ερευνητών στην ανώτατη εκπαίδευση ως ποσοστό της συνολικής απασχόλησης** και η **επένδυση σε Ε&Α ανά κάτοικο** (ΜΑΔ σε €) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ-27.

Γράφημα 6.102: Συσχετισμός του πλήθους των απασχολούμενων ερευνητών στην ανώτατη εκπαίδευση ως ποσοστό της συνολικής απασχόλησης και της επένδυσης σε Ε&Α ανά κάτοικο στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ

Πηγή δεδομένων: Eurostat
Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Δεν διαφαίνεται μια γραμμική σχέση (τιμή συντελεστή προσδιορισμού R^2 11,4%) μεταξύ της **επένδυσης σε Ε&Α ανά κάτοικο** και **πλήθους ερευνητών ως ποσοστό επί της συνολικής απασχόλησης**.

6.2.5 Συνθετικός δείκτης ερευνητικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Στις ενότητες που προηγήθηκαν παρουσιάστηκαν αναλυτικά τα βασικά μεγέθη που αφορούν τα ερευνητικά αποτελέσματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ-27. Προκειμένου να αναδειχθεί μια σειρά κατάταξης των 27 κρατών-μελών στην οποία να καταλήγει η προηγούμενη ανάλυση, δημιουργήθηκε ο **συνθετικός δείκτης ερευνητικών αποτελεσμάτων** των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η περιγραφή της μεθοδολογίας κατασκευής του συγκεκριμένου συνθετικού δείκτη βρίσκεται στο Παράρτημα VII της παρούσας μελέτης.

Ο **συνθετικός δείκτης ερευνητικών αποτελεσμάτων** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης βασίζεται στους ακόλουθους 3 υποδείκτες:

- **Υποδείκτης επιστημονικών δημοσιεύσεων** (Πλήθος δημοσιευμένων επιστημονικών άρθρων ανά 1000 κατοίκους)

- **Υποδείκτης απήχησης των δημοσιεύσεων** (Μέσος αριθμός αναφορών ανά δημοσιευμένο άρθρο)
- **Υποδείκτης απασχολούμενων ερευνητών** (Πλήθος ερευνητών στην ανώτατη εκπαίδευση ως ποσοστό επί της συνολικής απασχόλησης - σε ισοδύναμα πλήρους απασχόλησης)

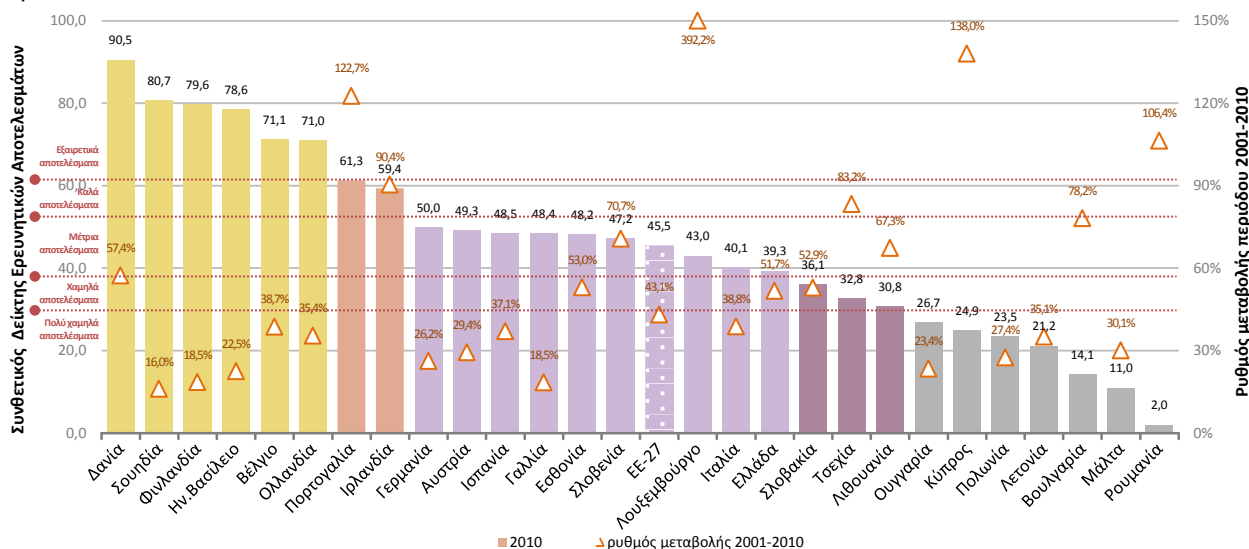
Με τον τρόπο αυτό, ο συνθετικός δείκτης ερευνητικών αποτελεσμάτων λαμβάνει υπόψη τόσο το πλήθος των δημοσιεύσεων ανά κράτος-μέλος σε συνδυασμό με την απήχηση τους, όσο και τους απασχολούμενους ερευνητές στον τομέα της ανώτατης εκπαίδευσης.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η κατάταξη των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των 27 κρατών-μελών της ΕΕ ως προς τα ερευνητικά τους αποτελέσματα με βάση την τιμή του **συνθετικού δείκτη ερευνητικών αποτελεσμάτων** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το έτος 2010, καθώς και ο ρυθμός μεταβο-

λής της περιόδου αναφοράς 2001-2010. Η **ελάχιστη** δυνατή τιμή που μπορεί να πάρει ο συνθετικός δείκτης ερευνητικών αποτελεσμάτων είναι 0,0 και αντιστοιχεί στην χαμηλότερη επίδοση. Ομοίως, η **μέγιστη** δυνατή τιμή που μπορεί να πάρει ο συνθετικός δείκτης ερευνητικών αποτελεσμάτων είναι 100,0 και αντιστοιχεί στην καλύτερη δυνατή επίδοση. Με βάση την τιμή του συνθετικού δείκτη ερευνητικών αποτελεσμάτων τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ κατανομούνται στις ακόλουθες **πέντε** ομάδες χωρών: (1η) χώρες με **εξαι-**

ρητικά ερευνητικά αποτελέσματα, (2η) χώρες με **καλά** ερευνητικά αποτελέσματα, (3η) χώρες με **μέτρια** ερευνητικά αποτελέσματα, (4η) χώρες με **χαμηλά** ερευνητικά αποτελέσματα και (5η) χώρες με **πολύ χαμηλά** ερευνητικά αποτελέσματα. Κάθε ομάδα χωρών ορίζεται σε σχέση με την απόστασή της από τη **μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ερευνητικών αποτελεσμάτων** της ΕΕ-27 (ακριβής τιμή υπολογισμού 45,5 για το έτος 2010).

Γράφημα 6.103: Συνθετικός δείκτης ερευνητικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010 και ρυθμός μεταβολής περιόδου 2001-2010

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Οι χώρες με **εξαιρετικά ερευνητικά αποτελέσματα** ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη ερευνητικών αποτελεσμάτων υψηλότερη του 135% της μέσης τιμής της ΕΕ-27 (πάνω από 61,46). Οι χώρες με **καλά ερευνητικά αποτελέσματα** ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη ερευνητικών αποτελεσμάτων μεταξύ 135% και 115% της μέσης τιμής της ΕΕ-27 (από 57,35 έως 61,46). Οι χώρες με **μέτρια ερευνητικά αποτελέσματα** ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη ερευνητικών αποτελεσμάτων μεταξύ 115% και 85% της μέσης τιμής της ΕΕ-27 (από 38,70 έως 52,35). Οι χώρες με **χαμηλά ερευνητικά αποτελέσματα** ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη ερευνητικών αποτελεσμάτων μεταξύ 85% και 65% της μέσης τιμής της ΕΕ-27 (από 29,59 έως 38,70). Οι χώρες με **πολύ χαμηλά ερευνητικά αποτελέσματα** ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη ερευνητικών αποτελεσμάτων μικρότερη του 65% της μέσης τιμής της ΕΕ-27 (κάτω από 29,59).

Το 2010 η μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ερευνητικών αποτελεσμάτων των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της ΕΕ-27 είναι **45,5** μονάδες στην κλίμακα 0-100.

Ανάλογα με την τιμή του συνθετικού δείκτη ερευνητικών αποτελεσμάτων τα **27** κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010, διακρίνονται στις ακόλουθες **5** ομάδες χωρών:

- Χώρες με **εξαιρετικά ερευνητικά αποτελέσματα**: η **Δανία** (90,5), η **Σουηδία** (80,7), η **Φινλανδία** (79,6), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (78,6), το **Βέλγιο** (71,1) και η **Ολλανδία** (71,0).
- Χώρες με **καλά ερευνητικά αποτελέσματα**: η **Πορτογαλία** (61,3) και η **Ιρλανδία** (59,4).
- Χώρες με **μέτρια ερευνητικά αποτελέσματα**: η **Γερμανία** (50,0), η **Αυστρία** (49,3), η **Ισπανία** (48,5), η **Γαλλία** (48,4), η **Εσθονία** (48,2), η **Σλοβενία** (47,2), το **Λουξεμβούργο** (43,0), η **Ιταλία** (40,1) και η **Ελλάδα** (39,3).
- Χώρες με **χαμηλά ερευνητικά αποτελέσματα**: η **Σλοβακία** (36,1), η **Τσεχία** (32,8) και η **Λιθουανία** (30,8).

και

- Χώρες με **πολύ χαμηλά ερευνητικά αποτελέσματα**: η **Ουγγαρία** (26,7), η **Κύπρος** (24,9), η **Πολωνία**

(23,5), η **Λετονία** (21,2), η **Βουλγαρία** (14,1), η **Μάλτα** (11,0) και η **Ρουμανία** (2,0).

Η **Ελλάδα** με βάση την τιμή του συνθετικού δείκτη ερευνητικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (39,3) καταλαμβάνει την **17^η** θέση στη σειρά κατάταξης των 27 κρατών-μελών το 2010 και ανήκει στην ομάδα χωρών με μέτρια ερευνητικά αποτελέσματα.

Κατά την περίοδο 2001-2010, η μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ερευνητικών αποτελεσμάτων των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της ΕΕ-27 καταγράφει **αύξηση⁵** κατά **43,1%**.

Την ίδια περίοδο αναφοράς, και τα **27** κράτη-μέλη της ΕΕ σημειώνουν **αύξηση** του συνθετικού δείκτη ερευνητικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με την υψηλότερη να καταγράφεται στο **Λουξεμβούργο** (κατά 392,2%) και ακολουθούν, κατά φθίνου-

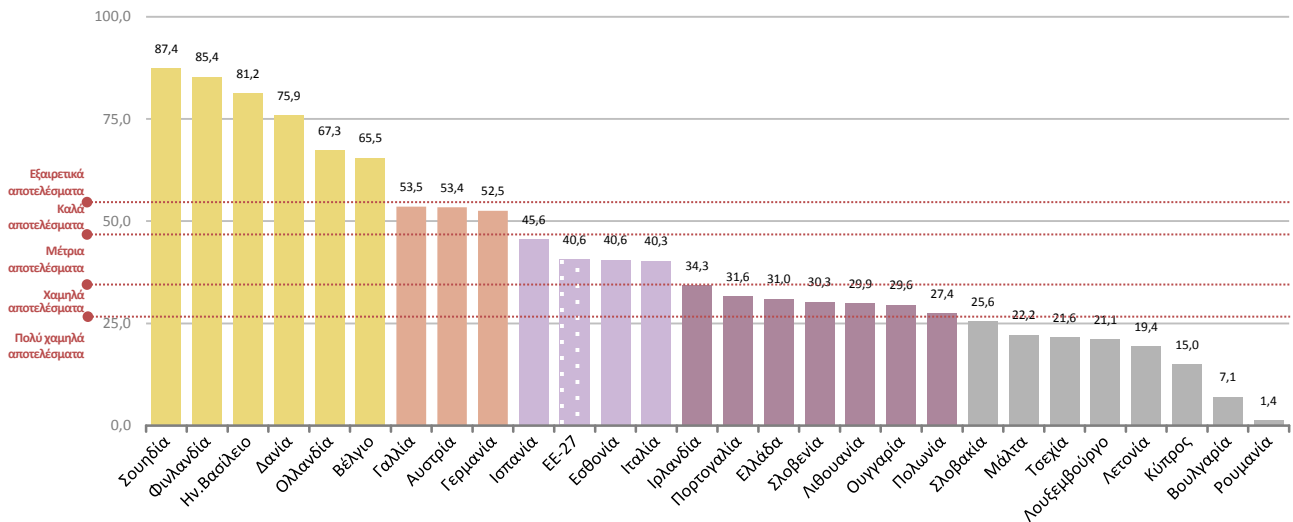
⁵ Ο ρυθμός μεταβολής του συνθετικού δείκτη ερευνητικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης υπολογίζεται από τη μεταβολή των επιμέρους μεταβλητών που συνθέτουν το δείκτη (βλ. μεθοδολογικό σημείωμα για τους συνθετικούς δείκτες στο Παράρτημα VII).

σα σειρά ρυθμού αύξησης: το **Λουξεμβούργο** (111,5%), η **Κύπρος** (138,0%), η **Πορτογαλία** (122,7%), η **Ρουμανία** (106,4%), η **Ιρλανδία** (90,4%), η **Τσεχία** (83,2%), η **Βουλγαρία** (78,2%), η **Σλοβενία** (70,7%), η **Λιθουανία** (67,3%), η **Δανία** (57,4%), η **Εσθονία** (53,0%), η **Σλοβακία** (52,9%) και η **Ελλάδα** (51,7%). Μικρότερες αυξήσεις καταγράφουν: η **Ιταλία** (38,8%), το **Βέλγιο** (38,7%), η **Ισπανία** (37,1%), η **Ολλανδία** (35,4%), η **Λετονία** (35,1%), η **Μάλτα** (30,1%), η **Αυστρία** (29,4%), η **Πολωνία** (27,4%), η **Γερμανία** (26,2%), η **Ουγγαρία** (23,4%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (22,5%), η **Φινλανδία** και η **Γαλλία** (18,5%) και η **Σουηδία** (16,0%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η κατάταξη των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των 27 κρατών-μελών της ΕΕ ως προς τα ερευνητικά τους αποτελέσματα με βάση την τιμή του **συνθετικού δείκτη ερευνητικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το έτος 2001 και τη μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ερευνητικών αποτελεσμάτων της ΕΕ-27 το συγκεκριμένο έτος αναφοράς** (ακριβής τιμή υπολογισμού 40,59). Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί κατά τη σύγκριση της τιμής του συνθετικού δείκτη των κρατών-μελών μεταξύ των ετών αναφοράς (2001 και 2010), αφού οι τιμές δεν είναι άμεσα συγκρίσιμες μεταξύ τους (βλ. Παράρτημα VII).

Γράφημα 6.104: Συνθετικός δείκτης ερευνητικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2001

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Οι χώρες με **εξαιρετικά ερευνητικά αποτελέσματα** ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη ερευνητικών αποτελεσμάτων υψηλότερη του 135% της μέσης τιμής της ΕΕ-27 (πάνω από 54,80). Οι χώρες με **καλά ερευνητικά αποτελέσματα** ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη ερευνητικών αποτελεσμάτων μεταξύ 135% και 115% της μέσης τιμής της ΕΕ-27 (από 46,68 έως 54,80). Οι χώρες με **μέτρια ερευνητικά αποτελέσματα** ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη ερευνητικών αποτελεσμάτων μεταξύ 115% και 85% της μέσης τιμής της ΕΕ-27 (από 34,50 έως 46,68). Οι χώρες με **χαμηλά ερευνητικά αποτελέσματα** ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη ερευνητικών αποτελεσμάτων μεταξύ 85% και 65% της μέσης τιμής της ΕΕ-27 (από 26,38 έως 34,50). Οι χώρες με **πολύ χαμηλά ερευνητικά αποτελέσματα** ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη ερευνητικών αποτελεσμάτων μικρότερη του 65% της τιμής της ΕΕ-27 (κάτω από 26,38).

Συγκρίνοντας την κατάταξη των κρατών-μελών του έτους 2001 και του έτους 2010, **12** από τα 27 κράτη-μέλη **μετακινήθηκαν** σε διαφορετική κατηγορία ως προς τα ερευνητικά αποτελέσματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Συγκριμένα, **5** κράτη-μέλη παρουσιάζουν **επιδείνωση** των ερευνητικών τους αποτελεσμάτων, αφού το 2010 εμφανίζονται σε χαμηλότερη κατηγορία αποτελεσμάτων σε σύγκριση με την επίδοσή τους το 2001: η **Γαλλία**, η **Αυστρία** και η **Γερμανία** (από **εξαιρετικά** ερευνητικά αποτελέσματα το 2001 σε **καλά** το 2010), η **Ουγγαρία** και η **Πολωνία** (από **χαμηλά** ερευνητικά αποτελέσματα το 2001 σε **πολύ χαμηλά** το 2010).

Στον αντίποδα βρίσκονται **7** κράτη-μέλη που παρουσιάζουν **βελτίωση** των ερευνητικών τους αποτελεσμάτων, αφού το 2010 εμφανίζονται σε υψηλότερη κατηγορία αποτελεσμάτων σε σύγκριση με την επίδοσή τους το 2001: η **Ιρλανδία** και η **Πορτογαλία** (από **χαμηλά** ερευνητικά αποτελέσματα το 2001 σε **καλά** το 2010), η **Ελλάδα** και η **Σλοβενία** (από **χαμηλά** ερευνητικά αποτελέσματα το 2001 σε **μέτρια** το 2010), η **Σλοβακία** και η **Τσεχία** (από **πολύ χαμηλά** ερευνητικά αποτελέσματα το 2001 σε **χαμηλά** το 2010) και το **Λου-**

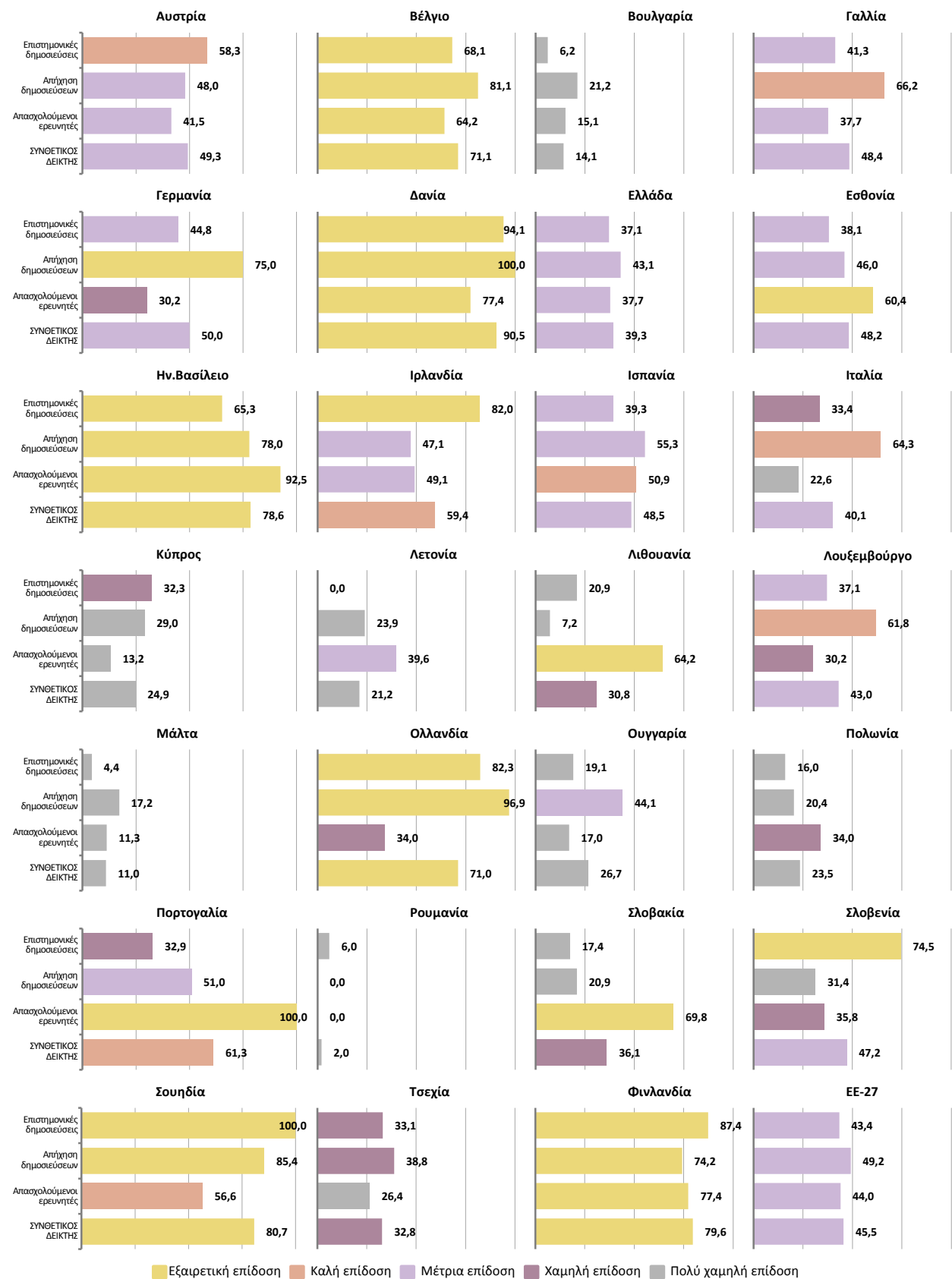
ξεμβούργο (από **πολύ χαμηλά** ερευνητικά αποτελέσματα το 2001 σε **μέτρια** το 2010).

Η **Ελλάδα** από τη **15^η** στη σειρά κατάταξης μεταξύ των 27 κρατών-μελών το 2001 μετακινήθηκε στην **17^η** θέση το 2010. Ωστόσο, **μετακινήθηκε** σε υψηλότερη κατηγορία επίδοσης: από **χαμηλά** ερευνητικά αποτελέσματα το 2001 σε **μέτρια** ερευνητικά αποτελέσματα το 2010.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι τιμές των **τριών υποδεικτών** ερευνητικών αποτελεσμάτων που περιλαμβάνονται στο συνθετικό δείκτη στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Το 2010, ως προς τον υποδείκτη **επιστημονικών δημοσιεύσεων**, οι πέντε καλύτερες επιδόσεις (**top5**) καταγράφονται: στη **Σουηδία** (100,0), στη **Δανία** (94,1), στη **Φινλανδία** (87,4), στην **Ολλανδία** (82,3) και στην **Ιρλανδία** (82,0), ενώ οι πέντε χειρότερες επιδόσεις (**bottom5**) σημειώνονται: στη **Λετονία** (0,0), στη **Μάλτα** (4,4), στη **Ρουμανία** (6,0), στη **Βουλγαρία** (6,2) και στην **Πολωνία** (16,0). Η μέση τιμή των top5 χωρών (89,2) είναι **13,7 φορές** υψηλότερη της μέσης τιμής των bottom5 χωρών (6,5).

Γράφημα 6.105: Υποδείκτες ερευνητικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Οι υποδείκτες που αποτυπώνονται στα γραφήματα είναι στην κανονικοποιημένη τους μορφή με εύρος τιμών 0-100. Ο οριζόντιος άξονας (X) έχει σταθερή κλίμακα για όλα τα κράτη-μέλη με ελάχιστη τιμή 0 και μέγιστη τιμή 100.

Η χρωματική απόχρωση των ράβδων αντιστοιχεί στο χαρακτηρισμό της επίδοσης των κρατών-μελών σε κάθε έναν από τους τέσσερις υποδείκτες, καθώς και στο συνθετικό δείκτη των ερευνητικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η επίδοση διακρίνεται σε πέντε κατηγορίες με τον εξής τρόπο: (1) οι χώρες με **εξαιρετικές επιδόσεις** έχουν τιμή του δείκτη/υποδείκτη υψηλότερη του 135% ή περισσότερο της μέσης τιμής της ΕΕ-27, (2) οι χώρες με **καλές επιδόσεις** έχουν τιμή του δείκτη/υποδείκτη μεταξύ του 115% και του 135% της μέσης τιμής της ΕΕ-27, (3) οι χώρες με **μέτριες επιδόσεις** έχουν τιμή του δείκτη/υποδείκτη μεταξύ του 85% και του 115% της μέσης τιμής της ΕΕ-27, (4) οι χώρες με **χαμηλές επιδόσεις** έχουν τιμή του δείκτη/υποδείκτη μεταξύ του 65% και του 85% της μέσης τιμής της ΕΕ-27 και (5) οι χώρες με **πολύ χαμηλές επιδόσεις** έχουν τιμή του δείκτη/υποδείκτη μικρότερη του 65% της μέσης τιμής της ΕΕ-27.

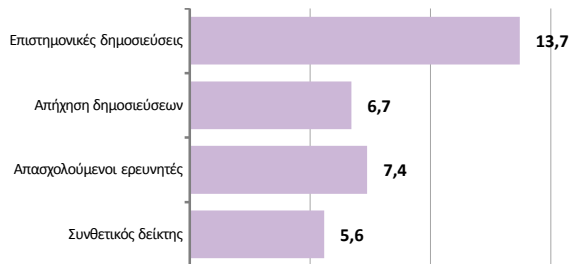
Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Την ίδια χρονιά, ως προς τον υποδείκτη **απήχησης των δημοσιεύσεων**, οι πέντε καλύτερες επιδόσεις (**top5**) καταγράφονται: στη **Δανία** (100,0), στην **Ολλανδία** (96,9), στη **Σουηδία** (85,4), στο **Βέλγιο** (81,1) και στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (78,0), ενώ οι πέντε χειρότερες επιδόσεις (**bottom5**) σημειώνονται: στη **Ρουμανία** (0,0), στη **Λιθουανία** (7,2), στη **Μάλτα** (17,2), στην **Πολωνία** (20,4) και στη **Σλοβακία** (20,9). Η μέση τιμή των top5 χωρών (88,3) είναι **6,7 φορές** υψηλότερη της μέσης τιμής των bottom5 χωρών (13,2).

Ως προς τον υποδείκτη **απασχολούμενων ερευνητών**, οι πέντε καλύτερες επιδόσεις (**top5**) καταγράφονται: στην **Πορτογαλία** (100,0), στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (92,5), στη **Δανία** (77,4), στη **Φινλανδία** (77,4) και στη **Σλοβακία** (69,8), ενώ οι πέντε χειρότερες επιδόσεις (**bottom5**) σημειώνονται: στη **Ρουμανία** (0,0), στη **Μάλτα** (11,3), στην **Κύπρο** (13,2), στη **Βουλγαρία** (15,1) και στην **Ουγγαρία** (17,0). Η μέση τιμή των top5 χωρών (83,4) είναι **7,4 φορές** υψηλότερη της μέσης τιμής των bottom5 χωρών (11,3).

Ως προς το **βαθμό διαφοροποίησης** των κρατών-μελών, οι σημαντικότερες διαφοροποιήσεις, σύμφωνα με την τιμή του λόγου top5/bottom5 (βλ. ακόλουθο γράφημα), σημειώνονται στον υποδείκτη **επιστημονικών δημοσιεύσεων** (13,7 φορές).

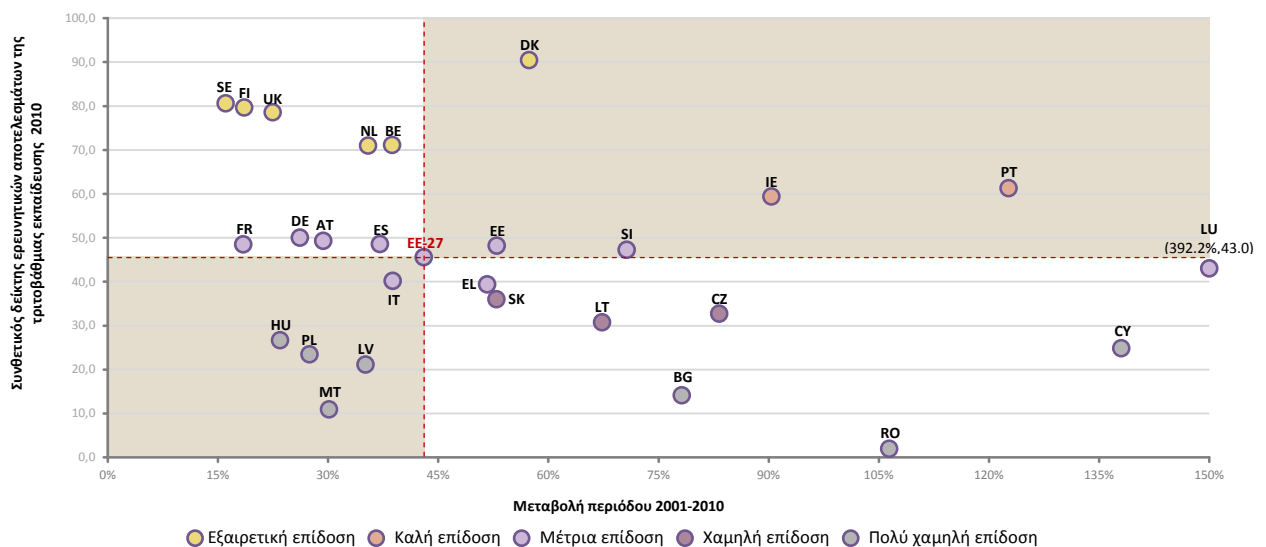
Γράφημα 6.106: Λόγος top5/bottom5 ανά υποδείκτη ερευνητικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των 27 κρατών-μελών της ΕΕ το 2010

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Μικρότερες, αλλά σημαντικές, διακυμάνσεις σημειώνονται στον υποδείκτη **απασχολούμενων ερευνητών**

Γράφημα 6.107: Συσχετισμός του συνθετικού δείκτη ερευνητικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το 2010 και του ρυθμού μεταβολής της περιόδου 2001-2010 στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

(7,4 φορές) και στον υποδείκτη **απήχησης των δημοσιεύσεων** (6,7 φορές).

Η **Ελλάδα**, συγκριτικά με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη παρουσιάζει **μέτρια επίδοση** σε όλους τους υποδείκτες ερευνητικών αποτελεσμάτων, καταλαμβάνοντας τη **14^η** θέση στη σειρά κατάταξης μεταξύ των 27 στον υποδείκτη **επιστημονικών δημοσιεύσεων** (37,1) και στον υποδείκτη **απασχολούμενων ερευνητών** (37,7), ενώ ως προς τον υποδείκτη **απήχησης των δημοσιεύσεων** (43,1) κατέχει την **17^η** θέση.

Στο γράφημα που ακολουθεί συσχετίζεται η τιμή του συνθετικού δείκτη ερευνητικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το 2010 και ο ρυθμός μεταβολής της περιόδου 2001-2010 στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ.

Το γράφημα χωρίζεται σε τέσσερα επιμέρους πεδία από δύο διασταυρούμενες γραμμές, εκ των οποίων η κάθετη αντιπροσωπεύει το **ρυθμό μεταβολής του ευρωπαϊκού μέσου όρου** του συνθετικού δείκτη ερευνητικών αποτελεσμάτων (**43,1%**), και η οριζόντια η οποία αποδίδει τη **μέση τιμή** της ΕΕ-27 (**45,5**) του συνθετικού δείκτη ερευνητικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το 2010. **Αριστερά** της κάθετης γραμμής περιλαμβάνονται κράτη-μέλη τα οποία παρουσιάζουν **χαμηλούς ρυθμούς αύξησης** της επίδοσής τους (ρυθμός μεταβολής του συνθετικού δείκτη αποτελεσμάτων μικρότερος του ευρωπαϊκού μέσου όρου), ενώ **δεξιά** της κάθετης γραμμής περιλαμβάνονται κράτη-μέλη τα οποία παρουσιάζουν **γρήγορους ρυθμούς αύξησης** της επίδοσής τους (ρυθμός μεταβολής του συνθετικού δείκτη αποτελεσμάτων υψηλότερος του ευρωπαϊκού μέσου όρου). **Κάτω** από την οριζόντια γραμμή περιλαμβάνονται κράτη-μέλη **με μέτρια έως πολύ χαμηλή επίδοση** (χαμηλότερη της ΕΕ-27 45,5), ενώ **πάνω** από την οριζόντια γραμμή περιλαμβάνονται κράτη-μέλη **με εξαιρετική έως μέτρια επίδοση** (υψηλότερη της ΕΕ-27 45,5).

Τα 27 συστήματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των χωρών που αναφέρονται στο γράφημα, με βάση τα ερευνητικά τους αποτελέσματα διακρίνονται στις ακόλουθες 4 ομάδες:

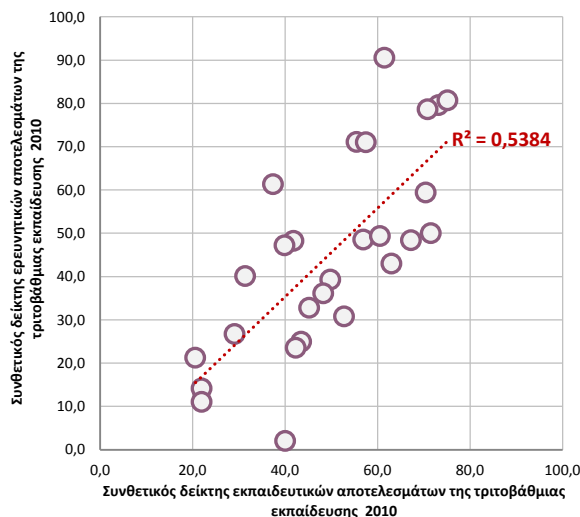
- Στην 1η ομάδα, η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα **με εξαιρετική έως μέτρια επίδοση** και με **γρήγορους ρυθμούς αύξησης** των ερευνητικών αποτελεσμάτων τους, όπου εντάσσεται το 18,5% των κρατών-μελών: η **Δανία**, η **Πορτογαλία**, η **Ιρλανδία** και η **Εσθονία**.
- Στη 2η ομάδα, η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα **με εξαιρετική έως μέτρια επίδοση**, αλλά με **αργούς ρυθμούς αύξησης** των ερευνητικών αποτελεσμάτων τους, όπου εντάσσεται το 33,3% των κρατών-μελών: η **Σουηδία**, η **Φινλανδία**, το **Ηνωμένο Βασίλειο**, το **Βέλγιο**, η **Ολλανδία**, η **Γερμανία**, η **Αυστρία**, η **Ισπανία** και η **Γαλλία**.
- Στην 3η ομάδα, η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα **με μέτρια έως πολύ χαμηλή επίδοση**, αλλά με **γρήγορους ρυθμούς αύξησης** των ερευνητικών αποτελεσμάτων τους, όπου εντάσσεται το 29,6% των κρατών-μελών: το **Λουξεμβούργο**, η **Ελλάδα**, η **Σλοβακία**, η **Τσεχία**, η **Λιθουανία**, η **Κύπρος**, η **Βουλγαρία** και η **Ρουμανία**.
- Στην 4η ομάδα, η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα **με μέτρια έως πολύ χαμηλή επίδοση** και με **αργούς ρυθμούς αύξησης** των ερευνητικών αποτελεσμάτων τους, όπου εντάσσεται το 18,5% των κρατών-μελών: η **Ιταλία**, η **Ουγγαρία**, η **Πολωνία**, η **Λετονία** και η **Μάλτα**.

6.3 Συνθετικός δείκτης συνολικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Στο γράφημα που ακολουθεί τα **εκπαιδευτικά αποτελέσματα** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης συσχετίζονται με **ερευνητικά αποτελέσματα** της συγκεκριμένης βαθμίδας της εκπαίδευσης το 2010 στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ, όπως αυτά έχουν αποτιμηθεί από τους αντίστοιχους υποδείκτες αποτελεσμάτων.

Γράφημα 6.108: Συσχετισμός του συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το 2010 στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο γράφημα αποτυπώνεται μια **ισχυρή γραμμική** σχέση (τιμή συντελεστή προσδιορισμού R^2 53,8%) μεταξύ των **εκπαιδευτικών** και των **ερευνητικών** αποτελεσμάτων των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Με άλλα λόγια, **χώρες που καταγράφουν υψηλή επίδοση ως προς τα εκπαιδευτικά αποτελέσματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης τείνουν να καταγράφουν και υψηλή επίδοση ως προς τα ερευνητικά αποτελέσματα** της συγκεκριμένης εκπαιδευτικής βαθμίδας.

Προκειμένου να αναδειχθεί η **σειρά κατάταξης** των 27 κρατών-μελών ως προς τα συνολικά παραγόμενα αποτελέσματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (εκπαιδευτικά και ερευνητικά), δημιουργήθηκε ο **συνθετικός δείκτης συνολικών αποτελεσμάτων** των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ο οποίος βασίζεται σε **7 υποδείκτες** (4 υποδείκτες των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων και 3 υποδείκτες των ερευνητικών αποτελεσμάτων) και συγκεκριμένα:

1. Υποδείκτης υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης των νέων
2. Υποδείκτης επιστημονικής εξειδίκευσης αποφοίτων
3. Υποδείκτης αποφοίτων προηγμένης έρευνας
4. Υποδείκτης ισορροπίας του φύλου
5. Υποδείκτης επιστημονικών δημοσιεύσεων
6. Υποδείκτης απήχησης των δημοσιεύσεων
7. Υποδείκτης απασχολούμενων ερευνητών

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η κατάταξη των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των 27 κρατών-μελών της ΕΕ ως προς τα συνολικά τους αποτελέσματα με βάση την τιμή του **συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το έτος 2010, καθώς και ο ρυθμός μεταβολής της περιόδου αναφοράς 2001-2010. Η **ελάχιστη** δυνατή τιμή που μπορεί να πάρει ο συνθετικός δείκτης ερευνητικών αποτελεσμάτων είναι 0,0 και αντιστοιχεί στην χαμηλότερη επίδοση. Ομοίως, η **μέγιστη** δυνατή τιμή που μπορεί να πάρει ο συνθετικός δείκτης ερευνητικών αποτελεσμάτων είναι 100,0 και αντιστοιχεί στην καλύτερη δυνατή επίδοση. Με βάση την τιμή του συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ κατανομούνται στις ακόλουθες **πέντε** ομάδες χωρών: (1η) χώρες με **εξαιρετικά** αποτελέσματα, (2η) χώρες με **καλά** αποτελέσματα, (3η) χώρες με **μέτρια** αποτελέσματα, (4η) χώρες με **χαμηλά** αποτελέσματα και (5η) χώρες με **πολύ χαμηλά** αποτελέσματα. Κάθε ομάδα χωρών ορίζεται σε σχέση με την απόστασή της από τη **μέση τιμή του συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων** της ΕΕ-27 (ακριβής τιμή υπολογισμού 48,06 για το έτος 2010).

Το 2010 η μέση τιμή του συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της **ΕΕ-27** είναι **48,1** μονάδες στην κλίμακα 0-100.

Ανάλογα με την τιμή του συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων τα **27** κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010, διακρίνονται στις ακόλουθες **5** ομάδες χωρών:

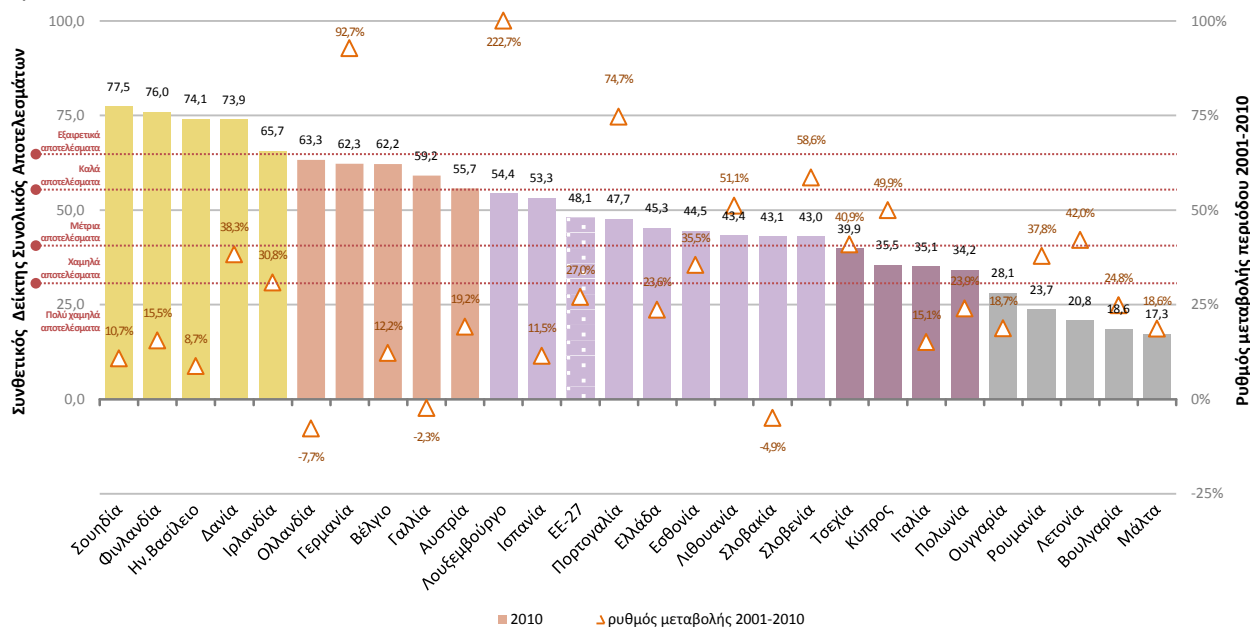
- Χώρες με **εξαιρετικά αποτελέσματα**: η **Σουηδία** (77,5), η **Φινλανδία** (76,0), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (74,1), η **Δανία** (73,9) και η **Ιρλανδία** (65,7).
- Χώρες με **καλά αποτελέσματα**: η **Ολλανδία** (63,3), η **Γερμανία** (62,3), το **Βέλγιο** (62,2), η **Γαλλία** (59,2) και η **Αυστρία** (55,7).
- Χώρες με **μέτρια αποτελέσματα**: το **Λουξεμβούργο** (54,4), η **Ισπανία** (53,3), η **Πορτογαλία** (47,7), η **Ελλάδα** (45,3), η **Εσθονία** (44,5), η **Λιθουανία** (43,4), η **Σλοβακία** (43,1) και η **Σλοβενία** (43,0).
- Χώρες με **χαμηλά αποτελέσματα**: η **Τσεχία** (39,9), η **Κύπρος** (35,5), η **Ιταλία** (35,1) και η **Πολωνία** (34,2).

και

- Χώρες με **πολύ χαμηλά αποτελέσματα**: η **Ουγγαρία** (28,1), η **Ρουμανία** (23,7), η **Λετονία** (20,8), η **Βουλγαρία** (18,6) και η **Μάλτα** (17,3).

Η **Ελλάδα** με βάση την τιμή του συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (45,3) καταλαμβάνει την **14^η** θέση στη σειρά κατάταξης των 27 κρατών-μελών το 2010 και ανήκει στην ομάδα χωρών με μέτρια αποτελέσματα.

Γράφημα 6.109: Συνθετικός δείκτης συνολικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010 και ρυθμός μεταβολής περιόδου 2001-2010

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Οι χώρες με **εξαιρετικά αποτελέσματα** ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων υψηλότερη του 135% της μέσης τιμής της ΕΕ-27 (πάνω από 64,89). Οι χώρες με **καλά αποτελέσματα** ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων μεταξύ 135% και 115% της μέσης τιμής της ΕΕ-27 (από 55,27 έως 64,89). Οι χώρες με **μέτρια αποτελέσματα** ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων μεταξύ 115% και 85% της μέσης τιμής της ΕΕ-27 (από 40,86 έως 55,27). Οι χώρες με **χαμηλά αποτελέσματα** ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων μεταξύ 85% και 65% της μέσης τιμής της ΕΕ-27 (από 31,24 έως 40,86). Οι χώρες με **πολύ χαμηλά αποτελέσματα** ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων μικρότερη του 65% της τιμής της ΕΕ-27 (κάτω από 31,24).

Κατά την περίοδο 2001-2010, η μέση τιμή του συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της ΕΕ-27 καταγράφει **αύξηση**⁶ κατά **27,0%**.

Την ίδια περίοδο αναφοράς, **18** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ σημειώνουν **αύξηση** του συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με την υψηλότερη να καταγράφεται στο **Λουξεμβούργο** (κατά 222,7%) και ακολουθούν, κατά φθίνουσα σειρά ρυθμού αύξησης: η **Γερμανία** (92,7%), η **Πορτογαλία** (74,7%), η **Σλοβενία** (58,6%), η **Λιθουανία** (51,1%), η **Κύπρος** (49,9%), η **Λετονία** (42,0%), η **Τσεχία** (40,9%), η **Δανία** (38,3%), η **Ρουμανία** (37,8%), η **Εσθονία** (35,5%), η **Ιρλανδία** (30,8%), η **Βουλγαρία** (24,8%), η **Πολωνία** (23,9%), η **Ελλάδα** (23,6%), η **Αυστρία** (19,2%), η **Ουγγαρία** (18,7%), η **Μάλτα** (18,6%), η **Φινλανδία** (15,5%), η **Ιταλία** (15,1%), το **Βέλγιο** (12,2%), η **Ισπανία** (11,5%), η **Σουηδία** (11,5%) και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (8,7%).

Στον αντίποδα βρίσκονται **3** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ, τα οποία τη δεκαετία 2001-2010 σημειώνουν **μείωση** του συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στην **Ολλανδία** (7,7%) και ακολου-

θούν, κατά αύξουσα σειρά ρυθμού μείωσης: η **Σλοβακία** (4,9%) και η **Γαλλία** (2,3%).

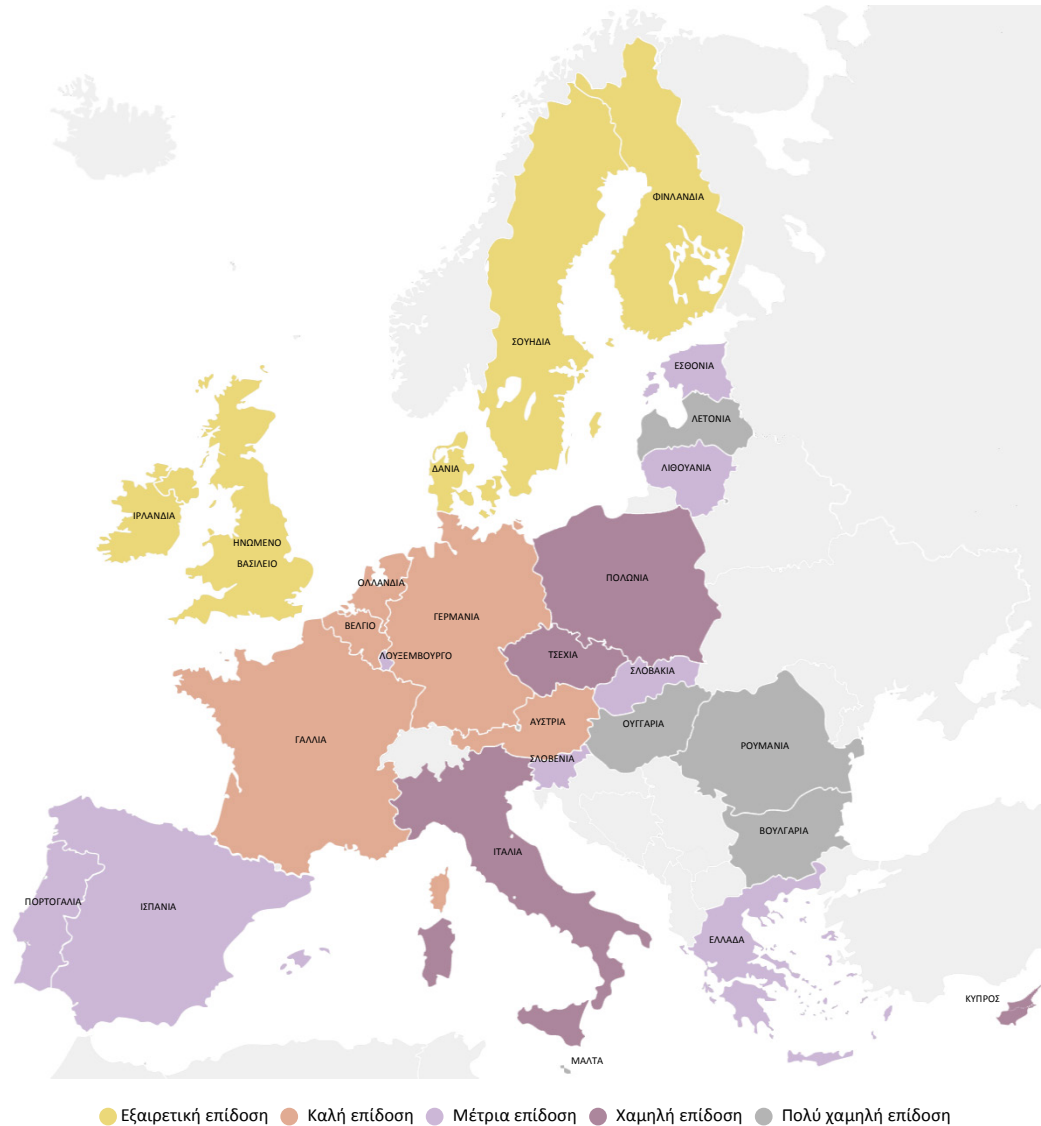
Στο χάρτη με τα 27 κράτη-μέλη που ακολουθεί αποτυπώνονται χρωματικά οι 5 ομάδες με βάση την τιμή του συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων το έτος 2010.

Οι ομάδες χωρών που έχουν προκύψει με βάση τα εκπαιδευτικά και ερευνητικά αποτελέσματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έχουν κοινά γεωγραφικά χαρακτηριστικά. Στις δύο πρώτες ομάδες (**εξαιρετική και καλή επίδοση**) ανήκουν κατ' αποκλειστικότητα χώρες της **δυτικής Ευρώπης** (Ολλανδία, Βέλγιο, Γερμανία, Αυστρία, Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία) και **σκανδιναβικές χώρες** (Δανία, Σουηδία, Φινλανδία). Οι χώρες της **νότιας Ευρώπης** (Πορτογαλία, Ισπανία, Ελλάδα, Κύπρος, Ιταλία και Μάλτα) και της **ανατολικής Ευρώπης** (Σλοβενία, Τσεχία, Σλοβακία, Ουγγαρία, Πολωνία, Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία) παρουσιάζουν **μέτρια έως πολύ χαμηλή επίδοση**. Τέλος, οι **Βαλκανικές χώρες** (Ρουμανία, Βουλγαρία) εντάσσονται στην ομάδα με **πολύ χαμηλές επιδόσεις**.

Ας σημειωθεί ότι η παραπάνω γεωγραφική διάκριση υιοθετήθηκε σε προηγούμενη μελέτη του ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ (2012: 98), όπου τα 27 κράτη-μέλη διακρίθηκαν σε 5 ομάδες (σκανδιναβικές χώρες, δυτική Ευρώπη, νότια Ευρώπη, ανατολική Ευρώπη και Βαλκανικές χώρες) με κριτήριο **το ύψος του κατά κεφαλή ΑΕΠ** τους και τη γεωγραφική τους θέση, οι οποίες εμφάνιζαν **υψηλή ενδοομοιογένεια** ως προς τις εισροές της εκπαίδευσης (χρηματοδότηση), αλλά και ως προς τις εκροές (αποτελέσματα) της.

⁶ Ο ρυθμός μεταβολής του συνθετικού δείκτη ερευνητικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης υπολογίζεται από τη μεταβολή των επιμέρους μεταβλητών που συνθέτουν το δείκτη (βλ. μεθοδολογικό σημείωμα για τους συνθετικούς δείκτες στο Παράρτημα VII).

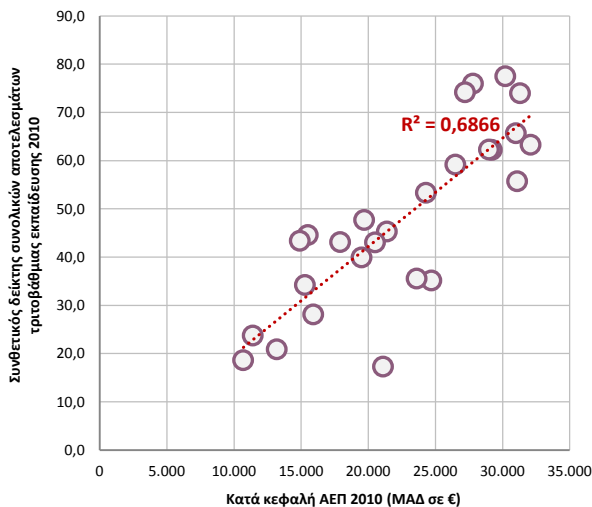
Εικόνα 6.1: Συνθετικός δείκτης συνολικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά ομάδα χωρών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

● Εξαιρετική επίδοση ● Καλή επίδοση ● Μέτρια επίδοση ● Χαμηλή επίδοση ● Πολύ χαμηλή επίδοση

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Γράφημα 6.110: Συσχετισμός του συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και του κατά κεφαλή ΑΕΠ στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε.⁽¹⁾

Πηγή δεδομένων: Eurostat
Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

⁽¹⁾ Το Λουξεμβούργο λόγω ιδιαίτερα υψηλού κατά κεφαλή ΑΕΠ (68.100 ΜΑΔ το 2011) σε σύγκριση με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη έχει εξαιρεθεί από την ανάλυση.

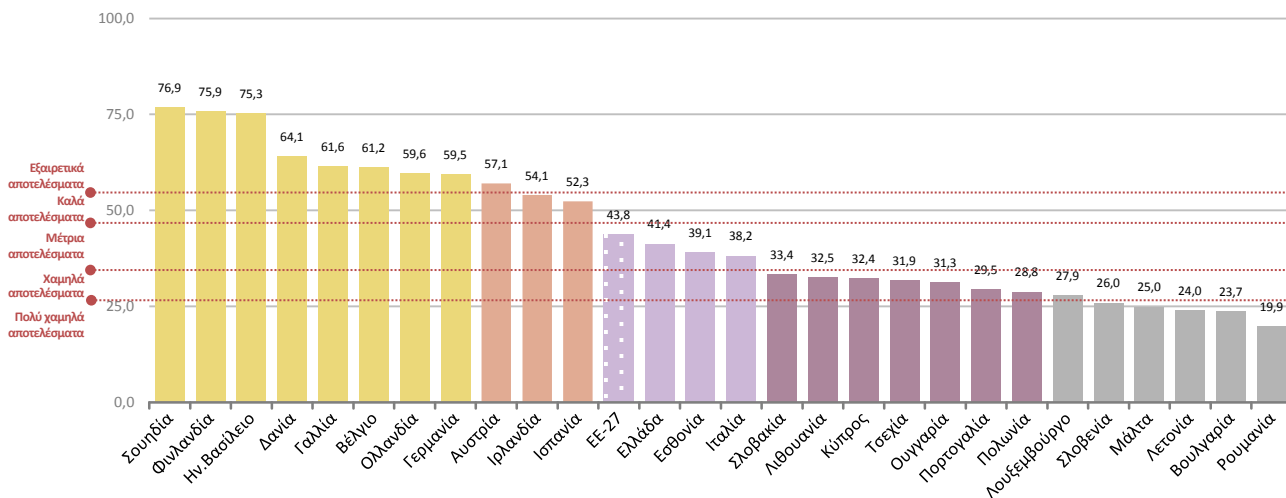
Πράγματι, όπως φαίνεται και από το παραπάνω γράφημα, όπου συσχετίζεται ο **συνθετικός δείκτης συνολικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** με το **κατά κεφαλή ΑΕΠ (ΜΑΔ σε €)** στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ-27 το έτος 2010, συνολικά, αποτυπώνεται μια **ισχυρή γραμμική σχέση** (τιμή συντελεστή προσδιορισμού R^2 68,7%) μεταξύ των δύο μεγεθών, που υποδηλώνει ότι η **παραγωγή υψηλών εκπαιδευτικών και ερευνητικών αποτελεσμάτων της ανώτατης εκπαίδευσης συσχετίζεται άμεσα με τον παραγόμενο πλούτο μιας χώρας.**

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η κατάταξη των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των 27 κρατών-μελών της ΕΕ ως προς τα συνολικά τους αποτελέσματα με βάση την τιμή του **συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το έτος 2001** και τη **μέση τιμή του συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων της ΕΕ-27** το συγκεκριμένο έτος αναφοράς (ακριβής τιμή υπολογισμού 43,79). Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί

κατά τη σύγκριση της τιμής του συνθετικού δείκτη των κρατών-μελών μεταξύ των ετών αναφοράς (2001 και 2010), αφού οι τιμές δεν είναι άμεσα συγκρίσιμες μεταξύ τους (βλ. Παράρτημα VII).

Συγκρίνοντας την κατάταξη των κρατών-μελών του έτους 2001 και του έτους 2010, **13** από τα 27 κράτη-μέλη **μετακινήθηκαν** σε διαφορετική κατηγορία ως προς τα αποτελέσματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Γράφημα 6.111: Συνθετικός δείκτης συνολικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2001

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Οι χώρες με **εξαιρετικά αποτελέσματα** ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων υψηλότερη του 135% της μέσης τιμής της ΕΕ-27 (πάνω από 59,12). Οι χώρες με **καλά αποτελέσματα** ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων μεταξύ 115% και 135% της μέσης τιμής της ΕΕ-27 (από 50,36 έως 59,12). Οι χώρες με **μέτρια αποτελέσματα** ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων μεταξύ 85% και 115% της μέσης τιμής της ΕΕ-27 (από 37,22 έως 50,36). Οι χώρες με **χαμηλά αποτελέσματα** ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων μεταξύ 65% και 85% της μέσης τιμής της ΕΕ-27 (από 28,46 έως 37,22). Οι χώρες με **πολύ χαμηλά αποτελέσματα** ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων μικρότερη του 65% της μέσης τιμής της ΕΕ-27 (κάτω από 28,46).

Συγκριμένα, **7** κράτη-μέλη παρουσιάζουν **επιδείνωση** των συνολικών τους αποτελεσμάτων, αφού το 2010 εμφανίζονται σε χαμηλότερη κατηγορία αποτελεσμάτων σε σύγκριση με την επίδοσή τους το 2001: η **Γαλλία**, το **Βέλγιο**, η **Ολλανδία** και η **Γερμανία** (από **εξαιρετικά** αποτελέσματα το 2001 σε **καλά** το 2010), η **Ισπανία** (από **καλά** αποτελέσματα το 2001 σε **μέτρια** το 2010), η **Ιταλία** (από **μέτρια** αποτελέσματα το 2001 σε **χαμηλά** το 2010) και η **Ουγγαρία** (από **χαμηλά** αποτελέσματα το 2001 σε **πολύ χαμηλά** το 2010).

Στον αντίποδα βρίσκονται **6** κράτη-μέλη που παρουσιάζουν **βελτίωση** των συνολικών τους αποτελεσμάτων, αφού το 2010 εμφανίζονται σε υψηλότερη κατηγορία αποτελεσμάτων σε σύγκριση με την επίδοσή τους το 2001: η **Ιρλανδία** (από **καλά** αποτελέσματα το 2001 σε **εξαιρετικά** το 2010), η **Σλοβακία**, η **Λιθουανία** και η **Πορτογαλία** (από **χαμηλά** αποτελέσματα το 2001 σε **μέτρια** το 2010), το **Λουξεμβούργο** και η **Σλοβενία** (από **πολύ χαμηλά** αποτελέσματα το 2001 σε **μέτρια** το 2010).

Η **Ελλάδα** από τη **12^η** στη σειρά κατάταξης μεταξύ των 27 κρατών-μελών το 2001 μετακινήθηκε στην **14^η** θέση το 2010, **παραμένοντας** στην κατηγορία **των μέτρων συνολικών αποτελεσμάτων** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Στο γράφημα που ακολουθεί συσχετίζεται η τιμή του συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το 2010 και ο ρυθμός μεταβολής της περιόδου 2001-2010 στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ.

Το γράφημα χωρίζεται σε τέσσερα επιμέρους πεδία από δύο διασταυρούμενες γραμμές, εκ των οποίων η

κάθετη αντιπροσωπεύει το **ρυθμό μεταβολής του ευρωπαϊκού μέσου όρου** του συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων (**27,0%**), και η οριζόντια η οποία αποδίδει τη **μέση τιμή της ΕΕ-27 (48,1)** του συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το 2010. **Αριστερά** της κάθετης γραμμής περιλαμβάνονται κράτη-μέλη τα οποία παρουσιάζουν **χαμηλούς ρυθμούς αύξησης (ή και αρνητικούς)** της επίδοσής τους (ρυθμός μεταβολής του συνθετικού δείκτη αποτελεσμάτων μικρότερος του ευρωπαϊκού μέσου όρου 27,0%), ενώ **δεξιά** της κάθετης γραμμής περιλαμβάνονται κράτη-μέλη τα οποία παρουσιάζουν **γρήγορους ρυθμούς αύξησης** της επίδοσής τους (ρυθμός μεταβολής του συνθετικού δείκτη αποτελεσμάτων υψηλότερος του ευρωπαϊκού μέσου όρου 27,0%). **Κάτω** από την οριζόντια γραμμή περιλαμβάνονται κράτη-μέλη **με μέτρια έως πολύ χαμηλή επίδοση** (χαμηλότερη της ΕΕ-27 48,1), ενώ **πάνω** από την οριζόντια γραμμή περιλαμβάνονται κράτη-μέλη **με εξαιρετική έως μέτρια επίδοση** (υψηλότερη της ΕΕ-27 48,1).

Τα 27 συστήματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των χωρών που αναφέρονται στο γράφημα, με βάση τα συνολικά τους αποτελέσματα διακρίνονται στις ακόλουθες 4 ομάδες:

- Στην **1η ομάδα**, η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα **με εξαιρετική έως μέτρια επίδοση** και με **γρήγορους ρυθμούς αύξησης** των συνολικών αποτελεσμάτων τους, όπου εντάσσεται το 14,8% των κρατών-μελών: η **Δανία**, η **Ιρλανδία**, η **Γερμανία** και το **Λουξεμβούργο**.
- Στη **2η ομάδα**, η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα **με εξαιρετική έως μέτρια επίδοση**, αλλά με

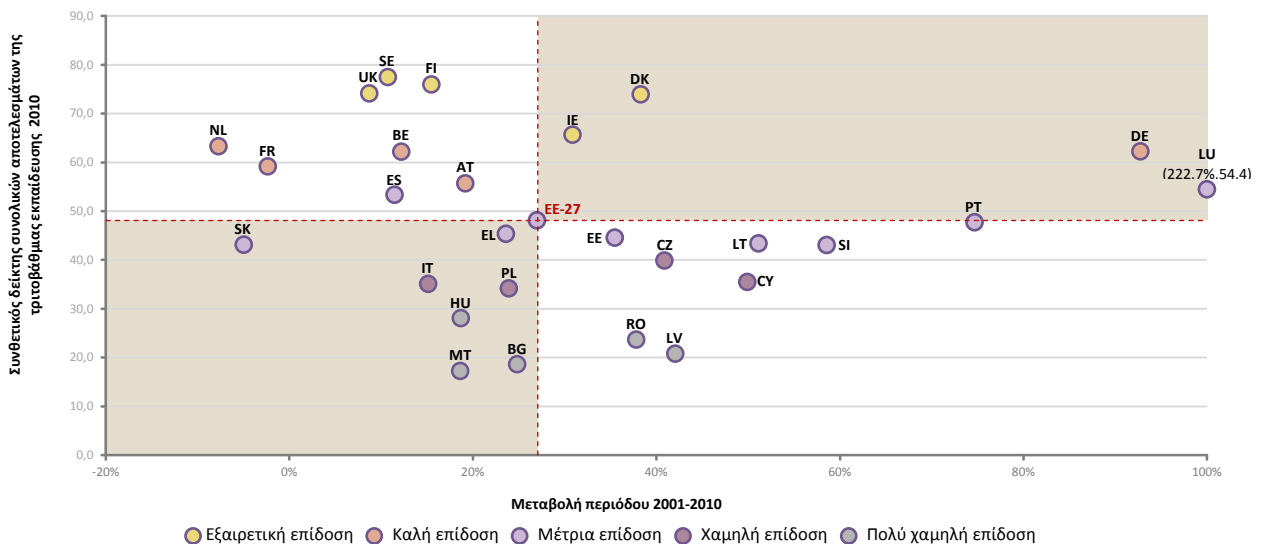
αργούς ρυθμούς αύξησης (ή και μείωσης) των συνολικών αποτελεσμάτων τους, όπου εντάσσεται το 29,6% των κρατών-μελών: η **Σουηδία**, η **Φινλανδία**, το **Ηνωμένο Βασίλειο**, η **Ολλανδία**, το **Βέλγιο**, η **Γαλλία**, η **Αυστρία** και η **Ισπανία**.

- Στην **3η ομάδα**, η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα με μέτρια έως πολύ χαμηλή επίδοση, αλλά με γρήγορους ρυθμούς αύξησης των συνολικών αποτελεσμάτων τους, όπου εντάσσεται το 29,6% των κρατών-μελών: η **Πορτογαλία**, η **Εσθονία**, η **Λιθουανία**,

η **Σλοβενία**, η **Τσεχία**, η **Κύπρος**, η **Ρουμανία** και η **Λετονία**.

- Στην **4η ομάδα**, η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα με μέτρια έως πολύ χαμηλή επίδοση και με αργούς ρυθμούς αύξησης (ή και μείωσης) των συνολικών αποτελεσμάτων τους, όπου εντάσσεται το 25,9% των κρατών-μελών: η **Ελλάδα**, η **Σλοβακία**, η **Ιταλία**, η **Πολωνία**, η **Ουγγαρία**, η **Βουλγαρία** και η **Μάλτα**.

Γράφημα 6.112: Συσχετισμός του συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το 2010 και του ρυθμού μεταβολής της περιόδου 2001-2010 στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ

Πηγή: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Σε πρόσφατη μελέτη για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Aubyn et al, 2009), γίνεται μια **αποτίμηση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας της δημόσιας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** στις ευρωπαϊκές χώρες. Στη μελέτη αυτή για τη μέτρηση της αποδοτικότητας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης χρησιμοποιείται η μη παραμετρική μέθοδος Data Envelopment Analysis (DEA) λαμβάνοντας υπόψη ως παραμέτρους **εισροών**: α) το **ακαδημαϊκό προσωπικό** και τους **νεοεισερχόμενους φοιτητές** και β) τη **χρηματοδότηση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων ως ποσοστό του ΑΕΠ**, και αντίστοιχα ως παραμέτρους **εκροών**: τους **αποφοίτους** (σταθμισμένους ως προς την ποιότητα τους όπως έχει αξιολογηθεί από τους ομότιμους τους) και τις **επιστημονικές δημοσιεύσεις** (σταθμισμένες ως προς τις αναφορές σε αυτές).

Στο ακόλουθο γράφημα συσχετίζεται η τιμή του **συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της παρούσας μελέτης με τον **δείκτη αποδοτικότητας** που έχει προκύψει από την προαναφερθείσα μελέτη (Aubyn et al, 2009) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ.

Η κατάταξη των χωρών που προκύπτει από την παρούσα μελέτη με βάση το συνθετικό δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων φαίνεται να συσχετίζεται με την κατάταξη των χωρών που προκύπτει από τη σχετική μελέτη

(Aubyn et al, 2009) με βάση της αποδοτικότητας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Και στα δύο γραφήματα αποτυπώνεται μια **γραμμική θετική συσχέτιση** μεταξύ του συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων των συστημάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και του δείκτη αποδοτικότητας. Η σχέση αυτή είναι πιο ισχυρή στο **υπόδειγμα της ανάλυσης DEA που προσανατολίζεται στην αύξηση των εκροών** (τιμή συντελεστή προσδιορισμού R^2 55,4%), ενώ είναι πιο αποδυναμωμένη στο **υπόδειγμα της ανάλυσης DEA που προσανατολίζεται στη μείωση των εισροών** (τιμή συντελεστή προσδιορισμού R^2 39,4%).

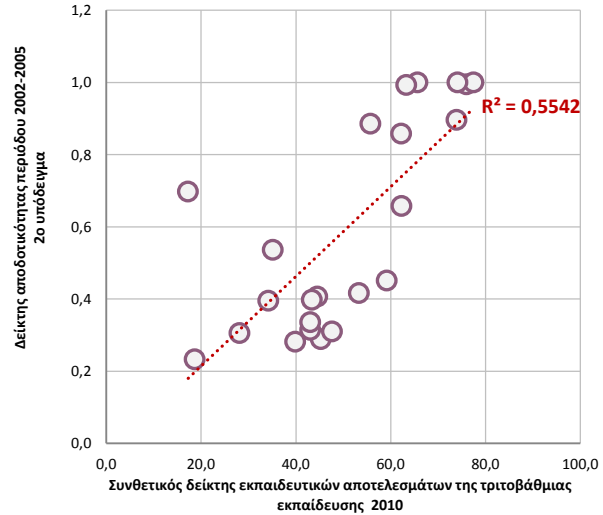
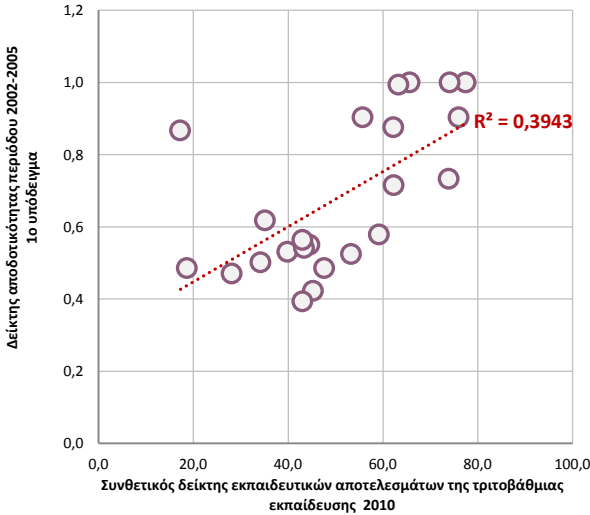
Από την ανάλυση της συγκεκριμένης μελέτης φαίνεται ότι η χρηματοδότηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις χώρες της **νότιας και ανατολικής Ευρώπης**, αλλά και των μεγάλων κρατών-μελών της ΕΕ (**Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία**), χαρακτηρίζεται ως **αναποτελεσματική**. Στον αντίποδα βρίσκεται το **Ηνωμένο Βασίλειο** και, με μικρότερη διαφορά, η **Ολλανδία**, που αναδεικνύονται ως οι πιο αποτελεσματικές. Πιο συγκεκριμένα, η **Ελλάδα**, η **Πορτογαλία**, η **Ισπανία**, η **Ουγγαρία**, η **Τσεχία**, η **Σλοβακία** και η **Εσθονία** στη συγκεκριμένη μελέτη καταλαμβάνουν τις **τελευταίες θέσεις** στη σειρά κατάταξης. Επιπλέον, η Ελλάδα μαζί με την Ισπανία, την Ουγγαρία, τη Σλοβακία και την Εσθονία, παρόλο που σημειώνουν υψηλή συμμετοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (υψηλότερη από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο),

καταγράφουν **χαμηλά ποσοστά αποφοίτησης**, λόγω της συχνής επιμήκυνσης της διάρκειας σπουδών, αλλά και των υψηλών ποσοστών μη ολοκλήρωσης των σπουδών. Στις πρώτες θέσεις της κατάταξης βρίσκεται η **Ιρλανδία** (κυρίως για τα εκπαιδευτικά της αποτελέ-

σματα), η **Ολλανδία**, η **Σουηδία**, η **Φινλανδία** (κυρίως για την εξαιρετική επιστημονική τους παραγωγή) και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (με υψηλές εκπαιδευτικές και ερευνητικές επιδόσεις).

Γράφημα 6.113: Συσχετισμός του συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και του δείκτη αποδοτικότητας στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ

Πηγή: Study on the efficiency and effectiveness of public spending on tertiary education (2009) Το 1^ο υπόδειγμα της ανάλυσης DEA προσανατολίζεται στη μείωση των εισροών (input oriented) και το 2^ο υπόδειγμα στην αύξηση των εκροών (output oriented). Και στα δύο υποδείγματα ως μεταβλητή εισροών χρησιμοποιείται η δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα ως ποσοστό του ΑΕΠ. Δεν διατίθενται στοιχεία για την Κύπρο, τη Λετονία, τη Ρουμανία και το Λουξεμβούργο.

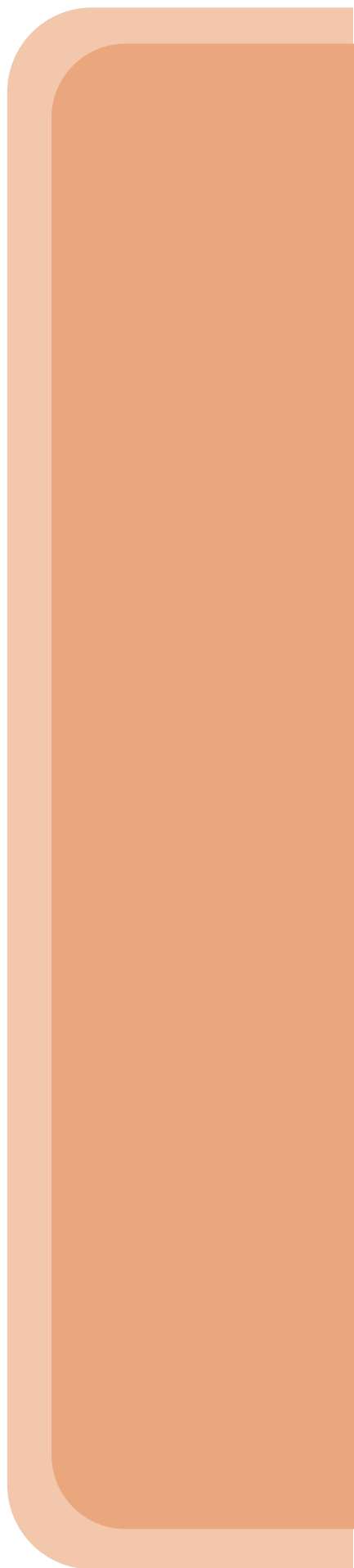
Μεταξύ των ευρημάτων της συγκεκριμένης μελέτης, η αποδοτικότητα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης φαίνεται να σχετίζεται και με **δομικά χαρακτηριστικά** των συστημάτων των χωρών, αλλά και με την **ποιότητα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης**. Τα αποτελέσματα των χωρών στο πρόγραμμα PISA αναδεικνύονται ως σημαντικός παράγοντας διαμόρφωσης της αποτελεσματικότητας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ μεταξύ των δομικών χαρακτηριστικών των συστημάτων φαί-

νεται πως αποδίδουν καλύτερα τα συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης: α) των οποίων **η χρηματοδότηση βασίζεται στις εκροές** (ποσοστά αποφοίτησης, δημοσιεύσεις) και λιγότερο **σε ιστορικά χαρακτηριστικά ή στις εισροές**, β) τα οποία αξιολογούνται **ανοικτά από ανεξάρτητες αρχές** και γ) με **αυτονομία των ιδρυμάτων στην επιλογή του ακαδημαϊκού προσωπικού και στον καθορισμό των απολαβών τους**.

Κεφάλαιο 7ο

Ευρύτερα αποτελέσματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

7.1	Απασχολησιμότητα των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	391
7.1.1	Απασχολούμενοι ανά επίπεδο εκπαίδευσης	392
7.1.2	Ποσοστό απασχόλησης ανά επίπεδο εκπαίδευσης	393
7.1.3	Διάρκεια μετάβασης από την εκπαίδευση στην εργασία	395
7.1.4	Συνάφεια της εκπαίδευσης με την απασχόληση	396
7.1.5	Απολαβές ανά επίπεδο εκπαίδευσης	403
7.1.6	Ποσοστό ανεργίας ανά επίπεδο εκπαίδευσης	409
7.1.7	Συνθετικός δείκτης απασχολησιμότητας των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	411
7.1.8	Συσχετισμός αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και απασχολησιμότητα των αποφοίτων	413
7.2	Ατομικό και κοινωνικό όφελος από την ολοκλήρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	416
7.3	Απασχόληση & καινοτομία	419
7.3.1	Απασχόληση στους τομείς υψηλής τεχνολογίας	419
7.3.2	Επίδοση στον τομέα της καινοτομίας	421
7.4	Κοινωνική κινητικότητα	426

Επισκόπηση κεφαλαίου

Στο έβδομο κεφάλαιο επιχειρείται η αποτύπωση των **ευρύτερων κοινωνικοοικονομικών αποτελεσμάτων** (outcomes) των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, εξετάζοντας χαρακτηριστικά της απασχολησιμότητας των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα κράτη-μέλη της ΕΕ-27, την απασχόληση στους τομείς υψηλής τεχνολογίας και έντασης γνώσης, καθώς και το θέμα της εκπαιδευτικής κινητικότητας.

Πιο συγκεκριμένα, η **απασχολησιμότητα** των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης -σε σύγκριση με τους αποφοίτους χαμηλότερων εκπαιδευτικών βαθμίδων- προσεγγίζεται από έξι διαφορετικές μεταβλητές: το **ποσοστό απασχόλησης** των αποφοίτων της τριτοβάθμιας και συνακόλουθα το **ποσοστό ανεργίας** του συγκεκριμένου πληθυσμού στόχου, τη **διάρκεια μετάβασης από την αποφοίτηση στην εργασία**, τη συνάφεια των **σπουδών των αποφοίτων με ασκούμενο επάγγελμα**, τις **απολαβές των αποφοίτων ανά επίπεδο εκπαίδευσης** και συνακόλουθα το **μισθολογικό πλεονέκτημα** των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έναντι των απασχολούμενων που έχουν ολοκληρώσει χαμηλότερες βαθμίδες εκπαίδευσης.

Σημαντικό δείκτη αποτίμησης των ευρύτερων αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αποτελεί και η εκτίμηση του **συνολικού ατομικού** αλλά και **κοινωνικού οικονομικού οφέλους**, η οποία παρουσιάζεται στην τελευταία έκδοση του ΟΟΣΑ για την εκπαίδευση (OECD, 2013) και αξιοποιείται στην παρούσα έκθεση.

Επιπλέον, εξετάζονται τα επίπεδα της απασχόλησης σε τομείς **υψηλής τεχνολογίας και έντασης γνώσης**, καθώς και η μεταβολή τους κατά την περίοδο αναφοράς (2001-2010). Οι τομείς τεχνολογίας και έντασης γνώσης απαιτούν εξειδικευμένες γνώσεις και δεξιότητες, ενώ οι θέσεις απασχόλησης στους τομείς αυτούς απευθύνονται κατά κύριο λόγο σε αποφοίτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Οι συγκεκριμένοι τομείς, αλλά και η ανάπτυξη της έρευνας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, συνδέονται άμεσα με την παραγωγή **καινοτομίας** στη χώρα. Για το λόγο αυτό στο κεφάλαιο αυτό εξετάζεται και η επίδοση των χωρών στον **τομέα της καινοτομίας**, μέσα από την ανάλυση των στοιχείων του Συνθετικού Δείκτη Καινοτομίας (Innovation Union Scoreboard).

Με την αξιοποίηση των στοιχείων για τη **διαγενεακή εκπαιδευτική κινητικότητα**, τίθεται το ζήτημα της **κοινωνικής κινητικότητας**, προκειμένου να αναδειχθούν τα ευρωπαϊκά συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που συμβάλλουν στην άμβλυνση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων και, συνεπώς, προάγουν την κοινωνική κινητικότητα.

Τέλος, επιχειρείται η διερεύνηση της σχέσης μεταξύ των εκροών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, μέσω του **συνθετικού δείκτη συνολικών (εκπαιδευτικών και ερευνητικών) αποτελεσμάτων** (βλ. Κεφάλαιο 6) και των **ευρύτερων αποτελεσμάτων** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, προκειμένου να διακριθούν τα κράτη-μέλη που επιτυγχάνουν να τροφοδοτήσουν την αγορά εργασίας με υψηλής ποιότητας αποφοίτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίοι κατέχουν τις κατάλληλες δεξιότητες για να καλύψουν τις ανάγκες της αγοράς εργασίας και, κατ' επέκταση, να συμβάλλουν στην παραγωγή καινοτομίας της χώρας.

7.1 Απασχολησιμότητα των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Στην ενότητα αυτή εξετάζονται μεταβλητές που αφορούν στην **απασχολησιμότητα** των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ποσοστό ανεργίας, ποσοστό απασχόλησης, διάρκεια μετάβασης από την εκπαίδευση στην εργασία, συνάφεια του επαγγέλματος με την εκπαίδευση και επίπεδο των απολαβών). Τα παραπάνω μεγέθη εξετάζονται σε σύγκριση με τους αποφοίτους χαμηλότερων εκπαιδευτικών επιπέδων προκειμένου να αποτιμηθούν κάθε φορά τα πιθανά συγκριτικά πλεονεκτήματα των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έναντι των ατόμων με μεσαίο και χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο.

Οι απόφοιτοι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αποτελούν δείκτη **εκροών** του συστήματος (βλ. Κεφάλαιο 6) και ταυτόχρονα δείκτη **εισροών** στην αγορά εργασίας. Κατ' αντιστοιχία, οι μεταβλητές που αναφέρονται και

περιγράφουν ποιότητες της απασχολησιμότητάς τους, μπορούν να θεωρηθούν και ως δείκτες ευρύτερων παραγόμενων αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η ενίσχυση της απασχολησιμότητας των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αποτελεί βασικό αιτούμενο στον **ΕΧΑΕ** από τη διακήρυξη της Μπολόνια (1999) έως και σήμερα, αλλά και στην **ευρωπαϊκή ατζέντα εκσυγχρονισμού** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2006). Παρόλο που καταγράφονται επιτυχημένα παραδείγματα συνεργασίας πανεπιστημίων και επιχειρήσεων, σε ευρωπαϊκό επίπεδο αναγνωρίζεται η ανάγκη για ενίσχυση της συνεργασίας των δύο πλευρών, προκειμένου να ενισχυθεί η απασχολησιμότητα των αποφοίτων, μέσω της δημιουργίας κατάλληλων προγραμμάτων σπουδών που θα ανταποκρίνονται

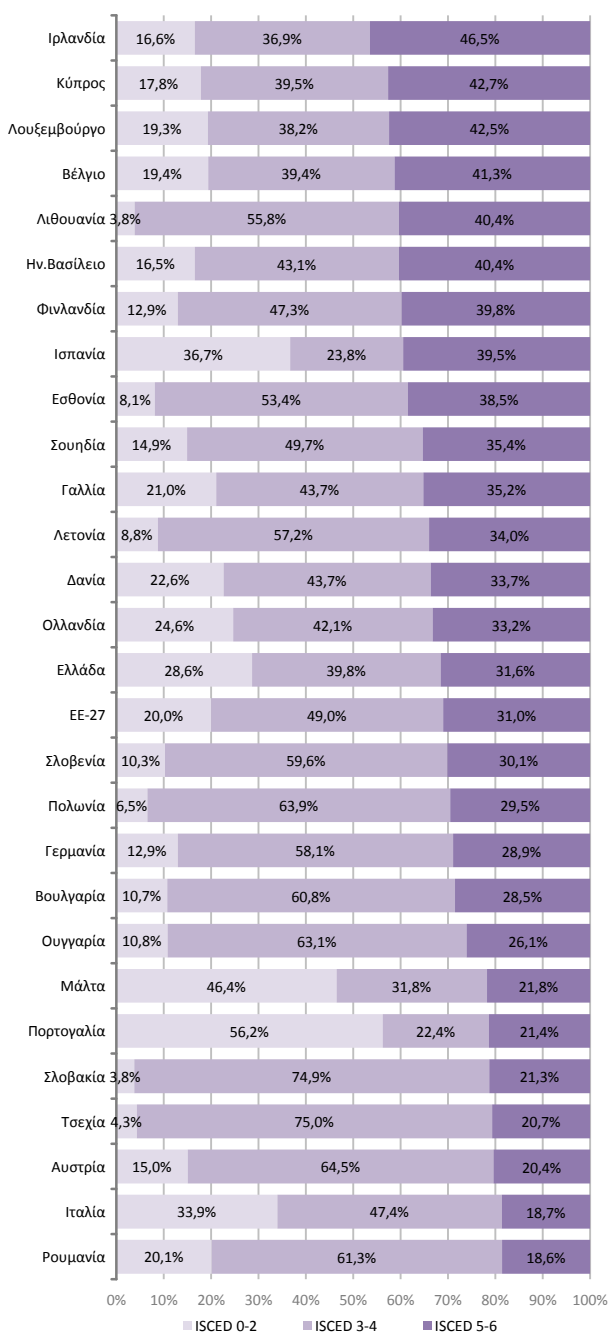
στις ανάγκες τις αγορές εργασίας (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2009β). Το 2008 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σε μια προσπάθεια να ενισχύσει τη συνεργασία πανεπιστημίων και επιχειρήσεων, εγκαινιάζει μια ευρωπαϊκή πλατφόρμα διαλόγου μεταξύ των δύο πλευρών (Φόρουμ Πανεπιστημίων-Επιχειρήσεων). Δεδομένης της πρόσφατης χρηματοοικονομικής κρίσης, ωστόσο, που

από το 2007 μετεξελιχθηκε σε εργασιακή και ευρύτερα κοινωνική, πολιτική και αξιακή, το ζήτημα της ενίσχυσης της απασχολησιμότητας των αποφοίτων αποτελεί ιδιαίτερη πρόκληση για την ποιότητα των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα κράτη-μέλη της ΕΕ.

7.1.1 Απασχολούμενοι ανά επίπεδο εκπαίδευσης

Στο ακόλουθο γράφημα οι απασχολούμενοι ηλικίας 15-64 ετών διακρίνονται ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (0-2, 3-4, 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2012.

Γράφημα 7.1: Απασχολούμενοι ηλικίας 15-64 ετών ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (0-2, 3-4, 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2012

Πηγή: Eurostat – LFS. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το 2012 στο σύνολο της ΕΕ-27 **1 στους 5** απασχολούμενους (20,0%) έχει ολοκληρώσει μέχρι και την **κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση** (ISCED 0-2), **1 στους 2** απασχολούμενους (49,0%) έχει ολοκληρώσει την **ανώτερη δευτεροβάθμια ή τη μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμιου επιπέδου εκπαίδευση** (ISCED 3-4), ενώ **1 στους 3** (31,0%) είναι απόφοιτος της **τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** (ISCED 5-6).

Σύμφωνα με πρόβλεψη του Ευρωπαϊκού Κέντρου για την Ανάπτυξη της επαγγελματικής Κατάρτισης (Cedefop, 2010), εκτιμάται ότι το 2020 το 31,5% των θέσεων απασχόλησης θα απαιτεί τριτοβάθμιο επίπεδο εκπαίδευσης, το 50,0% περίπου θα απαιτεί μεσαίο επίπεδο εκπαίδευσης, ενώ μόλις το 18,5% των θέσεων θα απαιτεί χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης. Η συγκεκριμένη πρόβλεψη για τις ανάγκες της αγοράς εργασίας δεν απέχει ιδιαίτερα από την τρέχουσα κατανομή των απασχολούμενων ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED στο σύνολο της ΕΕ-27.

Την ίδια χρονιά, το **υψηλότερο** ποσοστό αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) στο σύνολο της απασχόλησης καταγράφεται στην **Ιρλανδία** (46,5%) και ακολουθούν κατά φθίνουσα σειρά: η **Κύπρος** (42,7%), το **Λουξεμβούργο** (42,5%), το **Βέλγιο** (41,3%), η **Λιθουανία** και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (40,4%), η **Φινλανδία** (39,8%), η **Ισπανία** (39,5%), η **Εσθονία** (38,5%), η **Σουηδία** (35,4%), η **Γαλλία** (32,5%), η **Λετονία** (34,0%), η **Δανία** (33,7%), η **Ολλανδία** (33,2%) και η **Ελλάδα** (31,6%). Το **χαμηλότερο** ποσοστό αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο σύνολο της απασχόλησης καταγράφεται στη **Ρουμανία** (18,6%) και ακολουθούν κατά αύξουσα σειρά: η **Ιταλία** (18,7%), η **Αυστρία** (20,4%), η **Τσεχία** (20,7%), η **Σλοβακία** (21,3%), η **Πορτογαλία** (21,4%), η **Μάλτα** (21,8%), η **Ουγγαρία** (26,1%), η **Βουλγαρία** (28,5%), η **Γερμανία** (28,9%), η **Πολωνία** (29,5%) και η **Σλοβενία** (30,1%).

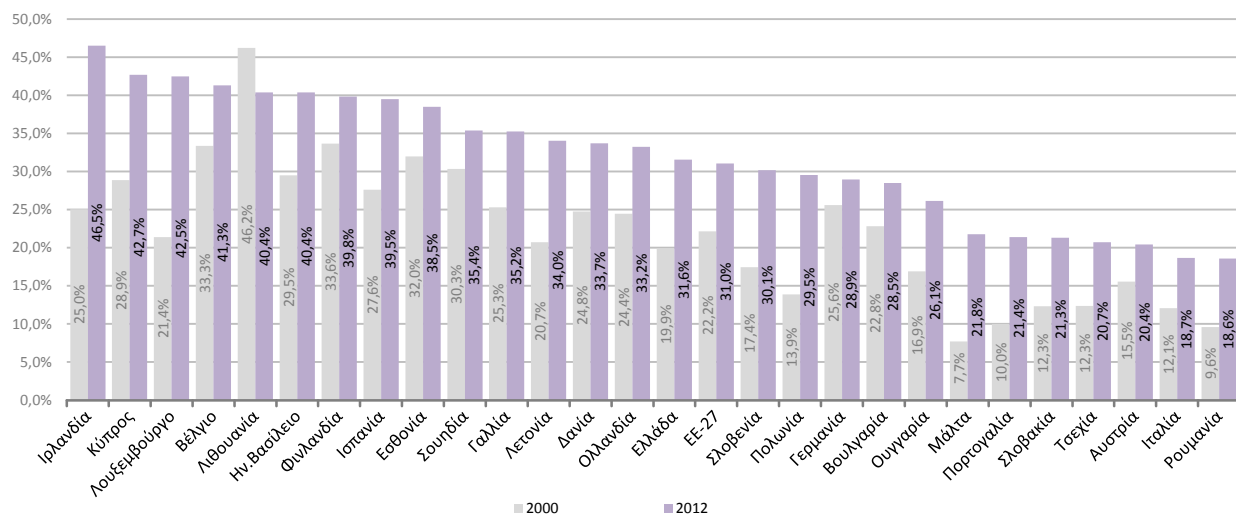
Το **υψηλότερο** ποσοστό απασχολούμενων που έχουν ολοκληρώσει μέχρι και την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0-2) στο σύνολο της απασχόλησης καταγράφεται στην **Πορτογαλία** (56,2%) και ακολουθούν κατά φθίνουσα σειρά: η **Μάλτα** (46,4%), η **Ισπανία** (36,7%), η **Ιταλία** (33,9%), η **Ελλάδα** (28,6%), η **Ολλανδία** (24,6%), η **Δανία** (22,6%), η **Γαλλία** (21,0%), η **Ρουμανία** (20,1%), το **Βέλγιο** (19,4%), το **Λουξεμβούργο** (19,3%), η **Κύπρος** (17,8%), η **Ιρλανδία** (16,6%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (16,5%), η **Αυστρία** (15,0%), η **Σουηδία** (14,9%), η **Γερμανία** και η **Φινλανδία** (12,9%), η **Ουγγαρία** (10,8%), η **Βουλγαρία** (10,7%), η

Σλοβενία (10,3%), η **Λετονία** (8,8%), η **Εσθονία** (8,1%), η **Πολωνία** (6,5%), η **Τσεχία** (4,3%), η **Λιθουανία** και η **Σλοβακία** (3,8%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποδίδεται το ποσοστό των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) στο σύνολο της απασχόλησης στα 27 κράτη-μέλη τα έτη 2000 και 2012.

Γράφημα 7.2: Ποσοστό αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ISCED (5-6) επί του συνόλου των απασχολούμενων ηλικίας 15-64 ετών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2000 και 2012

Πηγή: Eurostat – LFS *Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ*

Κατά την περίοδο 2000-2012 και στο σύνολο της ΕΕ το ποσοστό αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) επί του συνόλου των απασχολούμενων κατέγραψε **αύξηση** κατά **40,1%**, από 22,2% το 2000 σε 31,0% το 2012. Την ίδια περίοδο, **26** από τα 27 κράτη-μέλη καταγράφουν **αύξηση** του ποσοστού των απασχολούμενων με τριτοβάθμιο μορφωτικό επίπεδο. Η μεγαλύτερη αύξηση του ποσοστού σημειώνεται στη **Μάλτα** (κατά 182,0%) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Πορτογαλία** (κατά 113,8%), η **Πολωνία** (κατά 113,2%), το **Λουξεμβούργο** (κατά 98,6%), η **Ρουμανία** (κατά 93,5%), η **Ιρλανδία** (κατά 85,7%), η **Σλοβακία** (κατά 72,9%), η **Σλοβενία** (κατά 72,8%), η **Τσεχία** (κατά

67,8%), η **Λετονία** (κατά 64,3%), η **Ελλάδα** (κατά 58,3%), η **Ουγγαρία** (κατά 54,8%), η **Ιταλία** (κατά 54,7%), η **Κύπρος** (κατά 47,7%), η **Ισπανία** (κατά 43,1%), η **Γαλλία** (κατά 39,3%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 36,8%), η **Δανία** (κατά 36,1%), η **Ολλανδία** (κατά 36,0%), η **Αυστρία** (κατά 31,3%), η **Βουλγαρία** (κατά 24,9%), το **Βέλγιο** (κατά 23,9%), η **Εσθονία** (κατά 20,3%), η **Φινλανδία** (κατά 18,4%), η **Σουηδία** (κατά 16,6%) και η **Γερμανία** (κατά 13,2%).

Στον αντίποδα βρίσκεται η **Λιθουανία**, όπου την περίοδο 2000-2012 το ποσοστό αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) επί του συνόλου των απασχολούμενων κατέγραψε **μείωση** κατά **12,7%**.

7.1.2 Ποσοστό απασχόλησης ανά επίπεδο εκπαίδευσης

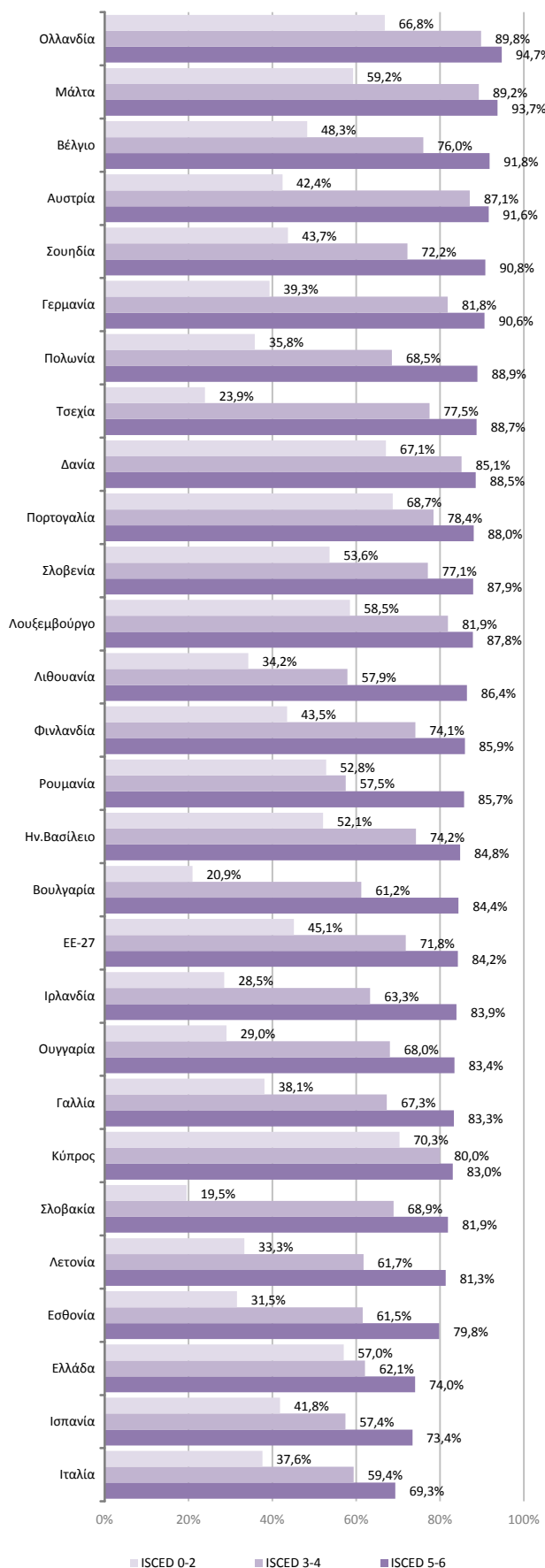
Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το **ποσοστό απασχόλησης των ατόμων ηλικίας 15-34 ετών που αποχώρησαν από την τυπική εκπαίδευση τα τελευταία 5 έτη** (με έτος αναφοράς 2009) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (0-2, 3-4, 5-6).

Το 2009 και στο σύνολο της ΕΕ το ποσοστό απασχόλησης των αποφοίτων της **τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** (ISCED 5-6) ήταν **84,2%**. Το αντίστοιχο ποσοστό των αποφοίτων της **άνωτης δευτεροβάθμιας και της μεταδευτεροβάθμιας μη τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** (ISCED 3-4) ήταν **71,8%**, χαμηλότερο κατά 14,7% του αντίστοιχου των αποφοίτων ISCED 5-6. Το ποσοστό απασχόλησης των αποφοίτων μέχρι και την **κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση** (ISCED 0-2) ήταν **45,1%**, ποσοστό χαμηλότερο κατά 37,2% του αντίστοιχου των αποφοίτων ISCED 3-4 και κατά 46,4% του αντίστοιχου των αποφοίτων ISCED 5-6. Παρατηρείται, επομένως,

ότι όσο **υψηλότερο το επίπεδο εκπαίδευσης** ISCED του αποφοίτου, τόσο **υψηλότερη και η πιθανότητα απασχόλησής του**. Η παρατήρηση αυτή επιβεβαιώνεται και στα **27** κράτη-μέλη.

Το 2009 το υψηλότερο **ποσοστό απασχόλησης στους απόφοιτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6)** καταγράφεται στην **Ολλανδία** (94,7%) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Μάλτα** (93,7%), το **Βέλγιο** (91,8%), η **Αυστρία** (91,6%), η **Σουηδία** (90,8%), η **Γερμανία** (90,6%), η **Πολωνία** (88,9%), η **Τσεχία** (88,7%), η **Δανία** (88,5%), η **Πορτογαλία** (88,0%), η **Σλοβενία** (87,9%), το **Λουξεμβούργο** (87,8%), η **Λιθουανία** (86,4%), η **Φινλανδία** (85,9%), η **Ρουμανία** (85,7%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (84,8%), η **Βουλγαρία** (84,4%), η **Ιρλανδία** (83,9%), η **Ουγγαρία** (83,4%), η **Γαλλία** (83,3%), η **Κύπρος** (83,0%), η **Σλοβακία** (81,9%), η **Λετονία** (81,3%), η **Εσθονία** (79,8%), η **Ελλάδα** (74,0%), η **Ισπανία** (73,4%) και η **Ιταλία** (69,3%).

Γράφημα 7.3: Ποσοστό απασχόλησης ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (0-2, 3-4, 5-6) των ατόμων ηλικίας 15-34 ετών που έχουν αποχωρήσει από την τυπική εκπαίδευση τα τελευταία 5 έτη στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2009

Πηγή: Eurostat – LFS – ad hoc module 2009

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το ίδιο έτος το υψηλότερο ποσοστό απασχόλησης στους απόφοιτους ανώτερης δευτεροβάθμιας και της μεταδευτεροβάθμιας μη τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 3-4) καταγράφεται επίσης στην **Ολλανδία** (89,8%) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Μάλτα** (89,2%), η **Αυστρία** (87,1%), η **Δανία** (85,1%), το **Λουξεμβούργο** (81,9%), η **Γερμανία** (81,8%), η **Κύπρος** (80,0%), η **Πορτογαλία** (78,4%), η **Τσεχία** (77,5%), η **Σλοβενία** (77,1%), το **Βέλγιο** (76,0%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (74,2%), η **Φινλανδία** (74,1%), η **Σουηδία** (72,2%), η **Σλοβακία** (68,9%), η **Πολωνία** (68,5%), η **Ουγγαρία** (68,0%), η **Γαλλία** (67,3%), η **Ιρλανδία** (63,3%), η **Ελλάδα** (62,1%), η **Λετονία** (61,7%), η **Εσθονία** (61,5%), η **Βουλγαρία** (61,2%), η **Ιταλία** (59,4%), η **Λιθουανία** (57,9%), η **Ρουμανία** (57,5%) και η **Ισπανία** (57,4%).

Τέλος, το 2009 το υψηλότερο ποσοστό απασχόλησης στους απόφοιτους μέχρι και την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0-2) καταγράφεται στην **Κύπρο** (70,3%).

Κατά φθίνουσα σειρά ακολουθούν: η **Πορτογαλία** (68,7%), η **Δανία** (67,1%), η **Ολλανδία** (66,8%), η **Μάλτα** (59,2%), το **Λουξεμβούργο** (58,5%), η **Ελλάδα** (57,0%), η **Σλοβενία** (53,6%), η **Ρουμανία** (52,8%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (52,1%), το **Βέλγιο** (48,3%), η **Σουηδία** (43,7%), η **Φινλανδία** (43,5%), η **Αυστρία** (42,4%), η **Ισπανία** (41,8%), η **Γερμανία** (39,3%), η **Γαλλία** (38,1%), η **Ιταλία** (37,6%), η **Πολωνία** (35,8%), η **Λιθουανία** (34,2%), η **Λετονία** (33,3%), η **Εσθονία** (31,5%), η **Ουγγαρία** (29,0%), η **Ιρλανδία** (28,5%), η **Τσεχία** (23,9%), η **Βουλγαρία** (20,9%) και η **Σλοβακία** (19,5%).

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η **Ελλάδα** (με **74,0%**) καταλαμβάνει την **25^η θέση** στη σειρά κατάταξης ως προς το ποσοστό απασχόλησης των αποφοίτων της **τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** (ISCED 5-6) μεταξύ των 27 κρατών-μελών, την **20^η θέση** (με **62,1%**) στη σειρά κατάταξης ως προς το ποσοστό απασχόλησης των αποφοίτων της **ανώτερης δευτεροβάθμιας και μεταδευτεροβάθμιας μη τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** (ISCED 3-4) μεταξύ των 27 κρατών-μελών, ενώ ως προς τους απόφοιτους μέχρι και την **κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση** (ISCED 0-2) κατέχει το **7^ο υψηλότερο** ποσοστό απασχόλησης (**57,0%**).

Μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ-27 και για τη συγκεκριμένη μεταβλητή, το μεγαλύτερο **συγκριτικό πλεονέκτημα** των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) σε σύγκριση με τους απόφοιτους των επιπέδων ISCED 3-4 καταγράφεται στη **Λιθουανία**, όπου οι απόφοιτοι των επιπέδων ISCED 5-6 σημειώνουν ποσοστό απασχόλησης κατά **28,5% υψηλότερο** σε σύγκριση με τους αποφοίτους των επιπέδων ISCED 3-4. Κατά φθίνουσα σειρά ποσοστιαίας διαφοράς ακολουθούν: η **Ρουμανία** (κατά 28,2%), η **Βουλγαρία** (κατά 23,2%), η **Ιρλανδία** (κατά 20,6%), η **Πολωνία** (20,4%), η **Λετονία** (κατά 19,6%), η **Σουηδία** (κατά 18,6%), η **Εσθονία** (κατά 18,3%), η **Ισπανία** και η **Γαλλία** (κατά 16,0%), το **Βέλγιο** (κατά 15,8%), η **Ουγγαρία** (κατά 15,4%), η **Σλοβακία** (κατά 13,0%), η **Ελλάδα** (κατά

11,9%), η **Φινλανδία** (κατά 11,8%), η **Τσεχία** (κατά 11,2%), η **Σλοβενία** (κατά 11,2%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 10,6%), η **Ιταλία** (κατά 9,9%), η **Πορτογαλία** (κατά 9,6%), η **Γερμανία** (κατά 8,8%), το **Λουξεμβούργο** (κατά 5,9%), η **Ολλανδία** (κατά 4,9%), η **Μάλτα** και η **Αυστρία** (κατά 4,5%), η **Δανία** (κατά 3,4%) και η **Κύπρος** (κατά 3,0%).

7.1.3 Διάρκεια μετάβασης από την εκπαίδευση στην εργασία

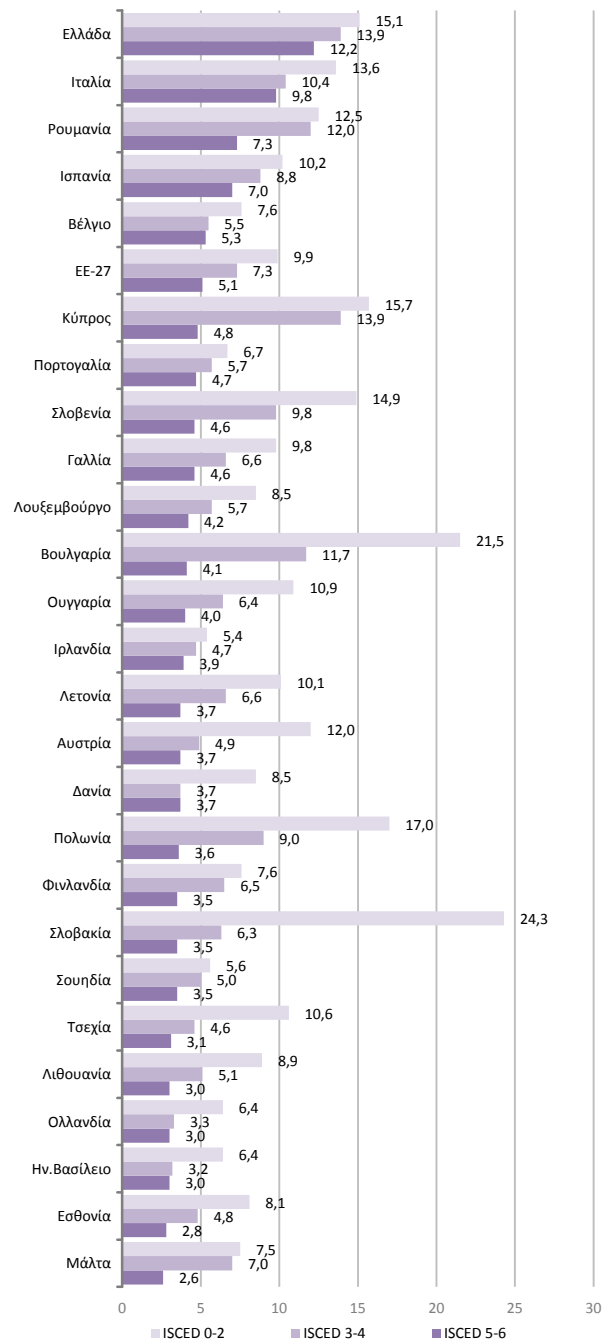
Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η μέση διάρκεια μετάβασης (σε μήνες) από την εκπαίδευση στην πρώτη εργασία ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (0-2, 3-4, 5-6) των ατόμων του πληθυσμού ηλικίας 15-34 ετών που έχουν αποχωρήσει από την τυπική εκπαίδευση τα τελευταία 5 έτη (έτος αναφοράς 2009) στα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ.

Το 2009 και στο σύνολο της ΕΕ ο μέσος χρόνος που απαιτήθηκε για την εξεύρεση της πρώτης εργασίας μετά την αποχώρηση από την τυπική εκπαίδευση ήταν 5,1 μήνες για τους απόφοιτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6). Οι απόφοιτοι της ανώτερης δευτεροβάθμιας και της μεταδευτεροβάθμιας μη τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 3-4) χρειάστηκαν κατά μέσο όρο 2,2 μήνες περισσότερο για την εξεύρεση εργασίας (μέσος χρόνος 7,3 μήνες από την αποχώρηση από την αντίστοιχη βαθμίδα). Για τους απόφοιτους μέχρι και την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0-2) απαιτήθηκαν κατά μέσο όρο 9,9 μήνες για την εξεύρεση της πρώτης εργασίας μετά την αποφοίτησή τους από την αντίστοιχη βαθμίδα, δηλαδή χρονικό διάστημα υψηλότερο κατά 2,6 μήνες του αντίστοιχου των αποφοίτων ISCED 3-4 και κατά 4,8 μήνες του αντίστοιχου των αποφοίτων ISCED 5-6. Παρατηρείται, επομένως, ότι όσο υψηλότερο το επίπεδο εκπαίδευσης ISCED τόσο γρηγορότερη και η μετάβαση από την εκπαίδευση στην εργασία. Η παρατήρηση αυτή επιβεβαιώνεται και στα 26 κράτη-μέλη, όπως φαίνεται και στο γράφημα. Θα πρέπει, ωστόσο, να σημειωθεί η περίπτωση της Δανίας, όπου για τους αποφοίτους των επιπέδων ISCED 5-6 και των επιπέδων 3-4 απαιτείται το ίδιο χρονικό διάστημα για την εξεύρεση εργασίας (3,7 μήνες).

Η μικρότερη χρονικά μετάβαση από την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) στην εργασία καταγράφεται στη **Μάλτα** (2,6 μήνες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Εσθονία** (2,8 μήνες), το **Ηνωμένο Βασίλειο**, η **Ολλανδία** και η **Λιθουανία** (3,0 μήνες), η **Τσεχία** (3,1 μήνες), η **Σουηδία**, η **Φινλανδία** και η **Σλοβακία** (3,5 μήνες), η **Πολωνία** (3,6 μήνες), η **Δανία**, η **Αυστρία** και η **Λετονία** (3,7 μήνες), η **Ιρλανδία** (3,9 μήνες), η **Ουγγαρία** (4,0 μήνες), η **Βουλγαρία** (4,1 μήνες), το **Λουξεμβούργο** (4,2 μήνες), η **Γαλλία** και η **Σλοβενία** (4,6 μήνες), η **Πορτογαλία** (4,7 μήνες), η **Κύπρος** (4,8 μήνες), το **Βέλγιο** (5,3 μήνες), η **Ισπανία** (7,0 μήνες), η **Ρουμανία** (7,3 μήνες), η **Ιταλία** (9,8 μήνες) και η **Ελλάδα** (12,2 μήνες).

Η **Ελλάδα** με βάση τη διαφορά του ποσοστού απασχόλησης των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) σε σύγκριση με τους απόφοιτους των επιπέδων ISCED 3-4 (διαφορά κατά 11,9%) κατατάσσεται στην **14^η θέση** μεταξύ των 27 κρατών-μελών.

Γράφημα 7.4: Μέση διάρκεια μετάβασης (σε μήνες) από την εκπαίδευση στην πρώτη θέση εργασίας ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (0-2, 3-4, 5-6) των ατόμων ηλικίας 15-34 ετών που έχουν αποχωρήσει από την τυπική εκπαίδευση τα τελευταία 5 έτη στα 26 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2009

Πηγή: Eurostat – LFS – ad hoc module 2009
Δεν διατίθενται στοιχεία για τη Γερμανία.

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Την ίδια χρονιά, η μικρότερη χρονικά μετάβαση από τα επίπεδα ISCED 3-4 στην εργασία καταγράφεται στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (3,2 μήνες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ολλανδία** (3,3 μήνες), η **Δανία** (3,7 μήνες), η **Τσεχία** (4,6 μήνες), η **Ιρλανδία** (4,7 μήνες), η **Εσθονία** (4,8 μήνες), η **Αυστρία** (4,9 μήνες), η **Σουηδία** (5,0 μήνες), η **Λιθουανία** (5,1 μήνες), το **Βέλγιο** (5,5 μήνες), το **Λουξεμβούργο** και η **Πορτογαλία** (5,7 μήνες), η **Σλοβακία** (6,3 μήνες), η **Ουγγαρία** (6,4 μήνες), η **Φινλανδία** (6,5 μήνες), η **Λετονία** και η **Γαλλία** (6,6 μήνες), η **Μάλτα** (7,0 μήνες), η **Ισπανία** (8,8 μήνες), η **Πολωνία** (9,0 μήνες), η **Σλοβενία** (9,8 μήνες), η **Ιταλία** (10,4 μήνες), η **Βουλγαρία** (11,7 μήνες), η **Ρουμανία** (12,0 μήνες), η **Κύπρος** και η **Ελλάδα** (13,9 μήνες).

Στα άτομα που έχουν ολοκληρώσει μέχρι και την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0-2), η μικρότερη χρονικά μετάβαση από την εκπαίδευση στην εργασία καταγράφεται στην **Ιρλανδία** (5,4 μήνες) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Σουηδία** (5,6 μήνες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** και η **Ολλανδία** (6,4 μήνες), η **Πορτογαλία** (6,7 μήνες), η **Μάλτα** (7,5 μήνες), το **Βέλγιο** και η **Φινλανδία** (7,6 μήνες), η **Εσθονία** (8,1 μήνες), η **Δανία** και το **Λουξεμβούργο** (8,5 μήνες), η **Λιθουανία** (8,9 μήνες), η **Γαλλία** (9,8 μήνες), η **Λετονία** (10,1 μήνες), η **Ισπανία** (10,2 μήνες), η **Τσεχία** (10,6 μήνες), η **Ουγγαρία** (10,9 μήνες), η **Αυστρία** (12,0 μήνες), η **Ρουμανία** (12,5 μήνες), η **Ιταλία** (13,6 μήνες), η **Σλοβενία** (14,9 μήνες), η **Ελλάδα** (15,1 μήνες), η **Κύπρος** (15,7 μήνες), η **Πολωνία** (17,0 μήνες), η **Βουλγαρία** (21,5 μήνες) και η **Σλοβακία** (24,3 μήνες).

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η Ελλάδα καταλαμβάνει την **τελευταία** θέση στη σειρά κατάταξης μεταξύ των

26 κρατών-μελών σημειώνοντας τη μεγαλύτερη χρονική διάρκεια μετάβασης στην πρώτη εργασία των αποφοίτων των επιπέδων ISCED 3-4 (**13,9 μήνες**) και ISCED 5-6 (**12,2 μήνες**), ενώ ως προς τους απόφοιτους των επιπέδων ISCED 0-2 κατέχει την **21^η θέση** με μέση διάρκεια **15,1 μήνες**.

Μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ-26 και για τη συγκεκριμένη μεταβλητή, το μεγαλύτερο συγκριτικό πλεονέκτημα των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) σε σύγκριση με τους απόφοιτους των επιπέδων ISCED 3-4 καταγράφεται στην **Κύπρο**, όπου οι απόφοιτοι των επιπέδων ISCED 5-6 χρειάζονται **9,1 μήνες λιγότερο** για την εξεύρεση της πρώτης εργασίας σε σύγκριση με τους αποφοίτους των επιπέδων ISCED 3-4. Κατά φθίνουσα σειρά της συγκεκριμένης διαφοράς ακολουθούν: η **Βουλγαρία** (κατά 7,6 μήνες λιγότερο), η **Πολωνία** (5,4 μήνες), η **Σλοβενία** (5,2 μήνες), η **Ρουμανία** (4,7 μήνες), η **Μάλτα** (4,4), η **Φινλανδία** (3,0), η **Λετονία** (2,9), η **Σλοβακία** (2,8 μήνες), η **Ουγγαρία** (2,4 μήνες), η **Λιθουανία** (2,1 μήνες), η **Γαλλία** και η **Εσθονία** (2,0 μήνες), η **Ισπανία** (1,8 μήνες), η **Ελλάδα** (1,7 μήνες), η **Σουηδία**, το **Λουξεμβούργο** και η **Τσεχία** (1,5 μήνες), η **Αυστρία** (1,2 μήνες), η **Πορτογαλία** (1,0 μήνες), η **Ιρλανδία** (0,8 μήνες), η **Ιταλία** (0,6 μήνες), η **Ολλανδία** (0,3 μήνες), το **Ηνωμένο Βασίλειο** και το **Βέλγιο** (0,2 μήνες) και η **Δανία** με μηδενική χρονική διαφορά.

Η Ελλάδα με βάση τη χρονική διαφορά της μετάβασης των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) σε σύγκριση με τους απόφοιτους των επιπέδων ISCED 3-4 (διαφορά κατά **1,7 μήνες**) κατατάσσεται στην **12^η θέση** μεταξύ των 26 κρατών-μελών.

7.1.4 Συνάφεια της εκπαίδευσης με την απασχόληση

Η πρόκληση της απασχολησιμότητας αποτελεί το κυριότερο θέμα συζήτησης του Φόρουμ Πανεπιστημίων-Επιχειρήσεων, που εγκαινιάστηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2008. Οι επιχειρήσεις που συμμετέχουν στο Φόρουμ αναφέρουν την ύπαρξη **αναντιστοιχιών** μεταξύ των δεξιοτήτων των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και των προσόντων που απαιτούνται στην αγορά εργασίας (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2009β). Οι συμμετέχοντες στο Φόρουμ αναγνωρίζουν την ανάγκη για ολοκληρωτική αλλαγή των προγραμμάτων σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης προκειμένου να ενισχυθεί η απασχολησιμότητα των αποφοίτων. Το ζήτημα της **συνάφειας** τόσο του **επιπέδου εκπαίδευσης**, όσο και του **πεδίου σπουδών**, ως προς το **ασκούμενο επάγγελμα** είναι πολύ σημαντικό για τη διερεύνηση της αποτελεσματικότητας της εκπαίδευσης και αποτελεί, αναπόφευκτα, σημαντικό δείκτη της ποιότητάς της.

Υπάρχουν δύο μορφές αναντιστοιχίας της **απασχόλησης** και των **σπουδών**: α) η **κάθετη** αναντιστοιχία: όπου η θέση απασχόλησης του ατόμου αντιστοιχεί σε χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης από αυτό που έχει ολοκληρώσει και β) η **οριζόντια** αναντιστοιχία: όπου

το αντικείμενο της θέσης απασχόλησης του ατόμου δεν αντιστοιχεί στο αντικείμενο σπουδών του (Eurostat & Eurostudent, 2009).

Πίνακας 7.1: Μορφές αναντιστοιχίας σπουδών και απασχόλησης

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΣΠΟΥΔΕΣ (ΠΕΔΙΟ & ΕΠΙΠΕΔΟ)	Η θέση απασχόλησης αντιστοιχεί στο πεδίο σπουδών του απασχολούμενου	Η θέση απασχόλησης δεν αντιστοιχεί στο πεδίο σπουδών του απασχολούμενου
Η θέση απασχόλησης αντιστοιχεί στο επίπεδο εκπαίδευσης του απασχολούμενου	Αντιστοιχία προσόντων	Οριζόντια αναντιστοιχία
Η θέση απασχόλησης αντιστοιχεί σε χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης από αυτό του απασχολούμενου	Κάθετη αναντιστοιχία	Κάθετη και Οριζόντια αναντιστοιχία

Πηγή: The Bologna Process in Higher Education in Europe - 2009

Η κάθετη αναντιστοιχία, όπως ορίζεται σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα, ονομάζεται και «υπερεκπαίδευση», ενώ η οριζόντια αναντιστοιχία υφίσταται όταν το είδος της εκπαίδευσης και των δεξιοτήτων του απασχολούμενου είναι ακατάλληλο για τη συγκεκριμένη θέση απασχόλησης (Cedefop, 2010).

Στην ενότητα αυτή εξετάζεται η περίπτωση της κάθετης αναντιστοιχίας σπουδών και επαγγέλματος των α-

ποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, συνολικά και ανά πεδίο σπουδών, ενώ για την οριζόντια δεν διατίθενται στοιχεία σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ως **κάθετη αναντιστοιχία σπουδών και επαγγέλματος** των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ISCED (5-6) ορίζεται **το πλήθος των αποφοίτων που απασχολούνται σε επαγγέλματα διαφορετικά των κατηγοριών ISCO 1,2 ή 3**. Ο ορισμός αυτός έχει υιοθετηθεί από την έκθεση του 2009 για τον EXAE (Eurostat & Eurostudent, 2009), όπου χρησιμοποιείται η ταξινόμηση ISCO-88 και έχει προσαρμοστεί στη νέα ταξινόμηση επαγγελμάτων ISCO-08.

Στους πίνακες που ακολουθούν αποτυπώνεται η αντιστοιχία των **βασικών ομάδων επαγγελμάτων ISCO-08** με το απαιτούμενο **επίπεδο δεξιοτήτων** και το **επίπεδο εκπαίδευσης ISCED** που αντιστοιχεί σε κάθε επίπεδο δεξιοτήτων.

Πίνακας 7.2: Επίπεδο δεξιοτήτων ανά βασική ομάδα επαγγελμάτων ISCO-08

ISCO	Ομάδα επαγγελμάτων	Επίπεδο δεξιοτήτων
1	Ανώτερα διευθυντικά και διοικητικά στελέχη	3 ^ο & 4 ^ο
2	Επαγγελματίες	4 ^ο
3	Τεχνικοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα	3 ^ο
4	Υπάλληλοι γραφείου	2 ^ο
5	Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές	2 ^ο
6	Ειδικομημένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς	2 ^ο
7	Ειδικομημένοι τεχνίτες και ασκούντες συναφή επαγγέλματα	2 ^ο
8	Χειριστές βιομηχανικών εγκαταστάσεων μηχανημάτων & εξοπλισμού και συναρμολογητές (μονταδόροι)	2 ^ο
9	Ανειδίκευτοι εργάτες, χειρώνακτες & μικροεπαγγελματίες	1 ^ο
0	Ένοπλες δυνάμεις	1 ^ο & 2 ^ο & 4 ^ο

Επίπεδο δεξιοτήτων ISCO-08	Επίπεδο εκπαίδευσης ISCED-97
4 ^ο επίπεδο	6 – Δεύτερο στάδιο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Προγράμματα προηγμένης έρευνας) 5A – Πρώτο στάδιο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Προγράμματα θεωρητικής κατεύθυνσης)
3 ^ο επίπεδο	5B – Πρώτο στάδιο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Προγράμματα πρακτικής κατεύθυνσης)
2 ^ο επίπεδο	4 – Μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμια εκπαίδευση 3 – Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση 2 – Κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση
1 ^ο επίπεδο	1 – Πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Πηγή: International Standard Classification of Occupations: ISCO-08

Σύμφωνα με το επίπεδο δεξιοτήτων που απαιτείται ανά επαγγελματική ομάδα, φαίνεται ότι οι απόφοιτοι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) αποκτούν δεξιότητες 4^{ου} (ISCED 5A & 6) και 3^{ου} επιπέδου (ISCED 5B), οι οποίες απαιτούνται για τις επαγγελματικές ομάδες των **ανώτερων διευθυντικών και διοικητικών στελεχών (ISCO 1)**, των **επαγγελματιών (ISCO 2)**, των

τεχνικών και ασκούντων συναφή επαγγέλματα (ISCO 3) και εν μέρει των **ενόπλων δυνάμεων (ISCO 0)**¹. Επομένως, το ποσοστό **κάθετης αναντιστοιχίας σπουδών και επαγγέλματος** των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ISCED (5-6) θα μπορούσε να θεωρηθεί το πλήθος των αποφοίτων που απασχολούνται σε επαγγέλματα **διαφορετικά** των κατηγοριών ISCO 1, 2, ή 3. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα διαθέσιμα στοιχεία, που προέρχονται από την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, αναλύονται μόνο στις δέκα βασικές ομάδες επαγγελμάτων, γεγονός που δεν επιτρέπει τη διάκριση των υποκατηγοριών σε διψήφιο επίπεδο, που απαιτείται για την περίπτωση των ενόπλων δυνάμεων. Για το λόγο αυτό στο ποσοστό της κάθετης αναντιστοιχίας σπουδών και επαγγέλματος θα ληφθούν υπόψη όσοι απόφοιτοι της τριτοβάθμιας δεν απασχολούνται στις ομάδες **ISCO 1,2 ή 3**. Μια ακόμη αδυναμία της συγκεκριμένης μεταβλητής έγκειται στη μη διάκριση μεταξύ των επιπέδων εκπαίδευσης των απασχολούμενων αποφοίτων της τριτοβάθμιας στις κατηγορίες 5A, 5B και 6. Οι περιπτώσεις των ατόμων που έχουν ολοκληρώσει το επίπεδο ISCED 5A ή 6 και απασχολούνται στη βασική ομάδα των τεχνικών και ασκούντων συναφή επαγγέλματα (ISCO 3), η οποία απαιτεί επίπεδο εκπαίδευσης ISCED 5B, θεωρούνται ως κάθετη αναντιστοιχία, ωστόσο, δεν μπορούν να αναδειχθούν από τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία.

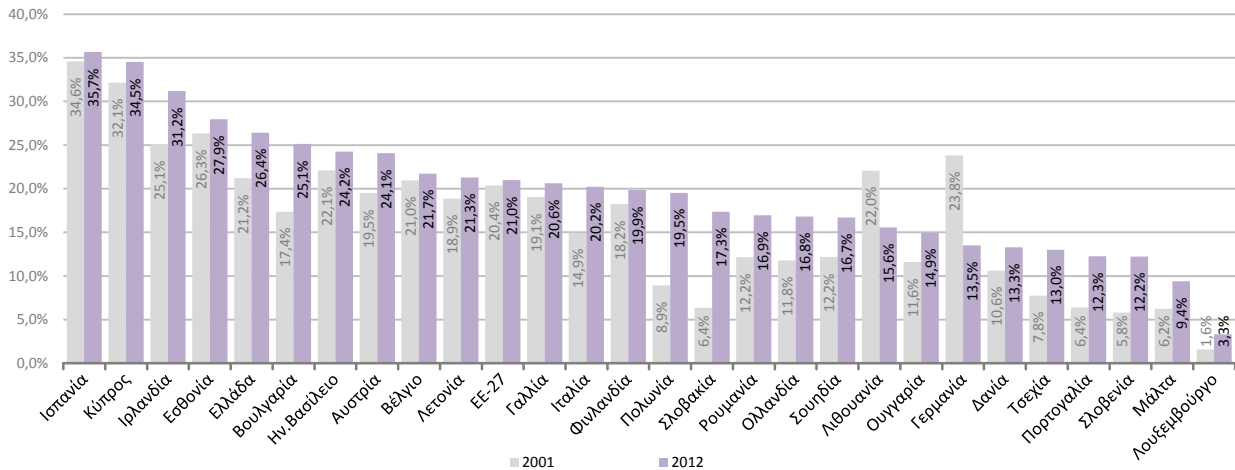
Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το ποσοστό **κάθετης αναντιστοιχίας** σπουδών και επαγγέλματος των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ISCED (5-6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ την περίοδο 2001-2012.

Το 2012 και στο σύνολο της **ΕΕ-27** το ποσοστό των απασχολούμενων αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που **κατέχει θέση απασχόλησης που απαιτεί χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης** είναι **21,0%** (ποσοστό κάθετης αναντιστοιχίας). Τα πέντε υψηλότερα ποσοστά κάθετης αναντιστοιχίας (**top5**) καταγράφονται: στην **Ισπανία** (35,7%), στην **Κύπρο** (34,5%), στην **Ιρλανδία** (31,2%), στην **Εσθονία** (27,9%) και στην **Ελλάδα** (26,4%), ενώ τα πέντε χαμηλότερα ποσοστά κάθετης αναντιστοιχίας (**bottom5**) σημειώνονται: στο **Λουξεμβούργο** (3,3%), στη **Μάλτα** (9,4%), στη **Σλοβενία** (12,2%), στην **Πορτογαλία** (12,3%) και στην **Τσεχία** (13,0%). Η μέση τιμή των top5 χωρών (31,1%) είναι **3,1 φορές** υψηλότερη της μέσης τιμής των bottom5 χωρών (10,0%).

¹ Για την επαγγελματική ομάδα ISCO 1 απαιτούνται δεξιότητες επιπέδου 4, με εξαίρεση την υποομάδα 14 (Διευθυντές ξενοδοχείων, εστιατορίων, επιχειρήσεων λιανικού και χονδρικού εμπορίου και άλλων υπηρεσιών) για την οποία απαιτούνται δεξιότητες επιπέδου 3. Από την ομάδα ISCO 0 (Ένοπλες δυνάμεις), μόνο η υποομάδα 01 (Αξιωματικοί των ενόπλων δυνάμεων) απαιτεί επίπεδο δεξιοτήτων 4.

Γράφημα 7.5: Ποσοστό κάθετης αναντιστοιχίας σπουδών και επαγγέλματος των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ISCED (5-6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2012

Πηγή: Eurostat – LFS. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ. Τα στοιχεία της Μάλτας αφορούν την περίοδο 2006-2012.

Κατά την περίοδο αναφοράς 2001-2012, το ποσοστό της κάθετης αναντιστοιχίας σπουδών και επαγγέλματος των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο σύνολο της ΕΕ-27 καταγράφει **αύξηση** κατά **3,1%**, από 20,4% το 2001 σε 21,0% το 2012.

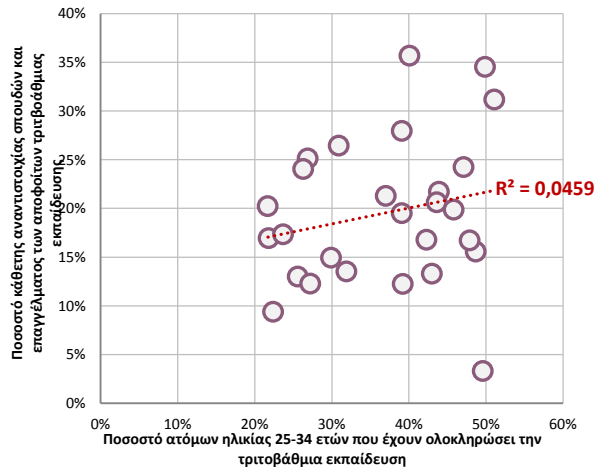
Την ίδια περίοδο αναφοράς **25** από τα 27 κράτη-μέλη παρουσιάζουν **αύξηση** της κάθετης αναντιστοιχίας, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Σλοβακία** (172,6%) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Πολωνία** (119,3%), η **Σλοβενία** (11,5%), το **Λουξεμβούργο** (106,3%), η **Πορτογαλία** (91,4%), η **Τσεχία** (67,6%), η **Μάλτα** (50,7%), η **Βουλγαρία** (44,7%), η **Ολλανδία** (42,6%), η **Ρουμανία** (39,4%), η **Σουηδία** (37,3%), η **Ιταλία** (35,4%), η **Ουγγαρία** (28,4%), η **Δανία** (25,3%), η **Ελλάδα** (24,6%), η **Ιρλανδία** (24,3%), η **Αυστρία** (23,4%), η **Λετονία** (12,8%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (9,8%), η **Φινλανδία** (8,9%), η **Γαλλία** (8,2%), η **Κύπρος** (7,4%), η **Εσθονία** (6,1%), το **Βέλγιο** (3,7%) και η **Ισπανία** (3,1%).

Στον αντίποδα βρίσκονται **2** από τα 27 κράτη-μέλη τα οποία καταγράφουν **μείωση** του ποσοστού κάθετης αναντιστοιχίας επαγγέλματος και σπουδών των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με την υψηλότερη να σημειώνεται στη **Γερμανία** (43,3%) και η **Λιθουανία** (29,5%).

Στο ακόλουθο γράφημα συσχετίζεται το ποσοστό **κάθετης αναντιστοιχίας** σπουδών και επαγγέλματος των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και το **ποσοστό των ατόμων ηλικίας 30-34 ετών που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση** το 2012 στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ, προκειμένου να διερευνηθεί εάν τα υψηλά επίπεδα κάθετης αναντιστοιχίας οφείλονται στην υπερπροσφορά αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε σχέση με τις τρέχουσες ανάγκες της αγοράς εργασίας. Δε φαίνεται να υπάρχει άμεση σχέση της κάθετης αναντιστοιχίας σπουδών και επαγγέλματος με το υψηλό μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού (τιμή συντελεστή προσδιορισμού R^2 4,6%). Στην ίδια παρατήρηση καταλήγει και η ετήσια έκθεση του 2009 για

τον ΕΧΑΕ (Eurostat & Eurostudent, 2009), όπου η παραπάνω υπόθεση ελέγχεται με τα στοιχεία του 2007.

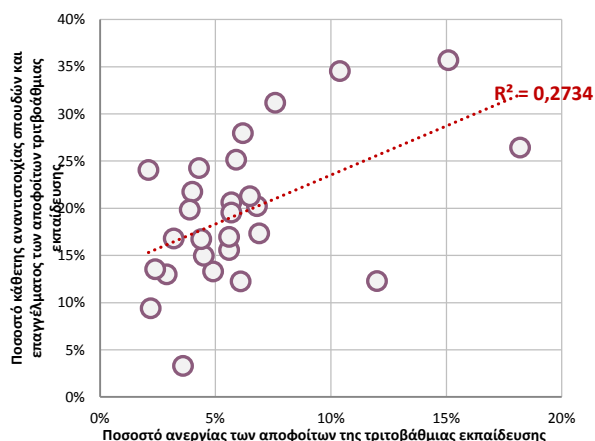
Γράφημα 7.6: Συσχετισμός του ποσοστού κάθετης αναντιστοιχίας σπουδών και επαγγέλματος των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και του ποσοστού των ατόμων ηλικίας 30-34 ετών που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση το 2012 στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ

Πηγή: Eurostat – LFS. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο ακόλουθο γράφημα συσχετίζεται το ποσοστό **κάθετης αναντιστοιχίας** σπουδών και επαγγέλματος των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και το **ποσοστό ανεργίας** των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το 2012 στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ, προκειμένου να διερευνηθεί εάν τα υψηλά επίπεδα κάθετης αναντιστοιχίας οφείλονται σε γενικότερη δυσκολία εύρεσης εργασίας που μπορεί να επικρατεί σε μια χώρα. Συνολικά, παρατηρείται μια **μέτρια** γραμμική σχέση (τιμή συντελεστή προσδιορισμού R^2 27,3%) μεταξύ της κάθετης αναντιστοιχίας σπουδών και επαγγέλματος και του ποσοστού ανεργίας των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που επιβεβαιώνει ότι **όσο υψηλότερη η ανεργία των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, τόσο υψηλότερο και το ποσοστό των απασχολούμενων αποφοίτων σε θέση απασχόλησης που απαιτεί χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης.**

Γράφημα 7.7: Συσχετισμός του ποσοστού κάθετης αναντιστοιχίας σπουδών και επαγγέλματος των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και του ποσοστού ανεργίας των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το 2012 στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ

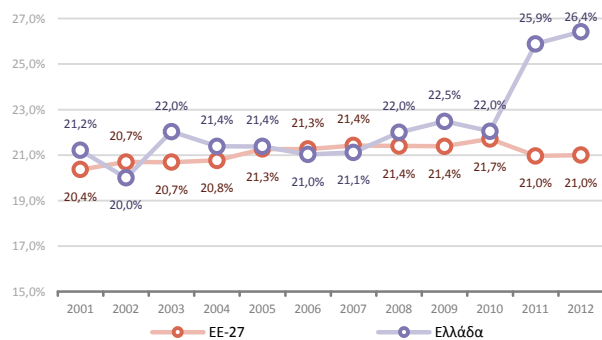

Πηγή: Eurostat – LFS *Επεξεργασία:* ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Η παρατήρηση αυτή έρχεται σε αντίθεση με αντίστοιχη ανάλυση στην ετήσια έκθεση του 2009 για τον ΕΧΑΕ (Eurostat & Eurostudent, 2009), όπου, σύμφωνα με τα στοιχεία του 2007 το ποσοστό ανεργίας των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης δεν σχετίζεται άμεσα με την κάθετη αναντιστοιχία σπουδών και επαγγέλματος. Ωστόσο, στη συγκεκριμένη μελέτη παρατηρείται ότι τα σχετικά υψηλά επίπεδα ανεργίας των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σχετίζονται με τα σχετικά υψηλά επίπεδα κάθετης αναντιστοιχίας στο Βέλγιο, τη Βουλγαρία, την Ισπανία και τη Γαλλία.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το ποσοστό **κάθετης αναντιστοιχίας** σπουδών και επαγγέλματος των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ISCED (5-6) στην **Ελλάδα** και στο σύνολο της **ΕΕ-27** την περίοδο 2001-2012.

Γράφημα 7.8: Ποσοστό κάθετης αναντιστοιχίας σπουδών και επαγγέλματος των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ISCED (5-6) στην Ελλάδα και στο σύνολο της ΕΕ-27 την περίοδο 2001-2012

Πηγή: Eurostat – LFS *Επεξεργασία:* ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Την περίοδο αναφοράς 2001-2012 το ποσοστό της κάθετης αναντιστοιχίας σπουδών και επαγγέλματος των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ISCED (5-6) της **ΕΕ-27** σημείωσε συνολική **αύξηση** κατά **3,1%**, από 20,4% το 2001 σε 21,0% το 2012, καταγράφοντας μικρές αυξομειώσεις κατά τη διάρκεια της περιόδου.

Το ίδιο διάστημα στην **Ελλάδα**, το ποσοστό της κάθετης αναντιστοιχίας σπουδών και επαγγέλματος των

αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ISCED (5-6) σημείωσε **σημαντική αύξηση** κατά **24,6%**, από 21,2% το 2001 σε 25,8% το 2012. Η **υψηλότερη** αύξηση του ποσοστού κάθετης αναντιστοιχίας στη χώρα καταγράφεται το **2011** (κατά 17,4%, από 22,0% το 2010 σε 25,9% το 2011). Το 2012 το ποσοστό κάθετης αναντιστοιχίας αυξάνεται περαιτέρω, αλλά με μικρότερο ρυθμό (**2,1%**). Σε περιόδους οικονομικής ύφεσης είναι αναμενόμενο να αυξάνεται το ποσοστό της κάθετης αναντιστοιχίας, αφού τα άτομα με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης είναι πιο πιθανό να καταλάβουν θέσεις απασχόλησης που απαιτούν χαμηλότερο εκπαιδευτικό επίπεδο (Cedefop, 2010).

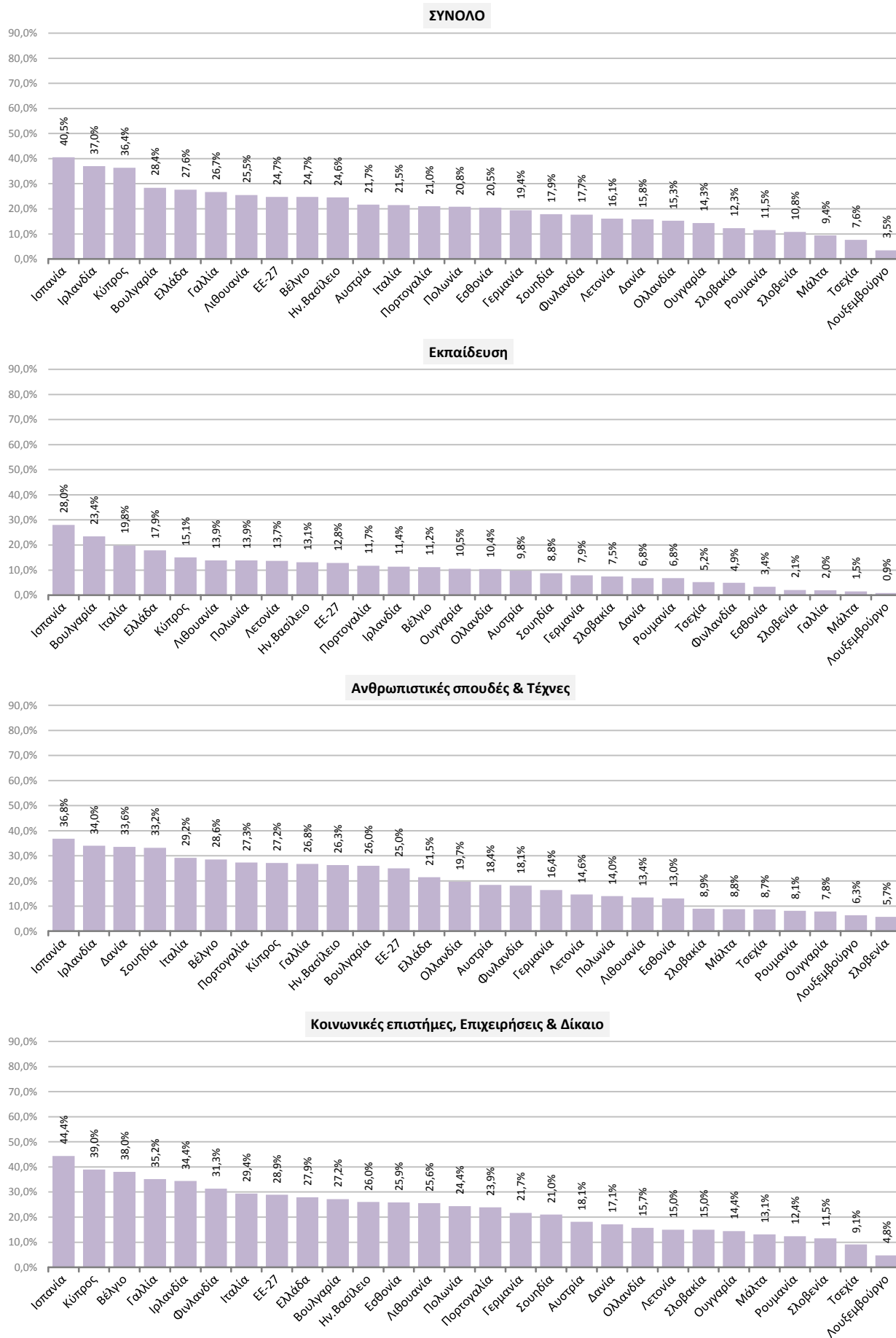
Στο μεγαλύτερο μέρος της περιόδου αναφοράς 2001-2012 το ποσοστό της κάθετης αναντιστοιχίας σπουδών και επαγγέλματος των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ISCED (5-6) στην Ελλάδα είναι **υψηλότερο** της ΕΕ-27, με μόνη εξαίρεση το έτος 2002 και οριακά τα έτη 2006 και 2007. Η **μεγαλύτερη διαφορά** μεταξύ των μεγεθών της Ελλάδα και της ΕΕ-27 καταγράφεται το **2012**, όπου το ποσοστό κάθετης αναντιστοιχίας της Ελλάδας (26,4%) είναι κατά **25,8% υψηλότερο** του αντίστοιχου της ΕΕ-27 (21,0%).

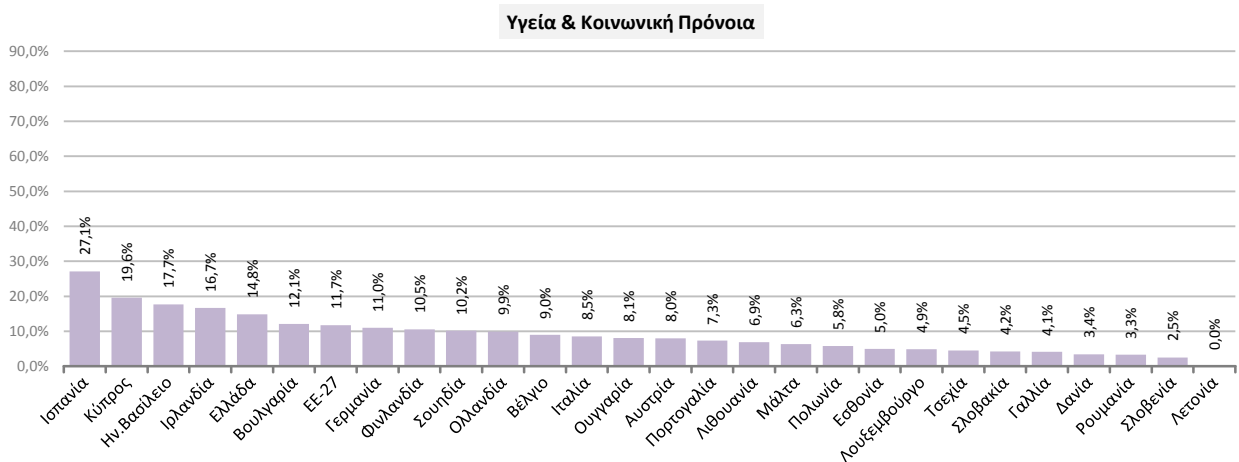
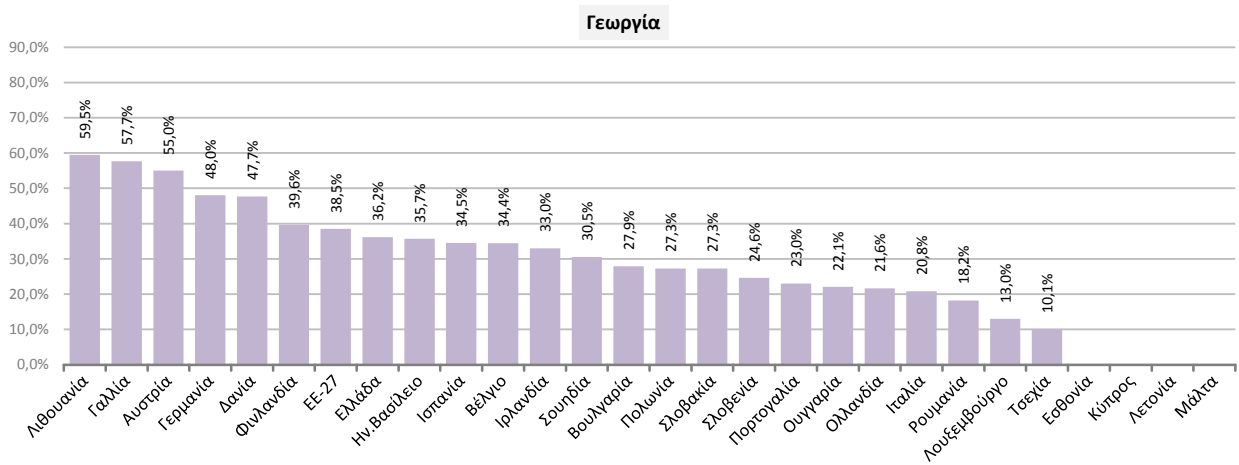
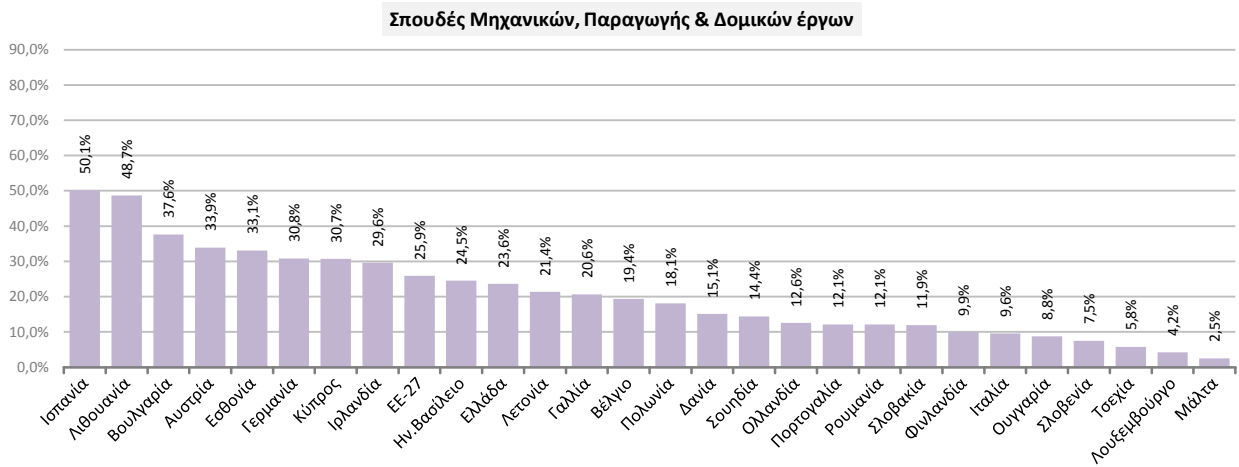
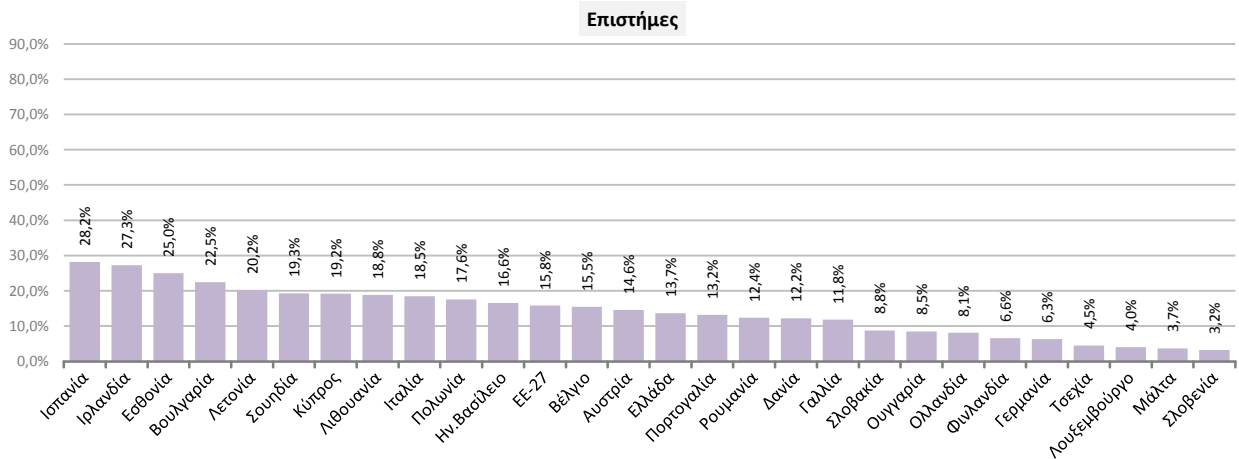
Στα ακόλουθα γραφήματα αποτυπώνεται το ποσοστό **κάθετης αναντιστοιχίας** σπουδών και επαγγέλματος των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ISCED (5-6) ηλικίας 25-34 ετών **ανά πεδίο σπουδών** στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος **2007**.

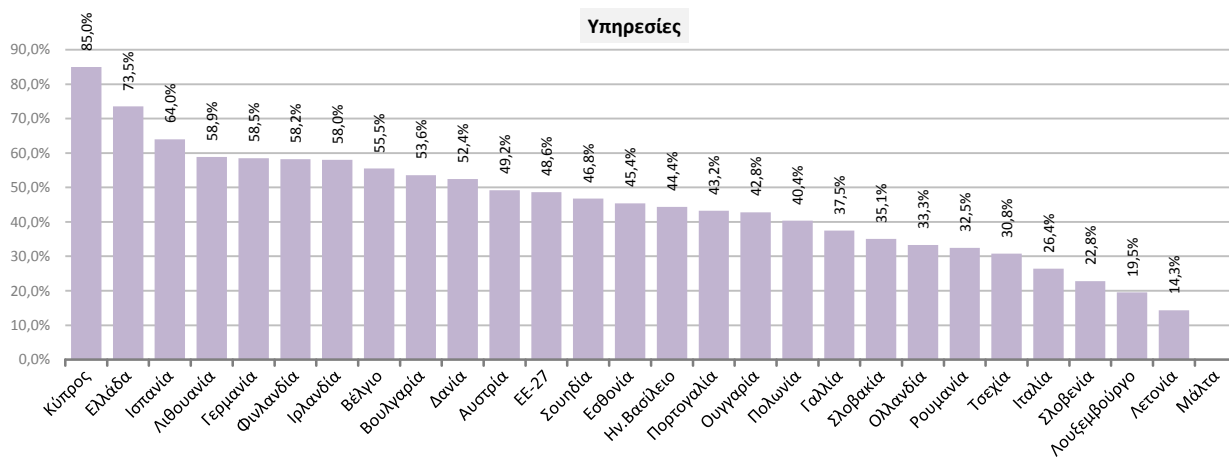
Το 2007 και στο σύνολο της **ΕΕ-27** το ποσοστό των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που απασχολούνται σε θέση που απαιτεί χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης είναι **24,7%** (ποσοστό κάθετης αναντιστοιχίας). Τα πέντε υψηλότερα ποσοστά κάθετης αναντιστοιχίας (**top5**) το 2007 καταγράφονται: στην **Ισπανία** (40,5%), στην **Ιρλανδία** (37,0%), στην **Κύπρο** (36,4%), στη **Βουλγαρία** (28,4%) και στην **Ελλάδα** (27,6%), ενώ τα πέντε χαμηλότερα ποσοστά αναντιστοιχίας (**bottom5**) σημειώνονται: στο **Λουξεμβούργο** (3,5%), στην **Τσεχία** (7,6%), στη **Μάλτα** (9,4%), στη **Σλοβενία** (10,8%) και στη **Ρουμανία** (11,5%). Η μέση τιμή των top5 χωρών (34,0%) είναι **4,0 φορές** υψηλότερη της μέσης τιμής των bottom5 χωρών (8,6%).

Το 2007 και στο σύνολο της ΕΕ-27 το μεγαλύτερο ποσοστό **κάθετης αναντιστοιχίας** σπουδών και επαγγέλματος των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καταγράφεται στους αποφοίτους του πεδίου **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** (48,6%) και ακολουθούν κατά σειρά οι απόφοιτοι των πεδίων σπουδών: **ΓΕΩΡΓΙΑ** (38,5%), **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ** (28,9%), **ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ** (25,9%), **ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ** (25,0%). Τα χαμηλότερα ποσοστά κάθετης αναντιστοιχίας καταγράφονται στα πεδία **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** (15,8%), **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** (12,8%) και **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ** (11,7%).

Γράφημα 7.9: Ποσοστό κάθετης αναντιστοιχίας σπουδών και επαγγέλματος των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ISCED (5-6) ηλικίας 25-34 ετών ανά πεδίο σπουδών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2007

Πηγή: Eurostat – LFS *Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ*

Ως προς τους αποφοίτους του πεδίου σπουδών **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**, τα πέντε υψηλότερα ποσοστά αναντιστοιχίας (**top5**) καταγράφονται: στην **Ισπανία** (28,0%), στη **Βουλγαρία** (23,4%), στην **Ιταλία** (19,8%), στην **Ελλάδα** (17,9%) και στην **Κύπρο** (15,1%), ενώ τα πέντε χαμηλότερα ποσοστά αναντιστοιχίας (**bottom5**) σημειώνονται: στο **Λουξεμβούργο** (0,9%), στη **Μάλτα** (1,5%), στη **Γαλλία** (2,0%), στη **Σλοβενία** (2,1%) και στην **Εσθονία** (3,4%). Η μέση τιμή των top5 χωρών (20,8%) είναι **10,5 φορές** υψηλότερη της μέσης τιμής των bottom5 χωρών (2,0%).

Ως προς τους αποφοίτους του πεδίου σπουδών **ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ**, τα πέντε υψηλότερα ποσοστά αναντιστοιχίας (**top5**) καταγράφονται: στην **Ισπανία** (36,8%), στην **Ιρλανδία** (34,0%), στη **Δανία** (33,6%), στη **Σουηδία** (33,2%) και στην **Ιταλία** (29,2%), ενώ τα πέντε χαμηλότερα ποσοστά αναντιστοιχίας (**bottom5**) σημειώνονται: στη **Σλοβενία** (5,7%), στο **Λουξεμβούργο** (6,3%), στην **Ουγγαρία** (7,8%), στη **Ρουμανία** (8,1%) και στην **Τσεχία** (8,7%). Η μέση τιμή των top5 χωρών (33,4%) είναι **4,6 φορές** υψηλότερη της μέσης τιμής των bottom5 χωρών (7,3%).

Ως προς τους αποφοίτους του πεδίου σπουδών **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ**, τα πέντε υψηλότερα ποσοστά αναντιστοιχίας (**top5**) καταγράφονται: στην **Ισπανία** (44,4%), στην **Κύπρο** (39,0%), στο **Βέλγιο** (38,0%), στη **Γαλλία** (35,2%) και στην **Ιρλανδία** (34,4%), ενώ τα πέντε χαμηλότερα ποσοστά αναντιστοιχίας (**bottom5**) σημειώνονται: στο **Λουξεμβούργο** (4,8%), στην **Τσεχία** (9,1%), στη **Σλοβενία** (11,5%), στη **Ρουμανία** (12,4%) και στη **Μάλτα** (13,1%). Η μέση τιμή των top5 χωρών (38,2%) είναι **3,8 φορές** υψηλότερη της μέσης τιμής των bottom5 χωρών (10,2%).

Ως προς τους αποφοίτους του πεδίου σπουδών **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ**, τα πέντε υψηλότερα ποσοστά αναντιστοιχίας (**top5**) καταγράφονται: στην **Ισπανία** (28,2%), στην **Ιρλανδία** (27,3%), στην **Εσθονία** (25,0%), στη **Βουλγαρία** (22,5%) και στη **Λετονία** (20,2%), ενώ τα πέντε χαμηλότερα ποσοστά αναντιστοιχίας (**bottom5**) σημειώνονται: στη **Σλοβενία** (3,2%), στη **Μάλτα** (3,7%), στο

Λουξεμβούργο (4,0%), στην **Τσεχία** (4,5%) και στη **Γερμανία** (6,3%). Η μέση τιμή των top5 χωρών (24,6%) είναι **5,7 φορές** υψηλότερη της μέσης τιμής των bottom5 χωρών (4,3%).

Ως προς τους αποφοίτους του πεδίου σπουδών **ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ**, τα πέντε υψηλότερα ποσοστά αναντιστοιχίας (**top5**) καταγράφονται: στην **Ισπανία** (50,1%), στη **Λιθουανία** (48,7%), στη **Βουλγαρία** (37,6%), στην **Αυστρία** (33,9%) και στην **Εσθονία** (33,1%), ενώ τα πέντε χαμηλότερα ποσοστά αναντιστοιχίας (**bottom5**) σημειώνονται: στη **Μάλτα** (2,5%), στο **Λουξεμβούργο** (4,2%), στην **Τσεχία** (5,8%), στη **Σλοβενία** (7,5%) και στην **Ουγγαρία** (8,8%). Η μέση τιμή των top5 χωρών (40,7%) είναι **7,1 φορές** υψηλότερη της μέσης τιμής των bottom5 χωρών (5,8%).

Ως προς τους αποφοίτους του πεδίου σπουδών **ΓΕΩΡΓΙΑ**, τα πέντε υψηλότερα ποσοστά αναντιστοιχίας (**top5**) καταγράφονται: στη **Λιθουανία** (59,5%), στη **Γαλλία** (57,7%), στην **Αυστρία** (55,0%), στη **Γερμανία** (48,0%) και στη **Δανία** (47,7%), ενώ τα πέντε χαμηλότερα ποσοστά αναντιστοιχίας (**bottom5**) σημειώνονται: στην **Τσεχία** (10,1%), στο **Λουξεμβούργο** (13,0%), στη **Ρουμανία** (18,2%), στην **Ιταλία** (20,8%) και στην **Ολλανδία** (21,6%). Η μέση τιμή των top5 χωρών (53,6%) είναι **7,1 φορές** υψηλότερη της μέσης τιμής των bottom5 χωρών (16,7%).

Ως προς τους αποφοίτους του πεδίου σπουδών **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ**, τα πέντε υψηλότερα ποσοστά αναντιστοιχίας (**top5**) καταγράφονται: στην **Ισπανία** (27,1%), στην **Κύπρο** (19,6%), στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (17,7%), στην **Ιρλανδία** (16,7%) και στην **Ελλάδα** (14,8%), ενώ τα πέντε χαμηλότερα ποσοστά αναντιστοιχίας (**bottom5**) σημειώνονται: στη **Λετονία** (0,0%), στη **Σλοβενία** (2,5%), στη **Ρουμανία** (3,3%), στη **Δανία** (3,4%) και στη **Γαλλία** (4,1%). Η μέση τιμή των top5 χωρών (19,2%) είναι **7,2 φορές** υψηλότερη της μέσης τιμής των bottom5 χωρών (2,7%).

Τέλος, ως προς τους αποφοίτους του πεδίου σπουδών **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** τα πέντε υψηλότερα ποσοστά αναντιστοιχίας (**top5**) καταγράφονται: στην **Κύπρο** (85,0%), στην **Ελλάδα** (73,5%), στην **Ισπανία** (64,0%), στη **Λιθουανία**

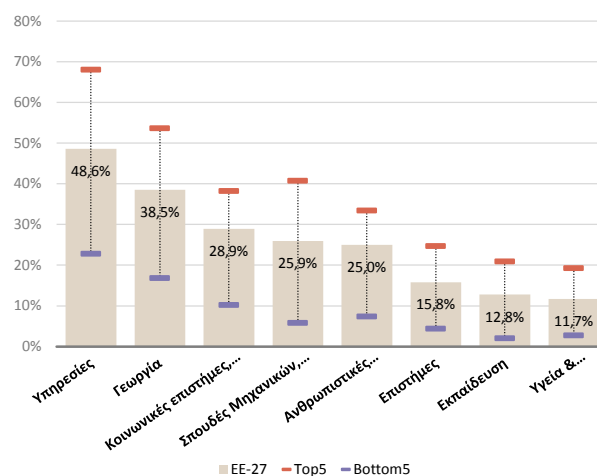
(58,9%) και στη **Γερμανία** (58,5%), ενώ τα πέντε χαμηλότερα ποσοστά αναντιστοιχίας (**bottom5**) σημειώνονται: στη **Λετονία** (14,3%), στο **Λουξεμβούργο** (19,5%), στη **Σλοβενία** (22,8%), στην **Ιταλία** (26,4%) και στην **Τσεχία** (30,8%). Η μέση τιμή των top5 χωρών (68,0%) είναι **3,0 φορές** υψηλότερη της μέσης τιμής των bottom5 χωρών (22,8%).

Την ίδια χρονιά στην **Ελλάδα** το υψηλότερο ποσοστό κάθετης αναντιστοιχίας σημειώνεται επίσης στους αποφοίτους του πεδίου **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** (73,5%). Ακολουθούν με υψηλά ποσοστά αναντιστοιχίας οι απόφοιτοι των πεδίων σπουδών **ΓΕΩΡΓΙΑ** (36,2%), **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ** (27,9%), **ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΟΥ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ** (23,6%) και **ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ** (21,5%), ενώ τα χαμηλότερα ποσοστά καταγράφονται στους αποφοίτους των πεδίων σπουδών **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** (17,9%), **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ** (14,8%) και **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** (13,7%).

Αξίζει να σημειωθεί ότι η Ελλάδα καταγράφει το **2^ο υψηλότερο**, σε σύγκριση με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη, ποσοστό κάθετης αναντιστοιχίας στους αποφοίτους του πεδίου σπουδών **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** (73,5%). Ως προς τους αποφοίτους των πεδίων **ΓΕΩΡΓΙΑ**, **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** και **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ**, η Ελλάδα καταγράφει το **4^ο**, **5^ο** και **7^ο** αντίστοιχα **υψηλότερο** ποσοστό κάθετης αναντιστοιχίας μεταξύ των 27 κρατών-μελών. Οι απόφοιτοι του πεδίου **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ** και του πεδίου **ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΟΥ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ** σημειώνουν το **8^ο** και **10^ο** αντίστοιχα **υψηλότερο** ποσοστό κάθετης αναντιστοιχίας μεταξύ των 27 κρατών-μελών. Τέλος, στα πεδία σπουδών **ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕ-**

ΧΝΕΣ και **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** η χώρα καταλαμβάνει την **12^η** και **14^η** αντίστοιχα θέση στη σειρά κατάταξης.

Γράφημα 7.10: Ποσοστό κάθετης αναντιστοιχίας σπουδών και επαγγέλματος των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ISCED (5-6) ανά πεδίο σπουδών (σύνολο της ΕΕ-27, μέση τιμή top5, μέση τιμή bottom 5) τα έτη 2001 και 2012

Πηγή: Eurostat – LFS

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Ως προς το **βαθμό διαφοροποίησης** των κρατών-μελών, οι σημαντικότερες διαφοροποιήσεις, σύμφωνα με την τιμή του λόγου top5/bottom5, σημειώνονται στο πεδίο σπουδών **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** (10,5 φορές), και ακολουθούν κατά σειρά: **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ** (7,2 φορές), **ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ** (7,1 φορές), **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** (5,7 φορές) και **ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ** (4,6 φορές). Οι μικρότερες διακυμάνσεις σημειώνονται στο πεδίο σπουδών **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ** (3,8 φορές), **ΓΕΩΡΓΙΑ** (3,2 φορές) και **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** (3,0 φορές).

7.1.5 Απολαβές ανά επίπεδο εκπαίδευσης

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το **ποσοστό των χαμηλόμισθων² επί του συνόλου των απασχολούμενων ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (0-2, 3-4, 5-6)** στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010.

Το 2010 και στο σύνολο της **ΕΕ-27** το ποσοστό των χαμηλόμισθων που έχουν ολοκληρώσει την **τριτοβάθμια εκπαίδευση** (ISCED 5-6) είναι **5,8%**. Το αντίστοιχο ποσοστό των απασχολούμενων που έχουν ολοκληρώσει την **άνωτη δευτεροβάθμια και τη μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμια εκπαίδευση** (ISCED 3-4) είναι κατά 230,3% υψηλότερο (τιμή **19,3%**). Το ποσοστό των χαμηλόμισθων που έχουν ολοκληρώσει **μέχρι και την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση** (ISCED 0-2) είναι **29,0%**, ποσοστό υψηλότερο κατά 50,2% του αντίστοιχου των αποφοίτων ISCED 3-4 και κατά 396,2% του αντίστοιχου των αποφοίτων ISCED 5-6. Παρατη-

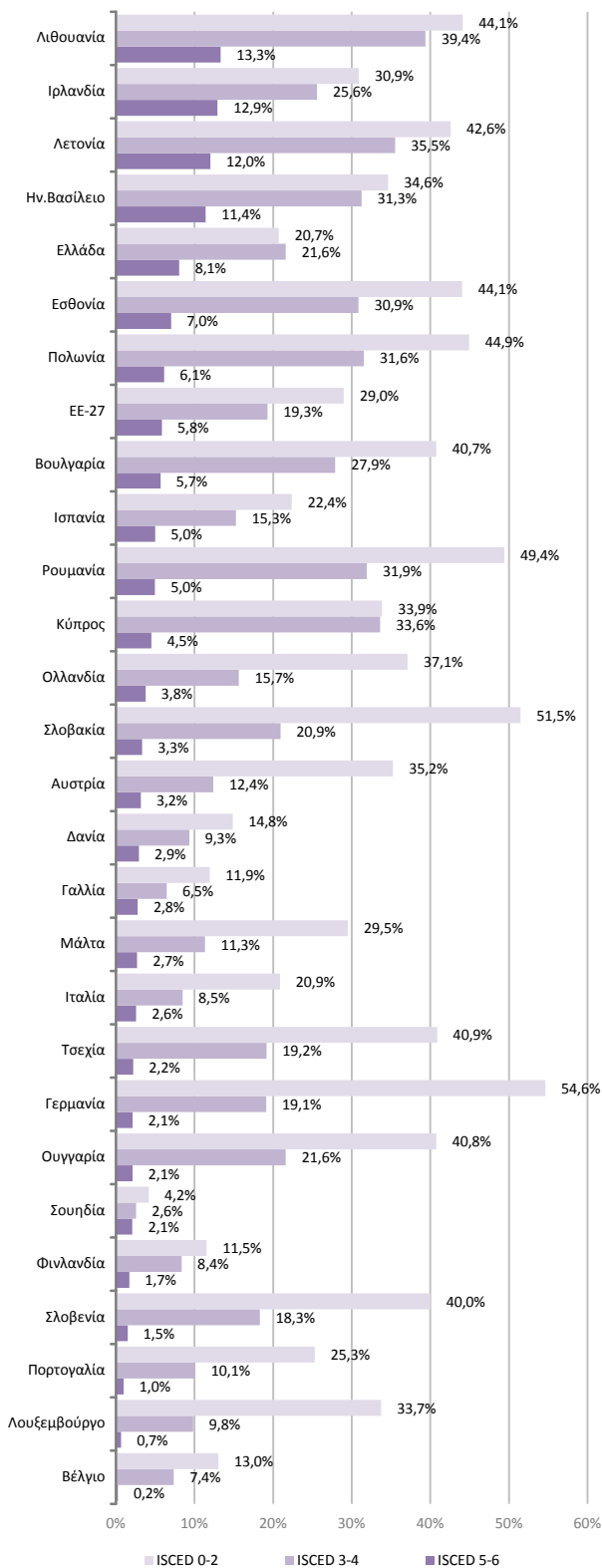
² Ως χαμηλόμισθοι ορίζονται οι απασχολούμενοι που αμείβονται με τα 2/3 ή και λιγότερο της τιμής της εθνικής διαμέσου των αποδοχών.

ρείται, επομένως, ότι **όσο υψηλότερο το επίπεδο εκπαίδευσης ISCED τόσο χαμηλότερο το ποσοστό χαμηλόμισθων στην κατηγορία αυτή**. Η παρατήρηση αυτή επιβεβαιώνεται σε **26** από τα 27 κράτη-μέλη, όπως φαίνεται και στο γράφημα. Εξαιρεση αποτελεί η **Ελλάδα**, όπου το ποσοστό χαμηλόμισθων των αποφοίτων της ανώτερης δευτεροβάθμιας και της μεταδευτεροβάθμιας μη τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 3-4) είναι **υψηλότερο** (κατά **4,3%**) του ποσοστού των αποφοίτων της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και κάτω (ISCED 0-2).

Το χαμηλότερο **ποσοστό χαμηλόμισθων στους αποφοίτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6)** καταγράφεται στο **Βέλγιο** (0,2%) και ακολουθούν κατά σειρά: το **Λουξεμβούργο** (0,7%), η **Πορτογαλία** (1,0%), η **Σλοβενία** (1,5%), η **Φινλανδία** (1,7%), η **Σουηδία**, η **Ουγγαρία** και η **Γερμανία** (2,1%), η **Τσεχία** (2,2%), η **Ιταλία** (2,6%), η **Μάλτα** (2,7%), η **Γαλλία** (2,8%), η **Δανία** (2,9%), η **Αυστρία** (3,2%), η **Σλοβακία** (3,3%), η **Ολλανδία** (3,8%), η **Κύπρος** (4,5%), η **Ρουμανία** και η **Ισπανία** (5,0%), η **Βουλγαρία** (5,7%), η **Πολωνία**

(6,1%), η **Εσθονία** (7,0%) και η **Ελλάδα** (8,1%). Υψηλότερα ποσοστά χαμηλόμισθων στους απόφοιτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) σημειώνονται στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (11,4%), στη **Λετονία** (12,0%), στην **Ιρλανδία** (12,9%) και στη **Λιθουανία** (13,3%).

Γράφημα 7.11: Ποσοστό χαμηλόμισθων επί του συνόλου των απασχολούμενων ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (0-2, 3-4, 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010

Πηγή: Eurostat – LFS. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ. Τα στοιχεία της Ελλάδας αφορούν το έτος 2006

Την ίδια χρονιά, το χαμηλότερο ποσοστό χαμηλόμισθων στους απόφοιτους της ανώτερης δευτεροβάθμιας και μεταδευτεροβάθμιας μη τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 3-4) καταγράφεται στη **Σουηδία** (2,6%) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Γαλλία** (6,5%), το **Βέλγιο** (7,4%), η **Φινλανδία** (8,4%), η **Ιταλία** (8,5%), η **Δανία** (9,3%), το **Λουξεμβούργο** (9,8%), η **Πορτογαλία** (10,1%), η **Μάλτα** (11,3%), η **Αυστρία** (12,4%), η **Ισπανία** (15,3%), η **Ολλανδία** (15,7%), η **Σλοβενία** (18,3%), η **Γερμανία** (19,1%), η **Τσεχία** (19,2%), η **Σλοβακία** (20,9%), η **Ελλάδα** και η **Ουγγαρία** (21,6%), η **Ιρλανδία** (25,6%), η **Βουλγαρία** (27,9%), η **Εσθονία** (30,9%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (31,3%), η **Πολωνία** (31,6%), η **Ρουμανία** (31,9%), η **Κύπρος** (33,6%), η **Λετονία** (35,5%) και η **Λιθουανία** (39,4%).

Στα άτομα που έχουν ολοκληρώσει μέχρι και την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0-2) το χαμηλότερο ποσοστό χαμηλόμισθων καταγράφεται στη **Σουηδία** (4,2%) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Φινλανδία** (11,5%), η **Γαλλία** (11,9%), το **Βέλγιο** (13,0%), η **Δανία** (14,8%), η **Ελλάδα** (20,7%), η **Ιταλία** (20,9%), η **Ισπανία** (22,4%), η **Πορτογαλία** (25,3%), η **Μάλτα** (29,5%), η **Ιρλανδία** (30,9%), το **Λουξεμβούργο** (33,7%), η **Κύπρος** (33,9%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (34,6%), η **Αυστρία** (35,2%), η **Ολλανδία** (37,1%), η **Σλοβενία** (40,0%), η **Βουλγαρία** (40,7%), η **Ουγγαρία** (40,8%), η **Τσεχία** (40,9%), η **Λετονία** (42,6%), η **Εσθονία** και η **Λιθουανία** (44,1%), η **Πολωνία** (44,9%), η **Ρουμανία** (49,4%), η **Σλοβακία** (51,5%) και η **Γερμανία** (54,6%).

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η **Ελλάδα** καταλαμβάνει την **23^η θέση** στη σειρά κατάταξης, μεταξύ των 27 κρατών-μελών, ως προς το ποσοστό των χαμηλόμισθων αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (**8,1%**), την **17^η θέση** στη σειρά κατάταξης μεταξύ των 27 κρατών-μελών, ως προς το ποσοστό των χαμηλόμισθων αποφοίτων της ανώτερης δευτεροβάθμιας και μεταδευτεροβάθμιας μη τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (**21,6%**), ενώ ως προς τους απόφοιτους μέχρι και την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED-0-2) κατέχει το **6^ο χαμηλότερο** ποσοστό χαμηλόμισθων (**20,7%**).

Μεταξύ των 27 κρατών μελών της ΕΕ και για τη συγκεκριμένη μεταβλητή, το μεγαλύτερο συγκριτικό πλεονέκτημα των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) σε σύγκριση με τους απόφοιτους των επιπέδων ISCED 3-4 καταγράφεται στο **Βέλγιο**, όπου οι απόφοιτοι των επιπέδων ISCED 5-6 σημειώνουν ποσοστό χαμηλόμισθων κατά **96,9% χαμηλότερο** σε σύγκριση με τους αποφοίτους των επιπέδων ISCED 3-4. Ακολουθούν κατά φθίνουσα σειρά ποσοστιαίας διαφοράς: το **Λουξεμβούργο** (κατά 93,3%), η **Σλοβενία** (κατά 91,9%), η **Πορτογαλία** (κατά 90,4%), η **Ουγγαρία** (κατά 90,2%), η **Γερμανία** (κατά 88,9%), η **Τσεχία** (κατά 88,5%), η **Κύπρος** (κατά 86,6%), η **Ρουμανία** (κατά 84,5%), η **Σλοβακία** (κατά 84,1%), η **Πολωνία** (κατά 80,6%), η **Φινλανδία** και η **Βουλγαρία** (κατά 79,7%), η **Εσθονία** (κατά 77,2%), η **Μάλτα** (κατά 76,2%), η **Ολλανδία** (κατά 75,9%), η **Αυστρία** (κατά 74,6%), η **Ιτα-**

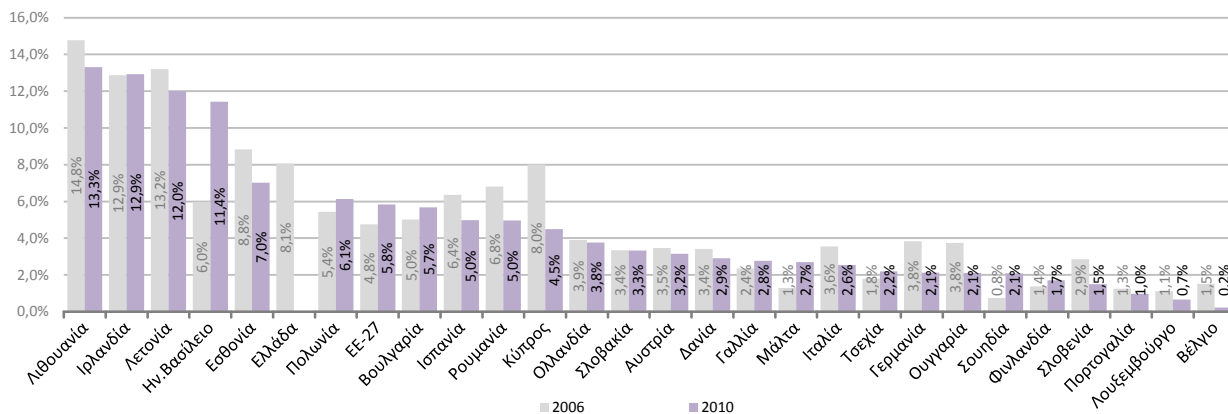
λία (κατά 70,0%), η **Δανία** (κατά 68,8%), η **Ισπανία** (κατά 67,4%), η **Λετονία** και η **Λιθουανία** (κατά 66,2%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 63,5%), η **Ελλάδα** (κατά 62,7%), η **Γαλλία** (κατά 57,1%), η **Ιρλανδία** (κατά 49,4%) και η **Σουηδία** (κατά 18,4%).

Η **Ελλάδα** με βάση τη διαφορά του ποσοστού χαμηλόμισθων των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) σε σύγκριση με τους απόφοιτους των επι-

πέδων ISCED 3-4 (διαφορά κατά **62,7%**) κατατάσσεται στην **24^η θέση** μεταξύ των 27 κρατών-μελών.

Στον ακόλουθο γράφημα αποδίδεται το **ποσοστό χαμηλόμισθων** επί του συνόλου των απασχολούμενων που έχουν ολοκληρώσει την **τριτοβάθμια εκπαίδευση** ISCED (5-6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2006 και 2010.

Γράφημα 7.12: Ποσοστό χαμηλόμισθων επί του συνόλου των απασχολούμενων που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση ISCED (5-6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2006 και 2010

Πηγή: Eurostat – LFS. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
Δεν διατίθενται στοιχεία για την Ελλάδα το 2010.

Κατά την περίοδο 2006-2010 και στο σύνολο της ΕΕ το **ποσοστό των χαμηλόμισθων** που έχουν ολοκληρώσει την **τριτοβάθμια εκπαίδευση** (ISCED 5-6) κατέγραψε **αύξηση** κατά **22,9%**, από 4,8% το 2006 σε 5,8% το 2010.

Ωστόσο, σε **17** από τα 26 κράτη-μέλη σημειώθηκε **μείωση** του ποσοστού των χαμηλόμισθων επί του συνόλου των απασχολούμενων που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στο **Βέλγιο** (κατά 84,9%), και ακολουθούν κατά σειρά: η **Σλοβενία** (κατά 47,7%), η **Γερμανία** (κατά 44,6%), η **Κύπρος** (κατά 43,9%), η **Ουγγαρία** (κατά 43,7%), το **Λουξεμβούργο** (κατά 40,5%), η **Ιταλία** (κατά 28,4%), η **Ρουμανία** (κατά 27,2%), η **Πορτογαλία** (κατά 23,0%), η **Ισπανία** (κατά 21,6%), η **Εσθονία** (κατά 20,6%), η **Δανία** (κατά 14,9%), η **Λιθουανία** (κατά 9,9%), η **Λετονία** (κατά 9,2%), η **Αυστρία** (κατά 9,0%), η **Ολλανδία** (κατά 3,3%) και η **Σλοβακία** με οριακή μείωση κατά 0,6%.

Στον αντίποδα βρίσκονται τα υπόλοιπα **9** κράτη-μέλη, όπου σημειώθηκε **αύξηση** του ποσοστού των χαμηλόμισθων επί του συνόλου των απασχολούμενων που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στη **Σουηδία** (κατά 178,7%) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Μάλτα** (κατά 108,5%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 91,3%), η **Φινλανδία** (κατά 54,1%), η **Τσεχία** (κατά 22,2%) η **Γαλλία** (κατά 17,9%), η **Πολωνία** και η **Βουλγαρία** (κατά 12,9%) και η **Ιρλανδία** με οριακή αύξηση κατά 0,5%.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το **μέσο ετήσιο εισόδημα** των ατόμων ηλικίας 18-64 ετών ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (0-2, 3-4, 5-6) στα 27 κράτη-

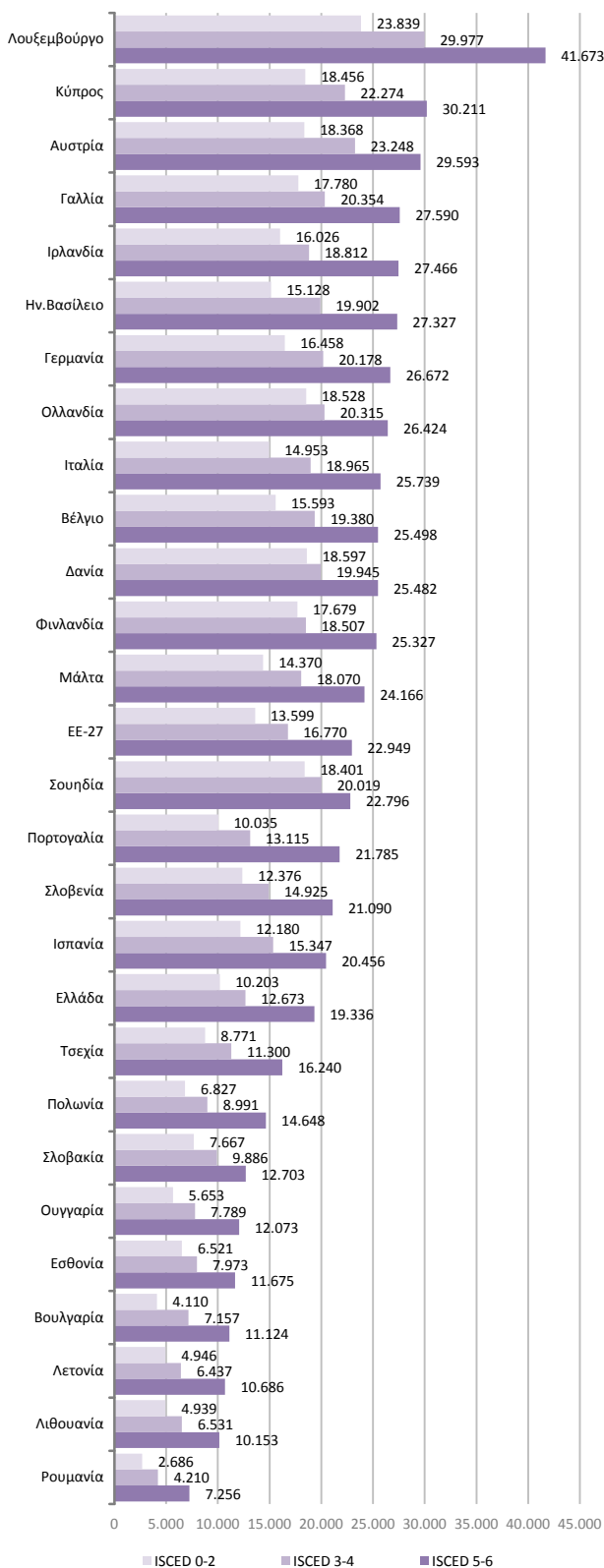
μέλη της ΕΕ το 2011 εκφρασμένο σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης σε €.

Το 2011 και στο σύνολο της ΕΕ το μέσο ετήσιο εισόδημα των ατόμων που έχουν ολοκληρώσει την **τριτοβάθμια εκπαίδευση** (ISCED 5-6) διαμορφώνεται στα **22.949€**. Το μέσο εισόδημα των ατόμων που έχουν ολοκληρώσει την **ανώτερη δευτεροβάθμια και τη μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμια εκπαίδευση** (ISCED 3-4) είναι κατά 36,8% χαμηλότερο (**16.770€**). Τέλος, το μέσο ετήσιο εισόδημα των ατόμων που έχουν ολοκληρώσει το πολύ **μέχρι και την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση** (ISCED 0-2) είναι **13.599€**, τιμή χαμηλότερη κατά 23,3% της αντίστοιχης των αποφοίτων ISCED 3-4 και κατά 68,8% της αντίστοιχης των αποφοίτων ISCED 5-6. Συνολικά, παρατηρείται, επομένως, ότι όσο υψηλότερο το επίπεδο εκπαίδευσης ISCED τόσο υψηλότερες και οι ετήσιες απολαβές του απασχολούμενου. Το γεγονός αυτό αποτυπώνεται και στα **27** κράτη-μέλη, όπως φαίνεται και στο γράφημα.

Το 2011, το υψηλότερο μέσο ετήσιο εισόδημα των **απασχολούμενων που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση** (ISCED 5-6) καταγράφεται στο **Λουξεμβούργο** (23.839€) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Κύπρος** (30.211€), η **Αυστρία** (29.593€), η **Γαλλία** (27.590€), η **Ιρλανδία** (27.466€), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (27.327€), η **Γερμανία** (26.672€), η **Ολλανδία** (26.424€), η **Ιταλία** (25.739€), το **Βέλγιο** (25.498€), η **Δανία** (25.482€), η **Φινλανδία** (25.327€) και η **Μάλτα** (24.166€). Χαμηλότερο του ευρωπαϊκού μέσου όρου μέσο ετήσιο εισόδημα **των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6)** σημειώνεται: η **Σουηδία** (22.796€), η **Πορτογαλία** (21.785€), η **Σλοβενία** (21.090€), η **Ισπανία** (20.456€), η **Ελλάδα** (19.336€), η

Τσεχία (16.240€), η Πολωνία (14.648€), η Σλοβακία (12.703€), η Ουγγαρία (12.073€), η Εσθονία (11.675€), η Βουλγαρία (11.124€), η Λετονία (10.686€), η Λιθουανία (10.153€) και η Ρουμανία (7.256€).

Γράφημα 7.13: Μέσο ετήσιο εισόδημα (ΜΑΔ σε €) των ατόμων ηλικίας 18-64 ετών ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (0-2, 3-4, 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2011

Πηγή: Eurostat – SILC. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ. Τα στοιχεία της Ιρλανδίας αφορούν το έτος 2010. Η τιμή της ΕΕ αποτελεί σταθμισμένη μέση τιμή των 27 κρατών-μελών με βάση τον πληθυσμό τους.

Την ίδια χρονιά, το υψηλότερο μέσο ετήσιο εισόδημα των απασχολούμενων που έχουν ολοκληρώσει την ανώτερη δευτεροβάθμια και μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 3-4) καταγράφεται στο **Λουξεμβούργο (29.977€).**

Ακολουθούν κατά σειρά: η **Αυστρία (23.248€), η Κύπρος (22.274€), η Γαλλία (20.354€), η Ολλανδία (20.315€), η Γερμανία (20.178€), η Σουηδία (20.019€), η Δανία (19.945€), το Ηνωμένο Βασίλειο (19.902€), το Βέλγιο (19.380€), η Ιταλία (18.965€), η Ιρλανδία (18.812€), η Φινλανδία (18.507€), η Μάλτα (18.070€), η Ισπανία (15.347€), η Σλοβενία (14.925€), η Πορτογαλία (13.115€), η Ελλάδα (12.673€), η Τσεχία (11.300€), η Σλοβακία (9.886€), η Πολωνία (8.991€), η Εσθονία (7.973€), η Ουγγαρία (7.789€), η Βουλγαρία (7.157€), η Λιθουανία (6.531€), η Λετονία (6.437€) και η Ρουμανία (4.210€).**

Το υψηλότερο μέσο ετήσιο εισόδημα των απασχολούμενων που έχουν ολοκληρώσει μέχρι και την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0-2) καταγράφεται στο **Λουξεμβούργο (23.839€)** και ακολουθούν κατά σειρά: η **Δανία (18.597€), η Ολλανδία (18.528€), η Κύπρος (18.456€), η Σουηδία (18.401€), η Αυστρία (18.368€), η Γαλλία (17.780€), η Φινλανδία (17.679€), η Γερμανία (16.458€), η Ιρλανδία (16.026€), το Βέλγιο (15.593€), το Ηνωμένο Βασίλειο (15.128€), η Ιταλία (14.953€), η Μάλτα (14.370€), η Σλοβενία (12.376€), η Ισπανία (12.180€), η Ελλάδα (10.203€), η Πορτογαλία (10.035€), η Τσεχία (8.771€), η Σλοβακία (7.667€), η Πολωνία (6.827€), η Εσθονία (6.521€), η Ουγγαρία (5.653€), η Λετονία (4.946€), η Λιθουανία (4.939€), η Βουλγαρία (4.110€) και η Ρουμανία (2.686€).**

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η Ελλάδα καταλαμβάνει την **18^η θέση** στη σειρά κατάταξης μεταξύ των 27 κρατών-μελών ως προς το μέσο ετήσιο εισόδημα των απασχολούμενων που έχουν ολοκληρώσει την **τριτοβάθμια εκπαίδευση (19.336€)** και των απασχολούμενων που έχουν ολοκληρώσει την **ανώτερη δευτεροβάθμια και μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμια εκπαίδευση (12.673€),** και την **17^η θέση** στη σειρά κατάταξης μεταξύ των 27 κρατών-μελών ως προς το μέσο ετήσιο εισόδημα των απασχολούμενων που έχουν ολοκληρώσει μέχρι και την **κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (10.203€).**

Στο ακόλουθο γράφημα αποδίδεται η **διαφοροποίηση του μέσου ετήσιου εισοδήματος των ατόμων ηλικίας 18-64 ετών ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (0-2, 3-4, 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2011.**

Στο αριστερό τμήμα του γραφήματος αποδίδεται η **μέση τιμή εισοδήματος των ατόμων που έχουν ολοκληρώσει έως και την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0-2) σε σύγκριση με το μέσο εισόδημα των ατόμων της μεσαίας εκπαιδευτικής κατηγορίας (ISCED 3-4).** Η ποσοστιαία αυτή διαφορά ονομάζεται **μισθολογικό μειονέκτημα.** Στο δεξί τμήμα του γραφήματος αποδίδεται η **μέση τιμή εισοδήματος των ατόμων που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια**

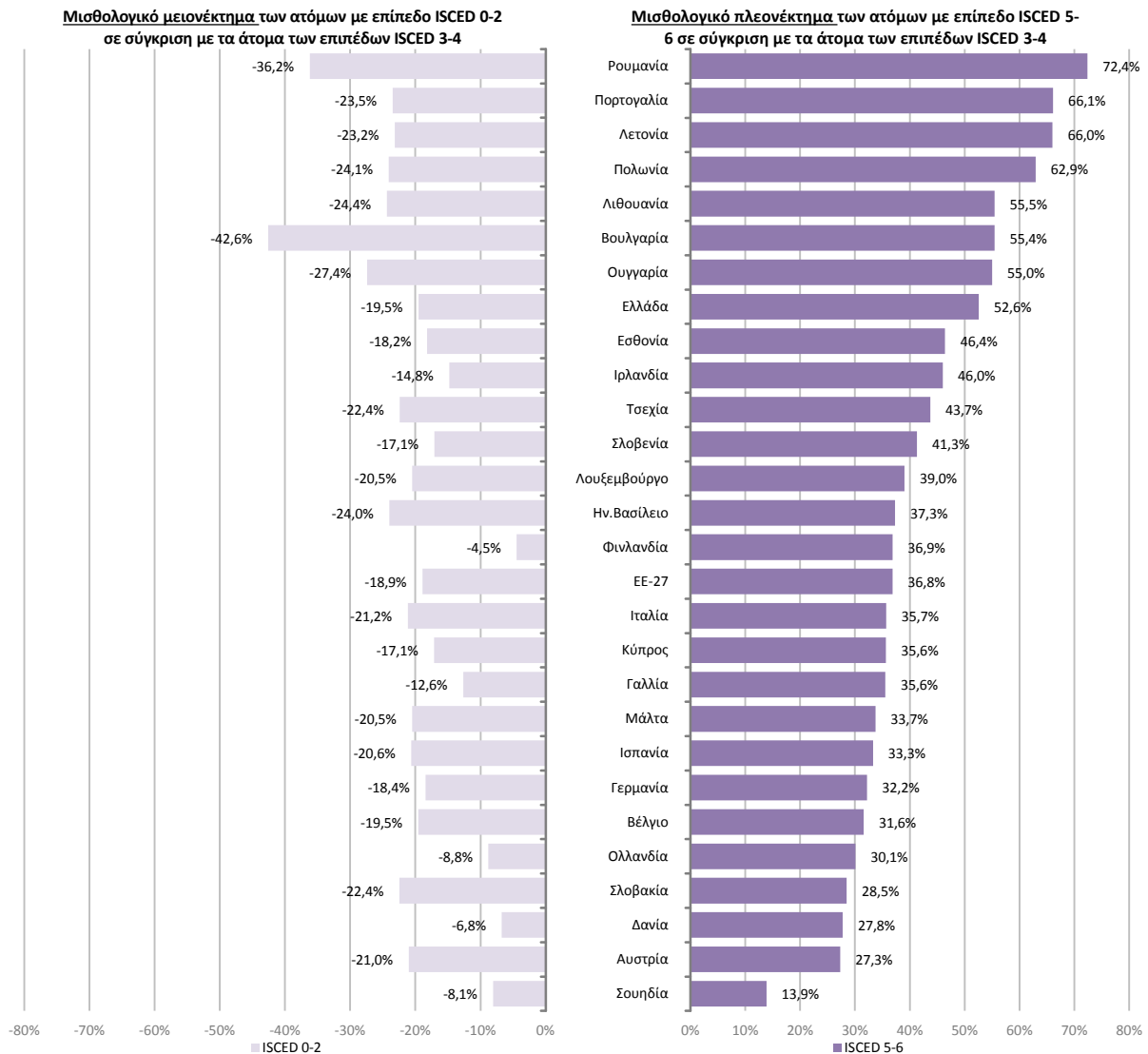

μία εκπαίδευση (ISCED 5-6) σε σύγκριση με το μέσο εισόδημα των ατόμων της μεσαίας εκπαιδευτικής κατηγορίας (ISCED 3-4). Η ποσοστιαία αυτή διαφορά ονομάζεται **μισθολογικό πλεονέκτημα**.

Το 2011 και στο σύνολο της ΕΕ-27, οι απόφοιτοι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καταγράφουν **μισθολογικό πλεονέκτημα 36,8%** έναντι των αποφοίτων της ανώτερης δευτεροβάθμιας ή μεταδευτεροβάθμιας μη τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 3-4). Με άλλα λόγια, το μέσο εισόδημα των αποφοίτων ISCED 5-6 είναι κα-

τά 36,8% υψηλότερο του μέσου εισοδήματος των αποφοίτων ISCED 3-4. Επιπλέον, οι απασχολούμενοι που έχουν ολοκληρώσει μέχρι και την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0-2) καταγράφουν **μισθολογικό μειονέκτημα 18,9%** έναντι των αποφοίτων της ανώτερης δευτεροβάθμιας ή μεταδευτεροβάθμιας μη τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 3-4). Με άλλα λόγια, το μέσο εισόδημα των αποφοίτων ISCED 0-2 είναι κατά 18,9% χαμηλότερο του μέσου εισοδήματος των αποφοίτων ISCED 3-4.

Γράφημα 7.14: Διαφοροποίηση του μέσου ετήσιου εισοδήματος των ατόμων ηλικίας 18-64 ετών ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (0-2,3-4,5-6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2011

Πηγή: Eurostat – SILC. **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τα στοιχεία της Ιρλανδίας αφορούν το έτος 2010. Η τιμή της ΕΕ αποτελεί σταθμισμένη μέση τιμή των 27 κρατών-μελών με βάση τον πληθυσμό τους.

Το 2011, το μεγαλύτερο **μισθολογικό πλεονέκτημα των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε σύγκριση με τους απόφοιτους των επιπέδων ISCED 3-4** καταγράφεται στη **Ρουμανία (72,4%)** και κατά φθίνουσα σειρά ακολουθούν: η **Πορτογαλία (66,1%)**, η **Λετονία (66,0%)**, η **Πολωνία (62,9%)**, η **Λιθουανία (55,5%)**, η **Βουλγαρία (55,4%)**, η **Ουγγαρία (55,0%)**, η **Ελλάδα (52,6%)**, η **Εσθονία (46,4%)**, η **Ιρλανδία (46,0%)**, η **Τσεχία (43,7%)**, η **Σλοβενία (41,3%)**, το **Λουξεμβούργο (39,0%)**, το **Ηνωμένο Βασίλειο (37,3%)**, η **Φινλανδία**

(36,9%), η **Ιταλία (35,7%)**, η **Κύπρος** και η **Γαλλία (35,6%)**, η **Μάλτα (33,7%)**, η **Ισπανία (33,3%)**, η **Γερμανία (32,2%)**, το **Βέλγιο (31,6%)**, η **Ολλανδία (30,1%)**, η **Σλοβακία (28,5%)**, η **Δανία (27,8%)**, η **Αυστρία (27,3%)** και η **Σουηδία (13,9%)**. Σύμφωνα με την πρόσφατη έκθεση του ΟΟΣΑ (OECD, 2013), μια σημαντική αύξηση της ζήτησης στην αγορά εργασίας για ανθρωπινό δυναμικό υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης μπορεί να οδηγήσει στην αύξηση των απολαβών της συγκεκριμένης ομάδας απασχόλησης, κι επομένως, στην αύ-

ξηση του μισθολογικού πλεονεκτήματος των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, προτού αυξηθεί αρκετά η προσφορά, γεγονός που υποδεικνύει την **ανάγκη για επιπλέον χρηματοδότηση της εκπαίδευσης**. Στις χώρες, ωστόσο, με ανελαστική εργατική νομοθεσία που τείνουν να περιορίζουν τις μισθολογικές διαφορές η παραπάνω ένδειξη είναι πιο αποδυναμωμένη.

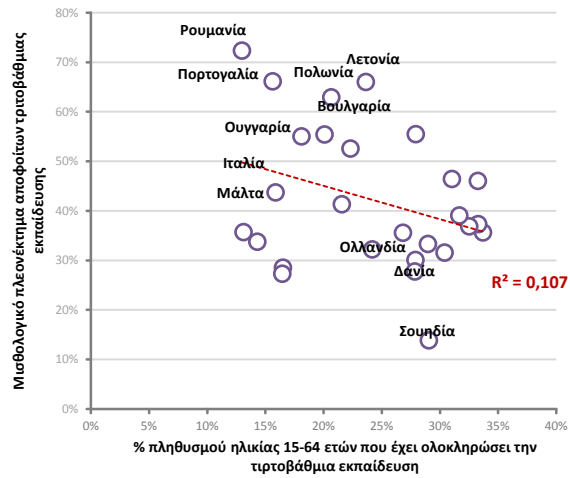
Την ίδια χρονιά, το χαμηλότερο μισθολογικό μειονέκτημα των ατόμων που έχουν ολοκληρώσει μέχρι και την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0-2) σε σύγκριση με τους απόφοιτους των επιπέδων ISCED 3-4 καταγράφεται στη **Φινλανδία** (4,5%) και κατά αύξουσα σειρά ακολουθούν: η **Δανία** (6,8%), η **Σουηδία** (8,1%), η **Ολλανδία** (8,8%), η **Γαλλία** (12,6%), η **Ιρλανδία** (14,8%), η **Σλοβενία** και η **Κύπρος** (17,1%), η **Εσθονία** (18,2%), η **Γερμανία** (18,4%), η **Ελλάδα** και το **Βέλγιο** (19,5%), το **Λουξεμβούργο** και η **Μάλτα** (20,5%), η **Ισπανία** (20,6%), η **Αυστρία** (21,0%), η **Ιταλία** (21,2%), η **Τσεχία** και η **Σλοβακία** (22,4%), η **Λετονία** (23,2%), η **Πορτογαλία** (23,5%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (24,0%), η **Πολωνία** (24,1%), η **Λιθουανία** (24,4%), η **Ουγγαρία** (27,4%), η **Ρουμανία** (36,2%) και η **Βουλγαρία** (42,6%).

Η Ελλάδα, ως προς το μισθολογικό πλεονέκτημα (52,6%) των απασχολούμενων που έχουν ολοκληρώσει την **τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6)** σε σύγκριση με το αντίστοιχο των αποφοίτων των επιπέδων ISCED 3-4, κατατάσσεται στην **8^η θέση** μεταξύ των 27 κρατών-μελών, ενώ την ίδια χρονιά καταγράφει το **11^ο χαμηλότερο μισθολογικό μειονέκτημα (19,5%)** των απασχολούμενων που έχουν ολοκληρώσει μέχρι και την **κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0-2)** σε σύγκριση με την αντίστοιχη των αποφοίτων των επιπέδων ISCED 3-4.

Όπως παρατηρείται και στην πρόσφατη έκθεση του ΟΟΣΑ (OECD, 2013), στην Τσεχία, την Ουγγαρία, την Πολωνία και τη Σλοβενία το μισθολογικό πλεονέκτημα των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι **υψηλότερο** του μέσου όρου του ΟΟΣΑ παρά τα σχετικά χαμηλότερα επίπεδα εισοδήματος σε σχέση με άλλες χώρες. Το γεγονός αυτό θα μπορούσε να εξηγηθεί από τα χαμηλά ποσοστά του εργατικού δυναμικού που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση, τα οποία υποδεικνύουν **μειωμένη προσφορά** ανθρώπινου δυναμικού υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης. Η έλλειψη αυτή με τη σειρά της, μπορεί να οδηγήσει σε αυξημένες εισοδηματικές διαφορές μεταξύ των απασχολούμενων υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης και εκείνων με χαμηλότερο επίπεδο.

Πράγματι, η συγκεκριμένη παρατήρηση επιβεβαιώνεται και στο ακόλουθο γράφημα όπου αποδίδεται ο συσχετισμός του **μισθολογικού πλεονεκτήματος των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έναντι των αποφοίτων με μεσαίο επίπεδο εκπαίδευσης και του ποσοστού του πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών που έχει ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση** στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2011.

Γράφημα 7.15: Συσχετισμός του μισθολογικού πλεονεκτήματος των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έναντι των αποφοίτων με μεσαίο επίπεδο εκπαίδευσης και του ποσοστού του πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών που έχει ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2011

Πηγή: Eurostat - LFS Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Συνολικά, παρατηρείται μια **ασθενής αρνητική** γραμμική σχέση (τιμή συντελεστή προσδιορισμού R^2 10,7%) μεταξύ του μισθολογικού πλεονεκτήματος των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και του ποσοστού του πληθυσμού που έχει ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ωστόσο, η σχέση αυτή είναι πιο ισχυρή σε ορισμένες χώρες (**Ρουμανία, Πορτογαλία, Βουλγαρία, Πολωνία, Ουγγαρία, Λετονία**) όπου τα χαμηλά επίπεδα προσφοράς εργατικού δυναμικού με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης έχουν οδηγήσει σε υψηλό μισθολογικό πλεονέκτημα των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Στον αντίποδα, εντοπίζεται η **Σουηδία**, η **Δανία** και η **Ολλανδία**, όπου τα υψηλά επίπεδα προσφοράς εργατικού δυναμικού με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης συνοδεύονται με σχετικά χαμηλό μισθολογικό πλεονέκτημα των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ωστόσο, κάτι τέτοιο δεν σημαίνει απαραίτητα και υπερπροσφορά εργατικού δυναμικού υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης. Όπως χαρακτηριστικά παρατηρείται στην έκθεση του ΟΟΣΑ (OECD, 2013) **οι μισθολογικές διαφορές μεταξύ των απασχολούμενων είναι η βασική αιτία διαφοροποίησης του ατομικού οφέλους των αποφοίτων της τριτοβάθμιας αλλά και του συνολικού κοινωνικού οφέλους (για το δημόσιο τομέα) από την επένδυση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση**. Συγκεκριμένα, χώρες όπου οι μισθολογικές διαφοροποιήσεις είναι περιορισμένες, το όφελος από τη φοίτηση στην ανώτατη εκπαίδευση και τελικά η **απόδοση (return)** της επένδυσης στην ανώτατη εκπαίδευση, είναι χαμηλότερη. Αυτό συμβαίνει και στις σκανδιναβικές χώρες (Δανία, Σουηδία, Νορβηγία), οι οποίες, ωστόσο, έχουν αντισταθμίσει τις επιπτώσεις του αποδυναμωμένου αυτού μισθολογικού πλεονεκτήματος παρέχοντας συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με δωρεάν φοίτηση και προσφέροντας παράλληλα ένα γενναιόδωρο σύστημα **οικονομικής στήριξης** των σπουδαστών τους (βλ. αναλυτικά Κεφάλαιο 3^ο).

7.1.6 Ποσοστό ανεργίας ανά επίπεδο εκπαίδευσης

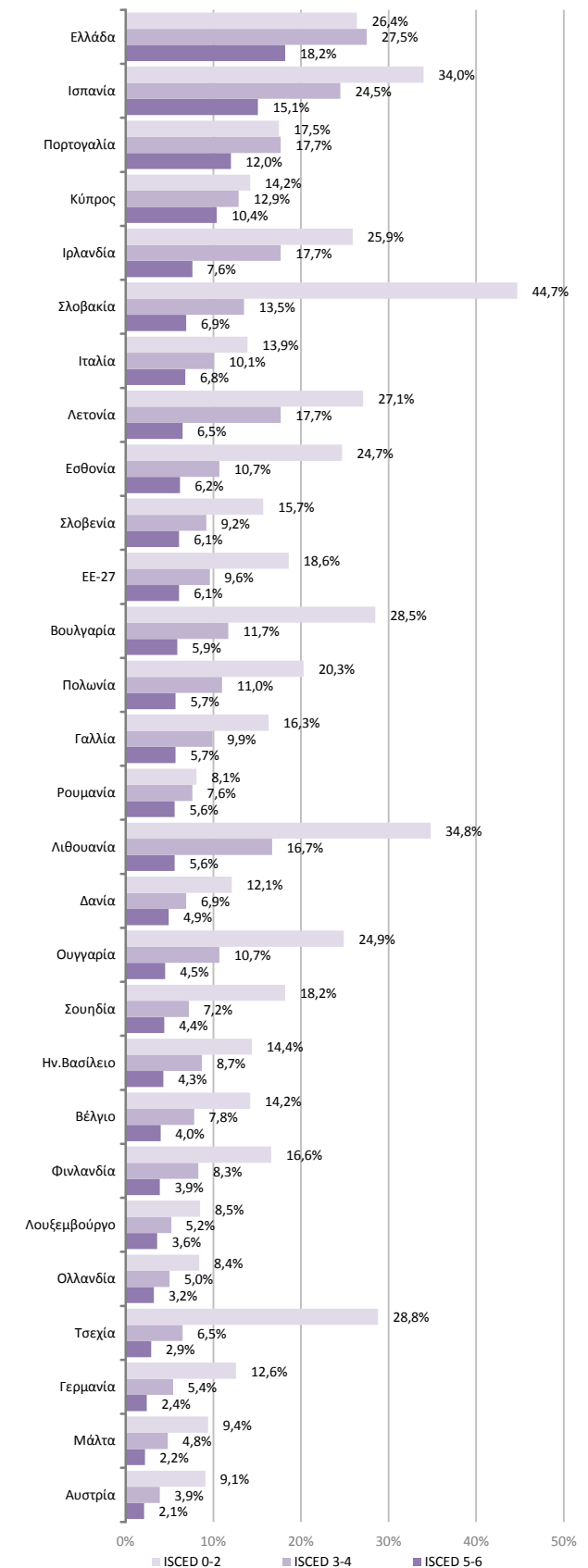
Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το **ποσοστό ανεργίας των ατόμων του πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (0-2, 3-4, 5-6)** στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2012.

Το 2012 και στο σύνολο της **ΕΕ** το ποσοστό ανεργίας των αποφοίτων της **τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6)** είναι **6,1%**. Το αντίστοιχο ποσοστό των αποφοίτων της **ανώτερης δευτεροβάθμιας και της μεταδευτεροβάθμιας μη τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 3-4)** είναι **9,6%**, κατά 57,4% υψηλότερο του ποσοστού ανεργίας των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Τέλος, το ποσοστό ανεργίας των αποφοίτων μέχρι και την **κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0-2)** είναι **18,6%**, υψηλότερο κατά 93,8% του αντίστοιχου των αποφοίτων ISCED 3-4 και κατά 204,9% του αντίστοιχου των αποφοίτων ISCED 5-6. Παρατηρείται, επομένως, ότι όσο **υψηλότερο το επίπεδο εκπαίδευσης ISCED** τόσο **χαμηλότερο και το ποσοστό ανεργίας**. Η παρατήρηση αυτή επιβεβαιώνεται σε **25** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ-27, όπως φαίνεται και στο γράφημα. Εξαιρέση αποτελούν η **Ελλάδα** και η **Πορτογαλία**, όπου το ποσοστό ανεργίας των αποφοίτων της ανώτερης δευτεροβάθμιας και της μεταδευτεροβάθμιας μη τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 3-4) είναι **υψηλότερο** (κατά **4,2%** και κατά **1,1%** αντίστοιχα) του ποσοστού ανεργίας των αποφοίτων της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και κάτω (ISCED 0-2).

Το χαμηλότερο **ποσοστό ανεργίας στους απόφοιτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6)** καταγράφεται στην **Αυστρία** (2,1%) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Μάλτα** (2,2%), η **Γερμανία** (2,4%), η **Τσεχία** (2,9%), το **Λουξεμβούργο** (3,6%), η **Φινλανδία** (3,9%), το **Βέλγιο** (4,0%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (4,3%), η **Σουηδία** (4,4%), η **Ουγγαρία** (4,5%), η **Δανία** (4,9%), η **Λιθουανία** και η **Ρουμανία** (5,6%), η **Γαλλία** και η **Πολωνία** (5,7%), η **Βουλγαρία** (5,9%), η **Σλοβενία** (6,1%), η **Εσθονία** (6,2%), η **Λετονία** (6,5%), η **Ιταλία** (6,8%), η **Σλοβακία** (6,9%) και η **Ιρλανδία** (7,6%). Υψηλότερα ποσοστά ανεργίας **στους απόφοιτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6)** σημειώνονται στην **Κύπρο** (10,4%), στην **Πορτογαλία** (12,0%), στην **Ισπανία** (15,1%) και στην **Ελλάδα** (18,2%).

Το χαμηλότερο **ποσοστό ανεργίας στους απόφοιτους της ανώτερης δευτεροβάθμιας και μεταδευτεροβάθμιας μη τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 3-4)** καταγράφεται επίσης στην **Αυστρία** (3,9%) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Μάλτα** (4,8%), η **Ολλανδία** (5,0%), το **Λουξεμβούργο** (5,2%), η **Γερμανία** (5,4%), η **Τσεχία** (6,5%), η **Δανία** (6,9%), η **Σουηδία** (7,2%), η **Ρουμανία** (7,6%), το **Βέλγιο** (7,8%), η **Φινλανδία** (8,3%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (8,7%), η **Σλοβενία** (9,2%), η **Γαλλία** (9,9%), η **Ιταλία** (10,1%), η **Ουγγαρία** και η **Εσθονία** (10,7%), η **Πολωνία** (11,0%), η **Βουλγαρία** (11,7%), η **Κύπρος** (12,9%), η **Σλοβακία** (13,5%), η **Λιθουανία** (16,7%), η **Λετονία**, η **Ιρλανδία** και η **Πορτογαλία** (17,7%), η **Ισπανία** (24,5%) και η **Ελλάδα** (27,5%).

Γράφημα 7.16: Ποσοστό ανεργίας των ατόμων ηλικίας 15-64 ετών ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (0-2, 3-4, 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2012

Πηγή: Eurostat – LFS Έπεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας στα άτομα που έχουν ολοκληρώσει μέχρι και την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0-2) καταγράφεται στη **Ρουμανία** (8,1%) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Ολλανδία** (8,4%), το **Λουξεμβούργο** (8,5%), η **Αυστρία** (9,1%), η **Μάλτα** (9,4%), η **Δανία** (12,1%), η **Γερμανία** (12,6%), η **Ιταλία** (13,9%), το **Βέλγιο** και η **Κύπρος** (14,2%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (14,4%), η **Σλοβενία** (15,7%), η **Γαλλία** (16,3%), η **Φινλανδία** (16,6%), η **Πορτογαλία** (17,5%), η **Σουηδία** (18,2%), η **Πολωνία** (20,3%), η **Εσθονία** (24,7%), η **Ουγγαρία** (24,9%), η **Ιρλανδία** (25,9%), η **Ελλάδα** (26,4%), η **Λετονία** (27,1%), η **Βουλγαρία** (28,5%), η **Τσεχία** (28,8%), η **Ισπανία** (34,0%), η **Λιθουανία** (34,8%) και η **Σλοβακία** (44,7%). Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η **Ελλάδα** καταλαμβάνει την **τελευταία** στη σειρά κατάταξης θέση μεταξύ των 27 κρατών-μελών σημειώνοντας το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας των αποφοίτων των επιπέδων ISCED 3-4 (**27,5%**) και ISCED 5-6 (**18,2%**), ενώ ως προς τους απόφοιτους των επιπέδων ISCED 0-2 κατέχει την **21^η θέση** με τιμή **26,4%**.

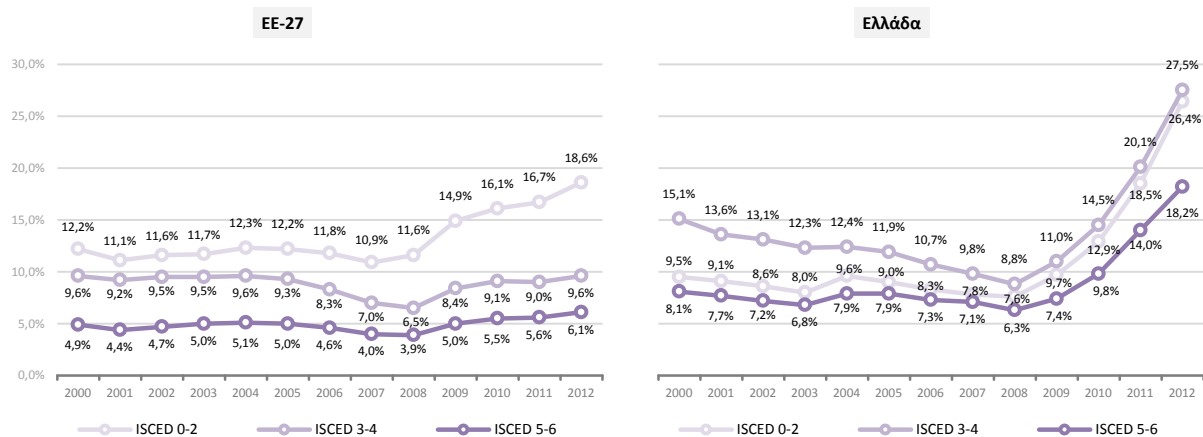
Μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ-27 και για τη συγκεκριμένη μεταβλητή, το μεγαλύτερο συγκριτικό πλεονέκτημα των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) σε σύγκριση με τους απόφοιτους των επιπέδων ISCED 3-4 καταγράφεται στη **Λιθουανία**, όπου οι απόφοιτοι των επιπέδων ISCED 5-6 σημειώνουν πο-

σοστό ανεργίας κατά **66,5% χαμηλότερο** σε σύγκριση με τους αποφοίτους των επιπέδων ISCED 3-4. Κατά φθίνουσα σειρά ποσοστιαίας διαφοράς ακολουθούν: η **Λετονία** (κατά 63,3%), η **Ουγγαρία** (κατά 57,9%), η **Ιρλανδία** (κατά 57,1%), η **Γερμανία** (κατά 55,6%), η **Τσεχία** (κατά 55,4%), η **Μάλτα** (κατά 54,2%), η **Φινλανδία** (κατά 53,0%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (κατά 50,6%), η **Βουλγαρία** (κατά 49,6%), η **Σλοβακία** (κατά 48,9%), το **Βέλγιο** (κατά 48,7%), η **Πολωνία** (κατά 48,2%), η **Αυστρία** (κατά 46,2%), η **Γαλλία** (κατά 42,4%), η **Εσθονία** (κατά 42,1%), η **Σουηδία** (κατά 38,9%), η **Ισπανία** (κατά 38,4%), η **Ολλανδία** (κατά 36,0%), η **Ελλάδα** (κατά 33,8%), η **Σλοβενία** (κατά 33,7%), η **Ιταλία** (κατά 32,7%), η **Πορτογαλία** (κατά 32,2%), το **Λουξεμβούργο** (κατά 30,8%), η **Δανία** (κατά 29,0%) και η **Ρουμανία** (κατά 26,3%).

Η **Ελλάδα** με βάση τη διαφορά του ποσοστού ανεργίας των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) σε σύγκριση με τους απόφοιτους των επιπέδων ISCED 3-4 (διαφορά κατά 33,8%) κατατάσσεται στην **20^η θέση** μεταξύ των 27 κρατών-μελών.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το **ποσοστό ανεργίας** των ατόμων του πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (0-2, 3-4, 5-6) στην **Ελλάδα** και στο σύνολο της **ΕΕ-27** την περίοδο 2000-2012.

Γράφημα 7.17: Ποσοστό ανεργίας των ατόμων ηλικίας 15-64 ετών ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (0-2, 3-4, 5-6) στην Ελλάδα και στο σύνολο της ΕΕ-27 την περίοδο 2000-2012

Πηγή: Eurostat – LFS. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Από τη σύγκριση των δύο γραφημάτων προκύπτει ότι στο σύνολο της **ΕΕ-27** καταγράφεται η τάση: **όσο υψηλότερο το επίπεδο εκπαίδευσης το οποίο έχει ολοκληρώσει κάποιος, τόσο μικρότερη η πιθανότητα να είναι άνεργος**. Η γραμμική αυτή σχέση επιβεβαιώνεται σε όλα τα έτη της περιόδου αναφοράς 2000-2012. Ωστόσο, στην **Ελλάδα**, η σχέση αυτή δεν επιβεβαιώνεται. Συγκεκριμένα, σε όλη τη διάρκεια της περιόδου 2000-2012 το ποσοστό ανεργίας των αποφοίτων της **τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6)** είναι πράγματι **χαμηλότερο** από τα ποσοστά ανεργίας που σημειώνουν οι απόφοιτοι κατώτερων από αυτή εκπαιδευτικών βαθμίδων. Ωστόσο, το ποσοστό ανεργίας, των απόφοιτων της **άνωτερης δευτεροβάθμιας και της με-**

ταδευτεροβάθμιας μη τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 3-4) είναι **υψηλότερο** του ποσοστού ανεργίας των αποφοίτων της **κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και κάτω (ISCED 0-2)** σε όλο το διάστημα της περιόδου αναφοράς (2000-2012). Το υψηλότερο **εύρος** της διαφοράς αυτής καταγράφεται το 2000, όπου το ποσοστό ανεργίας στα επίπεδα ISCED 3-4 (12,2%) ήταν κατά **58,9%** υψηλότερο των επιπέδων ISCED 0-2 (9,5%). Από το 2006 και μετά παρατηρείται μια σταθερή τάση **μείωσης** της ποσοστιαίας διαφοράς, η οποία το 2012 καταγράφει τη χαμηλότερη τιμή της. Τη συγκεκριμένη χρονιά το ποσοστό ανεργίας στα επίπεδα ISCED 3-4 (27,5%) είναι κατά **4,2%** υψηλότερο των επιπέδων ISCED 0-2 (26,4%).

Ως προς την **εξέλιξη** του επιπέδου ανεργίας από το **2008** κι έπειτα παρατηρείται **αύξηση** των ποσοστών σε **όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης ISCED** και στο σύνολο της ΕΕ-27 και φυσικά στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα, κατά την περίοδο 2008-2012 και στο σύνολο της **ΕΕ-27** η μεγαλύτερη **αύξηση** του ποσοστού ανεργίας καταγράφεται στους αποφοίτους των επιπέδων **ISCED 0-2** (αύξηση κατά **60,3%**, από 11,6% το 2008 σε 18,6% το 2012) και ακολουθούν οι απόφοιτοι της **τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6)** με αντίστοιχη αύξηση του ποσοστού ανεργίας κατά **56,4%** (από 3,9% το 2008 σε 6,1% το 2012), ενώ η μικρότερη ποσοστιαία αύξηση σημειώνεται στους αποφοίτους των επιπέδων **ISCED 3-4** (αύξηση κατά **47,7%**, από 6,5% το 2008 σε 9,6% το 2012).

Στην **Ελλάδα**, την ίδια περίοδο (2008-2012), η μεγαλύτερη **αύξηση** του ποσοστού ανεργίας καταγράφεται

επίσης στους αποφοίτους των επιπέδων **ISCED 0-2** (συνολική αύξηση κατά **247,4%**, από 7,6% το 2008 σε 26,4% το 2012) και ακολουθούν οι απόφοιτοι των επιπέδων **ISCED 3-4** με αντίστοιχη αύξηση του ποσοστού ανεργίας κατά **212,5%** (από 8,8% το 2008 σε 27,5% το 2012), ενώ η μικρότερη ποσοστιαία αύξηση σημειώνεται στους αποφοίτους της **τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6)** (αύξηση κατά **188,9%**, από 6,3% το 2008 σε 18,2% το 2012).

Αξίζει να σημειωθεί ότι τη συγκεκριμένη περίοδο (2008-2012) η ανεργία στην Ελλάδα αυξήθηκε με ρυθμό 4πλάσιο σε σύγκριση με την ΕΕ-27. Με άλλα λόγια η μεταβολή του μεγέθους που σημειώθηκε στην Ευρώπη μέσα σε διάστημα **πενταετίας** (συνολική αύξηση κατά 54,8%), στην Ελλάδα καταγραφόταν σε **ετήσια βάση** (ετήσια αύξηση κατά 54,1%) σε όλη τη διάρκεια της περιόδου 2008-2012.

7.1.7 Συνθετικός δείκτης απασχολησιμότητας των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Στις ενότητες που προηγήθηκαν παρουσιάστηκαν αναλυτικά βασικές μεταβλητές που αφορούν την απασχολησιμότητα των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ-27. Προκειμένου να αναδειχθεί μια σειρά κατάταξης των 27 κρατών-μελών στην οποία να καταλήγει η προηγούμενη ανάλυση και να διερευνηθεί η σχέση της απασχολησιμότητας των αποφοίτων με το συνθετικό δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, δημιουργήθηκε ο **συνθετικός δείκτης απασχολησιμότητας των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης**. Η περιγραφή της μεθοδολογίας κατασκευής των συνθετικών δεικτών βρίσκεται στο Παράρτημα VII της παρούσας μελέτης.

Ο συνθετικός δείκτης απασχολησιμότητας των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης βασίζεται στους ακόλουθους 4 υποδείκτες:

- **Υποδείκτης ανεργίας** (Ποσοστό ανεργίας των ατόμων ηλικίας 15-64 ετών με υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο (ISCED 5-6))
- **Υποδείκτης διάρκειας μετάβασης από την εκπαίδευση στην απασχόληση** (Μέση διάρκεια μετάβασης (σε μήνες) από την εκπαίδευση στην πρώτη θέση εργασίας των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ISCED (5-6) των ατόμων ηλικίας 15-34 ετών που έχουν αποχωρήσει από την τυπική εκπαίδευση τα τελευταία 5 έτη)
- **Υποδείκτης κάθετης αναντιστοιχίας εκπαίδευσης/επαγγέλματος** (Ποσοστό κάθετης αναντιστοιχίας σπουδών και επαγγέλματος των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ISCED (5-6))
- **Υποδείκτης χαμηλόμισθης απασχόλησης** (Ποσοστό χαμηλόμισθων επί του συνόλου των απασχολούμενων αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6))

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η **κατάταξη των 27 κρατών-μελών** της ΕΕ ως προς την απασχολη-

σιμότητα των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με βάση την τιμή του συνθετικού δείκτη το έτος 2010, καθώς και ο ρυθμός μεταβολής της περιόδου αναφοράς 2001-2010. Η **ελάχιστη** δυνατή τιμή που μπορεί να πάρει ο συνθετικός δείκτης απασχολησιμότητας είναι 0,0 και αντιστοιχεί στο χαμηλότερο βαθμό απασχολησιμότητας. Ομοίως, η **μέγιστη** δυνατή τιμή που μπορεί να πάρει ο συνθετικός δείκτης είναι 100,0 και αντιστοιχεί στο μέγιστο δυνατό βαθμό απασχολησιμότητας.

Με βάση την τιμή του συνθετικού δείκτη απασχολησιμότητας τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ κατανέμονται στις ακόλουθες **πέντε** ομάδες χωρών: (1η) χώρες με **υψηλή** απασχολησιμότητα, (2η) χώρες με **καλή** απασχολησιμότητα, (3η) χώρες με **μέτρια** απασχολησιμότητα, (4η) χώρες με **χαμηλή** απασχολησιμότητα και (5η) χώρες με **πολύ χαμηλή** απασχολησιμότητα. Κάθε ομάδα χωρών ορίζεται σε σχέση με την απόστασή της από τη **μέση τιμή του συνθετικού δείκτη απασχολησιμότητας** της ΕΕ-27 (ακριβής τιμή υπολογισμού 67,50 για το έτος 2010).

Το 2010 η **μέση τιμή** του συνθετικού δείκτη απασχολησιμότητας των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της ΕΕ-27 είναι **67,5** μονάδες στην κλίμακα 0-100.

Ανάλογα με την τιμή του συνθετικού δείκτη απασχολησιμότητας των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης τα **27** κράτη-μέλη της ΕΕ το 2010, διακρίνονται στις ακόλουθες **5** ομάδες χωρών:

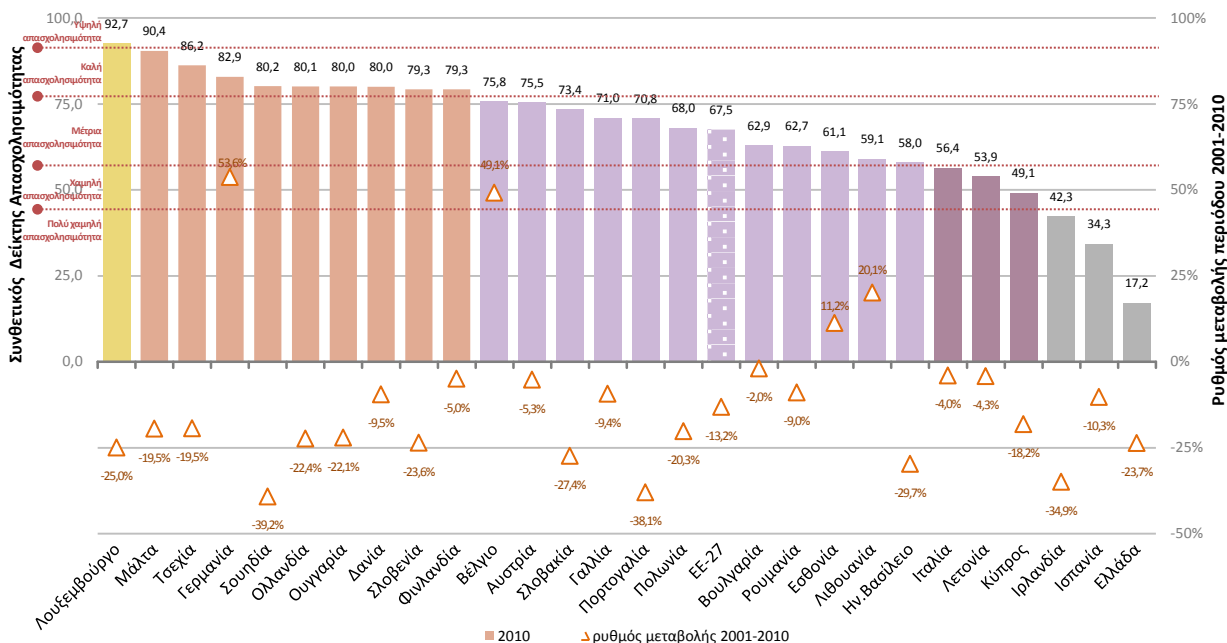
- Χώρες με **υψηλή απασχολησιμότητα**: το **Λουξεμβούργο** (92,7).
- Χώρες με **καλή απασχολησιμότητα**: η **Μάλτα** (90,4), η **Τσεχία** (86,2), η **Γερμανία** (82,9), η **Σουηδία** (80,2), η **Ολλανδία** (80,1), η **Ουγγαρία** και η **Δανία** (80,0), η **Σλοβενία** και η **Φινλανδία** (79,3).
- Χώρες με **μέτρια απασχολησιμότητα**: το **Βέλγιο** (75,8), η **Αυστρία** (75,5), η **Σλοβακία** (73,4), η **Γαλλία**

(71,0), η Πορτογαλία (70,8), η Πολωνία (68,0), η Βουλγαρία (62,9), η Ρουμανία (62,7), η Εσθονία (61,1), η Λιθουανία (59,1) και το Ηνωμένο Βασίλειο (58,0).

- Χώρες με χαμηλή απασχολησιμότητα: η Ιταλία (56,4), η Λετονία (53,9) και η Κύπρος (49,1).
- Χώρες με πολύ χαμηλή απασχολησιμότητα: η Ιρλανδία (42,3), η Ισπανία (34,3) και η Ελλάδα (17,2).

Γράφημα 7.18: Συνθετικός δείκτης απασχολησιμότητας των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010 και ρυθμός μεταβολής περιόδου 2001-2010

Πηγή: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Ως χώρες με **υψηλή απασχολησιμότητα** των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη υψηλότερη του 135% της μέσης τιμής της ΕΕ-27 (πάνω από 91,12). Ως χώρες με **καλή απασχολησιμότητα** των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη μεταξύ 135% και 115% της μέσης τιμής της ΕΕ-27 (από 77,62 έως 91,12). Ως χώρες με **μέτρια απασχολησιμότητα** των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη μεταξύ 115% και 85% της μέσης τιμής της ΕΕ-27 (από 57,37 έως 77,62). Ως χώρες με **χαμηλή απασχολησιμότητα** των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη μεταξύ 85% και 65% της μέσης τιμής της ΕΕ-27 (από 43,87 έως 57,37). Ως χώρες με **πολύ χαμηλή απασχολησιμότητα** των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη μικρότερη του 65% της τιμής της ΕΕ-27 (κάτω από 43,87).

Η **Ελλάδα** με βάση την τιμή του συνθετικού δείκτη απασχολησιμότητας των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (**17,2**) καταλαμβάνει την τελευταία θέση (**27^η**) στη σειρά κατάταξης των 27 κρατών-μελών το 2010 και ανήκει στην ομάδα χωρών με **πολύ χαμηλή απασχολησιμότητα**.

Κατά την περίοδο 2001-2010, η μέση τιμή του συνθετικού δείκτη απασχολησιμότητας των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της **ΕΕ-27** καταγράφει **μείωση³** κατά **13,2%**.

Την ίδια περίοδο αναφοράς, μόλις **4** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ σημειώνουν **αύξηση** του συνθετικού δείκτη απασχολησιμότητας των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με την υψηλότερη να καταγράφεται στη **Γερμανία** (κατά 53,6%) και ακολουθούν, κατά φθίνουσα σειρά ρυθμού αύξησης: το **Βέλγιο** (49,1%), η **Λιθουανία** (20,1%) και η **Εσθονία** (11,2%).

Στον αντίποδα βρίσκονται τα υπόλοιπα **23** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ, τα οποία τη δεκαετία 2001-2010

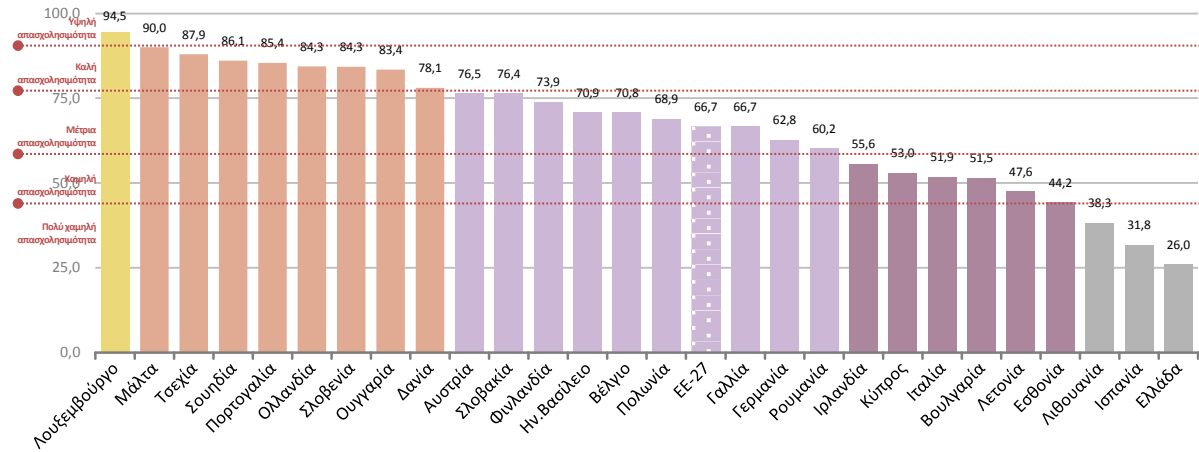
σημειώνουν **μείωση** του συνθετικού δείκτη απασχολησιμότητας των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στη **Σουηδία** (39,2%) και ακολουθούν, κατά αύξουσα σειρά ρυθμού μείωσης: η **Πορτογαλία** (38,1%), η **Ιρλανδία** (34,9%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (29,7%), η **Σλοβακία** (27,4%), το **Λουξεμβούργο** (25,0%), η **Ελλάδα** (23,7%), η **Σλοβενία** (23,6%), η **Ολλανδία** (22,4%), η **Ουγγαρία** (22,1%), η **Πολωνία** (20,3%), η **Μάλτα** και η **Τσεχία** (19,5%), η **Κύπρος** (18,2%), η **Ισπανία** (10,3%), η **Δανία** (9,5%), η **Γαλλία** (9,4%), η **Ρουμανία** (9,0%), η **Αυστρία** (5,3%), η **Φινλανδία** (5,0%), η **Λετονία** (4,3%), η **Ιταλία** (4,0%) και η **Βουλγαρία** (2,0%).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η κατάταξη των 27 κρατών-μελών της ΕΕ ως προς την απασχολησιμότητα των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με βάση την τιμή του **συνθετικού δείκτη απασχολησιμότητας το έτος 2001** και τη **μέση τιμή** του συνθετικού δείκτη απασχολησιμότητας της ΕΕ-27 το συγκεκριμένο έτος αναφοράς (ακριβής τιμή υπολογισμού 66,7). Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί κατά τη **σύγκριση της τιμής** του συνθετικού δείκτη των κρατών-μελών μεταξύ των ετών αναφοράς (2001 και 2010), αφού οι τιμές δεν είναι άμεσα συγκρίσιμες μεταξύ τους (βλ. Παράρτημα VII).

³ Ο ρυθμός μεταβολής του συνθετικού δείκτη απασχολησιμότητας των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης υπολογίζεται από τη μεταβολή των επιμέρους μεταβλητών που συνθέτουν το δείκτη (βλ. μεθοδολογικό σημείωμα για τους συνθετικούς δείκτες στο Παράρτημα VII).

Γράφημα 7.19: Συνθετικός δείκτης απασχολησιμότητας των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2001

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Οι χώρες με **υψηλή απασχολησιμότητα** των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη υψηλότερη του 135% της μέσης τιμής της ΕΕ-27 (πάνω από 90,06). Οι χώρες με **καλή απασχολησιμότητα** των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη μεταξύ 135% και 115% της μέσης τιμής της ΕΕ-27 (από 76,72 έως 90,06). Οι χώρες με **μέτρια απασχολησιμότητα** των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη μεταξύ 115% και 85% της μέσης τιμής της ΕΕ-27 (από 56,70 έως 76,72). Οι χώρες με **χαμηλή απασχολησιμότητα** των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη μεταξύ 85% και 65% της μέσης τιμής της ΕΕ-27 (από 43,36 έως 56,70). Οι χώρες με **πολύ χαμηλή απασχολησιμότητα** των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη μικρότερη του 65% της μέσης τιμής της ΕΕ-27 (κάτω από 43,36).

Συγκρίνοντας την κατάταξη των κρατών-μελών του έτους 2001 και του έτους 2010, **7** από τα 27 κράτη-μέλη μετακινήθηκαν σε διαφορετική κατηγορία ως προς την απασχολησιμότητα των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Συγκριμένα, **2** κράτη-μέλη παρουσιάζουν **επιδείνωση** της απασχολησιμότητας των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αφού το 2010 εμφανίζονται σε χαμηλότερη κατηγορία αποτελεσμάτων σε σύγκριση με την επίδοσή τους το 2001: η **Πορτογαλία** (από **καλή** απασχολησιμότητα το 2001 σε **μέτρια** το 2010) και η **Ιρλανδία** (από **χαμηλή** απασχολησιμότητα το 2001 σε **πολύ χαμηλή** το 2010).

Στον αντίποδα βρίσκονται **5** κράτη-μέλη που παρουσιάζουν **βελτίωση** της απασχολησιμότητας των απο-

φοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αφού το 2010 εμφανίζονται σε υψηλότερη κατηγορία αποτελεσμάτων σε σύγκριση με την επίδοσή τους το 2001: η **Φινλανδία** και η **Γερμανία** (από **μέτρια** απασχολησιμότητα το 2001 σε **καλή** το 2010), η **Βουλγαρία** και η **Εσθονία** (από **χαμηλή** απασχολησιμότητα το 2001 σε **μέτρια** το 2010) και η **Λιθουανία** (από **πολύ χαμηλή** απασχολησιμότητα το 2001 σε **μέτρια** το 2010).

Η **Ελλάδα** και στα δύο έτη αναφοράς (2001 και 2010) κατέχει την **τελευταία (27^η)** στη σειρά κατάταξης μεταξύ των 27 κρατών-μελών, παραμένοντας στην κατηγορία της **πολύ χαμηλής απασχολησιμότητας** των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

7.1.8 Συσχετισμός αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και απασχολησιμότητα των αποφοίτων

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται ο συσχετισμός του **συνθετικού δείκτη απασχολησιμότητας των αποφοίτων** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και του **συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ.

Το γράφημα χωρίζεται σε **τέσσερα** επιμέρους πεδία από δύο διασταυρούμενες γραμμές, εκ των οποίων η **κάθετη** αντιπροσωπεύει τη **μέση τιμή** του συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (**48,1**), και η **οριζόντια** αντιπροσωπεύει την αντίστοιχη **μέση τιμή** του συνθετικού δείκτη απασχολησιμότητας των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (**67,5**). **Αριστερά** της κάθετης γραμμής περιλαμβάνονται κράτη-μέλη με συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με **μέτρια έως πολύ χαμηλή επίδοση** (χαμηλότερη της ΕΕ-27 48,1), ενώ **δεξιά** της κάθετης γραμμής περιλαμβάνονται κράτη-μέλη με συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με **εξαιρετική έως μέτρια επίδοση** (υψηλότερη της ΕΕ-27 48,1). **Πά-**

νω από την οριζόντια γραμμή περιλαμβάνονται κράτη-μέλη, με **υψηλή έως μέτρια απασχολησιμότητα** των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (υψηλότερη της ΕΕ-27 67,5), ενώ **κάτω** από την οριζόντια γραμμή περιλαμβάνονται κράτη-μέλη περιλαμβάνονται κράτη-μέλη, με **μέτρια έως πολύ χαμηλή απασχολησιμότητα** των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (χαμηλότερη της ΕΕ-27 67,5).

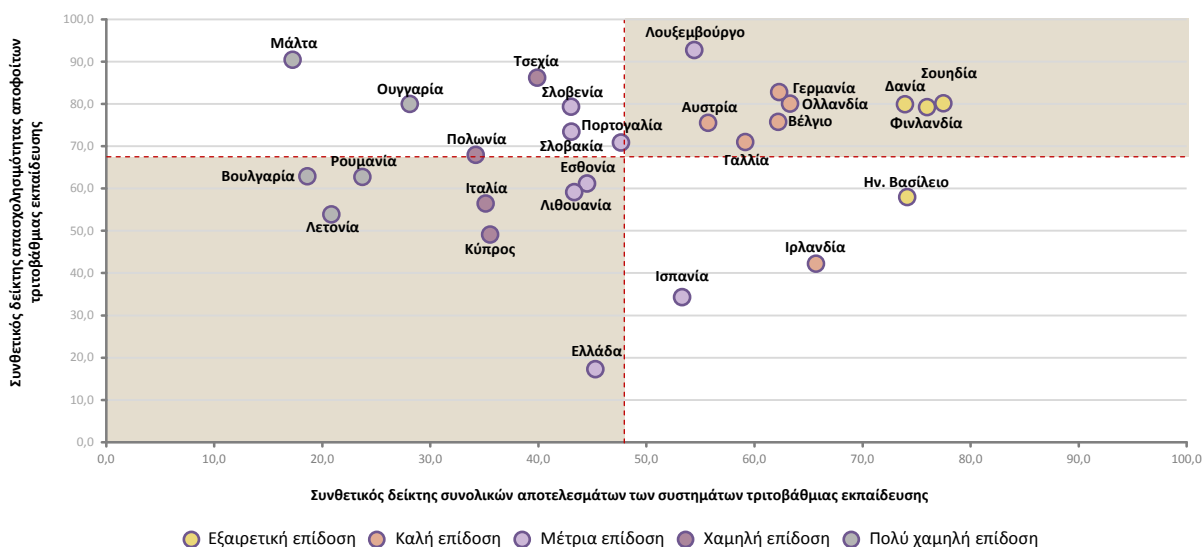
Τα **27** κράτη-μέλη της ΕΕ των χωρών που αναφέρονται στο γράφημα, με βάση την κάθετη και την οριζόντια γραμμή διακρίνονται στις ακόλουθες **4 ομάδες**:

- Στην **1η ομάδα** (πάνω και δεξιά), η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με **εξαιρετικά έως μέτρια συνολικά αποτελέσματα** και **υψηλή έως μέτρια απασχολησιμότητα των αποφοίτων** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, εντάσσεται το 33,3% των κρατών-μελών: η **Σουηδία**, η **Φινλανδία**, η **Δανία**, η **Γερμανία**, η **Ολλανδία**, το **Βέλγιο**, το **Λουξεμβούργο**, η **Αυστρία** και η **Γαλλία**.

- Η **2η ομάδα** (πάνω και αριστερά), η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με **εξαιρετικά έως μέτρια συνολικά αποτελέσματα** αλλά **μέτρια έως πολύ χαμηλή απασχολησιμότητα των αποφοίτων** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, εντάσσεται το 11,1% των κρατών-μελών: το **Ηνωμένο Βασίλειο**, η **Ιρλανδία** και η **Ισπανία**.
- Η **3η ομάδα** (κάτω και αριστερά), η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με **μέτρια έως πολύ χαμηλά συνολικά αποτελέσματα** και **μέτρια έως πολύ χαμηλή απασχολησιμότητα των αποφοίτων** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ε-

- ντάσσεται το 29,6% των κρατών-μελών: η **Βουλγαρία**, η **Ρουμανία**, η **Ιταλία**, η **Ελλάδα**, η **Κύπρος**, η **Εσθονία**, η **Λετονία** και η **Λιθουανία**.
- Η **4η ομάδα** (πάνω και αριστερά), η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με **μέτρια έως πολύ χαμηλά συνολικά αποτελέσματα** αλλά **υψηλή έως μέτρια απασχολησιμότητα των αποφοίτων** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, εντάσσεται το 25,9% των κρατών-μελών: η **Πολωνία**, η **Ουγγαρία**, η **Τσεχία**, η **Σλοβακία**, η **Σλοβενία**, η **Μάλτα** και η **Πορτογαλία**.

Γράφημα 7.20: Συσχετισμός του συνθετικού δείκτη απασχολησιμότητας των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και του συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010

Πηγή: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Η χρωματική απόχρωση των κουκκίδων αντιστοιχεί στο χαρακτηρισμό της επίδοσης των κρατών-μελών ως προς το συνθετικό δείκτη των συνολικών αποτελεσμάτων των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Ακολουθεί αντίστοιχο γράφημα βασισμένο στα στοιχεία του 2001 προκειμένου να διερευνηθούν πιθανές διαφοροποιήσεις μεταξύ των 4 ομάδων. Η μέση τιμή του συνθετικού δείκτη **συνολικών αποτελεσμάτων** των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το 2001 είναι **43,8** (κάθετη διακεκομμένη γραμμή), και η **μέση τιμή** του συνθετικού δείκτη **απασχολησιμότητας** των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης **67,5** (οριζόντια διακεκομμένη γραμμή).

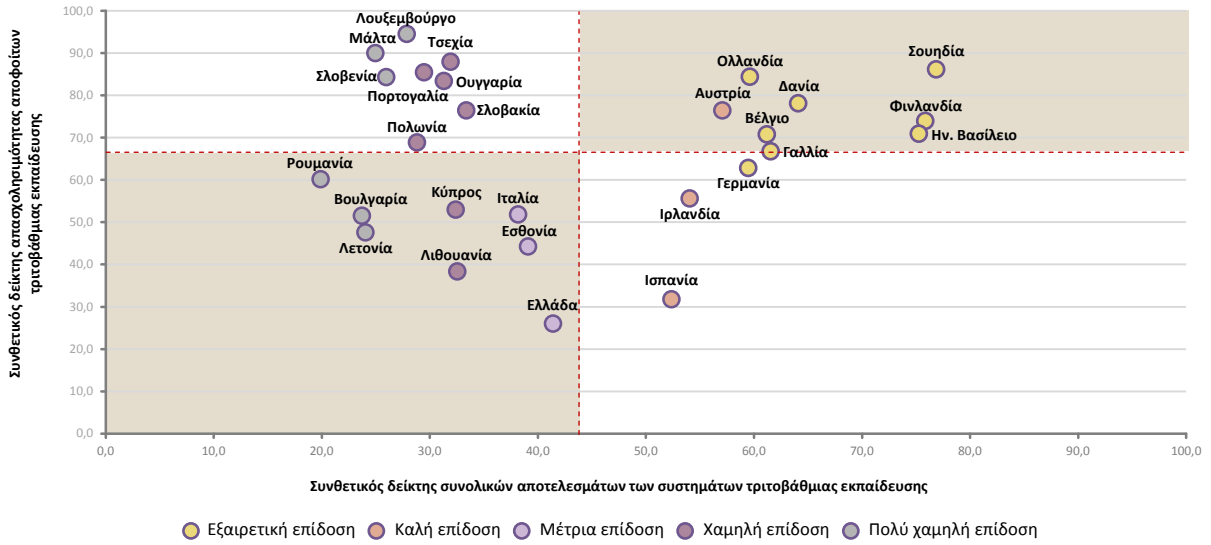
Μεταξύ των ετών 2001 και 2010 δεν παρατηρούνται ιδιαίτερες διαφοροποιήσεις ως προς τη σύνθεση των 4 ομάδων χωρών. Συγκεκριμένα, μόλις 4 από τα 27 κράτη-μέλη καταγράφουν μετακίνηση σε άλλη ομάδα κατά τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς 2001-2010:

- Η **Γερμανία** και το **Λουξεμβούργο** το 2001 ανήκουν στην **4^η ομάδα** χωρών (πάνω και αριστερά), η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με **μέτρια έως πολύ χαμηλά συνολικά αποτελέσματα** αλλά **υψηλή έως μέτρια απασχολησιμότητα των αποφοίτων** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ το 2010 έχουν μετακινηθεί στην **1^η ομάδα** χωρών (πάνω και δεξιά), η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με **εξαιρετικά έως μέτρια συνολικά αποτελέσματα** και **υ-**

ψηλή έως μέτρια απασχολησιμότητα των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

- Η **Γαλλία** το 2001 ανήκει στη **2^η ομάδα** χωρών (κάτω και δεξιά), η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με **εξαιρετικά έως μέτρια συνολικά αποτελέσματα** αλλά **μέτρια έως πολύ χαμηλή απασχολησιμότητα των αποφοίτων** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ το 2010 έχει μετακινηθεί στην **1^η ομάδα** χωρών (πάνω και δεξιά), η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με **εξαιρετικά έως μέτρια συνολικά αποτελέσματα** και **υψηλή έως μέτρια απασχολησιμότητα των αποφοίτων**.
- Το **Ηνωμένο Βασίλειο** το 2001 ανήκει στην **1^η ομάδα** χωρών (πάνω και δεξιά), η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με **εξαιρετικά έως μέτρια συνολικά αποτελέσματα** και **υψηλή έως μέτρια απασχολησιμότητα των αποφοίτων** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ το 2010 έχει μετακινηθεί στη **2^η ομάδα** χωρών (κάτω και δεξιά), η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με **εξαιρετικά έως μέτρια συνολικά αποτελέσματα** αλλά **μέτρια έως πολύ χαμηλή απασχολησιμότητα των αποφοίτων**

Γράφημα 7.21: Συσχετισμός του συνθετικού δείκτη απασχολησιμότητας των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και του συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2001

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Η χρωματική απόχρωση των κουκκίδων αντιστοιχεί στο χαρακτηρισμό της επίδοσης των κρατών-μελών ως προς το συνθετικό δείκτη των συνολικών αποτελεσμάτων των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

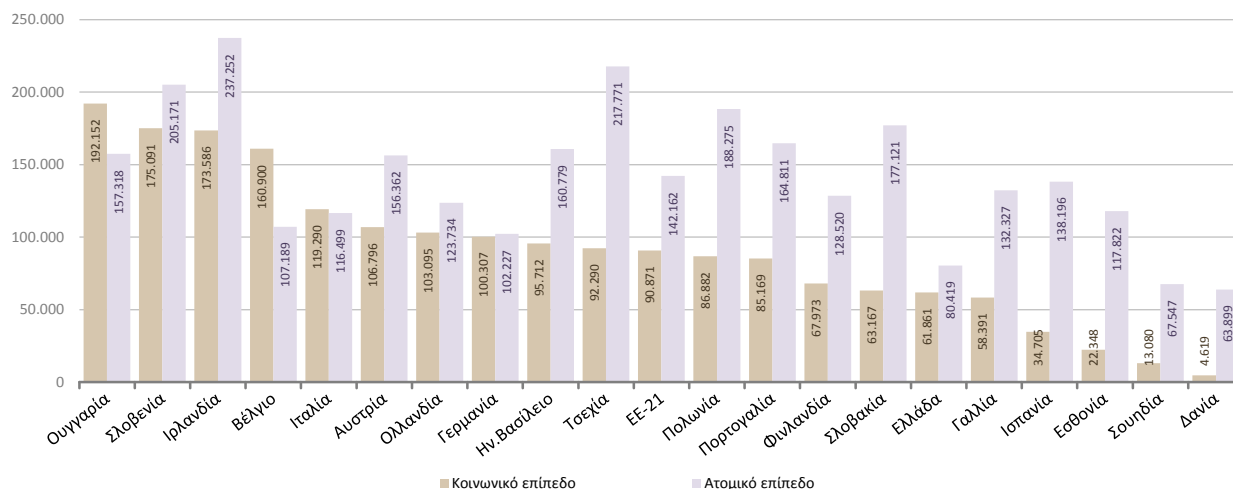
7.2 Ατομικό και κοινωνικό όφελος από την ολοκλήρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Όπως αναδείχθηκε από την προηγούμενη ενότητα η φοίτηση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μειώνει τις πιθανότητες για ανεργία, ενώ οι καλύτερες ευκαιρίες στην αγορά εργασίας και οι αναμενόμενες υψηλότερες αποδοχές των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έναντι των αποφοίτων χαμηλότερων βαθμίδων εκπαίδευσης, αποτελούν ισχυρά προσωπικά κίνητρα για επένδυση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Σημαντικό, ωστόσο, είναι και το συνολικό **δημόσιο όφελος** από την επένδυση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, μέσω της **μείωσης της δημόσιας δαπάνης για προγράμματα κοινωνικής πρόνοιας** και μέσω της **αύξησης των δημόσιων εσόδων από την καταβολή υψηλότερων φόρων και κοινωνικών εισφορών** των αποφοίτων της τριτοβάθμιας μόλις αυτοί εισέλθουν στην αγορά εργασίας. Στην τελευταία έκθεση του ΟΟΣΑ για την εκπαίδευση (OECD, 2013) γίνεται **αποτίμηση του οικονομικού οφέλους από την επένδυση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση** σε **ατομικό** επίπεδο και **κοινωνικό** επίπεδο (συνολικά για το **δημόσιο τομέα**), παρέχοντας πληροφορίες για τα κόστη και τα οφέλη της εκπαίδευσης και, συνεπώς, για τα κίνητρα για επένδυση σε αυτή.

Συγκεκριμένα, στην έκθεση του ΟΟΣΑ υπολογίζεται η **Καθαρή Παρούσα Αξία (NPV)**, η οποία αποτιμά το **οικονομικό όφελος, καθ' όλη τη διάρκεια του εργασιακού βίου για έναν απόφοιτο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, σε σχέση με το κόστος της απόκτησης του πτυχίου του, καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών του**. Το καθαρό οικονομικό όφελος υπολογίζεται και σε ατομικό αλλά και σε κοινωνικό επίπεδο και αποδίδεται σε σύγκριση με το αντίστοιχο όφελος από την ολοκλήρωση της ανώτερης δευτεροβάθμιας ή μεταδευτεροβάθμιας μη τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 3-4).

Για τον υπολογισμό του καθαρού οφέλους σε **ατομικό επίπεδο** λαμβάνονται υπόψη τα μισθολογικά οφέλη

Γράφημα 7.22: Καθαρό όφελος από την επένδυση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε ατομικό και σε κοινωνικό επίπεδο στα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2009 (ΜΑΔ σε \$)

Πηγή: OECD – Education at a glance (2013)

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το καθαρό όφελος της φοίτησης ενός ατόμου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση εκφράζεται σε σύγκριση με το αντίστοιχο όφελος για τη φοίτηση ενός ατόμου στην ανώτερη δευτεροβάθμια ή μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Δεν διατίθενται στοιχεία για το Λουξεμβούργο. Οι τιμές που αποδίδονται στο γράφημα αποτελούν τη μέση τιμή του καθαρού οφέλους των ανδρών και των γυναικών.

Οι χώρες έχουν ταξινομηθεί με βάση το καθαρό όφελος σε κοινωνικό επίπεδο.

των υψηλών επιπέδων εκπαίδευσης, η πιθανότητα εύρεσης εργασίας, αλλά και η χορήγηση υποτροφιών σε συνδυασμό με τα άμεσα κόστη (όπως δίδακτρα φοίτησης) και τα έμμεσα κόστη (υψηλότεροι φόροι εισοδήματος και υψηλότερες κοινωνικές εισφορές, λόγω των υψηλότερων απολαβών των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, οι μισθοί που "χάθηκαν"⁴ λόγω της καθυστερημένης εισόδου στην αγορά εργασίας, τα λιγότερα δικαιώματα σε κοινωνικές μεταβιβάσεις (στεγαστικά, οικογενειακά επιδόματα ή συμπληρωματικές παροχές κοινωνικής πρόνοιας)).

Για τον υπολογισμό του καθαρού οφέλους του **κοινωνικού επιπέδου (δημόσιου τομέα)**, λαμβάνονται υπόψη οι άμεσες δαπάνες (δημόσιες επενδύσεις, χρηματοδότηση εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, οικονομική στήριξη φοιτητών/ νοικοκυριών) και τα έμμεσα κόστη («χαμένα» φορολογικά έσοδα λόγω της καθυστερημένης εισόδου στην αγορά εργασίας των αποφοίτων της τριτοβάθμιας), σε συνδυασμό με τα οφέλη (υψηλότεροι φόροι και κοινωνικές εισφορές που προέρχονται από τους αποφοίτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης λόγω των υψηλότερων αποδοχών τους, μειωμένη, μειωμένη ανεργία αποφοίτων).

Στο ακόλουθο γράφημα αποδίδεται το **καθαρό όφελος** από την επένδυση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε **ατομικό** και σε **κοινωνικό** επίπεδο εκφρασμένο σε δολάρια \$ (Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης – PPS) στα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2009.

⁴ Οι «χαμένοι» μισθοί αναφέρονται στην αξία των μισθών που θα λάμβανε το άτομο στην περίπτωση που έβγαине στην αγορά εργασίας μετά την ολοκλήρωση του μεσαίου εκπαιδευτικού επιπέδου (ISCED 3-4) αντί να συνεχίσει τις σπουδές του στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Το 2009 και στο σύνολο της **ΕΕ-21** το καθαρό οικονομικό όφελος σε **κοινωνικό επίπεδο** από τη φοίτηση ενός ατόμου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση εκτιμάται ότι είναι **κατά 90.871\$ υψηλότερο** σε σχέση με το αντίστοιχο της φοίτησης ενός ατόμου στην ανώτερη δευτεροβάθμια ή μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμια εκπαίδευση. Την ίδια χρονιά, το υψηλότερο καθαρό οικονομικό όφελος σε **κοινωνικό επίπεδο** από τη φοίτηση ενός ατόμου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (σε σύγκριση με το μεσαίο επίπεδο εκπαίδευσης) καταγράφεται στην **Ουγγαρία** (192.152) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Σλοβενία** (175.091), η **Ιρλανδία** (173.586), το **Βέλγιο** (160.900), η **Ιταλία** (119.290), η **Αυστρία** (106.796), η **Ολλανδία** (103.095), η **Γερμανία** (100.307), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (95.712), η **Τσεχία** (92.290), η **Πολωνία** (86.882), η **Πορτογαλία** (85.169), η **Φινλανδία** (67.973), η **Σλοβακία** (63.167), η **Ελλάδα** (61.861), η **Γαλλία** (58.391), η **Ισπανία** (34.705), η **Εσθονία** (22.348), η **Σουηδία** (13.080) και η **Δανία** (4.619).

Η **μέση τιμή** του καθαρού οικονομικού οφέλους σε κοινωνικό επίπεδο των **top5** χωρών (164.204) είναι **6,2 φορές** υψηλότερη της μέσης τιμής των **bottom5** χωρών (26.628).

Την ίδια χρονιά, και στο σύνολο της **ΕΕ-21** το καθαρό οικονομικό όφελος σε **ατομικό επίπεδο** από τη φοίτηση ενός ατόμου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση εκτιμάται ότι είναι **κατά 142.162\$ υψηλότερο** σε σχέση με το αντίστοιχο της φοίτησης ενός ατόμου στην ανώτερη δευτεροβάθμια ή μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμια εκπαίδευση. Το υψηλότερο καθαρό οικονομικό όφελος σε **ατομικό επίπεδο** από τη φοίτηση ενός ατόμου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (σε σύγκριση με το μεσαίο επίπεδο εκπαίδευσης) καταγράφεται στην **Ιρλανδία** (237.252) και ακολουθούν κατά σειρά: η **Τσεχία** (217.771), η **Σλοβενία** (205.171), η **Πολωνία** (188.275), η **Σλοβακία** (177.121), η **Πορτογαλία** (164.811), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (160.779), η **Ουγγαρία** (157.318), η **Αυστρία** (156.362), η **Ισπανία** (138.196), η **Γαλλία** (132.327), η **Φινλανδία** (128.520), η **Ολλανδία** (123.734), η **Εσθονία** (117.822), η **Ιταλία** (116.499), το **Βέλγιο** (107.189), η **Γερμανία** (102.227), η **Ελλάδα** (80.419), η **Σουηδία** (67.547) και η **Δανία** (63.899).

Η μέση τιμή του καθαρού οικονομικού οφέλους σε ατομικό επίπεδο των **top5** χωρών (205.118) είναι **2,4 φορές** υψηλότερη της μέσης τιμής των **bottom5** χωρών (84.256).

Στο σύνολο της ΕΕ-21 το καθαρό όφελος σε **κοινωνικό επίπεδο** (90.871) **υπολείπεται** κατά **36,1%** του αντίστοιχου σε **ατομικό** επίπεδο (142.162). Σε **17** από τα 20 κράτη-μέλη της ΕΕ το καθαρό όφελος σε **κοινωνικό** επίπεδο **υπολείπεται** του αντίστοιχου σε **ατομικό** επίπεδο. Η μεγαλύτερη διαφορά καταγράφεται στη **Δανία**, όπου το καθαρό όφελος σε κοινωνικό επίπεδο (4.619) είναι κατά 92,8% χαμηλότερο του καθαρού οφέλους σε ατομικό επίπεδο (63.899), και ακολου-

θούν κατά σειρά ποσοστιαίας διαφοράς: η **Εσθονία** (81,0%), η **Σουηδία** (80,6%), η **Ισπανία** (74,9%), η **Σλοβακία** (64,3%), η **Τσεχία** (57,6%), η **Γαλλία** (55,9%), η **Πολωνία** (53,9%), η **Πορτογαλία** (48,3%), η **Φινλανδία** (47,1%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (40,5%), η **Αυστρία** (31,7%), η **Ιρλανδία** (26,8%), η **Ελλάδα** (23,1%), η **Ολλανδία** (16,7%), η **Σλοβενία** (14,7%) και με πολύ μικρή διαφορά η **Γερμανία** (κατά 1,9%).

Στον αντίποδα βρίσκονται τα υπόλοιπα **3** κράτη-μέλη, όπου το καθαρό οικονομικό όφελος σε **κοινωνικό επίπεδο** **υπερέχει** του αντίστοιχου σε **ατομικό επίπεδο**. Η μεγαλύτερη διαφορά καταγράφεται στο **Βέλγιο**, όπου το καθαρό όφελος σε κοινωνικό επίπεδο (160.900) είναι κατά 50,1% υψηλότερο του καθαρού οφέλους σε ατομικό επίπεδο (107.189) και ακολουθούν κατά φθίνουσα σειρά ποσοστιαίας διαφοράς: η **Ουγγαρία** (κατά 22,1%) και σχεδόν οριακά η **Ιταλία** (κατά 2,4%).

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η **Ελλάδα** καταλαμβάνει την **15η** θέση στη σειρά κατάταξης μεταξύ των 20 κρατών-μελών ως προς το καθαρό όφελος από τη φοίτηση ενός ατόμου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε **κοινωνικό** επίπεδο (**61.861**) και τη **18^η** θέση ως προς το καθαρό όφελος σε **ατομικό** επίπεδο (**80.419**). Αξίζει να σημειωθεί ότι ενώ στις χώρες του ΟΟΣΑ το καθαρό οικονομικό όφελος σε ατομικό επίπεδο από την φοίτηση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι κατά κανόνα υψηλότερο για τους άνδρες σε σχέση με τις γυναίκες, στην Ελλάδα, την Ισπανία και την Τουρκία συμβαίνει το αντίθετο, οι γυναίκες δηλαδή επωφελούνται περισσότερο απ' ότι οι άνδρες.

Στο ακόλουθο γράφημα αποδίδεται ο συσχετισμός του **συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** και α) του **καθαρού κοινωνικού οφέλους** και β) του **καθαρού ατομικού οφέλους** από τη φοίτηση ενός ατόμου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, στα 20 κράτη-μέλη της ΕΕ για τα οποία διατίθενται στοιχεία.

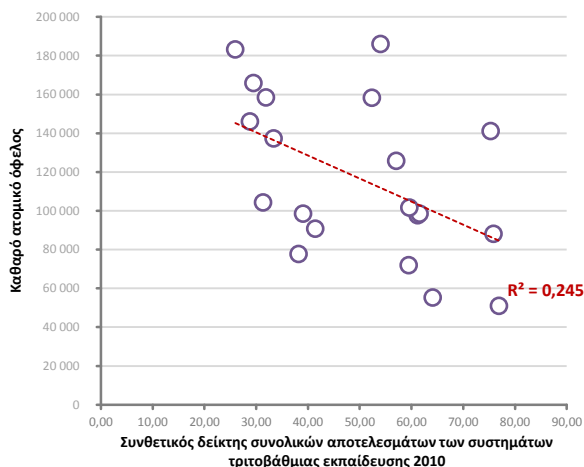
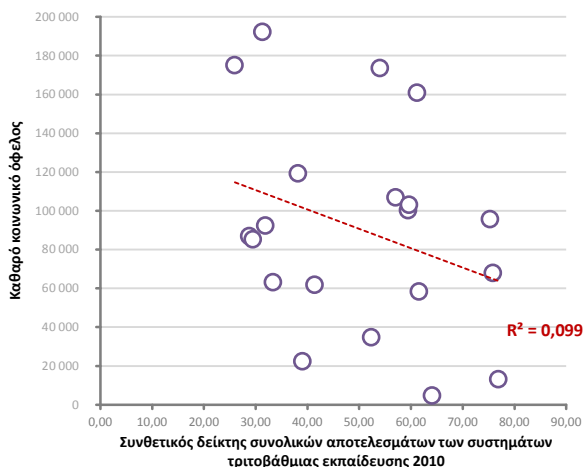
Συνολικά, παρατηρείται μια **μικρή αρνητική** γραμμική σχέση (τιμή συντελεστή προσδιορισμού R^2 24,5%) μεταξύ του **δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων** των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και του **καθαρού οικονομικού οφέλους σε ατομικό** επίπεδο της φοίτησης ενός ατόμου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Με άλλα λόγια, **όσο υψηλότερα τα εκπαιδευτικά και ερευνητικά αποτελέσματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, τόσο χαμηλότερο και το καθαρό οικονομικό όφελος για το άτομο σε σύγκριση με τα άτομα που έχουν ολοκληρώσει χαμηλότερες βαθμίδες εκπαίδευσης (ISCED 3-4)**. Όπως ήδη έχει αναφερθεί, χώρες με χαμηλά επίπεδα προσφοράς εργατικού δυναμικού με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης, κι επομένως, με χαμηλή επίδοση στο δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, καταγράφουν και υψηλό μισθολογικό πλεονέκτημα των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Το γεγονός αυτό πιθανώς να μπορεί να ερμηνεύσει την αρνητική σχέση που παρατηρείται στο γράφημα. Επιπλέον, στις χώρες με ανελα-

στική εργατική νομοθεσία που τείνουν να περιορίζουν τις μισθολογικές διαφορές το μισθολογικό πλεονέκτημα των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης τείνει να αποδυναμώνεται (OECD, 2013), γεγονός που οδηγεί στη μείωση του καθαρού ατομικού οφέλους. Από την άλλη δε φαίνεται να υπάρχει σχέση μεταξύ του δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων των συστημάτων

των τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και του οικονομικού οφέλους σε κοινωνικό επίπεδο της φοίτησης ενός ατόμου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, αφού κράτη-μέλη με την ίδια επίδοση στο δείκτη αποτελεσμάτων εμφανίζουν διαφοροποιημένα οικονομικά οφέλη σε κοινωνικό επίπεδο.

Γράφημα 7.23: Συσχετισμός του συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και α) του καθαρού κοινωνικού οφέλους και β) του καθαρού ατομικού οφέλους από τη φοίτηση ενός ατόμου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στα 20 κράτη-μέλη της ΕΕ

Πηγή: OECD – Education at a glance (2013) & Eurostat *Επεξεργασία:* ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

7.3 Απασχόληση & καινοτομία

Στην ενότητα αυτή εξετάζονται τα επίπεδα της απασχόλησης σε τομείς **υψηλής τεχνολογίας και έντασης γνώσης** καθώς και η μεταβολή τους κατά τη δεκαετία 2000-2011. Οι τομείς τεχνολογίας και έντασης γνώσης απαιτούν εξειδικευμένες γνώσεις και δεξιότητες ενώ οι θέσεις απασχόλησης απευθύνονται κατά κύριο λόγο σε αποφοίτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Οι συγκεκριμένοι τομείς, σε συνδυασμό με την ανάπτυξη

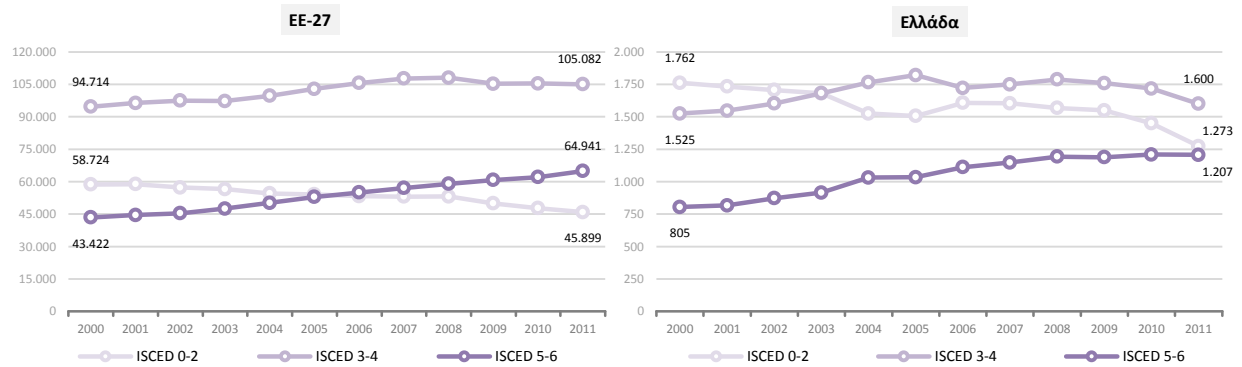
της έρευνας στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, συνδέονται άμεσα με την παραγωγή καινοτομίας μιας χώρας. Για το λόγο αυτό κρίνεται απαραίτητη η παρουσίαση της **επίδοσης των χωρών στον τομέα της καινοτομίας**, μέσα από την ανάλυση των στοιχείων του συνθετικού δείκτη Καινοτομίας (Innovation Union Scoreboard).

7.3.1 Απασχόληση στους τομείς υψηλής τεχνολογίας

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το **πλήθος των απασχολούμενων ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (0-2, 3-4, 5-6) στην Ελλάδα και στο σύνολο της ΕΕ-27** την περίοδο 2000-2011. Ως απασχολούμενοι, σύμφωνα με την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού ορίζονται τα άτομα ηλικίας 15 ετών και άνω τα οποία την εβδο-

μάδα αναφοράς είτε εργάστηκαν έστω και μία ώρα με σκοπό την αμοιβή ή το κέρδος, είτε εργάστηκαν στην οικογενειακή επιχείρηση, είτε δεν εργάστηκαν αλλά είχαν μια εργασία ή επιχείρηση από την οποία απουσίαζαν προσωρινά (λόγω ασθένειας, διακοπών, συμμετοχής σε εκπαίδευση σε κατάρτιση κ).

Γράφημα 7.24: Πλήθος απασχολούμενων ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (0-2, 3-4, 5-6) στην Ελλάδα και στο σύνολο της ΕΕ-27 την περίοδο 2000-2011 (σε χιλιάδες)

Πηγή: Eurostat – LFS. Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το 2011 η συνολική απασχόληση της ΕΕ-27 διαμορφώνεται σε **216.619 χιλ. απασχολούμενους**. Κατά την περίοδο 2000-2008 η συνολική απασχόληση καταγράφει **αύξηση** κατά **9,7%**, από 201.340 χιλ. το 2000 σε 220.843 χιλ το 2008. Ωστόσο, κατά την αμέσως επόμενη χρονική περίοδο (2008-2011), σημειώνει **μείωση** κατά **1,9%**.

Η εξέλιξη της απασχόλησης ανά **επίπεδο εκπαίδευσης ISCED** διαφοροποιείται κατά την περίοδο αναφοράς. Συγκεκριμένα, οι απασχολούμενοι που έχουν **ολοκληρώσει έως και την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0-2)** την περίοδο 2000-2008 σημειώνουν **μείωση** κατά **9,5%**, ενώ την επόμενη τετραετία 2008-2011 καταγράφουν ακόμη μεγαλύτερη **μείωση** (κατά **13,6%**, από 53.123 χιλ. το 2008 σε 45.899 χιλ. το 2011). Οι απασχολούμενοι που έχουν **ολοκληρώσει την ανώτερη δευτεροβάθμια ή τη μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 3-4)** την περίοδο 2000-2008 σημειώνουν **αύξηση** κατά **14,1%**, ενώ την επόμενη τετραετία 2008-2011 καταγράφουν **μείωση** (κατά **2,8%**, από 109.068 χιλ. το 2008 σε 105.082 χιλ. το 2011). Τέλος, οι απασχολούμενοι που έχουν **ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6)** την περίοδο 2000-2008 σημειώνουν **αύξηση** κατά

35,9% (από 43.422 το 2000 σε 59.023 χιλ. το 2008), ενώ την επόμενη τετραετία 2008-2011, σε αντίθεση με τα χαμηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης ISCED, καταγράφουν **αύξηση** (κατά **10,0%**, από 59.023 χιλ. το 2008 σε 64.941 χιλ. το 2011).

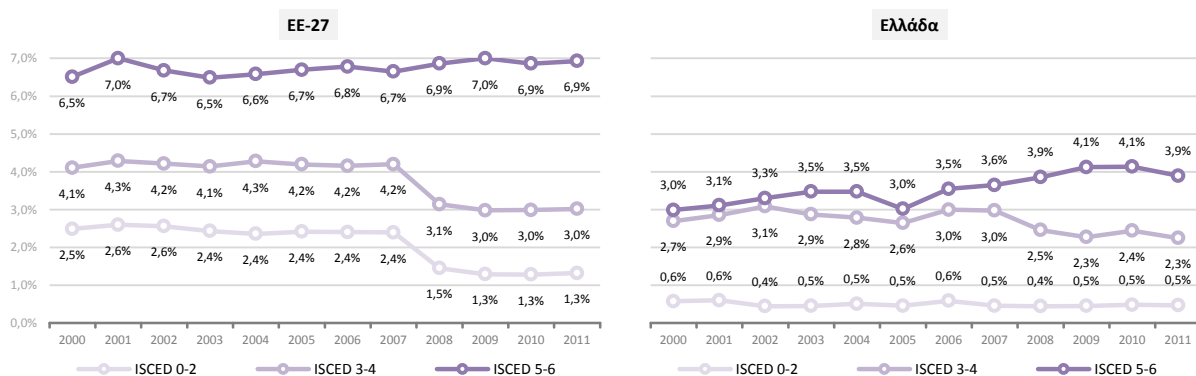
Το 2011 η **συνολική απασχόληση** της Ελλάδας διαμορφώνεται σε **4.080 χιλ. απασχολούμενους**. Κατά την περίοδο 2000-2008 η συνολική απασχόληση καταγράφει **αύξηση** κατά **11,2%**, υψηλότερη της ΕΕ-27 (9,7%), από 4.091,3 χιλ. το 2000 σε 4.549,0 χιλ το 2008. Ωστόσο, κατά την αμέσως επόμενη χρονική περίοδο (2008-2011), σημειώνει **μείωση** κατά **10,3%**, σημαντικά υψηλότερη της αντίστοιχης της ΕΕ (1,9%).

Η εξέλιξη της απασχόλησης στην Ελλάδα ανά **επίπεδο εκπαίδευσης ISCED**, επίσης, διαφοροποιείται κατά την περίοδο αναφοράς. Συγκεκριμένα, οι απασχολούμενοι που έχουν **ολοκληρώσει έως και την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0-2)** την περίοδο 2000-2008 σημειώνουν **μείωση** κατά **11,0%**, ενώ την επόμενη τετραετία 2008-2011 καταγράφουν ακόμη μεγαλύτερη **μείωση** κατά **18,8%**, από 1.568 χιλ. το 2008 σε 1.273 χιλ. το 2011. Οι απασχολούμενοι που έχουν **ολοκληρώσει την ανώτερη δευτεροβάθμια ή τη μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμια εκπαίδευση**

(ISCED 3-4) την περίοδο 2000-2008 σημειώνουν **αύξηση** κατά **17,3%**, ενώ την επόμενη τετραετία 2008-2011 καταγράφουν **σημαντική μείωση** κατά **18,8%**, από 1.788,0 χιλ. το 2008 σε 1.600 χιλ. το 2011. Τέλος, οι απασχολούμενοι που έχουν **ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6)** την περίοδο 2000-2008 σημειώνουν **αύξηση** κατά **48,2%**, από 804,8 το 2000 σε 1.193,0 χιλ. το 2008, ενώ την επόμενη τετραετία 2008-2011 και σε αντίθεση με τα χαμηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης ISCED, καταγράφουν **ελαφρά αύξηση** κατά **1,2%**, από 1.193,0 χιλ. το 2008 σε 1.207,0 χιλ. το 2011.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνονται οι **απασχολούμενοι σε τομείς υψηλής τεχνολογίας** (βιομηχανίες υψηλής τεχνολογίας και υπηρεσίες έντασης γνώσης & υψηλής τεχνολογίας) **ως ποσοστό επί της συνολικής**

Γράφημα 7.25: Απασχολούμενοι σε τομείς υψηλής τεχνολογίας^(*) ως ποσοστό επί της συνολικής απασχόλησης ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (0-2, 3-4, 5-6) στην Ελλάδα και στο σύνολο της ΕΕ-27 την περίοδο 2000-2011

Πηγή: Eurostat – LFS & Structural Business Statistics

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

(*) Οι τομείς υψηλής τεχνολογίας περιλαμβάνουν: α) τις βιομηχανίες υψηλής τεχνολογίας (High-technology manufacturing) και β) τις υπηρεσίες έντασης γνώσης & υψηλής τεχνολογίας (Knowledge-intensive high-technology services).

Το 2011 και στο σύνολο της ΕΕ-27 οι **απασχολούμενοι σε τομείς υψηλής τεχνολογίας & έντασης γνώσης** είναι **8.296 χιλιάδες** και αντιστοιχούν στο **3,8%** της συνολικής απασχόλησης. Κατά την περίοδο 2000-2007 η απασχόληση στους συγκεκριμένους τομείς, ως ποσοστό επί της συνολικής απασχόλησης, κυμαίνεται σε **σταθερά** περίπου επίπεδα με μέση τιμή **4,3%**. Την επόμενη, ωστόσο, χρονιά (2008) η συγκεκριμένη αναλογία σημειώνει **σημαντική μείωση** κατά **15,4%** και διαμορφώνεται στο **3,7%** για τρία συνεχή έτη (2008-2010), ενώ την τελευταία χρονιά (2011) σημειώνει **ελαφρά αύξηση** κατά **2,8%**.

Ως προς τα επίπεδα εκπαίδευσης ISCED, οι απασχολούμενοι στους συγκεκριμένους τομείς με **επίπεδο εκπαίδευσης ISCED 0-2** και **ISCED 3-4** σημειώνουν παρόμοια εξέλιξη κατά την περίοδο αναφοράς. Έως και το **2007** κυμαίνονται σε **σταθερά** περίπου επίπεδα με μέση τιμή μεριδίου **2,5%** και **4,2%** αντίστοιχα επί της συνολικής απασχόλησης. Την επόμενη διετία (2007-2009) καταγράφουν **σημαντική μείωση** κατά **46,1%** και **29,0%** αντίστοιχα, ενώ τα τελευταία δύο έτη αναφοράς (2010-2011) **σταθεροποιούνται** στο ίδιο επίπεδο (**1,3%** και **3,0%** αντίστοιχα). Οι απασχολούμενοι στους τομείς υψηλής τεχνολογίας και έντασης γνώσης που έχουν **ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση**, ως ποσοστό επί του συνόλου των απασχολούμε-

απασχόλησης ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (0-2, 3-4, 5-6) στην **Ελλάδα** και στο σύνολο της **ΕΕ-27** την περίοδο 2000-2001. Οι κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας (σύμφωνα με την Στατιστική Ταξινόμηση των Οικονομικών Δραστηριοτήτων στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα (NACE) σε 3-ψήφιο επίπεδο), και ως προς την **τεχνολογική τους ένταση**, διακρίνονται σε κλάδους υψηλής, μεσαίας-υψηλής, χαμηλής-μεσαίας και χαμηλής τεχνολογίας, με κριτήριο ταξινόμησης την **επένδυση σε Ε&Α/μονάδα προστιθέμενης αξίας**. Οι υπηρεσίες διακρίνονται σε υπηρεσίες **έντασης γνώσης** (knowledge-intensive services - KIS) και σε λιγότερης έντασης γνώσης (less knowledge-intensive services - LKIS) σύμφωνα με το ποσοστό των απασχολούμενων που έχουν ολοκληρώσει την **τριτοβάθμια εκπαίδευση** σε 2-ψηφίο επίπεδο NACE.

ων με αντίστοιχη βαθμίδα εκπαίδευσης, κυμαίνονται σε **σταθερά** περίπου επίπεδα (με μικρές αυξομειώσεις) καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς (2000-2008), ενώ το 2011 το ποσοστό τους διαμορφώνεται στο **6,9%**.

Το 2011 οι απασχολούμενοι σε τομείς υψηλής τεχνολογίας & έντασης γνώσης στην **Ελλάδα** είναι **86,0 χιλιάδες** και αντιστοιχεί στο **2,1%** της συνολικής απασχόλησης, ποσοστό **χαμηλότερο** κατά **45,0%** του αντίστοιχου της ΕΕ (**3,8%**). Κατά την περίοδο 2000-2007 η απασχόληση στους συγκεκριμένους τομείς στην Ελλάδα, ως ποσοστό επί της συνολικής απασχόλησης, καταγράφει **αύξηση** κατά **22,6%**, ενώ την επόμενη χρονική περίοδο (2007-2011), καταγράφει **μείωση** κατά **5,1%**.

Η εξέλιξη της απασχόλησης στην Ελλάδα ανά **επίπεδο εκπαίδευσης ISCED**, επίσης, διαφοροποιείται κατά την περίοδο αναφοράς. Συγκεκριμένα, οι απασχολούμενοι στους τομείς υψηλής τεχνολογίας και έντασης γνώσης που έχουν **ολοκληρώσει έως και την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0-2)** ως ποσοστό επί της συνολικής απασχόλησης την περίοδο 2000-2011 σημειώνουν συνολική **μείωση** κατά **18,0%** (από 0,6% το 2000 σε 0,5% το 2011). Οι απασχολούμενοι που έχουν **ολοκληρώσει την ανώτερη δευτεροβάθμια ή τη μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμια εκπαίδευση**

(ISCED 3-4) ως ποσοστό επί της συνολικής απασχόλησης την περίοδο 2000-2007 σημειώνουν **αύξηση** κατά **10,3%**, ενώ την επόμενη πενταετία 2007-2011 καταγράφουν **σημαντική μείωση** (κατά **24,4%**), από 3,0% το 2007 σε 2,3% το 2011, σε χαμηλότερο επίπεδο σε σύγκριση με την τιμή του 2000 (2,7%). Τέλος, οι απασχολούμενοι που έχουν **ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6)**, ως ποσοστό επί του συνόλου των απασχολούμενων με αντίστοιχη βαθμίδα εκπαίδευσης, την περίοδο 2000-2004 σημειώνουν **αύξηση** κατά **16,3%** (από 3,0% το 2000 σε 3,5% το 2004),

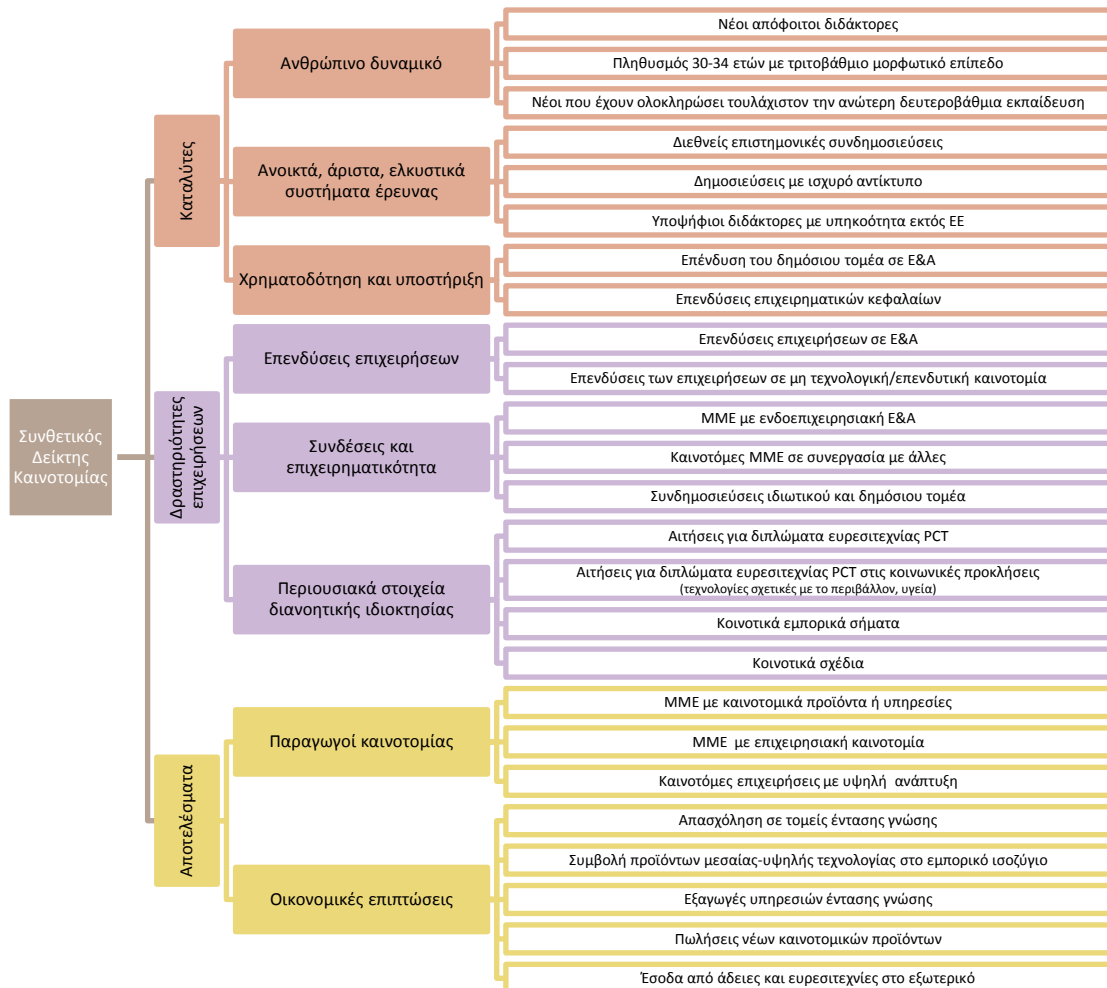
ενώ την επόμενη χρονιά (2005) το ποσοστό τους **μειώνεται** κατά **13,2%** και διαμορφώνεται στα επίπεδα του 2000 (3,0%). Την επόμενη περίοδο 2005-2010, το ποσοστό των απασχολούμενων στους τομείς υψηλής τεχνολογίας και έντασης γνώσης καταγράφει **αύξηση** κατά **37,1%** (από 3,0% το 2005 σε 4,1% το 2010), ωστόσο το τελευταίο έτος αναφοράς (2011) σημειώνει **μείωση** κατά **5,8%** και διαμορφώνεται στο **3,9%**, ποσοστό χαμηλότερο κατά 43,8% του αντίστοιχου της ΕΕ (6,9%).

7.3.2 Επίδοση στον τομέα της καινοτομίας

Η απασχόληση σε τομείς στους οποίους παράγεται **καινοτομία** συνδέεται φυσικά με την αύξηση του αριθμού των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αποκτούν ερευνητικές δεξιότητες και ικανότητες, αλλά και με την ποιότητά της και τη συνάφεια των προγραμμάτων σπουδών με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Επομένως, η παραγωγή καινοτομίας συνδέεται άμεσα με την ποιότητα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά και συνολικού εκπαιδευτικού συστήματος, αφού από αυτό είναι που τροφοδοτεί με τη σειρά του το ανθρώπινο δυναμικό που θα αποτελέσει καταλύτη για την παραγωγή καινοτομίας.

Για την παρακολούθηση της εφαρμογής του προγράμματος **Ένωση της Καινοτομίας** της στρατηγικής Ευρώπη 2020 χρησιμοποιείται ο συνθετικός δείκτης Καινοτομίας (Innovation Union Scoreboard) ο οποίος επιτρέπει την αξιολόγηση της επίδοσης των 27 κρατών-μελών, καθώς και την ανάδειξη των δυνατών και αδύνατων σημείων των εθνικών συστημάτων έρευνας και καινοτομίας. Ο συνθετικός δείκτης Καινοτομίας βασίζεται σε **25 δείκτες**, οι οποίοι διακρίνονται σε **τρεις βασικές κατηγορίες** και **οκτώ διαστάσεις** (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2013), όπως απεικονίζονται στο ακόλουθο διάγραμμα.

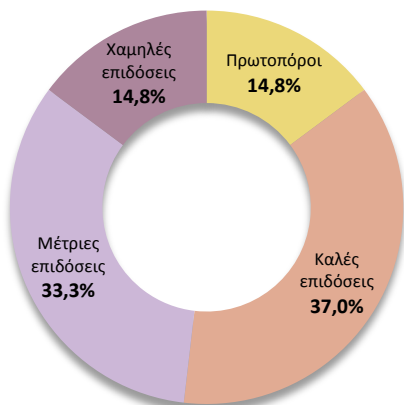
Διάγραμμα 7.1: Διαγραμματική απεικόνιση του Συνθετικού Δείκτη Καινοτομίας και των επιμέρους δεικτών

Πηγή: Innovation Union Scoreboard 2013

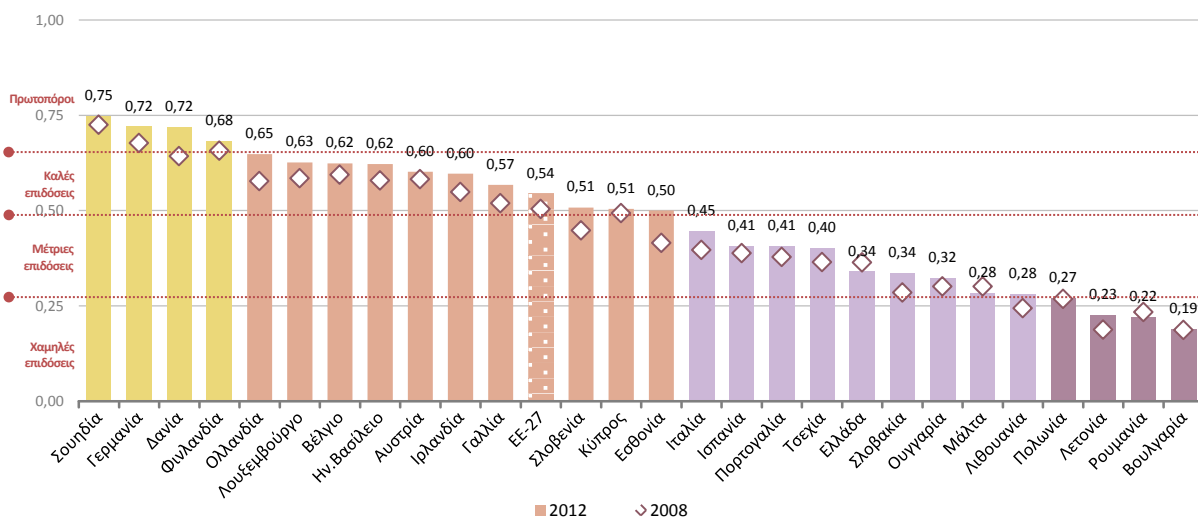
Στο ακόλουθο γράφημα τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ με βάση την **επίδοσή τους στον τομέα της καινοτομίας** το έτος 2012 κατανέμονται σε τέσσερις κατηγορίες: (1) χώρες πρωτοπόροι, (2) χώρες με καλές επιδόσεις, (3) χώρες με μέτριες επιδόσεις και (4) χώρες με χαμηλές επιδόσεις.

Γράφημα 7.26: Κατανομή των 27 κρατών-μελών με βάση την επίδοσή τους στον τομέα της καινοτομίας το έτος 2012

Πηγή: Innovation Union Scoreboard 2013

Γράφημα 7.27: Συνθετικός Δείκτης Καινοτομίας στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2008 και 2012

Πηγή: Innovation Union Scoreboard 2013

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Η τιμή του δείκτη των **πρωτοπόρων** χωρών στον τομέα της καινοτομίας είναι υψηλότερη κατά 20% ή περισσότερο της τιμής της ΕΕ-27 (πάνω από 0,653 για το 2012). Η τιμή του δείκτη των χωρών με **καλές επιδόσεις** στον τομέα της καινοτομίας κυμαίνεται μεταξύ του 20% πάνω από την τιμή της ΕΕ-27 και του 10% κάτω από την τιμή της ΕΕ-27 (από 0,490 έως 0,653 για το 2012). Η τιμή του δείκτη των χωρών με **μέτριες επιδόσεις** στον τομέα της καινοτομίας κυμαίνεται μεταξύ του 10% κάτω από την τιμή της ΕΕ-27 και του 50% κάτω από την τιμή της ΕΕ-27 (από 0,272 έως 0,490 για το 2012). Η τιμή του δείκτη των χωρών με **χαμηλές επιδόσεις** στον τομέα της καινοτομίας είναι χαμηλότερη του 50% της τιμής της ΕΕ-27 (κάτω από 0,272 για το 2012).

Το 2012 η επίδοση της **ΕΕ-27** συνολικά στον τομέα της καινοτομίας χαρακτηρίζεται καλή, με τιμή του Συνθετικού Δείκτη Καινοτομίας **0,51** μονάδες στην κλίμακα 0-1.

Οι **πρωτοπόροι** στον τομέα της καινοτομίας είναι: η **Σουηδία** (0,75), η **Γερμανία** (0,72), η **Δανία** (0,72) και η **Φινλανδία** (0,68). Οι χώρες που παρουσιάζουν **καλές επιδόσεις** με φθίνουσα σειρά της τιμής του συνθετικού δείκτη είναι: η **Ολλανδία** (0,65), το **Λουξεμβούργο** (0,63), το **Βέλγιο** (0,62), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (0,62), η **Αυστρία** (0,60), η **Ιρλανδία** (0,60), η **Γαλλία** (0,57), η **Σλοβενία** (0,51), η **Κύπρος** (0,51) και η **Εσθονία** (0,50). Αντίστοιχα, οι χώρες που παρουσιάζουν **μέτριες επιδόσεις** με φθίνουσα σειρά της τιμής του συνθετικού δείκτη είναι: η **Ιταλία** (0,45), η **Ισπανία** (0,41), η **Πορ-**

Το 2012 η πλειονότητα των κρατών-μελών (10 χώρες, **37,0%**) καταγράφει **καλές επιδόσεις** στον τομέα της καινοτομίας και το **33,3%** (9 κράτη-μέλη) σημειώνει μέτριες επιδόσεις. Την ίδια χρονιά **4** κράτη-μέλη (**14,8%**) χαρακτηρίζονται ως **πρωτοπόροι** στον τομέα της καινοτομίας, ενώ τα υπόλοιπα **4** κράτη-μέλη (**14,8%**) σημειώνουν **χαμηλές** επιδόσεις στον τομέα της καινοτομίας. Ο χαρακτηρισμός των χωρών προκύπτει από την τιμή του Συνθετικού Δείκτη Καινοτομίας το συγκεκριμένο έτος αναφοράς.

Πιο αναλυτικά, στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η τιμή του **Συνθετικού Δείκτη Καινοτομίας** στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2008 και 2012. Η ελάχιστη δυνατή τιμή που μπορεί να πάρει ο συνθετικός δείκτης καινοτομίας είναι 0 και αντιστοιχεί στην πιο χαμηλή επίδοση στον τομέα της καινοτομίας. Ομοίως, η μέγιστη δυνατή τιμή που μπορεί να πάρει ο συνθετικός δείκτης καινοτομίας είναι 1 και αντιστοιχεί στην καλύτερη δυνατή επίδοση στον τομέα της καινοτομίας.

τογαλία (0,41), η **Τσεχία** (0,40), η **Ελλάδα** (0,34), η **Σλοβακία** (0,34), η **Ουγγαρία** (0,32), η **Μάλτα** (0,28) και η **Λιθουανία** (0,28). Τέλος, οι χώρες με **χαμηλή επίδοση** στον τομέα της καινοτομίας είναι: η **Πολωνία** (0,27), η **Λετονία** (0,23), η **Ρουμανία** (0,22) και η **Βουλγαρία** (0,19). Η **Ελλάδα** με βάση την τιμή του δείκτη καινοτομίας (0,34) καταλαμβάνει την **19^η** θέση στη σειρά κατάταξης των 27 κρατών-μελών το 2012.

Κατά την πενταετία 2008-2012, ο **ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης⁵** του δείκτη καινοτομίας της ΕΕ είναι **1,62%**.

⁵ Βλ. το σχετικό μεθοδολογικό σημείωμα των συγγραφέων για τον υπολογισμό του ετήσιου ρυθμού ανάπτυξης του Συνθετικού Δείκτη Καινοτομίας (European Commission, 2013: 66).

Την ίδια περίοδο **25** από τα 27 κράτη-μέλη σημειώνουν **θετικό** ετήσιο μέσο ρυθμό ανάπτυξης της καινοτομίας. Η γρηγορότερη μέση ετήσια ανάπτυξη της καινοτομίας παρουσιάζεται στην **Εσθονία** (7,09%) και ακολουθούν, κατά φθίνουσα σειρά ρυθμού: η **Λιθουανία** (4,95%), η **Λετονία** (4,39%), η **Σλοβενία** (4,09%), η **Μάλτα** (3,31%), η **Σλοβακία** (3,29%), η **Ιταλία** (2,71%), η **Ολλανδία** (2,70%), η **Δανία** (2,67%), η **Τσεχία** (2,57%), η **Φινλανδία** (1,94%), η **Γαλλία** (1,84%), η **Γερμανία** (1,75%), η **Πορτογαλία** (1,67%), η **Ουγγαρία** (1,35%), η **Ρουμανία** (1,24%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (1,18%), το **Βέλγιο** (1,15%), η **Ισπανία** (0,87%), το **Λουξεμβούργο** (0,71%), η **Αυστρία** (0,68%), η **Ιρλανδία** (0,66%), η **Σουηδία** (0,65%), η **Βουλγαρία** (0,60%) και η **Πολωνία** (0,45%).

Στον αντίποδα βρίσκονται **2** από τα 27 κράτη-μέλη, τα οποία καταγράφουν **αρνητικό** ετήσιο μέσο ρυθμό ανάπτυξης της **καινοτομίας**: η **Ελλάδα** (-1,66%) και η **Κύπρος** (-0,69%).

Στο γράφημα της επόμενης σελίδας αποτυπώνονται οι τιμές των **υποδεικτών καινοτομίας οκτώ διαστάσεων του Συνθετικού Δείκτη Καινοτομίας** στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2012.

Το 2012, ως προς τη διάσταση του **ανθρώπινου δυναμικού** της βασικής κατηγορίας **Καταλύτες**, οι πέντε καλύτερες επιδόσεις (**top5**) καταγράφονται: στη **Σουηδία** (0,90), στη **Φινλανδία** (0,83), στην **Ιρλανδία** (0,76), στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (0,75) και στη **Σλοβακία** (0,75), ενώ οι πέντε χειρότερες επιδόσεις (**bottom5**) σημειώνονται: στη **Μάλτα** (0,13), στην **Πορτογαλία** (0,40), στην **Ιταλία** (0,42), στη **Ρουμανία** (0,42) και στη **Βουλγαρία** (0,43). Η μέση τιμή των top5 χωρών (0,80) είναι **2,2 φορές** υψηλότερη της μέσης τιμής των bottom5 χωρών (0,36).

Την ίδια χρονιά, ως προς τη διάσταση των **ανοικτών, άριστων και ελκυστικών συστημάτων έρευνας** (κατηγορία Καταλύτες), οι πέντε καλύτερες επιδόσεις (**top5**) καταγράφονται: στην **Ολλανδία** (0,86), στη **Δανία** (0,80), στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (0,80), στη **Σουηδία** (0,78) και στο **Βέλγιο** (0,74), ενώ οι πέντε χειρότερες επιδόσεις (**bottom5**) σημειώνονται: στη **Λετονία** (0,08), στη **Ρουμανία** (0,09), στη **Βουλγαρία** (0,09), στην **Πολωνία** (0,09) και στη **Σλοβακία** (0,12). Η μέση τιμή των top5 χωρών (0,79) είναι **8,4 φορές** υψηλότερη της μέσης τιμής των bottom5 χωρών (0,09).

Ως προς τη διάσταση της **χρηματοδότησης & υποστήριξης** (κατηγορία Καταλύτες), οι πέντε καλύτερες επιδόσεις (**top5**) καταγράφονται: στη **Σουηδία** (0,83), στη **Φινλανδία** (0,79), στην **Εσθονία** (0,76), στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (0,73) και στη **Δανία** (0,73), ενώ οι πέντε χειρότερες επιδόσεις (**bottom5**) σημειώνονται: στη **Βουλγαρία** (0,09), στη **Μάλτα** (0,10), στην **Ελλάδα** (0,15), στην **Κύπρο** (0,20) και στη **Ρουμανία** (0,22). Η μέση τιμή των top5 χωρών (0,77) είναι **5,1 φορές** υψηλότερη της μέσης τιμής των bottom5 χωρών (0,15).

Το 2012, ως προς τη διάσταση των **επενδύσεων των επιχειρήσεων** της βασικής κατηγορίας **Δραστηριότη-**

τες επιχειρήσεων, οι πέντε καλύτερες επιδόσεις (**top5**) καταγράφονται: στη **Σουηδία** (0,66), στη **Γερμανία** (0,64), στη **Φινλανδία** (0,62), στην **Εσθονία** (0,59) και στη **Δανία** (0,57), ενώ οι πέντε χειρότερες επιδόσεις (**bottom5**) σημειώνονται: στη **Λετονία** (0,11), στη **Βουλγαρία** (0,11), στη **Ρουμανία** (0,14), στη **Σλοβακία** (0,21) και στην **Ελλάδα** (0,22). Η μέση τιμή των top5 χωρών (0,62) είναι **3,9 φορές** υψηλότερη της μέσης τιμής των bottom5 χωρών (0,16).

Την ίδια χρονιά, ως προς τη διάσταση **Συνδέσεις & επιχειρηματικότητα** (κατηγορία Δραστηριότητες επιχειρήσεων), οι πέντε καλύτερες επιδόσεις (**top5**) καταγράφονται: στο **Ηνωμένο Βασίλειο** (0,83), στη **Δανία** (0,83), στο **Βέλγιο** (0,81), στη **Σουηδία** (0,80) και στην **Αυστρία** (0,77), ενώ οι πέντε χειρότερες επιδόσεις (**bottom5**) σημειώνονται: στη **Ρουμανία** (0,08), στη **Βουλγαρία** (0,09), στην **Πολωνία** (0,09), στη **Λετονία** (0,10) και στην **Ουγγαρία** (0,22). Η μέση τιμή των top5 χωρών (0,81) είναι **6,9 φορές** υψηλότερη της μέσης τιμής των bottom5 χωρών (0,12).

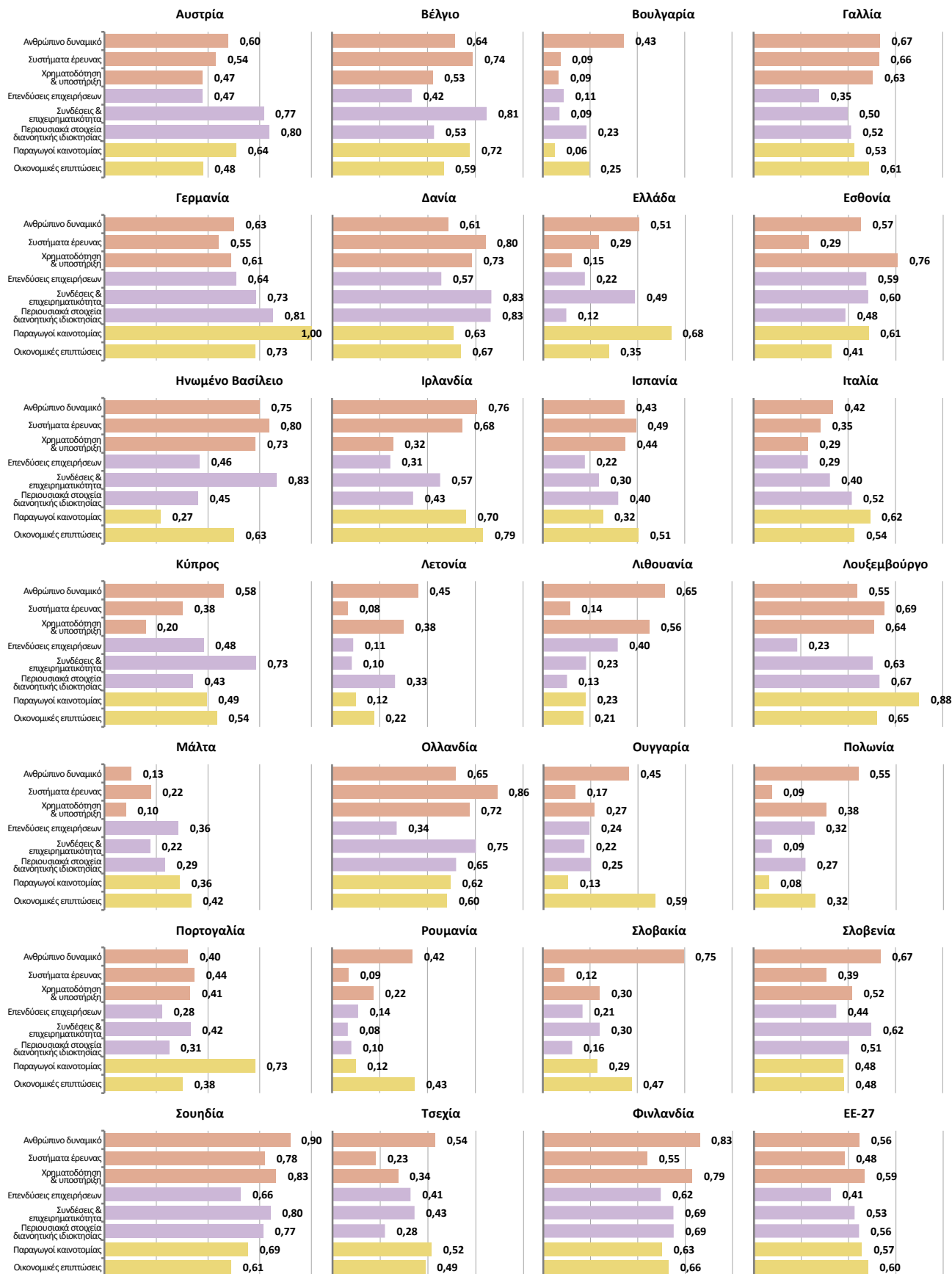
Ως προς τη διάσταση των **περιουσιακών στοιχείων διανοητικής ιδιοκτησίας** (κατηγορία Δραστηριότητες επιχειρήσεων), οι πέντε καλύτερες επιδόσεις (**top5**) καταγράφονται: στη **Δανία** (0,83), στη **Γερμανία** (0,81), στην **Αυστρία** (0,80), στη **Σουηδία** (0,77) και στη **Φινλανδία** (0,69), ενώ οι πέντε χειρότερες επιδόσεις (**bottom5**) σημειώνονται: στη **Ρουμανία** (0,10), στην **Ελλάδα** (0,12), στη **Λιθουανία** (0,13), στη **Σλοβακία** (0,16) και στη **Βουλγαρία** (0,23). Η μέση τιμή των top5 χωρών (0,78) είναι **5,3 φορές** υψηλότερη της μέσης τιμής των bottom5 χωρών (0,15).

Το 2012, ως προς τη διάσταση **παραγωγών καινοτομίας** της βασικής κατηγορίας **Αποτελέσματα**, οι πέντε καλύτερες επιδόσεις (**top5**) καταγράφονται: στη **Γερμανία** (1,0), στο **Λουξεμβούργο** (0,88), στην **Πορτογαλία** (0,73), στο **Βέλγιο** (0,72) και στην **Ιρλανδία** (0,70), ενώ οι πέντε χειρότερες επιδόσεις (**bottom5**) σημειώνονται: στη **Βουλγαρία** (0,06), στην **Πολωνία** (0,08), στη **Λετονία** (0,12), στη **Ρουμανία** (0,12) και στην **Ουγγαρία** (0,13). Η μέση τιμή των top5 χωρών (0,81) είναι **7,7 φορές** υψηλότερη της μέσης τιμής των bottom5 χωρών (0,10).

Την ίδια χρονιά, ως προς τη διάσταση **Οικονομικές επιπτώσεις** (κατηγορία Αποτελέσματα), οι πέντε καλύτερες επιδόσεις (**top5**) καταγράφονται: στην **Ιρλανδία** (0,79), στη **Γερμανία** (0,73), στη **Δανία** (0,67), στη **Φινλανδία** (0,66) και στο **Λουξεμβούργο** (0,65), ενώ οι πέντε χειρότερες επιδόσεις (**bottom5**) σημειώνονται: στη **Λιθουανία** (0,21), στη **Λετονία** (0,22), στη **Βουλγαρία** (0,25), στην **Πολωνία** (0,32) και στην **Ελλάδα** (0,35). Η μέση τιμή των top5 χωρών (0,70) είναι **2,6 φορές** υψηλότερη της μέσης τιμής των bottom5 χωρών (0,27).

Η **Ελλάδα**, συγκριτικά με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη, κατέχει υψηλή θέση στη σειρά κατάταξης στον υποδεικτική **Παραγωγών Καινοτομίας** (**7^η** μεταξύ των 27, με τιμή 0,68).

Γράφημα 7.28: Υποδείκτες Καινοτομίας των οκτώ διαστάσεων του Συνθετικού Δείκτη στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2012

Πηγή: Innovation Union Scoreboard 2013

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

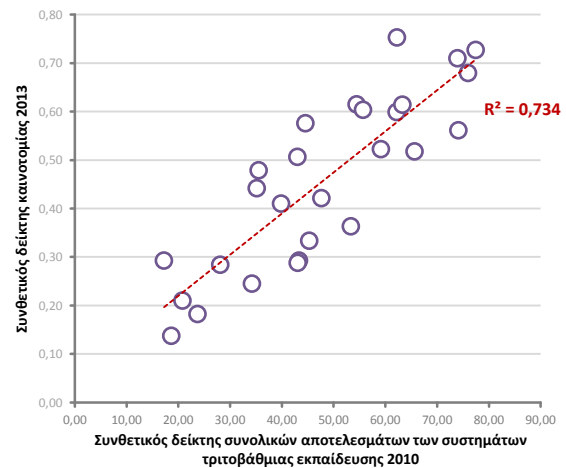
Η επίδοση της χώρας στις υπόλοιπες επτά διαστάσεις της καινοτομίας είναι χαμηλή και η θέση στη σειρά κατάταξης που καταλαμβάνει ανά υποδείκτη είναι: **15^η** στις **Συνδέσεις & επιχειρηματικότητα** (0,49), **17^η** στα **ανοικτά, άριστα, ελκυστικά συστήματα έρευνας** (0,29), **19^η** στο **Ανθρώπινο δυναμικό** (0,51), **23^η** στις **Επενδύσεις επιχειρήσεων** (0,22), **23^η** στις **Οικονομικές επιπτώσεις** (0,35), **25^η** στη **Χρηματοδότηση & υποστήριξη** (0,25) και **26^η** στα **Περιουσιακά στοιχεία διανοητικής ιδιοκτησίας** (0,12).

Ως προς το **βαθμό διαφοροποίησης** των κρατών-μελών, οι σημαντικότερες διαφοροποιήσεις, σύμφωνα με την τιμή του λόγου top5/bottom5, σημειώνονται στον υποδείκτη **Ανοικτά, άριστα και ελκυστικά συστήματα έρευνας** (8,4 φορές), στον υποδείκτη **Παραγωγοί καινοτομίας** (7,7 φορές), στον υποδείκτη **Συνδέσεις & επιχειρηματικότητα** (6,9 φορές), στον υποδείκτη **Περιουσιακά στοιχεία διανοητικής ιδιοκτησίας** (5,3 φορές), στον υποδείκτη **Χρηματοδότηση & υποστήριξη** (5,1 φορές) και στον υποδείκτη **Επενδύσεις των επιχειρήσεων** (3,9 φορές). Οι μικρότερες διακυμάνσεις σημειώνονται στον υποδείκτη **Οικονομικές επιπτώσεις** (2,6 φορές) και στον υποδείκτη **Ανθρώπινο δυναμικό** (2,2 φορές).

Στο ακόλουθο γράφημα αποδίδεται ο συσχετισμός του **συνθετικού δείκτη καινοτομίας** και του **συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ. Όπως έχει αναφερθεί στην αρχή της συγκεκριμένης ενότητας, στο συνθετικό δείκτη καινοτομίας περιλαμβάνονται μεταβλητές που αφορούν άμεσα την τριτοβάθμια εκπαίδευση, οι περισσότερες από τις οποίες έχουν χρησιμοποιηθεί και στο συνθετικό δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που παρουσιάστηκε στο Κεφάλαιο 6. Προκειμένου να διερευνηθεί η σχέση μεταξύ των εκροών της τριτο-

βάθμιας εκπαίδευσης και της επίδοσης των χωρών στον τομέα καινοτομίας, έχει υπολογιστεί ο δείκτης καινοτομίας ως η μέση τιμή των έξι από τις οκτώ διαστάσεις στις οποίες διακρίνεται ο δείκτης (βλ. Διάγραμμα 7.1). Συγκεκριμένα, **δεν** έχουν ληφθεί υπόψη οι διαστάσεις «**ανθρώπινο δυναμικό**» και «**ανοικτά, άριστα, ελκυστικά συστήματα έρευνας**», οι οποίες περιλαμβάνουν μεγέθη εκροών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Γράφημα 7.29: Συσχετισμός του συνθετικού δείκτη καινοτομίας και του συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ

Πηγή: Innovation Union Scoreboard 2013 & Eurostat **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Συνολικά, παρατηρείται μια **ισχυρή γραμμική σχέση** (τιμή συντελεστή προσδιορισμού R^2 73,4%) μεταξύ του δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και του δείκτη καινοτομίας. Με άλλα λόγια, **όσο υψηλότερα τα εκπαιδευτικά και ερευνητικά αποτελέσματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, τόσο καλύτερη και η επίδοση των χωρών στον τομέα της καινοτομίας.**

7.4 Κοινωνική κινητικότητα

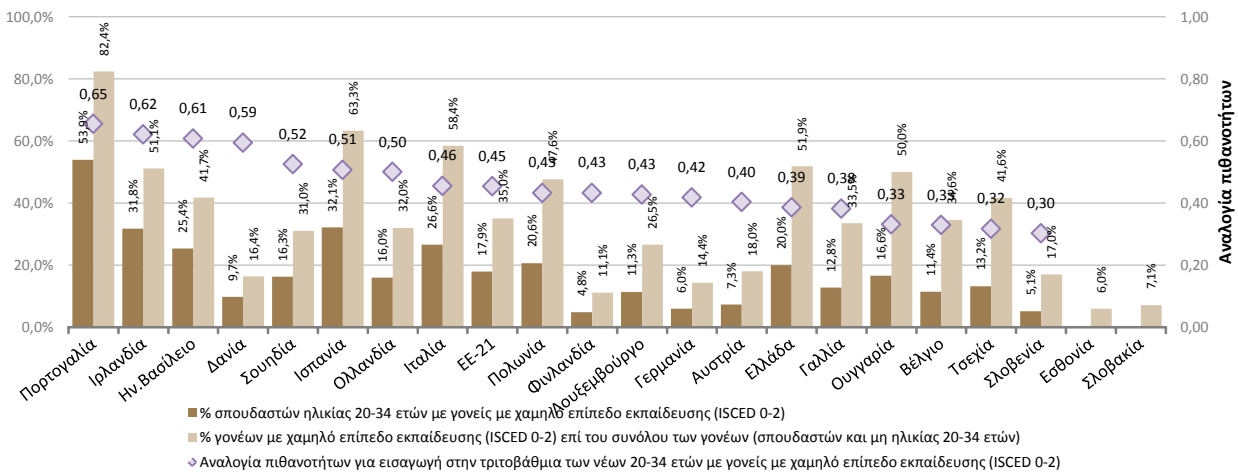
Σε αυτή την ενότητα παρουσιάζεται το **εκπαιδευτικό επίπεδο των γονέων** των σπουδαστών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως μέτρο προσδιορισμού του **κοινωνικού υπόβαθρου του φοιτητικού πληθυσμού**, προκειμένου να διερευνηθεί ο βαθμός υποεκπροσώπησης ή υπερεκπροσώπησης συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και, κατ' επέκταση, οι πιθανότητες εισαγωγής των νέων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ανά εκπαιδευτικό επίπεδο γονέων.

Όπως έχει αναφερθεί στο 2^ο κεφάλαιο της παρούσας μελέτης, η ενίσχυση της κοινωνικής διάστασης στην ανώτατη εκπαίδευση αποτελεί βασικό ζητούμενο, τόσο στον ΕΧΑΕ, όσο και στην ευρωπαϊκή ατζέντα εκσυγχρονισμού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. «[...] το σώμα των φοιτητών που εισέρχονται, μετέχουν και ολοκληρώνουν την ανώτατη εκπαίδευση, σε όλα τα επίπεδα, πρέπει να αντικατοπτρίζει την ποικιλομορφία και τη διαφορετικότητα του πληθυσμού.» (Communiqué of the Ministers of Education of the Bologna Process, 2007). Η εξέταση του μορφωτικού επιπέδου των

γονέων μπορεί να αναδείξει συστήματα εκπαίδευσης χωρίς κοινωνικούς αποκλεισμούς ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, τα οποία, συνεπώς, συμβάλλουν στην **κοινωνική κινητικότητα** της χώρας, αλλά και συστήματα που αναπαράγουν υπάρχουσες εκπαιδευτικές ανισότητες, υποδεικνύοντας, στη συγκεκριμένη περίπτωση, μια στάσιμη **διαγενεακή εκπαιδευτική κινητικότητα**. Με άλλα λόγια τα συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης συμβάλλουν στην κοινωνική κινητικότητα όταν εισάγονται σε αυτά φοιτητές με γονείς που δεν έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση (Orr et al, 2011: 42).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η **συμμετοχή** των νέων ηλικίας 20-34 ετών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με γονείς με **χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης** (ISCED 0-2) καθώς και η **αναλογία πιθανοτήτων (odds ratio) για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση των νέων με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης των γονέων (ISCED 0-2)** στα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ σύμφωνα με τα στοιχεία του 2009.

Γράφημα 7.30: Συμμετοχή των νέων ηλικίας 20-34 ετών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με γονείς με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και αναλογία πιθανοτήτων (odds ratio) για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση των νέων με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης γονέων στα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2009

Πηγή: OECD – Education at a glance (2012)

Η αναλογία πιθανοτήτων (odds ratio) για εισαγωγή υπολογίζεται διαιρώντας το ποσοστό των σπουδαστών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ηλικίας 20-34 ετών των οποίων οι γονείς έχουν x επίπεδο εκπαίδευσης με το ποσοστό των γονέων με επίσης x επίπεδο εκπαίδευσης επί του συνολικού πληθυσμού των γονέων (γονείς σπουδαστών και μη σπουδαστών ηλικίας 20-34) ανά κράτος-μέλος. Αναλογία πιθανότητας μικρότερη της μονάδας υποδεικνύει χαμηλή πιθανότητα για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ αναλογία πιθανότητας μεγαλύτερη της μονάδας υποδεικνύει μεγάλη πιθανότητα για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Τιμές της αναλογίας κοντά στη μονάδα υποδεικνύουν σχεδόν ίσες πιθανότητες εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Η **αναλογία πιθανοτήτων (odds ratio)** για εισαγωγή υπολογίζεται διαιρώντας το ποσοστό των **σπουδαστών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ηλικίας 20-34 ετών, των οποίων οι γονείς έχουν x επίπεδο εκπαίδευσης με το ποσοστό των γονέων με αντίστοιχο x επίπεδο εκπαίδευσης επί του συνολικού πληθυσμού των γονέων** (γονείς σπουδαστών και μη σπουδαστών ηλικίας 20-34) ανά κράτος-μέλος. Αναλογία πιθανοτήτων μικρότερη της μονάδας υποδεικνύει **χαμηλή** πιθανότητα για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ αναλογία πιθανοτήτων μεγαλύτερη της μονάδας υποδεικνύει **υψηλή** πιθανότητα για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Τιμές της αναλογίας κοντά στη μονάδα υποδεικνύουν σχεδόν **ίσες** πιθανότητες εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Για παρά-

δειγμα, σύμφωνα με το γράφημα, στην Ελλάδα η πιθανότητα των νέων με γονείς με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης (ISCED 0-2) να εισαχθούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι **0,39**. Η τιμή αυτή προκύπτει από το γεγονός ότι το 20,0% των σπουδαστών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έχουν γονείς με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης, ενώ το ποσοστό των γονέων στην Ελλάδα με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης είναι πολύ υψηλότερο (51,9%), κι επομένως η αναλογία πιθανοτήτων προκύπτει από το λόγο των δύο αυτών ποσοστών (20,0%/51,9%). Εάν οι νέοι στην Ελλάδα με γονείς με χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο είχαν τις ίδιες πιθανότητες να εισαχθούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με τους νέους από οικογένειες με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο, τότε το ποσοστό των φοιτητών με γονείς με

χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου (ISCED 0-2) θα έπρεπε να είναι το ίδιο με το ποσοστό του συνολικού πληθυσμού, δηλαδή 51,9%. Σε αυτή την περίπτωση η αναλογία πιθανοτήτων θα ήταν ίση με τη μονάδα (1,0).

Το 2009 και στο σύνολο της ΕΕ-21 το **17,9%** των σπουδαστών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έχει γονείς με **χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης** (ISCED 0-2), ενώ το αντίστοιχο ποσοστό γονέων (με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης) στο συνολικό πληθυσμό είναι **35,0%**, δηλαδή κατά 95,2% υψηλότερο. Επομένως, **τα άτομα με γονείς χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου υποεκπροσωπούνται** στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η αναλογία πιθανοτήτων (17.9%/35.0%) για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση των νέων με γονείς χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου είναι **0,45**, τιμή που υποδηλώνει ότι οι νέοι αυτοί έχουν **λιγότερες πιθανότητες να φοιτήσουν στην ανώτατη εκπαίδευση** απ' ότι οι συνομήλικοί τους με γονείς υψηλότερου εκπαιδευτικού επιπέδου.

Την ίδια χρονιά και στα **19** κράτη-μέλη, για τα οποία διατίθενται στοιχεία, τα άτομα με γονείς χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου **υποεκπροσωπούνται** στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, με την αναλογία πιθανοτήτων να παίρνει τιμές σημαντικά μικρότερες της μονάδας. Το **χαμηλότερο** ποσοστό φοιτητών με γονείς χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου καταγράφεται στη **Φινλανδία** (4,8%) και κατά αύξουσα σειρά ακολουθούν: η **Σλοβενία** (5,1%), η **Γερμανία** (6,0%), η **Αυστρία** (7,3%), η **Δανία** (9,7%) και το **Λουξεμβούργο** (11,3%). Στις χώρες αυτές, ωστόσο, χαμηλό είναι και το ποσοστό των γονέων με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης στο συνολικό πληθυσμό. Επιπλέον, και σύμφωνα με ευρήματα σχετικών ερευνών που αναφέρονται σε σχετικό έγγραφο εργασίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (European Commission, 2011), παρατηρείται ότι στα εκπαιδευτικά συστήματα στα οποία η επιλογή φοίτησης μεταξύ **γενικής και τεχνικής-επαγγελματικής εκπαίδευσης** γίνε-

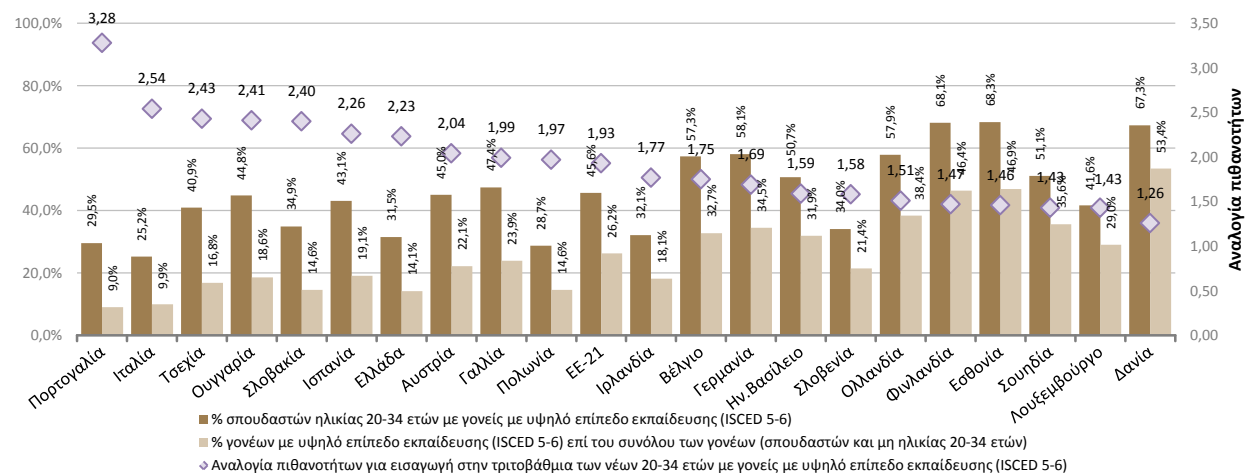
ται σχετικά **νωρίς**, οι μαθητές με χαμηλό κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο τείνουν να επιλέγουν την επαγγελματική κατεύθυνση έναντι της γενικής, από την οποία συνήθως είναι δυσκολότερη η εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Το **υψηλότερο** ποσοστό φοιτητών με γονείς χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου καταγράφεται στην **Πορτογαλία** (53,9%) και κατά φθίνουσα σειρά ακολουθούν: η **Ισπανία** (32,1%), η **Ιρλανδία** (31,8%), η **Ιταλία** (26,6%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (25,4%), η **Πολωνία** (20,6%) και η **Ελλάδα** (20,0%). Στις χώρες αυτές, ωστόσο, είναι αντίστοιχα υψηλό και το ποσοστό των γονέων με χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο στο συνολικό στους πληθυσμό.

Η **χαμηλότερη** αναλογία πιθανοτήτων για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση των ατόμων με γονείς με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης καταγράφεται στη **Σλοβενία** (0,30) και κατά αύξουσα σειρά ακολουθούν: η **Τσεχία** (0,32), το **Βέλγιο** και η **Ουγγαρία** (0,33), η **Γαλλία** (0,38), η **Ελλάδα** (0,39), η **Αυστρία** (0,40), η **Γερμανία** (0,42), το **Λουξεμβούργο**, η **Φινλανδία** και η **Πολωνία** (0,43) και η **Ιταλία** (0,46). Στον αντίποδα, η **υψηλότερη** αναλογία πιθανοτήτων για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση των ατόμων με γονείς χαμηλού επιπέδου εκπαίδευσης καταγράφεται στην **Πορτογαλία** (0,65) και ακολουθούν κατά φθίνουσα σειρά: η **Ιρλανδία** (0,62), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (0,61), η **Δανία** (0,59), η **Σουηδία** (0,52), η **Ισπανία** (0,51) και η **Ολλανδία** (0,50).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η **συμμετοχή** των νέων ηλικίας 20-34 ετών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με γονείς με **υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης** (ISCED 5-6) καθώς και η **αναλογία πιθανοτήτων (odds ratio) για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση** των νέων με **υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης (ISCED 5-6) γονέων** στα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ σύμφωνα με τα στοιχεία του 2009.

Γράφημα 7.31: Συμμετοχή των νέων ηλικίας 20-34 ετών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με γονείς με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης και αναλογία πιθανοτήτων (odds ratio) για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση των νέων με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης γονέων στα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2009

Πηγή: OECD – Education at a glance (2012)

Η αναλογία πιθανοτήτων (odds ratio) για εισαγωγή υπολογίζεται διαιρώντας το ποσοστό των σπουδαστών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ηλικίας 20-34 ετών των οποίων οι γονείς έχουν κ επίπεδο εκπαίδευσης με το ποσοστό των γονέων με επίσης κ επίπεδο εκπαίδευσης επί του συνολικού πληθυσμού των γονέων (γονείς σπουδαστών και μη σπουδαστών ηλικίας 20-34) ανά κράτος-μέλος. Αναλογία πιθανοτήτων μικρότερη της μονάδας υποδεικνύει χαμηλή πιθανότητα για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ αναλογία πιθανοτήτων μεγαλύτερη της μονάδας υποδεικνύει μεγάλη πιθανότητα για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Τιμές της αναλογίας κοντά στη μονάδα υποδεικνύουν σχεδόν ίσες πιθανότητες εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Το 2009 και στο σύνολο της ΕΕ-21 το **45,6%** των σπουδαστών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έχουν τουλάχιστον έναν γονέα που έχει ολοκληρώσει την **τριτοβάθμια εκπαίδευση**, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό γονέων με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης στο συνολικό πληθυσμό είναι **26,2%**, δηλαδή κατά 42,5% χαμηλότερο. Επομένως, τα άτομα **με γονείς υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου υπερεκπροσωπούνται** στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η αναλογία πιθανοτήτων για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση των νέων με γονείς υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου (ISCED 5-6) είναι **1,93**, τιμή που υποδηλώνει ότι οι νέοι αυτοί έχουν **αυξημένες πιθανότητες να φοιτήσουν στην ανώτατη εκπαίδευση** απ' ότι οι συνομήλικοί τους με γονείς χαμηλότερου εκπαιδευτικού επιπέδου.

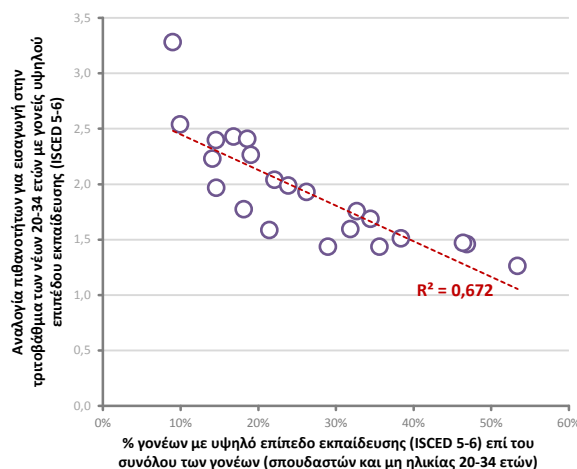
Την ίδια χρονιά και στα **21** κράτη-μέλη τα άτομα με γονείς υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου υπερεκπροσωπούνται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, με την αναλογία πιθανοτήτων να παίρνει τιμές μεγαλύτερες της μονάδας. Σε **8** από τα 21 κράτη-μέλη το ποσοστό των φοιτητών με γονείς υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου είναι **μεγαλύτερο του 50%**, με το **υψηλότερο** να σημειώνεται στην **Εσθονία** (68,3%) και κατά φθίνουσα σειρά ακολουθούν: η **Φινλανδία** (68,1%), η **Δανία** (67,3%), η **Γερμανία** (58,1%), η **Ολλανδία** (57,9%), το **Βέλγιο** (57,3%), η **Σουηδία** (51,1%) και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (50,7%). Στις χώρες αυτές, ωστόσο, υψηλό είναι και το ποσοστό των γονέων στο συνολικό πληθυσμό που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Το **χαμηλότερο** ποσοστό φοιτητών με γονείς υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου καταγράφεται στην **Ιταλία** (25,2%) και κατά αύξουσα σειρά ακολουθούν: η **Πολωνία** (28,7%), η **Πορτογαλία** (29,5%), η **Ελλάδα** (31,5%), η **Ιρλανδία** (32,1%), η **Σλοβενία** (34,0%) και η **Σλοβακία** (34,9%). Στις χώρες αυτές αντίστοιχα χαμηλό είναι και το ποσοστό των γονέων στο συνολικό πληθυσμό που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Η **υψηλότερη** αναλογία πιθανοτήτων για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση των ατόμων με γονείς υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης καταγράφεται στην **Πορτογαλία** (3,28) και κατά φθίνουσα σειρά ακολουθούν: η **Ιταλία** (2,54), η **Τσεχία** (2,43), η **Ουγγαρία** (2,41), η **Σλοβακία** (2,40), η **Ισπανία** (2,26), η **Ελλάδα** (2,23), η **Αυστρία** (2,04), η **Γαλλία** (1,99) και η **Πολωνία** (1,97). Αντίστοιχα, η **χαμηλότερη** αναλογία πιθανοτήτων για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση των ατόμων με γονείς με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης καταγράφεται στη **Δανία** (1,26) και κατά αύξουσα σειρά ακολουθούν: το **Λουξεμβούργο** και η **Σουηδία** (1,43), η **Εσθονία** (1,46), η **Φινλανδία** (1,47), η **Ολλανδία** (1,51), η **Σλοβενία** (1,58), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (1,59), η **Γερμανία** (1,69), το **Βέλγιο** (1,75) και η **Ιρλανδία** (1,77).

Όπως φαίνεται και στο ακόλουθο γράφημα, **όσο υψηλότερο το ποσοστό των γονέων με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου στο συνολικό πληθυσμό, τόσο χαμηλότερη η αναλογία**

πιθανοτήτων για εισαγωγή στην τριτοβάθμια των νέων με γονείς υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου. Με άλλα λόγια, στα κράτη-μέλη όπου το εκπαιδευτικό επίπεδο είναι υψηλό, το συγκριτικό πλεονέκτημα για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση των νέων από οικογένειες υψηλού μορφωτικού επιπέδου έναντι των συνομηλίκων τους από οικογένειες χαμηλότερου μορφωτικού επιπέδου **αποδυναμώνεται**. Το φαινόμενο αυτό, σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ (OECD, 2012:105), παρατηρείται και σε κράτη-μέλη όπου οι **ιδιωτικές δαπάνες** για την εκπαίδευση είναι χαμηλές: Δανία, Φινλανδία, Σουηδία, Εσθονία, Λουξεμβούργο, καθώς και Ισλανδία και Νορβηγία.

Γράφημα 7.32: Σχολισμός της αναλογίας πιθανοτήτων για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση των νέων ηλικίας 20-34 ετών με γονείς υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης και του ποσοστού γονέων με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης στον πληθυσμό στα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2009

Πηγή: OECD – Education at a glance (2012)

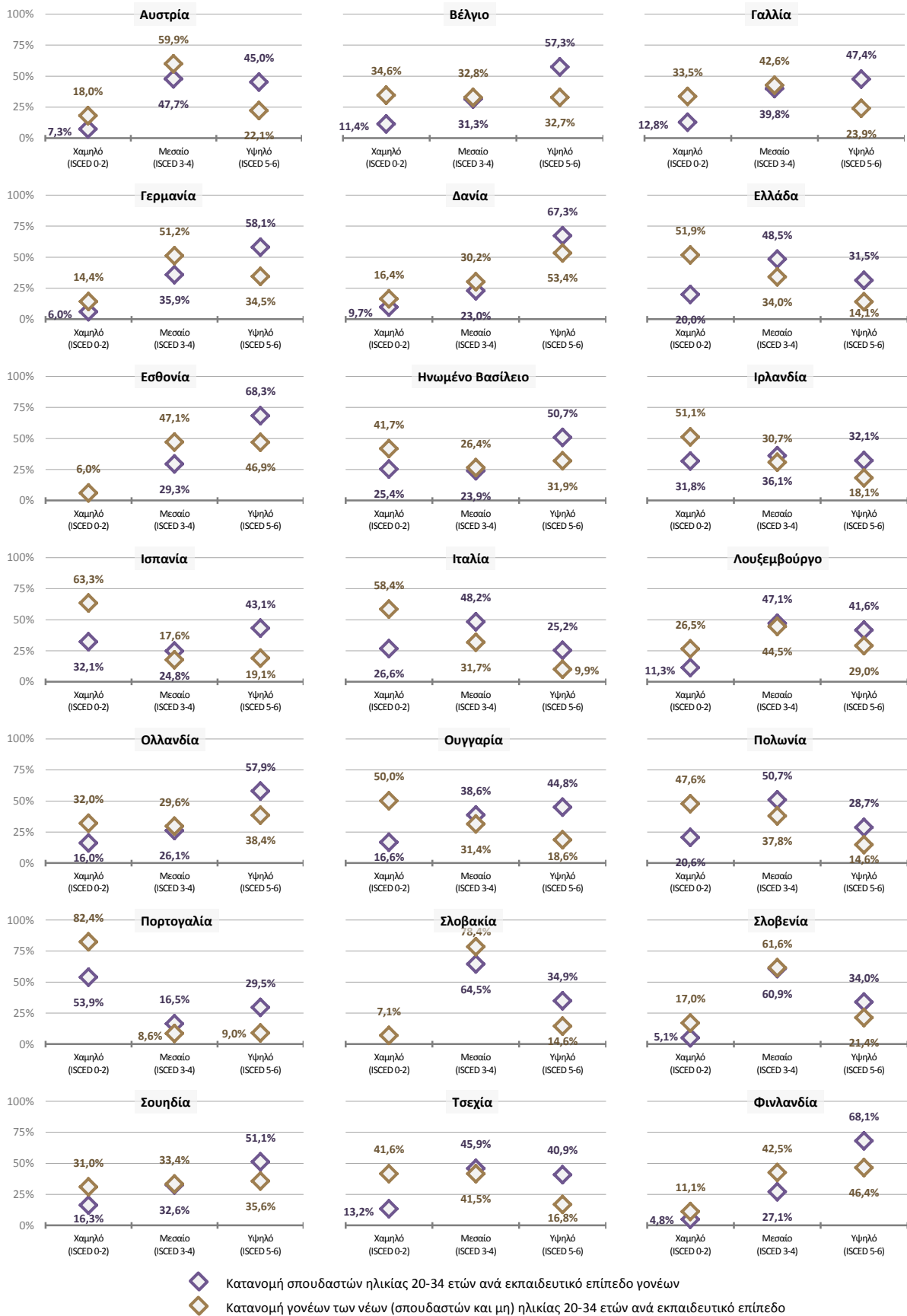
Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Όστόσο, η αύξηση του πλήθους των ατόμων που εισέρχονται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (βλ. Κεφάλαιο 5) δε συμβάλει τόσο στην άμβλυνση των ανισοτήτων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ (OECD, 2012) η αύξηση αυτή εξηγεί λιγότερο του 5% τη διακύμανση της αναλογίας πιθανοτήτων εισαγωγής στην τριτοβάθμια των νέων από οικογένειες χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου, ενώ σημαντικός παράγοντας αναδεικνύεται η **αποτελεσματικότητα προηγούμενων εκπαιδευτικών βαθμίδων** ως προς την προετοιμασία των μαθητών από οικογένειες χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου για την εισαγωγή στο πανεπιστήμιο. Ενδεικτικό του παραπάνω συσχετισμού είναι ότι **όσο υψηλότερη είναι η επίδραση του κοινωνικοοικονομικού υπόβαθρου των μαθητών στην επίδοσή τους στο πρόγραμμα PISA (ανάγνωση κειμένου)** τόσο **μεγαλύτερες είναι και οι ανισότητες που παρατηρούνται κατά την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση**. Με άλλα λόγια, κράτη-μέλη, των οποίων τα μειονεκτούντα σχολεία επιτυγχάνουν ικανοποιητικά εκπαιδευτικά αποτελέσματα, θα έχουν και περισσότερους αναλογικά φοιτητές από οικογένειες με χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η **κατανομή σπουδαστών** ηλικίας 20-34 ετών ανά εκπαιδευτικό ε-

πίπεδο γονέων και η **κατανομή γονέων** των νέων δευτικό επίπεδο ανά κράτος-μέλος της ΕΕ το έτος (σπουδαστών και μη) ηλικίας 20-34 ετών ανά εκπαι- 2009.

Γράφημα 7.33: Σύγκριση εκπαιδευτικού επιπέδου γονέων των σπουδαστών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με το εκπαιδευτικό επίπεδο των γονέων στο συνολικό πληθυσμό στα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2009

Πηγή: OECD – Education at a glance (2012)

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

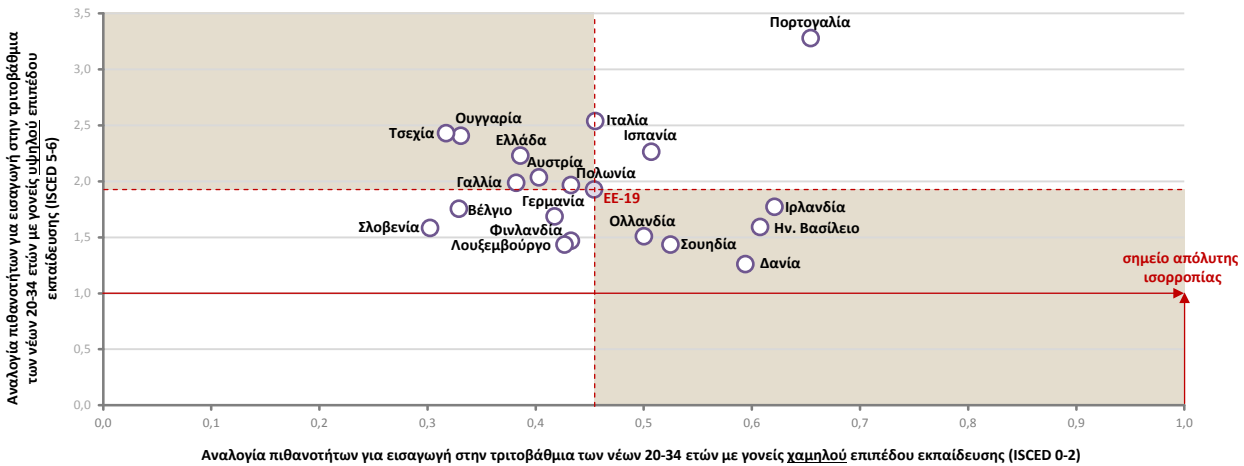
Είναι εμφανές ότι οι νέοι με **γονείς μεσαίου εκπαιδευτικού επιπέδου** (ISCED 3-4) παρουσιάζουν την πιο **ισορροπημένη εκπροσώπηση** στο σώμα του φοιτητικού πληθυσμού, με την αναλογία πιθανοτήτων της συγκεκριμένης πληθυσμιακής ομάδας για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση να κυμαίνεται κοντά στη μονάδα (μέσος όρος ΕΕ-21 1,06).

Στο ακόλουθο γράφημα αποδίδεται ο συσχετισμός της **αναλογίας πιθανοτήτων** για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση των νέων ηλικίας 20-34 ετών με γονείς **υψηλού** επιπέδου εκπαίδευσης και της αντίστοιχης των νέων με γονείς **χαμηλού** επιπέδου εκπαίδευσης στα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2009.

Το γράφημα χωρίζεται σε **τέσσερα** επιμέρους πεδία από δύο διασταυρούμενες γραμμές, εκ των οποίων η **κάθετη** αντιπροσωπεύει τη **μέση τιμή** της αναλογίας πιθανοτήτων για εισαγωγή στην τριτοβάθμια των νέων με γονείς **χαμηλού** επιπέδου εκπαίδευσης (**0,45**), και η **οριζόντια** αντιπροσωπεύει την αντίστοιχη **μέση**

τιμή της αναλογίας πιθανοτήτων για εισαγωγή στην τριτοβάθμια των νέων με γονείς **υψηλού** επιπέδου εκπαίδευσης (**1,93**). **Αριστερά** της κάθετης γραμμής περιλαμβάνονται κράτη-μέλη με συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα οποία οι νέοι από οικογένειες **χαμηλού** εκπαιδευτικού επιπέδου **υποεκπροσωπούνται σημαντικά**, ενώ **δεξιά** της κάθετης γραμμής περιλαμβάνονται κράτη-μέλη με συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα οποία οι νέοι από οικογένειες **χαμηλού** εκπαιδευτικού επιπέδου **εκπροσωπούνται ικανοποιητικά** συγκριτικά με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη. **Πάνω** από την οριζόντια γραμμή περιλαμβάνονται κράτη-μέλη, με συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα οποία οι νέοι από οικογένειες **υψηλού** εκπαιδευτικού επιπέδου **υπερεκπροσωπούνται σημαντικά**, ενώ **κάτω** από την οριζόντια γραμμή περιλαμβάνονται κράτη-μέλη με συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα οποία οι νέοι από οικογένειες **υψηλού** εκπαιδευτικού επιπέδου **εκπροσωπούνται ικανοποιητικά** συγκριτικά με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη.

Γράφημα 7.34: Συσχετισμός της αναλογίας πιθανοτήτων για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση των νέων ηλικίας 20-34 ετών με γονείς υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης και της αντίστοιχης των νέων με γονείς χαμηλού επιπέδου εκπαίδευσης στα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2009

Πηγή: OECD – Education at a glance (2012) **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Σε ένα σύστημα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης όπου το φοιτητικό σώμα θα αντικατόπτριζε πλήρως τη σύνθεση του συνολικού πληθυσμού της χώρας ως προς το εκπαιδευτικό επίπεδο των γονέων, όλοι οι νέοι ανεξαρτήτως μορφωτικού επιπέδου της οικογένειας, θα είχαν τις ίδιες πιθανότητες για εισαγωγή στο πανεπιστήμιο, δηλαδή η αναλογία πιθανοτήτων για εισαγωγή τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση θα ισούταν με τη μονάδα (**σημείο απόλυτης ισορροπίας** στο γράφημα). Το 2009 και στα 21 κράτη-μέλη οι νέοι από οικογένειες χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου υποεκπροσωπούνται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ οι νέοι από οικογένειες υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου **υπερεκπροσωπούνται**.

Τα **19** συστήματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των χωρών που αναφέρονται στο γράφημα, με βάση την κάθετη και την οριζόντια γραμμή διακρίνονται στις ακόλουθες **4 ομάδες**:

- Η **1η ομάδα** (κάτω και δεξιά) περιλαμβάνει κράτη-μέλη όπου **δεν παρατηρούνται σημαντικοί κοινωνικοί αποκλεισμοί** στη συμμετοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Με άλλα λόγια, η **εκπροσώπηση** των νέων στο φοιτητικό σώμα από οικογένειες, είτε χαμηλού, είτε υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου, χαρακτηρίζεται **ικανοποιητική** συγκριτικά με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη. Στην ομάδα αυτή περιλαμβάνονται: η **Ιρλανδία**, το **Ηνωμένο Βασίλειο**, η **Ολλανδία**, η **Σουηδία** και η **Δανία**. Τα συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των χωρών αυτών έχουν τη δυνατότητα να συμβάλλουν στην **κοινωνική κινητικότητα** αφού δε σημειώνουν ιδιαίτερους κοινωνικούς αποκλεισμούς
- Η **2η ομάδα** (πάνω και αριστερά) περιλαμβάνει κράτη-μέλη όπου **παρατηρούνται σημαντικοί κοινωνικοί αποκλεισμοί** στη συμμετοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Συγκεκριμένα, οι νέοι από οικογένειες χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου **υποεκπροσω-**

πούνται σημαντικά στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και παράλληλα οι νέοι από οικογένειες υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου **υπερεκπροσωπούνται** σε σημαντικό βαθμό συγκριτικά με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη. Στην ομάδα αυτή περιλαμβάνονται: η **Τσεχία**, η **Ουγγαρία**, η **Πολωνία**, η **Ελλάδα**, η **Αυστρία** και η **Γαλλία**. Τα συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των χωρών αυτών συμβάλλουν στην **κοινωνική αναπααραγωγή** των υπαρχουσών ανισοτήτων.

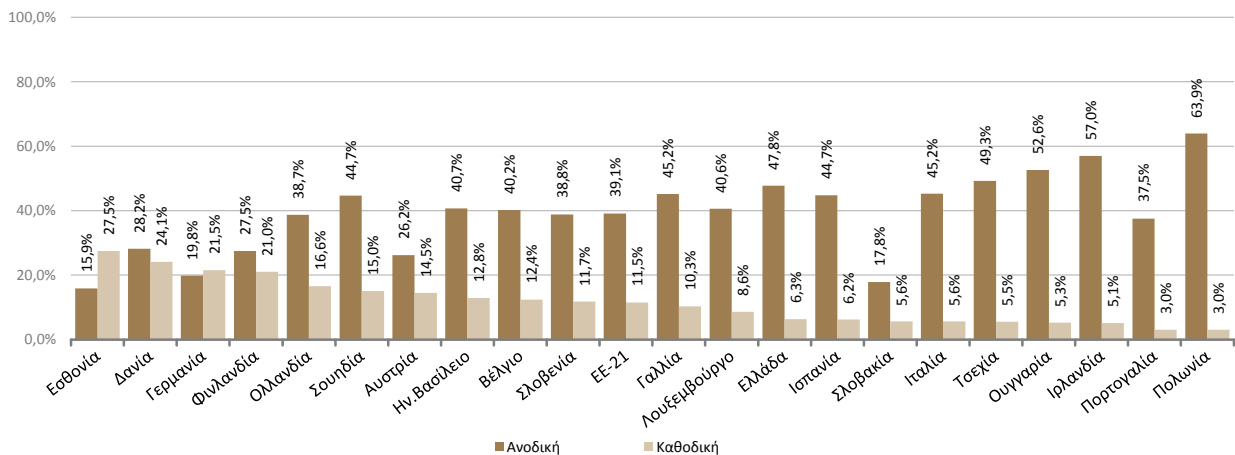
- Η **3η ομάδα** (κάτω και αριστερά) περιλαμβάνει κράτη-μέλη όπου **παρατηρείται σημαντικός αποκλεισμός** στη συμμετοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση **μόνο των νέων από οικογένειες χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου**, ενώ η εκπροσώπηση των νέων στο φοιτητικό σώμα από οικογένειες **υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου**, χαρακτηρίζεται **ικανοποιητική** συγκριτικά με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη. Στην ομάδα αυτή περιλαμβάνονται: το **Βέλγιο**, η **Γερμανία**, η **Σλοβενία**, η **Φινλανδία** και το **Λουξεμβούργο**.
- Η **4η ομάδα** (πάνω και δεξιά) περιλαμβάνει κράτη-μέλη όπου παρατηρείται **σημαντική υπερεκπροσώπηση** στην τριτοβάθμια εκπαίδευση των **νέων από οικογένειες υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου**, ενώ η εκπροσώπηση των νέων στο φοιτητικό σώμα από οικογένειες **χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου**, χαρακτηρίζεται **ικανοποιητική** συγκριτικά με τα υπό-

λοιπα κράτη-μέλη. Στην ομάδα αυτή περιλαμβάνονται: η **Πορτογαλία**, η **Ιταλία** και η **Ισπανία**.

Η **3η** και η **4η ομάδα** θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως **συστήματα μετάβασης**. Για παράδειγμα, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στην πρόσφατη έρευνα του Eurostudent (Orr et al, 2011: 51), τα συστήματα, όπου παρατηρείται μεν σημαντικός αποκλεισμός στη συμμετοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση των νέων από οικογένειες χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου, ωστόσο η εκπροσώπηση των νέων στο φοιτητικό σώμα από οικογένειες υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου, χαρακτηρίζεται ικανοποιητική (βλ. 3^η ομάδα), θεωρούνται επιτυχημένα ως προς την προσέλευση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση νέων με γονείς μεσαίου επιπέδου εκπαίδευσης (ISCED 3-4).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το ποσοστό ανοδικής και καθοδικής **διαγενεακής εκπαιδευτικής κινητικότητας** των νέων ηλικίας 25-34 ετών στα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2009. Ο όρος **ανοδική** εκπαιδευτική κινητικότητα αφορά το ποσοστό των νέων με επίπεδο εκπαίδευσης **υψηλότερο** του αντίστοιχου των γονιών τους. Αντίστοιχα, με τον όρο **καθοδική** εκπαιδευτική κινητικότητα αφορά το ποσοστό των νέων με επίπεδο εκπαίδευσης **χαμηλότερο** του αντίστοιχου των γονιών τους.

Γράφημα 7.35: Ποσοστό ανοδικής και καθοδικής εκπαιδευτικής κινητικότητας των νέων ηλικίας 25-34 ετών στα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2009

Πηγή: OECD – Education at a glance (2012)

Σύμφωνα με τα στοιχεία του 2009 και στο σύνολο της ΕΕ-21 το ποσοστό των νέων με επίπεδο εκπαίδευσης **υψηλότερο** του αντίστοιχου των γονιών τους είναι **39,1%**, ενώ το ποσοστό των νέων με επίπεδο εκπαίδευσης **χαμηλότερο** του αντίστοιχου των γονιών τους είναι **11,5%**.

Την ίδια χρονιά, το υψηλότερο ποσοστό **ανοδικής** εκπαιδευτικής κινητικότητας σημειώνεται στην **Πολωνία** (63,9%) και κατά φθίνουσα σειρά ακολουθούν: η **Ιρλανδία** (57,0%), η **Ουγγαρία** (52,6%), η **Τσεχία** (49,3%), η **Ελλάδα** (47,8%), η **Ιταλία** και η **Γαλλία** (45,2%), η **Ισπανία** και η **Σουηδία** (44,7%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (40,7%), το **Λουξεμβούργο** (40,6%), το **Βέλγιο** (40,2%), η **Σλοβενία** (38,8%), η **Ολλανδία** (38,7%), η **Πορτογαλία** (37,5%), η **Δανία** (28,2%), η **Φινλανδία**

(27,5%), η **Αυστρία** (26,2%), η **Γερμανία** (19,8%), η **Σλοβακία** (17,8%) και η **Εσθονία** (15,9%).

Το χαμηλότερο ποσοστό **καθοδικής** εκπαιδευτικής κινητικότητας σημειώνεται στην **Πολωνία** και την **Πορτογαλία** (3,0%) και κατά αύξουσα σειρά ακολουθούν: η **Ιρλανδία** (5,1%), η **Ουγγαρία** (5,3%), η **Τσεχία** (5,5%), η **Ιταλία** και η **Σλοβακία** (5,6%), η **Ισπανία** (6,2%), η **Ελλάδα** (6,3%), το **Λουξεμβούργο** (8,6%), η **Γαλλία** (10,3%), η **Σλοβενία** (11,7%), το **Βέλγιο** (12,4%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (12,8%), η **Αυστρία** (14,5%), η **Σουηδία** (15,0%), η **Ολλανδία** (16,6%), η **Φινλανδία** (21,0%), η **Γερμανία** (21,5%), η **Δανία** (24,1%) και η **Εσθονία** (27,5%).

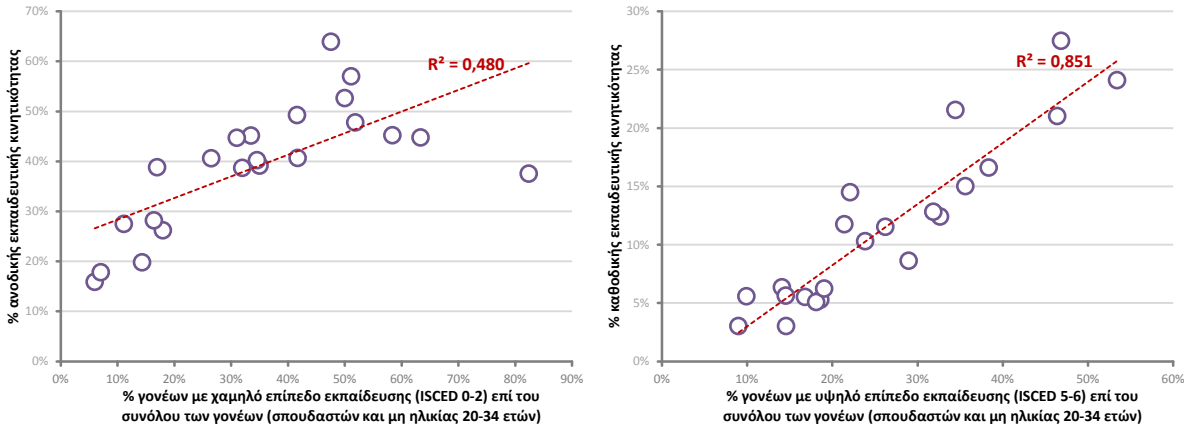
Είναι εμφανές από το γράφημα ότι όσο **υψηλότερη** η **ανοδική εκπαιδευτική κινητικότητα** σε ένα κράτος-

μέλος, τόσο χαμηλότερη η καθοδική εκπαιδευτική κινητικότητα και αντιστρόφως. Αξίζει να σημειωθεί ότι σε 19 από τα 21 κράτη-μέλη το ποσοστό της **ανοδικής** εκπαιδευτικής κινητικότητας **υπερέχει** του αντίστοιχου της **καθοδικής**, κι επομένως η συνολική εκπαιδευτική κινητικότητα είναι **θετική**. Στον αντίποδα βρίσκονται 2 κράτη-μέλη όπου την ίδια χρονιά το ποσοστό της **ανοδικής** εκπαιδευτικής κινητικότητας **υπολείπεται** του αντίστοιχου της **καθοδικής**: η **Εσθονία** (κατά 42,2%) και η **Γερμανία** (κατά 8,0%). Σε αυτά τα κράτη-μέλη η συνολική εκπαιδευτική κινητικότητα είναι **αρ-**

νητική. Ωστόσο, πρόκειται για χώρες με υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο των γονέων σε σύγκριση με την υπόλοιπη ΕΕ.

Στο ακόλουθο γράφημα συσχετίζεται: α) το ποσοστό της **ανοδικής εκπαιδευτικής κινητικότητας** με το ποσοστό των **γονέων χαμηλού επιπέδου εκπαίδευσης (ISCED 0-2)** και β) το ποσοστό της **καθοδικής εκπαιδευτικής κινητικότητας** με το ποσοστό των **γονέων υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης (ISCED 5-6)** στο συνολικό πληθυσμό στα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ.

Γράφημα 7.36: Συσχετισμός εκπαιδευτικής κινητικότητας με το εκπαιδευτικό επίπεδο των γονέων στα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2009

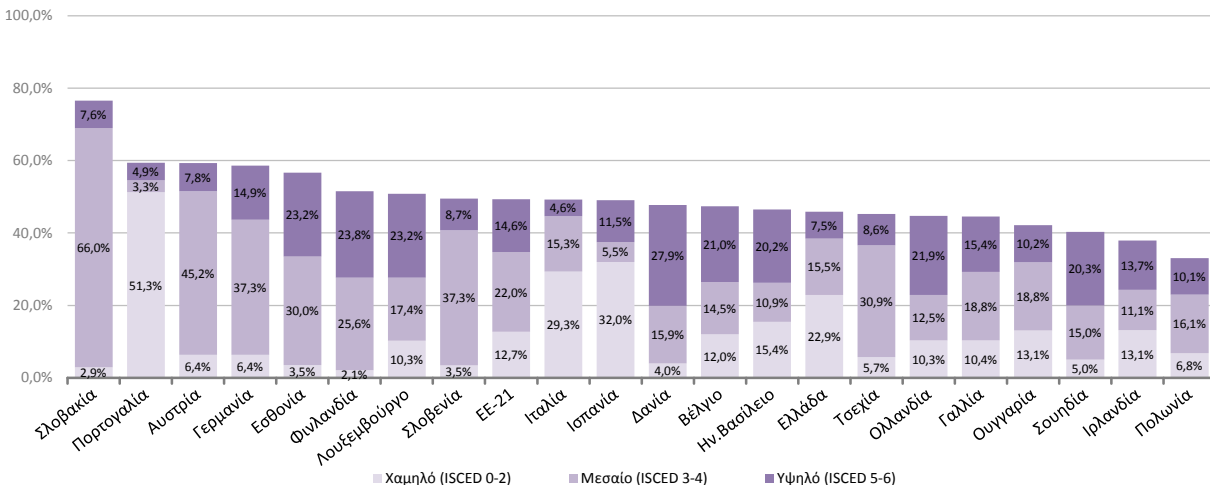

Πηγή: OECD – Education at a glance (2012) **Επεξεργασία:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τα κράτη-μέλη με υψηλό ποσοστό των γονέων χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου εμφανίζουν και υψηλότερα ποσοστά ανοδικής εκπαιδευτικής κινητικότητας. Αντίστοιχα, τα κράτη-μέλη με υψηλό ποσοστό των γονέων υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου εμφανίζουν και υψηλότερα ποσοστά καθοδικής εκπαιδευτικής κινητικότητας.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται το ποσοστό της **διαγενεακής εκπαιδευτικής στασιμότητας** των νέων ηλικίας 25-34 ετών ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (0-2,3-4,5-6) στα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ το 2009. Ο όρος **εκπαιδευτική στασιμότητα** αφορά το **ποσοστό των νέων με επίπεδο εκπαίδευσης ίδιο με εκείνο των γονιών τους**.

Γράφημα 7.37: Ποσοστό εκπαιδευτικής στασιμότητας των νέων ηλικίας 25-34 ετών ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (0-2,3-4,5-6) στα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2009

Πηγή: OECD – Education at a glance (2012)

Το 2009 και στο σύνολο της **ΕΕ-21** το ποσοστό των νέων που έχουν ολοκληρώσει το ίδιο εκπαιδευτικό επίπεδο με τους γονείς τους είναι **49,3%**. Πιο συγκεκριμένα, το **12,7%** των νέων με γονείς χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου έχουν αντίστοιχο **χαμηλό επίπεδο εκ-**

παίδευσης (ISCED 0-2). Το **22,0%** των νέων με γονείς μεσαίου εκπαιδευτικού επιπέδου έχουν αντίστοιχο **μεσαίο επίπεδο εκπαίδευσης (ISCED 3-4)**, ενώ το **14,6%** των νέων από οικογένεια υψηλού επιπέδου εκ-

παίδευσης, έχουν ολοκληρώσει κι αυτοί την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6).

Το **μεγαλύτερο** ποσοστό εκπαιδευτικής στασιμότητας στο **χαμηλό επίπεδο** (ISCED 0-2) καταγράφεται στην **Πορτογαλία** (51,3%) και κατά φθίνουσα σειρά ακολουθούν: η **Ισπανία** (32,0%), η **Ιταλία** (29,3%), η **Ελλάδα** (22,9%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (15,4%), η **Ιρλανδία** και η **Ουγγαρία** (13,1%), το **Βέλγιο** (12,0%), η **Γαλλία** (10,4%), η **Ολλανδία** και το **Λουξεμβούργο** (10,3%).

Στον αντίποδα βρίσκεται η **Φινλανδία** με το **χαμηλότερο** ποσοστό εκπαιδευτικής στασιμότητας στο χαμηλό επίπεδο ISCED 0-2 (2,1%) και κατά αύξουσα σειρά ακολουθούν: η **Σλοβακία** (2,9%), η **Σλοβενία** και η **Εσθονία** (3,5%), η **Δανία** (4,0%), η **Σουηδία** (5,0%), η

Τσεχία (5,7%), η **Αυστρία** και η **Γερμανία** (6,4%) και η **Πολωνία** (6,8%).

Την ίδια χρονιά, το **μεγαλύτερο** ποσοστό εκπαιδευτικής στασιμότητας στο **μεσαίο επίπεδο** (ISCED 3-4) καταγράφεται στη **Σλοβακία** (66,0%) και ακολουθούν, κατά σειρά: η **Αυστρία** (45,2%), η **Γερμανία** και η **Σλοβενία** (37,3%), η **Τσεχία** (30,9%), η **Εσθονία** (30,0%) και η **Φινλανδία** (25,6%). Τα υψηλά αυτά ποσοστά, σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ (OECD, 2012) αντανακλούν τη σημαντικότητα του συγκεκριμένου επιπέδου εκπαίδευσης, καθώς και το ζωτικό ρόλο της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στα εκπαιδευτικά συστήματα των χωρών αυτών.

Κεφάλαιο 8ο

Σύνθεση αποτελεσμάτων

8.1 Συσχετισμός εισροών και εκροών των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	437
8.2 Τα δομικά χαρακτηριστικά των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με υψηλά εκπαιδευτικά και ερευνητικά αποτελέσματα	440
8.3 Μοντέλο γραμμικής παλινδρόμησης.....	450
8.4 Συνοπτική περιγραφή των ομάδων χωρών ως προς το συνθετικό δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων.....	453
8.5 Το ευρωπαϊκό πλαίσιο αναφοράς της ελληνικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	468

8.1 Συσχετισμός εισροών και εκροών των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Στον ακόλουθο πίνακα αποδίδονται οι τιμές του συντελεστή συσχετισμού Pearson¹ μεταξύ των **μεταβλη-**

τών εισροών (βλ. 5^ο Κεφάλαιο) και των **συνθετικών δεικτών αποτελεσμάτων** (συνολικών, εκπαιδευτικών, ερευνητικών) των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (βλ. 6^ο Κεφάλαιο), προκειμένου να διερευνηθεί ο βαθμός συσχετισμού των εισροών (επενδύσεων) και των εκροών (αποτελεσμάτων) της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ.

¹ Τιμές του συντελεστή συσχετισμού Pearson μεταξύ 0,0-0,1 δηλώνουν πολύ αδύναμη, αμελητέα συσχέτιση, τιμές μεταξύ 0,2-0,4 δηλώνουν αδύναμη συσχέτιση, τιμές μεταξύ 0,4-0,7 δηλώνουν μέτρια συσχέτιση, τιμές μεταξύ 0,7-0,9 δηλώνουν ισχυρή συσχέτιση και τιμές μεταξύ 0,9-1,0 δηλώνουν πολύ ισχυρή συσχέτιση.

Πίνακας 8.1: Τιμές συντελεστή συσχέτισης Pearson μεταξύ των μεταβλητών εισροών και των συνθετικών δεικτών αποτελεσμάτων των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Μεταβλητές ΕΙΣΡΟΩΝ	Συνθετικός δείκτης ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ αποτελεσμάτων		Συνθετικός δείκτης ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων		Συνθετικός δείκτης ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων	
	Pearson	N	Pearson	N	Pearson	N
Αναλογία σπουδαστών ανά άτομο ακαδημαϊκού προσωπικού (2010)	-,215	26	-,168	26	-,235	26
Αναλογία ατόμων ακαδημαϊκού προσωπικού ανά 1000 κατοίκους (2010)	,172	26	,131	26	,191	26
Ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως ποσοστό του ΑΕΠ (2009)	,550 **	26	,532 *	26	,497 *	26
Ετήσια δημόσια δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ (2009)	,571 **	26	,522 *	26	,544 **	26
Ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά φοιτητή σε € (PPS) (2009)	,794 ***	26	,704 ***	26	,778 ***	26
Ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά φοιτητή ως ποσοστό επί του κατά κεφαλή ΑΕΠ (2009)	,370	26	,286	26	,402	26
Εγχώρια επένδυση σε Ε&Α της ανώτατης εκπαίδευσης ως ποσοστό του ΑΕΠ (2011)	,771 ***	27	,604 ***	27	,826 ***	27
Εγχώρια επένδυση σε Ε&Α της ανώτατης εκπαίδευσης ανά κάτοικο (ΜΑΔ σε €) (2011)	,852 ***	27	,726 ***	27	,856 ***	27

* $p < ,05$ ** $p < ,01$ *** $p < ,001$

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Υπάρχει μια γραμμική θετική σχέση μεταξύ της **χρηματοδότησης της εκπαίδευσης και της Ε&Α στην ανώτατη εκπαίδευση** και των παραγόμενων **αποτελεσμάτων** των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Πιο συγκεκριμένα, παρατηρείται μια **ισχυρή** γραμμική σχέση μεταξύ της **εγχώριας επένδυσης σε Ε&Α στην ανώτατη εκπαίδευση** (εκφρασμένη είτε ως ποσοστό του ΑΕΠ, είτε σε € ανά κάτοικο) και των συνθετικών **δεικτών αποτελεσμάτων** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, που υποδηλώνει: **όσο υψηλότερη η επένδυση σε Ε&Α, τόσο καλύτερα και τα παραγόμενα εκπαιδευτικά και ερευνητικά αποτελέσματα των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.**

Επιπλέον, παρατηρείται μια **ισχυρή** γραμμική σχέση μεταξύ της **ετήσιας συνολικής (δημόσιας & ιδιωτικής) δαπάνης για εκπαιδευτικά ιδρύματα (ISCED 5-6) ανά φοιτητή** (εκφρασμένη είτε ως ποσοστό του ΑΕΠ, είτε σε € ανά κάτοικο) και των συνθετικών **δεικτών αποτελεσμάτων** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, που υποδηλώνει: **όσο υψηλότερη η συνολική δαπάνη ανά φοιτητή για εκπαιδευτικά ιδρύματα, τόσο καλύτερα και τα παραγόμενα εκπαιδευτικά και ερευνητικά αποτελέσματα των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και αντιστρόφως.**

Η συγκεκριμένη στατιστική σχέση παρουσιάζεται πιο αποδυναμωμένη, στην περίπτωση που η συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα εκφράζεται ως ποσοστό του ΑΕΠ (οι τιμές του συντελεστή συσχετισμού Pearson κυμαίνονται μεταξύ ,522 και ,571). Η

συνολική δαπάνη ανά φοιτητή για εκπαιδευτικά ιδρύματα, όταν εκφράζεται ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ **δεν** παρουσιάζει σημαντική σχέση με τα παραγόμενα αποτελέσματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (οι τιμές του συντελεστή συσχετισμού Pearson κυμαίνονται μεταξύ ,286 και ,402 και δεν είναι στατιστικά σημαντικές).

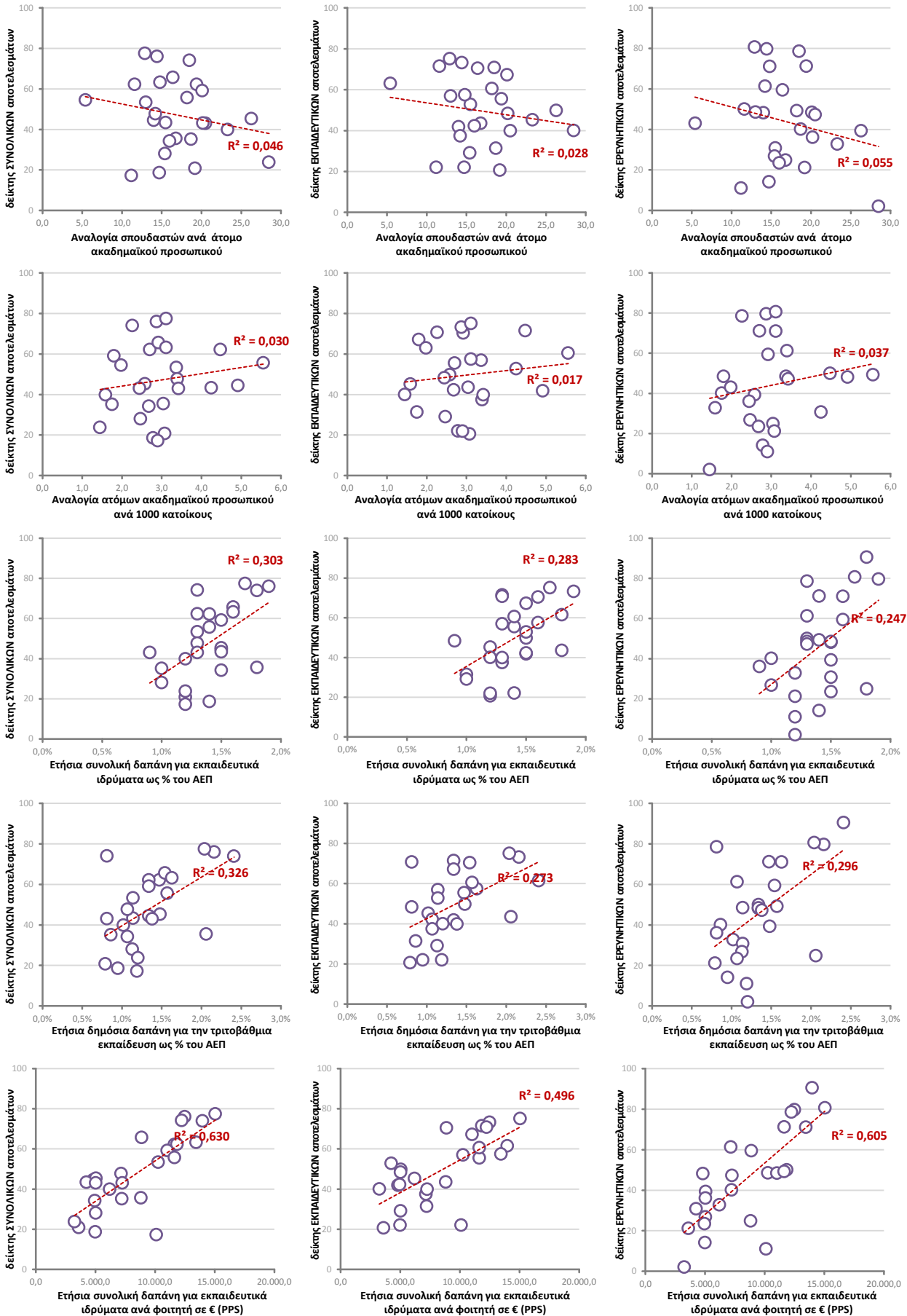
Καταγράφεται μια **μέτρια** γραμμική σχέση μεταξύ της **ετήσιας δημόσιας δαπάνης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ** και των συνθετικών **δεικτών αποτελεσμάτων** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, που υποδηλώνει: **όσο υψηλότερη η δημόσια δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, τόσο καλύτερα και τα παραγόμενα εκπαιδευτικά και ερευνητικά αποτελέσματά της και αντιστρόφως.**

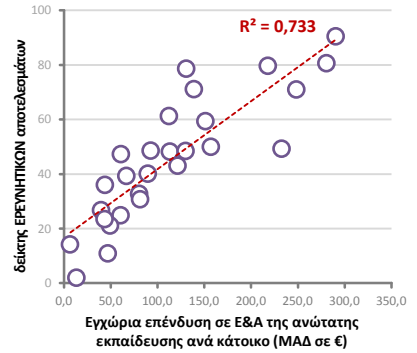
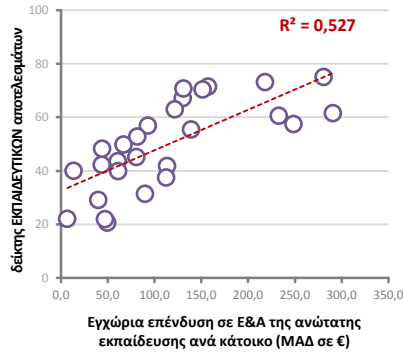
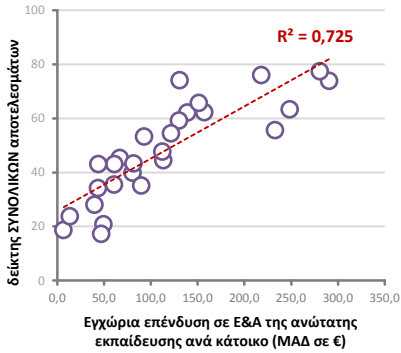
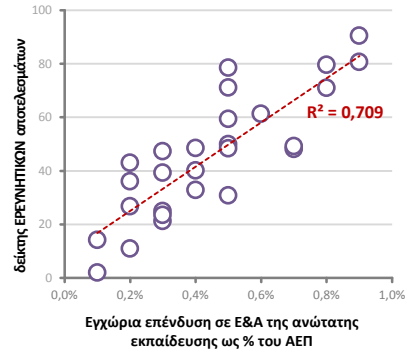
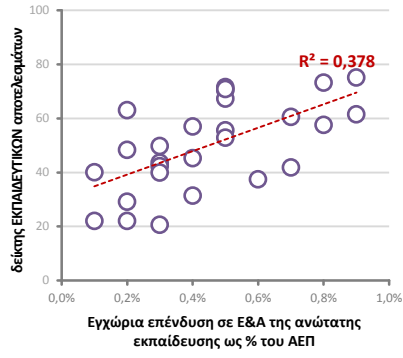
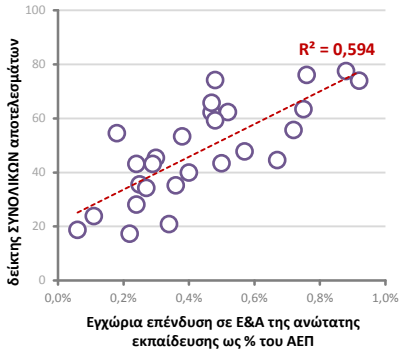
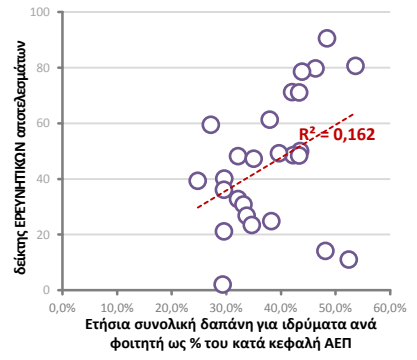
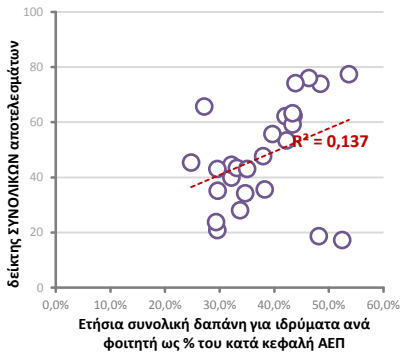
Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι μεγέθη εισροών που αφορούν το **ακαδημαϊκό προσωπικό** (αναλογία σπουδαστών ανά άτομο ακαδημαϊκού προσωπικού και αναλογία ατόμων ακαδημαϊκού προσωπικού ανά 1000 κατοίκους) **δεν** παρουσιάζουν σαφή γραμμική σχέση με τους συνθετικούς δείκτες αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (οι τιμές του συντελεστή συσχετισμού Pearson είναι μικρότερες από ,235).

Ακολουθούν τα αντίστοιχα **διαγράμματα διασπορών** μεταξύ των μεταβλητών **εισροών** και των συνθετικών **δεικτών αποτελεσμάτων** (συνολικών, εκπαιδευτικών, ερευνητικών) των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ των 27 χωρών.

Γράφημα 8.1: Διαγράμματα διασπορών μεταξύ των μεταβλητών εισορών και των συνθετικών δεικτών αποτελεσμάτων (συνολικών, εκπαιδευτικών, ερευνητικών) των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ των 27 χωρών

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

8.2 Τα δομικά χαρακτηριστικά των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με υψηλά εκπαιδευτικά και ερευνητικά αποτελέσματα

Στο 3^ο κεφάλαιο της παρούσας έκθεσης πραγματοποιείται μια χαρτογράφηση των **δομικών χαρακτηριστικών** των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ των 27 χωρών. Στην ενότητα αυτή χρησιμοποιούνται οι μεταβλητές των δομικών χαρακτηριστικών προκειμένου να διερευνηθεί κατά πόσο διαφοροποιούνται αυτά τα χαρακτηριστικά στα συστήματα με υψηλά παραγόμενα αποτελέσματα σε σύγκριση με τα συστήματα με χαμηλά παραγόμενα αποτελέσματα. Συγκριμένα, χρησιμοποιούνται οι ακόλουθες **21** μεταβλητές (για κάθε μεταβλητή αναφέρεται το έτος αναφοράς των στατιστικών της δεδομένων και η ενότητα της παρούσας μελέτης όπου αναλύεται):

- Ποσοστό σπουδαστών που φοιτά σε **δημόσια** ιδρύματα (2010) (3.1)
- Ποσοστό σπουδαστών που φοιτά σε **ιδιωτικά ιδρύματα που εξαρτώνται από το κράτος** (2010) (3.1)
- Ποσοστό σπουδαστών που φοιτά σε **ανεξάρτητα ιδιωτικά** ιδρύματα (2010) (3.1)
- Τρόπος **καθορισμού αριθμού θέσεων** στον 1ο κύκλο σπουδών (2010) (3.2.1)
- **Κριτήρια εισαγωγής** στον 1ο κύκλο σπουδών (2010) (3.2.2)
- Πρόβλεψη **εναλλακτικών τρόπων εισαγωγής** στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (2010) (3.2.3)
- Ποσοστό σπουδαστών που έχουν εισαχθεί μέσω ενός **εναλλακτικού τρόπου πρόσβασης** (2009) (3.2.3)
- Ομάδες χωρών με βάση το **ποσοστό των σπουδαστών που καταβάλλουν διδάκτρα φοίτησης** στον 1^ο κύκλο σπουδών (2011) (3.3.1.1)
- **Διοικητική αρχή που καθορίζει το ύψος των διδάκτρων** του 1ου κύκλου σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (2011) (3.3.1.1.)
- **Συνήθης τιμή ετήσιων διδάκτρων** φοίτησης στον 1ο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (2011) (3.3.1.1.)
- Ομάδες χωρών με βάση το **ύψος των διδάκτρων** φοίτησης & το **ποσοστό σπουδαστών** που καταβάλλουν (1ος κύκλος) (2011) (3.3.1.1.)
- **Συνήθης τιμή ετήσιας επιχορήγησης/υποτροφίας** στον 1ο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (2011) (3.3.2.1)
- Ομάδες χωρών με βάση το **ύψος των επιχορηγήσεων** & το **ποσοστό σπουδαστών** που τις λαμβάνουν (1ος κύκλος) (2011) (3.3.2.1)
- **Συνήθης τιμή ετήσιου φοιτητικού δανείου** στον 1ο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (2011) (3.3.2.2)
- **Μοντέλα χρηματοδότησης** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (3.3.3)
- **Συνθετικός δείκτης αυτονομίας** των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (2008) (3.4.1)

- **Υποδείκτες αυτονομίας** των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (εσωτερική οργάνωση, έναρξη νέων προγραμμάτων, επιλογή προσωπικού, οικονομική αυτονομία, συμμετοχή σε συμπράξεις) (2008) (3.4.1)
- **Δείκτης γεωγραφικής προσβασιμότητας** των μονάδων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (2006) (3.5)
- **Εξερχόμενοι μετακινούμενοι φοιτητές** ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού (2010) (3.6.2)
- Αναλογία **εισερχόμενων προς εξερχόμενους μετακινούμενους φοιτητές** (2010) (3.6.4)
- **Ομάδες χωρών με βάση την κινητικότητα** του φοιτητικού πληθυσμού (ελκυστικά, ανοικτά, περιορισμένα, κλειστά συστήματα) (2010) (3.6.5)

Ας σημειωθεί ότι στις περιπτώσεις όπου γίνεται διάκριση μεταξύ του 1^{ου} και του 2^{ου} κύκλου σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, έχουν επιλεγεί οι μεταβλητές που αφορούν στον **1^ο κύκλο**, αφού στα κράτη-μέλη καταγράφονται μικρές διαφορές στις κατανομές των αντίστοιχων μεταβλητών του 1^{ου} και του 2^{ου} κύκλου σπουδών (βλ. ανάλυση 3^{ου} Κεφαλαίου).

Στον ακόλουθο πίνακα αποδίδονται οι τιμές του συντελεστή συσχετισμού Pearson² (για τις συνεχείς μεταβλητές) και του συντελεστή συσχετισμού Eta squared³ (για τις κατηγορικές μεταβλητές) μεταξύ των μεταβλητών των **δομικών χαρακτηριστικών** και των **συνθετικών δεικτών αποτελεσμάτων** (συνολικών, εκπαιδευτικών, ερευνητικών) των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (βλ. 6^ο Κεφάλαιο).

Από τον πίνακα παρατηρείται ότι υπάρχει μια **μέτρια θετική** γραμμική σχέση μεταξύ του **ποσοστού των σπουδαστών που έχουν εισαχθεί στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μέσω ενός εναλλακτικού τρόπου πρόσβασης** και των **παραγόμενων αποτελεσμάτων** των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Επιπλέον, παρατηρείται μια **μέτρια αρνητική** γραμμική σχέση μεταξύ του **ποσοστού των σπουδαστών που φοιτούν σε ανεξάρτητα ιδρύματα** και του συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, που υποδηλώνει: **τα συστήματα με υψηλά ποσοστά φοίτησης σε ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα τείνουν να παρουσιάζουν και χαμηλά συνολικά παραγόμενα αποτελέσματα και αντιστρόφως.**

² Τιμές του συντελεστή συσχετισμού Pearson μεταξύ 0,0-0,1 δηλώνουν πολύ αδύναμη, αμελητέα συσχέτιση, τιμές μεταξύ 0,2-0,4 δηλώνουν αδύναμη συσχέτιση, τιμές μεταξύ 0,4-0,7 δηλώνουν μέτρια συσχέτιση, τιμές μεταξύ 0,7-0,9 δηλώνουν ισχυρή συσχέτιση και τιμές μεταξύ 0,9-1,0 δηλώνουν πολύ ισχυρή συσχέτιση.

³ Τιμές του συντελεστή συσχετισμού Eta squared μεταξύ 0,0-0,1 δηλώνουν πολύ αδύναμη συσχέτιση, τιμές μεταξύ 0,1-0,3 αδύναμη προς μέτρια συσχέτιση, τιμές μεταξύ 0,3-0,5 δηλώνουν μέτρια συσχέτιση, τιμές μεταξύ 0,5-1,0 δηλώνουν ισχυρή συσχέτιση.

Πίνακας 8.2: Τιμές συντελεστή συσχέτισης Pearson και Eta squared μεταξύ των μεταβλητών των δομικών χαρακτηριστικών και των συνθετικών δεικτών αποτελεσμάτων των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Μεταβλητές ΔΟΜΙΚΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΩΝ	Συνθετικός δείκτης ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ αποτελεσμάτων		Συνθετικός δείκτης ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων		Συνθετικός δείκτης ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων	
	Pearson	N	Pearson	N	Pearson	N
% σπουδαστών σε δημόσια ιδρύματα (2010)	,065	27	,057	27	,065	27
% σπουδαστών σε ιδιωτικά ιδρύματα που εξαρτώνται από το κράτος (2010)	,209	27	,171	27	,217	27
% σπουδαστών σε ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα (2010)	-,494 *	26	-,385	26	-,534 **	26
% σπουδαστών που έχουν εισαχθεί μέσω ενός εναλλακτικού τρόπου πρόσβασης (2009)	,641 ***	25	,566 **	25	,634 ***	25
Συνήθης τιμή ετήσιων διδάκτρων φοίτησης στον 1ο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (2011)	,076	24	-,010	24	,154	24
Συνήθης τιμή ετήσιας επιχορήγησης/υποτροφίας στον 1ο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (2011)	,587 **	26	,491	26	,602 **	26
Συνήθης τιμή ετήσιου φοιτητικού δανείου στον 1ο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (2011)	-,133	25	-,104	25	-,142	25
Δείκτης αυτονομίας των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (2008)	,267	27	,132	27	,359	27
Δείκτης γεωγραφικής προσβασιμότητας των μονάδων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (2006)	,549 **	27	,497 *	27	,525 **	27
Αναλογία εισερχόμενων προς εξερχόμενους φοιτητές (2010)	,465	27	,425	27	,441	27
Εξερχόμενοι φοιτητές ως % του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού (2010)	-,052	27	,061	27	-,153	27

* $p < ,05$ ** $p < ,01$ *** $p < ,001$

Μεταβλητές ΔΟΜΙΚΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΩΝ	Συνθετικός δείκτης ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ αποτελεσμάτων		Συνθετικός δείκτης ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων		Συνθετικός δείκτης ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων	
	Eta squared	N	Eta squared	N	Eta squared	N
Τρόπος καθορισμού αριθμού θέσεων στον 1 ^ο κύκλο σπουδών (2010)	,017	27	,009	27	,042	27
Κριτήρια εισαγωγής στον 1ο κύκλο σπουδών (2010)	,078	27	,057	27	,090	27
Πρόβλεψη εναλλακτικών τρόπων εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (2010)	,507	27	,427	27	,452	27
Ομάδες χωρών με βάση το ποσοστό των σπουδαστών που καταβάλλουν δίδακτρα φοίτησης στον 1ο κύκλο σπουδών (2011)	,062	27	,096	27	,032	27
Διοικητική αρχή που καθορίζει το ύψος των διδάκτρων του 1ου κύκλου σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (2011)	,177	25	,177	25	,150	25
Ομάδες χωρών με βάση το ύψος των διδάκτρων φοίτησης & το ποσοστό σπουδαστών που καταβάλλουν (1 ^{ος} κύκλος) (2011)	,134	25	,104	25	,433	25
Ομάδες χωρών με βάση το ύψος των επιχορηγήσεων & το ποσοστό σπουδαστών που τις λαμβάνουν (1 ^{ος} κύκλος) (2011)	,384	26	,255	26	,433	26
Μοντέλα χρηματοδότησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (2011)	,178	27	,097	27	,227	27
Αυτονομία ιδρυμάτων ως προς την εσωτερική οργάνωση (2008)	,293	27	,168	27	,365	27
Αυτονομία ιδρυμάτων ως προς την έναρξη νέων προγραμμάτων (2008)	,065	27	,085	27	,035	27
Αυτονομία ιδρυμάτων ως προς την επιλογή προσωπικού (2008)	,022	27	,002	27	,053	27
Οικονομική αυτονομία ιδρυμάτων (2008)	,003	27	,011	27	,037	27
Αυτονομία ιδρυμάτων ως προς τη συμμετοχή σε συμπράξεις (2008)	,027	27	,034	27	,029	27
Ομάδες χωρών με βάση την κινητικότητα του φοιτητικού πληθυσμού (2010)	,351	27	,262	27	,407	27

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Ο συγκεκριμένος παράγοντας παρουσιάζει πιο ισχυρή συσχέτιση με τον δείκτη **ερευνητικών** αποτελεσμάτων (τιμή Pearson -,534), ενώ με τον δείκτη **εκπαιδευτικών** αποτελεσμάτων η συσχέτιση είναι αδύναμη και όχι στατιστικά σημαντική (τιμή Pearson -,385). Μεταξύ της **συνήθους τιμής της ετήσιας επιχορήγησης που λαμβάνουν οι φοιτητές του 1^{ου} κύκλου σπουδών** και του **συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης παρατηρείται μια **μέτρια θετική** γραμμική συσχέτιση, που υποδηλώνει: **χώρες που παρέχουν υψηλές επιχορηγήσεις στους φοιτητές τους τείνουν να καταγράφουν**

και υψηλά παραγόμενα αποτελέσματα των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και αντιστρόφως. Ο συγκεκριμένος παράγοντας παρουσιάζει πιο ισχυρή συσχέτιση με τον δείκτη **ερευνητικών** αποτελεσμάτων (τιμή Pearson -,602), ενώ με τον δείκτη **εκπαιδευτικών** αποτελεσμάτων η συσχέτιση είναι πιο αποδυναμωμένη, αλλά επίσης μέτριας έντασης (τιμή Pearson ,491 μη στατιστικά σημαντική). Μεταξύ του **δείκτη γεωγραφικής προσβασιμότητας** και του **συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης παρατηρείται μια **μέτρια θετική** γραμμική συσχέτιση, που υποδηλώνει:

χώρες με καλή γεωγραφική προσβασιμότητα των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης τείνουν να καταγράφουν και υψηλά παραγόμενα εκπαιδευτικά και ερευνητικά αποτελέσματα των και αντιστρόφως. Η τιμή του συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων εμφανίζει μια **μέτρια** συσχέτιση με τις **ομάδες χωρών με βάση το ύψος των επιχορηγήσεων & το ποσοστό των σπουδαστών που τις λαμβάνουν** και με την **κινητικότητα του φοιτητικού πληθυσμού**. Και στις δύο περιπτώσεις η συσχέτιση εντοπίζεται στα **ερευνητικά** αποτελέσματα και όχι τόσο στα εκπαιδευτικά αποτελέσματα.

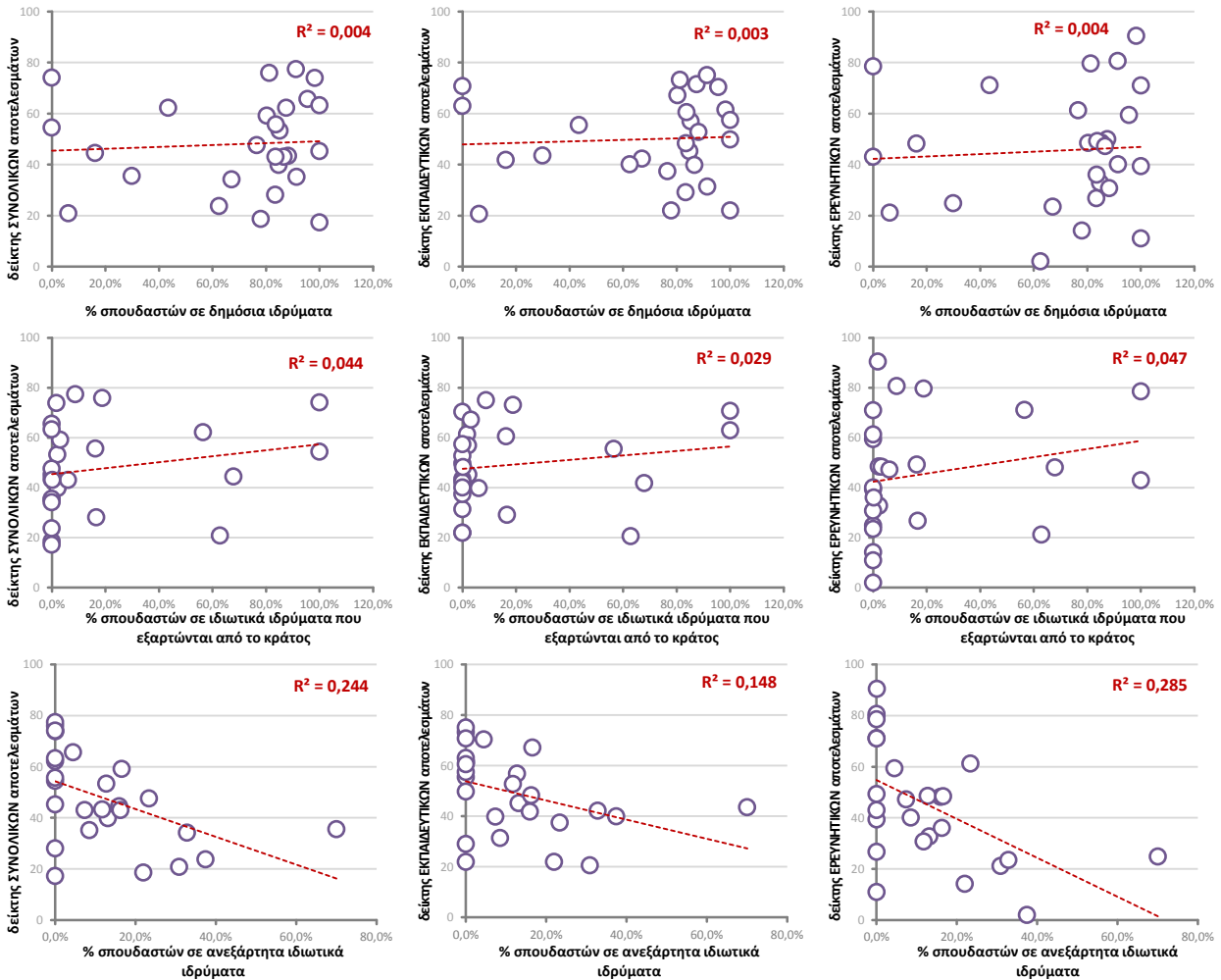
Δεν φαίνεται να υπάρχει μια σαφής συσχέτιση μεταξύ της **αυτονομίας** των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (συνθετικός δείκτης και υποδείκτες) και του δείκτη παραγόμενων αποτελεσμάτων. Μόνο ο υποδείκτης **αυτονομίας των ιδρυμάτων ως προς την εσωτερική τους οργάνωση** εμφανίζει μια **μέτρια** συσχέτιση κυρίως με τα παραγόμενα **ερευνητικά** αποτελέσματα.

Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι **δεν διαφαίνεται σαφής συσχέτιση** μεταξύ των ακόλουθων δομικών χαρακτηριστικών και των παραγόμενων εκπαιδευτικών και ερευνητικών αποτελεσμάτων των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης:

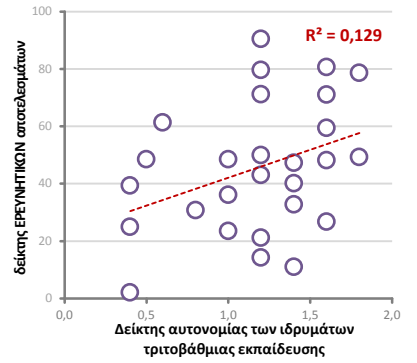
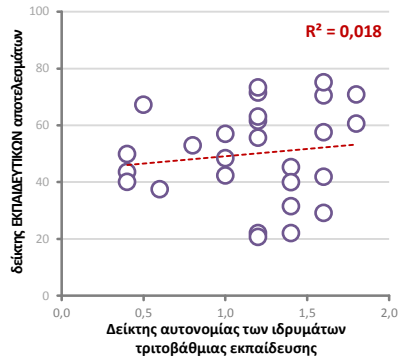
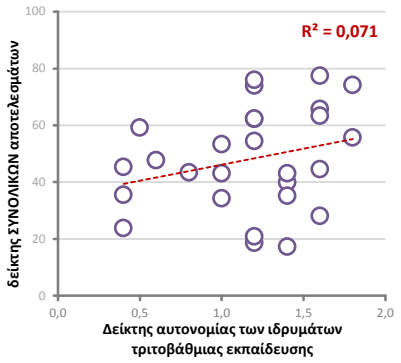
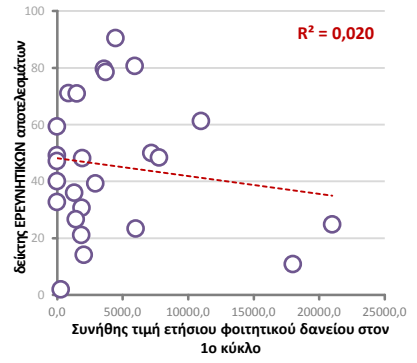
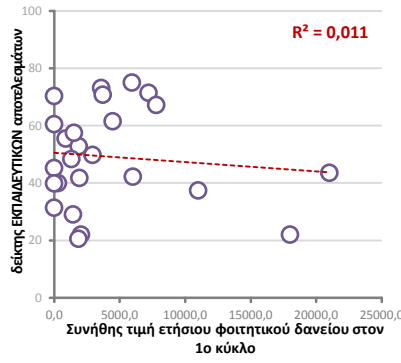
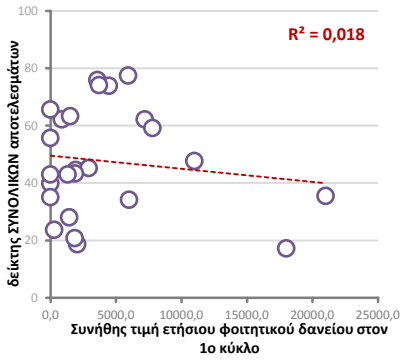
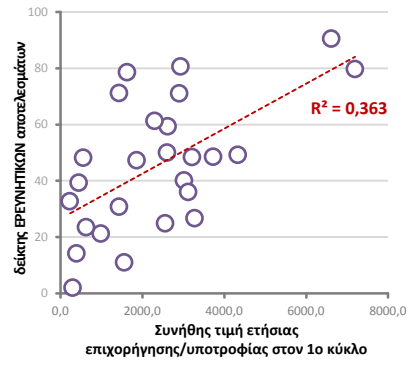
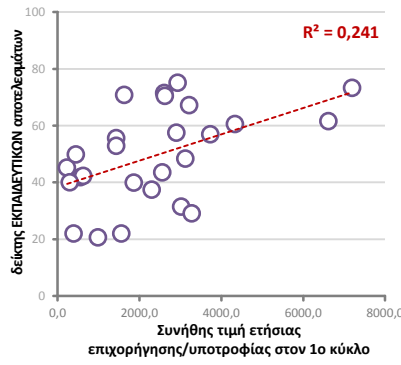
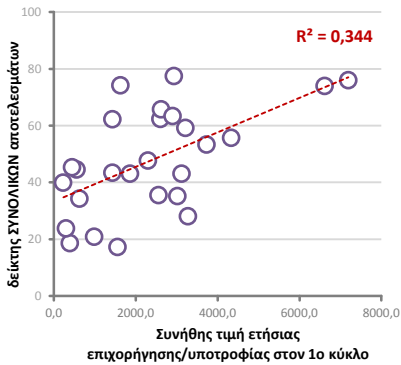
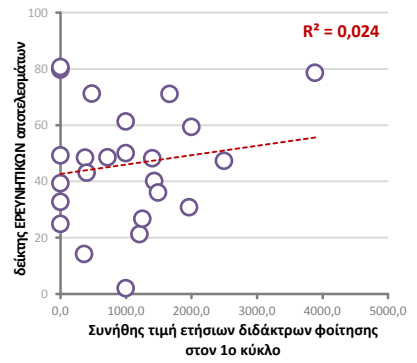
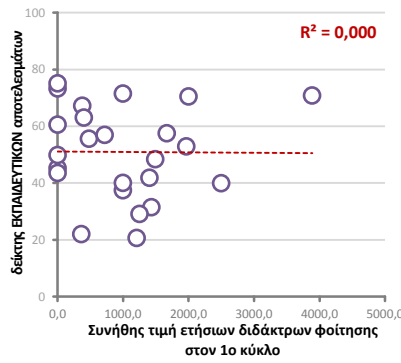
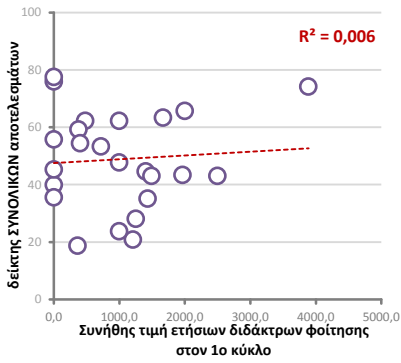
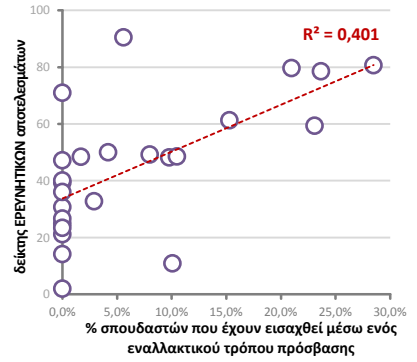
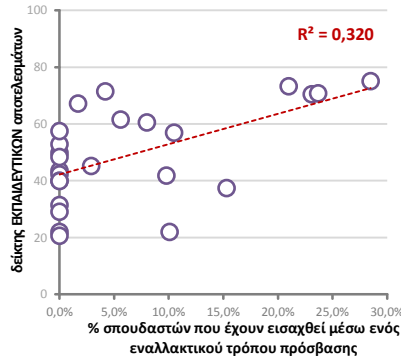
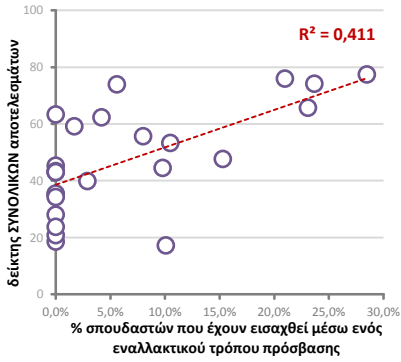
- συνήθης τιμή **ετήσιων διδάκτρων** φοίτησης,
- συνήθης τιμή **ετήσιου φοιτητικού δανείου**,
- δείκτης **αυτονομίας** των ιδρυμάτων,
- αναλογία **εισερχόμενων προς εξερχόμενους** φοιτητές,
- **εξερχόμενοι μετακινούμενοι φοιτητές** ως ποσοστό του συνολικού πλήθους των σπουδαστών,
- τρόπος καθορισμού **εισακτέων**,
- **κριτήρια εισαγωγής** των υποψηφίων,
- ποσοστό σπουδαστών που **καταβάλλουν δίδακτρα** φοίτησης,
- τρόπος καθορισμού του **ύψους των διδάκτρων**,
- **ομάδες χωρών** με βάση το ύψος των διδάκτρων φοίτησης & το ποσοστό των σπουδαστών που τα καταβάλλουν, και
- **μοντέλα χρηματοδότησης** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

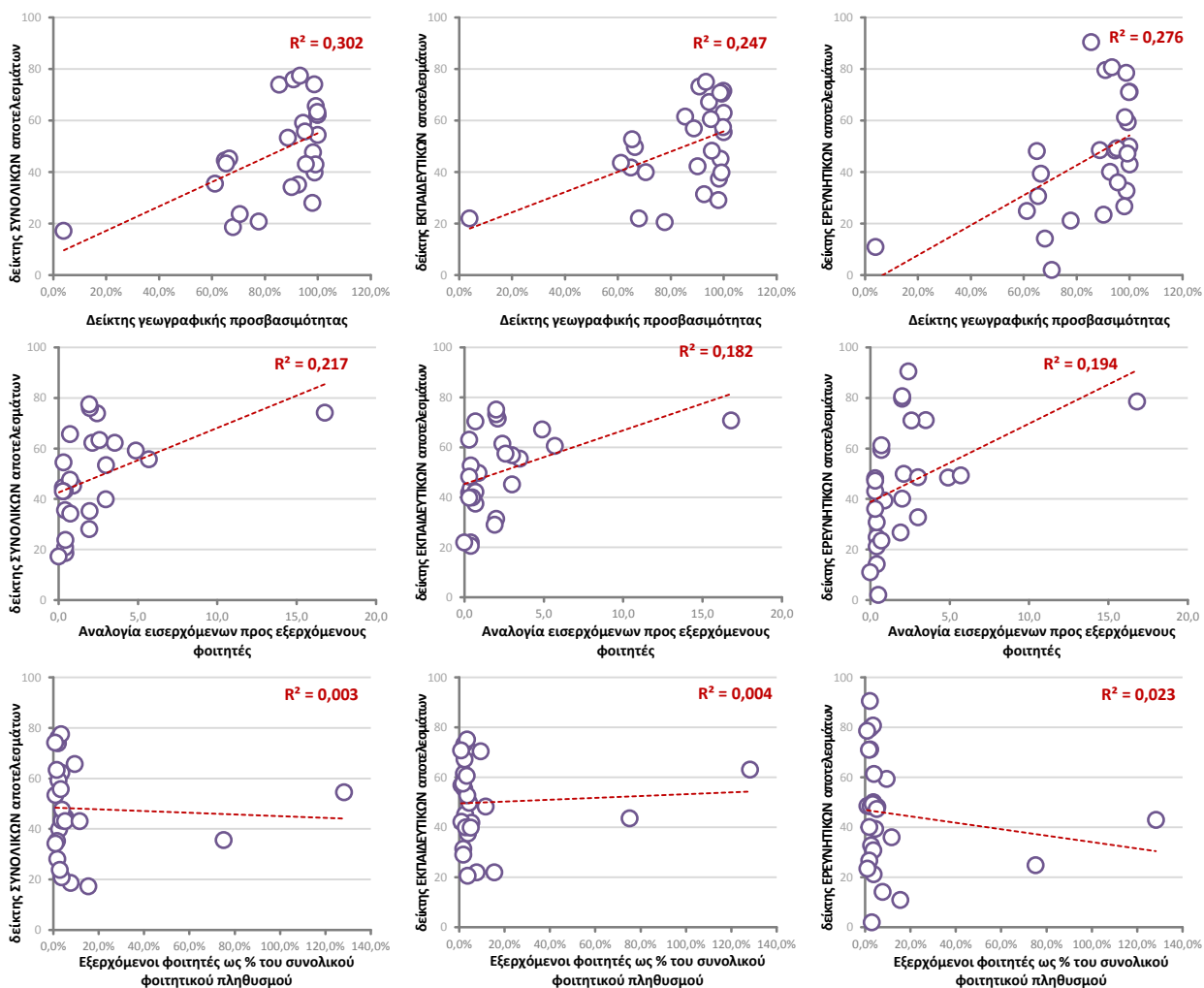
Ακολουθούν τα αντίστοιχα **διαγράμματα διασπορών** μεταξύ των μεταβλητών δομικών χαρακτηριστικών (για τις συνεχείς μεταβλητές του 1^{ου} τμήματος του πίνακα) και των συνθετικών δεικτών αποτελεσμάτων (συνολικών, εκπαιδευτικών, ερευνητικών) των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ των 27 χωρών.

Γράφημα 8.2: Διαγράμματα διασπορών μεταξύ των μεταβλητών δομικών χαρακτηριστικών και των συνθετικών δεικτών αποτελεσμάτων (συνολικών, εκπαιδευτικών, ερευνητικών) των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ των 27 χωρών

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

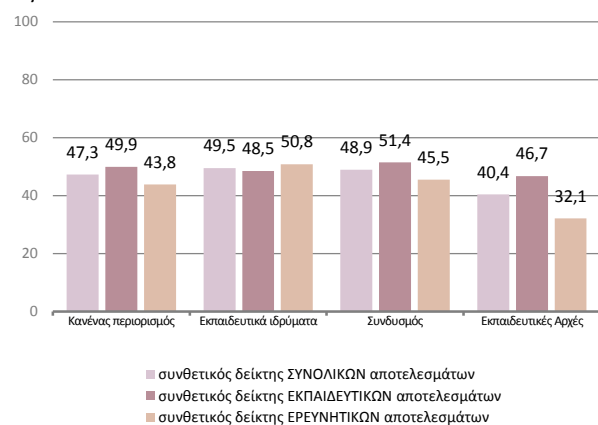
Ακολουθεί η εξέταση των διαφοροποιήσεων των **μέσων τιμών** των συνθετικών δεικτών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για τις κατηγορικές μεταβλητές των δομικών χαρακτηριστικών των ευρωπαϊκών συστημάτων (2^ο τμήμα του προηγούμενου πίνακα).

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων ανά ομάδα χωρών με βάση τον **τρόπο καθορισμού του αριθμού εισακτέων** στον 1^ο κύκλο σπουδών⁴ στην ΕΕ-27 το έτος 2010.

Τα παραγόμενα εκπαιδευτικά και ερευνητικά αποτελέσματα δεν φαίνεται να διαφοροποιούνται ιδιαίτερα μεταξύ των συστημάτων με διαφορετικό τρόπο καθορισμού αριθμού εισακτέων στον 1^ο κύκλο σπουδών. Συγκεκριμένα, η μέση επίδοση στο δείκτη **συνολικών αποτελεσμάτων** των συστημάτων, όπου **δεν υπάρχει περιορισμός** για τους περισσότερους τομείς σπουδών, είναι **47,3** μονάδες. Στα ίδια επίπεδα κυμαίνονται και τα συστήματα όπου ο αριθμός των εισακτέων ορίζεται από τα **εκπαιδευτικά ιδρύματα** (**49,5** μονάδες) και τα συστήματα όπου ο καθορισμός γίνεται **συνδυαστικά**

από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και τις εκπαιδευτικές Αρχές (**48,9** μονάδες).

Γράφημα 8.3: Μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων ανά ομάδα χωρών με βάση τον τρόπο καθορισμού του αριθμού θέσεων στον 1ο κύκλο σπουδών στην ΕΕ-27 το έτος 2010

Συνδυασμός: Ο αριθμός των θέσεων καθορίζεται από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και τις εκπαιδευτικές αρχές.

Κανένας περιορισμός στον αριθμό των θέσεων για τους περισσότερους τομείς σπουδών, αλλά συγκεκριμένες διαδικασίες για ορισμένους τομείς

Η διαφορά στις μέσες τιμές και των τριών συνθετικών δεικτών από την μονοπαραγοντική ανάλυση διακύμανσης δεν αποδείχθηκε στατιστικά σημαντική σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $\alpha=0,05$

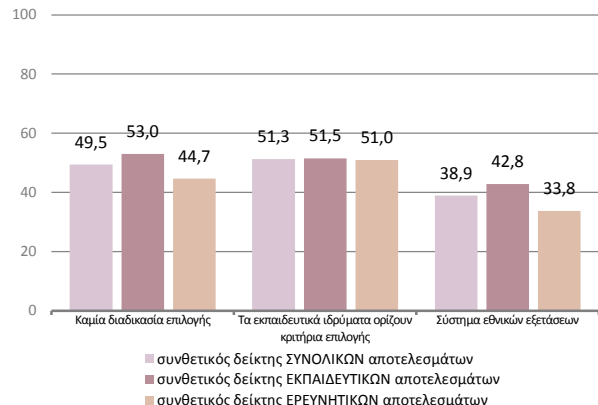
Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

⁴ Βλ. 3^ο κεφάλαιο (ενότητα 3.2.1).

Η χαμηλότερη επίδοση (**40,4** μονάδες) καταγράφεται στις χώρες όπου ο αριθμός εισακτέων στον 1^ο κύκλο σπουδών καθορίζεται από τις **εκπαιδευτικές Αρχές**.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων ανά ομάδα χωρών με βάση τα **κριτήρια εισαγωγής των υποψηφίων** στον 1^ο κύκλο σπουδών⁵ στην ΕΕ-27 το έτος 2010.

Γράφημα 8.4: Μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων ανά ομάδα χωρών με βάση τα κριτήρια εισαγωγής των υποψηφίων στον 1ο κύκλο σπουδών στην ΕΕ-27 το έτος 2010

Συνδυασμός: Ο αριθμός των θέσεων καθορίζεται από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και τις εκπαιδευτικές αρχές.

Κανένας περιορισμός στον αριθμό των θέσεων για τους περισσότερους τομείς σπουδών, αλλά συγκεκριμένες διαδικασίες για ορισμένους τομείς. Η διαφορά στις μέσες τιμές και των τριών συνθετικών δεικτών από την μονοπαραγοντική ανάλυση διακύμανσης δεν αποδείχθηκε στατιστικά σημαντική σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $\alpha = 0,05$.

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Η μέση επίδοση στο δείκτη **συνολικών αποτελεσμάτων** των συστημάτων όπου **δεν υπάρχει καμία διαδικασία επιλογής** για τους περισσότερους τομείς σπουδών είναι **49,5** μονάδες. Στα ίδια επίπεδα κυμαίνονται και τα συστήματα τα **εκπαιδευτικά ιδρύματα** ορίζουν τα κριτήρια επιλογής (**51,3** μονάδες), ενώ χαμηλότερη είναι η επίδοση (**38,9** μονάδες) των χωρών όπου λειτουργεί σύστημα εθνικών εξετάσεων για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

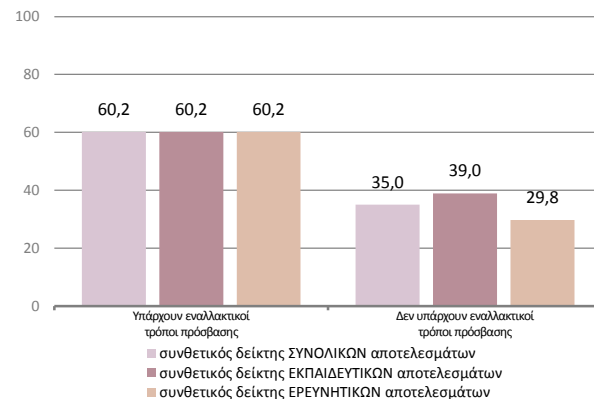
Αντίστοιχη εικόνα εμφανίζει και η μέση επίδοση των χωρών στους δείκτες **εκπαιδευτικών** και **ερευνητικών** αποτελεσμάτων.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων των συστημάτων που παρέχουν **εναλλακτικούς τρόπους πρόσβασης**⁶ και εκείνων που δεν παρέχουν στην ΕΕ-27 το έτος 2010.

Η **μέση τιμή του δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων** διαφοροποιείται σημαντικά μεταξύ των συστημάτων που **παρέχουν εναλλακτικούς τρόπους πρόσβασης** (60,2 μονάδες) και των συστημάτων που **δεν παρέχουν** (35,0 μονάδες). Αντίστοιχα, η **μέση τιμή του δεί-**

κτη εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων των συστημάτων που **παρέχουν εναλλακτικούς τρόπους πρόσβασης** (60,2 μονάδες) είναι κατά **54,4%** υψηλότερη της αντίστοιχης των συστημάτων που **δεν παρέχουν εναλλακτικούς τρόπους πρόσβασης** (40,0 μονάδες).

Γράφημα 8.5: Μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων των συστημάτων που παρέχουν εναλλακτικούς τρόπους πρόσβασης και εκείνων που δεν παρέχουν στην ΕΕ-27 το έτος 2010

Η διαφορά στις μέσες τιμές και των τριών συνθετικών δεικτών από την μονοπαραγοντική ανάλυση διακύμανσης αποδείχθηκε στατιστικά σημαντική σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $\alpha = 0,05$.

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τέλος, η **μέση τιμή του δείκτη ερευνητικών αποτελεσμάτων** των συστημάτων που **παρέχουν εναλλακτικούς τρόπους πρόσβασης** (60,2 μονάδες) είναι κατά **102,2%** υψηλότερη της αντίστοιχης των συστημάτων που **δεν παρέχουν εναλλακτικούς τρόπους πρόσβασης** (29,8 μονάδες). Επομένως, τα συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που παρέχουν εναλλακτικούς τρόπους πρόσβασης στους υποψήφιους φοιτητές τείνουν να παρουσιάζουν και καλύτερα παραγόμενα εκπαιδευτικά και ερευνητικά αποτελέσματα.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων ανά ομάδα χωρών με βάση το **ποσοστό των σπουδαστών που καταβάλλουν δίδακτρα** φοίτησης στον 1^ο κύκλο σπουδών⁷ στην ΕΕ-27 το έτος 2010.

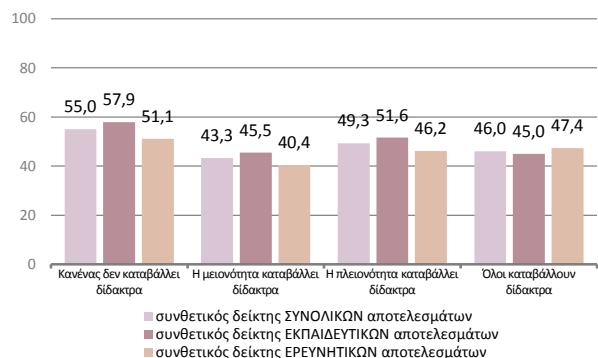
Τα παραγόμενα εκπαιδευτικά και ερευνητικά αποτελέσματα δεν φαίνεται να διαφοροποιούνται ιδιαίτερα μεταξύ των συστημάτων με ποσοστό σπουδαστών που καταβάλλουν δίδακτρα φοίτησης 1^ο κύκλο σπουδών. Συγκεκριμένα, η υψηλότερη μέση επίδοση στο δείκτη **συνολικών αποτελεσμάτων** εμφανίζεται στα συστήματα όπου **κανένας σπουδαστών δεν καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης** (**55,0** μονάδες). Ακολουθούν με μικρές διαφορές στο δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων τα συστήματα όπου η **πλειονότητα** καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης (**49,3** μονάδες), τα συστήματα όπου **όλοι** πληρώνουν δίδακτρα φοίτησης (**46,0** μονάδες) και τα συστήματα όπου η **μειονότητα** καταβάλλει δίδακτρα (**43,3** μονάδες).

⁵ Βλ. 3^ο κεφάλαιο (ενότητα 3.2.2).

⁶ Βλ. 3^ο κεφάλαιο (ενότητα 3.2.3).

⁷ Βλ. 3^ο κεφάλαιο (ενότητα 3.3.1.1).

Γράφημα 8.6: Μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων ανά ομάδα χωρών με βάση το ποσοστό των σπουδαστών που καταβάλλουν διδάκτρα φοίτησης στον 1ο κύκλο σπουδών στην ΕΕ-27 το έτος 2010

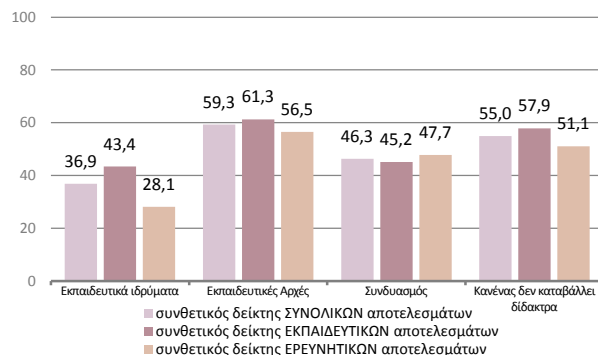

Συνδυασμός: Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα καθορίζουν το ύψος των διδάκτρων έπειτα από έγκριση ή στο πλαίσιο των περιορισμών που έχουν τεθεί από τις εκπαιδευτικές Αρχές. Η διαφορά στις μέσες τιμές και των τριών συνθετικών δεικτών από την μονοπαραγοντική ανάλυση διακύμανσης δεν αποδείχθηκε στατιστικά σημαντική σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $\alpha = 0,05$

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων ανά ομάδα χωρών με βάση τη διοικητική αρχή που καθορίζει το ύψος των διδάκτρων φοίτησης στον 1^ο κύκλο σπουδών⁸ στην ΕΕ-27 το έτος 2010.

Γράφημα 8.7: Μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων ανά ομάδα χωρών με βάση τη διοικητική αρχή που καθορίζει το ύψος των διδάκτρων φοίτησης στον 1ο κύκλο σπουδών στην ΕΕ-27 το έτος 2010

Συνδυασμός: Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα καθορίζουν το ύψος των διδάκτρων έπειτα από έγκριση ή στο πλαίσιο των περιορισμών που έχουν τεθεί από τις εκπαιδευτικές Αρχές. Η διαφορά στις μέσες τιμές και των τριών συνθετικών δεικτών από την μονοπαραγοντική ανάλυση διακύμανσης δεν αποδείχθηκε στατιστικά σημαντική σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $\alpha = 0,05$

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Την υψηλότερη μέση επίδοση στο δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων καταγράφουν τα συστήματα όπου οι εκπαιδευτικές Αρχές καθορίζουν το ύψος των διδάκτρων φοίτησης (**59,3** μονάδες). Στα ίδια επίπεδα κυμαίνονται και τα συστήματα όπου κανένας σπουδαστής δεν καταβάλλει διδάκτρα φοίτησης (**55,0** μονάδες). Χαμηλότερη επίδοση σημειώνουν τα συστήματα όπου τα εκπαιδευτικά ιδρύματα καθορίζουν το ύψος των διδάκτρων έπειτα από έγκριση ή στο πλαίσιο των περιορισμών που έχουν τεθεί από τις εκπαιδευτικές Αρχές (**46,3** μονάδες). Τέλος, χαμηλότερη επίδοση

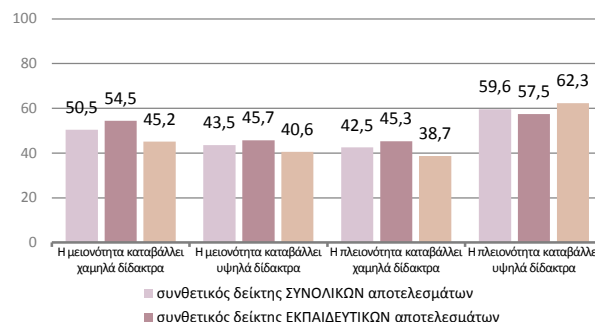
⁸ Βλ. 3^ο κεφάλαιο (ενότητα 3.2.2).

(**36,9** μονάδες) καταγράφεται στις χώρες όπου λειτουργεί το ύψος των διδάκτρων φοίτησης καθορίζεται αποκλειστικά από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Αντίστοιχη εικόνα εμφανίζει και η μέση επίδοση των χωρών στους δείκτες εκπαιδευτικών και ερευνητικών αποτελεσμάτων.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων ανά ομάδα χωρών με βάση το ύψος των διδάκτρων φοίτησης στον 1^ο κύκλο σπουδών & το ποσοστό σπουδαστών που τα καταβάλλει⁹ στην ΕΕ-27 το έτος 2010.

Γράφημα 8.8: Μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων ανά ομάδα χωρών με βάση το ύψος των διδάκτρων φοίτησης στον 1ο κύκλο σπουδών & το ποσοστό σπουδαστών που τα καταβάλλει στην ΕΕ-27 το έτος 2010

Η διαφορά στις μέσες τιμές και των τριών συνθετικών δεικτών από την μονοπαραγοντική ανάλυση διακύμανσης δεν αποδείχθηκε στατιστικά σημαντική σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $\alpha = 0,05$

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Η υψηλότερη μέση επίδοση στο δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων παρουσιάζεται στα συστήματα όπου τα διδάκτρα φοίτησης είναι υψηλά και η πλειονότητα των σπουδαστών τα καταβάλλει (**59,6** μονάδες). Οι υπόλοιπες τρεις ομάδες χωρών παρουσιάζουν χαμηλότερα επίπεδα συνολικών παραγόμενων αποτελεσμάτων: η μέση επίδοση των συστημάτων όπου τα διδάκτρα φοίτησης είναι χαμηλά και η μειονότητα των σπουδαστών τα καταβάλλει είναι 50,5 μονάδες, των συστημάτων όπου τα διδάκτρα φοίτησης είναι υψηλά και η μειονότητα των σπουδαστών τα καταβάλλει είναι 43,5 μονάδες και των συστημάτων όπου τα διδάκτρα φοίτησης είναι χαμηλά και η πλειονότητα των σπουδαστών τα καταβάλλει είναι 42,5 μονάδες.

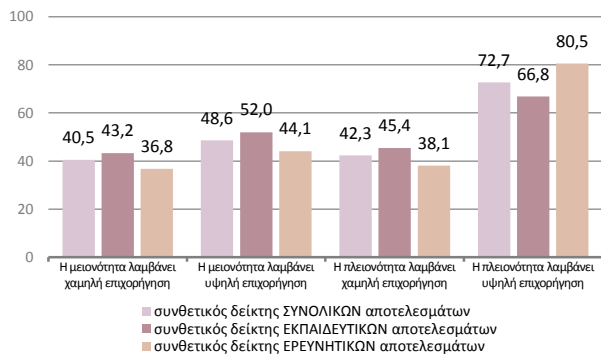
Αντίστοιχη εικόνα εμφανίζει και η μέση επίδοση των χωρών στους δείκτες εκπαιδευτικών και ερευνητικών αποτελεσμάτων.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων ανά ομάδα χωρών με βάση το ύψος των επιχορηγήσεων & το ποσοστό σπουδαστών που τις λαμβάνουν¹⁰ στην ΕΕ-27 το έτος 2010.

⁹ Βλ. 3^ο κεφάλαιο (ενότητα 3.3.1.1).

¹⁰ Βλ. 3^ο κεφάλαιο (ενότητα 3.3.2.1).

Γράφημα 8.9: Μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων ανά ομάδα χωρών με βάση το ύψος των επιχορηγήσεων & το ποσοστό σπουδαστών που τις λαμβάνουν στην ΕΕ-27 το έτος 2010

Η διαφορά στις μέσες τιμές του δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ και του δείκτη ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων από την μονοπαραγοντική ανάλυση διακύμανσης αποδείχθηκε στατιστικά σημαντική σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $\alpha = 0,05$

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τα συστήματα που παρέχουν **υψηλές επιχορηγήσεις** στον 1^ο κύκλο σπουδών και η **πλειονότητα** των φοιτητών τις λαμβάνει παρουσιάζουν και την **υψηλότερη επίδοση** στο δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων (72,7 μονάδες). Ακολουθούν τα συστήματα όπου παρέχονται **υψηλές επιχορηγήσεις** στον 1^ο κύκλο σπουδών αλλά η **πλειονότητα** των φοιτητών τις λαμβάνει με μέση επίδοση στο δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων κατά 33,1% χαμηλότερη (48,6 μονάδες). Τη χαμηλότερη μέση τιμή στο δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων παρουσιάζουν οι ομάδες συστημάτων που παρέχουν **χαμηλές επιχορηγήσεις** στον 1^ο κύκλο σπουδών: μέση επίδοση 42,3 μονάδες στις χώρες όπου η **πλειονότητα** των φοιτητών τις λαμβάνει και μέση επίδοση 40,5 μονάδες στις χώρες όπου η **μειονότητα** των φοιτητών τις λαμβάνει.

Αντίστοιχη εικόνα εμφανίζει και η μέση επίδοση των χωρών στους δείκτες εκπαιδευτικών και ερευνητικών αποτελεσμάτων, με τις χώρες που παρέχουν **υψηλές επιχορηγήσεις** στον 1^ο κύκλο σπουδών και η **πλειονότητα** των φοιτητών τις λαμβάνει να παρουσιάζουν και την **υψηλότερη επίδοση** και αντίστοιχα, οι χώρες που παρέχουν **χαμηλές επιχορηγήσεις** στον 1^ο κύκλο σπουδών και η **μειονότητα** των φοιτητών τις λαμβάνει να παρουσιάζουν και τα **χαμηλότερα** εκπαιδευτικά και ερευνητικά αποτελέσματα.

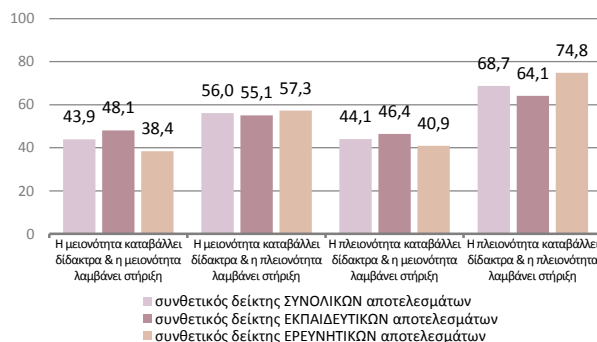
Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων στα τέσσερα μοντέλα χρηματοδότησης των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης¹¹ στην ΕΕ-27 το έτος 2010.

Η υψηλότερη μέση επίδοση στο δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων παρουσιάζεται στα συστήματα όπου η **πλειονότητα** του φοιτητικού πληθυσμού καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης και παράλληλα η **πλειονότητα** των σπουδαστών λαμβάνει επιχορήγηση (68,7 μονάδες). Ακολουθούν τα συστήματα όπου η **μειονότητα** του

¹¹ Βλ. 3^ο κεφάλαιο (ενότητα 3.3.3).

φοιτητικού πληθυσμού καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης, αλλά η **πλειονότητα** των σπουδαστών λαμβάνει επιχορήγηση (56,0 μονάδες).

Γράφημα 8.10: Μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων στα τέσσερα μοντέλα χρηματοδότησης των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ-27 το έτος 2010

Η διαφορά στις μέσες τιμές και των τριών συνθετικών δεικτών από την μονοπαραγοντική ανάλυση διακύμανσης δεν αποδείχθηκε στατιστικά σημαντική σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $\alpha = 0,05$

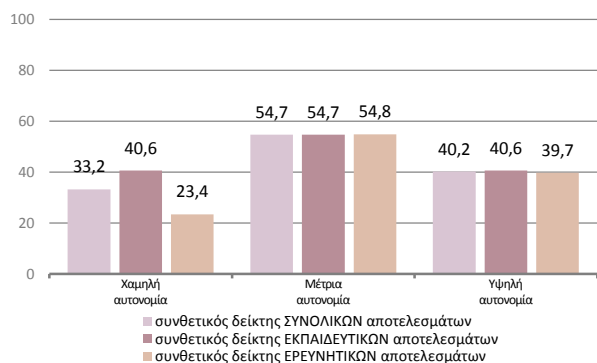
Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Οι υπόλοιπες δύο ομάδες χωρών όπου η **μειονότητα** των σπουδαστών λαμβάνει επιχορήγηση παρουσιάζουν χαμηλότερα επίπεδα συνολικών παραγόμενων αποτελεσμάτων: η μέση επίδοση των συστημάτων όπου η **πλειονότητα** των σπουδαστών καταβάλλει δίδακτρα είναι 44,1 μονάδες και των συστημάτων όπου η **μειονότητα** των σπουδαστών καταβάλλει δίδακτρα είναι 43,9.

Αντίστοιχη εικόνα εμφανίζει και η μέση επίδοση των χωρών στους δείκτες εκπαιδευτικών και ερευνητικών αποτελεσμάτων.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων ανά **βαθμό αυτονομίας των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως προς την εσωτερική τους οργάνωση**¹² στην ΕΕ-27 το έτος 2010.

Γράφημα 8.11: Μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων ανά βαθμό αυτονομίας των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως προς την εσωτερική τους οργάνωση στην ΕΕ-27 το έτος 2010

Η διαφορά στις μέσες τιμές του δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ και του δείκτη ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων από την μονοπαραγοντική ανάλυση διακύμανσης αποδείχθηκε στατιστικά σημαντική σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $\alpha = 0,05$

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

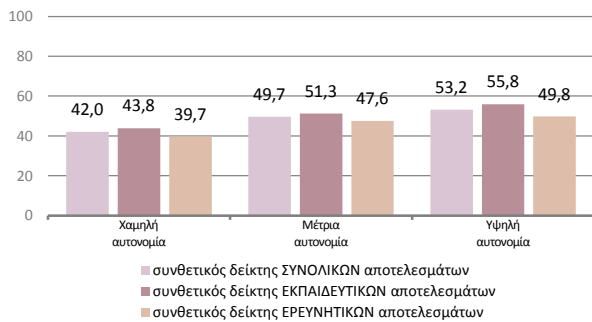
¹² Βλ. 3^ο κεφάλαιο (ενότητα 3.4.1).

Τα κράτη-μέλη με ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που χαρακτηρίζονται από **μέτριο βαθμό αυτονομίας** ως προς την εσωτερική τους οργάνωση παρουσιάζουν και τα καλύτερα παραγόμενα αποτελέσματα (μέση τιμή δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων **54,7** μονάδες). Χαμηλότερη είναι η επίδοση στο δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων παρουσιάζεται στα συστήματα με ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που χαρακτηρίζονται από **υψηλή αυτονομία** ως προς την εσωτερική τους οργάνωση (40,2 μονάδες). Τα χαμηλότερα παραγόμενα αποτελέσματα (μέση επίδοση 33,2 μονάδες) καταγράφονται στα συστήματα με ιδρύματα που χαρακτηρίζονται από **χαμηλό βαθμό αυτονομίας** ως προς την εσωτερική τους οργάνωση. Αντίστοιχη εικόνα εμφανίζει και η μέση επίδοση των χωρών στους δείκτες εκπαιδευτικών και ερευνητικών αποτελεσμάτων.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων ανά **βαθμό αυτονομίας των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως προς την έναρξη νέων προγραμμάτων**¹³ στην ΕΕ-27 το έτος 2010.

Γράφημα 8.12: Μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων ανά βαθμό αυτονομίας των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως προς την έναρξη νέων προγραμμάτων στην ΕΕ-27 το έτος 2010

Η διαφορά στις μέσες τιμές και των τριών συνθετικών δεικτών αποτελεσμάτων από την μονοπαραγοντική ανάλυση διακύμανσης δεν αποδείχθηκε στατιστικά σημαντική σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $\alpha=0,05$

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

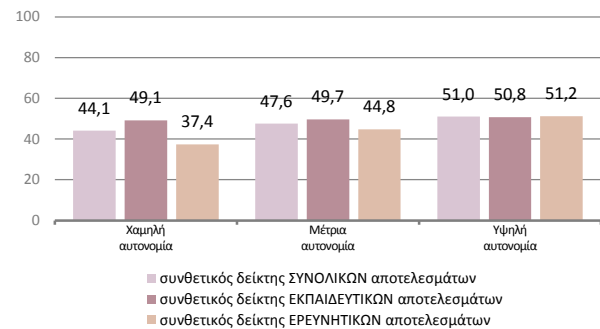
Τα παραγόμενα εκπαιδευτικά και ερευνητικά αποτελέσματα δεν φαίνεται να διαφοροποιούνται ιδιαίτερα μεταξύ των συστημάτων με διαφορετικό βαθμό αυτονομίας των ιδρυμάτων τους ως προς την έναρξη νέων προγραμμάτων. Συγκεκριμένα, τα κράτη-μέλη με ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που χαρακτηρίζονται από **υψηλό βαθμό αυτονομίας** ως προς την έναρξη νέων προγραμμάτων παρουσιάζουν και τα καλύτερα παραγόμενα αποτελέσματα (μέση τιμή δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων **53,2** μονάδες). Ελαφρά χαμηλότερη είναι η επίδοση στο δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων που παρουσιάζεται στα συστήματα με ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που χαρακτηρίζονται από **μέτρια αυτονομία** ως προς έναρξη νέων προγραμμάτων (49,7 μονάδες) και ακολουθούν με μι-

¹³ Βλ. 3^ο κεφάλαιο (ενότητα 3.4.1).

κρή διαφορά του δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων (42,0 μονάδες) τα συστήματα με ιδρύματα που χαρακτηρίζονται από **χαμηλό βαθμό αυτονομίας**. Αντίστοιχη εικόνα εμφανίζει και η μέση επίδοση των χωρών στους δείκτες εκπαιδευτικών και ερευνητικών αποτελεσμάτων.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων ανά **βαθμό αυτονομίας των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως προς την επιλογή προσωπικού**¹⁴ στην ΕΕ-27 το έτος 2010.

Γράφημα 8.13: Μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων ανά βαθμό αυτονομίας των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως προς την επιλογή προσωπικού στην ΕΕ-27 το έτος 2010

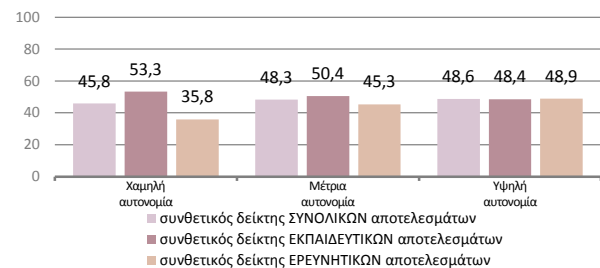
Η διαφορά στις μέσες τιμές και των τριών συνθετικών δεικτών αποτελεσμάτων από την μονοπαραγοντική ανάλυση διακύμανσης δεν αποδείχθηκε στατιστικά σημαντική σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $\alpha=0,05$

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τα παραγόμενα εκπαιδευτικά και ερευνητικά αποτελέσματα δεν φαίνεται να διαφοροποιούνται ιδιαίτερα μεταξύ των συστημάτων με διαφορετικό βαθμό αυτονομίας των ιδρυμάτων τους ως προς την επιλογή προσωπικού.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων ανά **βαθμό οικονομικής αυτονομίας των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης**¹⁵ στην ΕΕ-27 το έτος 2010.

Γράφημα 8.14: Μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων ανά βαθμό οικονομικής αυτονομίας των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ-27 το έτος 2010

Η διαφορά στις μέσες τιμές και των τριών συνθετικών δεικτών αποτελεσμάτων από την μονοπαραγοντική ανάλυση διακύμανσης δεν αποδείχθηκε στατιστικά σημαντική σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $\alpha=0,05$

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

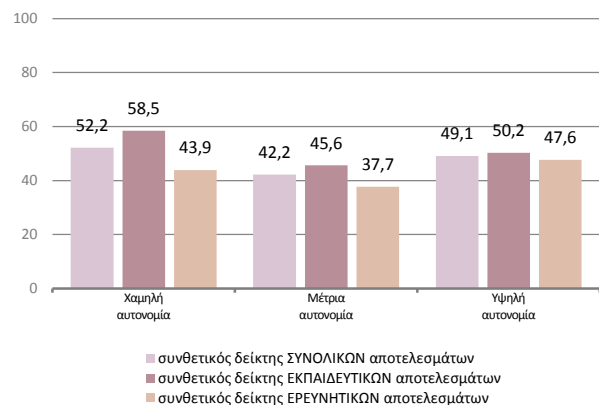
¹⁴ Βλ. 3^ο κεφάλαιο (ενότητα 3.4.1).

¹⁵ Βλ. 3^ο κεφάλαιο (ενότητα 3.4.1).

Τα παραγόμενα εκπαιδευτικά και ερευνητικά αποτελέσματα δεν φαίνεται να διαφοροποιούνται ιδιαίτερα μεταξύ των συστημάτων με διαφορετικό βαθμό οικονομικής αυτονομίας των ιδρυμάτων τους.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων ανά **βαθμό αυτονομίας των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως προς τη συμμετοχή σε συμπράξεις**¹⁶ στην ΕΕ-27 το έτος 2010.

Γράφημα 8.15: Μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων ανά βαθμό αυτονομίας των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως προς τη συμμετοχή σε συμπράξεις στην ΕΕ-27 το έτος 2010

Η διαφορά στις μέσες τιμές και των τριών συνθετικών δεικτών αποτελεσμάτων από την μονοπαράγοντική ανάλυση διακύμανσης δεν αποδείχθηκε στατιστικά σημαντική σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $\alpha = 0,05$

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

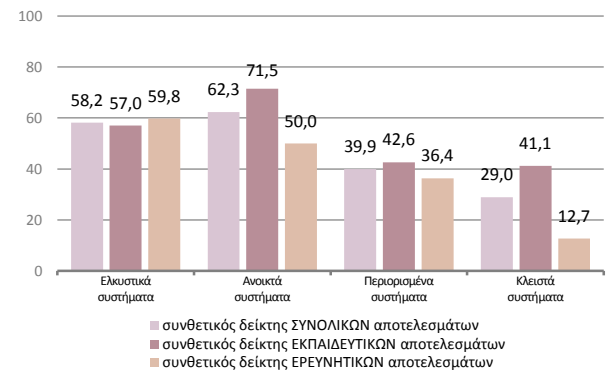
Τα παραγόμενα εκπαιδευτικά και ερευνητικά αποτελέσματα δεν φαίνεται να διαφοροποιούνται ιδιαίτερα μεταξύ των συστημάτων με διαφορετικό βαθμό αυτονομίας των ιδρυμάτων τους ως προς την επιλογή προσωπικού.

Στο ακόλουθο γράφημα αποτυπώνεται η μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων ανά **ομάδα χωρών με βάση την κινητικότητα του φοιτητικού πληθυσμού**¹⁷ στην ΕΕ-27 το έτος 2010.

¹⁶ Βλ. 3^ο κεφάλαιο (ενότητα 3.4.1).

¹⁷ «**Ελκυστικά**» συστήματα: κράτη-μέλη με χαμηλή εξερχόμενη κινητικότητα και πλήθος εισερχόμενων φοιτητών μεγαλύτερο του πλήθους των εξερχόμενων φοιτητών.
«**Ανοικτά**» συστήματα: κράτη-μέλη με υψηλή εξερχόμενη κινητικότητα και πλήθος εισερχόμενων φοιτητών μεγαλύτερο του πλήθους των εξερχόμενων φοιτητών.

Γράφημα 8.16: Μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων ανά ομάδα χωρών με την κινητικότητα του φοιτητικού πληθυσμού στην ΕΕ-27 το έτος 2010

Η διαφορά στις μέσες τιμές του δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ και του δείκτη ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων από την μονοπαράγοντική ανάλυση διακύμανσης αποδείχθηκε στατιστικά σημαντική σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $\alpha = 0,05$

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Τα «**ανοικτά**» και τα «**ελκυστικά**» συστήματα παρουσιάζουν και την **υψηλότερη επίδοση** στο δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων (62,3 και 58,2 μονάδες). Ακολουθούν τα «**περιορισμένα**» συστήματα με μέση επίδοση στο δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων σημαντικά χαμηλότερη (39,9 μονάδες), ενώ τη χαμηλότερη μέση τιμή παρουσιάζουν τα «**κλειστά**» συστήματα (29,0 μονάδες).

Αντίστοιχη εικόνα εμφανίζει και η μέση επίδοση των χωρών στο δείκτη εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων. Η υψηλότερη μέση τιμή καταγράφεται στα «**ανοικτά**» συστήματα (71,5 μονάδες) και ακολουθούν τα «**ελκυστικά**» συστήματα (57,0 μονάδες). Χαμηλότερα εκπαιδευτικά αποτελέσματα καταγράφουν τα «**περιορισμένα**» συστήματα (42,6 μονάδες) και τα «**κλειστά**» συστήματα (41,1 μονάδες).

Ως προς τα ερευνητικά αποτελέσματα, την υψηλότερη επίδοση καταγράφουν τα «**ελκυστικά**» συστήματα (59,8 μονάδες) και ακολουθούν τα «**ανοικτά**» (50,0 μονάδες) και τα «**περιορισμένα**» συστήματα (36,4 μονάδες). Τα ερευνητικά αποτελέσματα των «**κλειστών**» συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι σημαντικά χαμηλότερα (μέση τιμή 12,7 μονάδες).

«**Περιορισμένα**» συστήματα: κράτη-μέλη με υψηλή εξερχόμενη κινητικότητα και πλήθος εισερχόμενων φοιτητών μικρότερο του πλήθους των εξερχόμενων φοιτητών.

«**Κλειστά**» συστήματα: κράτη-μέλη με χαμηλή εξερχόμενη κινητικότητα και πλήθος εισερχόμενων φοιτητών μικρότερο του πλήθους των εξερχόμενων φοιτητών.

Βλ. περισσότερα 3^ο κεφάλαιο (ενότητα 3.6.5).

8.3 Μοντέλο γραμμικής παλινδρόμησης

Μετά την αποτύπωση των συσχετισμών μεταξύ των μεταβλητών εισροών και δομικών χαρακτηριστικών των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, στην ενότητα αυτή παρουσιάζεται το μοντέλο της γραμμικής παλινδρόμησης¹⁸ που αποδίδει τη γραμμική σχέση μεταξύ της επίδοσης των 27 κρατών-μελών στο **συνθετικό δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σύμφωνα με τα στοιχεία του 2010** και των παραμέτρων που την επηρεάζουν. Με την εφαρμογή της συγκεκριμένης στατιστικής μεθόδου δεν επιδιώκεται η διερεύνηση **σχέσεων «αιτίου- αιτιατού»**, ούτε η γενίκευση των παρατηρήσεων για άλλες χώρες πέραν των 27 κρατών-μελών, αλλά επιδιώκεται, αποκλειστικά και μόνο, η **συνολική περιγραφή των χαρακτηριστικών των ευρωπαϊκών εκείνων συστημάτων που καταγράφουν καλά παραγόμενα συνολικά αποτελέσματα** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε αντιδιαστολή με εκείνα που παρουσιάζουν **χαμηλά**. Το μοντέλο, που παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα, εξηγεί το **98,0%** της μεταβλητότητας του δείκτη **συνολικών παραγόμενων αποτελεσμάτων** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και περιλαμβάνει τις ακόλουθες μεταβλητές:

- **δύο** μεταβλητές **εισροών**: 1^η) ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά φοιτητή και 2^η) εγχώρια επένδυση σε Ε&Α της ανώτατης εκπαίδευσης ανά κάτοικο.
- **δέκα** μεταβλητές **δομικών χαρακτηριστικών** των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης: 1^η) ποσοστό σπουδαστών που φοιτούν σε ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα, 2^η) συστήματα που παρέχουν εναλλακτικούς τρόπους πρόσβασης, 3^η) δείκτης γεωγραφικής προσβασιμότητας των ιδρυμάτων, 4^η) δείκτης αυτονομίας των ιδρυμάτων, 5^η) ομάδες χωρών με βάση το ύψος των επιχορηγήσεων & το ποσοστό σπουδαστών που τις λαμβάνουν, 6^η) μοντέλα χρηματοδότησης, 7^η) τρόπος καθορισμού εισακτέων στον 1^ο κύκλο σπουδών, 8^η) κριτήρια εισαγωγής υποψηφίων στον 1^ο κύκλο σπουδών, 9^η) ομάδες χωρών με βάση το ποσοστό των σπουδαστών που καταβάλλουν δίδακτρα φοίτησης στον 1ο κύκλο σπουδών και 10^η) ομάδες χωρών με βάση την κινητικότητα του φοιτητικού πληθυσμού.

Ωστόσο, όλες οι παραπάνω μεταβλητές δεν συμβάλουν ερμηνευτικά στο στατιστικό μοντέλο. Πιο συγκεκριμένα, η διαφοροποίηση των συνολικών παραγόμενων αποτελεσμάτων, κρατώντας σταθερές τις υπόλοιπες μεταβλητές του μοντέλου, δεν φαίνεται να σχετίζεται με την **ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά φοιτητή**, το **δείκτη αυτονομίας των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων** και τα **μοντέλα χρηματοδότησης** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Οι τιμές των

συντελεστών γραμμικής παλινδρόμησης των συγκεκριμένων μεταβλητών δεν είναι στατιστικά σημαντικές.

Πίνακας 8.3: Υπολογισμός των παραμέτρων της εξίσωσης της **πολλαπλής γραμμικής παλινδρόμησης με εξαρτημένη μεταβλητή το συνθετικό δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης**

Ανεξάρτητες μεταβλητές	Συντελεστές παλινδρόμησης (β)	Τυποποιημένοι συντελεστές παλινδρόμησης (beta)
Σταθερά	18,51 (8,68)	
Ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά φοιτητή	0,00 (0,00)	-0,43
Εγχώρια επένδυση σε Ε&Α της ανώτατης εκπαίδευσης ανά κάτοικο	0,12 * (0,03)	0,54
% σπουδαστών σε ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα	-40,79 * (9,91)	-0,37
<i>Τρόπος καθορισμού εισακτέων στον 1ο κύκλο σπουδών⁽¹⁾</i>		
1 Κανένας περιορισμός στον καθορισμό εισακτέων	-39,53 ** (6,80)	-0,93
2 Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα καθορίζουν τον αριθμό εισακτέων	-33,18 * (8,33)	-0,82
3 Οι εκπαιδευτικές Αρχές & τα ιδρύματα καθορίζουν τον αριθμό εισακτέων	-36,74 * (8,22)	-1,03
Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα ορίζουν τα κριτήρια επιλογής των υποψηφίων⁽²⁾	13,74 ** (2,43)	0,39
Συστήματα που παρέχουν εναλλακτικούς τρόπους πρόσβασης	25,17 * (6,80)	0,71
<i>Ομάδες χωρών με βάση το ποσοστό των σπουδαστών που καταβάλλουν δίδακτρα φοίτησης στον 1ο κύκλο σπουδών⁽³⁾</i>		
1 Η μειονότητα καταβάλλει χαμηλά δίδακτρα	10,30 (4,45)	0,28
2 Η μειονότητα καταβάλλει υψηλά δίδακτρα	36,13 ** (5,75)	0,73
3 Η πλειονότητα καταβάλλει χαμηλά δίδακτρα	-1,67 (3,80)	-0,04
<i>Ομάδες χωρών με βάση το ύψος των επιχορηγήσεων & το ποσοστό σπουδαστών που τις λαμβάνουν⁽⁴⁾</i>		
1 Η μειονότητα λαμβάνει χαμηλή επιχορήγηση	-18,78 (7,69)	-0,53
2 Η μειονότητα λαμβάνει υψηλή επιχορήγηση	16,97 (8,34)	0,42
3 Η πλειονότητα λαμβάνει χαμηλή επιχορήγηση	-26,74 * (7,35)	-0,54
<i>Μοντέλα χρηματοδότησης⁽⁵⁾</i>		
1 Η μειονότητα καταβάλλει δίδακτρα & η μειονότητα λαμβάνει στήριξη	-13,71 (8,45)	-0,38
2 Η μειονότητα καταβάλλει δίδακτρα & η πλειονότητα λαμβάνει στήριξη	7,78 (4,48)	0,17
3 Η πλειονότητα καταβάλλει δίδακτρα & η μειονότητα λαμβάνει στήριξη	10,28 (7,91)	0,28
Δείκτης αυτονομίας των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	-4,35 (3,75)	-0,10
Δείκτης γεωγραφικής προσβασιμότητας των ιδρυμάτων	23,51 * (6,80)	0,27
<i>Ομάδες χωρών με βάση την κινητικότητα του φοιτητικού πληθυσμού⁽⁶⁾</i>		
1 «Ελκυστικά» συστήματα	21,37 ** (4,39)	0,60
2 «Ανοικτά» συστήματα	30,50 * (7,43)	0,33
3 «Κλειστά» συστήματα	21,02 ** (3,74)	0,31

Κάτω από την τιμή των συντελεστών παλινδρόμησης για κάθε ανεξάρτητη μεταβλητή αποδίδεται εντός παρενθέσεων το τυπικό σφάλμα.

N = 27 ; R² = ,998 ; R² adj = 980 ; F-test = 60,066***

* p < ,05 ** p < ,01 *** p < ,001

⁽¹⁾ Σε σχέση με την κατηγορία: Οι εκπαιδευτικές Αρχές καθορίζουν τον αριθμό θέσεων

⁽²⁾ Σε σχέση με τις κατηγορίες: δεν προβλέπεται καμία διαδικασία επιλογής ή λειτουργεί εθνικό σύστημα εξετάσεων για την εισαγωγή των υποψηφίων.

⁽³⁾ Σε σχέση με την κατηγορία: Η πλειονότητα καταβάλλει υψηλά δίδακτρα.

⁽⁴⁾ Σε σχέση με την κατηγορία: Η πλειονότητα λαμβάνει υψηλή επιχορήγηση

⁽⁵⁾ Σε σχέση με την κατηγορία: Η πλειονότητα καταβάλλει δίδακτρα & η μειονότητα λαμβάνει στήριξη

⁽⁶⁾ Σε σχέση με την κατηγορία: «Περιορισμένα» συστήματα

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

¹⁸ Βλ. μεθοδολογικό σημείωμα στο Παράρτημα ΙΧ.

Σύμφωνα με τις τιμές των **τυποποιημένων συντελεστών παλινδρόμησης**, ο **τρόπος καθορισμού των εισακτέων** φαίνεται πως αποτελεί το σημαντικότερο παράγοντα διαφοροποίησης των συνολικών παραγόμενων αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και κατά φθίνουσα σειρά ακολουθούν: το **ύψος των διδασκτρών φοίτησης σε συνδυασμό με το ποσοστό των φοιτητών που τα καταβάλλουν**, η πρόβλεψη για **εναλλακτικούς τρόπους πρόσβασης** στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, η **ελκυστικότητα των συστημάτων ως προς την κινητικότητα των φοιτητών**, η **επένδυση σε Ε&Α**, το **ύψος των επιχορηγήσεων σε συνδυασμό με το ποσοστό των φοιτητών που τις λαμβάνουν**, τα **κριτήρια εισαγωγής των υποψηφίων**, ο τύπος των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων (**ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα**) και η **γεωγραφική προσβασιμότητα** των μονάδων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Πιο συγκεκριμένα:

- κράτη-μέλη με **υψηλή εγχώρια επένδυση σε Ε&Α της ανώτατης εκπαίδευσης**, τείνουν να εμφανίζουν **υψηλή επίδοση** στο δείκτη αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, κρατώντας σταθερές τις υπόλοιπες μεταβλητές, και αντιστρόφως.
- τα συστήματα με **χαμηλό ποσοστό φοιτητών σε ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα** εμφανίζουν **καλύτερα παραγόμενα αποτελέσματα** σε σύγκριση με εκείνα που έχουν υψηλά ποσοστά φοιτητών σ' αυτόν τον τύπο ιδρυμάτων.
- τα συστήματα όπου οι **εκπαιδευτικές αρχές καθορίζουν τον αριθμό θέσεων** στον 1^ο κύκλο σπουδών, με σταθερούς τους υπόλοιπους παράγοντες, τείνουν να εμφανίζουν **υψηλότερες τιμές του δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων** σε σύγκριση με τα συστήματα που, είτε **δεν** έχουν περιορισμό στον αριθμό εισακτέων, είτε ο αριθμός εισακτέων καθορίζεται από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα ή από τη συνεργασία τους με τις εκπαιδευτικές αρχές.
- τα συστήματα όπου τα **εκπαιδευτικά ιδρύματα ορίζουν τα κριτήρια επιλογής των υποψηφίων στον 1^ο κύκλο σπουδών**, με σταθερούς τους υπόλοιπους παράγοντες, τείνουν να εμφανίζουν **υψηλότερες τιμές του δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων** σε σύγκριση με τα υπόλοιπα συστήματα (όπου είτε δεν προβλέπεται καμία διαδικασία επιλογής, είτε λειτουργεί εθνικό σύστημα εξετάσεων για την εισαγωγή των υποψηφίων). Σύμφωνα με το μοντέλο παλινδρόμησης, κρατώντας τις σταθερούς τους υπόλοιπους παράγοντες, τα συστήματα αυτά παρουσιάζουν δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων κατά 13,7 μονάδες υψηλότερο σε σύγκριση με υπόλοιπα.
- τα **συστήματα που παρέχουν εναλλακτικούς τρόπους πρόσβασης** στους υποψήφιους καταγράφουν **καλύτερα παραγόμενα αποτελέσματα**. Σύμφωνα με το μοντέλο παλινδρόμησης, κρατώντας τις σταθερούς τους υπόλοιπους παράγοντες, τα συστήματα με εναλλακτικούς τρόπους πρόσβασης παρουσιάζουν δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων κατά 25,1 μονάδες υψηλότερο σε σύγκριση με υπόλοιπα.
- τα **συστήματα όπου τα δίδακτρα φοίτησης είναι υψηλά, αλλά η μειονότητα των σπουδαστών υποχρεούται να τα καταβάλλει** καταγράφουν **καλύτερα παραγόμενα αποτελέσματα** σε σύγκριση με εκείνα όπου τα δίδακτρα φοίτησης είναι υψηλά και η πλειονότητα των σπουδαστών υποχρεούται να τα καταβάλλει, με σταθερούς τους υπόλοιπους παράγοντες. Ας σημειωθεί ότι οι υπόλοιπες δύο κατηγορίες της συγκεκριμένης μεταβλητής δε σχετίζονται με τη διαφοροποίηση των συνολικών παραγόμενων αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.
- τα συστήματα όπου το **ύψος των επιχορηγήσεων είναι υψηλό και η πλειονότητα των σπουδαστών επωφελείται** καταγράφουν **καλύτερα παραγόμενα αποτελέσματα** σε σύγκριση με εκείνα όπου το **ύψος των επιχορηγήσεων είναι χαμηλό και η πλειονότητα των σπουδαστών επωφελείται**, με σταθερούς τους υπόλοιπους παράγοντες. Ας σημειωθεί ότι οι υπόλοιπες δύο κατηγορίες της συγκεκριμένης μεταβλητής δε σχετίζονται με τη διαφοροποίηση των συνολικών παραγόμενων αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.
- τα συστήματα με **καλή γεωγραφική προσβασιμότητα** εμφανίζουν **καλύτερα παραγόμενα αποτελέσματα** σε σύγκριση με εκείνα που έχουν χαμηλότερες τιμές του δείκτη γεωγραφικής προσβασιμότητας.
- Με βάση την κινητικότητα του φοιτητικού πληθυσμού, τα «**περιορισμένα**» συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με σταθερούς τους υπόλοιπους παράγοντες, τείνουν να εμφανίζουν **χαμηλότερες τιμές του δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων** σε σύγκριση με τα υπόλοιπα συστήματα («ελκυστικά», «ανοικτά» και «κλειστά»).

Συνοπτικά, από το μοντέλο γραμμικής παλινδρόμησης προκύπτει ότι τα κράτη-μέλη της ΕΕ-27 που παρουσιάζουν **υψηλά παραγόμενα αποτελέσματα** (εκπαιδευτικά και ερευνητικά) είναι εκείνα:

- με **υψηλή επένδυση σε Ε&Α στην ανώτατη εκπαίδευση**,
- με **δημόσια ιδρύματα** ή ιδιωτικά που εξαρτώνται από το κράτος κυρίως, και **όχι ανεξάρτητα ιδρύματα**,
- όπου υπάρχει περιορισμός στον **αριθμό των θέσεων** στην τριτοβάθμια εκπαίδευση που καθορίζεται από τις **κεντρικές/περιφερειακές εκπαιδευτικές αρχές**, τα **εκπαιδευτικά ιδρύματα** θέτουν τα **κριτήρια επιλογής των υποψηφίων**,
- όπου παρέχονται **εναλλακτικοί τρόποι πρόσβασης** στους υποψήφιους,
- όπου στις περιπτώσεις που τα δίδακτρα φοίτησης είναι **υψηλά**, καλείται να τα καταβάλλει η **μειονότητα** και όχι η πλειονότητα των φοιτητών και στις πε-

- ριπτώσεις που η **πλειονότητα** των φοιτητών λαμβάνει **επιχορηγήσεις**, το ύψος αυτών είναι **υψηλό** και όχι χαμηλό,
- όπου οι μονάδες τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έχουν **καλή γεωγραφική προσβασιμότητα** για τους πολίτες, και
- που **δεν χαρακτηρίζονται ως «περιορισμένα»**, δηλαδή με υψηλή εξερχόμενη κινητικότητα των φοιτητών και παράλληλα πλήθος εισερχόμενων φοιτητών μικρότερο του πλήθους των εξερχόμενων.

8.4 Συνοπτική περιγραφή των ομάδων χωρών ως προς το συνθετικό δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων

Στον πίνακα που ακολουθεί αποδίδονται οι τιμές των 27 κρατών-μελών της ΕΕ και των **πέντε ομάδων** κρατών-μελών που αυτά ομαδοποιούνται σύμφωνα με τις τιμές του συνθετικού τους δείκτη **συνολικών αποτελεσμάτων** των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και οι τιμές τους για κάθε μια από τις **26 μεταβλητές εισροών και δομικών χαρακτηριστικών** των συστημάτων του. Για κάθε μεταβλητή εισροών/ δομικών χαρακτηριστικών αποδίδεται η θέση

κατάταξης κάθε κράτους-μέλους μεταξύ των 27. Τα κράτη-μέλη που καταλαμβάνουν τις **δέκα πρώτες θέσεις στην κατάταξη (top 10)** εμφανίζονται με ροζ χρώμα, ενώ εκείνα που καταλαμβάνουν τις **δέκα τελευταίες θέσεις (bottom 10)** εμφανίζονται με γκρι χρώμα. Στο κάτω μέρος του πίνακα αποδίδονται περιγραφικά στατιστικά μέτρα για κάθε μεταβλητή. Για λειτουργικούς λόγους ο πίνακας αναπτύσσεται σε τρεις επιμέρους πίνακες.

Πίνακας 8.4: Μεγέθη εισροών και δομικά χαρακτηριστικά ανά ομάδα χωρών ως προς τα συνολικά παραγόμενα αποτελέσματα και περιγραφικά στατιστικά μέτρα των 27 κρατών-μελών της ΕΕ

Κράτη-μέλη	Συνθετικός δείκτης ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ αποτελεσμάτων		Αναλογία σπουδαστών ανά άτομο ακαδημαϊκού προσωπικού		Αναλογία ακαδημαϊκού προσωπικού ανά 1000 κατοίκους		Ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα ISCED 5-6 ως % του ΑΕΠ		Ετήσια δημόσια δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση ως % του ΑΕΠ		Ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα ISCED 5-6 ανά φοιτητή σε € (PPS)		Ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα ISCED 5-6 ανά φοιτητή ως % του κατά κεφαλή ΑΕΠ		Εγχώρια επένδυση σε Ε&Α της ανώτατης εκπαίδευσης ως % του ΑΕΠ		Εγχώρια επένδυση σε Ε&Α της ανώτατης εκπαίδευσης ανά κάτοικο (ΜΑΔ σε €)	
	2010	θέση	2010	θέση	2010	θέση	2010	θέση	2010	θέση	2010	θέση	2010	θέση	2011	θέση	2011	θέση
ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΑ αποτελέσματα	73,4		15,1		15,6		1,7%		1,8%		12.525€		43,9%		0,7%		214 €	
Σουηδία	77,5	1	9,7	25	12,9	23	1,7%	4	2,0%	4	15.046€	1	53,7%	1	0,9%	2	281 €	2
Φινλανδία	76,0	2	17,3	7	14,4	19	1,9%	1	2,2%	2	12.489€	4	46,4%	5	0,8%	3	218 €	5
Ην. Βασίλειο	74,1	3	17,6	5	18,5	10	1,3%	19	0,8%	25	12.235€	5	43,9%	6	0,5%	11	131 €	9
Δανία	73,9	4	:	:	:	:	1,8%	2	2,4%	1	13.987€	2	48,5%	3	0,9%	1	291 €	1
Ιρλανδία	65,7	5	15,9	14	16,4	13	1,6%	5	1,5%	7	8.872€	12	27,2%	25	0,5%	13	152 €	7
ΚΑΛΑ αποτελέσματα	60,5		15,3		16,8		1,4%		1,5%		11.921€		42,4%		0,6%		182 €	
Ολλανδία	63,3	6	12,9	18	14,8	17	1,6%	6	1,6%	5	13.454€	3	43,4%	9	0,8%	4	249 €	3
Γερμανία	62,3	7	12,3	20	11,6	24	1,3%	15	1,3%	11	11.842€	6	43,6%	7	0,5%	8	157 €	6
Βέλγιο	62,2	8	18,4	4	19,4	7	1,4%	12	1,5%	9	11.640€	7	42,1%	11	0,5%	12	139 €	8
Γαλλία	59,2	9	16,7	11	20,1	6	1,5%	9	1,3%	13	11.036€	9	43,4%	8	0,5%	10	130 €	10
Αυστρία	55,7	10	16,4	12	18,2	11	1,4%	14	1,6%	6	11.630€	8	39,7%	12	0,7%	5	233 €	4
ΜΕΤΡΙΑ αποτελέσματα	46,8		18,5		16,1		1,3%		1,2%		6.258 €		33,6%		0,4%		87 €	
Λουξεμβούργο	54,4	11	:	:	5,4	26	:	:	:	:	:	:	:	:	0,2%	25	122 €	11
Ισπανία	53,3	12	16,9	9	13,0	22	1,3%	16	1,1%	16	10.262€	10	42,3%	10	0,4%	15	93 €	14
Πορτογαλία	47,7	13	13,5	16	14,2	20	1,3%	17	1,1%	20	7.150€	16	38,0%	14	0,6%	7	112 €	13
ΕΛΛΑΔΑ	45,3	14	29,0	2	26,3	2	1,5%	8	1,5%	8	5.043€	18	24,8%	26	0,3%	18	67 €	18
Εσθονία	44,5	15	11,7	21	14,0	21	1,5%	7	1,3%	12	4.803€	23	32,2%	20	0,7%	6	113 €	12
Λιθουανία	43,4	16	11,5	23	15,5	15	1,5%	10	1,1%	17	4.249€	24	33,2%	18	0,5%	9	82 €	16
Σλοβακία	43,1	17	13,9	15	20,2	5	0,9%	26	0,8%	24	5.035€	19	29,6%	23	0,2%	23	44 €	23
Σλοβενία	43,0	18	33,0	1	20,5	4	1,3%	18	1,4%	10	7.261€	14	35,1%	15	0,3%	19	61 €	19
ΧΑΜΗΛΑ αποτελέσματα	36,2		17,1		18,7		1,4%		1,3%		6.797€		33,7%		0,3%		69 €	
Τσεχία	39,9	19	17,1	8	23,3	3	1,2%	20	1,0%	21	6.209€	17	32,2%	19	0,4%	14	81 €	17
Κύπρος	35,5	20	12,5	19	16,8	12	1,8%	3	2,1%	3	8.826€	13	38,3%	13	0,3%	21	61 €	20
Ιταλία	35,1	21	22,4	3	18,7	9	1,0%	24	0,9%	23	7.207€	15	29,7%	21	0,4%	16	90 €	15
Πολωνία	34,2	22	16,2	13	16,0	14	1,5%	11	1,1%	19	4.945€	22	34,7%	16	0,3%	20	44 €	24
ΠΟΛΥ ΧΑΜΗΛΑ αποτελέσματα	21,7		13,9		17,8		1,2%		1,1%		5.396€		38,7%		0,2%		31 €	
Ουγγαρία	28,1	23	13,4	17	15,4	16	1,0%	25	1,1%	18	5.032€	20	33,8%	17	0,2%	22	40 €	25
Ρουμανία	23,7	24	17,3	6	28,5	1	1,2%	23	1,2%	14	3.246€	26	29,4%	24	0,1%	26	14 €	26
Λετονία	20,8	25	16,8	10	19,2	8	1,2%	21	0,8%	26	3.605€	25	29,6%	22	0,3%	17	50 €	21
Βουλγαρία	18,6	26	11,5	22	14,7	18	1,4%	13	1,0%	22	4.985€	21	48,2%	4	0,1%	27	7 €	27
Μάλτα	17,3	27	10,5	24	11,2	25	1,2%	22	1,2%	15	10.114€	11	52,5%	2	0,2%	24	47 €	22
<i>N</i>	27		25		26		26		26		26		26		27		27	
<i>Μέση/Επικρατούσα τιμή</i>	48,1		16,2		16,9		1,4%		1,3%		8.469€		38,3%		0,4%		115 €	
<i>Διάμεσος</i>	45,3		16,2		16,2		1,4%		1,3%		8.044€		38,2%		0,4%		93 €	
<i>Τυπική Απόκλιση</i>	18,0		5,4		4,8		0,3%		0,4%		3.606€		8,0%		0,2%		79 €	
<i>Συντελεστής διακύμανσης</i>	0,37		0,33		0,28		0,18		0,32		0,43		0,21		0,52		0,69	
<i>Μέγιστη τιμή</i>	77,5	27	33,0	25	28,5	26	1,9%	26	2,4%	26	15.046€	26	53,7%	26	0,9%	27	291 €	27
<i>Ελάχιστη τιμή</i>	17,3	1	9,7	1	5,4	1	0,9%	1	0,8%	1	3.246€	1	24,8%	1	0,1%	1	7 €	1
<i>Λόγος max/min</i>	4,5		3,4		5,3		2,1		3,1		4,6		2,2		15,3		43,1	
<i>Εύρος (max-min)</i>	60,2		23,3		23,1		1,0%		1,6%		11.800€		28,9%		0,9%		284 €	
<i>Top5</i>	73,4		24,1		23,8		1,8%		2,1%		13.442€		49,9%		0,8%		254 €	
<i>Bottom5</i>	21,7		11,0		10,8		1,1%		0,8%		4.170€		28,1%		0,2%		30 €	
<i>Λόγος t5/b5</i>	3,4		2,2		2,2		1,7		2,4		3,2		1,8		5,0		8,6	

(δεύτερο μέρος Πίνακα 8.4)

Κράτη-μέλη	Συνθετικός δείκτης ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ αποτελεσμάτων		% φοιτητών σε ανεπάρκεια ιδιωτικά ιδρύματα		Τρόπος καθορισμού εισακτέων (1)		Κριτήρια εισαγωγής υποψηφίων (2)		Πρόβλεψη εναλλακτικών τρόπων πρόσβασης (3)		% φοιτητών που έχουν εισαχθεί μέσω ενός εναλλακτικού τρόπου πρόσβασης		Ομάδες χωρών με βάση το % των φοιτητών που καταβάλλουν διδάκτρα (4)		Διοικητική αρχή που καθορίζει το ύψος των διδάκτρων (5)		Συνήθης τιμή ετήσιων διδάκτρων φοίτησης		Ομάδες χωρών με βάση το ύψος των διδάκτρων & % φοιτητών που καταβάλλουν (6)	
	2010	θέση	2010	θέση	2010	θέση	2010	θέση	2010	θέση	2009	θέση	2010	θέση	2011	θέση	2011	θέση	2011	θέση
	ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΑ αποτελέσματα	73,4		0,9%		4		2		1		20,4%		1,8		3		1.472€		:
Σουηδία	77,5	1	0,0%	25	4	-	2	-	1	-	28,5%	1	1	-	4	-	0€	24	1	-
Φινλανδία	76,0	2	0,0%	24	4	-	2	-	1	-	21,0%	4	1	-	4	-	0€	23	1	-
Ην. Βασίλειο	74,1	3	0,0%	26	4	-	2	-	1	-	23,7%	2	2	-	3	-	3.889€	1	4	-
Δανία	73,9	4	0,1%	16	2	-	2	-	1	-	5,6%	9	2	-	3	-	:	:	:	-
Ιρλανδία	65,7	5	4,5%	15	2	-	2	-	1	-	23,1%	3	3	-	3	-	2.000€	3	4	-
ΚΑΛΑ αποτελέσματα	60,5		4,1%		1		1		1		3,5%		2,6		2		706€		:	
Ολλανδία	63,3	6	0,0%	22	2	-	2	-	1	-	0,0%	21	4	-	:	-	1.670€	5	4	-
Γερμανία	62,3	7	:	:	4	-	1	-	1	-	4,2%	10	2	-	2	-	1.000€	11	1	-
Βέλγιο	62,2	8	0,0%	17	1	-	1	-	1	-	:	:	3	-	2	-	481€	15	3	-
Γαλλία	59,2	9	16,6%	7	1	-	1	-	1	-	1,7%	11	3	-	3	-	379€	17	3	-
Αυστρία	55,7	10	0,0%	23	1	-	1	-	1	-	8,0%	8	1	-	4	-	0€	22	1	-
ΜΕΤΡΙΑ αποτελέσματα	46,8		10,9%		4		2		0		3,7%		2,5		1		1.186€		2	
Λουξεμβούργο	54,4	11	0,0%	19	1	-	1	-	1	-	:	:	4	-	1	-	400€	16	3	-
Ισπανία	53,3	12	12,7%	11	4	-	3	-	1	-	10,5%	6	3	-	2	-	720€	14	3	-
Πορτογαλία	47,7	13	23,4%	5	2	-	3	-	1	-	15,3%	5	4	-	3	-	1.000€	12	3	-
Ελλάδα	45,3	14	0,0%	18	3	-	3	-	0	-	0,0%	15	1	-	4	-	0€	20	1	-
Εσθονία	44,5	15	16,0%	9	4	-	2	-	0	-	0,0%	14	2	-	1	-	1.406€	8	2	-
Λιθουανία	43,4	16	11,8%	12	4	-	2	-	0	-	0,0%	19	2	-	1	-	1.968€	4	2	-
Σλοβακία	43,1	17	16,3%	8	2	-	2	-	0	-	0,0%	25	2	-	:	-	1.490€	6	2	-
Σλοβενία	43,0	18	7,4%	14	4	-	2	-	0	-	0,0%	24	2	-	3	-	2.500€	2	2	-
ΧΑΜΗΛΑ αποτελέσματα	36,2		31,1%		:		2		0		0,0%		1,8		4		478€		1	
Τσεχία	39,9	19	13,1%	10	4	-	2	-	0	-	0,0%	13	1	-	4	-	0€	19	1	-
Κύπρος	35,5	20	70,1%	1	3	-	3	-	0	-	0,0%	17	1	-	4	-	0€	21	1	-
Ιταλία	35,1	21	8,5%	13	1	-	1	-	0	-	0,0%	16	3	-	3	-	1.434€	7	4	-
Πολωνία	34,2	22	32,9%	3	2	-	2	-	0	-	0,0%	22	2	-	1	-	:	:	1	-
ΠΟΛΥ ΧΑΜΗΛΑ αποτελέσματα	21,7		18,1%		4		:		0		2,0%		2,8		3		956€		3	
Ουγγαρία	28,1	23	0,0%	20	4	-	3	-	0	-	0,0%	20	2	-	3	-	1.253€	9	1	-
Ρουμανία	23,7	24	37,5%	2	4	-	3	-	0	-	0,0%	23	3	-	1	-	1.000€	13	3	-
Λετονία	20,8	25	30,9%	4	4	-	2	-	0	-	0,0%	18	3	-	1	-	1.209€	10	3	-
Βουλγαρία	18,6	26	22,0%	6	2	-	2	-	0	-	0,0%	12	4	-	3	-	361€	18	3	-
Μάλτα	17,3	27	0,0%	21	1	-	1	-	1	-	10,1%	7	2	-	3	-	:	:	:	-
<i>N</i>	27		26		27		27		27		25		27		25		24		25	
<i>Μέση/Επικρατούσα τιμή</i>	48,1		12,4%		4		2		1		6,1%		2,3		3		1.007€		1	
<i>Διάμεσος</i>	45,3		7,9%		-		-		-		0,0%		2,0		-		1.000€		-	
<i>Τυπική Απόκλιση</i>	18,0		16,5%		-		-		-		9,1%		1,0		-		960€		-	
<i>Συντελεστής διακύμανσης</i>	0,37		1,32		-		-		-		1,50		0,43		-		0,95		-	
<i>Μέγιστη τιμή</i>	77,5	27	70,1%	26	4	27	3	27	1	27	28,5%	25	4,0	27	4	25	3.889€	24	4	25
<i>Ελάχιστη τιμή</i>	17,3	1	0,0%	1	1	1	1	1	0	1	0,0%	1	1,0	1	1	1	0€	1	1	1
<i>Λόγος max/min</i>	4,5				-		-		-				4,0		-				-	
<i>Εύρος (max-min)</i>	60,2		70,1%		-		-		-		28,5%		3,0		-		3.889€		-	
<i>Top5</i>	73,4		38,9%		-		-		-		22,3%		3,8		-		2.405€		-	
<i>Bottom5</i>	21,7		0,0%		-		-		-		0,0%		1,0		-		0€		-	
<i>Λόγος t5/b5</i>	3,4		:		-		-		-		:		3,8		-		:		-	

(1) 1 = Κανένας περιορισμός 2 = Εκπαιδευτικά ιδρύματα 3 = Εκπαιδευτικές αρχές 4 = Συνδυασμός
 (2) 1 = Καμία διαδικασία επιλογής 2 = Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα ορίζουν κριτήρια επιλογής 3 = Σύστημα εθνικών εξετάσεων
 (3) 1 = Υπάρχουν εναλλακτικοί τρόποι πρόσβασης 0 = Δεν υπάρχουν εναλλακτικοί τρόποι πρόσβασης
 (4) 1 = Κανείς δεν καταβάλλει διδάκτρα 2 = Η μειονότητα καταβάλλει διδάκτρα 3 = Η πλειονότητα καταβάλλει διδάκτρα 4 = Όλοι καταβάλλουν διδάκτρα
 (5) 1 = Εκπαιδευτικά ιδρύματα 2 = Εκπαιδευτικές αρχές 3 = Συνδυασμός 4 = Κανείς δεν καταβάλλει διδάκτρα
 (6) 1 = Χαμηλά διδάκτρα & Μειονότητα τα καταβάλλει 2 = Υψηλά διδάκτρα & Μειονότητα τα καταβάλλει 3 = Χαμηλά διδάκτρα & Πλειονότητα τα καταβάλλει 4 = Υψηλά διδάκτρα & Πλειονότητα τα καταβάλλει

(τρίτο μέρος Πίνακα 8.4)

Κράτη-μέλη	Συνθετικός δείκτης ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ αποτελεσμάτων		Συνήθης τιμή επίσηας επιχορήγησης		Ομάδες χωρών με βάση το ύψος των επιχορηγήσεων & % σπουδαστών που τις λαμβάνουν (1)		Συνήθης τιμή επίσηου φοιτητικού δανείου		Μοντέλα χρηματοδότησης (2)		Δείκτης αυτονομίας των ιδρυμάτων		Δείκτης γεωγραφικής προσβασιμότητας		Αναλογία εισερχόμενων προς εξερχόμενους φοιτητές		Εξερχόμενοι φοιτητές ως % του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού		Χαρακτηρισμός συστημάτων ως προς την κινητικότητα του φοιτητικού πληθυσμού (3)	
	2010	Θέση	2011	Θέση	2011	Θέση	2011	Θέση	2011	Θέση	2008	Θέση	2006	Θέση	2010	Θέση	2010	Θέση	2010	Θέση
	ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΑ αποτελέσματα	73,4		4.199€		4		3.547€		2		1,48		93,5%		4,8		3,7%		1
Σουηδία	77,5	1	2.938€	9	4	-	5.936€	7	2	-	1,6	7	93,3%	14	2,0	12	3,5%	14	1	-
Φινλανδία	76,0	2	7.196€	1	4	-	3.600€	10	2	-	1,2	18	90,8%	16	2,0	10	2,3%	19	1	-
Ην. Βασίλειο	74,1	3	1.625€	16	3	-	3.720€	9	4	-	1,8	2	98,7%	8	16,8	1	0,9%	27	1	-
Δανία	73,9	4	6.615€	2	4	-	4.479€	8	2	-	1,2	14	85,5%	19	2,4	8	2,2%	21	1	-
Ιρλανδία	65,7	5	2.623€	11	2	-	0€	22	3	-	1,6	4	99,3%	5	0,7	17	9,5%	5	3	-
ΚΑΛΑ αποτελέσματα	60,5		2.896€		:		3.474€		:		1,26		97,9%		3,8		2,7%		1	
Ολλανδία	63,3	6	2.900€	10	4	-	1.500€	16	4	-	1,6	6	99,8%	4	2,6	7	1,7%	24	1	-
Γερμανία	62,3	7	2.604€	12	1	-	7.200€	5	1	-	1,2	15	99,9%	3	2,1	9	3,7%	13	2	-
Βέλγιο	62,2	8	1.431€	19	1	-	871€	19	3	-	1,2	12	100,0	1	3,5	4	2,3%	20	1	-
Γαλλία	59,2	9	3.213€	6	2	-	7.800€	4	3	-	0,5	24	94,5%	13	4,9	3	2,4%	18	1	-
Αυστρία	55,7	10	4.332€	3	2	-	0€	24	1	-	1,8	1	95,2%	12	5,7	2	3,4%	15	1	-
ΜΕΤΡΙΑ αποτελέσματα	46,8		1.922€		1		3.177€		1		1		84,8%		0,8		20,5%		3	
Λουξεμβούργο	54,4	11	:	:	:	-	:	:	:	-	1,2	17	100,0	2	0,3	23	128,3	1	3	-
Ισπανία	53,3	12	3.732€	4	2	-	:	:	3	-	1,0	19	88,7%	18	3,0	5	1,0%	26	1	-
Πορτογαλία	47,7	13	2.300€	14	1	-	11.000€	3	3	-	0,6	23	98,2%	9	0,7	16	3,9%	10	3	-
Ελλάδα	45,3	14	450€	23	1	-	2.935€	11	1	-	0,4	25	66,5%	23	0,9	14	4,5%	9	3	-
Εσθονία	44,5	15	559€	22	1	-	1.917€	13	1	-	1,6	3	64,9%	25	0,3	25	5,4%	7	3	-
Λιθουανία	43,4	16	1.432€	18	1	-	1.883€	14	1	-	0,8	22	65,4%	24	0,4	22	3,7%	12	3	-
Σλοβακία	43,1	17	3.120€	7	2	-	1.328€	18	1	-	1,0	21	95,5%	11	0,3	26	11,7%	4	3	-
Σλοβενία	43,0	18	1.862€	15	1	-	0€	25	1	-	1,4	11	99,2%	6	0,3	24	5,2%	8	3	-
ΧΑΜΗΛΑ αποτελέσματα	36,2		1.611€		1		6.750€		1		1,05		85,7%		1,5		20,2%		1	
Τσεχία	39,9	19	230€	26	1	-	0€	21	1	-	1,4	8	98,8%	7	3,0	6	2,7%	17	1	-
Κύπρος	35,5	20	2.562€	13	3	-	21.000€	1	2	-	0,4	26	61,2%	26	0,4	20	75,2%	2	3	-
Ιταλία	35,1	21	3.022€	8	2	-	0€	23	3	-	1,4	9	92,6%	15	2,0	11	1,8%	23	1	-
Πολωνία	34,2	22	630€	21	1	-	6.000€	6	1	-	1,0	20	90,1%	17	0,7	15	1,1%	25	4	-
ΠΟΛΥ ΧΑΜΗΛΑ αποτελέσματα	21,7		1.304€		1		4.725€		3		1,16		63,7%		0,7		6,4%		3	
Ουγγαρία	28,1	23	3.282€	5	2	-	1.432€	17	1	-	1,6	5	98,0%	10	1,9	13	1,9%	22	1	-
Ρουμανία	23,7	24	300€	25	1	-	300€	20	3	-	0,4	27	70,6%	21	0,5	18	3,0%	16	4	-
Λετονία	20,8	25	991€	20	1	-	1.850€	15	3	-	1,2	16	77,7%	20	0,4	21	3,8%	11	3	-
Βουλγαρία	18,6	26	391€	24	1	-	2.045€	12	3	-	1,2	13	68,0%	22	0,4	19	7,8%	6	3	-
Μάλτα	17,3	27	1.557€	17	3	-	18.000€	2	2	-	1,4	10	4,0%	27	0,0	27	15,6%	3	3	-
N	27		26		26		25		26		27		27		27		27		27	
Μέση/Επικρατούσα τιμή	48,1		2.381€		1		4.192€		1		1,2		85,1%		2,2		11,4%		1	
Διάμεσος	45,3		2.431€		-		1.917€		-		1,2		93,3%		0,9		3,5%		-	
Τυπική Απόκλιση	18,0		1.769€		-		5.431€		-		0,4		20,9%		3,3		27,3%		-	
Συντελεστής διακύμανσης	0,37		0,74		-		1,30		-		0,36		0,25		1,51		2,39		-	
Μέγιστη τιμή	77,5	27	7.196€	26	4	26	21.000€	25	4	26	1,8	27	100,0	27	16,8	27	128,3	27	4	27
Ελάχιστη τιμή	17,3	1	230€	1	1	1	0€	1	1	1	0,4	1	4,0%	1	0,0	1	0,9%	1	1	1
Λόγος max/min	4,5		31,3		-		-		-		4,5		25,1		887,8		136,9		-	
Εύρος (max-min)	60,2		6.966€		-		21.000€		-		1,4		96,0%		16,8		127,3		-	
Top5	73,4		5.031€		-		13.000€		-		1,7		99,8%		6,8		48,0%		-	
Bottom5	21,7		386€		-		0€		-		0,5		52,4%		0,2		1,3%		-	
Λόγος t5/b5	3,4		13,0		-		:		-		3,7		1,9		27,2		37,3		-	

(1) 1 = Χαμηλή επιχορήγηση & Μειονότητα τη λαμβάνει 2 = Υψηλή επιχορήγηση & Μειονότητα τη λαμβάνει 3 = Χαμηλή επιχορήγηση & Πλειονότητα τη λαμβάνει 4 = Υψηλή επιχορήγηση & Πλειονότητα τη λαμβάνει

(2) 1 = Μειονότητα καταβάλλει διδάκτρα & Μειονότητα λαμβάνει επιχορήγηση 2 = Μειονότητα καταβάλλει διδάκτρα & Πλειονότητα λαμβάνει επιχορήγηση 3 = Πλειονότητα καταβάλλει διδάκτρα & Μειονότητα λαμβάνει επιχορήγηση 4 = Πλειονότητα καταβάλλει διδάκτρα & Πλειονότητα λαμβάνει επιχορήγηση

(3) 1 = «Εκκυστικά» 2 = «Ανοικτά» 3 = «Περιορισμένα» 4 = «Κλειστά»

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΤΕΕ

Από τη συγκριτική μελέτη των μεταβλητών των εισροών και των δομικών χαρακτηριστικών των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των 27 κρατών μελών της ΕΕ-27, όπως αυτά παρουσιάστηκαν στο συνθετικό πίνακα, αναδύονται τα ακόλουθα χαρακτηριστικά για κάθε μια από τις 5 ομάδες χωρών που διακρίθηκαν ανάλογα με τα παραγόμενα συνολικά αποτελέσματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσής τους (Εξαιρετικά, Καλά, Μέτρια, Χαμηλά και Πολύ Χαμηλά αποτελέσματα).

1^η ΟΜΑΔΑ: ΧΩΡΕΣ ΜΕ ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

(Σουηδία, Φινλανδία, Δανία, Ηνωμένο Βασίλειο και Ιρλανδία)

Στη συγκεκριμένη ομάδα χωρών αναλογούν κατά μέσο όρο 15,1 σπουδαστές ανά άτομο ακαδημαϊκού προσωπικού (η δεύτερη χαμηλότερη αναλογία μεταξύ των 5 ομάδων χωρών). Η Σουηδία ανήκει στις 10 χώρες της ΕΕ-27 με τη χαμηλότερη αναλογία τη συγκεκριμένη χρονιά, ενώ η Φινλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο κα-

τατάσσονται στις 10 χώρες της ΕΕ-27 με την υψηλότερη αναλογία σπουδαστών ανά άτομο ακαδημαϊκό προσωπικό. Στη συγκεκριμένη ομάδα χωρών αναλογούν κατά μέσο όρο **15,6 άτομα ακαδημαϊκού προσωπικού ανά 1000 κατοίκους** (η χαμηλότερη αναλογία μεταξύ των 5 ομάδων χωρών), με τη Σουηδία και τη Φινλανδία να κατατάσσονται στις 10 χώρες της ΕΕ-27 με τη χαμηλότερη αναλογία τη συγκεκριμένη χρονιά, ενώ το Ηνωμένο Βασίλειο καταγράφει την 10^η υψηλότερη αναλογία ακαδημαϊκού προσωπικού ανά 1000 κατοίκους μεταξύ των 27 κρατών-μελών της ΕΕ-27.

Οι χώρες με εξαιρετικά παραγόμενα αποτελέσματα **δαπανούν για τα εκπαιδευτικά ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** κατά μέσο όρο το **1,7% του ΑΕΠ** τους (το υψηλότερο ποσοστό μεταξύ των 5 ομάδων χωρών). Με εξαίρεση το Ηνωμένο Βασίλειο (που καταλαμβάνει τη 19^η θέση μεταξύ των 27 κρατών-μελών), τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της ομάδας κατατάσσονται στις 10 χώρες της ΕΕ-27 με την υψηλότερη δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως ποσοστό του ΑΕΠ. Η **δημόσια δαπάνη** για την τριτοβάθμια εκπαίδευση στη συγκεκριμένη ομάδα χωρών αντιστοιχεί κατά μέσο όρο στο **1,8% του ΑΕΠ** (το υψηλότερο ποσοστό μεταξύ των 5 ομάδων χωρών). Με εξαίρεση και πάλι το Ηνωμένο Βασίλειο που καταλαμβάνει την 25^η θέση μεταξύ των 27 κρατών-μελών, τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της ομάδας κατατάσσονται στις 10 χώρες της ΕΕ-27 με την υψηλότερη δημόσια δαπάνη ως ποσοστό του ΑΕΠ.

Η **μέση ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά φοιτητή** της συγκεκριμένης ομάδας χωρών είναι **12.525€** που αποτελεί και την υψηλότερη δαπάνη μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Η Σουηδία, η Φινλανδία, η Δανία και το Ηνωμένο Βασίλειο κατατάσσονται στις 10 χώρες της ΕΕ-27 με την υψηλότερη δαπάνη (top10), ενώ υψηλή θέση στην κατάταξη καταλαμβάνει και η Ιρλανδία (12^η). Η **μέση ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά φοιτητή εκφρασμένη ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ** των χωρών της συγκεκριμένης ομάδας είναι **43,9%** και αποτελεί την υψηλότερη δαπάνη μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Με εξαίρεση την Ιρλανδία που κατατάσσεται στις τελευταίες θέσεις (25^η), οι υπόλοιπες χώρες της ομάδας κατατάσσονται στο top10 των κρατών-μελών της ΕΕ-27.

Η **μέση εγχώρια επένδυση σε Ε&Α της ανώτατης εκπαίδευσης** στη συγκεκριμένη ομάδα χωρών αντιστοιχεί στο **0,7% του ΑΕΠ** και αποτελεί την υψηλότερη δαπάνη μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Η Δανία, η Σουηδία και η Φινλανδία καταλαμβάνουν τις πρώτες θέσεις στη σειρά κατάταξης των 27, ενώ υψηλή θέση κατέχει το Ηνωμένο Βασίλειο (11^η) αλλά και η Ιρλανδία (13^η). Η **μέση εγχώρια επένδυση σε Ε&Α της ανώτατης εκπαίδευσης ανά κάτοικο** στη συγκεκριμένη ομάδα χωρών είναι **214€** και αποτελεί την υψηλότερη δαπάνη μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Ως προς τη συγκεκριμέ-

νη μεταβλητή και οι πέντε χώρες της συγκεκριμένης ομάδας χωρών κατατάσσονται στο top10 της ΕΕ-27. Επομένως, φαίνεται πως τα κράτη-μέλη με τα **καλύτερα παραγόμενα συνολικά αποτελέσματα** (εκπαιδευτικά και ερευνητικά) **δαπανούν και τα περισσότερα για την τριτοβάθμια εκπαίδευση**.

Η συγκεκριμένη ομάδα χωρών καταγράφει το χαμηλότερο μεταξύ των 5 ομάδων χωρών **ποσοστό εγγεγραμμένων φοιτητών σε ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα (0,9%)**. Στη Σουηδία, τη Φινλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο δεν λειτουργούν ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Ως προς τον **τρόπο καθορισμού των εισακτέων στον 1^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης**, σε τρεις από τις πέντε χώρες της συγκεκριμένης ομάδας χωρών (Σουηδία, Φινλανδία, Ηνωμένο Βασίλειο) ο αριθμός εισακτέων ορίζεται από τα **εκπαιδευτικά ιδρύματα σε συνεργασία με τις κεντρικές/περιφερειακές εκπαιδευτικές αρχές**, ενώ στη Δανία και στην Ιρλανδία ορίζεται αποκλειστικά από τα **εκπαιδευτικά ιδρύματα**. Ωστόσο, και στις πέντε χώρες της συγκεκριμένης ομάδας χωρών τα **κριτήρια εισαγωγής των υποψηφίων στον 1^ο κύκλο σπουδών** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθορίζονται από τα **εκπαιδευτικά ιδρύματα**.

Πέρα, όμως, από τον κύριο τρόπο εισαγωγής των υποψηφίων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, είναι επίσης χαρακτηριστικό το γεγονός ότι και οι πέντε χώρες της ομάδας με εξαιρετικά παραγόμενα αποτελέσματα παρέχουν τουλάχιστον έναν **εναλλακτικό τρόπο εισαγωγής** στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με το **20,4%** κατά μέσο όρο του φοιτητικού τους πληθυσμού να έχει εισαχθεί στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μέσω ενός εναλλακτικού τρόπου. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι το ποσοστό αυτό είναι και το υψηλότερο μεταξύ των 5 ομάδων χωρών, αφού και οι πέντε χώρες της συγκεκριμένης ομάδας χωρών κατατάσσονται στο top10 των χωρών της ΕΕ-27 ως προς τη συγκεκριμένη μεταβλητή.

Η **μέση συνήθης τιμή των διδάκτρων φοίτησης στον 1^ο κύκλο σπουδών** είναι **1.472€ ετησίως** και αποτελεί την υψηλότερη τιμή μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Ωστόσο, οι χώρες της συγκεκριμένης ομάδας εμφανίζουν μεγάλη **ανομοιογένεια** ως προς τη συγκεκριμένη μεταβλητή, με το Ηνωμένο Βασίλειο και την Ιρλανδία να καταγράφουν τα υψηλότερα διδάκτρα μεταξύ των 27 κρατών-μελών (1^η και 3^η θέση αντίστοιχα), ενώ στη Σουηδία και τη Φινλανδία οι φοιτητές του 1^{ου} κύκλου σπουδών δεν υποχρεούνται να καταβάλλουν διδάκτρα φοίτησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Στη Δανία, όπου οι φοιτητές μερικής φοίτησης καταβάλλουν διδάκτρα, δεν έχει κοινοποιηθεί από τη χώρα το σύνθημα ύψος των διδάκτρων. Στα τρία κράτη-μέλη (Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία και Δανία) της συγκεκριμένης ομάδας, όπου οι φοιτητές καταβάλλουν διδάκτρα, το ύψος των διδάκτρων καθορίζεται από τα **εκπαιδευτικά ιδρύματα έπειτα από έγκριση -ή στο πλαίσιο των περιορισμών που έχουν τεθεί- από τις εκπαιδευτικές αρχές**. Συνδυάζοντας το ποσοστό των φοιτητών που

καταβάλλουν δίδακτρα και το ύψος των διδάκτρων φοίτησης, η συγκεκριμένη ομάδα χωρών εμφανίζει **διαμετρικά αντίθετα χαρακτηριστικά**: σε δύο χώρες της ομάδας **κανένας φοιτητής δεν καταβάλλει δίδακτρα** (Σουηδία, Φινλανδία), ενώ στις υπόλοιπες δύο (Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία) **τα δίδακτρα φοίτησης είναι υψηλά και υποχρεούται να τα καταβάλλει η πλειονότητα των φοιτητών**.

Όσον αφορά την **οικονομική στήριξη** των φοιτητών στην ομάδα χωρών με εξαιρετικά παραγόμενα αποτελέσματα, οι χώρες εμφανίζουν μεγαλύτερη **ομοιογένεια**, παρά τα διαφορετικά συστήματα διδάκτρων που εφαρμόζουν. Συγκεκριμένα, η **μέση συνήθης επιχορήγηση των φοιτητών του 1^{ου} κύκλου σπουδών είναι 4.199€ ετησίως**, τιμή που αποτελεί και την **υψηλότερη** μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Σουηδία, η Φινλανδία και η Δανία κατατάσσονται στις 10 χώρες της ΕΕ-27 με την υψηλότερη επιχορήγηση στους φοιτητές του 1^{ου} κύκλου σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ υψηλή θέση στη σειρά κατάταξης κατέχει και η Ιρλανδία (11^η θέση). Συνδυάζοντας το ποσοστό των φοιτητών που λαμβάνουν επιχορήγηση και το ύψος αυτής, στη συγκεκριμένη ομάδα χωρών φαίνεται κατά κύριο λόγο να υιοθετείται το μοντέλο σύμφωνα με το οποίο η **πλειονότητα του φοιτητικού πληθυσμού λαμβάνει επιχορήγηση η οποία είναι ταυτόχρονα και υψηλή** συγκριτικά με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Αξίζει να σημειωθεί ότι η ομάδα χωρών με εξαιρετικά παραγόμενα αποτελέσματα αποτελεί και τη **μοναδική** ομάδα από τις πέντε ομάδες χωρών που επικρατεί το συγκεκριμένο χαρακτηριστικό.

Η **μέση συνήθης τιμή των φοιτητικών δανείων** για τους σπουδαστές του 1^{ου} κύκλου σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι **3.547€ ετησίως** και αποτελεί την **τρίτη υψηλότερη** τιμή μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Τέσσερις από τις πέντε χώρες της συγκεκριμένης ομάδας χωρών κατατάσσονται στις 10 χώρες της ΕΕ-27 με τα υψηλότερα φοιτητικά δάνεια, με εξαίρεση την Ιρλανδία, όπου δεν προβλέπεται χορήγηση φοιτητικών δανείων για τους σπουδαστές του 1ου κύκλου σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Συνολικά στην ομάδα χωρών με εξαιρετικά παραγόμενα αποτελέσματα φαίνεται να επικρατεί το «**σκανδιναβικό**» **μοντέλο χρηματοδότησης** (Σουηδία, Φινλανδία και Δανία) σύμφωνα με το οποίο: η **μειονότητα των φοιτητών καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης, ενώ η πλειονότητα των φοιτητών λαμβάνει επιχορήγηση**. Αξίζει να σημειωθεί ότι η συγκεκριμένη ομάδα αποτελεί επίσης τη **μοναδική** μεταξύ των 5 ομάδων χωρών που επικρατεί το συγκεκριμένο χαρακτηριστικό.

Η **μέση τιμή του δείκτη αυτονομίας των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** της συγκεκριμένης ομάδας χωρών είναι **1,48** (που αποτελεί και την **υψηλότερη** τιμή μεταξύ των 5 ομάδων) και ως εκ τούτου χαρακτηρίζει την ομάδα ως ομάδα χωρών με **μέτρια προς υψηλή** αυτονομία των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Τρεις χώρες της ομάδας κατατάσσονται

στις 10 χώρες (top10) με τον υψηλότερη δείκτη αυτονομίας μεταξύ των 27 κρατών-μελών της ΕΕ-27 (Σουηδία, Ηνωμένο Βασίλειο και Ιρλανδία), ενώ η Φινλανδία περιλαμβάνεται στις 10 χώρες (bottom10) με τη χαμηλότερη αυτονομία των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ-27.

Επιπλέον, η ομάδα των χωρών με εξαιρετικά παραγόμενα αποτελέσματα καταγράφει το **δεύτερο υψηλότερο** δείκτη **γεωγραφικής προσβασιμότητας** με το **93,5%** του πληθυσμού της να έχει πρόσβαση στο πλησιέστερο ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα σε λιγότερο από 1 ώρα. Η Δανία και η Ιρλανδία κατατάσσονται στο top10 των 27 κρατών-μελών της ΕΕ, ενώ η Δανία περιλαμβάνεται στο bottom10 (19^η θέση).

Τέλος, ως προς την **κινητικότητα του φοιτητικού πληθυσμού** η πλειονότητα των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των χωρών της συγκεκριμένης ομάδας (4 στις 5 χώρες) χαρακτηρίζονται ως «**ελκυστικά**» (που υποδηλώνει ότι καταγράφουν **χαμηλή** εξερχόμενη κινητικότητα και παράλληλα το πλήθος εισερχόμενων φοιτητών είναι μεγαλύτερο του πλήθους των εξερχόμενων από αυτά φοιτητών), με μόνη εξαίρεση την Ιρλανδία, το σύστημα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της οποίας χαρακτηρίζεται ως «**περιορισμένο**» (που υποδηλώνει ότι δεν αποτελεί ελκυστικό προορισμό για σπουδές, ενώ ταυτόχρονα σημαντικός αριθμός ιρλανδών εξέρχεται προκειμένου να σπουδάσει στο εξωτερικό). Ο χαρακτηρισμός «ελκυστικός» δεν διαφοροποιεί ιδιαίτερα τη συγκεκριμένη ομάδα χωρών από τις υπόλοιπες, αφού και στην ομάδα χωρών με **καλά αποτελέσματα**, αλλά και στην ομάδα χωρών με **χαμηλά αποτελέσματα**, τα συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που επικρατούν στις συγκεκριμένες ομάδες επίσης χαρακτηρίζονται ως προς την κινητικότητα του φοιτητικού τους πληθυσμού ως «ελκυστικά» συστήματα. Αξίζει να σημειωθεί ότι το Ηνωμένο Βασίλειο, η Φινλανδία και η Δανία κατατάσσονται στο top10 των χωρών της ΕΕ-27 με την υψηλότερη αναλογία εισερχόμενων προς εξερχόμενους μετακινούμενους φοιτητές, διαμορφώνοντας τη μέση αντιστοιχία της ομάδας χωρών με εξαιρετικά αποτελέσματα στη μεταβλητή σε **4,8 εισερχόμενους για κάθε εξερχόμενο φοιτητή**, που αποτελεί και την **υψηλότερη** τιμή μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Παράλληλα, η συγκεκριμένη ομάδα χωρών καταγράφει το **δεύτερο χαμηλότερο ποσοστό εξερχόμενων φοιτητών ως προς το συνολικό φοιτητικό πληθυσμό (3,7%)** μεταξύ των 5 ομάδων χωρών, με το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Δανία να κατατάσσονται στις 10 χώρες με τα χαμηλότερα ποσοστά στην ΕΕ-27. Στον αντίποδα βρίσκεται η Ιρλανδία καταγράφοντας το 5^ο υψηλότερο ποσοστό εξερχόμενων φοιτητών μεταξύ των 27 κρατών μελών της ΕΕ.

2^η ΟΜΑΔΑ: ΧΩΡΕΣ ΜΕ ΚΑΛΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ (Ολλανδία, Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Αυστρία)

Στη συγκεκριμένη ομάδα χωρών αναλογούν κατά μέσο όρο **15,3 σπουδαστές** ανά άτομο ακαδημαϊκού προ-

σωπικού (η τρίτη χαμηλότερη αναλογία μεταξύ των 5 ομάδων χωρών). Η Ολλανδία και η Γερμανία κατατάσσονται στις 10 χώρες της ΕΕ-27 με τη χαμηλότερη αναλογία τη συγκεκριμένη χρονιά, ενώ το Βέλγιο ανήκει στις 10 χώρες της ΕΕ-27 με την υψηλότερη αναλογία σπουδαστών ανά ακαδημαϊκό προσωπικό. Στη συγκεκριμένη ομάδα χωρών κατά μέσο όρο αναλογούν **16,8 άτομα ακαδημαϊκού προσωπικού ανά 1000 κατοίκους** (η τρίτη υψηλότερη αναλογία μεταξύ των 5 ομάδων χωρών). Ωστόσο, παρατηρείται **ανομοιογένεια** στη συγκεκριμένη μεταβλητή μεταξύ των χωρών της ομάδας με δύο χώρες να κατατάσσονται στο top10 της ΕΕ-27 (Βέλγιο, Γαλλία) και με άλλες δύο να κατατάσσονται στο bottom10 (Ολλανδία, Γερμανία).

Οι χώρες με καλά παραγόμενα αποτελέσματα **δαπανούν για εκπαιδευτικά ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** κατά μέσο όρο το **1,4% του ΑΕΠ** τους (το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό μεταξύ των 5 ομάδων χωρών). Η Ολλανδία και η Γαλλία βρίσκονται ανάμεσα στις 10 χώρες της ΕΕ-27 με την υψηλότερη δαπάνη (top10). Η **δημόσια δαπάνη** για την τριτοβάθμια εκπαίδευση στη συγκεκριμένη ομάδα χωρών αντιστοιχεί κατά μέσο όρο στο **1,5% του ΑΕΠ** (επίσης το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό μεταξύ των 5 ομάδων χωρών). Η Ολλανδία, το Βέλγιο και η Αυστρία κατατάσσονται στις 10 χώρες της ΕΕ-27 με την υψηλότερη δημόσια δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ.

Η **μέση ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά φοιτητή** της συγκεκριμένης ομάδας χωρών είναι **11.921€** και αποτελεί τη δεύτερη υψηλότερη αντίστοιχη δαπάνη μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Όλες οι χώρες της ομάδας κατατάσσονται στις 10 χώρες της ΕΕ-27 με την υψηλότερη δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά φοιτητή. Η **μέση ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά φοιτητή εκφρασμένη ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ** είναι **42,4%** και αποτελεί επίσης τη δεύτερη υψηλότερη δαπάνη μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Αξίζει να σημειωθεί ότι τρεις από τις πέντε χώρες της ομάδας (Ολλανδία, Γερμανία, Γαλλία) κατατάσσονται στο top10 της ΕΕ-27 ως προς τη συγκεκριμένη μεταβλητή.

Η **μέση εγχώρια επένδυση σε Ε&Α της ανώτατης εκπαίδευσης** στη συγκεκριμένη ομάδα χωρών αντιστοιχεί στο **0,6% του ΑΕΠ** τους και αποτελεί επίσης τη δεύτερη υψηλότερη δαπάνη μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Σχεδόν όλες οι χώρες της ομάδας κατατάσσονται στο top10 της ΕΕ-27 ως προς τη συγκεκριμένη μεταβλητή, με εξαίρεση το Βέλγιο, το οποίο ωστόσο κατέχει υψηλή θέση (12^η) στη σειρά κατάταξης. Η **μέση εγχώρια επένδυση σε Ε&Α της ανώτατης εκπαίδευσης ανά κάτοικο** της συγκεκριμένης ομάδας χωρών είναι **182€** και αποτελεί τη δεύτερη υψηλότερη δαπάνη μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Και οι πέντε χώρες της συγκεκριμένης ομάδας κατατάσσονται στο top10 της ΕΕ-27 ως προς τη συγκεκριμένη μεταβλητή.

Η συγκεκριμένη ομάδα χωρών καταγράφει το δεύτερο χαμηλότερο ποσοστό εγγεγραμμένων φοιτητών σε

ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα (4,1%) μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Στην Ολλανδία, το Βέλγιο και την Αυστρία δεν λειτουργούν ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Ως προς τον **τρόπο καθορισμού των εισακτέων στον 1^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης**, σε τρεις από τις πέντε χώρες της ομάδας (Βέλγιο, Γαλλία, Αυστρία) **δεν υφίσταται κανένας περιορισμός** στον αριθμό εισακτέων για τους περισσότερους τομείς σπουδών. Αντίθετα, στην Ολλανδία και τη Γερμανία εφαρμόζεται η ρήτρα **numerus clausus** (προκαθορισμένος αριθμός εισακτέων). Σχεδόν σε όλες τις χώρες της συγκεκριμένης ομάδας δεν εφαρμόζεται καμία διαδικασία επιλογής των υποψηφίων για τους περισσότερους τομείς του 1^{ου} κύκλου σπουδών, με εξαίρεση την **Ολλανδία** όπου **τα εκπαιδευτικά ιδρύματα καθορίζουν τα κριτήρια εισαγωγής** των υποψηφίων. Το χαρακτηριστικό αυτό διαφοροποιεί τη συγκεκριμένη ομάδα χωρών από την ομάδα των χωρών με εξαιρετικά αποτελέσματα όπου επίσης **ορίζεται ρήτρα numerus clausus από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα σε συνεργασία με τις εκπαιδευτικές αρχές, αλλά κατά κύριο λόγο τα εκπαιδευτικά ιδρύματα διαμορφώνουν τα κριτήρια εισαγωγής των υποψηφίων**.

Πέρα από τον κύριο τρόπο εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, είναι επίσης χαρακτηριστικό ότι και οι πέντε χώρες της συγκεκριμένης ομάδας παρέχουν τουλάχιστον έναν **εναλλακτικό τρόπο εισαγωγής** των φοιτητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Όμως, μόλις το **3,5%** του φοιτητικού τους πληθυσμού έχει εισαχθεί στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μέσω ενός εναλλακτικού τρόπου. Αξίζει να σημειωθεί ότι το ποσοστό αυτό είναι και το τρίτο υψηλότερο μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Ως προς την τιμή των χωρών της ομάδας με καλά παραγόμενα αποτελέσματα στη συγκεκριμένη μεταβλητή θα πρέπει να σημειωθεί ότι η Αυστρία και η Γερμανία κατατάσσονται στο top10 των χωρών της ΕΕ-27, ενώ στον αντίποδα βρίσκεται η Ολλανδία, όπου ενώ προβλέπονται εναλλακτικοί τρόποι πρόσβασης των φοιτητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, το ποσοστό των φοιτητών που έχουν εισαχθεί μέσω αυτών είναι **μηδαμινό**.

Η **μέση συνήθης τιμή των διδάκτρων φοίτησης στον 1^ο κύκλο σπουδών** είναι **706€ ετησίως** και αποτελεί τη δεύτερη χαμηλότερη τιμή μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Τρεις από τις πέντε χώρες της συγκεκριμένης ομάδας (Βέλγιο, Γαλλία, Αυστρία) κατατάσσονται στις 10 χώρες με τα χαμηλότερα διδάκτρα φοίτησης στην ΕΕ-27, ενώ στον αντίποδα βρίσκεται η Ολλανδία (κατέχει την 5^η θέση). Το **ύψος των διδάκτρων** στη συγκεκριμένη ομάδα χωρών, όπου αυτά προβλέπονται, ορίζεται κατά κύριο λόγο από τις **κεντρικές/ περιφερειακές εκπαιδευτικές αρχές**. Συνδυάζοντας το ποσοστό των φοιτητών που καταβάλλουν διδάκτρα και το ύψος των διδάκτρων φοίτησης, η συγκεκριμένη ομάδα χωρών **δεν εμφανίζει κάποιο διακριτό χαρακτηριστικό**, αφού εκδηλώνεται υψηλή ενδοομαδική **ανομοιογένεια**. Συγκεκριμένα, σε δύο χώρες της ομάδας (Γερ-

μανία, Αυστρία) η **μειονότητα των φοιτητών καταβάλλει δίδακτρα και το ύψος αυτών είναι χαμηλό**, σε άλλες δύο χώρες (Βέλγιο, Γαλλία) τα **δίδακτρα φοίτησης είναι επίσης χαμηλά, αλλά η πλειονότητα των φοιτητών υποχρεούται να τα καταβάλλει**, ενώ στην Ολλανδία η **πλειονότητα των φοιτητών καταβάλλει δίδακτρα και το ύψος αυτών είναι υψηλό**.

Όσον αφορά την **οικονομική στήριξη** των φοιτητών στην ομάδα χωρών με καλά παραγόμενα αποτελέσματα, η **μέση συνήθης επιχορήγηση των φοιτητών του 1^{ου} κύκλου σπουδών είναι 2.896€ ετησίως**, τιμή που αποτελεί τη **δεύτερη υψηλότερη** μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Αυστρία, η Γαλλία και η Ολλανδία κατατάσσονται στις 10 χώρες της ΕΕ-27 με την υψηλότερη επιχορήγηση στους φοιτητές του 1^{ου} κύκλου σπουδών, ενώ υψηλή θέση στη σειρά κατάταξης κατέχει και η Γερμανία (12^η θέση). Στον αντίποδα βρίσκεται το Βέλγιο, το οποίο ανήκει στο bottom10 των χωρών της ΕΕ-27 ως προς τη συγκεκριμένη μεταβλητή. Συνδυάζοντας το ποσοστό των φοιτητών που λαμβάνουν επιχορήγηση και το ύψος αυτής, η συγκεκριμένη ομάδα **δεν εμφανίζει κάποιο διακριτό χαρακτηριστικό**. Συγκεκριμένα, σε δύο χώρες της ομάδας (Γερμανία, Βέλγιο) η **μειονότητα των φοιτητών λαμβάνει επιχορήγηση και το ύψος αυτής είναι χαμηλό**, σε άλλες δύο χώρες (Γαλλία, Αυστρία) η **μειονότητα επίσης των φοιτητών λαμβάνει επιχορήγηση, αλλά το σύνθετο ποσό της είναι υψηλό**, ενώ στην Ολλανδία η **πλειονότητα των φοιτητών λαμβάνει υψηλή επιχορήγηση**.

Η **μέση συνήθης τιμή των φοιτητικών δανείων** για τους σπουδαστές του 1^{ου} κύκλου σπουδών είναι **3.474€ ετησίως** και αποτελεί τη **δεύτερη χαμηλότερη** τιμή μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Ωστόσο, και εδώ παρατηρείται ενδοομαδική **ανομοιογένεια**, με τρεις χώρες της ομάδας να κατατάσσονται στις 10 χώρες της ΕΕ-27 με τα χαμηλότερα φοιτητικά δάνεια (Ολλανδία, Βέλγιο, Αυστρία) και τις υπόλοιπες δύο (Γερμανία, Γαλλία) να κατατάσσονται στο top10 των χωρών της ΕΕ-27 με τα υψηλότερα φοιτητικά δάνεια αντιστοίχως. Ως προς τα **μοντέλα χρηματοδότησης** που υιοθετούν τα κράτη-μέλη της συγκεκριμένης ομάδας χωρών, **δεν διακρίνεται κάποιο συγκεκριμένο** που να χαρακτηρίζει συνολικά την ομάδα. Στη Γερμανία και την Αυστρία η **μειονότητα του φοιτητικού πληθυσμού καταβάλλει δίδακτρα και η μειονότητα λαμβάνει επιχορήγηση**. Στη Γαλλία και το Βέλγιο η **πλειονότητα των φοιτητών καταβάλλει δίδακτρα αλλά η μειονότητα λαμβάνει επιχορήγηση**, ενώ στην Ολλανδία η **πλειονότητα καταβάλλει δίδακτρα και παράλληλα η πλειονότητα επωφελείται των επιχορηγήσεων**.

Η **μέση τιμή του δείκτη αυτονομίας των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** της συγκεκριμένης ομάδας χωρών είναι **1,26**, τιμή που αποτελεί τη **δεύτερη υψηλότερη** μεταξύ των 5 ομάδων χωρών και ως εκ τούτου χαρακτηρίζει την ομάδα ως ομάδα χωρών με **μέτρια προς υψηλή** αυτονομία των ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (όπως και η 1^η ομάδα χω-

ρών). Θα πρέπει, ωστόσο, να σημειωθεί ότι η Αυστρία και η Ολλανδία κατατάσσονται στις 10 χώρες της ΕΕ-27 με τον υψηλότερο δείκτη αυτονομίας, ενώ η Γαλλία περιλαμβάνεται στις 10 χώρες με τη χαμηλότερη αυτονομία των εκπαιδευτικών τους ιδρυμάτων.

Επιπλέον, η συγκεκριμένη ομάδα χωρών καταγράφει τον **υψηλότερο** δείκτη **γεωγραφικής προσβασιμότητας** μεταξύ των 5 ομάδων χωρών με το **97,9%** του πληθυσμού της να έχει πρόσβαση στο πλησιέστερο ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα σε λιγότερο από 1 ώρα. Το Βέλγιο, η Γερμανία και η Ολλανδία κατατάσσονται στο top10 των κρατών-μελών της ΕΕ-27, ενώ υψηλή θέση στη σειρά κατάταξης κατέχει η Αυστρία και η Γαλλία (12^η και 13^η θέση αντίστοιχα).

Τέλος, ως προς την **κινητικότητα του φοιτητικού πληθυσμού** η πλειονότητα των συστημάτων της συγκεκριμένης ομάδας χωρών (όπως και η 1^η ομάδα χωρών) χαρακτηρίζονται ως **«ελκυστικά»** (που υποδηλώνει ότι καταγράφουν **χαμηλή** εξερχόμενη κινητικότητα και παράλληλα το πλήθος εισερχόμενων φοιτητών είναι **μεγαλύτερο** του πλήθους των εξερχόμενων από αυτά φοιτητών), με μόνη εξαίρεση το σύστημα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της Γερμανίας, που χαρακτηρίζεται ως «ανοικτό» (που υποδηλώνει ότι καταγράφει σχετικά υψηλό αριθμό γερμανών που μεταβαίνουν για σπουδές στο εξωτερικό και ταυτόχρονα προσελκύει περισσότερους εισερχόμενους από εξερχόμενους φοιτητές). Αξίζει να σημειωθεί ότι όλες οι χώρες της συγκεκριμένης ομάδας κατατάσσονται στο top10 των χωρών της ΕΕ-27 με την υψηλότερη αναλογία εισερχόμενων προς εξερχόμενους μετακινούμενους φοιτητές, διαμορφώνοντας τη μέση αντιστοιχία της συγκεκριμένης ομάδας χωρών σε **3,8 εισερχόμενους για κάθε εξερχόμενο φοιτητή**. Η τιμή αυτή αποτελεί και τη **δεύτερη υψηλότερη** μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Παράλληλα, η συγκεκριμένη ομάδα καταγράφει το **χαμηλότερο ποσοστό εξερχόμενων φοιτητών ως προς το συνολικό φοιτητικό της πληθυσμό (2,7%)** μεταξύ των 5 ομάδων χωρών, με την Ολλανδία, τη Γαλλία και το Βέλγιο να κατατάσσονται στις 10 χώρες με τα χαμηλότερα ποσοστά μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ-27.

3^η ΟΜΑΔΑ: ΧΩΡΕΣ ΜΕ ΜΕΤΡΙΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

(Λουξεμβούργο, Ισπανία, Πορτογαλία, Ελλάδα, Εσθονία, Λιθουανία, Σλοβενία, Σλοβακία)

Στη συγκεκριμένη ομάδα χωρών αναλογούν κατά μέσο όρο **18,5 σπουδαστές** ανά άτομο ακαδημαϊκού προσωπικού, τιμή που αποτελεί και την **υψηλότερη** μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Ωστόσο, παρατηρείται ενδοομαδική **ανομοιογένεια** μεταξύ των χωρών της ομάδας ως προς τη συγκεκριμένη αναλογία. Συγκεκριμένα, τρεις χώρες της ομάδας (Λιθουανία, Εσθονία, Πορτογαλία) κατατάσσονται στις 10 χώρες με τη χαμηλότερη αναλογία στην ΕΕ-27 τη συγκεκριμένη χρονιά, ενώ άλλες τρεις χώρες (Σλοβενία, Ελλάδα, Ισπανία) κατατάσσονται στις 10 χώρες με την υψηλότερη αναλογία σπουδαστών ανά ακαδημαϊκό προσωπικό στην ΕΕ-27.

Στη συγκεκριμένη ομάδα χωρών αναλογούν κατά μέσο όρο **16,1 άτομα ακαδημαϊκού προσωπικού ανά 1000 κατοίκους** (η δεύτερη χαμηλότερη αναλογία μεταξύ των 5 ομάδων χωρών). Ωστόσο, και ως προς αυτό το μέγεθος παρατηρείται ενδοομαδική **ανομοιογένεια** με τρεις χώρες (Ελλάδα, Σλοβενία, Σλοβακία) να κατατάσσονται στο top10 της ΕΕ-27 και άλλες τέσσερις (Λουξεμβούργο, Ισπανία, Πορτογαλία, Εσθονία) να κατατάσσονται στο bottom10 της ΕΕ-27.

Οι χώρες με μέτρια παραγόμενα αποτελέσματα **δαπανούν για τα εκπαιδευτικά ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** κατά μέσο όρο το **1,3% του ΑΕΠ** τους (το δεύτερο χαμηλότερο ποσοστό μεταξύ των 5 ομάδων χωρών). Οι χώρες της συγκεκριμένης ομάδας, ωστόσο, διαφοροποιούνται ως προς το ποσοστό αυτό. Η Εσθονία, η Λιθουανία και η Ελλάδα βρίσκονται ανάμεσα στις 10 χώρες με την υψηλότερη δαπάνη (top10) στην ΕΕ-27, ενώ η Σλοβακία, η Σλοβενία και η Πορτογαλία κατατάσσονται αντίστοιχα στις 10 χώρες με τη χαμηλότερη δαπάνη (bottom10). Κατά μέσο όρο στη συγκεκριμένη ομάδα χωρών η **δημόσια δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση** αντιστοιχεί στο **1,2% του ΑΕΠ** (επίσης το δεύτερο χαμηλότερο ποσοστό μεταξύ των 5 ομάδων χωρών). Τρεις από τις οκτώ χώρες της ομάδας (Σλοβακία, Λιθουανία, Πορτογαλία) κατατάσσονται στις 10 χώρες με τη χαμηλότερη δημόσια δαπάνη (bottom10) στην ΕΕ-27, ενώ η Ελλάδα με 1,48% του ΑΕΠ (έτος αναφοράς 2005) ανήκει στο top10 των χωρών της ΕΕ-27.

Η **μέση ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά φοιτητή** της συγκεκριμένης ομάδας είναι **6.258€** και αποτελεί τη δεύτερη χαμηλότερη δαπάνη μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Οι μισές χώρες της ομάδας (Λιθουανία, Εσθονία, Σλοβακία, Ελλάδα) κατατάσσονται στις 10 χώρες με τη χαμηλότερη δαπάνη στην ΕΕ-27, ενώ η Ισπανία καταγράφει αντίστοιχα τη 10^η υψηλότερη δαπάνη. Η **μέση ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά φοιτητή εκφρασμένη ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ** της συγκεκριμένης ομάδας χωρών είναι **33,6%** και αποτελεί τη χαμηλότερη δαπάνη μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Και στην περίπτωση αυτής της μεταβλητής, οι μισές χώρες της ομάδας (Λιθουανία, Εσθονία, Σλοβακία, Ελλάδα) κατατάσσονται στις 10 χώρες με τη χαμηλότερη δαπάνη στην ΕΕ-27, ενώ η Ισπανία καταγράφει αντίστοιχα τη 10^η υψηλότερη δαπάνη.

Η **μέση εγχώρια επένδυση σε Ε&Α της ανώτατης εκπαίδευσης** των κρατών-μελών της συγκεκριμένης ομάδας αντιστοιχεί στο **0,4% του ΑΕΠ** και αποτελεί την τρίτη υψηλότερη δαπάνη μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Παρατηρείται, ωστόσο, σημαντική ενδοομαδική **ανομοιογένεια**, με τέσσερις χώρες (Εσθονία, Λιθουανία, Πορτογαλία) να κατατάσσονται στο top10 της ΕΕ-27 και τέσσερις χώρες αντίστοιχα να κατατάσσονται στο bottom10 (Λουξεμβούργο, Σλοβακία, Σλοβενία, Ελλάδα). Η **μέση εγχώρια επένδυση σε Ε&Α της ανώτατης εκπαίδευσης ανά κάτοικο** στη συγκεκριμένη ομάδα χωρών είναι **87€** και αποτελεί επίσης την

τρίτη υψηλότερη δαπάνη μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Ελλάδα, η Σλοβακία και η Σλοβενία ως προς τη συγκεκριμένη μεταβλητή κατατάσσονται στο bottom10 της ΕΕ-27.

Η συγκεκριμένη ομάδα χωρών καταγράφει το τρίτο χαμηλότερο ποσοστό **εγγεγραμμένων φοιτητών σε ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα (10,9%)** μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Στην Ελλάδα και το Λουξεμβούργο δεν λειτουργούν ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ η Σλοβακία, η Εσθονία και η Πορτογαλία κατατάσσονται στις 10 χώρες της ΕΕ-27 με τα υψηλότερα ποσοστά φοιτητών σε ιδιωτικά ανεξάρτητα ιδρύματα.

Ως προς τον **τρόπο καθορισμού των εισακτέων στον 1^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης**, σχεδόν σε όλες τις χώρες της συγκεκριμένης ομάδας εφαρμόζεται η ρήτρα **numerus clausus** (προκαθορισμένος αριθμός εισακτέων), με μόνη εξαίρεση το Λουξεμβούργο. Στις μισές χώρες της ομάδας (**Ισπανία, Εσθονία, Λιθουανία, Σλοβακία**) ο αριθμός των εισακτέων ορίζεται από τα **εκπαιδευτικά ιδρύματα σε συνεργασία με τις εκπαιδευτικές αρχές**. Αντίθετα, στην Πορτογαλία και τη Σλοβακία ο αριθμός των εισακτέων ορίζεται **αποκλειστικά από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα**, ενώ στην Ελλάδα ορίζεται από τις **κεντρικές εκπαιδευτικές αρχές**. Στη συγκεκριμένη ομάδα χωρών τα κριτήρια επιλογής των υποψηφίων καθορίζονται κατά κύριο λόγο από τα **εκπαιδευτικά ιδρύματα** (Εσθονία, Λιθουανία, Σλοβακία, Σλοβενία). Ωστόσο, σε τρεις χώρες (Ελλάδα, Πορτογαλία, Ισπανία) λειτουργεί σύστημα **εθνικών εξετάσεων**, ενώ στο Λουξεμβούργο δεν προβλέπεται κάποια διαδικασία επιλογής των υποψηφίων για τους περισσότερους τομείς του 1^{ου} κύκλου σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Πέρα από τον κύριο τρόπο εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, η πλειονότητα των χωρών της ομάδας με μέτρια παραγόμενα συνολικά αποτελέσματα (5 από τις 8 χώρες) δεν παρέχουν **εναλλακτικούς τρόπους εισαγωγής** στην τριτοβάθμια, με εξαίρεση τη Ισπανία, την Πορτογαλία και το Λουξεμβούργο. Παρόλα αυτά, η ομάδα καταγράφει το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό φοιτητών που έχουν εισαχθεί στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μέσω ενός εναλλακτικού τρόπου εισαγωγής (**3,7%**) μεταξύ των 5 ομάδων χωρών, αφού η Πορτογαλία και η Ισπανία κατέχουν υψηλές θέσεις στη σειρά κατάταξης (5^η και 6^η αντίστοιχα) μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ-27 ως προς τη συγκεκριμένη μεταβλητή.

Η **μέση συνήθης τιμή των διδάκτρων** φοίτησης στον 1^ο κύκλο σπουδών είναι **1.186€ ετησίως** και αποτελεί τη δεύτερη υψηλότερη τιμή μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Οι μισές από τις χώρες της συγκεκριμένης ομάδας (Σλοβενία, Σλοβακία, Λιθουανία και Εσθονία) κατατάσσονται στις 10 χώρες της ΕΕ-27 με τα υψηλότερα διδάκτρα φοίτησης, ενώ στον αντίποδα βρίσκεται το Λουξεμβούργο (16^η θέση) και η Ελλάδα με μηδενικά διδάκτρα. Το **ύψος των διδάκτρων**, όπου αυτά προβλέπονται, ορίζεται κατά κύριο λόγο από τα **εκπαι-**

δευτικά ιδρύματα (Λουξεμβούργο, Εσθονία, Λιθουανία). Συνδυάζοντας το ποσοστό των φοιτητών που καταβάλλουν δίδακτρα και το ύψος αυτών, στη συγκεκριμένη ομάδα χωρών κατά κύριο λόγο φαίνεται να επικρατεί το μοντέλο σύμφωνα με το οποίο **τα δίδακτρα είναι υψηλά συγκριτικά με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, ωστόσο η μειονότητα του φοιτητικού πληθυσμού υποχρεούται να τα καταβάλλει**. Αξίζει να σημειωθεί ότι αποτελεί και τη **μοναδική** ομάδα μεταξύ των 5 ομάδων χωρών, όπου επικρατεί το παραπάνω χαρακτηριστικό. Εξαιρέση από το συγκεκριμένο μοντέλο αποτελούν το Λουξεμβούργο, η Ισπανία και η Πορτογαλία, όπου **τα δίδακτρα είναι χαμηλά συγκριτικά με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, αλλά η πλειονότητα του φοιτητικού πληθυσμού υποχρεούται να τα καταβάλλει**. Η Ελλάδα αποτελεί τη μόνη χώρα στη συγκεκριμένη ομάδα χωρών όπου η φοίτηση στον 1^ο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι δωρεάν.

Όσον αφορά την **οικονομική στήριξη** των φοιτητών στην ομάδα των χωρών με μέτρια παραγόμενα αποτελέσματα, η **μέση συνήθης επιχορήγηση των φοιτητών του 1^{ου} κύκλου σπουδών είναι 1.922€ ετησίως**, τιμή που αποτελεί την **τρίτη υψηλότερη** μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Ισπανία και η Σλοβακία κατατάσσονται στις 10 χώρες της ΕΕ-27 με την υψηλότερη επιχορήγηση στους φοιτητές του 1^{ου} κύκλου σπουδών. Στον αντίποδα βρίσκεται η Ελλάδα, η Εσθονία και η Λιθουανία, οι οποίες ανήκουν στο bottom10 των χωρών της ΕΕ-27. Συνδυάζοντας το ποσοστό των φοιτητών που λαμβάνουν επιχορήγηση και το ύψος αυτής, στη συγκεκριμένη ομάδα χωρών φαίνεται κατά κύριο λόγο να επικρατεί το μοντέλο σύμφωνα με το οποίο η **μειονότητα του φοιτητικού πληθυσμού λαμβάνει επιχορήγηση η οποία είναι και χαμηλή** συγκριτικά με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Εξαιρέση αποτελούν η Ισπανία και η Σλοβακία, όπου επίσης η μειονότητα του φοιτητικού πληθυσμού λαμβάνει επιχορήγηση η οποία, όμως, είναι υψηλότερη συγκριτικά με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Η **μέση συνήθης τιμή των φοιτητικών δανείων** για τους σπουδαστές του 1^{ου} κύκλου σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι **3.177€ ετησίως** και αποτελεί τη **χαμηλότερη** τιμή μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Η Σλοβενία και η Σλοβακία κατατάσσονται στις 10 χώρες της ΕΕ-27 με τα χαμηλότερα φοιτητικά δάνεια, ενώ η Πορτογαλία καταγράφει το τρίτο υψηλότερο δάνειο μεταξύ των 27 κρατών-μελών της ΕΕ.

Συνολικά και στη συγκεκριμένη ομάδα χωρών φαίνεται να επικρατεί το **μοντέλο χρηματοδότησης** σύμφωνα με το οποίο: η **μειονότητα των φοιτητών καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης και η μειονότητα των φοιτητών λαμβάνει επιχορήγηση** (Ελλάδα, Εσθονία, Λιθουανία, Σλοβακία, Σλοβενία). Ο ρόλος του κράτους στο συγκεκριμένο μοντέλο μπορεί να θεωρηθεί ως «**παθητικός**», αφού ούτε στηρίζει οικονομικά τους σπουδαστές κι ούτε τους χρεώνει με δίδακτρα φοίτησης. Καταγράφεται, επομένως, ελάχιστη προσπάθεια για τον καθορισμό και την εφαρμογή μιας ξεκάθαρης εκπαι-

δευτικής πολιτικής για την ενίσχυση της **κοινωνικής διάστασης** στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μέσω των συστημάτων οικονομικής υποστήριξης των φοιτητών (Eurydice, 2011a). Εξαιρέση αποτελούν η Ισπανία και η Πορτογαλία, όπου η **πλειονότητα των φοιτητών καταβάλλει δίδακτρα και η μειονότητα λαμβάνει επιχορήγηση**.

Η μέση τιμή του **δείκτη αυτονομίας των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** της συγκεκριμένης ομάδας χωρών είναι **1,0** τιμή που αποτελεί τη **χαμηλότερη** μεταξύ των 5 ομάδων χωρών και χαρακτηρίζει την ομάδα ως ομάδα χωρών με **μέτρια αυτονομία** των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ας σημειωθεί ότι 5 χώρες της συγκεκριμένης ομάδας (Ισπανία, Πορτογαλία, Ελλάδα, Λιθουανία, Σλοβακία) κατατάσσονται στις 10 χώρες της ΕΕ-27 με τον χαμηλότερο δείκτη αυτονομίας, ενώ η Εσθονία περιλαμβάνεται στις 10 χώρες με την υψηλότερη αυτονομία των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ-27.

Επιπλέον, η συγκεκριμένη ομάδα χωρών καταγράφει το **δεύτερο χαμηλότερο** δείκτη **γεωγραφικής προσβασιμότητας** με το **84,8%** του πληθυσμού της να έχει πρόσβαση στο πλησιέστερο ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα σε λιγότερο από 1 ώρα. Ωστόσο, παρατηρείται ενδοομαδική **ανομοιογένεια** ως προς το δείκτη αυτό, με τέσσερις χώρες (Ισπανία, Ελλάδα, Εσθονία, Λιθουανία) να κατατάσσονται στο bottom10 των 27 κρατών-μελών της ΕΕ-27, ενώ τρεις χώρες (Λουξεμβούργο, Πορτογαλία, Σλοβενία) να κατατάσσονται στο bottom10 των χωρών της ΕΕ-27.

Τέλος, ως προς την **κινητικότητα του φοιτητικού πληθυσμού** σχεδόν όλα τα συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της συγκεκριμένης ομάδας χωρών, χαρακτηρίζονται ως «**περιορισμένα**» (που υποδηλώνει συστήματα που δεν αποτελούν ελκυστικό προορισμό για σπουδές και ταυτόχρονα σημαντικός αριθμός των φοιτητών τους εξέρχεται προκειμένου να σπουδάσει στο εξωτερικό), με μόνη εξαίρεση το σύστημα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της Ισπανίας, που χαρακτηρίζεται ως «**ελκυστικό**», δηλαδή με χαμηλή εξερχόμενη κινητικότητα και το πλήθος των εισερχόμενων σε αυτήν φοιτητών είναι μεγαλύτερο του πλήθους των εξερχόμενων από αυτήν φοιτητών. Αξίζει να σημειωθεί ότι πέντε χώρες της συγκεκριμένης ομάδας (Λουξεμβούργο, Εσθονία, Λιθουανία, Σλοβακία, Σλοβενία) κατατάσσονται στο bottom10 των χωρών της ΕΕ-27 με τη χαμηλότερη αναλογία εισερχόμενων προς εξερχόμενους μετακινούμενους φοιτητές, διαμορφώνοντας τη μέση αντιστοιχία της συγκεκριμένης ομάδας χωρών σε **0,8 εισερχόμενους για κάθε εξερχόμενο φοιτητή**. Αυτή η μέση τιμή αποτελεί και τη **δεύτερη χαμηλότερη** μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Παράλληλα, η συγκεκριμένη ομάδα χωρών καταγράφει το **υψηλότερο ποσοστό εξερχόμενων φοιτητών ως προς το συνολικό φοιτητικό πληθυσμό (20,5%)**, με πέντε χώρες να κατατάσσονται στο top10 της ΕΕ-27 (Λουξεμβούργο, Ελλάδα, Εσθονία, Σλοβακία, Σλοβενία). Στον αντίποδα βρίσκεται η Ισπανία που καταγράφει ένα από τα χα-

μηλότερα ποσοστά εξερχόμενων φοιτητών ως προς το συνολικό φοιτητικό πληθυσμό (26^η θέση) μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ-27.

4^η ΟΜΑΔΑ: ΧΩΡΕΣ ΜΕ ΧΑΜΗΛΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

(Πολωνία, Τσεχία, Ιταλία, Κύπρος)

Στην ομάδα χωρών με χαμηλά παραγόμενα συνολικά αποτελέσματα αναλογούν κατά μέσο όρο **17,1 σπουδαστές** ανά άτομο ακαδημαϊκού προσωπικού, τιμή που αποτελεί τη δεύτερη υψηλότερη μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Η Τσεχία και η Ιταλία κατατάσσονται στις 10 χώρες της ΕΕ-27 με την υψηλότερη αναλογία τη συγκεκριμένη χρονιά, ενώ η Κύπρος ανήκει στις 10 χώρες της ΕΕ-27 με τη χαμηλότερη αναλογία σπουδαστών ανά ακαδημαϊκό προσωπικό. Κατά μέσο όρο στη συγκεκριμένη ομάδα χωρών αναλογούν **18,7 άτομα ακαδημαϊκού προσωπικού ανά 1000 κατοίκους** (η υψηλότερη αναλογία μεταξύ των 5 ομάδων χωρών), με την Τσεχία και την Ιταλία να κατατάσσονται στις 10 χώρες της ΕΕ-27 με την υψηλότερη αναλογία τη συγκεκριμένη χρονιά.

Οι χώρες με χαμηλά παραγόμενα αποτελέσματα **δαπανούν για τα εκπαιδευτικά ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** κατά μέσο όρο το **1,4% του ΑΕΠ** τους (το τρίτο υψηλότερο ποσοστό μεταξύ των 5 ομάδων χωρών). Ωστόσο, παρατηρείται ενδοομαδική **ανομοιογένεια** ως τη συγκεκριμένη μεταβλητή, με την Τσεχία και την Ιταλία να κατατάσσονται στο bottom10 των χωρών της ΕΕ-27, ενώ η Κύπρος να καταγράφει το τρίτο υψηλότερο ποσοστό μεταξύ των 27 κρατών-μελών. Κατά μέσο όρο στη συγκεκριμένη ομάδα χωρών η **δημόσια δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση** αντιστοιχεί στο **1,3% του ΑΕΠ** (το τρίτο υψηλότερο ποσοστό μεταξύ των 5 ομάδων χωρών). Με εξαίρεση και πάλι την Κύπρο που καταλαμβάνει την 3^η θέση μεταξύ των 27 κρατών-μελών της ΕΕ, οι υπόλοιπες χώρες της συγκεκριμένης ομάδας κατατάσσονται στις 10 χώρες της ΕΕ-27 με τη χαμηλότερη δημόσια δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ.

Η **μέση ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά φοιτητή** της συγκεκριμένης ομάδας χωρών είναι **6.797€** και αποτελεί την τρίτη υψηλότερη δαπάνη μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Η Τσεχία και η Πολωνία κατατάσσονται στις 10 χώρες της ΕΕ-27 με τη χαμηλότερη αντίστοιχη δαπάνη. Η **μέση ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά φοιτητή εκφρασμένη ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ** είναι **33,7%** και αποτελεί τη δεύτερη χαμηλότερη δαπάνη μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Η Τσεχία και η Ιταλία κατατάσσονται στο bottom10 των χωρών της ΕΕ-27 ως προς τη συγκεκριμένη μεταβλητή.

Η **μέση εγχώρια επένδυση σε Ε&Α της ανώτατης εκπαίδευσης** στη συγκεκριμένη ομάδα χωρών αντιστοιχεί στο **0,3% του ΑΕΠ**, ενώ σε κάθε κάτοικο αναλογούν **69€**. Η δαπάνη αυτή αποτελεί τη δεύτερη χαμηλότερη δαπάνη μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Η Κύπρος και η

Πολωνία κατατάσσονται στο bottom10 των χωρών της ΕΕ-27 ως προς το συγκεκριμένο μέγεθος.

Η συγκεκριμένη ομάδα χωρών καταγράφει το υψηλότερο ποσοστό εγγεγραμμένων φοιτητών σε ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα (31,1%) μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Η Κύπρος, η Πολωνία και η Τσεχία κατατάσσονται στο top10 των χωρών της ΕΕ-27, ενώ υψηλή θέση στη σειρά κατάταξης καταλαμβάνει και η Ιταλία (13^η). Ως προς τον **τρόπο καθορισμού των εισακτέων στον 1^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, δεν διακρίνεται κάποιος συγκεκριμένος που να χαρακτηρίζει την ομάδα**, αφού οι τέσσερις χώρες με χαμηλά παραγόμενα αποτελέσματα ακολουθούν τέσσερις διαφορετικούς τρόπους εισαγωγής των υποψηφίων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ως προς τα **κριτήρια εισαγωγής**, στην Τσεχία και την Πολωνία αυτά **καθορίζονται από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα**, στην Κύπρο λειτουργεί σύστημα **εθνικών εξετάσεων**, ενώ στην Ιταλία δεν προβλέπεται κάποια διαδικασία επιλογής των υποψηφίων για τους περισσότερους τομείς σπουδών.

Πέρα από τον κύριο τρόπο εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, καμία από τις τέσσερις χώρες της συγκεκριμένης ομάδας χωρών δεν παρέχει **εναλλακτικούς τρόπους εισαγωγής** στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αξίζει να σημειωθεί ότι αποτελεί και τη **μοναδική ομάδα χωρών με μηδενικό ποσοστό φοιτητών που έχουν εισαχθεί, μέσω ενός εναλλακτικού τρόπου πρόσβασης, στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.**

Η μέση **συνήθης τιμή των διδάκτρων φοίτησης στον 1^ο κύκλο σπουδών** είναι **478€ ετησίως** και αποτελεί τη χαμηλότερη τιμή μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Ωστόσο, οι χώρες της ομάδας εμφανίζουν **ανομοιογένεια**, με την Ιταλία να κατέχει την 7^η θέση στην ΕΕ-27 ως προς το ύψος των διδάκτρων φοίτησης, ενώ στην Τσεχία και την Κύπρο οι φοιτητές δεν καταβάλλουν δίδακτρα. Στην Πολωνία όπου οι φοιτητές μερικής φοίτησης καταβάλλουν δίδακτρα, δεν έχει κοινοποιηθεί από τη χώρα το σύνθηρες ύψος των διδάκτρων. Συνδυάζοντας το ποσοστό των φοιτητών που καταβάλλουν δίδακτρα και το ύψος των διδάκτρων φοίτησης, φαίνεται στη συγκεκριμένη ομάδα χωρών να επικρατεί κατά κύριο λόγο το μοντέλο σύμφωνα με το οποίο **τα δίδακτρα είναι χαμηλά συγκριτικά με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο και η μειονότητα του φοιτητικού πληθυσμού υποχρεούται να τα καταβάλλει.** Αξίζει να σημειωθεί ότι αποτελεί και τη **μοναδική ομάδα** μεταξύ των 5 ομάδων χωρών, όπου επικρατεί το παραπάνω χαρακτηριστικό. Εξαίρεση από το συγκεκριμένο μοντέλο αποτελεί η Ιταλία, όπου τα δίδακτρα είναι **υψηλά συγκριτικά με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο και η πλειονότητα του φοιτητικού πληθυσμού υποχρεούται να τα καταβάλλει.**

Όσον αφορά την **οικονομική στήριξη** των φοιτητών στην ομάδα χωρών με χαμηλά παραγόμενα συνολικά αποτελέσματα, η **μέση συνήθης επιχορήγηση των φοιτητών του 1^{ου} κύκλου σπουδών** είναι **1.611€ ετησίως**, τιμή που αποτελεί και τη δεύτερη χαμηλότερη

μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Τσεχία και η Πολωνία κατατάσσονται στις 10 χώρες της ΕΕ-27 με τη χαμηλότερη επιχορήγηση στους φοιτητές του 1^{ου} κύκλου, ενώ υψηλή θέση στη σειρά κατάταξης κατέχει η Ιταλία (8^η θέση). Συνδυάζοντας το ποσοστό των φοιτητών που λαμβάνουν επιχορήγηση και το ύψος αυτής, φαίνεται ότι στη συγκεκριμένη ομάδα χωρών επικρατεί κατά κύριο λόγο (Τσεχία, Πολωνία) το μοντέλο σύμφωνα με το οποίο **η μειονότητα του φοιτητικού πληθυσμού λαμβάνει επιχορήγηση η οποία είναι και χαμηλή** συγκριτικά με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Εξάιρεση αποτελούν η Κύπρος (όπου **οι επιχορηγήσεις είναι επίσης χαμηλές, αλλά η πλειονότητα του φοιτητικού πληθυσμού επωφελείται από αυτές**) και η Ιταλία (όπου **οι επιχορηγήσεις είναι υψηλές, αλλά η μειονότητα των φοιτητών επωφελείται από αυτές**).

Η μέση συνήθης τιμή των φοιτητικών δανείων για τους σπουδαστές του 1^{ου} κύκλου σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι **6.750€ ετησίως** και αποτελεί την **υψηλότερη** τιμή μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Ωστόσο, μόνο η Κύπρος και η Πολωνία χορηγούν φοιτητικά δάνεια, και μάλιστα πολύ υψηλά (1^η και 6^η θέση στη σειρά κατάταξης μεταξύ των 27 κρατών-μελών της ΕΕ).

Συνολικά ως προς τα **μοντέλα χρηματοδότησης**, δεν διακρίνεται με σαφήνεια κάποιο συγκεκριμένο που να χαρακτηρίζει την ομάδα των χωρών με χαμηλά παραγόμενα εκπαιδευτικά αποτελέσματα. Στην Τσεχία και την Πολωνία η μειονότητα των φοιτητών καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης και η μειονότητα των φοιτητών λαμβάνει επιχορήγηση. Στην Κύπρο επίσης η μειονότητα των φοιτητών καταβάλλει δίδακτρα αλλά η πλειονότητα λαμβάνει επιχορήγηση, ενώ στην Ιταλία η πλειονότητα των φοιτητών καταβάλλει δίδακτρα, αλλά η μειονότητα λαμβάνει επιχορήγηση.

Η μέση τιμή του **δείκτη αυτονομίας των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** της συγκεκριμένης ομάδας χωρών είναι **1,05**, τιμή που αποτελεί τη **δεύτερη χαμηλότερη** μεταξύ των 5 ομάδων χωρών και χαρακτηρίζει τη συγκεκριμένη ομάδα ως ομάδα με **μέτρια αυτονομία** (όπως και η 3^η ομάδα χωρών). Ωστόσο, παρατηρείται υψηλή ενδοομαδική **ανομοιογένεια**, με την Τσεχία και την Ιταλία να κατατάσσονται στις 10 χώρες της ΕΕ-27 με τον υψηλότερη δείκτη αυτονομίας και την Κύπρο και την Πολωνία να κατατάσσονται στις 10 χώρες της ΕΕ-27 με τη χαμηλότερη αυτονομία των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Επιπλέον, η συγκεκριμένη ομάδα χωρών καταγράφει τον **τρίτο υψηλότερο** δείκτη **γεωγραφικής προσβασιμότητας** με το **85,7%** του πληθυσμού της να έχει πρόσβαση στο πλησιέστερο ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα σε λιγότερο από 1 ώρα. Η Τσεχία ανήκει στο top10 των 27 κρατών-μελών της ΕΕ-27, ενώ η Κύπρος περιλαμβάνεται στο bottom10 (26^η θέση) της ΕΕ-27.

Τέλος, ως προς την **κινητικότητα** του φοιτητικού πληθυσμού δεν διακρίνεται με σαφήνεια ποιο χαρακτηρι-

στικό του συστήματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της συγκεκριμένης ομάδας χωρών κυριαρχεί. Συγκεκριμένα, τα συστήματα της Τσεχίας και της Ιταλίας χαρακτηρίζονται ως **«ελκυστικά»**, δηλαδή καταγράφουν χαμηλή εξερχόμενη κινητικότητα και παράλληλα το πλήθος εισερχόμενων φοιτητών είναι μεγαλύτερο του πλήθους των εξερχόμενων από αυτά φοιτητών. Αντίθετα, το σύστημα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της Κύπρου χαρακτηρίζεται ως «περιορισμένο» (δεν αποτελεί δηλαδή ελκυστικό προορισμό για σπουδές, και ταυτόχρονα σημαντικός αριθμός κυπρίων εξέρχεται προκειμένου να σπουδάσει στο εξωτερικό), ενώ το σύστημα της Πολωνίας χαρακτηρίζεται ως «κλειστό» (δηλαδή δεν αποτελεί ελκυστικό προορισμό για σπουδές, ενώ οι νέοι πολωνοί δε φαίνεται να έχουν τις ίδιες ευκαιρίες να φοιτήσουν στο εξωτερικό σε σχέση με φοιτητές άλλων κρατών-μελών της ΕΕ-27).

5^η ΟΜΑΔΑ: ΧΩΡΕΣ ΜΕ ΠΟΛΥ ΧΑΜΗΛΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

(Λετονία, Ουγγαρία, Ρουμανία, Βουλγαρία, Μάλτα)

Στην ομάδα χωρών με χαμηλά παραγόμενα συνολικά αποτελέσματα αναλογούν κατά μέσο όρο **13,9 σπουδαστές** ανά άτομο ακαδημαϊκού προσωπικού, τιμή που αποτελεί τη **χαμηλότερη** μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Η Ουγγαρία, η Βουλγαρία και η Μάλτα κατατάσσονται στις 10 χώρες της ΕΕ-27 με τη χαμηλότερη αναλογία τη συγκεκριμένη χρονιά, ενώ η Ρουμανία και η Λετονία ανήκει στις 10 χώρες της ΕΕ-27 με την υψηλότερη αναλογία σπουδαστών ανά ακαδημαϊκό προσωπικό. Κατά μέσο όρο στη συγκεκριμένη ομάδα χωρών αναλογούν **17,8 άτομα ακαδημαϊκού προσωπικού ανά 1000 κατοίκους** (η **δεύτερη υψηλότερη** αναλογία μεταξύ των 5 ομάδων χωρών), με τη Ρουμανία και τη Λετονία να κατατάσσονται στις 10 χώρες της ΕΕ-27 με την υψηλότερη αναλογία τη συγκεκριμένη χρονιά, ενώ η Βουλγαρία και η Μάλτα ανήκουν στο bottom10 των χωρών.

Οι χώρες με πολύ χαμηλά παραγόμενα αποτελέσματα **δαπανούν για τα εκπαιδευτικά ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** κατά μέσο όρο **1,2% του ΑΕΠ** τους (το **χαμηλότερο** ποσοστό μεταξύ των 5 ομάδων χωρών). Ας σημειωθεί ότι οι 4 από τις 5 χώρες της ομάδας (Ουγγαρία, Ρουμανία, Λετονία, Μάλτα) ανήκουν στο bottom10 των χωρών. Κατά μέσο όρο στη συγκεκριμένη ομάδα χωρών η **δημόσια δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση** αντιστοιχεί στο **1,1% του ΑΕΠ** (το **χαμηλότερο** ποσοστό μεταξύ των 5 ομάδων χωρών). Η Ουγγαρία, η Λετονία και η Βουλγαρία κατατάσσονται στις 10 χώρες της ΕΕ-27 με τη χαμηλότερη δημόσια δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ.

Η **μέση ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά φοιτητή** της συγκεκριμένης ομάδας χωρών είναι **5.396€** και αποτελεί τη **χαμηλότερη** δαπάνη μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Με εξαίρεση τη Μάλτα που καταλαμβάνει υψηλή θέση στη σειρά κατάταξης (11^η), οι υπόλοιπες χώρες της ομάδας κατα-

τάσσονται στις 10 χώρες της ΕΕ-27 με τη χαμηλότερη αντίστοιχη δαπάνη. Η **μέση ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά φοιτητή εκφρασμένη ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ** είναι **38,7%** και αποτελεί την τρίτη υψηλότερη δαπάνη μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Η Μάλτα και η Βουλγαρία κατατάσσονται στο top10 των χωρών της ΕΕ-27 ως προς τη συγκεκριμένη μεταβλητή, ενώ οι υπόλοιπες χώρες της ομάδας ανήκουν στο bottom10.

Η **μέση εγχώρια επένδυση σε Ε&Α της ανώτατης εκπαίδευσης** στη συγκεκριμένη ομάδα χωρών αντιστοιχεί στο **0,2% του ΑΕΠ**, ενώ σε κάθε κάτοικο αναλογούν **31€**. Η δαπάνη αυτή αποτελεί τη χαμηλότερη δαπάνη μεταξύ των 5 ομάδων χωρών, ενώ και οι πέντε χώρες της ομάδας κατατάσσονται στο bottom10 των χωρών της ΕΕ-27 ως προς το συγκεκριμένο μέγεθος.

Συνολικά, φαίνεται πως τα κράτη-μέλη με τα **πολύ χαμηλά παραγόμενα συνολικά αποτελέσματα** (εκπαιδευτικά και ερευνητικά) **δαπανούν και τα λιγότερα για την τριτοβάθμια εκπαίδευση**.

Η συγκεκριμένη ομάδα χωρών καταγράφει το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό εγγεγραμμένων φοιτητών σε ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα (18,1%) μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Η Ρουμανία, η Βουλγαρία και η Λετονία κατατάσσονται στο top10 των χωρών της ΕΕ-27, ενώ στην Ουγγαρία και τη Μάλτα δεν λειτουργούν ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Ως προς τον **τρόπο καθορισμού των εισακτέων στον 1^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης**, σε τρεις από τις πέντε χώρες της ομάδας (Ουγγαρία, Ρουμανία, Λετονία) η ρήτρα **numerus clausus** (προκαθορισμένος αριθμός εισακτέων) στον 1^ο κύκλο σπουδών ορίζεται από **τα εκπαιδευτικά ιδρύματα σε συνεργασία με τις εκπαιδευτικές αρχές**. Στη Βουλγαρία ο καθορισμός των εισακτέων γίνεται αποκλειστικά από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, ενώ στη Μάλτα δεν υπάρχει περιορισμός στον αριθμό εισακτέων. Ο τρόπος καθορισμού των εισακτέων, ωστόσο, δεν διαφοροποιεί την ομάδα αυτή από τις υπόλοιπες, αφού παρόμοια χαρακτηριστικά παρουσιάζει και η πρώτη και η τρίτη ομάδα χωρών.

Ως προς τα **κριτήρια εισαγωγής των υποψηφίων στον 1^ο κύκλο σπουδών**, στη Λετονία και τη Βουλγαρία **αυτά καθορίζονται από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα**, στην Ουγγαρία και τη Ρουμανία λειτουργεί σύστημα **εθνικών εξετάσεων**, ενώ στη Μάλτα δεν προβλέπεται κάποια διαδικασία επιλογής των υποψηφίων για τους περισσότερους τομείς σπουδών.

Πέρα από τον κύριο τρόπο εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, στην ομάδα χωρών με πολύ χαμηλά παραγόμενα αποτελέσματα δεν προβλέπονται **εναλλακτικοί τρόποι εισαγωγής** των φοιτητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Εξαιρέση αποτελεί η Μάλτα, η οποία καταγράφει ένα από τα υψηλότερα στην ΕΕ-27 ποσοστά σπουδαστών που έχουν εισαχθεί στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μέσω ενός εναλλακτικού τρόπου (7^η θέση).

Η μέση **συνήθης τιμή των διδάκτρων φοίτησης στον 1^ο κύκλο σπουδών** είναι **956€ ετησίως** και αποτελεί την τρίτη υψηλότερη τιμή μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Η Ουγγαρία και η Λετονία κατατάσσονται στο top10 των χωρών της ΕΕ-27, ενώ η Βουλγαρία στο bottom10. Στη Μάλτα όπου οι φοιτητές μερικής φοίτησης καταβάλλουν δίδακτρα, δεν έχει κοινοποιηθεί από τη χώρα το σύνηθες ύψος αυτών των διδάκτρων. Συνδυάζοντας το ποσοστό των φοιτητών που καταβάλλουν δίδακτρα και το ύψος των διδάκτρων φοίτησης, φαίνεται στη συγκεκριμένη ομάδα χωρών να επικρατεί κατά κύριο λόγο το μοντέλο σύμφωνα με το οποίο **τα δίδακτρα είναι χαμηλά συγκριτικά με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο και η πλειονότητα του φοιτητικού πληθυσμού υποχρεούται να τα καταβάλλει**. Αξίζει να σημειωθεί ότι η συγκεκριμένη ομάδα αποτελεί και τη **μοναδική** μεταξύ των 5 ομάδων χωρών, όπου επικρατεί το παραπάνω χαρακτηριστικό. Εξαιρέση από το συγκεκριμένο μοντέλο αποτελεί η Ουγγαρία, όπου τα δίδακτρα είναι χαμηλά συγκριτικά με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, αλλά η μειονότητα του φοιτητικού πληθυσμού υποχρεούται να τα καταβάλλει.

Όσον αφορά την **οικονομική στήριξη** των φοιτητών στην ομάδα χωρών με πολύ χαμηλά παραγόμενα συνολικά αποτελέσματα, η **μέση συνήθης επιχορήγηση των φοιτητών του 1^{ου} κύκλου σπουδών** είναι **1.304€ ετησίως**, τιμή που αποτελεί και τη χαμηλότερη μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Αξίζει να σημειωθεί ότι τέσσερις χώρες (Ρουμανία, Βουλγαρία, Λετονία, Μάλτα) κατατάσσονται στις 10 χώρες της ΕΕ-27 με τη χαμηλότερη επιχορήγηση στους φοιτητές του 1^{ου} κύκλου σπουδών, ενώ υψηλή θέση στη σειρά κατάταξης κατέχει η Ουγγαρία (5^η θέση) μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ-27. Συνδυάζοντας το ποσοστό των φοιτητών που λαμβάνουν επιχορήγηση και το ύψος αυτής, φαίνεται ότι στη συγκεκριμένη ομάδα χωρών επικρατεί κατά κύριο λόγο (Ρουμανία, Βουλγαρία, Λετονία) το μοντέλο σύμφωνα με το οποίο **η μειονότητα του φοιτητικού πληθυσμού λαμβάνει επιχορήγηση η οποία είναι και χαμηλή** συγκριτικά με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Εξαιρέση αποτελούν η Μάλτα (όπου οι επιχορηγήσεις είναι επίσης χαμηλές, αλλά η πλειονότητα του φοιτητικού πληθυσμού επωφελείται από αυτές) και η Ουγγαρία (όπου οι επιχορηγήσεις είναι υψηλές, αλλά η μειονότητα των φοιτητών επωφελείται από αυτές).

Η **μέση συνήθης τιμή των φοιτητικών δανείων** για τους σπουδαστές του 1^{ου} κύκλου σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι **4.725€ ετησίως** και αποτελεί τη δεύτερη υψηλότερη τιμή μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Η Μάλτα κατέχει τη 2^η θέση στη σειρά κατάταξης, ενώ η Ουγγαρία και η Ρουμανία συγκαταλέγονται ανάμεσα στις 10 χώρες με τα χαμηλότερα φοιτητικά δάνεια.

Συνολικά στην ομάδα χωρών με πολύ χαμηλά παραγόμενα αποτελέσματα φαίνεται να επικρατεί το **μοντέλο χρηματοδότησης** σύμφωνα με το οποίο η **πλειονότητα των φοιτητών καταβάλλει δίδακτρα φοίτησης ενώ η μειονότητα των φοιτητών λαμβάνει επιχο-**

ρήγηση (Ρουμανία, Βουλγαρία, Λετονία). Αξίζει να σημειωθεί ότι η συγκεκριμένη ομάδα αποτελεί και τη **μοναδική** ομάδα χωρών από τις πέντε, όπου επικρατεί το συγκεκριμένο χαρακτηριστικό. Εξάιρεση από το συγκεκριμένο μοντέλο αποτελεί η Ουγγαρία (όπου επίσης η μειονότητα των φοιτητών λαμβάνει επιχορήγηση αλλά η μειονότητα καταβάλλει δίδακτρα) και η Μάλτα (όπου η μειονότητα των φοιτητών καταβάλλει δίδακτρα, ενώ η πλειονότητα λαμβάνει επιχορήγηση). Η **μέση τιμή του δείκτη αυτονομίας των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** της συγκεκριμένης ομάδας χωρών είναι **1,16**, τιμή που αποτελεί την τρίτη υψηλότερη μεταξύ των 5 ομάδων χωρών και χαρακτηρίζει τη συγκεκριμένη ομάδα ως ομάδα με **μέτρια προς υψηλή αυτονομία**. Ωστόσο, παρατηρείται ενδοομαδική **ανομοιογένεια**, με την Ουγγαρία και τη Μάλτα να κατατάσσονται στις 10 χώρες της ΕΕ-27 με τον υψηλότερο δείκτη αυτονομίας και τη Ρουμανία να κατατάσσεται στις 10 χώρες της ΕΕ-27 με τη χαμηλότερη αυτονομία των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

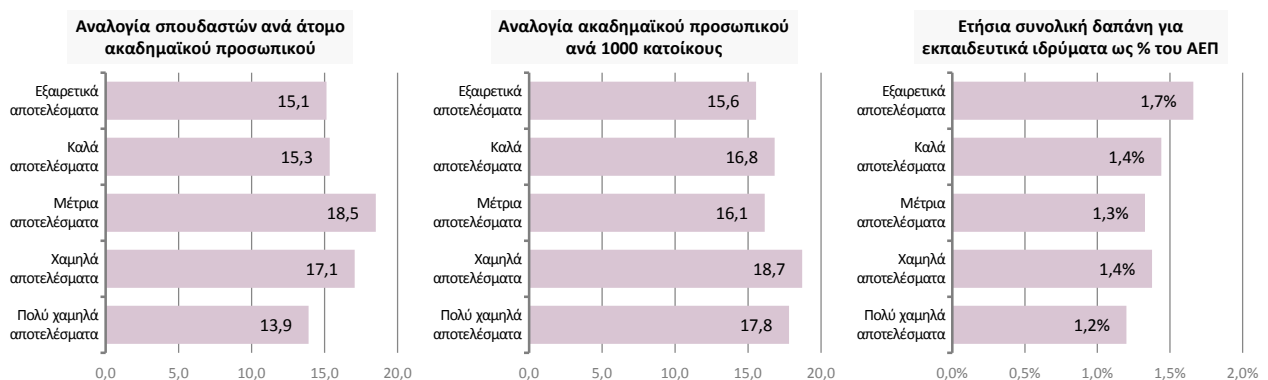
Επιπλέον, η συγκεκριμένη ομάδα χωρών καταγράφει τον χαμηλότερο δείκτη **γεωγραφικής προσβασιμότητας** με το **63,7%** του πληθυσμού της να έχει πρόσβαση στο πλησιέστερο ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα σε λιγότερο από 1 ώρα. Τέσσερις από τις πέντε χώρες της ομάδας κατατάσσονται στις 10 χώρες της ΕΕ-27 με τη χαμηλότερη γεωγραφική προσβασιμότητα των μονάδων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με εξαίρεση την Ουγγαρία η οποία κατέχει υψηλή θέση στη σειρά κατάταξης (10^η).

Τέλος, ως προς την **κινητικότητα του φοιτητικού πληθυσμού** η πλειονότητα των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της συγκεκριμένης ομάδας χωρών, χαρακτηρίζονται ως «**περιορισμένα**» (δηλαδή συστήματα που δεν αποτελούν ελκυστικό προορισμό για σπουδές και ταυτόχρονα σημαντικός αριθμός των φοιτητών τους εξέρχεται προκειμένου να σπουδάσει στο εξωτερικό). Εξάιρεση αποτελεί το σύστημα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της Ρουμανίας, το οποίο χαρακτηρίζεται ως «**κλειστό**» (δηλαδή δεν αποτελεί ελκυστικό προορισμό για σπουδές, ενώ οι νέοι ρουμάνοι δε φαίνεται να έχουν τις ίδιες ευκαιρίες να φοιτήσουν στο

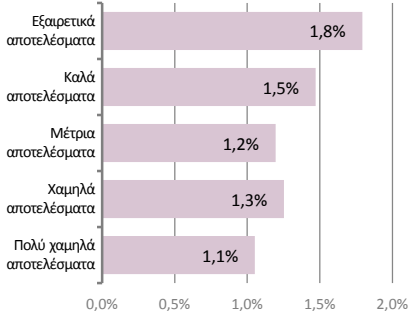
εξωτερικό σε σχέση με φοιτητές άλλων κρατών-μελών της ΕΕ-27) και της Ουγγαρίας, το οποίο χαρακτηρίζεται ως «**ελκυστικό**» (δηλαδή καταγράφει χαμηλή εξερχόμενη κινητικότητα και το πλήθος των εισερχόμενων σε αυτήν φοιτητών είναι μεγαλύτερο του πλήθους των εξερχόμενων από αυτήν φοιτητών). Αξίζει να σημειωθεί ότι τέσσερις από τις πέντε χώρες της συγκεκριμένης ομάδας (Ρουμανία, Βουλγαρία, Λετονία, Μάλτα) κατατάσσονται στο **bottom10** των χωρών της ΕΕ-27 με τη χαμηλότερη αναλογία εισερχόμενων προς εξερχόμενους μετακινούμενους φοιτητές (με εξαίρεση την Ουγγαρία που περιλαμβάνεται στο **top10**), διαμορφώνοντας τη μέση αντιστοιχία της συγκεκριμένης ομάδας χωρών σε **0,7 εισερχόμενους για κάθε εξερχόμενο φοιτητή**. Αυτή η μέση τιμή αποτελεί και τη χαμηλότερη μεταξύ των 5 ομάδων χωρών. Το **μέσο ποσοστό εξερχόμενων φοιτητών ως προς το συνολικό φοιτητικό πληθυσμό** της συγκεκριμένης ομάδας είναι **6,4%** (το τρίτο υψηλότερο ποσοστό μεταξύ των 5 ομάδων χωρών), με τη Βουλγαρία και τη Μάλτα να κατατάσσονται στο **top10** της ΕΕ-27. Στον αντίποδα βρίσκεται η Ουγγαρία που καταγράφει ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά εξερχόμενων φοιτητών ως προς το συνολικό φοιτητικό πληθυσμό (22^η θέση) μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ-27.

Για λόγους εποπτείας παρατίθενται τα ακόλουθα γραφήματα στα οποία αποτυπώνεται, ανά μεταβλητή, η **μέση τιμή** κάθε μιας από τις πέντε ομάδες χωρών που αναλύθηκαν προηγουμένως. Με μωβ χρώμα αποτυπώνονται οι μεταβλητές των εισροών τους, ενώ με πορτοκαλί οι αντίστοιχες των δομικών τους χαρακτηριστικών.

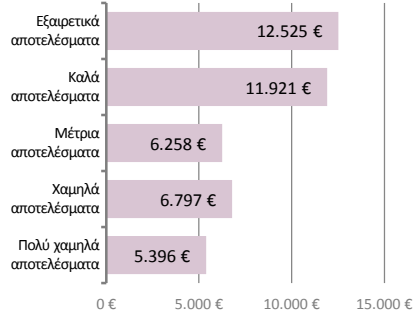
Γράφημα 8.17: Μέση τιμή ανά ομάδα χωρών με βάση το συνθετικό δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων ανά μεταβλητών εισροών και δομικών χαρακτηριστικών των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των 27 κρατών-μελών της ΕΕ

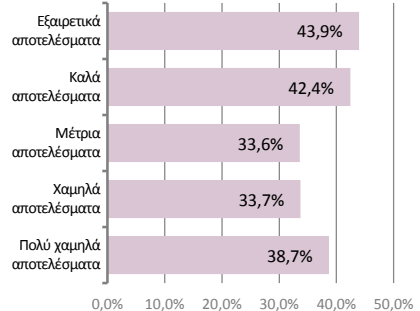
Ετήσια δημόσια δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση ως % του ΑΕΠ

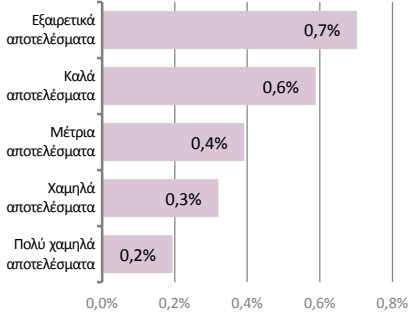
Ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά φοιτητή (ΜΑΔ σε €)

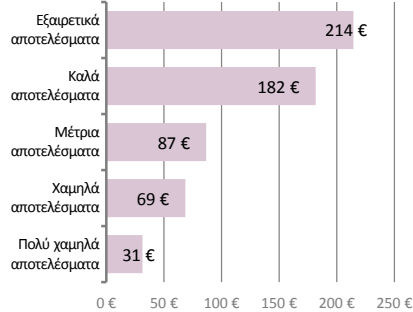
Ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά φοιτητή ως % του κατά κεφαλή ΑΕΠ

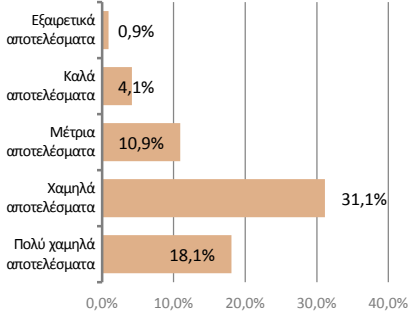
Εγχώρια επένδυση σε Ε&Α της ανώτατης εκπαίδευσης ως % του ΑΕΠ

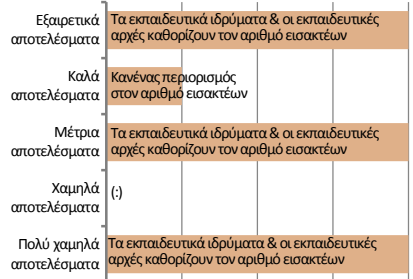
Εγχώρια επένδυση σε Ε&Α της ανώτατης εκπαίδευσης ανά κάτοικο (ΜΑΔ σε €)

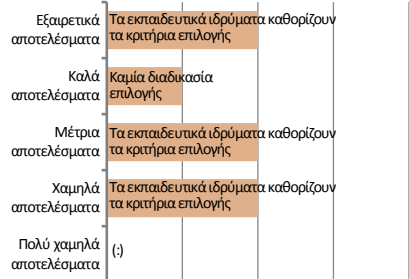
% φοιτητών σε ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα

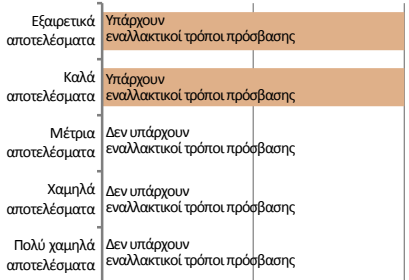
Τρόπος καθορισμού εισακτέων στον 1ο κύκλο σπουδών

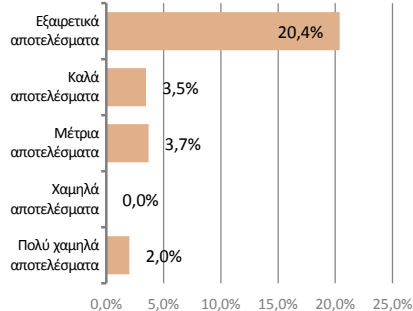
Κριτήρια εισαγωγής υποψηφίων στον 1ο κύκλο σπουδών

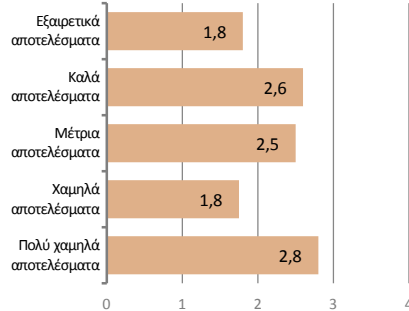
Πρόβλεψη εναλλακτικών τρόπων πρόσβασης

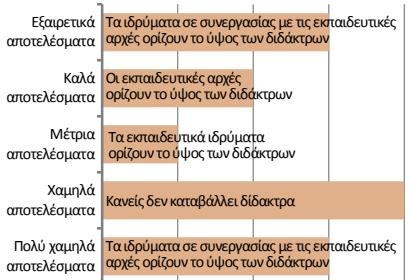
% φοιτητών που έχουν εισαχθεί μέσω ενός εναλλακτικού τρόπου πρόσβασης

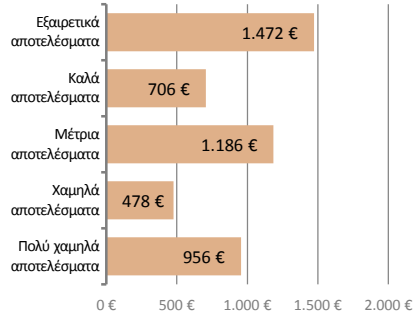
Ομάδες χωρών με βάση το ποσοστό των φοιτητών που καταβάλλουν διδάκτρα⁽¹⁾

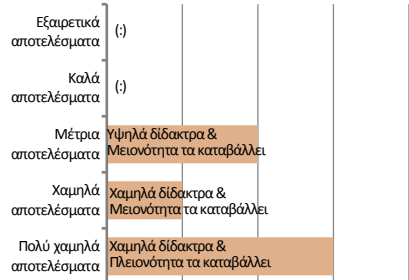
Διοικητική αρχή που καθορίζει το ύψος των διδάκτρων

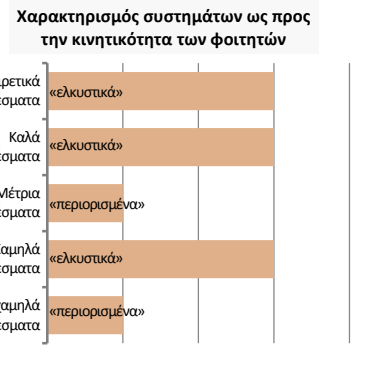
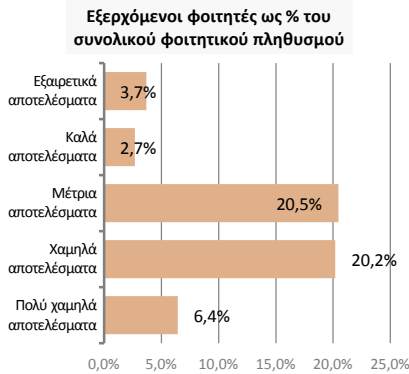
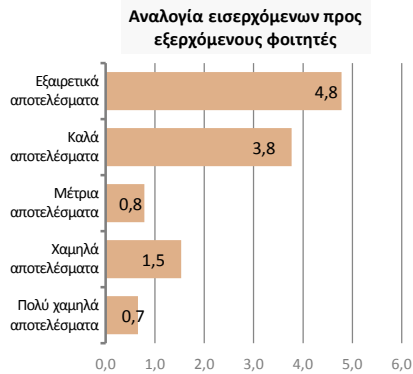
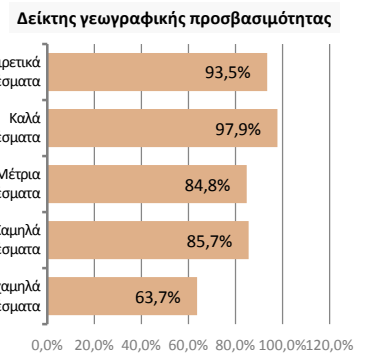
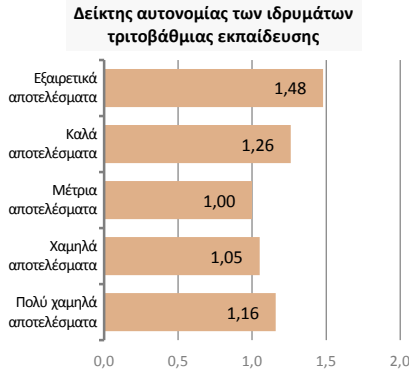
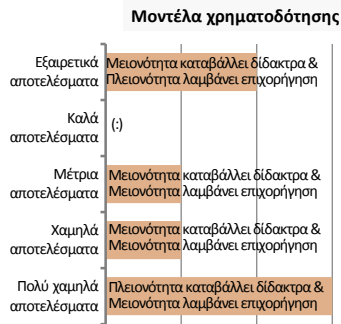
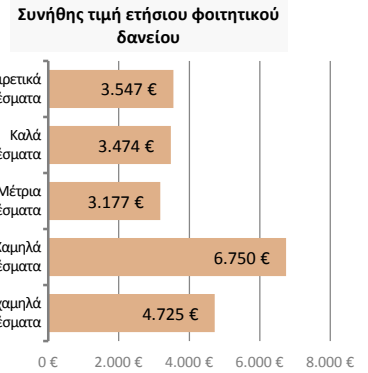
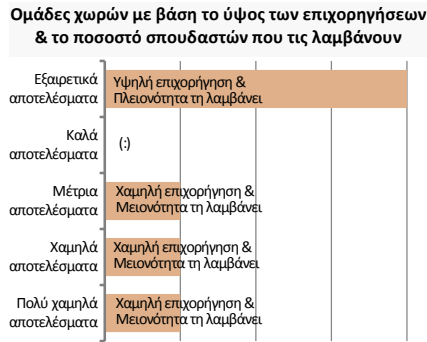
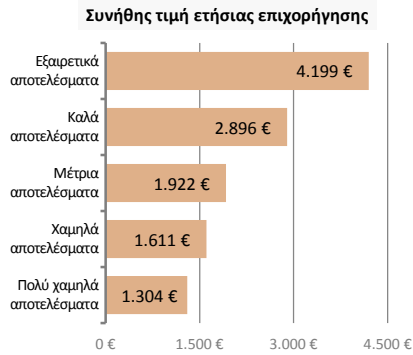

Συνήθης τιμή ετήσιων διδάκτρων φοίτησης στον 1ο κύκλο σπουδών

Ομάδες χωρών με βάση το ύψος των διδάκτρων & το ποσοστό σπουδαστών που τα καταβάλλουν

(*) 1 = Κανείς δεν καταβάλλει διδάκτρα 2 = Η μειονότητα καταβάλλει διδάκτρα 3 = Η πλειονότητα καταβάλλει διδάκτρα 4 = Όλοι καταβάλλουν διδάκτρα
 (:) Δεν υπάρχει επικρατούσα τιμή στην ομάδα

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

8.5 Το ευρωπαϊκό πλαίσιο αναφοράς της ελληνικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Σε σχετική ενότητα του 2^{ου} Κεφαλαίου της μελέτης σημειώνεται ότι το Συμβούλιο της Στοκχόλμης (2001) υιοθέτησε, στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισσαβόνας, τρεις βασικούς στρατηγικούς στόχους:

- **τη βελτίωση της ποιότητας και της αποδοτικότητας του συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη,**
- **τη διευκόλυνση της πρόσβασης όλων στο σύστημα, και**
- **το άνοιγμα του συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης στον ευρύτερο πληθυσμό,**

Το 2012, στην κοινή έκθεση του Συμβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή του στρατηγικού πλαισίου για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης οι ενδιάμεσοι τομείς προτεραιότητας του προγράμματος «**Εκπαίδευση και Κατάρτιση**», που είχαν συμφωνηθεί το 2009 με στόχο την αύξηση της συμβολής του προγράμματος στη στρατηγική «Ευρώπη 2020», αντικαταστάθηκαν από ένα νέο κατάλογο τομέων προτεραιότητας για την περίοδο 2012-2014. Στον κατάλογο αυτό και στην κατεύθυνση της βελτίωσης της **ποιότητας και της αποτελεσματικότητας** της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, τίθενται οι στόχοι του **εκσυγχρονισμού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και της αύξησης της πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση**, που σαφώς επιχειρούν να εξειδικεύσουν τους δύο πρώτους από τους αρχικούς στρατηγικούς στόχους. Στην έκθεση του 2012, παράλληλα με τις προσπάθειες για τη βελτιστοποίηση της **χρηματοδότησης** και της **διακυβέρνησης** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, που εμφανώς αποκτούν πολιτική προτεραιότητα στην εξειδίκευση του πρώτου στρατηγικού στόχου, υπάρχει ρητή αναφορά και στην ανάγκη για ενίσχυση της **κοινωνικής διάστασης** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, που εντάσσεται στο πλαίσιο του δεύτερου και τρίτου στρατηγικού στόχου, εξειδικεύοντας το διαμορφωμένο από δεκαετίες πλαίσιο καταπολέμησης των εκπαιδευτικών και κοινωνικών ανισοτήτων στην ευρωπαϊκή τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Ωστόσο, μέχρι σήμερα η ΕΕ δεν έχει υιοθετήσει συγκεκριμένο δείκτη στόχο/επίπεδο αναφοράς (benchmark), σχετικά με την **ισότητα** και την **κοινωνική διάσταση** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και ειδικότερα για την **αύξηση της συμμετοχής των υποεκπαιδούμενων ομάδων** στα κράτη-μέλη συμπεριλαμβανομένων των ατόμων από μειονεκτούντα κοινωνικοοικονομικά στρώματα, από μειονεκτούσες γεωγραφικά περιοχές και εθνοτικές ομάδες, καθώς και των ατόμων με αναπηρία.

Ως εκ τούτου, είναι ελλιπής η στατιστική αποτύπωση των ποσοτικών μεγεθών της ευρωπαϊκής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις διεθνείς και ευρωπαϊκές βάσεις δεδομένων, αλλά και βασικών ποιοτικών μεγεθών της, ενώ αρκετά κράτη-μέλη δεν ενημερώνουν έγκαιρα και

με συνέπεια τους εθνικούς τους δείκτες, επηρεάζοντας συνακόλουθα τη στατιστική πληρότητα των δεικτών της ΕΕ-27.

Επιπλέον, η παντελής έλλειψη δεδομένων σχετικά με τις αρχές και τα δομικά χαρακτηριστικά των γενικών και των επιμέρους (ανά επίπεδο, πεδίο, τομέα και τμήμα) προγραμμάτων σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, στερεί από την ερευνητική προσέγγιση τη βαθύτερη ουσία της εκπαιδευτικής πολιτικής που είναι η κατεύθυνση και η ποιότητα των εκροών, όχι μόνο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά ολόκληρου του εκπαιδευτικού συστήματος σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Από την άποψη αυτή, η επιδιωκόμενη σύγκλιση των εκπαιδευτικών συστημάτων, καθίσταται σχετικά εύκολο να διατυπωθεί, αλλά ουσιαστικά είναι αδύνατο να υλοποιηθεί ακολουθώντας σαφή και δομημένο στρατηγικό σχεδιασμό, που να αξιοποιεί το **συγκριτικό πλεονέκτημα** του ευρωπαϊκού πολιτισμού, που συνίσταται στον πολιτιστικό πλουραλισμό και στις δημοκρατικές και κοινωνικές κατακτήσεις που τον ανάδειξαν.

Η σύγκλιση των κρατών-μελών στο πλαίσιο ενός **Ενιαίου Χώρου για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση**, ήταν εξ αρχής φιλόδοξο εγχείρημα δεδομένων των τεράστιων διαφοροποιήσεων μεταξύ των κρατών-μελών ως προς τον παραγόμενο πλούτο, αλλά και -κυρίως- ως προς τον καταμερισμό του στους βασικούς τομείς άσκησης της πολιτικής του κράτους. Από το 2007 και μετά, όταν η παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση ανέτρεψε βασικές προτεραιότητες στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη των χωρών της Ευρώπης, οι προϋπάρχουσες διαφοροποιήσεις, όχι μόνο διευρύνθηκαν, αλλά και διογκώθηκαν, περιοριζώντας ακόμη περισσότερο τα πολιτικοκοινωνικά χαρακτηριστικά, που ιστορικά έχουν ταυτιστεί με την ουσία του «ευρωπαϊκού κεκτημένου».

Στην καταληκτική ενότητα της παρούσας μελέτης αποτυπώνεται συνοπτικά η θέση της Ελλάδας σε σύγκριση με την ευρωπαϊκή μέση τιμή, ως προς τα βασικά δομικά χαρακτηριστικά και τα μεγέθη εισροών-εκροών και ευρύτερων αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, όπως αυτά αναλύθηκαν στα επιμέρους κεφάλαια και ενότητες της μελέτης. Από τη σύγκριση των τιμών των δεικτών της ΕΕ-27 και της ελληνικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εντοπίζονται μεγέθη, που θα μπορούσαν να αναγνωριστούν ως Δυνατά/Αδύνατα σημεία του συστήματος της **ελληνικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης**, ως προς το **ευρωπαϊκό πλαίσιο αναφοράς** που συνθέτουν τα αντίστοιχα μεγέθη των 27 κρατών-μελών της ΕΕ την περίοδο 2001-2012.

Ι. ΦΟΙΤΗΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

Την πρώτη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα η τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ευρώπη γνωρίζει **σημαντική αύξηση**. Συγκεκριμένα στο σύνολο των κρατών-μελών της ΕΕ

καταγράφεται αύξηση κατά **3.329.264** φοιτητές/-τριες και ταυτόχρονα ο ρυθμός αύξησης του φοιτητικού πληθυσμού είναι **ιδιαίτερα υψηλός** (μέση αύξηση κατά **35,0%**) στην πλειονότητα των κρατών-μελών της ΕΕ-27. Η Ελλάδα (2010) σημειώνει ένα από τα μεγαλύτερα ποσοστά συμμετοχής φοιτητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (**2^η θέση**) με το φοιτητικό της πληθυσμό να αντιστοιχεί στον **19,0%** των ατόμων ηλικίας από 18 έως και 39 ετών.

Την ίδια περίοδο στην ΕΕ-27 ήταν σε εφαρμογή το πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010», στο πλαίσιο του οποίου αναγνωρίζονταν οι ανάγκες της ΕΕ για αύξηση των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ο μόνος μετρήσιμος στόχος στο πρόγραμμα εργασίας της δεκαετίας 2000-2010, που άμεσα αφορούσε την τριτοβάθμια εκπαίδευση, ήταν η **συνολική αύξηση τουλάχιστον κατά 15% του αριθμού των αποφοίτων των σχολών μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας** στην Ευρωπαϊκή Ένωση μέχρι το 2010. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο συγκεκριμένος στόχος είχε επιτευχθεί ήδη από το 2007.

Στο πρόγραμμα εργασίας «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020», έχει καθοριστεί συγκεκριμένο επίπεδο αναφοράς, προκειμένου να βελτιωθεί το μορφωτικό επίπεδο των χωρών, να καλυφθεί η εκτιμώμενη αύξηση των θέσεων απασχόλησης που απαιτούν υψηλό επίπεδο γνώσεων, αλλά και να διασφαλιστούν περισσότερες θέσεις εργασίας ερευνητών, παράγοντες που θα συμβάλλουν στην αύξηση του τομέα της έρευνας και της καινοτομίας. Ο συγκεκριμένος στόχος προβλέπει ότι **το 40% των ατόμων ηλικίας 30-34 ετών θα πρέπει να έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση μέχρι το 2020**.

Το 2012 στην ΕΕ-27 το **35,8%** των νέων ηλικίας 30-34 ετών έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση, ποσοστό που υπολείπεται κατά **4,2%** του ευρωπαϊκού στόχου για το 2020 (40,0%). Εννέα κράτη-μέλη, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, έχουν καθορίσει εθνικό στόχο για το συγκεκριμένο επίπεδο αναφοράς **χαμηλότερο** του 40%. Συγκεκριμένα, στην Ελλάδα το 2012 το **30,9%** των νέων 30-34 ετών έχει ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση (**18^η θέση**), ποσοστό που **υπολείπεται** του εθνικού της στόχου (32%) κατά **3,4%**. Την περίοδο 2001-2012 το ποσοστό της Ελλάδας αυξήθηκε κατά **24,1%**, αύξηση χαμηλή συγκριτικά με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη (**25^η θέση**).

Το 2010 και στο σύνολο της ΕΕ-27 καταγράφονται **4.508.572** απόφοιτοι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, το **36,0%** των οποίων προέρχεται από το πεδίο σπουδών **Κοινωνικές επιστήμες Επιχειρήσεις & Δίκαιο**, ενώ το πεδίο με τους λιγότερους απόφοιτους είναι η **Γεωργία** (1,6%). Την ίδια χρονιά στην Ελλάδα αποφοίτησαν από την τριτοβάθμια εκπαίδευση **65.096** φοιτητές, εκ των οποίων το **30,3%** αποφοίτησε επίσης από το πεδίο σπουδών **Κοινωνικές επιστήμες Επιχειρήσεις & Δίκαιο**, ενώ το πεδίο σπουδών με τους λιγότερους απόφοιτους ήταν των **Υπηρεσιών** (3,1%)

Τη δεκαετία 2001-2010 το πλήθος των αποφοίτων του επιπέδου σπουδών **θεωρητικής κατεύθυνσης (ISCED 5A)** στην ΕΕ-27 κατέγραψε σημαντική αύξηση κατά **53,2%**. Στην Ελλάδα το αντίστοιχο πλήθος των αποφοίτων του επιπέδου ISCED 5A σημείωσε αύξηση κατά **23,0%**, αύξηση σχετικά χαμηλή σε σύγκριση με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη (**22^η θέση**). Την ίδια περίοδο στην ΕΕ-27 το πλήθος των αποφοίτων του επιπέδου σπουδών **πρακτικής κατεύθυνσης (ISCED 5B)** κατέγραψε αύξηση κατά **31,3%**. Στην Ελλάδα το αντίστοιχο πλήθος των αποφοίτων του επιπέδου ISCED 5B σημείωσε αύξηση κατά **68,3%** από τις μεγαλύτερες μεταξύ των 27 κρατών-μελών της ΕΕ (**4^η θέση**). Οι απόφοιτοι του επιπέδου σπουδών **προηγμένης έρευνας (ISCED 6)** αυξήθηκαν κατά **25,0%** στο σύνολο της ΕΕ-27, ενώ στην Ελλάδα κατά **46,1%** (**15^η θέση**). Αξίζει να σημειωθεί ότι στην Ελλάδα οι απόφοιτοι του επιπέδου ISCED 6 αντιστοιχούν στο **2,5%** του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ποσοστό που την κατατάσσει στην **9^η θέση** μεταξύ των 27 κρατών-μελών.

α) ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΦΟΙΤΗΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Η μελέτη της **κινητικότητας του φοιτητικού πληθυσμού** αναδεικνύει σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών, παρότι το ζήτημα της **ισόρροπης κινητικότητας** φαίνεται να απασχολεί τα τελευταία χρόνια τις χώρες του ΕΧΑΕ.

Τα κράτη-μέλη της **ηπειρωτικής Ευρώπης**, που αποτελούν το βασικό πυρήνα της ΕΕ, του ΟΟΣΑ αλλά και του ΕΧΑΕ, χαρακτηρίζονται ως **χώρες προορισμού** αλλοδαπών φοιτητών, έναντι των κρατών-μελών της ΕΕ που βρίσκονται κυρίως στην ανατολική Ευρώπη και τα Βαλκάνια, οι οποίες χαρακτηρίζονται κυρίως ως **χώρες αποστολής** φοιτητών.

Το σύστημα της **ελληνικής** τριτοβάθμιας εκπαίδευσης χαρακτηρίζεται ως «**περιορισμένο**», δηλαδή με μεγάλο αριθμό νέων που μετακινούνται σε άλλη χώρα για να σπουδάσουν και, παράλληλα, μικρό πλήθος αλλοδαπών που επιλέγουν να σπουδάσουν στην Ελλάδα. Το 2010 καταγράφονται **26.835** αλλοδαποί φοιτητές/-τριες που σπουδάζουν στην ελληνική τριτοβάθμια εκπαίδευση, οι οποίοι αντιστοιχούν στο **4,2%** του συνόλου φοιτητικού της πληθυσμού. Ένας στους δύο αλλοδαπούς φοιτητές/-τριες στην Ελλάδα προέρχεται από την **Κύπρο** και ένας στους πέντε από την **Αλβανία**. Την ίδια χρονιά καταγράφονται **29.091** έλληνες φοιτητές/-τριες που σπουδάζουν σε άλλη χώρα, οι οποίοι αντιστοιχούν στο **4,7%** του συνόλου των ημεδαπών φοιτητών (**9^η θέση**), ποσοστό σχεδόν διπλάσιο του ευρωπαϊκού μέσου όρου (**2,6%**). Μεταξύ των δημοφιλέστερων προορισμών των ελλήνων για σπουδές είναι το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ιταλία, η Γερμανία, η Γαλλία και οι ΗΠΑ. Αξίζει να σημειωθεί ότι την δεκαετία 2001-2010 η Ελλάδα είναι η χώρα με τη **μεγαλύτερη μείωση** των ημεδαπών φοιτητών στο εξωτερικό (από 61.694 φοιτητές/-τριες το 2001 σε 29.091 το 2010).

β) ΕΙΣΟΡΡΟΠΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Ως επιπλέον στρατηγικός στόχος για την τριτοβάθμια εκπαίδευση της ΕΕ για το 2010 είχε τεθεί και το θέμα της μείωσης της **ανισορροπίας των φύλων** στις σχολές **μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας**. Ωστόσο, σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία, το ανδρικό φύλο εξακολουθεί να κυριαρχεί στις συγκεκριμένες σχολές στην πλειονότητα των κρατών-μελών της ΕΕ, με τη μεγαλύτερη ανισορροπία να καταγράφεται στους τομείς σπουδών των **μηχανικών, της πληροφορικής, της αρχιτεκτονικής & δομικών έργων, των φυσικών επιστημών και των υπηρεσιών μεταφορών και ασφάλειας**. Στην παρούσα μελέτη, ωστόσο, αναδεικνύονται και τομείς σπουδών με υψηλή ανισορροπία ως προς το φύλο, στους οποίους το ανδρικό φύλο υποεκπροσωπείται (**ανθρωπιστικές σπουδές, κοινωνικές επιστήμες, υγεία, εκπαίδευση και τέχνες**).

Η συνολική τάση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι η υπερεκπροσώπηση των γυναικών στην πλειονότητα των κρατών-μελών, με ποσοστό συμμετοχής **15,0%** επί των γυναικών ηλικίας 18-29 ετών έναντι **11,7%** αντίστοιχα των ανδρών. Αξίζει, επιπλέον, να σημειωθεί το γεγονός ότι η σταθερή υπερεκπροσώπηση των γυναικών στο φοιτητικό πληθυσμό, στις ηλικιακές ομάδες από 18 έως και 25 ετών, αντανακλά εν μέρει και την υπερεκπροσώπηση των ανδρών στο φαινόμενο της **σχολικής διαρροής** σε προηγούμενες βαθμίδες της τυπικής εκπαίδευσης. Βάσιμα, θα μπορούσε να υποτεθεί ότι αντίστοιχα φαινόμενα υπο/ υπερεκπροσώπησης στον φοιτητικό πληθυσμό θα εμφανίζουν και άλλες βασικές δημογραφικές-κοινωνικές μεταβλητές, ως προς τις οποίες πιθανότατα διαφοροποιείται το φαινόμενο της πρόωρης σχολικής διαρροής. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η αντιμετώπιση αντίστοιχων φαινομένων, όπως της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης, διατρέχουν κατακόρυφα το εκπαιδευτικό σύστημα, δεν μπορούν να επικεντρωθούν στο επίπεδο της βαθμίδας του εκπαιδευτικού συστήματος που εκδηλώνονται, αλλά θα πρέπει να μελετώνται από άποψη πρόληψης σε προηγούμενες βαθμίδες και από άποψη συνεπειών τους στις επόμενες. Τα φαινόμενα αυτά αναδεικνύουν το συστημικό χαρακτήρα της εκπαίδευσης και απαιτούν συστημική προσέγγιση.

Στην **Ελλάδα** το ποσοστό συμμετοχής των νέων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση δεν διαφοροποιείται ιδιαίτερα μεταξύ των φύλων, με τη χώρα να καταγράφει την **πέμπτη μικρότερη** διαφορά (ποσοστό συμμετοχής επί των γυναικών ηλικίας 18-29 ετών **19,6%** έναντι **18,3%** αντίστοιχα των ανδρών).

Η ανισορροπία του φύλου, ωστόσο, δεν παρατηρείται μόνο μεταξύ των τομέων σπουδών, αλλά και μεταξύ των **επιπέδων σπουδών** της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στο σύνολο της ΕΕ-27 το γυναικείο φύλο υπερέρχει του ανδρικού στα επίπεδα σπουδών **ISCED 5A & 5B** (**θεωρητική και πρακτική** κατεύθυνση), ενώ το φαινόμενο αντιστρέφεται στο τρίτο επίπεδο σπουδών **ISCED 6** (προγράμματα **προηγμένης έρευνας**) με τη συμμετο-

χή των ανδρών να υπερέρχει της αντίστοιχης των γυναικών. Παρόμοια είναι και η εικόνα της **Ελλάδας** στο επίπεδο προγραμμάτων ISCED 5A και στο ISCED 6. Όμως στα προγράμματα πρακτικής κατεύθυνσης (ISCED 5B), οι άνδρες υπερέρχουν των γυναικών σε αντίθεση με την ευρωπαϊκή τάση.

Επιπλέον κριτήριο για τον ορισμό των υποεκπροσωπούμενων ομάδων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αποτελεί και η **ηλικία** του φοιτητικού πληθυσμού («ενήλικοι» και «παραδοσιακοί» φοιτητές). Από τη μελέτη του **εύρους των ηλικιών** των σπουδαστών στην παρούσα έκθεση, και, κυρίως, της συμμετοχής στο φοιτητικό πληθυσμό σπουδαστών με ηλικία φοίτησης μεγαλύτερη από την «τυπική», ανέδειξε σημαντικές διαφοροποιήσεις των κρατών-μελών. Εξάλλου η ύπαρξη φοιτητών/-τριων με ηλικία φοίτησης μεγαλύτερη από την «τυπική» επιχειρηματολογεί και υπέρ της προώθησης της **δια βίου μάθησης** στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και τη διεύρυνση της συμμετοχής σε αυτήν. Το Ηνωμένο Βασίλειο, η Σουηδία, η Φινλανδία, η Δανία, η Πορτογαλία και η Αυστρία καταγράφουν τα μεγαλύτερα εύρη ηλικιών με το 15% των σπουδαστών τους να έχει κατά μέσο όρο ηλικία μεγαλύτερη των **34 ετών**. Η **Ελλάδα** βρίσκεται στον αντίποδα καταγράφοντας περιορισμένο εύρος ηλικιών με το 85% του φοιτητικού της πληθυσμού να έχει ηλικία μικρότερη των **28,6 ετών**.

Το φύλο και η ηλικία αποτελούν βασικά κριτήρια για τον ορισμό των υποεκπροσωπούμενων ομάδων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Το 2009 οι χώρες του ΕΧΑΕ συμφώνησαν να καθορίσουν μετρήσιμους **εθνικούς στόχους** για τη διεύρυνση συνολικά της συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και ειδικότερα για την αύξηση της συμμετοχής των υποεκπροσωπούμενων σε αυτήν ομάδων, οι οποίοι θα πρέπει να έχουν επιτευχθεί έως το 2020. Μέχρι σήμερα μόνο 4 χώρες (Αυστρία, Ιρλανδία, Φινλανδία και Νορβηγία) έχουν ορίσει μετρήσιμους εθνικούς στόχους στην κατεύθυνση αυτή. Παρόλα αυτά, σε πολλές χώρες εφαρμόζονται **στοχευμένες πολιτικές** για υποεκπροσωπούμενες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση κοινωνικές ομάδες με στόχο να αμβλυνθούν τα αδιέξοδα στο σύστημα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με την προαγωγή της δια βίου μάθησης και των πολιτικών για τη διεύρυνση της συμμετοχής. Μια από αυτές είναι η πρόβλεψη **εναλλακτικών τρόπων εισαγωγής** στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, οι οποίοι απευθύνονται σε υποψήφιους φοιτητές/-τριες που **δεν** πληρούν τις τυπικές προϋποθέσεις πρόσβασης στο σύστημα (κύριος τρόπος εισαγωγής). Οι εναλλακτικοί τρόποι εισαγωγής παρέχουν τη δυνατότητα φοίτησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε κοινωνικοοικονομικές, ηλικιακές, ειδικές και άλλες ομάδες, που παραδοσιακά αποκλείονταν, ή υποεκπροσωπούσαν, σε αυτήν. Στο πλαίσιο της τρέχουσας πολιτικής, τόσο στον ΕΧΑΕ, όσο και στην ΕΕ, όπου κατέχει κυρίαρχη θέση η προαγωγή της ιδέας «**κανένα ταλέντο δεν πρέπει να μένει πίσω**», το ζήτημα των ε-

ναλλακτικών τρόπων εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη σημασία.

Από τη μελέτη των διαθέσιμων στοιχείων, σε 14 από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ προβλέπονται εναλλακτικοί τρόποι εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ στα υπόλοιπα 13 κράτη-μέλη, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, το πιστοποιητικό ολοκλήρωσης της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης εξακολουθεί να αποτελεί το μόνο δρόμο για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Στη Σουηδία, τη Φινλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο και την Ιρλανδία καταγράφονται τα υψηλότερα ποσοστά φοιτητών που εισήχθησαν μέσω εναλλακτικών διαδρομών πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ας σημειωθεί ότι από την ανάλυση της παρούσας μελέτης προκύπτει πως τα συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που παρέχουν εναλλακτικούς τρόπους πρόσβασης στου υποψηφίους τους καταγράφουν και καλύτερα παραγόμενα **συνολικά αποτελέσματα** (εκπαιδευτικά και ερευνητικά).

Όμως, η κοινωνική διάσταση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης δεν αφορά αποκλειστικά στην εισαγωγή των υποψηφίων, αλλά και στην συνεχή φοίτηση και ολοκλήρωση των σπουδών τους, χωρίς να την εμποδίζει/απειλεί η κοινωνικοοικονομική τους κατάσταση. Επομένως, εκτός από την πρόνοια για εναλλακτικούς τρόπους εισαγωγής, σημαντική είναι και η πρόνοια για την στήριξη των σπουδαστών καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών τους, προκειμένου να αντιμετωπιστούν πιθανά εμπόδια, που θα δυσκόλευαν ή απειλούσαν την ολοκλήρωσή τους. Προφανώς η υιοθέτηση στις περισσότερες χώρες της ΕΕ **διδάκτρων** για τη φοίτηση στον 1^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για τους φοιτητές που προέρχονται από ασθενέστερα κοινωνικά και οικονομικά στρώματα. Ακριβώς γι αυτό το λόγο οι μορφές **οικονομικής υποστήριξης** των φοιτητών, που προβλέπονται στα συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, θα πρέπει να λειτουργούν κυρίως ως παράγοντας εξισορρόπησης και διευκόλυνσης των φοιτητών από ασθενέστερα κοινωνικά και οικονομικά στρώματα, προκειμένου να επιλέξουν να φοιτήσουν και να ολοκληρώσουν χωρίς εμπόδια τις σπουδές τους, συμβάλλοντας ισόρροπα στην αύξηση του ποσοστού των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Στο **23,3%** των κρατών-μελών της ΕΕ-27, μεταξύ των οποίων και στην Ελλάδα, η φοίτηση στον 1^ο κύκλο σπουδών είναι **δωρεάν**, ενώ στα υπόλοιπα κράτη-μέλη της ΕΕ-27 οι φοιτητές υποχρεούνται στην καταβολή κατά μέσο όρο **1.274€** κατ' έτος για διδάκτρα φοίτησης. Στον 2^ο κύκλο σπουδών, μόνο στο **17,2%** των κρατών-μελών η φοίτηση είναι δωρεάν. Η Ελλάδα περιλαμβάνεται στο **31,0%** των χωρών όπου η **πλειονότητα** των φοιτητών στον 2^ο κύκλο σπουδών **καταβάλλει διδάκτρα**. Κατά μέσο όρο στην ΕΕ τα διδάκτρα φοίτησης στον 2^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι διπλάσια του 1^{ου} κύκλου και είναι **2.770€** κατ' έτος. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών-μελών ως προς το εύρος

των διδάκτρων του 2ου κύκλου σπουδών είναι σημαντικά διευρυμένες σε σύγκριση με τον 1ο κύκλο σπουδών. Η Ελλάδα κατέχει την **5^η θέση** στη σειρά κατάταξης με συνήθη τιμή διδάκτρων **3.625€** στον 2^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Στο σύνολο της ΕΕ-27 η μέση συνήθης **ετήσια επιχορήγηση** που λαμβάνουν οι φοιτητές/-τριες του 1^{ου} κύκλου σπουδών είναι **2.289€**, ποσό κατά 1,8 φορές υψηλότερο της συνήθους μέσης τιμής των διδάκτρων. Η συνήθης επιχορήγηση που λαμβάνουν οι Έλληνες φοιτητές είναι μόλις **450€**, τιμή που κατατάσσει τη χώρα στην **26^η θέση** μεταξύ των 29 συστημάτων της ΕΕ-27. Αξίζει, επιπλέον, να σημειωθεί ότι η ελληνική τριτοβάθμια εκπαίδευση αποτελεί το μοναδικό σύστημα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μεταξύ των 29 στην ΕΕ, όπου δεν προβλέπεται η παροχή επιχορήγησης στους φοιτητές βάσει εισοδηματικών κριτηρίων, ή άλλων αναγκών (need based), παρά μόνο βάσει ακαδημαϊκών επιδόσεων.

Ως προς τη σχέση επιβάρυνσης/υποστήριξης (δίδακτρα/ επιχορήγηση) των φοιτητών από την παρούσα μελέτη, αναδεικνύονται τέσσερα **μοντέλα χρηματοδότησης** των συστημάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Το δημοφιλέστερο για τους φοιτητές/-τριες μοντέλο φαίνεται να είναι το «**σκανδιναβικό**», όπου η **μειονότητα των σπουδαστών καταβάλλει διδάκτρα φοίτησης, ενώ η πλειονότητα λαμβάνει κρατική επιχορήγηση/υποτροφία** (Φινλανδία, Σουηδία και Δανία, ενώ στη Μάλτα και στην Κύπρο ισχύει μόνο για τον 1ο κύκλο σπουδών). Η Ελλάδα, όπου δεν καταβάλλονται διδάκτρα φοίτησης στον 1^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και ταυτόχρονα η μειονότητα του φοιτητικού πληθυσμού επωφελείται επιχορηγήσεων και υποτροφιών, συγκρατείται μεταξύ των χωρών όπου ο ρόλος του κράτους μπορεί να θεωρηθεί «**παθητικός**» (Eurydice, 2011a), αφού μικρή προσπάθεια καταβάλλεται για τον καθορισμό και την εφαρμογή μιας εκπαιδευτικής πολιτικής για την κοινωνική διάσταση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μέσω των συστημάτων οικονομικής υποστήριξης των φοιτητών.

Σε όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ, για τα οποία διατίθενται στοιχεία, τα άτομα με γονείς χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου **υποεκπροσωπούνται** στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, δηλαδή έχουν λιγότερες πιθανότητες να φοιτήσουν στην ανώτατη εκπαίδευση απ' ό,τι οι συνομήλικοί τους με γονείς υψηλότερου εκπαιδευτικού επιπέδου. Η Ελλάδα καταλαμβάνει την **14^η θέση** μεταξύ των 19 κρατών-μελών, με βάση την πιθανότητα εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση των νέων με γονείς χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου, ενώ τις μεγαλύτερες πιθανότητες για εισαγωγή έχουν οι νέοι της Πορτογαλίας, της Ιρλανδίας, του Ηνωμένου Βασιλείου, της Δανίας και της Σουηδίας.

Αντίστοιχα, τα άτομα με γονείς υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου **υπερεκπροσωπούνται** στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ, δηλαδή έχουν περισσότερες πιθανότητες να φοιτήσουν στην ανώτατη εκπαίδευση απ' ό,τι οι συνομήλικοί τους με

γονείς χαμηλότερου εκπαιδευτικού επιπέδου. Η Ελλάδα καταγράφει την **7^η**, μεταξύ των 21 κρατών-μελών, μεγαλύτερη αναλογία πιθανοτήτων για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση των νέων με γονείς υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου, ενώ τις μικρότερες πιθανότητες για εισαγωγή έχουν οι νέοι της Δανίας, του Λουξεμβούργου, της Σουηδίας, της Εσθονίας και της Φινλανδίας.

Συνολικά, τα κράτη-μέλη όπου δεν παρατηρούνται σημαντικοί κοινωνικοί αποκλεισμοί στη συμμετοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, δηλαδή χαρακτηρίζεται ικανοποιητική συγκριτικά με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη η εκπροσώπηση των νέων στο φοιτητικό σώμα από οικογένειες είτε χαμηλού είτε υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου είναι: η Ιρλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ολλανδία, η Σουηδία και η Δανία. Τα συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των χωρών αυτών έχουν τη δυνατότητα να **συμβάλλουν στην κοινωνική κινητικότητα αφού δεν σημειώνουν ιδιαίτερους κοινωνικούς αποκλεισμούς**. Επιπλέον, οι παραπάνω χώρες επιτυγχάνουν και εξαιρετικά παραγόμενα αποτελέσματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, όπως αυτά αποτιμήθηκαν στην παρούσα μελέτη μέσω του συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων.

Στον αντίποδα βρίσκεται η Ελλάδα, η οποία μαζί με την Τσεχία, την Ουγγαρία, την Πολωνία, την Αυστρία και τη Γαλλία, αποτελούν την ομάδα όπου παρατηρούνται **σημαντικοί κοινωνικοί αποκλεισμοί στη συμμετοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση** κι επομένως τα συστήματά τους **συμβάλλουν στην κοινωνική αναπαραγωγή των ανισοτήτων**. Συγκεκριμένα, στις χώρες αυτές οι νέοι από οικογένειες χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου υποεκπροσωπούνται σημαντικά στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και αντίστοιχα οι νέοι από οικογένειες υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου υπερεκπροσωπούνται σε σημαντικό βαθμό ως προς τα υπόλοιπα κράτη-μέλη.

Το 2009 στην ΕΕ-21 το ποσοστό των νέων με επίπεδο εκπαίδευσης υψηλότερο του αντίστοιχου των γονιών τους (**ανοδική εκπαιδευτική κινητικότητα**) είναι **39,1%**. Την ίδια χρονιά, σχεδόν **ένας** στους δύο νέους στην Ελλάδα (**47,8%**) έχει κατακτήσει υψηλότερο εκπαιδευτικό επίπεδο από τους γονείς του, τιμή που κατατάσσει τη χώρα στην **5^η θέση** μεταξύ των 21 κρατών-μελών. Το γεγονός αυτό αναδεικνύει τα ακαδημαϊκά προσόντα του νεανικού πληθυσμού της χώρας ως ένα **δυνατό στοιχείο** της.

Επιπλέον, στην ΕΕ-21 το ποσοστό των νέων με επίπεδο εκπαίδευσης χαμηλότερο του αντίστοιχου των γονιών τους (**καθοδική εκπαιδευτική κινητικότητα**) είναι **11,5%**. Το αντίστοιχο ποσοστό στην Ελλάδα είναι **6,3%**, τιμή που κατατάσσει τη χώρα στην **9^η θέση** μεταξύ των 21 κρατών-μελών. Και το γεγονός ότι ο ελληνικός μέσος όρος υπολείπεται σημαντικά του αντίστοιχου ευρωπαϊκού μέσου όρου επίσης συνηγορεί υπέρ της αναγνώρισης των ακαδημαϊκών προσόντων του νεανικού πληθυσμού της χώρας ως **δυνατό στοιχείο** της.

Τέλος, **ένας** στους δύο νέους στην ΕΕ-21 (**49,3%**) έχει ολοκληρώσει το ίδιο εκπαιδευτικό επίπεδο με τους γονείς του (**διαγενεακή εκπαιδευτική στασιμότητα**). Η Ελλάδα κατατάσσεται στην **14^η θέση** μεταξύ των 21 κρατών-μελών, με ποσοστό διαγενεακής εκπαιδευτικής στασιμότητας **45,9%**. Αδύνατο, ωστόσο, σημείο για τη χώρα είναι το γεγονός ότι εμφανίζει ένα από τα μεγαλύτερα ποσοστά **εκπαιδευτικής στασιμότητας** (**4^η θέση** με ποσοστό **22,9%**) στο **χαμηλό επίπεδο** (ISCED 0-2). Το γεγονός αυτό αναδεικνύει ως **ιδιαίτερα αδύνατο σημείο** την έλλειψη μηχανισμών στήριξης από πλευράς της πολιτείας του νεανικού της πληθυσμού που προέρχεται από χαμηλότερα μορφωτικά και οικονομικά στρώματα, προκειμένου να αναβαθμίσουν τα ακαδημαϊκά τους προσόντα έναντι των γονέων τους, να μην τοποθετηθούν στη βάση της πυραμίδας της αγοράς εργασίας και να διαιωνιστούν ως οι επόμενες ευάλωτες κοινωνικές ομάδες.

II. ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΠΟΥ ΥΠΗΡΕΤΕΙ

Το 2010 στο σύνολο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της ΕΕ-27 υπηρετούν **1.381.581** άτομα ακαδημαϊκού προσωπικού, ενώ στην Ελλάδα (στοιχεία 2007) υπηρετούν **28.998** άτομα ακαδημαϊκού προσωπικού. Τη δεκαετία 2001-2010 το πλήθος του ακαδημαϊκού προσωπικού αυξήθηκε κατά **21,9%**. Σε κάθε 1000 κατοίκους της ΕΕ-27 αναλογούν **2,8 άτομα** ακαδημαϊκού προσωπικού, ενώ η αντίστοιχη αναλογία στην Ελλάδα είναι **2,6**, τιμή που την κατατάσσει στην **18^η θέση** μεταξύ των 27. Η μικρή αναλογία του πλήθους των σπουδαστών ως προς το πλήθος του ακαδημαϊκού προσωπικού αποτελεί ένδειξη της «προσπάθειας που καταβάλλει μια χώρα να προσφέρει μεγαλύτερη φροντίδα στους φοιτητές της» (Ευρυδίκη, 2007α). Το 2010 και στο σύνολο της ΕΕ-27 αναλογούσαν **16,3 σπουδαστές** ανά άτομο ακαδημαϊκού προσωπικού. Η Ελλάδα καταγράφει τη **δευτέρα υψηλότερη** αναλογία σπουδαστών ανά άτομο ακαδημαϊκού προσωπικού (**26,3 σπουδαστές**).

Στο σύνολο της ΕΕ-27 το **40,4%** του ακαδημαϊκού προσωπικού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι **γυναίκες** και το υπόλοιπο **59,6% άνδρες**. Στην Ελλάδα μόλις το **35,2%** του ακαδημαϊκού προσωπικού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι γυναίκες και το υπόλοιπο **74,8%** άνδρες. Η αναλογία των φύλων, ωστόσο, παρουσιάζει σημαντικές διαφοροποιήσεις ανά ηλικιακή ομάδα του ακαδημαϊκού προσωπικού. Τόσο στο σύνολο της ΕΕ-27 όσο και στην Ελλάδα φαίνεται ότι τα τελευταία χρόνια έχει αρχίσει να αυξάνεται το πλήθος των γυναικών που καταλαμβάνουν μια θέση στο ακαδημαϊκό προσωπικό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Αν λάβουμε υπόψη τη σημερινή αυξημένη εκπροσώπηση των γυναικών στο φοιτητικό πληθυσμό, η παρατηρούμενη ανισορροπία του φύλου στο ακαδημαϊκό προσωπικό αναμένεται να αμβλυνθεί τα επόμενα έτη. Η μέση ηλικία του ακαδημαϊκού προσωπικού της ΕΕ-27 είναι **44,7 έτη**. Η Ελλάδα βρίσκεται ανάμεσα στα κράτη-μέλη με την **υψηλότερη** μέση ηλικία ακαδημαϊ-

κού προσωπικού (**47,9 έτη**). Την περίοδο 2004-2007 η μέση ηλικία του ακαδημαϊκού προσωπικού της Ελλάδας **μειώθηκε** κατά **1,1 έτος**, ενώ η πλειονότητα των κρατών-μελών καταγράφει αύξηση της ηλικίας (μέση τιμή κατά **2,1%**).

III. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Το 2009 και στο σύνολο της ΕΕ-27 η συνολική δαπάνη (δημόσια και ιδιωτική) για ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά φοιτητή ήταν **9.244€**. Την περίοδο 2001-2009 και στο σύνολο της ΕΕ-27 η δαπάνη αυτή **αυξήθηκε** κατά **19,6%**. Για το 2009 η Ελλάδα δεν έχει ανακοινώσει στοιχεία, η τελευταία επίσημη καταχώρησή της είναι του 2005, όπου η συνολική δαπάνη για ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά φοιτητή ήταν **5.043€** (για το 2008 η εκτίμηση του ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ για τη δαπάνη της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά φοιτητή ήταν **5.310€** που αντιστοιχεί στο **57,4%** της αντίστοιχης ευρωπαϊκής μέσης τιμής κατατάσσοντας τη χώρα στη **19^η θέση** μεταξύ των 26 κρατών μελών που κατέγραψαν δαπάνες). Την περίοδο 2001-2008 στην Ελλάδα η δαπάνη της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά φοιτητή **αυξήθηκε** κατά **37,7%** (από 3.856€ το 2001 σε 5.310€ το 2008).

Το 2009 και στο σύνολο της ΕΕ-27 η συνολική δαπάνη ανά φοιτητή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αντιστοιχεί στο **38,9%** του κατά κεφαλή ΑΕΠ των 27 κρατών-μελών. Την ίδια περίοδο (2008) στην Ελλάδα καταγράφεται η χαμηλότερη δαπάνη ανά φοιτητή ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ (24,8%) που την κατατάσσει στην **26^η θέση** μεταξύ των 26 κρατών-μελών που διέθεσαν στοιχεία).

Την περίοδο 2001-2011 η **συνολική καταναλωτική δαπάνη** των νοικοκυριών παρουσίασε αύξηση σε όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ με μέσο ρυθμό αύξησης **9,2%**. Την ίδια περίοδο, ωστόσο, η δαπάνη των νοικοκυριών για **αγορά αγαθών και υπηρεσιών εκπαίδευσης** παρουσιάζει αυξομειώσεις στα 27 κράτη-μέλη με τον μέσο ρυθμό μεταβολής της ΕΕ να ισούται με **16,8%**. Με άλλα λόγια, στην ΕΕ η δαπάνη των νοικοκυριών για την εκπαίδευση παρουσίασε αύξηση **υψηλότερη** κατά **7,6** ποσοστιαίες μονάδες της αντίστοιχης της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης. Την ίδια περίοδο στην Ελλάδα η **συνολική καταναλωτική δαπάνη** των νοικοκυριών παρουσίασε αύξηση κατά **11,2%** (**22η** θέση), ενώ η δαπάνη των νοικοκυριών για την **εκπαίδευση** αυξήθηκε κατά **61,0%**, ποσοστό που κατατάσσει την χώρα στην **6η θέση** ανάμεσα στα κράτη-μέλη της ΕΕ-27.

Γενικότερα, στην Ελλάδα σημειώνεται ισχυρή επιβάρυνση των νοικοκυριών για αγορά αγαθών και υπηρεσιών εκπαίδευσης, παρότι η εκπαίδευση εκφράζεται ως ισχυρή προτεραιότητα επένδυσης στο σύνολο της ελληνικής κοινωνίας. Ωστόσο, η -κατά κύριο λόγο δημόσια- χρηματοδότηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα υπολείπεται σημαντικά από τον αντίστοιχο ευρωπαϊκό μέσο όρο, γεγονός που επηρεάζει την παραγωγή ικανοποιητικών εκπαιδευτικών και ε-

ρευνητικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Επομένως όλοι οι δείκτες χρηματοδότησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα θα μπορούσαν να καταγραφούν ως **αδύνατο** στοιχείο της.

IV. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ & ΛΗΨΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Τα κράτη-μέλη της ΕΕ διαφοροποιούνται σημαντικά ως προς τον **τύπο των ιδρυμάτων** τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στο σύνολο της ΕΕ-27 το **72,2%** των σπουδαστών φοιτά σε δημόσια ιδρύματα, το **16,4%** σε ιδιωτικά εξαρτώμενα από το κράτος ιδρύματα και το **11,4%** σε ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα. Στην Ελλάδα, την Ολλανδία και τη Μάλτα η τριτοβάθμια εκπαίδευση παρέχεται αποκλειστικά από ιδρύματα του δημόσιου τομέα. Στον αντίποδα βρίσκεται το Ηνωμένο Βασίλειο με το Λουξεμβούργο, όπου το σύνολο των ιδρυμάτων είναι ιδιωτικά αλλά εξαρτώμενα από το κράτος. Η Κύπρος εμφανίζει το υψηλότερο ποσοστό σπουδαστών σε ιδιωτικά ανεξάρτητα ιδρύματα (70,1%). Επιπλέον, από την ανάλυση της παρούσας μελέτης προέκυψε ότι τα συστήματα με **υψηλά ποσοστά φοίτησης σε ανεξάρτητα ιδιωτικά ιδρύματα τείνουν να παρουσιάζουν και χαμηλά συνολικά παραγόμενα αποτελέσματα και αντιστρόφως**. Αξίζει να σημειωθεί ότι η συγκεκριμένη σχέση είναι ισχυρότερη στην περίπτωση των ερευνητικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Πέρα από τον τύπο του ιδρυματος, ο ρόλος του κράτους διαφοροποιείται μεταξύ των χωρών στη διαδικασία εισαγωγής των υποψηφίων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (καθορισμός εισακτέων, διαμόρφωση κριτηρίων επιλογής), στην επιβολή ή μη διδάκτρων φοίτησης, αλλά και στο ύψος των διδάκτρων, στην παροχή οικονομικής στήριξης των φοιτητών και στο συνολικό βαθμό αυτονομίας των ιδρυμάτων.

Μόλις στο **10,7%** των κρατών-μελών της ΕΕ, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, ο **αριθμός εισακτέων** στον 1^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθορίζεται από τις κεντρικές/ περιφερειακές αρχές, ενώ στο **39,3%** ο αριθμός των θέσεων καθορίζεται από κοινού από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και τις εκπαιδευτικές αρχές. Στην πλειονότητα των κρατών-μελών (53,6%) τα εκπαιδευτικά ιδρύματα διαμορφώνουν τα **κριτήρια επιλογής** των υποψηφίων στον 1^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η Ελλάδα ανήκει στο **21,4%** των χωρών όπου διεξάγονται εθνικές/ περιφερειακές απολυτήριες/εισαγωγικές εξετάσεις με κοινά κριτήρια αξιολόγησης. Από την ανάλυση της παρούσας έκθεσης προέκυψε ότι **τα κράτη-μέλη όπου τα εκπαιδευτικά ιδρύματα θέτουν τα κριτήρια επιλογής των υποψηφίων παρουσιάζουν υψηλότερα παραγόμενα αποτελέσματα** (εκπαιδευτικά και ερευνητικά) **σε σύγκριση με τα υπόλοιπα συστήματα** (όπου είτε δεν προβλέπεται καμία διαδικασία επιλογής, είτε λειτουργεί εθνικό σύστημα εξετάσεων για την εισαγωγή των υποψηφίων).

Στο **31,6%** των κρατών-μελών της ΕΕ το **ύψος των διδασκάντων** φοίτησης στον 1ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθορίζεται από τα **εκπαιδευτικά ιδρύματα**, ενώ μόλις στο **15,8%** των κρατών-μελών το ύψος των διδασκάντων φοίτησης καθορίζεται από τις **κεντρικές/περιφερειακές εκπαιδευτικές αρχές**. Στην πλειονότητα των κρατών-μελών (**52,6%**) το ύψος των διδασκάντων καθορίζεται από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, έπειτα από έγκριση, ή στο πλαίσιο των περιορισμών που θέτουν, οι κεντρικές/περιφερειακές εκπαιδευτικές αρχές. Ας σημειωθεί ότι στον 2^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης κυριαρχεί η τάση να μειώνεται ο έλεγχος των κεντρικών εκπαιδευτικών αρχών κατά τον καθορισμό του ύψους των διδασκάντων φοίτησης από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα σε σύγκριση με τον 1ο κύκλο σπουδών.

Τα κράτη-μέλη της ΕΕ διαφοροποιούνται σημαντικά ως προς την **αυτονομία των ιδρυμάτων** τους. Το Ηνωμένο Βασίλειο, η Αυστρία, η Εσθονία, η Ιρλανδία, η Σουηδία, η Ολλανδία και η Ουγγαρία χαρακτηρίζονται με **υψηλή αυτονομία** των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ως προς το σύστημα της εσωτερικής τους διακυβέρνησης, τη διαμόρφωση νέων προγραμμάτων σπουδών, την επιλογή του προσωπικού και τον καθορισμό της αμοιβής του, την ανάπτυξη στρατηγικών συνεργασίας, αλλά και την οικονομική τους αυτονομία. Στον αντίποδα βρίσκεται η **Ελλάδα** μαζί με την Κύπρο, τη Ρουμανία και τη Γαλλία, με **χαμηλή αυτονομία** των ιδρυμάτων τους. Από την ανάλυση της παρούσας μελέτης, **δεν** φαίνεται να υπάρχει μια σαφής συσχέτιση μεταξύ της αυτονομίας των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και του δείκτη παραγόμενων αποτελεσμάτων. Η μόνη παρατήρηση που αξίζει να σημειωθεί είναι ότι τα κράτη-μέλη με ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που χαρακτηρίζονται από **μέτριο** βαθμό αυτονομίας ως προς την **εσωτερική τους οργάνωση** παρουσιάζουν και τα **καλύτερα** παραγόμενα αποτελέσματα.

V. ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (E&A)

Η έρευνα και η πειραματική ανάπτυξη (E&A) συνίσταται στη δημιουργική εργασία που επιτελείται σε συστηματική βάση, ούτως ώστε να αυξηθεί το **επίπεδο της γνώσης** (συμπεριλαμβανομένης της γνώσης του ανθρώπου, του πολιτισμού και της κοινωνίας) και η χρήση αυτού του αποθέματος γνώσης για την εκπόνηση **νέων εφαρμογών** (Εγχειρίδιο Frascati, OECD, 2002).

α) ΔΑΠΑΝΗ ΓΙΑ E&A

Ένας από τους πέντε **ευρωπαϊκούς στόχους** που έχουν τεθεί για το 2020 στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» είναι η επένδυση σε E&A στην ΕΕ να φτάσει στο **3,0%** του ΑΕΠ. Σύμφωνα με τον παραπάνω ευρωπαϊκό στόχο, τα κράτη-μέλη, με βάση τις εθνικές συνθήκες και δυνατότητές τους, καθορίζουν τους **εθνικούς** τους στόχους.

Το 2011 και στο σύνολο των κρατών-μελών της **ΕΕ-27** επενδύθηκαν στην E&A **256.586,52 εκατ.€**, που αντιστοιχεί στο **2,0%** του ΑΕΠ της, εκ των οποίων το **62,3%** επενδύθηκε από τις **επιχειρήσεις**, το **24,0%** από την **ανώτατη εκπαίδευση**, το **12,7%** από το **κράτος** και το **1,0%** από **ιδιωτικούς μη κερδοσκοπικούς φορείς**. Την περίοδο 2001-2011 το ποσοστό του ΑΕΠ που επενδύεται στην E&A στην Ε.Ε.-27 κατέγραψε **αύξηση** κατά **8,6%**. Την ίδια χρονιά η **Ελλάδα** επένδυσε στην E&A το ποσό των **1.341,6 εκατ.€**, που αντιστοιχεί στο **0,6%** του ΑΕΠ της, κατέχοντας μια από τις χαμηλότερες θέσεις στην ΕΕ **24^η θέση**. Η συγκεκριμένη επένδυση στην πλειονότητά της (70,1%) έγινε από το κράτος, αφού αναλυτικότερα το **49,2%** επενδύθηκε από την **ανώτατη εκπαίδευση**, το **28,6%** από τις **επιχειρήσεις**, το **20,9%** από το **κράτος** και το **1,3%** από **ιδιωτικούς μη κερδοσκοπικούς φορείς**. Την περίοδο 2001-2011 το ποσοστό του ΑΕΠ που επενδύεται σε E&A στην **Ελλάδα** κατέγραψε μικρή **αύξηση** κατά **3,4%**. Η Ελλάδα δεν έχει θέσει για το 2020 σχετικό με την E&A εθνικό στόχο. Επί της ουσίας η συγκεκριμένη μορφή επένδυσης εμφανίζεται επί μια δεκαετία πολιτικά υποτιμημένη και από τον δημόσιο και από τον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας. Η επένδυση του ελληνικού επιχειρηματικού τομέα στην E&A (28,6%) κατέχει την **24^η θέση** στην κατάταξη της ΕΕ-27, ενώ στις τελευταίες θέσεις κατατάσσονται ο επιχειρηματικός τομέας της Λετονίας, της Λιθουανίας, και της Κύπρου.

Επομένως οι δείκτες χρηματοδότησης στον τομέα E&A στην Ελλάδα θα μπορούσαν να καταγραφούν ως ιδιαίτερα **αδύνατο** στοιχείο της.

β) ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Το **πλήθος των επιστημονικών δημοσιεύσεων** σε συνδυασμό με τις **αναφορές που γίνονται σε αυτά**, αποδίδουν μια ικανοποιητική εικόνα σχετικά με το βαθμό ανάπτυξης της έρευνας σε κάθε κράτος-μέλος, και κατά συνέπεια την παραγωγή της επιστημονικής γνώσης. Επιπλέον, το **πλήθος των απασχολούμενων ερευνητών** ανά κράτος-μέλος, τόσο στην ανώτατη εκπαίδευση, όσο και σε άλλους τομείς, θεωρείται ως βασική μεταβλητή ερευνητικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Το 2012 και στο σύνολο της **ΕΕ-27** δημοσιεύθηκαν **442.904** επιστημονικά άρθρα. Τα περισσότερα δημοσιευμένα άρθρα προέρχονται από το Ηνωμένο Βασίλειο, τη Γερμανία, τη Γαλλία, την Ιταλία και την Ισπανία, ενώ η **Ελλάδα** κατέχει τη **14^η** θέση μεταξύ των 27 κρατών-μελών με **10.017** δημοσιευμένα επιστημονικά άρθρα. Αναλογικά, ωστόσο, με τον πληθυσμό των χωρών (δημοσιευμένα άρθρα ανά 1000 κατοίκους), τις πρώτες θέσεις καταλαμβάνουν η Δανία, η Σουηδία, η Ολλανδία, η Φινλανδία και η Ιρλανδία, ενώ η **Ελλάδα** κατέχει τη **17^η** θέση μεταξύ των 27 κρατών-μελών με **0,89** δημοσιευμένα επιστημονικά άρθρα ανά 1000 κατοίκους, υπερéχοντας οριακά του ευρωπαϊκού μέσου όρου (**0,88** άρθρα). Αξίζει να σημειωθεί ότι η μέση τιμή των χωρών του EXAE (0,61 άρθρα) και του ΟΟΣΑ (0,75 άρθρα) το 2012 υπολείπεται της αντίστοιχης ελ-

ληνικής τιμής, ενώ η τιμή των ΗΠΑ υπερέχει ελαφρά της ελληνικής (1,09 άρθρα).

Όσον αφορά την απήχηση των επιστημονικών δημοσιεύσεων, ο μέσος αριθμός αναφορών ανά άρθρο στο σύνολο της ΕΕ-27 είναι **8,4 αναφορές**, ενώ οι χώρες με την υψηλότερη απήχηση είναι η Δανία, η Ολλανδία, η Σουηδία, το Βέλγιο και το Ηνωμένο Βασίλειο. Η Ελλάδα κατέχει τη **17^η** θέση μεταξύ των 27 κρατών-μελών με **7,5 αναφορές** ανά δημοσιευμένο επιστημονικό άρθρο, υπολείπόμενη με μικρή διαφορά από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Αξίζει να σημειωθεί ότι την περίοδο αναφοράς (2001-2009) ο μέσος αριθμός αναφορών ανά άρθρο στην Ελλάδα καταγράφεται **αύξηση** κατά **55,6%** (**4^η θέση** ως προς το ρυθμό μεταβολής).

Το 2011 και στο σύνολο της ΕΕ-27 καταγράφονται **664.617** απασχολούμενοι ερευνητές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, που αντιστοιχούν στο **41,3%** των συνολικά απασχολούμενων ερευνητών και στο **0,31%** της συνολικής απασχόλησης στην ΕΕ-27. Στην ελληνική τριτοβάθμια εκπαίδευση, σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία (2007), απασχολούνται **12.241** ερευνητές, που αντιστοιχούν στο **58,3%** των απασχολούμενων ερευνητών της χώρας και στο **0,27%** της συνολικής απασχόλησης, ποσοστό που κατατάσσει την Ελλάδα στην **11^η θέση** μεταξύ των 27 κρατών-μελών.

Συνολικά, από την ανάλυση των ερευνητικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης η Ελλάδα περιλαμβάνεται στην ομάδα χωρών, η οποία χαρακτηρίζεται από συστήματα με **μέτρια έως πολύ χαμηλή επίδοση**, αλλά με **γρήγορους ρυθμούς αύξησης** των ερευνητικών αποτελεσμάτων τους. Στην ομάδα αυτή εντάσσεται το 29,6% των κρατών-μελών (Λουξεμβούργο, Σλοβακία, Τσεχία, Λιθουανία, Κύπρος, Βουλγαρία, Ρουμανία).

Τέλος, επισημαίνεται ότι από την ανάλυση παρατηρείται μια ισχυρή γραμμική σχέση μεταξύ του δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και της επίδοσης των χωρών στο τομέα της καινοτομίας. Με άλλα λόγια, **όσο υψηλότερα τα εκπαιδευτικά και ερευνητικά αποτελέσματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, τόσο καλύτερη είναι και η επίδοση των χωρών στον τομέα της καινοτομίας**.

VI. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Σύμφωνα με τα στοιχεία του 2006, το **92,7%** του πληθυσμού της ΕΕ-27 απέχει λιγότερο από 60 λεπτά από το πλησιέστερο ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο και τη Γερμανία να διαθέτουν την υψηλότερη γεωγραφική προσβασιμότητα (σχεδόν το 100% του πληθυσμού). Την ίδια χρονία η Ελλάδα καταλαμβάνει την **24^η θέση** με το 66,5% του πληθυσμού της να απέχει λιγότερο από 60 λεπτά από το πλησιέστερο ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Οι τιμές του συγκεκριμένου δείκτη, ωστόσο, σε εθνικό επίπεδο υποκρύπτουν σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των τιμών του δείκτη σε επίπεδο **διοικητικών**

περιφερειών εντός των κρατών μελών της ΕΕ-27. Αξίζει να σημειωθεί ότι ως προς τη διαφοροποίηση των τιμών του δείκτη προσβασιμότητας ανά διοικητική περιφέρεια, η δεύτερη υψηλότερη τιμή του **εύρους** μεταξύ μέγιστης και ελάχιστης τιμής του δείκτη καταγράφεται στην Ελλάδα (με **98,8** ποσοστιαίες μονάδες) αμέσως μετά την Ισπανία. Ο ιδιαίτερος νησιωτικός και ορεινός χαρακτήρας του ανάγλυφου της χώρας, αλλά και η χωροταξική κατανομή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της συμβάλλουν στην υψηλή διαφοροποίηση του δείκτη προσβασιμότητας των ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, και ως εκ τούτου μπορεί να θεωρηθεί ως **αδύνατο** σημείο της ελληνικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, που μπορεί στο μέτρο του δυνατού να αμβλυνθεί.

VII. ΑΤΟΜΙΚΟ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΟΦΕΛΟΣ ΑΠΟ ΤΗ ΦΟΙΤΗΣΗ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Σύμφωνα με την τελευταία έκθεση του ΟΟΣΑ (OECD, 2013), το 2009 και στο σύνολο της ΕΕ-21 το καθαρό οικονομικό όφελος σε **κοινωνικό επίπεδο** από τη φοίτηση ενός ατόμου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση εκτιμάται ότι είναι **κατά 90.871\$ υψηλότερο** σε σχέση με το αντίστοιχο της φοίτησης ενός ατόμου στην ανώτερη δευτεροβάθμια και μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ως προς τη συγκεκριμένη μεταβλητή η Ελλάδα καταλαμβάνει τη **15^η θέση** μεταξύ των 21 κρατών-μελών με αντίστοιχη τιμή **61.861\$**.

Την ίδια χρονία, και στο σύνολο της ΕΕ-21 το καθαρό οικονομικό όφελος σε **ατομικό επίπεδο** από τη φοίτηση ενός ατόμου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση εκτιμάται ότι είναι **κατά 142.162\$ υψηλότερο** σε σχέση με το αντίστοιχο της φοίτησης ενός ατόμου στην ανώτερη δευτεροβάθμια ή μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ως προς τη συγκεκριμένη μεταβλητή η Ελλάδα καταλαμβάνει τη **18^η θέση** μεταξύ των 21 κρατών-μελών με αντίστοιχη τιμή **80.419\$**. Αξίζει να σημειωθεί ότι ενώ στις χώρες του ΟΟΣΑ το καθαρό οικονομικό όφελος σε ατομικό επίπεδο από την φοίτηση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι κατά κανόνα υψηλότερο για τους άνδρες σε σχέση με τις γυναίκες, στην Ελλάδα, την Ισπανία και την Τουρκία συμβαίνει το αντίθετο, οι γυναίκες δηλαδή επωφελούνται περισσότερο απ' ό,τι οι άνδρες. Από την ανάλυση της παρούσας μελέτης προκύπτει ότι όσο υψηλότερα είναι τα εκπαιδευτικά και ερευνητικά αποτελέσματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, τόσο χαμηλότερο είναι το ατομικό καθαρό οικονομικό όφελος σε σύγκριση με άτομα που έχουν ολοκληρώσει χαμηλότερες βαθμίδες εκπαίδευσης (ISCED 3-4). Το γεγονός αυτό πιθανώς να οφείλεται στο ότι χώρες με χαμηλή προσφορά εργατικού δυναμικού υψηλών ακαδημαϊκών προσόντων, κι επομένως με χαμηλή επίδοση στο δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, καταγράφουν υψηλό μισθολογικό πλεονέκτημα των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Η ενίσχυση της **απασχολησιμότητας** (employability) των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αποτε-

λεί βασικό αιτούμενο στον ΕΧΑΕ από τη διακήρυξη της Μπολόνια (1999) έως σήμερα, ενώ βρίσκεται ψηλά και στην ευρωπαϊκή ατζέντα εκσυγχρονισμού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Δεδομένης της μετεξέλιξης, από το 2007 και μετά, της χρηματοοικονομικής κρίσης σε εργασιακή, κοινωνική, πολιτική και αξιακή κρίση, το ζήτημα της ενίσχυσης της απασχολησιμότητας των αποφοίτων αναδεικνύεται στην σημαντικότερη –ίσως– πρόκληση για την αναβάθμιση της ποιότητας των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ την επόμενη δεκαετία).

α) ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Το 2012 και στο σύνολο των απασχολούμενων στην ΕΕ-27 το **31,0%** είναι απόφοιτοι της **τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** καταγράφοντας μια αύξηση κατά **40,1%** από την αντίστοιχη τιμή του 2000 (22,2%). Την ίδια χρονιά, το αντίστοιχο ποσοστό απασχολούμενων στην Ελλάδα ήταν οριακά υψηλότερο (**31,6%**) καταγράφοντας την περίοδο 2000-2012 υψηλότερη αύξηση (**58,3%**) κατατάσσοντας τη χώρα στην **11^η θέση** της ΕΕ-27.

Το 2009 και στο σύνολο της ΕΕ το ποσοστό απασχόλησης μεταξύ των αποφοίτων της **τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** ήταν **84,2%**. Ως προς τη σχέση επιπέδου εκπαίδευσης του αποφοίτου και απασχόλησης, παρατηρείται ότι όσο **υψηλότερο το επίπεδο εκπαίδευσης** του αποφοίτου, τόσο **υψηλότερη είναι και η πιθανότητα απασχόλησής** του. Η παρατήρηση αυτή επιβεβαιώνεται και στα **27** κράτη-μέλη. Στην Ελλάδα την ίδια χρονιά το ποσοστό απασχόλησης μεταξύ των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν **74,0%** κατατάσσοντας τη χώρα στην **25^η θέση** της ΕΕ-27.

Το 2009 και στο σύνολο της ΕΕ-26 η μέση διάρκεια **μετάβασης από την εκπαίδευση στην πρώτη εργασία** των νέων ηλικίας 15-34 ετών ήταν **5,1 μήνες** για τους απόφοιτους της **τριτοβάθμιας εκπαίδευσης**, **7,3 μήνες** για τους απόφοιτους της **ανώτερης δευτεροβάθμιας και της μεταδευτεροβάθμιας μη τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** και **9,9 μήνες** για τους απόφοιτους της **κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης**. Παρατηρείται, επομένως, ότι όσο **υψηλότερο το επίπεδο εκπαίδευσης** τόσο **γρηγορότερη είναι και η μετάβαση από την εκπαίδευση στην εργασία**. Η παρατήρηση αυτή επιβεβαιώνεται και στα 26 κράτη-μέλη που διέθεσαν σχετικά στοιχεία. Στην Ελλάδα την ίδια χρονιά η μέση διάρκεια **μετάβασης από την εκπαίδευση στην πρώτη εργασία** για τους απόφοιτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι **12,2 μήνες**, κατατάσσοντας τη χώρα στην **26^η θέση** μεταξύ των 26 κρατών-μελών της ΕΕ.

Το 2012 και στο σύνολο της ΕΕ-27 το ποσοστό των απασχολούμενων αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε **θέση απασχόλησης που απαιτεί χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης** (ποσοστό κάθετης αναντιστοιχίας) είναι **21,0%** καταγράφοντας **αύξηση** κατά **3,1%** την περίοδο 2001-2012. Στην Ελλάδα το ποσοστό κάθετης αναντιστοιχίας είναι **26,4%** και η χώρα κατέχει την **5^η υψηλότερη θέση** στην ΕΕ-27, σημειώνοντας

σημαντική αύξηση κατά **24,6%** κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2012. Το 2012 και αναφορικά με τα οκτώ πεδία σπουδών στην Ελλάδα το υψηλότερο ποσοστό κάθετης αναντιστοιχίας σημειώνεται στους αποφοίτους του πεδίου **ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ** (73,5%) κατατάσσοντας τη χώρα στην **2^η υψηλότερη θέση** στην ΕΕ-27. Ακολουθούν με υψηλά ποσοστά κατακόρυφης αναντιστοιχίας οι απόφοιτοι των πεδίων σπουδών **ΓΕΩΡΓΙΑ** (36,2%), **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ** (27,9%), **ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΟΥ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ** (23,6%) και **ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ** (21,5%), ενώ χαμηλότερα ποσοστά καταγράφονται στους αποφοίτους των πεδίων σπουδών **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ** (17,9%), **ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ** (14,8%) κατατάσσοντας τη χώρα στην **5^η υψηλότερη θέση** στην ΕΕ-27 και **ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ** (13,7%) κατατάσσοντας τη χώρα στην **4^η υψηλότερη θέση** στην ΕΕ-27 αντίστοιχα.

β) ΧΑΜΗΛΟΜΙΣΘΟΙ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Το 2010 και στο σύνολο της ΕΕ-27 το ποσοστό των **χαμηλόμισθων** (οι απασχολούμενοι που αμείβονται με τα 2/3 ή και λιγότερο της τιμής της εθνικής διαμέσου των αποδοχών) που έχουν ολοκληρώσει την **τριτοβάθμια εκπαίδευση** είναι **5,8%**, των αποφοίτων της **ανώτερης δευτεροβάθμιας και της μεταδευτεροβάθμιας μη τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** είναι **19,3%** και των αποφοίτων **μέχρι και την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση** είναι **29,0%**. Παρατηρείται, επομένως, ότι **όσο υψηλότερο το επίπεδο εκπαίδευσης, τόσο χαμηλότερο είναι το ποσοστό των χαμηλόμισθων στην κατηγορία αυτή**. Η συγκεκριμένη παρατήρηση επιβεβαιώνεται σε **26** από τα 27 κράτη-μέλη, με εξαίρεση την Ελλάδα (στοιχεία του 2006), όπου το ποσοστό των χαμηλόμισθων αποφοίτων ISCED 3-4 είναι **υψηλότερο** (κατά **4,3%**) του ποσοστού των αποφοίτων της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και κάτω. Η Ελλάδα καταλαμβάνει την **5^η υψηλότερη θέση** στην ΕΕ-27 σε ποσοστό χαμηλόμισθων αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (**8,1%**). Την περίοδο 2006-2010 και στο σύνολο της ΕΕ το **ποσοστό των χαμηλόμισθων** που έχουν ολοκληρώσει την **τριτοβάθμια εκπαίδευση** κατέγραψε **αύξηση** κατά **22,9%**. Την ίδια περίοδο η Ελλάδα δεν έχει ανακοινώσει σχετικά στοιχεία.

γ) ΜΕΣΕΣ ΕΤΗΣΙΕΣ ΑΠΟΔΟΧΕΣ ΤΩΝ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Το 2011 και στο σύνολο της ΕΕ-27 οι μέσες ετήσιες αποδοχές των απασχολούμενων που έχουν ολοκληρώσει την **τριτοβάθμια εκπαίδευση** διαμορφώνεται στα **22.949€**. Οι μέσες ετήσιες αποδοχές των απασχολούμενων που έχουν ολοκληρώσει την **ανώτερη δευτεροβάθμια και τη μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμια εκπαίδευση** είναι **16.770€** και των απασχολούμενων που έχουν ολοκληρώσει το πολύ **μέχρι και την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση** είναι **13.599€**. Οι απόφοιτοι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καταγράφουν **μισθολογικό πλεονέκτημα 36,8%** έναντι

των αποφοίτων της ανώτερης δευτεροβάθμιας και μεταδευτεροβάθμιας μη τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Με άλλα λόγια, οι μέσες αποδοχές των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι κατά 36,8% υψηλότερες των αντίστοιχων αποδοχών των αποφοίτων μεσαίου εκπαιδευτικού επιπέδου. Επιπλέον, οι απασχολούμενοι που έχουν ολοκληρώσει μέχρι και την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση καταγράφουν **μισθολογικό μειονέκτημα 18,9%** έναντι των αποφοίτων της ανώτερης δευτεροβάθμιας ή μεταδευτεροβάθμιας μη τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Με άλλα λόγια, οι μέσες ετήσιες αποδοχές των αποφοίτων ISCED 0-2 είναι κατά 18,9% χαμηλότερο των αντίστοιχων αποδοχών των αποφοίτων ISCED 3-4. Συνολικά, παρατηρείται ότι **όσο υψηλότερο το επίπεδο εκπαίδευσης, τόσο υψηλότερες είναι και οι ετήσιες αποδοχές του απασχολούμενου**. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνεται και στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ.

Η Ελλάδα καταλαμβάνει την **18^η θέση** στη σειρά κατάταξης μεταξύ των 27 κρατών-μελών ως προς τις μέσες ετήσιες αποδοχές των απασχολούμενων που έχουν ολοκληρώσει την **τριτοβάθμια εκπαίδευση (19.336€)** και των απασχολούμενων που έχουν ολοκληρώσει την **ανώτερη δευτεροβάθμια και μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμια εκπαίδευση (12.673€)**, αλλά και την **17^η θέση** μεταξύ των 27 κρατών-μελών ως προς τις μέσες ετήσιες αποδοχές των απασχολούμενων που έχουν ολοκληρώσει μέχρι και την **κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (10.203€)**. Ως προς το μισθολογικό πλεονέκτημα (**52,6%**) των απασχολούμενων που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση σε σύγκριση με το αντίστοιχο των αποφοίτων των επιπέδων ISCED 3-4, η Ελλάδα κατατάσσεται στην **8η θέση** μεταξύ των 27 κρατών-μελών, ενώ την ίδια χρονιά καταγράφει το **11ο χαμηλότερο** μισθολογικό μειονέκτημα (**19,5%**) των απασχολούμενων που έχουν ολοκληρώσει μέχρι και την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε σύγκριση με την αντίστοιχη των αποφοίτων των επιπέδων ISCED 3-4.

δ) ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Το 2012 και στο σύνολο της ΕΕ-27 το **ποσοστό ανεργίας** των αποφοίτων της **τριτοβάθμιας** εκπαίδευσης είναι **6,1%**, των αποφοίτων της **ανώτερης δευτεροβάθμιας και της μεταδευτεροβάθμιας μη τριτοβάθμιας** εκπαίδευσης είναι **9,6%** και των αποφοίτων μέχρι και την **κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση** είναι **18,6%**. Παρατηρείται, επομένως, ότι **όσο υψηλότερο το επίπεδο εκπαίδευσης τόσο χαμηλότερο είναι και το ποσοστό ανεργίας**. Η παρατήρηση αυτή επιβεβαιώνεται σε **25** από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ-27, με εξαίρεση την Ελλάδα και την Πορτογαλία, όπου το ποσοστό ανεργίας των αποφοίτων του επιπέδου ISCED 3-4 είναι **υψηλότερο** του ποσοστού ανεργίας των αποφοίτων της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και κάτω. Την ίδια χρονιά η Ελλάδα καταλαμβάνει την **1^η θέση** μεταξύ των 27 κρατών-μελών σημειώνοντας το **υψηλότερο** ποσοστό ανεργίας των αποφοίτων στα επίπεδα ISCED

3-4 (**27,5%**) και ISCED 5-6 (**18,2%**), ενώ ως προς τους απόφοιτους των επιπέδων ISCED 0-2 κατέχει την **7^η υψηλότερη θέση** με ποσοστό ανεργίας **26,4%**.

Ως προς την **εξέλιξη** του επιπέδου ανεργίας από το 2008 κι έπειτα παρατηρείται **αύξηση** των ποσοστών σε **όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης** και στο σύνολο της ΕΕ-27 και στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα την περίοδο 2008-2012 στην Ελλάδα, η μεγαλύτερη **αύξηση** του ποσοστού ανεργίας καταγράφεται στους αποφοίτους των επιπέδων **ISCED 0-2** (συνολική αύξηση κατά **247,4%**, από 7,6% το 2008 σε 26,4% το 2012) και ακολουθούν οι απόφοιτοι των επιπέδων **ISCED 3-4** με αντίστοιχη αύξηση του ποσοστού ανεργίας κατά **212,5%** (από 8,8% το 2008 σε 27,5% το 2012), ενώ η μικρότερη ποσοστιαία αύξηση σημειώνεται στους αποφοίτους της **τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6)** (αύξηση κατά **188,9%**, από 6,3% το 2008 σε 18,2% το 2012). Θα πρέπει να σημειωθεί ότι τη συγκεκριμένη περίοδο η ανεργία στην Ελλάδα αυξήθηκε με ρυθμό **4πλάσιο** της ΕΕ-27. Με άλλα λόγια η αύξηση της ανεργίας που σημειώθηκε στην Ευρώπη μέσα σε διάστημα **πενταετίας** (συνολική αύξηση κατά 54,8%), στην Ελλάδα καταγράφηκε σε **ετήσια βάση** (ετήσια αύξηση κατά 54,1%) σε όλη τη διάρκεια της περιόδου 2008-2012.

ε) ΣΥΝΘΕΤΙΚΟΣ ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Συνθέτοντας τους επιμέρους δείκτες απασχόλησης και ανεργίας σε έναν **συνθετικό δείκτη** αξίζει να σημειωθεί ότι το 2010 η **μέση τιμή του συνθετικού δείκτη απασχολησιμότητας** των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της ΕΕ-27 είναι **67,5** μονάδες σε εκατοβάθμια κλίμακα. Την ίδια χρονιά η Ελλάδα με βάση την τιμή του συνθετικού δείκτη απασχολησιμότητας των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (**17,2 μονάδες**) καταλαμβάνει την τελευταία (**27^η**) θέση στη σειρά κατάταξης των κρατών-μελών και ανήκει στην ομάδα χωρών με **πολύ χαμηλή απασχολησιμότητα** (Ιρλανδία, Ισπανία, Ελλάδα). Την περίοδο 2001-2010, η μέση τιμή του συνθετικού δείκτη απασχολησιμότητας των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της ΕΕ-27 καταγράφει **μείωση** κατά **13,2%**. **Μείωση** σημειώνεται και στην Ελλάδα κατά **23,7%**, κατατάσσοντας τη χώρα στην **6^η θέση** μεταξύ των 23 κρατών-μελών της ΕΕ-27 που κατέγραψαν μείωση του συνθετικού δείκτη απασχολησιμότητας των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Το ζήτημα της απασχόλησης των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αναδεικνύεται ως το πλέον **αδύνατο σημείο**, όχι μόνο της ελληνικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά της ελληνικής αγοράς και της ελληνικής κοινωνίας γενικότερα. Μετά από δεκαετίες, η ελληνική κοινωνία βρίσκεται αντιμέτωπη με το πρωτόγνωρο φαινόμενο μιας μετανάστευσης νέων που αναζητούν εργασία στο εξωτερικό, όχι ως ανειδίκευτοι εργάτες, αλλά ως επιστήμονες και τεχνικοί με υψηλά για τα ευρωπαϊκά δεδομένα- ακαδημαϊκά προσόντα, στην εκπαίδευση των οποίων επένδυσε για χρόνια περισσότερο από το **5,5%** του ΑΕΠ της (δημόσια δαπάνη

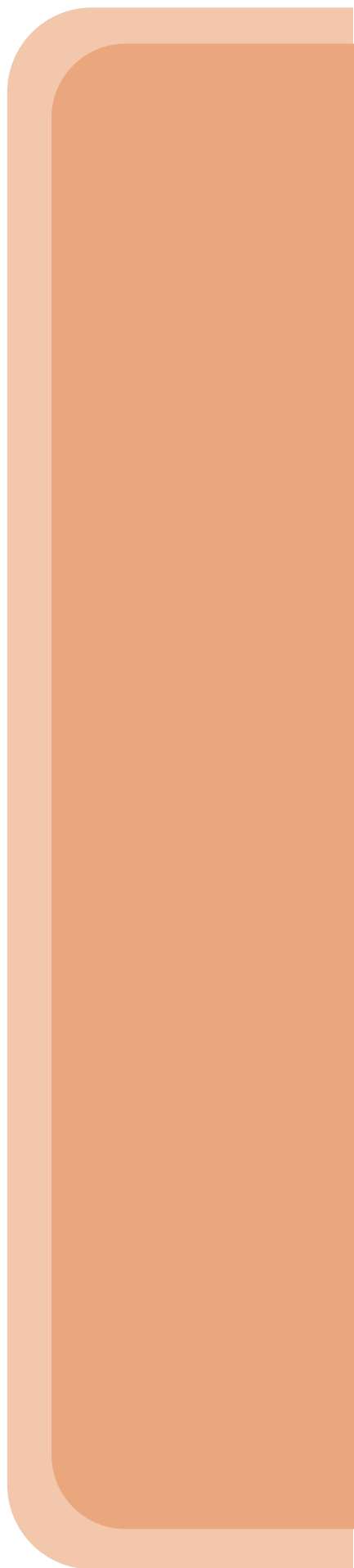
και δαπάνες των νοικοκυριών), επειδή αδυνατεί να τους προσφέρει στον τόπο τους μια αξιοπρεπή και αντίστοιχη των προσόντων τους εργασία, μια ασφαλή και αξιοπρεπή ζωή. Το φαινόμενο βρίσκεται τα δύο τελευταία χρόνια σε πλήρη εξέλιξη. Οι πολύπλευρες συνέπειές του βάζουν ευθέως εναντίον της κοινωνικής συγκρότησης και συνοχής μιας χώρας σε ύφεση και κρίση, που από έλλειψη σχεδιασμού, προνοητικό-

τητας και υποτίμησης της πραγματικότητας δεν φαίνεται να μπορεί να αντιδράσει.

Το αν το συγκεκριμένο χαρακτηριστικό αποδειχθεί και ως το πλέον αδύνατο σημείο (ανταγωνιστικό μειονέκτημα) συνολικά της **ευρωπαϊκής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** μένει ακόμη να αποδειχθεί, πριν την ανακοίνωση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή του προγράμματος εργασίας **«Εκπαίδευση & Κατάρτιση 2020-2030»**.

Παραρτήματα

Παράρτημα Ι. Κωδικοί χωρών	481
Παράρτημα ΙΙ. Συντμήσεις	482
Παράρτημα ΙΙΙ. Επίπεδα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ISCED	483
Παράρτημα ΙV. Πεδία και Τομείς Σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης..	484
Παράρτημα V. Διεθνής Τυποποιημένη Ταξινόμηση Επαγγελμάτων (ISCO-08)	486
Παράρτημα VI. Ανάλυση σε συστάδες	487
Παράρτημα VII. Κατασκευή Συνθετικών Δεικτών	488
Παράρτημα VIII. Επιμέρους μεταβλητές των συνθετικών δεικτών	490
Παράρτημα ΙΧ. Μέθοδος πολλαπλής γραμμικής παλινδρόμησης	492

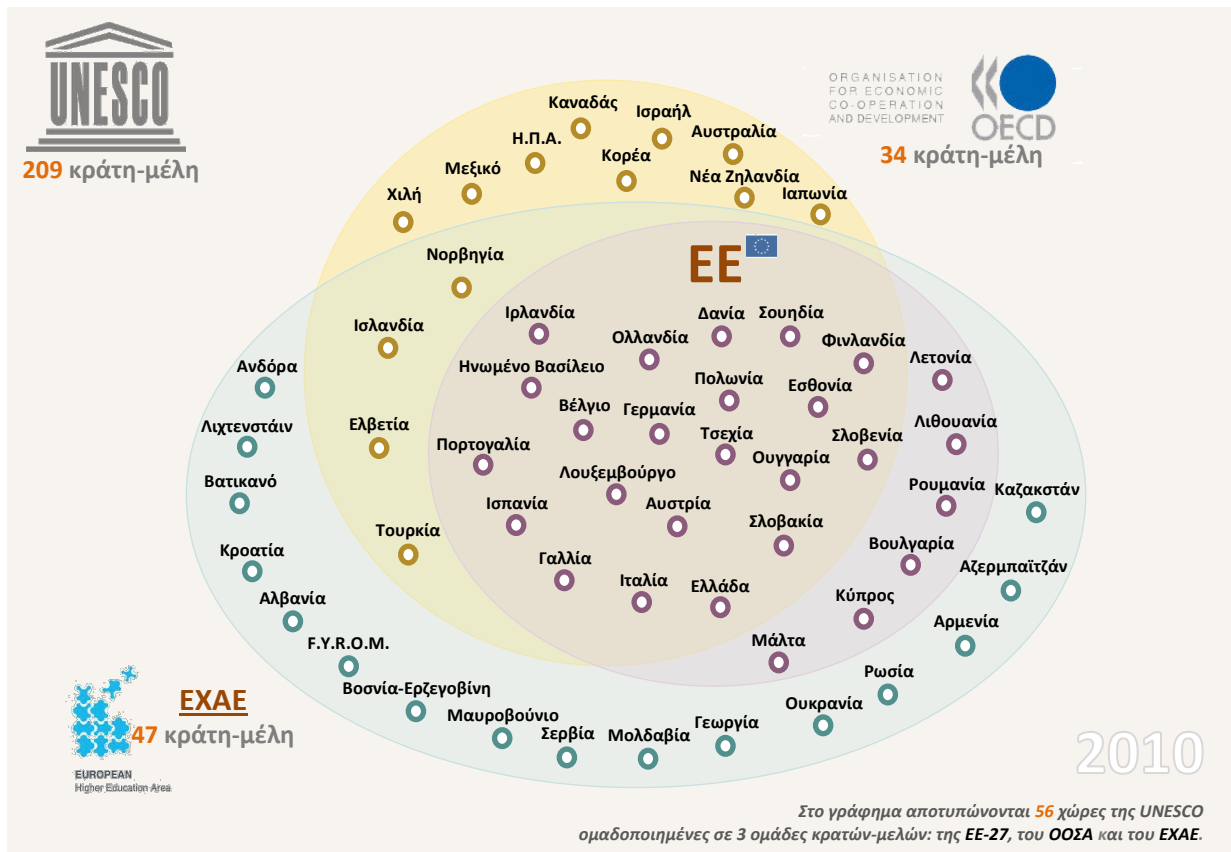

Παράρτημα Ι. Κωδικοί χωρών

Σύμφωνα με το πρότυπο ISO 3166-1 www.iso.org/iso/country_codes

Αζερμπαϊτζάν	AZ	Κροατία	HR
Αλβανία	AL	Κύπρος	CY
Ανδόρρα	AD	Λετονία	LV
Αρμενία	AM	Λιθουανία	LT
Αυστρία	AT	Λιχτενστάιν	LI
Βατικανό	VA	Λουξεμβούργο	LU
Βέλγιο	BE	Μάλτα	MT
Βοσνία-Ερζεγοβίνη	BA	Μαυροβούνιο	ME
Βουλγαρία	BG	Μολδαβία	MD
Γαλλία	FR	Νορβηγία	NO
Γερμανία	DE	Ουγγαρία	HU
Γεωργία	GE	Ουκρανία	UA
Δανία	DK	Πολωνία	PL
Ελβετία	CH	Πορτογαλία	PT
Ελλάδα	GR	πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας	MK
Εσθονία	EE	Ρουμανία	RO
Ηνωμένες Πολιτείες	US	Ρωσία	RU
Ηνωμένο Βασίλειο	GB	Σερβία	RS
Ιαπωνία	JP	Σλοβακία	SK
Ιρλανδία	IE	Σλοβενία	SI
Ισλανδία	IS	Σουηδία	SE
Ισπανία	ES	Τουρκία	TR
Ιταλία	IT	Τσεχία	CZ
Καζακστάν	KZ	Φινλανδία	FI
Κάτω Χώρες	NL		

Ομάδες χωρών της UNESCO που ανήκουν στα κράτη-μέλη της ΕΕ-27, του OECD και του EXAE

Παράρτημα ΙΙ. Συντμήσεις

ΑΔΙΠ	Ανεξάρτητη Αρχή Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση
ΑΕΙ	Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΣΠΑΙΤΕ	Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής & Τεχνολογικής Εκπαίδευσης
ΑΤΕΙ	Ανώτατο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΔΟΑΤΑΠ	Διεπιστημονικός Οργανισμός Αναγνώρισης Τίτλων Ακαδημαϊκών & Πληροφόρησης
Ε&Α	Έρευνα & πειραματική ανάπτυξη (R & D)
ΕΑΠ	Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΥ)
ΕΖΕΣ	Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών
ΕΜΔΠ	Ευρωπαϊκό Μητρώο Διασφάλισης της Ποιότητας (EQAR)
ΕΟΧ	Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος
ΕΠΕΠ	Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Επαγγελματικών Προσόντων (EQF)
ΕΧΑΕ	Ευρωπαϊκός Χώρος Ανώτατης Εκπαίδευσης (EHEA)
ΜΑΔ	Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης (PPS)
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (OECD)
ΜΜΕ	Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις
ECTS	Σύστημα Μεταφοράς και Συσσώρευσης Πιστωτικών Μονάδων
CHEPS	Center for Higher Education Policy Studies
ΕΝQA	Ευρωπαϊκή Ένωση Διασφάλισης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση
ISCED	Διεθνής Πρότυπη Ταξινόμηση της Εκπαίδευσης
ISCO	Διεθνής Τυποποιημένη Ταξινόμηση των Επαγγελμάτων (International Standard Classification of Occupations)
LFS	Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (Labour Force Survey)
NQF	Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων
PCT	Συνθήκη για τη συνεργασία στον τομέα των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας (Patent Cooperation Treaty)
PISA	Programme for International Student Assessment

Παράρτημα III. Επίπεδα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ISCED

Σύμφωνα με την ταξινόμηση ISCED 1997 της UNESCO <http://www.uis.unesco.org>

ISCED 0 – ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ISCED 1 – ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ISCED 2 – ΕΠΙΠΕΔΟ ΚΑΤΩΤΕΡΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ISCED 3 – ΕΠΙΠΕΔΟ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ISCED 4 – ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΕΤΑΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΜΗ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ISCED 5A – ΕΠΙΠΕΔΟ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

Στο επίπεδο ISCED 5A υπάγονται προγράμματα σπουδών θεωρητικής κατεύθυνσης τα οποία προετοιμάζουν τους φοιτητές για έρευνα ή παρέχουν πρόσβαση σε «επαγγέλματα υψηλού βαθμού ειδίκευσης».

ISCED 5B – ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

Στο επίπεδο ISCED 5B υπάγονται προγράμματα σπουδών τα οποία είναι συνήθως μικρότερης διάρκειας από τα προγράμματα ακαδημαϊκής κατεύθυνσης (ISCED 5A) περισσότερο πρακτικής κατεύθυνσης και είναι σχεδιασμένα για να παρέχουν πρόσβαση στην αγορά εργασίας.

ISCED 6 – ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΡΟΗΓΜΕΝΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Στο επίπεδο ISCED 6 υπάγονται προγράμματα σπουδών που οδηγούν απευθείας στην απονομή ενός τίτλου σπουδών προηγμένης έρευνας (διδασκτορικό). Μόνο τα προγράμματα σπουδών ISCED 5A παρέχουν πρόσβαση σε διδακτορικές σπουδές επιπέδου ISCED 6.

Παράρτημα IV. Πεδία και Τομείς Σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Σύμφωνα με την ταξινόμηση ISCED 1997 της UNESCO <http://www.uis.unesco.org>

1 - ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

- **(ISC 141) Κατάρτιση διδακτικού προσωπικού:** Εκπαίδευση εκπαιδευτικών παιδικών σταθμών, νηπιαγωγείων, δημοτικής εκπαίδευσης, επαγγελματικής εκπαίδευσης, πρακτικής άσκησης και μη επαγγελματικών αντικειμένων, εκπαίδευση ενηλίκων, εκπαίδευση εκπαιδευτών και ειδικής αγωγής.
- **(ISC 142) Επιστήμες εκπαίδευσης:** Ανάπτυξη προγραμμάτων σπουδών σε αντικείμενα της επαγγελματικής και μη επαγγελματικής εκπαίδευσης, εκπαιδευτική αξιολόγηση μέτρηση και έρευνα κ.α.

2 - ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ

- **(ISC 21) Τέχνες:** Καλές τέχνες (σχέδιο, ζωγραφική, γλυπτική), παραστατικές τέχνες (μουσική, θέατρο, χορός, circus), γραφικές & οπτικοακουστικές τέχνες (φωτογραφία, κινηματογράφος, μουσική παραγωγή, ραδιοφωνική και τηλεοπτική παραγωγή, εκτύπωση και design, χειροτεχνικές δεξιότητες).
- **(ISC 22) Ανθρωπιστικές σπουδές:** Θρησκεία & θεολογία, ξένες γλώσσες και πολιτισμοί, ζώσες και μη γλώσσες και λογοτεχνία, εθνικές γλώσσες σύγχρονες ή ομιλούμενες γλώσσες και σχετική λογοτεχνία, διερμηνεία & μετάφραση, γλωσσολογία, συγκριτική λογοτεχνία, ιστορία, αρχαιολογία, φιλοσοφία, ήθη.

3 - ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ

- **(ISC 31) Κοινωνικές & συμπεριφορικές επιστήμες:** Οικονομικά, οικονομική ιστορία, πολιτικές επιστήμες, κοινωνιολογία, δημογραφία, ανθρωπολογία (πλην της φυσικής ανθρωπολογίας, εθνολογία, μελλοντολογία (futurology), ψυχολογία, γεωγραφία (πλην της φυσικής γεωγραφίας), σπουδές στην ειρήνη και στην εμπλοκή, ανθρώπινα δικαιώματα.
- **(ISC 32) Δημοσιογραφία & ενημέρωση:** Δημοσιογραφία, επιστήμη και τεχνική της βιβλιοθηκονομία, αρχειοθέτες μουσείων και συναφή.
- **(ISC 34) Επιχειρήσεις & διοίκηση:** Εμπόριο, μάρκετινγκ, πωλήσεις, δημόσιες σχέσεις, αγοραπωλησία ακινήτων, χρηματοοικονομική τραπεζική ασφαλιστική ανάλυση και ανάλυση επενδύσεων, λογιστική ελεγκτική και τήρηση βιβλίων, διοίκηση επιχειρήσεων, δημόσια διοίκηση, διοίκηση φορέων, διοίκηση προσωπικού, διοικητική και γραμματειακή υποστήριξη.
- **(ISC 38) Δίκαιο:** Σπουδές στο Δίκαιο (γενικό, διεθνές εργατικό, ναυτικό κ.α.), νομολογία, συμβολαιογραφία.

4 - ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

- **(ISC 42) Βιοεπιστήμες:** Βιολογία, βοτανολογία, βακτηριολογία, τοξικολογία, μικροβιολογία, ζωολογία, εντομολογία, ορνιθολογία, γενετική, βιοχημεία, βιοφυσική, συναφείς επιστήμες πλην κλινικών επιστημών & κτηνιατρικής.
- **(ISC 44) Φυσικές επιστήμες:** Αστρονομία & επιστήμες διαστήματος, φυσική & συναφείς επιστήμες, χημεία & συναφείς επιστήμες, γεωλογία, γεωφυσική, ορυκτολογία, φυσική ανθρωπολογία, φυσική γεωγραφία & άλλες γεωεπιστήμες, μετεωρολογία και επιστήμες ατμόσφαιρας συμπεριλαμβανομένης της κλιματικής έρευνας, ναυτικές επιστήμες, ηφαιστειολογία, παλαιοοικολογία.
- **(ISC 46) Μαθηματικά & Στατιστική:** Μαθηματικά, επιχειρησιακή έρευνα, αριθμητική ανάλυση, αναλογιστικές επιστήμες, στατιστική και συναφείς επιστήμες.
- **(ISC 48) Πληροφορική:** Επιστήμες πληροφορικής, σχεδιασμός συστημάτων, προγραμματισμός, διαχείριση δεδομένων, δίκτυα, λειτουργικά συστήματα, ανάπτυξη λογισμικού μόνο (η ανάπτυξη hardware κατηγοριοποιείται στον πεδίο των μηχανικών).

5 - ΣΠΟΥΔΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΟΥ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

- **(ISC 52) Σπουδές μηχανικού και συναφή επαγγέλματα:** Μηχανική σχεδίαση, μηχανών, μεταλλουργίας, ηλεκτρικής ενέργειας, ηλεκτρονικών, τηλεπικοινωνιών, ενέργειας και χημική μηχανική, συντήρηση οχημάτων, τοπογραφία.
- **(ISC 54) Μεταποίηση & επεξεργασία:** Μεταποίηση και επεξεργασία τροφίμων, ποτών, κλωστοϋφαντουργίας, ρούχων, υποδημάτων, δέρματος, υλικών (ξύλο, χαρτί, πλαστικό, γυαλί, κλπ), εξόρυξης και άντλησης.
- **(ISC 58) Αρχιτεκτονική & δομικά έργα:** Αρχιτεκτονική και πολεοδομία, δομική αρχιτεκτονική, σχεδιασμός της κοινότητας, χαρτογραφία, κατασκευή κτιρίων, έργα πολιτικού μηχανικού.

6 - ΓΕΩΡΓΙΑ

- **(ISC 62) Γεωργία, δασοκομία και αλιεία:** Γεωργία, φυτική και κτηνοτροφική παραγωγή, γεωπονία, κτηνοτροφία, κηπουρική, δασοκομία, φυσικά πάρκα και άγρια ζωή, αλιεία, αλιευτική επιστήμη και τεχνολογία.
- **(ISC 64) Κτηνιατρική:** Κτηνιατρικά φάρμακα, κτηνιατρική βοήθεια.

7 - ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ

- **(ISC 72) Υγεία:** Ιατρική (ανατομία, επιδημιολογία, κυτταρολογία, ψυχολογία, ανοσολογία, παθολογία, αναισθησιολογία, παιδιατρική, μαιευτική και γυναικολογία, χειρουργική, νευρολογία, ψυχιατρική, ακτινολογία, οφθαλμολογία), Ιατρικές υπηρεσίες (υπηρεσίες δημόσιας υγείας και υγιεινής, φαρμακευτική, φαρμακολογία, θεραπευτική, αποκατάσταση, προσθετική, οπτικομετρία, διατροφή), Νοσηλευτική (βασική νοσηλευτική, μαιευτική), Οδοντιατρικές υπηρεσίες (οδοντιατρική, στοματική υγιεινή, οδοντοτεχνική, ορθοδοντική).
- **(ISC 76) Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια:** Κοινωνική πρόνοια (υπηρεσίες φροντίδας παιδιών, ατόμων με αναπηρία, ηλικιωμένων), Κοινωνική εργασία (συμβουλευτική, υπηρεσίες πρόνοιας που δεν κατατάσσονται σε άλλη κατηγορία).

8 - ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

- (ISC 81) Προσωπικές υπηρεσίες: Υπηρεσίες ξενοδοχείων & catering, ταξιδιών & τουρισμού, αθλητισμού & αναψυχής, κομμωτηρίου, αισθητικής και συναφείς υπηρεσίες, καθαριστηρίων, πλυντηρίων, καλλυντικών κ.α.
- (ISC 84) Υπηρεσίες μεταφορών: Ναυτιλιακές υπηρεσίες, ναυτική επιστήμη, ιπταμένων πληρωμάτων, ελεγκτών εναέριας κυκλοφορίας, σιδηροδρομικών υπηρεσιών, υπηρεσιών αυτοκινήτων και μοτοσυκλετών, ταχυδρομικών υπηρεσιών.
- (ISC 85) Προστασία του περιβάλλοντος: Υπηρεσίες ελέγχου προστασίας & διαφύλαξης περιβάλλοντος, έλεγχου της μόλυνσης αέρα και υδάτων, προστασία και ασφάλεια της εργασίας.
- (ISC 86) Υπηρεσίες ασφάλειας: Προστασία της περιουσίας και πολιτών, υπηρεσίες αστυνόμευσης και συναφείς με την επιβολή του νόμου, εγκληματολογία, υπηρεσίες πυροπροστασίας και πυροσβεστικής, πολιτικής προστασίας.

Παράρτημα V. Διεθνής Τυποποιημένη Ταξινόμηση Επαγγελμάτων (ISCO-08)

<http://www.ilo.org/public/english/bureau/stat/isco/isco68/major.htm>

1 Ανώτερα διευθυντικά και διοικητικά στελέχη	1. Managers
2 Επαγγελματίες	2. Professionals
3. Τεχνικοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα	3 Technicians and associate professionals
4. Υπάλληλοι γραφείου	4 Clerical support workers
5. Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές	5 Service and sales workers
6. Ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς	6 Skilled agricultural, forestry and fishery workers
7. Ειδικευμένοι τεχνίτες και ασκούντες συναφή επαγγέλματα	7 Craft and related trades workers
8. Χειριστές βιομηχανικών εγκαταστάσεων, μηχανημάτων και εξοπλισμού και συναρμολογητές (μονταδόροι)	8 Plant and machine operators and assemblers
9. Ανεπίδητοι εργάτες, χειρωνάκτες και μικροεπαγγελματίες	9 Elementary occupations
0. Ένοπλες δυνάμεις	0 Armed forces occupations

Παράρτημα VI. Ανάλυση σε συστάδες

Η ανάλυση σε συστάδες είναι μια ομάδα πολυμεταβλητών τεχνικών με κύριο χαρακτηριστικό την ομαδοποίηση των παρατηρήσεων βάσει κοινών χαρακτηριστικών. Οι μέθοδοι ανάλυσης σε συστάδες βρίσκουν εφαρμογή σε ένα ευρύ φάσμα κλάδων όπως ψυχολογία, κοινωνικές επιστήμες, οικονομικές επιστήμες, βιολογία κ.α., έχοντας όλες ένα κοινό χαρακτηριστικό: την ταξινόμηση των παρατηρήσεων σε ομάδες βάσει κοινών χαρακτηριστικών, με τρόπο που να επιτυγχάνεται υψηλή ομοιογένεια μεταξύ των παρατηρήσεων που ανήκουν στην ίδια ομάδα και, ταυτόχρονα, σημαντική ανομοιογένεια (διαφοροποίηση) μεταξύ των ομάδων που έχουν προκύψει από την ανάλυση (Hair et al, 2006). Οι ευρύτερα διαδεδομένες μέθοδοι ανάλυσης σε συστάδες διακρίνονται σε δύο βασικές κατηγορίες: τις ιεραρχικές και τις μη ιεραρχικές. Ωστόσο, υπάρχει μια πληθώρα άλλων προσεγγίσεων, όπως η fuzzy ομαδοποίηση, η k-means ομαδοποίηση, κ.α..

Στην παρούσα έκθεση, λόγω του μικρού πλήθους των διαθέσιμων παρατηρήσεων, έχει επιλεγεί η μέθοδος της ιεραρχικής ομαδοποίησης (hierarchical clustering) και συγκεκριμένα η ανιούσα μέθοδος (agglomerative method). Η μέθοδος αυτή περιλαμβάνει μια σειρά από $N - 1$ ομαδοποιήσεις (όπου N είναι το σύνολο των παρατηρήσεων), ξεκινώντας με $N - 1$ ομάδες στο πρώτο στάδιο για να καταλήξει βήμα-βήμα σε μία ομάδα που περιλαμβάνει όλες τις παρατηρήσεις. Οι ομαδοποιήσεις γίνονται με κριτήριο την απόσταση (ομοιότητα) μεταξύ των δύο πιο όμοιων παρατηρήσεων κατά το πρώτο στάδιο, και στη συνέχεια μεταξύ των δύο πιο όμοιων ομάδων. Υπάρχουν διάφοροι τρόποι μέτρησης της απόστασης μεταξύ των παρατηρήσεων¹, καθώς και της απόστασης μεταξύ των ομάδων². Στη συγκεκριμένη ανάλυση ως μέτρο της απόστασης μεταξύ των παρατηρήσεων έχει επιλεγεί η τετραγωνισμένη Ευκλείδεια απόσταση σύμφωνα με τον τύπο:

$$D_{(x,y)} = \frac{\sum_{i=1}^N (x_i - y_i)^2}{N_d}$$

Αντίστοιχα, ο αλγόριθμος ομαδοποίησης που έχει χρησιμοποιηθεί είναι ο αλγόριθμος σύνδεσης μέσω των τιμών (average linkage), ο οποίος μετράει τη μέση απόσταση όλων των παρατηρήσεων μιας ομάδας από όλες τις παρατηρήσεις μιας άλλης ομάδας. Το πλεονέκτημα αυτού του αλγόριθμου είναι ότι δεν επηρεάζεται από τις ακραίες τιμές, όπως οι αλγόριθμοι απλής και πλήρους σύνδεσης, αφού η μέτρηση βασίζεται σε όλες τις παρατηρήσεις των ομάδων. Επιπλέον, ο αλγόριθμος αυτός τείνει να δημιουργεί ομάδες με μικρή ενδο-ομαδική διακύμανση, καθώς και με περίπου ίδια ενδο-ομαδική διακύμανση μεταξύ των ομάδων. Τέλος, αξ σημειωθεί ότι για την ανάλυση έγινε κανονικοποίηση των μεταβλητών με μετατροπή τους σε z scores³.

¹ Τα πιο συνηθισμένα μέτρα απόστασης που χρησιμοποιούνται είναι η Ευκλείδεια απόσταση, η τετραγωνισμένη Ευκλείδεια απόσταση, η city-block απόσταση, η chebychev απόσταση και η mahalanobis απόσταση (Hair et al, 2006).

² Υπάρχουν διάφοροι αλγόριθμοι μέτρησης της απόστασης μεταξύ δύο ομάδων (συστάδων). Οι ιεραρχικοί αλγόριθμοι ομαδοποίησης είναι: αλγόριθμος απλής σύνδεσης (nearest-neighbor method), αλγόριθμος πλήρους σύνδεσης (farthest-neighbor method), αλγόριθμος σύνδεσης μέσω των τιμών (average linkage), κέντρα βάρους (centroids) και η μέθοδος ward (Hair et al, 2006).

³ Ο τύπος υπολογισμού των z-scores είναι: $z = \frac{x-\mu}{\sigma}$

Παράρτημα VII. Κατασκευή Συνθετικών Δεικτών

Για τις ανάγκες της παρούσας έκθεσης έχουν κατασκευαστεί 4 συνθετικοί δείκτες:

- συνθετικός δείκτης **εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων** των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης
- συνθετικός δείκτης **ερευνητικών αποτελεσμάτων** των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης
- συνθετικός δείκτης **συνολικών αποτελεσμάτων** των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης
- συνθετικός δείκτης **απασχολησιμότητας** των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Για την κατασκευή των παραπάνω συνθετικών δεικτών έχει ακολουθηθεί κοινή μεθοδολογία, η οποία περιγράφεται αναλυτικά στη συνέχεια.

ΚΑΝΟΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ

Για κάθε συνθετικό δείκτη έχει γίνει κανονικοποίηση των μεταβλητών που περιλαμβάνει προκειμένου να λαμβάνουν όλες τιμές από το 0 έως το 100. Η τυποποίηση κάθε μεταβλητής X_i έχει γίνει με βάση τον ακόλουθο τύπο:

$$X_i = 100 \cdot \frac{(x_i - x_{\min})}{(x_{\max} - x_{\min})}$$

όπου x_i η τιμή της μεταβλητής ανά κράτος-μέλος i ,

$x_{\max}$ η μέγιστη τιμή που λαμβάνει η μεταβλητή στην κατανομή των 27 κρατών-μελών, και

$x_{\min}$ η ελάχιστη τιμή που λαμβάνει η μεταβλητή στην κατανομή των 27 κρατών-μελών.

Με τον τρόπο αυτό, το κράτος-μέλος που καταγράφει την ελάχιστη τιμή στη μεταβλητή x_i , λαμβάνει την τιμή 0 στην αντίστοιχη κανονικοποιημένη μεταβλητή. Αντίστοιχα, το κράτος-μέλος που καταγράφει τη μέγιστη τιμή στη μεταβλητή x_i , λαμβάνει την τιμή 100 στην αντίστοιχη κανονικοποιημένη μεταβλητή.

ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΣΥΝΘΕΤΙΚΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ

Ο συνθετικός δείκτης $\Sigma\Delta_i$ υπολογίζεται ως ο μέσος όρος των κανονικοποιημένων μεταβλητών X_i που περιλαμβάνει, σύμφωνα με τον ακόλουθο τύπο:

$$\Sigma\Delta_i = \frac{\sum_i(X_i)}{N}$$

όπου X_i είναι η τυποποιημένη τιμή της μεταβλητής x_i στο κράτος-μέλος i και,

N το πλήθος των μεταβλητών από τις οποίες προκύπτει ο συνθετικός δείκτης.

Ομοίως με τις κανονικοποιημένες μεταβλητές, ο συνθετικός δείκτης αποδίδει τιμές σε εκατοντάβαθμη κλίμακα, όπου η τιμή 0 αντιστοιχεί στο κράτος-μέλος που παρουσιάζει ταυτόχρονα την ελάχιστη τιμή (min) σε όλες τις επιμέρους μεταβλητές του συνθετικού δείκτη και αντίστοιχα, η τιμή 100 αντιστοιχεί στο κράτος-μέλος που παρουσιάζει τη μέγιστη τιμή (max) σε όλες τις μεταβλητές.

Η παραπάνω διαδικασία τυποποίησης μεταβλητών και υπολογισμού συνθετικών δεικτών ακολουθείται σε κάθε έτος αναφοράς της μελέτης.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΕΠΙΔΟΣΗΣ

Με βάση την τιμή του κάθε συνθετικού δείκτη τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ διακρίνονται στις ακόλουθες **πέντε** ομάδες χωρών: (1η) χώρες με **εξαιρετικά** αποτελέσματα, (2η) χώρες με **καλά** αποτελέσματα, (3η) χώρες με **μέτρια** αποτελέσματα, (4η) χώρες με **χαμηλά** αποτελέσματα και (5η) χώρες με **πολύ χαμηλά** αποτελέσματα. Η διάκριση αυτή γίνεται με ενιαίο κριτήριο σε όλους τους συνθετικούς δείκτες και σε κάθε έτος αναφοράς, με βάση την απόσταση από τη μέση τιμή του συνθετικού δείκτη της ΕΕ-27, σύμφωνα με τον ακόλουθο τρόπο:

- ως χώρες με **εξαιρετικά** αποτελέσματα ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη **υψηλότερη του 135%** της μέσης τιμής της ΕΕ-27,
- ως χώρες με **καλά** αποτελέσματα ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη **μεταξύ 135% και 115%** της μέσης τιμής της ΕΕ-27,
- ως χώρες με **μέτρια** αποτελέσματα ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη **μεταξύ 115% και 85%** της μέσης τιμής της ΕΕ-27,
- ως χώρες με **χαμηλά** αποτελέσματα ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη **μεταξύ 85% και 65%** της μέσης τιμής της ΕΕ-27 και
- ως χώρες με **πολύ χαμηλά** αποτελέσματα ορίζονται τα κράτη-μέλη με τιμή συνθετικού δείκτη **μικρότερη του 65%** της τιμής της ΕΕ-27.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο χαρακτηρισμός της επίδοσης κάθε χώρας, όπως αυτή αποτιμάται μέσω των συνθετικών δεικτών, γίνεται σε σύγκριση με τις τιμές που καταγράφουν τα υπόλοιπα κράτη-μέλη, αφού η διαδικασία της τυποποίησης κατ' έτος βασίζεται στη μέγιστη και ελάχιστη τιμή της κατανομής των 27, ενώ ο χαρακτηρισμός των ομάδων επίδοσης γίνεται σε σύγκριση με τη μέση τιμή των 27 κρατών-μελών. Με άλλα λόγια, στην περίπτωση που το κράτος-μέλος i χαρακτηρίζεται ως χώρα με εξαιρετικά αποτελέσματα, ο χαρακτηρισμός αυτός απορρέει από τη σύγκριση της επίδοσής του με την επίδοση των

υπόλοιπων κρατών-μελών, αφού δεν έχει καθοριστεί ένα συγκεκριμένο και μετρήσιμο επίπεδο ικανοποιητικών, ή μη, αποτελεσμάτων. Το γεγονός ότι ο χαρακτηρισμός της επίδοσης προκύπτει από τη σύγκριση, έχει ως αποτέλεσμα ότι εάν ένα κράτος-μέλος καταφέρει να μετακινηθεί σε υψηλότερη ομάδα επίδοσης, τότε είναι πιθανό ένα άλλο κράτος-μέλος να μετακινηθεί σε χαμηλότερη ομάδα επίδοσης. Επιπλέον, όσο βελτιώνεται η επίδοση των κρατών-μελών, τόσο θα αυξάνεται η μέση τιμή των 27 χωρών και, κατά συνέπεια, θα αυξάνονται και τα όρια ανά κατηγορία επίδοσης. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί κατά τη σύγκριση της τιμής του συνθετικού δείκτη ενός κράτους-μέλους μεταξύ δυο διαφορετικών ετών αναφοράς, αφού οι τιμές δεν είναι άμεσα συγκρίσιμες μεταξύ τους.

ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΡΥΘΜΟΥ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ

Για την παρακολούθηση της μεταβολής ανά συνθετικό δείκτη, έχει υιοθετηθεί η μεθοδολογία για τον υπολογισμό του **ρυθμού μεταβολής** που ακολουθήθηκε στην κατασκευή του Συνθετικού Δείκτη Καινοτομίας-Innovation Union Scoreboard (European Commission, 2013). Συγκεκριμένα, για κάθε κράτος-μέλος υπολογίζεται η μεταβολή κάθε μεταβλητής x_i (στη μη κανονικοποιημένη της μορφή) που περιλαμβάνει ο συνθετικός δείκτης $\Sigma\Delta$, μεταξύ του τελικού έτους αναφοράς t_2 και του αρχικού έτους αναφοράς t_1 :

$$d_i = \frac{x_i^{t_2}}{x_i^{t_1}}$$

όπου $x_i^{t_2}$ είναι η μη τυποποιημένη τιμή της μεταβλητής x_i στο τελικό έτος αναφοράς t_2 και,

$x_i^{t_1}$ η μη τυποποιημένη τιμή της μεταβλητής x_i στο αρχικό έτος αναφοράς t_1 .

Στη συνέχεια υπολογίζεται ο ρυθμός μεταβολής D του συνθετικού δείκτη $\Sigma\Delta$ μεταξύ του τελικού έτους αναφοράς t_2 και του αρχικού έτους αναφοράς t_1 , με βάση το γεωμετρικό μέσο των ρυθμών μεταβολής των επιμέρους μεταβλητών n που περιλαμβάνονται στο συνθετικό δείκτη, σύμφωνα με τον ακόλουθο τύπο:

$$D = GM - 1$$

όπου GM είναι ο γεωμετρικός μέσος των ρυθμών μεταβολής των επιμέρους μεταβλητών. Ο υπολογισμός του γεωμετρικού μέσου GM γίνεται με τον ακόλουθο τύπο:

$$GM = \sqrt[n]{\prod_{i=1}^n (d_i)^{\frac{1}{n}}} = \sqrt[n]{d_1 \cdot \dots \cdot d_n}$$

όπου d_i είναι η μεταβολή της μεταβλητής x_i (στη μη κανονικοποιημένη της μορφή) που περιλαμβάνει ο συνθετικός δείκτης μεταξύ του τελικού έτους αναφοράς t_2 και του αρχικού έτους αναφοράς t_1 , και

n το πλήθος των μεταβλητών x_i που περιλαμβάνονται στο συνθετικό δείκτη.

Αρνητικός ρυθμός μεταβολής υποδεικνύει επιδείνωση της συνολικής επίδοσης, ενώ θετικός ρυθμός μεταβολής υποδεικνύει βελτίωση της συνολικής επίδοσης. Με τον παραπάνω τρόπο υπολογισμού λαμβάνεται υπόψη η πραγματική μεταβολή για κάθε μεταβλητή που περιλαμβάνει ο συνθετικός δείκτης, η οποία δεν επηρεάζεται από την πορεία των υπόλοιπων-κρατών μελών.

Παράρτημα VIII. Επιμέρους μεταβλητές των συνθετικών δεικτών

1. ΥΠΟΔΕΙΚΤΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΘΕΤΙΚΟΥ ΔΕΙΚΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Κράτη-μέλη	Υποδείκτης ΥΨΗΛΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ			Υποδείκτης ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΞΙΔΙΚΕΥΣΗΣ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ			Υποδείκτης ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΠΡΟΗΓΜΕΝΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ			Υποδείκτης ΙΣΟΡΡΟΠΙΑΣ ΤΟΥ ΦΥΛΟΥ		
	Ποσοστό ατόμων του πληθυσμού ηλικίας 30-34 ετών που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6)			Απόφοιτοι των σχολών μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας ανά 1000 άτομα της ηλικιακής ομάδας 20-29 ετών			Ποσοστό αποφοίτων του επιπέδου ISCED 6 επί του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6)			Ποσοστιαία διαφορά μεταξύ του ποσοστού γυναικών του πληθυσμού ηλικίας 30-34 ετών που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) από το αντίστοιχο ποσοστό των ανδρών		
	2001	2010	Σημειώσεις	2001	2010	Σημειώσεις	2001	2010	Σημειώσεις	2001	2010	Σημειώσεις
ΕΕ-27 (Μέση τιμή)	22,9%	34,6%		9,3	13,9		2,7%	2,5%		29,8%	33,6%	
Βέλγιο	35,2%	44,4%		10,1	12,2		2,2%	2,1%		16,3%	28,2%	
Βουλγαρία	23,6%	27,7%		7,5	11,4		1,5%	1,0%		50,5%	71,5%	
Τσεχία	13,3%	20,4%		5,6	16,5		3,0%	2,2%		10,7%	19,9%	
Δανία	32,9%	41,2%		12,2	16,5		2,4%	2,6%		35,0%	25,1%	
Γερμανία	25,5%	29,8%		8,0	14,8		8,4%	5,2%		24,5%	0,7%	
Εσθονία	29,5%	40,0%		8,3	11,3		1,8%	1,5%		70,5%	48,1%	
Ιρλανδία	30,6%	50,1%		22,9	20,1		1,7%	2,1%		13,6%	25,0%	
Ελλάδα	24,9%	28,4%		8,0	12,8	2004-2010	2,4%	2,9%		12,8%	22,2%	
Ισπανία	31,3%	40,6%		11,2	13,9		2,3%	2,6%		13,3%	28,6%	
Γαλλία	29,5%	43,5%		20,2	21,5	2001-2008	2,2%	1,9%	2009	8,1%	21,4%	
Ιταλία	12,2%	19,8%		6,2	11,3		2,2%	3,2%	2008	13,2%	56,1%	
Κύπρος	32,7%	45,3%		3,7	4,9		0,1%	0,6%		2,4%	18,4%	
Λετονία	16,8%	32,3%		7,6	10,7		0,2%	0,5%		49,3%	76,9%	
Λιθουανία	21,2%	43,8%		14,8	18,7		1,3%	0,9%		85,1%	41,0%	
Λουξεμβούργο	23,9%	46,1%		1,8	3,1	2000-2010	0,0%	4,0%	2000-2010	16,5%	5,8%	
Ουγγαρία	14,8%	25,7%		3,7	8,3		1,6%	1,8%		18,5%	46,2%	
Μάλτα	12,9%	21,5%		2,7	8,0		0,7%	0,4%		20,4%	35,7%	2002-2010
Ολλανδία	27,2%	41,4%		6,1	9,2		3,3%	2,8%		1,8%	15,6%	
Αυστρία	21,0%	23,5%	2004-2012	7,3	15,5		7,0%	4,3%		9,5%	8,9%	2004-2010
Πολωνία	13,2%	35,3%		7,6	15,8		1,8%	0,5%		47,7%	36,9%	
Πορτογαλία	11,7%	23,5%		6,6	14,4		4,6%	3,7%		83,1%	66,1%	
Ρουμανία	8,8%	18,1%		4,9	15,6		1,9%	1,6%	2003-2010	3,4%	17,4%	
Σλοβενία	18,1%	34,8%		8,2	14,8		2,7%	2,4%		110,9%	66,7%	
Σλοβακία	10,7%	22,1%		7,5	18,3		2,0%	3,7%		0,9%	44,0%	
Φινλανδία	41,6%	45,7%		17,2	24,2		3,7%	3,6%		47,6%	43,2%	
Σουηδία	26,6%	45,3%		12,4	14,0		8,1%	5,5%		28,2%	28,4%	
Ην. Βασίλειο	29,9%	43,0%		20,0	18,7		3,4%	2,6%		9,6%	10,3%	

Πηγή δεδομένων: Eurostat – UOE

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

2. ΥΠΟΔΕΙΚΤΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΘΕΤΙΚΟΥ ΔΕΙΚΤΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Κράτη-μέλη	Υποδείκτης ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΩΝ			Υποδείκτης ΑΠΗΧΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΩΝ			Υποδείκτης ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΩΝ		
	Πλήθος δημοσιευμένων επιστημονικών άρθρων ανά 1000 κατοίκους			Μέσος αριθμός αναφορών ανά δημοσιευμένο επιστημονικό άρθρο (το πλήθος του πλήθους των αναφορών που έγιναν την περίοδο (x, έως και x+3) σε δημοσιευμένα άρθρα του έτους x, ως προς το πλήθος του συνόλου των δημοσιευμένων επιστημονικών άρθρων το έτος x)			Πλήθος ερευνητών της ανώτατης εκπαίδευσης ως ποσοστό της συνολικής απασχόλησης (σε ισοδύναμα πλήρους απασχόλησης)		
	2001	2009	Σημειώσεις	2001	2009	Σημειώσεις	2001	2011	Σημειώσεις
ΕΕ-27 (Μέση τιμή)	0,65	0,97		5,9	8,0		0,2%	0,3%	
Βέλγιο	0,99	1,42		8,0	10,9		0,3%	0,4%	
Βουλγαρία	0,18	0,30		3,4	5,5		0,1%	0,2%	
Τσεχία	0,44	0,79		4,8	7,1		0,1%	0,2%	
Δανία	1,47	1,89		9,1	12,6		0,2%	0,5%	
Γερμανία	0,81	1,00		7,7	10,3		0,2%	0,2%	
Εσθονία	0,44	0,88		5,5	7,7		0,3%	0,4%	
Ιρλανδία	1,08	1,67		4,1	7,8		0,1%	0,3%	
Ελλάδα	0,49	0,86		4,8	7,5		0,2%	0,3%	2001-2007
Ισπανία	0,58	0,90		6,1	8,6		0,3%	0,3%	
Γαλλία	0,79	0,94		7,1	9,5		0,3%	0,3%	2001-2010
Ιταλία	0,57	0,79		7,1	9,4		0,1%	0,2%	
Κύπρος	0,25	0,77		4,9	6,2		0,0%	0,1%	
Λετονία	0,14	0,19		3,8	5,7		0,2%	0,3%	
Λιθουανία	0,15	0,57		3,6	4,2		0,4%	0,4%	
Λουξεμβούργο	0,24	0,86		6,4	9,1		0,0%	0,2%	2000-2011
Ουγγαρία	0,41	0,53		5,6	7,6		0,2%	0,2%	
Μάλτα	0,10	0,27		5,5	5,1		0,1%	0,1%	2002-2011
Ολλανδία	1,17	1,68		8,9	12,3		0,2%	0,3%	
Αυστρία	0,94	1,24		7,4	7,9		0,2%	0,3%	2002-2011

Κράτη-μέλη	Υποδείκτης ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΩΝ			Υποδείκτης ΑΠΗΧΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΩΝ			Υποδείκτης ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΩΝ		
	Πλήθος δημοσιευμένων επιστημονικών άρθρων ανά 1000 κατοίκους			Μέσος αριθμός αναφορών ανά δημοσιευμένο επιστημονικό άρθρο (το πηλίκο του πλήθους των αναφορών που έγιναν την περίοδο (x, έως και x+3) σε δημοσιευμένα άρθρα του έτους x, ως προς το πλήθος του συνόλου των δημοσιευμένων επιστημονικών άρθρων το έτος x)			Πλήθος ερευνητών της ανώτατης εκπαίδευσης ως ποσοστό της συνολικής απασχόλησης (σε ισοδύναμα πλήρους απασχόλησης)		
	2001	2009	Σημειώσεις	2001	2009	Σημειώσεις	2001	2011	Σημειώσεις
Πολωνία	0,28	0,48		4,4	5,4		0,3%	0,3%	
Πορτογαλία	0,35	0,78		5,9	8,2		0,2%	0,6%	
Ρουμανία	0,09	0,30		3,2	3,6		0,0%	0,1%	
Σλοβενία	0,79	1,54		4,3	6,4		0,2%	0,3%	
Σλοβακία	0,36	0,50		4,1	5,5		0,2%	0,4%	
Φινλανδία	1,46	1,77		8,0	10,3		0,5%	0,5%	2000-2011
Σουηδία	1,73	2,00		8,3	11,3		0,4%	0,4%	
Ην. Βασίλειο	1,15	1,37		7,8	10,6		0,5%	0,6%	2005-2011

Πηγή δεδομένων: Thomson Reuters - Web of knowledge & Eurostat – UOE

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

3. ΥΠΟΔΕΙΚΤΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΘΕΤΙΚΟΥ ΔΕΙΚΤΗ ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Βλ. Ενότητα 1. Υποδείκτες του Συνθετικού δείκτη εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων (4 υποδείκτες) και Ενότητα 2. Υποδείκτες του Συνθετικού δείκτη ερευνητικών αποτελεσμάτων (3 υποδείκτες)

4. ΥΠΟΔΕΙΚΤΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΘΕΤΙΚΟΥ ΔΕΙΚΤΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Κράτη-μέλη	Υποδείκτης ΑΝΕΡΓΙΑΣ			Υποδείκτης ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ			Υποδείκτης ΚΑΘΕΤΗΣ ΑΝΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ/ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ			Υποδείκτης ΧΑΜΗΛΟΜΙΣΘΩΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ		
	Ποσοστό ανεργίας των ατόμων ηλικίας 15-64 ετών με υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο (ISCED 5-6)			Μέση διάρκεια μετάβασης (σε μήνες) από την εκπαίδευση στην πρώτη θέση εργασίας των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ISCED (5-6) των ατόμων ηλικίας 15-34 ετών που έχουν αποχωρήσει από την τυπική εκπαίδευση τα τελευταία 5 έτη			Ποσοστό κάθετης αναντιστοίχιας σπουδών και επαγγέλματος των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ISCED (5-6)			Ποσοστό χαμηλόμισθων επί του συνόλου των απασχολούμενων αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6)		
	2001	2012	Σημειώσεις	2009	2009	Σημειώσεις	2001	2012	Σημειώσεις	2006	2010	Σημειώσεις
ΕΕ-27 (Μέση τιμή)	4,1%	6,2%		4,58	4,58		16,2%	19,5%		5,0%	4,7%	
Βέλγιο	3,1%	4,0%		5,30	5,30		21,0%	21,7%		1,5%	0,2%	
Βουλγαρία	8,9%	5,9%		4,10	4,10		17,4%	25,1%		5,0%	5,7%	
Τσεχία	2,5%	2,9%		3,10	3,10		7,8%	13,0%		1,8%	2,2%	
Δανία	3,5%	4,9%		3,70	3,70		10,6%	13,3%		3,4%	2,9%	
Γερμανία	4,2%	2,4%		4,58 ^(*)	4,58 ^(*)	Μέση Τιμή ΕΕ	23,8%	13,5%		3,8%	2,1%	
Εσθονία	8,0%	6,2%		2,80	2,80		26,3%	27,9%		8,8%	7,0%	
Ιρλανδία	1,7%	7,6%		3,90	3,90		25,1%	31,2%		12,9%	12,9%	
Ελλάδα	7,7%	18,2%		12,20	12,20		21,2%	26,4%		8,1%	8,1%	
Ισπανία	7,9%	15,1%		7,00	7,00		34,6%	35,7%		6,4%	5,0%	
Γαλλία	4,9%	5,7%		4,60	4,60		19,1%	20,6%		2,4%	2,8%	
Ιταλία	5,6%	6,8%		9,80	9,80		14,9%	20,2%		3,6%	2,6%	
Κύπρος	2,8%	10,4%		4,80	4,80		32,1%	34,5%		8,0%	4,5%	
Λετονία	5,6%	6,5%		3,70	3,70		18,9%	21,3%		13,2%	12,0%	
Λιθουανία	7,4%	5,6%		3,00	3,00		22,0%	15,6%		14,8%	13,3%	
Λουξεμβούργο	1,4%	3,6%		4,20	4,20		1,6%	3,3%		1,1%	0,7%	
Ουγγαρία	1,2%	4,5%		4,00	4,00		11,6%	14,9%		3,8%	2,1%	
Μάλτα	2,9%	2,2%	2005-2012	2,60	2,60		6,2%	9,4%	2006-2012	1,3%	2,7%	
Ολλανδία	1,6%	3,2%		3,00	3,00		11,8%	16,8%		3,9%	3,8%	
Αυστρία	1,9%	2,1%		3,70	3,70		19,5%	24,1%		3,5%	3,2%	
Πολωνία	5,7%	5,7%		3,60	3,60		8,9%	19,5%		5,4%	6,1%	
Πορτογαλία	2,6%	12,0%		4,70	4,70		6,4%	12,3%		1,3%	1,0%	
Ρουμανία	3,9%	5,6%		7,30	7,30		12,2%	16,9%		6,8%	5,0%	
Σλοβενία	2,3%	6,1%		4,60	4,60		5,8%	12,2%		2,9%	1,5%	
Σλοβακία	5,2%	6,9%		3,50	3,50		6,4%	17,3%		3,4%	3,3%	
Φινλανδία	4,3%	3,9%		3,50	3,50		18,2%	19,9%		1,4%	1,7%	
Σουηδία	2,3%	4,4%		3,50	3,50		12,2%	16,7%		0,8%	2,1%	
Ην. Βασίλειο	2,2%	4,3%		3,00	3,00		22,1%	24,2%		6,0%	11,4%	

Πηγή δεδομένων: Eurostat – UOE

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Επειδή τα στοιχεία του υποδείκτη «Διάρκεια μετάβασης από την εκπαίδευση στην απασχόληση» διατίθενται μόνο για το έτος 2009, για τον υπολογισμό του Συνθετικού δείκτη απασχολησιμότητας του 2001 έχουν ληφθεί υπόψη πάλι τα στοιχεία του 2009.

(*) Η τιμή της Γερμανίας στον υποδείκτη «Διάρκεια μετάβασης από την εκπαίδευση στην απασχόληση» αποτελεί τη μέση τιμή των υπόλοιπων 26 κρατών-μελών, διότι δεν διατίθενται στοιχεία για τη χώρα ως προς το συγκεκριμένο μέγεθος.

Παράρτημα ΙΧ. Μέθοδος πολλαπλής γραμμικής παλινδρόμησης

Η πολλαπλή γραμμική παλινδρόμηση (Multiple Linear Regression) είναι η πιο διαδεδομένη πολυμεταβλητή τεχνική με εφαρμογή σε ένα ευρύ φάσμα ερευνητικών προβλημάτων. Με τη χρήση της γραμμικής παλινδρόμησης εκτιμώνται οι τιμές μιας εξαρτημένης μεταβλητής αξιοποιώντας τις τιμές κάποιων ανεξάρτητων μεταβλητών. Για κάθε ανεξάρτητη μεταβλητή υπολογίζεται ένας συντελεστής που διασφαλίζει τη βέλτιστη πρόβλεψη-εκτίμηση της εξαρτημένης μεταβλητής. Είναι εύλογο ότι οι εκτιμώμενες τιμές της εξαρτημένης μεταβλητής θα διαφέρουν από τις πραγματικές τιμές της (σφάλμα). Οι αποκλίσεις μεταξύ των τιμών αυτών ονομάζονται κατάλοιπα (residuals). Έτσι, η εξίσωση του μοντέλου της πολλαπλής γραμμικής παλινδρόμησης είναι:

$$Y = \beta_0 + \beta_1 \cdot x_1 + \beta_2 \cdot x_2 + \dots + \beta_p \cdot x_p + \varepsilon_i$$

Όπου,

Y η εξαρτημένη μεταβλητή (ή η μεταβλητή κριτήριο)

x_i οι ανεξάρτητες μεταβλητές (ή οι προβλεπτικές/ερμηνευτικές μεταβλητές)

p το πλήθος των ανεξάρτητων μεταβλητών

β_0 ο σταθερός όρος, ο οποίος αποδίδει την τιμή της Y όταν όλες οι x_i μεταβλητές παίρνουν την τιμή 0

β_i ο συντελεστής παλινδρόμησης για τις προβλεπτικές μεταβλητές, ο οποίος εκφράζει τη μεταβολή της εξαρτημένης μεταβλητής όταν η ανεξάρτητη x_i μεταβληθεί κατά μια μονάδα. $-1 < \beta_i < +1$

ε_i : τα κατάλοιπα (ή το σφάλμα), δηλαδή η διαφορά μεταξύ των προβλεπόμενων τιμών της Y και των πραγματικών τιμών της.

Χρησιμοποιώντας μια μαθηματική διαδικασία, γνωστή ως η μέθοδος των ελαχίστων τετραγώνων εκτιμώνται οι τιμές της σταθεράς (β_0) και των συντελεστών παλινδρόμησης (β_i), έτσι ώστε το άθροισμα των τετραγώνων των καταλοίπων (η διαφορά μεταξύ της πραγματικής τιμής της Y και της προβλεπόμενης) να ελαχιστοποιείται. Επιπλέον, το μοντέλο της γραμμικής παλινδρόμησης θα πρέπει να ικανοποιεί μια σειρά υποθέσεων σχετικών με τα κατάλοιπα, καθώς και με τη σχέση μεταξύ της εξαρτημένης και των ανεξάρτητων μεταβλητών. Συγκεκριμένα, οι υποθέσεις που πρέπει να ικανοποιεί το μοντέλο της γραμμικής παλινδρόμησης είναι:

- Γραμμική σχέση μεταξύ της εξαρτημένης και των ανεξάρτητων μεταβλητών.
- Έλλειψη συγγραμμικότητας, δηλαδή να μην υπάρχουν ανεξάρτητες μεταβλητές που να εμφανίζουν υψηλή συσχέτιση με κάποια άλλη ανεξάρτητη μεταβλητή
- Ομοσκεδαστικότητα των καταλοίπων, δηλαδή η διακύμανση των καταλοίπων πρέπει να είναι σταθερή και ίση για όλα τα κατάλοιπα
- Ανεξαρτησία των καταλοίπων, δηλαδή για όλα τα ζεύγη των καταλοίπων η συνδιακύμανσή τους πρέπει να είναι μηδενική.
- Κανονικότητα των καταλοίπων, δηλαδή τα κατάλοιπα να ακολουθούν την κανονική κατανομή με μέσο 0. Αυτό σημαίνει ότι οι διαφορές μεταξύ των πραγματικών και των προβλεπόμενων από το μοντέλο τιμών είναι συνήθως μηδενικές ή πολύ κοντά στο μηδέν, και ότι διαφορές πολύ μεγαλύτερες του μηδενός συμβαίνουν μόνο περιστασιακά

Βιβλιογραφία

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΕΛΙΑΜΕΠ (2006), *Έρευνα του ΕΛΙΑΜΕΠ για την Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση στην Ελλάδα*, Ελληνικό Ίδρυμα Εξωτερικής και Ευρωπαϊκής Πολιτικής, Αθήνα, Ιούνιος 2006.
- Ευρυδική (2012), *Αριθμοί κλειδιά της εκπαίδευσης στην Ευρώπη – Έκδοση 2012*, Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.
- Ευρυδική (2007α), *Αριθμοί κλειδιά της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη – Έκδοση 2007*, Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.
- Ευρυδική (2007β), *Η δομή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στη Ευρώπη 2006/07 – Οι εθνικές εξελίξεις στο πλαίσιο της Διαδικασίας της Μπολόνια*, Βρυξέλλες: Eurymice.
- Ευρωπαϊκή Ένωση για την Διασφάλιση της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (2009), *Αρχές και κατευθυντήριες οδηγίες για την Διασφάλιση της Ποιότητας στον Ευρωπαϊκό Χώρο της Ανώτατης Εκπαίδευσης*, Ελσίνκι, 3^η Έκδοση, (Ελληνική μετάφραση από την Α.Δι.Π., Μάρτιος 2012).
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2013), «Ο πίνακας επιδόσεων δείχνει μια πιο καινοτόμο ΕΕ, αλλά το χάσμα μεταξύ των χωρών διευρύνεται», Δελτίο Τύπου, Βρυξέλλες, 26 Μαρτίου 2013, IP/13/270.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2011α), Ανακοίνωση της Επιτροπής: «Στήριξη της οικονομικής ανάπτυξης και της απασχόλησης – ένα θεματολόγιο για τον εκσυγχρονισμό των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της Ευρώπης», Βρυξέλλες, 20.9.2011, COM(2011) 576 τελικό.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2011β), Ανακοίνωση της Επιτροπής: «Αντιμετώπιση της πρόωσης εγκατάλειψης του σχολείου: Μια βασική συμβολή στην ατζέντα «Ευρώπη 2020»», Βρυξέλλες, 31.1.2011, COM(2011) 18 τελικό.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2010α), Ανακοίνωση της Επιτροπής: «Εμβληματική πρωτοβουλία στο πλαίσιο της στρατηγικής Ευρώπη 2020 – Ένωση καινοτομίας», Βρυξέλλες, 6.10.2010, COM(2010) 546 τελικό.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2010β), Ανακοίνωση της Επιτροπής: «Ευρώπη 2020 – Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη», Βρυξέλλες, 3.3.2010, COM(2010) 2020 τελικό.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2009α), *Το ευρωπαϊκό πλαίσιο επαγγελματικών προσόντων για τη δια βίου μάθηση*, Γενική Διεύθυνση Εκπαίδευσης και Πολιτισμού: Βρυξέλλες.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2009β), Ανακοίνωση της Επιτροπής: «Μια νέα εταιρική σχέση για τον εκσυγχρονισμό των πανεπιστημίων: το φόρουμ της ΕΕ για το διάλογο ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ-ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ», Βρυξέλλες, 2.4.2009, COM(2009) 158 τελικό.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2006), Ανακοίνωση της Επιτροπής: «Επίτευξη της αντζέντας εκσυγχρονισμού για πανεπιστήμια: Εκπαίδευση, Έρευνα και Καινοτομία», Βρυξέλλες, 10.5.2006, COM(2006) 208 τελικό.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2003α), Ανακοίνωση της Επιτροπής: «Οι ερευνητές στον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας: ένα επάγγελμα, πληθώρα σταδιοδρομιών», Βρυξέλλες, 18.07.2003, COM(2003) 436 τελικό.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2003β), Ανακοίνωση της Επιτροπής: «Ο ρόλος των πανεπιστημίων στην Ευρώπη της γνώσης», Βρυξέλλες, 05.02.2003, COM(2003) 58 τελικό.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2002), Ανακοίνωση της Επιτροπής: «Περισσότερη έρευνα για την Ευρώπη: στόχος 3% του ΑΕγχΠ», Βρυξέλλες, 11.09.2002, COM(2002) 499 τελικό.
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο (2008), «Σύσταση σχετικά με τη θέσπιση του ευρωπαϊκού πλαισίου επαγγελματικών προσόντων για τη δια βίου μάθηση», *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, 6.5.2008, 2008/C 111/01.
- KANEP/ΓΣΕΕ (2011), *Τα βασικά μεγέθη της ελληνικής εκπαίδευσης 2010 (πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση)*, ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ: Αθήνα, Ιανουάριος 2011.
- KANEP/ΓΣΕΕ (2012), *Τα βασικά μεγέθη της ελληνικής εκπαίδευσης 2011 – Δημόσιες και ιδιωτικές δαπάνες για την εκπαίδευση*, ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ: Αθήνα, Ιανουάριος 2012.
- Κλάδης, Δ. (2000), *Η διακήρυξη της Μπολόνιας και η πορεία από τη Μπολόνια στην Πράγα*, Αθήνα, Δεκέμβριος 2000.
- Σαχίνη Ε., Μάλλιου Ν., Χούσος Ν. (2012), *Ελληνικές Επιστημονικές Δημοσιεύσεις 1996-2010: Βιβλιομετρική Ανάλυση Ελληνικών Δημοσιεύσεων σε Διεθνή Επιστημονικά Περιοδικά*, Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης: Αθήνα.
- Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2012), «Εκπαίδευση και κατάρτιση σε μια έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς Ευρώπη», *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, 8.3.2012, 2012/C 70/05.
- Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2011), «Συστάσεις του Συμβουλίου σχετικά με τις πολιτικές για τη μείωση της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης του σχολείου», *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, 1.7.2011, 2011/C 191/01.
- Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2011), «Συμπεράσματα του Συμβουλίου για κριτήριο αναφοράς σχετικά με τη μαθησιακή κινητικότητα», *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, 20.12.2011, 2011/C 372/8.
- Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2010α), «Συμπεράσματα του Συμβουλίου της 11^{ης} Μαΐου 2010 για τη διεθνοποίηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης», *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, 11.5.2010, 2010/C 135/12.
- Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2010β), «Συμπεράσματα του Συμβουλίου της 11^{ης} Μαΐου 2010 σχετικά με την

κοινωνική διάσταση της εκπαίδευσης και κατάρτισης”, *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, 11.5.2010, 2010/C 135/6.

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2009), “Συμπεράσματα του συμβουλίου της 12^{ης} Μαΐου 2009 σχετικά με ένα στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης («ΕΚ 2020»)", *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, 28.5.2009, 2009/C 119/02.

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2006), “Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με την αποτελεσματικότητα και τη δικαιοσύνη στην εκπαίδευση και κατάρτιση”, *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, 8.12.2006, 2006/C 298/03.

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2003), “Συμπεράσματα του συμβουλίου της 5^{ης} Μαΐου 2003 σχετικά με τα επίπεδα αναφοράς μέσω ευρωπαϊκών επιδόσεων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση (Benchmarks)”, *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, 7.6.2003, 2003/C 134/3.

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2001), “Οι συγκεκριμένοι μελλοντικοί στόχοι των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης”, *Έκθεση του Συμβουλίου Παιδείας προς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο*, Βρυξέλλες, 5980/01.

Communiq   of the Ministers of Education of the Bologna Process (2001), *Towards the European Higher Education Area*, Communique of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education, Prague, 19 May 2001.

Communiq   of the Ministers of Education of the Bologna Process (2003), *Realising the European Higher Education Area*, Communique of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education, Berlin, 19 September 2003.

Communiq   of the Ministers of Education of the Bologna Process (2005), *The European Higher Education Area – Achieving the Goals*, Communique of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education, Bergen, 19-20 May 2005.

Communiq   of the Ministers of Education of the Bologna Process (2007), *Towards the European Higher Education Area: responding to challenges in a globalised world*, Communique of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education, London, 28-29 April 2009.

Communiq   of the Ministers of Education of the Bologna Process (2009), *The Bologna Process 2020-The European Higher Education Area in the new decade*, Communique of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education, Leuven and Louvain-la-Neuve, 28-29 April 2009.

Communiq   of the Ministers of Education of the Bologna Process (2012), *Making the Most of Our Potential: Consolidating the European Higher Education Area*, Communique of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education, Bucharest, 26-27 April 2012.

Declaration of the Ministers of Education of the Bologna Process (1999), *The Bologna Declaration of 19 June 1999*, Joint declaration of the European Ministers of Education, 19 June 1999.

Declaration of the Ministers of Education of the Bologna Process (2010), *Declaration on the European Higher Education Area*, Budapest-Vienna, 12 March 2010.

EACEA, Eurydice, Eurostat & Eurostudent (2012), *The European Higher Education Area in 2012: Bologna Process Implementation Report*, Brussels: Eurydice.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Annoni, P. and Kozovska, K. (2010), *EU Regional Competitiveness Index 2010*, Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Aubyn, M. St., Pina, A., Garcia, F. and Pais, J. (2009), “Study on the efficiency and effectiveness of public spending on tertiary education”, *European Economy*, Economic Paper, 390.

Ballas, D., Lupton R., Kavrouidakis D., Hennig B., Yiagopoulou V., Dale R. & Dorling D. (2012), *Mind the gap – Education inequality across EU regions*. NESSE network of experts.

de Boer, H., Jongbloed, B., Enders, J., File, J. (2010), *Progress in higher education reform across Europe. Governance Reform*, Volume 1: Executive Summary and main report, Enschede: Centre for Higher Education Policy Studies, University of Twente.

Bohonnek, A., Camilleri, A. F., Griga, D., M  hleck, K., Miklavic, K. and Orr, D. (2010), *Evolving Diversity: An Overview of Equitable Access to Higher Education in Europe*, MENON Network.

Cedefop (2012), “Ενημερωτικό Σημείωμα - Διαπερατότητα συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης: λιγότερα εμπόδια, περισσότερες ευκαιρίες”, Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης, 9072 EL, Οκτώβριος 2012.

Cedefop (2010), “Ενημερωτικό Σημείωμα – Αναντιστοιχία δεξιοτήτων: σε αναζήτηση λύσεων”, Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης, 9023 EL, Ιούλιος 2010.

CHEPS, University of London [UK]- Institute of Education & Technopolis (2010a), *Progress in higher education reform across Europe : Governance reform*, Brussels : European Commission.

CHEPS, University of London [UK]- Institute of Education & Technopolis (2010b), *Progress in higher education reform across Europe : Funding reform*, Brussels : European Commission.

Council of the European Union (2011), “Council conclusions on a benchmark for learning mobility”, 3128th Education, Youth, Culture and Sport Council meeting, Brussels, 28 and 29 November 2011.

- European Commission (2013), *Innovation Union Scoreboard 2013*, http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/files/ius-2013_en.pdf
- European Commission (2011), *Supporting growth and jobs – an agenda for the modernisation of Europe's higher education systems*, Commission Staff Working Document, Brussels, 20.9.2011, SEC(2011) 1063 final.
- Eurostat & Eurostudent (2009), *The Bologna Process in Higher Education in Europe – Key indicators on the social dimension and mobility*, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- Eurydice (2012), *National Student Fee and Support Systems 2011/12*, Brussels: Eurydice.
- Eurydice (2011a), *Modernisation of Higher Education in Europe 2011: Funding and the Social Dimension*, Brussels: Eurydice.
- Eurydice (2011b), *National system overview on education systems in Europe*, <http://eacea.ec.europa.eu/education/Eurydice>.
- Gibney, E. (2013, July 18), “Unexpected debt yield”, *Times Higher Education*, <http://www.timeshighereducation.co.uk/news/unexpected-debt-yield/2005800.article>
- Hair, J.F., C. Black, W.C., Babin, B.J. & Anderson, R.E. (2006), *Multivariate Data Analysis*, (6th Edition), Pearson Prentice Hall: New Jersey.
- International Labour Office (2012), *International Standard Classification of Occupations: ISCO-08*, Volume 1, Geneva: ILO. http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-/dgreports/-/dcomm/-/publ/documents/publication/wcms_172572.pdf
- Jongbloed, B., de Boer, H., Enders, J., File, J. (2010), *Progress in higher education reform across Europe. Funding Reform*. Volume 1: Executive Summary and main report, Enschede: Centre for Higher Education Policy Studies, University of Twente.
- Koucký, J., Bartušek, A., and Kovařovic, J. (2010), *Who gets a degree? Access to Tertiary Education in Europe 1950-2009*, Prague: Education Policy Centre at the Faculty of Education, Charles University of Prague.
- Kyriazis, A. (2009), *National report regarding the Bologna Process implementation 2007-2009: Greece*. <http://www.ehea.info/article-details.aspx?ArticleId=86>
- Mejer, L., Turchetti, P. and Gere, E. (2011), *Trends in European education during the last decade*. Eurostat: Statistics in Focus 54/2011.
- OECD (2013), *Education at a glance 2013: OECD Indicators*, OECD Publishing.
- OECD (2012), *Education at a glance 2012: OECD Indicators*, OECD Publishing.
- OECD (2002), *Frascati Manual: Proposed Standard Practice for Surveys on Research and Experimental Development*, OECD Publishing.
- Oliveira, M.J., Boarini, R., Strauss, H., Maisonneuve, C. and Saadi, C. (2007), “The Policy Determinants of Investment in Tertiary Education”, *OECD Economics Department Working Papers*, No. 576, OECD Publishing.
- Orr, D., Gwosc, C. & Netz, N. (2011), *Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. Synopsis of indicators*, Final report. Eurostudent IV 2008–2011. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag.
- Papazoglou, V. (2012), *National report regarding the Bologna Process implementation 2009-2012: Greece*. <http://www.ehea.info/article-details.aspx?ArticleId=86>
- Reichert, S. & Tauch, C. (2003), *Trends 2003: Progress towards the European Higher Education Area*, Brussels: European University Association, July 2003.
- Teichler, U., Ferencz, I. and Wächter, B. (eds) (2011), *Mapping Mobility in European Higher Education. Volume I: Overview and Trends*. Brussels: European Commission.
- United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (2009), “What is Good Governance”, <http://www.unescap.org/pdd/prs/ProjectActivities/Ongoing/gg/governance.asp>

Ευρετήριο Πινάκων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

Πίνακας 1.1: Διαχρονική εξέλιξη βασικών μεγεθών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Συνολικά).....	16
Πίνακας 1.2: Προσχολική Αγωγή – ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ – Στοιχεία λήξεως και μεταβολές βασικών μεγεθών ετών 2007, 2008, 2009 και 2010.....	17
Πίνακας 1.3: Πρωτοβάθμια εκπαίδευση– ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ – Στοιχεία λήξεως και μεταβολές βασικών μεγεθών ετών 2007, 2008, 2009 και 2010.....	20
Πίνακας 1.4: Δευτεροβάθμια εκπαίδευση– ΓΥΜΝΑΣΙΑ– Στοιχεία λήξεως και μεταβολές βασικών μεγεθών ετών 2007, 2008, 2009 και 2010.....	24
Πίνακας 1.5: Δευτεροβάθμια εκπαίδευση– ΓΕΝΙΚΑ ΛΥΚΕΙΑ– Στοιχεία λήξεως και μεταβολές βασικών μεγεθών ετών 2007, 2008, 2009 και 2010.....	29
Πίνακας 1.6: Σχολικές μονάδες Δευτεροβάθμιας Επαγγελματικής Εκπαίδευσης ανά Υπουργείο εποπτείας, την περίοδο 2001-2010.....	32
Πίνακας 1.7: Διαχρονική εξέλιξη μαθητικού πληθυσμού Ανώτερης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.....	33
Πίνακας 1.8: Δευτεροβάθμια εκπαίδευση– ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ – Στοιχεία λήξεως & μεταβολές βασικών μεγεθών ετών 2007, 2008, 2009 & 2010.....	34
Πίνακας 1.9: Αναλογία φοιτητών ^(*) ανά διδάσκοντα στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση την περίοδο 2001-2010.....	38
Πίνακας 1.10: Χρηματοδότηση ΥΠΕΠΘ – Πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Νηπιαγωγεία & Δημοτικά) την περίοδο 2008-2010.....	39
Πίνακας 1.11: Χρηματοδότηση ΥΠΕΠΘ – Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Γυμνάσια, Γενικά Λύκεια, Επαγγελματική Εκπαίδευση) την περίοδο 2008-2010.....	40
Πίνακας 1.12: Χρηματοδότηση ΥΠΕΠΘ – Τριτοβάθμια εκπαίδευση (ΑΕΙ-ΑΤΕΙ) την περίοδο 2008-2010.....	41
Πίνακας 1.13: Δαπάνες ανά μαθητή/φοιτητή κατά βαθμίδα εκπαίδευσης την περίοδο 2008-2010.....	41
Πίνακας 1.14: Δαπάνες ανά διδάσκοντα κατά βαθμίδα εκπαίδευσης την περίοδο 2008-2010.....	41

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο

Πίνακας 2.1: Κατανομή των χωρών του EXAE στη βαθμολογική κλίμακα των εννέα δεικτών παρακολούθησης της Διαδικασίας της Μπολόνια το έτος 2010/11.....	49
Πίνακας 2.2: Πίνακας αποτελεσμάτων της Ελλάδας ως προς τους εννέα δείκτες της Διαδικασίας της Μπολόνια το έτος 2010/11.....	57

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

Πίνακας 3.1: Κριτήρια που χρησιμοποιούνται για τον καθορισμό του ύψους των διδάκτρων φοίτησης στον 1 ^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το ακαδημαϊκό έτος 2011/12.....	84
Πίνακας 3.2: Κριτήρια που χρησιμοποιούνται για τον καθορισμό του ύψους των διδάκτρων φοίτησης στο 2 ^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το ακαδημαϊκό έτος 2011/12.....	92
Πίνακας 3.3: Μορφές οικονομικής υποστήριξης των φοιτητών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (1 ^{ος} και 2 ^{ος} κύκλος σπουδών) στην Ε.Ε.-27.....	95
Πίνακας 3.4: Μαθητικός/φοιτητικός πληθυσμός (ISCED 0-6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. την περίοδο 2001 - 2010.....	128

Ευρετήριο Γραφημάτων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

Γράφημα 1.1: Νηπιαγωγεία: Αριθμός σχολικών μονάδων (2001-2010).....	17
Γράφημα 1.2: Νηπιαγωγεία: Σύνολο μαθητικού πληθυσμού (2001-2010).....	17
Γράφημα 1.3: Νηπιαγωγεία: Σύνολο διδακτικού προσωπικού (2001-2010).....	17
Γράφημα 1.4: Δημοτικά: Αριθμός σχολικών μονάδων (2001-2010).....	19
Γράφημα 1.5: Δημοτικά: Αριθμός ολιγοθέσιων (Μονοθέσιων έως και Πενταθέσιων) σχολικών μονάδων (2001-2010).....	19
Γράφημα 1.6: Δημοτικά: Αριθμός Εξαθέσιων έως και Δωδεκαθέσιων σχολικών μονάδων (2001-2010).....	20
Γράφημα 1.7: Δημοτικά: Σύνολο μαθητικού πληθυσμού (2001-2010).....	20
Γράφημα 1.8: Δημοτικά: Σύνολο διδακτικού προσωπικού (2001-2010).....	20
Γράφημα 1.9: Γυμνάσια: Αριθμός σχολικών μονάδων (2001-2010).....	23
Γράφημα 1.10: Γυμνάσια: Αριθμός σχολικών μονάδων Συνολικές – Δημόσιες Ημερήσιες (2001-2010).....	24
Γράφημα 1.11: Γυμνάσια: Σύνολο μαθητικού πληθυσμού (2001-2010).....	24
Γράφημα 1.12: Γυμνάσια: Σύνολο διδακτικού προσωπικού (2001-2010).....	24
Γράφημα 1.13: Γενικά Λύκεια: Αριθμός σχολικών μονάδων (2001-2010).....	28
Γράφημα 1.14: Γενικά Λύκεια: Σύνολο μαθητικού πληθυσμού (2001-2010).....	28
Γράφημα 1.15: Γενικά Λύκεια: Σύνολο διδακτικού προσωπικού (2001-2010).....	28
Γράφημα 1.16: Δευτεροβάθμια Επαγγελματική Εκπαίδευση: Αριθμός σχολικών μονάδων (2001-2010).....	32
Γράφημα 1.17: Δευτεροβάθμια Επαγγελματική Εκπαίδευση: Σύνολο μαθητικού πληθυσμού (2001-2010).....	33

Πίνακας 3.5: Φοιτητικός πληθυσμός (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. την περίοδο 2001 - 2010.....	133
---	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο

Πίνακας 4.1: Παράμετροι θέσης και διασποράς της κατανομής του φοιτητικού πληθυσμού ανά τομέα σπουδών στην Ε.Ε.- 27 την περίοδο 2001 - 2010.....	155
Πίνακας 4.2: Ιεραρχική ταξινόμηση των τομέων σπουδών σε 6 ομάδες - Περιγραφικές στατιστικές παράμετροι.....	159
Πίνακας 4.3: Παράμετροι θέσης και διασποράς της κατανομής των φύλων στο φοιτητικό πληθυσμό ανά τομέα σπουδών στην Ε.Ε.- 27 την περίοδο 2001 - 2010.....	212
Πίνακας 4.4: Ιεραρχική ταξινόμηση των 27 κρατών-μελών σε 3 ομάδες με βάση τα χαρακτηριστικά του φοιτητικού τους πληθυσμού - Περιγραφικές στατιστικές παράμετροι.....	234

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο

Πίνακας 6.1: Πλήθος αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. την περίοδο 2001 - 2010.....	283
Πίνακας 6.2: Παράμετροι θέσης και διασποράς της κατανομής των αποφοίτων ανά τομέα σπουδών στην Ε.Ε.- 27 την περίοδο 2001 - 2010.....	303
Πίνακας 6.3: Ιεραρχική ταξινόμηση των τομέων σπουδών σε 6 ομάδες - Περιγραφικές στατιστικές παράμετροι.....	306
Πίνακας 6.4: Παράμετροι θέσης και διασποράς της κατανομής των φύλων στους απόφοιτους ανά τομέα σπουδών στην Ε.Ε.- 27 την περίοδο 2001-2010/352	
Πίνακας 6.5: Πλήθος δημοσιευμένων επιστημονικών άρθρων στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. την περίοδο 2001 - 2012.....	369

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7ο

Πίνακας 7.1: Μορφές αναντιστοιχίας σπουδών και απασχόλησης.....	396
Πίνακας 7.2: Επίπεδο δεξιοτήτων ανά βασική ομάδα επαγγελματιών ISCO-08397	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8ο

Πίνακας 8.1: Τιμές συντελεστή συσχέτισης Pearson μεταξύ των μεταβλητών εισροών και των συνθετικών δεικτών αποτελεσμάτων των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.....	437
Πίνακας 8.2: Τιμές συντελεστή συσχέτισης Pearson και Eta squared μεταξύ των μεταβλητών των δομικών χαρακτηριστικών και των συνθετικών δεικτών αποτελεσμάτων των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.....	441
Πίνακας 8.3: Υπολογισμός των παραμέτρων της εξίσωσης της πολλαπλής γραμμικής παλινδρόμησης με εξαρτημένη μεταβλητή το συνθετικό δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.....	450
Πίνακας 8.4: Μεγέθη εισροών και δομικά χαρακτηριστικά ανά ομάδα χωρών ως προς τα συνολικά παραγόμενα αποτελέσματα και περιγραφικά στατιστικά μέτρα των 27 κρατών-μελών της ΕΕ.....	453

Γράφημα 1.18: Δευτεροβάθμια Επαγγελματική Εκπαίδευση: Σύνολο διδακτικού προσωπικού (2001-2010).....	34
Γράφημα 1.19: Τριτοβάθμια εκπαίδευση: Σύνολο φοιτητικού πληθυσμού ^(*) την περίοδο 2001-2010.....	38
Γράφημα 1.20: Τριτοβάθμια εκπαίδευση: Σύνολο διδακτικού προσωπικού την περίοδο 2001-2010 ^(*)	38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

Γράφημα 3.1: Φοιτητικός πληθυσμός (ISCED 5-6) ανά τύπο ιδρύματος (δημόσιο, ιδιωτικό) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010.....	66
Γράφημα 3.2: Κατανομή των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε. με βάση τον τρόπο καθορισμού του αριθμού των θέσεων στον πρώτο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το έτος 2010/11.....	67
Γράφημα 3.3: Κατανομή των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε. με βάση τον τρόπο εισαγωγής των υποψηφίων στον 1 ^ο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.....	69
Γράφημα 3.4: Ταξινόμηση των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε. με βάση το σύστημα εισαγωγής των υποψηφίων στον 1 ^ο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.....	71
Γράφημα 3.5: Φοιτητικός πληθυσμός που έχει εισαχθεί στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μέσω ενός εναλλακτικού τρόπου πρόσβασης ως ποσοστό επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού στα 19 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2009/1074	

Γράφημα 3.6: Κατανομή των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε. με βάση τον αριθμό των φοιτητών που καταβάλλουν διδάκτρα φοίτησης στον 1 ^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το ακαδημαϊκό έτος 2011/12.....	77
Γράφημα 3.7: Κατανομή των 23 κρατών-μελών της Ε.Ε. ως προς τη διοικητική αρχή που καθορίζει το ύψος των διδάκτρων φοίτησης στον 1 ^ο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το ακαδημαϊκό έτος 2011/12.....	78
Γράφημα 3.8: Συνήθης τιμή ετήσιων διδάκτρων φοίτησης στον 1 ^ο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε ευρώ και ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ στα κράτη-μέλη της Ε.Ε. το ακαδημαϊκό έτος 2011/12.....	80
Γράφημα 3.9: Συσχετισμός της συνήθους τιμής ετήσιων διδάκτρων φοίτησης στον 1 ^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και της αναλογίας τους ως προς το κατά κεφαλή ΑΕΠ το ακαδημαϊκό έτος 2011/12.....	80
Γράφημα 3.10: Συσχετισμός της συνήθους τιμής ετήσιων διδάκτρων φοίτησης και του ποσοστού των φοιτητών που καταβάλλουν διδάκτρα στον 1 ^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το ακαδημαϊκό έτος 2011/12.....	81
Γράφημα 3.11: Ελάχιστη και μέγιστη τιμή διδάκτρων ως προς τη συνήθη τιμή διδάκτρων φοίτησης στον 1 ^ο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα κράτη-μέλη της Ε.Ε. το ακαδημαϊκό έτος 2011/12.....	82
Γράφημα 3.12: Συσχετισμός της συνήθους τιμής διδάκτρων φοίτησης και του εύρους ⁽¹⁾ τους στον 1 ^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το ακαδημαϊκό έτος 2011/12.....	83
Γράφημα 3.13: Κατανομή των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε. με βάση τον αριθμό των φοιτητών που καταβάλλουν διδάκτρα φοίτησης στο 2 ^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το ακαδημαϊκό έτος 2011/12.....	85
Γράφημα 3.14: Κατανομή των 25 κρατών-μελών της Ε.Ε. ως προς τη διοικητική αρχή που καθορίζει το ύψος των διδάκτρων φοίτησης στο 2 ^ο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το ακαδημαϊκό έτος 2011/12.....	86
Γράφημα 3.15: Συνήθης τιμή ετήσιων διδάκτρων φοίτησης στο 2 ^ο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε ευρώ και ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ στα κράτη-μέλη της Ε.Ε. το ακαδημαϊκό έτος 2011/12.....	88
Γράφημα 3.16: Συσχετισμός της συνήθους τιμής ετήσιων διδάκτρων φοίτησης στο 2 ^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και της αναλογίας τους ως προς το κατά κεφαλή ΑΕΠ το ακαδημαϊκό έτος 2011/12.....	88
Γράφημα 3.17: Συσχετισμός της συνήθους τιμής διδάκτρων φοίτησης και του ποσοστού των φοιτητών που καταβάλλουν διδάκτρα στο 2 ^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το ακαδημαϊκό έτος 2011/12.....	89
Γράφημα 3.18: Ελάχιστη και μέγιστη τιμή διδάκτρων ως προς τη συνήθη τιμή διδάκτρων φοίτησης στο 2 ^ο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα κράτη-μέλη της Ε.Ε. το ακαδημαϊκό έτος 2011/12.....	90
Γράφημα 3.19: Συσχετισμός της συνήθους τιμής διδάκτρων φοίτησης και του εύρους ⁽¹⁾ τους στο 2 ^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το ακαδημαϊκό έτος 2011/12.....	91
Γράφημα 3.20: Κατανομή των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε. με βάση το σύστημα οικονομικής υποστήριξης των φοιτητών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.....	94
Γράφημα 3.21: Συνήθης τιμή ετήσιας επιχορήγησης/υποτροφίας στον 1 ^ο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε ευρώ και ως αναλογία επί της συνήθους τιμής των ετήσιων διδάκτρων φοίτησης στην Ε.Ε.-27.....	97
Γράφημα 3.22: Συνήθης τιμή ετήσιας επιχορήγησης/υποτροφίας στο 2 ^ο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε ευρώ και ως αναλογία επί της συνήθους τιμής των ετήσιων διδάκτρων φοίτησης στην Ε.Ε.-27.....	98
Γράφημα 3.23: Συσχετισμός της συνήθους τιμής ετήσιων επιχορηγήσεων/υποτροφιών και του ποσοστού των φοιτητών που λαμβάνουν επιχορηγήσεις στον 1 ^ο και 2 ^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.....	99
Γράφημα 3.24: Συνήθης τιμή ετήσιου φοιτητικού δανείου στον 1 ^ο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε ευρώ και ως αναλογία της συνήθους τιμής των ετήσιων διδάκτρων φοίτησης στην Ε.Ε.-27.....	100
Γράφημα 3.25: Συνήθης τιμή ετήσιου φοιτητικού δανείου στο 2 ^ο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε ευρώ και ως αναλογία της συνήθους τιμής των ετήσιων διδάκτρων φοίτησης στην Ε.Ε.-27.....	101
Γράφημα 3.26: Ποσοστό φοιτητικού πληθυσμού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (1 ^ο - 2 ^ο κύκλος σπουδών) που λαμβάνει φοιτητικό δάνειο στην Ε.Ε.-27.....	102
Γράφημα 3.27: Συσχετισμός του ποσοστού των φοιτητών που καταβάλλουν διδάκτρα φοίτησης και του ποσοστού των φοιτητών που λαμβάνουν επιχορηγήσεις στον 1 ^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.....	102
Γράφημα 3.28: Συσχετισμός του ποσοστού των φοιτητών που καταβάλλουν διδάκτρα φοίτησης και του ποσοστού των φοιτητών που λαμβάνουν επιχορηγήσεις στο 2 ^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.....	103
Γράφημα 3.29: Υποδείκτες αυτονομίας των δημόσιων ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 1995 και 2008/107	108
Γράφημα 3.30: Δείκτης αυτονομίας των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 1995 και 2008.....	108
Γράφημα 3.31: Δείκτης γεωγραφικής προσβασιμότητας των μονάδων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2006.....	109
Γράφημα 3.32: Φοιτητές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) που σπουδάζουν σε διαφορετική χώρα από τη χώρα ιθαγένειάς τους ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού της χώρας προέλευσης στην ΕΕ-27, στον ΕΧΑΕ και στον ΟΟΣΑ τα έτη 2001 και 2010.....	112
Γράφημα 3.33: Φοιτητές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) που σπουδάζουν σε διαφορετική χώρα από τη χώρα ιθαγένειάς τους ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού της χώρας προέλευσης στην ΕΕ-27, στις ΗΠΑ και στην Ιαπωνία τα έτη 2001 και 2010.....	113

Γράφημα 3.34: Εξερχόμενοι φοιτητές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ως ποσοστό του συνόλου των ημεδαπών ⁽¹⁾ φοιτητών στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2010.....	114
Γράφημα 3.35: Πλήθος εξερχόμενων φοιτητών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2010.....	114
Γράφημα 3.36: Εξερχόμενοι φοιτητές (ISCED 5-6) από τα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. ανά ομάδα χωρών προορισμού το έτος 2010.....	115
Γράφημα 3.37: Κατανομή των εξερχόμενων φοιτητών (ISCED 5-6) της Ε.Ε.-27 ανά χώρα προορισμού το έτος 2010.....	115
Γράφημα 3.38: Εξερχόμενοι φοιτητές (ISCED 5-6) από τα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. ανά ομάδα χωρών προορισμού το έτος 2010.....	116
Γράφημα 3.39: Εξερχόμενοι φοιτητές (ISCED 5-6) από την Ελλάδα ανά ομάδα χωρών προορισμού το έτος 2010.....	117
Γράφημα 3.40: Κατανομή των εξερχόμενων από την Ελλάδα φοιτητών (ISCED 5-6) ανά χώρα προορισμού το έτος 2010.....	117
Γράφημα 3.41: Εισερχόμενοι φοιτητές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού στην ΕΕ-27, στον ΕΧΑΕ και στον ΟΟΣΑ τα έτη 2001 και 2010.....	118
Γράφημα 3.42: Εισερχόμενοι ⁽¹⁾ φοιτητές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού στην ΕΕ-27, στις ΗΠΑ και στην Ιαπωνία τα έτη 2001 και 2010.....	118
Γράφημα 3.43: Εισερχόμενοι ⁽¹⁾ φοιτητές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2010.....	119
Γράφημα 3.44: Πλήθος εισερχόμενων ⁽¹⁾ φοιτητών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2010.....	120
Γράφημα 3.45: Εισερχόμενοι φοιτητές (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. ανά ομάδα χωρών προέλευσης το έτος 2010.....	120
Γράφημα 3.46: Εισερχόμενοι φοιτητές (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. ανά ήπειρο της χώρας προέλευσης το έτος 2010.....	121
Γράφημα 3.47: Κατανομή των εισερχόμενων φοιτητών (ISCED 5-6) της Ε.Ε.-27 ανά χώρα προέλευσης το έτος 2010.....	121
Γράφημα 3.48: Εισερχόμενοι ⁽¹⁾ φοιτητές (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. ανά ομάδα χωρών προέλευσης το έτος 2010.....	122
Γράφημα 3.49: Ποσοστό ξένων φοιτητών που κατάγονται από γειτονικές χώρες και από χώρες με κοινή επίσημη γλώσσα στα 21 κράτη-μέλη της Ε.Ε. που ανήκουν στον ΟΟΣΑ το έτος 2010.....	123
Γράφημα 3.50: Αλλοδαποί φοιτητές (ISCED 5-6) στην Ελλάδα ανά ομάδα χωρών προέλευσης το έτος 2010.....	123
Γράφημα 3.51: Κατανομή των αλλοδαπών φοιτητών (ISCED 5-6) της Ελλάδας ανά χώρα προέλευσης το έτος 2010.....	124
Γράφημα 3.52: Αναλογία εισερχόμενων προς εξερχόμενους φοιτητές (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010.....	125
Γράφημα 3.53: Συσχετισμός εξερχόμενων φοιτητών και της αναλογίας εισερχόμενων προς εξερχόμενους φοιτητές (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε., στις λιυτέρες χώρες του ΟΟΣΑ και στις λιυτέρες χώρες του ΕΧΑΕ το έτος 2010/127	128
Γράφημα 3.54: Συνολικός μαθητικός/φοιτητικός πληθυσμός (ISCED 0-6) στην Ε.Ε.-27 την περίοδο 2001-2010.....	128
Γράφημα 3.55: Συνολικός μαθητικός/φοιτητικός πληθυσμός (ISCED 0-6) στην Ελλάδα την περίοδο 2001-2010.....	128
Γράφημα 3.56: Μαθητικός/φοιτητικός πληθυσμός (ISCED 0-6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2010.....	129
Γράφημα 3.57: Διαφοροποίηση της κατανομής του μαθητικού/φοιτητικού πληθυσμού των Η.Π.Α. και της Ιαπωνίας ως προς την αντίστοιχη κατανομή της Ε.Ε.-27 τα έτη 2001 & 2010.....	129
Γράφημα 3.58: Μαθητικός/φοιτητικός πληθυσμός (ISCED 0-6) ως ποσοστό επί του πληθυσμού της ηλικιακής ομάδας 4-39 ετών στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 & 2010.....	130
Γράφημα 3.59: Διαφοροποίηση της κατανομής του μαθητικού/φοιτητικού πληθυσμού ανά επίπεδο ISCED της Ελλάδας ως προς την αντίστοιχη κατανομή της Ε.Ε.-27 το 2010.....	131
Γράφημα 3.60: Κατανομή μαθητικού/φοιτητικού πληθυσμού ανά επίπεδο ISCED στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το 2010.....	131
Γράφημα 3.61: Ετήσια αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού (ISCED 5-6) επί του συνολικού μαθητικού/φοιτητικού πληθυσμού (ISCED 0-6) στην Ελλάδα και στην ΕΕ-27 την περίοδο 2001-2010.....	133
Γράφημα 3.62: Φοιτητικός πληθυσμός (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2010.....	134
Γράφημα 3.63: Φοιτητικός πληθυσμός (ISCED 5-6) ως ποσοστό επί του πληθυσμού της ηλικιακής ομάδας 18-39 ετών στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 & 2010.....	134

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο

Γράφημα 4.1: Κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού ανά πεδίο σπουδών της Ε.Ε.-27 το 2010.....	139
Γράφημα 4.2: Διαφοροποίηση της κατανομής του φοιτητικού πληθυσμού της Ελλάδας ανά πεδίο σπουδών ως προς την αντίστοιχη κατανομή της Ε.Ε.-27 το 2010.....	140
Γράφημα 4.3: Διαφοροποίηση της κατανομής του φοιτητικού πληθυσμού της Ε.Ε.-27 ανά πεδίο σπουδών ως προς την αντίστοιχη κατανομή της Ιαπωνίας και των Η.Π.Α. το 2010.....	140

Γράφημα 4.68: Φοιτητικός πληθυσμός στον τομέα σπουδών Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010.....	205
Γράφημα 4.69: Φοιτητικός πληθυσμός στο πεδίο ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	206
Γράφημα 4.70: Φοιτητικός πληθυσμός στον τομέα σπουδών Προσωπικές υπηρεσίες ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010.....	208
Γράφημα 4.71: Φοιτητικός πληθυσμός στον τομέα σπουδών Προστασία περιβάλλοντος ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	209
Γράφημα 4.72: Φοιτητικός πληθυσμός στον τομέα σπουδών Υπηρεσίες ασφαλείας ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010.....	209
Γράφημα 4.73: Φοιτητικός πληθυσμός στον τομέα σπουδών Υπηρεσίες μεταφορών ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010.....	210
Γράφημα 4.74: Διαφοροποίηση της κατανομής του φύλου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση της Ε.Ε.-27 ανά επίπεδο σπουδών ISCED 5A, 5B & 6 το 2010	214
Γράφημα 4.75: Κατανομή του φύλου στα επίπεδα σπουδών ISCED 5A, 5B & 6 στο σύνολο της Ε.Ε.- 27 το έτος 2010.....	215
Γράφημα 4.76: Φοιτητικός πληθυσμός στο επίπεδο σπουδών ISCED 5A ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010.....	215
Γράφημα 4.77: Φοιτητικός πληθυσμός στο επίπεδο σπουδών ISCED 5B ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010.....	216
Γράφημα 4.78: Φοιτητικός πληθυσμός στο επίπεδο σπουδών ISCED 6 ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010.....	217
Γράφημα 4.79: Διαφοροποίηση της κατανομής του φύλου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση της Ε.Ε.-27 ανά τρόπο φοίτησης το 2010.....	218
Γράφημα 4.80: Αναλογία του φύλου στους σπουδαστές πλήρους και μερικής φοίτησης στο σύνολο της Ε.Ε.- 27 το έτος 2010.....	218
Γράφημα 4.81: Φοιτητικός πληθυσμός στο μερικής φοίτησης ως ποσοστό του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	219
Γράφημα 4.82: Κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού (ISCED 5-6) ανά ηλικιακή ομάδα στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	220
Γράφημα 4.83: Μέση ηλικία φοιτητικού πληθυσμού (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 & 2010	221
Γράφημα 4.84: Σχέση ανάμεσα στο ποσοστό του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 6 και στη μέση ηλικία των σπουδαστών (ISCED 5-6) το έτος 2010.....	222
Γράφημα 4.85: Κατανομή ηλικίας φοιτητικού πληθυσμού (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	222
Γράφημα 4.86: Μέση ηλικία ανδρών, γυναικών και συνόλου του φοιτητικού πληθυσμού (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	224
Γράφημα 4.87: Ποσοστά συμμετοχής του συνολικού πληθυσμού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) στην Ε.Ε.-27 ανά ηλικία και φύλο το 2010.....	224
Γράφημα 4.88: Ποσοστά συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) στην Ελλάδα ανά ηλικία και φύλο το 2010.....	225
Γράφημα 4.89: Μέση ηλικία φοιτητικού πληθυσμού ανά επίπεδο σπουδών (ISCED 5A, 5B, 6) στην Ελλάδα και στην Ε.Ε.-27 το 2010.....	225
Γράφημα 4.90: Μέση ηλικία φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 5A στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 & 2010.....	226
Γράφημα 4.91: Κατανομή ηλικίας φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 5A στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010.....	226
Γράφημα 4.92: Μέση ηλικία ανδρών, γυναικών και συνόλου του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 5A στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010.....	228
Γράφημα 4.93: Μέση ηλικία φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 5B στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 & 2010.....	228
Γράφημα 4.94: Κατανομή ηλικίας φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 5B στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010.....	229
Γράφημα 4.95: Μέση ηλικία ανδρών, γυναικών και συνόλου του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 5B στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010.....	230
Γράφημα 4.96: Μέση ηλικία φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 6 στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 & 2010.....	231
Γράφημα 4.97: Κατανομή ηλικίας φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 6 στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010.....	232
Γράφημα 4.98: Μέση ηλικία ανδρών, γυναικών και συνόλου του φοιτητικού πληθυσμού του επιπέδου ISCED 6 στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010.....	233
Γράφημα 4.99: Σύγκριση Ελλάδας με τον Ευρωπαϊκό Μέσο όρο σε βασικές μεταβλητές του φοιτητικού πληθυσμού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το έτος 2010.....	236

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 50

Γράφημα 5.1: Νεοεισερχόμενος φοιτητικός πληθυσμός (ISCED 5A) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2010.....	241
Γράφημα 5.2: Νεοεισερχόμενος φοιτητικός πληθυσμός (ISCED 5B) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2010.....	242

Γράφημα 5.3: Νεοεισερχόμενος φοιτητικός πληθυσμός (ISCED 6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2004 και 2010.....	243
Γράφημα 5.4: Διαχρονική εξέλιξη του πλήθους του νεοεισερχόμενου φοιτητικού πληθυσμού ανά επίπεδο σπουδών (ISCED 5A, 5B & 6) στα 26 κράτη-μέλη της Ε.Ε. την περίοδο 2001-2010.....	243
Γράφημα 5.5: Ποσοστό εισαγωγής στο επίπεδο ISCED 5A της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 21 κράτη-μέλη της Ε.Ε. που ανήκουν στον ΟΟΣΑ τα έτη 2001 και 2010.....	245
Γράφημα 5.6: Νεοεισερχόμενος φοιτητικός πληθυσμός (ISCED 5) με τη θεωρητική ηλικία εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό επί του συνολικού πληθυσμού της αντίστοιχης πληθυσμιακής ομάδας στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2010.....	246
Γράφημα 5.7: Νεοεισερχόμενος φοιτητικός πληθυσμός (ISCED 5) με τη θεωρητική ηλικία εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό επί του συνόλου των νεοεισερχόμενων φοιτητών στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2010.....	247
Γράφημα 5.8: Κατανομή του νεοεισερχόμενου φοιτητικού πληθυσμού (ISCED 5) ανά ηλικιακή ομάδα στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	248
Γράφημα 5.9: Σύγκριση αναλογίας γυναικών στο νεοεισερχόμενο φοιτητικό πληθυσμού του επιπέδου ISCED 5A και της αναλογίας των γυναικών στο συνολικό πληθυσμό της ηλικιακής ομάδας 18-39 ετών στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2010	249
Γράφημα 5.10: Σύγκριση αναλογίας γυναικών στο νεοεισερχόμενο φοιτητικό πληθυσμού του επιπέδου ISCED 5B και της αναλογίας των γυναικών στο συνολικό πληθυσμό της ηλικιακής ομάδας 18-39 ετών στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2010	250
Γράφημα 5.11: Σύγκριση αναλογίας γυναικών στο νεοεισερχόμενο φοιτητικό πληθυσμού του επιπέδου ISCED 6 και της αναλογίας των γυναικών στο συνολικό πληθυσμό της ηλικιακής ομάδας 18-39 ετών στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2004 και 2010	251
Γράφημα 5.12: Ακαδημαϊκό προσωπικό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2010	253
Γράφημα 5.13: Ακαδημαϊκό προσωπικό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ανά 1000 κατοίκους στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2010.....	253
Γράφημα 5.14: Αναλογία σπουδαστών ανά άτομο ακαδημαϊκού προσωπικού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2010.....	254
Γράφημα 5.15: Σύγκριση αναλογίας γυναικών στο ακαδημαϊκό προσωπικό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) και της αναλογίας των γυναικών στο συνολικό πληθυσμό της ηλικιακής ομάδας 20-64 ετών στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2010	255
Γράφημα 5.16: Αναλογία γυναικών και ανδρών στο ακαδημαϊκό προσωπικό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ανά ηλικιακή ομάδα στην Ε.Ε.-27 και στην Ελλάδα το έτος 2010	256
Γράφημα 5.17: Μέση ηλικία ακαδημαϊκού προσωπικού (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 & 2010	257
Γράφημα 5.18: Κατανομή του ακαδημαϊκού προσωπικού (ISCED 5-6) ανά ηλικιακή ομάδα στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010.....	258
Γράφημα 5.19: Ετήσια δημόσια δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) σε εκατομμύρια € (PPS) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2009.....	259
Γράφημα 5.20: Δημόσια δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) σε εκατομμύρια € στην Ελλάδα την περίοδο 2005-2010.....	259
Γράφημα 5.21: Ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ως ποσοστό της ετήσιας δαπάνης για εκπαιδευτικά ιδρύματα όλων των επιπέδων ISCED στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2009	260
Γράφημα 5.22: Ετήσια δημόσια δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) ως ποσοστό της ετήσιας δημόσιας δαπάνης για όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης ISCED στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2009.....	260
Γράφημα 5.23: Ετήσια δημόσια δαπάνη για οικονομική στήριξη σπουδαστών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως ποσοστό επί της συνολικής δημόσιας δαπάνης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2009	261
Γράφημα 5.24: Ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά ως ποσοστό του ΑΕΠ ανά επίπεδο ISCED (1,2-4,5-6) στην Ε.Ε.-27, στην Ιαπωνία και στις ΗΠΑ το έτος 2009	262
Γράφημα 5.25: Ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ως ποσοστό του ΑΕΠ στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2009.....	262
Γράφημα 5.26: Ετήσια δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ ανά επίπεδο ISCED (1,2-4,5-6) και συνολικά στην Ε.Ε.-27, στην Ιαπωνία και στις ΗΠΑ το έτος 2009	263
Γράφημα 5.27: Ετήσια δημόσια δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) ως ποσοστό του ΑΕΠ στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2009.....	264
Γράφημα 5.28: Ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά μαθητή/σπουδαστή και επίπεδο ISCED (1,2-4,5-6) σε € (PPS) στην Ε.Ε.-27, στην Ιαπωνία και στις ΗΠΑ το έτος 2009	264
Γράφημα 5.29: Ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ανά φοιτητή σε € (PPS) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2009.....	265

Γράφημα 5.30: Ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά μαθητή/σπουδαστή και επίπεδο ISCED (1,2-4,5-6) ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ στην Ε.Ε.-27, στην Ιαπωνία και στις ΗΠΑ το έτος 2009.....	265
Γράφημα 5.31: Ετήσια συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ανά φοιτητή ως ποσοστό επί του κατά κεφαλή ΑΕΠ στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2009.....	266
Γράφημα 5.32: Ρυθμός μεταβολής της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης των νοικοκυριών και της δαπάνης για εκπαίδευση στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. την περίοδο 2001-2011.....	267
Γράφημα 5.33: Διαχρονική εξέλιξη της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης των νοικοκυριών, της δαπάνης για εκπαίδευση και της δαπάνης για τριτοβάθμια εκπαίδευση στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. την περίοδο 2005-2011.....	268
Γράφημα 5.34: Ρυθμός μεταβολής της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης των νοικοκυριών και της δαπάνης για εκπαίδευση στην Ελλάδα την περίοδο 2005-2011.....	269
Γράφημα 5.35: Δαπάνη των νοικοκυριών για υπηρεσίες εκπαίδευσης ως ποσοστό επί της συνολικής τους καταναλωτικής δαπάνης στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2011.....	270
Γράφημα 5.36: Ετήσια δαπάνη των νοικοκυριών για υπηρεσίες τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως ποσοστό της δημόσιας δαπάνης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) στα κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2009.....	271
Γράφημα 5.37: Κατανομή της εγχώριας επένδυσης σε Ε&Α ανά τομέα στην ΕΕ-27 το έτος 2011.....	272
Γράφημα 5.38: Κατανομή της εγχώριας επένδυσης σε Ε&Α ανά τομέα στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2011.....	272
Γράφημα 5.39: Εγχώρια επένδυση σε Ε&Α ως ποσοστό του ΑΕΠ στην Ε.Ε.-27, στις ΗΠΑ και στην Ιαπωνία την περίοδο 2001-2011.....	273
Γράφημα 5.40: Εγχώρια επένδυση των επιχειρήσεων, του κράτους, της ανώτατης εκπαίδευσης και των ιδιωτικών μη κερδοσκοπικών φορέων σε Ε&Α ως ποσοστό του ΑΕΠ στην Ε.Ε.-27, στις ΗΠΑ και στην Ιαπωνία την περίοδο 2001-2011.....	274
Γράφημα 5.41: Εγχώρια επένδυση σε Ε&Α ως ποσοστό του ΑΕΠ στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 & 2011 και εθνικοί στόχοι για το 2020.....	275
Γράφημα 5.42: Εγχώρια επένδυση σε Ε&Α της ανώτατης εκπαίδευσης ως ποσοστό του ΑΕΠ στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 & 2011 και ως ποσοστό της συνολικής επένδυσης για Ε&Α το 2011.....	276
Γράφημα 5.43: Εγχώρια επένδυση σε Ε&Α ανά κάτοικο (ΜΑΔ σε €) στην Ε.Ε.-27, στις ΗΠΑ και στην Ιαπωνία την περίοδο 2001-2011.....	276
Γράφημα 5.44: Εγχώρια επένδυση των επιχειρήσεων, του κράτους, της ανώτατης εκπαίδευσης και των ιδιωτικών μη κερδοσκοπικών φορέων σε Ε&Α (ΜΑΔ σε €) ανά κάτοικο στην Ε.Ε.-27, στις ΗΠΑ και στην Ιαπωνία την περίοδο 2001-2011.....	277
Γράφημα 5.45: Εγχώρια επένδυση σε Ε&Α ανά κάτοικο (ΜΑΔ σε €) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2011 και ρυθμός μεταβολής της περιόδου 2001-2011.....	277
Γράφημα 5.46: Εγχώρια επένδυση σε Ε&Α της ανώτατης εκπαίδευσης ανά κάτοικο (ΜΑΔ σε €) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2011 και ρυθμός μεταβολής της περιόδου 2001-2011.....	278
Γράφημα 5.47: Συσχετισμός της επένδυσης σε Ε&Α ανά κάτοικο και του κατά κεφαλή ΑΕΠ στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε.....	279

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 60

Γράφημα 6.1: Ποσοστό ατόμων του πληθυσμού ηλικίας 30-34 ετών που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 & 2012 και εθνικοί στόχοι για το 2020.....	282
Γράφημα 6.2: Πλήθος αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2010.....	284
Γράφημα 6.3: Πλήθος αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ανά 1000 κατοίκους στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2010.....	285
Γράφημα 6.4: Πλήθος αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) ανά άτομο ακαδημαϊκού προσωπικού στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2010.....	285
Γράφημα 6.5: Κατανομή των αποφοίτων (ISCED 5 & 6) της Ε.Ε.-27 ανά πεδίο σπουδών το 2010.....	286
Γράφημα 6.6: Διαφοροποίηση της κατανομής των αποφοίτων (ISCED 5 & 6) της Ελλάδας ανά πεδίο σπουδών ως προς την αντίστοιχη κατανομή της Ε.Ε.-27 το 2010.....	287
Γράφημα 6.7: Διαφοροποίηση της κατανομής των αποφοίτων (ISCED 5 & 6) της Ε.Ε.-27 ανά πεδίο σπουδών ως προς την αντίστοιχη κατανομή της Ιαπωνίας και των Η.Π.Α. το 2010.....	287
Γράφημα 6.8: Απόφοιτοι των σχολών μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας ανά 1000 άτομα της ηλικιακής ομάδας 20-29 ετών στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 & 2010.....	288
Γράφημα 6.9: Απόφοιτοι του πεδίου ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων (ISCED 5 & 6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2010.....	289
Γράφημα 6.10: Κατανομή των αποφοίτων του πεδίου ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ανά τομέα σπουδών στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το 2010.....	290
Γράφημα 6.11: Απόφοιτοι του πεδίου ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων (ISCED 5 & 6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2010.....	291
Γράφημα 6.12: Κατανομή των αποφοίτων του πεδίου ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ ανά τομέα σπουδών στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το 2010.....	291

Γράφημα 6.13: Απόφοιτοι του πεδίου ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων (ISCED 5 & 6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2010.....	292
Γράφημα 6.14: Κατανομή των αποφοίτων του πεδίου ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ανά τομέα σπουδών στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το 2010.....	293
Γράφημα 6.15: Απόφοιτοι του πεδίου ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων (ISCED 5 & 6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2010.....	294
Γράφημα 6.16: Κατανομή των αποφοίτων του πεδίου ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ανά τομέα σπουδών στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το 2010.....	295
Γράφημα 6.17: Απόφοιτοι του πεδίου ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων (ISCED 5 & 6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2010.....	296
Γράφημα 6.18: Κατανομή των αποφοίτων του πεδίου ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ανά τομέα σπουδών στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το 2010.....	297
Γράφημα 6.19: Απόφοιτοι του πεδίου ΓΕΩΡΓΙΑ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων (ISCED 5 & 6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2010.....	298
Γράφημα 6.20: Κατανομή των αποφοίτων του πεδίου ΓΕΩΡΓΙΑ ανά τομέα σπουδών στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το 2010.....	298
Γράφημα 6.21: Απόφοιτοι του πεδίου ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων (ISCED 5 & 6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2010.....	299
Γράφημα 6.22: Κατανομή των αποφοίτων του πεδίου ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ ανά τομέα σπουδών στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το 2010.....	300
Γράφημα 6.23: Απόφοιτοι του πεδίου ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων (ISCED 5 & 6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2010.....	301
Γράφημα 6.24: Κατανομή των αποφοίτων του πεδίου ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ανά τομέα σπουδών στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το 2010.....	302
Γράφημα 6.25: Κατανομή των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά επίπεδο σπουδών (ISCED 5A, 5B, 6) της Ε.Ε.-27 τα έτη 2001 & 2010 ^(*)	307
Γράφημα 6.26: Διαφοροποίηση της κατανομής των αποφοίτων της Ελλάδας ανά επίπεδο σπουδών (ISCED 5A, 5B, 6) ως προς την αντίστοιχη κατανομή της Ε.Ε.-27 το 2010.....	308
Γράφημα 6.27: Κατανομή των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά επίπεδο σπουδών (ISCED 5A, 5B, 6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το 2010.....	308
Γράφημα 6.28: Πλήθος αποφοίτων του επιπέδου σπουδών θεωρητικής κατεύθυνσης (ISCED 5A) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2010.....	309
Γράφημα 6.29: Πλήθος αποφοίτων του επιπέδου σπουδών πρακτικής κατεύθυνσης (ISCED 5B) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2010.....	309
Γράφημα 6.30: Πλήθος αποφοίτων του επιπέδου προηγμένης έρευνας (ISCED 6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2010.....	310
Γράφημα 6.31: Διαφοροποίηση της κατανομής των αποφοίτων της Ε.Ε.-27 ανά επίπεδο σπουδών (ISCED 5A, 5B & 6) και πεδίο σπουδών το 2010.....	311
Γράφημα 6.32: Αναλογία αποφοίτων ανά επίπεδο σπουδών (ISCED 5A, 5B & 6) στα πεδία σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο σύνολο της Ε.Ε.-27 το έτος 2010.....	311
Γράφημα 6.33: Διαφοροποίηση της κατανομής των αποφοίτων της Ε.Ε.-27 ανά τομέα σπουδών (ISCED 5A, 5B & 6) και πεδίο σπουδών το 2010.....	312
Γράφημα 6.34: Αναλογία αποφοίτων ανά επίπεδο σπουδών (ISCED 5A, 5B & 6) στους τομείς σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο σύνολο της Ε.Ε.-27 το έτος 2010.....	313
Γράφημα 6.35: Ποσοστό ατόμων του πληθυσμού ηλικίας 30-34 ετών που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2012.....	314
Γράφημα 6.36: Πλήθος γυναικών ανά 100 άνδρες απόφοιτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 & 6) στην Ε.Ε.-27, στις ΗΠΑ και στην Ιαπωνία τα έτη 2001 και 2010.....	315
Γράφημα 6.37: Πλήθος γυναικών ανά 100 άνδρες απόφοιτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 & 6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 & 2010.....	315
Γράφημα 6.38: Κατανομή του φύλου στους 23 τομείς σπουδών στο σύνολο των αποφοίτων Ε.Ε.-27 το έτος 2010.....	316
Γράφημα 6.39: Πλήθος αποφοίτων των σχολών μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας ανά 1000 άτομα της ηλικιακής ομάδας 20-29 ετών και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010.....	318
Γράφημα 6.40: Απόφοιτοι του πεδίου ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010.....	319
Γράφημα 6.41: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών Κατάρτιση διδακτικού προσωπικού ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010.....	320
Γράφημα 6.42: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών Επιστήμες εκπαίδευσης ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010.....	321
Γράφημα 6.43: Απόφοιτοι του πεδίου ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΤΕΧΝΕΣ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010.....	322
Γράφημα 6.44: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών Τέχνες ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010.....	323
Γράφημα 6.45: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών Ανθρωπιστικές σπουδές ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010.....	324

Γράφημα 6.46: Απόφοιτοι του πεδίου ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΙΟ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	325
Γράφημα 6.47: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών Επιχειρήσεις & διοίκηση ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	326
Γράφημα 6.48: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών Κοινωνικές επιστήμες ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	328
Γράφημα 6.49: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών Δημοσιογραφία & ενημέρωση ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	329
Γράφημα 6.50: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών Δίκαιο ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	330
Γράφημα 6.51: Απόφοιτοι του πεδίου ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	331
Γράφημα 6.52: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών Πληροφορική ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	332
Γράφημα 6.53: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών Φυσικές επιστήμες ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	333
Γράφημα 6.54: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών Βιοεπιστήμες ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	334
Γράφημα 6.55: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών Μαθηματικά & στατιστική ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	335
Γράφημα 6.56: Απόφοιτοι του πεδίου ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	336
Γράφημα 6.57: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών Επιστήμες μηχανικού ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	337
Γράφημα 6.58: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών Αρχιτεκτονική & κατασκευή κτιρίων ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	338
Γράφημα 6.59: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών Βιομηχανική παραγωγή ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	339
Γράφημα 6.60: Απόφοιτοι του πεδίου ΓΕΩΡΓΙΑ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	340
Γράφημα 6.61: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών Γεωργία-Δασοκομία-Αλιεία ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	341
Γράφημα 6.62: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών Κτηνιατρική ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	342
Γράφημα 6.63: Απόφοιτοι του πεδίου ΥΓΕΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	343
Γράφημα 6.64: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών Επιστήμες υγείας & υγιεινής ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	344
Γράφημα 6.65: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών Κοινωνικές υπηρεσίες & πρόνοια ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	345
Γράφημα 6.66: Απόφοιτοι του πεδίου ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	346
Γράφημα 6.67: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών Προσωπικές υπηρεσίες ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	347
Γράφημα 6.68: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών Προστασία περιβάλλοντος ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	349
Γράφημα 6.69: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών Υπηρεσίες ασφαλείας ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	349
Γράφημα 6.70: Απόφοιτοι του τομέα σπουδών Υπηρεσίες μεταφορών ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	350
Γράφημα 6.71: Διαφοροποίηση της κατανομής του φύλου στους απόφοιτους της Ε.Ε.-27 ανά επίπεδο σπουδών ISCED 5A, 5B & 6 το 2010	354
Γράφημα 6.72: Κατανομή του φύλου στα επίπεδα σπουδών ISCED 5A, 5B & 6 στο σύνολο της Ε.Ε.- 27 το έτος 2010	355
Γράφημα 6.73: Απόφοιτοι του επιπέδου σπουδών ISCED 5A ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	355
Γράφημα 6.74: Απόφοιτοι του επιπέδου σπουδών ISCED 5B ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	356
Γράφημα 6.75: Απόφοιτοι του επιπέδου σπουδών ISCED 6 ως ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	358
Γράφημα 6.76: Πλήθος αποφοίτων του επιπέδου προηγμένης έρευνας (ISCED 6) των σχολών θετικών επιστημών, μαθηματικών, πληροφορικής, μηχανικών, παραγωγής & δομικών έργων και τεχνολογίας ανά 1000 άτομα της ηλικιακής ομάδας 25-34 ετών και κατά φύλο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	359
Γράφημα 6.77: Απόφοιτοι (ISCED 5-6) ανά 1000 άτομα της ηλικιακής ομάδας 20-29 ετών στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 & 2010	360
Γράφημα 6.78: Κατανομή των αποφοίτων (ISCED 5-6) ανά ηλικιακή ομάδα στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	361
Γράφημα 6.79: Συνθετικός δείκτης εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010 και ρυθμός μεταβολής περιόδου 2001-2010	362
Γράφημα 6.80: Συνθετικός δείκτης εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2001	363
Γράφημα 6.81: Υποδείκτες εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	364
Γράφημα 6.82: Λόγος top5/bottom5 ανά υποδείκτη εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε. το 2010	365
Γράφημα 6.83: Συσχετισμός του συνθετικού δείκτη εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το 2010 και του ρυθμού μεταβολής της περιόδου 2001-2010 στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε.	366
Γράφημα 6.84: Σύνολο δημοσιευμένων άρθρων παγκοσμίως και στην Ε.Ε.-27 την περίοδο 2001-2012	367
Γράφημα 6.85: Δημοσιευμένα άρθρα της Ε.Ε.-27, του ΕΧΑΕ και του ΟΟΣΑ, ως ποσοστό επί του συνόλου των δημοσιευμένων άρθρων σε παγκόσμιο επίπεδο την περίοδο 2001-2012	368
Γράφημα 6.86: Δημοσιευμένα άρθρα της Ε.Ε.-27, των ΗΠΑ και της Ιαπωνίας ως ποσοστό επί του συνόλου των δημοσιευμένων άρθρων σε παγκόσμιο επίπεδο την περίοδο 2001-2012	368
Γράφημα 6.87: Πλήθος δημοσιευμένων άρθρων ανά 1000 κατοίκους στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2012	369
Γράφημα 6.88: Δημοσιευμένα άρθρα ανά 1000 κατοίκους στην ΕΕ-27, στον ΕΧΑΕ και στον ΟΟΣΑ τα έτη 2001 και 2012	370
Γράφημα 6.89: Δημοσιευμένα άρθρα ανά 1000 κατοίκους στην ΕΕ-27, στις ΗΠΑ και στην Ιαπωνία τα έτη 2001 και 2012	370
Γράφημα 6.90: Δημοσιευμένα άρθρα ανά 1000 κατοίκους στην Ε.Ε.-27 και στην Ελλάδα την περίοδο 2001-2012	371
Γράφημα 6.91: Μέσος αριθμός αναφορών ανά δημοσιευμένο άρθρο στην ΕΕ-27, στον ΕΧΑΕ και στον ΟΟΣΑ τα έτη 2001 και 2009	371
Γράφημα 6.92: Μέσος αριθμός αναφορών ανά δημοσιευμένο άρθρο στην ΕΕ-27, στις ΗΠΑ και στην Ιαπωνία τα έτη 2001 και 2009	371
Γράφημα 6.93: Μέσος αριθμός αναφορών ανά δημοσιευμένο άρθρο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2001 και 2009	372
Γράφημα 6.94: Συσχετισμός του πλήθους δημοσιευμένων άρθρων ανά 1000 κατοίκους και της μέσου αριθμού αναφορών ανά άρθρο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε., στις λιουτέες χώρες του ΟΟΣΑ και στις λιουτέες χώρες του ΕΧΑΕ	373
Γράφημα 6.95: Κατανομή των ερευνητών ⁽¹⁾ σε Ε&Α ανά τομέα απασχόλησης στην ΕΕ-27 το έτος 2011	373
Γράφημα 6.96: Κατανομή των ερευνητών ⁽¹⁾ σε Ε&Α ανά τομέα απασχόλησης στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2011	374
Γράφημα 6.97: Πλήθος ερευνητών ⁽¹⁾ ως ποσοστό της συνολικής απασχόλησης στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2011 και ρυθμός μεταβολής του πλήθους κατά την περίοδο 2001-2011	375
Γράφημα 6.98: Πλήθος ερευνητών ⁽¹⁾ της ανώτατης εκπαίδευσης ως ποσοστό της συνολικής απασχόλησης στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2011 και ρυθμός μεταβολής του πλήθους κατά την περίοδο 2001-2011	375
Γράφημα 6.99: Συσχετισμός του πλήθους δημοσιευμένων άρθρων ανά 1000 κατοίκους και της επένδυσης σε Ε&Α ανά κάτοικο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε.	376
Γράφημα 6.100: Συσχετισμός του μέσου πλήθους αναφορών ανά δημοσιευμένο άρθρο και της επένδυσης σε Ε&Α ανά κάτοικο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε.	376
Γράφημα 6.101: Συσχετισμός του πλήθους δημοσιευμένων άρθρων ανά 1000 κατοίκους και του κατά κεφαλή ΑΕΠ στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. ⁽¹⁾	377
Γράφημα 6.102: Συσχετισμός του πλήθους των απασχολούμενων ερευνητών στην ανώτατη εκπαίδευση ως ποσοστό της συνολικής απασχόλησης και της επένδυσης σε Ε&Α ανά κάτοικο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε.	377
Γράφημα 6.103: Συνθετικός δείκτης ερευνητικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010 και ρυθμός μεταβολής περιόδου 2001-2010	378
Γράφημα 6.104: Συνθετικός δείκτης ερευνητικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2001	379
Γράφημα 6.105: Υποδείκτες ερευνητικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010	380
Γράφημα 6.106: Λόγος top5/bottom5 ανά υποδείκτη ερευνητικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε. το 2010	381
Γράφημα 6.107: Συσχετισμός του συνθετικού δείκτη ερευνητικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το 2010 και του ρυθμού μεταβολής της περιόδου 2001-2010 στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε.	381

Γράφημα 6.108: Συσχετισμός του συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το 2010 στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ	383
Γράφημα 6.109: Συνθετικός δείκτης συνολικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010 και ρυθμός μεταβολής περιόδου 2001-2010	384
Γράφημα 6.110: Συσχετισμός του συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και του κατά κεφαλή ΑΕΠ στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. ^(*)	385
Γράφημα 6.111: Συνθετικός δείκτης συνολικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2001	386
Γράφημα 6.112: Συσχετισμός του συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το 2010 και του ρυθμού μεταβολής της περιόδου 2001-2010 στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ	387
Γράφημα 6.113: Συσχετισμός του συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και του δείκτη αποδοτικότητας στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ	388

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7ο

Γράφημα 7.1: Απασχολούμενοι ηλικίας 15-64 ετών ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (0-2, 3-4, 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το 2012	392
Γράφημα 7.2: Ποσοστό αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ISCED (5-6) επί του συνόλου των απασχολούμενων ηλικίας 15-64 ετών στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2000 και 2012	393
Γράφημα 7.3: Ποσοστό απασχόλησης ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (0-2, 3-4, 5-6) των ατόμων ηλικίας 15-34 ετών που έχουν αποχωρήσει από την τυπική εκπαίδευση τα τελευταία 5 έτη στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το 2009	394
Γράφημα 7.4: Μέση διάρκεια μετάβασης (σε μήνες) από την εκπαίδευση στην πρώτη θέση εργασίας ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (0-2, 3-4, 5-6) των ατόμων ηλικίας 15-34 ετών που έχουν αποχωρήσει από την τυπική εκπαίδευση τα τελευταία 5 έτη στα 26 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το 2009	395
Γράφημα 7.5: Ποσοστό κάθετης αναντιστοιχίας σπουδών και επαγγέλματος των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ISCED (5-6) στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2001 και 2012	398
Γράφημα 7.6: Συσχετισμός του ποσοστού κάθετης αναντιστοιχίας σπουδών και επαγγέλματος των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και του ποσοστού των ατόμων ηλικίας 30-34 ετών που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση το 2012 στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ	398
Γράφημα 7.7: Συσχετισμός του ποσοστού κάθετης αναντιστοιχίας σπουδών και επαγγέλματος των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και του ποσοστού ανεργίας των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το 2012 στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ	399
Γράφημα 7.8: Ποσοστό κάθετης αναντιστοιχίας σπουδών και επαγγέλματος των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ISCED (5-6) στην Ελλάδα και στο σύνολο της ΕΕ-27 την περίοδο 2001-2012	399
Γράφημα 7.9: Ποσοστό κάθετης αναντιστοιχίας σπουδών και επαγγέλματος των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ISCED (5-6) ηλικίας 25-34 ετών ανά πεδίο σπουδών στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2007	400
Γράφημα 7.10: Ποσοστό κάθετης αναντιστοιχίας σπουδών και επαγγέλματος των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ISCED (5-6) ανά πεδίο σπουδών (σύνολο της ΕΕ-27, μέση τιμή top5, μέση τιμή bottom 5) τα έτη 2001 και 2012	403
Γράφημα 7.11: Ποσοστό χαμηλόμισθων επί του συνόλου των απασχολούμενων ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (0-2, 3-4, 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το 2010	404
Γράφημα 7.12: Ποσοστό χαμηλόμισθων επί του συνόλου των απασχολούμενων που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση ISCED (5-6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 2006 και 2010	405
Γράφημα 7.13: Μέσο ετήσιο εισόδημα (ΜΑΔ σε €) των ατόμων ηλικίας 18-64 ετών ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (0-2, 3-4, 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το 2011	406
Γράφημα 7.14: Διαφοροποίηση του μέσου ετήσιου εισοδήματος των ατόμων ηλικίας 18-64 ετών ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (0-2,3-4,5-6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το 2011	407
Γράφημα 7.15: Συσχετισμός του μισθολογικού πλεονεκτήματος των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έναντι των αποφοίτων με μεσαίο επίπεδο εκπαίδευσης και του ποσοστού του πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών που έχει ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2011	408
Γράφημα 7.16: Ποσοστό ανεργίας των ατόμων ηλικίας 15-64 ετών ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (0-2, 3-4, 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το 2012/2009	409
Γράφημα 7.17: Ποσοστό ανεργίας των ατόμων ηλικίας 15-64 ετών ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (0-2, 3-4, 5-6) στην Ελλάδα και στο σύνολο της ΕΕ-27 την περίοδο 2000-2012	410
Γράφημα 7.18: Συνθετικός δείκτης απασχολησιμότητας των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010 και ρυθμός μεταβολής περιόδου 2001-2010	412
Γράφημα 7.19: Συνθετικός δείκτης απασχολησιμότητας των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2001	413
Γράφημα 7.20: Συσχετισμός του συνθετικού δείκτη απασχολησιμότητας των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και του συνθετικού δείκτη	

συνολικών αποτελεσμάτων των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2010	414
Γράφημα 7.21: Συσχετισμός του συνθετικού δείκτη απασχολησιμότητας των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και του συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2001	415
Γράφημα 7.22: Καθαρό όφελος από την επένδυση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε ατομικό και σε κοινωνικό επίπεδο στα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2009 (ΜΑΔ σε \$)	416
Γράφημα 7.23: Συσχετισμός του συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και α) του καθαρού κοινωνικού οφέλους και β) του καθαρού ατομικού οφέλους από τη φοίτηση ενός ατόμου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στα 20 κράτη-μέλη της ΕΕ	418
Γράφημα 7.24: Πλήθος απασχολούμενων ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (0-2, 3-4, 5-6) στην Ελλάδα και στο σύνολο της ΕΕ-27 την περίοδο 2000-2011 (σε χιλιάδες)	419
Γράφημα 7.25: Απασχολούμενοι σε τομείς υψηλής τεχνολογίας ^(*) ως ποσοστό επί της συνολικής απασχόλησης ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (0-2, 3-4, 5-6) στην Ελλάδα και στο σύνολο της ΕΕ-27 την περίοδο 2000-2011	420
Γράφημα 7.26: Κατανομή των 27 κρατών-μελών με βάση την επίδοσή τους στον τομέα της καινοτομίας το έτος 2012	422
Γράφημα 7.27: Συνθετικός Δείκτης Καινοτομίας στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ τα έτη 2008 και 2012	422
Γράφημα 7.28: Υποδείκτες Καινοτομίας των οκτώ διαστάσεων του Συνθετικού Δείκτη στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2012	424
Γράφημα 7.29: Συσχετισμός του συνθετικού δείκτη καινοτομίας και των συνθετικού δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ	425
Γράφημα 7.30: Συμμετοχή των νέων ηλικίας 20-34 ετών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με γονείς με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και αναλογία πιθανοτήτων (odds ratio) για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση των νέων με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης γονέων στα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2009	426
Γράφημα 7.31: Συμμετοχή των νέων ηλικίας 20-34 ετών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με γονείς με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης και αναλογία πιθανοτήτων (odds ratio) για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση των νέων με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης γονέων στα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2009	427
Γράφημα 7.32: Συσχετισμός της αναλογίας πιθανοτήτων για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση των νέων ηλικίας 20-34 ετών με γονείς υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης και του ποσοστού γονέων με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης στον πληθυσμό στα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2009	428
Γράφημα 7.33: Σύγκριση εκπαιδευτικού επιπέδου γονέων των σπουδαστών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με το εκπαιδευτικό επίπεδο των γονέων στο συνολικό πληθυσμό στα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2009	429
Γράφημα 7.34: Συσχετισμός της αναλογίας πιθανοτήτων για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση των νέων ηλικίας 20-34 ετών με γονείς υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης και της αντίστοιχης των νέων με γονείς χαμηλού επιπέδου εκπαίδευσης στα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2009	430
Γράφημα 7.35: Ποσοστό ανοδικής και καθοδικής εκπαιδευτικής κινητικότητας των νέων ηλικίας 25-34 ετών στα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2009	431
Γράφημα 7.36: Συσχετισμός εκπαιδευτικής κινητικότητας με το εκπαιδευτικό επίπεδο των γονέων στα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2009	432
Γράφημα 7.37: Ποσοστό εκπαιδευτικής στασιμότητας των νέων ηλικίας 25-34 ετών ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (0-2,3-4,5-6) στα 21 κράτη-μέλη της ΕΕ το έτος 2009	432

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8ο

Γράφημα 8.1: Διαγράμματα διασπορών μεταξύ των μεταβλητών εισορών και των συνθετικών δεικτών αποτελεσμάτων (συνολικών, εκπαιδευτικών, ερευνητικών) των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ των 27 χωρών	438
Γράφημα 8.2: Διαγράμματα διασπορών μεταξύ των μεταβλητών δομικών χαρακτηριστικών και των συνθετικών δεικτών αποτελεσμάτων (συνολικών, εκπαιδευτικών, ερευνητικών) των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ των 27 χωρών	442
Γράφημα 8.3: Μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων ανά ομάδα χωρών με βάση τον τρόπο καθορισμού του αριθμού θέσεων στον 1ο κύκλο σπουδών στην ΕΕ-27 το έτος 2010	444
Γράφημα 8.4: Μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων ανά ομάδα χωρών με βάση τα κριτήρια εισαγωγής των υποψηφίων στον 1ο κύκλο σπουδών στην ΕΕ-27 το έτος 2010/445	445
Γράφημα 8.5: Μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων των συστημάτων που παρέχουν εναλλακτικούς τρόπους πρόσβασης και εκείνων που δεν παρέχουν στην ΕΕ-27 το έτος 2010	445
Γράφημα 8.6: Μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων ανά ομάδα χωρών με βάση το ποσοστό των σπουδαστών που καταβάλλουν διδάκτρα φοίτησης στον 1ο κύκλο σπουδών στην ΕΕ-27 το έτος 2010	446

Γράφημα 8.7: Μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων ανά ομάδα χωρών με βάση τη διοικητική αρχή που καθορίζει το ύψος των διδάκτρων φοίτησης στον 1ο κύκλο σπουδών στην ΕΕ-27 το έτος 2010 446

Γράφημα 8.8: Μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων ανά ομάδα χωρών με βάση το ύψος των διδάκτρων φοίτησης στον 1ο κύκλο σπουδών & το ποσοστό σπουδαστών που τα καταβάλλει στην ΕΕ-27 το έτος 2010.....446

Γράφημα 8.9: Μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων ανά ομάδα χωρών με βάση το ύψος των επιχορηγήσεων & το ποσοστό σπουδαστών που τις λαμβάνουν στην ΕΕ-27 το έτος 2010.....447

Γράφημα 8.10: Μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων στα τέσσερα μοντέλα χρηματοδότησης των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ-27 το έτος 2010.....447

Γράφημα 8.11: Μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων ανά βαθμό αυτονομίας των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως προς την εσωτερική τους οργάνωση στην ΕΕ-27 το έτος 2010 447

Γράφημα 8.12: Μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων ανά βαθμό αυτονομίας των

ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως προς την έναρξη νέων προγραμμάτων στην ΕΕ-27 το έτος 2010.....448

Γράφημα 8.13: Μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων ανά βαθμό αυτονομίας των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως προς την επιλογή προσωπικού στην ΕΕ-27 το έτος 2010.....448

Γράφημα 8.14: Μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων ανά βαθμό οικονομικής αυτονομίας των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ-27 το έτος 2010.....448

Γράφημα 8.15: Μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων ανά βαθμό αυτονομίας των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως προς τη συμμετοχή σε συμπράξεις στην ΕΕ-27 το έτος 2010 449

Γράφημα 8.16: Μέση τιμή του συνθετικού δείκτη ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ & ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ αποτελεσμάτων ανά ομάδα χωρών με την κινητικότητα του φοιτητικού πληθυσμού στην ΕΕ-27 το έτος 2010 449

Γράφημα 8.17: Μέση τιμή ανά ομάδα χωρών με βάση το συνθετικό δείκτη συνολικών αποτελεσμάτων ανά μεταβλητών εισροών και δομικών χαρακτηριστικών των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των 27 κρατών-μελών της ΕΕ.....465

Ευρετήριο Εικόνων/Χαρτών

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3Ο

Εικόνα 3.1: Καθορισμός αριθμού εισακτέων στον πρώτο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010/11.....68

Εικόνα 3.2: Κριτήρια εισαγωγής των υποψηφίων στον πρώτο κύκλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. 70

Εικόνα 3.3: Εναλλακτικοί τρόποι εισαγωγής των υποψηφίων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε το έτος 2010/11. 73

Εικόνα 3.4: Ποσοστό φοιτητών που πληρώνουν διδάκτρα για φοίτηση στον 1^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το ακαδημαϊκό έτος 2011/12 78

Εικόνα 3.5: Καθορισμός ύψους διδάκτρων του 1^{ου} κύκλου σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2011/12.....79

Εικόνα 3.6: Ποσοστό φοιτητών που πληρώνουν διδάκτρα για φοίτηση στο 2^ο κύκλο σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το ακαδημαϊκό έτος 2011/12 85

Εικόνα 3.7: Καθορισμός ύψους διδάκτρων του 2^{ου} κύκλου σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2011/12.....87

Εικόνα 3.8: Διαφοροποίηση ή μη των διδάκτρων φοίτησης των διεθνών σπουδαστών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το ακαδημαϊκό έτος 2011/12 93

Εικόνα 3.9: Σύστημα οικονομικής υποστήριξης των φοιτητών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. 95

Εικόνα 3.10: Μοντέλα χρηματοδότησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (1^{ος} & 2^{ος} κύκλος σπουδών) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. 104

Εικόνα 3.11: Αναλογία εισερχόμενων προς εξερχόμενους φοιτητές ανά κράτος μέλος της Ε.Ε.-27 το 2010 125

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4Ο

Εικόνα 4.1: Ιεραρχική ταξινόμηση των 27 κρατών-μελών σε 3 ομάδες με βάση τα χαρακτηριστικά του φοιτητικού τους πληθυσμού 235

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6Ο

Εικόνα 6.1: Συνθετικός δείκτης συνολικών αποτελεσμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά ομάδα χωρών στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2010 385

**ΚΕΝΤΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ - Γ.Σ.Ε.Ε**

Διεύθυνση: 3^{ος} Σεπτεμβρίου 36 - 10432 ΑΘΗΝΑ
Τηλέφωνο: 210 - 52 18 700, Φαξ: 210 - 52 18 754
Email: kanep@otenet.gr , Ιστοσελίδα: www.kanep-gsee.gr

ISBN: 978-618-5006-12-9